MARTYROLOGII
HISPANI
TOMVS SEXTVS
ET VLTIMVS.

LVGDVNI SVMPT. PHILIPPI BORDE, LAVRENT. ARNAVD, ET CLAVDII RIGAVD, MDC LIX

ANAMNESIS,
SIVE
COMMEMORATIONIS
SANCTORVM HISPANORVM,
PONTIFICVM, MARTYRVM, CONFESSORVM,
Virginum, Viduarum, ac Sanctarum Mulierum.

AD ORDINEM, ET METHODVM
MARTYROLOGII ROMANI,
QVO VTITVR ECCLESIA CATHOLICA;

AVCTORE
D. IOANNE TAMAYO SALAZAR,
V. C. I. Presbytero Ilipensi Beturi-Turdulo, & Illustrissimi, ac Reuerendissimi D. Episcopi Generalis Inquisitoris Hispaniæ Secretario.

TOMVS SEXTVS ET VLTIMVS.

LVGDVNI,
Sumptib. PHIL. BORDE, LAVR. ARNAVD, & CL. RIGAVD.
M. DC. LIX.
CVM SVPERIORVM PERMISSV.

ILLVSTRISSIMO,

ET REVERENDISSIMO DOMINO,

AC DOMINO SVO

D.DIDACO DE ARZE REYNOSO,

OLIM EPISCOPO PLACENTINO, nunc Sanctæ, & Generalis Inquisitionis Hispaniæ Supremi Senatus Præsidi, ac PHILIPPO IV. *Regi Catholico à Consiliis,*

D. IOANNES TAMAYO SALAZAR

S. D. C.

QVANTAS Deo, Optimo, & Maximo (SACER FIDEI MYSTES) agere debeat grates Illustrissima Dominatio tua, & profunda humilitas mea, maximè cùm concupita ad rectum dirigit finem, & desiderata concedit, ob diù metam spectatam adeptam, hocce TOMI VI. quô Nostrorum Sanctorum res gestæ, Nomina, Virtutes, & illustria facinora recoluntur, Vltimum Volumen ob oculos manifestat. Nam cùm, Te iubente, insufficientia mea pergrande, & adhuc incogitatum huius Hispanici Martyrologij opus fuerit aggressa, & maximis sumptibus, vigiliis, studiis, & laboribus, in conquirendis Diuorum Hispanorum Historiis, Actis, & Operationibus, illísque per Dies suos, & Menses collocandis, & Martyrologiis veteribus, & recentioribus, aliisque Scriptoribus, de vnoquoque loquentibus, coagulandis, ab Anno M. DC. XLIV. ad M. DC. XLIX. diù cubando, noctúque transegerit: & deinceps in explanandis, extendendis, & in methodum debitam redigendis illis ipsis Diebus, per

Tomosque discriminandis Sanctorum elogiis, Actis recensendis, & Notationibus illustrandis, de probandis, ab Anno M. DC. XLIX. ad præsentem vsque M. DC. LVII. in quorum apparatu ferè per XIV. Annos insudauerim, insumpserit; & tandem tandem, ipso Numine concedente, iussio tua, & labor meus meritum perfectionis adepti, tantæ machinæ absolutionem intuentur; vt quid non, huius cœlestis beneficij exitum gratus animus perennabit? Nam sicut nullus (sacrâ paginâ teste) propriis viribus valet ingredi ianuam fidelis operationis, nisi patefaciente, & operante gratiâ Dei, ita ipse gratiarum actiones requirit ab his, quos in gratiam recepit, quos vocauit, quibus ostium fidelis operationis aperuit, & quos item gratis per Christum Saluatorem glorificauit. His igitur ex corde, & totis visceribus, verbo, & opere, actis, Vltimum Tibi (ILLVSTRISSIME DOMINE) Hispanici Martyrologij Codicem, in quo Mensium NOVEMBRIS, ac DECEMBRIS Diuorum Nostrorum vocabula, vitæ, & operationes recensentur, commendatione plausibili, & debitâ submissione, audax spiritus offerre non ambigit. Sed & hoc cum relatione gratiarum, tanquam Supremo Fidei Mystarchæ, & Præsuli integerrimo, in quos supremam in terris, per merita virtutum, & Pontificalis excellentiæ munera, dignitatem inesse cognoscimus. Igitur Deo (vt inquit Ennodius) prout Creatori grates agere; Parentibus, Principibus, & Benefactoribus, prout auxiliaribus, referre tenemur, cùm hæc ad iustitiam pertineant, inde ab hac deficiet, qui illas non egerit, aut retulerit. Hinc & Ego

Act. cap. 15.

Semper inoblitâ repetam tua munera mente,
Et mea me tellus sentiet esse tuum.
Spiritus hic vacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & intrepido deseret ossa rogo;
Quàm subeam animo meritorum obliuia nostro,
Et longâ pietas excidat ista Die.

Sufficit enim (dixit Seneca) quemquam gratum apparendo, grati nomen, instante recordatione, mereri maximè, quando benefactoris auctoritas, & sublimitas nostra humilitatis munera prorsus excedit. Nam tunc

Grates persoluere dignas
Non opis est nostræ.

Ergo isthac admonitione suffultus, sufficiet paruitati meæ continua recordationis beneficiorum instantia, & assidua commemorationis accessionum confessio, vt promptus animus grati vocabulum consequatur, cùm alia impendere non valeat.

O referant grates, quoniam non possumus ipsi,
Dij tibi, qui Nostra munera, pauca vident!

Dij tibi

Dij tibi ſint faciles, & vita ſeclà perennent:
Fortunam præſtent pro meritiſque tuis.

Encomia, & laudes tuas, noſter vbique calamus conſultus obticuit, *S. Symmachi* Papæ conſilio munitus dicentis, & docentis: *Quod laudare poſitos in ſupremis Dignitatibus ex meritorum copia, opus non eſſe, quia grauant conſcientiam laudati, quidquid deferunt blandimenta præconij.* His ſic pro modeſtia, exploſis, ſuſcipe (MI DOMINE) aſſiduum præceptionis tuæ complementum; perfectum deſiderij tui ſymbolum, & integrum ſeruitutis meæ obſequium, quô *Hiſpania* illuſtrior ſuper omnes Nationes intuebitur, Nomen tuum, & pietas in Diuos, in æternum acclamabitur, & meæ obedientiæ ectypum ſecula laudare non deſinent. Vale, & diù Vale ad Dei gloriam, Sanctorum honorem, Principis obſequium, Fidei augmentum, Populi gratiam, Iuſtitiæ culmen, Eruditorum auxilium, Pauperum leuamen, Merentium præmium, & Mei ſubſidium, & aſylum. ILIPÆ Turdulorum, ipſo Die Natalis S. IACOBI tui, Noſtri Apoſtoli, & Vnici Patroni, VIII. Kalend. Auguſti, Anno Domini, M. DC. LVII.

Illuſtriſſime, ac Reuerendiſſime Domine,

Illuſtriſſimæ Dominationis tuæ
Addictiſſimus Seruus,

D. IOANNES TAMAYO SALAZAR.

LECTORI

LECTORI PRÆFATIO.

CVM calculus SENARII Numeri in sacris, & profanis literis, absolutam perfectionem significet, & Nos iamiam ad huius pensi SENARIVM, Deo auspice, peruenerimus, en (Lector Erudite) Hispanici Martyrologij SENARIVM Volumen, hoc est totius Operis perfectionem, vbi Mensium NOVEMBRIS, & DECEMBRIS, Sanctorum Hispanorum Nomina, res gestæ, agones, & miracula coagulantur, vt in alijs QVINQVE superioribus, iam prælo datis, & communi luci expositis, continentur. DEVS Optimus, Maximus nobis vitam concedere fuit dignatus, vt hocce OPVS perfectionem acciperet: accepit; & tibi nunc, vt illo curiosus vtaris, emitto. Nam

Frustra terit tempus Scriptor, si magna canendo,
Heroum gesta diu, illa recludit hebes.

Quos sim labores, quæ pericula, & quales fortunæ, sumptuumque anfractus in XIV. fere annorum curriculo, quô illud compaginare cœpi, perpessus; tu si hæc talia gessisti, & tantam prouinciam suscepisti, expertus iudica. Illud supplex te moneo, vt quæcunque, quæ interlegendo inueneris notanda, erudita, & à tuis obtutibus numquam visa, graphice obserues, & Numini gratias agas, à quo omne optimum datum. Sin verò alia indigesta, inconcinna, vel à tuo sensu repugnantia perlegeris, hautquaquam primo iudicij tui motu, illa despicias, conculces, aut macules, nisi priùs accedente censurâ virorum sapientium, probationem ex probationibus petentium; cùm nihil in hisce *Voluminibus* scriptum quælibet scrupulosa censio reperiet, quod à probatis Authoribus Nostris, aut Exteris, editis, aut MS. non fuerit elicitum; vt ex ipsis Dierum *Prolegomenis*, aut *Apodicticis Notationibus* patescit. His sic præmissis, hasce meas lucubrationes, quas hisce SEX *Voluminibus*, pro Dei gloria, Sanctorum honore, Tui vsu, & Mei voto, digessi, foue, respice, & amplectere, vt tibi in posterùm alia antiqua Nostratum monumenta, quæ adhuc lucem non conspexerunt, offeram selecta, & curiosa. Interim ad debitam cautelam, & dignam Apostolicarum sanctionum obseruationem commoneo, scilicet, QVOD *Illustrium Virorum, quos hoc* TOMO VI. *aut alijs huius Operis recensui, gesta, virtutes, dona, & miracula, eam fidem habere volumus, quæ ex Historia peti debet, aut Traditione: non autem eam, quæ in approbatione Ecclesiæ requisita est ad publicum cultum, præter eos, quibus alias ex Sedis Apostolicæ speciali indulto, aut longissimi temporis scientia, & tolerantia eiusdem Sedis, vel Ordinariorum id contigerit. Et si quando appellationem* SANCTI, *aut* MARTYRIS, *aut eiusmodi subiunxerim, nequaquam strictâ, aut propriâ acceptione, & fundatâ in approbatione Canonica, & Ecclesiastica, quæ deseruit ad communem cultum, & inuocationem sumenda est; sed iuxta vulgarem notionem, quâ Seruis Dei, & Pijs Viris, ratione instituti, vel arctioris vitæ, aut studij rerum cœlestium, etiam in carne viuentibus, solet accommodari; ac proinde omne hinc periculum, & argumentum transgressionis submoueatur.*

Protestatio Auctoris.

ME, meaque omnia correctioni S. M. Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, ex corde submitto. Hoc mi LECTOR te scire volebam, nunc ad vlteriora perge. Vale, & fruere.

VIRGO

VIRO CLARISSIMO, AC ERVDITISSIMO HAGIOLOGO, D. IOANNI TAMAYO SALAZAR,

PRESBYTERO ILIPENSI BETVRI-TVRDVLO, ac Illustrissimi, & Reuerendissimi D. D. DIDACI DE ARZE REYNOSO, olim Placentini Antistitis, nunc Supremi Senatus S. & G. Inquisitionis Hispaniæ Præsidis, SECRETARIO.

F. MARCVS CVNEO MINORITA, Germanus hocce Carmen D. S. C.

SIdus extensum radians per Orbem,
Patriæ lumen, Sophiæque Sedes,
Et lyrâ nostrâ celebrande, SALVE
Magne TAMAYE.
Quî tuas possim reticere laudes,
Dùm pio Sanctos satagis labore
Erutos densis tenebris IBEROS
Reddere luci.
Sed rudi plectrum strepitu pererras
Musa; cur dotes numero sonoro
Gestis amplecti, numero carentes?
Siste laborem.
At mihi vires timido ministrat,
Subijcitque ignes memoris subinde
Munerum mentis decor, excitatque
Inclyta virtus.
Suadet & raræ pietatis ardor,
Quæ nimis cunctis celebris patescit,
Dùm tuo HISPANOS *calamo recenses*
Ordine DIVOS.
Hinc rudi nostro celebrare cantu,
Cùm mihi cultum renuat Minerua;
Edit affectu tamen hunc probando
Grata voluntas.

Præmium

Præmium duplex titulo Mecœnas
Duplici donas metrico labori,
Nam datis præli patuli perennem
Iungis honorem.
In decus pulchrum Patriæ ſuperſis
Opto longæuus, numereſque Menſes
Neſtoris, vitæ Lacheſiſque parcat
Rumpere fila.

Addictiſſimus Seruus,

F. MARCVS CVNEO.

INDEX

INDEX
SANCTORVM, ET FESTIVITATVM,
Quæ in hoc Menſe NOVEMBRIS continentur, per dierum curſum.

I. SANCTVS Athanaſius Epiſcopus Cæſarauguſtanus. pag. 11
S. Geniuera V. & M. Tudenſis. ibid.
S. Oddo Eremita Tudenſis. ibid.
S. Cyta Martyr Belcagienſis. ibid.
S. Auditus Martyr Blirabrienſis. ibid.
S. Lumbroſa Virgo Cæenſis. ibid.
S. Pimenius Martyr Talabricenſis. 12
S. Ouidius Ep. Braccarenſis. ibid.
S. Aſturius. Ep. Complutenſis. ibid.
S. Donatus Eremita Securitanus. ibid.
S. Gundiſaluus Ep. Mindonienſis. ib.
S. Sophronius Ciuis Pampilonenſis ibid.
S. Petrus del Barco Abulenſis. ibid.
S. Attilius Martyr Mintiſſanus. 13
S. Mauſſona Ep. Emeritenſis. ibid.
S. Spinella Virgo Aroucenſis. ibid.
II. Commemoratio fidelium Defunctorum. 45
S. Georgius Ep. Ciuis Toletanus. ibid.
Feſtum Imaginis S. Dominici in Suriano. ibid.
III. SS. Innumerabiles Cæſaraug. MM. 53
SS. Innumerabiles Agredens. MM. ibid.
S. Quartus Ep. Beryti. ibid.
S. Gaudioſus Ep. Tyraſonenſis. 54
S. Hermengaudius Ep. Vrgellenſis. ibid.
IV. S. Clarus Presbyter, & Martyr Villæ-Caſinæ. 63
Mart. Hiſpan. Nouemb.
SS. Vitalis, & Agricolæ MM. Depoſitio. ibid.
V. SS. Domninus, & Socij MM. Oretani. 66
S. Idarius Ep. Braccarenſis. ibid.
S. Oldegarij Epiſcopi Tranſlatio. ib.
VI. S. Seuerus I. Ep. & M. Barcinonenſis. 68
S. Seuerus II. Ep. & M. Barcinonenſis. ibid.
SS. Emeterius. & Socij MM. Caſtris Octauianis. ibid.
S. Petrus Abbas Moreruellæ. 69
VII. S. Amaranthus M. Portugalenſis 74
Dedicatio S. E. Dertuſanæ. 75
VIII. SS. Caſtor, & Socij MM Ilipulitani 82
Dedicatio S. E. Celſonenſis. ibid.
IX. S. Victorius Ep. Valentinus. 90
S. Ermenegildus Monachus Silicenſis. ibid.
X. S. Probus Laminitanus. 91
S. Victoria V. & M. Volucenſis. 92
S. Leo. Ep. Egarenſis. ibid.
S. Theodorus M. Antiochenus. ibid.
Dedicatio S. E. Legionenſis. ibid.
XI. S. Turibius Ep. Pallentinus. 103
XII. S. Paternus Ep. Martyr Zamorenſis. 108
S. Æmilianus Presbyter Tyraſonenſis. ibid.
S. Didacus Minorita Complutenſis. 109
S. Benedictus M. Braunouienſis ibid.
S. Petri Ep. Vxamenſis Tranſlatio. ibid.
XIII. S.Ferecinta V. & M. Toletana. 141

Index Festorum Nouembris.

SS. Archadius, & Socij MM. Africani. 142
S. Eugenius III. Ep. Toletanus. ibid.
XIV. S. Prudentius II. Ep. Tyrasonensis. 159
S. Ignatij Loyolæ Translatio. 160
Depositio Imaginis S. Raymundi Nonnati. ibid.
XV. S. Eugenius I. Ep. Toletanus, M. 178
S. Demetrius Munobricensis. ibid.
S. Leopoldus Marchio Austriacus. ibid.
S. Gaudiosi Ep. Translatio. ibid.
XVI. SS. Pelagius & Socij Eremitæ. 200
S. Raymundi Ep. Translatio. ibid.
XVII. SS. Acisclus, & Victoria MM. Cordubenses. 203.
S. Victoria Vidua, M. Ilorcitana. ibid.
XVIII. S. Eugenij I. Ep. Toletani Translatio. 209
Dedicatio S. E. Barcinonensis. ibid.
XIX. S. Crispinus Ep. & M. Astigitanus. 221
S. Aza M. Aquicaldensis. ibid.
S. Faustinus Diaconus M. Bætensis 222
XX. S. Quiricus Ep. Toletanus. 229
Dedicatio S. E. Ciuitatensis. ibid.
Dedicatio S. E. Vxamensis. ibid.
XXI. Præsentatio B. V. MARIÆ. 232
S. Ruffus Ep. Dertosanus. ibid.
SS. Honorius, & Socij MM. Astenses. 233
SS. Fausti, & Sociorum Inuentio. ib.
SS. Fructi, & Fratrum Translatio. ibid.
S. Clemens Martyr Romanus. ibid.
XXII. S. Philemon M. Laminitanus. 246
S. Tygrida Abbatissa Onniensis. ib.
XXIII. S. Lucretia V. & M. Emeritensis 249
S. Medardus Benauarrensis. ibid.
XXIV. SS. Flora, & Maria VV. MM. Cordubenses. 252.
XXV. S. Catherina V. M. Alexandrina. 257
S. Iocunda Virgo Complutensis. ib.
XXVI. S. Martyrianus Balneolensis. 266
S. Sebaudus Eremita Tudeuiensis. ibid.
XXVII. SS. Facundus, & Primitiuus MM. Cæenses. 269
S. Iacobus Intercisus Braccarensis. ibid.
Depositio Faciei Saluatoris in Vrbe Alicante. ibid.
XXVIII. S. Galla Placidia Augusta, Hispana. 285
S. Glicerius Zuetensis. ibid.
S. Pelagij Martyris Translatio. ibid.
XXIX. S. Saturninus Ep. M. Tolosanus. 290
S. Paremon M. Paremonensis. ibid.
S. Saturninus M. Romanus. 291
S. Blasius M. Verulanus. ibid.
XXX. S. Nathanaël Discipulus Domini. 298
S. Iustina V. M. Carmeniensis. ibid.

INDEX.

NOMINVM SANCTORVM, Quorum ACTA exprimuntur, in hoc Menſe NOVEMBRIS, Alphabeticè.

A.

ACISCLVS Martyr Cordubenſis. *pag* 203
Agricolæ Martyris Tranſlatio. 63
Æmilianus Presbyter Tyraſonenſis. 108
Aſturius Epiſcopus Complutenſis. 12
Arcadius Martyr, Toletanus. 142
Arſenij Eremitæ Tranſlatio. 200
Amaranthus Martyr Albienſis. 74
Atilius Glabrion Martyr Mintiſanus 13
Athanaſius Ep. Cæſaraugustanus. 11
Auditus Martyr Blitabrienſis. 11
Aza Martyr Aquicaldenſis. 221

B.

Benedicti Martyris Tranſlatio. 109
Blaſij Martyris Tranſlatio. 291

C.

Caſtorius Martyr Ilipullitanus. 82
Catherina V. M. Alexandrina. 257
Clarus Presbyter Villa-Caſinus. 63
Claudius Martyr Ilipullitanus. 82
Clementis Martyris Tranſlatio. 233
Commemoratio Fidelium Defunctorum. 45
Criſpinus Epiſcopus Aſtigitanus. 221
Cyta Martyr Belcagienſis. 11

D.

Dedicatio S. E. Dertuſanæ. 75
Dedicatio S. E. Celſonenſis. 82
Dedicatio S. E. Legionenſis. 92
Dedicatio S. E. Barcinonenſis. 209
Dedicatio S. E. Ciuitatenſis. 229
Dedicatio S. E. Vxamenſis. ibid
Demetrius Martyr Munobricenſis. 178
Depoſitio Faciei Saluatoris apud Alicante. 269
Didacus Minorida Complutenſis. 109
Domninus Martyr Oretanus. 66
Donatus Martyr Securitanus. 12

E.

Emetherius Agricola M. Caſtructauianus. 68
Ermenegildus Monachus Silenſis. 90
Eugenius III. Epiſcopus Toletanus. 142
Eugenius I. Martyr, Ep. Toletanus. 178
Eugenij I. Mart. & Ep. Tranſlatio. 209
Eutychianus Martyr, Salmanticenſis. 142
Eutychius M. Aſtenſis. 233

F.

Facundus Martyr Cæenſis. 269
Fauſtinus Martyr Bæticus. 222
Ferecinta V. M. Toletana. 141
Feſtum Præſentationis Marianæ. 232
Feſtum S. Catherinæ V. & M. 257
Feſtum Imaginis S. Dominici in Suriano. 45
Flora Virgo, & M. Cordubenſis. 252
Fructi Segobienſis Tranſlatio. 233

G.

Galla Placidia Augusta, Hiſpana. 285
Gaudioſus Ep. Tyraſonenſis. 54
Gaudioſi Epiſcopi Tranſlatio. 178
Genitiera V. & M. Tudenſis. 11
Georgius Ep. Cinis Toletanus. 45
Glicerij Tranſlatio 285
Gundiſaluus Ep Mindonienſis. 12

H.

Hermengaudius Ep. Vrgellenſis. 54
Hermenegildus Monachus Silicenſis. 90
Honorius Martyr Aſtenſis. 233

I.

Iacobi Intercifi Tranſlatio. 269
Idatius Ep. Braccarenſis. 66
Ignatij Loyolæ Tranſlatio. 160
Innumerabiles MM. Cæſaraugustæ. 53
Innumerabiles MM. Agredæ ibid.
Inuentio. SS. Fauſti & Sociorum. 233
Iocunda Virgo, Complutenſis. 257
Iuſtina V. M. Carmenienſis. 298

L.

Leo Epiſcodus Egarenſis. 92
Leopoldus Auſtriæ Marchio. 178
Lucretia V. & M Emeritenſis. 249
Lumbroſa Virgo Cæenſis. 11

M.

Maria Virgo, & M Cordubenſis. 252

Mariæ Dei-Genitricis Præsentatio. 232
Martyriani Martyris Translatio. 266
Maussona Ep. Emeritensis. 13
Medardi Martyris Translatio. 249
N.
Nathanaël Discipulus Domini. 298
Nicostratus Martyr Ilipullitanus. 82
O.
Oddo Eremita Tudensis. 11
Oldegarij Episcopi Barcinonensis Translatio. 66
Ouidius Episcopus Braccarensis. 12
P.
Paremon Martyr Paremonensis. 290
Paschasius Martyr Salmantinus. 142
Paternus Senonensis Ep. Mart. 108
Paulillus Martyr Salmantinus. 142
Pelagij Eremitæ Translatio. 200
Pelagij Mart. Cordubensis Translatio. 285
Petrus del Barco, Abulensis. 12
Petrus Abbas Moreruellæ. 69
Petri Vxamensis Ep. Translatio. 109
Pimenius Martyr Talabricensis. 12
Philemon Martyr Hispanus. 246
Philologus Martyr Oretanus. 66
Primitiuus Martyr Cæsensis. 269
Probus Ep. Rauennatum. 91
Probus Martyr Salmantinus. 142
Prudentius II. Ep. Tyrasonensis. 159
Q.
Quartus Episcopus Bætyrensis. 53
Quiricus Episcopus Toletanus. 229
R
Raymundi Ep. Barbastrensis Translatio. 200
Ruffus Episcopus Dertosanus. 232
S.
Saturninus Episcopus Tolosanus M. 290
Saturnini M. Romani Translatio. 291
Sebaudus Eremita Tudensis. 266
Seuerus I. Episcopus Barcinonensis. 68
Seuerus II. Episcopus Barcinonensis. ibid.
Simplicius Martyr Ilipullitanus. 82
Sophronius Presbyter Pampilonensis 12
Spinella Virgo Aurocensis. 13
Stephanus Martyr Astensis. 233
Symphorianus Martyr Ilipullitanus. 82
Syluanus Martyr Oretanus. 66
Syluani Eremitæ Translatio. 200
T.
Theodori Martyris Translatio. 92
Theotimus Martyr Oretanus. 66
Turibius Episcopus Pallentinus. 103
Translatio S. Agricolæ Martyris. 63
Translatio S. Arsenij Eremitæ. 200
Translatio S. Benedicti M. 109
Translatio S. Blasij Martyris. 291
Translatio S. Clementis Martyris. 233
Translatio S. Eugenij I. Ep. Toletani. 209
Translatio S. Fructi Segobiensis. 233
Translatio S. Gaudiosi Ep. Tyrasonensis. 178
Translatio S. Glicerij. 285
Translatio S. Ignatij Loyolæ. 160
Translatio S. Iacobi Intercensi M. 269
Translatio Martyrum Cordubensium 203
Translatio S. Medardi Martyris. 249
Translatio. S. Martyriani Martyris 266
Translatio S. Oldegarij Ep. Barcinonensis, 66
Translatio S. Pelagij Eremitæ. 200
Translatio. S. Pelagij Martyris Cordubensis. 285
Translatio S. Petri Episc. Vxamensis. 109
Translatio S. Raymundi Epis. Barbastrensis. 200
Translatio S. Saturnini Martyris. 291
Translatio S. Theodori Martyris Antiocheni. 92
Tygrida Virgo, Abbatissa Onniensis. 246
V.
Victoria Martyr Volucensis. 92
Victoria V. & M. Cordubensis. 203
Victoria Vidua Ilorcitana M. ibid.
Victorius Episcopus Valentinus. 90
Vitalis Martyris Translatio. 63

INDEX

INDEX
Chorographicus Sanctorum, & Festiuitatum huius Mensis NOVEMBRIS.

ABVLA.
SAnctus Petrus Cymbensis Confessor. pag. 12
AGREDA.
SS. Innumerabiles Martyres. 53
AMARANTVM.
SS. Amaranthus Martyr Albiensis. 74
AQVÆ CALIDÆ.
S. Aza Martyr in Gallæcia. 221
AQVIS CARPETANIÆ.
S. Pimenus Martyr. 12
AVROCA.
S. Spinella Virgo Cisterciensis. 13
ASTA.
SS. Honorius, & Socij Martyres. 233
ASTIGIS.
S. Crispinus Episc. ipsius Ciuitatis Mart. 221
BARCINO.
S. Oldegarij ipsius vrbis Episc. Translatio. 66
S. Seuerus I. Episcopus Martyr. 68
S. Seuerus II. Episcopus Martyr. ibid.
Dedicatio S. E. Cathedralis Barcinonensis. 209
BAETE.
S. Faustinus Diaconus Martyr. 222
BAETTRIVM.
S. Quartus Episcopus, & Confessor., in Vettonia. 53
BALBASTRVM.
S. Raymundi Episcopi Translatio. 200
BELCAGIA.
S. Cyta Martyr in Gallæcia. 11
BENAVARRE.
S. Medardus Martyr Aragoniæ. 249
BLITABRVM.
S. Auditus Martyr. 11
BRACCARA.
S. Idatius ipsius Vrbis Episc. Confes. 66
S. Iacobi Intereisi Translatio. 269
S. Ouidius Episcopus, & Confessor. 12
BVRGIS.
S. Victoria Virgo, & Martyr. 203
CAEA.
S. Lumbrosa Virgo Deo deuota. 11
SS. Facundus, & Primitiuus Martyres. 269
CÆSARAVGVSTA.
S. Athanasius eius vrbis Episcopus I. 11
Innumerabiles Martyres Cæsaraugustani. 53
CARMENIA.
S. Iustina Virgo, & Martyr. 298
Mart. Hisp. Nouemb.

CASTRVM-OCTAVIANVM.
SS. Emetherius Agricola, & Socij Mart. 68
CELSONA.
S. Ecclesiæ Celsonensis Dedicatio. 82
CIVITATENSIS.
S. Cathedralis Ecclesiæ Ciuitatensis Dedicatio. 229
COMPLVTVM.
S. Asturius Sertanus Episc. Confessor. 12
S. Didacus Minorida Confessor. 109
S. Iocunda Virgo Rhegiesis. 257
CORDVBA.
SS. Acisclus, & Victoria Martyres. 203
SS. Fausti, & Sociorum Martyr. Inuentio. 233
SS. Flora, & Maria, Virgines, & Mart. 252
DERTOSA.
S. Ecclesiæ Cathedralis Dertosanæ Dedicatio. 75
S. Ruffus Episc. ipsius vrbis Confessor. 232
EGARA.
S. Leo Episcopus Egarensis Confessor. 92
EMERITA.
S. Maussona ipsius vrbis Episcopus Confessor. 13
S. Lucretia Virgo, & Martyr. 249
HISPANIA.
Commemoratio Fidelium Defunctorũ. 45
S. Leopoldus Marchio Austriacus. 178
Præsentatio B. V. MARIÆ. 232
S. Catherina Virgo, & Martyr Alexandrina. 257
S. Galla Placidia Augusta. 285
ILIPVLLA.
SS. Castorius, & Socij Martyres Romæ. 82
ILORCI.
S. Victoria Vidua, & Martyr. 203
LAMINIVM.
S. Probus Laminitanus, Episc. Rauennas. 91
S. Philemon Laminitanus, Martyr Collosensis. 246
LEGIO.
S. Ecclesiæ Cathedralis Legionensis Dedicatio. 92
S. Pelagij Mart. Cordubensis Translatio. 185
MADRIDIVM.
Festũ Imaginis S. Dominici in Suriano. 109
S. Benedictus Martyr Braunouiensis. 109
S. Clemens Martyr Romanus. 233

ẽ 3 MILLE

MILLEDVNVM.
S Leo Episcopus Egatensis Confessor. 92
MINDONIVM.
S. Gundisaluus ipsius vrbis Episcopus. 12
MINTISSA.
S. Attilius Glabrion Martyr Romæ. 13
MONASTERIA.
Arlansense--SS. Arsenius,& Socij Erem. 200
Balneolense - S. Martyrianus Martyr. 266
Moreruellæ--S. Petrus Abbas. 69
Salicense--S. Blasius Martyr. 291
Scurialense--S. Theodorus Martyr. 92
Silicense--S. Hermenegildus Monachus. 90
Onniense--S. Tygrida Virgo Abbatissa. 246
NAXERA.
SS. Vitalis, & Agricolæ Translatio. 63
S. Pruden ij II. Episcopi Tyrasonensis. 159
ORETVM.
SS. Domninus,& Socij Martyres. 66
PALLENTIA.
S. Turibius ipsius vrbis Ep. & Confess. 103
PAMPILONA.
S. Sophronius Presbyter Pampilonensis. 12
PAREMON.
S. Paremon Martyr. 290
ROMA.
S. Ignatij Loyolæ Translatio. 160
SALMANTICA.
SS. Paschasius,& Socij Mart. in Africa. 142
SARION.
S. Saturnini Martyris Translatio. 291
SECVRA.
S. Donatus Eremita, Confessor. 12
SEGOBIA.
SS. Fructi, & Fratrum Translatio. 233
SENONE.
S. Paternus Episcopus, & Martyr. 108
TOLETVM.
S. Georgius Episcopus,Ciuis Toletanus. 45
S. Ferecinta Virgo,& Martyr Toletana. 141
S. Archadius Toletanus,Mart. in Africa. 142
S. Eugenius I. Episcopus Toletanus, & Martyr apud Diolum in Gallia. 178
S. Eugenius III. Episc. Tolet. Confessor. 142
S. Eugenij I. Mart. & Episcopi Toletani Translatio Parisijs Toletum. 209
S. Qniricus Epis. Toletanus Confessor. 229
S. Saturninus Episcopus Tolosanus, post Toletanus,& Martyr in Gallia. 290
TREGVA.
S. Nathanaël Discipulus Domini. 298
TVDEVIA.
S. Sebaudus Eremita, Confessor. 266
TYDE.
S. Geneuera Virgo, & Martyr. 11
S. Oddo Eremita, Confessor. ibid.
TYRASONA.
S. Gaudiosus ipsius vrbis Episcopus. 54
S. Æmilianus Presbyter, Confessor. 108
S. Prudentius II. Episcop. eiusdem vrbis 154
S. Gaudiosi Episcopi Translatio. 178
VRGELLVM.
S. Hermengaudius Episcopus,Confessor. 54
VALENTIA.
S. Victorius Episcopus Confessor. 90
VILLA-CASINA.
S. Clarus Presbyter, & Martyr. 63
VOLVCA.
S. Victoria, Vidua & Martyr. 203
VXAMA.
S. Petri Vxamensis Episcopi Translatio. 109
S. Cathedralis Ecclesiæ Vxamensis Dedicatio. 229
ZAMORA.
S. Paternus Episcopus. & Martyr. 108
ZVERA.
S. Glicerius in Aragonia. 285

APPROBATIO DOCTORVM.

PERLVSTRAVIMVS *Anamnesim seu Commemorationem Sanctorum Hispaniæ*, editam in lucem ab Eruditissimo Viro D. D. Ioanne Tamayo Salazar I. V. C. Illipensi Presbytero, in qua infrà scripti in Sacra Facultate Parisiensi Doctores Theologi omnia curiosissimè selecta, Ecclesiæ vtilia & orthodoxæ doctrinæ consormia iudicauimus, hac die 28. Ianuarij 1651.

F. FRANCISCVS LORNET, *Ordinis Prædicatorum.*
F. PAVLVS LOMBARD, *Carmelitarum Lugdunensium Prior.*

PERMISSIO.

Visa Doctorum Approbatione, Ego infrà scriptus Regio nom ne non impedio, quin hic Liber à *Philippo Borde, Laurentio Arnaud, & Claudio Rigaud*, Bibliopolis Lugdunensibus excusus in publicam lucem prodeat, cum defensione, tali casu requisita, & solita. Actum Lugduni 30. Ianuarij 1651.

LORIN.

CONSENSVS.

ITA & me non dissentiente fiat. Lugduni die 30. Ianuarij 1651.

SEVE.

SCRIBEN

SCRIBENTIVM IMAGINES in Librorum limine præfigi, & honestas, & necessitas persuadet, vt sicut Codicibus fruitur per quos erudiatur, ita effigies eorum, à quibus docetur, ad viuum delineatas, seculum consequatur.

Philostrat. in Vit. Apollin.

Petrus de Villafranca ad viuum delineauit *et sculpsit Madridij Ann. 16[illegible]*

Corporis est histhac præclari forma TAMAYI:
Effigiem Mentis docta camena dabit.
Illam si quæris, placidam in compagine frontis
Inuenies normam, quòd venereris eam.
Istam si inquiris Sex volue Volumina Diuûm,
In quibus Ingenij grandis acumen inest.
I. T. S. A. D. D.

NOVEMBER.

MEDIVS inter *Autumnales* Menses, & NONVS inter *Romuleos*, qui abs *Martij* exordio calculum præsetulit. Vocabulum accepit etiam *requiei*, quia collectis iam frugibus, messe in horreis, vino in dolijs, repositis, transisse labores, & otia tenas-ei fatebantur Prisci illi Philosophi; ideò

Medius inter Menses Autumnales.

Nam modò collecta fruges, & in horrea missa,
Otia parturiunt: iam transiuère labores;
Cessauère opera: tempus Geniale propinquat.
Bruma venit; glacialis hyems apparet in altis
Montibus, & canis albent iuga summa capillis.
In Campos gelido iam descensurus ab axe
Implet Rhyphæis Boreas Aquilonibus vtres.

Requiei symbolum.

Hinc *Adrianus Iunius*, cùm Quatuor Anni tempora descripsisset, AVTVMNVM omnibus opibus redundantem, & otia hominibus offerentem, hisce carminibus, depinxit:

Mensium ditissimus.

At tu pampineis redimite, AVTVMNE, *racemis,*
Fœcundoque super rerum ditissime cornu,
Quas non fundis opes? Fers musta, & roscida poma:
Spemque Anni sulcis Cerealia semina mandas.

Accepisse nomen claturam, inter omnes conuenit, eo quòd à MARTIO olim Mense, qui Annum inchoabat, NONVS situaretur. Qui numquam *etymon* perdidit, nisi Imperante *Commodo*, à quo siue ab adulatoribus EXVPERATORIVS vocatus dignoscitur. Audi Lampridium in *Vit. Commod. fol.* 396. dicentem: *Menses quoque in honorem eius, pro Augusto Commodum; pro Septembri Herculeum; pro Octobri Inuictum; pro* Nouembri EXVPERATORIVM, *vocitauit.* Sed quid EXVPERATORIVM? Superiorem scilicet, vel Excellentem Mensem. Ouidius. *Trist. lib.* 4. *Eleg.* 4. hoc carmine:

Etymon.

Aliquando Exuperantius dictus, & quare?

Exuperas, morum nobilitate, genus.

De cuius dictionis vi, videndus A. Gellius *Noct. Atticar. lib.* 6. *c.* 8. *& lib.* 14. *c.* 3. De huius Mensis appellatione à *Commodo* Imperatore videsis Suid. *in eius Vit. fol.* 869. Herodianum *lib.* 1. *fol.* 483. Dionem *fol.* 381. Alexandrum ab Alexandrio *Dier. Genial. lib.* 3. *c.* 24. & idem Tiraquell. *fol.* 307.

GRÆCI multoties, cùm NOVEMBREM Mensem nominare volebant, illum DIVM vocitabant, vt Cælius Rhodiginius *Antiquar. Lection. lib.* 15. *c.* 34. *fol.* 702. scriptum reliquit: DIVM *Mensem pro* NOVEMBRI *scribunt Graci, & accipiunt: sic enim in Collectaneis rei rustica apud Gracos adnotatum comperi.* Adstipulantur Democritus *Declamat.* 3. Apuleius *Flor. fol.* 115. dicentes: talem expectandam esse hyemem, cuiusmodi fuerit festus Dies, quem *Brumam* vocant

A Gracis Dius vocatus.

eant Romani, qui XXIV. Dii Mensis,qui est Novembr, incidere cognoscitur. Sed cur Divs à Græcis appellatus? Reticet *Rhodiginius*. Nos causam ab ipso Græco vocabulo exhauriemus. Δῖος Græcè, Latinè *præstans* dicitur. Eustathius in *Not. ad Homer.* asserit τοὺς Δίους, idem esse ac præexcellentes, & Iouis amicos. Hinc idem Rhodiginius *d.c.*34. prosequitur: *Verùm* Divs *idem est, qui inter homines, Iouis quadam imagine præcellit. Hinc Clytemnestra quoque* Dia *dicitur, ob exuperantiam pulchritudinis.* En causa: Commodo iubente, November appellatus fuit Exvperatorivs, id est *excellens*, præstantior, & superior, hocce vocabulo vsi Græci, Divm quoque Novembrem nuncupauêre, fortè *Commodo* Imperatori adhærentes, & cùm Δῖος Græcè, Divs Latinè, Excellentiam, siuè Præstantiam significet, & hocce titulo fuerit November cognominatus; hinc causam exhaurire compellimur, quòd Græci hunc mensem vocitent Divm. Attende, quia nullus hactenus, quod viderim, excogitauit.

Cuius rei causa?

Aliam S. Isidorus Noster *Origin. lib.* 5.*c.*33. etymologiam proponit, scilicet, quia cùm Mense Novembri arbores nouum fœtum coagulare incipiant, intra viscerum recondita, vt transeunte hyeme, & vere adparente florescant, quò præteriti fructus deperire conuenit; ideò & nouorum fœtuum germine November nomen assumpsit. Audi Isidorum: *Idem, &* November, *ab indicijs scilicet germinum: quia in eo virescentibus fructibus nouis, transactorum probatur occasus.* Sequuntur nonnulli, sed perperam illum extorquent. Huius Mensis apex varias, apud omnes Nationes, nomenclaturas accepit, quarum vocabula referemus, pro vt comperire valuimus. Hebræi Nouembrem Marhevsani Syri Tisrini. Chaldæi, & Ægyptij Choeac; Abissini Hathvr; Athenienses ΑΝΘΕΣΗΡΙΩΝ; Macedones, & alij Græci ΔΙΟΣ; Cyprii ΠΑΤΟΥΤΑΤΟΣ; Persæ Adar; Arabes, & Sarraceni Dvlcaad; Karolini Mintermonat; Fasti Veteres Germanici Dritt-Herbst; Alemani Mintermonat; Belgici Schlachmaent; Cymbrici Schlacatemaanet; Galli, & Itali November, & Nos Hispani Noviembre, vocitant. Quo Mensis sub *Dianæ* tutela apud Romanos fuisse dignoscitur, & patet ex Tabulæ lapideæ literis superius *Tom.* I. relatis, & Manilio *Astronom.lib.*2. hoc carmine:

Alia etymologia Nominis.

Nomina huic Mensi à varijs Nationibus indita.

Sub Diana tutela fuit.

Pugnax Mauorti Scorpius hæret,
Venantem Diana virum, sed partis equinæ:
Atque angusta fouet Capriconi sydera Vesta.

Quæ carmina sic intelligunt Lilius Gyraldus de *Dijs Gent. Syntagm.* I.*fol.* 14. Rosinus de *Antiquit. Rom. lib.*4.*c.*4.*fol.* 346. *& c.*15.*fol.*410 Stuchius de *Sacrif. Gentil.fol.*18. quidquid Elias Reusnerus *Iunonem* pro *Diana* huius mensis tutelarem somniet.

Inter Opera, & Donaria quæ vnicuique Mensi Decius Ausonius Magnus *Edyl.*10.attribuit, hæc de *Nouembri* carmina composuit, quæ vbique ab Scriptoribus referuntur.

Sacra hoc Mense Isidi Ægyptij peragebant.

Carbaseo surgens post hunc indutus amictu
Mensis, ab antiquis sacra, Deamque colit.
A quo vix auidus sistro compescitur anser,
Deuotusque satis vbera fert humeris.

Quo loco si Ausonij hæc carmina intelligere cupis, multa congerit Elias Vinetus *ad Auson.n.*325. vbi & Ægyptiorum mores, in referendis sacris, hoc Mense, *Isidi*, recenset; & de extirpandis, & propellendis anseribus, qui hoc tempore, segetes nascentes lædunt, curiosè loquitur. Officia verò peragi solita in huius Mensis termino describit *Henricus Ranzouius*, sic:

Officia Agriculturæ hoc Mense.

Ligna vehit, mactatque boues, & latus ad ignem
Ebria Martini festa Nouember *agit.*

Ad

Ad pastum in syluam porcos compellit, & ipse
Pinguibus intereà vescitur anseribus.

Huius carminis vltimi sententia erit, ex Notationibus relatis *Vineti*, quòd ideo *Nouember* pascitur anseribus pinguis, quia eô tempore conuenit illos occidere, ne segeti offendant, & lædant. *Nathan Cythraus*, qui per singulos Menses rationem victus præscripsit, hæc disticha proponit:

Ratio victus.

Balnea iam raró; Veneris sed gaudia nunquam
Expedient; subitò ni cupis esse senex.
Iam stomacho mulsam, iam gingiber vtile credunt;
Conditum aëreo si tibi melle fluat.

Ioachimus Camerarius identidem tam per Mensinm singulorum excursum, quàm per totius Anni circulum varia etiam Carmina de *Ratione victus* scripsit, quæ Elius Reusnerus in *Diario Historico* collegit. Sed & in Antiquis *Breuiarijs* Ecclesiarum Hispaniæ (vt sæpe me dixisse recordor) in calce vniuscuiusque Mensis etiam aliquot non inuenusta Carmina circa tuendam valetudinem inuenimus. In *Dertosano*, de Anno Domini M. D. XLVII. sequens regula sanitatis præscribitur.

Hoc tibi scire datur; quòd reuma Nouembre *curatur:*
Quaque nociua vita; tua sit pretiosa dieta;
Balnea cum Venere tunc nullum constat habere:
Potio sit sana, atque minutio sapeque plana.

Sed & Oeconomicam in rure dispositionem, & agriculturæ studium, qui prouidus habere, & scire desiderat, audiat ex *Breuiario Segobiensi* de Anno M. D. XXVII. sequentia Carmina:

Agricola studia.

Quaris habere focos, ignesque niuose Nouember;
Prata noua instituis; seris allia, ponis oliuam,
Castaneam & triticum seris; est generatio ouina,
Glans legitur, faber & cedit durantia ligna.

Plntima aliorum Breuiariorum selecta in hunc propositum subiungete possemus, sed illa consulto omittimus. Nunc verò *ad festa, & fastos* prophanæ Gentilitatis, quibus ritu superstitioso, litabant, accedamus; vt quantis Idololatria commentis Romanos obcæcasse, tot Deorum simulachris pateseat.

I.

KAL. NOVEMBRIS, id est, *Dies* I. Adest in *Veteribus Kalendarijs*, & *Fastis*, Sacrum *Iunonis*, ob tutelam, quâ hocce Mense Gentilitas Romana se protectam, & munitam credebat. Horum sacrorum ritus, à Pontificibus indictos, & obsignatos, Populoque manifestos, prophana plebs in Templo *Iunoni* sacro victimis, & oblationibus peragebat, vt Deæ Tutelaris auxilium caperet, vt notauit Stuchius de *Sacrif. gentil. fol.* 28.

Sacra Iunonis ob Mensis tutelam.

APVD Athenienses hoc die ANTHESTERIA sacra *Baccho* exhibita colebantur. Erant enim hæc Sacra simillima *Saturnalibus*, quibus Latini Baccho indulgebant. Inptimis seruos conuiuijs liberalibus excipi solitos fuisse, ex prouerbio illo: *Ite foras Cares non amplius Anthesteria*, colligi posse videtur: *Cares* enim quasi serui dicuntur, nam Καρὶς θύραζε, serui vocantur. Omnia hæc probant Erasmus *Chiliad. verb.* Intempestiua *fol.* 419. Stuchius de *Antiquitat. Conuiuial. lib* I. *c.* 33. *fol.* 128. In summa, hæc Ανθεστήρια sacra, siue *Bacchanalia*, quæ hoc Mense fiebant, & *Libero* Patri dicata, *Saturnalibus* simillima, licet maiori luxu celebrata, hisce ritibus soluebantur. Nudi enim viri cum nudatis omnia membra mulieribus, matronis, viduis, ac virginibus, ad sacra conueniebant, quæ non nisi nocturna erant. Caput omnes pariter, femoraliaque, pampinis, & vuarum racemis cincti, alios item vuarum racemos, in manu tenebant, &

Anthesteria sacra qua.

Eorum luxus.

tumultuario inuicem commixti cœtu, in sublime saltantes, variâque gesticulatione, brachia, ceruicem, caputque mouentes, carmen inconditum Baccho cantabant. Hinc nec priùs erat saltationis modus, quàm defatigati, & toto corpore vacillantes, partim resupinarentur, proximioribus adhærentes; partim in pauimentum fanatici, & amentes procumberent. Sic *M. Varro.* T. Liuius *Decad. q. 4. lib. 9.* D. Augustinus *de Ciuit. Dei. lib. 18. c. 13.* & Prudentius Noster in *Symmach. lib. 1.* sic:

Quod ebria iam tunc
Ante oculos Regis satyrorum insania fecit:
Et fecisse reor stimulis furialibus actas
Manadas, inflammante mero, in scelus omne rotatas.
Hoc circùm saltante choro, temulentus adulter
Inuenit expositum secreti in litoris actâ
Corporis egregij scortum, quod perfidus illic
Liquerat, incesto, iuuenis satiatus amore.

Quorum Carminum sensum si capere desideras, adi Isaacum Grangæum in *Not. fol. 94. & 95.* & cæterosqui in Prudentij *Symmachon* scholia edidere.

Phallus, quid?

Alii etiam adhibebantur ritus obscœni, inter quos Phallus ab *Herodoto.* & alijs nominatur, cuius formulam, materiem, & officia impudica, videsis apud *Suidam*, Cartharium de *Imagin. Deor. fol. 295.* & Cœlium Rhodiginium *Lection. Antiquar. lib. 7. c. 16. fol. 304.* Athenæum, & Apuleium.

Quo tempore Bacchanalia fiebant.

Hæc igitur Anthesteria, seu Bacchanalia, tertio quoquo Anno etiam peragi solita, finitâ hyeme, & fugato Piscium sydere, Seneca Tragicus in *Oeth. Act. 2. Chor.* his versibus:

Nos Cadmais Orgia ferre
Tecum solita condita cistis,
Cùm iam pulso sydere Bruma
Tertia Soles euocat astas.

De quibus ad amussim videndi Clemens Alexandrinus in *Protrept.* Arnobius *aduers. Gent. lib. 5.* Eusebius de *Praeparat. Euangel. lib. 2. c. 5.* T. Liuius *lib. 39.* Cornelius Tacitus *Annal. Rom. lib. 11.* Valerius Maximus *lib. 6. c. 3.* Tertullianus in *Apolog fol. 362.* & de *Spectacul. fol. 274.* S. Augustinus de *Ciuit. Dei lib. 6. c. 9.* & *lib. 18. c. 13.* Cælius Rhodiginius *lib. 7. c. 16.* M. Antonius Delrio in *Not. ad Senec. d. Act. 2. fol. 325.* Casalius de *Ritub. Roman. p. 2. c. 9.* & alij innumeri.

II. *Ternodina sacra, quę?*

IV. Non. Novembris, id est, Dies II. Quô Sacra Ternovena, Romæ Pontificum decreto fieri solebant. Nam Pontifices XXVII. Virgines colligentes, eas incedere per vrbem solemni cantu decursantes, imperitabant, vt Numinis iram placarent; quas fuisse *Saliares* Virgines haut dubito, ex eô quod Sextus Pompeius apud Rosinum *lib. 3. c. 20. fol. 304.* scriptum reliquit.

III. *Hilaria sacra, quæ? remissiuè.*

III. Non. Novembris, id est Dies III. Vetus *Kalendarium* hoc die, etiam Hilaria repetit sacra, de quibus multa Nos supr. *Tom. 1. in Prolegom. Mart. Die XXV. fol. 9.* congessimus: ad quem locum te missum facimus, vt si horum sacrorum originem, & cæremonias, ediscere cupis, ibidem ad amussim omnia prolixiùs inuenies.

IV. *Lapidis Inscriptio; vbi Nouembris Nomen, Dies, & officia recensentur.*

Prid. Non. Novembris, id est, Dies IV. De quo nihil in *Fastis*: ast in Vetustissimo Kalendario *Farnesiano* Romæ inuento apud *Eliam Reusnerum*, hæc leguntur in Marmore:

MENSIS

MENSIS
NOVEMBER
DIES XXX.
NON. QVINT.
DIES HOR. VIIIIS.
NOX HOR. XIIIIS.
SOL.
SCORPIONE.
TVTELA.
DEANÆ
SEMENTES TRIDIC.
ET HORDEAR.
SCROBATIO
ARBORVM.
IOVIS
EPVLVM.
HEVRERIS.

In qua vetusta Marmoris inscriprione, Prisci illi Romani Mensis eiusmodi Nomen, Dies, eiusque, & Noctis Horas, Horoscopum, Tutelam, Agriculturam, & alia breui calculo descripserunt.

V. *Soteria sacra apud Graecos.*

NONIS NOVEMBRIS, id est, DIES V. Apud Romanos nihil in *Fastis*, seu *Kalendarijs Veteribus*, licet Lilius Gyraldus de *Mensib.fol.126.Tom.2.Oper.* hunc diem atrum, & Ægyptiacum vociter. Apud Græcos sacra SOTERIA fuisse dignoscimus, ex Plurarc. in *Vit. Arat. fol.313.* Qui dùm *Arati* patriæ seruaroris de Macedonica seruitute, mortem describeret, & de loco sepulturæ ageret, prosequirnr: *Sycionij calamitatis loco ducebant, si alibi, quàm apud se ille sepeliretur: itaque ab Achais impetrarunt, vt sibi humandus concederetur. Quia autem antiqua lex erat, ne quis intra muros tumularetur, eandemque legem magna comitabatur superstitio; Delphos miserunt eà de re sciscitatum Pythiam: est autem eie tale responsum redditum:*

Causa institutionis.

Consultas Sicyon, vbi tumulandus Aratus?
Fas id vbicumque est: aderit sua gratia Tumbæ.
Quippè nefastus erit Terræ, Cælive, Marisue
Qui grauet heroëm hunc locus, impositumve grauetur.

Hoc allato responso, cùm cæteri Achai, tùm verò Sicyonij *delectati sunt: mutatoque in festiuitatem luctu, coronaei, albisque induti vestibus Corpus eius statim ab Ægeo Sicyonem deportauerunt, paanis choris accinentes, ac loco delecto, qui omnium conspectui pateret, tanquam Conditorem, Seruatoremque Vrbis sepeliuerunt. Post paululum, ita prosequitur: Sacrificia Duo in eius honorem celebrabantur quotannis. Alterum eò die quò Vrbem tyronnide liberauit, scilicet* V. Die Dæsij Mensis, *quem Athenienses* Anrhesterionem *appellant. Sacrificia, à salute partâ* SOTERIA *nominabant.* Deniqne formam ad longum prolixè describir: quem videas.

Dies, & Nomen.

VI. *Genio Bono libabatur Vino.*

VIII. ID. NOVEMBRIS, id est, DIES VI. In *Veteribus Kalendarijs* Arher, seu Ominosus proponirur. Ar in *Astronomico* prisci seculi, *Arcturum* manè occidere præscribitur. Guillelmus Stuchius in *Antiquit.Conuiuial.lib.1.c.33.fol 128.* ex Plutarcho, asserit: *Quod* VI. Die Mensis *προςατήριος, siue Patronalis, qui est* NOVEMBER, *statutum erat, quòd factie* GENIO BONO, *ἀγαθῷ δαίμονι, sacris, gustore vinum, post flatum Fauonij.* Hinc crediderim originem sumpsisse morem à Tibullo relatum *l.1. Eleg.10.* quò Genius placabarur, si libarerur vuis. Carmina ausculta:

Hic placatus erat, seu quis libauerat vuam,
Seu dederat sancta spicea serta comæ.

Sic & Carolus Paschalius de *Coronis lib.4.c.3.fol.209.* & alij.

VII. *Feralia sacra.*

VII. In. NOVEMBRIS, id est DIES, VII. Inferorum parentationibus designatus fuit, ideo funestus. De his *Parentationibus* plurima congessimus supra *Tom.1.in Prolegom.Februar. Die XXIII.fol.5.* Sed cur hoc die repetuntur? Nullus aperit. Crederem quia Veteres Dijs Inferis Vino sacrificabant, Tibull. *lib.3. Eleg.2.*vbi Bernadinus Cyllænius in *Not.fol.511.* Varior.

VIII. *Neptuno sacra.*

VI. In. NOVEMBRIS, id est, DIES VIII. *Neptuno* Maris *Deo* à Nautis sacra fieri, tàm apud Græcos, quàm Romanos, author est Lilius Gyraldus de *Dijs Gent. Syntagmat.* 17. cui adhæsit Alexander ab Alexandro *Dier. Genial.lib.3. c.19.*eò quòd ad hunc vsque diem à Maris naufragijs liberi, eorum vitas seruasset,& in portum redderet incolumes.

Mundus patebat, quid?

SED & hoc *Die*, Romani in *Circo Maximo* tertiò *Aram Dijs Inferis* erigebant. Diximus *Tertiò* erectam, quia cùm prisci illi Gentiles, Deos Manes, Inferosque in Cereris Mundo inesse putabant; & Ter in Anno huius Deæ Mundum patere concrederent, scilicet *Postridie Vulcanalia*,& ante *Diem III. Non.Octobris*, & ante *Diem VI. Iduum Nouembris*; hinc, hoc die, hunc Mundum Cereris patere arbitrabantur, ita pro Manibus placandis, quos in illo Mundo esse inclusos suspicarentur, & sacra faciebant, nec eo tempore aliquid in Republica gerere permissum, nec eum hoste manum conserere, nec exercitus scribi, aut comitia haberi concessum, nisi tantum ea, quæ fatalis exigeret necessitas. Ita ex Catone, & Festo Lilius Gyradus *Syntagm. 6. fol. 293.* De quo & Nos supr. *Tom.5.in Prolegom.Octobr.Die V.* & *Tom.4. in Prolegom. August. Die XXX. fol.330.*

IX. *Ludi votiui.*

V. In.NOVEMBRIS, id est, DIES IX. In Veteri Kalendario LVDI VOTIVI indigetantur. In *Astronomico* clarum SCORPIONIS Astrum, & hiemalem cardinem attingere refertur.

X. *Hysteria sacra,quæ?*

IV.In.NOVEMBRIS, id est,DIES X. Apud Græcos summæ lætitiæ, ob HYSTERIA sacra, quæ *Argi* instituentes *Veneri* suem sacrificabant, vt Pierius in *Hieroglyph.lib.9.*& Stuchius *Antiquit. Conuiuial.lib.1.c.15.fol. 74.* fatentur. Horum sacrorum Inuentores fuisse Argiuos, Athenæus in *Dypnosoph. lib. 3.c.9.* his verbis testatur, ex Callimacho, & Zenodoto: SVES *Argiui* VENERI *mactant, quod festum* HYSTERIA *appellatur.* Guillelmus Stuchius de *Sacrif. Gentil fol.43. col. 2.* de hisce sic proloquitur: *Est & Græcis prouerbium* Ἀφροδίτη ὗν τέθυκεν id est

Veneri suem sacrificare quid?

Veneri suem sacrificauit; *vbi quis offert id munus, quod minimè gratum sit. Inuisus quippè Veneri sus, propter Adonis necem,* Hinc ὑστήρια, teste *Athenæo*, sacrificij illius celebritas, atque festum ab *Argiuis*, quo suem *Veneri* sacrificare consueuerunt, fuit dictum. Eadem Erasmus in *Adag.fol.525. Diuersor.* Gyraldus *Syntagmat.17.fol.711.*

Limnæa sacra Baccho quæ?

ITEM quia *Venus* sine *Baccho* friget,Athenienses *Lymnæa* Dionysio sacra peragebant. ΛΙΜΝΑΙ enim locus erat in Athenarum arce, quò *Dionysius Bacchus* Templum habebat, illudque Thesæus Libero Patri sacrarat, & ibidem vetustiora *Bacchanalia* instituta Athenis, quæ propter loci situm, quô hæc sacra peragebantur, λίμναια dicta fuere, sic Aristophan. *in Ran.* Thucidides *Histor. lib.2.* & Lilius Gyraldus *Histor. Deor. Syntagmat.8 fol.397.*

IN Veteri *Kalendario* apud Rosinum *lib.4.c.4.fol.346.* notatur *Marium clausio.* Sed Flauius Vegetius de *Re Militar.lib.5.c.9.fol 98.* in sequentem diem reijcit, vbi & Nos.

XI. *Pithœgia sacra Baccho,quæ?*

III In. NOVEMBRIS, id est, DIES XI. Cùm Mensis iste totus fuerit *Baccho* sacer apud Græcos, ideò multa sacra, eademque diuersa obtulit Atheniensium religio Libero Patri. Hinc ab ipsis eidem ΠΙΘΟΙΓΙΑ dicata, & instituta. Horum solemnia in hisce operationibus consistebant, scilicet, quòd istâ die in honorem *Bacchi*, dolia relinebant, & amicis potum præbebant. Sic ex Plutarcho 3. *Sympos.7.* his verbis: *Athenis XI. Mensis* Anthesterionis, *primitias noui vini delibant, diemque illum à dolijs referendis* πιθοιγίαν *vocant, vtque apparet antiquitùs de vino ante quàm gustarent libantes, vota faciebant, vt sibi vsus eius medicamenti salutaris, & innoxius foret*: referunt Cælius Rhodiginius *Antiquar. Lection. lib.15.c.25.* Guillelmus Stuchius *Antiquitat.Conuiuial.lib.1.c.33.fol.128.*

Maria claudi quid.

ETIAM ab hoc die, vsque ad VI. *Iduum Martij* sequentis anni, *Maria clau-*

 debantur,

debantur, ne nauigationi locus esset, ob fluctuum pericula. Audi Vegetium de *Re Militar.lib.5.c.9.* hæc verba scribentem: *Ex Die igitur* III. Iduum Nouembris, *vsque in Diem* VI. Iduum Martiarum, *Maria clauduntur. Nam lux minima, nox prolixa, nubium densitas, aëris obscuritas, ventorum, imbrium, niuibus geminata sæuitia, non solùm classes à Pelago, sed etiam commeantes à terrestri itinere deturbat.* Conuenit Plinius Histor. *Natal.lib.2.c.47.* Videsis God. Steuuechium in *Not.ad Veget.fol.*289. vbi plura cumulat.

PRID. ID. NOVEMBRIS, id est, DIES XII. Celebris apud Romanos, ob *M. Aquilij Nepotis* Consulis Triumphum, Anno ab Vrbe Condita, DC.XXVII. ex Asia comparatum, vt ex Goltzio in *Theatr. Triumphal.Ann.*627.*fol.*102. Eliâ Reusnero in *Diar.Histor.fol.*168 Baptistâ Masculo in *Encom. SS. fol.* 487. liquet, licet aliqui in præcedentem diem reijciant.

XII. *Triumphus.*

NECNON apud *Græcos* hic dies celeberrimus, quô festum *Themistocles* instituit, in honorem *Bacchi* illudquè CHOES nominari iussit. Huius solemnitatis originem ita describit *Suidas* apud Stuchium *Antiquitat. Conuiuial. lib.1.c.*33.*fol.*129. CHOES *festum est, quod Athenis agebatur, Mense Anthesterione, cuius hæc ratio, ac origo traditur.* Orestes *cùm, interfectâ matre, Athenas venisset, Athenienses illum hospitio, conuiuioque exceperunt, nec tamen eodem cum illo vino participarunt, verùm* CHOAS *illi vini plenas seorsim apposuerunt.* Quam etiam originationem Scholiastes Aristophanis in *Equit.* adducit, ex eodem *Suida* Die XII. Mensis Anthesterionis, id est, Nouembris, hocce festum celebrari lucubenter affirmat. Quæ in solemnijs huiusmodi, epulis, & conuiuijs peragerentur, sic erudite describit Aristophanes in *Ἀχαρνῆς.*

Choës festum Bacchi, quale?

Origo festi.

..................Ad cœnam citò
Te confert, cistam accipiens, atquè CHOA.
Nam Dionysij te Sacerdos accersit.
Reliqua verò omnia sunt parata,
Lecti, Mensa, Puluini, strata,
Coronæ, vnguentum, bellaria, scorta adsunt;
Amyli, placentæ sesami, itria siuè liba,
Saltatrices, Harmodij carmina, pulchra.

Forma conuiuij.

In hisce festi conuiuijs aliqua deferebant secum inuitati, multa suppeditabant inuitantes, quorum diuersitatem, qui noscere desiderat, adeat Stuchium *d.c.*33.*fol.*118.*col.*2.

IDIB. NOVEMBRIS, id est, DIES XIII. Quô Roma victrix Tres inspexit Consules de hostibus ouantes, & vberrima in Vrbem spolia deferentes. Nam V. C. Anno CCCC. XLIV. Q. *Fabius Maximus Rutilianus* de Hetruscis. Anno CCCC. LV. C. *Fuluius Centumalus* de ipsis, & Samnitibus *Octauianus Cæsar* Anno DCC. XVII. de Siculis triumpharunt. Ita *Goltzius Masculus*, & Reusnerus *fol.*170.

XIII. *Tres Triumphi.*

ITEM hoc Die apud Romanos EPVLVM IOVIS. Sed quid hoc sciscitaueris? Mos erat priscis Romanis, in publicis ludis, maximè Natalitijs, & Circensibus, quotannis IDIBVS NOVEMBRIS, Epulum IOVI Maximo apparare, Nam licet cæteris Dijs etiam *Lectisternia*, & epulationes pararentur, hoc nominis, & loci discrimine exequebatur EPVLVM IOVIS publicè, & hoc nomine. Cæterorum Deorum intra suas proprias Ædes priuatim, & LECTISTERNIA dicebantur. Ergo huius *Epuli* passim T. Liuius meminit, scilicet, *lib.*5. *Decad.*3.*& lib.*7.*& lib.*10.*Et lib.*1.*Decad.*4. Arnobius *aduers.Gent.lib.*7. vbi Stevvechius *fol.*424. Lazius de *Rep.Roman.lib.*3.*c.*3.*fol.*314. Stuchius *d.c.*33 *fol.*135. Rosinus *lib.*4.*c.*15. & alij.

Iouis epulum, quid?

APVD Græcos etiam Duplex festum agi mos erat. Quorum alterum MINERVALE, in honorem *Mineruæ* Atheniensium Tutelaris, quod singulis Mensibus fiebat, vt sæpius diximus. Alterum quod *χύτροι* id est, *Olla*, dictum. Hoc itaque

Mineruale festum.

itaque erat Athenienſibus percelebre; nam in eo omne ſeminum genus in *olla* coquere ſolebant: Dionyſio & Mercurio operantes. Ferunt enim Deucalionem, & qui cùm eo ex diluuio ſuperſtites euaſerant, ſemina ita coxiſſe: vnde feſtum exortum, & CHYTRA appellatum, cum χύτρα *ollam* ſignificet. De hoc feſto Scholiaſtes Ariſtophanis, Suidas, & Stuchius *d.c.*33.*fol.*129.

Chytra feſta, quæ?

XIV. *Equorum probatio.*

XVIII. KAL. DECEMB. id eſt, DIES XIV. NOVEMBRIS. Quo ſolemnitas *Equorum probandorum* à Tyronibus peragebatur; de qua & Nos ſupra plura congeſſiſſe meminimus. Interim videſis Roſinum *lib.*5.*c.*5.*fol.*450. Maſculum ſupra *n.*14.*fol.*488.

XV. *Ludi Plebeij.*

XVII. KAL. DECEMB. id eſt, DIES XV. NOVEMBRIS. Quo LVDIS PLEBEIIS locus Romæ dabatur. Aſconius Pædianus in *Act.* 1. *Ciceron. in Verr.* ſcribit, hos ludos Romani Populi inſtitutione conſtructos, eo tempore, quò exactis Regibus, pro Plebis libertate certatum; ſeu pro reconcilianda plebe in Montem Auentinum ſecedente; Quos primùm editos fuiſſe poſt primam Plebis in ſacrum Montem ſeceſſionem, nonnulli opinantur. Hos Ædilium plebis auctoritas indicebat in Circo à XVII. *Kalend. Decembris* per Triduum, vt teſtantur *Veteres Faſti*. Nos de hiſce Ludis ſupra *Tom.*5.*Prolegom.Octobr.Die XVI.* plurima congeſſimus.

XVI. *Fidicula ſydus exoritur.*

XVI. KAL. DECEMB. id eſt, XVI. DIES NOVEMBRIS. Nihil in *Veteribus Faſtis.* In Kalendario *Aſtronomico* priſci ſeculi, *Fidem*, ſiue *Fidiculam* ſtellam exoriri pateſcit, de qua Manilius *lib.*5.

Cumque FIDIS *magno ſuccedunt ſydera Mundo,*
Quæſitor ſcelerum veniet, vindexque reorum,
Qui commiſſa ſuis rimabitur argumentis,
In lucemque trahet tacitâ latitantia fraude.

XVII. *Ludi Iancionici.*

XV. KAL. DECEMB. id eſt, DIES XVII. NOVEMBRIS. Nihil in *Faſtis.* VVOLFGANGVS Lazius de *Rep.Roman. lib.*10.*c.*15. Ludos IANCIONICOS ſe inueniſſe fatetur, his verbis: *Inuenio* Ludos IANCIONICOS *celebrari* XV. Kal. Decembris, *quo die Athenis Feſta Æſculapij erant; ſed quales fuerint nondum comperi.* Elias Reuſnerus in *Addit.ad Vet. Kal. Prid.Id. Decemb.* Ludorum LANCIONICORVM meminit: ſed an ijdem ac IANCIONICI ſubdubito, cum nominum ſtructura, & temporum intercapedo aliud ſuadeant: ergo ſtet fides apud ipſos.

XVIII. *Mercurialia.*

XIV. KAL. DECEMB. id eſt, DIES XVIII. NOVEMBRIS MERCVRIALES *Nundinas* per Triduum repetitas inuenio in *Vet. Kalend.* à quo Fungerus in *Ætymolog. verb.* Nouember. *fol.* 687. De hiſce & Nos ſupr. *Tom.*3. *in Prolegom. Maij. Die XV.fol.*6.

XIX. *Cœna Pontificum.*

XIII. KAL. DECEMB. id eſt, DIES XIX. NOVEMBRIS. In aliquibus faſtis COENÆ Pontificum deſignantur; ob Sacra quæ hoc die *Cybeli*, Matri Deorum peragebantur, vt notarunt *Kalendarium Vetus* apud Reuſnerum, & Maſculus *ſupr.n.*13.*fol.*489. Erant enim olim iſthæc *Cœnæ*, & conuiuia *Pontificalia*, magnificentiſſima, & ſplendidiſſima; quorum apparatum deſcripſere Macrobius *Saturnal.lib.*3.*c.*13. Guillelmus Stuchius *Antiquitat. Conuiuial.lib.*1.*c.*18.*fol.*45. Iacobus Gutherius de *Iur. Pont. Roman. lib.* 1.*c.*26.*fol.* 110. & ſeqq. vbi de hiſce *Cœnis* illud Lyricum Horatij *lib.*1.*Carm.Od.*14. refert.

Abſumet hæres Cæcuba dignior
Seruata Centum clauibus, & mero
Tinget pauimentum ſuperbo
Pontificum potiore Cœnis.

Videndi Lazius de *Rep. Roman. lib.*3.*c.*1.*fol.*309. Plinius *lib.*1.*c.*10. M. Varro de *Re Ruſtic.lib.*3. Martialis *lib.*12.*Epigr.*39.vbi Raderus *fol.*814.

XX. *Dies Nundinarum.*

XII. KAL. DECEMB. id eſt, DIES XX. NOVEMBRIS Vltimum *Nundinarum*

rum Mercurialium fuisse testantur vetera *Kalendaria*, & *Fasti*, à quibus Masculus *fol.*490.& Rosinus *fol.*346.

XI. KAL. DECEMB. id est, DIES XXI. NOVEMBRIS, Celebris in honorem *Nympharum*, & *Heroum*, quo instituti LVDI LIBERALES, sic in *Veter. Kalendar.* Reusneri, à quo Baptista Masculus *n.* 21.*fol.* 490. Qui hi *Ludi* fuerint, nondum didici.

XXI. *Ludi prò Nymphis.*

X. KAL. DECEMB. id est, DIES XXII. NOVEMBRIS. Eô Romæ *Plutoni*, & *Proserpinæ* homo viuus mactabatur, vt notauit Masculus supr. *Die* 22.*fol.* 490. Sed & iste dies faustus Romanis ob triumphi lauream quam V. C. Anno CCCC.LII. M. *Valerius Coruinus* de Marsis, & Hetruscis sublimi trophæo victor inclytus reportauit, vt Masculus *fol.* 491. Reusnerus in *Diar. Histor. fol.* 171. Goltzius in *Theatr. Trimphal.fol.*75.

XXII. *Triumphus.*

IX. KAL DECEMBR. id est. DIES XXIII. *Nouembris.* Nihil in Fastis, seu *Kalendaris Veteribus*: in *Astronomico* prisci seculi apud Reusnerum, *Tauri syderis cornuum occidere*, dicitur. Cuius Ortum & Occasum sic describit Aratus in *Phænom.fol.mihi.*209.

XXIII. *Tauri syderis ortus, & occasus.*

Prope pedes autem Aurigæ cornutum expansum Taurum
Scrutare, atqui ei valde consimilia indicia ponuntur.
Quale ipsi caput interstinctum est? neque quispiam alio
Argumento coniectarit caput bouis. Qualiter id ipsæ
Stellæ, vtrimque circumductæ configurant?
Etiam crebro eorum nomen memoratur. Neque adeò
Incelebres Hyades, quæ scilicet per totam frontem
Tauri *sparsæ sunt, sinistri autem cornu summitatem,*
Et pedem dexterum adiacentem Aurigæ
Vnica stella complectitur: simul agitati item feruntur:
Attamen semper Taurus *pronior Aurigâ*
In occasum descendendo, pari ascensu alioquin exortus.

VIII. KAL. DECEMB. id est, DIES XXIV. NOVEMBRIS. Quo BRVMALIA sacra fieri cœperant, vt ex *Veterib. Kalendar.* opinatur Masculus *n.*24.*fol.* 491. Hæc Romulus instituit, vt dùm Militum acies in hyemalibus stationibus moraretur, aliquod festiuum Dijs exolueret. Hinc *Brumalia* dicta; quòd BRVMA, Hyemis sit, quo tempore Conuiuia BRVMALIA agi cœpta. BRVMA enim Solstitium sequitur, ideoque proprie BRVMA dicitur post IDVS *Decembris*, quò alia, quæ hic desiderantur, supplebimus. Interim videndus Guillelmus Stuchius *Antiquitat.Conuiuial.lib.*1.*c.*34.*in fin.*

XXIV. *Brumalium sacrorum exordium.*

VII. KAL. DECEMB. id est, DIES NOVEMBRIS. Aliquando eodem LVDI SARMATICI, ex *Veterib. Kalendar.* Eorum meminit Flauius Vopiscus in *Vit. Carin fol.*136. hac periodo: *Exhibuit, & ludum* SARMATICVM, *quo dulcius nihil est.* De eo Cœlius Rhodiginius *Antiquar.Lect.lib.*18.*c.*24.*fol.*857. Vvolfangus Lazius de *Rep. Roman. lib.* 10.*c.*16. hoc die *Sarmaticos Ludos* peragi solitos contendit.

XXV. *Ludi Sarmatici.*

VI. KAL. DECEMB. id est, DIES XXVI. NOVEMBRIS. Celebris apud Romanos, ob triumphalem pompam *Seruilij Tullij* Romanorum Regis de Hetruscis, ad V. C. Annum CLXXXII. quâ vrbs maximis choreis exhilarata, æternum in posterum monumentum lætitiæ erigere decreuit. Sic Elias Reusnerus in *Diar. Histor fol.*174. Sic Masculus *n.*26.*fol.* 491. sic & Goltzius, & cæteri.

XXVI. *Triumphus.*

V. KAL. DECEMBR. id est, DIES XXVII. NOVEMBRIS. Vetera Kalendaria ARCANA SACRA Romæ in *Foro Boario* agi consueuisse describunt. Horum causam præbuit effossio cadauerum Militum Græcorum, & Gallorum ibidem conditorum, vt Plutarchus in *Vit. Marcell. fol.*95. scribit, quem sequuntur

XXVII. *Arcana sacra.*

Ioannes Rosinus *Antiquit.Roman.lib.4.c.15.fol.410.* in fin. Masculus, Reusnerus, & alij. Hinc isto die *Inferiæ* actæ.

XXVIII. *Semideis, & Heroibus litatio.* IV. KAL. DECEMBR. id est, DIES XXVIII. NOVEMBRIS. Quô, Romani *Semi-Deis Heroibus*que litabant, vt *Veter.Kalendar.* & Masculus *n.28.fol.492.* insinuant. SEMI-DEOS vocant Græci ΗΜΙΘΕΤΣ, quæ vox Iamblico teste, idem ac HERVS significat. Lucianus eos, nec Deos, nec Homines esse contendit, sed vtrumque, quasi Semi-Deos, & Semi-Homines, de his plura Gyraldus de *Dijs Gentil. Syntagm. 1.fol. 96.* Cœlius Rhodiginius *Antiquar. Lection.lib.2.c.3. fol.36.*

XXIX. *Continuatio Ludorum Sarmaticorum.* III. KAL. DECEMB. id est, DIES XXIX. *Novembris*, LVDORVM SARMATICORVM continuationem referunt *Vetusta Kalendaria*, quorum plausus ad vsque Diem sequentem Dijs prouehebatur. Videsis Masculum *fol.493.*

PRID. KAL DECEMB. id est, DIES XXX. NOVEMRIS; Nihil in *Fastis Romanis*: in Græcis verò sacra DEMETRIA, quibus vota *Demetrio* Duci, qui illos à seruitute *Macedonica* liberauerat, quoto vltimo cuiusque Mensis Die, celebri apparatu persoluebant, vt Alexander ab Alexandro *Genial. Dier. lib.3.c.24.* scriptum reliquit.

XXX. *Demetria sacra. Dii Gentiles Româ expulsi.* SED horum *Caco-Dæmonum* sacra, & festa, *Nostra Sancta Mater Ecclesia* fidei veritate munita penitus aboleuit, constituens in PRIMO huius *Mensis Die* cultum debitum *Sanctis omnibus* cum Christo regnantibus, & *Pantheum* Romanum, quô omnis Deorum caterua colebatur, Diuis omnibus sacratum purgauit, & colendum præcepit. Huius rei gestæ descripsit ecphrasin *Mantuanus* his carminibus.

Cùm sacrata Ædes Diuis fuit ista; repente
Proripuit se se veterum tota illa Deorum
Colluuies. Cybele petijt sua Dyndima: Coniux
Ianiculi fertur specubus latuisse sub altis;
Iupiter Idæos saltus; Venus alta Cythera;
Iuno Samum; Soboles Maiæ Cyllenia lustra;
Delius in Delphos abijt; Vulcanus in Æthnam;
Filia Latonæ, syluis Præfecta recessit
Protinùs in Delon; Neptunus in æquora fugit;
Pallas in Actæos Montes; Rhodopeia Mauors
In iuga; Dircæos Euan volitauit ad agros.

Quorum in locum, eo lustrato, Sanctorum agmina Templum ingressa, & ibidem honore debito culta, & votiuâ religione venerata, huc vsque quiescunt.

KALEND.

KALEND. NOVEMBRIS.

DIES I.

A CÆSAR-AVGVSTÆ *in Celtiberia Hispaniæ Sancti* ATHANASII *Episcopi ipsius vrbis I. B.* Iacobi *Hispaniarum Apostoli, Discipuli, & in vita, & post mortem fidelißimi comitis, qui sepulto Magistri sanctißimo Corpore, & in eius honorem Altari sacrato, infulas Præsulatus induit* Cæsaraugustani, *vbi, & in* Carpetania, *& alibi prædicans, tandem in prima persecutione Neronis, martyrio coronatur.*

B. TYDE *in Gallæcia Hispaniæ* S. GENIVERÆ *Virginis & Martyris, quæ cùm* Belcagiam *vrbem, cuius erat accola, &* C. Attilium, *cuius erat filia, cum aliis Octo Sororibus adelphis, Deo inspirante desereret,* Tydem *aduenit, & propter Christi fidem citiùs comprehensa, cùm ab ea nec minis, nec blanditiis potuisset auelli, per cruciatuum angustias, ad gaudium Martyr peruenit æternum.*

C. IBIDEM *memoria* S. ODONIS *Eremitæ, qui tempore Sarracenorum admirabilem vitæ cursum exegit, cuius sanctitatis insignia illustribus cognita miraculis, nobilißimum cultus promeruerunt encomium, quo ad æterni gaudij quietem Confessor inclytus properauit.*

D. BELCAGIÆ *in Gallæcia prope* Tydem *Hispaniæ* S. CYTÆ *vt creditur, Martyris, quæ nutrix* SS. Quiteriæ, *& sororum fuit, post quarum agones, etiam martyrio coronatam antiqua Hispaniæ monumenta suadent.*

E. BLITABRI *prope* Segobiam *ad iuga Carpetana Hispaniæ* S. AVDITI *Martyris, qui in persecutione* Seueri *Imperatoris pro Christi confeßione non minima tormenta perpessus ad palmam martyrij intrepidus euolauit Agonista.*

F. CÆÆ *in Gallæcia Hispaniæ* S. LVMBROSÆ *Virginis, quæ cùm ad Basilicam* SS. Facundi, & Primitiui *Marty-*

rum quotidie cauſa deuotionis accederet, & continuis vigilijs iuxta eorum lipſana pernoctaret, expleto ſanctiſſimæ vitæ excurſu, cœleſtis gloriæ æternitatem inuenit.

G. AQVIS, *ſiue* ELBORÆ *in Carpetania Hiſpaniæ memoria* S. PIMENII, *qui cùm propter Catholicam fidem in* Adriani *perſecutione, Tiberio, & Siluano COSS. innumera tormentorum genera pateretur, ad æternam meruit lauream Martyr intrepidus properare.*

H. BRACCARÆ *Auguſtæ in* Gallæcia *Hiſpaniæ* S. OVIDII, *ipſius vrbis Epiſcopi, cuius memoriam ſuſcitant Braccarenſes die III.* Iunij, *quo eius Eccleſia feſtum illius natalis inſigni pietate, & religioſo recolit cultu.*

J. COMPLVTI *in Carpetania Hiſpaniæ* S. ASTVRII SERRANI, *ipſius vrbis Epiſcopi I. &* Toletani *IX. Cuius corpus in Hiſpaniæ excidio* Ouetum *delatum, ibidem eius feſtiuitas ſub die VIII.* Menſis Martij *anniuerſario cultu celebratur, licet hoc die in Domino quieuerit.*

K. SEGVRÆ *in Hiſpania Citeriori* S. DONATI *Eremitæ, qui Hiſpaniam ex Africa deueniens, prope ipſam vrbem,* Securitanum *condidit Monaſterium; & tandem virtutibus, & mirabilibus clarus, &* S. Ildephonſi *encomijs laudatus in pace quieuit.*

L. MINDONII *in* Gallæcia *Hiſpaniæ* S. GONSALVI *ipſius vrbis Epiſcopi, qui vitæ ſanctitate conſpicuus, & mirabilium operatione clarus, oues ſibi commiſſas Paſtor inclytus illuſtrauit, & tandem Confeſſor eximius ad patriam repedauit æternam.*

M. PAMPELONE *in* Vaſconibus *Hiſpaniæ* S. SOPHRONII, *ipſius vrbis Ciuis, qui cùm linguam Græcam calluiſſet inſignis,* B. Ieronymo *adhæſit, quocum in eremo delituit, & annis, & bonis onuſtus operibus, patriam redijt, ibidemque in Domino obdormiuit.*

N. ABVLÆ *in Hiſpania Citeriori, in confinibus Vettoniæ* S. PETRI *Cymbenſis, qui eremiticam vitam agens, ſic humana reſpuit tranſitoria, ſic diuina quæritauit æterna, vt Confeſſor celebris præmia reportaret in cœlis. Cuius ſacra pignora in Eccleſia* S. Vincentij *Marty-*

rū

ris Abulensis *in Ara suo nomini sacrata, honorifice requiescunt.*

O. ROMÆ *natalis* S. ATTILII Glabrionis *Viri Consularis, qui cùm ex* MINTISSA *vrbe* Bæticâ *Hispaniæ, vrbem adijsset, & Consularia munera exercuisset, Christo nomen dedit, ob cuius fidem tentus, Leoni obiectus, & alia perpessus, ad lauream Martyr æternam properauit strenuus.*

P. EMERITAE *Augustæ in* Vettonibus *Hispaniæ* S. MAVSONAE *ipsius vrbis Episcopi, cuius doctrinæ specimen, fidei dictamen, & sanctitudinis nomen vniuersos terminos Hispaniæ compleuit, & tandem post deuictas hæreticorum calumnias, Regum* Vviticæ, & Leouigildi *certamina, & Aulicorum ignominias, in gaudium Domini sui Confessor intrauit illustris.*

Q. AROVCAE *in* Lusitania *Hispaniæ* S. SPINELLAE *Virginis ex* Cistercienſium *ordine candidatæ, quæ cùm vitæ cursum, in diuinis contemplationibus peregisset, neque ad alia caduca, nisi ad cœlestia spiritum dedicasset, Angelicis in vita, & morte recreata melodijs, miraculis clara migrauit ad Dominum.*

NOTÆ.

SANCTVS ATHANASIVS *Discipulus* S. IACOBI, Cæsaraugustanus *Episcopus* I. *Martyr.*] Celebris est huius S. Præsulis, & Martyris memoria tàm apud Martyrologiorum Scriptores, quàm apud summos Pontifices, & Historicos antiquos, & recentiores. Illorum Petrus Galesinius primas ferat in *General. Martyrolog. Die* XV. Maij. *fol.*70. Abbas Maurolycus *eod. Die fol.*32. Philippus Ferrarius in *Catal. General. SS. eod. Die fol.*199. his verbis: COMPOSTELLÆ *in Hispania* SS. ATHANASII, *& Theodori, Discipulorum* S. IACOBI *Apostoli.* Et prosequitur *Galesinius* sequenti clausulâ: *Qui ex* Hispania *nunquam discesserant, in multas illius Prouinciæ partes, Christianæ Religionis Disciplina prorogata est.* Maurolycus autem de illis, sic: DVO *autem reliqui huius Apostoli Comites*, ATHANASIVS, *& Theodorus in* Hispania *relicti, iuxta Magistri sepulchrum, apud Compostellam tumulati iacent, vt in Epistola quadam* S. Leonis *legimus.* De eo etiam Calixtus II. *Histor. S. Iacob. lib.*1. *c.*17. S. Leo de *Translat. S. Iacob.* Calixtus III. in *Bull. S. Iacob.* ex Scriptoribus Flauius Dexter in *Chron. Ann.*35. *n.*1. vbi Biuarius *Comment.* 2. *fol.*47. *& Ann.*37. *vbi* idem Biuarius *Comment.* 2. *fol.*58. & *Ann.* 42. *n.* 2. *vbi* Biuarius ipse *fol.*89. *Ann.* 50. *vbi* idem Biuarius *Comment.* 2. *fol.*105. Idem Biuarius ad *Ann.*60. *n* 1. *fol.*116. S. Marcus Maximus Cæsaraugustanus Antistes Prædecessoris Præsulis, & Martyris encomium hoc *Carmine* recensuit, vbi in calce *Dies* verus agonis, & festiuitatis subscribitur:

A. *Martyrologia.*

Scriptores.

Primus ATHANASIVS *nostrâ fit Præsul in Vrbe*;
Angelicaque Domus Pastor honorificus.
Per Carpetanos *iactat sacra semina tractus*,
Et Celtibêris *prædicat in Populis.*
Macte animi pietate senex, Præsulque, Paterque;
Discipulus IACOBI, *Pontificumque decus.*
Ora pro Populo commisso splendide Pastor,
Anchora qui fidei diceris esse, faue.

OBIIT PROPE CÆSARAVGVSTAM, AN. CHRISTI LIX. COLITVR I. NOVEMBRIS.

Sed & idem S. M. *Maximus* in alio *Carmine Saphico*, quem ad Sanctos Primos Cæsaraugustanos Præsules, ac Socios Martyres conscripsit, hæc tumultuarie de nostro ATHANASIO cecinit:

En pie sacris adolemus Aris
Thura, Nardumque, & solitos odores;
Præsulum turbæ, sibi quos Patronos
Vrbs habet ista.
Quos habet Patres, Fideique primos
Præsules, istis quoque sub Magistris;
Cæsaris *floret nimis vrbs, quibusque*
Dedicat Ædes.
Laudo te primùm ATHANASI *Sacer*;
Teque præstanti Theodore *cantu:*
Non minus nostris, Epictete *Præsul*,
Dignus es Odis.
Tertium, & Primum vidit ipse Iberus
Fortiter passum.

Post superius relatos videndi Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron.* n.8. & 14. Et in *Aduersar.* n.6. & 421. *fol.*98. *Et n.*497. *fol.*117. Ambrosius Morales *Histor Hispan. lib.*9.*c.*7. Ioannes Vass. in *Chron. Ann.*44. Vincentius Bellouacensis in *Specul. Histor. lib.*8.*c.*6. & 7. Pelagius Ouetens. in *Chron. Era.*948. Stephanus Garibay in *Compend. lib.*6.*c.*1. & *lib.*7.*c.*14. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 1.*c.*3. Petrus Antonius Beuter in *Histor. Hispan. lib.*1.*c.*23.*fol.*135. D. Franciscus de Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 1.*Cent.* 1.*c.*8. Don Maurus Castella *Histor. Compostellana lib.*2.*c.*2. Castillo in *Vindicijs S. Iacob. c.*4. Bernardus Brito *Monarch. Lusitan.* 1.*p. lib.*5.*c.*3. Murillo *Histor. Cæsaraugustan.* 1.*p.c.*21. D. Rodericus de Acuña *Histor. Braccar.*1.*c.*15.*fol.*71. & *c.*16.*fol.*75. Gaspar Scolanus *Histor. Valent. Tom.*1.*fol.*232.*n.*10. Magister Rus-Puerta *Histor. Giennens.*1.*p. Secul.*1.*c.*5.*n.*5. Michaël de Erze de *Aduent. S. Iacob.*1.*p. Tract.*1.*c.*19.*n.*11 *fol.*46. Ludouicus Lopez *Histor. Cæsaraustan.*2.*p.c.*7.*fol.*408. & in *Histor. de Pilar. Comment.* 23.*n.*83.§.1.*fol.* 190. & *Comment.*25.§.3.*n.*94.*fol.*321. Illustris Comes Morensis *Histor. Tolet.*1.*p. lib.*4.*c.*17. & alij innumeri, quorum nomina prolixum esset recensere. Eius ACTA, quæ à nemine specialiter sunt scripta, ex omnibus subijciemus.

ACTA

ACTA S. ATHANASII, DISCIPVLI B. IACOBI *Apostoli, & Cæsaraugustani Episcopi, Martyris; ex Breuiarijs, & Scriptoribus.*

Origo.

ATHANASIVS *origine Græcus, Toleti ortus, natione Iudæus, cùm in eadem vrbe primos eruditionis, & doctrinæ flores suxisset, ad apicem sapientiæ vir iam consummatus peruenit; eo tempore, quô Ierosolymorum Principes, & Sacerdotes* IESV-CHRISTO *Domino Nostro mortem intrepidi perquirebant. Quam vt inculpabiliùs, vt ipsis videbatur, perficerent, per epistolas Iudæos apud* Toletum *inclytam Synagogam possidentes, interpellarunt, vt eius morti assentientes, sententiam damnationis Innocentissimi* IESV *subscriberent. Ast* Toletani, *qui vitam, miracula, & prodigia Christi per varias relationes cognouerant, Ierosolymam* ATHANASIVM, *&* Iosephum, *viros admirabilis doctrinæ, & in Scripturis egregie edoctos miserunt, vt Ierosolymitanis Iudæis, Principibusque Sacerdotum, alijsque in lege Magistris edicerent nequaquam hominem illum dolo perderent, eosque à proposito indigno facinore prorsus auerterent.* *Ierosolymam petit.* *Sed cùm* ATHANASIVS, *& Socius, dùm Christi mortem redimere properant, Ierosolymam conuenissent, eam à perfidis Iudæis executam iamiam protinus didicere. Hinc* ATHANASIVS *vt eruditionis curiosius speculari desiderans causam, quâ adducti eius Principes mortem intulerant Redemptori, tandem profundius agnouit, illam ob inuidiam fuisse patratam. Tunc* Toletanos *suos de omnibus ad amussim certiores faciens, doctrinam Christi ad salutem duntaxat in posterùm esse necessariam concinibus rescripsit.* *Quid Toletanis Iudæis rescripsit?* *Hinc eos admonet, vt si forte aliquis ex eius Apostolis, seu Discipulis* Toletum *aduentare contigerit, illos admitterent, & Christi verbum, fidemque proni complecterent. Ille verò* IACOBO *Hispaniarum Apostolo designato conuersus adhærens, tandem cum eo* Hispanias *repedauit, & eius Discipulus electus omnes illius Regionis angulos lustrauit, donec* Cæsaraugustam *cum Magistro ingressus, & cum eo in oratione positus, admirabilem illam B.* MARIÆ *Virginis, adhuc in carne manentis super* Columnam *splendentis, apparitionem intuitus, omnia à B. Dei-Genitrice* IACOBO *mandata proprijs auribus intellexit.* *Hispanias repedat.* *Quinimò postmodum* Oratorij *fabricæ interfuit, & à B. Magistro illius loci, & vrbis* Episcopus *ordinatus est. Qui cum* Theodoro *Presbytero eius socio, post successore, in custodiam Angelicalis Ædiculæ perseuerans multa tempora consumpsit in Virginis-Matris seruitio, & obsequio.* *Fit Episcopus Cæsaraugustanus.* *Post hac* IACOBI *Magistri, ab* Herode *decollati Ierosolymis, Corpus à Discipulis collectum, & naui impositum, Angelorum ministerio,* Hispanias *aduectum, & apud* Iriam Flauiam Gallecíæ *appulsum agnoscens, relictâ Domo Virgineâ de* Columna *Theodoro Presbytero, & socio, Galleciam perrexit, & vnà cum cæteris Apostoli Discipulis eò conuenientibus, sacrum Magistri pignus solemniter sepeliuit. Aramque, toto mentis affectu, religiose construxit.* *Magistrum sepelit.* *Hinc, solemnibus peractis,* Cæsaraugustam *repedans, vt talenta spiritualia in posterùm lucrifaceret, per totius* Celtiberiæ *fines circuiens intrepidus Euangelica iactare semina cœpit, & ad* Carpetanos *perueniens, etiam vniuersam illam Regionem prædicando lustrauit, plurimos ad Christi fidem conuertens, & à fæce antiquæ legis, ad viuificantem Euangelicæ veritatis doctrinam reuocans.* *Carpetaniam lustrat.* *Tandem cognitâ per* Hispanos *Præsules* B. Pauli *Apostoli captura, & vinculis, illum cum* Elpidio *Toletano, &* Basilico *Bruccurensi Romam dimittunt, qui ipsi munera, & refectionem, quas* Hispanorum *nomine deferebat, in eorum signum obtulit amoris.* *Paulum visitat.* *Igitur, legatio se obitâ, & de negotio commisso Præsulibus, & Fidelibus rationem reddens exactam, ad propriam reuertere Ecclesiam satagens, à Gentilium*

munu

Coronatur, & ſepelitur.

manu tentus ob fidei confeſſionem martyrio Kalendis Nouembris *Anno* LIX. *coronatur. Cuius ſacrum* CORPVS *à fidelibus collectum*, *&* Galleciam *delatum, iuxta* IACOBI *Magiſtri tumulum ſepelitur, & adhuc honorifice requieſcit.*

Origo qualis ?

EN Sancti Præſulis, & Martyris ACTA, quæ ex centonibus abs Autotibus minutatim recenſita coagulare potuimus, in quorum probatione aliqua ſubiungemus. PRIMVM circa *Originem*, quam fuiſſe Græcam aſſerit Dexter in *Chron: Ann.* 50.*n.*2. his verbis: *Per hac tempora* S. ATHANASIVS *Epiſcopus* Cæſarauguſtanus, GRÆCVS *natione*, *Diſcipulus* S. IACOBI, *totâ Celtiberia pradicat.* Conueniunt Morillo *d.*1.*p.r.*21. Comes de Mora *d.c.*17.*f.*316. & cæteri ſuperius relati.

Ortus quis?

SECVNDVM de *Ciuilitate*, & ortu apud *Toletũ*, adſit Iulianus Petri in *Chron. n.*8.*fol.*9. vbi agens de Nuntijs, quos Iudæi Toletani miſerant Ieroſolymam contradicentes mortẽ Domini, eos fuiſſe ex Toletanis ciuibus ſuæ ſynagogæ refert, & probat egregiè Comes Morẽſis *d.c.*17.*fol.*317. & Ludouicus Lopez *d c.*7. TERTIVM de *legatione* Romam pro viſitando *B. Paulo* Apoſtolo in vinculis poſito, teſtis eſt idem Iulianus in *Aduerſar.n.*6. hac ſerie: *In memorijs* S Iuſtæ *reperi, quòd Eccleſia* Hiſpanæ *elegerunt* ATHANASIVM *Caſarauguſtanum*, Elpidium *Toletanum*, Baſilium *Braccarenſem, qui cum alijs etiam ex Iudaiſmo, & Gentiliſmo* Paulum *vinctum Roma viſitarent; ipſique munera, & refectiones deferentes, conſolarentur. Quod ipſe* Paulus.c.10. Epiſtol. ad Hebræos, *docet dùm dicit*: Et vinculis meis compaſſi eſtis. *Idque fuit ſub Menſem Septembris, Anno Domini quinquageſimo Nono*

S. Paulum vinctum Roma viſitat.

Dies, Menſis, & Annus martyrij probatur.

Conueniunt Michaël de Erze de *Aduent. S. Iacob. d.c.*19. Don Murus Caſtella, & cæteri recentiores. QVARTVM de *Martyrio, Die, Menſe, & Anno* obitus S. M. Maximus in calce *Epigrammatis* ſuperius poſiti, & conducunt dicta à Biuario *d.Ann.*60.*fol.*116. Hinc à Galeſinio, Maurolyco & Ferrario deuiabis, qui Diem martyrij, ſeu tranſitus ad XV. *Maij* retulere, forte verum diem ignorantes.

B. S. GINEVERA *Virgo, & Martyr Tudenſis.*] Eam fuiſſe alteram Virginem ſororem *S Quiteria* adelpham, vnico partu cum Octo alijs natam, diximus ſupra *Tom.*1. *Die XVIII. Ianuar fol.*183. vbi prolixam diſſertationem de eius, & aliarum natiuitate, ſanctitudine, & martyrio præſtinximus. De Noſtra ſcripſere Dexter in *Chron. Ann.* 138. vbi Biuarins *n.*6. & Rodericns Caro *lit.*10. *fol.*70. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.*10.*c.*18. D. Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.*2.*Cent.*4.*c.*26. Thomas Truxillo in *Theſau. Concionat. Tom.*2.*fol.*450. Vaſconcellos in *Deſcription. Luſitan. fol.*445 Bernardus Brito in *Monarch. Luſitan. lib.*5.*c.*18. D. Prudentius Sandoual *Hiſtor. Tudenſ. fol.*35.*ad* 45. D. Rodericus de Acuña *Hiſtor. Braccar.*1.*p.c.*24. Ludouicus ab Angelis in *Viridar Portugall.* 1.*p.c.*6.*fol.*33. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.*4.*c.*16. Alfonſus Sanctius in *Anacephaleuſ. Hiſpan. lib.*2.*c.*2. Balchaſar Porreño *Hiſtor. S. Liberat.c.*2. *& ſeqq.* Illuſtris Comes de Mora *Hiſtor. Tolet.* 1.*p.lib.*5.*r.*13.*fol.*399. & ante eos Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron.n.*58. Eius ACTA breui compendio dabimus.

Scriptores.

ACTA S. GINEVERÆ VIRGINIS, & Martyris Tudenſis, Sororis aliarum Octo Virginum, & Martyrum Gallecarum ex vrbe Belcagia Hiſpania ex Legendarijs MSS.

Origo, & parentes.

GINEVERA, *ſeu* GENIVERA, *vtroque enim modo legitur, ex patre* C. Attilio Seuero, *Viro Conſulari, & matre* Calſia *Regulis Gentilibus inter finitimos Occidentis, in Ciuitate* Belcagia *cum* OCTO *Sororibus Victoria, Liberata, Eumelia, Germuna, Gemma, Martiana, Baſiliſſa, & Quiteria, vno mirabili, & inaudito partu, diuinâ diſpoſitione, nata eſt. Quod Mater* Calſia *pudore acta, & mente confuſa, vt partus celaretur, de filiarum interitu cogitauit. Vocatâ Silâ, aut* Cytâ, *conſciâ obſtetrice, omnes paruulas illas latenter in profundum gurgitis, extra pietatem maternam*

Natiuitas mira.

demergi

demergi iubet. Accepto tamen sano mandato., de paruularum peremptione cœpit Obstetrix meditari, qualiter & quo modo posset perficere, quod sibi fuerat imperatum. Interim autem reuersa ad cor cogitat, & recogitat Matris sauitiam, Infantularum innocentiam, attendit generis nobilitatem, & puellarum pulchritudinem, considerat etiam magnitudinem criminis, tot animas innoxias perdere sine causa. His omnibus attonita, & naturali pietate conturbata haret, horret, & nunc mandatum Domina ad mentem reuocans, & nunc Dei timorem ante oculos ponens, trepidat, fluctuat, hasitans quid inter hac sibi sit agendum: & tandem, inspirante Deo, & piâ deuotione commota, innocentia vita parcere disposuit, & ad vicum Christianorum accedere decreuit, vbi pias inueniens Nutrices, singulas singulis tradidit nutriendas. Christiana igitur illa Nutrices, illas pie ac fideliter alere, & Christianorum Baptismi Sacramentis regenerare, sub pradictis nominibus studuerunt. Successu temporis, SS. Virgines ortum suum, & genus capientes, Deo gratias referentes, se ipsas ei hostiam mundam perpetuâ virginitate obtulerunt. Exortâ deinde à Romanis Gentilibus in Christianos sauâ persecutione, has N O V E M *Virgines, orationi vacantes, repertas exploratores ad Reguli Parentis tribunal partim raptim pertrahunt, qui earum admirans pulchritudinem, similitudinē fidei, & atatis paritatem, de genere, & conditione eas interrogat.* G E N I V E R A *respondet:* Si genus quæris, filiæ tuæ sumus; si conditionem, Christi famulas nos profitemur. *Qua illico rem omnem illi patefecit. Tunc* Artilius *ab vxore* Calsia *euentum ediscens, filias blandicijs ad Paganorum errores conuertere, & à Christi fide auertere curauit. Ast* G E N I V E R A, *qua pro omnibus loquebatur, pro omnibus fidem seruaturas promisit, nec ab ea aliquantulum discessuras spopondit. Pater itaque illis inducias, vt deliberarent, permisit; & interim illas in domum quandam, satellitibus stipatas, inclusit. Qua totam noctem orationi vacantes, ab Angelo illustrata, & in excelsum montem perducta, illis qua euentura erant patefecit. Hinc omnes patriam, & parentes deserere decreuerunt, & Christum in martyrio quarere promiserunt. Tunc* G E N I V E R A Tydem *proximam vrbem perrexit, sed mane à satellitibus inuenta, & carceri mancipata, cùm nollet à Christiana Religione discedere, nec Idolis thura litare, post carceris angustias, & cruciatuum pœnas, à Parente Regulo trucidari iussa, capite casa, Martyr, & Virgo Sponso cœlesti tradidit spiritum*, Kalendas Nouembris, *Anno Domini* C. XXXVIII. *Cuius Corpus purissimum à fidelibus sublatum, & aromatibus conditum honorifice sepultum, sequentibus seculis venerationi fuit.*

In Mare proijci iussa.

Sed Christiana nutrici traditur.

Cum sororibus ad tribunal ducitur.

Eius constantia Christiana.

Ab Angelo liberatur.

Coronatur.

H A C T E N V S quæ ab omnibus huius S. Virginis, & Martyris A C T A recensentur, in quibus illud commune cum sororibus vsque ad passionem, quam apud *Tydem* euenisse refert Iulianus in *Chron. n.* 58. *fol.* 21. sic: S. G E N I V E R A, (sic legendum, non G E N I M I N A, vt perperam in excusis) *patitur* Tude; *Primâ Nouembris colitur*. Conueniunt Hymnus superius *Tom.* 1. *Die XVIII. Ianuar fol.* 187. relatus, vbi hæc carmina.

Locus passionis.

Te Syria ô Basilissa
Colitque Germanam Africa:
Et G E N I V E R A M *proxima*.
Tudensis *vrbs* Oc[illegible]ano.

P. Biuarius in *Not. ad Dextr. d. Ann.* 138. *n.* 6. D. Prudentius, & cæteri superius relati, apud quos omnia hæc probantur.

S. O D D O N *Eremita Tudensis Confessor.*] De hoc *S. Viro* nihil dicere habemus, nisi quæ Nobis scriptum reliquit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduersar. n.* 244. *fol.* 53. sequenti periodo: *In pretio habetur memoria* S. O D D O N I S *Lusitani, patriâ* Corneliani, *prope* T V D E M, *quem in Eremo diù vixisse, & tempore Sarracenorum, sanctitate vita floruisse, nonnulli testantur, ad Annum* DCCC. *Qui fre-*

C.
Huius S. Eremita memoria.

quenti Oppidanorum Catholicorum nunc concursu, colitur Kalendas Nouembris. Et deinceps *n.*245.*fol.*54. prosequitur: *Fuit hic* S. ONNON *ex Episcopatu Daniensi Agitanensi, non procul ab Augusta Bracarorum.* Et paulo inferius *n.*246. subiungit: *Habuit hic præcipuam amicitiam cum Sancto Eremita, & Abbate* Genesio, *qui propter* Carthaginem, *inter Mauros, sanctam agebat vitam, mutuò se visitarunt, semel vterque visit alterum, & literis per Christianos Muzarabes, vltrò citroque missis.* Et infra *n.*255.*fol.*58. subsequitur: *Successit S. Genesio in Abbatia* Corbeiensi ONDO, *qui interfuit Concilio Suessionensi, natione* Gallecus, *& pertæsus moris gentis illius reuersus est ad Eremum patriæ suæ Braccarensis.* Et denique inferius *n.*256.*d.fol.*58. concludit: *Sponte suâ inuisit Carthaginem Spartariam, & tunc circiter Anno* DCCCL. *visit Episcopum Vrcitanum Muzarabum, & ibi manet, aliquot annos, ac tandem rediens ad suum Monasterium post sanctè moritur.* Hæc sunt quæ Iulianus de hoc S. Martyre recenset, à quo R. P. F. Philippus de la Gandara in *Histor. Gallec.* 2. *p. lib.*5.*c.*23.

D. *Huius sanctissimæ feminæ probatio martyrij.*

S. CYTA, *seu* SYLA *Martyr Tudensis.*] Qualis hæc fuerit pijssima fœmina, quæ *SS. Nouem Sorores Quiteriam*, & socias à morte liberauit, easque fecit educari, & sacro baptismatis fonte ablui, sæpius in earum Virginum, & Martyrum Actis à Nobis dictum est. Nunc de eius martyrio, & cultu apud *Gallecos*, & *Lusitanos* agemus, ex Iuliano Archipresbytero in *Aduersar. n.*317.*fol.*70. qui totum hoc negotium vnicâ clausulâ includit, sic: *Cùm D. Bernardum Toletanum Archiepiscopum per* Lusitaniam, *& Galleciam comitatus sum, veni* Zomarum, *vbi prope, Templum erat* S. CYTÆ *Virginis, & Martyris, vbi* CORPVS *eius seruatur. Creditur fuisse Virgo, quæ creauit, & educauit SS. Virgines, & Martyres Sorores Quiteriam, Liberatam, & alias Lusitanas. Colitur Anniuersarius dies eius martyrij* Kalendis Nouembris. *Creditur passa non multo postquam Virgines illæ passæ sunt.* De ea scripsere quotquot de SS. Sororibus, videsis Biuarium *d. Ann.*138.*fol.*242. & cæteri à Nobis relati supra *Tom.*1.*Die XVIII. Ianuar.fol.*185.

E. *Cultus & memoria istius S. Martyris probatur.*

S. AVDITVS *Martyr Blitabriensis.*] Eius memoria, & Dies cultus refertur à Flauio Dextro in *Chron. Ann.*208.*n.*3 *fol.*265. in hæc verba: BLITABRI *prope* Segobiam, *ad iuga* Carpetana, *in Prouincia Tarraconensi*, S. AVDITVS *Martyr Primo Nouembris.* Vbi Biuarius in *Not.fol.*267. Rodericus Caro *ibidem lit. C. fol.* 82. Dextrum sequitur Iulianus in *Aduersar. n.*223. sequenti clausulâ: *Memoria celebris fuit* S. AVDITI *Ciuis, & Martyris* Blitabrensis, *qui passus est pro fidei confessione varia tormenta Anno Domini* CC. VIII. *Quem Sanctus* Quiricus *Episcopus* Toletanus, *creditur, ad fidem conuertisse, & sacris aquis intinxisse; passus est* Blitabri *in quinta persecutione Ecclesiæ, sub M. Aurelio Seuero Imperatore. Eius* OSSA *seruantur cum honore.* Conueniunt Didacus Colmenares in *Histor. Segobiens. c.*5.§. 8.9.*&* 10.*fol.*36.37.*&* 38. qui locum sepulturæ huius sancti Martyris assiduâ disquisitione perquirens, inter Montium cacumina inter Nortem, & Orientem, Quarto à *Blitabro* lapide Domum vetustam inuenit, quâ olim *Cœnobium* Canonicorum Regularium extiterat, titulo S. AVDITI, & vitiato vocabulo S. TVI, consignatum, vbi CORPVS huius S. Martyris tempore *Iuliani* requieuisse creditur. Illustris Comes Morensis *Histor. Toletana.* 1 *p. lib.*3.*c.*22.*fol.*216. Hæc sunt quæ de hoc S. Martyre scribere possumus cætera Deus scit, qui inter turbulentas Hispaniæ strages eius nomen conseruare dignatus est.

F. *An sanctum Virgo?*

S. LVMBROSA *Virgo Caensis in Hispania.*] Eam fuisse *Virginem* absque titulo *Martyris* Luitprandus in *Aduersar. n.* 4. fatetur, sequenti relatione: *Era* DCCCC. LXVIII. *à Natiuitate Domini* DCCC. XXX. *vixit Sanctissima Virgo* LVMBROSA, *ex oppido* CÆA, *quæ frequentabat Paraciam Sanctorum Martyrum* Facundi, *&* Primitiui *cum Muzarabibus Christianis in magna vita sanctitate. Iacuit in illa Paracia, donec per* Alfonsum *Regem, reparato Monasterio, illuc ea translata est. Obijt non multò priùs reparatione. Frequentantur eius* Reliquiæ *maximâ populi veneratione. Colitur* Primo Die Nouembris: *iacet in tumulo super duas columnas.* Fuisse Martyrem cum Virginitatis laurea D. Prudentius Sandoual in *Fundat. Monast. Sabagunt. fol.*67.§. 33. contendit, hæc periodo Latinitate donatâ: *In Cappella S. Mantij, quæ ad calcem Templi miræ magnitudinis visitur, Sepulchrum*

marmoreum

marmoreum super duas columnas eleuatum conspicitur, quo Corpus S. Virginis & Martyris LVMBROSÆ, *ex illis Sanctimonialibus, quæ iuxta Monasteria virorum habitare consueuerant, iacet. Compleuit agonem Sarracenorum manibus, tempore quo* Almanzor *Rex* Cordubæ *Monasterium illud solo æquauit. Huius martyrij ecphrasin ad oculum antiquissima tabula supra sepulchrum conseruata demonstrat, quâ Angeli visuntur purissimam B. Virginis, & Martyris animam, manibus susceptam, in cælos eleuare. Frequens est Oppidanorum circumiacentium ad illam deuotio, ita vt foramine, in tumulo facto, magnam eius Corporis partem extraxerint.* F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.3. Cent.3. Ann.756.c.2 fol.173.col.4.* etiam huius S. Virginis meminit, qui & addit, quod in eius Sepulchro adest *Epitaphium*, sed temporum excursu, ita corrosum, quòd neqnaquam legi possit. Iste vero Autor nihil de martyrio S. Virginis refert, ideò *Luitprando* adhærere compellimur, tanquam vicinori. Hæc de S. Virgine percipere ex antiquis monumentis permissum, cætera Deus suo tempore patefaciet.

An Virgo, & Martyr?

Epitaphium perijt.

S. PIMENIVS *Martyr Elborensis in Hispania.*] Dinersus hic *S. Martyr* ab eo cuius meminit Baronius in *Martyrolog. Roman. Die* XXIV. *Mart. fol.*190. & Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 164. & alij Antiquiores Martyrologi. Nam Noster *Elborensis* in *Carpetania*, siue *Aquensis* tempore Adriani ad Annum C. XXX. agonem compleuit. *Romanus* verò tempore Iuliani Apostatæ ad Annum CCC. LXI. Ille in *Hispania* apud *Elboram* Carpetaniæ, siue *Aquis*; Iste Romæ in *Italia*. Ille *Kalend. Nouembris*; & iste *Nono Kalend. Aprilis*. Ille titulo *Confessoris* ob egregia certamina, licet vitam martyrio non amiserit; iste vero *martyrij* lauro in Tiberim præcipitatus obiecit. De Nostro *Aquensi* Flauius Dexter in *Chron. Ann.*130.*n.*6. hac clausula: AQVIS *prope* Toletum, *nimis* Eugenij *familiaris* S. PIMENIVS, *Vir egregia virtute, multa pro Christo patitur.* Nec non Patres in Concilio XII. Toletano congregati apud Loaysam in *Concil. Hispan. fol.*591.*c.*4. vbi agens Concilium, quòd in locis vbi Episcopus non fuerat nusquã Episcopus ordinetur, prosequitur Canon ex relatione *Stephani Emeritensis* Sedis Episcopi: *Dixit enim violentiâ Principali se impulsum fuisse, vt in Monasterio villulæ* AQVIS, *in quo venerabile Corpus* S. PIMENII *Confessoris debito quiescit honore, nouam Episcopalis honoris ordinationem efficeret.* Luitprandus in *Aduersar. n.* 104. *fol.*479. apud Ramir. his verbis: S. PIMENIVS *colitur* I. Nouembris, *creditur passus sub Adriano, paulo post mortem* S. M. Marcelli Eugenij, *Anno* XVI. *Adriani Christi* C. XXXV. *Tiberio, & Syluano COSS. Ann* 1. Perperam vocauerat eum in *Aduersar. n.*103. Pontificem, cùm nequaquam constet illum illo ordine fuisse condecoratum, vt notauit Biuarius in *Comment. ad Dextr. d. Ann.* 130. *n* 6 *fol.* 229. Qui etiam aduersus *Loaysam*, & alios Scriptores insurgit, contendentes hunc S. PIMENIVM eundem fuisse ac *Episcopum Dumiensem* de quo Concilium *Toletanum VI.* siue *Assidoniensem*, cuius memoria adest in antiqua Tabula *Assidonia* consecrationem cuiusdam Basilicæ ibidem S. IACOBO dicatæ XVII. Kal. Ianuar. Era DC. LXVIII. indicante. Quæ verò fuerint huius S. Confessoris, sine Martyris res gestæ, hautqnaquam, hucusque discere potuimus, ideo hac relatione contenti, ad alia pergimus.

G.

Dinersus à Pimenio Martyre Romano.

Scriptores.

Luitprandi lapsus.

Loaysæ, & aliorum.

S. OVIDIVS *Episcopus Braccarensis in Gallecia Hispania.*] Tertius istius Metropoliticæ computatur vt inquit Dexter in *Chron. Ann.*110.*n.*2. agens de *S. Petro Ratensi*, quem primum Antistitem vocitat, & prosequitur: *Cui succedit Basileus, & postea* OVIDIVS *Ciuis Romanus.* Qui antea in *Chron. Ann.* 95.*n.*3. dixerat: S. OVIDIVS *Ciuis Romanus Episcopus* Braccarensis *succedit S. Basileo; hic vero S. Petro* Kalendis Nouembris *colitur.* Cuius dies cultus prorsus obliteratus, hodie *Die III. Iunij* anniuersariâ pietate recolitur à *Braccarensibus*, & populis cæteris illius Regionis, vt fatetur D. Rodericus de Acuña *Histor. Braccar.* 1.*p c.* 21 *n* 6. *fol.*106. his verbis: *Tem neste Reyno algnas Ermidas, onde no Dia de sua festa (que vem à os Tres de Iunho) se venera sua memoria com Missa, e Pregacaõ, como se faz na cidade do Porto.* Quæ sic Latina facies: S. OVIDIVS *aliquot in hoc Regno Eremitoria habet, quibus in eius festi Die (quod III. Iunij adnumeratur) eius memoria cum Missa solemnijs, & concione recolitur, & veneratur, vt & fit in Ciuitate Portucallensi.*

H.

Fuit Episcopus Braccarensis III.

Dies cultus olim, & hodie.

Scriptores.

De eo ſcripſere poſt Dextrum Iulianus in *Chron. Ann.* 107.*n.*41.*fol.*19. Coſmas Magallanes de *Primat. Bracar. c.*34.*&* 35. P. Biuarius ad *Dextr. d. Ann.* 95.*n.*3. *fol.*190. & *Ann.* 110.*n.*2.*fol.*214. Rodericus Caro *ibidem fol.*52.*lit. T.* D. Prudentius de Sandoual *Hiſtor. Tudenſ. fol.*43. Antonius Vaſconcelos in *Deſcript. Portugall. fol.* 441. ACTA tanti Viri quæ Acuña collegit ex varijs Scriptoribus damus.

ACTA S. OVIDII EPISCOPI III.
Braccarenſis in Gallecia olim, nunc Portugallia, Confeſſoris ex Roder. de Acuña.

Origo, & nobilitas.

OVIDIVS *clarus origine, ſed virtutum ſarcinâ clarior, fuit Ciuis Romanus, & ex prima illius vrbis, Orbis capitis nobilitate. Cùm adhuc Ethnicus vitam ageret, eximiâ fuit ad Senecam, & M. Caſonium V. C. neceßitudine deuinctus. Qui huius amicitiæ ſingulare præbens exemplum, cùm Cæſonius à Nerone ob Piſonianam coniurationem, cuius inſequebatur partes, in Siculam deportaretur Inſulam, relictis vrbis delitijs, & conſanguineorum contubernijs, illius veſtigia comes fuit voluntarius ſecutus. Huius inauditi amoris ſpecimen deſcripſit Martialis Noſter Bilbilitanus ſequenti Epigrammate:*

Voluntarium exilium eligit.

Maximus ille tuus, OVIDI, *Cæſonius hic eſt,*
Cuius adhuc vultum viuida cera tenet.
Hunc Nero damnauit: ſed tu damnare Neronem
Auſus es; & profugi non tua fata ſequi.
Æquora per Scyllæ magnus comes exulis iſti,
Qui modo nolueras Conſulis ire comes.
Si victura meis mandantur nomina chartis,
Et fas eſt cineri me ſupereſſe meo:
Audiet hæc præſens, venturaque turba; fuiſſe
Ille te, Seneca, quod fuit ille ſuo.

Lib. 7. Ep. 43.

Conſulatum reſpuit.

Hinc colligitur, Noſtrorum OVIDIVM *ad Conſulatus apicem accedere potuiſſe, ni ille hocce reſpueret ſupremum munus. Nec ſolo relato Epigrammate Martialis* OVIDII *Noſtri factum illud inſigne celebrauit, quinimò etiam eius fidem, & neceßitudinem in* Cæſonium *anteponi Pyladis officio Oreſtem comitantis, hiſce Hendecaſyllabis:*

Facundi Senecæ potens amicus,
Caro proximus, aut prior Sereno,
Hic eſt maximus ille, quem frequenti
Felix litera paginâ ſalutat:
Hunc tu per Siculas ſecutus vndas,
O nullis OVIDI *tacende linguis,*
Spreuiſti Domini furentis iras.
Miretur Pyladem ſuum vetuſtas,
Hæſit qui comes exulis parentis.
Quis diſcrimina comparet duorum?
Hæſiſti comes exuli Neronis.

Lib. 7. Ep. 44.

Igitur

Fidem suscipit.

Igitur vinculo amicitiæ coniunctus Cæsonij *exulis in Siciliam comes perrexit, vbi Christi fidem amplexans, omnia quæ mundi fuerant oblectamenta calcauit, & Romam reuersus cum* Polycarpo *socio, in* Hispaniam *à* S. Clemente *Pont. Max. dimittitur, &* Galleciam *perlustrans, in eaque Christi fidem disseminans, cùm diù Episcopalis Sedis* Braccarensis, *per martyrium* S. Basilei, B. IACOBI *Apostoli Discipuli, vacaret, infulam illius Metropolitica omnium acclamatione perinduit. Hinc muneris onere constrictus, illico per vniuersam regionem discurrere proposuit, vt oues tanto tempore Pontificis munimine orbatas inuiseret, easque in fide roboraret, alias necnon à fide deuias reduceret, & plurimas Christi nomini parturiret, Tunc* Tudensium *agros perlustrans, in Sanctarum* Nouem Sororum *adelpharum* Quitteriæ *aliarumque natarum* C. Attilij Seueri *Viri Consularis, incidit cætum, quem verbis, cohortationibus, & assiduis precibus, in fide conseruanda adeò commonuit, vt in posterum vnaquæuis vitam pro eius confessione strenua pugil offerret. Hinc in quodam* Hymno *cani solitum:*

Braccarensem infulam induit.

> *Gaude Sacerdos* OVIDI,
> *Tu* Braccarensis *Pontifex*,
> *Qui meruisti filias*
> *Tot ad Polos transmittere.*

Nouem Sorores in fide confirmat.

Ad Sedem itaque redux Sanctissimus Pontifex, vnà cum Polycarpo *comite, illum eius Ecclesiæ Archidiaconum ordinauit, cum quo per aliquot annos suæ diœcesis regimen continuauit, quousque vitam Domino cum spiritu reddidit,* Kalendis Nouembris, *ad Annum Domini* C. XXX. *an martyrio, an quietâ dormitione vix certum. Eius sacra lipsana Cathredalis, & Metropolitica* Braccarensis *Ecclesia possidet, & custodit, in singulari Sarcophago intra parietem dexterum sacrarij incluso, in cuius planicie hæc continetur Inscriptio.*

Moritur.

OSSA. BEATI. OVIDII. III.
EPISCOPI BRACCARENS.

Sepulchrum.

Auditum agritudine laborantibus magno fuit, & adhuc est auxilio, ita vt passim Deus per illius intercessionem, & merita, plurima beneficia infirmis vtriusque sexus contulerit, vt omnibus tàm exteris, quàm accolis notum est. Præstante Domino Nostro Iesu-Christo, qui cum Patre, & S. Spiritu viuit, & regnat in secula Amen.

Miracula.

Isthæc sunt ACTA puriora, quæ ex Varijs Scriptoribus coagulauit *Rodericus de Acuña*, licet non sic delibata. Omnia in ecphrasi contenta abs Scriptoribus superius relatis pete; apud quos de genere Mortis dubitatur. Vasconcellos, & Magallanos illum *Martyrem* credidere: sed cùm nullam pro se authoritatem recenseant, nec in *Dextro* hoc inueniatur, illum *Confessoris* titulo decorauimus.

An Martyr?

I.

S. ASTVRIVS *Serranus Episcopus Toletanus, Confessor.*] De eo egimus supra *Tom. 2. Die VIII. Martij. lit. A. fol.* 122. vbi eius ACTA digessimus, & omnia quæ ad illius recommendationem digna cognouimus recensuimus. Ast hìc venit notandum, quòd licet huius S. Præsulis obitus, ante *Hispaniæ* ruinam, *Kalendis* celebraretur *Nouembris*, iam nunc apud *Ouetensem* Ecclesiam, quâ ipsius Antistitis sacra pignora requiescunt, colitur anniuersaria memoria VIII. *Idus Martij*, vbi omnia præmisimus, ideò ibidem require.

S. Præsulis encomia remissiue.

K.

S. DONATVS *Eremita Seruitanus Confessor.*] Insignem de eo scribit S. Ildephonsus de *Vir. Illustr. c.* 4. memoriam, & elogium his verbis: DONATVS, *& professione, & opere Monachus, cuiusdam Eremitæ fertur in Africa extitisse Discipulus. Hic violentias Barbararum Gentium imminere conspiciens, atque ouilis dissipationem, & gregis Monachorum pericula pertimescens, ferè cum Septuaginta Monachis, copiosisque Librorum codicibus, nauali vehiculo in* Hispaniam *commigrauit: qui ab illustri,*

Elogium.

religiosaquè fæmina Minicea *subsidijs, ac rerum opibus ministratis,* Seruitanum *Monasterium visus est construxisse. Iste prior in* Hispaniam *Monastica obseruantia vsum, & regulam dicitur adduxisse; tam viuens virtutum exemplis nobilis, quam defunctus memoria claritate sublimis. Hic & in præsenti luce subsistens, & in crypta sepulchri quiescens, signis quibusdam proditur effulgère salutis: vnde & monumentum eius honorabiliter colere perhibentur incolæ regionis.* Cuius encomij recommendatione fretus *Arnaldus VVion*, & *Hugo Menardus*, ille in *Martyrolog. Monastic. Append. libr.* 3. *fol.* 413. iste in *Martyrolog. Benedict. Append.* 1. *fol.* 120. inter Diuos sui Ordinis, absque die reposuit. De eo etiam scripsere S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 575. *n.* 1. vbi Biuarius *fol.* 555. & Rodericus Caro *lit. Z. fol.* 197. *col.* 2. Ioannes Viclarensis in *Chron. Ann.* 580. S. Isidorus de *Vir. Illustribus c.* 45. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduersar. n.* 464. *fol.* 130. *& n.* 476. *fol.* 133. Ioannes Vasseus in *Chronic. Hispan. Ann.* 569. Ambrosius Morales *Histor. Hisp. lib.* 11. *c.* 60. D. Franciscus de Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 2. *Cent.* 6. *c.* 38. Stephanus Garibay in *Compend. Histor. lib.* 8 *c.* 20. Petrus Antonius Beuter. *Histor. Valent. lib.* 1. *c.* 26. P. Ioannes Mariana *Hist. Hispan. lib.* 5. *c.* 11. Gaspar Scolanus *Histor. Valentin.* 2. *p. lib.* 9. *c.* 20. F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedictin. Tom.* 1. *Cent.* 2. *Annal.* 589. *c.* 2. F. Franciscus Diago in *Annal. Valent. lib.* 5. *c.* 8. *&* 9. *fol.* 201. F. Thomas Maluenda de *Anti-Christ. lib.* 7. *c.* 16. & in *Chron. Prædicat. Tom.* 1. *Annal.* 1195. *fol.* 54. *col.* 2. P. Ieronymus Roman de la Higuera *Histor. Emeritens. c.* 16. F. Ioannes Marquez in *Origin. Eremitar. Augustin. c.* 12. *fol.* 187. F. Thomas de Herrera in *Alphabet. Augustin.* 1. *p. lit. D. verbo.* Donatus. *fol.* 188. Pennotus in *Histor. Canonicor. Regular. lib.* 1. *c.* 53. §. 3. *& c.* 56. §. 4. & alij quorum nomina recensere prolixum. ACTA sic formabis.

Martyrologia.

Scriptores

ACTA S. DONATI EREMITÆ Africani, & Seruitani Monasterij in Hispania Abbatis, & Fundatoris, Confessoris celeberrimi, ex B. Ildephonso, Maximo, & alijs.

Origo, & professio.

DONATVS *origine* Afer, *professione & opere* Monachus, *qui à* Facundo *Eremita, posteà Episcopo* Erminiensi, *vt creditur, monasticis disciplinis edoctus, plurimos secum asseclas coniunxit. Quos etiam ita edocere studuit, vt dubio procul illius regionis angulos vniuscuiusque virtus etiam remotissimos adimpleret. Ast imminente Barbararum Gentium proluuie, quæ pascere populos Africanos inceperat, ouilis dissipationem, & gregis Monachorum pericula pertimescens, cum septuaginta fere socijs monasticæ regulæ commilitonibus, copiosisque Librorum codicibus, nauali vehiculo in* Hispaniam *commigrauit. Qui ad* Carthaginis Spartariæ, *&* Setauitanæ *vrbium agros deueniens, ab illustri, religiosaque fœmina,* MINICEA *nomine, subsidijs, ac copiosis rerum opibus ministratis,* SERVITANVM *Monasterium, sibi, & Seruis Dei, quos secum aduexerat, à quibus Cænobio nomen inditum, mirifice construxit. Hic igitur mirifice eius virtutum specimen cœpit elucere, nam assiduis ieiunijs, vigilijsque carnem domabat, tantâ constantiâ ac virtute, vt exhausta ieiunijs membra pertenui cibo reficeret. Et quidem in tanta ciborum parcitate, nunquam à labore cessauit, quinimo S. Vir otium, omnium vitiorum originem detestabatur. Somnum quoque, quem sola lassitudo extorquebat, paululùm nudâ cubans humo, capiti lapide supposito, capiebat sanctus Homo. Vnde & eius famâ longe, lateque se dispergente, plurimi ex locis circumiacentibus ad eum concurrebant, è quibus multi illius sanctâ conuersatione, & doctrinâ accensi, vana huius mundi penitus abijciebant, & quidquid habere poterant, ad eum adferebant, atque vt eius regimini subesse ipsis liceret, humiliter deposcebant. Ille vero libenter annuens deuotioni eorum, tanquam Christi fidelis œconomus, quæ sibi offerebantur;*

Hispaniam deuenit.

Seruitanũ Monasterium construit.

Exercitia.

offerebantur, partim in recreationem inopum, partim in Dei seruorum sustentationem, distribuebat. Denique cum iam instaret ille dies, quo Christus eum ab hac corporea corruptionis imbecillitate ad sempiterna incorruptionis sanitatem transferre constituerat, modicè correptus molestiâ, gaudens & exultans suæ vocationis præstolabatur horam. Inualescente quoque languore, fratres vndique, multaque simul ex vicinis locis populorum turba prorsus accurrerunt. At ille ceu Pastor bonus, blande gregem suum consolans, & vt sancti propositi normam nullo modo desererent, admonens; tandem oculis, & manibus sursum erectis, Kalendis Nouembris *circa Annum Domini* D. LXXV. *abijt in cœlum; tam viuens virtutum exemplis nobilis, quam defunctus memoria claritate sublimis. Qui & in hac præsenti luce subsistens, & in crypta sepulchri quiescens, signis mirabilibus effulgens salutis, eius monumentum honorobiliter à regionis incolis coli cœpit. Ad cuius tumulum* S. Eutropius *eius Discipulus, & Successor, postea* Valentinus *Antistes hocce inscripsit carmen.*

Infirmatur.

Moritur.

Epitaphium.

Clauditur hîc sanctus DONATVS, *quem* Africa *dignum*
Obtulit ipsa Patrem; quemque & Ibera *tulit.*
Isteque Facundi *quondam præcepta Magistri,*
Præsulis, & Monachi dulcia sæpe bibit.
Gentibus ast prorsus Barbaricis Africa tota
Scatens, Hispanos *protinus ipse fouet.*
Septuaginta sibi coniunxit Diuus, in oris
Aduersis, Monachos: quos vehit vnda maris.
Sumptibus en Minicæ *construxit nobile seclis*
Cœnobium Seruis, *quod fuit vrna, Dei.*
Hinc & Seruitanum *accepit tempore nomen;*
Præsidium plebis, singulis vnus honor.
Obijt excelsus meritis, quin magnus & vna
Prodigijs viuens, & quoque morte clarus.
Omnibus vna salus fuit, & fuit omnibus vnus
Præceptor legis, Præsidiumque simul.
Hoc posuit Carmen Eutropius *vltrò Magistro*
Cælicolo, cuius occupat ipse locum.

HACTENVS quæ potuimus ACTA congrere, in quorum ecphrasi multi, imo omnes *Hispanici Scriptores* desudant, vt videre est apud Penotum *d. lib.* 1. *c.* 53. §. 3. *& c.* 56. §. 4. qui aduersus Eremitas Augustinianos, & Monachos Benedictinos insurgit, contendens B. Virum nequaquam Eremitam Augustinianum vel Monachum Benedictinum fuisse, sed Canonicum Regularem. Econtra F. Ioannes Marquez *d. c.* 12. & F. Thomas de la Herrera *d.* 1. *p. lit. D. fol.* 188. eum fuisse Monachum ex Eremitis S. Augustini contendunt. F. Antonius Yepius *d. Tom.* 1. *Cent.* 2. *Anno.* 589. *c.* 2. Arnaldus VVion, & Hugo Menardus illum Benedictinum ascetam fuisse fatentur. In re tam antiqua, & tot ambiguitatibus obnoxia, quid sequendum ambigo: ideo vnicuique in suo sensu abundare sino.

Cuius instituti fuerit anceps dissertatio.

ILLVD nouiter notandum est, quod S. Eutropius in *Cormin. MS.* apud me, inter *Auli Hali* Epigrammata, eum fuisse Discipulum FACVNDI Monachi & Præsulis affirmat. Quis iste FACVNDVS fuerit sciscitaberis? En tibi do, vt omissum in elogio *S. Ildephonsi* suppleas. Ergo Magister S. DONATI Nostri, origine Africanus

Quis fuerit Magister S. Donati.

canus nomine FACVNDVS, profeſſione Monachus, fuit ille poſtea Epiſcopus *Ermitienſis*, de quo S. Iſidorus de *Vir.Illuſtr.c.19.fol.*88. apud Myræum Quem vixiſſe temporibus Iuſtiniani ad Annum Domini D. XL. fatentur Cardinalis Baronius in *Annal.Eccleſ.Tom.7.Ann.*546.& Syrmondus in *Elog.Facund.* in exordio Libelli Pro Defenſione Trium Capitulorum Concilij Chalcedonenſis: quem typis edidit Pariſijs apud Sebaſtianum Cramoiſy *Ann.*1629. cuius codex apud me.

Quo die colitur. QVOAD *Diem*, & *Annum* obitus inquirendum eſt. De DIE hæc S. M. Maximus in *Chron.d.Ann.*575. ſcripſit: S. DONATVS, *qui regulam Eremitarum* S. Auguſtini *locupletiorem, mittoremque primus in* Hiſpaniam *inuexit, & in agro* Setabitano *Monaſterium* Seruitanorum *conſtruxit; vt verborum, meritis, & miraculis abunde nobilitatus, glorioſus migrat ad Dominum, coliturque* Kalendis Nouembris. Sequitur Iulianus Toletanus in *Aduerſar. d. n* 464.*fol.* 130. poſt medium, ſic: *Condidit id* (Monaſterium Seruitanum) S. DONATVS *migrans ex* Africa, *& ibi iacet clarus miraculis, colitur* PRIMA NOVEMBRIS, *ſucceſſit illi* Eutropius, *qui fuit Epiſcopus* Valentinus. Conueniunt Scriptores Noſtri F. Ioannes Marquez *d.c.*12 F. Thomas de Herrera *d.lit.D.fol.*188. Scolanus *d.lib.6.c.14.n.4.* Biuarius ad *Maxim d.Ann.*575.*n.*1.*§.*2.*fol.*556.& plurimi ex ſuperius relatis.

Annus obitus qualis? CIRCA *Annum* quo vitam temporalem exuit, & fuerit æternâ donatus, varij varia dixerunt. Nam D. Prudentius Sandoual in *Fundat.Monaſter.Benedict.§.*5.*fol.*10.& Antonius Yepius *d.Tom.*1.*Cent.*1.*Ann.*516. S. DONATI aduentum in Hiſpaniam ad Annum CCCC. LXIX. Ambroſius Morales *d. lib.*11.*c.*60. ad Annum Domini D. LXVII. Ioannes Vaſſæus ad Annum D. LXIX. P. Ioannes Mariana ad Annum DLXXIII. tempore Gregorij Turonenſis reijciunt.De quo plura congeſſit P. Ioannes Marquez *d.c.*12.*§.*1.2. *&* 3. vbi eruditus multa eruditione digna ad propoſitum inueniet. Nos cum S. M. Maximo eius obitum ad Annum D. LXXV. reponimus.

Minicia illuſtris fœmina, quæ? AST hinc regredere abſque recordatione illius Illuſtriſſimæ, Religioſæque Fœminæ, à *S. Ildephonſo* laudatæ nomine MINICEA, quæ S. DONATVM, & Socios fouens, ſuis ſumptibus celebre illud *Seruitanum Monaſterium* erexit. De qua, eiuſque Nobilitate agit F. Franciſcus Diago *d cap.9.fol.*205 *col.* 2. eamque procedere ex antiquis familijs Romanis cognomento MINICIIS, de quibus apud *Eleam* Oppidum, hæc viſitur Inſcriptio, affirmat.

C. SEMPRONIVS. C. F.
GAL. SEVERINVS.
H. S. E.
MINICIA. ELFI. ET. R. P.
M. VNA. F.

Miniciorum familia apud Hiſpanos. Hinc ſuſpicatur *Diagus* hanc MINICIAM ELFIM prædeceſſorem fuiſſe, & aſcendentem noſtræ MINICIÆ, quæ ab ea Ethnica originem traxerat, ideoque Noſtra à *S. Ildephonſo* Illuſtris cognominata eſt. Quidquid fuerit apud Hiſpanos non ſolum familiæ MINICIÆ cognomen in fœminis fuit, ſed in viris, vt ex alia Inſcriptione C. MINICII *Militis Legionis* X. *Gemina in agro Oriebienſi Luſitaniæ* liquet apud Roſendium in *Antiquit Luſitan.lib* 4.

L. *Scriptores.* S. GVNDISALVVS *Epiſcopus Mindonienſis in Hiſpania.*] Celebris eſt eius memoria apud *Aſturum* populos, licet apud Scriptores Noſtros exigua. Eius meminit Luitprandus in *Aduerſar. n.* 69. apud Tamayo: & *n.* 77.*fol.* 472. apud D. Laurentium Ramir. hac ſerie: *In* Aſturibus *apud* Balobrigam *in mari Occeano reſident Naues Sarracenorum* (ſic legendum) *quæ precibus* S.GVNDISALVI, *Epiſcopi* Mindonienſis, *vel* Balobrigenſis *ſubmerſæ ſunt, Anno* DCCC. XLVI.*Ille verò moritur Anno* DCCC. L. *colitur* PRIMO Die NOVEMBRIS.Hinc P. Ieronymus de la Higuera in *Martyrolog. Hiſpan. MS.fol.*60. illum hoc die repoſuit, hoc elogio: *En el Monaſterio de* S. Saluador de Lorenzana, *en el Obiſpado de* Mondoñedo *yaze el Cuerpo ſanto de* S. GONZALO *Obiſpo de la meſma Ciudad, que florecio en virtudes, y milagros.* Quæ verba Latine ſonant: *In Cœnobio* S. Saluatoris

toris Laurentianienſi *diœceſis* Mindonienſis , *Corpus ſacrum* S. GVNDISALVI *ipſius vrbis Epiſcopi, qui virtutibus, & miraculis floruit, honorifice requieſcit.* M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius in *Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom.* 3 *fol.* 417. agens de Epiſcopis *Mindonienſibus*, hæc de Noſtro S. Præſule verba, latinitate donata, recenſet : D. GVNDISALVVS *huius nominis* I. *Tranſtulit ex vrbe* Britonnia *Eccleſiam Cathedralem, ad Baſilicam S. Martini Mindonienſem. Eius vero precibus Deus plurima eſt operatus miracula. Vnum fuit ; quòd cùm* Mahomat *Rex* Corduba *ediſceret, in* Gallæcia *aliquot oppida exiſtere diuitijs plena, & ſine mœnijs, illaque per Oceanum poſſe capi, & tot gazis ſpoliari, protinùs* Hiſpali *validam ordinauit claſſem, & alibi alias minores, quibus* Abdel-Hamuit *eius Ducem maximum præfecit, vt quantocyus illam expeditionem abſolueret. Qui datis vento velis iuſſum Regis perficiendum curauit. Igitur ad portum* Maſma *nomine, inter* Ribadeum , *&* Viuerum *Oppida Dux Sarracenus attingens, & ſoluere claſſicos milites parans , tunc ad S. Epiſcopi auditum fama periculi, & prædationis acceſſit, qui orationis arma in ſui gregis auxilium arripiens, protinùs talem in Sarracenos tempeſtatem Numen immiſit , quòd vix qui Regi* Cordubenſi *claſſis, & ſuorum ſtragem nuntiaret, immunis euaſit. Nam omnes Sarraceni naufragio periere.* Hactenus Regius Chronographus. At D. Didacus Samaniego Epiſcopus Mindonienſis in *Relation. Reliquiar. Diœceſ. Mindonienſ. ad Philipp. III. Reg. Cathol. Ann.* 1611. omnia vt ſuperius relata ſunt ex Regio Chronographo recenſet, niſi quòd *Luitprandi* textum corruptum ſequens, loco *Sarracenorum* naufragantium , *Normandos* occubuiſſe , S. Præſulis oratione , commemorat. Et addit, quòd in huius miraculi teſtimonium, *Eremitorium* in ea parte, & loco , quo paſtoralem baculum fixit , erectum fuit , ad Oceani proſpectum, in cuius parietibus adhuc huius miraculi ecphraſis depicta cernitur. Iuxta Eremitorij ſitum Fons limpidiſſimus viſitur, & perennis, quem Sanctum vocitant Oppidani, ad cuius aquas ægroti turmatim accurrunt , qui hauſtis eius liquoribus, continuò ab infirmitatibus liberantur. En quæ de S. GVNDISALVO *Mindonienſi* Præſule percipere potuimus ; nec alia tibi ſubiungere valemus, quæ ACTA S. Viri prorſus augeſcant.

Miraculum.

Oratione claſſem in mare emergit.

Fons ſanctus, quo infirmi ſanantur.

S. SOPHRONIVS *Ciuis Pampilonenſis Confeſſor.*] Iſte fuit ſocius, & Diſcipulus *S. Ieronymi* Eccleſiæ Doctoris, de quo ipſe in *Scriptor. Eccleſ. c.* 134. apud Myr. *fol.* 36. elogium adnectit : SOPHRONIVS , *Vir apprime eruditus , laudes* Bethlehem *adhuc puer, & nuper de ſubuerſione Serapis inſignem Librum compoſuit , de Virginitate quoque ad* Euſtochium ; *& Vitam* Hilarionis *Monachi. Opuſcula mea in Græcum ſermonem elegantiſſime tranſtulit ; Pſalterium quoque & Prophetas , quos Nos de Hebræo in Latinum vertimus.* Eadem Honorius Auguſtodunenſis *lib* 1. *c.* 135. Gilbertus Genebrardus in *Chron. Ann. V. C.* 472. *fol.* 283. Hunc fuiſſe Ciuem *Pampilonenſem* in *Hiſpania* Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduerſar. n.* 21. *fol.* 6 his verbis fatetur: PAMPILONÆ *celebratur memoria* S. SOPHRONII *Ciuis eiuſdē vrbis. Qui cùm Græca lingua eſſet doctiſſimus, vixit cum* S. Ieronymo *in Eremo ; aliquaque eius opera de Latino Græca fecit, & iam ſenex reuerſus, in patria obijt, celebratur eius Natalis* PRIMO NOVEMBRIS. Hæc de S. Noſtro inuenire potuimus.

M.

Elogium S. Ieronymi.

Fuit Pampilonenſis Ciuis.

S. PETRVS *Cimbēſis* del Barco, *vulgo Cōfeſſor*] Huius S. Viri memoria à multis retrò ſeculis apud *Abulēſes* celebris eſt, & *Barchitanos*, vt refert Marineus Siculus de *Reb. Hiſpan. lib.* 5. his verbis : DIVVS PETRVS, *cognomento* BARCHVS, *cùm poſt multa eius miracula vitâ functus inueniretur, inter* Barchitanos , *&* Auilenſes *ortâ contentione, an* Barchinatus *eſſet , an* Auilenſis , *eum effoſſis oculis equæ impoſuère. Quæ, luminibus extinctis, onus vehens ſanctiſſimum ,* Auilam DIVI PETRI *natale ſolum diuinitùs peruenit . vbi eius Sancti memoria celebratur.* De eo etiam Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Var. Carmin fol.* 156. hoc elogium, & Carmen ſcriptum reliquit : *Ego* IVLIANVS, *Sancto* PETRO CYMBENSI , *ſepulto apud* Abulenſem *Ciuitatem , qui colitur* PRIMA *Die* NOVEMBRIS , *libuit in eius laudem, quem noui,* Carmen *facere.*

N.

S. Petri Cymbenſis celebris memoria.

Elogium, & Carmen.

PETRE *decus noſtri necnon noua gloria ſecli,*
Quem Abulenſis *habet vrbs generoſa Virum.*
Vaſta tibi placuit plus vrbibus, ô PETRE, *Eremus.*
Mens vbi tota Deo relligioſa datur.
Et viuens, morienſque ſolum natale relinquis,
Nil pius in patria ſe Vir habere putat.
Mutaſti fora cum ſyluis, mortalia cœlo;
Illuſtrant buſtum plurima ſigna tuum.
Ora pro Nobis agedùm pie ſynchrone PETRE,
Qui Tibi deuoti pectore, voce ſumus.

Scriptores. Item de eo ſcripſere F. Ioannes Marieta in *Topograph. SS. Hiſpan. lib.21.verb.* Auila *fol.7.* Petrus Cabilonenſis in *Topograph. Sacr. verb.* Abula *fol.2.* F. Ludouicus Ariz *Hiſtor. Abulenſ. 1.p.§.11.fol.38.* D. Sanctius Dauila de *Vener. Reliquiar. lib.3. c.8.n.3.fol.291.* M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius in *Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom. 2.fol.252.* Ludouicus Aluarez *Hiſtor. Barcbenſ. fol.8.col.2.* Qui per ſynopſim hæc ACTA recenſet:

ACTA S. PETRI CYMBENSIS Confeſſoris Quem DEL BARCO *vocitant, cuius ſacra pignora in Eccleſia S. Vincentij Martyris Abulenſis, honorifice conduntur, & venerantur, ex Iuliano, & alijs Scriptoribus.*

Origo, patria & parentes. PETRVS, Hiſpanus *origine, ex Oppido* Tormellas Abulenſis *diœceſis oriundus, ex Patre* Barchitano, *& Matre* Petrafitenſi *humilium familiarum, licet puriarum exortis, virtutibus & exemplis vita famoſis, progenitus. Quibus Deus hanc conceſſit ſobolem, futuram parentum doctrinis, aſſiduis monitionibus, & naturalibus infantuli ſtudijs, & religioſa indole, rarum ſanctitudinis ſpecimen. Nam ab infantia Beatus* PETRVS *prorſus omnem illam ſolicitudinem, & peruerſos mores, quibus paſſim inuentus effrenis ſcatet, abhorruit; quinimò modeſtiam, & virtutes omnes amplexans, accolis ſuis inſigne humilitatis, & pietatis documentum apparuit.*

Infantia. *Poſt hæc cùm ad virilem peruenit ætatem ſibi ſoli viuens, & Dei præceptis inſiſtens, cæteros homopolorum concurſus vitabat, à quibus continuò ſimplex, & ineptus vocabatur. Cuius in aliquibus malitia temeritas adeò increbuit, vt ſæpe ſæpius de S. Viri virtute prolixiùs iocaretur, quæ iam per omnes illius regionis pagos, & villulas extenſa, & à viris prudentioribus approbata, profundiùs ſplendebat.*

Iuuentus. *Hinc, parentibus defunctis, in ſolitudinem ſecedere, calcatis mundi rumoribus, & illecebris conſtituit, & apud fluminis* Barchum *Oppidum præter fluentis ripam, tunc ſyluis inutilibus conſitam, & arbuſtis inextricabilibus fœdatam, caſam humilem extruens, ibidem aliquantulum delituit, vt promptius orationi vacaret, & ſe ſe totum Deo, & contemplationi dederet.*

Seceſſus. *Per aliquod igitur temporis ſpatium cùm S. Vir eo genere vitæ frueretur, in mente concepit, ſyluam illam radicitùs euellere, vt otium excuteret, tractabilem in accolarum ſubſidium, & vtilitatem reddere ſitum illum protinùs ſatagens, breui, locum, arbuſtis ſectis, amænum, & hortorum arborumque copiâ refertum, labore, & falce reliquit: Sed licet B. Vir caſam in illo receſſu ad contemplationem haberet; etiam propriam in Oppido, quo natus fuerat, retinebat; quæ adhuc viſitur, prout antiquorum traditio refert, & miraculorum frequentia ſuadet, inter quæ illud celebre:*

Miraculum. *Quòd cùm accola domum illam habitans cubile lini plenum haberet, illud-*

que

que ancilla quadam in domini odium comburere constituisset, carbonem ardentem supra linum in cubiculo conglomeratum, immisit; qui protinùs cœpit ardere, sed nullibi flamma stridens inter stipulas adolenis; quin potius ipsa coruscans, non comburens, intra sui actiuitatem consumpta, nec minimam maculauit aristam.

Miraculum.

Igitur S. Homo iam in domuncula sylua, iam in propriâ casu Oppidali assistens, semper, & vbique ieiunijs, & exercitationibus virtuosis, necnon continuâ contemplationis oratione vacabat, corpus cilicijs, & disciplinis macerabat, ita vt præsentialiter ante oculos cordis vbicumque pergeret, Deum haberet. Nec ob hoc à continua sylua illius sectione desistebat, quinimò assiduo labore arbusta quotidie radicitùs opaca discindens, nemoris occulta patefecit. In hisce itaque & alijs exercitijs Dei Seruus insistens, aliquandò feruidâ oratione ad Deum emittens, quâ se à vinculis carnis absolui deprecaretur, euenit, vt à Domino per reuelationem agnosceret, se ex vita discessurum, quandò fons limpidissimus iuxta casulam sylua scatens, & arbusta noua obliquis ambagibus rigans, vinum propinauerit.

Exercitia.

Obitus dies mirabiliter reuelatur.

Cùm denique PETRVS hac reuelatione edoctus forte post aliquot dies famulum, quem continuò secum habebat, ad fontem illum cum amphora pro exhaurienda aqua ad prandium emitteret, accidit, quod famulus amphoram plenam adduceret, cuius liquorem ebibens S. Vir, loco limpidissimi, & puri laticis vinum gustauit: & licet tunc sui corporis resolutionem appropinquare cognouerit, tamen secundò experiri Dei monitum, sibi tot temporibus desideratum, disposuit. Hinc ex amphora aquam diffundens, iterùm seruum ad fontem emisit, quem secutus S. Homo & ex fonte aquam exhaurire conspiciens, protinus ebibens, & vinum gustans, Dei voluntatem intellexit. Tunc ad Oppidum Barchitanum confestim repedans, sacramentis ad viaticum munitus post triduum animam emisit, Kalendis Nouembris.

Moritur.

Nola omnes Oppiduli continuò clamorem fecère, & accolæ accurrentes sanctum corpus splendore cælesti perfusum inuenère, ad cuius contactum plures ægroti varijs infirmitatibus laborantes illicò sanitatem receperunt. Horum denique miraculorum fama ad vrbem Abulensem euolauit, quæ sibi sacra pignora pertinere decernens, illa ad suam Ecclesiam transferre curauit. Oppidani è contrario, & nullibi exuuias transportari dixere. Res concordiâ sedata est. Conuenit ergo inter omnes, vt corpus S. Viri supra equa oculis orbata dorsum reponatur, & quô illa perrexerit, sacras glebas possideat. Ita factum: & equa Abulensis vrbis iter aggrediens, illuc deuenit, & intra Basilicam S. Vincentij Martyris ingrediens, manu petram calcans, soleam ferream impressam reliquit, & confestim crepuit, & viscera fudit.

Abulam transfertur.

Tunc omnes Ciues Ecclesiastici, & Seculares turmatim accurrentes Corpus venerati, illud honorifice sepeliêre in eadem Ecclesia, quâ per aliquot secula in eodem loco conditum fuit, donec D. Laurentius de Otadui Abulensis Episcopus, illud in Aram honoratiorem à se affabre elaborutam, & insigni simulacro compositam, transtulit, vbi & hodie ab circumiacentibus Oppidanis, & Ciuibus Abulensibus veneratur, & colitur, & Clerici Basilica Vicentinæ vnoquoque Sabbatho post vesperas ad eius Aram accedentes, de eo commemorationem decantant.

Collocatur.

Ob cuius honorem imposterùm Ferdinandus III. cognomento Sanctus, Anno M.CC.LII. reditus aliquorum Oppidorum perpetuò concessit; cuius priuilegij textum Alphonsus IX. eius filius in confirmatione eiusdem inseruit, & Alphonsus X. eius filius Anno M. CC. LXXX. etiam roborauit. Necnon Ferdinandus IV. Anno M. CCC. II. alia priuilegia concessit. Præstante D.N. Iesu-Christo, qui cum Patre, & S. Spiritu viuit, & regnat in secula.

Priuilegijs Regum honoratur.

ACTA hæc per synopsin collegimus ex Scriptoribus *Abulensibus*, & Ludouico Aluari, Regio Tabellione, & Publico Hispalensis vrbis, qui antiquitates, & excellentias Oppidi *Barchitani*, cuius erat origine procreatus, scripsit Quorum ecphrasin aliquot scholijs illustrare necessatio duximus, vt S. Viri sanctitudinem, & cultum vniuersalis agnoscat Ecclesia. PRIMVM sit circa originem

 S. Confessoris,

An origine Abulensis? S. Confessoris, in cuius assignatione duplicem opinionem inuenio, F. Ludouicus de Ariz in *Histor. Abulens. d.* §. 11 *fol.* 38. & M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius *d. Tom.* 2. *fol.* 252. fuisse origine *Abulensem* contendunt. Ast Ludouicus Aluari. *d. fol.* 8. *col.* 2. eum ex Patre *Barchitano*, & Matre *Petra-fitensi* melioribus appingit auspicijs: ideò eius sententiam sumus insecuti, cùm ex professo veritatem didicerit.

Quo Anno obijt. SECVNDVM circa obitus Annum, in quo nullus ex relatis pedem figit: Ast Iulianus Archipresbyter Toletanus in *loco*, & *Carmine* superius relato, S. PETRVM *Barchitanum* suo æuo vixisse recenset, eumque nouisse affirmat, sic:

Ora pro nobis agedùm pie Synchrone PETRE
Qui Tibi *deuoti pectore, voce sumus.*

Sed cùm S. PETRVS Synchronus fuerit *Iuliano*, constat vixisse ab anno M. LXXXV. vel circiter ad Annum Domini M. C. XXXV. quo eius Chronicon desijt. Et verum videtur, quia in alio carmine vetustissimo sic legitur:

Continet hic PETRI *Cymbensis corpus, & ossa*
Sarcophagus, cuius vita beata viget.
Hunc Deus innumeris decorauit tempore Sanctum
Prodigijs, passim ager vt omnis ait.
Huic Abula *insignem construxit, Numine dextro,*
Aram, quâ PETRVS *sic vbicumque micat.*
Bis Quingenta Virum Centesima substulit Æra,
Si triginta demùm addis & vna simul.

Ex quo Epigrammate liquet obijsse S. Virum Æra M. C. XXX. quæ incidit ad Annum Christi M. XCII. Quod conuenit relationi Iuliani, ita vt vere dixerit suo seculo vixisse. Cætera quæ ad Priuilegia Regum, & Translationem. D. D. *Laurentij Otadui* Episcopi *Abulensis* diximus, communis sententia est omnium Scriptorum superius relatorum.

O. S. ATTILIVS GLABRION *Vir Consularis Martyr.*] Eius meminit Flauius *Scriptores.* Dexter in *Chron. Ann.* 91. *n.* 2. his verbis: GLABRIO *Consul Romanus pro Christi confessione ceditur.* Huius præclarissimi Viri agonem etiam licet Ethnicus descripsit Dio Cassius *Histor. Roman.* vt inquit Biuarius ad *Dextr. d. Ann.* 91. *n.* 2. *fol.* 186. hac serie: ACILIVS GLABRIO *Consul cum alijs, illato crimine* ἀθεότητος, *hoc est*, Contemptor Deorum, *quod ad Iudaorum* (sic vocabant Christianos) *mores transijsset; primo quidem adhuc agentem Consulem, vocatum ad Albanum ad Iuuenalia, & in sententia persistentem, in Theatrum missus fuit, vt cum immani Leone pugnaturus, ab eo discerperetur: sed ab illo non tantum non est læsus, sed eum egregiè ipse confecit; quamobrem postea eadem ex causa, quod Romanos Deos non coleret, iussus est interfici.* Eadem fere Xiphilinus in *Epitom. Histor. Dion.* in Domitian. *fol. mihi* 547. Cardinalis Cæsar Baronius *Annal. Eccles. Tom.* 1. *Ann.* 94. *n.* 13. Rodericus *Festum in Hispania.* Caro in *Not. ad Dextr. d. Ann.* 91. *lit. B. fol.* 48. *col.* 2. QVOD olim per *Hispaniam* eius festum coleretur *Kalendis Nouembris*, restis est Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron.* 588. *n.* 286. *fol.* 63. hac periodo: *Memoria sancta celebrisque* ATTILII GLABRIONIS, *Viri Consularis, Anno* XCIV. PRIMO NOVEMBRIS. *Fuit natus in* Hispania, *Vrbe* MENTESA, *in Oretanis.* Conueniunt M. Rus-Puerta *Histor. Giennens.* 1. *p. secul.* 1. *c* 16. *n.* 17 *fol.* 78. & alij ex Nostratibus, apud quos nihil aliud inuenitur, cùm ACTA perierint.

P. S. MAVSSONA *Episcopus Emeritensis Confessor.*] Præclarissimis titulis, & *Cur in Martyrologijs non sit adscriptus.* encomijs à SS. Patribus Hispanicis hunc egregium Antistitem inuenio condecoratum. Qua propter F. Franciscus Biuarius in *Comment. ad Maxim. in Chron. Ann.* 579. *n.* 9. §. 89. *fol.* 590. miratur tanti Viri in Tabulis Ecclesiasticis Romani Martyrologij Nomen desiderari, *cùm facile* (prosequitur) *comparari*

parari queat cum Magnis Ecclesiæ Patribus, & Athletis, siue ea quæ perpessus est pro fidei Catholicæ defensione, consideres: siue modestiam simul, & fortitudinem in aduersis; cæterasque Christiani animi dotes, quibus excelluit: Siue miracula, quibus à Deo illustrari viuens, mortuusque meruit: Siue locum quem in Ecclesia habuit, præsidens Toletano III. *Concilio, vna cum S. Leandro Hispalensi, causa cum eo conuersionis Gothorum existens, & fortasse non inferior.* Et optime cum S. Ildephonsus illos hoc *Carmine* compararet:

Leander Pater excellens, quem suscipit æther
Laudibus ornatum, conspicuum titulis.
Incus Arianæ gentis, medicator, & idem
Doctor Isidori, quem generat Domino.
Tu quoque ter felix Meritensis *gloria Terræ*
MAVSSONA, *consilio, pectore, note fide.*
Ambo pares animis, pietate, & laudibus ambo,
Inque domo magni murus vterque Dei.
Vicistis tolerando animas, animumque rebellem
Regis, eum sceleris pœnituisse ferunt.
Vos soboli Regis biforem reserastis Olympum;
Per vos alter enim Martyr ad astra volat.
Alter & ad roseas emergit luminis auras,
E quâ luce caret, tunc iubar eius habet.
Vos memorant Genti Gothicæ tribuisse salutem,
Linquit & inuisum dogma piumque tenet.
Vos merito victrix laurus, sequiturque perennis
Gloria, tot meritis debita magnificis.
Semper vester honos, atque inclyta fama manebit,
Vosque canent Populi, sed magis astra canunt.
Estis enim æternâ præcincti tempora fronde
Inter Doctores splendidiore loco.

Hactenus *S. Ildephonsus* ex relatione Iuliani Archypresbyteri Toletani in *Lib Carmin. fol.* 150. Crederem S. Præsulis Nomen adhuc in Sanctorum Albo non fuisse scriptum, quia hunc vsque *Dies* obitus fuerat ignoratus à recentioribus. Hinc cum iam constet ex S. Maxim. in *Chron. Ann* 602. illum *Kalendis Nouembris* obijsse, necessario eius Nomen in ijsdem *Tabulis* reponendum erit, vt credimus, pro vt & Nos hîc meritò reponimus. De eo scripsere Ioannes Abbas Biclarensis in *Chron. Ann.* 590. S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 579. 586 588. 597. & alibi. Rodericus Toletanus Antistes *Histor. Hispan. lib* 2. *c.* 14. Alphonsus Sapiens in *Histor. General. Hispan.* 2. *p. c.* 40. Ioannes Vassæus in *Chron. Hispan. Ann.* 571. & 589. Stephanus Garibayus in *Compend. Historial. lib.* 8. *c.* 83. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 12. *c.* 6. F. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 5. *c.* 34. D. Franciscus Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 2. *Cent.* 6. *c.* 45. & pluribus seqq. D. Garsias de Loaysa in *Not. ad Concil. III. Toletan. fol.* 233. P. Ioannes Mariana *Histor. Hisp. lib.* 5 *c.* 13. Rodericus Caro in *Not. ad S. Max. Ann.* 579. *f.* 199. & ibidem Biuarius *fol.* 532. *n.* 1 *fol.* 585. *n* 70. *fol.* 644. *n.* 19 *fol.* 653. *n.* 7. *fol.* 668. *n.* 46 *fol.* 590 *n.* 89. *fol.* 584. *n.* 69 *fol.* 588. *n.* 75. *fol.* 620. *n.* 61. & alibi passim. Barnarbas Moreno *Histor. Emeritens. lib.* 3. *c.* 5. & *seqq fol.* 148. *col.* 2. & in *Not ad Paul. Diacon. Emerit. ex c.* 9.

Scriptores.

fol. 34. *& ſeqq.* D. Thomas Tamayo in *Commentar. ad eund. Paul. Diacon. d. c.* 9. *fol.* 97. ACTA S. Viri, ex eodem *Paulo* ſubiungimus.

ACTA S. MAVSSONÆ EMERItenſis Eccleſiæ Epiſcopi Confeſſoris, ex Paulo, Diacono Emeritenſi.

Origo.

MAVSSONA *ſiue vt alijs* MAVSONA *nobili ortus in hoc ſeculo*
origine, ſed vita meritis extitit multò nobilior; genere quidem Gothus,
ſed mente promptiſſimâ erga Dominum perquàm deuotus, atque viriliter
Altiſſimi virtute pracinctus, moribus ſanctis ornatus, habituque magni

Mores.

decoris pulchrificatus, charitatis, humilitatiſque ab ineunte ætate reful-
genti ſtolâ circumamictus, baltheo fidei firmiter circumcinctus, prudentiâ
ſcilicet, & iuſtitiâ inſigniter circumſeptus, dilectione Summi Dei, & pro-
ximi mirifice decoratus, dilectus namque Deo, & Hominibus erat, & glo-
ria mirabilis, amator fratrum, multum orans pro populo; cuius Nomen
multis coruſcando miraculis per omnem terram pertranſiuit. Is itaque almo
Viro FIDELI Emeritenſis *Eccleſiæ Antiſtiti ad ſupremam patriam*
tranſmigranti, prouidentiâ diuina pietatis, non impar omnium virtutum

Epiſcopatus.

gloriæ ſubrogatur, ſcilicet Beatus beato, & Sanctus ſancto, pius pio, bonus
benigno, atque cunctis chariſmatibus refulgens, rutilanti immenſis virtu-
tibus ſacerdotali ordine ſuccedit Fideli: prædeceſſore ſuo nimirum aſtrigeris
ciuibus conſerto in cœlis ſucceſſoris manſit dulcedo, eiuſque inſigne meritum
cunctorum ciuium mœrorẽ leniuit in terris, vt omnibus pro obitu S. Pontificis
mæror non ſolùm diſcuteretur, verum etiam inſtar priſcorum Patrum Eliæ
quondã & Eliſæi duplicatâ Paracleti Spiritus gratiâ palã cunctis cernẽtibus
S. Fidelis *Antiſtitis in* MAVSONAM *ſanctum Epiſcopum requieuiſſe vi-*
deretur, & plebs ſubleuato Paſtore non vſquequaque tæderet afflicta lãguore,

Eius precibus peſtis abigitur.

ſed geminato gaudio congauderet, diuinâ tribuente miſeratione, dum & il-
lum pro ſui ſalute præmiſit ad cœlos, & iſtum eximiæ virtutis Virum ſuſ-
cepit gratulanter in terris. Huius itaque temporibus morborum peſtem,
inediæque inopiam ab vrbe Emeritenſi, *& omni* Luſitania *eius precibus*
Dominus procùl abegit, meritiſque Sacroſanctæ Eulaliæ *Virginis longius*
pepulit; tantamque ſalutem, & omnium copiam deliciarum cuncto populo
impertire dignatus eſt, vt nullus vnquam, quamuis inops aliquid habere
videretur, aut qualibet neceſſitate fatigaretur, ſed quemadmodum opulen-
ti, ita & inops omnibus bonis abundarent, & quodammodò inſtar cœleſtis

Emeritenſis vrbis ſtatus.

gaudij in terris tanti Pontificis merito congauderet; omnibus inerat gau-
dium, cunctiſque aderat pax, nulli aberat felicitas, in omnium corda flo-
rebat perfecta charitas, in omnium ſenſu pollebat iucunda tranquillitas, ita
nimirum, vt deuicto antiquiſſimo hoſte, ac ſuperato veternoſo dracone nemo
mœrore conſternatus, nemo anguſtiâ afflictus, nemo quolibet terrore percul-
ſus, vel quolibet zelo, aut inuidiâ tactus callidi anguis virulentiſ ſtimulis
quateretur; ſed perfectâ charitate repleti cuncti, Deo admittente, pij Pa-
tris gratiâ iucundantes, imperterriti, ſine metu, vel formidine omnium fide-
lium arcanis eius flagrabat immenſa charitas, ſed etiam omnium Iudæo-
rum, *vel* Gentilium *mentes miro dulcedinis ſuæ affectu ad Chriſti gra-*
tiam pertrahebat. Quantus igitur, qualiſque fuerit, inertia lingua noſtra

Eius in verbis dulcedo.

ad ſingula explicare non valet; ſed quamuis maxima taceamus, extrema
ſaltem ex maximis memoremus. Denique ſupradictus Vir, priuſquam ordi-
naretur Epiſcopus in Baſilica ſanctiſſima virginis Eulaliæ *fertur cum ſum-*
ma diligentia aduixiſſe, & ibidem multis annis Deo irreprehenſibiliter
deſeruiiſſe: poſtquam verò, inſpirante Deo in hominum ore, oculis, & ani-
mo reſidens, ſublatus inde, conſtitutus eſt Epiſcopus, ſtatim in exordio

Monaſteria erigit.

Epiſcopatus ſui Monaſteria multa fundauit, præſidijs magnis locupletauit,
Baſilicas plures miro opere conſtruxit, & multas ibidem Deo animas con-
ſecrauit.

secrauit: deinde Xenodochium *fabricauit, magnisque patrimonijs ditauit, constitutisque ministris, vel Medicis peregrinorum, & ægrotantium vsibus deseruire præcepit, taleque præceptum dedit: Vt cuncta vrbis ambitum Medici indesinenter percurrentes, quemcumque seruum, seu liberum, Christianum, seu Iudæum reperissent ægrotum, vlnis suis gestantes ad Xenodochium deferrent, straminibus quoque lectulis itidem præparatis eundem infirmum ibidem superponentes, cibos delicatos, & nitidos eousque præparantes, quousque cum Deo, ægroto ipsi salutem pristinam reformarent: & quamlibet à prædijs in Xenodochiū collatis multis deliciarū copia pararetur, adhuc Viro Sancto parum esse videbatur, sed his omnibus beneficijs adijciens maiora, præcepit Medicis, vt sagaci sollicitudine gererent curam, vt de omnibus eximijs, ob vniuersis sanctuarijs ex omni patrimonio Ecclesiæ in atrium adlatis medietatem acciperent, & ijsdem infirmis deferrent: Si quis enim de Ciuibus vrbis, aut rusticis de ruralibus ad atrium ob necessitatem accessisset, liquorem olei, vini, vel mellis à dispensantibus poposcisset, & vas paruulum, in quo leuaret, exhibuisset; & cùm S. Vir, vt erat semper obtutu gratus, iucundi vultus, mox ipsum vasculum confringi, & vt maius deferret, præcipiebat. In eleemosynis verò pauperum quantùm largus extiterit, soli Deo reseruatum est nosse; tamen & de hoc ipso quandam particulam enarremus. Tanta illi cura erat pro omnium ærumnis miserorum, vt ad Basilicam Sanctissimæ Virginis* Eulaliæ, *Diacono viro venerabili,* Redempto *nomine, qui præerat, Duo Millia solidos dederit, è quibus, mox vt aliquis vrgenti necessitate aduenerit factâ cautione, quantos, vellet absque aliqua mora, vel difficultate acciperet, suisque angustijs consuleret: Nec hoc silendum reor, quàm largifluus in muneribus extiterit, quippe qui alienæ rei abstinentior, seu largior, nec accipiendi, sed dandi magnanimitate præpollebat, auidior dandæ rei, quàm appetendæ, potiorem dandi, quàm accipiendi didicerat fortunam, multa largiebatur, nihilque auferebat, sed vltro cunctis concedebat, donabat multa, largiebatur plurima, ditabat vniuersos beneficijs, & munificentiâ magnus habebatur, omnes ab illo augebantur; donis, ac diuitijs locupletabantur; & non tantùm fratribus, & amicis, quantùm & Seruis ipsis Ecclesiæ se muneribus largum, vltra quàm credi potest, præbebat, ita nimirùm temporibus eius ditati sunt, vt in Die sanctissimo Paschæ cùm ad Ecclesiam procederet, plurimi pueri chlamydes olosericas induentes coram eo, quasi coram Rege incederent; & quod his temporibus nullus poterat, nullusque præsumebat, huiusmodi indumentis amicti ante eum debitum deferentes obsequium, pergerent; sed meritò ei ab Omnipotenti Domino fuit tanti meriti donum collatum, cuius cor, in tanta opulentia, & gloria transitoriæ prosperitatis gaudio, nunquam fuit turgidum, nec inflammatum; nimirùm humilis animus eius supra solidam petram fundatus immaculabilis conscientiæ cognatione sincerâ, calliditatisque ignarâ, in prosperis humilis, in aduersis existebat fortissimus, nec prosperitate erigebatur, nec aduersitate frangebatur, nullo detrimento, aut augmēto constantia eius mutabatur; constans erat in cunctis, & aduersus omnia promptissime paratus, patiens nimirùm, & robore fortissimus, in cunctis aduersis constans, in omnibus angustijs imperterritus perseuerabat; vultum nec gaudio, nec mærore commutabat; vnus vultus semper eius, vna hilaritate decoratus cunctis occurrebat; semper idem, cuius vultus, nec vnquam rerum varietate mutabatur; non illum cunctis inimica elatio virtutibus extulit, sed in omnibus humilitatem sinceram sincere cōsecrauit sacratissimo cordis affectu; cúmque talibus diuino fauore virtutibus polleret, fama bonorum opinione concrescente affulsit; & opera luminis à vero lumine condonata, multis in regionibus coruscauit.*

Et Xenodochium celebre.

Quanta in pauperum subuentione cura.

Eleemosyna.

Munificentia.

Opulentia.

Constantia.

Cap. II.

Leouigildi Regis inuidia ad perfidiam vocatur Arianorum.

VNDE *accidit, vt hæc opinio sæuissimi atque crudelissimi Vuisigothorum* Leouigildi *Regis penetraret auditum, & sua inuidia draco immanissimus bonis operibus semper æmulus, stimulis acrioribus irritatum eiusdem*

Principis

Principis animum virus vipereum satiaret, & poculum venenatum eius in visceribus transfunderet: cuius poculi lethalis haustu, protinùs consilio armatus, diabolicâ instimulante inuidiâ, supradicto sanctissimo Viro, legatis incurrentibus, iterum iterumque mandauit, vt relictâ fide Catholicâ ad Arianam haeresim cum vniuersitate plebis commissa diuerteret: cumque Vir Deo dicatus constantissimè responderet, & bis, terque regredientibus nuntijs Regi mandaret, nunquam se veram fidem relinquere, quam semel agnouisset, ipsi nuper Ariano Regi exprobrauit, vt debuit, eiusque ad se perfidiam dignis increpationibus repulit. Ad se itaque reuersis nuntijs, cœpit supradictus Rex diuersis suasionibus, & praemiorum promissionibus eius animum illicere, si forsitan per quamcumque occasionem posset ad sua superstitionis voluntatem incuruare: ille verò suasiones eius callidas contempsit; dona, & praemia veluti purgamenta repulit; Fidem Catholicam viriliter prorsus vindicauit; nec tamen contra perfidiam tacere maluit, ne tacendo forsitan consentire videretur, sed totis nixibus eius vesaniae repugnans, clangore veritatis personauit. Cùmque se ille cerneret casso labore desistere, ruptus in furorem, cœpit eum multis pulsare terroribus, opinans minis posse concutere, quem blandimentis superare nequiuisset. Sed Vir Sanctus nec terroribus frangitur, nec blandimentis suadetur; sed forti congressione aduersus atrocissimum Tyrannum dimicans, pro defensione iustitiae persistebat inuictus.

Eius constantia aduersus Regis calliditates.

Cap. III.

COMPERTO *de hinc crudelissimus Tyrannus quòd nec minis, nec muneribus Viri Dei animum, à recta fide, ad sui perfidiam apostatare posset, vt erat totus vas irae, fomesque vitiorum, ac frutex damnationis, cuius obsidebat pectus truculentior haeresis, & captiuum in sua ditione tenebat callidissimus serpens, amara pro dulcibus, pro lenibus aspera obtulit ciuibus, pro salute medicamentum mortiferum; quendam scilicet virum pestiferum Arianae haereseos prauitatem per omnia vindicantem, cui nomen erat Sunna, pro seditiosis simultatibus excitandis, & pro conturbatione S. Viri, vel totius populi, in eadem ciuitate Episcopum Arianae partis instituit; virum denique praui dogmatis fautorem, hominem funestum, vultu teterrimum, cuius erat frons torua, truces oculi, aspectus odibilis, motus horrendus, eratque mente sinister, moribus prauus, linguâ mendax, verbis obscœnus, forinsecùs turgidus, intrinsecùs vacuus, extrorsus inanis, foris inflatus, interius cunctis virtutibus euacuatus; vtrobique deformis, de bonis indignus, de pessimis opulentus, delictis obnoxius, perpetuae morti nimis vltroneus. Hic iam supradictus perfidiae auctor dum in vrbem* Emeritensem *aduenisset, quasdam Basilicas cum omnibus earum priuilegijs praecipiente Rege sublatas, ausu temerario de potestate proprij Pontificis sibimet aggrediens vsurparet, addictus praedonis funesti arctioribus vinculis, satiatusque de eius lethalibus poculis, cœpit contra Dei famulum rabidos adlatrare sermones, & verbis strepentibus comminantes spurcissimas euomere voces. Sed Seruum Dei probatissimum nec comminatio furciferi fregit, nec turbulenta ira pestiferi molliuit, nec tempestas insanientis perditi deflexit; sed instar fortissimi muri immobilis contra omnes procellas pro S. Fidei defensione permansit. Cúmque toto adnixu Dei famulum, vel omnes fideles iam dictus infidelis exquisitis martyrijs exturbare vellet, nec posset; fretus fauore Regio, Basilicam S. Virginis* Eulaliæ *passim aggredi nitebatur, vt eâ sublatâ de proprij Episcopi potestate, Arianae haeresi dedicaret. Cui cùm* S. MAVSSONA *Episcopus, vel vniuersus Populus cum eo acriter obstaret, ac vehementer oppugnaret; supradictus Pseudo-Episcopus* Sunna *antefato Principi multa in accusationem S. Viri scripsit, eique suggessit, vt ipsa sacra Basilica, quam adire inhianerat, à Catholicorum potestate sublata, ditioni suae Regio imperio traderetur. Adhuc illum talem fertur pronunciasse sententiam:* Vt residentibus in atrio Ecclesiæ Iudicibus vtriusque Episcopi ab eisdem assumpti adessent, ipsisque coram positis vtriusque partis defensione

Sunna Episcopi Ariani mores, & forma.

Aduersus S. Maussonam oggannit.

Illum coram Rege falsò deturbare procurat.

conflictu

conflictu disputationis altercarētur, alternisque aduersus se congressionibus dimicārēs, de sacrarum Scripturarum voluminibus, quæque ab eis essent dicta, prolatis testimonijs adstruerent, vel roborarent: & cuius pars triumphum brauij obtineret, ipse nihilominus Ecclesiam S. *Eulaliæ* sibimet vindicaret. *At vbi huiusmodi decretum increscente rumore in auribus Almi Viri* MAVSSONÆ *personauit, illico Basilicam* S. Eulaliæ *Virginis properus petijt, tribusque diebus, totidemque noctibus in parsimonijs, & fletibus perseuerans ante Altare, sub quo venerabile corpusculum sacræ Martyris situm est, pauimento prostratus incubuit. Tertio demum die ad atrium, quod est fundatum intra mœnia ipsius vrbis, repedauit, tantaque cum alacritate, & mentis constantiâ ingressus est, vt nulli fidelium ambiguum videretur, illum in eius pergere adiutorium, qui dixit:* Nolite præcogitare quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus-sanctus. *Cúmque peruenisset in vrbem, ingressúsque atrium consedisset, vultus sui iucunditate cunctorum fidelium mœstitiam abstulit, ac ne in aliquo de eius victoria hæsitarent, admonuit; ipsumque nefandum Arianum Episcopum, simúlque Iudices diutissimùm est præstolatus, tandem Arianus Episcopus vnà cum Iudicibus, septus cateruis populi, turgidusque fastu superbia ingressus est. Tum deinde residentibus Episcopis, resederunt & Iudices; illi maxime, qui erant fautores Arianæ partis, & impijssimi Regis; cumque resedissent,* S. MAVSSONA *Episcopus, vt erat summa grauitatis, summaque prudentia, diù, multumque oculos cœlo intentos silentio tenuit; cumque sileret, hæreticorum* Sunna *Episcopus prius loqui exorsus est: cœpitque nefandi oris strepentia, aspera, scabra, & obscœna summo cum fragore producere verba. Cui cum Vir Dei patienter, leniter, suauiterque responderet; atque ille contra procacioribus verbis, vtpote per os draconis insibilaret; cœperunt vtrique inter se verborum ingens habere certamen, sed nulla ratione potuit moles carnea sapientia Dei, sanctoque Spiritui, qui per os Serui sui* MAVSSONÆ *Episcopi loquebatur, resistere. Quid multa? Omni ratione conuictus, superatúsque conticuit, ac pudore nimio coopertus erubuit; & non tantùm ille, quantum mediatores peruersi, qui eius partibus importune nitebantur ferre adminiculum, & non solùm confusi erubuerunt, verumetiam audientes inexistimabilis doctrina loquelam mellifluo sermone de eius ore procedentem, mente consternati, atque in stupore nimio conuersi, cum multa admiratione, quem expugnare ante venerant, conlaudabant. Nam tantam gratiam in suis labijs eo die Dominus conferre dignatus est, vt nunquam eum quisquam viderit priùs tàm claro eloquio facundum, & licet semper docuerit ore facundo, tunc tamen præ cæteris diebus eloquentior extitit; & tunc viderunt recti, & lætati sunt, & omnis iniquitas obturauit os suum: quoniam obstruxit Dominus os loquentium iniqua. Cuncti ergo fideles vehementer admirati sunt, quia quamuis Virum hunc antea nouissent eloquentissimum, nusquam tamen tàm scholastico sermone, tam nitido, tamque dulcifluo eloquio reminiscebantur fuisse locutum. Tunc protinus omnes Orthodoxi, omnesque Catholici prostratis, superatisque hostibus in laudibus acclamauerunt, dicentes:* Quis similis tui in Dijs Domine? Quis similis tibi? Et non est secundum opera tua. *Deinde ad Basilicam gloriosæ Virginis* Eulaliæ, *vnà cum victore Antistite* S. MAVSONA *vnanimiter perrexerunt, in Dei nimirùm laudibus exultantes venerunt, immensisque fragoribus iubilantes sacratissimum eius Templum introierunt, infinitas gratias Deo Omnipotenti retulêre, qui Sancta suæ Virginis precibus in sublime erexerat famulos, & ad nihilum suos redegerat inimicos.*

Sed Rex controuersiam disputatione dirimendam pronuntiat.

Math. c. 10, 19. & 20.

Disputationis Sunnæ, & Mausonæ series.

Sunna conuictus obmutuit.

Catholicorum acclamationes ob victoriam.

Cap. IV.

IGITVR *supradictus hæreticus* Sunna, *quamlibet omni ratione, & veritate fuerit conuictus, pertinaciter in fidem pristinam perdurauit, nec poterat liberis gressibus ad portum properare salutis, cuius cor lapideum instar Pharaônis antiquus, permittente Deo, indurauerat hostis. Post hæc*

Sunnæ pertinacia.

superatum se in omnibus videns, cœpit magis, magisque mēte efferâ aduersus Famulum Dei criminationes, & obiecta commercia callidis machinari dispositionibus, atque contra militem Christi, omni genere septus telorum, seipsum potius expugnaturus aduehi, ipsumque beatissimū Virum MAVSSONAM *Episcopum in auribus Principis* Leouigildi *Ariani clam multis criminibus accusare. Nihil sane calliditas aduersantis praualuit, nihil verò Viro Dei calamitosa nequitia nocuit, quem gratia Redemptoris spiritualibus armis armauit. Tandem spiritus nequam compulit sæpe nominatum Arianum Regem, vt S. Virum à propria Sede moueret, suisque obtutibus præsentare iuberet, eiusque ministri compares criminis eius, præceptionis dictum implentes, atque* Emeritensem *vrbem venientes, Virum Beatum sub omni celeritate ad vrbem* Toletanam, *in qua Rex erat, properare compellunt. Hinc cum subito sanctissimus Vir è gremio raptus Ecclesiæ tolleretur, & indemnis quasi reus ad exilium duceretur, omnium ciuium* Emeritensium *eiulatu maximo cum intolerabilibus lachrymis perstrepebat, tanti Patroni abrogari sibi remedia, immensis gemitibus, immensisque vlulatibus proclamabant, his nimirum vocibus clamantes:* Cur ouile tuum pie deseris Pater? Cur gregē peniturū relinquis? Neque luporū nos in faucibus mittas, ne oues tuæ hactenus nectareis floribus refectæ mortalibus dētibus à mordacibus lanientur lupis minùs procurāte Pōtifice. *Tunc ille motus tot fletibus, vt sēper in Domino pietatis visceribus affluebat lachrymasse perhibetur. Deinde plurimis eos alloquens verbis, mirâ subtilitate consolari dignatus est. Posthac vale faciens cunctis, comitante sibi suffragio diuino, profectus est tranquillâ mente, constanti animo, hilari vultu vt semper solitus erat. Cumque peruenisset ad ciuitatem* Toletanam, *& atrocissimi Tyranni cōspectibus adstitisset, plurimis eū Rex cōuitijs lacessens, multisque terroribus pulsans ad hæresim Arianam omni adnisu prauæ intētionis pertrahere cupiebat. Sed cùm Vir Dei omnes sibi inlatas contumelias libenter toleraret, atque vniuersa æquanimiter ferret, cœpit tamen aduersus ea quæ rabidus canis oblatrabat, cum omni mansuetudine incunctanter respondere, & omissis proprijs contumelijs, pro iniurijs Catholicæ Fidei condolens, ipsi Tyranno audacter resistere. Cuius constantia magis, magisque permotus insanissimus Rex multo magis cœpit rabido ore, auidioribus aduersus Dei famulum infrendere latratibus. Deinde, vt Tunicam Sanctissimæ Virginis* Eulaliæ *ei præsentaret, quam in Basilica Arrianæ prauitatis ibidem in* Toleto *habere deberet, cœpit minis, terroribusque impellere. Ad hæc Vir Dei respondit:* Compertum tibi sit, quia cor meum sordibus Arrianæ superstitionis nunquam maculabo: tàm peruerso dogmate mentem meam nunquam inquinabo. Tunicam Dominæ meæ Eulaliæ sacrilegis hæreticorum manibus polluendam, vel etiam summis digitis contrectandam nunquam tradam, neque ante reperta quocumque tempore possideri potest. *Hæc profanus Tyrannus audiens, in furorem vesaniæ versus, festinanter, celeriterque ad* Emeritensem *vrbem misit, qui vbique ipsam sanctam* Tunicam *sollicitè requirerent; & tam in thesauro Ecclesiæ* S. Eulaliæ, *quàm etiam in thesauro Ecclesiæ Senioris, quæ vocatur* S. Ierusalem, *sagaciter scrutantes, eousque perquirerent, quousque repertam ad eum deferrent. Qui cùm venissent, & vbique strenue requisissent, minime repererunt; ac sic vacui ad Regem suum redierunt. Quod cùm ei renuntiarent, acrius infrendere cum dentium stridore contra Virum Dei diabolus cœpit; cúmque eius obtutibus sisteretur, ait ad eum:* Aut dic vbi est quod requiro, aut si non dixeris, cognosce grauioribus afficiendum esse iniurijs, & postea in regionem longinquam in exilium proficisci, vbi multis ærumnis affectus, omnibusque necessitatibus intolerabiliter cruciatus, crudeli morte deficies. *Ad hæc Vir Dei tale fertur dedisse responsum:* Exilium mihi minaris? Compertum tibi sit, quia minas tuas non pertimesco: exilium nullatenus pauesco, & ideò obsecro

Aduersus S. Præsulem inanis.

Ad Regiam curiam protrahitur.

Et à Rege conuitijs lacessitur.

Vtque Tunicam S. V. Eulaliæ exhibeat, vrgetur.

Et minis, terroribusque compellitur.

te, vt si nosti regionem aliquam, vbi Deus non est, illic me exilio trudi iubeas. *Cui ille ait*: Et quo loco Deus non est Biotenate? *Et Vir Dei respondit*: Si nosti, quia in omni loco Deus est, cur mihi exilium minaris? Nam vbicumque me direxeris, noui, quia nunquam pietas Dei me derelinquet. Sed & hoc certum habeo, quia quantum tu in me crudeliùs fueris debacchatus, tantò magis me misericordia eius subsequetur, & consolabitur clementia eius. *Ob cuius constantiam maiori supplicio pessimæ mentis suæ insanissimus Tyrannus interiùs afflictus, felle & amaritudine nimiâ permotus, ad eum ait*: Aut præsenta mihi ipsam *Tunicam*, quam fraudulenter subripuisti, aut si non præsentaueris, diuersis supplicijs faciam diuaricari membra tua. *Cui Miles Dei ita imperterritus respondit*: Iam dixi tibi semel, & iterùm, quia minas tuas non formidabo, sed siquid valet mens tua peruersa, amplius aduersum me excogitet. Ego tamen nec te pertimesco, nec metu territus, id quod requiris præsentabo: sed hoc scito, quia Tunicam ipsam igne combossi, pulueresque ex ea feci, & in liquorem aquæ permixtos bibi. *Et tactu manus suæ contrectans stomachum, dicebat*: Euidenter cognosce, quia in pulueres redactam, illam bibi; & ecce hic intus in vētre meo est, hinc nunquam tibi eam reddam. *Hoc autem ideò dicebat, quia, nullo sciente, sibi eam in stomacho plicatam infra sua indumenta, linteis inuolutam, præcinxerat, & ita eam, Deo solo conscio, gestabat. Nam sic cæcauit Deus oculos ipsius Regis, & omnium assistentium, vt nullus intelligeret, quemadmodùm Vir Dei ista prosequeretur. Dùm hæc, & his similia loquerentur, & esset multa cæli serenitas, Maiestas Diuina cælitùs fragore magno repente intonuit, ita vt tremebundus de throno suo* Leuuigildus *Rex in terram cum pauore magno procideret. Tum Vir Dei cum exultatione magna constanter ait*: Si Rex es, ecce Regem, quem timere oporteat, nam non talis, qualis tu est. *Tunc deinde spiritus nequam extemplò noxialibus verbis os sacrilegum Tyranni, conuitijs semper armatum, reserauit, & istam protinus impietatis suæ sententiam oblatrauit*: MAVSONAM moribus nostris, verbo, & opere dissimilem, semperque contra Nos infestum, & fidei nostræ inimicum, religionique contrarium, ocyùs à conspectibus nostris subtractum, exilio relegari iubemus. *Cumque huiusmodi inimicus impijssimus Rex malam sane sententiam contra insontem dedisset, totius criminis Ministri compares eum à conspectibus eius abduxerunt, equumque ferocem ei ad sedendum, præcipiente Rege, parauerunt: qui cum ita præcipitaret, vt cadens fractis ceruicibus crudeliter interiret. Tanta scilicet ferocitatis equus erat, quòd nullus sessor, pro eo quod iam multos per præceps corruere fecerat, ascendere præsumebat. Cúmque Viro Dei, vt in eum ascenderet, pararetur; Rex impijssimus per fenestram palatij respiciens expectabat, vt ei Vir Sanctus de equo casurus, ingens expectaculum præberet. Statimque in nomine Domini edito vexillo Crucis sanctissimæ Sacerdos ascendit equum ferocem, quem ei Dominus velut agnum mansuetissimum reddidit. Cœpit namque cum omni mansuetudine, & cautela itineris sui pergere viam, qui paulò ante immenso flatu, & fremitu, atque incessanti totius corporis motu, quasi despiciendo alium ferre recusabat. Cumque hoc miraculum omnes cernerent, obstupescentes valde admirati sunt; nam & ipse Rex in magnam conuersus est admirationem. Sed quid cæco prodesse poterat iubar splendidissimum Solis, cuius arcana omni opere offuscauerat sæuissimus hostis?*

Omnia respuit S. Præsul.

Constans S. Præsulis responsio.

Rex repente fragore tonitruum è solio cadit.

Regis sententia contra S. Præsulem.

Ferox equus ascensu S. Viri mansuefit.

Cap. V.

IGITVR *S. Vir Dei*, MAVSONA *Antistes tribus tantum secum suis comitantibus pueris, ad locum destinatum peruenit, cum quibus eum mox homines punituri, qui à Rege missi fuerant, exilio in Monasterio relegarunt, cuius relegatio fuit summa sublimitas, contumelia, perspicua Sanctitas; peregrinatio, immensa fælicitas. Post hæc subrogatur ei Pseudo-Sacerdos quidam* Nepopes *nomine, atque in locum Viri Dei in* Emeriten-

Mittitur in exilium, & illi alius Pseudo. Episcopus substituitur.

ſem vrbem ſubſtituitur; homo namque prophanus, ſeruus ſane Diaboli, Angelus Sathanæ, prænuntius Anti-Chriſti, & hic alienæ ciuitatis erat Epiſcopus. Sed quoniam Vir Dei creſcebat virtutibus copioſis, è contra ille fædabatur actibus nefandis. Cùm iam per annos Tres, & eo amplius, beatam vitam Beatus degeret Vir MAVSONA, multiſque ibi præpolleret virtutibus, omnia quæ ibidem ſuis vſibus, ſuorumque famulorum, habere poterat neceſſaria, pauperibus erogauit: cúmque pene nihil remanſiſſet, quod largiri deberet, quædam Vidua paupercula, multis obſita arumnis ad eum ſtipem flagitans, aduenit; cumque Vir Dei, qui iam omnia in opus ſimile conſumpſerat, magnopere inquireret, quid ei impertiret, quia minime reperiret; cœpit pueros, qui cum eo erant, depoſcere, vt ſi aliquis eorum aliquid haberet, ei fideliter præſentaret, quod iam dictæ mulierculæ tribueret, è quibus vnus nomine Sagatus, qui præerat cæteris, reſpondit, dicens: Habeo quidem vnum ſolidum, ſed ſi dedero, nihil omnino vnde nobis, vel beſtiunculæ noſtræ in poſtmodùm emamus, habebimus. Quem Vir Domini ſine aliqua hæſitatione, vt integrum daret, nihilque ſibi ex eo reſeruaret, præcepit; non ambigens ſibi Dominum adfuturum, qui illi omnia bona protinus ſubminiſtraret: quòd cùm iuſſioni eius obtemperans mulieri ipſum ſolidum dediſſet, poſt puſillum prædictus Sagatus ad eandem mulierem cucurrit, eamque deprecatus eſt, vt quia non erat, vnde ſibi victum emeret, & de ipſo quod fænerabatur, ſaltem vel vnum tremiſſem redderet, vnde ſuæ neceſſitati ſuccurreret: quæ ſtatim vnum abſque mæſtitia reddidit, duos vero ſecum, iucundâ mente portauit. Nec mora, & ecce ſubito ante fores Monaſterij reperti ſunt Ducenti aſini onuſti ſtantes, qui miſſi cum alimonijs diuerſis ad eundem Virum, à diuerſis viris Catholicis fuerant. Quod cum Viro Dei fuiſſet nuntiatum, & ab his qui venerant eſſet oblatum; Omnipotenti Deo immenſas referens gratias, illico præcepit accerſiri Sagatum, qui cum veniſſet, ait ad eum Vir Dei: Quantum dediſti Mulieri eleemoſynam poſcenti: At ille reſpondit: Secundum imperium tuum, Solidum, quem habui, integrum dedi; ſed quia vrgebat neceſſitas, vnum ab ea Tremiſſem poſtea accepi. Et Vir Domini dixit: Indulgeat tibi Dominus, frater, quia ambiguus extitiſti, & de miſeratione Domini deſperaſti; inſuper & in multos pauperes peccaſti; Duos Tremiſſes dediſti, ecce Duo Millia Solidos, & Ducentos aſinos oneratos multis alimentis accepiſti; nam & ſi Tertium Tremiſſem non abſtuliſſes, proculdubio Trecentos aſinos onuſtos accepiſſes: Qui deinde gratias agens, atque gratiam benedictionis ſuæ pro gratiarum actione reddens, cunctos qui ei requiſierant, ſacris elogijs ſimul, & epiſtolis ſimiliter refecit: ille verò confeſtim pene cuncta, quæ illi directa fuerant, pauperibus erogauit.

Illuſtre Charitatis exemplum.

Serui cupiditas deteƈta.

Eleemoſyna à Deo perſoluta.

Cap. VI. S. Eulalia ei apparet, & conſolatur.

POST aliquot vero dies, cum in Baſilicam ipſius Monaſterij, gratiâ orationis, intraſſet, ſubitò ſuper Altare eiuſdem S. Baſilicæ ſacratiſſima Virgo Eulalia in columbæ ſpecie niuei candoris apparuit, eumque blande adloquens, vt pote pijſſima domina, fideliſſimum dignata eſt conſolari ſeruum, deinde ait ad eum: Ecce iam tempus eſt, vt ad tuam regrediaris ciuitatem, vt priſtinum mihi debeas exhibere ſeruitium. Hæcque dicens alacri volatu ab oculis ſuis euanuit. Vir itaque Dei, licet tantæ viſionis, tantæque conſolationis gratiâ exultaret, flere nimiùm cœpit, quòd quietem paupertatis, & peregrinationis ſuæ amittens, ad turbines, & procellas mundiales reuerteretur; non illi quippe ambiguum erat, id quod audierat confeſtim eſſe adimplendum. Tunc deinde, nullâ interueniente morâ, præfata glorioſa Virgo iniurias Serui ſui ſeueriſſimâ vindicauit vltione. Nam nocte quadam, recubanti in ſtratu ſuo, impio Leouigildo Tyranno adſtitit, eique flagris diù, multumque vtraque latera verberauit, dicens: Redde mihi Seruum meum, nam ſi moram feceris, ſcito, te acrioribus ſupplicijs cruciandum. Ita nimirum flagellatus eſt miſer, vt

Iniurias ſerui ſui vindicat.

experge

expergefactus cum fletu magno cunctis sibi assistentibus tot illatos ostendit liuores; & ideirco clamitans se fuisse flagellatum, quòd sanctissimo Episcopo iniurias irrogasset, nam quis ei verbera intulerit, nomen, habitum, vultusque venustatem singillatim pandit, & omnia magnis cum eiulatibus manifestatissime propaluit; illicò namque veritus, ne grauiori supplicio mulctaretur, vt erat in omnibus rebus simulator pessimus, ac dissimulator facillimus, pietate simulatâ præcepit, vt Vir Dei, qui frustra fuerat à Ciuitate sua remotus, rursus ad suam accederet regendam Ecclesiam; qui dum ea, quæ insanus Rex postulabat, minùs annueret Sanctissimus Vir MAVSSONA, *seque permansurum vbi relegatus fuerat, assereret: iterum, atque iterum oblatis precibus poposcit, vt ad suam dignaretur redire Ciuitatem. Pietas quippe Summi Dei statim sincerum pectus emolliuit, ac beneuolentia copiosa viam suo famulo aperuit, vt regrederetur. Cùm verò Deo tam opitulante rediret, precibus, muneribusque eum propitium crudelissimus Rex nitebatur efficere, quem dudum fraudis relegauerat damnatione; ille autem munera respuit, dona abnuit, facinus perpetratum animo clementi laxauit, & iuxta sententiam Domini, culpas debentium non retinuit, sed dimisit.*

Leouigildum flagellis cædit, vt S. Virum suæ Ecclesiæ restituat.

Qui illum restituere curat.

Math. 6. v. 12.

C. VII.

DEHINC *cum maximo comitatu, de loco quò relegatus fuerat, ad* Emeritensem *vrbem reuersus est; cuius dum regressum* Nepopis, *qui eidem fuerat subrogatus, audiuisset, terrore diuino subitò exterritus, ad propriam vrbem, in qua antea fuerat Episcopus, fugere nitebatur; prius tamen quam abiret, argentum copiosum, & ornamenta insignia, & quæquè meliora vidit in* Emeritensi *Ecclesia, plaustris plurimis oneratis, per homines* Emeritensis *Ecclesiæ clam, & nocturno tempore ad suam Ciuitatem fraudulente immisit; ipse verò* Nepopis *infeliciter ab omni clero, vel populo pulsus ab* Emerita *ad Ciuitatem suam festinus perrexit, ac ne eum Vir Dei* MAVSSONA *in sua Ecclesia inueniret, & eum omni ignominiâ pelleret, quantocyùs egredi festinauit. Cumque prior ipse cum paucis socijs fugeret, post ipsum cuncti ad eum pertinentes vrbem ignominiose egressi, dispersi, conturbatique, ac per diuersa palantes ad propriam tendebant Ciuitatem. Cumque hæc agerentur, nutu Dei, meritisque* S. Eulaliæ *contigit, eodẽ die, subitò* S. MAVSSONAM *cum infinita multitudine per ipsam viam regredi ad* Emeritam *Ciuitatem, per quam plaustra rebus eius onusta properabant; cui dùm in ipso itinere, haud procul ab ipsa vrbe obuiassent, Vir sanctus sciscitari præcepit:* Cuius essent homines, vel plaustra? *At illi agnoscentes proprium Dominum, gaudio magno repleti responderunt:* Serui tui sumus Domine. *Quos ille denuò:* Quid in plaustris ferrent? *interrogauit. Illi autem dixerunt:* Res Sanctæ Ecclesiæ, & tuas, quas hostilis prædo *Nepopis* prædauit, portauit, & ipsi infelices in captiuitatem pergimus separati à rebus, & filijs, nostrisque vxoribus, & à patria, in qua nati sumus, expulsi. *Quod cùm Vir Domini audiuisset, magno gaudio repletus, ait:* Gratias tibi, Domine IESV bone, refero, quia magna est multitudo dulcedinis tuæ, qui tantam in omnibus, pro tuis, licet indignis, seruis curam gerere dignatus es: & vt Nos ab omnibus malis ereptos prospere reduceres, & res tuas ditioni inimicorum minime traderes. *Et hæc dicens cunctos ad Ciuitatem suam reuocare præcepit, ac sic cum immenso gaudio gaudentibus cunctis ad vrbem peruenit, & sicut quispiam sitiens in ardore caumatis fluenta fontium concupiscit, sic ille ad Basilicam* S. Eulaliæ *animo feruenti frequentique spiritu, adiuuante Deo, peruenire meruit; cumque ibidem, toto mentis affectu, desiderij sui accumulasset affectum, exultans in Domino, & exultantibus vniuersis, vrbem ingressus est. Ita nimirum Ecclesia* Emeritensis *exultans cum summa iucunditate suum Gubernatorem recepit. Gaudebat enim, quòd reperisset ægrotus medelam; solatium quod inuenisset oppressus; alimentum quod non deesset egeno. Quid multa? Reddita sunt à Domino* Eme-

Nepopis Pseudo-Episcopus aufugere nititur.

Ecclesiæ donaria pretiosa rapit.

Sed S. Maussona omnia in itinere denuo recuperat.

Emeritam ingreditur.

ritensi *Ecclesia copiosa suffragia; nam calamitatum penurias, & crebras pestilentiæ clades, insolentesque totius vrbis procellas S. Viri præsentiâ, Domino miserante, suspendit, quas indubie, remoto Pastore, causa eius absentiæ oppressit.*

C. VIII.

Leouigildi Regis mors.

IGITVR *cum non præesset, sed obesset, magis perderet, quàm regeret* Leouigildus Hispaniam; *nec quidpiam de flagitijs, vel facinoribus remaneret, quod non proprium sibi defenderet, deserens vsquequaque Deum, imo derelictus ipse à Deo, regnum simul cum vita infeliciter perdidit, grauissimoque morbo, iudicio Dei, correptus, vitam fœdissimam amisit, & mortem sibi perpetuam adquisiuit, crudeliterque è corpore eius anima resoluta, perpetuis pœnis detenta, perenniter Erebi mancipata tartaris, non immerito religata tenetur, picibus arsura semper bullientibus vndis. Post cuius crudelissimam mortem, Venerabilis vir* Reccaredus *Princeps, filius eius, iure, administrationem Regni adeptus est, meritoque ad culmen sibi debitum Principatus euectus est, præcipuis meritis legitime, solemniterque Regale culmen, tribuente Deo, promeruit; Vir denique Orthodoxus, & per omnia Catholicus, qui non Patrem perfidum, sed Christum Dominum sequens, ab Arriana hæreseos prauitate conuersus est, totamque* Vvisigothorum *gentem, mirâ prædicatione, ad veram fidem perduxit. Erat enim Religionis Diuinæ assertor, rectæ gloriæ prædicator, & defensor; omnimodis Catholicam fidem, Sanctamque Trinitatem coæternam, & vnius virtutis, & substantiæ prædicans, atque in Personarum proprietate distinguens, in natura vnum Deum affirmans, Patrem ingenitum dicens, Filium ex Patre genitum adstruens, Spiritum verò Sanctum, ex vtroque procedere credens. His videlicet virtutibus ornatus, cœpit omnes, quos charos Deo sentiebat, diligere; horrere omninò & execrari omnes, quos Deo cognoscebat odibiles, atque hæreticorum nefanda impietatis condemnare errorem; quod dùm instanter fieret, & multa Catholicæ Ecclesiæ, fauente Deo, tranquillitas redderetur, & Arrianæ calamitatis error ab omnibus penè mentibus discuteretur, & cunctis simultatibus pulsis, vrbs* Emerita, *vnà cùm* S. MAVSONA *Episcopo pro tantæ tranquillitatis gratia congauderet, & Domino indesinenter gratias referret; rursus antiquus hostis inuidiâ assuetâ incitatus, rediuiua Dei famulo per suos ministros intulit prælia.*

Reccaredi successio, & virtutes.

Inuidia aduersus S. Virum reuiuiscit.

Cap.IX.

SVNNA *namque Gothicus Episcopus, cuius supra memoriam fecimus, irritatus à Diabolo, quosdam Gothos nobiles genere, opibusque ditissimos, è quibus etiam nonnulli in quibusdam ciuitatibus Comites à Rege fuerant constituti, consilio diabolico persuasit, eosque de Catholicorum agmine, ac gremio Catholicæ Ecclesiæ cum innumerabili multitudine populi separauit, & contra famulum Dei* MAVSONAM *Episcopum fraudulenta consilia, qualiter eum interfecissent, commentârit. Tunc deinde ad eum pueros suos misit, & quasi ex affectu charitatis ad domum suam pro eisdem venire rogauit, vbi ibidem Virum Dei crudelissimâ morte perimeret. Qui cum venissent, eique suggessissent, mox Vir Dei, spiritu Dei repletus, consilium eorum intellexit, & statim ait:* Ego illuc abire modò minime possum, quia est, quod pro vtilitatibus Catholicæ Ecclesiæ disponere debeam; at si me desiderat videre, huc in atrium Ecclesiæ veniat, & quemadmodum vult, ita me videbit. *Ij vero qui missi fuerant redeuntes, ea quæ audierunt, renuntiauerunt: cumque hæc audiuisset, supradictos Comites, cum quibus S. Virum interficere disponebat, ad domum suam protinùs asciuit, eisque vt ad atrium vnà cum eo pergerent, dixit; ita tamen cum eis prius definiuit, vt dùm atrium introirent, vnus ex illis, cui* Vvittericus *nomen erat, qui etiam post Rex Gothorum fuit, exempto gladio, Beatissimum Virum vno ictu transuerberaret, vt secundo opus non esset. Cùm autem huiusmodi consilio iam dictum* Vvittericum *informasset; ad atrium S. Episcopi vno animo, eademque sententiâ omnes simul perrexerunt. Qui cùm venissent, & illicò ingredi voluissent, prohibiti sunt, & vt paulisper*

Sunna Episcopus Arrianus S. Virum occidere meditatur.

Vvitterico Comiti committitur flagitium.

pro

pro foribus expectarent, admoniti sunt, quoadusque S. Mavsona *ad* Claudium *Virum Clarissimum, Ducem* Emeritensis *ciuitatis mitteret, vt, eo præsente, se mutuis, alternisque cernerent aspectibus. Idem vero* Claudius *nobili genere ortus, Romanis fuit parentibus progenitus; existebat prorsus fide Catholicus, & religionis vinculis fortiter adstrictus, in prælijs strenuus, in timore Dei valde promptissimus, in bellica studia eruditus, in causis bellicis nihilominus exercitatus. Cumque eidem nunciatum fuisset, quia domus eius valde contigua erat atrio, mox cum ingenti multitudine perspicaciter properans, adfuit; idemque cùm Vir Illustris* Claudius *introisset atrium, proximùs & illi, qui supra memorati sunt, cum ingentibus cateruis populi introierunt, ac deinde, salutato Viro, ex more resederunt. Cumque diù, multumque residentes ad inuicem loquerentur, idem iam dictus* Vvittericus *iuuenis fortissimus stans post scapulam egregij Viri* Claudij *Ducis, vt pote iuuenior adhuc ætate, reddens obsequium seniori, imò nutritori suo, gladium quô accinctus erat, toto nisu, è vagina sua educere maluit, vt S.* Mavsonam, *simulque* Claudium, *secundum quod definitum fuerat, trucidaret; sed nutu Dei ita gladius in vagina adstrictus est, vt putaretur clauis ferreis cum ea fuisse confixum. Cumque diu, multumque ensem educere voluisset, & omnino non valuisset, cœperunt auctores huius praui consilij tacite admirari, cur* Vvittericus, *quod fuerat pollicitus, minime adimpleret, eumque subtiliter oculis intuentes, magis magisque hortabantur, vt tantum nefas, & tam immane piaculum incunctanter patrare auderet; & prædictos viros gladio animaduerti nullatenus formidaret; ad quorum itaque crudelissimam exhortationem, iterum atque iterum spatham suam è vagina totis viribus educere voluit, sed nunquam potuit. Cumque hoc supradictus Iuuenis cerneret, sensit diuino munere gladium fuisse adstrictum, vt quem semper suis vsibus aptum habebat, tunc minime educere potuisset, & hic in stuporem nimium conuersus expalluit. Auctores verò huius nefandi sceleris, vt viderunt concinnationes sui nequissimi consilij, diuino indicio fuisse frustratas, illicò surrexerunt, ac valefacientes, ad domos suas cum amaritudine redierunt.*

Claudij Ducis Emeritensis laudes.

Vvittericus facinus aggreditur, sed ensis vagina hæsit.

Illisque *reuersis,* Vvittericus *cum eis minime abijt, sed statim tremebundus ad pedes Viri sanctissimi* Mavsonæ *Episcopi corruit, omneque consilium prodidit, & quemadmodùm eum percutere voluerat, nec gladium educere valuerat, sinceriter enarrauit; post hæc cum lachrymis ait:* Confiteor peccatum meum, quia totâ intentione hoc malum perpetrare volui, sed non me permisit Deus. *Et adiecit:* Nam & aliud aduersus te disposuerunt consilium, vt quia dùm in atrium modò non præualuerunt, saltem in diem sacratissimum Paschæ præualeant: hanc verò dispositionem habent; vt cùm ex more Paschæ Missam celebraueritis in Ecclesia seniore, post Missam (iuxta quod mos est) ad Basilicam S. Eulaliæ psallendo cum omni populo Catholico processeritis, homines eorum ad portam ciuitatis cum multis plaustris onustis gladijs, & vectibus, dissimulatâ calliditate, quasi frumenta deferant, staturi sunt, cumque vos inermes simpliciter processeritis, omnis eorum repleta super vos irruat multitudo, atteprisque gladijs, vel fustibus omnes pariter viros, ac mulieres, senes, & paruulos crudeli morte interimant. Ego verò infelix, qui me in tantum facinus miscui, à te pijssimo Domino indulgentiam peto, & vt mihi tuis precibus veniam Dominus tribuat, precor; omnia eorum quæ noui, fideliter suggero, & purissime manifesto; & ecce in manibus vestris sum, facite in me quod bonum est, & rectum videtur in oculis vestris. Ac ne forsitan me tua sanctitas fallacem, ac illusorem existimet, non me permittas egredi, sed in custodia, quâ iubeas, trade, donec omnia strenue perquiras, aut certissime cognoscas, & si me mentientem aliter reppereris, nolo viuere. *Cùm hæc vir Domini*

Cap. X. *Vvitterius diuino impulsu commotus omnem rem aperit.*

Mavsona

S. Mauſona quid cum Vviterico egit?

MAVSONA, *qui ſemper virtute pietatis enituit, audiſſet, eum vt nihil omnino metueret, blande admonuit, gratias Omnipotenti Deo egit, qui ſeruos ſuos de tantis periculis liberauit, ac deinde ad* Claudium *Ducem miſit, eique omnia intimauit: quod cùm ille audiuiſſet, præcepit, vt cauſa paululum ſilentio tegeretur, ne forſitan cognoſcentes proditum fuiſſe eorum conſilium, fugam arriperent. Sed cùm ſagaciter inueſtigaret, manifeſtiſſime reperit eſſe verum, quod fuerat nuntiatum. Cumque ea quæ expoſuerant Comites ſupradicti Arriani præbuiſſent, ex more in occurſum diſpoſitâ circumquaque multitudine in inſidijs, repente ſuper eos Dux irruit* Claudius, *& alij ex eis capti ſunt, alij verò, qui gladijs operari voluerunt, gladio ſtatim perierunt. Tum deinde ad domum* Sunnæ *Arriani Epiſcopi cum ingenti multitudine Dux* Claudius *perrexit, ipſumque ſimiliter hæreticum Epiſcopum, nihil horum opinantem, comprehendit, cumque arctè cuſtodiendum* S. MAVSONÆ *Epiſcopo delegauit, ſimilique modo vniuerſos collegas eius cuſtodiæ mancipauit.* Vvittericum *verò, qui nefandorum conſilia manifeſtauit liberum abire præcepit, & omnia, quæ fuerunt geſta, Orthodoxo Principi* Reccaredo Claudius *Dux intimauit, atque vt porrectâ confeſtim decreti ſententiâ ei præciperet, quid de hoſtibus Domini Ieſu-Chriſti fieri deberet, ſuggeſſit.*

Sententia Regis aduerſus facinoroſos.

Vt cuncti omnibus patrimonijs, vel honoribus priuati in exilium multis vinculis ferreis conſtricti mitterentur. Sunnam verò Pſeudoëpiſcopum exhortarentur conuerti ad Fidem Catholicam, & ſi conuerteretur, tunc demùm ei præciperet, vt pœnitentiam ageret, & ſatisfactione lachrymarum ſua delicta defleret, vt actâ pœnitudine, cùm eum iam cognoſcerent perfectum eſſe Catholicum, poſtmodum in quacumque alia ciuitate ordinarent Epiſcopum. *Cumque ei crebrò dicerent, vt pœnitentiam tantis periculis ageret, & furorem Domini, quem delinquendo excitauerat, deflendo mitigaret; quod agere noluit, ſed priſtinam non amittens tyrannidem hæc reſpondit:*

Sunna Epiſcopi reſponſio.

Ego, quid ſit pœnitentia, ignoro. Ob hoc compertum ſit vobis, quia pœnitentiam neſcio, & Catholicus nunquam ero; ſed & ritu quô vixi viuam, aut pro Religione in qua nunc vſque ab ineunte ætate mea permanſi, libentiſſime moriar. *Cuius cum mentem obſtinatam, pertinacemque in malis cernerent, hunc protinùs de finibus* Hiſpaniæ, *ne alios peſtifero morbo macularet, cum ſummo dedecore, infeliciter propulerunt, atque immodicam ſupra Nauiculam ignominioſe impoſuerunt, eique comminantes præceperunt, vt in quemcumque locum, regionemve tranſmeare vellet, liberum haberet arbitrium: Quocumque verò tempore in* Hiſpania *fuiſſet repertus, grauiori ſe cognoſceret mulctandum ſententiâ.*

In Mauritaniam exulat.

Tum deinde nauigans Mauritaniæ regionis contigit litus, atque in eadem Prouincia aliquandiù commoratus, multos perfidiæ impij dogmatis maculauit. Deinde prorſus diuino mulctatus iudicio, crudeli exitu, vitam finiuit. Baſilicas verò quibus S. MAVSONA *dudùm iniuſtè caruerat, iuſte cum omnibus priuilegijs recipere meruit, & omne patrimonium ſupradicti hæretici, concedente clementiſſimo Principe* Reccaredo *adeptus eſt. Cæteros verò viros ſceleſtos, quos ſupra memorauimus, iuxta præceptum Regis relegarunt, è quibus vnus, qui vocabatur* Vacrila, *de eorum manibus euadens ad Baſilicam S. Eulaliæ ob remedium percipiendum confugit. Quod cum Principi* Reccaredo *ſupradictus* Claudius *intimaſſet, hoc dixiſſe fertur:*

Reccaredi Regis Catholica ſententia.

Inimicus Summi Dei, miror, cum qua facie atria eius ſancta ingredi præſumpſerit, vt quem hactenus inſaniendo fruſtra perſecutus eſt, nunc ad eum cauſâ percipiendi remedij confugium fecit: ſed quia multæ miſerationis nouimus eſſe Deum, & nullum deſpicere, quamuis delinquentem, ad ſe conuertentem; ob hoc itaque decernimus, vt ipſe Vacrila cum vxore, filijs, & omni patrimonio ſuo perpetim ſacratiſſimæ Virgini Eulaliæ deſeruiat: nam & hoc præſenti decreto ſancimus, vt ſicut vltimi pueri ante equum Dominorum ſuorum,

abſqu

absque aliquo vehiculi inuamine, ambulare soliti sunt, ita ante caballum Domini, qui præest cellæ S. Eulaliæ, ambulare debeat, & omne seruitium, quod infimum consueuit peragere mancipium, coram eo deposito cothurno, vel fastu cum omni humilitate exhibeat. *Acceptâ igitur* S MAVSSONA *auctoritate, eum illicò de Basilica egredi, & ad suum conspectum venire precepit, & vt semper visceribus pietatis affluebat, eum abunde, ne aliquid iam deinceps formidaret, admonuit; sed vt iussioni Principis obtemperaret, causâ obedientiæ de Ecclesia S. Eulaliæ vsque ad atrium, quod est fundatum infra muros Vrbis, ante caballum Diaconi Redempti pergere ordinauit, arreptoque baculo supradicti Diaconi, manibusque gestans cùm ad atrium peruenisset, statim eum liberum abire permisit cum vxore, & filijs, & omnibus prædijs suis, hoc solùm illi præcipiens, vt omnibus modis Catholicam Fidem integram, immaculatamque custodiret omnibus diebus vitæ suæ.*

Vacrilæ abiuratio hæresis.

Cap. XI.

Seditio Arrianorum in Gallia.

EA *igitur tempestate apud Galliarum eximiam vrbem* Narbonam, *huiuscemodi contra Fidem Catholicam Diabolus excitauit seditionem, cuius causæ seriem enarrare longum est: nã si hoc per ordinem persequi voluerimus, tragœdiam magis, quam historiam texere videbimur. Sed breuiter summatimque exiguam particulam enarremus. Duo denique Comites, incliti licet opibus, & nobili genere, profani tamen mentibus, & ignobiles moribus,* Granista *videlicet, &* VVildigernus, *vnà cum Arriano Episcopo nomine* Athaloco, *vel alij plures compares errorum suorum, grauiorem in eadem regione fecerunt turbationem: nam suscitantes aduersus fidem Catholicam infinitam multitudinem Francorum in Gallijs introduxerunt quatenus vt prauitatem Arrianæ partis vindicarent, & si fieri potuisset regnum Viro Catholico* Reccaredo *præriperent. Interim per idem tempus innumerabilem Clericorum, Religiosorum, & omnium Catholicorum interficientes multitudinem, immensam fecerunt stragem, quorum scilicet Saluator Noster Iesus-Christus animas omni auro obrizo puriores, omnique lapide pretioso pretiosiores, velut holocaustomata suscipiens, cateruis Martyrum in cœlesti sacrario conlocauit. Post hæc igitur, nullâ morâ intercurrente, sublimis, atque omnipotens Deus hostibus suis superno brachio repugnans, precibus Excellentissimi* Reccaredi *Principis, sanguinem innocuum vlciscens romphæali iudicio protinus de inimicis mirificam fecit vltionem. Denique prostatis, consternatisque vniuersis Fidei Catholicæ inimicis,* S. MAVSSONA *Episcopus cum omni plebe sua Psalmodiæ canticum exorsus, mysticas laudes Domino cecinit, ad Aulam Almæ Virginis Eulaliæ, omni cum plebe laudantes, hymnizantesque venerunt. Ac deinde Paschalem solemnitatem omnes cum eo ciues iucundissime celebrantes more priscorum, per plateas fragore magno iubilantes in laudem Domini clamauerunt, dicentes:* Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est. *Et iterum:* Dextera tua Domine glorificata est in virtute. Dextera tua Domine confregit inimicos, & præ multitudine Majestatis tuæ contriuisti aduersarios tuos. *Post hæc remotis ab omni parte tempestatibus, copiosam Dominus populo Catholico largiri dignatus est pacem.*

Multi Martyres effecti.

S. Vir ob victoriam Catholicorum gratias Deo agit.

C. XII.

S. Vir infirmatur.

SANCTVS *itaque* MAVSSONA *dùm multis curriculis annorum, adminiculante diuino suffragio,* Emeritensem *regeret Ecclesiam, fessus iam nimiâ senectute, in febrem correptus est, cœpisque viribus totius corporis repente destitui; tum deinde conuocans Archidiaconum suum, nomine* Eleutherium, *ait illi:* Cognosce fili, quia tempus meæ resolutionis instat, & ideo obsecro te, atque moneo, vt iam modo ita curam S. E. totiusque sanctæ Congregationis solicite geras, vt me in omnibus securum reddas, & mihi liceat in loco secreto mœroris animi, mea, priusquam abeam, defleam delicta. *His auditis iam dictus Archidiaconus, eius non infirmitati, & senectuti compassus est, non se desolari tanti*

Committit Eleutherio Archidiacono suo Ecclesiæ regimen.

Patris solatio doluit, sed potius per eius obitum gaudio magno gauisus est. Hinc cor suum lætitiâ transitoria potestatis inflauit, ita nimirum, vt cum magno comitatu puerorum superbus, equo vehente, huc atque illuc properaret. Post aliquantis autem diebus accidit, vt S. MAVSSONA *Episcopus puerulis, qui ei fidele exhibebant seruitium libertatis chartulas conscriberet, & per confirmandas eorum libertates aliquam particulam pecuniæ tribueret, aut certe exiguas possessiunculas conferret. At vbi Archidiacono iam dicto nunciatum est, illico atrium petijt, quemadmodum sanctus Episcopus se haberet, sciscitauit; cui cùm dictum esset, quia inualescente languore, morti iam tamque propinquaret, statim supradictos pueros accersiuit, & quid illis fuisset veraciter à* S. *Episcopo illatum, requisiuit. Cui cùm illi veraciter dixissent, excitatus in furiam cœpit eis minans turbulenter protendere terrores, ac dicere:* Videte quod accepistis bene conseruare, nam si omnia mihi intimata, cum requisiero, non præsentaueritis, scitote vos grauissimis supplicijs fore excruciandos. *Et his dictis cum furore domum suam reuersus est. Tum deinde supradicti pueri cellam, in qua* S. *Vir* MAVSSONA *Episcopus æger in lectulo recubabat, ingressi amarissime coram eo flere cœperunt, dicentes:* Misericordiã in nos indignos pro tua pietate fecisti, quod vtique melius nobis conuenerat, si non fecisses: ecce adhuc tu viuis, & tãtas nobis minas prætẽdunt; te defuncto, quis è nobis de eorum manibus queat liberari? *Hæc, & his similia, multa coram eo lachrymabiliter affati sunt. At ille his auditis non facile credidit; sed prius, vt sua grauitati condecebat, vtrum verum, aut falsum esset, quod dicebatur, sagaciter exquisiuit. Cùm autem comperisset verum, quod audierat, lachrymatus est, statimque se in cellula leuari, & ad Basilicam* S. *Eulaliæ Virginis, cui semper deuotâ mente seruierat, deferri præcepit. Cumque ibidem sanctissimus senex perueniisset, coram Altari sacra manus expandens, simulque venerabiles oculos cum lachrymis ad cælum sustollens, cum magno gemitu se se in terram prostrauit, & preces suas diu multumque in conspectu Domini fudit. Completâ verò oratione, clara voce cunctis audientibus ait:* Gratias tibi ago Domine quoniam exaudisti me. Benedictus in secula seculorum, quia non amouisti deprecationem meam, & misericordiam tuam à me. *Et his dictis ad Episcopium redijt; ita vt nimirum redditus primo robori, vt putares hunc non ægrum, non senem, sed rediuiuum; qui cum ex more ad vespertinum officium vellet procedere, mirum in modum gaudentibus cunctis; Archidiaconus hæc audiens, reatu suo pressus, obstupuit, quod audierat ad vesperas processurum, quem putabat eodem die moriturum, confusione, & pudore faciei apertus, secundum consuetudinem cum omni Clero venit, & coram Episcopo adstitit, eique ex more incensum obtulit. Cui Vir Domini ait:* Præcedes me, sic mihi anima tua viuat. *Quod ille audiens non intellexit plenius, sed cæteros Diaconos percontatus est, quidnam esset, quod sanctus Episcopus dixisset,* Præcedes me. *Illi verò ignorantes causam, responderunt:* Non pro alio tibi dictum est, nisi quia eum præcedes ad Ecclesiam. *Cumque vespertinum cœpisset implere officium, statim supradictus Archidiaconus grauissimo dolore, ibidem in choro psallẽtium, percussus ad domum suam cum graui ægritudine remeauit. Quod cùm Genitrix eius sanctissima scilicet fœmina agnouisset, illicò ad Venerabilem Virum rapidissimo cursu properauit, eumque deprecari cum lachrymis, & fletu magno cœpit, vt pro filio eius oraret ad Dominum. Ad hæc tantum respondit:* Quod oraui, oraui. *Ex die Tertio Archidiaconus obijt. Sanctus verò* MAVSSONA *Episcopus plurimis, quibus superstes fuit, diebus, multam eleemosynam egenis impertiuit, ac fidelibus famulis mutata suæ gratia beneficia conferens largiora stipendia ac munera tribuere dignatus est. Deinde senex nimiũ ætate decrepitus, multorumque dierum, vltimum inter verba orationis cum*

Qui superbiâ inflatus S. Viri familiares minatur.

Quo cognito S. Vir orans pristinum robur recuperat.

Qui Deo gratias agit propter sanitatem receptam.

Archidiacono mortem prædicit ante suam.

Archidiaconus vitam finiuit.

pace

pace efflauit spiritum Kalendis Nouembris, *Anno Domini* DC. V. *Cuius* Corpus *in Basilica* S. V. & M. Eulaliæ *in lapideo sarcophago conditum est, & à fidelibus veneratum. Ad cuius tumulum hocce posuit Carmen Sepulchrale* Innocentius *eius Successor.*

S. Vir moritur & tumulatur.

MAVSSONA *hoc Sanctus tumulatur Marmore Præsul,*
Emerita *vrbs cuius dogmata sancta bibit.*
Hæc Patria; hæc cuna; hæc prorsus fuit infula Diuo;
Hæc quoque Diuo tandem & fuit ipsa rogus.
Plurima pro Christo sustinuit vlcera victor,
Quæ Princeps, Christi hostis, iussit hebes.
Exul & ipse diu, Regis mandata ferocis
Compleuit humilis, verbera ad vsque simul.
Iste ferocis Equi mores suppressit hiantes,
Et cui fræna rigent, hunc simul ipsa docent.
Istius & meritis pòst Martyr vernula Regem
Verberibus cadit, Præsul vt adsit ouans.
Denique iam suis Almus restitutus vbique
Ciuibus Antistes, Millia multa patrat.
Necnon sacrilegum facinus simul ipse repressit,
Quo VVitericus *vultque necare Virum.*
Post hac, cùm prorsus cognouit Apostata Sunna
Frustratum facinus, alia multa parat.
Sed Deus indulsit, quod omnia vinceret Almus
Præsul, & insidias frangeret ipse cluens.
Tandem iam plenus virtutibus Astra reuisit;
Membraque nunc sacra Corporis, *vrna capit.*

Carmen Sepulchrale posuit eius successor.

HACTENVS syncera, & genuinua ACTA Nostri sancti Præsulis, ex *Paulo Emeritensi Diacono*, & eius Encomiaste, quæ scholijs eruditissimis illustrarunt *Barnarbas Moreno*, & *D. Thomas Tamayo* in separatis, & singularibus Libellis; eaque tumultuarie digessit F. Franciscus Biuarius in *Not. ad S. M. Maxim. in Chron. Ann.* 570. *n.* 1. *fol.* 532. *& Ann.* 579. *n.* 9. *fol.* 584. *& Ann.* 586. *n.* 6. *fol.* 645. & alibi. In quibus licet *Paulus Diaconus* aliqua omiserit, ea ex alijs antiquis monumentis, & Scriptoribus supplebimus.

PRIMVM sit circa *Patriam*, & *Originem* S Præsulis. Hoc sub inuolucro verborum retexit Paulus *c.* 9. his verbis: *Priusquam ordinaretur Episcopus in Basilicam sanctissimæ* Eulaliæ *fertur cum summo diligentia aduixisse, & ibidem multis annis Deo irreprehensibiliter deseruisse.* Ex quibus verbis Barnabas Moreno in *Not. ad d. c.* 9. *fol.* 34. S. Præsulem fuisse *Emerita* oriundum attestatur. Cuius opinio probatur ex Carmine Sepulchrali *Distich.* 2. ibi: *Hæc Patria, hæc cuna.*

Patria, & Origo.

SECVNDVM sit circa *locum* exilij. Hoc penitùs *Paulus* omisit, & tantum exulasse in Monasterio præscribit. Nomen verò Cœnobij propalauit S. M. Maximus in *Chron. Ann* 586. *n.* 6 his verbis: *Maussona, qui* Complutiexulat. En locum exilij. Sed quale hoc COMPLVTVM? Iuxta *Toletum*, quo Rex perfidus sedem tenebat, & COMPLVTVM vetusta Ciuitas inest, haut quaquam exulare potuit. Ergo ad Monasterium *Complutense*, quod in *Asturum* regione *S. Fructuosus* extruxit, de quo in eius Vita Moralius *Histor. Hispan. lib.* 12. *c.* 26 *&* 35. & *Mart. Hisp. Nouember.*

Exilij locus indagatur.

hanc

hanc ipsam opinionem sequitur Barnabas Moreno in *Not. ad Poul. Diacon. c. 13. fol. 45.* exulauit. Quod verius est.

S. Isidoro amicitia continuatus. TERTIVM circa amicitiam Sancti Præsulis cum B. Isidoro. Hoc etiam omisit *Paulus*, quod probatur ex Epistolis vltrò, citróque ab eisdem sanctissimis Pontificibus missis, vt constat ex *Epist. Isidor. fol. 393. 2. p.* & notauit Barnabas Moreno in *Not. ad Poul. Diacon. c. 10. fol. 35. col. 2.* Cuius Epistolæ initium: *Domino sancto, meritisque Beato* MAVSSONÆ *Episcopo*: ISIDORVS. *Veniente ad Nos famulo vestro* Nicetio, *Viro religioso, litteras honorificentia vestra nobis detulit.*

Interfuit Concilio III. Toletano. QVARTVM circa assistentiam in III. Concilio Toletano. Quod itidem *Paulus* omisit, & probatur ex ipsius Concilij serie apud Loaysam in *Libell. de Concil. Hispan. fol. 226.* vbi post Regem primus subscripsit, hac clausulâ; MAVSSONA *in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ* Emeritensis *Metropolitanus Episcopus Prouinciæ* Lusitaniæ, *his constitutionibus, quibus in vrbe* Toletana *interfui, annuens, subscripsi.* Conueniunt S. M. Maximus in *Chron. Ann. 590. n. 1.* vbi Biuarius §. 7. *fol. 673.* & omnes Nostri.

Dies, Mensis, & Annus obitus. QVINTVM circa Annum, Diem, & Mensem obitus S. Præsulis; Quod & prætermisit *Paulus*, & suppleuit S. Marcus Maximus in *Chron. Ann. 605.* his verbis: S. MAVSSONA *Metropolitanus* Emeritensis *moritur* PRIMA *Die* Nouembris, *vt sanctus habetur in Æde* S. Eulaliæ *sepultus.* Conueniunt Barnabas Moreno, in *Not. ad Paul. Diacon c. 20. fol. 61. col. 2.* D. Thomas Tamayo in *Schol. d. c. 20. fol. 114.* Rodericus Caro ad *Maxim. fol. 215.* & Biuarius *n. 8* §. *17. fol. 710.* Carmen verò Sepulchrale ab *Innocentio* eius successore positum refertur in meo *Codice, MS. Carmin inter Carmina Auli Hali*, vbi illud collegisse *Paulum Diaconum Emeritensem* consignatur. Cætera communia.

Q. S. SPINELLA *Virgo Sanctimonialis Aurocensis.*] Inter Scriptores *Portugallenses*, quorum originem sumpsit B. Virgo, & inter *Cistercienses* Monachos quorum ordinem, & institutum professa est, celebris memoria repetitur; vtrorumque elogia dabimus. *Kalendarium Gallicanum* Ordinis Cisterciensis sequenti clausula:

Kalendaria. B. SPINELLA *Monialis in* Arouca, *in cuius obitu Angelicus concentus auditus est, & ad eius tumulum multa miracula patrantur, in Hispania.* Eadem Chrysostomus Enriquez in *Kalendar. Beatar.* Ordin. Cisterciens. in limine Liliorum Cisterciensium: & in *Menolog. Cisterciens. h. d. fol. 368* hac periodo: *In Lusitania* B. SPINELLA, *Monialis in* Arouca, *generis nobilitate, & virtutum splendore illustris, quæ exemplis Sancta conuersationis, & morum integritate extitit veneranda. In cuius felicissimo transitu, Angelorum suaue canentium concentus auditus est, & ad eius tumulum vsque in hodiernum diem crebra patrâtur miracula.* Eius quoque insignem sanctitudinem recolunt Bernardus Brito in *Chron Cisterciens. Tom. 1. lib. 6. c. 36.*

Scriptores. D. F. Angelus Manriquez in *Laur. Euangel. lib. 3 Discurs. 7* §. *7.* ex Portugallensibus P. Antonius Vasconcelos in *Descript. Lusitan fol. 526. n. 9.* his verbis: *Eodem etiam anno, vt ibidem monuimus, in Aroucæ virginum Cœnobio, reseratum fuit* Mapbaldæ *sepulchrum, quæ sororem* Tarasiam *vitæ genere imitata, post viri mortem (is autem fuit* Henricus I. *Rex Castellæ) illam domum suis sumptibus refecit, ibidem que sibi, &* S. SPINELLÆ, *cum qua coniunctissimè viuebat, sepulturam elegit.* F. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall. c. 70 fol. 194.* Qui huius S. Virginis illustre miraculum enarrat, cuius hic tenor: *Quædam Religiosa Monasterij* Aroucensis, *cui* Anna de Escobar *nomen, cœpit in gutture tumorem pati, qui tantopere crescere visus est, vt esum interdicere, & eloquium emittere iam iam potesceret, ita vt Monialis passim mortem tremebunda spectaret. Sed in se reuersa* S. SPINELLAM *aduocatam*

Miraculum. *assumpsit, quam continuis singultibus innocabat, & ad eius sepulchrum accedens, flexis genibus, eleuatis manibus, & lachrymis obortis, ab eo auxilium summâ fide flagitabat. Ast cùm quadam die huiusmodi petitionem anxia repeteret, prope sarcophagum somno conuicta obdormiscere cœpit. Tunc illi* S. SPINELLA *habitu candido, & fulgenti apparens, dormientem Virginem ad patientiam, & constantiam inuitauit, & dixit, quod illico vt sensum reciperet, ad calcem sui sepulchri conspiceret, in quo vnguentum erat repositum, & illo tumorem leniret, & mox desideratam sanitatem acciperet. Protinus ægrota virgo vt in se reuersa est, vnguentum illud intra papyrum inueniens, colore albo,*

bum, fragrantiâ rarum, cuius partem tumori admouens, protinus sanitatem recepit. Hactenus Ludouicus ab Angelis. Quatenus ad *Annum* quo vixit hæc sancta Virgo credo rem ex relatione Antonij Vasconcellos fuisse ad M. CC.XC. vel circiter, quia eo tempore *Maphalda* Regina, quæ cum S. SPINELLA vixit, diem clausit extremum, vt ipse Vasconcellos in *Anacephal. Reg. Portugall. fol.* 41. *n.* 15. refert.

Quo tempore vixit

QVARTO NON.

Nouembris.

DIES II.

A. HISPANIÆ *ex vniuersali Ecclesiæ* Romanæ *instituto*, COMMEMORATIO *Omnium* Defunctorum *qui sub fidei Catholicæ regulis, à peccati mortiferi onere liberi, vitam cum morte commutantes*, Purgatorij *ergastula subeunt, & vt à peccatis soluantur, & æternâ gloriâ donentur, nostras preces, & suffragia ex Ecclesiæ thesauris patienter spectant.*

B. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ* S. GEORGII *Episcopi, qui cùm ipsius Metropoliticæ Ecclesiæ ministerium adhuc iuuenis accepisset, ad* Agathensem *Galliæ Narbonensi parens, Præsul accessit, Concilioque Toletano VIII. interfuit, pòst* Viennensem *infulam induens, doctrinâ, & virtutibus clarus, in pace quieuit.*

C. MADRIDII *& alibi in* Hispania, *ac toto Prædicatorum Ordine, Festum* Commemorationis *miraculosæ Imaginis* B. DOMINICI Guzmani, *ipsius instituti Patriarchæ. Cuius effigiem B. Deigenitrix, Maria Magdalena, & Catharina V. & M. de cœlis ad* Surianum *Conuentum in* Calabria *traxere, &* Sacristæ *Monasterij tradidere. Quæ plura beneficia fidelibus confert, eiusque exemplar in* Hispanijs *& miraculis claret.*

NOTÆ.

Generalis Commemorationis Defunctorum antiquitas quæ.

A. COMMEMORATIO *Fidelium Defunctorum.*] Huius Anamnesis institutio dupliciter consideranda est, vt tempora temporibus concordentur. Nam si *Fidelium* recordationes *Defunctorum* vniuersaliter inspectes, hæ proculdubiò originem susceptere ante Legem gratiæ, quia vt inquit B. Augustinus de *Cura pro mort. gerend. c. 1.* has Machabæorum libri oblationes commendant. En verba: *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed & si nusquam in Scriptoribus veteribus omnino legeretur; non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas; vbi in precibus Sacerdotes, quæ ad Altare Domino Deo funduntur, locum suum habet & Commendatio Mortuorum.* Hinc in omnibus *Liturgijs*, iuxta vetustissimum morem Ecclesiæ, hæc Defunctorum commemoratio habetur, vt ex S. Cyrillo *Catech 5. Mystagogic.* his verbis: *Deinde pro omnibus oramus, qui inter Nos vitâ functi sunt; maximum credentes animarum iuuamen esse pro quibus offertur precatio sancti illius, ac tremendi, quod in Altari propositum est, sacrificij.* Hancque vniuersalem commendationem fuisse ex Apostolorum præcepto in Ecclesia obseruatam, asserunt Chrysostomus *Homil. 3. in Epistol. ad Philipp.* Durandus de *Rit. Eccles. lib. 2. c. 43.* Gauantus in *Rubr. Missal. 2 p. tit. 9. n. 2. lit. C. fol. 155.* Quam Platina de *Roman. Pont. in Sixt. I.* confirmatam Apostolico decreto à *Sixto I.* Pont. Max. recenset: licet Anselmus Ryd. in *Catalog. Annor.* à Pelagio I. Summo Præsule hanc confirmationem fuisse decretam probare conetur. Sed quia huius vniuersalis institutionis exordium ab origine repetamus, & formam, tempus, & mysteria profusiùs explicemus, sciendum est, tàm apud *Hebræos*, *Romanos*, & *Catholicos* consuetudinem inualuisse, mortuorum exequias diuersis temporibus, & ritibus patentate. Igitur apud omnes defuncti corpus humatum, aut sepulturæ deditum, aut concrematum fuit (omitto huius funeris formulas, quæ videri poterunt, apud *Ioannem Kirchmannum*, *Iacobum*, *Gutherum*. *Lylium Gyraldum*, *Thomam Porcachium*, & alios) à quo die incipere consueuit luctus, seu defunctorum huiusmodi deploratio, ita vt apud *Hebræos* aliquando per VII. Dies, sæpe per XXX. & multoties per XL. deplorarentur, vt ex *Sacra Pagina* constat. Nam mortuo *Iacob* eius filij fleuerunt eum in area *Achad* septem diebus, ex *Genes. c. 50.* Quod tempus assignat Salomon *Eccles. c. 23.* in luctu faciendo pro morte filij sapientis. Sed & mortuo *Moyse*, fleuit enim populus Israël XXX. Diebus, vt *Deuteron. c. fin.* legitur; & in morte *Aáron* totidem, ex Durando *lib. 7. c. 35.* Quinimò mortuo *Iacob* ante Aream Achad, hoc est in Ægypto, Ioseph eiusque fratres plorauère patrem per *Quadraginta* dies, vt ex ipso *c. 50. Genes.* depromitur. Hinc apud *Catholicos* mos inoleuit, vt mortuis fieret *commemoratio*, aut die III. vel *Septimo*, vel *Nono*, vel *Trigesimo*, aliquandò *Quadragesimo*, sæpe *Quinquagesimo*, pluries *Sexagesimo*, nonnunquam *Centesimo*, de quibus separatim infrà dicemus. Apud *Ethnicos*, seu *Gentiles Græcos*, & *Romanos*, seu illius farinæ Nationes, isthæc *Commemoratio Inferiæ*, siue *Exequiæ* vocitabantur aut Die *Tertio*, *Nono*, & *Tricesimo* fiebant, nam ampliùs has inferias peragere ex Senatus-Consulti decreto prohibitum, ex T. Liuij *Histor. Rom. lib. 22.* assertione, cum ob Cannensem cladem sacra priuata, & publica deserere fuit in votis. Sed ad Catholicorum, vt nostro instituto pareamus, *Commemorationes* Defunctorum priuatas, calamum conuertamus, scire oportet, quòd PRIMA hæc TRIDVANA *Commendatio*, Triduanam D. N. Iesu-Christi Sepulturam significat. Nam eo modo quo Christus per Triduum in sepulchro iacuit, & Tertiâ die resurgens, ab sepulturæ horroribus liber euasit, ita & Animæ Defunctorum, resurrectionem cum Christo peroptantes, à mortuorum carcere liberari

Tempora, quibus Hebræi, Romani, & Catholici exequias persoluunt, qualia?

Apud Hebræos.

Apud Catholicos.

Apud Romanos & Gentiles.

Triduana Commemorationis significatio.

liberari hâc Triduanâ cupiunt *anamnesi*. Alij verò asserunt, quòd hæc *Triduana Commemoratio* originem sumpsit, eo quòd viuentes tripliciter peccauerunt, videlicet, cogitatione, verbo, & opere, ideoque Tribus continuis diebus ab Ecclesia suffragia peraguntur, vt huiusmodi peccaminibus fiat satis, & totidem commemorationum diebus, defunctis delicta remittantur.

Septenaria Commemorationis significatio.

Secvnda quæ Septenaria dicitur, hoc est quia per *Septem* dies, vel die *Septimo*, hæc *Commemoratio* consueuit reiterari à Catholicis, originem sumpsisse videtur ex *Libr. Numer. c.* 19. vbi dicitur: Quòd qui tetigerit cadauer mortui hominis immundus erit *Septem* diebus, à cuius pollutione mundabitur, si aspergatur aquâ Tribus primùm, & postea *Septem* diebus. Quod & notarunt Glossa in *c. Aquam* 20. *de Consecrat. Distinct.* 2. & Durandus de *Rit. Eccles. lib.* 7. *d. c.* 35. Igitur hæc *Septenaria* oblatio variè significat, scilicet, vel vt defunctus ad *Sabbathum* æternæ quietis citius peruenire valeat. Seù vt ei remittantur omnia peccata, quæ commisit in vita, quam *Septenario* termino intelligimus. Siuè propter *Septenarium* animæ, & corporis. Nam cùm anima Tres habeat vires, scilicet rationabilitatem, concupiscibilitatem, & irascibilitatem: Corpus verò ex Quatuor constet elementis; sic vt homo à peccatis commissis in hoc *Septenario* absoluatur, hanc *Septenariam Commemorationem* celebrare consueuit Ecclesia. Quæ etiam potuit adduci in memoriam fletus filiorum Iacob, qui per *Septem* dies illum plorauerunt, vt supra diximus.

Nouendialis qua?

Tertia, quæ Novendialis dicitur, hoc est officium *Nouem* dierum; hæc, vt multi suspicantur, à fidelibus introducta fuit, vt per hocce *Nouendiale* Officium Defunctorum, animæ à pœnis liberatæ, *Nouem* Angelorum ordinibus associentur. Sic Guillelmus Durandus *d. lib.* 7. *c.* 35. Qui addit, quòd hæc *Commemoratio* à quibusdam non approbatur, ne Gentiles, & Ethnicos imitari videamur; à quibus sumpta videtur, qui *Nouem* diebus lugebant mortuos suos. De hoc ritu Gentilico videndi Ioannes Kirchmannus de *Funer. Rom. lib* 4 *c.* 1. Iacobus Gutherius de *Iur. Man. lib.* 1. *c.* 16. Qui horum *Nouendialium* ceremonias, his verbis refert: *Nam apud maiores, vbi quis extinctus esset, diebus* Septem *domi illius corpus asseruabatur, & curabatur, lauando, vngendo, osculando, complorando, conclamando.* Octauo *die funus procedebat, & corpus incendebatur.* Nono *sepeliebatur, & si qui ludi in mortui honorem fierent, ab eo* Nouendiales *sunt appellati.* Hinc optime *Durandus* has ceremonias à fidelibus nonnullis reprobari censuit, & maxime à D. Augustino in *Quæst. in Genes.* vbi asserit: *Nescio vtrum inueniatur alicui Sanctorum in Scripturis celebratum esse luctum* Nouem Dierum, *quod apud Latinos* Novendial *appellatur.* Qui dierum numerus nunquam in bonam partem accipiebatur à Iudæis, quorùm solemnitas omnis Octavo Die finiebatur, nec ad Novem vnquam perueniebat, vt D. Ieronymus in Comment. ad Aggæum Prophet. *c.* 2. recenset. Sed *Nouendialem* illam Gentilium *Commemorationem*, aliqua ex parte diù à Christianis seruatam ex Iustiniani *Nouel. Const.* 115. patescit, quâ omnis exactio creditorum, funestæ familiæ Diebus *Nouem* sustinetur, ne *Denicales* illæ priuatorum feriæ à duriore creditore violarentur. Quare illius exactio cessabat, vt inquit Iacobus Cujacius de *Diuers. Temp. Præscript. c.* 6. nec nisi post *Nouem* Dies à morte debitoris, creditor poterat cum hæredibus experiri.

Nouendialium ceremonia apud Gentiles.

Octauus Dies, finis luctus apud Iudæos.

Creditor nisi post Nouem Dies debitum petere nequibat.

Tricenaria Commemorationis mysteria.

Qvarta, quæ Tricenaria dicitur, hoc est, quia aliquando fieri consueuit hæc *Commemoratio* pro Defunctis per Dies *Triginta*, siue *Trigesimo* Die à defuncti obitu, & hoc in memoriam planctus filiorum Israël, quos Moysem & Aaron tot diebus fleuisse diximus supra. Sed si hanc ceremoniam mysticè inuestigamus, inueniêmus, quòd *Ter-Decem*, faciunt *Triginta*: per *Ter* autem *Trinitatem*, per *Decem* Decalogum intelligimus. *Ter-Denarium* ergo mortuis facimus, vt quod in obseruatione Decalogi, seu præceptorum Christi, & contra Trinitatem peccauerunt, eis Dei misericordiâ condonetur. Alij hoc mysterium explanant dicentes, quia cùm numerus Lunæ *Triginta* diebus perficiatur, sic etiam *Triginta* diebus fit mortuis officium, vt opera eorum coram Deo

plena

plena esse intelligantur. Ita Bungus de *Numer. Myster. Num.* XXX. Durandus *d. c.* 35.

Quadragenaria quæ?

QVINTA, quæ QVADRAGENARIA dicitur, hoc est, quòd multoties hæc Defunctorum anamnesis per *Quadraginta* Dies continuatur, in recordationem luctus Iosephi, & fratrum in morte Iacob parentis, vt ex *Genes. c.* 50 diximus. Ast ad mysterium Catholicum accedentes, aliqui iudicant, hoc factum à fidelibus fuisse, vt quòd Defuncti in doctrina Quatuor Euangeliorum, in Decem præceptis legis peccauerunt, sibi per *Quadragenarium* hoc officium facilius condonetur. Alij verò diuersimode censentes, asserunt, hanc *Quadragenariam* anamnesin, repræsentare Dominicam sepulturam, optantes mortuos gloriam habere cum Christo, qui *Quadraginta* horis iacuit in sepulchro, computatâ horâ in qua emisit spiritum, & horâ vltimâ noctis Dominicæ in qua resurrexit, vt inquit *B. Augustinus*, quem sequuntur superius adducti.

Quinquagenaria quæ?

SEXTA, quæ QINQVAGENARIA dicitur, & *Quinquaginta* diebus perficitur, originem sumpsisse dicitur, eo quòd vt ex Beda, & Gregorio refert Durandus, Dominum minime Sodomam subuersurum fuisse, si in ea *Quinquaginta* viri perfecti inuenirentur. Hinc quia Quinquagenarius numerus perfectus est, & iubileum significat, id est octauam ætatem in qua erit remissio, & plena libertas; ideò vt animæ defunctorum plenariam libertatem, & peccatorum suorum remissionem adipiscantur, *Quinquaginta* diebus pro illis celebratur officium, & anamnesis reiteratur. De *Sexagenaria*, & *Centenaria* Commemorationibus videndus Durandus *d. lib.* 7. *c.* 35. vbi mysteria vtriusque commemorat, dum Nos ad Anniuersariam hanc Ecclesiasticam illustrandam pergimus.

Anniuersaria Commemorationis initium.

IGITVR cum hucusque de priuatis vniuersaliter *Commemorationibus Defunctorum* egerimus, restat vt *Anniuersariam* publicam, & ab Ecclesia prorsus approbatam *anamnesim* explicemus, eamque quo tempore originem acceperit declaremus. Eminentissimus Cardinalis *Cæsar Baronius* illam à tempore *S. Odilonis* Abbatis Cluniacensis ex *S. Petro Damiano*, ad Annum DCCCC. XCVIII. incepisse in *Not. ad hunc Diem. lit. A. fol.* 679. fatetur; cui subscribunt Durandus, Gauantus, & cæteri Catholicorum. Qui asserunt, quòd comperiens *S. Odilo* Abbas, quod apud Vulcanum Siciliæ crebræ voces, & vlulatus Dæmonum audirentur plangentium; pro eo quod animæ *Defunctorum* per eleemosynas, & orationes, de eorum manibus eripiebantur, ordinauit in suis Monasterijs, vt post festum omnium Sanctorum, fieret hæc Anniuersaria Defunctorum Commemoratio; quam postmodùm vniuersalis approbauit Ecclesia. Sed antiquiorem fuisse morem hunc ex verbis Amalarij Fortunati *de Offic. Eccles.* ante CC. & amplius annos contendit. Quidquid fuerit, hodie solemnis est toto Orbe Christiano hæc *Defunctorum Commemoratio*, quæ vt fructuosis precibus annuetur à Summis Romanæ Ecclesiæ Pontificibus innumeræ sunt Iubilæorum, & Indulgentiarum gratiæ concessæ, omnibus Sacerdotibus, qui sactum fecerint pro fidelium animabus in Altaribus hocce priuilegio fulgentibus, tam in hoc Die quam per Septem sequentes, vt huiusmodi sacrificijs à Purgatorij pœnis liberentur. Hæc dicta de hoc sufficient, cætera Lector prolixius repetita apud Auctores de hac re scribentes inueniet.

B. *Martyrologia.*

S. GEORGIVS *Episcopus Confessor.*] Venerabilis *Beda*, & aliqui ex recentioribus istum sanctissimum Præsulem inter Episcopos *Viennenses* reponunt, & inter Sanctos etiam illius Ecclesiæ commemorant, à quibus Cæsar Baronius in *Roman. Martyrolog. lit. I.* hac serie: *Viennæ* S. GEORGII *Episcopi*. Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 180. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 236. Petrus Galesinius in *General. fol.* 151. *col.* 2. Andreas Saussay in *Gallican. Tom.* 2. *fol.* 818. Agunt de eo Ado Viennens. in *Chron. Ann.* 699. Iulianus Archypresbyter Toletanus in *Carmin. Sepulcral. MS.* D. Garsias de Loaysa *ad Concil.* VIII. *Toletan. fol.* 439. Ex quibus sic ACTA genuina, & integra compagino.

ACTA

ACTA S. GEORGII EPISCOPI Agathensis in Gallia, pòst Viennensis, Confessoris; ex Varijs Scriptoribus.

Origo, & patria.

GEORGIVS Hispanus *origine, patriâ* Toletanus, *cùm ab infantia in huius Regiæ Vrbis Metropolitica Ecclesia feliciter educatus, ad Altaris ministerium exercendum per gradus officiorum suis exposcentibus meritis duceretur, sic in opere commisso proficere cœpit, quod breui ad excellentiora dignitatum Ecclesiasticarum munera perueniret. Nam* Agathensis *Cathedralis Ecclesia in* Galliæ *finibus Gothica sita, & Narbonensi Metropoli ita parens, Pastoris solatio destituta cùm conspiceretur, eidem* GEORGIVM Toletanum *ministrum Rex, clerus, & populus præfecerunt. Qui Sedis illius infulas induens, & sua diœcesis terminos lustrans, Ecclesias visitans, & populos docens, breui Ecclesiasticos mores induxit, clerum reformauit, subditos ad vitæ melioris specimina traxit, & omnes ad virtutum amorem compescuit, & redegit. In hisce itaque S. Præsul operationibus versabatur, cùm indicta fuit* Toletana Synodus VIII. *ad Diem* XVII. *Kalend. Ianuarij Era* DC. XCI. *Anno Christi* DC. LIII. *& Orthodoxi, atque gloriosi* Reccesuinthi *Regis, Quinta sub* Eugenio III. *Toletano Pontifice; ad quam pergere destinauit, eique cum cæteris Præsulibus, Abbatibus, Rege, & proceribus interfuit, &* XVII. *loco Acta Synodalia firmauit. Qui postmodum ad propriam Sedem reuersus, per fere Viginti Annos illam prudentissime gubernauit, & sanctissimis doctrinis imbuit, donec vacante* Viennensi *Allobragum Ecclesiâ per* Bobilinum *eius Antistitem ad Annum Domini* DC. LXXXII. *omnium acclamatione fuit* Viennensis *Pontifex factus, & in eius locum in* Agathensi *Primus sublimatus. Igitur* B. GEORGIVS *Viennensem vrbem ingressus, se vere Episcopum præstitit, morum probitate, vigilantia commiseratione & ardenti salutis animarum studia præclarus, & in omni exercitatione cœlestis doctrina mirabilis. Qui tandem vita sanctissimè acta meritis cumulatus ad piorum laborum messem migrauit, simul in cœlo consecutus gloriam, & in terris venerationem Die* IV. Non. Nouembris *circa Annum Domini* DC. XCIX. *Cuius sacra pignora in eius Cathedrali Basilica tunc honorificentissime tumulata per aliquot secula debitam venerationem, & cultum accepere, & adhuc eius Nomen venerabile in Sanctorum Tabulis conspicitur adnotatum.*

Fit Episcopus Agathensis.

Interfuit Concilio VIII. Toletano.

Viennensi Sedi sufficitur.

Moritur.

Hactenus ACTA Beatissimi Præsulis, quæ ex Nostrorum schedis genuinâ circumspectione desumpsimus, quorum exordium *Gallos* latuit Scriptores, apud quos nihil de Origine, patria, ministerio, & infula *Agathensi.* Ideò & Nos pro Nostratum, & Gallorum studio, omnia breuiori Notatione in sequentibus illustrabimus. Iulianus igitur Archipresbyter Toletanus sequenti *Octasticho* singula complexus est, sic;

Omnia in Actis probantur.

PRO S. GEORGIO HISPANO CONFESSORE Episcopo Agathensi, & Viennensi, Carmen.

Sancta GEORGIVS *introduxit munia, quando*
Docta ministerij munera mystes agit.
Iste Toletani *tunc prouidus vsque* Minister
Templi, conspicuos ritus in vsu trahit.
Post ad Agathensem *perducitur onere Sedem*
Cuius in officio plura reduxit ouans.

Inde Vienna *tuas percepit Præsulis arrhas,*
Quo Christo viuens, Sanctus ad astra volat.

Ex cuius carminis serie non tantum originem *Hispanam*, Ministerium in Ecclesia Toletana, sed & Sedes *Agathensem*, & *Viennensem* depromimus, quâ omnia in ACTIS recensita probantur; ita vt nihil aliud desiderari possit.

Interfuit Concilio VIII. Toletano.

QVOD interfuisset GEORGIVS Episcopus iam *Agathensis* Concilio VIII. Toletano ad Annum Domini DC.LIII indicto, sub Rege *Recesuintho*, & *Eugenio* III. Pontifice *Toletano*, patet ex ipso Cõcilio in principio & in Subscriptionibus, vbi XVII. loco GEORGIVS *Agathensis Episcopus* confirmat. Cuius nomen in sequentibus Concilijs Toletanis deficit, & in XIII. ad Annum Domini DC.LXXXIII. iam Sedem *Agathensem* tenebat *Primus* vt ex eo Concilio apparet, ita vt GEORGIVS post obitum *Bobolini Viennensis* Præsulis infulas istius Ecclesiæ induceret, vt notant Saussayus, & Ado in *Chron. d. Ann.* 699. Quibus hæc Actorum relatio probata remanet.

Quare Hispania hoc festum colit.

Martyrol. Dominic.

C. FESTVM *Commemorationis Imaginis* S. DOMINICI *in* SVRIANO.] Huius festiuitatis solemnitas Duplici ex causa Nostris *Commentarijs* inseri necessum est, PRIMO, quia Sanctissimus Patriarcha fuit origine *Hispanus* & quidquid ei vbique honoris tribuitur, illud in honorem redundat originis. SECVNDO, quia *Festiuitas* hæc ex *Suriano* in *Hispaniam* delata, ibidem honorifice colitur, & multis erectis *Oratorijs* plausibili veneratione recolitur. De ea Martyrolog. Dominican. *Die XV. Sept. fol.* 262. *in Nou.* hoc elogium: *Commemoratio miraculosæ* Imaginis *Diui Patris Nostri* DOMINICI *in Suriano*. Scripserunt de eius apparitione, & miraculis *Syluester Frangipane* idiomate Toscano *Libellum* editum Neapoli *Anno* 1646. ACTA *Breuiarij Dominicani* nuperrime Romæ editi, *Anno* 1652. in quo Sex sequentes Lectiones, quibus totius Historiæ summa continetur.

ACTA ORIGINIS MIRACVlosæ Imaginis S. DOMINICI *Prædicatorum Patriarchæ, ex Lectionibus, & Officio Ordinis ipsius.*

Lect. I.

Conuentus Suriani mirabilis constructio.

ECCLESIA *Fratrum Prædicatorum Oppidi* Suriani *in* Calabria, *miraculosâ Sancti Patris* DOMINICI Imagine *donata, ipsa quoque, ceu futura miraculorum officina, miraculis fundata est.* F. Vincentius à Caranzaro, *ibidem à Sancto* Dominico *ter in somnis* Surianum *ire, ibique Conuentum ædificare iussus, nec non minis ob moras increpatus, oppidanis de construendo Monasterio deliberantibus, opportunus adfuisset: auditâ eius legatione, statim, surgente iam licet minoris operæ sacrâ Ædiculâ, de alia ampliore, commodiorique loco Ordini ponenda, omnes consensere: Cruceque in altiorem locum solemni ritu defixâ, communibus, & priuatis sumptibus labori mox cœptum incumbere. Sed Crux in priorem locum semel atque iterum mirabiliter reportata primis sedibus standum docuit.*

Lect. II.

Lapides calcem tribuunt ædificio; cui se aptant.

Apparet B. Virgo cum alijs, & Sacristæ effigiem S. Dominici tradit.

INSPERATVM *prodigium stupentibus, & felix in augurium trahentibus cunctis, Duplice alio prodigio additus præterea ad opus animus. Saxa enim quæ catenus, & deinceps calcem negauerunt, optimam tunc dedere; sponteque sedibus suis excisa nec sine fragore, ad locum ædificij de nocte moueri, & ab ignoto, operi Dominicano adaptari sæpius visa. Verùm per viginti annos, miro Dei consilio, opere intermisso Fratribusque vilibus in tugurijs ad Ecclesiæ nondùm perfectæ latus, multâ in paupertate, & obseruantia degentibus, Die* Octauæ Natiuitatis B. Virginis *sacrâ, Tres nobiles Fœminæ, humanâ specie præstantiores Sacristam, non sine stupore, sub mediam noctem, cereos ad Matutinas accendentem, clausâ in Ecclesia conueniunt. Et quæ inter eas Princeps, Quis Ecclesiæ Patronus, & an* S. DOMINICI *haberent imaginem humane sciscitata:* En (*inquit*) telam explicans,

plicans, ipsius DOMINICI effigiem, hanc Superiori tuo, Maiori Altari locandam, redde.

Lect. III.

Quale munus, à quibus adlatum S. Catharina propalat.

NEC *mora Conuersus cum sacro munere ad* Vicarium *euolat : qui primùm in dono, nihil præter humanum ratus,* Sacristæque *in claudendis Ecclesiæ foribus negligentiam duriùs increpans, tandem vbi sacra* IMAGINIS *maiestatem, fulgoremque peruidit, munus miratus, & veneratus, ad Ecclesiam, gratias acturus Mulieribus, festinat : sed illis, occlusis licet foribus, nec in Ecclesia nec in tota circumuicinia, repertis, stupuêre omnes magis. Donec sequẽti nocte* B. Catharina *Virgo, & Martyr, ad vnum è Patribus sibi deuotum apparet & visibiliter monet,* Imaginem *cœli, Deiparæque Virginis munus esse, seque cum B. Maria Magdalena, seu Ordinis Protectrices, & in partem gratiæ venientes, & comites adfuisse.*

Lect. IV.

A primo loco sublata Imagô, ad illum reuertitur pluries.

COELESTE *Donum, mox secuta prodigia. Vetuerat humidioris rupis vicinitas, Sanctaque* IMAGINIS *religio, ne Maiore in Altari, pro vt iussum fuerat poneretur. Illa suam sedem vindicauit; eô, vnde posita fuerat sponte, nec semel migrans; locique vitio per tot subinde annos nequidquam vitiata, continuo hoc miraculo suæ originis, virtutisque ampliùs fecit fidem, quàm securi quos protegeret,* S. P. DOMINICVS, *& quantùm in cœlo potens, qui dùm viueret, nihil sibi à Deo negatum, quod petijsset, testatus est. Et sane mirum! quantùm ea in* IMAGINE *sibi complacuerit* S. DOMINICVS. *Quot, & quanta in ea vocatus exaudierit vota, contulerit beneficia, ediderit signa, nullis non præsens, & propitius.*

Lect. V.

Innumera miracula patrat.

MIRVM! *Quot recreati afflicti, sanati infirmi, liberati captiui, seruati periclitantes, Dæmones eiecti, mortui suscitati. Gratiarum numerus supra numerum est, prodigia super hominum fidem. Votiuis tabellis, Donarijsque angusta est Ecclesia. Peregrinorum mirus, continuusque vndique confluxus. Principum Ecclesiasticorum, Secularium, Nobilium, omnis status, sexus, ætatis; deuotionis, gratitudinis, solatij ergo, tuta semper omnibus via, ipsa etiam inter pericula. Cœlestem sentiunt & animalia; sentiunt inanimata, & elementa virtutem. Quotos ignis, aqua, terra appellato in Imagine Sancto, reddidit illæsos; quotos tela attingere non ausa. Ipsi continuò ante Aram mansuescunt Tauri, numenque venerati in genua procumbunt.*

Lect. VI.

Quo Anno hæc euenere.

MAXIMVM *denique ipsa pictura miraculum, quam, vt radiorum, quos sæpiùs vibrat, fulgura taceam, rudioribus licet ductam lineis nulla vnquàm ars potuit imitari. Adeo, vt ipsa* DOMINICI *vita extra exemplum, ita & effigies; in eo adhuc mirabilior, quòd eius exemplaria formâ quamuis dissimilia, miraculis ferè paria sunt, totoque Orbe Diuinam seu ab Archetypo mutuata distillant venerantibus medicinam. Anno autem* M. D. XXX. *quô tempore in cultum sacrarum imaginum Lutheri, & Caluini nefanda hæresis grassabatur, Taumaturgà illâ* S. DOMINICI Imagine *non tàm Ordo, quàm Vniuersa Ecclesia de cœlo donata est: vt qui viuens Orthodoxam fidem verbo, & opere contra Albigenses propugnarat, & mortuus suâ* IMAGINE *contra Lutheranos, & Caluinistas tueretur; vtilior, vt moriens flentibus filijs promiserat, factus mortuus, quàm viuus.*

Prima Copia Imaginis in Monasterio S. Dominici Regali Madridensi reposita.

HACTENVS Historiæ ACTA ex relatis Lectionibus *Breuiarij Dominicani*, quæ breui compendio, omnia feliciter gesta recensent. Qui verò ea prolixius edíscere cupit adeat Syluestrum de Frangipane in *Histor. S. Dominic. Surian. lib.* 1. *c.* 1. *&* 2. qui per totum Codicem CC. XXII. miracula refert. Illud obseruandum est, scilicet, quòd S. DOMINICVS apparuit in somnis prædicto *F. Vincentio* Anno M. D. X. & Anno M. D. XXX. adlata fuit per Beatissimam Virginem MARIAM, *Magdalenam*, & *Catharinam*, eius IMAGO miraculosa, & data *Sacristæ* illius Conuentus *Suriani*, vt inquiunt Relationes editæ Madridij, alia Anno M. DC. XXXIII. & altera Anno M. DC. XXXVIII. Quo incœpit in *Hispania* hæc miraculosa IMAGO ex *Italia* aduecta venerari. Nam Sanctimoniales Regalis Conuentus *S. Dominici Madridensis*, Anno M. DC. X. cognitâ per Fratrem Dominicanum,

Dominicanorum, natione Italum, huius miraculosæ IMAGINIS Historiâ, & relatione miraculorum, protinùs eius copiam adeptæ sunt; quam intra Chori illius Regalis Conuentus claustra conlocarunt. Sed tandem, vt omnibus pateret, Capellam insignem intra Ecclesiæ Monasterij huiusmodi ambitum, extra clausuram, construxere in qua IMAGINIS Suriani DOMINICI copia à *Vincentio Carducho* Pictore Regio mire elaborata, reposita est Die XIII. Iulij, Anno M. DC. XXXVIII. magnâ Regis Catholici, & *Elisabetha Borbona* tunc Reginæ coniugis lætitia, & plausu, quæ sibi primum diem *Octauæ* solemnizandum suscepit; nec non Procerum, & omnium gentium tunc in Curira Regali degentium deuotione. Postmodum *Collegium* Prædicatorum etiam *Madridense*, quod vulgo dicitur *de Atocha*, aliam S. DOMINICI in *Suriano* Copiam in Capella abs Ecclesia separata conlocauit; vbi innumera miraculorum spolia, & donaria, ex parietibus, & laquearijs Capellæ eiusdem confuso ordine inspectabantur pendentia. Sed ignis voracis fera liuido Anno Domini M. DC. LII. omnia consumpsit, Collegium deuorauit, & locum illum sacrum temeraria ingluuie dissoluit. Ast cùm Hispanorum ad Sanctos tutelares suos deuotio mirum in modum vbique florescat, visâ Collegij, & Cappellæ ruinâ protinùs eleemosynis, donarijs, & subuentionibus Collegium magnificum erexere. & *D. Ferdinandus Ruizius de Contreras* Eques Iacobæus, Philippo IV. Regi Catholico à Consilijs, eiusque status Secretarius dignissimus, in quo & nobilitas elucescit, & prudentia, fidesque singularis emicat, suis sumptibus, & vere magnificis, Cappellam S. DOMINICI in *Suriano* construendam suscepit, quam mirifico artis ordine disposuit, extruxit, ditauit, & sibi, suisque successoribus perpetuum Patronatum reseruauit, & obtinet. Alias plures copias miraculosæ huius IMAGINIS in multis Ecclesijs Monasteriorum *S. Dominici* per *Hispanias* visuntur, & vbique gloria miraculorum insignes, quarum catalogum longum erit recensere. Hinc sequenti *Epigrammate* contenti ad vlteriora calamum conuertemus.

Post in Collegio S. Thomæ Madridensi.

Quod instaurauit D. Fernandus Ruizius de Contreras.

PRO S. DOMINICO PRÆDICATORVM Patriarcha, cuius miraculosa effigies in Monasterio Suriano Calabriæ veneratur.

EPIGRAMMA.

Cumque tuam Dominus formauerat ipse figuram,
Nomen, & ipse suum en tibi, Sancte, dedit.
Hoc prorsus Mundi Domini, Tu, Nomen in Orbem
Defers, & viuum Te colit omnis homo.
Post moreris. sed sic moreris, quod viuus vbique
Seculis appareas, cum des & alta tuis.
Contulit hæc Dominus tibi munia Maxime Patrum:
Contulit hæc tibi post munia Virgo Mater.
Ille tuam nascens, si pinxit imagine formam;
Effigiem pinxit, mortuus, ista tuam.
Ille Hispanis, & Italis ista; sed vndique fulges
Signis, vel viuens, vel quoque pictus eas.
Testis adest SVRIANA *tua cœlestis* IMAGO
Virtutis, cuius Orbis vterque cluit.
O! felix Hispania, quæ decorata Patrono
Tanto sublime tollis in Orbe caput.

Italus

Italus ô felix! qui pictum Numen adoras.
Teque, tuosque simul ditat IMAGO *Lares.*

Multi multa carmina scripsère tàm patrio, quam Latino sermone in Collocatione huius miraculosæ IMAGINIS Anno M. DC. XXXVIII. in prædicto Regali Monasterio Sanctimonialium B. Dominici Madridensi, vt apparet ex *Libello Collocationis* huiusmodi, edito, Madriti *d. Ann.* 1638. Tu consule, & fruere.

TERTIO NON.

Nouembris.

DIES III.

A. CÆSARAVGVSTÆ *in Celtiberia Hispania Sanctorum* INNVMERABILIVM *Martyrum, qui à Deciano Hispaniarum Præside palmam in æternis mãsionibus, martyrio coronati, percepère: nam cum immanis Iudex omnium Christi ascetarum singularia cognoscere nomina non valuisset, falsò Christianis, si vrbem desererent, libertate promissâ, & indemnitate concessâ, omnes ad vrbis compulit desertionem. Hinc cateruatim per ciuitatis portas egressi, & à Legionum impetiti tumultu, ensium cuspidi militum, fidelium acies, oblatis ceruicibus, coronata requieuit.*

B. AGREDÆ *prope Numantiam* SS. INNVMERABILIVM *Martyrum, qui in eadem persecutione, ad æterni præmij gloriam feliciter cucurrere: nam multi qui Sanctorum Cæsaraugustanorum Martyrum agonem agnouere, Præsidis conamina diffugientes, furoris rabiem euadere cogitantes, ad* Numantiam *gressus dirigere decreuere, sed ibidem à militibus assecuti, impetu facto, omnes vitam in eorum manibus reliquere.*

C. BÆTYRI *in Vettonibus Hispaniæ* S. QVARTI *Bætyri Episcopi, &* S. Pauli *Discipuli, qui post* S. Iacobum *Hispanias adiens, earumque vrbes lustrans, & fidei semina iactans, ibidem glorioso fine quieuit.*

D. TVRIASONE *in Hispania Citeriori.* S. GAVDIOSI *ipsius urbis Episcopi,* S. Victoriani *Discipuli, qui virtutum manipulis onustus, & mirabilium splendoribus imbutus, eximius Confessor ad æternum præmium festinauit operationum.*

E. VRGELLÆ *in Hispania Tarraconensi Celtiberia, Sancti* HERMENGAVDII *ipsius vrbis Episcopi, qui cum ad oppidum* BAR *inter* Vrgellam, *&* Cardonam, *ardore charitatis incensus, ad hominum, & pecudum commercium, inter altißimas rupes viam aperire destinasset, dùm opus perficere conatur, à saxo dilapso obrutus diem vidit extremum, ast miraculis clarus anniuersariâ festiuitate recolitur.*

NOTÆ.

A. SANCTI INNVMERABILES *Martyres Cæsaraugustani.*] Quorum passionem commemorant vetusta Vsuardi Martyrologia, & aliorum, à quibus Baronius in *Roman. lit. C. fol.* 68 r. hoc elogio: *Cæsaraugustæ* SS. INNVMERABILIVM *Martyrum, qui sub Daciano* Hispaniarum *Præside mirabiliter occubuerunt pro Christo.* Conueniunt P. Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 180. *col.* 2. P. Ioannes Lupus *in Lusitan. fol.* 236. P. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 60. Rosuueydus in *vetustiss. Roman. fol.* 54. Petrus Galesinius *in General. fol.* 152. De eis Prudent. in *Peristeph. Carm.* 4, his Saphicis agens de vrbe *Cæsaraugustana.*

Martyrologia.

Scriptores.

Sola in occursum numerosiores
Martyrum turbas, Domino parasti;
Sola prædiues pietate multâ
Luce frueris
Vix parens Orbis populosa Pœni,
Ipsa vix Roma in solio locata,
Te decus nostrum superare in isto
Munere digna est.
Omnibus portis sacer immolatus
Sanguis exclusit genus inuidorum
Dæmonum, & nigras pepulit tenebras
Vrbe piatâ.

Et paulo inferius in eodem carmine de ipsis Sanctissimis Martyribus.

Nec furor quisquam sine laude nostrum
Cessit, aut clari vacuus cruoris
Martyrum semper numerus sub omni
Grandine creuit.

Flauius

Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300. *n.* 3. vbi Biuar. *fol.* 338. & Rodericus Caro *Ist. A. fol.* 108. S. Isidorus Hispalensis *Origin. lib.* 15. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 10. *c.* 17. Ioannes Vasæus in *Chron. Ann.* 303. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c.* 17. Marineus Siculus de *Reb. Hispan. lib.* 5. *fol.* 186. D. Franciscus Padilla *Hist. Eccles. Hispan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 6. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 2. *c.* 13. Ieronymus de Zurita in *Annal. Aragon. Tom.* 1. *lib.* 1. Ieronymus Blancas in *Comment. Rer. Aragon. Ann.* 303. Siguenza *Histor. Ordin. Ieronymian. lib.* 1. *c.* 21. Don Martynus Carillo *Histor. S. Valer. c.* 6. *fol.* 69. F. Didacus Morillo *Histor. Cæsaraugust. Tract.* 2. *c.* 32. *fol.* 270. D. Vincentius Blasco de Lanuza de *Coron. SS. Aragon. lib.* 1. *fol.* 8. *col.* 2. qui agens de *S. Lamberto* prosequitur.

Nam cùm Christicolas Daciani *horrenda Tyrannis,*
Infrænis rabies, sæuo fundata veneno,
Martyrio truncare fero, vel sanguine sacro,
Et vita viduare simul genus omne nequisset:
Christiadum sitiens vt tigris acerba cruorem,
Decreuit toruus versuto callidus astu,
Vulgare edictum, populus quo Noster abire
Immunis posset, quo vellet; dummodo iunctus
Salduba *muros linquat, portasque patentes*
Exeat, aut supplex veneretur numina falsa,
Gentibus admixtus, felixque quiescat in vrbe.
Quo vix audito, Christi plebs sancta, fidelis
Gentiles ritus horrens, & languida Diuum
Falsorum portenta simul; tunc mœnia linquit,
Et patrios campos, sectetur vt integra Christum:
Nobilis, & plebes nusquam numerabile vulgus,
Vel numero compar, quo cœlum pingitur astris,
Vel quibus albescit pelagus spumantibus vndis,
Aut quibus implentur resonantia littora conchis,
Seu quibus instillant nigrantia nubila guttis,
Ast vbi compertum, Augustam *liquisse Fideles,*
Impius armatis Præses magno impete turmis:
Ite *(ait)* & Christi cultores cædite ferro,
Illorum abscedat nullus nece liber, ad vnum
Cædantur cuncti. *Mox ignis corpora truncis*
Sontibus admixta exurens, incendia flammis,
Et vento valido, motas ad celsa fauillas,
Et cineres mittant, Christi ne forte sequaces
Relliquijs possent de more impendere honores.
Omnipotens tamen insontes à sontibus egit
Tunc cineres. Sanctos demum irrorare pruinis,
In sacrosque globos illos, massasque micantes

Vertere

Vertere decernit, quo gens electa piorum
Corpora Sanctorum teneat, tum pignora adoret:
Scilicet umbrosis ubi multis fulta Columnis
Crypta patet celebris, Diuorum sacra sepulchris.

Horum Sanctorum ACTA breui compendio refert vetustum *Breuiarium* Cæsaraugustanum editum Anno Domini 1556. à quo & Nos sequentia subiungimus.

ACTA SS. INNVMERABILIVM Cæsaraugustanorum Martyrum ex Breuiar. Vetust. S. E. Cæsaraugustanæ.

Passio SS. Martyrum Innumerabilium, quorum Corpora sunt ante Ecclesiam, quæ dicitur Sancta Sanctorum, *sub Daciano Præside.* III. Nonas Nouembris *Anno Domini* CCC. III. *Imper. Diocletiano.*

Daciani Edictum.

Christiani exilio mulctantur.

Trucidantur in itinere.

Cremantur corpora & in globos candidos coagulantur cineres.

PRISCORVM *mundialium gesta virorum plurimi ad acuendos sequentium spiritus scripsere, vt eisdem iuuenes excitati ad imitationem maiorum accederent facinorum. Sed cum Sanctorum Martyrum res gestæ in nostris pectoribus plus incendere possint, & maiora exhibere fidei documenta, quid est quod eorum constantias reticebimus? Igitur* Innumerabiles Martyres *vrbis* Cæsaraugustanæ *nobis nunc ansam præbebunt, vt eorum coronas breuibus periodis scribamus; qui eo tempore passi sunt, quô impius* Dacianus à Diocletiano, & Maximiano *Imperatoribus in* Hispaniam *missus est, vt Christianum nomen deleret. Qui* Cæsaraugustam *vrbem ingrediens, tyrannicum edictum promulgari iubet, ne quis* IESVM *coleret; qui vero contra iussa faceret, graui supplicio plecteretur. Cùm autem nec minis, nec supplicijs mentes Christianorum ciuium à vero Dei cultu auertere posset* Dacianus, *iubet Christianos omnes ab vrbe expelli, singulis facultatem concedens, vt quo voluerint, dummodo vrbem relinquerent, & coniunctim & in vnum omnes discederent, proficiscantur. Facto præconio sacer omnis Christianorum conuentus ouanter exilium amplectitur, longe secum melius agi putans, si in ferarum recessibus, quam inter Idola vnà cum impijs hominibus habitaret. Tunc infidus Præses sciens quot Ciuium millia fidelium, edicti indemnitate, vrbem deserere satagebant, vt eos ex occultis locis subito prosilientes armatorum cunei trucidarent, armari præcepit. Progrediente denique vtriusque sexus innumera turba hymnis, & canticis laudante Dominum, omnis ab iniquis satellitibus trucidata est. Verùm nondum sanguine* Christianorum *exaturatus Præses, iubet iacentium corpora in vnum congeri, & vt tanquam criminosi puniri viderentur, omnes diuersorum scelerum reos, qui in carcerum ergastulis tenebantur, interfici iussit, & illorum corpora Christianorum corporibus congestu aggregari, & omnia simul ignibus cremari. Sed diuino nutu sic sepulta sunt, vt Martyrum cineres, velut frumenti candida massa in portiunculas conglobati fuerint, alijs vento spargendis remanentibus. Post hæc, viso miraculo, aliqui qui supererant fideles noctu cãdidos illos globos in proprias domos adsportantes, honorifice custodierunt, donec datâ Ecclesijs pace* Constantini Magni *imperio, Ciues* Cæsaraugustani *Ecclesiam, quâ Sanctorum* Engratiæ & *Sociorum pignora, necnon candidas massas reconderent ad publicam venerationem, construxere, quæ in summa fuit habita veneratione; & postmo-*

dum

dum Gothorum tempore illam Monachi Benedictini occupantes, ibidem celebre construxere Cœnobium. Sed Sarracenorum excidio ne sacra hac lipsana in eorum sacrilegas manus deuenissent, marmoreis thecis inclusa, sub terra visceribus reclusserunt, qua diu hominibus incognita latuerunt donec Deo, qui gloriosus est in Sanctis suis, nouitque solus omnia momenta temporum dispensare, visum est tempus idoneum, quò tam pretiosus thesaurus ad gloriam triumphantium, militantiumque vtilitatem reuelaretur. Igitur Anno salutis humana M. CCC. LXXXIX. *Die* XIII. *Mensis* Martij, *cum Ecclesia præfata esset readificanda, iaciendisque fundamentis terra effoderetur altiùs, vt talibus ædificijs est necessarium, Ecce tumulus magnus, isque marmoreus apparet. Quo tantisper omisso, auidius effodientes alterum inueniunt tumulum exiguum, lapideum, & ipsum bitumine circumlitum, in quibus Corpora Sanctorum* Engratiæ, *& Sociorum reperta sunt. Post prolixius effodientes alios tumulos reperêre globorum candidorum, aliquanto rubentium plenos. Ad quod spectaculum tota Ciuitas vndique concurrens, in lætitiam effusa, & gratiarum actiones, cum pompa tali munere digna Sanctorum pignora in subterraneam Basilicam, in qua iam ante Annos Mille* Innumerabilium Martyrum *massa ac ossa quiescebant, delata sunt, ibidemque honorifice condita, hodie decenti veneratione coluntur, cùm Fratribus ordinis* S. Ieronymi *Basilica traderetur.*

Templum eorum.

Inuentio sacrorum cinerum.

En Sanctorum ACTA Martyrum *Innumerabilium Cæsaraugustanorum*, quorum hodie massarum candidi globi, nitorem sanguineum sacrarum victimarum aperte demonstrantes ad oculum visuntur. P. Murillo in *Histor. Cæsaraugustan. d. Tract.* 2. *p.* 2. *c.* 33. Sacrarium subterraneum in quo horum Sanctorum cineres in globos candidos coagulatos reconduntur mirifice describit, cui Lectores meos mittimus. Cætera in ACTIS communia sunt.

Sacrarij descriptio.

SS. INNVMERABILES *Martyres Agredenses.*] Hos fuisse ex profugis *Cæsaraugustanis* Ciuibus, quos subdola Daciani Præsidis fides fefellit, cùm Christianos ex vrbe *Cæsaraugustana* libere iussit abire. Nam cum aliqui ex Christianis ab eadem vrbe ante satellitum aduentum diutiùs processissent, & iter suum ad occidentalem *Hispaniæ* plagam diuertercnt, nec à militibus cum cæteris *Cæsaraugustanis* inuenti fuissent, illos paganorum rabies insecuta est, & iuxta *Agredam* eos inuenicns, omnes vtriusque sexus fideles varijs, & inhumanis cruciatibus trucidauit. Inde locus ille *Ager Martyrum* nuncupatus, in quo templum ab antiquis temporibus erectum est, quo huiusmodi Sanctorum cultus hoc die perenniter annuatur. Agunt de eis Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c.* 6. P. Murillo in *Histor. Cæsaraugustan.* 1. *p. Tract.* 2. *c.* 3 1. *fol.* 271. P. Biuarius in *Not. ad Dextr. Ann.* 300. *n.* 3. *Comment.* 3. *fol.* 335. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionator. Tom.* 2. *fol.* 1894. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Agreda *fol.* 3. *col.* 2. Biuarius in *Indice Comment. ad Dext. verb. Martyres* asserit, quod horum Duo Corpora requiescunt in Cœnobio Sanctimonialium Virginum *Huelgensium* sito in vrbe *Burgensi*, quorum alter vocabatur S. IBINEVS; sed cùm nihil aliud dicat, fides stet apud ipsum.

B. Qui fuerint hi MM.

Scriptores.

Duo Corpora apud Burgos.

AGREDA. Oppidum antiquum *Hispaniæ*, quod GRACVRRI successisse plurimi opinantur, & non vani fundaminis nixu. Nam cum primùm vrbem hanc construxisset *Hercules Ægyptius*, à quo ILVRCIS fuit nuncupata, nomine ipsius conditoris solnto anagrammate, quo IRCVLIS nomen innoluitur, posteaque nomen mutasset, quod à T. *Petronio Graccho* Celtiberiæ Prætore GRACHVRIS dicta est, vt Festus Pompeius, T. Liuius, & L. Florus fatentur. Eamque honore Municipali decorauit, vt ex sequenti numismate constat.

Topographia.

De hac vrbe plura reperies apud Antiquos, & recentiores. P. Ioannem Marianam, Ambrosium Morales, Antonium Augùstinum, & D. D. Laurentium Ramirez in *Pentecontharch.* vbi hoc numisma adduxit, licet *Titum*, pro *Tiberio.* legat.

Martyrologia. *Scriptores.*

C. S. QVARTVS *Episcopus Apostolorum Discipulus.*] Celebris fuit eius memoria apud *Hispanos* ob eius prædicationem in Nostra regione, vt expresse fatetur Petrus Galesinius in *General. Martyrolog. h. d. fol.* 151. *&* 152. hac serie: S. QVARTI, *qui fuit vnus ex* LXX. *Discipulis*, Berythi *Episcopus*, *inde in* HISPANIAM *profectus, Christiana Religionis disciplinam post* IACOBVM *Apostolum* Hispanis *tradidit.* De eo quoque Vsuardus, Beda, Ado, & alij, à quibus Baronius in *Roman. fol.* 680. Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 180. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 236. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 162. Eius quoque meminit Flau. Dexter in *Chron. Ann.* 50. *n.* 5. apud Biuar. *fol.* 100. *& Ann.* 105. *n.* 4. apud eundem *fol.* 208. sequenti clausula: S. QVARTVS *Apostolorum Discipulus bis* Hispaniam *peragrat, semel post* IACOBVM; *iterum relictus à* Paulo; *Berela (quæ nunc* Betyrus, *alijs* Bætica, *vel* Gontiolum *in* Hispania *dicitur) in* Vettonibus *miraculis nunc clares.* Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 6. *c.* 100. *& lib.* 10. *c.* 16. Rodericus Caro ad *Dextr. d. Ann.* 105. *lit. P. fol.* 58. *col.* 2. Cuius etiam mentio est in *Epistol.* 1. Pauli *ad Roman. c.* 16. Eius ACTA nullus scripsit, illa damus ex Nostris, & Exteris.

ACTA S. QVARTI APOSTOLORVM Discipuli, Episcopi Berythi, & Hispaniarum Prædicatoris, Confessoris, ex Var. Scriptor.

Apostolorum discipulus. *Hispanias peragrat.* *Orientem reuertitur.* *Et Hispanias.* *Episcopus factus.*

QVARTVS *fidei Catholicæ intrepidus insectator, ab Apostolis ad Christi confessionem attractus, illorum vestigia fidelis seruus amplexus.* B. Pauli *Apostoli doctrinam, & itinerum ambages comes indiuiduus accepit. Sed cognitâ* S. IACOBI Hispaniarum *Apostoli morte*, Hispanias *perrexit, vbi verbum Dei per totius regionis vrbes seminans plurimos ad veritatis cognitionem reduxit, quorum, & aliorum fidelium precibus interpellatus, Orientem adire compulsus est, vt* Paulum *Magistrum quantocyus, ad* Hispanias *deferret. Annuit eorum votis Beatissimus Vir, & continuò Orientem peragrans Magistro suo adhæsit, cui* Hispanorum *affectus pro eius aduentu efficaciter propalauit. Denique Corinthi sistens, cum* Paulo *eius peregrinationes insecutus est, donec* Romam *properantes, ibidem* Paulus *à Nerone carceribus mancipatus S. Virum* Hispanias *remisit, vt fidelibus de eius retentione in vinculis rationem redderet. Qui iterum* Hispanias *reuersus, & Catholicis* Pauli *commendationes edicens, protinùs illi suos legatos cum muneribus Romam* Paulum *visitaturos miserunt. Tunc temporis* B. QVARTVS *inter* Hispanorum *cœtus assistens, eorum fidem roborabat, virtutum semina docebat, vitiorum contagia damnabat, constantiam in laboribus, & periculis pro fidei confessione habendam exprimebat, & alia quæ decet bonum Pastorem peragebat, donec soluto à vinculis* Paulo *& in* Hispanias *profecto, illum ibidem recepit, & cum eo totam regionem lustrouit, vrbes inuisit, gregem visitauit, & Ecclesias erexit, & consecrauit, cùm*

primum

primum Episcopus Berythi *à S. Apostolo ordinatus fuisset. Sed cùm* Paulus, *completo per* Hispanias *Apostolatus ministerio, iterum* Romam *repedare compelleretur,* QVARTVM *in* Hispanijs *relinquens, per Gallias iter aggressus est. Tunc S. Vir* Vettonum *regionem, quâ* Salmantica *constituitur perlustrans, & semina fidei effundens, apud* Berelam *oppidum quod postmodum* Bætyrus *dictum fuit, ærumnis quassatus, requieuit in Domino,* III Nonas Nouembris, *Anno Domini* LXXVI. *Cuius sacrum Corpus ibidem conditum per multa secula miraculis clarait.*

Moritur.

HACTENVS S. Præsulis ACTA, quæ ex superiùs recensitis Scriproribus delibare potuimus. Quatenus ad Topographiam Oppidi *Barelæ*, seu *Bætyri* videsis Binarium ad *Dextr Ann.* 105.*n*.4.*fol*.103. vbi locum Oppidi huius prope *Salmanticam* in *Vettonibus* ex *Ptolemæo* collocat.

Topographia Bætyri in Vettonibus.

CIRCA S. Præsulis obitum ad Annum Domini LXXVI Flauius Dexter illum *Ann.*50.*n*.5.*fol*.100. punctuatim hac periodo consignat: *Moritur in Hispania* S. QVARTVS, *qui obijt Anno* LXXVI. De Die iam ex Martyrologijs superiùs relatis patet, cetera communia. De eo Inlianus in *Chron. n*.84 nomine QVIRICI, sed perperam

Annus obitus.

S. GAVDIOSVS *Episcopus Turiasonensis, Confessor.*] Huius sanctissimi Præsulis nomen, licet in Tabulis Vniuersalis Ecclesiæ sacris huc vsque non sit repositum, attamen eius cultus apud *Turiasonenses* maxime viguit, & adhuc honorificè splendet; cùm eorum Ecclesia hoc die festum Duplicis officij I. Classis cum Octaua quotannis celebret, & mirifice colat, cumque Patronum agnoscat. Quamuis enim Cardinalis *Cæsar Baronius* igitur, nescio quâ incuria, illum omiserit in *Martyrologio Romano*, nil interest ad eius gloriam, & sanctitudinem, cùm constet ab alijs esse repositum in Sanctorum Tabulis. Sic Philippus Ferrarius in *General. Catalog. SS. h. d. fol*.429. hac clausula: *Turiasona* S. GAVDIOSI, *Episcopi eiusdem vrbis.* P. Ieronymus de la Higuera in *Martyrol. Hispan. MS.fol*.56. his verbis: *En* Tarazona *la fiesta de* S. GAVDIOSO, *Obispo de la mesma Ciudad, Discipulo de* S. Victoriano *Abbad* Quæ Latine sonāt: *Turiasone festiuitas* S. GAVDIOSI, *ipsius vrbis Episcopi, &* S. Victoriani *Abbatis Discipuli.* De eo S. M. Maximus in *Chron Ann*.530.*hu*: S. GAVDIOSVS *Episcopus* Turiasonensis *sanctitatis gloriâ floret.* Heleca Cæsaraugustanus in *Addit ad Max.fol*.234.apud R. Car. & apud Biuarium *n*.33.*fol*.7. F. Ioannes Marieta *Hist.SS.Hisp.l*.5 *c* 91 *fol*.144 & in *Topogr. SS.Hisp.verb.* Tarazona *fol*.42. Didacus de Aynsa *Hist. Oscens.lib*.2.*c* 39.*fol*.308.*col*.4. *in fin.* Ioannes Bollandus in *Act. SS. Tom*.1. *Die XII. Ianuar.fol*.368. F. Thomas Herrera in *Alphabet. Augustinian.* 1 *p.lit.G fol*.273. F. Franciscus Biuar in *Not.ad Maxim.Ann*.530.*n*.2.§.6.*fol* 393. ACTA breuiori calculo in antiquis Breniarijs Turiasonensi, Tudelensi, & alijs scripta continentur, sed illa integra, & pleniora dabimus ex codice MS. quorum copiam R. P. F. *Ieronymus à S. Iosepho* Ordinis Carmelitarum Excalcearorum *Chronographus* in Aragonia, extractā, & compactam ex antiquis Scriproribus, & monumentis, nobis suppeditauit.

Martyrologia.

Scriptores.

Breuiaria.

ACTA S. GAVDIOSI EPISCOPI Turiasonensis, Discipuli S. Victoriani Abbatis, Confessoris, ex Codice MS. à R. P. F. Ieronymo à S. Iosepho extracta, & coagulata.

GAVDIOSVS *natione* Hispanus, *ex Prouincia Tarraconensi oriundus, Patrem habuit* Guntham, *qui inter* Theodorici *Gothorum Regis, qui nomine* Amalarici *sui Nepotis* Hispanias *administrabat, clarissimos familiares magnus habebatur; eiusque coniux* Neumacia *non minori nobilitate clarebat. Qui quidem coniuges, cùm per multum temporis prole carerent, & in coniugio mæsti sine fructu viuerent, à Deo, cui Catholici inseruiebant, orationibus, & eleemosynis, filium suæ domus, nobilitatis, &*

Origo, & parentes.

 facultatum

facultatum successorem, & haeredem exposcebant. Quorum Deus lachrymas extergere decernens illis infantulum concessit, quem pro desiderata prolis ortu plurimùm Parentes gauisi, GAVDIOSVM *illi in sacri fontis regeneratione nomen imposuerunt.*

Nomen.

Crescebat B. Infans Matris uberibus lactatus, & educatus honestis, & sanctissimis moribus, donec ad Annos discretionis accessit, quibus cupientes Patres (cùm veri nobilis sit, quem sua prorsus virtus nobilitat) vt ipse generis sui nobilitatem virtutibus exornaret, iam ablactatum puerum, veluti alterum Samuelem, B. Victoriano *in Monasterio* Asanij *educandum tradidêre; nam erat eo tempore* Victorianus *Abbas in omni virtutum genere praeclarus, qui plurimorum nobilium puerorum mores instruebat, eos secum retinens, orthodoxam fidem edocens, & continuis disciplinis, doctrinâ, & exemplis exercens. Igitur B. Abbas susceptum puerum summâ diligentiâ, tàm verbo, quàm opere in diuinis rebus instruxit, curans praecipue, vt mundanas pompas, & carnalia delectamenta pro nihilo duceret. Ille verò Praeceptoris non segnis imitator, doctrinam sanctam ad amussim delibans, in posterùm tàm in temporalibus, quàm in sacris ministerijs lychnus praeclarissimus effulsit.*

Educatio.

Regiam Curiam adijt.

HIS *igitur doctrinis* GAVDIOSVS *imbutus, secularia negotia Parentum iussu Regiam Curiam tractaturus aduenit, vbi cum Proceribus nobilibus amicitiam contrahens, valdè ab eorum moribus discrepabat, & ideò ad se reuersus, illorum contubernia abhorrebat, hinc ad* Mauritium *Augustum* Constantinopolim *aufugiens, ab eo* Praefecti Praetorio Africae *munere donatus extitit, cùm primùm* Syricam *coniugem acciperet. Cui dùm Praefecturam gereret hanc* S. Gregorius *Epistolam direxit:* SICVT lucernae lumen per colliminantia quaeque, quo lucet, loca diffunditur, ita cuiuslibet personae bonorum effectuum probitas, non solùm quò degit, sed per diuersas prouincias, famâ loquente, cognoscitur, vt quoniam praesentiae nulla potest esse notitia, hoc discursus opinionis efficiat, quod rei veritas per praesentiam poterat exhibere. Didicimus enim diuersos Iudices, qui ad administrandam Africanam prouinciam diriguntur, summâ gloriam vestram familiaritate diligere: quod non procederet, nisi apud eosdem Iudices mentis eius sinceritas appareret, vt adeptam administrationem consilij vestri participatione disponerent. Ex quo maximas Deo gratias referimus; cùm tales habere proprios prouincias habitatores cognoscimus, qui ingenti nobilitate polleant, & potentibus viris adhaereant, prouincialibusque suis ad remedium adeptâ temporum opportunitate consistant. Persoluentes itaque paternae charitatis affectum, praesentium latorem, quem illuc ad ordinandas res pauperum direximus, vestrae gloriae commendamus, quatenùs ei, quae necessaria fuerint, saluâ iustitiâ, tribuatis. Oro autem Dominum, qui vitam vestram in omni bono custodiat, actusque vestros misericordiae suae dono disponat. *Post huius muneris complementum, cùm secularia negotia deserere conaretur, & vitam Monasticam amplecti totis viribus concuperet, relictâ* Syriacâ *vxore,* Hispanias *repedauit, quâ* Stephano *Turiasonensi Episcopo è viuis sublato, in eius locum* Gundemari *Regis placito, ac Cleri, & Populi* Turiasonensis *suffragijs munitus suffectus est. Qui vt lucerna super candelabrum posita eò clariùs lucebat, quò tunc Ecclesia Dei Arriano dogmate ita tenebresceret, vt vix fortissimus quisque Catholicum se fateri non timeret. Hinc tamen videns* Ioannem *Papam,* Symmachū *Patricium,* Boëtium *aliosque plurimos, ob fidei Catholicae defensionem, illis temporibus, ab Arrianis occisos, à veritatis praedicatione non potuit cohiberi; cupiens & ipse pro Christo vitam finire, si casus euenisset. Hinc etiam passim* SS. Isidorum *Hispalensem,* Maximum, Braulionemque *Caesaraugustanos Praesules, &* Fulgentium *Astigitanum litteris interpellabat, vt gregem doctrinis, exemplis, & constantia ad fidei Catholicae defensionem, Arrianorum*

Fit Praefectus Praetorio Africae.

Ad quem scribit S. Gregorius PP.

Episcopus eligitur.

Scripsit ad varios Praesules.

rum

rum miais despectis, & illecebris calcatis, monerent. Aduersus Pseudo-Episcopos illius erroris antesignanos plura itidem scripsit opuscula, & vt eorum apologijs responderet, & vt ab Hæresis falsitate liberaret eosdem. Carmine quoque aliqua scripsit, quæ temporum lapsu periere.

IGITVR *Beatissimus Præsul nequaquam immemor Monasterij S. Martini* Assaniensis, *quò primas literas sub* Victoriano *Præceptore didicerat, statim ac infulas* Turiasonensis *Ecclesiæ Antistes sanctissimus induit, totis viribus Cœnobium illud facultatibus, & dotationibus ditare constituit; hinc insignia donaria, hæreditates, & villas Ecclesiæ huiusmodi concessit, quas adhuc Monasterium possidet, & retinet. Tandem annis plenus & meritis, cùm ad ipsum Cœnobium pergeret, vt fratres ibidem Deo seruientes visitaret, in Oppido* Descoroni, *quod eius paterni iuris fuerat, morbo grauatur, vbi non multis post diebus, sumptis Ecclesiæ Sacramentis, circumstantibus viris Religiosis, obdormiuit in Domino* III. Nonas Nouembris, *Anno Domini* D. XXX. *Cuius sacrum* Corpus *tunc ibidem in Æde Diuæ Virginis sacrâ, iuxta Altare sepultum est. Sed postmodum transactis aliquot annorum circulis, propter miraculorum frequentiam, translata sunt eius sacra pignora ad dictum Monasterium* Assaniense, *associatumque Corpori Diui* Victoriani, *vt qui simul vixerant, simul etiam quiescerent, & qui paribus meritis beatitudinis gloriam possidebant in cœlis, etiam æquali cultu venerarentur in terris, Præstante Domino Nostro Iesu Christo, qui est corona Sanctorum. Amen.*

Monasterio Assaniensi multa concessit.

Moritur.

Transfertur.

ISTHÆC sunt quæ nobis emisit ACTA Nostri S. Præsulis R. P. F. *Ieronymus à S. Iosepho*, in quorum relatione illud inter alia probandum, & elucidandum venit, scilicet, an fuerit *Præfectus Prætorio Africæ*, ductâ vxore *Syriâ*, eique Epistolam scripserit *S. Gregorius Magnus?* Cui dubio facit satis Hellcca Cæsaraugustanus Antistes in *Addit. ad Max.* his verbis: *Miraculis multum fulget* S. GAVDIOSVS *Episcopus* Turiasonensis, *S. Victoriani in teneris annis Discipulus, postea adultus vxorem duxit, gratissimus* Mauritio *Augusto, à quo factus est* Præfectus Prætorio Africæ. *Postmodum relictâ vxorem* Syricâ, *Hispaniam repedans, electione Populi, Clerique* Turiasonensis, *ac* Gundemari *gloriosissimi Gothorum Regis*, Stephano *sufficitur; viuens, mortuusque multis miraculis nobilitatur. Fuit adhuc secularis* Gregorio Magno *clarissimus, ad quem scribit Epistolam, & eius perhonorifice meminit.* Quæ omnia etiam fatetur Biuarius ad *Maxim. d. Ann.* 534 *n.2.§.6.fol.*393. qui Epistolam ex S. Gregorij Registro *lib.1.Indict.9.Epist.*74. adducit.

An S. Victorianus Præfectus Prætorio Africæ, ad quem scripserit S. Gregorius?

QVOD scripserit SS. Isidoro, & alijs Epistolas, carmina, & alia in *Actis* relata, patet ex *Helleca* supra, hac periodo: *Extant* GAVDIOSI *literæ ad* Isidorum *Hispalensem*, Maximum, Braulionemque *Cæsaraugustanos*, & Fulgentium *Astigitanum de rebus sacris, & quadam Poëmata, contraque Arrianos Episcopos* (sic legendum ex MSS.) *responsiones.* Cætera communia sunt, licet in Anno adsit error, ideò crederem aliò occubuisse. De donationibus Ecclesiæ Monasterij Assaniensis vide Aynsam vbi supra *d.lib.2.c.39.fol.*398. Blascum Lanuza *Histor. Aragon.Tom.1.lib.4.c.41.fol.436.col.2.*

Quæ opuscula scripserit, & poëmata?

S. HERMENGAVDIVS, *Episcopus Vrgellensis Confessor.*] Tanti Viri nomen in Tabulis Ecclesiasticis Vniuersalis Ecclesiæ restituit Cardinalis Baronius *lit. K. fol.* 681. hac clausulâ: *Vrgella in Hispania* S. HERMENGAVDII *Episcopi.* Cum quo conueniunt Dionysius Vazquez in *Martyrolog Castellan fol.*180.*col.*2. Ioannes Lupus in *Lusitan.fol.*236.*col.*2. Ieronymus dela Higuera in *Hispan. MS fol.*56. Philippus Ferrarius in *Topograph.SS.verb.* Vrgella *fol.*136. De eo etiam scripserunt Marinæus Siculus *Histor. Hispan.lib.5.fol.*322. F. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan.lib.5.c.76.fol.*139 *col.*4. F. Antonius Vincentius Domenec *Histor.SS.Catalon. lib.1.fol.*117. F. Franciscus Diago *Histor. Comit. Barcinon.lib.3.c.9. & seqq.* Illustrissimus Dux Ixarensis in *Catalog.SS.Hispan. MS.Tabul.2. Confessor.n.*46. Eius ACTA in *Breuiario Vrgellensi* breui relatione notantur, & in Breuiarijs Ilerdensi, Barcinonensi, S. Cucuphatis del Valles, & alijs tantum commemoratio repetitur. Illa Latinitate donata ex *Domenec* compulsare cōpellimur, vt muneri pareamus.

E. Martyrologia.

Scriptores.

Breuiaria.

ACTA S. HERMENGAVDII Vrgellensis in Catalonia Præsulis, Confessoris, ex F. Antonio Vincentio Domenec.

Origo, & parentes.

HERMENGAVDIVS *natione* Hispanus *ex* Cataloniæ *illustrißimâ prosapiâ oriundus, Patrem habuit* Sunerium, *Comitem* Vrgellensem, *fratrem* Borelli *Comitem Barcinonensem, qui ex* Guifrido, *cognomento* Piloso, & Vvidinellâ *Flandria Comitissâ, & Caroli Magni Imperatoris abnepti originem ducebant. Sanctus igitur Vir cùm ad adultam peruenit ætatem ad literarum studia cooptatus, & Magistris primoribus traditus, sic*

Educatio.

in rudimentis profecit, vt breui omnes sua coæuos ætatis mirum in modum superaret: Hinc disciplinis Ecclesiasticis, & secularibus eruditus, omnium in se animos, constantiâ virtutum, & doctrinæ fulgore, trahebat; ita vt è viuis sublato Piallâ Vrgellensis *Ecclesiæ Episcopo, Anno Domini* DCCCC. XCVI. B HERMENGAVDIVS *ad apicem illius Præsulatus omnium acclamatione deuenerit. Sedem itaque suscipiens statim tàm*

Episcopatus.

operibus, quàm exemplis regnum cælorum consequi curauit; & ad maius diuini cultus incrementum, disposuit, vt Canonici sua Cathredalis Ecclesiæ in communi viuerent, & vt melius decretum hoc irreuocabile seruarent, per suam ad hoc Testomenti chartam solemniter confectam, illis villam de

Munificentia.

Guisona *cum eius territorio, & pertinentijs,* Castrum Petræ-Ruense *cum alodijs, & alodium de* Abtull, *&* Castra Fontanedæ, *&* Cornellaniæ *cum possessionibus, & territorijs concessit, deferens eisdem tàm præsentibus, quàm futuris Canonicis, vt nequaquam ob eadem communione discederent, quòd si secus quisque fecerit, præcepit, vt excommunicationis gladio feriretur. Sed & Ecclesiæ sua liberalis extitit, & munificus, nam in suo*

In Sanctorum pignora deuotio.

testamento eius fabrica allodia, quæ habebat in Comitatu de Ozona, *in Castro* de Edral, Celsonensi, Alberaigensi, *& in Oppido* Petrensi, *alijsque dominijs reliquit. Sanctorum* Reliquias *deuotissime visitabat, & ideò* Compostellam *peregrinus ad Apostoli pignora visitanda properare constituit, & ideò suum vltimum testamentum signauit. Charitatis in proximos*

Charitas in proximos.

mirum in modùm amore ferebatur, & circumspiciens Sanctißimus Vir quòd in loco qui Bar *dicitur, in confinibus* Vrgellæ, *&* Ceretaniæ, *positus penitus transitus hominibus intercludebatur, nam tanta erat conglomeratio rupium & ramorum hirsuta compago, quòd nulli prorsus illam transcendere, istam intercipere liceret, compaßionis vulnere compulsus, in omnium com-*

Pontem in loco arduo construere cœpit.

mune bonum, viam aperire, & pontem extruere decreuit. Quæ vt breuius, & commodiùs perficerentur, charitatis vulnere inflammatus, ipse S. Vir cum cæmentarijs, & artificibus locum adiens, ipsis sui propositi animum aperuit. Igitur nidum re incœpta, & saxorum, rupiumque immanes globulos proscindentes, & radicitus euellentes, fabricæ exordio locum dedere, in cuius progressu S. Præsul proprijs manibus operarium agebat. Ast Dei iudicio euenit, quòd quadam die, cum esset S. Antistes supra trabem positus, laborando, pedibus dilapsus supra cautes immanes cadens, cerebro in partes colliso spiri-

Moritur.

tum creatori reddidit, III. Nonas Nouembris, *Anno Domini* M. XXV. *Quod Canonici, Clerus, & Populus agnoscentes, illicò ad locum illum cereis luminibus onusti accedunt, & sacrum corpus feretro imponentes, illud in Cathedralem Ecclesiam transferunt, & honorifice ad Sinistrum Altaris la-*

Miraculum.

tus sepelire; vbi Deus S. Viri gloriam miraculis patefacere cœpit. Qui plures in somnis admonuit, vt sacra eius pignora ab eo humili loco, ad honoratiorem eleuarentur, & propter despectum numinis nutum, statim terra sic arida apparuit; vt vix in agris, montibus, & vallibus herba viridis signum nasceretur. Tunc Populus Vrgellitanus *mysterium agnoscens, Translationem sacrarum exuuiarum lachrymis, & singultibus, ad omnium redemptionem*

expetebat,

expetebat: adeò vt Episcopus, Canonici, & Clerus conuicti, S. Viri Corpus integrum, non carnis putredine vitiatum, nec sepultura fœtore corrosum, ex antiquo sarcophogo extraheates, illud in solemnem tumulum, ad Maioris Ara dextrum latus reposuêre, & tunc (ôres mirabilis!) cœli aperti sunt, & Deus populis tribuit pluuiam congruentem. Post septem annos simili siccitate praua, & miraculo consequente, iterum sacra lipsana iuxta Altare dextrum B. Virginis condita fuere, vbi nunc cultu debito requiescunt. Alia sanitatum miracula referuntur, quibus D. O. M. *Sanctissimi Præsulis sanctitudinem manifestat, qui gloriosus in sanctis suis regnat in seculorum secula, Amen.*

Miraculum.

Hæc sunt quæ potuimus ACTA colligere, nam quæ antiquitùs in sacrario S. E. *Vrgellitana* custodiebantur, penitus incuriâ Canonicorum periêre, vt Antonius Vincentius Domenec *supr d. fol.* 117. fatetur. Eorum ecphrasis communis, & genuina, ideo nihil notationis expostulat. Tantum hic *Epigramma* antiquum adnectere proposui, vt deuotionis accolarum instantiam demireris.

Carmen pro S. Præsule.

Obrueris Præsul, petrâ feriente. Quid inde?
Pro saxis, cœlum en caput vltrò capit.
HERMENGAVDE *tuos conspexit Numen amicos.*
Virtutum cumulos; quos tulit vnus amor
Præcipitem haut obijsse refert, vt Castra Polorum
Obtineas; Christus nam sua cuique donat.

Et optime, nam vt inquit S. Isidorus in *Libell. de Scriptor. Eccles. c.* 29. de S. Liciniano Carthaginis Spartariæ Episcopo, apud Constantinopolim, veneni vasculo, occiso: *Iustus quacumque morte praoccupatus fuerit, anima eius in refrigerio erit.* Cætera commmunia.

PRIDIE NON.

Nouembris.

DIES IV.

A. VILLÆ-CASSINÆ *in Areuacis Hispaniæ* S. CLARI *Presbyteri, qui sub Antonini Imperatoris immani persecutione pro fidei nominis confessione percaptus, contusis agone membris, victor euadens, gloriosum de Tyranno trophæum, laureâ martyrij percepit.*

B. TRICII-METALLO *in Autrugonibus Hispaniæ Depositio Sanctorum Martyrum* VITALIS, & AGRICOLÆ *quorum sacra lipsana, illhinc translata, honorifico adseruantur sarcophrago, & accolarum debita pietate coluntur.*

NOTÆ

NOTÆ.

A. *Error duplex in Codice edito Iuliani.* SANCTVS CLARVS *Presbyter-Villacassinensis in Hispania.*] In Codice edito Iuliani Archipresbyteri Toletani in *Chron. Ann.* 202. *n.* 69. *fol.* 23. hæc formalia verba leguntur: *Villa-Cassina, vulgo* Villacis *in fine* Carpetaniæ, *martyrium patitur* S. PARVS *Presbyter sub Antonino* II V. *Nouembris.* Quæ verba in duobus erroris vitio laborant. I. cùm *Villam-Cassinam*, oppidum in finibus Carpetaniæ, *Villacis* nuncupari conscribat, cùm constet *Villacassin* nominari. II. dùm Sanctum istum Presbyterum, & Martyrem vocari PARVM dixerit Editor, cùm reuerâ CLARVM recenseant Scriptores, Vsuardum ausculta: *In Pago Vilcassino* S. CLARI *Presbyteri & Martyris.* Eadem Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. D. fol.* 683. Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 181. Ioannes Lupus in *Lusit. fol.* 237. Constantius Felix in *Ital.* 2. *p. fol.* 163. Petrus Galesinius in *General. fol.* 152. *col.* 2. *Martyrologia.* *De situ agonis duplex opinio.* Ast Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Vilcassinum, *fol.* 134 *col.* 2. & Andreas Saussay in *Martyrolog. Gallican.* 2. *p. fol.* 826. situm agonis in *Gallia* tractu ad *Sequanam*, inter Normaniam, & Franciam constituunt. Pro Gallis stat locus, qui hodie à nomine S. Martyris perseuerat, & S. CLER nuncupatur ad Aptam fluuium. Pro Nostris extat *Iuliani* auctoritas, & hocce *Epigramma.*

Cassina pateris Villæ, *cognomine* CLARVS
Presbyter, & Nostris prabes en arma fide.
Hispanas dum Praco Sacer peruenis ad Oras,
Ardua Carpenti *dùm quoque voce premis:*
Antonini sæuum te laqueauit Edictum,
Quo Christo adhærens, barbara passus abis,

Hinc proculdubio vtraque Natio, tam Hispana, quam Gallicana in suo sensu abundare poterit, cum vnaquæuis superioribus fundamentis fulciatur. Apud *Acta ex Saussayo.* Nostrates nulla Actorum strues; apud Saussay sequens inuenitur: S. CLARVS *post Apostolorum trophæa, ab eorum successoribus Româ ad Gentium conuersionem in Celticæ partem legatus Galliæ, ita felici suo aduentu, Satana regnum concussit, vt ipso ibidem primùm Christi Euangelium prædicante, obmutuerint Pseudo-numinum simulacra, multaque incolarum millia, aures, & præcordia diuina gratia, & veritatis tuba, aperuerint: qui cælestibus exciti signis, diuinisque verbis credentes, mysterijs quoque salutaribus initiati, nouellum Christi gregem nec modicum concursu suo excitauerunt. Vnde sacerdotum conflato in* CLARVM *liuore, ob ipsis perfido Iudici delatus, eiusque iussu comprehensus, triduo intra carcerem ieiunus concluditur, vt exploraretur, si forte inediâ maceratus, animum ad sacrificandum dæmonibus inclinaret. Sed Angelico interueniente alloquio, non potuit Christi Athleta fides, vllis terroribus commoueri, verùm quò acerbior persecutoris sæuitia, eò Martyris constantia fortior enituit. Deductus igitur ad certamen, post varios cruciatus ense percutitur, hacque redimitus aureâ cæleste regnum ouans ingressus est.* *Annus martyrij.* Hactenus Saussayus, apud quem de tempore agonis altum silentium, apud Nostros persecutio sæculo Antonini subsignatur Imperatoris, quæ fuit sub M. Antonino Vero Anno C. LXVI. vt ex Ioanne Andrea Gilio de *Persecut. Eccles. lib.* 2. *Idol.* 4. *fol.* 60. liquet.

B. SS. VITALIS, & AGRICOLÆ *Martyrum Bononiensium Translatio.* Horum Sanctorum Martyrum celebris est memoria apud omnes Ecclesiasticas Tabulas, & *Martyrologia.* Martyrologiorum Scriptores, vt ex Vsuardo, Baronio, in *Martyrolog. Roman. lit. A, fol.* 683. Constantio Felicio in *Ital.* 2. *p. fol.* 163. Dionysio Vazquez in *Castel. fol.* 181.

fol. 181. Ioanne Lupo in *Lusitan fol.* 237. Petro Galesinio in *General. fol.* 151. *&* alijs recentioribus, apud quos elogium agonis, & apud S. Ambrosium de *Exhortat. ad Virgin. lib.* 1. Actorum, & Translationis relatio; Gregorius Turonensis de *Glor. Martyr, c.* 43. & in *Histor. Francor. lib.* 2. *c.* 16. Petrus Equilinus in *Catal. SS. lib.* 10. *c.* 21. Horum sacra pignora *Hispanias* fuisse translata probant Ambrosius Morales *Histor. Hispan. Tom.* 3. *lib.* 15. *c.* 54. *fol.* 207. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 2. *c.* 98. *fol.* 73. *col.* 3. F. Ludouicus de Vega *Histor. S. Dominic. Calceatens. fol.* 7. F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedictin. Tom.* 6. *in Append. Script.* 23 *fol.* 465. *col.* 2. Qui omnes asserunt, quòd cum Anno M. D. XXXIII. Abbas Regalis Monasterij Benedictinorum S. Mariæ Naxarensis, arcam Reliquiarum vetustissimam in sacrario repositam visitaret, intra eius cauum inuenit ossa, & alia Sanctorum lipsana, cum huius Epitaphij serie in pergamineo literis Gothicis exarati, cuius talis erat tenor.

Translatio Corporum in Hispanias.

Hîc iacent CORPORA Beatissimorum Martyrum AGRICOLÆ, & VITALIS. Quæ Papa misit è Bononia Regi Garsiæ. Et è Roma CAPVT, partémque CORPORIS, S. EVGENIÆ, Filiæ Philippi, & Claudiæ.

Quòd & confirmat authenticum instrumentum à F. *Antonio de Yepes* addu[ctum in] *d. Tom.* 6. *Appendic. fol.* 465. vbi dicitur: *Et in verbo veritatis attestor* Eg[o F]elix Nouellus *Proto-Notarius Apostolicus, & Serenissimi* Philippi II. *Hispaniarum Regis Catholici Capellanus; Quod Anno à Natiuitate Domini nostri Iesu-Christi* M. D. XCII. *Indictione V. Die vero IX. Mensis Nouembris, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, &* D. N. D. *Clementis, diuina prouidentia* PP. VIII. *Anno Primo, Regni vero eiusdem Philippi XXXVI. Venerabilis in Christo Pater* F. Franciscus de Salzedo *Abbas Regalis Monasterij* S. MARIÆ *Oppidi, Ciuitatis nuncupata* NAXERA, *nullius diœcesis, Ordinis, seu Congregationis S. Benedicti, cupiens sanctas Reliquias, nempe sacrum* CAPVT, *& Ossa* S. Eugeniæ V. *&* M. *qua hactenus, vnà cum* CORPORIBVS *Sanctorum* VITALIS, *&* AGRICOLÆ *in capsa lignea ornata, auroque, & colorum varietate depicta, supra Altare Maius Ecclesiæ prædicta decenter, ac religiose adseruata extiterunt, pro vt in publico instrumento in charta pergamena ab* Eneco Cordero, *&* Petro de Belganon *Notarijs, ac Tabellionibus publicis Oppidi prædicti Die* XX. *Aprilis, Anno Domini* M. D. XXXIII. *exarato, & in publicam, & authenticam formam redacto, ac per me lecto, necnon ex publica Fratrum omnium dicti Monasterij, aliorumque huic publica actioni adstantium traditione fideliter constat, de caterò solas adseruari, custodiri, ac venerari. Cumque sacras huiusmodi* Reliquias *idem Serenissimus Rex, Serenissimique* Philippus *Hispaniarum Princeps, &* Elisabeth Clara Eugenia *Infans, ipsius Regis filij, pie videre, ac deuote cuperent venerari, idem Abbas, ac Fratres prædicti Monasterij, alijque plures Clerici seculares de eiusdem Abbatis mandato conuocati, ad Ecclesiæ portam Serenissimos Regem, Principem, & Infantem prædictos, magnâ Nobilium, & aliorum cateruâ comitatos, de more ac processionaliter exceperunt. Tunc visis, & veneratis omnibus* Reliquijs *prædictis, idem Abbas suis manibus sacrum Caput, & ossa* S. Eugeniæ *panno quodam serico antiquo, separatim à sacris* Reliquijs SS. VITALIS, *&* AGRICOLÆ, *inuolutum, & inuoluta in alteram capsam, etiam ligneam, & pictam, & ornatam, donec ornatius thecis includantur argenteis, deuote, & religiose transtulit. Ac vtraque deinde capsa ad Altare Maius in pede Icona magna ipsius Altaris in fenestris, seu loculis, eo nomine accommodatis, ferreisque chlairis, & clauibus tuto obsignatis, decenter custodienda, & veneranda collocata extitit. Præsentibus ibidem* &c. Ex quibus authenticis Testimonijs patet horum SS. Martyrum sacra pignora, & in *Hispaniam* translata, & apud Benedictinos Cœnobij *Naxarensis* custodiri, & venerari.

Diploma-tis clausula Translationem probans.

NONIS

Nouembris.

DIES V.

A. *Apud* ORETVM *Hiſpaniæ iuxta flumen* Sabalonem, *non procul à Templo Dianæ*, SS. DOMNINI, THEOTIMI, PHILOLOGI, *&* SYLVANI, *& horum ſororum, qui Maximo Imperatore comprehenſi, poſt inauditas tormentorum anguſtias, ad coronas Martyres peruenere.*

B. BRACCARÆ *Auguſtæ in Gallacia Hiſpaniæ* S. IDATII, *ipſius vrbis Epiſcopi, qui vnà cum cæteris Prouinciæ Patribus Arianorum perſecutionem perpeſſus, interfuit Concilijs* Cordubenſi, *&* Ariminenſi, *vbi abſolutus extitit* Athanaſius, *à quo celebre promeruit elogium, dèmum virtutibus clarus, & doctrinâ conſpicuus, glorioſo fine quieuit.*

C. BARCINONE *in Hiſpania Citeriori* Tranſlatio *ſacrorum pignorum* S. OLDEGARII, *ipſius vrbis Epiſcopi, quæ ſplendide quotannis reiteratur, & alacri iubilatione repetitur.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.* SANCTI DOMNINVS, *& Socij Martyres Oretani in Hiſpania.*] Non tantùm Latini Martyrologiorum Scriptores horum SS. Martyrum meminere, ſed etiam Græci in *Menologio*, vt teſtantur Galeſinius in *Not. ad h. d.* & Baronius *lit. E. fol. 686.* qui in textu Romani Martyrologij hæc verba repoſuit: ITEM *Sanctorum Martyrum* DOMNINI, THEOTIMI, PHILOTHEI, SILVANI, *& Sociorum, ſub Maximino Imperatore.* Petrus verò Galeſinius in *General. fol. 153.* prolixiorem narrationem de horum SS. Martyrum agone contexuit, licet perperam in *Græcia* paſſos contendat, eo quòd illorum memorias ex Græcorum ſcriptis extraxerit, cùm re verâ apud *Oretum Hiſpaniæ* coronas percepiſſe Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduerſar. n. 472. fol. 110.* his verbis affirmet: *Nonis Nouembris ad flumen* Sabalonem *prope* Oretum, *in Æde, quam Ethnici vocabant* Diuinæ Dianæ *ſacram,*

sacram, Sanctorum Martyrum sub Diocletiano passorum DOMNINI, THEOTIMI, PHILOLOGI, *&* SILVANI, *& horum Sororum, qui constanter mortem pertulerunt pro Christi fide, & mortui gloriosam palmam consecuti sunt.* Cum Romano conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 182. Ioannes Lupus in Lusitan. *fol.* 258. P. Heronymus de la Higuera in *Hispan. MS. fol* 57. ACTA ex Galesinij relatione breui calculo compaginabimus.

ACTA SS. DOMNINI, THEOTIMI, TIMOTHEI, PHILOTHEI, DOROTHEI, CARTERII, *&* SILVANI, *qui vnà cum* PAMPHILO, *& Tribus Virginibus Sororibus Domnini, Theotimi, & Philothei agonem compleuerunt apud Oretum Hispaniæ, ex Iuliano, & Galesinio.*

DOMNINVS, THEOTIMVS, TIMOTHEVS, PHILOTHEVS, DOROTHEVS, CARTERIVS, *&* SILVANVS *origine* Hispani, *&* Oretanæ *vrbis in Confinio* Bæticæ *ciues, cùm Christi fidem amplecterentur, & sub ferula Catholici dogmatis doctrinam cælestis Numinis addiscerent, sæuiente Imperatorum Diocletiani, & Maximiani persecutione per totius* Hispaniæ *circulos, Iudex sacrilegus* Oretum *aduenit. Qui cognitâ Sanctorum fide, & eos, verbum Dei prædicando, plurimos ad confessionem veritatis Euangelicæ conuertisse discens, protinùs in ergastulum comprehendi iussit, vbi inauditis cruciatibus eorum corpora fatigauit, & demùm ad metalla damnatos dimisit. Sed cùm eorum experiri constantiam Tyrannus decreuisset antequam ad metalla ducerentur, coram se in Tribunal sisti iussit. Quos in Domini fide constantissimè perseuerantes conspiciens, eos in equuleum positos cruciari præcepit, qui Deum laudantes tormenta pacificè perpessi sunt. Tunc temporis* PAMPHILIVS, *vnus ex Ethnicis, qui huic spectaculo aderat, summam in supplicijs tolerantiam conspicatus, secum reputans, non nisi firmâ maximorum rerum spe nixos, Sanctos posse, tàm grauibus cruciamentis pares esse, à contaminata superstitione ad Christi fidem transiuit cum Tribus Virginibus, Sororibus* DOMNINI, THEOTIMI, *&* PHILOTHEI. *Quare pudore suffusus Tyrannus, omnes simul capite plectendos pronuntiauit. Qui protinùs à satellitibus ad ripam fluminis* Sabalonis, *iuxta Ædem quam Ethnici Diuæ Dianæ sacram construxere, protracti, datis libenter ceruicibus, animas Deo redidderunt,* Nonis Nouembris, *Anno* CC. XCII. *Quorum Corpora cæteri Christiani colligentes, in loco abdito propter Paganorum sæuitiam honorificè condidêre.*

Origo, & patria.

Capiuntur.

Damnantur.

Cruciantur.

Pamphilius conuertitur.

Coronantur.

HACTENVS Sanctorum Martyrum ACTA, quæ Petrus Galesinius ex Græcorum Menologijs Latinè interpretatus est, vt ipse fatetur in *Not fol.* 180. Cætera ex Iuliano *d. n.* 472. desumpsimus. Quoad Annum agonis cùm sub Maximiano constet martyrium SS. Martyres compleuisse, consequens est ad Annum supra relatum reijciendum esse. Hinc perperam Adnotator in Martyrologij Romani *Not. lit. E. fol.* 686. in margine posuit passos circa Annum CC. XXXVII. vel CC. XXXVIII.

Annus agonis quis?

S. IDATIVS *Braccarensis Episcopus Confessor.*] Illum sæpesæpius *Sanctum* vocitat Athanasius in *Libell de Fuga sua.* A quo Syri in *Martyrolog. h. d.* eius festum appingunt, à quibus Ieronymus de la Higuera in *Martyrolog. Hispan. MS. fol.* 57. his verbis: *En las* Nonas *de* Nouiembre *la fiesta de* S. IDACIO, *Obispo de* Braga, *cuya memoria, sanctidad, y letras celebra* S. Athanasio; *y los* Syros *en su* Martyrologio *este mesmo dia.* Quæ sic Latina facies: Nonis Nouembris *festū* S. IDATII, *Episcopi* Bracearensis, *cuius memoriam, sanctitudinem, & doctrinam celebrat* B. Athanasius *&* Syri *hoc ipso die, in Martyrologio.* De eo Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 348. *n.* 154. licet perperam editor *Epitatium* vocitet. Et *Ann.* 350. *n.* 157. & *Ann.* 364. *n.* 163. & *Ann.* 369. *n.* 166. *&* in *Aduers. n.* 458 *fol.* 106. D. Rodericus

B. Martyrologia.

Scriptores.

ricus de Acuña *Histor. Braccar.1.p.c.48 fol.195.* & in *Catalog.Episcop.Braccar.n.17.* Eius ACTA nullus scripsit, illa per compendium damus tumultuarie, sic IDACIVS *natione* Hispanus *cùm ad Sedem* Braccarensem *accessisset, tempore quo Constantius Arrianâ haeresi infectus, omnes Catholicos Antistites infestabat, quare sanctissimus Praesul cum* Osio *Cordubensi,* Natalio *Toletano, & alijs indignationem Imperatoris promeruit, hinc exilium, persecutiones, & labores maximos passus est. Interfuit Concilijs* Ariminensi, *&* Cordubensi, *quibus* Athanasius *fuit absolutus ab Arrianorum calumnijs. Denique Anno* CCCLXIV. *cum alijs Romam profectus firmat Concilij Niceani regulam, cuius formam ad Concilium* Thyannense *defert, vbi cognitus à* S. Basilio, *& mirifice laudatus est. Pòst idem Sanctus* IDATIO *literas scripsit.* En Nostri Praesulis vitae summarium, caetera Deus scit. Omnia haec probantur ex verbis Iuliani in locis superiùs adductis.

Acta.

C. TRANSLATIO sacrorum pignorum S. OLDEGARII Episcopi Barcinonensis.] Res gestas huius S. Praesulis prolixius descripsere Antonius Vincentius Domenec Histor. SS. Cathalon. *lib.2.fol.75.* & alij, quorum catalogum supra *Tom.2.Die VI. Mart.fol.92.* recensuimus. Eius sacri Corporis TRANSLATIONEM ante Quingentos Annos factam refert Franciscus Diago *Histor. Comit. Barcinonens.lib.2.c.128.fol.200.* Qui *Die V. Nouembris* esse perfectam asseuerat. Quam & Nos hîc ob memoriam S. Pontificis subiungere decreuimus, ne in posterum eius anamnesis desideretur.

Scriptores.

OCTAVO IDVS

Nouembris.

Dies VI.

A. BARCINONE *in Hispania Citeriori* S. SEVERI *huius nominis I. Episcopi illius vrbis, qui sub initio* Diocletianicae *persecutionis pro Christi praedicatione percaptus, illustre martyrio sustulit Agonista trophaeum.*

B. IBIDEM *etiam* S. SEVERI *eius nominis II. ipsius vrbis Episcopi, qui religione celebris, & sanctitate mirabilis, ob fidei illibatae constantiam, clauo in fronte confossо, Martyr ad praemium repromissionis ascendit.*

C. ITEM *apud* CASTRVM-OCTAVIANVM *Hispaniae in Cathalonia* SS. EMITERII *Agricolae, &* Quatuor Clericorum, *qui S.* Seueri I. *Barcinonensis Episcopi vestigia sectantes, sicut illius in fide doctrinam fuere strenui milites assecuti, ita eius in agone supplicia fideliter sunt experti, ideo eadem passio vniuersos fecit esse germanos.*

D. In

D. *In Cœnobio* MORERVELÆ *in agro Zamorensi* Depositio S. PETRI *Abbatis, qui in* Clarauallensi *specu à S.* Bernardo *edoctus,* Hispanias *deuenit, & ibidem Abbatiali munere functus, æternos Confessor eximius religionis fructus collegit.*

NOTÆ.

A. *Duo apud Barcinonenses Seueri Episcopi.*

SANCTVS SEVERVS *huius nominis* I. *Episcopus Barcinonensis Martyr*] Fuisse in *Barcinonensi* Ecclesia, *Duos* Episcopos nomine SEVEROS, temporum differentia, & Scriptorum relatio persuadet. Alterum sub *Diocletiano* Imperatore passum, de quo Flau. Dexter in *Chron. Ann.* 285. his verbis: *Barcinone* S. SEVERVS *eiusdem vrbis Episcopus & Martyr.* & sequuntur Ioannes Vasæus in *Chron. Ann.* 306. D. Laurentius Padilla de *SS. Hispan. fol.* 46. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionat.* 2. *p. fol.* 2020. Alfonsus Villegas in *Flor. SS. Hispan. Tom.* 3. *fol.* 319. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c.* 4. *& lib.* 12. *c.* 23. Ioannes Marieta *Histor SS. Hispan. lib.* 1. *c.* 23. Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS. Catalon. lib.* 1 *fol.* 104. & alij. Alterum sub *Constantino* Imperatore, de quo Dexter in *Chron. Ann.* 352. hac serie: *Barcinone* S. SEVERVS *religionis causâ ab hæreticis* Arrianis, *cùm eam Sedem pie recteque regeret, patitur.* Conueniunt Iulianus Archypresbyter Toletanus in *Chron. Ann* 634. *n.* 317. Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. lit* C. *fol.* 687. Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS. Catalon. lib* 1. *fol* 104. F. Franciscus Diago *Histor. Comit. Barcinon. fol.* 36. *&.* 204. Biuarius in *Comment. ad Dextr. in Chron. d. Ann.* 285. *n.* 10. *fol.* 302. *& Ann.* 352. *n.* 3. *fol.* 382. Quod discrimen etiam notauit Helleca Cæsaraugustanus in *Addit. ad Max, fol.* 223. apud R. Car, hac clausula: *Hac tempore Duo* SEVERI, *Barcinonenses Episcopi, Martyres cum gloria miraculorum, & signis, dicuntur clarere. Senior sub* Diocletiano *claruit, alter sub* Constantino. Ab his itaque SEVERIS Barcinonensis Sedis Præsulibus, martyrio, & sanctitate illustribus, diuersus fuit alter SEVERVS cuius nomine interfuit Ioannes vicarius IV. Concilio Tolerano, vt ex ipso liquet, ad Annum DC. XXXIII. coacto. Cui perperam *Molanus*, & *Baronius*, quibus subscripsit Rodericus Carus ad *Dextr. Chron. Ann.* 352. *lit. lit. S. fol.* 124. martyrium tribuunt, cùm reuera. qui ab Arrianis clauo confosso fuit occisus SEVERVS huius nominis II. dignoscatur, vt optime Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 12. *c.* 20. idem Carus *d. fol.* 123. Biuarius in *Not. ad Addit Braulion. n.* 8. *fol.* 23. notarunt. Quibus sic prælibatis venio ad ACTA genuina S. SEVERI Senioris pro vt ratio temporum suadet.

I.

II.

III.

ACTA S. SEVERI, HVIVS NOminis I. Episcopi Barcinonensis in Hispania, Martyris, ex Vassao, Truxillo, & alijs.

Origo, & patria.

SEVERVS *natione* Hispanus, Barcinone *celeberrimâ Tarraconensis Prouinciæ Citerioris vrbe progenitus, & oriundus, qui sub* Theodosio *illius Sedis Antistite in Ecclesia ministeria sublimatus, tales de se in fide exhalauit odores, vt in cœlum sublato* Theodosio *Magistro, protinùs ad Sedem* Barcinonensem *Pontifex inauguratus ascenderit. Muneris huius itaque onere decoratus, statim animum ad firmandum fidelium animos appli-*

Episcopatus

cuit, & quia effraais Imperatorum Diocletiani, *&* Maximiani *persecutio per totum Romanum Orbem, aduersas Christi membra, recipiebat exordium, omnes sua diœcesis Christicolas ad constantiam in cruciatibus, ob fidem susceptam, viriliter roborabat. Tunc temporis è Gallia* Hispaniam *Dacianus Præses pertransiens, Caucoliberi, & alibi plurimos martyrio coronauit, &* Barcinonem *ingrediens, edicta protinus publicare constituit, quibus profanus Iudex omnes Ciues ad Deorum venerationem exhortabat & cultum. Tunc* SEVERVS *vrbem relinquens,in* Castrum Octauianum *cum* Quatuor Clericis *socijs concessit, vbi* Emiterium *agricolam in fidei confessione roborauit, & satellites venturos spectans, tandem martyrio cum Emiterio,& Clericis, vitam denudauit*, VIII. Idus Nouembris, *Anno* CC. LXXXV. *vel circiter.*

Exercitia.

Daciani edicta.

Coronatur.

HÆc sunt quæ potuimus ACTA coagulare de Nostro hoc Primo SEVERO, hactenus à *Catalanis* ignorato, & à *Castellanis* cognito, cuius, & Secundi res gestas illi prorsus Inuerterunt, secessumque Primi in *Castrum Octauianum* Secundo tribuenres, vt ex Actis *Domenec* apparet. Nos ista veriora credimus, vnusquisque quod verius conspexerit insequatur, nam in hisce rebus tantâ vetustare obuolutis, sufficit aliorum vestigia insectari.

B. S. SEVERVS *huius nominis* II. *Episcopus Barcinonensis Martyr.*] Huius S. Præsulis, & Martyris memoriam recolunt Molanus in *Addit. ad Vsuard. fol.* 187. à quo Baronius in *Martyrolog. Roman. h.d.lit.C. fol.*686. hac clausula: *Barcinone* S. SEVERI *Episcopi, & Martyris, qui ob fidem Catholicam, clauo capite confosso, martyrij coronam accepit.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 182. *col.*2. Ioannes Lupus in *Lusitan.fol.*238.*col.*2. P. Ieronymus de la Higuera in *Hispan. MS.fol.*57. Petrus Galesinius in *General fol.*153.*col.*2. & cæteri recentiores. De eo Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 352. Helleca in *Addit. ad Max.fol.*223. apud Carum, & omnes superiùs citati, quibus adde Ieronymum Pujades in *Histor. Cathalon. lib.*4.*c.*51.*fol.*193. & *lib.* 6. 28.*fol.* 279. *& c.* 30.*fol.* 281. *& c.* 97. *fol.*326. à quo & *Domenec*, Lectionibusque Breuiarij Barcinonensis hæc ACTA sumimus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. SEVERI HVIVS Nominis II. Episcopi Barcinonensis in Hispania, Martyris, ex Breuiario, & alijs Scriptoribus.

Origo.

Sedes.

SEVERVS *origine* Hispanus, *ex* Barcinonensi *vrbe progenitus, qui cùm ad annos competentis peruenisset ætatis, totum se ad studia tradidit literarum, quibus adeò profecit, vt sui seculi doctissimus haberetur. Hinc virtutum copiâ, & doctrina specimine feliciter onustus ad* Barcinonensis *insulæ fastigium peruenit, tempore quo Arrianorum lues totam* Hispaniam *depascebat. Quorum erroribus cùm se se opponere S. Præsul omnino satageret, ab ipsis impetitus est, ita vt eius vitam perdere conarentur. Quod vt perficerent, illum inquirere cœperunt; qui Christi præceptum, consiliumque insequi cupiens, quo dicitur*: Si persecuti fuerint vos in vna ciuitate, in aliam fugite: *Barcinonem deseruit, & ad locum desertum auide properauit, vbi se persequentes spectare proposuit, quos credebat protiaùs aduersus se profecturos. Qui S. Virum in vrbe quærentes, & iter quo pergeret agnoscentes, illicò tanquam lupi rapaces S. Præsulem quæritarunt, & in locum quo se receperat, aduenientes,* S. SEVERVS *illi accurrens dixit*: Quem quæritis? *Illi magnis clamoribus vlulabant, dicentes*: SEVERVM *quærimus, vt pœnas suorum facinorum* luat. *Quibus S. Antistes respondens ait:* Ego sum SEVERVS, quem quæritis. Si propter fidem à SS. Patribus in Concilio Nicæno aduersus Arrium hæreticum promulgatam me perdere concupiscitis, præsto sum; quidquid volueritis agite. *Tunc satellites in eum tumultu maximo manus iniecère, & in locum* Barcinone

Barcinonem deseris.

Comprehenditur.

proximum

proximum traxere, quo Pontificis egregij, post varia fustium, & pugionum verbera, & ictus, caput clauo affixo terebrarunt, & eius anima Angelis comitantibus, in cælum latabunda conscendit, VIII. Idus Nouembris, *Anno Domini* CCC. LII. *Cuius sacrum* Corpus *à fidelibus honorifice collectum, & ad* Castrum Octauianum *conditum, ibidem delituit, donec postmodum* Die III. Augusti, *Anno Domini* M. CCCC. V. *Martinus Aragoniæ Rex, ob tibiæ sanitatem interuentu S. Præsulis receptam, illud ad Sedem* Barcinonensem, *Benedicti* XIII. *facultate concessâ, transtulit, vbi adhuc honorifice requiescit.*

Coronatur.

Corporis Translatio.

En Acta genuina, nam quæ de interuentu in Concilio IV. Toletano circumferuntur, & de assistentia in promulgatione legum Gothorum, à Cathalanis Scriptoribus referuntur, proculdubio maximum errorem continent, vt rationibus Historicis probant Ambrosius Morales *d. lib.* 12.*c.*20. & F. Franciscus Biuarius in *Not. ad Maxim.n.*8.*fol.*23. & Nos supra diximus in *Prolegom. ad Not. S. Seueri I.* Barcinonens. Episcop.*h.d.lit. A.*

Error Scriptorum detegitur.

In Antiquo *Breuiario* MS. quo olim vtebatur Monasterium S. *Cucuphatis del Valles*, vbi olim fuit *Castrum Octauianum*, erat vetustum Officium Ecclesiasticum in huius S. Præsulis honorem, & in eo sequentes Hymni.

AD VESPERAS

Hymnus I.

Ave præsul Barcinonæ,
Aue Pater pijssime,
Aue ciuis noster bone,
Miles inuictissime:
Melos sume plebis pronæ
Te laudantis optime.
Barcinonæ incolatum
Cuius es indigena,
Commutasti ad locum gratum,
Vbi eras aduena,
Sed traxisti ad innatum
Pignora terrigena.
Pastorali insignitus
Huius Sedis baculo,
Gegem pasce; quo fulcitus
Es cælesti pabulo:
Placa Deum, non oblitus
Huic tuo populo.
Eia ergo Martyr Christi,
Vrbis huius Pontifex,
Non dimittas quos fouisti,
Velut bonus artifex;
Sed augeat quod cœpisti
Summus rerum Opifex.

Luas

Laus, virtus, & honor Deo
Sit Patri ingenito,
Flamini, & Nazareno
Patris vnigenito
Qui coronam cum trophæo
Dat SEVERO *inclyto. Amen.*

AD MATVTINVM
Hymnus II.

ILluxit celebris hac dies annua,
Et lux in tenebris fulget præcipua,
Dum vita mulcebris, & gesta ardua
SEVERI *sancti panditur.*
Iste ignobilis est ex plebicula,
Sed fit mirabilis dùm sine macula,
Est Præsul humilis, splendens vt facula.
Atque exemplar posteris.
SEVERVS *igitur vtens coniugio,*
Sic Mundo fruitur, & Dei studio,
Simulque iungirur sacro psalterio,
Et seculari citharâ.
Clerus & Populus, columbâ nuntiâ,
De Patre æmulus, diuinâ gratiâ,
Eligit sedulus hunc in concordia
Vrbis huius in præsulem.
Ergo Pontificem nostrum, & Incolam
Colamus inuicem, tanquam cœlicolam,
Vt hostem obicem, & carnem friuolam
Pellat, regat, & protegat.
Te vera Deitas, Trina, & Vnica,
Nostra mortalitas exposcit mendica,
Vt tua bonitas gaudia cœlica
Det nobis exorantibus. Amen.

AD LAVDES
Hymnus III.

SEVERI *Sancti merita*
Nunc pangamus solemniter,
Vt eius vita inclyta
Nostram reformet iugiter.

Hic fructum continentium
Cum uxore nanciscitur,
Et sic ad Sacerdotium
Coniugatus prouehitur.
Pontificalem infulam
Clauis ornauit ferreis,
Christo ferens hanc plantulam
Riuam tinctis purpureis.
Hunc ergo nostrum Præsulem,
Ciuem, & Patrem inclytum
Venerantes, ac Consulem;
Festum colamus debitum.
Sit laus, virtus, & gloria
Christo Regi Altissimo,
Qui dat regna cælestia
SEVERO *inuictissimo. Amen.*

An fuerit vxoratus.

Quatenus in hisce Hymnis dicitur S. SEVERVM fuisse *matrimonio copulatum*, prorsus à veritate discedit, vt notarunt Antonius Vincentius Domenec in *Hist. SS. Cathalon. lib. 1. fol.* 105. & Ieronymus Pujades in *Histor. Cathalon. lib. 4. c. 51. fol. 194. col. 3. & lib. 6. c. 31. fol.* 281. cùm constet eum ex Cleri Barcinonensis familia electum fuisse, nec lanificio vacasse, nam hæc qualitas *Seuero* Rauennatum Pontifici quadrat.

Quo anno coronatus?

Cæterum circa Annum, quo S. SEVERVS martyrio occubuit, plures opiniones legimus I. Dextri ad CCC.LII. II. Domenec & Puiades ad CCCC.LXXXV. III. Molani, & Baronij ad DC. XXXVIII. sed proculdubio, eum martyrio fuisse coronatum ad Annum CCC. LII. credimus, ex relatione *Dextri*, qui omnium Scriptorum antiquior, de agone S. Præsulis eodem Anno fidem facit: de qua non est amplius hæsitandum, adeò vt cæteræ opiniones prorsus auctoritate *Dextri* antiquatæ remaneant.

C.

Cum quo Seuero occisi?

SS. EMITERIVS *Agricola, & Socij Martyres Barcinonenses.*] Anceps quæstio est inter Scriptores, an isti Martyres socij fuissent S. SEVERI Episcopi Barcinonensis I. An II? In qua alij socios I. Alij socios II. constituunt. Sed Nos opinionem Vasæi, Ambrosij, Marieta, & Biuarij insecuti credimus hos SS. Martyres cum *Primo* occisos, non cum *Secundo*, vt Cathalani Scriptores contendunt. Audi Biuarium in *Comment. ad Dextr. Ann. 352. n. 3. fol.* 382. postquam superius citatos allegasset: *Qui asserunt* Quatuor *cum* (SEVERO I. *Sacerdotes martyrio coronatos fuisse.* Hinc quia nihil singulare in eorum ACTIS reperitur calamum suspendimus.

D.

Martyrologia.

S. PETRVS *Abbas Monasterij Moreruelæ Confessor.*] Eius memoriam recolunt Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedict. h. d. fol.* 95. hac serie: *In Hispania S.* PETRI *Abbatis, Ordinis Cisterciensis.* Andreas Saussay in *Martyrolog. Gallican. Tom. 2. in Supplem. fol.* 1192. hoc elogio: *Eodem die S.* PETRI *Abbatis, qui apud Claram-Vallem à S. Bernardo pijs institutis imbutus, tùm ex Gallia in* Hispaniam *ad subsidium religionis ante collapsæ, tempore* Alphonsi VII. *directus, Primus Abbas creatus est Cænobij* S. Mariæ de Moreruela *in agro* Zamorensi *nouiter restaurati. Vbi collectis plerisque alumnis, quos religiosis theorijs informauit, tam verbo quam opere potens, prophetiâ, & signis conspicuus, in Christo felici somno æternæ pacis quieuit.* Chrysostomus Enriquez in *Menolog. Cisterciens.* Die I. August. *fol.* 248. sequenti clausulâ: Moreruelæ *in* Hispania B. PETRVS, *Primus eiusdem loci ex ordine*

Cisterciensi Abbas, Vir religione, & sanctitate præcipuus; doctrina & miraculorum gloriâ celebris, & spiritu prophetico clarus; qui exuto iam mortalitatis corpore diuino splendore circumcinctus, & aureâ redimitus corona inter cæteros cœlestis Curiæ ciues conspectus est. De eo Aybertus Abbas de *Vir. Illustr. Cisterc. l.* 2. Angelus Manrrique in *Kalendar.* & in *Annal. Cisterc. Tom.* 1. *Ann.* 1131. *c.* 9. *n.* 4. & 7. *fol.* 231. & *Ann.* 1142. *c.* 10. *n.* 1. & 3. *fol.* 433. F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 7. *Cent.* 6. *Ann.* 985. *c.* 3. Hugo Menardus *lib* 2. *Obseruat. fol.* 737. Chrysostomus Enrriquez in *Fascicul. Cisterc. Tom.* 2. *lib* 2. *Dist.* 26. *c.* 15. Gaspar Iongelinus in *Notit. Abbat. Cisterc. lib.* 6. *c.* 1. *fol.* 4. ACTA hac breui relatione descripsit Enrriquez; & D. Angelus Manrrique Episcopus Pacensis in Annalib. locis superius recensitis: PETRVS *origine* Gallus, *à primis iuuentutis annis* Claram-Vallem *incoluit, & factus* S. Bernardi *Abbatis illius Cœnobij discipulus, plurimos virtutum odores spirauit, adeo, vt petente* Alfonso VII. *Castellæ Rege aliquos Monachos, qui Monasterium* S. Mariæ de Moreruela *restaurarent, S. Vir à B. Magistro in* Hispaniam *missus est. Qui protinus Abbas electus, in illud normam Cisterciensis instituti mirabiliter introduxit. Fuit miraculorum, & prophetiæ gratiâ clarus. Nam per huius spiritum prædixit Reginæ* Hispaniæ, *quod pariturn esset filium; quin cum sine liberis esset, & S. Abbati mandasset, rogans vt pro hac re Dominum precaretur, respondit, eodem anno concepturam, & parituram, vt ad vnguem contigit. Obijt S. Abbas* VIII. Idus Nouembris ad *Annum* M. C. XLII. *vel circiter. Post cuius obitum, illum diuino splendore circumcinctum, & aurea redimitum coronâ, inter cæteros cœlestis curiæ ciues Fernandus eiusdem Monasterij sanctæ conuersationis Religiosus conspexit. Hinc ipsius seruatæ vestes, & pro sacris exuuijs custoditæ reuelantibus Angelis, & post* XXXVIII. *Anno elapso, claruere miraculis.* Hactenus ACTA, in quibus Episcopus Pacensis *d. Ann.* 1142. *c.* 10. *n.* 1. *fol.* 433. Quæstionem mouet de huius Reginæ nomine, cui S. Vir sobolem promisit. Et ingenue fatetur hanc vocatam fuisse *Berengariam*, quæ Castellæ *Sanctium* cognomento Desideratum Principem dedit. Alia qui desiderat, adeat Scriptores Cistercienses.

Scriptores.

Acta.

SEPTIMO IDVS
Nouembris.
DIES VII.

A. ALBIÆ *in Aquitania* S. AMARANTHI *Martyris, qui ex vrbe* Amarantho *in tractu* Braccarensi, *à qua nomen accepit oriundus,* Aquitaniam *adijt, & in Decij Imperatoris persecutione, pro fidei Catholicæ religione comprehensus, martyrio coronatur. Cuius sacrum Corpus, post multum temporis Christianis reuelatum, & in honestiori loco repositum, plurima Deus S. Martyris interuentu, vt inquit* Turonensis, *miracula patrat.*

DERTOSÆ

B. DERTOSÆ *in Cathalonia Hiſpaniæ feſtiuitas* Dedicationis *ipſius Cathedralis Eccleſiæ, quæ opulento repetitur faſtu, & honorifico colitur anniuerſario.*

NOTÆ.

SANCTVS AMARANTHVS *Martyr Albienſis in Gallia.*] Huius S. Martyris nomen deſcriptum in Tabulis Eccleſiaſticis inuenio apud Bedam, Vſuardum, Adonem, & alios, à quibus Cæſar Baronius in *Martyrolog. Roman h.d.lit.C.fol* 689. his verbis : *Eodem die* S. AMARANTHI *Martyris, qui apud* Albigenſem *urbem, exacto agonis fidelis curſu ſepultus, viuit in gloria.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan.fol.*183. Ioannes Lupus in *Luſitan fol.*239.*col.*2. Conſtantius Felicius in *Ital.*2.*p.fol.*163. Petrus Galeſinius in *General.fol.*154. Andreas Sauſſayus in *Gallican.Tom.*2.*fol.*839. De eo S. Gregorius Turonenſis de *Glor. Martyr c.*57. Petrus Equilinus in *Catalog.SS.lib.*10.*c.*35. apud quos ſummarie ACTA ſine originis expreſſione, quam *Hiſpanam* fuiſſe hocce vetus *Epigramma* ſuadet.

Martyrologia.

Scriptores.

Hic AMARANTHI *ſacra quieſcunt Martyris oſſa,*
Quem Decius ſæuus ſuſtulit obque fidem.
Iſte Amaranthi *natus, in vrbe* Tagilde *creatus*
Nomine natalis, Gallica Regna petit.
Tunc illum cognouit amænos Albia *campos*
Sanguine rigantem pro fide, nuncque iacet.
Tempore delituit multo, ſed Numina CORPVS
Chriſticolis monſtrant, quò Deus alta facit.

Huius Carminis Auctorem agnoſco Iulianum Archipresbyterum Toletanum in meo *Codice MS. Carmin. de SS. Hiſpan.* inter carmina *Hali* Burdigalenſis Poëtæ ſæpius à Nobis repetito. Hinc ACTA dabimus integra, vt iuſtituto pareamus.

ACTA S. AMARANTHI MARTYris Albigenſis origine Hiſpani ex Vetuſto Epigrammate, Equilino, & Turonenſi.

AMARANTHVS *natione* Hiſpanus, *ex ea parte, quam* Luſitaniam *vocitant, in vrbe* Amarantho, *è qua nomen ſuſcepit, oriundus, & apud* Tagildem *oppidum educatus, cùm* Hiſpaniam *adoleſcens deſerere ſatageret,* Galliam *perrexit, & in* Albiæ *vrbis territorio ſubſiſtens, Chriſti legem ſingulis imbuere accolis conabatur Grandem igitur per illius regionis angulos cùm ſedulus auſpicaretur prouentum,* Decij *Imperatoris in Chriſti Eccleſiam cæpit furere veſania, quâ vniuerſos Chriſti fideles, ob teſtimonium diuinæ veritatis, prorſus extinguere ſæua Præſidum rabies procurabat. Hinc S. Vir, iuſſu impij Galliarum Iudicis conſtrictus, & in ergaſtulum coniectus, vt fidem ſuſceptam deſereret, & Dijs Gentilium thura litaret ſedulo monebatur. Sed Martyr Dei omnia hæc deſpiciens monita, ſolum Chriſtum verum Deum adorandum prædicabat. Cuius conſtantiam ſæpe Præſes experiens, benignitatis & manſuetudinis oblitus illum varijs dilacerare*

Origo, & patria.

Galliam properat.

Comprehenditur.

Coronatur. *Sepelitur corpus, & reuelatur.* *Miraculum.*

cruciatibus praecepit, quo facto, cùm demum maiori fiducià, & strenuitate Martyrem fidem ipsam asserere conspexisset, illum obtruncatione capitis damnauit. Tunc satellites Beatissimum Agonistam excipientes gladio percusserunt, cuius anima in cælum triumphali redimitu coronà feliciter euolauit, VII. Idus Nouembris, *Anno Domini* CC. LIII. *vel circiter.* CORPVS *autem sanctissimi Pugilis noctu cateri Christiani colligentes, illud honorifice condiderunt: cuius, vt historia passionis declurat, sepulchrum diù vepribus, sepibusque contectum latuit, sed, Domino iubente, Christianis populis reuelatum est, nam ex crypta in qua quiescebat, patefacta resplenduit. Sed cùm, hostilitate impellente, locus ille ab habitatoribus fuisset euacuatus, à longinquo venientes incola honorem B. Martyri quasi custodi propriu nitebantur impendere. Igitur cùm cereos frequenter deuotio Christiana deferret, quadam die contigit, vt quidam pro longinquitate itineris incrementum ignis quo accenderetur cereus non exhiberet. Arreptumque silicem ferro verberat, quasi ignem eliciturus, quod dùm ageret, & crebris ictibus lapidem quatiens, nihil foes posset excutere, cælesti lampade cereus, qui iam beato sepulchro adfixus erat, inluminatur: sicque factum est, vt qua humana non expleuerant industria, peragerentur diuini Numinis maiestate. Cessante humano studio cælestia officia ministrantur lumineque noui fulgore cereus clarificatur accensus. Quod cùm populis manifestum fuisset, incrementum foci vlterius ad accendendum lumen nullus exhibere præsumpsit. Postquam verò locus ille inhabitari ab hominibus assidue cæpit, atque ibi domus, in quibus ignis accenderetur, adessent, hoc miraculum non est vltrà præstitum plebi, cùm alijs miraculis frequentiùs illustretur.*

S. Eugenius Episcopus Carthaginensis moritur orans ad thecam S. Amaranthi.

HACTENVS S. Martyris ACTA integra & genuina, quæ ex *Epigrammate Iuliani*, & ex relatione S. Gregorij Turonensis de *Glor. Martyr. c.* 57. *fol.* 76 desumpsimus. Qui *n.* 58. *fol.* 77. addit, quòd cùm oraret ad eiusdem S. Martyris tumbam *S. Eugenius* Carthaginensis Episcopus, ab Arrianis ex Africa relegatus, apparente sibi B. AMARANTHO, qui ipsum ad gloriæ consortium inuitabat, Christi in pace piam efflauit animam. Quod & Saussayus *d. Tom.* 2. *Martyrolog. Gallican. fol.* 839. & *Tom.* 1. *fol.* 430. & in *Append fol.* 1207. retulit.

Topographia, & antiquitas vrbis Amaranthi.

QVATENVS ad *Hispanam* originem ex vrbe *Amarantho* Prouinciæ *Lusitania*, quam *Iulianus* S. Martyri tribuit, non est cur dubitet eruditus, cùm ex antiquis monumentis illius regionis constet, hanc vrbem fuisse conditam ante Christum natum per CCC. LX. annos, vt Brandaõ *Histor. Lusitan lib.* 15. *c.* 25. Bernardus Brito in *Monarch. lib.* 2. *c.* 11. Estazo in *Antiquit. Portugall. c.* 31. referunt: quæ prorsus vetusto nomine ignorato, deinceps cœpit AMARANTHVM nuncupari, à nomine cuiusdam *Ducis Romani*, qui hoc nomine appellabatur, cuius forte sepulchralis Inscriptio est, quæ adhuc apud *Braccaram* in Xenodochio S. Marci legitur, hisce characteribus:

AMARANTHVS.
SENECIONIS.
H. S. E.

Quem adducit D. Rodericus de Acuña *Histor. Braccar.* 1. *p. c.* 3 *fol.* 18. *col.* 4. De huius vrbis antiquitate etiam videndus Rodericus Mendez in *Populat. Hispan. tit. Portugallia. c.* 131. *fol.* 128. *col.* 3. vbi restaurationem huius vrbis, & eius vicissitudines ad amussim recenset.

Vrbis antiquitas, & fides. *Sedes.*

B. FESTVM DEDICATIONIS S. E. DERTOSANÆ *in Cathalonia.*] Huius antiquissimæ, & fidelissimæ vrbis primordia plures ex Nostris Scriptoribus vetustissimo Regi Hispaniarum IBERO tribuunt, eamque vocitatam ab eo fuisse IBERAM, sed postmodum sub Scipione, qui eam amplificauit, DERTOSÆ nomen accepit, quam hodie, voce corrupta, TORTOSA nuncupant Nostri, & Exteri. Hæc igitur insignis Ciuitas fidem Christi suscepit ab Apostolo *Paulo*, qui in ea Cathedralem Ecclesiam erexit, & isti *S. Ruffum* Simonis Cyrenei filium, in Episcopum præfecit, vt suo loco infra hoc eodem Mense, Die XXI. di-

ctum

ctuti sumus. Deinceps ad Annum vsque DCC. XVI. vel circiter eadem Ecclesia suos habuit Pontifices, quò ob Sarracenorum inuasionem tota *Hispania* eorum iugo paruit, & *Dertosa* perfere CCCC. XXXIII. annos, quibus absolutis, Raymundus Berengarius Comes Barcinonensis eam à seruitute Maurorum liberauit ad Annum Domini M.C.XLVIII. & Cathedralem ei restituit Ecclesiam, vt constat ex Bulla Eugenij III. Pont. Max. Sed ad Præsulum Catalogum accedamus, vt morem in hac Anamnesi inceptum prosequamur: *Instauratio.*

CATALOGVS EPISCOPORVM S. E. Dertusanæ in Cathalonia Hispaniæ, ex varijs Scriptoribus, & Concilijs.

I.	S. RVFFVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus I. filius Simonis Cyrinensis, Discipulus S. Pauli Apostoli Confessor, obijt ad Annum Domini LXX.	70
II.	LIRIOSVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus II. cuius memoria apud Luitprandum Ticinensem in *Aduersar. n.* 189. ad Annum CCC. LXXX.	380
III.	HEROTES huius nominis I. Episcopus Dertosanus III. Qui cum alijs Episcopis Paulum misit Orosium ad Concilium Africæ congregatum, ex Dextro in *Chron. Ann.* 400. *n.* 2. apud Biuar. *fol.* 422. Eius memoria ad Annum Domini CCCC. XXVIII. vel circiter.	428
IV.	HILARIVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus IV. cuius memoria apud Iulianum Toletanum in Chron. Ann. 465. n. 243. & 245. Anno CCCC. LXV.	465
V.	VRSVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus V. interfuit Concilio I. Tarraconensi, Eius memoria ad Annum Domini D. XX.	520
VI.	ASSELLVS huius nominis I Episcopus Dertosanus VI. interfuit Concilio Barcinonensi III. Cuius memoria ad Annum Domini D. XL.	540
VII.	MAVRELLVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus VII. Concilio Ilerdensi interfuit, ad Annum Domini D. XLVI.	546
VIII.	FRVISCLO huius nominis I. Episcopus Dertosanus VIII. qui ex Arriana hæresi ad fidem Catholicam conuersus est, in III. Toletano Concilio ad Annum Domini D.LXXXIX.	589
IX.	IVLIANVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus IX. interfuit Catholicus Concilio Toletano III. Cæsaraugustano I. & Barcinonensi I. ad Annum D. XCIX.	599
X.	IOANNES huius nominis I. Episcopus Dertosanus X. interfuit IV. & VI. Concilijs Toletanis, & eius memoria ad Annum DC. XXXVIII.	638
XI.	RVFFINVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XI. Cuius memoriam repetit S. M. Maximus ad Annum DC. XLIV.	644
XII.	AFRILLA huius nominis I. Episcopus Dertosanus XII. interfuit Concilio VIII. Toletano, ad Annum DC. LIII.	653
XIII.	CECILIVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XIII. interfuit Concilijs XII. & XV. ad Annum DC. LXXXVIII.	688
XIV.	INVIOLATVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XIV. interfuit Concilio Toletano XVI. ad Annum DC. XCIII.	693

Huius Præsulis tempore creditur euenisse Hispanum excidium, in quo vrbs Dertosana *Maurorum potentiâ, & Dei iudicio capta dignoscitur, qua sub eorum dominio ab Anno* DCC. XV. *ad* M.C.XLVIII. *quo Christianis fuit restituta, iacuit. Hinc Episcoporum series subsequitur.*

XV. GAVFRIDVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XV. olim Abbas S. Ruffi Monasterij Auenionensis in Gallia, qui Septem primos Canonicos secum attulit, obijt Die XXVIII. Maij, Anno M. C. LXV. sepelitur in Capella S. Candidæ, hoc Epitaphio. 1165

Antistes Primus Dertosæ *laudis opimus,*
Gaufridus *dictus, in cœlo sit benedictus;*
Hac petrâ fossâ sunt huius venerabilis ossa.
Centum cum Mille Decies Sex, qui non sit ille
Annorum Decem numerus, quo transitus isti;
Spiritus astra petit, tumulo corpus requiescit,
Junius est Mensis cum.............................
Quinque Kal.............................

XVI. PONTIVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XVI cognomento *Mulnella*, ex Canonico regulari Ordinis S. Augustini prove Summi Pontificis decretum exposcebat, quòd huius Ecclesiæ Præsules ex hisce Canonicis eligerentur. Diem clausit extremum XXVII. Iulij, Anno M. C. XCIII. sepelitur in eadem Capella, hac epigraphe: 1193

Pontius *est dignus Pastor, Præsulque benignus,*
Cognomen cuius Mulnellas *& fuit huius;*
Clauditur in tumulo, licet altum corpus in arcto.
Anno Milleno Centum Nona-quoque-Geno,
Tertius addatur numero, qui supra locatur,
Augusti Mensis Sexto numerando Kalendis.

XVII. GOMBALDVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XVII. cognomento *De S. Oliua*, ex Canonicorum Regularium familia, à Capitulo electus, vitam exuit Die XXIII. Ianuarij, Anno M. CC. XII. sepelitur in eadem Capella, hoc carmine: 1212

Est exaltatus in statu Pontificatus
Gloria non clita sancta Gombaldus Oliua,
Exijt à Mundi laqueis, pelagique profundi,
Anno Millesimo Centesimo duplex cum Duodeno;
Est Februi Mensis decimo numerando Kalendis.
Viuat cum Christo tumulo qui clauditur isto.

XVIII. PONTIVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus XVIII. cognomento *De Torrellas*, Canonicus etiam Regularis, à Capitulo electus, viuere desijt Die XXIX. Augusti, Anno M. CC. LIV. sepelitur in eadem Capella, hoc elogio:

Pontius *est factus toto Clero........*
Archimandrita laudabilis moribus & vita,
Hic de Torrella *dictus, sedansque rebella,*

Mille

Mille Ducenti sunt si Quinquaginta ponantur
Quatuor appositis Anni, tot recte probant,
A Christo nato, cum Episcopus exit ab arcto
Corpore, clauduntur hac tumbâ membra teguntur,
Septembris Mensis Quarto dicendo Kalendis.

XIX. BERNARDVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XIX. cognomento, *de Olivella*, ex Canonico Regulari, qui postea ad Annum M. CC. LXXII. ad Sedem Tarraconensem translatus est, quâ obijt Anno M. CC. LXXXVII. 1272

XX. ARNADDVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XX. cognomento *de Iardino*, multa singularia in Ecclesia, & diœcesi fecit, vt ex eius stemmatibus liquet, obijt Die XXX. Iulij, Anno M. CCC. VI. sepelitur hocce encomio. 1306

Clauditur in tumulo Præsul venerabilis isto,
Arnaldus *de* Iardino, *qui vixit iure diuino.*
Annis Millenis Ter-centenis quoque Senis,
Augusti Ternis Denis obijtque Kalendis.

XXI. DALMATIVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXI. cognomento *de Monte-Oliuo*, ex Decano Tarraconensis Ecclesiæ, obijt eodem Anno, & ob hoc perperam ab aliquibus reijcitur, cùm fuisset electus, & confirmatus. 1306

XXII. PETRVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXII. cognomento *Betteto*, à Capitulo electus, & à Summo Pontifice confirmatus, obijt Dertosæ Die VIII. Maij, Anno Domini M. CCC. X. iacet in Capella S. Candidæ. 1310

XXIII. FRANCISCVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXIII. cognomento *Paholaco*, à Capitulo electus, & à Summo Pontifice confirmatus, vitam exuit Die V. Nouembris, Anno Domini M. CCC. XVI. cuius corpus in Capella S. Candidæ conditum fuit. 1316

XXIV. BERENGARIVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXIV. cognomento *de Prades*, ex Canonico Regulari à Capitulo electus, & à Pontifice Summo confirmatus, diem clausit extremum XX. Februarij, Anno Domini M. CCC. XL. iacet in Capella S. Candidæ cum Epitaphio. 1340

XXV. ARNALDVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus XXV. cognomento *de Lordato* à Benedicto XII. Pont. Max. electus, obijt Die III. Maij, Anno Domini M. CCC. XLVI. 1346

XXVI. F. BERNARDVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus XXVI. cognomento *de Oliuer*, ex Eremita Augustiniano à Capitulo electus, & à Pontifice Maximo confirmatus, obijt Die XIV. Iulij, Anno M. CCC. XLVIII. 1348

XXVII. IACOBVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXVII. cognomento *Cion*, ex Ilerdensi Episcopo ad hanc sedem translatus à Clemente VI. Pont. Max. Obijt in Oppido S. Matthæi huius diœcesis in Regno Valentino, XVIII. Die Octobris Anno Domini M. CCC. LI. 1351

XXVIII. STEPHANVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXVIII. ex Helenensi Præsule, obijt Romæ, Anno Domini M. CCC. LVI. 1356

XXIX. IOANNES huius nominis II. Episcopus Dertosanus XXIX. cognomento

gnomento *Fabra*, electus ab Innocentio VI. Pont. Max. postea ad Ecclesiam Carcassonensem in Gallia translatus Anno Domini M. CCC. LXII. 1362

XXX. D. IACOBVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus XXX. cognomento *de Aragon*, D. Petri Infantis filius à prædicto Innocentio VI. electus, post ad sedem Valentinam translatus Anno M. CCC. LXIX. obijt Cardinalis M. CCC. XCVI. 1369

XXXI. D. GVILLELMVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXXI. cognomento *de Torrellas*, ex Episcopo Barcinonensi ab Vrbano V. Pont. Max. translatus: obijt Die XVI. Februarij Anno M. CCC. LXXIX. 1379

XXXII. D. HVGO huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXXII. cognomento *Bages* à Clemente VII. Antipapa electus, & tandem ad Sedem Valentinam translatus Anno M. CCC. XCIX. obijt ibidem Anno M CCCC. XXV. 1399

XXXIII. D. PETRVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus XXXIII. cognomento *de Luna*, Canonicus, & Præpositus Valentinus à Pontifice electus, & post ad Sedem Toletanam translatus Anno M. CCCC. VII. Obijt M. CCCC. XIV. 1407

XXXIV. D. FRANCISCVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus XXXIV. Qui deinde Anno M. CCCC. X. ad Barcinonensem translatus, postea ad Cæsaraugustanam Sedem fuit, obijt Patriarcha Alexandrinus Anno M. CCCC. XXX. 1410

XXXV. D. PETRVS huius nominis III. Episcopus Dertosanus XXXV. cognomento *de Luna*, Obijt Anno M. CCCC. XV. 1415

XXXVI. D. OTTON huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXXVI. cognomento *de Moncada*, qui Anno M. CCCC. XL. à Felice V. Pont. Max. fuit S. R. E. Cardinalis electus, interfuit Concilio Basiliensi, & obijt Anno M. CCCC. LXXIII. 1473

XXXVII. D. ALFONSVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXXVI. cognomento *de Aragon*, Ferdinandi Regis Catholici consobrinus, translatus ad Sedem Tarraconensem Anno M. D. XIII. 1513

XXVIII. F. D. LVDOVICVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXXVIII. cognomento *Mercader*, ex Carthusianorum familia, obijt Kalendis Iunij Anno Domini M. D. XVI. 1516

XXXIX. D. ADRIANVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XXXIX. cognomento *Florencia*, natione Belga, Decanus Louaniensis, & Caroli V. Imperatoris, & Regis Hispaniæ, post S. R. E. Cardinalis à Leone X. Pont. Max. electus, & Anno M. D. XXII. ad Cathedralem S. Petri euectus, qui tandem vitam exuit Anno M. D. XXIII. 1522

XL. D. GVILLELMVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus XL. cognomento *Enquifort*, S. R. E. Cardinalis, qui tantum Administrationem obtinuit vsque ad Annum M. D. XXXVII. 1537

XLI. F. D. ANTONIVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus, XLI. cognomento *de Calzena*, ex Ordine Seraphico alumnus, vitam cum morte commutauit Anno Domini M. D. XLII. 1542

XLII. D. IERONYMVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XLII. cognomento *de Requesens*, qui obijt Anno M. D. XLVIII. 1548

XLIII. D. FERDINANDVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XLIII. cognomento *de Loazes*, ex Barcinonensi Inquisitore, Episcopo Helenensi, & Ilerdensi; post hæc translatus ad Sedem Tarraconensem Anno M. D. LX. & demum ad Valentinam Patriarcha Antiochenus, obijt Anno M D. LXVIII. 1560

XLIV. F. D. MARTINVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XLIV.

XLIV. cognomento *de Cordoua*, & *Mendoza*, qui ad Annum M. D. LXXXIV. translatus fuit ad Sedem Placentinam, inde ad Cordubensem, quâ vitam exuit. 1574

XLV. F. D. IOANNES huius nominis III. Episcopus Dertosanus XLV. cognomento *Izquierdo*, ex Prædicatorum familia alumnus, qui viuere desijt Die XXX. Septembris, Anno Domini M. D. LXXXV. sepultus hoc Epitaphio: 1585

Qui summa cum laude sui bis rexit habenas
Ordinis, Antistesque fuit Dertosæ, & egenis
Perfugium, Fratris hic recubant ossa Ioannis
Hizquierdi, *felix animus migrauit Olympum.*
Obijt XXX. Septembr. M. D. LXXXV.

XLV. D. IOANNES huius nominis IV. Episcopus Dertosanus XLV. cognomento *Teres*, ex Antistite Helenensi, post hæc translatus ad Sedem Tarraconensem Anno M. D. LXXXVII. Prorex Gotholaniæ. 1584

XLVI. D. IOANNES huius nominis V. Episcopus Dertosanus XLVI. cognomento *Bautista de Cordoua*, ex Pontifice Viecensi, qui viuere desit Die XXX. Decembris, Anno Domini M. D. LXXXIX. 1589

XLVII. D. GASPAR huius nominis I. Episcopus Dertosanus XLVII. cognomento *Panter*, ex Canonico huius Ecclesiæ: qui vitam deposuit D. XIII. Maij Anno Domini M. DC. sepelitur cum hac Epigraphe. 1600

GASPAR *obijt en* Punterius, *qui rexerat annos*
Bis Quinque hanc Sedem, hic illius ossa cubant.
Mille sequebatur iam Sexcentesimus annus
Lux Decima & Madij Tertia Mensis erat.

XLVIII. F. D. PETRVS huius nominis IV. Episcopus Dertosanus XLVIII. cognomento *Manrrique*, ex Eremitarum S. Augustini familia alumnus, Gotholaniæ Prorex, ad Cæsaraugustanam Sedem translatus Anno M. DC. XI. 1611

XLIX. F. D. ISIDORVS huius nominis I. Episcopus Dertosanus XLIX. cognomento *Aliaga*, ex Prædicatorum familia, & Episcopo Albarracinensi: post ad Valentinam transfertur, Anno M. DC. XII. 1612

L. D. ALFONSVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus L. cognomento *Marquez de Prado*, ex Inquisitore: hinc translatus ad Sedem Carthaginensem Anno M. DC. XVI. inde ad Segobiensem, quâ obijt. 1616

LI. D. LVDOVICVS huius nominis II. Episcopus Dertosanus LI. cognomento *de Tena*, ex Patre Hipensi Beturi-Turdulo, & Matre Accitana ortus ex Canonico Toletano, obijt Anno M. DC. XXII. sepelitur hoc Disticho: 1622

Hic nostræ ætatis, futuræ & gloria, TENÆ
Præsulis ossa cubant, spiritus astra colit.
ANNO M. DC. XXII.

LII. D. Augustinus huius nominis I. Episcopus Dertosanus LII. cognomento *Spinola*, S. R. E. Cardinalis, qui hinc ad sedem Gra-

narensem Anno M. DC. XXVII. post ad Compostellanam, demum ad Hispalensem translatus est, vbi vitam exuit. 1627

Cingulum B. V. M. in Ecclesia Dertusana, quod Reginis Hispania imminente earum partu, solet afferri.

Huc vsque potuimus hunc coagulare Catalogum, quia amplius progredi, ob bellorum ferociam, & Canonicorum impotentiam haut valuimus. In Ecclesia Cathedrali innumeræ Sanctorum Reliquiæ seruantur, & in primis Cingulum B. V. MARIÆ cælitus emissum, de quo historiam texuit *Franciscus Martorel*, quæ præ manibus plurimorum habetur. Hocce cingulum Virgineum quotiescumque quælibet Hispaniarum Catholica Regina partui proxima reperitur, illi per Canonicum Dertusanum, & alios S. Ecclesiæ illius Ministros, in capsula argentea inclusa, & claui subsignata defertur, & in Oratorio honorifice collocatur donec partus tempore instante, quô Regina zonâ illa Virgineâ præcincta fœtum mirabiter edit. Quâ etiam consuetudine vsa est Serenissima Regina Nostra D. Maria Austriaca, hoc Anno M. DCLVII. dum in conflictu partus principis Nostri PHILIPPI huius nominis V. Hispaniarum Regni successoris, qui diù viuat, & diù regnet post Parentis Monarchæ plurimos annos, religiosâ, & piâ deuotione versaretur.

SEXTO IDVS

Nouembris.

Dies VIII.

A. ROMÆ *passio* SS. CASTORII, CLAVDII, NICOSTRATI, SYMPHORIANI, ET SIMPLICII *Martyrum, qui cùm essent apud* Cantabriam Hispaniæ *nati, & ad* Ilipulam Magnam Bæticæ *iuxta* Iliberim *educati, à* S. Restituto *illius vrbis Presbytero ad fidem conuersi, pro fide tenti, primo ad lapidicinas damnati, post* Romam *aduecti, ibidem ad martyrij coronas properarunt æternas.*

B. CELSONÆ *in Cathalonia Hispania celebris est festiuitas* Dedicationis *S. E. Cathedralis, quam* Clemens *VIII. Pontifex Maximus instantibus* Philippi *II. Regis Catholici precibus assiduis nouiter erexit, cuius solemnia celebri repetuntur plausu, & anniuersario reiterantur cultu.*

NOTÆ.

SANCTI CASTORIVS & *Socij Martyres Hispania.*] Hos proculdubio credimus esse, quos Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300. *n.* 17. apud Biuar. *fol.* 327. dixit fuisse *S. Restituti* Discipulos in fide, præter SIMPLICIVM, qui Romæ à Socijs conuersus est. Verba Dextri accipe : *Ilipula in Hispania* S. Restitutus (*vt creditur*) *Presbyter, Magister* CASTORII, & *Sociorum* Cantabrorum *Lapidicinarum.* Quæ periodus illustrarur sequenti Carmine Sepulchrali apud *Aulum Halum* meum in *Codice MS. Carmin. de SS. Hispan.* sequenti serie :

A. *Qui fuerint isti SS. Martyres?*

Cantaber insignis iacet hîc CASTORIVS, *illi*
CLAVDIVS *adhæret, cui quoque turba sequens.*
SYMPHORIANVS, *item necnon* NICOSTRATVS, *omnes*
Et patriâ similes, & fide quique pares.
SIMPLICIVS *restat, qui barbara Numina Diuûm*
Et coluit simplex, dùm Deus vnus adest.
Restitutus *enim primos ad limina traxit*
Sermonibus fidei ; ast alium ipsa cohors.
Romam delati, varias ex marmore formas
Principibus sculpunt, ipsis at vrbsque nitet.
Sed medicina Patris prorsus insculpere iconem
Noluit alma manus ; pro fide sicque cadunt.

An Cantabrii?

Quam etiam opinionem secuti sunt Biuarius *d. Ann.* 300. *n.* 17. *fol.* 327. Bermudez de Pedraza *Histor Granatens.* 2. *p. c.* 16. §. 1. *fol.* 66. *col.* 3. & Nos supra *Tom.* 3. *Die X. Iun. fol.* 480. Quatenus ad eorum sanctitatem communis est sententia Bedæ, Vsuardi, & Adonis, à quibus Baronius in Roman. *Martyrolog. h. d. lit. B. fol.* 692. sequenti elogio : ROMÆ *viâ Lauicanâ, Tertio ab Vrbe Milliario, passio Sanctorum Martyrum* CLAVDII, NICOSTRATI, SYMPHORIANI, CASTORII, & SIMPLICII, *qui primò in carcerem missi, deinde scorpionibus grauissime cæsi, cùm à fide Christi mutari non possent, iussi sunt à Diocletiano in fluuium præcipites dari.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 183. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 240. Constantius Felicius *in Ital.* 2. *p. fol.* 166. Petrus Galesinius in *General. fol.* 154. De eis Mombritius *Tom.* 1. *fol.* 94. Laurentius Surius *Tom.* 6. *fol.* 75. Petrus de Natalibus in *Catal. SS. lib.* 10. *c.* 36. Philippus Ferrarius in *Catal. SS. Ital. fol.* 699. Biuarius, & Bermudez, vbi supra. Eorum ACTA genuina dabimus omissis apocryphis, & origine addita, vt moris nostri.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA SS. CASTORII, CLAVDII, NICOSTRATI, SYMPHORIANI, & SIMPLICII *Martyrum Cantabrorum in Hispania, ex Varijs Scriptor.*

CASTORIVS, CLAVDIVS, NICOSTRATVS, SYMPHORIANVS, & SIMPLICIVS *origine* Hispani, *ex* Cantabriæ *Prouincia oriundi, professione artis quadratariæ peritissimi. Hi omnes, cùm per Bæticam*

Origo, & ars.

Romam pergunt. — *Simplicij conuersio.* — *Capiuntur.* — *Coronantur.*

sua artis artificio vacareat, à S. Restituto *Presbytero ad fidem conuersi sunt, cuius causâ comprehensi, ad* Cantabriam *relegati, lapidicinas effodere compulsi sunt. Sed cùm eorum excellentiam in sculptura cognosceret* Diocletianus *Imperator, illos Romam accersiri praecepit, qui ad Principis praesentiam delati, plurima ex marmore sculptilia confiaxeruat, ita vt ob eam causam summam apud Diocletianum gratiam iniissent. Cùm verò quadam die* Crvcis *signum in marmore artificiose admodum sculpsissent,* Simplicivs *à religione Christiana adhuc alienus, admirans, sociat rogabat, cuiusnam Dei signum illud esset, quod tàm exactè sculpserant. Quem* Symphorianvs, *cùm multa ei de Christo Domino explicasset, ad fidem perductum,* à Cyrillo *Presbytero baptizandum curauit. Eorum parrò nominibus, quòd Christum colerent, delatis, cum* Æsculapium *ex Porphiretica, & Proconnesio marmore, vt iusserat Imperator, fiagere recusassent,* à Lampadio *Tribuno in custodiam traduatur. Cumque ducti ad Salis simulachrum, vt illud venerarentur, se aunquam commissuros dicerent, vt opera manuum hominum adorareat, rursus in carcerem coniecti, cùm nullis neque minis, neque promissis à Christi confessione auelli possent; ac multos dies carcere macerati, in eodem proposito persisterent,* à Lampadio *scorpionibus crudelissime caesi sunt. quo à Daemone arrepta, subitâque morte mulctato,* Nicetio *Togato iussu Imperatoris puniendi exhibentur. Qui SS. Martyres in loculis plumbeis viuos inclusos, vt Imperator praeceperat, in mare praecipitari iussit, quo mortis genere omnes aequaliter ad caeli praemia peruenerunt aeterna,* VI. Idus Nouembris, *Anno Domini* CCC. I *Post dies igitur* XLII. Nicodemus *quidam insignis Christianus loculas cum SS Martyrum Corporibus inuentas, tulit, ac domi sua ea honorifice condidit.*

An Pannonia coronati?

Hæc sunt horom SS. Martyrum *Cantabrarum* Acta genuina, oam quæ *Petrus de Natalibus* confarcinauit plurimis scatent erroribus, maxime cùm illos *Pannonia* passos enarret, contra Martyrologij, & Breuiarij Romani placitum, vt optime notat Philippus Ferrarius in *d. Catal. SS. Ital. in Annotat. ad horum Acta fol.* 699. Hinc crederem mendum illud in Codicibus *Equiliai* irrepsisse, & *Spania*, quâ erant SS. Martyres oriuodi, loco, reposuit Typographus *Pannauia*, significans apud *Spaniam* (sic olim scribebatur) noo *Pannoniam* educatos, edoctos, & ex ea Romam delatos, ibidemque martyrio coronatos. Hæc excogitare potuimus, doctiores videant.

Celsona situs.

B. Dedicatio S. E. Celsonensis *in Cathalonia Hispania.*] Huius vrbis *Topothesiam* constituunt Corographi in Citeriori Hispaniæ Prouincia, quâ *Cathalonia* ad Pyrenæi iuga protenditur, olim sub *Vrgelleasi* diœcesi Celsona sistens, donec *Clemens* VIII. Pontifex Maximus, *Philippi* II. Hispaniarum Regis Catholici precibus, illam in *Cathedralem* erexit, *Kalendis Augusti*, Aono Domini M. D. XCIII. vt ex ipsius Diplomate liquet, quod hic subijcere decreuimus, quia nullus eius seriem publicam fecit.

BVLLA CLEMENTIS PP. VIII.
Pro Erectione, & constructione Ecclesiæ Celsonensis in Cathedralem, & Episcopatum.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Super omoes & vniuersas Orbis Ecclesias, eo disponente, qui cunctis imperat, & cui omnia obediunt, quamquam sine oostris meritis coostituti, leuamus in circuitu agri Dominici oculos nostræ mentis, more peruigilis Pastoris, inspecturi quid Prouiociarum, & locorum quorumlibet statui congruat, ac desuper hoc præsertim tempore, quo humani geueris hostis, omni cooatu, ad ipsarum animarum perniciem, & Fidei Catholicæ euersionem iocubuit, disponi debeat: vnde, diuino fulti præsidio dignum quinpotiùs debitum

arbitramur,

arbitramur, in irriguo Militantis Ecclesiæ agro nouas Episcopales sedes, & Ecclesias plantare, præcipue dùm Catholicorum Regum vota id exposcunt, vt per huiusmodi nouas plantationes popularis augeatur deuotio, diuinus cultus floreat, & animarum salus subsequatur: loca insignia præsertim, quorum incolæ, benedicente Domino, multiplicati noscuntur, dignioribus titulis, & condignis fauoribus illustrare: ipsique incolæ honoratorum Præsulum assistentiâ, regimine, & doctrinâ suffulti, in via Domini magis, magisque proficiant. Sane cùm Charissimus in Christo filius Noster *Philippus Hispaniarum Rex Catholicus*, qui pro sua singulari pietatè, maximoque Fidei Catholicæ zelo, nihil magis in suis Regnis, & Dominijs, quàm ipsius fidei exaltationem, & diuini cultus augmentum exoptare videatur; ac vt pium, & Catholicum Regem decet, non minus de salute animarum populorum sibi subiectorum, quàm de prædictorum Rugnorum, & Dominiorum conseruatione est solicitus, idque facile consequi posse cogitans, ex nouarum Ecclesiarum Cathedralium erectione, præsertim vbi Diœceses ob nimiam earum latitudinem, ne dùm quotannis, sed ne toto quidem biennio, à proprijs Episcopis visitari possunt, prout in Diœcesi *Vrgellensi*, quæ est in Principatu *Cathaloniæ* euenire iamdiu reipsa compertum est, Nobis significari fecisset: Quòd Diœcesim *Vrgellensem*, quæ habet ad eius fines plura Loca Regni Galliæ hæresi infecta, ob illius amplitudinem, locorumque, & Parochialium Ecclesiarum freqnentiam, ac periculum animabus imminens, propter hæreticorum vicinitatem, non potest à proprio Episcopo visitari; ipseque solus Episcopus omnibus suorum diœcesanorum necessitatibus, prout conuenit, supplere non valet, ex quo maximum eorum animi detrimentum patiuntur, si Oppidum CELSONA, quod intra fines ipsius diœcesis *Vrgellensis* sub saluberrimo aëre situm, & altis muris cinctum existit, & à Ciuitate *Vrgellensi* Milliaribus circa *Quinquaginta* distat, ac domos circiter *Sexcentas*, & præter eius admodùm insignem, & elegantis structuræ Parochialem Ecclesiam, sub inuocatione B. V. MARIÆ, cum commodo, & amplo Palatio illi contiguo, ac Domum Ordinis fratrum Minorum Capuccinorum nuncupatum, & Hospitale, Confraternitatesque Laïcorum, necnon incolas nobiles, terrarum Dominos, Equites, & artium, & medicinæ Doctores, Ciues, Mercatores, & Artifices omnis generis, & territorium admodùm amplum, fertile, amœnum, omnibus ad illius incolarum vitæ sustentationem necessarijs satis referetum, in CIVITATEM, illiusque Ecclesia prædicta, cuius sacrarium paramentis, & alijs ad cultum diuinum necessarijs decenter ornatum existit, in CATHEDRALEM Ecclesiam erigerentur, & constituerentur: inde profectò Cleri, & Populi salus cum Ecclesiæ, & Oppidi decore longe magis proueniet. Nos qui dudùm inter alia voluimus, qnòd petentes Ecclesiastica beneficia alijs vniri, tenerentur exprimere verum, & annuum valorem, etiam Beneficij, cui aliud vniri peteretur, alioquin vnio non valeret, & semper in vnionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset: præmissis, ac alijs rationabilibus causis in congregatione Cardinalium super rebus Consistorialibus deputatorum, cui negotium huiusmodi examinandum commisimus, mature discussis adducti, ac etiam ipsius *Philippi* Regis precibus inclinati, habitâ super hoc cum Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus maturâ deliberatione, de illorum consilio, & assensu, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, ab Ecclesia Vrgellensi, eiusque mensa Episcopali, dictum Oppidum cum suis Villis, terris, & terminis; totoque territorio, necnon Ecclesijs, Hospitalibus, Confraternitatibus, & pijs locis,

extensque omnibus Beneficijs Ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus, & quorumlibet Ordinum regularibus, ac etiam Clero, & Populo vniuerso, iuribus quoque & actionibus, Episcopo *Vrgellensi* pro tempore existenti competentibus, Apostolicâ auctoritate, tenore præsentium perpetuò diuidimus, & separamus, ac ab omni ipsius Episcopi *Vrgellensis* iurisdictione, potestate, & subiectione etiam perpetuò eximimus, & liberamus. Insuper Oppidum, in Ciuitatem *Celsonensem* nuncupandam, & Ecclesiam B. MARIÆ Virginis huiusmodi in Cathedralem Ecclesiam sub inuocatione eiusdem gloriosissimæ Virginis MARIÆ, Archiepiscopi *Tarraconensis* suffraganeam futuram, atque in ea Dignitatem, Sedem, & Mensam Episcopalem cum omnibus priuilegijs, honoribus, iuribus, & insignibus debitis, & consuetis pro vno Episcopo *Celsonensi* nuncupando, qui eidem Ecclesiæ præsit; illamque ad Ecclesiæ Cathedralis formam redigat; iurisdictionem Episcopalem necnon prædictorum sic diuisorum Beneficiorum omnium dispositionem ordinario iure, aliaque omnia quæ ad munus Episcopale pertinent, habeat, exerceat, postquam Archiepiscopo iure Metropolitico subsit, ac in eadem Ecclesia *Celsonensi* vnum *Decanatum* post Pontificalem maiorem, & vnum *Archidiaconatum*, & vnam *Cantoriam*, & vnam *Thesaurariam* inferiores dignitates, necnon *Duodecim Canonicatus*, & *Duodecim Præbendas* pro vno *Decano*, & vno *Archidiacono*, & vno *Cantore*, & vno *Thesaurario*, ac *Duodecim Canonicis*, qui insimul Capitulum faciant, etiam cum Mensa Capitulari, arcâ, sigillo, & alijs Capitularibus insignijs, eisdem auctoritate, & tenore similiter perpetuò erigimus, & instituimus, ac ipsi Ecclesiæ sic in Cathedralem erectæ, Ciuitatem *Celsonensem*, eiusque incolas, & habitatores pro Ciuitate, & Ciuibus, necnon Villas, terras, & terminos totumque territorium ipsum *Celsonense*, ac præterea plura alia Oppida, terras, loca, castra, & territoria, ab eadem *Vrgellensi* diœcesi, & nonnulla alia loca à diœcesi *Vicensi*, ipsi diœcesi *Celsonensi* commodiora, per Commissarios, ad id per Nos deputandos, dismembranda, & assignanda pro eius diœcesi; ac etiam Clerum, & Populum Ciuitatis, & diœcesis *Celsonensis* pro Clero, & Populo: præterea Mensæ Episcopali prædictæ Palatium dictæ Ecclesiæ sic in Cathedralem erectæ contiguum, pro Palatio Episcopali, ad vsum, & habitationem Episcopi, auctoritate, & tenore præsentis pariter perpetuò concedimus, & assignamus. Insuper Mensæ Episcopali prædictæ pro eiusdem dote Abbatiam eiusdem Ecclesiæ de *Celsona*, quæ de iure Patronatus ipsius *Philippi* Regis existit; quæ quidem Ecclesia nuper à statu regulari Ordinis S. Augustini Canonicorum Regularium ad secularitatem redacta fuerat, cuius Abbatiæ fructus ad CCC. Florenos in Libris Cameræ Apostolicæ taxati reperiuntur; ac Prioratum S. Laurentij de *Morunys* Ordinis S. Benedicti, *Vrgellensis* diœcesis, Oppido *Celsonensi*, in Ciuitatem vt prædicitur erecto, ad Quatuor circiter Milliaria vicinum; & à Monasterio de *Tabernoles*, etiam *Vrgellensis* diœcesis, quod de simili iure Patronatus ipsius *Philippi* Regis existit, dependentem, cuius CC. XXXIV. Dignitatibus pro earum dote, Abbatiam S. Mariæ de *Villabertrando* Gerundensis Diœcesis prædicti Ordinis S. Augustini Canonicorum Regularium, etiam nuper ad secularitatem redactam, de simili iure Patronatus existentem, ac cuius fructus in eisdem libris ad florenos similes videlicet taxati reperiuntur, quorum tertia pars Decanatui, & reliquæ duæ tertiæ alijs tribus dignitatibus, æquis portionibus diuidendos, auctoritate, & tenore similibus etiam perpetuo assignamus, & applicamus. Mensæ verò Capitulari pro Duodecim Canonicatuum dote, omnia

officia

officia claustralia, & portiones Canonicales, aliàs in dicta Abbatia *Celsonensi* existentia, & nuper suppressa, quorum M. LXXX. ac Prioratum S. Mariæ de *Rocarso*, Ordinis prædicti Canonicorum Regularium, *Gerundensis* diœcesis, cuius CC. LXXX. II. ac Prioratum S. Petri *de Clarano* eiusdem Ordinis Canonicorum Regularium *Barcinonensis* diœcesis, cuius LX. & Prioratum S. Mariæ *de Gualterio*, Ordinis S. Benedicti, *Vrgellensis* diœcesis, cuius CC. XXX. ac Prioratum SS. Celedonij, & Emetherij de *Cellerijs*, Ordinis S. Benedicti etiam *Vrgellensis* diœcesis, cuius XXVI. Fabricæ, & Sacristiæ ipsius Ecclesiæ *Celsonensis* pro earum dote, & onerum sustentatione Prioratum S. Mariæ de *Serrabona*, Ordinis Canonicorum Regularium *Elenensis* diœcesis, cuius C.XX. ac Prioratum de *Castro Nono*, dicti Ordinis Canonicorum Regularium, *Elenensis* diœcesis, cuius XXX. ducatorum auri de Camara fructus, redditus, prouentus, secundū communem existimationem valorem annuū nou excedunt, cum primùm illa vel eorum aliquod per cessum, vel decessum, aut aliam quamlibet amissionem, vel dimissionem, illa obtinentium, ant aliàs quomodolibet, & ex quorumcumque personis vacare contigerit, cum illius annexis, & iuribus, & pertinentijs quibuscumque respectiue, eisdem auctoritate, & tenore pariter perpetuò vnimus, annectimus, & incorporamus, eorumqne omnium, & singulorum fructus, redditus, & prouentus Episcopali, & Capitulari mensis, ac dignitatibus, & Canonicatibus, necnon fabricæ, & sacristiæ prædictis, & cuilibet eorum respectiue etiam perpetuò applicamus, & appropriamus: ita quòd liceat Episcopo, & Dignitates obtinentibus, ac Canonicis prędictis pro tempore existentibus, per se, vel per alium, seù alios, fructus, redditus, & prouentus prædictis, propriâ auctoritate libere percipere, exigere, & leuare, ac in suos vsus, & vtilitatem conuertere: Ac insuper eidem *Philippo* Regi, eiusque successoribus, pro tempore existentibus, Hispaniarum Regibus, ius *Patronatus*, vt præsentandi personas idoneas, tàm ad dictam Ecclesiam Cathedralem *Celsonensem*, quàm ad prædictas *Quatuor Dignitates*, qnotiens illas, & earum singulas perpetuis futuris temporibus, simul, vel successiue quibusuis modis, etiam apud Sedem Apostolicam, aut ex quorumcumque personis vacare contigerit, etiam si ex tali vacatione aliqua reseruatio, etiam apud Sedem eandem resultaret, etiam hac prima vice Nobis, & pro tempore existenti Romano Pontifici; ita vt eodem iure ad eas, & earum quamlibet præsentare possint, qui hactenus ad Monasteria S. Mariæ de *Celsona*, & S. Mariæ *Villabertrandi*, dictus *Philippus* Rex, & eius antecessores præsentare potuerunt, de simili consilio, auctoritate, & tenore paribus, similiter perpetuò reseruamus, concedimus, & assignamus. Decernentes *ius Patronatus* huiusmodi, *Philippo*, & pro tempore existentibus Regibus prædictis, intactum, & illæsum remanere, nec ei vllo vnquam tempore, quacumque ratione derogari posse; irritum quoque & inane si secus super his à quocumque, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus voluntate nostrâ præfatâ, ac Lateranensis Concilij nouissime celebrati, vniones perpetuas, nisi in casibus à iure permissis fieri prohibentis, & qnibusuis alijs constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum omnium, & singulorum tenores, præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac

vice

vice duntaxat, harum serie specialiter, & expresse derogamus: contrarijs quibuscumque, aut si aliquid super prouisionibus sibi faciendis de Abbatia, & singulis Prioratibus prædictis, vel alijs Beneficijs Ecclesiasticis, in illis partibus generales dictæ Sedis, aut Legatorum eius litteras impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem, reseruationem, & decretum, & dictorum vel aliàs quomodolibet sit processum, per quas quidem litteras, ac processus habitos per easdem, & inde secutura quæcumque ad Abbatiam, & singulos Prioratus prædictos, volumus non extendi: sed nullum per hoc eis, quoad assecutionem Abbatiæ, ac singulorum Prioratuum prædictorum, vel Beneficiorum aliorum præiudicium generari; & quibuslibet alijs priuilegijs, indultis, & literis Apostolicis, generalibus, & specialibus quorumcumque tenorum existant, perque præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet, vel differri; & de qua eiusque tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ diuisionis, separationis, exemptionis, liberationis, erectionis, institutionis, concessionis, assignationis, applicationis, vnionis, annexionis, incorporationis, appropriationis, reseruationis, decreti, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datis Romæ apud S. Marcum Anno Incarnationis Dominicæ *Millesimo Quingentesimo Nonagesimo Tertio*, Kalendis Augusti, Pontificatus Nostri, Anno *Secundo*.

Quas quidem litteras *Camillus Burghesius* Protho-Notarius Apostolicus Clementis PP. VIII. Camerarius, nec non Curiæ Causarum Cameræ Apostolicæ Generalis Auditor, Romanæque Curiæ Iudex Ordinarius, sententiarum quoque, & Censurarum, tam in eadem Romana Curia, quam extrà eam latarum & quarumcumque literarum Apostolicarum vniuersalis & merus executor ab eodem Pontifice specialiter deputatus habuit, vidit, & legit, ac diligenter inspexit, easque executioni mandari iussit, vt ex eius litteris Romę Die XX. *Februarij*, Anno M.D.XCV. expeditis apparet. Hinc Episcoporum seriem describere compellimur, quorum præsentationes Reges Hispaniarum Catholici Iuris Patronatus titulo exequi consueuêre.

CATALOGVS EPISCOPORVM & Præsulum S. E. Cathedralis Celsonensis in Cathalonia, ex Varijs Scriptoribus.

I. D. LVDOVICVS huius nominis I. Episcopus Celsonensis I. cognomento *Sanz*, qui ex Canonico, & Sacrista Ecclesiæ Cathedralis Barcinonensis ad Celsonensem Sedem sublimatus, Cathedralem illam erexit Ecclesiam, & ad formam in Bulla superius recensita, Dignitates, & Canonicatus in eadem præscriptos constituit, Anno M.D.XCV. Postmodum Anno M.DC.XII ad Barcinonensem Sedem translatus est, quâ vitam exuit. 1612

II. D. F. IOANNES huius nominis I. Episcopus Celsonensis II. cognomento *Aluaro*, ex Ordine Cisterciensi primum Abbas Bituelæ in Regno Aragoniæ. Is possessione susceptâ, ad Diœcesis dispositionem, & visitationem animum applicuit, tandem virtutibus clarus, spiritum die XII. Octobris, Anno M. DC. XXIV. emisit. 1614

III. D. MICHAEL huius nominis I. Episcopus Celsonensis III. cognomento *Santos de S. Pedro*, ex Inquisitore Tribunalis S. Officij Cæsaraugu

Cæsarauguſtani; poſtea Vice-Rex, & Generalis Dux totius Principatus Cathaloniæ, & Comitatuum Ruſcinonis, & Cerdaniæ. Hinc ad Caſtellæ Supremi Conſilij gubernationem euectus, denique ad Metropoliticam Granatenſem Sedem, Anno M. DC. XXXI. tranſlatus quam nequaquam vidit, nec annulum illi, dum vixit, tradidit. Obijt Madridij Die IV. Martij, Anno M. DC. XXXIII. 1631

IV. D. F. Petrvs huius nominis I. Epiſcopus Celſonenſis IV. cognomento *Piugmari, & Fanes*, ex Abbate S. Michaelis *de Coxa*, Principatus Cathaloniæ, & ipſius Cancellario. Breui vitam finiuit, nam viuere deſijt Die XXVI. Menſis *Decembris*, Anno Domini M. DC. XXXIV. & in eius Cathedrali Eccleſia honorifico tumulo ſepultus iacet. 1634

V. D. F. Didacvs huius nominis I. Epiſcopus Celſonenſis V. cognomento *Serrano*, qui cum ex Ordine S. Mariæ de Mercede, Redemptionis captiuorum, ad ipſius Ordinis Generalatum aſcenderet, ſuis Meritis ſedem Celſonenſem promeruit, quam gubernauit ad Annum Domini M. DC. XXXIX, quo infulas Segobicenſis Sedis adeptus eſt. 1639

VI. D. F. Petrvs huius nominis II. Epiſcopus Celſonenſis VI. cognomento *de Santiago*, ex Generali fratrum Excalcearorum S. Monicæ, & Regio Eccleſiaſte, ad hanc Sedem inauguratur, quâ multis exantlatis ærumnis, & bellorum tumultu periculis perpeſſis, tandem ad Sedem Ilerdenſem, Anno M. DC. XLIV. transfertur. 1644

VII. D. F. Franciscvs huius nominis I Epiſcopus Celſonenſis VII. cognomento *Roger*, ex Prædicatorum familia alumnus, & Barcinonenſi vrbe oriundus, in ſacra Theologia Magiſter, & in vniuerſitate Gerundenſi illius cathedram regens, Cathalonienſis Inquiſitionis Qualificator, qui à Gallis vna cum Inquiſitoribus, & cæteris Miniſtris, ob fidem Catholico Regi ſeruatam, & totis viribus defenſandam, abs Principatu expulſus fuit, Anno M. DC. XLIII. Hinc Supremi Conſilij Generalis Inquiſitionis Qualificator ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo, Domino, ac Domino meo, D. Didaco de Arze Reynoso Epiſcopo tunc Placentino, Generali inquiſitore deſignatus, pòſt ſui ordinis in Regno Aragoniæ Prouincialis electus, & demùm à Rege Catholico, Anno M. DC. LIII. Gallis expulſis, ad hanc Sedem euocatus, qui adhuc Eccleſiam regit, & recenſitam ſeriem, vnà cum Bulla erectionis Cathedralis Eccleſiæ, hoc loco deſcribendam, emiſit. 1653

Hactenvs huius S. E. *Celſonenſis in Catalonia* ſolemnis erectio, & celebris *Dedicatio*, quam hoc die fieri ſolitam, MSS. monumenta apud me prorſus indigitant.

QVINTO IDVS

Nouembris.

DIES IX.

A. *Apud* VALENTIAM *Hispaniæ* S. VICTORII *Episcopi, qui ipsius Ecclesiæ vrbis infulas induens, virtutibus, & bonis operibus cumulatus, doctrinâ, & miraculis eximius*, Vndemeni *Confessor inclytus glorioso fine quieuit.*

B. IN *Monasterio* Silicensi *Benedictinorum prope* Tudensem pagum *Hispaniæ* S. ERMEÑEGILDI *ipsius Ordinis Monachi, qui virtutibus clarus ad gloriam Confessor properauit æternam. Cuius sacra pignora in eodem Cænobio cum epigraphe honorifice custodiuntur.*

NOTÆ.

A. SANCTVS VICTORIVS *Episcopus Valentinus Confessor.*] Breuem de hoc S. Præsule *πανηγύριν* conscribere compellimur, cùm vix de eius rebus gestis, nisi Nomen, Titulum, & Sanctitudinem nobis antiqna monumenta ministrent. Hinc Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 105. *n.* 3. apud Biuarinm *fol.* 210. hæc verba recenset: VNDVMENI (*quod Oppidum nunc prope Valentiam* VNDA *dicitur*) S. VICTORIVS, *vt creditur Episcopus* Valentinus. *Petrus de Natalibus* Episcopus Equilinus, forte *Dextri* relationem perlegens, in *Catal. SS. lib* 11. *c. fin. n.* 313. etiam eiusdem meminit, hac periodo: VICTORIVS, *Episcopus, & confessor* VNDVNI (lege VNNVMENI) *quieuit, V. Idus Nouembris.* Hæc de hoc S. Præsule scribere valemus. QVOAD Sedem, & locum requiei ista Biuarius profatur: *Fuerit autem* Valentinus *Episcopus* S. VICTORIVS, *an alterius Vrbis, non constat; quod tamen* Dexter *asseuerat ab aliquibus affirmari. Cæterum* VNDAM *prope* Valentiam, *illud Oppidum crediderim, quod ad* vndam Maris, *&* Flnminis *situm est, vulgo* GRAO, *aut non longe ab ipso.* Hactenus Biuarius. Non me latet Ioannem Molanum in *Addit. ad Vsuard. h. d. fol.* 189. & ab eo Philippum Ferrarium in *Catalog. Gener. SS. fol.* 436. & Andream Saussay in *Martyrolog. Gallican. Tom.* 2. *fol* 852. agere de qnodam S. VITONO Episcopo *Virdunensi* Confessore, quem aliquis cum Nostro S. VICTORIO confundere conetur, cogitans mendum irrepsisse in Codicibus *Equilini*, & loco VIRNVNI, repositum VNNVNI, & pro VITONO, scriptum VICTORIO, cùm facilis posset esse transitus. Quia respondetur, quod

Scriptores.

Tacitæ aliquorum cogitationi respondetur.

Flauius

Flauius Dexter, qui nostrum enumerat Antistitem, eum vixisse asserit prope *Valentiam Hispaniæ*, ad annum Domini C. V. Alterum vero *Virdunensem* in *Gallia* ad Annum Domini D. II. vt notant Demochares de *Sacrific. Miss. lib.* 2. & Ferrarius in *Not. fol.* 437. ideo diuersos fuisse credendum est, tam ex locorum diuersitate, Annorum intercapedine, & Nominum differentia.

S. Ermenegildus, *Monachus Confessor.*] Primus, qui hunc S. Monachum nobis suppeditauit fuit Ambrosius Morales *Histor. Hispan. Tom.* 3. *lib.* 16. *c.* 18. *fol.* 230. Qui agens de diuersis rebus in Hispania gestis ad Annum Domini DCCC. XLIII prosequitur Hispano sermone Latinitate donato, sic: S. Maria, *quæ* Saliciensis. *seu* de la Salceda *dicitur, non exiguum* Eremitorium *est, Tertio ab Vrbe* Tudensi *Lapide, ruinis magnifici Monasterij adhærens, quæ illud opere munifico conditum demonstrant, quarum adhuc Ecclesia, & claustra vetustissimi Cœnobij formam indigetant. Vulgus credebat ibidem fuisse sepulta Corpora* S. Ermenegildi *Hispaniæ Principis, eiusque genitricis. Sed nostris diebus non defuit, qui denuo locum illum perscrutaretur, & Eremitorium illlud curiosa solicitudine extergeret, vt tantum inueniret thesaurum, & post longum interuallum, duplex sepulchrum lapideum infatigabilis reperit fides, quorum alterum absque epigraphe, alterum sequenti:*

B. *Huius S. Monachi historia, quæ?*

IN HOC TVMVLO REQVIESCIT FAMVLVS
DEI HERMENEGILDVS.
QVI OBIIT DIE QVINTA, FERIA V. NON.
NOVEMBRIS. ERA. DCCCC. LXXXI.
FRATRES, ET SORORES ORATE PRO NOBIS.

Hactenus *Morales*, qui diem obitus huius S. Monachi ad *Kalendas Nouembris* reijcit, contendens, quod cum nullis in Fastis Ecclesiasticis, & Secularibus Qvinta *Nonarum* dies in Mense *Nouembri* computetur, retrocedendum erit ad *Kalendas* eiusdem Mensis; sed saluâ tanti Magistri pace, proculdubio irrepsit error in scriptura, & loco V. Iovs, artifex V. Nonas sculpsit, quem errorem passim in alijs Inscriptionibus contrectamus. Illum etiam secuti sunt Arnaldus VVion in *Martyrolog Monast. lib.* 3. *Die I. Nouembr. fol.* 358. hoc elogio: *In* Hispania, *Monasterio Sanctæ* Mariæ *de Salceda*, S. Hermenegildi *Monachi.* Eadem Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedictin. fol.* 95. Philippus Ferrarius in *Catalog. General SS. fol* 427. Quis Sanctus iste Monachus fuerit, quæ eius vitæ Acta, cursus, res gestæ, & operationes penitus ignoro, imò *Ambrosius Moralius*, & cæteri Scriptores solâ epigraphes relatione contenti, nihil aliud subiungunt, quorum & Nos vestigia sequentes huic *Notationi* finem imponimus.

Ambrosij Morales opinatio reijcitur.

Martyrologia.

QVARTO IDVS

Nouembris.

DIES X.

A. Laminii *apud* Lybisosam *in Hispania* S. Probi, *qui adhuc secularis* Gubernatoris *ministerium in agro* Laminitano *feliciter exercuit, vbi* Xantippem *sanctissi-*

mam fœminam, vxorem duxit, cum qua à S. Paulo *Gentium Apostolo ibidem fidem Catholicam suscepit; postea* Italiam *reuersus*, Rauennatum *Episcopus factus, ibidem miraculis, & doctrinis clarus in cœlum Confessor inclytus migrauit.*

B. *Apud* Numantiam *in Oppido* VOLVCA *in* Areuacis *Hispaniæ* S. VICTORIÆ *Virginis, & Martyris, quæ cum alijs Socijs pro fidei confessione spiritum sanctissimo tradidit Sponso. Cuius sacra lipsana in Ecclesia* Burgensi *honorifice custodiuntur, coluntur, & venerantur.*

C. MILLEDVNO *in Hispania* Depositio S. LEONIS *Episcopi* Egarensis, *qui post vitæ sanctissimæ excursum, & bonorum operum iteratam frequentiam, Confessoris gloriâ ad æternam fideliter properauit.*

D. ANTIOCHIÆ *passio* S. THEODORI *Martyris, cuius illustre certamen descripsit* Theodoretus. *Eiusque sacra pignora apud Cœnobium Regium S. Laurentij* Scurialense, *debito coluntur, & seruantur honore.*

E. LEGIONE *Septimâ Geminâ Hispaniæ Anniuersaria colitur Festiuitas* DEDICATIONIS *Cathedralis Ecclesiæ, quæ plausu debito repetitur, & solemni iubilo reiteratur.*

NOTÆ.

Martyrologia.

SANCTVS PROBVS *Episcopus, & Confessor.*] Eius memoriam hodie recolit vniuersalis Ecclesia in Romano Martyrologio apud Baronium *lit. D. fol.* 695. hoc elogio: *Rauennæ* S. PROBI. *Episcopi, & Confessoris* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castell. fol.* 184. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 241. *col.* 2. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 169. Ieronymus de la Higuera in *Hispan. MS. fol.* 63. & cæteri recentiores. De eo Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 10. *c.* 45. Ieronymus Rubeus *Histor. Rauenn. lib.* 1. *Ann.* 175. *fol.* 36. Leandrus Albertus in *sua Ital. verb.* Romanula, *fol.* 469. Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital fol.* 702.

Scriptores.

Ex Nostris Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 100. apud Biuarium *Comment.* 2. *n.* 5. *fol* 204. & apud Rodericum Caro *d. Ann.* 100. *lit S. fol.* 56. D. Thomas Tamayo in *Verit. Dextr. fol.* 30. & 31. P. Ieronymus de la Higuera in *Dypthic. Tolet. n.*78 *fol.*583. Bermudez de Pedraza *Histor. Grannat.* 2. *p. c.* 3. M. Rus-Puerta *Hist. Giennens.* 1. *p. Secul.* 1. *c.* 12. P. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Toletanor. fol.*403. D. Petrus de Roxas Comes Morensis *Histor. Tolet.* 1. *p. lib.* 4. *c.* 23. *fol.*340. Alfonsus Requena de *Aduent. S. Paul in Hispan.* 1. *p. c.* 11. & a'ij innumeri, quorum catalogum excribere prolixum. Eius ACTA breui compendio compagnabimus ex relatis, & Iuliano Archipresbytero S. Iustæ Tolerano in *Chron.*

Chron. Ann. 63. *n.* 21. *fol.* 14. *& Ann.* 107. *n.* 40. *fol.* 18. & in *Aduersar. n.* 423. *fol.* 99. qui etiam plura scitu digna collegit.

ACTA S. LVCII SABINI PROBI *Primum Prouinciæ Arenatum in Hispania Gubernatoris, post S. Pauli Apostoli Discipuli, deinde Rauennatum Episcopi, & Confessoris; ex Varijs.*

L. Sabinvs Probvs *genere nobilissimo Romanus ciuis, splendidis facultatibus in vrbe diues, qui ætate florente* Q. Marcellam Xantippem, *ex clarissima* Marcellorum *familia & ex nobilissima* Atheniensium *prosapia procedentem, duxit vxorem. Cum igitur Imperatoris* Neronis *munificentia* Probvm *extollere conaretur, illi administrationem Prouinciæ* Arenatum *in agro* Laminitano *Hispaniæ*, Gubernatoris *titulo commendauit. Qui vrbem deserens, & ad ministerium sibi commissum se accingens*, Hispaniam *proficiscitur, secum* Xantippem, *eiusque sororem* Polixenam, *&* Philippum Philotheum, *aut consanguineum aut amicum deferens, omnes idolorum seruitute compressos. Peruenit tandem* Probvs Laminium, *locum & terminum sua gubernationis, & apud Ciuitatem* Lybisosanam *sistens, ibidem tribunal sua administrationis erexit, vbi Gentilicis erroribus laqueatus, vitam honestissimam cum familiaribus suis, ministerio intentus transigebat, & opibus. Cùm ecce* Pauli *Apostoli, & Gentium Doctoris per totos* Hispaniæ *angulos fama prædicationis cœpit assiduis monitis volitare, quibus sæpius adhærens* Xantippes, *eaque in corde retinens, intensissimo illum videndi, & alloquendi desiderio fœmina nobilissima premebatur. Sed cùm Deus semper bonis cogitationibus respondeat, euenit, vt Paulus* Lybisosam *ingrederetur, & in medio vrbis foro, fidem Catholicam, admirabili spiritu, prædicaret, eo tempore, quo* Xantippes *per eundem locum vlteriùs, fortassis progrediebatur, qua Apostoli verba exaudiens, protinus domum reuersa, omnia qua viderat, & audierat coniugi propalauit, addens, vt* Paulum *in domum referret, vt illum tanquam peregrinum, pauperem, & hospitem tractaret. Eius itaque precibus* Probvs *inclinatus*, Paulum *vocare iussit, qui sic de Christi fide, miraculis, & operationibus differuit, vt* Probvm, Xantippem, Polixenam, Philotheum, *& cæteros familia alumnos, imo & totam vrbem à fœce Gentilitatis, ad Domini fidem perduceret. Post hæc cùm diù in vrbe Apostolus detineretur, ad confirmandos fidelium animos, & infidelium reducendos, cæteras adire ciuitates desiderans vale dicto ciuibus, & secum* Probvm *deferens, iter sedulà sollicitudine aggressus est. Quibus omnibus perlustratis*, Romam *repedare constituit, & socio, ac Discipulo* Probo *Italiam ingreditur, & Vrbem Orbis caput inuisens*, Petro *adhæsit.* Probvs *verò postquam per aliquot temporis Roma commoraretur, semper Apostoli vestigia sectans.* Hispanias, *vt domum suam inuiseret, remeauit. Ibidem* Xantippem *coniugem insignioribus virtutibus praditam inuenit, quam, & cæteros ciues* Laminitanos, *& prouinciæ* Carpetaniæ *accolas in fide mirabiliter confirmauit, doctrinis cœlestibus imbuit, & copiosis virtutum thesauris ditauit. Quibus expletis, iterum* Italiam *progreditur, &* Rauennam *celebrem Æmilia vrbem ingrediens, Christi verba seminare cœpit eo tempore.* S. Proculus *ipsius Sedis Episcopus vitam exuerat, ita vt Ecclesia tanto Pastore orbata, ad electionem noui accingeretur Antistit. Igitur in Basilica congregatis fidelibus, & vnà* Probo *Nostro, ei, columbà capiti eius cælitus aduolante, ad Sedem* Rauennatensem *euectus est. Qui dum Ecclesiam illam regeret, multa sanctitatis, & pietatis monumenta reliquit; multos enim à Dæmone oppressos liberauit, & varijs morbis laborantes,*

Origo.

Officium.

Hispaniam venit.

S. Paulus Lybisosam ingreditur.

Probum, & totam domum conuertit.

Probus in Sede Rauennatensi sufficitur.

Virginis, & Martyris Nomen, & cum Socijs passionem solus L. Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300. apud Biuarium *Comment.* 2. *n.* 14. *fol.* 332. & apud Rodericum Caro *lit. V. & X fol.* 104. scriptam reliquit, sequenti periodo: Volucæ *prope* Numantiam S. VICTORIA *cum socijs.* quo loco *R. Caro* dubius quid subiungat ignorat, ideò *Victoriæ Acisceli Cordubensis*, & *Victoriæ Liberatæ* sororum tantum meminit. Ast *Biuarius*, hanc esse Sanctam illam Virginem, & Martyrem *Victoriam*, cuius sacra pignora in Ecclesia *Burgensi* condita requiescere asserit. Sed eruditus Vir sibi contrarius in *Not. ad Dextr Ann.* 406. *n.* 2. *fol.* 429. & 430. agens de altera S VICTORIA *Illorcitana*, etiam asserit eadem quæ de *Volucensi* dixerat in *Not. ad d. Ann.* 300. *n.* 14. *fol.* 332. scilicet, quod sacra lipsana S. VICTORIÆ condita quiescebant in Ecclesia *Burgensi*. Sed saluâ eius pace, Corpus illud in Ecclesia *Burgensi* asseruatum & custoditum *Volucensis* VICTORIÆ Virginis, esse, non *Illorcensis Viduæ*, cùm constet ex *Breuiario Burgensi*, & eius *Tabulis*, eam esse *Virginem* non *viduam*, vt infra hoc *Tom.* 6. Die XVII. *Nouembris lit. B.* probabimus. Cætera quæ ad res gestas huius *Volucensis* Virginis, & Martyris spectant, sub silentij inuolucro hucusque latitant.

Biuarij lapsus.

VOLVCA, alijs VELVCA. Ciuitas antiqua *Hispaniæ* ex Ptolemæon *Geograph. lib.* 2. *Tabul.* 2. *Europ. c.* 6. & Antonini Itinerar. apud Zuritam *fol.* 100. & apud Simlero *fol.* 194. sic:

Topographia.

Vxamam M. P. XXIV.
VOLVCEM. M. P. XXV.
Numantiam M. P. XXV.

Hodie verò vocitari VILLA DOLZE, seu VOLZE contendit R Caro, ast F. Franciscus Biuarius eam hodie esse BERLANGA, Ducibus Frigensibus, Castellæ Comestabilibus parentem asserit.

S. LEO *Episcopus Egarensis in Hispania, Confessor.*] Eiusdem meminere antiquæ Ecclesiasticæ Tabulæ, licet absque Episcopali titulo, quas secuti sunt Cæsar Baronius in *Martyrolog. Rom. h. d. lit. G. fol.* 697. Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 184. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan fol.* 241. *col.* 2. & cæteri recentiores. Sedem apud *Egaram* in Hispania S. Præsulis constituit Luitprandus in *Aduersar. n.* 72. & 73. hisce verbis *Apud Castellum* Milledunum *in Castellanis, à Mauris dictum* Milloz *corrupte*, S. LEONIS *Episcopi, & Confessoris, vt creditur* Egarensis, *miraculis clari*. Quam ecphrasim vt veriorem assignat; post aliorum opinationem refert, sic: *Sunt qui credant hunc* Episcopum *fuisse, & à Venetis delatum Venetias, datumque* Leoni Mitamanatensium *Episcopo in Castellanis, delatum fuisse* Milledunum, *& sepultum in Cœnobio* S. Seruuli *Martyris, eius corpus, vel Reliquias illuc trãslatas fuisse ad Oppidum* Milledunum, *quod vt diximus, Mauri more suo, nunc vocãt* Milloz. Quæ hæc sit farrago verborum in editis Aduersarijs *n.* 73. Luitprandi, me latet, cùm prorsus apud Scriptores ignoretur, quis *Leo Mitamanatẽsis* Episcopus fuerit, quove loco Sedes illa situetur. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Milledunum *fol.* 78. asserit hoc Oppidum, quod & *Mellodunum* dicitur, esse Galliæ Celticæ perantiquum, dicique hodie *Melun*, & præclarum ad Sequanam fluuium, Europæ Regionis caput, inter Lutetiam Parisiorum, & Nemoraeum; ibique hunc S. LEONEM occubuisse. Sed proculdubio fallitur *Ferrarius*, quia *Andreas Saussay* infatigabilis Gallicanorum Sanctorum inuestigator, & de rebus gestis Diuorum illius Nationis benemeritus, nihil de *S. Leone* apud *Milledunum Galliæ*, nec alibi recensuit, ita vt signum sit, neutiquam posse sustineri sententia *Ferrarij*, quatenus ad obitum, & cultum *S. Leonis*, in Martyrologio Romano recensiti; quia licet ibidem in MILLEDVNO requiescere referatur, & sint duo Oppida illius nominis, alterum in *Gallia*, alterum in *Hispania*, & pro Nostris sit Luitprandus, & apud Gallos altum silentium; nulli dubium erit, quin pro *Hispanijs* sit possessio, & vetitas. Nec obstabit *Ferrarij* auctoritas, quia ille tinniru nominis attractus, ignorans Oppidum *Hispaniæ*, & sententiam *Luitprandi*, potius *Gallicanum* Oppidum, quam *Hispanum* auctorauit. Quatenus ad *Leonem* illum Episcopum

C. Martyrologia.

Quis S. Leo?

Ferrarij commentum.

S. Leo Methonensis quis?

Epiſcopum *Mitomanotenſem*, de quo in farragine Luitprandi, irrepſit mendum in Codicibus editis à *D. Thoma Tomayo*, & *D Laurentio Ramirez*, nam iſte non *Mitumanatenſis* Præſul, ſed *Methonenſis* in Peloponneſo, cuius Corpus Venetias delatum primùm *Motemauci*, deinde eo à Mari abſorpto, in Eccleſiam S. Seruuli Martyris tranſlatum adhuc requieſcit. Sic Petrus Equilinus in *Catolog. SS. lib. 4. c. 101.* Philippus Ferrarius in *Catalog. Generul. SS. Die* XXIX. *April fol. 171.* Quo lucem accipient verba *Luitprandi*.

D. S. THEODORVS, *Martyr Antiochenus.*] Dinerſus ab *Amaſao*, cuius memoria

Scriptores.

in Romano Martyrologio Die præcedenti. Antiocheni meminêre, Theodoretus in *Tripertita lib. 11. c. 11.* Ioannes Molanus in *Addit. od Vſuard.* Petrus Equilinus in *Catol. SS. lib. 10. c. 43.* Philippus Ferrarius in *Catal. Generol. SS. h. d. fol. 437.* Qui cùm à Iuliano Apoſtata cum alijs Chriſtianis iuberetur carceribus mancipari, illum Saluſtius Antiochenæ vrbis Præfectus licet paganus, inuitus comprehendit: quem à prima luce, vſque ad vndecimam horam, tantâ crudelitate, & tot mutatis carnificibus, torſit, vt nulla ætas ſimile fore factum meminerit.

Acta.

Ipſum tandem per omnia conſtantem in carcere teneri fecit, & Imperatori, quæ actitata ſunt recitauit; taliaque omnino fieri diſſuaſit. Hinc THEODORVS liber dimiſſus; qui referebat, in tormentis modicam pœnam ſenſiſſe, aſſiſtente ſibi cœleſti iuuene, & ipſum confortante, necnon linteo candido ſudorem ſuum exſicante, ac ſæpius ſibi aquam frigidam, nectaris inſtar in poculum porrigente. Qui poſt aliquot Menſes migrauit ad Dominum, IV. *Idus Nouembris*, ad Annum CCC. LXII.

Tumulus.

Eius ſacra pignora *Hiſpaniam* delata, hodie in Regali Cœnobio *S. Laurentij Scurialenſi*, aſſeruantur, vt inquiunt D. Sanctius Dauila de *Venerat. Reliquiar. lib. 3. c. 8. n. 3. fol. 292.* Siguenza *Hiſtor. S. Ieronym. 2. p. lib. 15. c. 6.* & alij.

E. DEDICATIO S. E. LEGIONENSIS *in Hiſpania.*] Hæc famoſiſſima Ciuitas priſcis ſeculis & temporibus SVBLANTIA dicta creditur, eamque primùm *Mercurium Trimegiſtum*, temporibus *Moyſis*, condidiſſe nonnulli ſomniarunt.

Vrbis vetuſtum nomen.

Quod verum eſt, vrbem hanc fuiſſe conditam ſub Imperio *Trajani Hiſpani* Cæſaris, & ſublato nomine antiquo, cœpit LEGIO SEPTIMA GEMINA à vocabulo *Legionis* Militaris, quæ apud *Gallacos*, & *Aſtures* diuerſabatur, vocitari.

A quo Legio vocata?

Errant toto cœlo, vt aiunt, qui eam à *Leonigildo* LEON dictam fuiſſe, ex primis eius nominis literis, cùm conſtet illum Regem *Leouigildum*, non *Leonigildum* appellatum; quinimo cùm hæc inclyta vrbs in *Gallacia* populis numeraretur, & illi vocabula paſſim contrahant, ex voce LEGION, ſubtractis literis GI, illam LEON vocauêre.

Quare Leon dicta.

Tempore Romanorum *Colonia Romana* titulum accepit; poſt Romanos Sueuis paruit, à quorum faucibus illam *Leouigildus* eripuit, ita vt *Gothis* exinde cum tota *Gallacia* faſces ſubmitteret. Gothos poſtmodùm è tota fere *Hiſpania* Mauritanus ferox eiecit, ita vt hæc vrbs ſub eorum imperio remaneret. Quam Anno DCC. XXXIII. *Pelagius* Rex ab eorum manibus eripuit, ſed illam Sarraceni ſolo æquarunt.

Vrbis viciſſitudines.

Poſt hæc *Ordonius* I. Anno DCCC. LX. eam reparauit, *Alfonſus* III. Anno D. CCCC. VII. auxit, denique *Alfonſus* V. Anno M. XX. titulo Regali illuſtrauit, vbi ſuam Curiam poſuit, ita vt *Legionis Rex* vocaretur, depoſito titulo *Regis Oueti*, quod & eius ſucceſſores fecere, Eccleſiam Cathedralem reſtituit *Alfonſus* III.

Erectio, & conſecratio Eccleſiæ Cathedralis.

quam poſtmodum *Ordonius* II. ex Eccleſia *S. Petri* ad Regale Palatium, præmiſſâ donatione, tranſtulit, eamque *Ornatus* Lamecenſis, *Arias* Dumienſis, *Siſnandus* Irienſis, *Reccaredus* Lucenſis, *Gennadius* Aſturicenſis, *Anſurius* Aurienſis, *Cixila* titularis Legionenſis, *Oueccus* Ouetenſis, *Ioannes* Zamorenſis, *Saluatus* Salmanticenſis, & *Fruminius* actualis Legionenſis Epiſcopi conſecrarunt.

In ea Ordonius II. coronatur, & inungitur.

Tunc *Ordonius* Rex in eadem coronatus eſt, & more Gothorum Regum ſacro chriſmate inunctus. Huius Templi conſtructionem, ab eodem Rege factam iudicant eiuſdem Regis Carmina, qui in eius Epitaphio inſunt:

Omnibus exemplum ſit, quòd hoc venerabile Templum
Rex dedit Ordonius, *qui iacet ipſe pius.*

Hanc

Hanc fecit Sedem, quam quondam fecerat Ædem,
Virginis hortatu, quæ fulget Pontificatu.

Templum igitur huiusmodi *Assumptioni* Dei-Genitricis Virginis MARIÆ dicatum est, & adhuc nomen S. MARIA DE REGLA retinet. Componitur ex XI Dignitatibus. LXXXIV. Canonicis, XX. Portionarijs, & alijs Ministris. Sedes autem Episcopalis complectitur M. XX. fontes Baptismales, qui Præsuli XII. *Millia Ducatorum* pendunt. *Legionensem* Ecclesiam sanctissimi, & nobilissimi Pontifices in omnibus seculis gubernarunt, vt ex *Catalogo* infra subijciendo colligitur. Eius *Dedicationem hoc die* consignant *Ecclesiastica Tabulæ Legionenses*, à quibus Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. Not. fin. fol.* 439. Nomina verò Episcoporum, quæ inueniri potuerunt, damus.

Assumptioni Virginea dedicata.

CATALOGVS EPISCOPORVM S. E. Legionensis in Hispania, ex Varijs Scriptoribus, & Priuilegijs Regum.

I. MARTIALIS huius nominis I. Episcopus Legionensis I. cuius tanta fuit in fide imbecillitas, vt instante Imperatorum Valeriani, & Gallieni persecutionis procella, Christum abnegaret, inter libellatos abscribi pateretur. Huius loco Felix repositus, Prædecessorem Stephanus Pontifex damnauit. Ipsius Apostatæ Antistitis memoria ad Annum CC. LVIII. peruenit. 258

II. FELIX huius nominis I. Episcopus Legionensis II. à Cleto, & Populo Christiano propter apostasiam Martialis Predecessoris electus, & ab Stephano Pont. Maximo confirmatus, eius memoria ad Annum CC. LXXX. 280

III. DECENTIVS huius nominis I. Episcopus Legionensis III. Qui ad Annum CCC. vel circiter interfuit Concilio Illiberitano in Bætica, cuius memoria ad Annum CCC. XII. 312

IV. VICTORINVS huius nominis I. Episcopus Legionensis IV. quem auctoritate Luitprandi supponit M. Ægidius Gonzalez in Theatr. Eccles. Tom. 1. fol. 380 eius memoria ad Annum CCC. XLIII. 343

V. PAVLVS huius nominis I. Episcopus Legionensis V. cognomento *Orosius*, ad quem Isidorus Senior librum Allegoriarum dedicauit, vt ex S. M. Maximo in Chron. Ann. 331. liquet, Episcopi memoria ad Annum CCCC. XXX. 430

VI. ATAVLFVS huius nominis I. Episcopus Legionensis VI. Qui Concilio Lucensi ad Annum D. LXIX. interfuit, vt ex Luca Tudensi referunt Ioannes Vasseus, Padilla, & Gonzalez Dauila. 569

CESSAT *per multum temporis memoria Præsulum huius* S. E. *quorum Nomina in Concilijs Hispania minime reperiuntur, ad vsque vrbis restaurationem, post Sarracenorum Hispanicam occupationem, quorum sequens Catalogus.*

VII. VINCENTIVS huius nominis I. Episcopus Legionensis VII. Qui tempore Alfonsi III. interfuit consecrationi S. E. Apostolicæ Compostellanæ, & postmodum Concilio Ouetensi, eius memoria ad Annum DCCCC. II. 902

VIII. PELAGIVS huius nominis I. Episcopus Legionensis VIII. ex Ordine Benedictino, obijt Anno DCCCC. VI. Mense Augusti, de quo hæc Inscriptio circunfertur:

HIC REQVIESCIT FIDEILSS. XPI SERVVS PELAGIVS LEGIONENS. EPS. ERA. DCCCC. VI. MENS. AVGVSTI. 690

IX. CIXILA huius nominis I. Episcopus Legionensis IX. ex Ordine Benedictino, constructor Monasterij SS. Cosmæ, & Damiani ad Vallem Albeliar, ad cuius claustra receptus, ob vrbis desolationem, infulam denudauit ad Annum DCCCC. XVI. 916

X. FRVMENIVS huius nominis I. Episcopus Legionensis X. ex ordine Benedictino, eius tempore Ecclesia Cathedralis translata fuit ad Regale Palatium, infulâ priuauit Fruela II. Ranimirus restituit, memoria ad Annum DCCCC. XXVIII. 928

XI. OVECVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XI. qui sedem suam prudentissime rexit per XX. Annos, obijt DCCCC. XLVIII. 948

XII. GVNDISALVVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XII. ex ordine Benedictino, Abbas Celaciolensis, obijt Anno DCCCC. LVI. 956

XIII. VELASCVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XIII. Qui Orator ad Regem Cordubæ destinatus Corpus S. Pelagij Martyris obtinuit Anno Domini DCCCC. LXVII. quod collocatum fuit iu Basilica suo nomini dicata, Episcopus vitam exuit Anno Domini DCCCC. LXXI. 971

XIV. SISNANDVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XIV. Qui postquam suam Sedem feliciter gubernasset, in pace quieuit Anno DCCCC. LXXIX. 979

XV. FORTIS huius nominis I. Episcopus Legionensis XV. cuius memoria, & Ecclesiæ regimen peruenit ad Annum DCCCC. LXXXIV. 984

XVI. SABARICVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XVI. Diœcesim miro ordine componens, morte ad Annum DCCCC. XC. præuenrus est. 990

XVII. S. FROYLANVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XVII. sanctitate, & miraculis clarus, cuius ACTA genuina scripsimus supra *Tom. 5. Die* III. *Octobr. lit. C.* vbi ad longum, obijt Anno M. VI. 1006

XVIII. NVNNIVS huius nominis I. Episcopns Legionensis XVIII. cuius tempore Alfonsus V. nupsit sororem suam Tarasiam cum Abdala Rege Toleti, sed nuptiæ, Deo auspice dissoluuntur. Vixit Episcopus ad Annum M. XXVII. 1027

XIX. SERVANDVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XIX. Qui recte administrato munere vitam amisit Anno Domini M. XLII. 1042

XX. S. ALBITVS huins nominis I. Episcopus Legionensis XX. ex Abbate Sahaguntinensi, & Ferdinandi Magni Regis Confessario, cuius res gestas Nos infra hoc *Tom. 6. Die* XXVII. *Decembr. lit. B.* compulsabimus. Obijt Hispali Anno M. XLVII. 1047

XXI. SCEMENIVS, siue SIMON huius nominis I. Episcopus Legionensis XXI. qui Sedem suam honorifice disponens, tandem Anno M. LXIV. obijt. 1064

XXII. S. PELAGIVS huius nominis II. Episcopus Legionensis XXII. Qui Basilicam Legionensem magnis sumptibus reparauit. Eius illustria facinora dedimus supra *Tom. 4. Die* XV. *August. lit. C. fol. 486.* Obijt Anno M. LXXXVI. 1086

XXIII. CVPRIANVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XXIII. cuius laudes luculenter describit Lucas Tudensis, qui à S. Isidoro Hispalensi, diem sui obitus prænoscere meruit, cuius transitum ad Annum M. LXXXVII. perferunt Scriptores. 1087

XXIV. PETRVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XXIV. Interfuit cum alijs XIII. Episcopis in Congregatione Vsillensi, quâ

Clericorum

Clericorum incontinentia damnata fuit: eius memoria deuenit ad Annum M. C. XIV. 1114

XXV. DIDACVS huius nomnis I Episcopus Legionensis XXV. Qui cùm eius Sedem singulari prudentia rexisset, obijt Anno M. C. XXIX. 1129

XXVI. ARIAS huius nominis I Episcopus Legionensis XXVI. interfuit coronationi Imperatoris Alfonsi VII. quæ in Ecclesia Legionensi solemniter peracta est ad Annum M. C. XXXI. ille obijt Anno M. C. XXXIII. 1133

XXVII. IOANNES huius nominis I. Episcopus Legionensis XXVII. confirmat in aliquibus priuilegijs vsque ad Annum M C. XLII. 1142

XXVIII. MANRICVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XXVIII. multa in sua Diœcesi gessit insignia, & randem obijt feliciter, in cuius sepulchro hæc Carmina pro Epitaphio leguntur:

Præsul MANRICVS *iacet hic rationis amicus,*
Sensu, consilio, moribus, eloquio.
Publica mors pestis si cedere posset honestis,
Cederet huic miro vis violenta Viro.

Ergo transactis XIX. annis in regimine Sedis, obijt Anno M. C. LXI. 1161

XXIX. D. IOANNES huius nominis II. Episcopus Legionensis XXIX. cognomento *Alberto*, interfuit Translationi sacrorum pignorum SS. Claudij, & Sociorum Martyrum, vnà cum Hyacintho Legato Sedis Apostolicæ, de qua Nos supra Tom. 2. Die XXIII. Mart. lit. B fol. 360. Obijt Anno M. CC. XV. 1215

XXX. D. RODERICVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XXX. cognomento *Aluarez*, qui Regi Ferdinando III. adeò fidelis extitit, vt contra omnem hominem vrbem Legionensem defenderet, & munitionibus, & bellico apparatu muniret, tandem vitam exuit, Anno M. CC. XXXVII. 1237

XXXI. D. MARTINVS huius hominis I. Episcopus Legionensis XXXI. cognomento *Alfonso*, cui Alexander IV. Pont. Max. Anno M. CC. LVII. misit lapidem benedictum, vt illum apponeret in fundamento Monasterij Minorum Oppidi Sahaguntiuensis, pro vt fecit; translatus fuit ex Ecclesia Zamorensi, & tandem diem clausit extremum, Anno M. CC. LXXX. 1280

XXXII. D. MVNIVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XXXII. cognomento *Aluarez*, Ecclesiam feliciter rexit per Decennium, obiit Anno M. CC. XC. 1290

XXXIII. D. PETRVS huius nominis II. Episcopus Legionensis XXXIII. cognomento *Alban*, quem fuisse S. R. E. Cardinalem sunt qui dicant, licet de eius electione non constet, obijt Anno M. CC. XCIII. 1293

XXXIV. D. MARTINVS huius nominis II. Episcopus Legionensis XXXIV. cognomento *Fernandez*, Diœcesim prudenter gubernauit, & obijt Anno M. CCC. XXIII. 1323

XXXV. D. GVNDISALLVS huius nominis II. Episcopus Legionensis XXXV. qui per XXIV. Annos rexit Ecclesiam, & obijt Anno M. CCC. XLVII. 1347

XXXVI. D. IOANNES huius nominis III. Episcopus Legionensis XXXVI. cognomento *Fernandez*, suam gubernauit Ecclesiam, & obijt Anno M. CCC. LXXVIII. 1378

XXXVII. D. GARSIAS huius nominis I. Episcopus Legionensis

XXXVII. Sedem suam multis virtutibus auxit, & obijt Anno M. CCC. XCI. 1391

XXXVIII. D. IOANNES huius nominis IV. Episcopus Legionensis XXXVIII. cognomento *de Ocampo*, ex Ouetensi, & Conchensi, obiit Anno M. CCCC. XI. 1411

XXXIX. D. SEBASTIANVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XXXIX. suam rexit Ecclesiam per Sexennium, obijt Anno M. CCCC. XVII. 1417

XL. D. VELA huius nominis I. Episcopus Legionensis XL. Qui prudenter Diœcesis populos componens, vitam denudauit Anno M. CCCC. XXV. 1425

XLI. F. D. PETRVS huius nominis III. Episcopus Legionensis XLI. cuius fuerit instituti prorsus ignoratur, obijt Anno M. CCCC. XXXIII. 1433

XLII. D. ALFONSVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XLII. Qui Sedem suam per Quinquennium rexit, & obijt Anno M. CCCC. XXXVIII. 1438

XLIII. D. FERDINANDVS huius nominis I. Episcopns Legionensis XLIII per Decennium infulam induit, & obijt Anno M. CCCC. XLVIII. 1448

XLIV. D. VALERIANVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XLIV. qui tempore Henrici III. ad hanc Sedem deuenit, obijt Anno M. CCCC. LVI. 1456

XLV. D. ALVARVS huius nominis I Episcopus Legionensis XLV. cognomento *de Isorna*, ex Magistro Henrici III. ad Sedem Mindoniensem euectus, inde ad Legionensem, post Anno M. CCCCLVII. ad Conchensem, & demùm ad Compostellanam, quâ obijt. 1457

XLVI. D. IOANNES huius nominis V. Episcopus Legionensis XLVI. cognomento *Rodriquez de Villalon*, huius Oppidi oriundus, quô multa ædificia condidit & in Ecclesia Legionensi Anniuersaria, obijt ad Annum M. CCCC. LVIII. 1458

XLVII. F. D. ALFONSVS huius nominis II. Episcopus Legionensis XLVII. cognomento *Cusanza*, ex Ordine Prædicatorum, & Henrici III. Confessario, Episcopus Auriensis, deinde Legionensis, demùm Anno M. CCCC. LXVIII. ad Salmanticensem translatus, quâ vitam exuit. 1468

XLVIII. D. PETRVS huius nominis IV. Episcopus Legionensis XLVIII. cognomento *Vacca*, in sua Ecclesia partem claustri construxit, & Capellã ad suæ sepulturæ tumulum, obijt Anno M. CCCC. LXXI. 1471

XLIX. D. FORTVNIVS huius nominis I. Episcopus Legionensis XLIX. natione Italus, obijt Anno M. CCCC. LXXII. Romæ, qui nec Sponsam inuisit. 1472

L. D. IOANNES huius nominis VI. Episcopus Legionensis L. etiam natione Italus; quem fuisse S. R. E. Cardinalem aliqui opinantur, licet ex creationibus non constet, rexit per Quadriennium hanc Sedem, obijt Anno M. CCCC. LXXVI. 1476

LI. D. ANTONIVS huius nominis I. Episcopus Legionensis LI. cognomento *Iacobo Veneris*, etiam natione Italus, ex Episcopo Syracusano in Sicilia ad hanc Sedem translatus, pôst ad Conchensem Anno D. CCCC. LXXVII. 1477

LII. D. RODERICVS huius nominis II. Episcopus Legionensis LII. cognomento *de Vergara*, qui Thesaurarium suæ Ecclesiæ interficere iussit, cuius consanguinei manu armata Episcopum occiderunt Anno M. CCCC. LXXVIII. 1478

LIII. D. LVDOVICVS huius nominis I. Episcopus Legionensis LIII.

LIII. cognomento *de Velasco*. Qui Sedem suam placidissime rexit; cuius memoria ad Annum Domini M. CCCC. LXXXIV. peruenit. 1484

LIV. D. Eneco huius nominis I. Episcopus Legionensis LIV. cognomento *Manrrique*. Fuit Episcopus Cauriensis, & Giennensis, & tandem Archiepiscopus Hispalensis. Eius memoria breuis in hac Sede, tantum ad Annum M. CCCC. LXXXV. 1485

LV. D. Alfonsvs huius nominis III. Episcopus Legionensis LV. cognomento *de Valdiuieso*, Vallesoletanam Cancellariam rexit eius Præses, sed propter appellationem admissam priuatus, obijt Anno M CCCC. XCVI. 1496

LVI. D. Franciscvs huius nominis I. Episcopus Legionensis LVI. cognomento *Pras*, origine Valentinus, ex Auriola ortus, fuit & Catanensis in Sicilia Præsul, Hispaniæ Nuntius Apostolicus, S. R. E. Cardinalis, Regibus Catholicis gratissimus, obijt Romæ Anno M. D. IV. in Ecclesia Monasterij Cœlestinorum S. Saluatoris in Lauro sepultus est. 1504

LVII. D. Franciscvs huius nominis II. Episcopus Legionensis LVII. cognomento *Alidosio*, Foroiuliensis in Italia, ex familia ignobili. Sixto IV. Pont. Max. valde gratus fuit, quo è viuis sublato, Iulianus II. Pont. Max. Sixti Nepos *Franciscum* munificè decorauit, eique Ticinensem primò, post Boloniensem Sedes commisit, & in S. R. E. Purpuratos admisit. Sed cùm omnia hæc beneficia in homine ex infima classe oriundo cumularet, breui corruptus sanguis totam hanc beneuolentiæ machinam maculauit, & aduersus Pontificem rebellis Italiam admissis Gallis, perdere satagebat. Ast inimicorum gladio perijt, Anno M. D. XI. 1511

LVIII. D. Lvdovicvs huius nominis II. Episcopus Legionensis LVIII cognomento *de Aragon*, Marchio Hiracensis, S. R. E. Cardinalis, Regis Ferdinandi filius, obijt Romæ Anno M. D. XVIII. in Ecclesia S. Mariæ de Minerua Ordinis Prædicatorum cum eleganti Epitaphio iacet sepultus. 1518

LIX. D. Gabriel huius nominis I. Episcopus Legionensis LIX. cognomento *Merino*, ex Archiepiscopo Barensi, ad hanc Sedem euectus; post S. R. E. Cardinalis ac tandem Episcopus Giennensis ad Annum M. D. XXIII. Obijt denique Anno M. D. XXXVIII. multis honoribus cumulatus. 1523

LX. D. Petrvs huius nominis V. Episcopus Legionensis LX. cognomento *Manuel*, qui ad Annum M. D. XXXV. ad Sedem Zamorensem, & Anno M. D. XLVI ad Compostellanam translatus fuit. Sunt qui dicant fuisse inter S. R. E. Cardinalis adscitum, sed relatio creationum resistit. 1535

LXI. D Petrvs huius nominis VI. Episcopus Legionensis LXI. cognomento *de Acosta*, origine Portugallensis, qui ad Vxamensem Ecclesiam ad Annum Domini M. D. XXXVIII. translatus fuit, quâ obijt. 1538

LXII. D. Ferdinandvs huius nominis II. Episcopus Legionensis LXII. cognomento *de Valdes*, qui ex Episcopo Helenensi, ad Auriensem peruenit, inde ad Ouetensem, cum exercitio Præsidentiæ Cancellariæ Vallesoletanæ, post ad Legionensem translatus, & Anno M. D. XL. ad Seguntinam Sedem euectus, qua Præsidis Castellæ, & Inquisitoris Generalis munera promeruit. Denique infulam Hispalensem induens, vitam exuit. 1540

LXIII. D. Sebastianvs huius nominis II. Episcopus Legionensis LXIII. cognomento *Ramirez* fuit Hispalensis Inquisitor, Grana-

tensis Auditor, Insulæ S. Dominici Piæscs, & Archiepiscopus, Mexicani Regni Pro-rex, qui ibidem Regalem Audientiam constituit. Hispaniam reuersus cum titulo Episcopi Tudensis, Carolus V. Imperator ad Legionensem euexit, & Anno M. D. XLIII. ad Conchensem Sedem transtulit, quâ vita functus est. 1543

LXIV. D. STEPHANVS huius nominis I. Episcopus Legionensis LXIV. cognomento *de Almeyda*, origine Portugallensis, ad Annum M. D. XLVII. ad Carthaginensem transmissus Ecclesiam, & ibidem obijt. 1547

LXV. D IOANNES huius nominis VII. Episcopus Legionensis LXV. cognomento *Fernandez Temiño*, ex Generali Vicario Hispalensis vrbis, per Decẽnium Sedem suam rexit, & obijt Anno M.D.LVII. 1557

LXVI. D. ANDREAS huius nominis I. Episcopus Legionensis LXVI. cognomento *Cuesta*, insignis Theologus interfuit Concilio Tridentino, & in Hispaniam reuersus obijt Anno M. D. LXIV. 1564

LXVII. D. IOANNES huius nominis VIII. Episcopus Legionensis LXVII. cognomento de *San Millan*, ex Episcopo Tudensi interfuit Concilio Tridentino, & demum Anno M. D. LXXVIII. diem clausit extremum. 1578

LXVIII. D. FRANCISCVS huius nominis III. Episcopus Legionensis LXVIII. cognomento *Truxillo*, Vir litteris, & virtutibus insignis. cui Philippus II. eo inscio, præsentationem emisit, obijt Anno M. D. XXII. 1592

LXIX. D. IOANNES huius nominis IX Episcopus Legionensis LXIX. cognomento *Alonso de Moscoso*, ex Episcopo Accitano, inde ex Legionensi ad Malacitanum translatus Anno M. DC. III. vbi è viuis sublatus est. 1603

LXX. D. ANDREAS huius nominis II. Episcopus Legionensis LXX. cognomento *Caso*, ex Ordine Prædicatorum, vbi suæ Prouinciæ honoribus functus, ad hanc Sedẽ adscitus, obijt Anno M. DC. VII. 1607

LXXI. D. FRANCISCVS huius nominis IV. Episcopus Legionensis LXXI. cognomento *Terrones del Caño*, ex Episcopo Tudensi. Septem Synodos celebrauit, & denique Anno M. DC. XIII. vitam amisit. 1613

LXXII. D. ALFONSVS huius nominis IV. Episcopus Legionensis LXXII. cognomento *Gonzalez*, celebris Ecclesiastes, obijt Anno M. DC. XV. 1615

LXXIII. D. IOANNES huius nominis X. Episcopus Legionensis LXXIII. cognomento *LLano de Valdes*, ex S. G. Inquisitionis Consiliario. Rexit Ecclesiam ad Annum M. DC. XXII. quo vitam eum morte permutauit. 1622

LXXIV. D. IOANNES huius nominis XI. Episcopus Legionensis LXXIV. cognomento *de Molina*, obijt post Sex Menses ab adepta possessione, Anno Domini M. DC. XXIII. 1623

LXXV. F. D. GREGORIVS huius nominis I. Episcopus Legionensis LXXV. cognomento *de Pedrosa*, Ordinis S. Ieronymi, cuius Generalem gessit; de hac Sede ad Vallesoletanam translatus Anno M. DC. XXXIII. illam denique dimisit, vt cellæ silentio vacaret, & quietis fructu suscepto, vitam exuit. 1633

LXXVI. D. BARTHOLOMÆVS huius nominis I. Episcopus Legionensis LXXVI. cognomento *Sanctos de Rissoua*, qui adhuc Pontificalia munera exercet.

En Catalogus Episcoporum S. E. *Legionensis*, in qua, & in eius Diœcesi innumera Sanctorum lipsana reconduntur, quorum nomina qui legere desiderat, adeat M. Ægidium Gonzalez Chronographum Regium in *Theatr. Eccles. Castell. Tom. 1. fol. 340.* qui ad amussim omnia collegit.

TERTIO

TERTIO IDVS
Nouembris.
DIES XI.

A. PALLENTIÆ *in Hiſpania Citeriori* S. TVRIBII, *ipſius Ciuitatis Epiſcopi, & Ciuis, qui cum Priſcillianicam infectionem, quæ vrbis accolas depaſcebat, ab eorum viſceribus extrahere conaretur, nec ſermonibus, nec minis, vt ſunt ceruicoſi, & perfrictæ frontis, illos ad veritatis apicem reducere valuiſſet, execrabilem in eos maledictionem indixit, ita vt omnis ciuitas prorſus corruerit, Sanctus vero, excuſſo de pedibus puluere, in Libanienſe Cœnobium ſecedens, glorioſo fine quieuit.*

NOTÆ.

SANCTVS TVRIBIVS *Epiſcopus Palentinus, Confeſſor.*] Diſcrimen inter TVRIBIOS *Aſturicenſem*, ac inter S. Leonis PP. *Notarium*, & inter hunc *Præſulem Pallentinum* ſuperius *Tom. 2. Die* XVI. *April. lit. E. fol.* 663. ad amuſſim perſtinximus, vbi Antiquorum confuſiones deteximus, & aliquorum Neothericorum errores taxauimus. Igitur illam opinionem ſequentes, ſciendum eſt, hunc S. TVRIBIVM *Pallentinum* Præſulem è vita diſceſſiſſe, *Die* XI. *Nouembris*, quo olim eius anniuerſaria feſtiuitas colebatur, vt inquit S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 612. *n.* 13. apud Biuar. *fol.* 718. licet in die erret, amanuenſis defectu. Eius verba ex MS. correctioribus, ſic: S. TVRIBII Pallentinæ *Sedis Epiſcopi ex Monacho Benedictino, cuius anniuerſarius dies* I. Nouembris, (repone XI. Nouembris) *memoria celebris habetur in Monte Libanenſi.* Et probatur ex Carminis Sepulchralis Diſthico, quod infra integrum dabimus ex *MS. Codice Carminum Hali.*

A. *Quâ die eius feſtiuitas?*

Vndecimo colitur die Sanctus iſte Nouembris,
Quô mundum deſerens, dignior aſtra capit.

De eo ſcripſere S. Ildephonſus in *Hiſtor. de Scriptor. Eccleſ. c.* 3. *fol.* 94. S. M. Maxim. in *Chron. Ann.* 481. & 540. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 588 *n.* 278. & 283. Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 7. *Ann.* 531 *n.* 19. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 11. *c.* 26. & 48. & alij quos referunt Biuarius in *Not. ad Maxim. Chron. Ann.* 540. D. Franciſcus de Sandoual in *Apolog. pro S. Antonin.*

Scriptores.

S. Antonin. Pallent. §.4.*fol.* 19. *& seqq.* D. Petrus Aingo Ezpeleta *de Antiquit. Asturicens. n.* 64 *fol.* 38. *col.* 2. ACTA separatim nullus scripsit, illa dabimus genuina.

ACTA S. TVRIBII EPISCOPI Pallentini Confessoris, ex Variis Auctographis, & Scriptoribus.

Origo.

TVRIBIVS *origine* Hispanus, *ex antiquissima vrbe* Pallentiâ *in* Vaccæis *populis oriundus, cuius regimen post aliquot annorum curricula secularis adhuc suscepit. Qui Ciuium suorum errores tùm in idololatria, quàm in* Priscilliani *hæresi sectanda sæpenumerò cognoscens*, Romam *adire constituit, vt Apostolicam Sedem consuleret, circa tantorum malorum extinctionem, & suorum conciuium reductionem. Igitur Sanctam Vrbem ingrediens, Apostolorum limina visitans, protinùs famam* S. P. Benedicti, *ad eius aurem dilabentem, mirabiliter amplexatus est, eo tempore, quo S. Patriarcha negotiorum causâ* Romam *deuenit, cui festinanter adhærens, & sui aduentus causas ex* Hispaniæ *vltimis oris placidè manifestans, ab eo habitum, & Regulam toto viscerum affectu suscepit. Sed cùm prædicationis* Pallentinæ *iam iam vrgeret necessitas, ideò apud Pontificem diu* TVRIBIVS *permanere non potuit, quin potiùs de ipsius mandato, & de* S. Benedicti *præcepto, eiusque in scriptis acceptâ Regulâ, & Summi Pontificis benedictione, ad propria remeauit. Hinc muneri suo incumbens,* Pallentinorum *Nobilium quorumdam animos, ita suauis Religionis Monastica iugo submisit, vt breui Pater multorum fieret Monachorum, quibus aliquot Cœnobia construxit, leges dedit, in sancta conuersatione instruxit, eosque Monasticam disciplinam edocuit. His, & aliis virtutum apicibus condecoratus* TVRIBIVS, *sic eius sanctitudinis opinio diuulgari cœpit per totius regionis angulos, vt vniuersi ad eius cellulam confluerent, imò & S. Montanus Pontifex Toletanæ Sedis, auditis S. Viri præclaris facinoribus, illi sequentem direxit Epistolam:*

Romam adiit.

Fit Monachus.

Monasteria construit.

DOMINO EXIMIO, PRÆCIPVOQVE Christicolæ, D. & Filio TVRIBIO: MONTANVS EPISCOPVS.

Montani Episcopi Toletani ad Turibium Epistola.

ALVMNVM te fidei Catholicæ, & sanctæ religionis amicum, etiam in actis mundialibus conuersantem valde & nouimus, & probauimus. Cùm enim adhuc floreres in seculo, ita Claritatis tuæ vita perpatuit, vt secundum sententiam Domini; & quæ sunt Cæsaris Cæsari non negares, & Deo quæ sua sunt debitâ mente persolueres. Iure enim te Diuini cultus (Assertorem) in hac præsertim prouincia nominabo. Putas ne quanta tibi apud Deum maneat merces, cuius solertiâ, atque instinctu, & Idololatriæ error abscessit, & Priscillianistarum detestabilis, ac pudibunda secta contabuit? Si tandem adhuc, & in nomine honorare desistunt, cuius post tuam admonitionem collapsa esse opera non ignorant. Nam de terrenorum Dominorum fide, quid loquar, cui ita tuum impendisti laborem, vt feroces cohabitantium tibi animos ad salubrem Regulam, & normam Regularis disciplinæ reduceres? Præstabit Diuina Clementia, quia id, quod summo labore conatus es, precibus, & natione perficeres. Quæ tamen ex Pallentino Conuentu ad Nos peruenerint, Celsitudini tuæ indicare curaui; quo facilius per vestram increpationem nefanda præsumptio in posternm conquiescat. Quidam (vt ad Nos

ad Nos perlatum est (Presbyteri ausu temerario res sacras non tàm consecrare, quàm violare præsumunt; & cunctis ab initio Fidei Catholicæ seculis inuisitatũ summis sui ordinis hominibus, nisi tantùm Pontificibus debitum, ius consecrationis chrismæ, nescio quo typho (an dementiâ dicam?) indubitanter adsumunt, quod quàm sacrilegum sit, pijssimam conscientiam tuam latere non credo; & ideò spero, vt pro eneruanda hac ipsa superfluitate seuerissimi Sacerdotis auctoritate vtatis, & tantæ rei temeratores, districtiori increpatione coërceas. Qui, si post datam admonitionem, nefas iterare præsumpserint, contumacia eorum sententiâ conuenienti damnabitur. Simili ratione cognouimus, quòd ex necessitudine consecrandarum Basilicarum, fratres Nostri alienæ sortis Episcopi in locis istis inuitati conueniant. Et licet sit in toto Orbe sponsæ Christi thalamus vnus, eiusque Antistites vnà in eodem fibulâ charitatis, & Fidei vnione counexi; quod tamen Decessori nostro priuilegium, nec non Dominis, & Fratribus Nostris Carpetaniæ, & Celtiberiæ Episcopis, vester Coëpiscopus fecit, in exemplaribus charitati vestræ direximus, vt scire possitis, improba petitio, qualem potuisset habere effectum. Et certe Municipia quædam, id est, Segobia Brittablo, & Cauca eidem, non quidem rationabiliter, sed pro nominis dignitate concessimus, ne collata benedictio, persona vagante, vilesceret. Quod ipsi tantummodo, dùm aduiuit, præstitum fuisse cognoscite. Hoc ergo prouidere volumus, vt consuetudinem antiquam nullâ ratione prætermittere debeatis. Quod si hæc Nostra admonitio in vobis nihil profecerit, necesse Nobis erit Domini Nostri exinde auribus intimare; pariter ac filio nostro Ergani suggerere, & huiusmodi ausum præcepta culminis eius, vel districtio iudicis, non sine vestro detrimento, seuerissime vindicabunt. Tanta enim (tribuente Domino) eius est pietas, vt nihil de hoc, quod ius antiquum custodisse probatur, immutari permittat. Diuina vos custodiat Trinitas, Amen.

Qva *Epistolâ receptâ illico* S Tvribivs *omnia quæ in ea* Montanus *disponenda commiserat, perficere curauit, sed tanta erat pertinacia illo tempore Sacerdotum, vt vix omnia componere valebat S. Vir, quo vsque ad Pontificalem* Pallentinæ *Sedis infulam sublimaretur, quâ Præsulis auctoritate Clerum coërcere cœpit, & populum sermonibus, exemplis, & alijs doctrinæ, & sapientiæ monitionibus semper vigilans ad obseruantiam legum attrahere conaretur. In hisce igitur sanctis operationibus Beatissimus Vir tempus terebat, cùm denuò fœda* Priscilliani *lues pullulare in aliquibus* Pallentinæ *ciuitatis nefarijs accolis visa est: cui vt* Tvribivs *resisteret, continuis precationibus, & disputationibus auctores hæresis confundebat, sed cùm nihil proficeret vel Præsulis auctoritas, vel veritatis efficacia, vel Principis iussio, imò vel censurarum anathemata, vrbem deserere, hæreticos damnare, omnibus maledicere constituit; quo facto, puluerem è pedibus excutiens, baculo innixus discessit; & proximus fluuius* Neuis *hodie dictus* Carrion, *mediam vrbem secans, sic aquarum copiâ exuberare cœpit, vt totam vrbem penitùs inundaret, ædificiaque solo æquaret, & omnes pene accolas labe putridâ infectos gurges horrendus absorberet. Sanctus verò Pontifex ad* Lybaniensem *montem proficiscens, se cœtui Monachorum in eodem monte degentium ascetam singularem exhibuit, vbi ascitis secum* Lucretio *Braccarensi Præsule,* Synobi *Diacono,* Eusebio, Eusostomo, *& alijs Discipulis, & socijs eremum incolere cœpit, ieiunijs, vigilijs, & laboribus multis corpus frangere, propriæque voluntatis mortificationi intendere, voluntaria paupertatis, quæ sola Christianæ Religionis, vera militia est, amatorem se præbens. Sedulus erat in compunctione, & oratione pro præteritis erroribus suis, Christi Domini misericordiam, quotidianis lamentis im-*

Fit Episcopus.

Vrbi maledicit, & illa corruit.

In Cœnobium Lybaniense secessit.

plorans enixius. Tandem in optima conuersatione consenescens, plenus dierum, & insignium facinorum, non sine sociorum lachrymis hanc ærumnosam, pro vita illa æterna, & indeficienti sanctissimus commutauit Antistes, Die XI. Nouembris, *circa Annum Domini Nostri Iesu-Christi* D. LXIII. *vel circiter, cuius sacrum* Corpus *à socijs in* Libanensi *Ecclesia collocatum, mirabilibus cœpit clarere virtutibus, ad cuius tumulum hocce posuit carmen deuotio:*

Moritur.

Continet hoc lapidis cauum venerabile Corpus
Præsulis insignis, & Monachique simul.
Is fuit egregius Pastor, cui nomen in auo
TVRIBIVS, *quondam quem Tela fausta tulit.*
Pallentinos iste repressit, & vndique totum
Vaccæorum agrum, quos premit hæreticus.
Illorum maledixit vrbi; & flumen ad instar
Torrentis saui, omnia tecta rapit.
Inde Lybanensem *conscendit Præsul in altum*
Montem, quo Christi soluere iussa cupit.
Hic tandem moritur plenus virtutibus, illum
Vt Sanctum semper en colit Astur *eques.*
Tertia signatur dies Idûm *hinc ipsa* Nouembris
Pro Festo Patri, quæ quoque celsa petit.

Carmen sepulchrale.

HACTENVS Actorum series S. TVRIBII *Pallentini* Ciuis, post *Libanensis* apud *Astures* Monachi ex varijs superius citatis vetustioribus Scriptoribus desumpta; quam elucidare compellimur, vt vnicuique huius nominis Diuo, quæ sua sunt absque obicibus concedamus.

Origo probatur.

PRIMÒ. quod fuerit S. TVRIBIVS origine *Pallentinus*, ipsiusque vrbis ciuis, & in secularibus negotijs Iudex, seu Gubernator, hoc liquet ex *Epistola Montani* superius recensita, ibi: *Etiam in* Actis Mundialibus *conuersantem valde nouimus, & probauimus. Cum adhuc enim floreres in seculo, ita claritatis tuæ vita perpatuit, vt secundum sententiam Domini, & quæ sunt Cæsaris Cæsari non negares, & Deo quæ sua sunt debitâ mente persolueres.* Quæ verba expressè ad iudicaturam referenda sunt. Eius originem fatetur auctor Epitaphij illo carmine:

TVRIBIVS, *quondam quem* Tela *fausta tulit.*

An Monachus?

Nam vrbs TELA, eadem ac *Pallentia*, ita vt Episcopus *Pallentinus*, ac *Telensis* olim promiscuè vocitaretur, in cuius rei probationem, nihil est, quod immoremur. Conueniunt Sandoual, Ezpeleta, Biuarius, & cæteri relati.

SECVNDÒ. Quod Romam profectus habitum Religionis ab ipso B.P. *Benedicto* susceperit. Quod idem Montanus in relata *Epistola* innuere videtur, eumque S Ildephonsus *d. c* 3. Religiosum vocitat. Expressius S. M. Maximus in *Chron. Annal.* 531. *n.* 2. apud Biuar *fol.* 154. hac clausula: TVRIBIVS *Pallentinus à* S Benedicto *Romæ accipit habitum.* Idem in Epigrammate MS. apud me, cuius hæc carmina.

TVRIBIVS *iacet hoc clausus in marmore Præsul,*
Pallentinus *Eques, cuius origo* Tela.
Rexit vt illam Prætor Secularis & vrbem,
Sic Monachus *rexit, Præsul & inde simul.*
Romam conscendens Benedicti *dogmata suxit*

Cui Regulam sanctus Pater & ipse dedit.
Haereticos primùm pulsauit fulmine vocis.
Post maledixit eis, inde recessit ouans.
Vndecimo colitur die Sanctus iste Nouembris,
Quo Mundum deserens, dignior astra capit.

Subscribunt huic sententiæ Iulianus Archypresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 545. *n.* 178 *fol.* 61. & cæteri superius à Nobis relati. Nec aduersus hanc veritatem erit audiendus Gabriel Pennotus *Histor. Canonicor. Regular. lib.* 1. *c.* 53. affirmans *S. Benedictum* nunquam *Romam*. deuenisse, quia ad hæc ad amussim respondet Biuarius *fol.* 372.

Pennoto fit satis.

Tertio, Quod plura per *Hispanias* construxerit *Monasteria*. Hoc probatur ex *Epistola* Montani superius recensitâ, in illis verbis: *Nam de terrenorum Dominorum fide, quid loquar? Cui ita tnum impendisti laborem, vt feroces cohabitantium animos, ad salubrem* Regulam, *& normam* Regularis Disciplinæ *reduceres*. Consentit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. d. n.* 178. hac periodo: Tvribivs *Monachus, cui Anno Domini* D. XXXVI. *dederat habitum* S. Benedictus, *& veniens ad Hispaniam fundat Monasteria*. Sequuntur Yepius in *Chron. Benedictin. Tom.* 1. *Cent.* 1. *Ann.* 536. *c.* 1. & cæteri superius relati.

Fundat Monasteria.

Qvarto, Quod fuerit *Episcopus Pallentinus*, & hæreticos Pallentiæ degentes damnauit. Omnia hæc passim probantur: ad auctoritates pergo. Adsit S. Marcus Maximus in *Chron. Ann.* 634. *n.* 3. apud Biuar. *fol.* 391. sequenti serie: Tvribivs *Monachus, ad quem scripsit Montanus Pontifex Toletanus, è Monacho Benedictino fit* Episcopus Telensis, *vel* Pallentinus. Subscribit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. d. n.* 278. post relata superius verba: *post factus Episcopus Pallentinus*. Quod & notauit Auctor Epigrammatis I. *in* 1. *&* 2. *Disticho*, his verbis:

An Episcopus Pallentinus?

Continet hoc lapidis cauum venerabile Corpus
Præsulis insignis, & Monachique simul.
Is fuit egregius Pastor, cui nomen in æuo
Tvribivs, *quondam quem* Tela *fausta tulit.*

Huius Pontificatus præfecturam etiam fatetur S. Maximus in *Epigrammate* II. superius recensito, vbi in *Distich.* 2. illam enumerat, hac clausulâ.

Rexit vt illam Prætor secularis & vrbem,
Sic Monachus rexit, Præsul *& inde simul.*

Qvod damnasset hæreticos *Priscillianistas Pallentiæ* degentes, vrbique maledixerit, testes habeo ex Antiquioribus S. M. Maximum in *Chron. Ann.* 540. *n.* 6. apud Biuar. *fol.* 392. hæc referentem: Tvribivs *Pallentinus Episcopus,* Pallentinis *hæreticis maledicit*. Iulianum Petri in *Chron. d. n.* 278. his verbis: *Hoc anno* (Tvribivs) *maledicit Pallentinis, infectis hæresi Priscillianistarum, & fluuius* Neuis, *dictus* Cadrion *vulgò, exuberans, Ciuitatem ipsam inundauit*. Auctorem Epigrammat. I. *Distich.* 3. *&* 4. sequenti Carminum strue:

Maledixit hæreticis Pallentinis.

Pallentinos *iste repressit, & vndique totum*
Vaccæorum agrum, quem premit hæreticus.
Illorum maledixit vrbi; & flumen ad instar
Torrentis saui, omnia tecta rapit.

Etiam huius maledictionis euentum carmine fatetur S. M. Maximus in *Epigrammat* II. *Distich.* 4. in qua maledictionem, & recessum Præsulis refert, sic:

Hæreticos primùm pulsauit fulmine vocis;
Post maledicit eis; inde recessit ouans.

Quorum omnium sententiam prosecuti sunt Neoterici Scriptores Hispani, & aliquorum Breuiariorum vetustorum Lectiones; Pallentinæ sic: *Ferunt autem precibus huius Sanctissimi Viri Ciuitatem* Pallentinam *funditùs esse euersam. Nam cùm ibi contra hæreticos Priscillianistas sæpius dimicando nihil proficeret, imò contra eum tàm Laici, quàm Clerici turpia committerent, discedens inde, quemdam ascendit aggerem, prope eandem Ciuitatem, vbi in honorem* S. Christophori *altare constructum erat. Cùm autem Dominum exoraret, vt super Ciuitatem sua potentia miraculum ostenderet, subitò aduenient acerrimâ tempestate, fluuius* Carrion *ab alueo solito exiens, totam per circuitum vrbem inundans arenauit.* Asturicenses verò breuius, hac serie: *Verùm cùm vniuersa Ciuitas pertinaciter in errore persisteret, neque doctrinam sanam vellet admittere, ad* B. TVRIBII *imprecationem, tota fere inundante* Carrione *submersa est.* Videndi Moralius, Marieta, Mariana, Sandoual, Ezpeleta, & cæteri relati.

Eius secessus. QVINTO, Quod ad *Lybanense Cœnobium* secesserit, ibique diem extremum obierit, communis omnium sententia est, tàm vetustorum, quàm recentiorum, quorum ecphrasim retulit Biuarius ad *Max. Ann.* 540.*n.*6.§.38.*fol.*408. & probatur ex *Epigrammat.* I. *Distich.*4. & 5. his versibus.

Inde Lybanensem *conscendit Præsul in altum*
Montem, quo Christi soluere iussa cupit.
Hîc tandem moritur plenus virtutibus, illum
Vt Sanctum semper en colit Astur Eques.

De DIE obitus, iam in Prolegomeno diximus obijsse XI. *Nouembris* ex vtroque Carmine sepulchrali superius recensito. De ANNO maior crescit difficultas, stante Iuliani opinatione, qui Anno D. XCIII. in *Chron. n.* 309. vitam exuisse contendit. Sed perperam, ex rationibus à Biuario *d.fol.*408.§.8. adductis.

PRIDIE IDVS

Nouembris.

DIES XII.

A. IN *conuentu* Asturicensi *Hispaniæ. Oppido* Sennone, *quæ hodie dicitur* ZAMORA *iuxta flumen* Durium, *memoria* S. PATERNI *Episcopi, qui pro fidei confessione tentus, sub Decio Imperatore, æternam martyrij palmam adeptus est.*

B. TVRIASSONE *in Hispania Citeriori* S. ÆMILIANI *Presbyteri, qui celebris virtutum sarcinâ, & inclytus miraculorum copiâ, encomiastem* S. Braulionem *Cæsaraugustanum Præsulem habere promeruit, & tandem glorioso fine quieuit.*

COMPLVTI

C. COMPLVTI *in Carpetania Hispaniæ* S. DIDACI *ex Minorum ordine alumni, qui fidei integritate plenus, spei fidelitate constans, & charitatis fluxu conspicuus, religionis obseruantiâ, morum puritate, & alijs virtutibus imbutus, miraculis clarus, ad perennem in cœlis gloriam sublimari promeruit, & à Regibus venerari.*

D. BRAVNOVIÆ *in* Bohemia S. BENEDICTI *Martyris, qui cùm vitam eremiticam ageret, vnà cum alijs socijs, à latronibus impetitus, gloriosam constantiæ coronam accepit. Cuius sacra pignora in Monasterio* S. Barbaræ *fratrum* B. Mariæ *de* Mercede *Recollectorum, apud* Madridium, *honorificè seruantur, & piâ deuotione coluntur.*

E. VXAMÆ *in Hispania Citeriori*, Translatio *sacrati Corporis* B. Petri *ipsius vrbis Episcopi, ex humili ad honoratiorem locum, ob insignia miracula, quæ ad eius tumulum vndique patrabantur.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTVS PATERNVS *Episcopus & Martyr.*] Huius S. Præsulis memoriam recolit Vsuardus, à quo Baronius in *Martyrolog. Roman. lit. C. fol.* 700. sequenti elogio: *In Territorio Senonensi* S. PATERNI *Martyris.* Quibus subscribunt Dionysius Vasquez in *Castellan. fol.* 186. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 143. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 170. Sed qua prouincia, Territorium hocce SENONENSE, quo S. Præsul occubuit, situetur, varie à Scriptoribus disceptatur, cùm constet illud Territorium in *Gallia*, ac in *Hispania* reperiri. Hinc vtriusque Nationis Historici S. Martyrem, suum fuisse probare conantur. Pro *Hispanis* stat auctoritas Iuliani in *Chron. Ann.* 252. *n.* 81. *fol.* 25. hac serie: S. PATERNVS *Senone patitur*, XII. Nouembris, *sub Imperatore Decio.* Qui *Senonense* Territorium describens *n.* 59. sic profatur: *In conuentu* Asturicensi Hispaniæ, *Oppido* SENONE *nunc* ZAMORA. Pro Gallis stat Philippus Ferrarius in *Topograph. Sacr. verb.* Senones *fol.* 116. & Andreas Saussay in *Martyrolog. Gallican.* 2. *p. Die* XII. *Nouembr. fol.* 868. Sed proculdubio Iuliano erit deferendum, tanquam antiquiori, qui etiam *n.* 109. *fol.* 31. asserit, Corpus S. Præsulis ex Hispania Romam fuisse translatum. Hæc de hoc S. Pontifice & Martyre inuenire potuimus, cætera Deus aliquando propalabit, ad Sancti sui glorificationem.

Territoriũ Senonense an in Hispania, an in Gallia?

B. *Martyrologia.*

S. ÆMILLIANVS *Presbyter* Turiassonensis *in Hispania.*] Celebrem huius S. Presbyteri inuenio commemorationem, tàm apud Fastos sacros vniuersalis Ecclesiæ, quàm apud Chronographos, & Scriptores Ecclesiasticos. De eo Vsuardus *fol.* 191. à quo Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. fol.* 700. hac clausula: *Turiassone in Hispania Tarraconensi* B. ÆMILIANI *Presbyteri, qui innumeris miraculis claruit: cuius admirabilem vitam* S. Braulius Cæsaraugustanus *Episcopus descripsit.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castel-*

lan. fol. 186. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 243. Ieronymus de la Higuera in *Hispan. MS. fol.*68. Constantius Felicius in *Ital. 2. p fol.* 170. Petrus Galleśinius in *General. fol.*156. Arnaldus Vvion in *Monast. lib.*3. *fol.* 367. Hugo Menardus in *Benedictin. fol.*97 & plurimi recentiorum. Ex Scriptoribus Ecclesiasticis S. M. Maximus in *Chron. Ann.*562. apud Roder. Car. *lit. O. fol.* 190. *col.* 2. apud Binar. *n.*7. *fol.*455. S. Ildephonsus de *Vir. Illustrib. c.* 12. apud Miræum *fol.* 97. *Tom.* 1. *Bibliothec. Sacr.* Ioannes Vasseus in *Chron Hispan. Ann.*555. Alphonsus Venero in *Enchirid. Tempor. fol.*36. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.*11. *c.*58. D. Franciscus Padilla *Histor. Ecclesiast. Hispan. Tom* 2. *Cent* 6. *c.*31. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.*6. *c.*6. *fol.*146. *col.*4. Ioannes Mariana *Histor. Hispan. lib.*5. *c.*9. Antonius Yepes in *Chron. Benedictin. Tom.*1. *Ann.*572. *c.*2. Michael Martinez del Villar in *Patron. Bilbilitan fol.*128. Blascus de Lanuza *Histor. Aragon Tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 3. *fol.*334. Benedictus Gononus de *SS. Occidental. lib.*4. *fol.*260. Ex Flor. SS. Hisp. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.*1849. Ioannes Maldonado *de SS Eccles. fol.*135. Alphonsus Villegas 2. *p. fol.*356. Sanctorus, Ribadeneira, Leguizamo, & alij. Conueniunt Officia Ecclesiastica in Breuiarijs vetustis Hispaniæ.

Scriptores.

An Duo Æmiliani?

SED valde controuersum est inter Scriptores huius seculi, An ÆMILIANVS iste diuersus fuerit ab alio *Celtibero*, cuius sacra pignora prope *Bilbilim* in Oppido *Torre de la Paxa*, asseruantur? Cui quæsito ad amussim fecit satis Biuarius in *Not. ad S. M. Maximi Chron. Ann.* 562. *n.*6. §. 26. *& seqq. fol.*468. Qui ad opinationes, & argutias *Celtiberorum* pleno ore respondet, cuius & Nos rationibus adhæremus. Hinc S. Presbyteri ACTA ex *S. Braulio* dabimus, pro vt illa *D. Prudentius de Sandoual*, & *Biuarius* publica fecere.

ACTA S. ÆMILIANI PRESBYTERI, Confessoris, ex S. Braulio Episcopo Cæsaraugustano, qui ea conscripsit.

DEI VIRO, DOMINOQVE MEO, ET GERMANO FRONIMIANO Presbytero, BRAVLIO immeritus Episcopus Cæsaraugustanus, S.

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

TEMPORE *piæ recordationis Domini mei, & germani maioris natu, communis, ac sancta vita, doctrinaque institutoris* IOANNIS *Episcopi, tàm etas iussis, quàm tuis obediens præceptis, intenderam iuxta fidem notitiæ, quam sub testificatione Citonati Abbatis venerabilis*, Sofronij, *&* Gerontij *Presbyterorum, atque sanctæ memoriæ* Potamiæ *Religiosæ fœminæ collectam, non ambiguam vitam vnici Patris, Patronique, & singulariter Christo nostris temporibus electi* B. ÆMILIANI *Presbyteri, vt inscitia mea vires, valetudoque sinebat, stylo præstringere. Sed quia plena pagina inter ipsa initia malsenti mihi quid dicerem, negligentiâ administrantium intercepta fuerat, ipsa sub notatione eius virtutum, & varijs dein succedentibus casibus, & rerum nutantium temporibus occupatus, prope elapsum etiam à voluntate fuerat, vt quamuis ipse cogeres, non ibi animum darem. Nunc autem nutu, vt reor, diuino, cùm quemdam Codicem pro hoc quod animo occurrerat, vellem inspicere, iussissemque perquirere, ac reuoluerentur strues librorum, notitia illa diù perdita, subitò inuenta est, non quæsita: iam enim cessauerat intentio perquirentium, cùm esset vspiam inueniendi desperatio. Sed quia, vt ait* Propheta, *inuentus sum à non quærentibus me: non quidem studia accensa lucerna, gaudio tamen inuenta drachma, latatum*

tum est cor meum, & exultauerunt interiora mea. Demumque non sine superna dispensatione, hoc ipsum esse credens, armaui animum, vt & obedientia fructum caperem, & tàm crebræ petitioni vestræ parerem. Quocirca dictaui vt potui, & plano, apertoque sermone, vt talibus decet habere, Libellum de eius Sancti Vita, breuem conscripsi, vt possit in Missæ eius celebritate quantocyùs legi: & Tibi Domino meo destinatum misi, & hanc ipsam Epistolam meam capiti eius præponere curaui, iudicioque tuo probandum committens, vt ad singulare cognitum, si in aliquo displicuerit, aut emendes, aut reprobes. Si verò placuerit, & ipse habeas, & cui voluntas permiserit, dari concedas, atque pro me Creatori Nostro, cuius sunt bona omnia, grates rependas. Volo autem, vt quia sanctissimus Vir Citonatus Presbyter, atque Geronitus adhuc in corpore degunt, omnia quæ in eo scripsi, ante recognoscant, & eorum discussione ventilatâ, si nec nominum, nec rerum me fefellit sententia, habeantur confirmata. Sane illa quæ Anno præterito à vobis ibidem diuinitus operata didici, in finem Libelli istius, vt à vobis accepi, adieci. Hymnum quoque de festiuitate ipsius Sancti, vt iussisti, Iambico Senario metro compositum, transmisi. Sermonem autem de eodem die superfluum dictare putaui, cùm nulla maior mihi esse videatur exhortatio, quàm virtutum eius narratio, & tantam horam occupet, vt si hoc adlectum fuerit, audientium animos non oneret. Quapropter obsecro, vt sint ista quæ feci accepta, tàm tibi cuius mandatis parui, quàm ipsi, cuius virtutum amore excitati, & antefati viri sunt ista testificati & non dissimilia quotidie vos experti, vt à me perstringi deberent, estis impetrati, atque Ego vt facerem, quæ iusseratis, sum accinctus mercedis percipiendæ cupiditate. De eadem quoque solemnitate, vt Missa recitaretur communis, iniunxi dilecto filio meo Eugenio Diacono, non putans à me diuersum, si eius lingua, cuius in omnibus consiliis, cogitationibusque meis teneo, animum ministret ob huius Beatissimi Viri honorem, meum officium: simulque considerans, vt quô in cæteris rebus vtor participe, in his etiam mercedis fruar consorte. Incolumem B. V. & mei memorem, Christi gratia custodire dignetur.

INCIPIT LIBER DE VITA, VEL Miraculis Sancti, ac Beatissimi ÆMILIANI Presbyteri, & Confessoris Christi.

PRÆFATIO.

INSIGNIA miraculorum Apostolici, purgatissimique Viri ÆMILIANI Presbyteri, nostris fere temporibus, gesta, vt suadet ad narrandum rei nouitas, ita terret ipsius narrationis immensitas. Cuius enim queat stylus terrenis dediti rebus cœlestis Viri digne promere actus, qui præteritis seculis conlatus, vti maximum sydus, apparet fulgidus, præsentibus autem inimitabili virtute præclarus? Neque, vt Ego puto, fontes si Tulliani enarrarent, & scaturientibus eloquentiæ venis impensissime redundarent, copiamque verborum multiplicitas sententiarum densaret, cuncta poterant explicari, quæ à Mundi contemptu, non modò vsque ad corporis sui, sed etiam seculi excessum, Christus qui agit mirabilia solus, fuerit, sitque per eum charismata operatus. Quod cùm inspicio, timor apponitur animo, cùm sit mihi scientia non copia, sed inopia; verborum autem sterilitas, non vbertas: neque enim mea imperitia sum imperitus. Propellit tamen timorem promissionis Christi veritas, ita videlicet promittentis, talique Nos alloquio adstruentis: Aperi os tuum, & Ego adimplebo illud. Et ibi: Dominus dabit verbum Euangelizantibus, virtute multa. Sed & illud: Non estis vos qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.

in vobis. *Huic rei decentissime satis aptatur, ac sic erigitur animus, repulso formidinis telo: & ecce iam quod pauebat, plano nititur ingredi pede, blandiens sibi de sua magna potentia Christe; quia qui dedisti iumento humanis verbis effari, potes concedere homini, vocibus congruentibus loqui. His additur, quòd arcem mentis meæ, speique ancharam, quam maximam tenere videtur, nisi perceptione huius Operis laborisque mercede, non aliàs me adepturam credam, quo vitam meam inquinatissimam, pollutamque quasi nitro quodam possim eluere; secundum quod elegantissime quidam veterum Poëtarum, ait:*

Hoc opus, hoc etenim forsan me subtrahet igni.

Superest quod & vltimum, quia schedulis hæc vilibus malui tradere, quàm lento silentio tegere; ne veritatis longinqua procedentium taciturnitas derogaret posteris fidem. Sed & vt pauca his, qui eloquentiam suam nituntur ostentare, respondeam; nouerint quòd paruipenditur detractorum scurrilitas, quando humilibus, paruisque Christianis Ecclesiastico iure non opponitur sequenda vana verbositas, non humana inquietudinis leuitas, non denique ostentationis ventositas, sed sobria, modesta, ponderataque veritatis grauitas. Melius siquidem est, vt vera minus erudite, quàm vt ficta enarrentur eloquenter: quod in Euangelijs Saluatoris perfacile intelligitur, qua populis sermone simplici prædicantur. Non ergo pro mea imperitia in sugillationem mitto virorum prudentium eloquentiam: sed minime lenitatem mordacium improbo caducam. Nam nec puto mihi succenseri posse ob huius Operis appetitum; honestos, prudentes, maturosque viros, nequaquam ignaros, in domo Domini offerri debere, vt cuique vires ministrant, vsque ad Caprarum pilos:: cùm & ipsi si hìc dicere velint, vt præmisi, non solùm illis non deerit materia, sed minime poterint explicare cuncta. Quamobrem disciplinarum secularium stadium, etsi ex parte adtigi, omnino hìc seruare contempsi: ne & intelligentiæ difficultatem minus eruditis facerem, & Hiericuntinâ lingua conturbarem Israëlitica castra.

DICTVRVS *igitur ea, quæ institui dicere, volo Lectorem, Auditoremque monere, vt non hic verborum auidum, sed religione plenum præbeat auditum: sin autem illuc spectat, iam hinc discedat, ne moras infructuosas expendat. At si ea quæ sequuntur nosse desiderat, deuotus ad percipiendum accedat: atque hoc primum nouerit, quædam hic esse narrationis gesta, quæ à Nobis, vel à quolibet Oppido debeant esse sequenda: quædam verò ita illi probatissimo Viro singulariter collata, vt nequeant sine sui pernicie à quoquam imitationis contingi causâ, quæ tamen sic Nos admiratione debent afficere attentos in Dei laudem, nam generi generalia conuenit præcepta seruare, specialibus verò donis illi tantùm debent potiri, quibus Omnipotens Deus ea iussit conferri. Hoc quidem censent & Iurisperiti, suorum Principum in beneficijs decreto percepti. Ego autem non altius repetam, neque auorum, & proauorum eius, iuxta Rethores, prosequar laudes, cum iuxta eosdem, si ignobilibus ortus sit natalibus, magis efferendus est laudibus, quod sui ignobilitatem generis, morum dignitate ornauerit. Igitur à conuersionis eius principio, Nos quoque dicendi, Christo fauente, eiusque B. Viri oratione conatus nostros adiuuante, sumamus exordium, qualis extitit à Vigesimo ætatis suæ anno. Venerabiles namque Ecclesiarũ Christi Sacerdotes* Citonatus, *sancta, purissimaque vita* Sofronius, *&* Gerontius *Presbyteri, quibus non modicam fidem habet Ecclesia, Nobisque, quod ipsi viderunt, fideli relatione narrarunt. Addetur his probatissimis testibus testimonium beatæ memoriæ, religiosissimæ* Potamiæ, *cuius nobilem ortum, nobilior vita nobilissimè ait cursus. Hos ego quatuor de miraculis in corpore gestis habere elegi testes, citra populorum, prouinciarumque de huiusmodi rebus testimonia, quæ pene cuncta testatur* Hispania. *Nam illa quæ vsu frequentata iam pene effecta sunt*

quotidiana,

quotidiana, Nobis necessario sunt prætermissa; dùm nequeunt, vt supra dictum est, comprehendi tota; & si quis ea nosse desiderat, melius itaque crederet visa.

Cap. I. De S. Viri conuersionis initio.

ERGO, *vt dicere cœperam, sic eum fuisse conuersum, atque conuersatum, præfati testes narrarunt. Futurus pastor hominum, erat pastor ouium, minabatque oues ad interiora montium; & vt mos esse solet pastorum, cytharam vehebat secum, ne ad gregis custodiam torpor impediret mentem otiosam, minusque exercitatione suspensam. Cumque ad dispositum cælitùs peruenisset locum, diuinitus in eum irruit sopor. Etenim ille Opifex mundorum Cordium, consueto studio præbet artificij sui officium, vertitque cythara materiam, in literarum instrumentu, animumque opilionis, in compunctionem superna contemplationis. Expergefactus cœlestem meditatur vitam; relinqueasque rura, tetendit ad Eremi loca.*

Cap. II. Pergit ad quendam Monachum in Castro Bilibiensi.

DICTAVERAT *ei fama, esse quendam Eremitum, nomine* Felicem, *Virum sanctissimum, cui se non immeritò præberet Discipulum, qui tunc morabatur in Castello* Bilibio. *Arripiens iter peruenit ad eum cuius se famulatui cùm subijcit promptum, instituitur ab eo, quo pacto innutabundum possit ad supernum regnum dirigere gressum. Hoc, credo, nos facto instruens, neminem sine Magistrorum institutione, rectè ad beatam vitam tendere posse. Quod neque Vir iste fecit, neque Paulum Christus instruxit, neque Samuelem, vt faceret diuina potentia permisit, cùm hunc ad Eremitam, & Paulum ad Ananiam, & Samuelem recurrere iussit ad Heli: quos tamen iam signis, alloquioque animauerat suo.*

Cap. III. Venit ad locum quo situm est eius oratorium.

POSTEAQVAM *ab eo est optime vias vitæ edoctus, ac disciplinæ diuitijs affatim, thesaurisque salutis ditatus, remeat ad sua, doctrina gratiâ copiosus; ac sic venit non procul à* Villa Vergegio, *vbi nunc eius habetur* Corpusculum *gloriosum: ibique non multo moratus tempore, vidit impedimento sibi fore, hominum ad se concurrentium multitudinem.*

Cap. IV. Hinc Eremum expetit.

CELSIORA *petit, leuesque per ardua gressus agebat spiritus promptus, vt non solum corde sed etiam corpore plorationis valle gradiens de virtute in virtutem, videretur Iacob, quodam modo scalam conscendere. Hic vbi peruenit ad remotiora* Distertij *montis secreta, culminique eius, quantum qualitas cæli, syluæque sinebant, propinquus, ac collibus hospes effectus, consortio hominum priuatus, Angelorum solummodo fungebatur consolationibus: Quadragenis ibi habitans Annorum recursibus. Quas ibi ille inuisibiles, quasque pugnas visibiles, quas vario, callidoque modo tentationes, quasque nebulonis antiquissimi ludificationes fuerit expertus, hi soli optime norunt, qui ea in semetipsis experiri contendunt: dùm illic omnem affectum, illic omne desiderium, illic omne incitamentum, illic denique omnem omnino dirigebat cursum, quo semel arripuerat irreparabile deuotionis sanctæ propositum. O ingens donum! O singularem Virum! O præstantissimum animum! Ita diuinæ Contemplationi deditum, vt nihil sibi in eo vindicare videretur hoc seculum. Quotiens, vt conijcio, afflatus ardore diuino inter densissimas, altissimasque syluas, excelsosque vertices collium, promontoriaque petentia cœlum, voce elatâ aiebat ad Christum:* Heu me, quod peregrinatio mea prolongata est; *Quotiens suspirijs ingemiscens clamabat:* Cupio dissolui, & esse cum Christo. *Quoties vehementissime, visceribus commotis, eiulabat dicens:* Quandiu sum in hoc corpore, peregrinor à Domino. *Interea frigore quatiebatur, solitudine destituebatur, inclementi imbre inficiebatur, ventorum flumine vexabatur: & vim frigoris, squalorem solitudinis, ingruentiam imbris, austeritatem flaminis, amore Dei, contemplatione Christi, gratiâ Spiritus-Sancti, non modo tolerabiliter, sed etiam libenter, desideranterque suscipiebat. Sed quoniam Ciuitas supra montem posita, diù latere non potuit, eò vsque fama Sanctitatis eius percrebuit, vt in notitiam pene omnium perueniret.*

Cap. V. Didymus Episcopus ei Ecclesiâ delegat.

DIDYMO *etiam, qui tunc Pontificatus gerebat in* Tyrassona *ministerium*

rium, cum hoc quoque fuisset delatum, insequitur hominem, Ordini Ecclesiastico volens inserere, eius quippe erat in diœcesi. Durum illi primùm videri, ac graue refugere, ac reniti, & quasi de cœlo traduci ad Mundum, de quiete iam pene nacta ad officia laboriosa, vitamque contemplatiuam transferri ad actiuam. Tandem coactus est inuitus obedire, qua propter in Ecclesia Vergegij *Presbyteri est functus officio. Tunc relictis, quibus dediti esse solent istius ordinis, nostri quidem hominis temporis, sanctam impertiebatur curam; in hanc, inquam, retractus erat vitam. In quo tamen continuatæ preces, hebdomadarum inedia, iugis vigilia, discretio vera, spes certa, frugalitas magna, iustitia blanda, patientia solida, & vt breuiter dicam, ab omni omninò re mala indefesse persistebat parsimonia maxima. Sapientia etiam flores ita de pratis discerpserat ineffabilis diuinitatis, vt is qui ad vsque octauum memoria vix commendauerat psalmum, incomparabiliter, longeque præstaret peritia, prudentia, acutia, quâ Mundi vetustos anteiret Philosophos. Nec immeritò sane, quia quod illis secularis industria, isti diuinitùs superna concesserat gratia: vere, vt conijcio, cælicolis Antonio, Martinoque vocatione, educatione, atque miraculis per omnia similis. Sed, vt multa prætercam, inter cætera Ecclesiastica studia, hac maxima erat industria, vt strenue, solerterque, quantocyùs posset, inquam, de Templo Domini pelleret mammonam: quocirca Christi substantiam, Christi visceribus impertiebat; locupletem reddens Ecclesiam Christi virtutibus, non opibus; religione, non redditibus: Christianis non rebus; nouerat Christo, non pro iactura temporalium rerum, sed fore pro hominibus se posse reum.*

Cap. VI. *Clerici accusant S. Virum coram Episcopo.*

Ob *hanc rem, vt mos solet esse pessimorum Clericorum, adstiteruntquidam è Clericis suis coram præfato Episcopo, ad eum videlicet ob damna rei familiaris lacessendum: iurgantesque aiunt, patere Ecclesiæ detrimenta, res susceptas vsquequaque imminutas. Iam dictus Antistes facibus iræ accenditur, & inuidiâ ob eius virtutes tenebratur. Intuens, in Virum Dei vehementer inuehitur, cùmque (vt se habet animus furiâ ebrius) iracundiæ crapulam esset ructatus, Vir Dei egregius sanctitate munitus, patientiâ tutus, tranquillitate consuetâ persistebat immotus. Tunc à suscepto dudùm ministerio relaxatus, vbi tunc vocatur eius Oratorium, reliquum vitæ tempus peregit innoxius. Hactenus conuersio, atque conuersatio eius. Et quamuis pulchriora fuerint illa charismata, quæ latuerunt (quæ Dominus in bella constituit noua, & à Paulo Magistro Gentium in fide, & veritate habemus instituta) quàm ista, quæ varijs virtutum donis se in lucem protulerunt; hæc ipsa verò plura sunt gesta, quam possint esse conscripta. Tamen deinceps quibus idem signis effulserit gloriosus, ac si ignobili prosequamur stylo.*

Cap. VII. *Luctatur cum Dæmone.*

Accidit *quadam die, vt Palæstrita Regis Æterni occurrerit in via hostis generis humani, talibusque verbis eum affatur:* Si vis, vt quid vterque possit, experiamur viribus, certamen adgrediamur. *Nec dùm hæc dicendo compleuerat, & eum visibili, corporalique adtrectatione adierat, diuque pene luctantem vexabat. At ille mox, vt* Iesvm *precibus efflagitauit, trepidum gressum opitulatio diuina confirmauit: & illico refugam, desertoremque spiritum liquefactum in auras vertit. Si cui hoc fortasse videtur incredibile, inuisibilem nimirum spiritum esse attrectabilem, saluo mystico intellectu, aperiatur, quo modo Iacob Diuinæ paginæ narrent cum Angelo, quamuis bono, fuisse luctatum? Ego tamen hoc dixerim, minori audacia Satan tentasse seruum, quam Dominum,* Æmilianvm, *quam Christum; hominem, quam Deum; creaturam, quàm Creatorem.*

Cap. VIII. *Monachum curat.*

Vervm, *vt institueram narrare, Monachus quidam* Armentarius *nomine, duritiâ ventris, tumoreque afflictus, medelæ causâ ad eundem venit deuotus. Cui, dùm manum ad strumam admouit, signumque Crucis depinxit, protinus ab eo ægritudo recessit, recuperatáque salute, Dominum benedixit.*

Nomine

Cap. IX. Mulier paralytica sanatur.

NOMINE *autem* Basbara *mulier quadam, à finibus* Amayæ *adducta, paralysi morbo contracta, atque vehementer vexata, saluti dudùm amissa, eius Sancti oratione est restituta.*

Cap. X. Mulier clauda ambulat.

SED *& alia de eadem territorio, plaustro aducta, ac deportata, quoniam carens pedum officiis, olim extiterat clauda, Quadragesima diebus ab eo efflagitatur curanda. Quam cùm nollet dierum inuisere ab reuerentiam; mos quippè erat ei his diebus solum cellulà esse contentum, nec quemquam videre solitum, nisi vnum è suis, qui propter vita huius subsidium, et pauci ssimum, ac vilem ministrabat cibum. Cúmque, vt dixi, videre eam contemneret, instat illa ardenter indulgeri sibi saltem eius baculum osculari. Quod Vir Dei clementer, vt audiuit, illicò direxit: illa directum vt vidit, osculata est; firmatis solidatisque plantis, incolumis adstitit, ac muneri congratulata Diuino, læta protinùs discurrit.*

Cap. XI. Ancillam senatoris illuminat.

SICORII *quoque Senatoris Ancilla lumine per tempora longa priuata, postulat ab eo oculorum sibi restaurari officia. Tunc Vir Dei, verbo, tactuque, Christo duce, sanitatem impetrat; protinus obsequitur imperatu, receptisque visibus, formas rerum luce lustrat clarissima.*

Cap. XII. Diaconum energumenum sanat.

QVIDAM *verò Diaconij ministerio delectus, à procacissimo Dæmone vehementer obsessus, ab alijs arctatus, eius sistitur vultibus emundundus. Qui dùm more lymphatico amentiá ageretur furens grassatus, indicitur à Beatissimo Viro, vt resiliat ab eo spiritus immundus. Nec mora, inobediens discit obedire, inuisibilibusque pœnis afflictus à suscepto suo domicilio efficitur alienus, relictaque homine, sermone is perstrepit laudes Deo.*

Cap. XIII. Item alium seruum.

TVENTII *cuiusdam* Sibila *nomine seruus ab impuris spiritibus fuerat captus, & ad Virum Beatum à suis est adtractus, quem vt vidit sciscitatus est à quantis esset obsessus? Illi se esse indicant Quinque; singuli quique suis se nominibus produnt; quibus cùm Iesu-Christi imperasset virtute illicò omnes cum ingenti terrore, & strepitu discessere: & ille curatus ad sua repedauit prospere.*

Cap. XIV. Item alium Comitis.

SED *&* Eugenij *Comitis seruum à Dæmone infectum, atque afflictum, cùm iam diutina inuasione sibi eum haberet mancipatum, incomparabili virtute Diuina Omnipotentia reddidit sanum, & incolumem.*

Cap. XV. Item alios coniuges.

IAM *quid de Senatoribus* Nepotiano, *&* Prosessa *dicam? Nisi quòd ita concreti coniugio, concreti quoque erant Dæmonio, vt corpus effectum vxoris vinculum, vnus ab vno crederetur incoli spiritu; geminàque possessione perfunctus, ius sibi videbatur habere peruersus, quorum quàm manifestu extiterit, hinc datur intelligi, quod sic est vbique promulgatum, vt nisi succedentibus seculis laberetur ab animis, hic supernacaneè videretur intexi, eo quòd nemo sit* Cantabriorum, *qui hoc non aut videre, aut audire potuerit, Sed cùm ventum esset ad Nostrum* ÆMILIANVM, *imperat hostem immundum relinquere corpora hominum præfatorum, cuius nequaquam valens ferre imperium, effectus mancipat iussum. Vtrique liberati laudem personant Regi cœlorum.*

Cap. XVI. Item aliam fœminam.

ITEM *Curialis* Maximi *filiam, nomine* Columbam *Dæmon inuaserat congressione dirâ, & membrorum instabilitate iucauta. Sistitur coram Seruo Dei cum magna expectatione sananda Cumque in frontis illius limen Crucis impressisset vestigia, mox depulso, extrusoque Dæmone, nacta est salutis medelam.*

Cap. XVII. Eijcit dæmonem è domo Senatoris.

SCELERATISSIMVM, *seditionariumque domus* Honorij *Senatoris Dæmonem sustinebat, qui eo vsque monstrosissime domui illius incubabat, vt fœdissima quadam, turpissimaque quotidie inferret, nec Dæmonicolam quisque sustinere poterat. Denique sæpe dominus domus, cùm causâ conuiuij fuisset accubitatus, ferculis eius animalium ossa mortuorum, & plerumque stercora inferebat spiritus impurus. Sæpe verò nocturno tempore (datis hominibus in quiete) vestimenta virorum, ac mulierum subtrahens, veluti quadam velamina fœditatis suspendebat è tectis. Anxius nihilominus, &*

quid ageret Honorius *nescius, inter angustias spiritus regebat animum, fide certus de istius Viri virtutibus, ac spe animatus mittit ad eum accersendum, & dirigens subsidia vehiculorum. Veniunt nuntij, implorant vt accedat, & quâ ope posset Dæmonem pellat. Tandem fatigatus precibus, ad ostendendam Dei Nostri virtutem, pedibus suis, non vehiculo, est profectus. At vbi* Parpalines (Pampilonam in alijs MSS.) *venit (ibi enim res agebatur) inuenit cuncta, vt ei fuerant ordine narrata. Sed & ipse aliqua perpetitur inibi seditiosa. Indicit ieiunium, colligit ad se illic habitantium ordinem Presbyterorum. Tertiâ die, expleto voto indicti ieiunij, salem exorzizat, & aqua commiscet more Ecclesiastico, ac domum ipsam aspergere cœpit. Tunc ex intestino domus prorupit inuidus, & eijci, ac deturbari è suis se videns sedibus, lapidum contra eum vertit ictus: sed munitus ille inexpugnabili clypeo permansit tutus. Postremò in fugam versus flammasque enomeas cum odore teterrimo perrexit ad eremum: ac sic incola domus illius gauisi sunt eius oratione se fuisse saluatos.*

CAP. XVIII. *Diuina protectio custodit eum.*

QVID *plura? Tanta illi Viro erat copia sanctitatis; tanta custodia diuinæ virtutis; tantumque imperium superna auctoritatis, vt cùm multitudo concurreret energumenorum, non modò vel leui quidem vestigio pateret pauidus, sed etiam se concluderet cum illis omnibus solus, vbi eos erat per Diuinam gratiam curaturus. Sed & plerumque cùm lectulo membra dedisset, gestiebant eum ignibus concremare, incensamque stipulam deportabant vsque ad eius lectulum, quam illi applicantes, vim amittebat ardoris. Identidem hoc ipsum molientes pernoctabant in cassum laborantes. Itaque vbi ille hoc persentiebat, ad imperium illius amentes se inuicem vinculis conligabant, eorumque manus dabant salutis adiumentum, cum cor eorum insania esset plenum. Nam illud reticere non debeo, quod per se Mundo patere iam video.*

CAP. XIX. *Lignum eius oratione crescit.*

DE *Ligno dico, quod manu artificum fabrefactum deportauit vsque ad construendum horreum, quod dimensum, cæteris lignis illi operi coaptatis extitit breuius. Quod vt sensit, iubet artificibus æquiori animo sumere cibos, atque ille recedit ad Creatoris oculos implorandos. Cumque peculiari, consuetoque modo Synaxin hora Sexta complesset, intellexit, quod volebat, esse impetratum, rediensque ad mercenarios:* Nolite vos putare, *ait,* mercede operis fuisse frustratos: ponite lignum suo in ordine. *Qui eleuantes, ponentesque iuxta præceptum, reperiunt plus cæteris esse longum, creuisse etiam palmo amplius: quo in loco facit signum, quod vsque hodie claret in apertum: ac per hoc eius oratione, nec laborem inaniter conducti exhauriunt, nec operis mercede fraudantur. Lignum quoque ipsum remediabile deuotis vsque in præsens extitit ægrotis, tantisque virtutibus celebratum habetur, vt pene quotidianum obtinuerit languentibus præbendæ sanitatis vsum. Vnde in immensum sermo procederet, si vniuersa signa sanitatum, quæ inde collata patescunt, replicare voluerim. Sed iam operepretium iudico de liberalitate, atque castitate eius pauca perstringere.*

CAP. XX. *Pauperibus tunicæ manicas erogat.*

CVM *quodam tempore egentium ad eum conuenissent turbæ, petentes consuetam subsidij stipem, ipse seu deficiente, seu non occurrente, quod prorogari deberet, ab ingenita non deficiens pietate, præcidens manicas sua tunica, cum pallio, quo vtebatur, obtulit benignè. Tunc vnus ex cunctis importunior, vt mos est mendicantium, cæteros alios præueniens accepit, accepta induit. O alterum* Martinum, *qui in paupere vestiuit Christum! nec immeritò vnum consecuti præmium, qui vnum habuêre liberalitatis spiritum. Et tamen ac importunitas notata ante tantum Virum esset inulta, reliqui collegæ videntes inuident, & vnius præsumptioni indignantes, baculis suis armati consurgunt, cateruatimque in eum irruerunt, & vt quemque ira ferebat, passim corripiunt, vt plane incautela sua ipse mereretur pestem.*

DICAM

Cap. XXI. *Vinum multiplicat.*

Dicam & *alind, quod mallem, vt ita audirent tenaces, vt non essent de crastino cogitantes. Contigit conuenire frequentiam populi; quando parum B. Viro esset vini; sed quia inquirentes Dominum non deficient omni bono, vix, vt aiunt, ex sextario affatim satiata est ingens multitudo. Maius quidem vice aliâ accidisse fatentur.*

Cap. XXII. *Succurrit dapibus venientibus ad eum.*

Fama *sanctitatis illius diuulgante, non deerant quotidie aduentantium turba, iure suo compulit oppidò hospites moras nectere, & charitatis intuitu semetipsos reficere. Cum hoc Minister eius ex euidenti cognouisset, nuntiat, nihil superesse, quod possint prandere. At ille miti offensione ministrum obiurgat, modicaque fides inclamat, & vt victus necessaria praebeat, Christum implorat. Necdùm intentionem finierat, & ecce subitò vehicula copiose onusta ab* Honorio *Senatore directa, ianuam intrant. Dilectus Dei directa suscipit, & gratias rerum Creatori exauditus persoluit: inuitatis sufficientes cibos adponit, reliquam conseruari superuenientibus praecepit. Ita enim inter officia humanitatis, suaque continentia medius versabatur, vt mensa adpositio, ne ad horam quidem diei, minus de hospitum conuiuio inueniretur. Et rursus ita parsimoniâ arctabatur, vt nunquam nisi sobrius mente, & confectus corpore cerneretur. Sed & conuenientium reficiebat corpora cibo, & animas verbo. Tàm elegans enim erat in comparationibus, & tàm subtilis in spiritualis vitæ suasionibus, vt quisquis ad eum quolibet casu accederet, melior, ac delectatus recederet: cùm nunquam ipse nec vita, nec lingua, à doctrina vacaret. Et ne in longum traham. sic carne deuicta victoria tulit palmam, vt eius Aquilo nunquam deuictus accenderet ollam, nec Nabuchodonosor ignium ministrauerit pabula.*

Cap. XXIII. *Exprobatur à Dæmone, quòd cum fœminis habitet.*

Ipsi *quoque desertores spiritus, cùm conuitiji eum malitia sua calliditate per energumenos vellent lacessere, quia nihil erat, quod Christi seruo possent obijcere: solùm ei cur cum Virginibus Christi cohabitaret, nitebantur exprobrare: antiquâ suâ inimicus arte eludens, quoniam quem opere non potest deijcere, saltem fama instat polluere: & cuius non praeualet conscientiam, infamat vitam; videlicet irretitis suis illecebris offerens exempla consolationis, dùm esse bonum neminem putant: & quem imitari in bonis debeant, inuenire desperant: ac per hoc penes se remedium arbitrantur, si nemo innocens inueniatur, & damnationem suam multitudine pereuntium consolantur. Quid tibi repertor malorum prodesse potest infamia Christi seruorum? Cùm eis Dominus Redemptorque suus per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam promittat regna cælorum. Sed Vir iste Sanctus abstinentia, & humanitati etiam in senectute deditus, vtique habitabat cum sacris virginibus, & cùm esset ab octuagesimo vitæ suæ, & deinceps anno, labore sancto, doloreque constrictus, omnia officia, vt Pater poterat ancillarum Dei ministerio suscipiebat blandus. Sed iam, vt præmisi, ita à nefandis incitamentis erat extraneus, vt ne vestigium quidem inhonesti motus in illa ætate fuerit expertus. Nam quia in tanta peruenerat longa ætate, eo peruenit necessitatis, vt cùm hydropis laboraret inualetudine, ab eisdem sanctis fœminis corpus suum lauare sineret, & ipse ab omni illicito sensu alienus esset. Hoc certe illud est speciale beneficium, quod paucis inuenimus fuisse coulatum, & à nullo debeat experiri, ne succedat periculum temeritati. Vnusquisque enim in qua Vocatione vocatus est, in ea permaneat apud Deum. Dauid enim dicit:* Quia non ambulaui in magnis, nec in mirabilibus super me. *Ille quippe in mirabilibus super se ambulat, qui ea quæ diuinitùs illi non sunt coulata, agere pertentat.*

Psal. 130.

Cap. XXIV. *Restituitur equus à latronibus furatus.*

Sed *referam, quod etiam latrones pertimescant, & fures cautos efficiat: Sempronius quidam, & Turibius nominibus, instinctu Diaboli, & prouocatione, veniunt causâ latrocinandi ad hominis Dei habitationem: & quoniam de iusto scriptum est:* Non accedent ad te mala, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo: *isti tamen pro suo flagello, vel exemplo accedere sunt permissi, sed flagellare prohibiti, immò flagellum in se diui-*

Psalm. 90.

nitus sensere correpti. Hi nempe fures, cùm ad S. Hominis habitaculum peruenissent, animal, quo vehi vsque ad Ecclesiam solitus erat, foris repertum, furtim abigunt; nec diù fraude latantur: Nam non post multum temporis veniunt, singulis amissis oculis, veniam petentes, atque animal reducentes. At Sanctus Dei caballum excepit, cur habuerit, semetipsum reprehendit, atque illico vendidit, pretiumque eius pauperibus erogauit: illis enim lumen nequaquam reddidit, spiritu, vt æstimo, discretionis instructus, ne forte non cessarent ab huiusmodi facinoribus, nisi essent priuati luminibus: & cùm simile quid agere vellent, citò eos proderet à latibulis, & nota corporis, & fama nominis. Nam quis putauerit hoc eum à Domino impetrare non potuisse, quem vitâ functum, & defunctum sæpe cæcis scimus visum reddidisse? Sed & leuius eis fuit in vita, quam post vitam facti luere pænam, iuxta illud: Melius est cum vno oculo in regno cœlorum intrare, quam cum duobus gehennam sortiri.

Matth. 18,

CAP. XXV. *Transitus diem prænouit.*

ANTE *Annum fere migrationis suæ, centesimum verò vitæ, cùm ei reuelatum esset, humanos se finiturum labores, & Omnipotentis percepturum sacratissimas promissiones, ad vitam conuertitur districtiorem, & qui iam vigilijs, & ieiunijs desiccauerat membra, denuò Veteranus Miles militiam adgreditur nouam, vt finis esset præstantior, qui apud Christum laudabilior semper habetur, & melior, dicente eo:* Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit

CAP. XXVI. *Prædicit excidium Cantabriæ.*

EODEM *igitur Anno, Quadragesimæ diebus, reuelatur ei excidium* Cantabriæ. *Vnde nuntio misso, iubet ad diem festum Paschæ, Senatum eius præstò esse. Ad præstitum conueniunt tempus. Narrat ille quod viderat: scelera eorum, cædes, furta, incestu, violentias, ac cætera vitia increpat: pænitentiam vt agant probis omnibus prædicat. Cùmque omnes reuerenter auditum præberent (nam erat omnibus venerabilis. quasi vnus de D. N. Iesu-Christi Discipulis)* Abundantius *quidam nomine, præ senectute eum, dixit, desipere. At ille denuntiat ei rem per semetipsum experiri. Quod pòst probauit euentus: nam gladio vindice* Leouigildi *est interemptus. Cæteros quoque cùm non resipiscerent ab antiquis operibus, irâ pendente diuinitùs; pari modo periurio, doloque adgrediens, sanguine est ipsorum grassatus.*

CAP. XXVII. *Eius obitus & sepultura.*

SANE *adpropinquante mortis tempore, accersiuit sanctissimum* Asellum *Presbyterum, cum quo habebat Collegium, in cuius præsentia felicissima illa anima corpore soluta, cælo est reddita. Tunc eius Beatissimi Viri studio,* Corpus *eius deportatum cum multo Religiosorum obsequio, depositumque est, vbi & manet in suo Oratorio. Vale, vale* ÆMILIANE *Beate, & mortalium curans labore, in societate piorum bono tuo potire, ac Relatoris tui* Braulionis *inutilis, memor succurre intercessor, vt per te inueniam veniam, qui mea nequeo effugere mala: & hanc merear mercedem vicariam, vt cuius exaraui stylo virtutes, eius fauore pro peccatorum meorum indulgentia, mea audiantur preces, atque cum his, quibus indignus cura Pastoruli præsideo, dignus inueniar in extremo iudicio. Sentio me fine Libelli vrgeri; sed qui diximus de viuentis mirabilibus, cur taceamus de defuncti charismatibus? Duo, vel Tria adducam in medium miracula, vt ista, quæ aliorum testimonio nobis fuerunt narrata, & sub adnotatione testificata, effici possint credibiliora.*

CAP. XXVIII. *Cæci ad eius tumulum illuminantur.*

A TEMPORE *obitus huius Sancti, vsque ad nostram memoriam, quot fuerunt cæci ad eius sepulchrum illuminati, quanti etiam vexatitij purgati, vel diuersis ægritudinibus laborantes curati, huic Libello promulgatum est adiungere: Sed hoc solùm dignum putaui scriptis trudere, quòd illico post eius transitum, Duo oculis orbati, redditi sunt lumini.*

CAP. XXIX. *Candela*

ANNO *autem ex hoc præterito, cùm* S. Iuliani *Martyris festiuitas immineret, & oleum ad concinnanda luminaria deesset, candela minimè est accensa: quam ad vigilias surgentes, tàm plenam oleo, ardentemque reppererunt,*

repererunt, vt non solùm vsque mane officium luminis ministraret, sed etiam ex abundantia reliquiarum virtus virtutem pareret.

diuinitus accenditur.

DEPORTATA *est scilicet ibi quadam mulier, nomine* Eufrasia *de loco* Banonico*, clauda, & cæca, fide tamen, in quo tantum ex hoc colligitur erecta, atque illustrata. Oculis, pedibusque inuncta, statim, propitiâ diuinitate, lumen, gressumque est consecuta. Credant illa, quæ relatione testium sunt prolata, qui videns ista nostris temporibus acta. Denique & locus, quo degit, & persona dudùm infirma, & nunc sanata est.*

CAP. XXX. *Mulier cæca, & clauda sanatur.*

SED *& alia quadam iterum puella, annorum circiter* Quatuor*, de loco* Prato*, quod non longe est ob eius Oratorio, infirmitate adprehensa, deducta est vsque ad vitæ extrema. Cuius parentes pietate permoti, & timentes orbari, ineunt consilium, vt ad memoriam B. Viri Dei debeat deferri: quam tollentes, in itinere visa est expirasse. Fide tamen non deficiente, deferunt exanimem, & proijciunt ad Altare, iam die vesperascente. Secedunt inde, relinquentes neminem. Post trium verò horarum spatium, visitant curiosissime, mœroreque tabidi, quid placuerit de ea efficere Creatori. Reperiunt viuam, quam reliquerunt mortuam, & non solùm viuentem, sed & ad Altaris tunicam ludentem. Magnificant Christum omnium Conditorem, qui respexit eorumdeuotam contritionem. En alterum nouissimis temporibus, nostrâque ætate Elisæum, cuius mortua ossa, exanimata viuificant membra: nisi quòd illi fugientes timidi, hic autem deferentes proijciunt fiduciâ pleni. Est quidem in hoc considerandum, quòd vnus, idemque veteris, & noui testamenti Deus, Dominus Noster Iesus Christus, qui facit mirabilia solus, tunc sub lege, timore pauidis, nec dùm charitate firmatis, quæ foras mittit timorem, quia timor pœnam habet, abscondit spem dulcedinis, timentibus se: hic autem sub gratia fidei, confidentiâ fretis perficit, sperantibus in se. Virtus quidem, quæ suscitat mortuos, vna; sed dispar sicut temporis, ita & deferentium causa: illi autem deferebant, vt sepelirent; isti autem, vt viuentem reciperent. Hinc datur intelligi, quanta illic Sancti Viri requie beatitudinis potiantur, quorum per memorias Omnipotens Dominus tàm mira operatur. Reddidimus promissum, superest vt claudamus sermonis cursum, pandamusque actiones gratiarum Christo Regi cœlorum, cuius ope, & inspiratione, & cœptum hoc Opusculum cernimus, & consummatum, quique tribuit nobis ad solatia præsentium miseriarum, contemplationem vitæ Virorum Sanctorum; Qui viuit cum Deo Patre, & Spiritu-Sancto vnus per omnia seculorum secula, Amen.*

CAP. XXXI. *Puella exanimis suscitatur.*

Hactenus S. *Braulius*, Cæsaraugustanus Antistes, qui non solùm ACTA isthæc prosâ conscripsit, sed etiam, vt ipse fatetur in *Epistola Nuncupatoria*, Hymnum Iambico Senario metro concinnatum, quem hic etiam subiungere decreuimus, ex *Breuiario Isidoriano* Muzarabum desumptum, qui sub sequenti titulo continetur.

IN FESTO SANCTI ÆMILIANI Presbyteri & Confessoris.

HYMNVS.

O Magne rerum Christe Rector inclyte,
Parent Olympi perpetim cui sydera;
Et vota festis annuis fauentia,
Largire nobis casta, prabe, & sobria,
Placere quæ possintque tuam clementiam.

Plebs

Plebs ecce cuncta debitum recursibus,
Soluit dierum, prona corde, & corpore;
Confisâ mente deprecans suffragia,
Vt singulorum ponderata quæstibus,
Sustollat almâ pectora indulgentiâ.
Lætum rependit carminum concentibus,
Cantum sonoro pangit ore, faucibus;
Tua potenter supplices vt dextera,
Probrosa tollens acta nostra corrigas,
Sis & malorum fautor intus flentium.
Semper petentes impetrare possumus
Nostris medelam expiatos moribus;
Si nos benignus, & pius respexeris,
Qui tanta tantis contulisti seruulis,
Vt nil Patrono isti desit gratiæ.
Culpas gementes pandimus miserrimi,
Non obsequelam perdituri credimus;
Cùm copiosa pascitur potentia
Regis; & adstat supplicator optimus,
Qui flectere iram poterat que noxiam.
Ne quod beatis sentiat cohortibus,
Hostis duellis pullulare casibus:
Ne vel caducum germinare & odia;
Fraudem, dolum ve permoueri machinis;
Flamma pudicis conflagrare lilijs.
Hæc mente fixa clara dùm reuoluimus,
Libet dicatum prædicare seruulum;
Tuum ministrum Christe Iesu vernulum;
Et festa mixtis gaudijs cùm pangimus
Sequatur in Die tota te laudatio.
Tu sacra Templa, tu Pater cælestia
Habes sacrata tu Deus per secula
Regno potiris, & Regis præsentiâ
In Sanctas Sanctis cerneris mirabilis;
Regnansque solus mira factis exeris.
Hinc obsecramus expiari munera,
Redire prorsus, per synaxin; perditos
Cœli receptes, colocesque in Regia:
Qui das resurgant vt perempta corpora;
Concede corda vt conualescant gratiâ.

Nostram

Nostrum reatum confitentes prodimus,
Frenatus ictus occidat, sententia
Quæ reddit atram dira conscientiam:
Rogare donat, cùm voluntas prospera
Tua patentem proditos, ac ianuam.
Momenta nulla transuolant in tempora,
Quæ non sint nostri sordidata criminis:
Succedat ante, quæsumus, contagia,
Sic digna nostris pessimis purgatio,
Quam reddat vltor pœnam factis debitam.
Videmus orbes restitutos lumini,
Claudosque plantis exilire tumidis;
Consumptâ tabe membra conualescere,
Mortis sopore pressa: demùm surgere,
Lætos deinde conuenire sospites.
Repelli toruos & fugari Dæmones,
Tormenta pœnis eiulantes Tartari:
Adire & cœlum vespellis Angeli,
Suo latenter confodique vulnere,
Suisque telis sauciatum conteri.
Vt conditoris hæc patent miracula,
Sic claudicantes mentis ægritudine:
Serpens repulsus deserat nequissimus;
Sic nigra corda nubilo socordiæ,
Fulgore suo præmicent clarissima.
Hæc nempe virtus Christus est tutissima,
Æmilianvm *quæ tulit per ardua*
Vitæ trophæa, quæ coronat præmio:
Nostris vt esset seculis sectabilis;
Floretque fortis aduocatus infimis.
Inite mecum consonantes carmina,
Narrate cuncta, prædicate, & psallite,
Regi perenni, cuius hæc sunt omnia,
Nostri clamoris & resultent cantica,
Polique templa resonent concentibus.
Offerte Summo gloriam & Sublimi,
Offerte honorem Trinitati maximum,
Offerte grates seculorum Principi,
Offerte psalmum vocibus, vel actibus,
Offerte laudem sempiterna in secula, Amen.

En *Hymni* feriem, quam & retulit Biuarius in *Not. ad Chron. Maxim. d. Ann.* 562.*n.*7.*fol.*488.§.79. Sed olim & hodie valde controuersum est inter Benedictini Ordinis Monachos, & Capitulum S. E. Apostolicæ Compostellanæ, an S. ÆMILIANVS iste fuerit ne *Patronus Hispaniæ* vnà cum S. IACOBO huiusmodi tegiminis Apostolo? De qua re ex vtraque parte annis præteritis *Apologiæ*, & alij Libelli intentionem vniuscuiusque partis recensentes prodiere. Super cuius altercationis instantiam meum sensum aperire frustra conijcio; ideò vnaquæuis pars in suo sensu abundet.

An Patronus Hispaniæ?

C. Martyrologiu.

S. DIDACVS *Minorita Complutensis Confessor.*] Tanti Viri sanctitudinem, quæ suo sæculo celebris extitit, nouissime Catholica, & Vniuersalis Ecclesia Romana, quæ omnium Mater est, & Magistra consuetis, & à iure dispositis solemnitatibus explorans, veram, solidam, & admirabilem proclamauit, & ideò Sixtus V. Pont. Max. solemni ritu canonizauit, & notauit Cæsar Baronius in *Roman. Martyrolog. h. d. fol.* 700. sequenti periodo: *Compluti in Hispania* S. DIDACI, *Confessoris, Ordinis Minorum, quem* Sixtus V. *Sanctorum Catalogo adscripsit.* Conueniunt Ieronymus de la Higuera in *Hispan. MS. fol.* 57. Arturus à Monasterio in *Franciscan. fol* 519. Saussa in *Kalend. SS. Minorit. fol.* 24. De eo Marcus Vlyssiponeus in *Chron.* 3. *p. lib.* 4. *c.* 32. *& lib.* 5. *c.* 1. *vsque ad* 27. Bosius de *Sign. Eccles Tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 1. & *Tom.* 2. *lib* 13. *c.* 5. Firmamentum Trium Ordinum *Tract.* 1. *in Memor. Ord Minor. sub.* 34. *General. fol.* 136. Speculum Fratr. Minor. *fol.*72.*col.*2. Sedulius in *Not ad Vit. S. Francisc. c.*3.§.8. Gonzaga in *Origin Seraph.* 1.*p & 3. part. in Conuent. Bat.* 10 & alibi Barezzus in *Chron. Minor* 4 *p. lib.*4 *c.*17.*&* 37.*& lib.*7.*c.*47. Tossinianus *Histor. Seraph. lib.* 1 *fol.*40. Spondanus in *Compend. Annal. Eccles. Tom* 2. *Ann.* 1463. *fol.* 205. Elzearius in Sacr. *Mont. Oliuet. lib.* 1. *c* 16. Cottonus *Institut. Cathol. lib.* 3. *c.*68. Bzouius *Annal. Eccles. Tom.* 19. *Ann.*1463.§.63. Salazar in *Chron. Minor Prou. Castell. lib* 1. *c.*6. *lib* 2 *c.*1. *lib.*3. *c.*15. 17. *vsque ad* 25. Grauina in *Voc. Turtur.* 2. *p. c.* 13. P. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Hispalen. fol.*318. & in *Histor. SS. Toletan fol.*395. Eius ACTA publica fecere *Petrus Galesinius* Protho-Notarius Apostolicus, *Franciscus Pegna* Auditor Rotæ, M. *Antonius* Episcopus Præuestinus, *Pompeius Arigonius* S. R. E. Cardinalis, & Catholicæ Maiestatis Aduocatus, & *Henricus Sedulius*, à quibus Alfonsus Villegas in *Flor. SS fol.* 382. Petrus Ribadeneyra *Tom.* 2. *fol.* 148. & alij ab *Arturo* relati. Illa ex *Petro Galesinio*, & *Sedulio* dabimus.

Scriptores.

ACTA S. DIDACI CONFESSORIS Hispani ex Ordine Seraphico Alumni, & Petro Galesinio Protho-Notario Apostolico, Henrico Sedulio, & alijs Scriptor.

PRÆLOQVIVM.

COELESTIS *ille Spiritus, à quo diuina munera manant, magnis donis, splendidissimisque ornamentis* B. DIDACVM Complutensem *illustrauit: quem nuper ob præclara merita, efflagitante* Philippo II. *Hispaniarum Rege Catholico, eximiâ pietate florentissimo*, Sixtus V. *Pontifex Maximus, idemque & religiosissimus in Sanctorum numerum adscripsit. Admirandas igitur eius res, vitamque omnem, religionis, ac sanctitatis laude cumulatam, scripturus: id mihi argumentum suppeditari video, quòd non verbis tantùm delectu, & splendore illustribus, enarrandum est; sed sacrarum literarum sententijs, ac demonstrationibus dilucide explicatis. Fuit enim hic Vir simplex, rectus, timens Deum; atque vsque adeò cunctis virtutibus præluxit, vt quod diuinitùs scriptum est, de eo dici liceat:* Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. *Charitas, virtutum omnium princeps, quæ auri nomine significatur, mirifica in eo extitit: humilitas autem summa, pietas singularis, orationis ardor incensus, absti-*

Ratio scribendi hic seruata. Eccles. c.50.

nentia

nentia incredibilis, ceteraque itidem virtutes, quæ à charitate proficiscuntur, & charitatem exornant, quæque tanquam insignia gemmarum, & margaritarum ornamenta, maxime in Viro Dei enituerunt. Quamobrem in tanta scribendi copia, quæ mihi proponitur, modum in primis seruabo: vt non vberrime solùm, sed distincte, atque ordine res omnis exposita videatur. Neque autem cùm locus inciderit, commemorare prætermittam lachrymas suspiria, gemitus, atque ardentissimum illud cæli desiderium, quo Dei Seruus DIDACVS *inflammatus, omnia huius vitæ incommoda, molestias, ac labores facillime tolerauit: immò labores otio, tempestates tranquillitati, pericula securitati in omni temporum varietate prætulit. Iam nunc primùm more Maiorum, qui in huiusce scriptionis cursu, cum laude versati sunt, illius genus, vitam, mores, ac virtutes exponam: deinde ad veram, solidamque enarrationem accedam certissimorum illorum miraculorum, quibus ad sempiternam gloriam insignibus, Deus mirabilis in Sanctis suis, illius sanctitatem, & testificatam, & illustratam esse voluit. Ita, opinor, fiet, vt adiutrice diuinâ gratiâ, vtilis, ac salutaris futura sit omnis hæc, quæ à me studiose suscepta est, commemoratio. Exempla namque virtutum, quarum laude Viri Sancti celebrantur, ad earum nos imitationem excitant: miracula autem, quæ illorum gratiâ Deus edidit, ad diuinum eius amorem nos vehementer incendunt; cùm immensam illam benignitatem, & charitatem perpendimus, quâ, quod sibi diuinitatis iure proprium est, non modò ipsis Sanctis hominibus, sed eorum semicinctijs, & sudariolis communicare dignatus est. Et quoniam res cunctas, ab eo mirabiliter, ac diuinitùs gestas, recensendo persequi, longum nimis esset, ac pene infinitum opus; ex his multos accurate seligendas putaui, & illas quidem potissimum, quibus tunc magis diuinæ erga Virum Sanctum bonitatis splendor elucescit; tum ardentius animi, ac mentes legentium inflammantur, ad illius diuinæ benignitatis amorem. Ijs, vt diligentissime potero, explicatis, quæ sunt præclara monumenta virtutum, & testimonia luculenta meritorum, ob quæ Deo dilectus* DIDACVS *à Sixto V. Pontifice in Sanctos relatus est, consequens etiam existimaui, ne quid ad huius scriptionis meæ cumulum desit, acta omnia solemnesque status illos, plenos diuinorum mysteriorum ceremonijs exponere, quæ ex Catholicæ Ecclesiæ instituto, atque vsu adhibitæ sunt ad illud Pontificium, & sacrosanctum canonizationis munus. Hæc autem omnia à me exordij loco dicta sunt. Nam etsi ex Rhetorum præceptis in hoc scribendi genere nullum, aut certe breue exordium fieri oportuit, tamen pro S. Viri, cuius vita commemoratur, ratione, proque factorum eius dignitate præfari ita libuit; vt præsertim rerum, quæ magna ad scribendum proponuntur, quæque longo commentario opus habent, ordinem in ipso exorsu omnes facile intelligant. Verùm iam locus postulat, vt ipsam narrationem ingrediar. Nihil mihi nec ad officium aptius, nec ad laudem amplius, nec ad delectationem iucundius, nec ad salutaris doctrinæ fructum vtilius contingere potuit, quàm diuinas res, vitamque tàm S. Viri ad posteritatem literarum monumentis prodere, & laudes illius celebrare: qui charitate summâ exardescens, in ijs euigilauit curis, in eaque assidua pernoctauit cogitatione, vt Christi Domini gloria seruiret omninò. At cùm mihi in mentem venit, ad munus, quod suscepi, in primis opus esse castissimi animi meditationibus, & morum innocentiâ, cùmque video non omne vitæ meæ tempus me in Dei, Sanctorumque laudem contulisse; huius meæ conscientiæ metu, à præclaro conatu deterreri posse videor. Itaque Deum Optimum, Maximum, qui prunæ ardore abstersit linguam, quam se pollutam habere Isaias profitebatur, id continenter precor, vt diuino spiritu intimos meos sensus ab omni labe puros reddat; oris mei impuritatem, quam ex prophanis sermonibus contraxi, abstergat, mentemque exurat, & inflammet ad diuinam eius gloriam celebrandam in Sancto eius* DIDACO, *cuius vitam, clarissimas virtutes, resque mirificas scribendi initium facio.*

Ordo, & methodus.

Isch. v. 7.

Cap. I. *De Tempore quo nascitur.*

Primvm *igitur, vt ordine, quem mihi praescripsi, narrationem instituam, de Tempore dicam, quo is editus est in lucem. Id accurate, ac diù inuestigatum, non compertum habetur quidquam certi, quod asseueranter scribi possit. At coniecturâ hoc ipsum perspici facile potest. Certis litterarum publicis monumentis, Romam ab Hispania rectè allatis, proditum est, illum ad summam senectutem vixisse, Annoque* M. CCCC. L. *Nicolao V. Pontifice, ad iubilei celebritatem in Vrbem venisse; & verò annis pòst Duodecim è corporis ergastulo solutum, obiisse in cælum. Ratione igitur initâ huius temporis, quod certum notaui, cùm esset is ætate scilicet ingrauescente, peneque decursâ, credibile sit, vel potiùs vere dici licet, illum exortum esse aliquanto ante* M. CCCC. *annum à Christo nato. Neque propterea fortasse à vero alienum erit affirmare, eius ortum incidisse in tempora Bonifacij IX. Pontificis, qui pontificatum iniens, anno* M. CCC. LXXXIX. *gessit annis circiter Quindecim. Quo tempore* Hispania, *Henrico III. Rege, maxime floruit: ab eu tamen re felicior extitit, quòd Virum talem peperit, cuius sanctitatis odor in omnem Ecclesiam diffusus est. Sed hic res mira silentio prætereunda non videtur. Erat* B. V. Mariæ *Visitationis celebritas aliquot ante annis ab Vrbano VI. Pontifice instituta, quæ cùm non esset adhuc inducta in consuetudinem, aut forte temporum iniuriâ in cultu esse desiisset illam idem Bonifacius ad vsum reuocauit, indulgentiarúmque munere auctum solemniorem reddidit. Diuino consilio factum est, vt qui dies in celebri veneratione esse cœpit, cùm* B. Didacvs *tunc primùm in lucem editus, aut infans, puérve extitit, eo ipso sacro solemni die, tàm multis post annis à Sixto V. Pontifice, Philippi Regis rogatu sit in Sanctorum Confessorum numero collocatus. Verùm id omne copiosius loco suo infra enarrandum erit.*

Cap. II. *De Prouincia, & loco vbi nascitur.*

Dei *munere, beneficioque* Hispania *iam inde vsque ab eo tempore, quo Apostoli, & Apostolici Viri splendidissimum fidei, ac virtutum Christianarum ornatum explicârunt, tàm mirifico illo splendore incensa, dementis superstitionis falso cultu abiecto, ardenter amplexa est sanctissimam Christi Domini religionem. Quo factum est, vt in omni temporum varietate, quibus contra Ecclesiam Dei bellum exarsit, magnam, & firmissimam Martyrum multitudinem quasi cohortem quandam prætoriam, in aciem eduxerit. Eámque ob rem admirabilis elucet Christiana virtus* Hispanorum, *qui fide imbuti, ad eam tuendam sunt confirmati vehementius. Nulla ferme est* Hispaniæ *ciuitas, quæ aliquo nomine clara, etiam non sit nobilitata martyrio multorum. Neque attinet omnes enumerare, cùm præsertim Ecclesiastici Annales non obscure loquantur. At hoc meminisse gloriosum est, atque iucundum, pro Christi fide, Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus,* Cæsaraugustam, *quæ vrbs in* Hispania *est regionis* Sedetaniæ, *ita contendisse, & dimicasse; vt cum omni alia, non modò Ciuitate, sed Prouincia, comparari optimo iure, meritissimoque possit. Id testatissimum fecit* Prudentius *Hymno illo elegantissimo, quem de Martyribus* XVIII. Cæsaraugustanis *scripsit. Fuerunt semper in omni* Hispania, *& sanctitatis, & doctrina gloriâ præstantes, non modò Antistites, sed alij cuiuscumque ordinis, & loci viri, quos non est cur nominatim appellem.*

Hispania plurimos habet Martyres.

Concilia plurima in Hispania.

Iam verò Synodi, in quibus Christiana morum disciplina maxime illustris est, quàm antiqua, & quàm frequentes extiterint, id cùm Illiberis, *tùm* Toleti *monumenta declarant. Conuentus autem* Toletani XXIV. *atque adeò amplius numerantur. Nulla enim toto Orbe terrarum est vrbs, vbi sæpius Concilia Prouincialia coacta sint, eaque rectè, atque ordine habita. Episcoporum item multitudinem demonstrant Tabulæ Dyptica* Hispanienses; *in quibus etiam cernitur numerus satis magnus Ecclesiarum, præsertim Cathedralium. Atqui ea sunt fere omnes censu amplissimo aucta, ac multa admirabili opere, augustissimisque donis exculta. Hæc omnia ob oculos ponunt singulare religionis Christianæ studium: quo perpetuò omnis* Hispania *floruit. Alia multa*

extant,

extant, quæ ad illius gloriam redundant. Regnis namque Duodecim constat, quæ magna, & ampla habent vectigalia. Archiepiscopatus Quinque enumerat, præter Vlysipponensem, qui in Lusitania à Bonifacio IX. Pontifice, tùm primùm, pro temporum ratione, paulò ante notatâ, institutus est, cùm B. DIDACVS nondùm ex pueritia excesserat. Idque à me dictum esse volo, vt ad illius ætatem, quam proposui, aliquid non modò quod certum, sed quod insigne sit semper accedat. Verùm Hispania, quæ non solùm tantis ornamentis, sed magnis etiam rerum copijs circumfluit, quæ ad vitæ vsum, & cultum pertinent; hanc præter cæteras summam quoque laudem, & domi, & foris habet, quòd maximo exornata est Sanctorum numero. Nec hic longe repetenda sunt vltima illa tempora; cùm proxime sint, qui eam collustrarint. Non multis ab hinc annis Vincentium Valentinum, Ordinis S. Dominici Calixtus III. & nuper Sixtus V. Didacum Complutensem, Ordinis Seraphici Francisci, vtrumque Hispanum, in Sanctos retulit. Res est, quæ post Martyrum memoriam, diuino munere, soli tantùm Hispaniæ successit, alij præterea nulli prouinciæ, vt duos habuerit, qui tàm exiguo temporis spatio interiecto in Sanctis adscriberentur. Beatus igitur DIDACVS, Hispanus fuit, in Bætica Prouincia, oppido quodam natus, quod S. Nicolas del Puerto nomine appellant. Est id ditionis Hispalensis, inter Constantinam, & Casaliam situm, cuius caput Hispalis quam Seuila Mauritano nomine hodie vulgò dicunt, Scriptorum iudicio vrbs illa multis Hispaniæ ciuitatibus anteponitur. Est circuitu ampla, formâ rotunda, aspectu pulchra, mœnibus, & propugnaculis munita plateis, & vicis hilara, ædibus insignis, hortis, & fontibus amœna, Templo maximo nobilis, Ecclesiarum multitudine celebris, Sacerdotibus exculta, ciuium plena, Equitibus referta, mercatorum commercijs opulenta, liberalibus studijs affluens, artibus adornata, agri vbertate fertilis, & nauigiorum numero copiosa. Sed est eâ laude florentior, quòd perpetua habet monumenta Christianæ religionis, & disciplinæ. Sunt Hispali Beatissimi Martyres, qui Datiano Præside, & Diogeniano eius Legato, fortissimi pro fide Christi Heroës dimicationem tunc susceperunt, & confecerunt Carpophorus, & Abundius, Petrus, & Florentius, Iusta, & Ruffina Virgines. Synodi duæ Hispalenses, vna prior, altera posterior, ad pietatis officia insignes. Episcopi autem extiterunt, doctrina, & sanctimonia gloriâ præstantes, in quibus potissimùm eminent duo, Leander, & Isidorus. Tanti autem fecit Hormisdas Pontifex Hispalensis Episcopi dignitatem, vt ei Sedis Apostolicæ auctoritatem delegarit, quam in omni & Lusitania, & Bætica gereret. Hæc sunt ornamenta Hispalis vrbis, intra cuius fines, cùm vt dixi positum sit S. Nicolai Oppidum, è cuius visceribus B. DIDACVS in lucem prodijt, sicut florentissima illius ciuitatis splendore, obscurum esse, nullo modo potest; ita maxime illustre factum est ortu illius tàm magni Viri, omni virtutum in Ecclesia Dei prælucentium laude clarissimi. Neque quidquam opus est, cur de illius patria, & origine pluribus scribam; cùm Sanctorum hæc non terrena sit, sed cœlestis illa ciuitas, vt B. Basilius Magnus aiebat.

Regna Duodecim in Hispania.

S. Didaci Patria.

Hispalis laus.

SS. Carpophorus, & Abundius MM. Hispalenses.

CAP. III. De Parentibus.

B. DIDACI parentum nomina ignorantur, vt S. Hilarij Episcopi Pictauiensis, & aliorum fortasse multorum, quorum nomina scripta sunt in cœlis. Natus est autem parentibus, & si forte humilibus, at certe Christianis, & antiquâ verâ, solidâque pietate imbutis: quales fuisse conuenit, à quibus filius, tantus Vir futurus, ad tàm præclara pie agendi officia, primùm ineunte ætate informaretur. Non genus nobile, aut ignobile Deus spectat: In veritate comperi (inquit Petrus Apostolus) quòd non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. In omni ordine, gradu, & statu venit Dominus, qui sunt eius, & miseretur cui voluerit, & misericordiam præstat, in quem sibi placuerit. At B. DIDACVS, quamuis nobili forsan genere non esset; cùm huius vitæ cursum sanctissime confecerit; egregiarum virtu-

Act. c. 10. v. 34.

tum exempla, documentaque præbuerit; rerum admirabilium, ac diuinè gestarum splendore eluxerit, ad magnum, vel potius summum claritatis splendorem ascendit. Hanc generis nobilitatem, & dignitatem Christus Dominus hominibus attulit, qui illum sequerentur, vt filij Dei vocarentur, & essent. Si filij (*inquit Paulus*) & hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Qui spiritu Dei (*ait idem*) aguntur, hi filij Dei sunt. *Summo genere igitur est* B. DIDACVS, *qui diuino spiritu impulsus, se totum ad Christi studium contulit, & illius crucem amplexus est animo ardentissimo. Sed suis locis hæc omnia exponentur: nam vt rectè ad narrationis cursum progrediar, de eius nomine dicendum est.*

Ad Rom. c.8.v.17.

Cap. IV. De eius Nomine.

PARENTVM *autem pietatem indicat nomen, quod filio, vt ritus postulat, in baptismo imponi voluerunt.* IACOBVM *enim dixerunt, quod nomen* Apostoli *est cælestis* Hispaniarum *Aduocati. Id ab ijs, qui religionem Christianam integre, pure, pieque colebant, eo consilio factum est, vt suscepta prole frequenti nominis recordatione ad imitationem excitaretur tanti Apostoli virtutum: & quem imitari studeret, eum quoque precaretur, ac speraret sibi patronum ad salutem tùm animæ, tum corporis defendendam futurum esse. Pium fuit ac sapiens parentum consilium: resque præclare cecidit, vt maxime concupierant, atque optarant.* DIDACVS *autem filius, Apostoli virtute, & sanctitate accensus, spretis, & contemptis huius vitæ rebus, quæ nihil solidi, nihilque expressi continent, sed inanem quandam bonorum imaginem præseferunt, Christi Domini crucem, vsque adeò secutus est, vt in omni vita diuelli ab ea non potuerit. Re igitur præstitit, quod nominis notione, & significatione præseferebat. Nam* Iacob *Hebraicè, supplantator Latine dicitur. Is autem quasi suppositis huic seculo pedibus, ita ardenti cæli desiderio exarsit, vt mox infra narrabo. Eum Hispanice vulgò* DIEGO *appellant, quem etiam plerique* DIDACVM *dicunt. Atque hoc ipso quidem nomine permulti SS. Viri vocati sunt, quorum vnus est* Didacus, *Episcopus* Vercellensis *sanctitatis laude clarus.*

Nomina Sanctorum ad quid suscipimus?

Cap. V. Eremiticam vitam eligit.

TANTA *vis est amoris erga Deum, quantum non solùm ex* B. Pauli *testimonio, sacrisque literis, sed ex omnibus alijs Christianæ pietatis monumentis intelligi licet. Diuinâ charitate accensi Christiani homines, neque minis, neque terroribus, neque doloribus, neque supplicijs, neque mortis immanitate, nec hostis sempiterni truculentia, neque vllis denique rebus alijs, vel maxime horribilibus labefactari, infringi, & à Christi Domini fide auelli, atque abstrahi vnquam potuerunt. Gladios spernebant, in ignes irruebant, cruciatus appetebant, in tormentis vitam abijcere cupiebant. Eo ipso cælestis amoris ardore inflammati Dei homines, postquam diuino beneficio omnis persecutionum tempestas esse desijt,* Paulus *&* Antonius *in Ægypto,* Hilarion *in Syria, &* Macharius *in Thebaide;* Pachomiusque *& alij deinceps, ab omni hominum conspectu remoti, vastas illas solitudines non horruerunt, sed vltrò adierunt: in hisque ab huius seculi iucunditatibus, alienam vitam secuti, ita crucem omni durius viuendi genere amplexati sunt, vt tota illorum mens in Christi imitatione defixa, tantùm cælestia meditaretur. Eodem amoris erga Deum studio exardescens* B. DIDACVS, *mundi huius pericula fugiens, eorum Sanctorum virorum exemplo vitam in solitudine sibi primùm delegit. Itaque ab ineunte ætate pijs operibus deditus, iam adolescens vnà cum quodam Sacerdote, diuina pietatis laude clarissimo, quem voluntariæ paupertatis, vigiliarum, ieiuniorum, abstinentiæ, continentiæ, innocentiæ, orationum, omnisque spiritualis exercitationis socium, ac testem habuit, ad eremum venit, quæ ab Oppido S.* Nicolai, *eius patriâ prope aberat. Eo loci multos annos mansit, vbi cælestium meditationum pabulo animum alebat: corpus autem duriter, Sanctorum Eremitarum more, sustentabat eleemosynis. Otium quòd vitiorum omnium seminarium est, vitabat omnino. Itaque quod salutare, ac vetus Eremitarum institutum fuit, in illis Ægypti præsertim solitudinibus, cùm*

Prope ipsius patriam cum Sacerdote venerabili.

magnam temporis partem, diù noctuque in sancta contemplatione, & oratione posuisset; quod reliquum erat, ad opera manuum traducebat. Immò dum ore, aut mente Deum precabatur: interim etiam manus hautquaquàm otiosas esse voluit. Idque omne faciebat non ob victus solùm necessitatem, sed ob animæ salutem. Ne perniciosis cogitationibus vagaretur mens, otio languescens, & instar fornicantis Ierusalem omni transeunti diuaricaret pedes suos. Varia igitur vascula è iunipero contexebat, cochlearia conficiebat, & item exigua salina. Ea dono dabat ijs, qui in eleemosynam conferebant rem aliquam, vel minimam, victus sui tenuitati necessariam. Siquid autem, qui munuscula ab eo acceperant, dare præterea vellent; id summopere recusabat, cùm eius, qui in eremum se abdidit, diuitiæ tantùm sint, tunica, cuculla, palliolum, & meditationum liber; id quod de Hilarione scriptum S. Ieronymus reliquit. Ex Oppido S. Nicolai, cùm aliquando ad eremum rediret, sacculum in via plenū nummorum inuenit, quem ne manu quidem capere, ne dum sibi adquirere voluit, paupertate summâ contentus, cuius studio mirum in modùm deditus erat. Ad Oppidum propterea continuò reuersus, quem fortuitò primum offendit, ei certum locum demonstrauit, vnde eum sacculum nummarium acciperet. Humilitatis autem, quæ virtus Christianæ religionis propria est, ac virtutum omnium seminarium, officia ita coluit, vt eâ, & charitate, quâ omnes eximiè in Christo diligebat, maximum excitaret admirationem sui. Sed de his ipsis alius erit enucleatius præscribendi locus. Quoniam igitur is, vt homo erat, qui intimo animo de se humiliter sentiebat, seque præ cæteris contemnebat, ab illa nominis sui gloria, in patria, illiusque regionis fines longe diffusâ, valde abhorrebat: ab eremo discessit ad Conuentum Aruizafæ, qui est Ordinis S. Francisci, non procul Cordubâ distantem; vbi diuina ope adiutus, maiores in via Domini progressiones habuit.

Pecuniam respuit inuentam.

Cap. VI.

Minorum religionem ingreditur.

Spiritv diuino ductus Cordubam venit ad eum Conuentum, vbi arctioris obedientiæ vinculis deuinciri cùm maxime cuperet, in Seraphici S. Francisci adscriptus est ordine, quem vulgò Obseruantium nomine vocant. Mirifice illum ad omnem sanctè progrediendi rationem adiuuit Dei benignitas, si cuncta, vt parest, accurate perpenduntur. Est Corduba, quasi cor Bætica prouinciæ, vrbs antiquissima, à M. Marcello condita, vel potius instaurata, Patritiorum Romanorum Colonia, ad Bætim fluuium sita, cuius totus ager frugiferus est, ac fructuosus; cùm antea præclaris virorum ingenijs præstitit, tùm rei militaris gloriâ circumfluxit. His alijsque rebus nobilitata, at longe nobilissima extitit, cùm pro Christi Domini fide cuius mysterijs ob initio Christianæ religionis imbuta est, præclaras illas dimicationes, ac pugnas egregias suscepit, & confecit. Cordubensium enim Martyrum, quorum sanguine illa Ciuitas consecrata est, ingens numerus putatur, fortasseque maior multo, quàm cæterarum Hispaniæ vrbium, quæ illustribus pro Christi Domini nomine victorijs excellunt. Neque autem solum Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus, à quibus, cùm vbique terrarum, tùm in ipsa Hispania teterrimi belli incendium magnum contra Ecclesiam Dei excitatum est Datiano, Dione, Eugenio, & alijs ducibus, contra fidei hostes Cordubæ summâ, constantique contentione pugnatum est: verùm etiam aliquot post seculis aduersus Gothos, Arianæ hæresis furore inflammatos, nominis populique Catholici hostes, infensissimos, certamina ad sempiternam laudem insignia sunt, coronæque maxime illustres Cordubensium Martyrum. At in Arabicæ gentis, Mahumetanæ superstitionis fæce contaminatissimæ, eamque ob rem feritate immanissima dominatu, vix dici potest, quàm magnum, ac gloriosum sit pietatis nomen, quo ciuitas Cordubensis maxime illustris videtur. Ea vrbs, tantorum Martyrum gloriosis tropheis ornata, magnisque pietatis ornamentis locupletata, Dei hominem, qui ad Sanctorum imitationem se contulerat, potuit, bene iuuante Deo, vt credibile sit, indies magis, atque magis accendere ad illas spiri-

Cordubæ laudes.

tuales

tuales progressiones, quæ sibi diuinitus in cordis visceribus fixæ, insidebant. Inde enim vix M. D. *Passibus procul eo in Conueata cùm habitaret, multum adiumenti, auctore, & duce Spiritu Sancto, consecutus est, non solum ex recordatione vrbis, Sanctorum copiâ circumfluentis; sed ex anniuersarijs eorum natalibus diebus; quorum celebritas, quasi liber quidam, animos, mentesque hominum piorum, meditationis assiduitate vtentium, instruit ad eos ipsos imitandos, qui suat nomine non tantùm, sed memoriâ, atque imitatione dignissimi. Iam verò aliquot annos in patria eremo* B. DIDACVS *posuerat; diuinâ factum est voluntate, vt is vita eremitica exercitationibus præclare antea institutus, ad illum, quem dixi Seraphici* Francisci *obseruantium Fratrum Conuentum se reciperet, vt pietatis ardore, & progressione disciplinæ assecutus est omnia, quæ sibi maxima proposuerat ad vitæ perfectioris imitationem. Nam vt sapiens quidam vir, sanctarum institutionum vsu peritus, scite dixit:* Domus Religiosorum hominum conuentu referta, quædam quasi officina est exemplorum quibus vniuersi, atque adeò sigillatim, quicunque in eo cœtu, numeroque adscribuntur, instructiores fiunt ad recta summarum virtutum officia. *Sunt in eo communi bene instituto domicilio, qui humilitate, & consuetudine; alij qui charitate; alij qui abstinentia; alij qui meditationis, & orationis studio præstent; nonnulli etiam qui aliorum cœlestium donorum splendore prælaceant. Quo fit, vt in tanta bonorum quasi supellectile, & copiâ, cùm quis ab vno aliquid, ab altero aliud, ab alijs alia, & ab omnibus denique omnia capiat; opibus circumfluat documentorum, quibus in omnes virtutum partes conformari possit ad perfecte, sancteque agendum. Erat illis temporibus Seraphici Ordinis Religio, quàm florentissima nomine sanctimoniæ; cùm præsertim ad antiquam illam disciplinam ab auctore, parenteque* B. Francisco *institutam reuocasset, paulò ante* Bernardinus *Senensis, cuius memoria in benedictione est. Nunquam satis oratione explicari possunt illa virtutum curricula, quibus tunc* B. DIDACVS *progressus est ad viam Domini, in qua iam diù impressa habebat vestigia. Sed misericors, & Omnipotens Deus, qui disponit omnia suauiter, quâ est immensâ bonitate, illius recte progredientis cursum aliâ etiam ratione incitauit. Etenim is rerum omnium auctor, & conditor, vt solem qui cæteris syderibus lucem præberet, principem locum habere voluit: sic* B. Franciscum, *nimirùm Seraphici Ordinis parentem, tanquam aliquem in stellis solem, maiorum nostrorum memoriâ dedit; vnde, qui illius disciplina, ac regula se vnquam dedissent, clarissima virtutum omnium exempla haurirene.* DIDACVS *autem Beatus ope diuinâ subnixus Seraphici illius Patris imitatioae, quàm miras ad sancte agendum progressiones hebuerie, mox ordine exponam.*

Natalium SS. celebritatis effectus.

Monasterium bene institutum, est officina exemplorum.

S. Bernardinus Ordinem reformat.

CAP. VII.

Exacte regulam Seraphicam seruat.

IAM *inde ab adolescentia is cùm suaue Christi Domini iugum subierit: non huic seculo, eiusque desiderijs, quemadmodum dixi, imposterum alligatus, quæsiuit, aut egit, quæ gentes inquirunt, sed quæ Dei sunt. Vbi primùm* S. Francisci *regulâ, vitaque Seraphica institutis se deuinxit, vt verus obedientiæ filius, paratus in omnes voluntates Dei, mirifice cucurrit viam mandatorum eius. Omnes igitur cogitationes suas in eo potissimum fixas habuit, in eoque omnibus viribus contendit, vt quam viuendi disciplinam sibi delegisset, eam singulari studio, atque omni officio exprimeret. Id quo rectiùs, & perfectius in ordine Seraphico præstaret, illius regulas, constitutionesque memoriâ complexus, eas ad vitæ vsum, & consuetudinem quotidianam adduxit. Nemo proculdubio illis seruandis diligentior, quàm is fuit: qui non tantum ne minimum quidem ab earum præscriptis dicessie, sed zelo exarsie, vt si quem fortasse in illis aliquando quidquam offendere animaduerteret, ad earum obseruationem, cohortationibus, monitis, & præclaris exemplis reuocare studuerit perpetuò. Quare magnam inprimis religiosi viri opinionem concitauit, & sustinuit apud om-*

nes, qui aut in eodem Conuentu permanerent, aut aliunde, ex disiunctissimis Prouinciis illuc confluerent. Ij peragratis multis, diuersisque Prouinciis cùm plurimorum hominum religiosorum vitas, moresque perspectos, & exploratos habuissent; illud asseueranter in vulgus dictitabant, se eorum, qui perfectè exequendis B. Francisci *regulis omnibus* DIDACO *par esset, vidisse vsquam neminem. Hoc autem in omni eius vita cunctis perspicue manifestum est, idémque in obitu apparet: quandoquidem in ipso pene temporis puncto, quo animam Deo reddidit, non aliorum recordatione, sed sponte sua petijt, se vestitu rudi indui, & cingulo funeo, vt ne moriens quidem negligeret, quod ad regulæ vsum pertinere norat. Itaque tàm inflammatis ad* Seraphici *ordinis præceptu seruanda studijs viam ille primùm ingressus, non modò aditum quendam exiguum, sed latissimum sibi campum patefecit, in quo exercitationes, & curricula conficeret summarum, & diuinarum illarum virtutum, quarum vestigia, ad sempiternam memoriam impressa reliquit, vt distinctè, distributeque omnia demonstrabo.*

Cap. VIII.

Quanta eius humilitas?

PAVLO *ante exposui humilitatem, quam* B. DIDACVS, *cùm apud* S. Nicolai *oppidum in eremo duxit, mirificè coluit. Neque propterea tamen narratio repetita videri debet: cum in ætatis suæ cursu maiores longè progressiones fecerit ad amplissimam illam, vel potius summam virtutem, cuius tanta vis est, vt cœlum etiam penetret. Humilitatis quâ præluxit Seruus Dei* DIDACVS, *argumenta multa sunt, vita asperrime acta, corporis cruciatus sponte suscepti, singularisque abstinentia victus, perpetuus fere ieiuniorum cursus, assiduæ in oratione pernoctationes, labores incredibiles, atque opera abiecta, ac demissa, quæ præ charitate magna præstitit. Sed hæc omnia facile intelligentur, cùm infra non curiose, sed pie commemorabuntur. Respexit autem Deus illum, pauperem spiritu, nimirum humili, & demisso animo, pia metu in lege diuina ambulantem: & ita respexit, vt eius humilitatem etiam ex eo perspici liceat magnam fuisse, Deoque gratam, quia illum humiliter precantem, mirandis in rebus diuina benignitas exaudiuit.* Non superbi (*vt diuinis litteris scriptum est*) placuerunt tibi Domine: sed humilium, & mansuetorum placuit tibi deprecatio. *Miraculorum verò, quorum splendore is claruit, magnitudinem, ac multitudinem alterâ huius Commentarij parte explicabo, vt initio proposui: Atqui testes extant grauissimi Viri, quorum alij vnius virtutis, quidam cæterarum multarum testimonium ei præclarum dicunt: omnes autem vno ore humilitatem eximie laudant, quâ illius memoria hominibus in Ordine Minorum excelluit, nimirùm in exercitatione, atque vsu diù versatus meditationum vita Christi Domini, qui in terris primus tantæ virtutis scholam instituit. Is filius Dei, cùm in forma Dei esset, neque rapinam arbitraretur se esse æqualem Deo, se ipsum ad humilitatem nostram dimisit, in similitudinem hominum factus, & formâ inuentus vt homo. Is vitam in terris humilem, & ab omni cultu, elegantiâque remotissimum secutus est; insignes contumelias pati, grauissimas ignominias accipere, multis flagris cædi, & quod mortis genus olim erat maximo dedecori, in* Crucem *tolli voluit.*

Iudith c. 9. v. 16.

Philip c. 2. v. 6.

Christus humilitatis sectandæ institutor.

Humilitatis igitur, quæ virtutum omnium radix est, & custos auctorem Christum, rerum cunctarum Dominum habuit: cuius in primis Magistri cœlestis instructus, frequentibus illis meditationibus, quas ad eius crucem adhibebat, præclarissimam tantæ virtutis vim animo, mentique suæ mirabiliter impressit. Et vt erat B. MARIÆ *Virginis, Dei Matris cultor egregius, in eius sacris, festisque anniuersarijs potissimùm diebus, cùm eam omni pietatis officio præcipue veneraretur; tum ad imitationem animo cernebat sibi propositas esse reliquas eius virtutes omnes, maximéque humilitatem quam Deus in ancilla sua respexit. In his sanctarum contemplationum scholis exercitatus* B. DIDACVS, *non potuit, vt humilitas in hominibus inueniri potest, non esse summe humilis: cùm præsertim humillimæ vitæ ducem sibi delegisset Seraphicum* Franciscum; *qui diuinâ adiutrice gratiâ,*

cùm ad Christi Domini exemplar se in omnes vitæ partes imitatione conformare studuerit, multa familiæ, Ordinique suo reliquit exempla humilitatis. Cuius virtutis vestigia in ipso DIDACO *, quem diligentissimum illius imitatorem fuisse constat : eamque ob rem à regularum, quæ omnes ad Euangelicam paupertatem summamque humilitatem referuntur , præscripto , ne minimum quidem discessisse , paulo ante publicis* Hispanensibus *tabulis obsignatis, & testimonijs demonstratum est luculentius. Itaque seruus Dei hoc proprium habuit, vt sibi omnes anteponeret, se autem nemini. Omnibus autem vel minimis inseruire cupiebat. Senes, pueros , adolescentes , omnesque cuiuscumque ordinis, ac loci homines iuuare studebat tanta humilitate, quanta quidem maxima animo comprehendi , aut oculorum aspectu cerni potest. Quicumque ad se veniret, consilium, aut auxilium expetens , nunquam aliquem reiecit ; immò quos pauperes , mendicos , atque ab omni re inopes animaduerteret , erga eos humiliùs se gerebat , vt infra ex charitatis , quâ illos fouebat, officijs intelligi licet. Iniurias, contumelias , & maledicta , si quâ inquam in se ab impuris hominibus conijciebantur , humillime, patientissimeque ferebat. Præ humilitate etiam , vestitum induebat paulò asperiorem , ac duriorem, Sed huius virtutis , ad quam se egregie erudierat, argumento sunt alia multa, quæ infra commemorabuntur : cùm illa quæ præstitit , vel obedientiæ , vel charitatis opera , aut affligendi corporis studia , aliaque eius generis, ab humilitate proficiscantur.*

S. Francisci S. Vir sectator.

CAP. IX.

Obedientiæ specimina qualia ?

EVANGELICÆ *paupertatis, quam verâ, & solidâ animi humilitate* DIDACVS *profitebatur , socia , & comes , & tanquam germana soror est obedientia : cui magnum præmium propositum esse ,* Basilius Magnus *scribit. Ea, cùm sit , inquit* Climacus *, sepulchrum propriæ voluntatis : illius studio ita se ipse* DIDACVS *dedit, vt voluntate suâ, quasi sepultâ, eorum, qui præerant, iussis, sæpe etiam numero acerbissimis, obedientem se maxime præstiterit ; Præfecto alicui, ne Nouitio quidem, parere recusauit ; qui veræ obedientiæ disciplinam ex eo didicerat, quod olim* B. Franciscus *scite dixerat. Is aliquando interrogatus , quis esset verus obediens : mortui hominis exemplo id explicauit:* Tolle (*inquit*) corpus exanime , & quo loco volueris , repone : cernes , illud nec repugnare motum ; nec reclamare dimissum , neque vllo modo indignari quocumque feratur. *Didacus igitur obedientiæ cultor eximius, cur è loco, vbi esset, moueretur , non dijudicabat ; vbi locaretur, non curabat ; vt alibi reponeretur, non instabat ; euectus ad* Guardiani *munus , seruabat humilitatem , quam professus erat ; & quò magis ab hominibus honorabatur , hòc humilius se gerebat , cùm indignum honore se putabat , Quare paratus atque instructus ad obedientiæ leges , non attendit vnquam , vt erat singulari animi simplicitate præditus, quale esset, quod præcipiebatur, eo solo contentus , quòd sibi erat à Superioribus iussum , quibus non obedire nefarium putabat. Quâ religiosæ mentis incitatione ductus , sine vlla cunctatione, sed hilari, promptoque animo mandata exequebatur iubentis. Eam ob rem potius humilia , quàm magnifica ; aspera, & difficilia , quàm iucunda , & facilia sibi imperari cupiebat : cùm sæpius auditione accepisset non modo obediendi normam , quam Sancti Monachi Ægypti tenuerant , sed Abrahæ exemplum ; qui filium charissimum immolare iussus , non expectatâ luce , sed intempestâ nocte , ad id opus faciendum se parauit. Et verò , quod perfectæ obedientiæ est, ait* Gregorius Magnus, *non metu seruili, sed charitatis ardore ; non pœnæ formidine , sed rectè agendi studio , Maiorum præceptis obtemperabat. Erat illis temporibus nauigationis cursus ad* Fortunatas Insulas *valde admodum difficilis, periculosus, ob eamque rem infestus , quòd Insulani, magna ex parte adhuc superstitionum scelere deuincti tenebantur. Appellantur illæ Insulæ vulgo* Canariæ, *quæ sunt Septem in Mari Atlantico sitæ , veteribus* Ptolomæo, Martiano, *alijsque & Latinis, & Græcis cognitæ, præsertim* Plinio *qui illas suo quamque nomine vocat ; Canariasque*

Verus obediens è mente S. Francisci.

Gen. c. 22. v. 3.

Insulæ Canariæ quot, earumque cognitio, & nomen.

que

quæ omnes dictas putat ob magnitudinem canum quos illa pariunt. Diu postea incognitæ extiterunt fortasse quia nauigatio Canariensis multis ætatum seclis intermissa erat. Demum Anno M.CCCC.V. *à Christo nato,* Ioanne II. *Castellæ Rege, quo tempore* B. DIDACVS *puer erat, à* Benthacorio, *homine Gallo, qui tunc à tutoribus Regis, adhuc infantis, Mare Atlanticum nauigandi facultatem acceperat, duæ inuentæ sunt, & ad Christianæ Religionis cultum instructæ. Quo fit, vt aliæ quæ deinceps in ditionem, & potestatem Regis Hispaniarum venerunt, nondum fidei mysterijs imbutæ essent, cùm* DIDACVS *à superioribus suis missus, eò Mare transmisit. Is igitur non longâ neque nouâ, ob eamque rem, difficili nauigatione perterritus, nec Insulanorum moribus immanitate barbaris perculsus, sed vera obedientia, cui se sanctè addixerat, religioso officio ductus, Nauim conscendens, ad illas insulas, sæpe ventis reflantibus, & infesto Mari, demùm ope, auxilioque diuino appulit. Est vna inter alias* Canarias, *Insula quam* Forteuenturam *nominant. Eò venit ad Seraphici Ordinis Conuentum, sibi à Superioribus traditum in curam, & custodiam, quam gessit magna cum Seraphicæ Religionis laude. Non erant qui eam Insulam habitabant, adhuc omnes ad fidem conuersi. Hic Vir Dei* DIDACVS *messem multam nactus, admirandis exemplis, singulari vitæ sanctimoniâ, sermonum frequentium ardore incredibili, multitudinem Insulanorum innumerabilem, idolorum cultu, & superstitionum tenebris circumfusam, ad fidei lumen perduxit. In ijs præter cæteros plurimos extitit etiam* Ioannes Alfonsus, *homo quidam, iam inde vsque è* Canaria Magna *illuc profectus, qui idola colens, à* B. DIDACO *religionis Catholicæ sacris imbutus, baptismum suscepit. Paulò autem post, filios duos eidem in disciplinam tradidit, quò ad pietatis studia, atque officia à Magistro tàm religioso erudirentur. Magnas ob fidei propagandæ studium difficultates, & labores* DIDACVS *perpessus, variéque etiam vexatus, & oppugnatus, multa quoque pericula adijt; quibus non modò non perterrefactus, sed ardentius inflammatus, ad* Canariam Magnam *item proficisci deliberauit, vt illius Insulæ homines verbi Dei prædicatione ab impurâ Idolorum superstitione ad fidem conuerteret, aut martyrium subiret, cuius desiderio vehementer exardescebat. Quàm plurimos Ordo Seraphicus viros habuit, qui martyrij palmam assecuti sunt, quique eodem illius desiderio flagrantes, parum abfuit, quin tanto bono fruerentur. Tàm vehemens in* B. Francisco *ardor fuit martyrij, vt semel & iterum, & tertiò ad infidelium prouincias eam ob rem ire contenderit. Hoc tàm præclarum, salutareque desiderium, illius, tanquam optimi parentis, imitatione accensum, ad* S. Antonium *Vlyssiponensem, quem de* Padua *dicimus, & alios Seraphicæ Religionis filios dimanauit. Illius ergo cupiditate ardens incredibili* DIDACVS, *egregius Seraphici Patris imitator,* Canariam Magnam *cogitat, Nauim conscendit, magnamque nauigationis partem confecerat: sed tempestatum fluctibus magnis, ac simul vectorum, & sociorum, quos eximiâ charitate diligebat, metu; cùm ij barbarorum, omnia rabide agentium, impetum, furoremque vehementer pertimescerent: factum est, vt ad eorum Insulam, naui quâ vehebatur, etiam vndis afflictâ, appelli non potuerit. Et ita Deo volente, ad martyrium quod tàm ardenter desiderabat, non peruenit, etiam si aliàs multoties tàm prope fuit, vt illud assequeretur. Quare Insulam* Forteuenturam *reuersus, in magnis illis pietatis, & charitatis officijs euigilare maximopere contendit.*

Eò S. Vir destinatur titulo Guardiani.

Vbi Christo multos lucrifecit.

Ardet ad martyrium.

Cap. X.

De charitate eius erga pauperes.

MIRA *eius charitas erga ægros, & pauperes extitit, quibus semper in eleemosynam contulit, quidquid habere potuit:* Beatus qui super egenum & pauperem intelligit. *Quotidiano is victui detrahebat, vt inde haberet, quid pauperibus in eleemosynam traderet: nihilque in diebus singulis, vel in singulas horas, atque adeò in singula momenta quæritabat, quàm vnde sibi aliquid superesset, quo aliorum inopiam sustentaret. Cùm autem aliquando non esset, quod mendicis, pauperibus, atque egentibus hominibus*

piâ eleemosynæ largitione daret: illorum commiseratione motus, miram lachrymarum vim effundebat, quibus intimum animi sui dolorem testabatur, cùm præsertim neque ex Conuentus parsimonia, neque ex sua abstinentia, neque ab amicis, neque priuatim à contubernalibus, neque à notis, nec ab ignotis tantum haurire potuisset, quantum pauperibus Christi, quod mirum erat, subministraretur ad vsum in diem victitandi necessarium. Ægre aliquando Conuentuum Præfecti id ferebant, vt quidquid is vndique colligere potuisset, id omne in eleemosynam erogaret: quibus, vt homo mansuetissimus erat, verbis respondit lenitatis, & humilitatis plenis. Ostendit enim id viris paupertatis Euangelicæ calcantibus, patientissime ferendum esse: cùm Deum Patrem cælestem haberent omnium bonorum largitorem, qui vberiùs, & cumulatiùs daret omnia. Sed illud mirifice, diuinitusque factum est, quòd cùm in sinu haberet magnam panis fragmentorum copiam, quam pauperibus conferret, forte obuiam aut Guardiano, aut alijs Fratribus factus est; à quibus eo nomine reprehensus, quòd nimis valde Conuentus censum profunderet: En (*inquit*) sunt flores; *quas non aliquâ specie, sed re verâ flores tunc ostendit. Cuius rei admirabilitate illi stupefacti, non modo Dei hominem abiurgare pergunt, sed in veneratione habere incipiunt.*

Quod pauperibus dei, subtrahit sibi.

Frusta panis flores apparent.

Apud Insulam autem Forteuenturam, *cum esset studia, quô ardentissime flagrabat, fouenda paupertatis, quasdam Insulanos, qui præ egestate messem facere non poterant, suâ, aliorumque consodalium operâ messoriâ iuuit, cùm aliunde tunc nequaquam haberet, vnde illis aliquid subsidij comparare potuisset. Quod à tempore is, & socius alter, homo religiosus in viam se dederunt, nihilque secum viatici, aut cibi attulerunt. Cùm autem à Conuentu* Cerrajæ, *qui ab* Hispali *multa millia passuum distat, vnde discedebant longum iter esset, vsque ad Luciferi fanum, quò ire contendebant: de via fessi, & fame languescentes, ad pagum peruenerunt, quem Hispanice* Los Palacios *vulgo vocant. Eo loci eleemosynam quæritarunt, qui daret tamen inuenerunt neminem. Ieiuni igitur iterum se itineri committunt. Quærenti autem socio, quid tandem sibi eo die caperent, respondit ille, Deum vtrique prouisurum. Aliquot millia passuum inde progressi, cùm iter leucarum quatuor reliquum esset, in solitudine quadam magnum panem, pisces duos, recens coctos, & pomum citreum, quæ omnia mantili munda inuoluta erant, super herbam quandam conspexerunt, quæ* Marcsma *ab Hispanis nominatur: vasculumque vini plenum, proxime erat. Ibidem cùm neminem oculis in planitie conspexissent, quæ tamen omnis in prospectu erat, cibum diuinitus missum sumpserunt. Interea socio* D I D A C V S *ostendit, quàm mirâ prouidentiâ Deus victui vtriusque prospexisset, ita scilicet, vt olim in deserto filios Israël pauerat. Cibo igitur recreati, gratias Deo egerunt, & quidquid superfuit reliquerunt.* D I D A C V S *autem paululum se colligens, cùm videret, se parum spei posuisse in prouidentia Dei, qui cuncta tuetur; statim dolore affectus, illius rei nomine reprehendere cœpit. Et ita verbis de eâ ipsa re, ac de vita Euangelica puritate vltro, citroque habitis, iter confecerunt. Sed tàm religioso, sanctaque viro, quem cœlesti gratiâ suâ Deus prosequebatur, non modò quidquam defuisse, sed omnia in summa rerum inopia mirifice abundasse, perspicuum ex ijs fiet, quæ proxime, Deo auspice, in Diui gloriam, narrabuntur.*

Cibus cum vino paratus S. Viro in deserto.

CAP. XI.

De charitate erga ægrotos.

ÆGRORVM *curam eximiâ charitate* B. D I D A C V S *suscepit, & gessit. Nihil enim potius habuit, cùm ab oratione discesserat, quàm vt illos quotidie viseret, consolaretur, ijsdemque cibum, & alia ad valetudinis curationem necessaria subministraret. Extant augustissimæ pietatis monumenta, magnificentissimo opere extructa, ad sempiternam memoriam insignia, non solùm ad peregrinorum hospitium, & ad pauperum, egenorum egestatem sublenandam hospitalia, & domus ad alendos, educandosque infantes, ac præterea ad seniorum sustentationem, & ad ægrotorum curationem ædes, domiciliaque ampla, magnifice ac laxe Pontificum, Cæsarum, Regum, Principum,*

eipum,

cipum, summorumque virorum sumptibus exadificata, verum B. *etiam* DIDACI *pectus, in quo tanta tamque fixa insedit cura agrotantium, fuit veluti domicilium multo amplissimum, vbi extruxerat ingentes illas solicitudines, quarum ardentissimo conflagrauit studio curandi agrotos. De adolescentibus quibusdam, qui in literarum scholis versabantur, ex febri periculose laborantibus, sibi magna cura fuit, vt conualescerent. Lectum illis strauerat, qua loca nunc eius sepulchrum cernitur. Ijs ipsis autem curandis, nihil eo patientiùs, qui nullis curationum laboribus pepercit; imò eorum sordes mirâ charitate abstersit: excrementorium scaphium, vt vsu venerat, frequenter manibus suis amouit; ac labem, & cœnum, quo locus vbi ij iacebant, & si screatu tetre, ac male olebat, non moleste vnquam, sed alacriter, seduloque diluit. Qua vero ad omnem illarum curam, victusque rationem apta erant, ea perinde prastitit, vt solicita mater, qua filiorum salutis desiderio languescit. Quare de eorum cura nihil quidquam pra charitate remittere vnquam voluit; nisi vbi à morbo confirmatos plane vidit. Sed mira vera Christiana dilectionis abundantia in ea etiam eluxit, quòd illos iam conualescentes, ac viribus animisque recreatos, rebus omnibus ad vita vsum necessarijs maximopere iuuit. Quos autem aut morsu, aut morbi vi, aut aliqua plaga vlceratos audiebat, ad quorum non modò ædes, sed etiam exigua tuguriola, vbi habitarent ventitabat; eos tantâ charitate complectebatur, vt illis consolandis, vel sanandis, nullum officij pij locum relinqueret. Vlcus, quo agri afficiebantur, oculis miserabilem in modum inspectabat, aut manu tangebat, aut abstergebat, aut subinde deosculabatur: ac si quanda cerata, emplastra, & malagmata, quibus cicatricum purulentarum tabes abstergi solet, aliquando deerant, ipse linguâ suâ saniem lambebat. Sanctum* Basilium Magnum *vulnera leprosorum osculatum esse, itidemque Seraphicum* Bonauenturam *fecisse, literarum proditum est monumentis. Verùm de* B. DIDACO, *id quod strictim attigi, exemplo singulari demonstrabo. Aspexit quodam die hominem elephantiasi, quam lepram dicimus, fœdissime exulceratum, tabeque plenum, & adeò male olentem, vt alijs omnibus stomachum moueret. At homo Dei* DIDACVS, *charitatis ardore flagrans, non purulenta, & vlcerosa hominis vultu deterritus, neque tetrum odorem abhorrens, vlcera quorum sanie, ac tabe erat illius inquinatissima, & deformata facies, lambit linguâ sua. Tum eidem qui præsens aderat rem admiranti, dixit:* Sic frater, sic morbus iste curari debet. *Iam locus postulat, vt curam etiam enarrem, quam omni dilectionis officio, agrotis Roma prastitit. Idque distincte faciendum existimaui; quoniam alia multa simul incidunt, qua cùm valde admodum commemorabilia videantur, ea silentio preteriri nullo modo oportet.*

Mirum eius studium in obsequium agrotorum.

Vlcerum saniem lingua abluebat.

CAP. XII.

De cura, & charitate, quam Roma agrotis adhibuit Anno 1450.

INSTABAT *annus Iubilai, qui* Nicolao V. *Pont. Max. incidit in Annum* M. CCCC. L. *à Christo nato. Fuit Iubilaum Quintum; ad cuius celebritatem tantus hominum concursus* Romam *factus est, quantus nunquam antea. Totum fere illum annum Pontifex in solemnijs, sanctisque actionibus posuit, stationes quotidie ipse cum Collegio Cardinalium frequentabat. Hoc anno* B. DIDACVS *ab* Hispania, *quâ ex Insulis* Canarijs *anno proximo superiori redierat, Iubilai causâ ad Vrbem venit: socium habuit, & comitem peregrinationis, alium sui ordinis virum, religiosum hominem* Alfonsum de Castro *nomine, praclarum, & testem, & spectatorem, cultoremque virtutum in ipso* DIDACO *pralucentium. Ambo Roma ad S. Maria Monasterium diuerterunt, quod Seraphica Religionis est, vocaturque* Ara Cœli. *Hic spectare licet inflammatum illud pura, sincerumque pietatis studium, qua sacras stationes humiliter, sancteque obierit, ac frequentarit. Nemini dubium est, quin is multa, magnaque dederit exempla, quibus excitauit admirationem diuina sua charitatis. Eò tunc vndique ad Iubilaum Fratres Ter Mille & Octingenti numero conuenerunt: sed en ingens fere confestim eorũ agrotantiũ, & morbis varijs languescentium numerus: ad quod etiam incommodum, quamquam Pontifex cauerat diligentissime,*

Romam venit Anno Iubilai 1450.

gentissime, ne commeatus, & omnia ad victus necessaria in Vrbe deessent; nihilominus tamen id accessit, ut magna annonæ difficultas, & penuria rerum omnium in Vrbe ingrauesceret. In tantis rerum angustijs, Guardianus *curam ægrorum* DIDACO *credidit: qui licet in eo munere solus versaretur, tantâ tamen & diligentiâ, & charitate illud gessit, ut omnibus præsto esset, nihilque cuiquam deesset ad curationis rationem. Immò tanta rerum omnium abundantia cunctis ab eo subuentum est, ut ipse* Guardianus, *cæterique omnes admirarentur, vnde in tantâ aliorum tenuitate, tàm magna suppeditaretur rerum vbertas. Magna enim panis, & vini copia ex tota Vrbe ad Monasterium confluxit; magnusque frumenti, aliarumque rerum, quæ ad victum opus essent, numerus datus est. Magnum id eleemosynæ subsidium* B. DIDACI *apud Deum gratiæ acceptum omnes ferebant: omnes illum, ut hominem Deo gratissimum, atque acceptissimum suscipiebant, & admirabantur. Sed eo anno illud contigit, quod hoc loco commemorare non alienum est, cùm diuinitùs factum videatur, ut* Bernardinum Senensem, *cuius in omni vita sanctitas iam diu spectata erat, Seraphici etiam Ordinis religiosissimum virum,* Nicolaus *Pontifex in Sanctorum numerum retulerit. Diuinè igitur cum Beato* DIDACO *actum est, qui illas spectauit honores, quos in aliud tempus, sibi ob meritorum præmium reseruatos, hac ætate Sixtus V. Pontifex, summo Ecclesiæ Catholicæ gaudio in eum contulit. Id illi soli contigit, quod alij præterea nemini contigisse apparet. Tribus autem Mensibus exactis, quo temporis spatio is in Vrbe fuit ad* Hispaniam *cum eo ipso socio* Hispalim *redije. Quocumque iter faciebat, multos inuenit, qui eum hospitio gratis, benignissimeque exciperent, & vbi opus fuit, viatico iuuarent. Et verò præsertim apud* Viterbium, *Tusciæ Ciuitatem, iter vnius diei, aut paulo longius ab vrbe Roma distantem, cùm in Oppido quodam esset, quod vulgo* Abbatiam *vocant, certatim Oppidani omnes contenderunt victum aliquot dies abunde suppeditare. Id à Deo factum est, qui homini tàm religioso, pauperibus omnia in eleemosynam conferenti, præcipuâ curâ prouidit, vt ne in mera quidem solitudine, nedùm frequentissimis in locis, vt exposui, nihilque quidquam vitæ vsui necessarium deesset. Hactenus de charitate erga ægrotos satis dictum sit: nunc locus est dicendi de ea, quâ vsus est erga alios omnes, præsertim illos, qui peccauere; vel sine pœnitentia decessere.*

Ægrotis in rerum omnium penuria ample subueniebat.

Hispalim reuertitur.

CAP. XIII.

De charitate erga peccatores, & impœnitentes.

IGITVR *Homo Dei* DIDACVS *exemplo sui Seraphici Patris peccantes arguebat in charitate, quia non patiebatur quantum in se erat, à quoquam diuinæ legis præcepta violari, nec verò Ordinis sui præscriptis detrahi, immo nihil negligenter agi, quod ad Seraphicæ disciplinæ rationem, & vsum pertineret. Si quis contra interdum admittebat, etiam si mitis admodum esset, & in contumelijs patientissimus: tamen præ charitate, quâ ardentissime diuina mandata constitutionesque ordinis colebat, doloris acerbitate ob infirmorum scandalum intime afficiebatur. Quare sanctâ quadam indignatione commotus, non potuit aliquando continere, quin aberrantium quorundam temeritatem reprehenderet, ita tamen vt quis in eo facile animaduerterit nullam obiurgationis, aut offensionis vel minimam grauitatem, sed summæ illius, quâ ad diuinum cultum exardescebat, dilectionis vim immensam, à cordis visceribus emanantem. Factum est aliquando, cùm sub vesperum ipse, & fratres vnà cœnabant, vt stata hora per se campana ictibus nouem, de more, signum salutationis Angelicæ dederit: quod Sacrista, cuius munus erat facere, negligenter prætermiserat. Rei admirabilitate illi stupefacti, ad Ecclesiam accurrerunt, vt viderent à quo pulsatam campanâ esset; fores quidem clausas inuenerunt, intus verò neminem. Tum* DIDACVS *alios adhortatus ad orationem, & disciplinam, ita ob pœnitentiam, quam pro satisfactione negligentiæ Sacristæ subijt, virgis se acriter percussit, vt mirum esset omnibus, quo modo tàm grauium vulnerum acerbissimam vim ferre ipse potuerit. Doloris etiam ardore vehementer flagrabat, si quos in huius*

Se pro aliorum delictis afflixit.

mundi

mundi fæce volutatos, malefactorúmque sordibus inquinatissimos homines, quique praua viuendi via alios à recto salutis cursu abducerent, sine pœnitentia, & confessione mortem, aut necem obijsse intelligeret, eorum interitum lachrymis, suspirijs, gemitibusque prosequebatur: brachijsque instar Crucis formatis, prolixe, atque intime, toto animo, totaque mente pro eorum salute Deum deprecabatur. Sed neque exigua illa censetur charitas, qua vsus est in eos, qui ad Christi fidem recens venerant. Præcipue, & singulari quodam amore, vereque paterno illos complectebatur; ac non modò fouebat, sed quibuscumque rebus poterat, tantum illis subsidij comparabat, vt quæ ad vitæ vsum necessaria essent, nihil eorum quidquam, etiam in summa penuria, ipsis deesset. Nullum igitur charitatis officium, nullum benigne faciendi locum B. DIDACVS *reliquit; vsque adeò, vt omnes tàm sui Ordinis homines, quàm exteros, si minus aliquando, re non potuit, consilijs, & consolando iuuerit. Neque has officij partes vllo vnquam tempore, ne tùm quidem prætermisit, cùm ianitoris in Conuentu curam gessit, quam etiam in eo posuit, vt pauperum Christi inopiam subleuaret.*

CAP. XIV. *De abstinentia, & castitate, & alijs corporis macerationibus.*

ABSTINENTIÆ *virtutem à Sanctis Patribus tantopere commendatam* DIDACVS *exercuit quàm diligentissime. Cùm enim illius virtutis sit, omnes à se carnis delicias, incitamentáque depellere: quàm valide eâ in re totis viribus se ipse exercuerit, perspicue manifestum erit ex ieiunijs, cæterisque operibus, ad carnis macerationem pertinentibus, quæ mox recensendo persequar. Is paupertatem, vt dixi, ad normam, & regulam Seraphicæ præscriptum, toto animo, totisque viribus coluit: paupertatis virtute egregie munitus, omnia aspera, dura, difficilia, vilia, & abiecta quæque pro delicijs habuit: delicias autem, delicata, mollia, pretiosa, vt paupertati, & inopiæ infesta fugit, & omnino abhorruit. Ordinis ieiunia, quæ plura sunt ad vnguem adimplebat, ita vt* DIDACVS *verus Christi pauper, qui nihil aliud, nisi duo æra minuta, corpus scilicet, & animam habebat, hæc ipsa propter Christi Domini amorem ita offerebat, vt omni fere tempore spiritum ardore charitatis, & corpus abstinentiâ singulari immolaret. Tot enim Quadragesimarum curriculum anniuersarium perpetuò ieiunij cultu cùm conficeret, Sanctorum etiam non modò statas vigilias, sed alias, quas sibi præscripserat, mirificâ abstinentiâ, ritùque duriter ieiunandi obseruabat.*

Ieiunia rigide seruauit.

Panem tantùm & aquam adhibebat in vigilijs omnium Festorum *Beatissimæ* MARIÆ *Virginis. Ad hanc ieiunij austeritatem sæpenumerò adiungebat verberationem corporis: quâ ita acriter vtebatur, vt à capite vsque ad talos vehementer se flagris cædens, tàm horribilem carnis cruciatum non humanâ, sed diuinâ potiùs virtute ferre posse putaretur. Summâ præterea hyeme gelidam item aquam ingredi non dubitauit, vt ipsius item carnis, quæ infensissima aduersaria est, vim restingueret, eiusque sensus, dulcedine quadam quasi titillantes, coërceret. Miris igitur modis ab ea, quâ tanquam domestico satellite, Mundus, & Dæmon hostes vtuntur ad spiritus virtutem labefactandam, præclarus Athleta* DIDACVS *se tutatus est: cuius præterea pura castimonia, egregijs testificata testimonijs, cumulum quoque addidit ad reliquas omnes eius virtutes.*

CAP. XV. *De Oratione, & deuotione.*

EXEMPLVM *assiduæ Orationis, quam eius Seraphicus Pater commendatam reliquerat enixe* DIDACVS *secutus est, nam quodlibet opus faciendo, diuinis meditationibus, animum, & mentem exercebat, à cuius otiosa euagatione longe refugere perpetuo contemplandi vsu contenderat. Mediâ nocte surgebat ad laudandum Dominum, & in alijs stata hora vigilijs precando excubabat, tanquam bonus Christi miles. Sæpenumerò, præsertim solemnibus diebus, totam noctem sanctis illis mysterijs, intima pietate meditandis, collocabat; sæpeque è somno religiosa excitatus contemplationum curâ, è lectulo illo duro, & vili, nocte intempestâ exiliens ad pedes imaginis Christi Crucifixi iacebat, toto animo ad cœlestium cogitationem raptus: sæpe enim erecto vultu, manus supplices in cœlum tendebat, & vt summa-*

tim

tim breuique complectar, instabat orationibus, & obsecrationibus nocte ac die. Id ostendunt tàm multa, quæ miranda precibus nocturnis, ac diurnis à Deo impetrabat. Orauit enim & exauditus est: opem Dei implorauit, & à Deo desertus non est: & quo magis se stratum videbat, eò vehementius diuino amore exardescebat. Omnia facta, & dicta, cogitataque referebat ad Christum Iesvm, *cuius nomen dulcissimum in corde, in ore, in opere semper habebat. Nomini* Iesv, *tanquam oleo effuso suauitate liquescens, post diuturnum in oratione gemitum, exultare incredibili gaudio videbatur inter choros Angelorum. Sanctissimam Dei Matrem, Virginem* Mariam, *post Christum filium præcipuâ veneratione coluit. Cuius rei argumento est insigne salutationis Angelicæ, quâ ad preces vsus est perpetuò. Eam ob rem* Hispania, *Catholicæ fidei nomine, studioque florentissima, illud in more positum habet, vt eius, piè precantis, imaginem exprimat non tantum oculis in Crucem Christi sublatis, & genibus flexis, sed manibus iunctis tanto pietatis ornamento potissimùm insignitis. Hinc* Didacvs *sanctorum* Francisci, *&* Bonauenturæ *vestigia secutus, cumulatissime, & tota viscerum, & cordis vi S. Dei-Genitricem venerabatur, quam præcipuam sibi aduocatam esse voluit ardentissimo illius colendæ studio.*

B. Maria V. M. cultui deditus.

Cap. XVI. *De vita simplicitate.*

Vir *fuit* Didacvs *simplex, nimirùm à malitia purus, & integer. De nemine enim vnquam se male sentire, aut opinari ostendit: sed aliorum dicta, facta, & cogitata, suis metiebatur. Quæcumque aperte mala non erant, in meliorem partem accipiebat omnia, vt homo diuinitùs columbinâ quadam simplicitate imbutus, de qua Christus Dominus inquit: Estote simplices sicut* columbæ. *Ex suspicione igitur hautquaquam temere quemquam reprehendit: cùm eorum, quæ in occultis animi latebris latent, solus Deus scrutator sit, ac Iudex, alius præterea nemo. Simplici autem, & aperta via iter huius seculi faciens, quod simplex, verum, sincerum, & rectum videbatur, in ea totus euigilabat, vt maxime sequeretur. Rectâ & simplici diuinorum mysteriorum contentus, illa tantum cogitabat, & meditabatur quæ præceperat Deus. Eam ob rem à multiplici, & varia illa curiositate, vel nouis rebus audiendis, vel factis alienis indagandis, vsque adeò abhorrebat, vt nunquam in omni vita verbum, ne otiosum quidem ne dùm iniuriosum ab illo quisquam audierit. Si quid rursus detrahendi causâ, maledice, contumeliioseque ab alijs dicebatur; id nunquam passus est se auditione accipere. In simplicitate autem, & puritate cordis rectè ambulantem erudiuit illum Spiritus Sanctus, qui in eo residens, legis diuinæ decreta in eius visceribus, & animo descripsit. Verum tota res mox infra enarrabitur.*

Verbum otiosum nec protulit.

Cap. XVII. *De doctrina eius infusa.*

Erat *is literarum rudis, ideo nullis sacris ordinibus initiatus; simplicis Religiosi, & Fratris, vt dicunt, Laici vitam in ordine Minorum egit. Sed Spiritus Sanctus est, qui diuinis virtutibus animum eius imbuit, qui sapientem effecit, & eloquentem. Is omnis eloquentia expers, tanta erat imbutus suauitate sermonis, vt illius vi omnes pelleret animi ægritudines, omnesque cuiuscumque ordinis homines, ad se confluentes, etiam variè affectos, recrearet, mirificeque consolaretur. Certis literarum monumentis ad posteritatem proditum est, virum quendam melancholicum qui vehementer animi cruciatu angebatur, quique etiam corporis morbo languescebat, atræ bilis vim, & doloris acerbitatem sensisse mirabilem in modum minui colloquia, & congressu* B. Didaci. *E cuius manu etiam, cùm aliquid vel exigui cibi sumebat, tantâ se dulcedine perfusum esse, asseueranter dicebat, vt illud, tanquam pabulum quoddam cæleste sibi videretur. Luce Diuini Spiritus cùm frueretur, Christianæ doctrinæ præceptis, & institutis, quæ ad vitam salutem necessaria essent, cunctos imbuebat, mysteriaque ijs fidei dilucide explicabat. Quo factum est, vt plerique adeo eruditi, normam viuendi meliorem in posterum susciperent. Nam ab illis, qui sibi variam, & multiplicem sapientiam olim arrogarunt scientiam hausit: sed à Cruce*

Christi

Christi Domini, in qua omnes opes verissimæ sapientiæ consistunt. Ad illius disciplinam Paulus Apostolus omnes inuitat: neque quidquam se aliud scire profitetur, inquiens: Ego non sum arbitratus me scire aliquid inter vos, nisi IESVM-CHRISTVM, & hunc Crucifixum. *Noster igitur* DIDACVS, *qui literas minime norat, etsi ad nullas disciplinas erat eruditus, miras tamen progressiones habebat in doctrina Crucis Christi Domini, quam exemplo Apostoli profitebatur. Quare in illius studio, cùm omne vitæ tempus consumpserit, clarissimam admirandæ sapientiæ vim explicatam, atque euolutam, & dictis, & factis ostendit. Cuius rei illud exemplo est, vt diuinis de rebus optime dissereret, & quæstiones longe omnium difficilimas, mira scientiâ explicaret. Eius quidam amicus homo Conchensis, artium liberalium vsu longe peritissimus, cum neque Salmanticæ, neque Lutetiæ Parisiorum, neque vsquam vbi Academiæ florerent, quemquam vel præstantissimum eruditione virum nactus esset, qui sibi aliquot partim de Theologia, partim de alijs disciplinis locos, obscuritate inuolutos, explicaret:* DIDACVM *vnum inuenit, qui illos diuinè aperuit. Id testimonium ei præbent item alij non pauci, eruditi & doctrinâ exculti Viri.*

Studium illius in Crucem Domini.

1. Cor. c. 2 v. 2.

CAP. XVIII.

De reliquo vitæ cursu, & obitu.

IAM *ex his quæ narrata sunt, facile intelligi licet Conuentus, & loca, vbi virtutum suarum vestigia* B. DIDACVS *impressa reliquit. Cùm autem ab vrbe Roma, Anno Iubilæi confecto in Hispaniam Vlteriorem redijsset, & ibidem aliquantulùm demorasset, ad Prouinciam Castellæ profectus in Conuentu S. Mariæ Saliciensi, exiguo, breuique tempore mansit. Est ille antiquitate nobilis, & quasi seminarium, vnde vberrimi familiæ Franciscanæ fructus prodierunt vsque ad vltimos vrbis terrarum fines. S. Mariæ autem* de la Salceda, *nomen accepit, quoniam illius nomine Altare in Salicis arboris trunco duorum Militum Ierosolymitanorum pietate iam primo extructum est. Plures aluit & doctrina, & religionis laude claros viros, Deoque charos, quam alius illius omnis Prouinciæ Conuentus. Inde verò tandem, socio, & comite F. Roderico Nunnio Complutum migrauit ad Conuentum B. Mariæ de* IESV, *vbi reliquum huius vitæ curriculum confecit summa cum sanctitatis laude. Eò tùm primùm tempore* D. Alfonsus Carrillo, *Archiepiscopus Toletanus, ex Summi Pontificis concessu illum, opere satis amplo, exædificare cœperat, vbi postea Fratres Centum sustentabantur, quorum saltem Quadraginta operam Theologiæ scholasticæ studio, ex S. Bonauenturæ doctrinis darent. In hoc Conuentu annos Duodecim, vel Tredecim* DIDACVS *vixit. Tantus autem sanctitatis odor ex illo afflatus, tunc in omnes Hispaniæ partes se diffuderat, vt mirus factus sit ad Hominem Dei concursus. Veniebant alij, vt rerum diuinarum, de quibus sermonem semper instituebat, cognitione imbuerentur; alij, vt sibi vel ad necessaria, vel ad morbos depellendos aliquid subsidij consequerentur; alij, vt eo adiutore, & deprecatore vterentur ad opem, & misericordiam Dei implorandam. In ijs testis est qui affirmat, ac profitetur, se quo tempore aliquo difficultate premebatur, nunquam illum auxilij causâ adijsse, quin, eo Deum precante, habuerit, quod sibi necessario tempore pie expetendum erat. Tàm certa denique erat sanctimoniæ opinio, quam in omnium animis conceperat, vt cùm pagos, vicos, alioque loca eleemosynæ causâ obibat, agricolæ cùm primum eum aduenientem adspiciebant, mutuum quendam clamorem excitando, inter se dictitarent:* EN VIR SANCTVS ADEST. *Hac eximiâ laude* DIDACVS *vbique florens, cùm vitæ huius stadium cucurrisset, tempus iam venit, quo ob merita reciperet coronam iustitiæ, quam Deus repromisit diligentibus se. Itaque senio, ieiunio, abstinentiâ confectus, necnon vigilijs, omnique corporis cruciatu, quem sibi frequentissimè adhibuerat, morbo laborare incœpit, ex suppuratione quadam, quam in brachio sinistro prope manum habebat. Et quamquam morbi purulenti, qui sanie tabescens acerbissimum inurebat dolorem, vi intimâ torquebatur: tamen vsque adeo illius cruciatum tolerabiliter patiebatur, vt in summo dolore patien-*

Saliciensis Conuentus nomen.

Complutum pergit.

Morbo, & in brachio suppuratione corripitur.

tissimus excitaret apud omnes admirationem incredibilis patientia, quâ illam suppurationem ferebat, difficilem toleratu. Id habebat proprium, vt ægrotantium, quibus pene assiduis in omni vita varie vexabatur, acerbitates perferret admirandâ animi, & corporis tolerantiâ. Suppuratio autem, ex qua grauiter nimis ægrotabat, per medicamentum tandem rupta, magnam puris, & saniei copiam effudit, qua non male, vt solet, sed bene potiùs, ac suauiter olere videbatur. Eâ incommodâ valetudine aliquando afflictus, interdùm ita è corporis sensibus, ad animi contemplationem rapiebatur, vt mortuus putaretur. Deinde ad se rediens, eas voces emittebat: O QVAM SVAVES ILLI FLORES PARADISI. Tum Fratres omnes accurrebant, eorumque vnusquisque, cùm primùm ad illum accesserat, hoc maximè petebat, vt pro se Deum ille precaretur; at ipse preces eorum summoperè expetere non desistebat. Vbi demum horam instare vidit, quâ ex hoc sæculo migraret, vt Seraphicum Patrem Franciscum etiam in ipso obitus momento imitaretur, vestem viliorem & cingulum sibi afferri petiit. Quibus mox indutus, omnes qui aderant, suauiter, piéque adloquendo offensionum ob iis veniam profusis lachrymis petiit. Demùm vtroque brachio sublato, & si alterum antea vi morbi tabuerat, Crucem, quam ad caput habebat amplexus, sæpiusque omni intimi animi pietate exosculatus, animam Deo reddidit, cùm illa hymni verba de Cruce Domini protulisset: DVLCE LIGNVM, DVLCES CLAVOS, DVLCIA FERENS PONDERA, QVÆ SOLA FVISTI DIGNA PORTARE REGEM COELORVM, ET DOMINVM. Obiit igitur Compluti in Conuentu Ordinis sui, Pridie Idus Nouembris, Anno à Christo nato M. CCCC. LXIII. Die Sabatho, nocte sequenti. Peruulgato S. Viri obitu, ad eius Corpus visendum concurrit maxima multitudo populorum finitimorum, & præsertim ciuium Conplutensium omnis generis, ætatis, & ordinis. Hic mira pietas visa est hominum, illud tangere, & exosculari cupientium. Omnes certatim particulam vestis, aut cinguli habere, alij capillos capere contendebant, vt Reliquiarum Hominis Dei aliquid apud se retinerent. Nemo autem ferè quisquam tunc extitit, quin aut pileum, aut orationum libellum, aut salutationis Angelicæ coronam corpori, præ ardentis erga illum pietatis studio admoueret. Postridie qui dies Dominicus fuit, mane corpus in Ecclesiam illatum frequentissimo populo sepultum est. Sed huius sepulturæ accelerationem non permisit deuotio fidelium, pietas populorum, & fides intima ægrotantium, ideò sacrum Corpus post Quatuor dies humatum, quinto refossum est, quod post multos dies inde insepultum iacuit, quo vsque fidelium saturaretur deuotio. Quod nequaquam corruptioni obnoxium apparuit, nec fœtorem emisit, vt humanorum cadauerum est conditio, sed suauissimum spirans odorem, per multos Menses visitantium animos magna suauitate repleuit, & vsque ad hodiernum diem sæpe ille odor ex eius sepulchro spirans sentitur. Eius corporis membra minimè riguerunt, vt deficiente calore rigere solent defunctorum cadauera, sed veluti viuentis flexibilia erant, & moueri poterant. Post aliquot verò tempus ab huius Viri beati obitu, Henricus IV. Castellæ Rex, beneficij memor, quòd huius B. DIDACI intercessione, & ipse, & eius filia grauissime ægrotantes sanitatem à Deo recuperassent, Sacellum in eius honorem ædificari, & in eo intra ferream arcam B. DIDACI Corpus recondi iussit, in quo diligenter custoditum fuit, nec vnquam visum, donec Anno M.D LXII. ad Carolum Hispaniæ Principem, Compluti ægrotantem, adductum, & tunc cum ex illa arca educeretur, integrum omnino repertum est: adeò vt nec pili quidam albicantes superciliorum illi defuerint. Multa miracula tàm in vita quàm in morte edidit, ita vt fere Centum & Triginta, tempore Canonizationis probarentur. Inter illud celebre Caroli Hispaniarum Principis, & Philippi II. Regis Catholici, filij, qui cum Compluti ex fortuito casu grauiter ægrotaret, nec vlla remedia illi profuissent, sed semper in deterius

Miro fiducia sanctitatis Fratrum in S. Viro.

Eius obitus, & sepultura.

Corpus refoditur incorruptum, & odoris suauitate repletum.

CAP. XXX. Miracula in Canonizatione probantur.

deterius rueret, & omni humano auxilio destitutus, solùm diuinum expectaret, eadem illâ horâ, quâ Medici illum moriturum prædixerant, melius habere cœpit, & intra breue tempus intercessione Beati DIDACI *, cuius corpus ad Principem delatum, exosculatus, & veneratus multis fuerat votis, & promissionibus, sanatus est. Quare* Hispaniarum *Rex Catholicus, & Carolus filius, vt vtriusque votum postulabat, S. Viri canonizationem enixe à S. Sede Apostolica flagitarunt. Quam* Sixtus V. *Pontifex Maximus,* VI. Idus Iulij *Anno Domini* M. D. LXXXVIII. *Pontificatus sui* IV. *felicissime absoluit. Præstante Domino Nostro Iesu-Christo qui in sæcula viuit, & sanctos suos gloriose coronat, Amen.*

Eius Canonizatio perficitur.

Pompæ, quæ in *Canonizatione* Romæ peracta fuit, relationem qui legere desiderat, adeat *Galesinium*, & *Sedulium* in locis superius relatis, vbi stupendam machinam apparatuum, hactenus Romæ visam, demirabitur. Sixtus V. officium pro S. Confessore præscripsit, in quo Hymnos sequentes apposuit.

HYMNVS AD VESPERAS.

Fallacis vnda seculi,
Mundique fugit retia,
Dūcente Christi spiritu,
Primis ab Annis DIDACVS.
Deserta dùm petit loca,
Corpusque castigat suum,
Perfundit illum largiùs
Cœlestis imber gratiæ.
Sublime mox scandit iugum,
Francisci iter per arduum,
Et sancta per vestigia,
Seque arctius ligat Deo.
Immunda quidquid appetit.
Miratur, & quidquid caro:
Calcat, relinquit, negligit,
Lucretur vt Christum sibi.
IESV *tibi sit gloria*
Qui magna solus efficis,
Cum Patre, & Almo Spiritu
Per seculorum secula; Amen.

HYMNVS AD MATVTINVM.

Inopem canamus DIDACVM
Cœli bonis prædiuitem:
Humilem canamus DIDACVM
Ad celsa vectum sydera.
Christi potens ô dextera,
Quæ suscitat de puluere

Egenum, & inter Principes
In Sede sublimi locat.
En qui reliquit omnia,
Felix recepit omnia,
Illustribus miraculis
Late coruscat inclytus.
Corpus flagellis sæpius
Quod asperis afflixerat,
Odore flagrat plurimo,
Et membra sanat languida.
Summo Patri sit luminum,
Natoque Patris gloria,
Et cum Beato Spiritu,
Cunctis in æuum seculis.

HYMNVS AD LAVDES.

MVndi Redemptor Optime,
Qui morte mortem destruis,
Tuam Crucem sanctißimam
Omnes ad Astra tollimus.
Dilexit illam DIDACVS
Amore dulci saucius,
Illamque post te fortiter
Consors triumphi sustulit.
Carnem rebellem comprimens,
Escam malorum peßimam;
Sensusque confixit tua
Tecum ipse confixus Cruci.
Tandem ad beata præmia
Athleta fortis euolans
Suaui sopore soluitur
Charæ Crucis complexibus.
Te Christe Clementißime
Veniam precamur supplices;
Tu pro tuis fidelibus
Audi precantem DIDAÇVM, *Amen.*

HACTENVS relatio Actorum S. DIDACI *Complutensis*, cuius apud Hispanos tanta deuotionis pietas seculis præteritis, excreuit & adhuc præsenti tempore perseuerat, vt vix calamus humanus ad eam penitus referēdā sufficiat. Qui eius miracula, elogia, laudes, & encomia addiscere cupit, supra relatos Scriptores tàm Nostros, quàm Exteros præstingat, nam nobis hæc dixisse satis erit.

D. S. BENEDICTVS *Martyr Braunoniensis.*] Religiosi Ordinis B. Mariæ de Mercede

cede Redemptionis Captiuorum Excalceati, qui Conuentum *S. Barbaræ* V. M. nomini dicatum, *Madridij* poſſident, ſe habere Corpvs huius S. Martyris gloriantur, illudque in Sarcophago ligneo deaurato intra Capellæ Maioris angulum conlocatum ſeruant, & ſtata die Natalis eius feſtiuâ ſolemnitate recolunt, vt ſæpius didici, & diploma Tranſlationis perlegi, quod apud ipſos Fratres curâ debitâ cuſtoditur. Quatenus ad ſanctitudinem Martyris videſis Baronium in *Martyrolog. Rom h d lit. E. fol.* 700. Krant. in *Chron. Pol. lib.* 2. *c.* 9. Ioannes Dubrauius *Hiſtor. Bohem. lib.* 6. Ioannes Trithemius de *Vir. Illuſtr. Benedictin. lib.* 3 *c* 311. & alij plurimi. Acta deſcripſit Laurentius Surius in *Act. SS. Tom.* 6. Eius paſſionem ad Annum M V. numerant.

Tranſlatio Madridum.

Martyrologia, & Scriptores.

Translatio *Corporis* S. Petri, *Vxamenſis Epiſcopi.*] Huius ſolemnitatis anamneſim recolit Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 5. *c.* 85. his verbis: *Eo tempore, quô obijt* S. Petrvs *Vxamenſis Præſul, in loco humili ſepultus eſt. Sed poſtea annorum decurſu, in ſublimiorem, & eminentiorem tranſlata ſunt ſacra pignora, quô adhuc deuotione fidelium venerantur, & eius* S. E. Vxamenſis *huius Tranſlationis feſtum, anniuerſario cõmemoratione*, Die XII. Decembris, *recolit*. Cuius aſſertionem Philippus Ferrarius in *Catal. General. SS h. d. fol.* 440. his verbis, repetit: *Vxamæ in Hiſpania* Tranſlatio S. Petri *Epiſcopi.* Antonius Quintana Dueñas *Hiſtor. SS Toletan. fol.* 440. refert aliquot miracula, quæ tempore Tranſlationis, & in poſterum facta ſunt ad eius Tumulum, ſcilicet, quòd cùm quædam fœmina, origine, & dogmate Sarracena, ad fidem conuerteretur Catholicam, & epilepſiâ laboraret, protinus vt ad Tumulum S. Præſulis accederet, & ibidem oraret, votaque ſolueret. Dei munificentiâ ſanata eſt. Hinc etiam Chriſtianus quidam fidelis podagræ infirmitate contractus, Sepulchri limina viſitans, breui tempore liber, tanti Præſulis deprecatione remanſit. Alius ex Oppido *Sepulueda* oriundus, qui à Dæmone vexabatur, ad S. Epiſcopi ſarcophagum perductus ſtatim ſomno profundo præpeditus, in quo per Duodecim dies, tanquam mente alienus, iacuit, tandem à Dæmonis vexatione liber ad propria repedauit. Alius accola Oppidi *S. Stephani de Gormaz* qui propter irriſionem ſanctum Tumulum conculcarat, lapidis ictu in pede vulneratus, totam corporis vim infeliciter amiſit; ſed tandem conuerſus & plorans ſarcophagum viſitauit, & ſanitatem accepit. Alia etiam miracula referuntur, quæ apud Scriptores videri poterunt. Eius Acta dedimus ſupra *Tom. 4. Die II. Auguſt. lit. B fol.* 341. vbi ad amuſſim.

E.

Martyrologia, & Scriptores.

Miracula ad eius Tumulum.

IDVS NOVEMBRIS.

DIES XIII.

A. Pictavii *in Gallia, Depoſitio* S. Ferecintæ *Virginis, & Martyris Toletanæ in Hiſpania; quæ cùm luce fidei, cum alijs virginibus amplecteretur, vt Sponſo cœleſti, caſtitatem, & eius doctrina firmitatem ſeruaret, à mundi illecebris, & ſeculi erroribus recluſa ſeceſſit, donec eueniente Diocletiani Imperatoris furore, ad martyrij palmam acceſſit.*

B. IN AFRICA *natalis* SS. ARCADII *Ciuis* Toletani, PASCHASII, PROBI, EVTYCHIANI, *&* PAVLILLI, *Ciuium* Salmanticensium *in* Hispania, *qui cum Africam cum* Genserico *Vvandalorum Rege transfretarent, & in aula haberentur in pretio, pro fide Catholica comprehensi, proscripti, cruciati, & demum atrociter interempti, ad gloriosum martyrij trophæum feliciter cucurrerunt.*

C. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ S.* EVGENII *huius nominis III. ipsius vrbis Episcopi*, B. Ildephonsi *patrui, & magistri, & in Sede antecessoris, qui in omnium virtutum genere clarens, & in totius doctrinæ magisterio prælucens Confessor eximius obdormiuit in Domino.*

NOTÆ.

A. SANCTA FERECINTA, *Virgo & Martyr Toletana*] Noua, & penè incogitabilis videbitur *Toletanis* eruditioribus, isthæc huius sanctissimæ Virginis Martyrisque commemorationis relatio, cùm vix sit *Scriptor Toletanus*, immò *Hispanus* tam vetustus, quàm recentior, qui huius Diuæ meminerit. Eius Nomen, Patriam, agonem, & cultum Nobis suppeditauit amicus eruditissimus Andreas Saussay in *Martyrol. Gallican Tom. 2. fol.* 1251. ex *Martyrologio Pictauiensi:* Cui cum Ego de veritate huius sanctissimæ Virginis, & Martyris originis scriberem, vt nostris facerem satis, sequentem mihi rescripsit clausulam in eius Epistola, sub datis Lutetiæ Parisiorum Die XV. *Kal. Martij, Anno* M. DC. XLVII.

DE S. FERECINTA VIRGINE, & Martyre Toletana, apud Pictauiam.

Andrea Saussay de S. Ferecintæ relatio.

PERbreue *hoc elogium eius memoriæ appendimus* Tom. 2. Martyrolog Gallican. p. 1251. *ex Pictauensis Ecclesiæ monumentis, ad Nos transmissis, suppetiarum gratiâ Illustrissimi Episcopi Pictauiensis munificâ pietate:* S. FERECINTA, Virgo, & Martyr, *Toleti in Hispania* reclusa; vbi multa perpessa est à Datiano, Capellam Pictauiæ habet, suæ memoriæ sacram, cui colendæ addictus est *Dies XIII. Nouembris. At postea Litaniæ* Pictauicæ, *cum Notis ab Illustrissimo prædicto Episcopo composita, & emissa in lucem prodierunt*, in quibus *fol.* 19.40. *&* 41. hæc de S. FERECINTA reperi: *Corpus S. Cypriani Martyris (fratris S. Sabini eadem laureâ illustris) apud Antiniacum villam Pictauensis agri, per annos aliquot in fraterno Sepulchro conditum fuit, donec accurrentibus populis ad Pictauensem vrbem translatum est iuxta Monasterium Ordinis S. Benedicti in honorem S. Cypriani à* Froterio *Pictauorum Episcopo positum est anno Domini* DCCCC. XXXVI. *qui eidem Monasterio donauit Castellum suum nomine* Ludriacum, *vulgo* Luray *cum Ecclesia in honorem* S. FERECINTÆ *dicata, Villam S. Maxentij prope Beninas, nec alodium*

Ecclesia sacra S. V. & M. apud Pictauos.

suum

suum (vt chartularij S.Cypriani verbis vtar) & Ecclesiam S, Seuerini de Mile, quamuis à longo tempore Ecclesia de Luray *ad Oresam amnem*, B. MARIÆ *Virginis titulo glorietur: in ea nihilominus tamen, ad hanc horum Altare remansit, Diuæ* FERECINTÆ *Virgini., & Martyri sacrum, necnon capsa Reliquiarum, sed exinanita: & inibi numeroso conuentu dies eius festus* XIII. Nouembris *agitur, quemadmodum & in S. Cypriani Monasterio, cuius Litanijs indita est.* Hæc ibi, & non plura. *Vtrum verò* S. FERECINTA, *etsi multa passa à* Datiano (*à quo S. Vincentius extrema perpessus est*) *supremum diem clauserit apud* Toletum, *vnde eius* Reliquiæ *postea sub Sarracenorum persecutione fuerint translata in Galliam Aquitanicam, ac tandem ea loco diœcesis* Pictauiensis, *vbi capsa eius etiamnum, quamuis vacua ostenditur, & ipsa colitur anniuersario natali, & titularis honore; Vel ipsa postquam à prædicto Tyranno dira pertulit, inde pulsa, & facta extorris, in* Galliam *sponte suâ venerit, eoque loco, vt in tranquilla statione post tempestatem resederit, ac obierit demum, vbi etiamnum fulget eius memoria venerabilis, nihil diffinio, sed Censoris cuiusque sensati (Tuo maxime) iudicia perspicaci discutiendum remitto.*

Sanssay iudicium.

Hactenus *Andreas Saussay* amicus Noster. Qui licet Nostro reliquerit iudicio discutiendum, vtrum *Toleti* passa Virgo Nostra fuerit, an *Galliam* deueniens, post tyrannidem, apud *Pictauos* vitam exuerit? Nihil excogitare potui, cùm apud Scriptores *Hispanos*, & maxime *Toletanos* altum silentium inuenerim. Hinc contentus abire compellor, quòd Eminentissimo Cardinali, Archiepiscopo Toletano, Illustrissimoque Capitulo Sanctæ eius Ecclesiæ, Vrbi, & Ciuibus tantam Virginem, & Martyrem ciuem Primus exponerem, vt illâ quâ adsolet pietate Eminentissimus, & Capitulum eam inter Sanctorum suorum agmina Ciuium breui, & meritò reponat. Quod vt faciat, hoc illi *Decasticon* scribere proposui.

Auctoris suasio ad S. E. Toletanam.

En FERECINTA *tibi*, Toletum, *Sancta renascens,*
Ciuis vt & Martyr ad tua tecta redit.
Suscipe Christicolam, quam Gallia *seruat, & ardet,*
Cuius & ipsa tuos purpura tinxit agros.
Tu quoque Leucadiæ *traxisti pignora Ciuis;*
Necnon Eugenij *Præsulis ipsa tui.*
Vt quid non FERECINTÆ *sacrum in mysticis vltro*
Præbebis cultum, cum sit & illa tua?
Ergo age Regia semper & vrbs tot inclyta Diuis,
Hanc reducem meritò suscipe sæpe pia.

P. Antonius Quintana-Dueñas è societate Iesu Presbyter, de quo sæpius conquesti sumus, eo quod Sanctorum *Toletanorum*, in quorum ACTIS conscribendis desudabat, Nomina aut percipere, & exquirere, vt opus poscebat, voluisset; nequaquam nostras interpellationes circa huius S. Virginis, & Martyris sanctitudinem admittere quiuit; ideo illius memoriam in *Historia SS. Toletanorum* respuere decreuit. Nos illius segnitiem emendare cupientes, zelatam anamnesin damus.

P. Quintana-Dueñas incuria.

SS. ARCADIVS, PASCHASIVS, PROBVS, EVTYCHIANVS, & PAVLILLVS *Martyres Hispani in Africa.*] In Fastis sacris celeberrima horum SS. Martyrum extat memoria, apud Vsuardum, Adonem, Bedam & cæteros recentiores, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. D. fol.* 702. sequenti periodo: *In Africa SS. Martyrum* ARCADII, PASCHASII, PROBI, & EVTYCHIANI Hispanorum, *qui cùm in persecutione Vvandalica in Arianam perfidiam nullatenus declinare paterentur, à* Genserico *Rege Arriano primùm proscripti, deinde in exilium acti, atque atrocissimis supplicijs cruciati, postremò diuerso mortis genere interempti*

B.

Martyrologia.

rempti sunt. Tunc & PAVLILLI pueruli, germani SS. PASCHASII, *&* EVTYCHIANI *constantio enituit; qui cùm à fide Catholica diuelli non posset fustibus diù casus, & ad insimam seruitutem damnatus est.* Cuius relationi conueniunt Dionysius Vasquez in *Castellon. fol.*186 *col.*2. *Ioannes Lupus in Lusitan fol.*244 Constantius Felicius *in Ital.* 2. *p.fol.*171. Ieronymus de la Higuera *in Hisp. MS.fol.*68.

Scriptores. Decis. S.Prosperus Aquitanicus *in Chron. Ann.*437.*fol.*15. his verbis: *Eodem tempore Quatuor* HISPANI *Viri*, ARCADIVS, PROBVS, PASCHASIVS, EVTYCHIVS, *dudùm apud* Gensericum *merito sapientia, & fidelis obsequij Clari habebantur: Quos Rex vt populatiares sibi faceret, in Arrianam sectam transire præcepit. At illi facinus constantissime respuentes, excitato in rapidissimam iram barbaro, primum proscripti, deinde in exilium acti, tùm atrocissimis cruciati suppliciis, ad postremùm diuersis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt. Puer autem,* PAVLILLVS *nomine, frater* PASCHASII, *&* EVTYCHII, *pro elegantia forma, atque ingenij admodùm Regi acceptus, à professione, atque amore Catholica Fidei, cùm nullis minis deturbari posset, diù fustibus cæsus, ad infimam seruitutem damnatus est, nec ideò vt appares interfectus, ne superata sauitia impij Regis, etiam illo ætas gloriaretur.* Iulianus Presbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 436.*n.* 217.*fol.*52. Ioannes Vassæus in *Chron. Ann.*441. Petrus de Natalibus in *Catalog. SS. lib.*10.*c.*58. Franciscus Tarrapha *de Regib. Hisp. Ann.*440. D. Laurentius Padilla *de SS. Hispan. fol.* 22. Ambrosius Morales *Histor. Hispan lib.* 11. *c.* 23. D. Franciscus de Padilla *Histor. Eccles. Hisp. Tom.* 2. *Cent.* 5. *c.* 18. Alphonsus Ciacconius *Histor. SS. Martyr. Koradiaens. c.*7. Ioannes Marieta *Hist. SS. Hispan. lib.*2. *c.*-5. D. Maurus Ferrer *Hist. Compostellan. lib.*2. *c.*23. P. Biuarius in *Not ad Dextr in Chron Ann* 430. *n.*1 *fol.*451. Rodericus Caro *ibidem d. Ann.*430. *lit.E fol.* 154. D. Didacus Castejon *in Primat. Tolet. Tom.*1. *c.*8. §.7. P. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Toletanor. fol.*260. & alij innumeri, quibus adhærent Basilius Sanctorus in *Flor. SS. Tom.* 2. *fol.*324. Alphonsus Villegas *Tom.*2. *fol.*124. Eorum ACTA scripsisse refert S. Marianum Episcopum Toletanum Iulianus Petri *in Chron. d. Ann.*430 *n.* 217. Ad eos etiam Epistolam hortatoriam direxisse *Antoninum* Episcopum Constantinæ vrbis in Africa, seu vt aliis *Honoratum*, vt notauit Cardinalis Baronius in *Not. ad Roman. Martyrolog lit. D. fol.*703. *& in Annal. Eccles. Tom.*5. *Ann.*437. *n* 1. Ea ex omnibus coagulabimus:

ACTA SS. ARCADII, PROBI, PASCHASII, EVTYCHII, ET PAVLILLI *Martyrum in Africa, origine Hispanorum, ex Prospero Aquitanico, & aliis.*

Origo. ARCADIVS *ex vrbe* Toletana, PROBVS, PASCHASIVS, EVTYCHIVS, *&* PAVLILIVS *ex* Salmāticensi *in* Hispania *oriūdi, qui partes* Genserici *VVandalorū Regis fideli propensione sequentes, illius exercitum* Octuoginta *hominum millia constantem, & in* Africam Aërij *suasione, aduersus* Valentinianum *Principem transfretantem comitati sunt Quorum auspiciis* Gensericus *maiorem* Africæ *partem suo dominio subiungens, ferè totius regionis principatum accepit. Hinc* Gensericus ARCADIVM, *diuitiis affluentem, gloriâ seculari conspicuum, & coniugalis thori ligamine irretitum,* PROBVM, PASCHASIVM, *&* EVTYCHIVM *Viros admirabiles prudentia, & fidelis obsequij claros, inter aula proceres, & palatinos felici munificentiâ sublimauit, ita vt ex eius Regis conspectibus validiores eminùs apparent.* *Igitur* Gensericus *Rex, qui Arrianâ fæce fœdatus, intra habitationis suæ, & regni limites fidem Catholicam dogmatis sui erroribus subuertere satagebat, cùm primùm* Africanæ *regionis dominium occupauit, protinùs quosdam Episcoporum orthodoxæ veritatis acerrimos asseclas, eatenùs persecutus est, vt eos priuatos iure Basilicarum suarum,*

Africam pergunt.

Genserici munificentia sublimantur.

suarum, etiam ciuitatibus pelleret, cùm ipsorum constantia nullis superbissimi Regis terroribus cederet. Quo barbarico sensu expleto, edoctus iisdem quòd ARCADIVS, *& Socij Proceres Palatini eandem Catholicam fidem totis viribus prosequebantur, illos blanditiis primùm, pòst terroribus ad haeresim Arrianam reducere procurauit. Sed cùm cognouisset Sanctissimos Proceres eius mandata promissiones, & minas penitus euacuasse, valde in furorem actus, illos è Palatio relegauit, & eorum bona proscripsit: hic subsistens, vt hocce pœnè commoti Beati Pugiles facile ad eius iusso exequenda concurrerent. Sed sua illum fefellit persuasio, quia SS Viri constantiùs fidem Concilij Nicaeni per foros, & plateas omnibus praedicabant. Quorum confessionem, cùm crudelissimus agnosceret Princeps, illicò illos ab vrbe prorsus educere iubens, relegationis sententiam in eos infligere praecepit. Tunc SS Milites profundâ laetitiâ suffulti, exilij pœnam subière, quò gloriosioribus actibus, valentissimorum suorum spirituum constantias expressère, viscerum firmitatem demonstrantes, & tyranni Principis iniusta decreto respuentes. Qui eorum laetitiam à satellitibus cognoscens, atrabili aduersus Martyres excandescens, omnes in tetrum carceris ergastulam detrusit. Horum agones* Antonius, *siue* Honoratus *Constantinae ciuitatis in Africa Episcopus cùm per famam audiret, ad* ARCADIVM *sequentem Epistolam direxit, quâ illum hortatus est, vt forti perferret animo, quae fidei Catholicae causâ dirus Tyrannus mala inferret.*

Eius persecutio contra Catholicos Praesules.

Contra Martyres.

Exulantur, & pòst carcerantur.

Antonini Epistola ad Arcadium.

PERGE fidelis anima, perge, & Confessor Trinitatis gaude, quia pro nomine Christi pati meruisti contumeliam, sicut Apostoli cùm flagellati sunt. Ecce iam serpens ille sub pedibus tuis iacet: ipse confligere potuit, sed ipse cecidit, quia te elidere non potuit. Rogo te, preme caput eius: non fugiat iste in agone martyrij, nemo te commoueat. Ecce gaudet Christus, & inspicit te: laetantur Angeli, & adiuuant te. Turba Daemonum calcaneum tuum obseruat. Ne deficias, ne Daemones qui nunc lugent, gaudeant. Tecum est omnis chorus Martyrum praecessorum tuorum: expectant te Martyres, & defendunt, & coronam extendunt. Rogo te, tene quod tenes, ne alter accipiat coronam tuam. Quantum temporis est, quo pugnaturus eris? Et quantum temporis erit, quo in aeternum victurus eris? Iam cœpisti, perfice. Hodie apparet, cur pateris: Dominum nihil latet: non te fallat Diabolus in causa, cùm tibi ingerit nebulam; hoc vult, ne charissimus patiaris. Verum, Frater, habes certamen: integra est ista confessio: si mortuus fueris, certus esto Martyr eris. Iob non attendit vxorem, & ideò vicit; non familias; non diuitias, non amicos, & meritò superauit. Adam mulierem suam plus satis dilexit, & ideò tàm lachrymabiliter cecidit. Sic dicit Dominus: *Qui non dimiserit Patrem, aut Matrem, aut vxorem, aut filios, aut familias propter me, non est meus Discipulus.* Quid si conditione vitae mortuus esses, vxor te, aut familia habuit reuocare? Nam quem tenuisti, ipsum attende, ipsi haere, tene eum fortiter, ne dimittas, ne respexeris retrò, aut vxorem, aut diuitias, aut familias. Sursum corperfectam inchoasti pugnam. Ipse tecum Archangelus, qui cecidit, dimicat; ipse tecum luctatur: sed tecum est Pater, & Filius, & Spiritus-Sanctus. Vide ne timeas: adiuuat te, vt coronet te. Septē filios Machabaea Mater pro Christo misit ad mortem; ante eam cruciabantur, & ipsa magis eos hortabatur, vt morerentur: ipsa autem post filios occisos, ecce iam exultat cum filiis coronata. Respice quia in vtero matris Deus te fecit: ipse tibi spiritum, & animam dedit; ipse te ornauit ratione, & sapientia; ipse fecit cœlum, & terram, & omnia quae in eis sunt. Sic te vult suscipere pro fide morientem, vt tibi plenam exhibeat maiestatem. Respice Mundum: periturus est. Respice Solem, Lunam, & Stellas; & ipsa soluenda sunt. Confige fortiter

Iob.c.2. Gen.c.3. Math. c.10.

Machab. c.7.

Vehemens ad martyrium exhortatio.

pro anima tua, quæ aut semper viuit, aut semper perit. Ecce dimissa sunt tibi peccata tua, & omnes iniquitates tuas Deus pro hac pugna delebit; quæcumque vsque hodie committere potuisti. Audi de hac re Ezechielem, dicentem: *Quacumque hora iniquus conuersus fuerit ab iniquitate sua, & fecerit iustitiam, omnes iniquitates eius non memorabor vltra dicit Dominus.* Iustitia tua, Fides tua: quia iustus ex fide viuit. Tribulatio, expoliatio, exilium remissionem tibi contulit peccatorum, mors autem aperit tibi regna cœlorum. Qualis eris cùm te cum S. Stephano videris? Qualis eris, cùm Petrum, & Paulum, quos rogare solebas vt patronos, habebis? Christum mox tua anima videbit, & corpus tuum erit in refrigerio resurrectionis, vt ipsa caro videat, quod tua anima cùm exierit mox videbit. Fremit Diabolus, gaudet Christus. Roga, plora, posce auxilium, & mox accipies in mente solatium. Time pœnas æternas, vbi semper in tenebris & corpus, & anima cruciatur, vbi cum Diabolo anima & corpus in æternum exuritur. Nemo te recuperabit, si in ista pugna defeceris. Et quid tibi prodest, si Diabolo consenseris, & mox corpus amiseris? Aut nescis, quia vita corporis tui in potestate est Dei tui, qui tibi confestim auferre potest, si dereliqueris fidem? Quidam Christianus, dùm pro fide in equuleo torqueretur, retulit, adstitisse sibi Angelum splendido vultu, cum linteo aquâ perfuso, qui ei aquam in faciem spargeret, & linteo detergeret. Donec tortus est iste, Angelus non recessit, consolans eum, & refrigerans eum. Confessor autem Christi pœnas quas sustinebat, penitus non sentiebat. Minùs tormenta sentiuntur, quando pro Christo pugnatur: quia virtus animi superat dolores Mundi, & cùm inuocata fuerit Diuinitas, mitigatur tormentorum acerbitas. Ecce pro Domino teneris, & afflictus non perdes fidem, etiam si amiseris carnem. Exhibe Deo hanc perseuerantiam, valde timeas pœnam: aut enim grandis est, & citò finitur; aut leuis erit, & non valde cruciabitur anima.

Ezech. c. 3.

Rom. c. 1.

Propositum certamen ob oculos ponit.

Tv autem exora, qui luctari cœpisti, nec defecisti: martyrium inchoasti, custodi animam tuam. Adiuro te per Trinitatis Vnitatem, pro qua pateris mortem; serua cor tuum & confirma per Spiritum Sanctum, quem in te exufflare voluisti, & quem in te honorasti. Conflige fortiter per puritatem Baptismi, quod contemnere noluisti. Securus esto de corona, securus pugna, donec voluerit tibi Dominus terminare victoriam. Probat modò Deus animum tuum: ibi est oculus Dei, contemplatur te de hora in horam quid agas, quid cogites, quomodò stes: si firmum te videt, gaudet, & adiuuat: si infirmum, succurrit, & sublenat. Tu autem certa pro veritate vsque ad mortem, & eris non solum tibi, sed & cæteris in salutem: alioquin à te Deus exiget tuam animam, & alienas. Signifer es Christi, in acie primus ambulas: si tu cecideris, ab aliorum morte non eris immunis. Hæc time: nam & si viceris, pro multorum salute pugnasti, & coronam multiplicem accepisti. Deus vnus est, Deus non potest esse minor, Deus non potest immutari. Scis ista? Tene fortiter veritatem. Audi autem breuiter, quod præmisi: Deus vnus est, Pater, Filius, & Spiritus-Sanctus, & tamen ad solum Christum pertinet caro: nempe aliud est anima, aliud ratio, & tamen in anima est ratio: & vna est anima sed aliud anima agit, aliud ratio: anima viuit, ratio sapit: ad animam pertinet vita, ad rationem pertinet sapientia, & tamen nec anima est sine ratione, nec ratio sine anima, & cùm vnum sint, anima sola suscipit sapientiam. Sic Pater, & Filius licet vnum sint, & vnus Deus sit, tamen ad solum Christum pertinet caro, sicut ad solam rationem pertinet sapientia, licet non recedat ab anima. Ecce igitur in Sole calor, & splendor in vno radio sunt, sed

Victoriam gloriosam proponit.

Fidem Catholicam exemplis insinuat.

calor

calor exiccat, splendor illuminat; aliud suscipit calor, aliud suscipit splendor, licet ab inuicem calor, & splendor non poterint separari. Suscipit ergo splendor illuminationem, non feruorem: suscipit autem calor feruorem, non illuminationem. Aliud ergo singulariter agunt, & tamen ab inuicem non recedunt. Sic & Filius suscepit solus carnem, & tamen non deseruit Patrem, nec se dimisit à Patre. Filius itaque suscepit carnem in proprietate, & tamen & Pater, & Spiritus-Sanctus non defuerunt maiestate. In Diuinitate æqualitas, in carne Filij proprietas, nec tamen ab eo Patris, aut Spiritus-Sancti recessit Diuinitas. Carnem suscepit Christus; nunquid à Patre, aut Spiritu-Sancto recessit? Ergo vera est vnitas. Impleuit autem carnem Christi & Pater, & Spiritus-Sanctus, sed maiestate non susceptione. Vis scire quia in eo fuit Pater? *Non sum solus* (inquit Christus) *sed & Pater tecum est.* Audi de Spiritu Sancto, quia quod cum eo erat Euagelista referat: *IESVS plenus Spiritus Sancto regressus ad lordanem.* Ecce solus Christus suscepit carnem, & tamen Pater, & Spiritus-Sanctus non defuerunt maiestate: si cœlum, & terram implent, carnem Christi deserere non potuerunt, quando in Diuinitatis Vnitate transierunt. Ad hanc citharam respice: vt musicum melos sonis dulcibus reddat, tria pariter adesse videntur; ars, manus, & chorda ars dictat, manus tangit, resonat chorda: tria operantur, sed sola chorda resonat quod audiuit: nec ars, nec manus sonum reddunt, sed eum cum chorda pariter operantur. Sic nec Pater, nec Spiritus-Sanctus suscipiunt carnem, sed tamen cum Filio pariter operantur. Sonum sola chorda excipit, carnem solus Christus suscepit: operatio in tribus constat; sed quomodo pertinet ad solum Christum carnis humanæ susceptio. Hæc à paruo in grandi mœrore posito, vt quæcumque dicta sint, vix cordi meo occurrere potuerunt. Hæc est, recta regula fidei: pro hac si quid tibi contigerit, martyrium perfecisti. Christus alapas accepit, Christus sputa aliena sustinuit, Christus felle, & aceto potatus est, Christus spinis coronatus est, & inter latrones iniquos deputatus est iustus, Christus lanceâ perforatus est, Christus mortuus est: Christus pro culpa tua: quanto magis tu firmus stare debes pro anima tua, vt nemo tollat coronam tuam: Iam in stadio es, calca fortiter, ne timeas, nihil paueas, nihil penitùs pertimescas; quia omnis pro te Ecclesia deprecatur, vt vincas. Expectat te Ecclesia Catholica Martyrem suum, vt honorificet, sicut Stephanum suum. Vide ne confundas nos in hoc seculo. Vide ne humilies nos in conspectu aduersariorum. Sustinet tecum Dominus Christus. Sustinet tecum Ecclesia. Esto securissimus de corona, non timeas penitùs præterita quæcumque potuisti committere peccata.

Ioan.c.16.

Luc.c.14.

Exemplo Christi ad pugnam roborat.

TANTO *igitur classico ad prælium excitatus* ARCADIVS, *protinus Socios, lectis clausulis* Epistolaribus, *ad constantiam viriliter animauit, qui omnes constantissimorum, atque fortissimorum Christi Militum specimen ediderunt, aduersariumque vincendo postrarunt, & vt alij post se viacerent, demonstrârunt exemplo. Quorum denique cùm* Gensericus *fortitudinem in defensione fidei Catholicæ prænotaret, eiusque astutias, & propositum prorsus frustratum prauideret, statim aduersus eos mortis sententiam promulgauit. Tunc SS. Martyres atrocissimis cruciati suppliciis, ad finem diuersis mortis generibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt*, Idibus Nouembris, *circa Annum* CCCC. XXXVII. *Quorum vestigia postmodùm secutus est* PAVLILLVS *puer, frater SS.* PASCHASII, *&* EVTYCHII, Salmanticensium, *quem pro elegantia formæ, & ingenij specimine* Gensericus *Rex admodum diligebat. Hunc velati puerum, à professione. atque amore Catholicæ fidei, pro qua Sancti eius*

Epistolam cum sociis communicat.

Coronantur.

Paulilli ſupplicium.

fratres iugula prabuerant, conſtantiſſimi Martyres Chriſti, auertere Rex conatus, tantam in pugile firmitatem inuenit, quòd nullis minis, aut multiplicibus muneribus illum à propoſito deturbare potuerit. Quod Tyrannus agnoſcens, Tyronem Catholicum fuſtibus continuis dilacerare præcepit, at conſtans in fide P A V L I L L V S *omnes hæretici Principis machinas fruſtrauit. Tunc ille ne tàm puſillus agoniſta de ipſius ſuperata ſæuitia gloriaretur, Martyri vitam reliquit, dummodo ad infamem ſeruitutem damnatus, vitam ærumnis enumeret. Omnium Corpora à Catholicis collecta, & honorifice ſepulta ſunt, in quorum ſarcophago hocce Decaſtichon ſcripſere.*

Epitaphium.

Africa *primitias dedit* Vvandalica *Chriſto*
Martyribus Quinque *quos &* Ibera *tulit.*
Toleti ARCADIVS *naſcens, Salmantica* PROBVM,
PASCHASIVM, EVTYCHIVM *protulit ipſa ſuos.*
Hos ſequitur puer vltronius PAVLILLVS, *& ipſe*
Sanctorum frater, abſque timore pugil.
Genſericus eis crudelis barbara Diuis
Supplicia inflixit, quò fides alma cluit.
Clauditur hoc igitur ſanctum cuiuſque ſepultum
Corpus Sarcophago, mens at in aſtra volat.

Arcadius è Toleto oriundus.

Hactenùs SS. Martyrum ACTA, quorum quæ probationem deſiderant, inferiùs ſcholiis conluſtrabimus. Quòd fuerint origine *Hiſpani*, nullus erit ſanæ mentis, qui hoc abnegare præſumat. Aſt circa S. ARCADII apud *Toletum* progeniem, auctorem habeo Iulianum Petri in *Chron. Ann.* 430. *n.* 117. hæc verba recenſentem; *Primitiæ perſecutionis* VVandalicæ *in* Africa *fuerunt Quatuor Viri fortiſſimi in Hiſpania, ſcilicet* ARCADIVS, PROBVS, PASCHASIVS, *&* EVTYCHIVS. *Quorum* ARCADIVS *fuit* Toletanus, *eorum martyrium celebrat Maiorianus* Illum ſequuntur Auctor Epigrammaris Sepulchralis inter *Carmina Hali MSS.* inuenti, D. Didacus Caſtejon in *Primat. Tolet. d. Tom.* 1. *c.* 8. §. 7. Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletan. fol.* 260.

Probus & Socij ex Salmantica orti.

QVOD etiam PROBVS, & Quatuor cæteri Martyres fuiſſent *Hiſpani*, ex vrbe *Salmanticenſi* oriundi, probat Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 430. *n.* 1. his verbis: *SS. Martyres ex* Hiſpania *in Africam transfretant, patriâ* Salmanticenſes, *in quibus* ARCADIVS, *& ſocij.* Conueniunt Rodericus Caro *ibidem fol.* 154. Biuarius *fol.* 451. M. Ægidius Gonzalez in *Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom.* 3. *fol.* 205. Quintana Dueñas *de SS. Toletan. fol.* 262.

S. Maiorianus Acta conſcripſit, & Antoninus Epiſtolam.

DE Actis horum SS. Martyrum à *S. Maioriano* ſcriptis videndus Iulianus ſupr. *d. Ann.* 430. *n.* 217. & Nos ſupra *Tom.* 4. *Die* XX. *Iul. fol.* 181. Quintana-Dueñas ſupra *fol.* 262. D. Didacus Caſtejon de *Primat. Toletan d. Tom.* 1 *c.* 8 §. 7. & alij. De Epiſtola *Antonini* ſeu *Honorati* adi Baronium *d. Tom.* 5. *Ann.* 437. *n* 2. *& ſeqq* & cæteros ſuperius recenſitos. alia in Actis contenta, quia communia, illuſtratione non indigent.

S. Ildephonſi elogium.

C. S. EVGENIVS *huius nominis* III. *Epiſcopus Toletanus, Confeſſor*] Quis, qualis vè fuerit huius S. Antiſtis, & Confeſſoris rerum geſtarum relatio; nullus veracius, quàm S. Ildephonſus eius ſucceſſor poterit recenſere prorſus elogium, cuius ſic de *Vir. Illuſtr c.* 14 compendium excribemus: EVGENIVS *alter poſt priorem Pontifex* (Toletanus) *ſubrogatur. Hic cùm Eccleſiæ Regiæ clericus eſſet egregius, vitâ Monachi delectatus eſt: qui ſagaci fugâ vrbem* Cæſarauguſtanam *petens, illic Martyrum ſepulchris inhæſit: ibique ſtudia ſapientiæ, & propoſitum Monachi decenter incoluit. Vnde Principali violentiâ reductus, atque in Pontificatum adſcitus, vitam plùs virtutum meritis, quàm viribus egit. Fuit namque corpore tenuis, paruus robore: ſed valde ferueſcens ſpiritus virtute. Studiorum bonorum vim perſequens, cantus paſ-*

ſius

ſuis vſibus vitiatos melodia cognitione correxit: officiorum remiſſos ordines, curamque diſcreuit. Scripſit de SSS. Trinitate *Libellum, & eloquio nitidum, & rei veritate perſpicuum. Qui Lybiæ, Orientiſque partibus mitti quantocyùs poterat, niſi procellis reſultantia freta incertum pauidis iter viatoribus diſtuliſſent. Scripſit & Duos Libellos:* Vnum *diuerſi carminis metro,* alterum *diuerſi operis proſâ concretos: qui ad multorum induſtriam, eius ex hoc tenaciter ſanctum valuerunt commendare memoriam.* Libellos *quoque* Dracontij *de* Creatione Mundi *conſcriptos, quos antiquitas protulerat vitiatos, ea qua inconuenientia reperit ſubtrahendo, immutando, vel meliora coniiciendo, ita in pulchritudinis formam redegit, vt pulchriores de artificis corrigentis, quàm de manu proceſſiſſe videantur Auctoris. Et quia de Die* Septima *idem* Dracontius *omnino reticendo, ſemiplenum opus viſus eſt reliquiſſe; iſte &* ſex Dierum *recapitulationem ſingulis verſibus renouauit; & de Die* Septimo, *quæ illi viſa ſunt eleganter dicta ſubiunxit. Clarus habitus fuit temporibus Chindaſuindi, & Receſuindi Regum, fere annis* XII. *tenens dignitatem ſimul, & gloriam Sacerdotis. Sicque poſt lucis mundialis occaſum in Baſilica* S. Leucadiæ *tenet habitationem Sepulchri.* Huius elogij meritum Vniuerſalis conſuens Eccleſia illum inter Sanctorum nomina deſcripſit, vt ex Vſuardo, & Baronio in *Rom. Martyrol. h. d. lit. F. fol.* 702. liquet: Quibus conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 186. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 224. Ieronymus de la Higuera *in Hiſpan. MS. fol.* 57. Galeſinius in *General fol.* 156. *col.* 2. licet perperam hunc Noſtrum cum Martyre confundat. Arnaldus VVion in *Monaſtic. lib.* 3. *fol.* 166. Hugo Menardus in *Benedictin fol.* 97. Quibus adhærent cæteri recentiores. De eo ſeparatim ſcripſêre Luitprandus in *Chron. Ann.* 649. *n.* 84. *& Ann.* 657. *n.* 96. & in *Aduerſar. n.* 141. S. Iulianus *lib.* 3 *c.* 17. *& c.* 24. Iulianus in *Chron. Ann.* 646. *n.* 320. *& Ann.* 659. *n.* 327. *&* 329. & in *Collect. Carmin. fol.* 144. Lucas Tudenſis in *Chronic. lib.* 3. Ioannes Vaſſæus in *Chron. Ann.* 651. Didacus de Valera in *Chron. Hiſpan.* 3. *p. c.* 31. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan lib.* 12. *c.* 34. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS Hiſpan. lib.* 5 *c.* 45 D. Franciſcus de Padilla *Hiſtor Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 2. *Cent.* 7. *c.* 45. Ioánnes Mariana *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 6. *c.* 19. Franciſcus Piſa *Hiſtor. Tolet. lib.* 2. *c.* 22. D. Thomas Tamayo *in Verit. Dextr. Nonit.* 9. D. Petrus Salazar de Mendoza in *Vit. S. Ildephonſ c.* 2. D. Alfonſus Vazquez in *Defenſion. S Ildeph. c.* 1. *fol.* 3. P. Portocarrero in *Vit. S. Ildeph. c.* 2. Antonius Yepes in *Chron Benedict. Tom.* 1. *Cent.* 2. *Ann.* 657. *c.* 2. D. Didacus Caſtejon in *Primat. Tolet. Tom.* 1. 2. *p. c.* 1. §. 6. P. Ieronymus de la Higuera in *Not. ad Luitprand. Ann* 657. *n.* 96. *fol.* 329. & ibidem D. Thomas Tamayo. *fol.* 60. *&* 61. P. Antonius Quinrana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletan. Secul.* 7. *fol.* 286. F. Didacus Murillo *Hiſtor. Cæſaraugustan. Tract.* 2. *c* 33 *fol.* 281 Ludouicus Lopez *Hiſtor. Cæſarauguſt.* 2. *p. c.* 12 *fol* 478. & *Comment. ad Hiſt. Taim. Comment* 22. §. 3. *n.* 76. *fol.* 173. D. Vincentius Blaſco de Lanuza *Hiſtor. Aragon. Tom.* 1. *fol.* 115. & alij communiter. Eius ACTA ex omnibus ſic ſcribere compellimur:

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. EVGENII HVIVS NOMINIS III.
Epiſcopi Toletani, Confeſſoris; ex SS. Iuliano, Ildephonſo, & aliis Scriptoribus.

EVGENIVS *origine* Gothus, *patriâ* Toletanus *in* Carperania Hiſpaniæ, *ex illuſtriſſimis familiis oriundus*, Nicolaum *habuit auum, Comitem, & Toletanæ vrbis Gubernatorem, de quo ipſe:*

Patria, & origo.

Quiſquis Romulidum faſces clarúmque Senatum
Concelebrare cupis; quod venereris habes.
Si tibi bella placent, aut te prudentia mulcet,
Profer ad hunc tumulum funeris obſequium,
Ille Nicolaus *perpes, quem fama loquetur,*
Cuique reor ſimilem ſecula nulla ferent:

Auus.

Postquam magnificos gessit ex hoste triumphos;
Durâ sorte necis hic tumulâtus agit.
O fœlix vita! O mortis sententia dura.
Sic vixisse placet, sic obiisse dolet.

Pater.

Quem magna prudentia virum, & fidei Catholicæ Defensorem omnes agnoscunt, ideoque Concilio III. Toletano, *ad Arrianorum reductionem interfuisse contendunt. Qui ex coniuge etiam nobilissima inter alios* Euantium *Comitem Scautiarum suscepit filium, pòst eximij iudicij, consilij, & strenuitatis virum, & in fidei Catholica Zelo egregium, qui Templum* S. Lucæ Euangelistæ *dicauit in vrbe Regia, vt his carminibus testatur* S. Ildephonsus:

LVCÆ *sacrauit supplex* EVANTIVS *Ædem,*
Cui Nicolaus erat *nobilis ipse Pater.*

Mater.

Euantius *Comes vxorem duxit* Blasillam *sanctissimam fœminam, quam fuisse* Athanagildi *Regis, aut filiam, aut sororem plurimi ex antiquis Scriptoribus affirmant. Huius inclyta fœmina Catholica Religio in eadem Regia vrbe Templum* S. Marco Euangelistæ *construxit, vt ipse* S. Ildephonsus *scriptum hoc disticho reliquit:*

Quin auia inlustri de sanguine nata Gothorum,
Templa simul Marco *Sancta* BLASILLA *facit.*

in Aula nutritur.

Igitur ex horum coniugio S. EVGENIVS *hic Noster processit, qui primùm in Regali Aula educatus, & Procerum officiis nutritus, in futurum clarissimam indolem demonstrauit. Cuius vita amboges postmodùm & pericula pertimescens, prorsus Aulam deserere concupiuit, & Ecclesiæ ministeriis adhærens, clericalem suscepit in Ecclesia Regia illustris iuuenis ordinem Palatinus. Post hæc è viuis sublatis* Euantio, *&* Blasillâ *parentibus, cui hoc in sacrophago Carmen apposuit.*

Clericus fit.

Sparge rosas, Lector, & candida lilia pone,
Matris ipse sacrum sic venerâre locum.
Hic dilecta Deo recubans Blasilla *quiescit,*
Clara parentatu, clarior & merito.
Virtutum gemmis, & morum flore venusto,
Hanc imitari velis, si bonus esse cupis.

Monachatum amat.

Vitâ Monachi cùm delectaretur, vrbem Cæsaraugustanam *sagaci fugâ properare decreuit, vt illic Martyrum sepulchris inhærens, & monasticæ regulæ disciplinam edisceret & seculi abominationem deponeret. Tandem* Cæsaraugustam *ingressus, & se Monachorum cœtibus immiscens, per multum temporis ibidem studia sapientiæ, & propositum Monachi decenter incoluit. Tantâ igitur erat S. Vir eruditione imbutus, & prosodia venâ plenus, vt vbicumque pedem figeret, ibidem carmine testimonia sui grandis ingenij relinqueret. Sic dùm* Cæsaraugustæ *monasticum tereret institutum, sepulchra Martyrum* Epigrammatibus *illustrauit, vt ex illo, quod in Basilica* SS. XVIII. Martyrum *affixit, apparet, cuius ecphrasin hic recensere, nulli fastidium generabit:*

Sepulchra Martyrum carminibus illustrat.

Incolit hoc Templum sat felix turba piorum,
Quorum promeruit sors benedicta Polum.
Hic montes sacros virtutum culmine celsos,
Vnica Ter-Senos *continet vrna Viros.*
Fumea cœnosi liquerunt gaudia Mundi,

Proque

Proquè fide Domini membra dedêre neci.
Hic etiam compar meritis Engratia *Martyr*
Sorte ſepulchrali diſſociata iacet.
Huius inexhauſtum teſtantur ſancta triumphum
Palla cruore rubens, ſecta papilla fibris.
Nomina Sanctorum ſi mauis noſſe Virorum,
Edicet curſim ſubdita ſumma tibi.
Sed quia cuncta ſimul metrum non ſuſcipit vnum,
Accipe diuerſis hæc variata metris.
Quintilianus *adeſt*, Euantius, *atque* Caſſianus,
Felix, Lupercus, Ianuariuſ*que*.
Iulius, Vrbanus, Apodemius, *inde* Primitiuus,
Optatus, Publius, Cæcilianus *item*.
Hic Succeſſus *ineſt*, *hic* Matutinus *habetur*,
En Fauſtus, *en* Fronto, *ecceque* Martialis.
Hæc tibi turba potens concedat proſpera, Lector,
Et veniam præſtet hæc tibi turba potens.

Similiter in Baſilica S. Vincentij Martyri *in* Oſca *orti*, *in* Cæſarauguſta *aliti*, *in* Valentia *paſſi*, S. Valerij *Cæſarauguſtani Præſulis Leuitæ*, *vbi dicitur cruor eius effluxiſſe ſequens etiam Carmen appendit.*

Macte decus proprium Vincenti *Martyr alumne*
Vnica ſpes nobis macte decus proprium.
Purpureus niueum meruiſti ſanguine cœlum;
Et ſequeris agnum purpureus niueum.
Paſſio ſacra tuum prouexit ad æthera nomen,
Conſeruet populum paſſio ſacra tuum.
Hic iacet ille cruor, quem das pro corpore pignus,
Nare fluente tuus hic iacet ille cruor.
Hic tua nunc Tunica, *quòd Chriſti fimbria præſtat;*
Tactu nam ſaluat hic tua nunc tunica.
Hic veniam culpæ mereantur, vota fauorem,
Gaudia ſumma ferat qui petit hic veniam.

Quinimò Baſilicam S. Æmiliani *Presbyteri deuotâ viſitans feſtinatione, eiuſque miracula contuens, quæ Deus S. Confeſſoris interuentione patrabat, ſpiritu charitatis prореptus, omnes orbis ægrotos, vt ad medelam accederent, ſequenti* Carmine *penitus inuitauit.*

Quem mœror, quem culpa premit, quem denique morbi
Tabida vis vexat, aut valetudo quatit:
Huc feſtinus agat deuoto pectore curſum,
Anxia deponens, proſpera cuncta geret.
Certa ſalus ægris, ſpes, & tutela miſellis,
Et pater, & genitrix Æmilianus *adeſt*

Huius

Huius ad imperium dispulsus pectora Dæmon
Tenta diù linquit, quæ retinere nequit.
Hic claudis gressus dantur, & lumina cæcis,
Reddit & incolumem lepra repulsa cutem,
Vita redit functis, & languor pellitur omnis,
Seruit ad obsequium mox reparâta salus.
Hic sua signa Deus respectans crescere gaudet,
Gestis & Athletam mirificare suum.
Quisque precator adest, fidenter poscere noscat
Impos namque redit, qui dubitanter adit
Cumque precum murmur te propter fuderis intus
Et gemitum toto prompseris ex animo:
EVGENIVM, *quæso, propius adiunge querelis,*
Si culpis veniam promereâre tuis.

Basilicam quoque, quæ est in Tutanesio, *&* S. Felici dicata, *sacris carminibus inlustrauit, eiusque Fundatores,* Ætherium, *&* Teudesuintam *mirificè laudat, pro quibus,, vt preces effundant fideles, qui loci illius limina visitarent, efflagitat.*

Ecce Domus Domini, quæ ducit ad atria cæli,
Cordibus afflictis hùc properate Viri.
Gaudia pro luctu referet, lætusque redibit,
Fuderit hic tristis qui lachrymando preces.
Quatuor in titulis constat hæc ianua Templi,
Sed prima Felix *culmina Sanctus habet.*
Hic fessis requies, hìc victus manat egenis,
Hic sacrum Monachis extat ouile pijs.
Hoc opus Ætherius *charâ cum coniuge fecit,*
Cui nomen olim Teudesuinta *fuit.*
Quisque precator ades, horum memorare benignè,
Sic pater Omnipotens sit memor ipse tui.

Fit Toletanus Antistes.

Hisce & alijs pijs exercitationibus S. EVGENIVS, *dùm apud* Cæsaraugustam *diuersabatur, temporis cursum insumebat, cùm ecce* EVGENIO *huius nominis* II. *Antistite* Toletano *in cælum, vt eius insignia opera exposcebant, translato,* Chindasuinti *Regis, Cleri, & Populi suffragijs* EVGENIVS *Noster ad apicem Patriarchalis Sedis euehitur. Cuius oneris sarcinam super humeros imponere recusans, prorsus illam respuere totis viribus procurauit: sed Principis voluntate reductus, atque in Pontificatum adscitus vitam plus virtutū meritis, quàm viribus egit. Erat enim sanctissimus Præsul corpore tenuis, paruus robore, sed valde spiritus virtute feruescēs.*

Studia, & mores.

Bonarum artium studia indefesâ continuatione tractabat, & cantus passiuis vsibus vitiatos melodia cognitione correxit, officiorum curas, ordinesque remissos discreuit. Plura carmine, & prosâ scripsit, inter quæ de SSS. Trinitate *volumen, quod à* S. Ildephonso *plurimùm commendatur.* Carmina *verò* Dracontij de Creatione Mundi *conscripta, quæ vitiata protulerat antiquitas, ea quæ inconuenientia reperit subtrahendo, immutando, vel meliora coniiciendo, ita in pulchritudinis formam coëgit, vt elegan-*

Opera.

tiora

tiora de artificis corrigentis, quàm de manu processisse videantur auctoris. Et quia de Die Septimo *idem* Dracontius *omninò reticenda, semiplenum opus visus est reliquisse, iste &* Sex Dierum *recapitulationem singulis versibus renotauit, addito* Septimi *mysterio, sic:*

Primus in Orbe Dies lucis primordia sumpsit;
Alter splendifluis cœlum firmauit in oris;
Tertius vndiuagum Mare dat, cum germine terræ;
Quartus habet Phœbum, Lunamque & Sydera cœli;
Quintus plumigeras volucres, piscesque natantes;
Sextus quadrupedes, reptans, hominesque sagaces;
Septimus est Domino requies his rite peractis.

Et de Die Septimo, *quæ illi visa sunt eleganter dicta subiunxit, in quibus breui recapitulatione mystica requiei Domini in* Die Septimo *exprimit intelligentiam hisce carminibus post* Dacrontij *opusculum adnotatis:*

Septimus est Domino requies, his rite peractis:
Non quia Cunctipotens humano more laboret
Actibus, aut fessus quærat requiescere tandem,
Qui semper requietus agit, faciensque quiescit:
Sed quòd sacra quies typicis adoperta figuris
Multa gerat signis, & pandat mystica nobis.
Dicta Dei requies. quòd nostra redemptio Christus
In carne veniens, & carnis vincla resoluens,
Hoc redeunte die felici morte quieuit.
Dicta Dei requies, quòd nos post mille labores
Solus vbique fouens in se requiescere cogit:
Nec datur vlla requies miseris, nisi suscipit ipse.
Dicta quoque est requies, mundana quòd actio præsens
Post sex ætates, quas Mundus in ordine currit,
Otia percipiens æternâ pace quiescit.
Dicta quoque est requies quæ nobis vltima sors est.
Nam vitæ cursus mundanæ molis ad instar,
Sex sunt ætates homini, sed septima mors est.
Prima tenet ortum generis infantia simplex;
Altera deinde pueritia mollis habetur;
Tertia quæ sequitur ipsa vocitatur adulta;
Quarta gerit virtutis opem spaciosa iuuenta:
Quinta senecta grauis ad vltima tempora vergens;
Sexta venit Senium, quod vitæ terminat æuum.

Ergo S. Pontifex sui præsulatus munus honorifice exercens, & quæ ad eius oneris apicem spectabant prouidâ sollicitudine disponens, euenit quòd Chindasuintus *Rex diem clauserit extremum, cui successit in regno Gothorum filius eius* Reccesuinthus, *quem* S. EVGENIVS *in Basilica* S. MARIAE TOLETANAE, *quæ postea dicta fuit de* Alficen, *inunxit,*

Inunxit, & coronauit Regem Reccisuintum.

& coronauit, aßistentibus Clero Toletano, & omnibus Proceribus, & Palatinis aula Regia, maximo omnium plausu, & iubilatione, quòd nouus Princeps ab incunabulis zelum fidei Catholica, eius incrementum, & Ecclesia Hispanicæ *puritatē conseruādam piâ animaduersione selegerat. Hinc Rex, & Episcopus, quorum idem desiderium Catholica viscera prorsus accendebat, Nationalem* Synodum *indixêre, cui* LII. *Episcopi,* X. *Abbates,* X. *Vicarij Prasulum absentium, &* XV. *Palatini interfuere: Quaque habita fuit apud vrbem Regiam in Basilica Pratoriensi* SS. Petri, *&* Pauli, *Die* XXVII. Decembris, *Anno Domini* DCLV. *in qua Canones ad puritatem Ecclesiasticarum personarum digeruntur, decreta de scientia, & qualitatibus ordinandorum promulgantur, & capitula circa causas, & facultatem concedendam iis, qui in* Quadragesimali *ieiunio carnes edere potuissent, disponuntur. Quâ Synodo absolutâ, postmodum ad Annum Domini* DC. LVII. *Die* II. Nouembris *aliam coëgit ex Prouincialibus Prasulibus, qua habita fuit in Ecclesia* S. MARIAE Toletana, *adstantibus* XVI. *Episcopis, Abbatibus, Vicariis, & Palatinis, in qua insignes Canones promulgati, maxime circa* Episcopum *auaritiam, quibus pracipitur ne sibi aliquid de rebus Ecclesia auferant. Fundatoribus Ecclesiarum qualem curam gerere debeant, prascribitur; & filij Presbyterorum ab hareditate paterna penitùs excluduntur. Tandem Anno sequenti* DC. LVIII. *aliud Concilium indicitur, quod* Kalendis Decembris *initium accepit, cui* XXII. *Episcopi interfuere, & festum Expectationis* B.V. MARIAE *constituitur, Potamijque Braccarensis Episcopi in puritate castitatis deficientis, & crimen coram Patribus confitentis causa terminatur, ita vt* S. Fructuoso Dumiensi *Episcopo administratio* Bracearensis *Ecclesia commiteeretur. Quibus sic absolutis, B. Vir in grauem incidit agritudinem, vt ipse hocce* Epigrammate *testatur.*

Concilium Nationale indixit.

Aliud etiam Prouinciale.

Aliud iisdem Prouinciale.

Va mihi, va misero, qui semper fessus anhelo,
Et fractus animo languida membra traho.
Morbus adest iugis, desunt fomenta salutis,
Hinc dolor ossa terit, cor pauor inde quatit.
Omnia qua prosunt validis, sunt noxia nobis,
Dùm stomachus tenuis viscera lasa gerit.
Frigida me ladunt, nec semper feruida prosunt,
Dùm male corpus habet, nec mea vita placet.
Da Christe quaso veniam, da Christe medelam,
Nam tadet animum tot mala ferre simul.

E quâ itaque inualetudine liberatus, & propria senectutis aduentum tacitis paßibus viscera constringentis continens, lamentum occinere diuersâ carminum prosodiâ, cœpit, tantâ in Deum spe, & propria cognitionis iudicio, quòd nequaquam à vita aterna consequenda deficeret, nec se moriturum, vt Christo viueret, abnegaret. Qua omnia ex eius versibus patent:

Impia iam miserum me captat dura senectus,
Inde dolore nouo carmina mœsta cano.
Fletibus ecce rigo roranti vertice malas,
Et lachrymôsa petunt murmura nostra Polum,
Ante tamen nostris ipsa pandetur Iambis,
Quam noceat morbis intoleranda suis.
Crudelis atas, o senectus improba,

Quæ cuncta pulchra fauce fauâ deuoras,
Rictu voraci nigra pandis guttura,
Mortale germen vt nouerca saucias,
Et sauciatum mortis ense perforas.
Te proximante robur omne deficit,
Salus recedit, ægritudo prouenit,
Sensus hebescunt, pulchritudo deperit,
Tabescit ægrum pectus in suspirijs,
Gaudere tædet, eiulare complacet.
Tu frangis ossa, membra iugis asperas,
Comas recidis, atque canos inseris,
Dentes retundis, muculentos efficis,
Tremore fœdo corpus omne succutis,
Febres minaris, & dolores ingeris.
Per te podagra dura gignit tubera,
Anhela tussis expuit putriflua,
Cutem perurit vulnerum profusio,
Potus, cibique nulla delectatio,
Lamenta sola conferunt solatium.
Hæc tædiosa mente dùm recogito,
Libet relictis omnibus quæ transeunt,
Deum timere, sempiterna, quærere,
Terrena lucra deputare puluerem,
Orare semper, atque flendo dicere:
Abite pessum vana Mundi gaudia,
Opes caducæ, luculenta prædia,
Fasces, honores, blandimenta noxia;
Iam finis instat, & ruina proxima;
Iam mors cruenta nostra pulsat limina.
O mors omniuorax, ad te nunc verto querelam:
Cur miserum sequeris? cur properando venis?
Tu facis vt rapido voluantur tempora cursu,
Accelerentque suos fata cruenta gradus.
Cùm tu deproperas, tunc vitæ gaudia cessant,
Vmbra pauenda venit, lux radiata fugit.
Omnia vitali priuantur viscera motu,
Clauduntur oculi, garrula lingua tacet.
Surdescunt patulæ tunsis anfractibus aures,
Naribus occlusis non odor vllus adest.
Non spirat pulmo flabris vitalibus auras,

Frigida membra rigent, nec cruor ipse calet.
Tabe fluunt carnes, corrodunt omnia vermes ,
Sic species hominis fit putrefacta cinis.
Multa pauenda quidem cecini, seu multa tremenda,
Sed mage quid vei ɔar, nunc lachrymando loquar.
Iudicis altithroni iam tristis cerno tribunal ,
Cuius ad intuitum cuncta creata tremunt.
Substernit niueas cælorum turba coronas ,
Et titubante genu proruit ante thronum.
Cernere sic ambit Dominum, sic semper amare,
Vt pulset animum mixtus amore timor.
Quid faciet ergo vermis, putredo, fauilla ,
Si Christi faciem corda beata pauent ?
Oppressi, rapui, nudaui, crimina finxi ,
Pauperis ad vocem mens mea surda fuit.
Corrupi proprium lasciuo vulnere corpus ,
Hic miser, hinc pauidus, hinc tremulentus eo.
Nulla meas vnquam venia compescuit iras;
Nec sine felle furens, nec sine cæde fui.
Inde pauet animus similes ne perferat ictus ,
Aut pœna laceret, qua sine fine nocet.
Nam licet hic modico patrentur tempore probra,
Longa tamen animam post male flamma cremat.
Talia dùm rite paueo , dùm corde tremesco,
Te te Summe Deus pro pietate peto.
Te sine nemo valet peccati soluere labem ,
Aut mentem vitijs emaculare suis
Dimitte culpam misero, dimitte reatum ,
Effice post lapsum, post mala tanta bonum.
Parce precor animæ pulsanti, parce petenti ,
Quæ flammas metuit, dùm sua facta gemit.
Gaudia tu Sanctis, tu reddis præmia Iustis ,
Eugenij *miseri sit rogo pœna leuis.*

Cùm autem Beatissimus Pontifex huius lamentationis causam omnibus notam facere decreuisset , ne aliquorum liuor sanctam admonitionem contritionis prætextu compositam , ambitionis maculâ fœdaret , sequentibus Saphicis *exposuit :*

Nosse quicumque cupis, aut requiris
Quæ mei causa fuerit la oris
Huius vt vita mala funerarem ,
Disce benigne.

Dùm

Dùm Quaterdenos *simul &* Nouenos
Vita non felix agitaret annos;
Dúmque me pigra peteret senectus
Præpete cursu;
Accidit lasso grauis ægritudo,
Quæ fere mortis minitaret ictum,
Ac diù fessa cruciaret acri
Membra dolore.
Febris incerta terebrabat ossa,
Languida mortis caro defluebat,
Nulla quassatum recreabat esca,
Potio nulla.
Tanta me crebrò mala dùm ferirent,
Mortis horrendæ trepidus pauore,
Labilem cursum fugientis æui
Carmine prompsi.
Criminum mole grauatus, & reatu saucius,
Carmen insonare nitor luctuosis questibus,
Lachrymis ora madescunt, verberantur pectora,
Mundus ecce natus æger, & ruinam nuntiat,
Tempora grata fugantur, ingeruntur pessima.
Omnia mala propinquant, & bona præteruolant;
EVGENI *misselle plora, languor instat improbus.*
Vita transit, finis vrget, ira pendet cœlitus.
Ianuam pulsat vt intret mortis ecce nuntius.
Cur inique concupiscis falsa Mundi gaudia?
Cur caduca non relinquis, curris ad perennia?
Dùm petis tantilla lucra, dona perdis maxima.
Dic miser futurum in luctu quod tibi solatium?
Nil boni portabis illic, quo recedat vltio.
Pœna te cremabit ardens, anxiabit spiritus.
Nemo te misselle credet, nemo consolabitur,
Non parentes, aut propinqui, non sodales optimi.
Cuncta te procul abibunt, quæ amasti dulciter
Corrige crudelis actu, terge noxam fletibus
Sit tibi pro pane luctus, lachrymæ pro gaudio,
Pande Christo probra cordis eiulando fletibus;
O Deus, bonum perenne, semper exorabilis,
Cerne fletum profluentem de medullis intimis.
Vincla criminum resolue, pone finem lachrymis.

Nolo me Pater Auerni mancipes incendio ,
Flamma quo iugis aduret membra citra terminum.
Hic repende quod meremur, ſit quies poſt tranſitum.
O Genus mortale, mecum lachrymas effundite ,
Pauperi prabete victum, parce Chriſto dicite
Forſitan iram refrenat , donat indulgentiam.

Tandem in his, & alijs contemplationum exercitijs S. EVGENIVS *ingenij eruditiſſimi ſpecimina inſumebat , cùm vltimo infirmitatis impulſu grauatus, corpus ieiunijs, cilicijs, diſciplinis , & alijs macerationibus extenuatum elangueſcere cœpit , cuius debilitate conſtrictus, ad mortem ſe ſe viriliter praparauit, & ſuſceptis Eccleſia Sacramentis , in cinere volutatus hac ad Deum Omnipotentem verba carmine , lachrymoſis emiſit ſingultibus :*

Qui me de nihilo formaſti, Conditor alme ,
Tu pius in tumulo, tu mea membra foue.
En cinis ad cinerem redij, vitamque peregi ,
Sed putres cineres tu reparâre vales.
Aſcendat , ô Chriſte potens, poſt fata peracta ,
EVGENIVS *dextrâ latus ad aſtra viâ.*
Spes mihi, Summe Deus, quòd functus morte reſurgam,
Nec iam poſt tumulum ſic moriturus ero.
Sed quia mortalis nunquam ſine crimine vixi ,
EVGENII *miſeri Tu miſerere pie.*

Moritur.

Hacce, & alijs orationibus expletis, & deuotiſſime pralatis, adſtantibus Clericis, & Monachis quos mirificâ exhortatione ad fidē Catholicā tuēdam, Sanctorum Patrum decreta cuſtodienda, & regularis diſciplina normam obſeruandam admonuerat, latus, & gaudēs ſpiritū ſua reddidit Creatori, XIII. Die Menſis Nouembris, *Anno Domini* DC. LVIII. *Cuius* Corpus *fidelium veneratione , ob eius inſignia miracula , lecticâ poſitum , & omnium ciuium acclamatione perlatum, in Sancta Virginis* Leucadiæ *Baſilica conditum, & honorifice ſepultum eſt : ad cuius ſarcophagum* S. Ildephonſus *eius Diſcipulus, ex ſorore Nepos , & ſucceſſor hoc Carmen appoſuit Sepulchrale :*

Praſulis EVGENII *iacet hìc venerabile Corpus ,*
Quem Leucadiæ *Templa verenda tenent.*
Hic Monachus fit mortales dùm perfugit vmbras
Et Toletana *Praſul in Vrbe ſenex.*
Vita beata fuit, mores ſine labe pudici ,
Qualis Iſidorus , *atque* Leander *erat.*
Diſcipulus dat dilecto poſtrema Magiſtro ,
Et conſanguineo funeris officia.

Poſt aliquot temporis cùm S. Praſulis vbicumque mirabilia paterent , inter agmina Sanctorum eius celebre nomen collocatum eſt, praſtante D. N. Ieſu Chriſto, qui cum Patre , & S. Spiritu viuit & regnat per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Hactenus ACTA, quæ ex recenſitis Scriptoribus deprompſimus, & ex *Libello Carminum* S. Pontificis , quem *Iacobus Sirmondus* è S. I. typis edidit Pariſijs

Anno

Anno M. DC. XIX. vbi plura alia carmina Nostri S. Præsulis continentur, quæ prolixitatis ergo omisimus, cùm inter eruditorum manus terantur; ea que aliquando dabimus, cum Operibus aliorum Poëtarum Hispanorum, Deo auspice. Non me latet, quòd apud Scriptores Nostros, & Exteros circumfertur, scilicet S. Præsulem sibi *Epitaphium* huiusmodi scriptum reliquisse:

Suum scripsit Epitaphium.

E xcipe, Christe potens, discretā corpore mente M,
V t possim picei pœnam vitare Baratr- I.
G randis inest culpa, sed tu pietate redunda- S,
E lue proba, Pater, & vita crimina toll- E;
N on sim pro meritis sanctorum cœtibus exu- L,
I udice te prosit sanctum vidisse tribuna- L.
V is, Lector, vno qui sim dignoscere vers- V?
S igna priora lege, mox vltima nosse valebi- S.

Nam cum sit compositio isthæc in primis literis *Acrosthica*, & in vltimis *Teleosthica*, ita vt in illis EVGENIVS, & in istis MISELLVS, optime in penultimo, & finali versibus compositiouis embolium declarat. Sed meo videri, hocce Epitaphium minime in tumulo fuit incisum, sed illud S. Ildephonsi, & istud erudirionis ergo in omnium manus diuagetur.

S. Præsulis Genealogia.

CÆTERVM quatenus ad genealogiam S. EVGENII, & *Ildephonsi* nepotis videsis quæ Nos supra *Tom.* 1. *Die* XXIII. *Ianuar. f.* 251. *&* 252. recensuimus, vbi & arborem *Genealogicam* incidere fecimus, vbi adamussim omnia hæc patefecimus ex Nostris Scriptoribus. Ideo à Biuario in *Not. ad Maxim. in Chron. Ann.* 590. *n.*7. §.46. *& seqq. fol.* 684. in re hac cauebis, qui ordinem successionis *Nicholai* penitus inuertit. Cætera omnia communia sunt, ideo alijs haut indigent illustrationibus.

DECIMO OCTAVO

Kal. Decembris.

Dies XIV.

A. Apud NAXERAM *in Hispania Citeriori depositio* S. PRVDENTII *huius nominis II. Turiasonensis Episcopi, qui cùm sanctissime vitam texuisset adolescens, & postmodum iam vir Ecclesiasticis imbutus doctrinis, illius regionis terminos illustraret, Sarracenos multiplici fruge ad fidem conuerteret, ad sedem Antistes peruenit emeritus: tandem Garraytanis Ciuibus ob adulteria, & iurgia maledictis, miraculis clarus, Confessor inclytus obdormiuit in Domino. Cuius Cor-*

pus

pus ad Regale Naxarense Cœnobium, Garsiâ Ramiri Rege Nauarræ disponente, translatum est.

B. ROMÆ *Translatio sacri Corporis* B. IGNATII *Societatis* IESV *Fundatoris, Anno M. D. LXXXVII. in Ædem sumptuosam Domus Professæ abs Alexandro Farnesio S. R. E. Cardinali extructam, quâ continuis clarescit miraculis.*

C. ROMÆ *in Ecclesia* S. Eustachij *Martyris, Cardinalitio munere decoratâ, Depositio* Imaginis S. RAYMVNDI NONNATI, Hispani *ex* Catalonia; *in Ordine B. Mariæ de Mercede, Redemptionis Captiuorum alumni,* S. R. E. *Diaconi Cardinalis, titulo illius Ecclesiæ Martyris condecorati, miraculis clari: Quam Eminentissimus Purpuratus* Virginius Vrsinus, *ob eius in Beatum Prædecessorem deuotionem, constituendam curauit; Cappellâ magnifica insigniuit; & officio Ecclesiastico in eadem Basilica quotannis celebrando, per S. D. N. D.* Alexandrum PP. VII. *concesso, sublimauit.*

NOTÆ.

A. *Duo Prudentij Turiasonenses Episcopi.*

SANCTVS PRVDENTIVS *huius nominis* II *Episcopus Turiasonensis Confessor.*] Duos fuisse *Turiasonenses* Episcopos, nomine PRVDENTIOS, satis valide probauimus supra *Tom. 2. Die* XXVIII. *April. lit. D fol* 802. *&* 803. Ibidemque eorum ACTA à Nostris Scriptoribus confusa, & inuoluta notauimus. Quorum discrimen ex Iuliano Archipresbytero Toletano in *Aduersar. n.* 499 *&* 501. *fol.* 118. si mendum in sedis nomine corrigas, elicitur, cuius tunc verba dedimus, & notauit Biuarius in *Not. ad Max. Ann.* 570. *n.* 130 *fol.* 546. qui etiam horum Sanctorum Præsulum diuersitatem recenset, & vtriusque ACTA separatim subiungit, quorum ecphrasis ad hunc *Secundum* pertinens sic se habet.

ACTA S. PRVDENTII HVIVS Nominis II. Turiasonensis Episcopi, & Confessoris, ex Duobus MSS. Codicibus selecta à P. Biuario, & alijs.

Origo, & studia.

PRVDENTIVS *origine* Hispanus, *ex nobili* Celtiberorum *sanguine progenitus, cùm post primos iuuentutis gressus, quibus in Dei obsequio deseruierat, ad literarum studia sedulus scholasticus accederet, literis imbutus, ad clericatus apicem deuenit, quo in munere egregios virtutum, & morum gradus acquisiuit. Qui postmodum* Carracensis, *seu* Turiasonensis *Episcopus factus religionem Catholicam, morum puritatem, & cæteras virtutes continuò ciuibus, & subditis prædicabat. Eius igitur tempore memo-*

Episcopatus.

ria

via traditum est miraculum illud, quod Dominus fecit sub signaculo à S. Præsule facto. Nam cùm Aragonẽsis *Rex* Ildephonsus *vellet equitare supra Sarracenos, regali edicto præcepit, vt singuli viri de singulis domibus eum cõtra hostes fideis sequerentur, & qui ab exercitu remaneret, aliquâ occasione, nisi amore Regis, ipsius offensam vehementer incurreret. Instante die assignato, omnes secuti sunt exercitum, tàm milites, quàm rustica gens proptèr iusiurandum, & timorem Regis. In prouincia* B. PRVDENTII *infra regnum præfati Regis erat quoddam* Castellum, *super ripam* Dorij, *habens nomen* Garraya: *Oppidum, siquam, amœnis locis situm, pratis virentibus septum, aquis salubribus, locis fœcundis: ex vna parte alueus* Dorij, *ex alia parte flumina* Terus, & Terregronius, *& ex parte Orientis aqua riui* Nebularum: *isti Quatuor omnes supradicti abundanter pisces educeunt. Vt præfati sumus, fere omnes Viri istius* Castelli *secuti sunt exercitum Regis, mulieres, & filij in domibus remanserunt. In ipso* Castro *erant Sacerdotes non pauci, qui plus diligebant Mundum, & lubrica Mundi, quàm seruare fidem Catholicam, & mandata Dei. Aragonensis Rex tàm longo tempore cum exercitu suo in Sarracenos exercitando extitit, quòd fily relicti à patribus lactantes ad matrum vbera, iuuenes crescendo adulti in finibus Sarracenorum genitores suos scrutarentur.*

Alfonsus Aragonia Rex contra Sarracenos bellum mouet.

Castellum Garrayense diœcesis Tiriassonensis.

Intereà antiquissimus hostis, qui semper conatur decipere hominem mortalem, sic decepit Sacerdotes istius Castri, quòd turpi, & illicito amore succensi virorum illorum coniuges in proprijs domibus reciperent, ipsique legis transgressores digni odio, indigni sacerdotio, cum eis impudenter, & publice conuersarentur. Quid plura? Contigit multis mulieribus illis, quòd de viris non suis, & de nefandis Presbyteris filios procrearent. Transacto tempore Rex Aragonia, cum magna victoria, & gloria, cum Sarracenis vinculatis, cum equitibus, & spolijs gratanter reuersus est ad propria. Viri ergo Garrayenses *reuertentes ad propria viatoribus obuiauerunt: Soluete, obuiantibus dixerunt; interrogantes eos de continentia, & statu* Garrayæ, *quomodo se haberent vxores, & filij eorum. Qui eos pacifice atque castigando monentes, nuntiauerunt, quomodo* Garrayenses *Sacerdotes, & layci, & filij Sacerdotum muniuerant Castellum* Garrayæ, *& quomodo Sacerdotes dormiebant cum mulieribus eorum. Qui dolentes cum magna amaritudine, consilium inierunt, quomodò agerent, & qualiter alloquerentur. Vnus ex ijs, qui honorabilior alijs erat, coram omnibus consilium dedit, vt pacifice venirent ad portas Castri, & probarent si hoc verum esset. Statim ex loco se mouentes venerunt vsque ad portas Castri. At illi qui intus erant omnes communiter cum armis bellicis eos refugarunt, plagas imponendo, atque occidendo vsque ad vnum Montem* Moncayo *nuncupatum, qui in latere Montis* Tygnnos *adiacet. Inde* Garrayenses *ad Castrum reuertentes, die ac nocte se, & oppidum curiose custodierunt. Supradicti viri electi in Monte* Moncayo *manentes, murum atque Castellum excisis lapidibus construxerunt: & omnibus diebus armatâ manu, ad Castellum de* Garraya *equitantes, vicissimque præliantes, multi ruêre ex vtraque parte.*

Garrayenses milites expelluntur.

INTER *hæc mortuus est Rex Aragonia, & dissensio* in *Regno, auctore Diabolo, plures annos perdurauit, & nemo neque Episcopus, nec Abbas concordiam immittere potuit inter eos, pessimè per partes diuersas dissidentes. Dissensio ista erat in prouincia, & Episcopatu* B. PRVDENTII, *qui multoties voluit pacem firmare, sed eorum sæuitiam non potuit reuocare. Et euenit, vt Apostolicâ iussione omnes ad Conciliũ* Bituricense *Archiepiscopi, atque Episcopi deuenirent. Archiepiscopus* Toletanus, *atque Episcopi suæ prouinciæ parauerunt iter, & de die hospitando apud* PRVDENTIVM Tyrassonensem *Episcopum, vt præsciret fecerunt. Qui nimio gaudio prægaudens, parauit domos suas honorificè, & eos cum magna deuotione, & piissimis amplexibus admisit. Et quia sæpius legerat verba Domini in Euangelio dicentis:* Non in solo pane viuit homo, *post ciborum refe-*

Concilium Bituricense indicitur.

ctiones, animas etiam reficere cupiens. sermonibus prælibatis Archiepiscopo, & Episcopis narrauit, quomodo hostis fallax, & perfidus malificum spiritum Garrayensibus spirasset. Quo dicto, exartis fletibus eos rogauit, illuc simul proficisci, vt suis monitionibus præfata plebis discordia finem imponerent. Ipsi verò libenti animo consentiētes, se obedire ad hoc hilari voluntate promiserunt. Alterâ autem die Archiepiscopus Toletanus, & Septem Episcopi ad Castellum Garrayæ deuenerunt, volentes inter viros exules, & eos qui habitabant in terra Garrayæ pacem immittere. Assidue itaque & propensiùs quatuor dies SS. Patres pacem, & concordiam eis precantes nihil efficere potuerunt. Sacerdotes namque pleni iniquitate, & simul alij habitantes in Castello, optantes vt Episcopi absque honore recessissent, consilsantes inter se, præceperunt carnificibus, vt in abscondita acciderent pingues catulos, & catos, & quasi ad vendendum aptarent, capita eorum, & pedes in foueis absconderent, & vbi consueuerant tenere carnes ad vendendum in foro, ibi aperte in quinta Feria ostenderent: alia carnes suillæ, & bouinæ, nec vllarum auium, nec bestiarum ista die in Castello apparent, vt cùm mancipia Episcoporum carnes venirent emere, alias non inuenirent. Qui interrogauerunt carnifices, quæ essent illæ carnes? Lanistæ verò asseruerunt cum iuramento, quòd carnes illæ essent è montanis vtiliares, pinguiores, suauioresque carnibus aliarum bestiarum ad vescendum; assasque tantùm igni eas, & pipere conditas oppartebat comedere. Emerunt autem ministri carnes, & præparauerunt illas ignari, Dominisque suis apposuerunt super mensam: Toletano Archiepiscopo Benedicite incipiente, alijs simul inchoantibus, B. PRVDENTIO deferentes, SS. Patres ei innuerunt, vt manum leuaret, & apposita benediceret. Post benedictionem continuò catuli, & cati assati per totam mensam voce propriâ grunnierunt. Archiepiscopus itaque, & Episcopi nimio timore perterriti equas petierunt, & cum festinatione fugerunt. Ita verò recedentes Serram-Albam ascenderunt, quæ supereminens est, & altior alijs Montibus. Itaque B. PRVDENTIVS rogauit Archiepiscopum, & Episcopos, vt specialia vestimenta, quasi ad celebrandum sacrificium induerent, & cum eo simul maledicerent nefandos habitatores Garrayæ. Ipse verò auctoritate Dei fultus maledixit Garrayam cum vniuersis habitatoribus suis, simulque Archiepiscopus, & alij septem Patres cum ipso. Illicò factâ maledictione cecidit super sceleratos Garrayenses, quoddam genus pediculorum, qui apud Hispanos Garrapatæ nuncupantur, & canes & catos mordere solent, vt vel in ea cælestis vindicta sui sceleris euiteret, atque omnes à maiore ad minorem laceratione, & percussione pediculorum mortui sunt. Ex tunc Castellum illud inhabitabile est, vsque in hodiernum diem. Hinc S. Episcopus in suum sedem reuersus cœpit multa mirabilia facere, ita vt non tantum necessitatibus spiritualibus, & corporalibus subditarum occurreret, sed etiam suis oratione, ieiunijs, disciplinis & alijs corporis afflictionibus, instaret. Denique iam imminere eius vitæ terminum cùm præsciret, vale dicta mundialibus ærumnis, & æternam patriam desiderans sacramentis munitus, in Domino obdormiuit XVIII. Kalend. Decembris, Anno Domini M. C. XXXV. vel circiter. Eius corpus in eius Ecclesia conditum est, ad cuius sarcophagum hoc Epigramma fuit incisum:

Garrayensium discordiam S. Vir refert Episcopis.

Impium facinus Sacerdotum.

Miraculum.

S. Vir maledicit Garrayensibus.

Moritur.

Tumulatur.

Iste Tyrasonæ *fuit, his si credimus Actis*
Quæ vidimus, Præsul castus, humanus, acer.
Castus, nam plebis studuit componere turpes
Incestus, prudens, sed ruda turba nequit.
Tunc & humanus erat, quia cùm præponere vitam
Ob pacem cuperet, nil sibi blanda valent.

Hinc

Hinc acer, hinc rigidus maledixit ciuibus vrbis
Omnibus, & tandem Sanctus ad astra volat.
Obijt in pace Antistes cùm sæpe Kalendas
Decembrisque Nouem bis agit orta dies.
ERA. M. C. LXXIII.

Transfertur.

Post aliquot annos Garsias Ramiri *Nauarra Rex, qui ad regni apicem fuit sublimatus ad Annum Domini* M. C. XXX. *& viuere desijt ad Annum* M. C. L. *fuitque S. Pontificis synchronos, eique familiarissimus, cognitis ipsius miraculis, eius sacrum* Corpus Naxeram *transtulit, vbi honorifice conditum adhuc accolis plurima beneficia impartitur. Præstante D. N. Iesu-Christo, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto regnat in æternum, Amen.*

Hactenus S. Præsulis ACTA, quæ ex *Epigrammate*, & relatione vetusta MSS. Codicum à *Biuario* relata desumpsimus. Ex quibus liquet S. PRVDENTIVM istum valde diuersum fuisse ab illo PRVDENTIO, de quo Nos supra *d. Tom.* 2. *fol.* 802 *&* 803. Quorum discrimen si ediscere prolixiùs desiderat Eruditus, adeat Biuarium *ad Maxim. d. Ann* 572. *fol.* 546. *& seqq.* & Nos *d. Tom.* 2. *fol.* 802. vbi Eram, & Diem transitus explicauimus Epitaphij.

B.

Acta translationis summatim.

TRANSLATIO S IGNATII *Confessoris* S. I. *Fundatoris.*] Hanc Translationem scribit R. P. Petrus de Ribadeneyra in *Vit. S. Ignat. apud* Canisium *Tom.* 2. *fol.* 18. vbi sequentia verba profert: *Eius Corpus in Templo nostro* S. MARIÆ de Strata, *ad dexteram Aræ summa,* Kalendis Augusti *humili Sepulchro mandatum est. Anno verò* M. D. LXIX. *Ara loco mota primum in aduersam eiusdem ædis partem translatum. Inde rursus Anno* M. D. LXXXVII. *Die* XVIII. Kalendas Decembris, *qui Dies SS. Clementino & Socijs Martyribus consecratus est, in Ædem sumptuosam Professa Domus, ab* Alexandro Farnesio *Cardinali nuper extructam, tumulo conditum fuit, ad Altaris dexteram in arca plumbea, planumque saxum impositum, muro vero nigrum, politumque marmor insertum, & hac incisa Inscriptio:*

Inscriptio in marmore.

D. O. M.
IGNATIO SOCIETATIS IESV
FVNDATORI. OBDORMIVIT IN
DOMINO ÆTATIS SVÆ ANNO
LXV. CONFIRMATI A SEDE A-
POSTOLICA ORDINIS. XVI.
SALVTIS HVMANÆ. M. D. LVI.
PRID. KAL. AVG.
EIVS IN CHRISTO FILII.
P. O. P.

Cultus frequens.

Nunc ibidem pie colitur Corpus huiusce B. Patris ab omnibus non modò filijs, sed vniuerso, populo, Curiaque Romana, atque alijs, qui eò religionis causâ ventitant. Hactenus Ribadeneyra. Ast cùm postmodùm Gregorius XV. Pont. Max. S. Patriarcham in Sanctorum numerum retulisset, Die XII. Martij, Anno Domini M. DC. XXII eius sacra pignora honorificentissimo recondita fuere loco, vbi nunc quiescunt, & à fidelibus summa pietate & mentis affectu cumulatissime venerantur, ita vt ad eius sacrum Tumulum Deus Optimus Maximus, eius meritis intercedentibus innumera ægrotantibus conferat beneficia, adeò vt tantùm eius faciei effigies omnes prorsus morbos depellere visa sit, vt optime *Dulcissimus Poëta Lusitanus* cecinit:

Formidanda Erebo FACIES, *dilecta Tonanti,*
Grata solo, miro lumine, grata Polo.
Territat immanem tua mira potentia mortem:

De terris morbos, toxica, monstra fugas.
In cassum quaritur totum Pandora per Orbem
Effudisse luem, quam fugat oris honor.
Cùm diuersa leuent morbos medicamina: morbos
Non sine prodigijs vnica mille leuas.
Vnde potest tantum facies? LOYOLA *precatus*
Transtulit in vultus Numinis ora suos,

Sed & post prælibatam S. Corporis *Translationem*, cum quidam à Dæmone obsessus, & furialibus Eremi tormentis defecatus, ad sepulchrum S. IGNATII duceretur, supra cuius verticem in pariete affixam conspiceret Diui imaginem, protinus ad eius conspectum Dæmon perterritus, horrendis singultibus, & stupendo stidore commotus corpus miserabile dereliquit, stupentibus omnibus. Quod *idem Poëta* carmine scripsit.

Dùm fugis, ô Pluton, socij fugêre Typhæi,
Et data sunt turpi pallida terga fuga.
Vnica LOYOLÆ, *Pluton, te pellit* IMAGO:
Vnica LOYOLÆ *pellit* IMAGO *tuos.*
De te, deque tuis sacra dedit IMAGO *triumphos:*
O pudor! En victor præmia pictus habet.

Cætera quæ huc expectant miracula, tam ante obitum S. Patris, quàm post eius in cœlos reditum, deuotus qui videre cupit, adeat superius relatos *Tom.4. Die* XXXI. *Iul. lit. A fol.*300. vbi plura suggeret.

C. *Quo die obierit?* S. RAYMVNDVS NONNATVS *Diaconus Cardinalis* S. R. E. *titulo S. Eustachij.*] Iste clarissimus Vir vitam exuit *Die* XXIX. *Augusti*, cuius memoriam ibidem omisimus *Tom.* 4. quia nondum de eius *canonizatione* testimonia authentica instructi fuissemus. Nunc verò cùm per Apostolica decreta eius sanctitatis symbolum perceperimus, illam *Ecclesia Hispanica*, & *Ordinis Mercenariorum* exponere curauimus, vt totis seculis innotescat, Quis, & Qualis fuerit, iste B. Virginis *de Mercede* alumnus S. R. E. Purpuratus. Igitur S. D. N. D. *Alexander* VII. Pontifex Maximus, *Die* XIX. *Mensis Iunij*, Anno Domini M. D. C. LV. decretum olim S. R. Congregationis, quò Nomina SS. *Petri Nolasci*, Ordinis B. Mariæ de Mercede, Redemptionis Captiuorum Fundatoris, & RAYMVNDI NONNATI, S. R. E. Cardinalis, eiusdem Ordinis Professoris, Confessorum, in *Martyrologio Romano* apponi posse eadem S. Congregatio censuerat, eâ scilicet sub verborum structurâ ab ipsis Eminentissimis Patribus, eidem Congregationi Præpositis, mox approbanda. Quare ad relationem Eminent. Dom. Cardinalis *Brancatij*, re pluries discussâ, tandem Patres conuenerunt, vt nomen S. RAYMVNDI NONNATI, *Pridie Kalendas Septembris* in *Martyrologio Romano*, sub his verbis in initio Lectionis addatur: CARDONÆ *in Hispania* S. RAYMVNDI NONNATI, *Cardinalis & Confessoris, Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, vita sanctitate, & miraculis clari.* Et factâ de prædictis Sanctissimo relatione, Sanctitas sua annuit, tributâ insuper Impressoribus facultate, *Martyrologijs* deinceps imprimendis, addendi prædictam clausulam, sub præsenti tamen formâ, nec vnico verbo adiecto, sublato, vel immutato; vt constat ex testimonio *Iulij Episcopi Sabinensis* Cardinalis *Saccheta*, coram *Francisco Maria Phabea* S. R. C. Secretario sub Datis *Romæ Die* VII. *Augusti*, Anno Domini M.DC.LVII. Cuius Nos decreti Pontificij concessione muniti, huic Nostro *Hispanico Martyrologio*, S. Viri elogia, & Acta etiam addere proposuimus vt *Hispaniæ* Nostræ propediem gloria, & honor, multiplicatis protectoribus, augeatur. Eius equidem meminere F. Petrus Amerius in *Not. ad Act.* S. *Petr. Nolasc. fol.* 15. Alfonsus Remon in *Chron. Ordin. Mercenar. Tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 1. *vsque ad.* 17.

Elogium in Martyrologio Romano apponendum.

Scriptores Nostri.

ad 17. F. Bernardus de Vargas in *Chron. Lat. eiusd. Ordin. Tom* 1. *lib.* 1. *c.* 32. *& lib.* 2. *c.* 11. *& Tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 10. §. 10. Philippus Guimeran in sua *Histor. fol.* 102. Melchior Rodericus de Torres de *Agricultur. Anim. c.* 17. *fol.* 63. Franciscus Zumel in *Vit. Patr. fol.* 312. Ioannes Guterius de Estremera de *Excellent Nomin. Ies. c.* 23. *fol.* 56. Petrus Medina de *Excellent. S. Cruc. c.* 33. *fol.* 190. Marcus Salmeron in *Memorial. Historic. Memor.* 14. *fol.* 87 In *Kalendarijs* & *Sanctoralibus* eiusdem Ordinis, meminerunt Alfonsus de Roxas in *Catalog. Illustr Viror.* Ludouicus de Aparicio in *Centur. SS. Martyr. & Confessor.* Franciscus Gilillen in *Sanctoral. Ordin. Mercenar.* Tumultuarie de eo egere *Fernandus de Oria, Franciscus Boil, Petrus Aluares, Franciscus Raymundus de Ribera, Petrus à S. Caecilio, Alfonsus de Gadoy, Barthalomaus Perez de Veas*, & alij in MSS. Informationibus, & Processibus pro Canonizatione factis, recensiti. Praeter relatos, etiam eius meminere Scriptores Exteri, videlicet Arnaldus VVion in *Lign. Vit. Tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 87. Antonius Vincentius Domenec *Histor SS. Catalon. lib.* 2. *fol.* 36. Raphaël Volaterranus in *Comment. Vrban. lib.* 1. Carolus de Tapia de *Relig. Reb fol.* 203. Alfonsus Ciaeconius in *Vit. Gregor. IX.* Bartholomaeus Casaneo in *ead. Vit. fol.* 93. Petrus Bugianus in *Histor. Monast. Diar.* 1. Onuphrius Panuinus in *Chron Eccles. Ann.* 1250. Stephanus de Corbera in *Vit. Venerab Mar. de Socors c.* 37. Syluester Marulus in *Mar. Ocean Religion. lib.* 5. Ioannes Bollandus in *Act. SS. Tom.* 2. *fol.* 980. Hippolytus Marrazius in *Purpur Marian. c.* 36. & alij plures. Vitam tanti Patris singularibus codicibus scripsère *Petrus Merinus*, & idem *Hippolytus Marrazius* nouissime typis excusam Italo idiomate, *Romae Anno* 1657. vbi collocationem IMAGINIS Nostri Sanctissimi Confessoris, ab Eminentissimo *Virginio Vrsina* S. R. E. Cardinale, titulo S. Eustachij in huius Almi Martyris Basilica, *Die XIV. Nouembris*, Anno M. DC. LV. factam, refert. En ab omnibus tibi synopsim Actorum pro voto dare non grauabimur.

Scriptores Exteri.

ACTA S. RAYMVNDI NONNATI Hispani, ex Catalonia, Ordinis Mariani de Mercede, Redemptionis Captiuorum, & S. R. E. Cardinalis, ex Varijs Scriptoribus.

RAYMVNDVS, *origine* Hispanus; *in Oppido* Portello, *diœcesis* Vrgellensis, *tractu* Sagarrensi Cataloniae, *natus; ex Parentibus sanguine Nobilissimis, & perillustribus familijs, pene Regalibus de* Fox, *&* Sarroy, *à quibus adhuc permonet, illa quae dicitur de* Segers *oriunda, progenitus, adeò, vt Excellentissimi Dinastae* Cardonenses, *nullibi dedignarentur sua Domus agnatas, & amicitiâ coniunctos Nostri S. Patris Parentes agnoscere, & fateri. Eius fuit admirabilis Natiuitas, si haec Natiuitas dicenda est, quae extra ordinem facta fuit. Nam cùm eius Mater grauida per septem Menses nosceretur, & illa pietatem, & religionem toto vitae suae tempore coleret, ad Ecclesiam concedens, ibidem per Confessionis, & Communionis sacramenta deuotis visceribus expiata, in domum reuersa est. Vix itaque Venerabilis fœmina cubiculum habitationis ingreditur, cùm letalis morbus subitò comprimens membrorum compages, & cordis arcana propere insultans, prorsùs vitalem vsum, malignis spiritibus intercepit; adeò vt nec Medicorum ars, nec medicamentorum remedia, vitae spem aegrotanti Matronae vllatenus aperirent. Omnes qui aderant, inter quas* Raymundus *Comes* Cardonensis, *moesti, & confusi, & propter accidentis violentiam, & propter innatae prolis periculum, nec quid facerent sciebant, nec sciebant quid facerent. Erat enim dubia Matris mors; ideoque ad extractionem foetus, experimentum periculis plenum; ne forte viuente Matre, cum huius excidio proles eruta procederet. Hinc ad securum euentum, Medicorum sententiâ, ventum. Per* XXIV. *horas Materna salus expectata, sed frustrà;*

Origo, & Parentes.

Natiuitas admirabilis.

Mater subito aegrotat, & moritur.

Proles scisso ventre Matris extrahitur.

Nomen, & cognomen suscipit.

ideo eiusmodi termino transacto, Matris vterus per sinistrum scinditur latus; scissura brachium infantuli protinùs edidit, non sine adstantium stupore, & lætitia; tandem totus viuus extrahitur puerulus vagiens; qui illicò aquis salutaribus tinctus, Patrini fungens munere Raymundus Cardonensis, *eius contemplatione Infantulo etiam* RAYMVNDI *nomen imponitur; cui post hac omnes communiter* NONNATI *cognomen tribuere; eo quòd* Non Natus *ab ordine naturæ; sed fuisset per vim extractus artis, & industria. Tanti prodigij fama per omnem Regionem peruolans, omnium corda complebat; adeò vt communis emanaret conceptus singulorum, de* NONNATI *inposterùm celebri nomine, & fortunâ; cum nulli dubium, in similibus, Deum sæpe misericordiæ suæ dona, & fauores maximos imbibisse. Nec opinioni fefellit euentus, nam vix vsus rationis Pueri sensus aperuit, quando in eius operationibus naturalis study ad virtutem apex effloruit, quam Dei auxilio, breui expertus, omnibus suæ ætatis commilitonibus exemplum humilitatis profundæ; singularis modestiæ; mansuetudinis egregiæ; castitatis Angelicæ, & deuotionis ad omnia spiritualia, & diuina mirificæ præbuit. Primis se se literis exhibuit erudiendus, quas tantopere memoriæ commendauit, vt non solum ingenij acumen in eis addiscendis ostenderit, sed etiam prudentiæ gentium in diffugiendis obscænis Scriptorum delirijs aliquot, demonstraret. Ad Philosophiæ, ac sacræ Theologiæ scientias transgressus, sic in vtraque desudauit amator veritatis, & cupidus diuinarum rerum, vt omnes condiscipulos in singulis antecelleret.*

Eius mores adhuc Pueri.

Studia.

Statum Ecclesiasticum appetit.

HIS *eruditionis, & doctrinæ exercitijs, ad statum Ecclesiasticum adipiscendum totus mentis affectus applicuit; vt se commodiùs Deo, & spiritualibus commercijs dedicaret. Renuit Parentis animus, qui illum tanquam vnicum habens, seculari militiæ adscribere satagebat, asserens studia illa, quæ ipsi addiscenda proposuerat, non ad ministerium Clericalis muneris concredita; sed ad Nobilis viri eruditionem; ad transigendum laudabiliter temporis cursum, & ad otij, Iuuentutis miseræ carnificis, dispendium, conquisita. Hæc omnia Parentis monita, & conatus, hautquaquàm S. Iuuenis desideria minuebant, quinimò in proposito fixus, contraria qualiacumque respuebat. Genitor verò confusionis pondere laqueatus,* NONNATVM *ad Villulam patrimonialem, vice relegati, dimisit; credens Iuuenem, sanguine feruentem, ruris delitijs, aucupij inuolucris, & libertatis diuersionibus, fàcile apprehensa conamina propellere. Mandatum Patris obediuit Natus, & ipsa solitudine ansam arripuit, vt melius, & efficaciùs contemplationi vacaret, & se se Deo strictius coniungeret. Iuuenes, & seruos domus suæ, in Villula commorantes humili dominio gubernabat, quorum obsequia adeò familiariter attendebat, quòd vnumquemque tanquam sui æqualem diligeret. Aliquando ad curam ouium Pastorem egit, & gregem per se susceptum sæpenumerò ad pascua quærenda dirigebat, iuxta Eremitorium* S. Nicolai *Episcopi Myrensis, vbi erat* IMAGO *Deiparæ, ad cuius pedes genuflexus, profundam quotidie orationem, cordis affectibus, & deuotis singultibus peragebat. Gratum extitit Virgini Matri sui Pastoris reiteratum obsequium; & cùm sit pientissima, & mirum in modum suis clientulis grata, minime permisit, tantum* RAYMVNDI *seruitium absque præmio præterire. Hinc quadam die, cum oraret ad eius Aram solito more, Virgo ipsa intemerata comparuit, & Pastori suo dixit:* Ne timeas RAYMVNDE, nam Ego te in filium ab hac hora suscipio; quare me, pleno ore, Matrem tuam poteris vocitare. Ecce en ipsa venio, vt meum in te patrocinium, & protectionem assererem. *Exijt visitatione Virginea Iuuenis alacer, & deuotus; & licet ab infantia Dei Genitricem maximis effectibus coleret, & se ipsi tanquam eius seruus humilis mancipij titulo dedicarat, ex nunc profundius eius seruitutem dilexit, adeò vt inposterùm fidenter, & secure, ipsam Matrem suam, profusis vocibus, compellaret, maxime si eius Imaginem reuisebat. Eo tempore* B. Domini-

A Patre respuitur, & in Villulam relegatur.

Pastoris munus elegit.

A. B. Virgine confortatur.

cus

cus *etiam* Hiſpanus, *Prædicatorum Ordinem fundauerat, & formulam recitandi* Roſarij Mariani *propagauerat, cuius allectus exercitio Iuuenis Beatus, quotidie* Roſarium *huiuſmodi ſæpius abſoluebat, in Baſilica* S. Nicolai *ad ſuæ Matris pedes prouolutus. A quâ promeruit, vt dum coram eius* Imagine *orationi vacaret*, Angelus *abſentiam Paſtoris in cuſtodia gregis ſuppleret. Cuius fauoris teſtis aliquando fuit oculatus ipſe Noſtri Gregarij Pater, qui faſſus eſt, ſe vidiſſe, dùm filius in Eccleſia quieſceret, Paſtorem formâ ſpecioſum, & facie decorum. Aliquando verò* NONNATVS *coram Regina Matre ſiſtens, memor gregis angebatur; ſed ab ipſa ſolatus*, Angelum *ouium Paſtorem, & cuſtodem appoſitum eſſe, didicit, quo ſolamine lætus ad vlteriora quietus pergebat.*

Angelus eo abſente oues ſeruat.

HVMANI *generis hoſtis iniquus, S. Paſtoris fauores inuidens, eum auertere à ſanctis illis exercitationibus meditauit, & ad ſeculi mundialia diſpendia conuertere diſpoſuit. Hinc vt tentatio fallacior eſſet, Gregarij habitum induens, ſeſe quodam die* RAYMVNDO *obuium apparuit. Cæpit, vt adſolet, virtutis inimicus, ſuaui verborum ambage, quaſi pietatis prætextu S. Iuueni dicere*: Quod nec eius ætati, nec nobilitati conueniens erat, vita illa ſolitudini obnoxia, & illud exercitium Paſtorale, hominibus tantum humilibus aptum. *Poſt hæc ad alia deueniens colloquia, virus ſuæ machinationis eructans, aliquot protulit verba haut ſuſpicione carentia, & ſanæ prorſus doctrinæ contraria. Quæ protinùs inculcans S. Vir, toto pectoris halitu dixit*: Minime crediturum aliam doctrinam, præter illam, quam à B. V. MARIA in Eremitoriolo *S. Nicolai* acceperat. *Ogganniuit Angelus præcitus audito dulciſſimo Nomine* MARIÆ, *& confeſtim horribili ſtridore confuſus, & denſo, ac tetro fumo conſperſus, ignem euomens, & ſitum fætore replens, rabidâ, & inſolitâ deſperatione diſparuit. Tunc* NONNATVS *inimici fallacis cautelam agnouit; & licet victoriâ redimitus, tamen nequaquàm ſe illam ſuis viribus, ſed Virgineis auſpicijs conſecutum cognoſcens; immediate tanti trophæi gratias ad ſuam Matrem reddere properauit. Quam illa alacri vultu reſpiciens, eius gratitudinis penſum ſilentioſis plauſibus approbauit. Quæ res adeò S. Iuuenis ſpiritum adſeruitium, & puriſſimam ſuæ Dominæ deuotionem acuit, vt feruore vallatus, & eius promiſſione munitus, auſus fuerit exquirere Virginis Matris voluntatem, quâ addiſceret, quod illi gratius obſequium foret, vt illud ipſe totis viſceribus adimpleret. Cui Virgo*: Nullo alio ſibi deuinctum (*reſpondit*) quàm virginitatis, & caſtitatis propoſito. *Conſenſit humilis ſeruus, & protinus ſolemne coram Matre ſua, intentiſſimo feruore, copioſis lachrymis, & efficaci reſignatione votum emiſit; ab ea efflagitans enixe, & humiliter, vt ſeruuli ſui recordaretur vbique. Annuit Virgo Beata, & ſuum auxilium in poſterùm illi præbiturum, ad vſque vltimum vitæ halitum ſpopondit. Alia innumera inter ipſam, & Paſtorem colloquia ſucceſſere; quorum nouiſſimum fuit, quò B. Dei-Genitrix Nouum Ordinem à ſe conſtrui iuſſum, &* Petro Nolaſco, Raymundo Pennafort, *& Iacobo Rege* Aragoniæ *auctoribus, iam erectum, commendauit: Ibidemque candidum habitum ſuſcipere* RAYMVNDO *præcepit. Ille continuò ſe paratum obedire reſpondit; ſed Parentis contrariam voluntatem demulcendam propoſuit. Cui Virgo*: Parentis ne timeas ſæuitiam; Ego tecum ſum. Adi quantocyus iter Villulæ, & ibidem *Comitem Cardonæ* inuenies, illi omnia refer, & ille beneplacitum Parentis, me adiuuante, adſequetur. *Ita factum, & Parentis aſſenſu præſtito*, Barcinonem *proficiſcitur, candidum habitum expoſcit, & præmiſſis de vera vocatione, de virtutibus, & alijs rebus ad hoc neceſſarijs, inquiſitionibus, in Regio Palatio, ab ipſo* S. Petro Nolaſco *Fundatore, habitum Beatæ* MARIÆ de Mercede, *Redemptionis captiuorum, Anno* M. CC. XVIII. *quô inſtitutus fuit Ordo iſte, Vigilia* S. Laurentij *Martyris, origine* Hiſpani, *ſuſcepit, magno omnium Religioſorum gaudio, quòd ſocium haberent Iuuenem tantis virtutis,*

A Dæmone impetitus victor euaſit.

Gratias pro victoria Virgini refert.

Cuius iuſſu votum caſtitatis emiſit.

Et Ordinem de Mercede ſuſcepit.

tutis, doctrinæ, & nobilitatis dotibus præditum; cuius vitæ exordium ſpem omnibus ſingularium fructuum, & Religionis maximum ornamentum, in ætate perfecta prædicabant.

Exercitia in probationis ſtatu.

V I X *Tyro nouus habitum induit, quando nouas etiam obligationes ſe contraxiſſe cognouit. Candorem habitus, ſuæ Matris Virginis, puritatem ſignificare intellexit, quâ de cauſa illum venerari diſpoſuit, & alio titulo ſe filium eiuſdem, noua chlamyde progenitum aſſeruit. Poſt hæc manum poſuit ad aratrum, & nouo, eâque ardentiſſimo feruore ſucceuſus, Ordinis regulam, ſui cuſtodiam, virtutum viam, & operationis inſtantiam, exequi, protegere, inquirere, & exercere, toto mentis conamine, diſpoſuit, vt dignus filius B. Virginis merito reputaretur, & eſſet. Perfectionis ſemitam igitur nullus ex commilitonibus felicius pertranſiuit; ideò cæteri ab eo exemplum exhaurientes, omnia quæ faciebat, prout faciebat, imitabantur, in nihilo transgredientes veſtigia eius. Magiſtrum habuit* Serapionem Scotum, *Virum integerrimum, virtutibus heroicum, & maximum in ſpirituali vita pædagogum, qui poſt modum, dùm Redemptorem ageret, ab infidelibus occiſus eſt.*

De eo vaticinium Serapionis Magiſtri.

Is dicere ſolebat, forte Numinis monitu, R A Y M V N D V M *in Maurorum regnis minime moriturum, attamen ſanguinem ſuum in eiſdem, propter Chriſti confeſſionem, & miniſterij ſancti, piique inſtituti defenſionem effuſurum; vt poſtea declarauit euentus. Inde probationis tempore finito, Tria vota eſſentialia cuilibet ſtatui Religioſo pertinentia, & Quartum huic Ordini ſpecialiter tributum, de Redemptione captiuorum peragendâ, ſeque pro quolibet captiuo in vinculis poſito præſtandum obſidem, emiſit. Ex tunc ardens in ſuo pectore ebullire cœpit ſpiritus de huius Quarti vinculi voto complendo; ſed adhuc Iuuenis cùm eſſet, propoſitum in mente retinuit.*

Sacra Theologiæ addicitur.

Ad ſacræ Theologiæ ſtudium, & Scripturæ diuinæ lectionem propenſe fuit deditus, eo quod conceperat, magnos ex eis fructus adipiſci poſſe, & ad infidelium eruditionem, & ad fidelium ſalutem; ſi quando ad Maurorum Prouincias pergere, ad ſui inſtituti implementum, iuberetur. Sacros ad vſque Presbyteratus ordines, ſuis temporibus, ſuſcepit; quibus verus fuit Eccleſiæ Miniſter, & Apoſtolicus Eccleſiaſtes; quia in eo fidei zelus, & animarum conuerſionis ſpiritus principes conſtituti ſunt, vt in omnem terram exiret ſonus eius. Pœnitentiarij munus exercuit, magnâ cum peccantium, & confitentium vtilitate, & filiorum ſpiritualium profectu.

Eius doctrina, & ſanctitas apud ſuos.

Eius doctrinæ, & literarum ſpecimina magnam apud Barcinonenſes, *& omnes* Catalanos *auctoritatem ſibi conciliarunt, adeo vt* Sanctus Frater *ab omnibus vocaretur. Hinc omnes, aut neceſſitate preſſi, aut conſilio alieni, ad eum accurrebant, quibus S. Vir afflictis ſolamen, & conturbatis remedium porrigebat. Corpus ſuum ieiunijs, & cilicijs, alijsque pœnalibus pœnitentijs ad ſeruitutem redigebat; adeò vt toto tempore vitæ ſuæ haud ſpiritum erexit ad calcitrandum; quod ſi aliquandò naturali appetentia prolaberetur, ſtatim in abſtinentia, diſciplina, rigore, & mortificatione medicamina cautus agoniſta præbebat.*

Africam transfretat cum Magiſtro.

Vnâ atque altera vice tanquam ſocius Serapionis Scoti, *eius Magiſtri,* S. Petri Nolaſco *iuſſu,* Africam *tranauit, vt Captiuorum Redemptioni miniſter exiſteret; cuius lætitia rei adeò in eo ſingularis fuit, quâ pro Chriſto ſi opus foret, vitam exuere, aut ſe obſidem præbere poſſit, vt tanquam iudicio captus intra ſe, haud debitas animæ ſuæ gratias referre ſinebat. Primò* Algerium *perrexit, poſt* Bugiam *properauit, vbi cum aliquibus Hebræis ſingularem habuit de fide Catholica diſſertationem, quâ conuicti, nonnulli ex ipſis, & Turcis veram doctrinam amplexantes, Chriſto nomina dedêre.*

Primus Procurator Generalis ad Curiam Romanam eligitur.

R E V E R S V S *Catalaniam, Ordinis obedientiâ iuſſus* Romanam *Curiam pergere,* Generalis Procuratoris *titulo deſtinatur, ad Annum* M. CC. XXX. *quô inſtitutum à* Gregorio IX. *Pontifice Maximo confirmationem accepit. Illius muneris onus, primus in Ordine ſuſcepit, licet ab aliquibus Scriptoribus affirmetur, Sanctum Noſtrum huius confirmationis au-*

ctorem

Ctorem fuisse, cùm constet, quod ad illam consequendam, Iacobus *Rex* Aragoniæ *oratorem* S. Raymundum à Pennafort, *tunc iam Ordini Prædicatorum adhærentem, destinauerit ; & Ordinis nomine* Bernardum Corbaria, *&* Arnaldum Aymeric, *qui in ciuitate* Perusina, *quò Pontifex degebat, ipso die* S. Antonij Abbatis, *eiusdem Anni, illam adepti sunt. Bene verum est, quòd* NONNATVS *tunquam* Generalis *Ordinis* Procurator, *etiam causam istam communem è proximo validiùs adiuuasset. Apud Pontificem, Cardinales, Proceres, & cæteros Vrbis Curiales in magno pretio fuit ; nam eius splendida doctrina, & profunda virtus omnium viscera rapiebat. Expleto muneris onere,* Hispaniam *repedauit, quâ* Algerium *missus, plurimos à seruitute corporis, & animæ deliquio liberauit, quos ò fide iamiam pene deuios inuenit, ob* Celimi Beni Bassani *ferociam, & sautiam Sed cùm pecunia deficerent, ipse pro solutione residui, in contractus securitatem, se se ipsum oppignorauit, & obsidem obtulit. Turcæ pacto firmantes, captiuos socio* B. RAYMVNDI *vt in* Hispaniam, *completò redemptione, properaret, liberaliter tradiderunt. Alacer* Algerij *remansit* NONNATVS *inter tot infidelium barbarorum cateruas, eo quod sui desiderij diu in corde geniti, conspiceret implementum ; contuens quod in stadio versaretur, quo posset pro Christi nomine contumelias pati. Innumerabilia fuere opprobria, quæ S. Vir inter illos perfidos, & à Dei cognitione alienos Turcas, quorum aduersus Christianos, maximè Sacerdotes, & Religiosos odium, nullus enarrare quiuerit, tolerauit. Sed B. Redemptor, ne prorsus otio piger vacaret, aliquando, dùm se offerebat occasio, Christianos in fide instruebat, & sæpe sæpius cum Hebræis, & Turcis disputabat ; nec sine fructu ; nam aliqui eorum, numero Decem, scientiâ doctores ex Iudæis ; necnon Duo nobiles* Turcæ, *efficaciâ veritatis conuicti, Christo adhærentes, fuere ab eo aquis salutaribus irrorati. Omnia hæc* Celimo *nuntiata ; qui furore percitus S. Obsidem palo affixum, populo spectaculum fore, decreuit. Obstitit iussioni Turcarum, qui captiuos suos tradiderant, B. Patris fide subnixi, cupiditas ; quæ pro eius vitæ precibus, suffragijs, & commonitionibus interpellauit, quâ licet à morte liberatus, crudeliter fuit pugionibus, alapis, & flagellis exartuatus ; quæ omnia, & singula constanti patientia, alacri animo, & spirituali solatio pertulit. Nec isthæc cruciatuum assidua frequentia zelum S. Redemptoris, de quærenda infidelium salute, restinxit, aut suppressit ; quin potiùs ad maiora perferenda cruci amina inescatus, redinuiuus ex cruribus apparebat ; adeo, vt, ac si facultatem liberè prædicandi obtineret ; per foros vrbis, peruias, & per plateas, inuincibili spiritu fidem Christi fidelibus, & infidelibus seminaret ; passim ex istis aliquos conuertens, & ad fores Ecclesiæ trahens. Sic igitur eius prædicationis iustitia insolens, quòd despectis minis Iudicum, & satellitum rigoribus, adhuc in proposito persistens, conciones publicas proponebat, quas populus summâ lætitiâ & fauoribus communibus exaudiebat.* Bassanus, *vt sancta temeritati, vt ipse dicebat, resistere fatigeret, mediam curauit arripere viam, quâ &* RAYMVNDI *conamina compesceret ; eiusque sermones, nouis agonibus, extingueret ; & pignoris pretium incolume seruaretur. Hinc S. Virum, nudum populo exposuit, flagellisque ouustum demonstrauit, inque maius forum deferri præcepit ; ibidemque in omnium conspectu, eius labio perforari, signoculoque ferreo concludi, sibi* Bassanus *clauem reseruans, & iubens, vt in profundum ergastulum sepultus, à nemine videretur. Hanc tormentorum prolixitatem Beatissimus Cõfessor æquo animo pepessus, & in euiterna profunda positus, gratias Deo agebat, & maiora pro eius amore perferendo flagitabat, interpositis Matris Virginis, & B.* Nicolai Myrensis *Præsulis quorum deuotione languebat postquam in huius Ecclesiola tot fauores fuerat expertus, deprecationibus, & auspicijs. Aliquando Christi Crucifixi passionem meditabatur ; & cùm diu in hac contemplatione persisteret, in ecstasim raptus, in eo plurimum temporis consumpsit ; adeò vt ingressis in antrum custodibus,*

Iterum Africam repedat.

Obses pro captiuis Algerij remanet.

Ad mortem damnatur, sed parcitur.

In oris labijs signaculum apponitur, & custoditur in ergastulo.

In ecstasim rapitur Christi passionis meditatione.

custodibus, vt illi obsonia praberent, reserato signaculo, adhuc ecstasi alienatus, dextro brachio eleuatò, & digito indicans in pariete carceris scriptas, quarum tenor. Ne auferas de ore meo verbum veritatis, inuentus fuerit. Quod cùm notassent Ministri, solliciti curarunt S. Virum ad suum sensum reducere, qui oculos aperiens, pronuntiauit: In æternum Domine permanet verbum tuum. His dictis, adhuc circunstantibus carnificibus, & custodibus, subitò catenæ, quæ pedes, & corpus adstringebant, & signaculum labia eius comprimens, in terram cecidêre. Quod cùm non ad miraculum, sed ad præstigium tribuissent satellites, nec B. Viro obsonium tribuêre, quin potiùs fustibus illum impetentes, & labia signaculo comprimentes, pene mortuum illum reliquêre. Conuenit inter omnes, qui hæc mirabilia oculis perceperant, vt illa sub silentij vinculis inuoluerent, ne in Christianorum notitiam deuenirent. Sed cùm nihil sit occultum, quod non reueletur, maxime cùm Deus pro corroboratione fidelium, & infidelium conuersione, hæc prodigia disponat, protinus eadem reuelare, propalare, & in publicum efferri permisit. Denique cùm per octo integros Menses, in hoc ergastulo, hisceque cruciatibus S. Confessor delituisset, quos singulis tribus diebus repetebant Ministri, quotiescumque pro refectione sumenda, signaculum extrahebant, nam eius extractione, plagis renouatis, dolor improbus labiorum compages lædebat; nihil in hoc triduano ieiunio amplius sentiebat, nisi sitis angustiam, quam vt meritum interesset, Christo Crucifixo, in memoriam illius, quam ipse in Cruce pendulus tolerauit, offerebat; à cuius latere perennem aquarum viuentium copiam quæritabat.

Psal. 118.

Psalm. 89.

Per octo Menses in ergastulo acuit.

TANTI Beatissimi Viri constantiam in agonibus, & miracula patrata in ergastulis, fama velox per vniuersam Africam, & Europam enarrauit; quæ cum ad Gregorij IX. Pontificis perueniret auditum, gratias Deo agere præcepit, ob mirabilia quæ brachium suum cum potentia Christi in fauorem fidei Catholicæ, & sui Serui merito dignabatur ostendere. Cognitus erat Gregorio RAYMVNDVS, dùm Procuratoris Generalis munere Romanam Curiam sequebatur; ideò Summus Antistes illum sanctitate conspicuum, virtutibus cumulatum, & literis insignem prædixerat; hincque creationem Purpuratorum agere Mense Decembri, Anno M. CC. XXXVII. sui Pontificatus XII. decreuit, quâ RAYMVNDVM NONNATVM inter Cardinalium S. R. E. cœtum, titulo S. Eustachij euexit. Protinus in Hispaniam creationis relatio deuenit; eo tempore, quò Socius S. Viri in Redemptione Algerensi, Africam transfretabat, & pignoris pecunias deferebat. Quas cùm creditoribus soluisset, & S. Redemptorem de ergastulo extraxisset, eidemque Pontificis gratiam de Cardinalatu retulisset; illicò in Nauem conscendere, sub obedientiæ præcepto intrepidus intimauit: ne forte Zelo prædicationis incensus, ansam Bassano præberet, ad præteriti odij rigorem exequendum. Annuit Cardinalis sanctissimus, & breui ad portum Hispaniæ appulsus; ibidem literas Comitis Cardonensis, & aliorum agnatorum, & amicorum inuenit, quibus ab eo vnusquisque expetebat, ne sub silentioso, sed publico apparatu Barcinonem ingrederetur. Omnia hæc plausibilia NONNATI modestia respuebat, sed quia Purpuratus apex, & Cardinalitia dignitas aliud expetit, quam humilitas quærit, ideò & suasionibus Comitis, & aliorum Baronum acquieuit. Ingressus igitur mirabili pompâ, in suum Monasterium perrexit, licet Comes Palatium structum, familiâque moderatâ compositum efferret; malens paruam, & antiquam suam cellulam, sed suam habitare, quàm tabernacula Principum. Ibidem contentus, & alacer modestiam, & humilitatem exercebat, ac si obedientiæ regulis subiectus existeret; quas, depositâ dignitate, toto conomine sequebatur; ideoque horis singulis, & diuinis officijs in choro assistebat, & alijs quoque regularibus obseruantijs inhærebat. Hinc aliquorum detractiones subsecutæ; quibus Viro Dei audax calumnia imputari cœpit, se

Diaconus Cardinalis eligitur à Gregorio IX.

Barcinonem reuertitur, & munia regulæ exples.

auctoritati

auctoritati Dignitatis plurimum detrahere, similibus in Monasterio occupationibus diffentum. At ille omnia patienter tolerabat, & singulis verbis grauioribus faciens satis: Nullibi modestiam Religiosam Cardinalitiæ Dignitati contraire, aut aduersari, *respondebat; adeo vt nonnulli ad cellulam detractionis embolismo perducti, de S. Viri præsentia reuerterentur confusi.*

Miraculis claret.

Mvlta *mirabilia Deus, in vita, eius intercessione patrauit. Illud celebre referre compellimur. Erat* Barcinone *homo nobilis, vxorem pulcherrimam, & piam habens, quam falsò quidam eius famuli coram Domino suo de incontinentia perfidi accusarunt. Ille se fidens, & credens seruis, quos fidelitate praditos agnouerat; furore commotus honoris. & zelotypia vesaniâ inescatus, innocentem coniugem gladio impetiitam, multis vulneribus funestauit, ac mortuam indicans dereliquit. Hoc facinore vix completa*, Nobilis *aut pœnitentiâ ductus, aut horore confusus, aut iustitia manus euadere satagens, in Cellam S. Cardinalis perrexit, vt de patratis improbe remedium quæreret. Omnia prout acciderant Viro Dei facta titubans propalauit.* Nonnatvs *Equiti, solamina prabens, dixit*: Sicut accusatio falsa, ita & vulnera; nec illa fuit vera, nec ista cruore madentia. Esto securus, quod nec coniux tua castum thorum violauit; nec serui tui pœnas accusationis infideles euadent. *Ad hac maritus replicat*: Illud esse impossibile, cùm gladium cruentum vidisset; *quem protinus euaginans, nullâ sanguinis maculâ, nec cruoris vestigio pollutum, sed limpidissimum, & splendentem inuenit. Tunc S. Cardinalis*: Si mihi non credis, experientiæ crede: in domum tuam repeda, & coniugem castissimam in rebus familiaribus intendentem, nullo vulneris inuolucro laborantem, inuenies. *Exaudiuit* Nobilis, *& domum reuersus coniugem viuam, & prævalidam, prout à S. Viro acceperat, inspectauit. Tunc* Raymvndvs *inter ipsos coniuges pacem firmauit; Vtrûque de innocentia vxoris certiorem fecit; & addidit*: Breui falsitatem famulorum, supplicio mediante, cognituturum. *O res mirabilis! Eo ipso die, serui falsi, Iudicis manus casu fugientes capti; & in multis atrocibus delictis, per tormentorum angustias, aggressores inuenti, capitali sententiâ damnati, ad supplicium adducti, & iuxta patibulum sistentes, publice falsitatem accusationis aduersus Dominam confitentur. Quod illico* Equiti *innotuit. & gratias Domino agens, quia per Sanctum suum, eum à tantis angoribus liberauerat, inposterum vxori sua adhæsit, quam vsque ad vltimum vita sua terminum enixe dilexit. Hinc emanauit ad S. Cardinalem vetusta deuotio, quâ aduersus falsas accusationes, & calumnias, Aduocatum apud Deum existere, profitemur.*

Nobilem vxoricidium se fecisse fatentem, ab errore extrahit.

Vaticinium S. Viri completum.

Aduocatus aduersus calumnias.

Posthæc *magna vis epidemici contagij per totius* Cataloniæ *circulum irrepsit, quæ efficacius animalia, bestias, & pecora depascebat, quàm homines. Perrenit ad S. Cardinalem afflicta necessitas: eius vt succurreret, omnium animalium greges, præpositâ benedictione, sanauit. Quare in posterum, ob hanc deuotionem conseruandam, mos in* Catalonia *inoleuit; quod in die sui transitus, animalia omnia ad Ecclesiam, quâ eius sacra pignora conquiescunt, referantur, & circumcirca Basilica atrium voluentur, eo modo, quô in multis partibus Christianorum, fit in die* S. Antonij Abbatis. *Sed & Anno proxime præterito* M. DC.LIII. *quô pessima lues* Tolosatum *terminos infestauit, tanta fuit ægrotantium deuotio in* B Nonnatvm, *quòd, vt asserit* R. P. F. Hyacinthus Cattal *in Epistola* ad R. P. M. F. Michaëlem de Alcantara, *Generalem huiusmodi Ordinis de Mercede, sub datis Die* III. *Octobris ex* Massilia Galliæ, *Anno* M. DC. LV. *ab epidemica contagione, solâ Nominis, & inuocationis* Raymvndi Nonnati *plusquam* Viginti Millia *ægrotantium vtriusque sexus pronuntiatione, liberi permansère*

Contagium à Catalonia explodit.

Necnon ex Tolosatum in Gallia terminis.

Alivd *etiam mirabile euenit ipsi Beatissimo Cardinali. Nam cum ab*

exordio vitæ suæ nimis fuisset pauperum compatiens, euenit, quòd quadam die, sutis pluuiarum pondere pressâ, vidit vetulum pauperem adeò vestibus destitutum, vt vix pitatijs cooperiretur, & prorsus caput nudum habentem, roreque prolixe madentem. Huius spectaculi intuitu, misericordiâ motus, purpuratum pauperi galerum porrexit; & licet singuli ex famulis, quos secum deferebat, suos vetulo offerrent, vt necessitati famelici subuenirent, hautquaquam S. Vir adsensit: quinimò maluit, vt proprius pauperi Christi deseruiret. Nec sine merito: Num ad Monasterium redux Cardinalis piissimus, Oratorium ingreditur, vt Domino gratias ageret, eo quod ab eo recipere dignaretur, quod illi in paupere restitueret; necnon ad orandum pro famelicis necessitate oppressis; quibus subsidium impertiri feruentius, etiam proprio corpore pignorato, spopondit. In hac contemplatione proraptus, visus est sibi videre hortum amœnissimum, quò quadam pulcherrima Regina, plurium virginum choris stiputa (creditur fuisse Virginem Matrem), flores colligens, & coronam texens, illi obuiam iuit, & dixit: Meritò his sertis coronabitur, qui pauperi, amore Christi, suum galerum obtulit. *Cui Vir Dei respondit:* Nullum aliud præmium accepturum, nisi solum Christum. *Tunc Christus subito adstitit, portans in capite pretioso galerum, quem* NONNATVS *famelico condonârat; significans, quo pacto Christus ipse recipit, quod pauperibus elargitur. Tunc Christus* RAYMVNDO *dixit:* Tu nunc elige ex his duabus coronis, scilicet, spineâ, quam in fronte gero; vel roseâ quam manibus porto, vnam. *S. Cardinalis, desiderio pro eius amore contumelias pati, spineam elegit; quam Christus ipse statim capiti illius adaptauit. Hinc ad se reuersus Vir Dei, toto vitæ suæ tempore, dolore intenso capitis laborauit; quapropter inde huius languoris ex tunc noscitur Aduocatus.*

Pauperibus fuit ex corde compatiens.

Purpuratum galerum pauperi porrigit.

In ecstasim raptus pro galero coronam à Christo recipit.

Cephalalgiam medetur.

GREGORIVS *igitur* IX. *Romanus Pontifex, sciens quot, & quanta patrauerit, Dei indulgentia, mortalibus beneficia, B. Cardinalis intuitu, decreuit, vt hocce lumen in candelabro Vniuersalis Ecclesiæ repositum pelluceret, & ideo* S. RAYMVNDVM *ad Romanam Curiam aduocauit, vt eius assistentiâ fotus, & eius præsentiâ munitus, quæ ad Sedis Apostolicæ auctoritatem, & Ecclesiæ vtilitatem necessaria prouideri viderentur, tanti Viri consilio, & orationibus interpositis definiret. Protinus S. Cardinalis iter disposuit, & vale dicto Patri eius* Petro Nolasco, *cæterisque Religiosis,* Barcinonem *deseruit, &* Cardonam, *petente* Comite, *vt eius mater & vxor ab eo benedictionem acciperent, perrexit. Ibidem post triduum, lætali morbo insultatus, breui compaginem corporis dissoluendam agnouit; quâ ratione, adductis ex suo Monasterio* Barcinonensi *aliquot Fratribus, per pœnitentiæ sacramentum intensis singultibus, & profusis lachrymis, cordisque dolore expiatus, in veram se pergendum patriam præparauit. Infirmitas vires capiebat, corpus vi ægritudinis extenuabatur; ideò Sacramentum Eucharistiæ sanctissimum, per modum Viatici postulauit; & conuocato Parocho, qui illud conferret, prolixius adeò tardauit, vt S. Ægrotus desiderio recipiendi Christi Corpus, ad Dominum, magnâ cordis angustiâ prouolutus, ab eo dulcissimis verbis, ne à tanto fauore priuaretur, efflagitabat. Cum ecce per ostium cubiculi, quo iacebat, processio dealbatorum, candelas ardentes in manibus habentium, & Mercenariorum Ordinis vestibus, & insignijs prænotatorum quos Sacerdotali ornamento indutus, & pyxidem aureum in manibus portans Vir venerabilis sequebatur. Vix chorus iste (Angelorum reputatus, & vltimus Christus) à Dei Seruo fuit visus, cùm è lectulo se eximens, humi prostratus ad pedes Sacerdotis illius, & lachrymas effundens, ab eius manu communionem accepit. Nullus visionem illam videre promeruit, quinimò singuli astantium fulgoris claritate obcæcati, nec quæ acciderant in cubiculo conspexere, nec ipsum S. Cardinalem lectulo cubantem; donec actu finito, processione recedente, astantium terga confusis emblematibus prospexere; quos ad fenestras secuti; ad fumi speciem*

Pontifex Romam B. Virum aduocat.

Cardonæ lætali morbo infirmatur.

Communionem de manu Christi suscipit.

hallu

hallucinati, pompam angelicam, perdito tempore, protinus amisere. Cuius rei nouitate curiosi cubiculum intrantes, & S. Cardinalem genibus flexum inuenientes, oculis in cælum eleuatis prospectantes, totius rei mysterium ab eo exquirere satagebant. At S. Vir tantùm se sacrâ Communione refectum asseruit, cætera sub cordis silentio inuoluens. Post hæc ad lectum cùm fuisset reuersus, eleuatis in cœlum brachijs, & oculis, magnâ deuotione, & voce sonorâ exclamauit : In manus tuas Domine commendo spiritum meum ; *eius felix anima ad suum Creatorem properauit, Dominicâ vltimâ Augusti, id est,* Die XXIX. *eiusdem, Anno Domini* M CC. XL. *Eius facies sanctissima remansit splendida, decora, & lucens, lætitiam, & serenitatem demonstrans. Corpus, licet æstiuo tempore, insepultum per* XV. *dies, absque corruptione, imò fragrantissimum odorem spirans perseuerauit. Cognitâ equidem S. Viri dormitione, ad locum, & loculum quò sanctum asseruabatur cadauer innumera Populorum turba deuenit, vt S. Cardinalem videret, & veneraretur; vel si posset aliquam ex eius vestibus Reliquiam aucuparetur: quarum frustis iam experimento probauerat, Deum, Sancti* NONNATI *interuentu, mirabilia patrasse, & per totam adiacentium vicorum viciniam, illud in comperto esse.*

Deo spiritum reddidit.

CIRCA *locum, quo Sancti* Corpus *esset collocandum, noua inter* Comitem Cardonensem, *& Monasterium Marianum* de Mercede Barcinonense, *fuit exorta contentio. Comes pro se mortis B. Cardinalis euentum in domo sua accidisse firmabat.* Monasterium *verò cadauer gloriosum tanquam sui alumnum petebat. Rem omnem compositionis calculus mira modo sedauit; nam cognitis vtriusque partis allegationibus per Regem* Iacobum, *Episcopum* Barcinonensem, *&* Petrum Nolasco *ad concordiam ventum, scilicet, quod* Corpus *supra mulam, oculis orbatam, appositum eáque libere derelictâ, vt quocumque voluerit pergeret, in eo loco reponendum, quò sisteret, decreuerunt. Ita factum, & mula viam Oppidi* Portello *arripiens, iuxta domum Parentum sancti Viri genua flectens, indeque longius procedens, ad Ecclesiolam* S. Nicolai *Episcopi, vbi* RAYMUNDUS *sua iuuentutis tempore, illa à Matre Virgine, dùm Pastorem ageret, beneficia in exordia huius relationis scripta, receperat, peruenit. Stetit ibidem animal immobile iuxta ostium Basilicæ, quo viso per partes,* Corpus *illico de mula depositum, & in Ecclesia collocatum, ibidem sepulturam accepit, & Ecclesia inposterum commutato titulo,* S. RAYMUNDUS *cœpit vocitari. Quibus omnibus intellectis per Regem, Episcopum,* & Nolascum, *qui illam compositionem, partium assensu, meditauerant, intellectis, ad constructionem cœnobij in eadem Ecclesia pro Fratribus* Mercenarijs, *animos applicuerunt; qui post Quindecim annos factus est, vt postea dicemus. Nec in itinere à* Cardona *ad Ecclesiam* S. Nicolai *defuere prodigia; Nam cùm à longe multitudo popularum, aut deuotione commota, aut curiositate protracta, animal sarcinam* Corporis *Serui Dei cum luminaribus accensis vehens sequeretur, & in medio itineris validus ventus exortus pluuiam maximam exhauriret, vidit qualiter candelas accensas, quæ iuxta sacrarũ exuuiarum sarcophagum reposita lucebant, nequaquam vllo temporis interuallo extinctas fuisse. Nec in hoc meta: Nam per quodcumque oppidulum, cuius terminos mula transibat, & intrabat subitò cymbala Ecclesiarum, nullo mouente sonitum emittebãt, non absque stupore, & lætitia popularum, spectaculum insequentium. Mors gloriosa, & miracula in eius transitu operata, protinus totam* Hispaniam, Galliam, *&* Italiam, *inuadere, ipsamque* Romanam *Vrbem; quâ cognita* Gregorius *Pontifex, qui S. Cardinalem spectabat, licet intus spirituali iubilo gloriaretur, foris verò mæstitiam, & dolorem manifestauit, eo quod suo tempore tanti Viri virtutibus priuaretur, & ideò publice dixit:* Quod RAYMUNDI Cardinalis interitu eius Religionis Patrem, & Protectorem; Hispania insignem, & meritissimum Filium, & Ecclesia Catholica Cardinalem, & Sanctum amiserint.

Contentio circa locum sepulturæ.

Miraculose in Ecclesia S. Nicolai tumulatur.

Lampades accensæ contra ventum perdurant.

Cymbala, nullo pulsante, dum transit sonant.

Elogium Gregorij IX. PP. de S. Viro.

ſerint. *Poſt eius collocationem in Eccleſia* S Nicolai *concurſus, & occurſus gentium innumerus noſcebatur, quorum alij infirmitatibus oppreſsi ſarcophagum viſitabant; alij donarijs, pro receptis beneficijs ad tumulum ſuſpendendis pergebant; alij votorum memores, ad eorum ſolutionem, eius exquirebant limina. Illinc plures ſanitati reſtituti, redibant ad propria; nonnulli imaginibus, roſarijs, cingulis, & alijs pietatis ſignis, ad eius thecam contactis onuſti, Baſilicam deſerebant; cuius parietes, ſcipionibus, tabellis, catenis, panniſe emortualibus, lampadibus, ceres, & alijs mirabilium inſtrumentis plena, admirationem, & deuotionem influebant; adeò vt ſicut ex Libris Archiui Monaſterij* Barcinonenſis, *& Baſilicæ prædictæ pateſcit, breui annorum curriculo, ad Ter-Centum comprobata miracula pertigêre. Poſt* Quindecim *annos à S. Cardinalis morte*, S. Petrus Nolaſco, *Regis interpellatione ſuccenſus, & ab eo ſuis Regis literis munitus, ad Abbatem Eccleſiæ Collegialis* Celſonenſis, *cui Baſilica* S. Nicolai *pertinebat aggreditur, illamque cum eius territorio, pro conſtructione* Monaſterij *expoſtulat. Annuit Abbas (nondum Epiſcopali dignitate fungebatur) & totus Canonicorum Celſonenſium cœtus, & S.P.* Nolaſco *factâ ſolemni donatione, protinus* Monaſterium *ſui Ordinis conſtrui cœptum, quod ſequentibus temporibus concurſu populorum, & eleemoſynarum pronentibus inſignem perfectionem accepit. Dùm verò idem* B. P. Nolaſcus *in primitiua fabrica deſudaret, ei S. Cardinalis apparuit, & ſui obitus diem aperuit, futurum Anno ſequenti* M. CC. LVI. *ipſo peruigilio Natiuitatis Dominicæ, dùm medium ſilentium teneret omnia. Quod fideliter euenit, vt ille prædixerat; nam eodem Die, Menſe, Anno, & Hora* Nolaſcus *animam Deo reddidit, licet eius Feſtum non niſi Die* XXIX. Ianuarij *peragatur. Fuit igitur B. Cardinalis* NONNATVS *in omnibus infirmitatibus celebris medicina, & ſpiritale remedium, ſed maxime eius aduerſus ſterilitatem elucet inuocatio; necnon parturientibus efficax amuletum; adeò vt S. Viri precibus ſteriles fœminæ duplicatis fœtibus, prægnantes in difficilioribus partibus enixæ, auxilia ſpecialia, & remedia ſingularia perſentiant.*

Miraculorum numerus infinitus.

Monaſterium in loco ſepulturæ conſtruitur.

Nolaſco diem obitus prædicit.

Sterilibus, & parturientibus auxiliatur.

ERGO *ob eius egregiam ſanctitatem, prodigioſa miracula, & cumulatiſsimas virtutes*, S. R. E. *Beatiſsimum Cardinalem* RAYMVNDVM NONNATVM *Eccleſia Catholica canonizauit, ad Annum* M. CCCC. XIV. *Sed quia eius non celebrabatur feſtiuitas, niſi in eius* Monaſterio, *quô eius ſacra pignora quieſcunt, & in aliquibus alijs Eccleſiæ Cataloniæ, impetratum fuit Apoſtolicum Diploma, Anno Domini* M. DC. XXV. *à felicis recordationis* Vrbano VIII. *Pontifice Maximo, re cum Congregatione Rituum conſultâ, quo iubetur, quod huiuſmodi* Feſtum, *cum Miſſa, & officio poſsit in totu* Mercenariorum *Religione recitari, cuius Breuis talis eſt tenor.*

Bulla Vrbani VIII. PP. pro Officio, & Miſſa in Ordine recitandis,

VRBANVS PP. VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINI Noſtri Ieſu-Chriſti, qui ſeruos ſuos æternæ gloriæ præmio donat in cœlis, vices, quamquam immeriti, gerentes in terris; ex iniuncto Nobis Paſtoralis officij debito, procurare tenemur, vt eorundem Seruorum Chriſti debita veneratio in dies magis promoueatur, & laudetur Dominus in Sanctis ſuis. Quam obrem fidelium quorumlibet, præſertim verò Numinis obſequijs ſub ſuaui Religionis iugo famulantium, votis, quæ peculiarem Sanctorum huiuſmodi cultum reſpiciunt, libenter annuimus, pro vt conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Sane dilectus filius *Ioannes de Quintanilla*, Procurator Generalis Ordinis Fratrum B. MARIÆ *de Mercede, Redemptionis, Captiuorum* totius Ordinis huiuſ-

modi

modi nomine, Nobis nuper exponi fecit: Quod vniuersus Ordo prædictus, pro eo, quem erga S. RAYMVNDVM NONNAT, eiusdem Ordinis, dum vixit professorem, ac S. R. E. Cardinalem, gerit deuotionis affectu; ac ad augendam Christi fidelium, erga illum, deuotionem, Officium, & Missam de eo, vt infra, recitari, & celebrari posse summopere desiderat. Quare nobis humiliter supplicari fecit, vt pijs eiusmodi votis annuere, de benignitate Apostolica, dignaremur. Nos igitur Ordinem præfatum, specialibus fauoribus, & gratijs prosequi volentes, ac singulares eius personas à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutas fore censentes, supplicationibus eiusdem Ioannis, quo supra nomine Nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati, de Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, sacris ritibus præpositorum, consilio, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus, in vniuerso Ordine præfato SANCTI RAYMVNDI huiusmodi cum officio & Missa de Communi Confessoris non Pontificis, iuxta Rubricas Breuiarij, & Missalis Romani, celebrari libere, & licite possit, & valeat Apostolica auctoritate, tenore præsentium, facultatem concedimus, & impertimur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, aut quatenus opus sit, dicti Ordinis etiam iuramento, confirmatione Apostolicâ, vel quauis firmitate roboratis, statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, quod præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica positæ, vel constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si fuissent exhibitæ, vel ostensæ. Dat Romæ apud S. Mariam Maiorem, sub Annulo Piscatoris, Die IX. Maij, M. DC. XXVI. Pontificatus Nostri Anno III.
Scipio Cobellucius.

NEC *in hoc tantum interclusi fauores Apostolici, quia hisce nouissimis diebus, scilicet* VII. Augusti *Anno* M. DC. LVII. *ad instantiam* F. Michaëlis de Alcantara *supra memorati decretum* S. R. *Congregationis, de* Die XIX. *Mensis*, Iunij, *Anno* M. DC. LV. *emanatum, quo nomen Sancti* RAYMVNDI NONNATI *in* Romano Martyrologio *apponi censetur; fuit à* S. D. N. D. Alexandro VII. *Pontifice Maximo approbatum. Quin etiam Sanctitas sua, instante Eminentissimo, ac Reuerendissimo* D. D. Virginio Vrsino *Diacono* S. R. E. *Cardinale titulo* S. Eustachij, *aliud speciale Diploma concessit, vt in eadem Ecclesia* S. Eustachij de Vrbe, *quâ* Cardinalem *egit* RAYMVNDVS, *eius festiuitas quotannis cum officio & Missa celebretur, prout ex eius literis patet, tenoris sequentis.*

Nomen S. Viri apponi iussum in Mart. Rom.

ALEXANDER PP. VII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Breue Alexandri VII. PP. pro officio in Ecclesia S. Eustachij de Vrbe.

INEFFABILI diuinæ bonitatis abundantiâ, nullo licet meritorum nostrorum suffragio, in Sede Principis Apostolorum constituti, pijs Christi fidelium, præsertim sublimi Cardinalatus honore fulgentium, votis quibus virtutum Dominus in Sanctis suis glorificatur, libenter annuimus, prout in eodem Domino conspicimus salubriter expedire. Cum itaque sicut dilectus filius noster *Virginius S. Eustachij Diaconus Cardinalis Vrsinus* nuncupatus, nobis nuper exposuit; ipse pro eo quò erga Sanctum RAYMVNDVM NONNA-

TVM,

tum, Ordinis Fratrum *S. Mariæ de Mercede* Redemptionis Captiuorum, dùm vixit Professorem, & S R. E. Cardinalem, qui (vt asseritur) Diaconiam Ecclesiæ eiusdem *S. Eustachij* pro denominatione sui Cardinalatus obtinuit, gerit deuotionis affectu, Officium, & Missam de eo dicta Ecclesia *S. Eustachij* recitari, & celebrari posse summopere desideret. Nos eundem *Virginium Cardinalem* specialibus fauoribus, & gratijs prosequi volentes, eius super hoc humiliter porrectis, inclinati; quòd de cætero perpetuis futuris temporibus in prædicta Ecclesia *S. Eustachij Festum* eiusdem S. Raymvndi cum Officio, & Missa de Communi Confessoris non Pontificis, iuxta Rubricas Breuiarij, & Missalis Romani celebrari libere, & licite possit, & valeat, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, facultatem concedimus, & impertimur; non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris, *Die* X X. *Octobris*, M DC. LV. Pontificatus Nostri, Anno I. *G. Gualterius.*

Sed *& idem Sanctissimus Iubilaum, & Indulgentias concessit omnibus Christi fidelibus, verè pœnitentibus, & contritis, sacraque Communione refectis, qui Die* XIV. Nouembris, *Anni proximi præteriti* M.DC.LV. *quâ ipse Eminentissimus Cardinalis* Vrsinus Imaginem B. Raymvndi *huiusmodi in prædicta* S. Eustachij *Basilica collocauerat, interfuissent, vt patet ex literis super hoc expeditis, sic:*

ALEXANDER PP. VII.

Aliud quo indulgentias concessit interessentibus collocationi Imaginis B. Viri.

Vniversis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Ad augendam fidelium Religionem, & animarum salutem cœlestibus Ecclesiæ thesauris, piâ charitate intenti, Omnibus vtriusque sexus Christi fidelibus, vere pœnitentibus, & confessis, ac sacrâ Communione refectis, qui Ecclesiam *S. Eustachy de Vrbe*, in *Die*, quâ *Imago* S. Raymvndi Nonnati, Ordinis *B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum* dùm vixit Professoris, ac S. R. E. Cardinalis Diaconi (vt asseritur) eiusdem Ecclesiæ, solemniter collocabitur in eadem Ecclesia, à primis vesperis vsque ad Occasum solis diei huiusmodi, deuote visitauerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. M. Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus; præsentibus pro vna vice tantum valituris. Volumus autem, quod si pro impetratione &c. Datum Romæ apud S Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris *Die* XXIX. *Octobris* M. DC. LV. Pontificatus Nostri Anno I. *G. Gualterius.*

Alia *multa possent in huius relationis contextu miracula huius Sanctissimi Fratris, Redemptoris, Cardinalis, & Sancti referre. quæ Deus per ipsius impetrationem patrauit, sed breuitatis causa omittuntur, hacce Epitaphij ecphrasi contenti.*

Epitaphium.

Nondum Natus eram, sed eram iam tempore Natus;
Nonnatvs *terris; Natus at ipse Polis.*
De ventre extractus, Nonnatvs *limina vitæ*
Transegi, ast vitam perdidit ægra Mater.
Vt viuam, Genitrix extremas exhalat auras:

Febre

Febre cadit Genitrix, vulnere viuo simul.
O magnum pietatis opus! Quod viscera Matris
Scindere compellam, vt Ego luce fruar?
Ergo quid? En sortis iactus conuersus vtrique:
Illa coronatur; Ast Ego castra sequor.
Pastor oues seruo; & Matrem agnosco MARIAM;
Hac pro Matre eluo; hac mihi Mater erit.
NOLASCO, *Matris nutu, propensus adhæsi:*
Candidis en Matris vestibus arma gero.
Redemptoris egi partes, cùm Africa, *Nostra*
Labia, ne doceam, signaculauit atrox.
Posthac ad sacrum conscendi, sorte, Galerum
Purpureum; *ast Christo iam coronatus eram.*
Omnia mors rapuit; sed Christus digna rependens
Munera NONNATO, *Natus ad astra volat.*

HACTENVS Sanctissimi Cardinalis ACTA genuina, in quorum ecphrasi aliqua veniunt disquirenda, vt omnibus faciamus satis, ne inposterùm sit tergiuersationis scrupulus PRIMVM erit circa *Canonizationem* S. Cardinalis. Hanc esse perfectam à *Benedicto* XIII. Anno Domini M. CCCC. XIV. dum ipse personaliter ad visendum sacrum RAYMVNDI Corpus accessisset, quo eius miracula, & prodigia conspexerat & probauerat, referunt F. Bernardus de Vargas in *Chron. Ordin. Tom* 1.*c.*11.*fol.*116. F. Lucas Castellino de *Certitudin. Glor. SS. Canonizat. in Catalog. lit. R.* F. Seraphinus Freytas in *Not. ad Bullar. Mercenar. in Vrban. VIII. Bull.* 2.*fol.*238. Hyppolit. Marrazius in *Vit. S. Raymund. fol.* 52. Nec oberit si dicatur, hanc *Canonizationem* fuisse inualidam, tanquam factam ab *Antipapa*, & schismatico Pontifice: quia *Concilium Constantiense* omnia prædicti *Benedicti* XIII. gesta approbauit, vt ex eo constat *Sess.* 37. vt refert ipse *Freytas*, qui super hoc ad amussim scribit. Insuper quia *Vrbanus* VIII. nec *Alexander* VII. Pontifices Maximi Diplomata, Decreta, & Indulgentias concederent, si minus bene de validitate *Canonizationis* Benedicti constaret. Concesserunt, ergo actus validus fuit, & sequentibus Indultis probatus.

An Canonizatus, & à quo?

Benedicti XIII. acta ante excommunicationem valida.

SECVNDO quatenus ad identitatem *Diplomatis Vrbani* VIII. videndus Codex Bullarij superius citati, à d. F. Seraphino Freytas *Madridij Anno* M. DC. XXXVI. *editus*, vbi Vrbani eiusdem *Bull*, 2.*fol.*237. inuenitur; cuius & meminit Hyppolytus Marrazius in *d. Compend. Vit. fol.* 53.

Vrbani VIII. Breui probatur.

TERTIO de Decretis S. R. C. à Sanctissimo approbatis circa appositionem Nominis Nostri S. Cardinalis in *Martyrolog. Romano*, authenticum apud me testimonium retineo, Romæ editum, & à præfato *Francisco Maria Phæbeo* subsignatum, quod & refert Marrazius *supr. d. fol.* 53. his verbis: *Et vltimamente la Santità di N. S.* Alexandro VII. *ha ordinato, con consulta de la medesima* Sacra Congregatione, *che si ponga il suo nome nel* Martyrologio Romano, *come anco quello di* S. Pietro Nolasco. *E parimente sua Santità ad instanza delli Eminentissimo, & Reuerendissimo Signor Cardinale* Orsino, *al presente Diacono Cardinale della Chiesa di* S. Eustachio, *hà concesso per* Breue *speciale che in questa Chiesa si celebre con* Officio è Missa *perpetuamente la sua Festa, per essere stato, come si è detto* Cardinale Diacono, *di essa. Et anco ha concesso* Indulgenza Plenaria, *per il giorno, che in detta Chiesa de* S. Eustachio; *si collocarà solemnemente la* Imagine *del Glorioso Santo, nel qual giorno di special grazia di N. S. fatta viua vocis oraculo al sudetto Eminentiss. Sign. Cardinale si celebrarà la sua Festa con Officio è Missa; il che sara alli*

Et S. D. N. D. Alexandri VII. Bulla.

Cardinalis Vrsinus collocat B. Viri Imaginem. Romæ.

XIV. de Nouembre *di questo Anno* M. DC. LV. Ex quibus colliges & S. NONNATVM Cardinalem inter Diuos recenſitum, in Martyrologio reponi iuſſum, Officio, & Miſſâ decoratum, & omnibus circunſtantijs ad eius ſanctitatis commemorationem extollendam præditum. Quibus & Nos ſuffulti eius memoriam hic repetere curauimus.

DECIMO SEPTIMO

Kal. Decembris.

Dies XV.

A. DIOLI *prope* Lutetiam Pariſiorum *in Gallia* S. M. MARCELLI EVGENII, *huius nominis I. Epiſcopi* Toletani, *qui cum B.* Petrum *Apoſtolum inſequeretur pediſequus, quem in* Hiſpanias *eſt comitatus, à quo* Toletanus *effectus Antiſtes, poſt Galliam digreſſus, pro fidei veritate comprehenſus, ad martyrij coronam acceſſit.*

B. MVNOBRICÆ *in Hiſpaniæ Celtiberia* S. DEMETRII, *qui coram* Deciano *Præſide, propter fidem ſuſceptam, non ſolum Chriſtum verum Deum eſt profeſſus, ſed etiam idola eſſe dæmonia viriliter defenſauit, hinc ferali mucrone impetitus, & caput cuſpidi, & Deo ſpiritum intrepidus reddidit Agoniſta.*

C. AVSTRIÆ *in Germania* S. LEOPOLDI, *illius Prouinciæ* Marchionis, *qui cum ex genere* Hiſpano, *primò per* Fauiniam *Faulla, poſt per* Thiſiennam *Beremundi Regum* Legionis *filias originem deduxiſſet, vt poſtmodum Auſtriaca Auguſtiſſima Domus, & tot Hiſpanorum Principum efficeretur Patronus, Confeſſor inclytus ad cœleſtem Curiam virtutibus præeuntibus feſtinauit.*

D. TVRIASSONE *in Citeriori Hiſpania* Tranſlatio *ſacrarum Exuuiarum* S. GAVDIOSI *ipſius vrbis Epiſcopi, ad Monaſterium* Aſſanienſe, *vbi prope* S. Victoriani *Magiſtri exuuias honorificè requieſcit.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTVS M. MARCELLVS EVGENIVS *huius nominis I. Episcopus Toletanus, Martyr.*] Celebris est apud *Toletanos* huius nominis S. Martyris deuotio, & cultus, cuius licet per plura secula sacris lipsanis priuaretur, tandem Deo disponente eius venerabiles adepta est Regia Ciuitas exuuias Tanti Præsulis & Martyris nomen in Tabulis Vniuersalis Ecclesiæ repositum conspicimus apud Vsuardum, & Adonem, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. A. fol.* 705. sequenti elogio: *Natalis* S. EVGENII *Episcopi* Toletani, *& Martyris*, B. Dionysij *Areopagitæ Discipuli, qui in territorio* Parisiensi *consummato martyrij cursu, beata possionis coronam percepit à Domino: cuius Corpus* Toletum *postea fuit translatum.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 187. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan fol.* 245. Ieronymus de la Higuera *in Hispan. MS. fol.* 58. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 172. Petrus Galesinius Die XIII. huius, & perperam, in *General. fol.* 156. *col.* 2. Andreas Saussay in *Gallican. Tom* 2. *fol.* 878. & cæteri recentiores. De eo Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 34 *& Ann.* 50. *n.* 1. *& Ann.* 91. *n.* 8. *& Ann.* 94. *Ann.* 105. *Ann.* 112. *& Ann.* 130. vbi Rodericus Caro, & Franciscus Biuarius, S. Linus in *Vit. S. Petr. lib.* 1. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 100. *n.* 28. *&* 29. & in *Aduersar. n.* 388. Marinæus Siculus *de Reb. Hispan. lib.* 5. Ioannes Vassæus in *Chron. fol.* 138. Petrus de Alcozer *Histor. Tolet. lib.* 2. *c.* 1. Franciscus Pisa *ead. Histor. lib.* 2. *c.* 8. *&* 9. Stephanus Garibayus in *Compend Historial. Tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 12. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 9. *c.* 26. *fol.* 279. D. Laurentius de Padilla *de SS. Hispan. fol.* 26. D. Franciscus de Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 1. *Cent.* 1. *c.* 28. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 1. *à c.* 17. *& seqq.* Antonius Zienca *Histor. S. Secund. lib.* 3. *c.* 10. Blasius Ortiz de *Templ. Tolet. c.* 11. Gundisaluus de Illescas *Histor. Pontif lib.* 6. *c.* 15. Ioannes Mariana *Histor. Hispan. lib.* 4. *c.* 4. Vincentius Bellouacensis *in Specul. Histor. lib.* 10. *c.* 35. Petrus Equilinus in *Catal. SS. lib.* 10. *c.* 62. Antonius de Ribera in *Translat. S. Eugen. fol.* 85. D. Thomas Tamayo in *Verit Dextr. Nouit.* 1. *& seqq.* D. Didacus Castejon in *Primat. Toletan. Tom.* 1. *p.* 1. *c.* 7. §. 1. *& seqq. fol.* 53. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Toletan. Secul.* 2. *fol.* 163. Illustris Comes Morensis *Histor. Tolet.* 1. *p. lib.* 5. *c.* 1. *fol.* 355. Ieronymus de la Higuera *Histor. Tolet. Tom.* 2 *p.* 1. *lib.* 7. *c.* 5 *& seqq.* Alphonsus Villegas in *Flor. SS. Tom.* 2. *fol.* 301. Basilius Santorus in *Flor. SS. Tom.* 2. *fol.* 248. & plures alij, quorum catalogum recensere prolixum. Eius ACTA integra ex omnibus subiungemus, vt in posterum nihil amplius desideretur.

A. Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. MARCI MARCELLI Eugenij Episcopi Toletani huius nominis I. Martyris, ex varijs Scriptoribus.

Origo, & Parentes.

M. MARCELLVS EVGENIVS *ex illustrissimo* Marcellorum *familia oriundus* Romæ *nascitur, cui* M. Marcellus *ex domo, & prosapia* Cæsarum *Pater fuit, qui postquam vrbis Præfecturam feliciter consummasset, apud* Citeriorem Hispaniam *Auguris, & Quæstuarij munera exercuit, &* Carthaginis *mœnia reparauit. Matrem habuit* EVGENIVS Claudiam Xantippem, *ex Athenensium honestissimis familijs oriundam; cuius tãta erat corporis proceritas, vt leporibus* Martialis *Poeta* Hispani *ad eam extollendam ansam probuerit. Qui etiam extra* EVGENIVM, Vita-

lem Archidiaconum Toletanum, Philemonem S. Pauli discipulum, & Martyrem Colossensem in Phrygia, Quartam Marcellam Xantippem S. Probi Laminitani agri Gubernatoris coniugem, & Polixenam Virginem filios produxere, omnes sanctitate illustres, & Martyrum, Confessorumque gloriâ conspicuos. Inter hos autem EVGENII singularis ingenij gloria, & doctrinæ splendor emicuit, nam ab incunabulis sic se totum humanarum literarum studijs dedit, vt in Oratoria, & Poësi proculdubio primum locum obtineret, quibus fulgoribus inclytam sanguinis nobilitatem eminentius illustrabat. Hinc sui temporis viros celebres, Senecam, Persium, Iuuenalem, Martialem, Silium Italicum, Statium Papinium, & alios sibi amicitiâ deuinxit. Cuius cum Romana vrbs tanti viri mores agnosceret, cœpit ab omnibus venerari, & propter stemmatum splendores, & propter eruditionis acumina, & non solum à singulis ciuibus, sed etiam ab ipso Cæsare, qui eius indolem magnifice sublimabat. Per idem tempus è Samaria Romam deuenit Simon ille Magus, Sathanæ primogenitus, à luce veritatis, quâ Princeps Apostolorum Petrus tenebras falsitatis eiusdem euacuauerat, è Iudæa diffugiens. Cuius fallax deceptio sic vanos Populi Romani animos occupauit, quod non solùm illius ciues, & patritij falsis Simonis doctrinis se subdiderint, sed & Senatus Iudices integerrimi, Principe Nerone approbante, decreto sanxissent, vt Magus ille tanquam Deus haberetur, cui statuas illo diuino quoque titulo dedicarunt. Igitur Eugenius tantam in homine virtutem apparentem demirans, cum alijs etiam Simoni discipulus adhæsit; donec, Deo disponente, Simon Noster Petrus Apostolorum Princeps cognitâ Simonis illius strage, quâ Romanorum viscera, & ingenia depascebat, Romam concedens, imposturas, & embolia magica, quæ Simoniacus mendaciorum architectus effinxerat, retexit. Quare EVGENIVS perpensis vtriusque Simonis moribus, & facinoribus, illo pessimo relicto, Nostro adhæsit Apostolo: qui eius candorem cordis agnoscens, desiderium virtutis intuens, & specimen ingenij perpendens protinùs illum inter eius Discipulorum numerum cooptauit. Sed postmodùm (cum Noster Præsul semper Magistri sui Petri Romæ vestigia sequeretur) promulgato Senatus decreto, quô omnes Iudæi Româ exire iuberentur, Apostolorum Princeps eandem Vrbem relinquere compulsus est; & ideò relictis Lino, & Cleto, vt in eius locum necessitatibus Ecclesiæ occurrerent, Africam, & Alexandriam vnà cum EVGENIO eius indiuiduo comite perlustrauit; hinc Ierosolymam deuenit, quâ Concilium indixerat, circa circuncisionis necessitatem in nouiter conuersis ab aliquibus perperam requisitam, quâ Synodo minimè necessariam ad salutem statutum fuit. Post hæc Occidentem Petrus cum EVGENIO petens, Hispanias vt Christi Vicarius adijt, Ecclesias inuisit, vrbes illius regionis paternâ charitate lustrauit, & Christicolas omnes pascuis salutaribus fouit. Inde per varia mundi climata MARCELLVS Magistrum secutus, tandem Romam repedans Pauli comes factus secundò Hispanias cum eo redijt, cuius munere obito, & vrbem iterùm ingrediens, martyrio vtriusque Apostoli Magistri interfuit, quorum sepulturam parauit, in qua mœstus, & plorans aliquantulum temporis nocte, ac die indefessus extitit amor: donec venit ad eum B. Petrus coruscationibus gloria plenus, quem videns MARCELLVS EVGENIVS & contremiscens, illi velociter assurrexit, stetitque ante eum: cui ait B. Apostolus: Frater MARCELLE, non audisti vocem Domini dicentis: Relinque mortuos sepelire mortuos suos: & MARCELLVS ait: Chare Magister, audiui. Tunc Petrus ad eum: Noli ergo quasi mortuum mortuus videaris sepelisse, frater; sed tanquam viuus viuenti, & gaudenti melius conlætare. Relinque mortuos sepelire mortuos suos; tu autem vt per me didicisti, vade, annuncia Regnum Dei. Quo dicto Apostolus euanuit, & EVGENIVS à sepulchro recessit, vt hæc omnia cæteris Petri Discipulis annunciaret. Qui in fide roborati Christi verbum prolixius prædicare cœperunt.

Studia.

Simonis Magi Discipulus fit.

Post Petri Apostoli.

Hispanias adijt cum S. Petro.

Interfuit martyrio & sepulturæ Apostolorum.

runt. Per idem tempus euenit, quòd Flauia Domitilla *ex Cæsarum progenie,* Neteus, *& Achillæus, & alij Apostolorum Discipuli in Insulam Pontianam, ob fidei constantiam, relegarentur: quos vt subuerterent, Gentilium fallacia Romá* Furium, *&* Priscum, *ad ipsam Insulam emisit, qui Simonis Magi mirabilia, & Simonis Petri commenta narrarent, prout illi protinus fecere. Ast Sancti exules Romanorum deceptionem auspicantes nequaquam* Furij, *&* Prisci *relationibus assensere, ideò super hoc* EVGENIVM *Nostrum per* Epistolam *consuluerunt, quorum consultatio præsentibus Insulanis, & consentientibus scripta est, cuius talis est tenor:*

Gentilium fallacia detegitur.

NEREVS, & *Achilleus* Serui Christi IESV, fratri, & Condiscipulo MARCELLO æternam salutem. In Pontiæ Insulæ ergastulum relegati propter nomen Domini Nostri Iesu Christi, gaudemus quidem, sed gaudium nostrum perturbant *Furius*, & *Priscus*, Discipuli *Simonis*, qui propter artes magicas huc in exilium depottati sunt. Aiunt enim á culpa alienum fuisse *Simonem*, porrò Apostolum *Petrum* sine causa eum execratum esse. Cumque diceremus nos Insulæ habitatoribus, ne commendarent eis fidem, memorauimus illustrem, & idoneam personam tuam, quæ possit scripti ipsos efficere certiores, cuiusmodi fuerit *Simonis Magi* vita, & quemadmodum, cùm eius fueris Discipulus, res eius omnes bene cognitas, & exploratas habeas: quas oramus vt præscribere ne graueris, vt homines innoxij ab horum fraudibus, & imposturis liberentur. Gratia D. N. Iesu-Christi tecum. *Erat igitur* EGENIVS MARCELLVS *vir maximæ auctoritatis apud Insulanos, & ideo vnum ex eis elegerunt, qui* Epistolam *istam ad eum perferret, & responsum traheret, hac pactione, vt donec ille responderet, abs* Furij, *&* Prisci *doctriná se subducerent. Quo facto, S. Vir acceptá Epistola sequentem cum eodem Insulano nuntio, Nereo, & Achilleo responsionem direxit.*

Epistola Nerei, & Achillei ad Marcellum.

MARCELLVS Seruus Christi, SS. Confessoribus *Nereo*, & *Achilleo*. Lectis literis vestris, gaudio sum repletus, quòd intelligerem vos in Fide constantes esse, & pro veritate certare viriliter. Et quia scribitis obiectam *Simonis* innocentiam, retexam partim vitam illius, vt ex paucis cætera colligantur. Ego quidem cùm in eius me disciplinam tradidissem, postquam animaduerti hominem esse malignum, & infantium trucidatorem, itemque maleficum, & profractorem, discessi ab illo, & me ad Dominum meum *S. Petrum* Apostolum adiunxi: quem cùm magum diceret, & populum Romanum eius odio inflammaret, de repente eo loco, vbi *Petrum Simon* insimulabat, vidua transit cum multa populi frequentia, filium vnicum efferens tristissima. Id vt vidit *S. Petrus*, ait ad populum *Simoni* credentem: *Deponatis é feretro defunctum hominem, & qui eum excitarit, eius veram esse fidem sentiatis.* Cùm populus ita fecisset, *Simon* dixit: *Si Ego hunc vitæ reddidero, num vos* Petrum *interficietis?* Respondit omnis turba: *Viuum eum concremabimus.* Mox *Simon* dæmonum opera id effecit, vt non nihil moueretur cadauer. Eo viso sublatis vocibus populus *Simonem* prædicat, *Petro* exitium minatur. At *Petrus* vix impetrato silentio, ait: *Si viuit, loquatur, ambulet, cibum capiat, reuertatur ad ædes suas. Si id non fecerit, non dubitetis fallacem esse Simonem.* Tùm vná voce clamauit populus: *Nisi id fecerit* Simon, *pœnam, quá voluit affici* Petrum, *ipse luat.* Simon verò iram simulans fugere voluit, sed populus cum multa exprobratione eum detinuit. Porrò Apostolus *Petrus* ad cœlum manus tollens, ait: *Domine Iesu-Christe qui nobis dixisti*: In nomine meo dæmonia eijcite, infirmos curate, mortuos suscitate, *excita puerum hunc, vt omnis hæc turba cognoscat te esse Deum, nec alium præter te, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto viuis & regnas in in secula seculorum.* Mox puer exurgens, & ad *Petri* Apostoli pedes se

S. Marcelli Eugenij responsum.

Math. c. 10.

 abijciens,

ab ijciens, ait: *Vidi Dominum Iesum-Christum iubentem Angelis, vt propter preces tuas me orphanum restituerent viduæ matri meæ.* Tunc populus exclamans: *Vnus* (inquit) *est Deus, quem* Pertus *prædicat.* Simon autem per præstigias caput canis sibi fingens, fugam capessebat, sed eum retentum, cùm populus vellet flammis comburere, *Petrus* ita dixit: *Præceptor noster docuit nos pro malis bona reddere.* Hinc effecit, vt *Simon* dimitteretur. Is verò vt ad me venit, putans me quid actum esset, nescire, canem ingentem ligauit ad aditum domus meæ, dicens: *Videamus, num sit pro more ad te ingressurus Petrus.* Post horam vnam veniens *Petrus*, signó Crucis edito soluit canem, iussitque eum dicere Simoni, vt cessaret dæmonum operâ popolum fallere, pro quo Christus sanguinem suum sudisset. His Ego visis, accurri ad *Petrum*, eumque reuerenter excepi in domum meam; porrò *Simonem* cum cane expuli. Et canis quidem omnibus se blandum exhibens, solum *Simonem* persequebatur: cumque eum prostrauisset, *Petrus* in Christi nomine præcepit ei, ne vllum corpori eius morsum inferret. Et corpus quidem non attigit, sed vestes adeò lacerauit, vt nulla pars corporis tecta maneret. Populus verò, & inprimis pueri, vnà cum cane eum insectantes, extra Vrbis mœnia, ceu lupum expulerunt: quam ille ignominiam non ferens, toto anno deliruit. Postea Neroni commendatus est, qui eum in suam amicitiam admisit, homo improbus se ipso nequiorem. Apparuit autem in visione Dominus *Petro* Apostolo dicens: *Simon, & Nero pleni malo dæmone, aduersus te cogitant; sed ne timeas; Ego tecum sum, adiungamque tibi* Paulum *Apostolum, cras vrbem ingressurum, pariterque post menses septem cum* Simone *confligetis, eoque superato, & in tartarum detruso, simul ad me victores peruenietis.* Alterâ die venit *Paulus* Romam, quo autem pacto cum *Simone* congressi sint, cùm vos ipsi coram sitis introiti, superfluè mihi visus sum apud vos velle referre, maxime cum *S. Linus* ad Orientis Ecclesias omnem passionis eorum seriem Græce præscripserit.

Hegesipp. l. 3. c. 2. (margin: ¶tch.c.5.)

HIS *sic literis scriptis, & Insulano tradditis, cùm ipse Insulam repedauit, iam SS. Nereus, & Achilleus erant martyrio coronati, quare illas* SSS. Eutycheti, Victorino, & Maroni *tradidit, qui Insulanos congregantes, vt pactum erat, illas omnibus legendas decreuêre: quibus lectis Insulani firmiores in fide redacti sunt,* SSS. Eutycheti, Victorino, & Maroni *dicentes, & postulantes, vt* EVGENIVM *enixius interpellarent, quatenus dignaretur, ad eorum consolationem, aliquem ex suis dimitteret, qui profundius in fide roboraret. Quibus literis acceptis,* MARCELLVS *misit* Victorium Vitalem *germanum suum ad Insulam, qui cum his Christi Confessoribus egit illic annum vnum, & deinde ad fratrem reuersus est, tunc Româ degentem, &* Dionysio *Atheniensium Episcopo, qui paulò ante Vrbem fuerat ingressus, adhærentem; cuius amicitiam à multis retro annis, dùm vterque apud Ierosolymam sisteret, & dormitioni* B. V. MARIÆ *interesset,* EVGENIVS *vt singularem prænouerat, & seruauerat. Igitur Clement, qui Pontificatus vniuersalis Ecclesiæ tenebat apicem, cùm Dionysium abs Atheniensis Ecclesiæ vinculo absolutum,* Galliam *dimittere satageret, et inter alios comites, quos secum deferre opus erat, ad Euangelici seminis propagationem,* M. MARCELLVM EVGENIVM *commendauit: qui Dionysij vestigia secutus vnà cum fratre Vitali, & alijs condiscipulis Gallias peruenere, & Arelatensem vrbem, insigne prorsus in Gallia Narbonensi, & omnium gentium commercijs peropportunum emporium, ingressi, Dionysius tanquam Summi Pontificis Legatus, ibidem loco Trophimi, S. Pauli Apostoli Discipuli, per martyrium sublati, Regulum pedisequum consecrauit Episcopum, & dispositis in ea vrbe ordinibus, & ad syncerum Dei cultum, & mutua inter se officia fidelibus diligenti oratione concitatis, vale dixit;*

Vitalem fratrem ad Insulam Pontiam mittit.

Dionysio Areopagitæ adhæsit, & in Galliam perrexit.

datoque

datoque pacis osculo in interiorem Galliam assumptis Rustico, & Eleutherio comitibus, ac Luciano, Nicasioque, & Quirino penetrare constituit. Hinc Saturninum Tolosam, Eutropium Santanus, Sanctinum Virodunum, & in Hispanias EVGENIVM ablegauit. Qui protinus Dionysij benedictione suscepta, secum deferens Vitulem germanum suum, Auitum, Aulum Cornelium Palmam, Publium Turianum Duumuiros, Zenonem, & Feliculam Diaconissam, & alios comites, iter arripiens, reliquam Galliæ, & Vasconiæ partem penetrans, per Nauarræ populos Toletum deuenit, vbi pacem fidelium conturbatam, Ecclesiarum ministros ærumnis confectos, ob Trajani Principis persecutionem inuenit, Ecclesiam Cathedralem Pastoris solatio destitutam. Tunc virili spiritu roboratus Sanctissimus Præsul protinùs manum ad aratrum apponere incipiens, Ecclesiam suam dilatauit, & Assumptioni Virgineæ dicauit, fideles profugos congregauit, & omnes in fide confirmauit, Clerum instruxit, & auctorauit; gentibus, & Iudæis fidem Catholicam prædicauit, quorum innumeram multitudinem Christo peperit. Post hæc aliquot Concilia indixit, quibus Ecclesiasticam Hierarchiam instituere, & perficere, Primatum suæ Sedis erigere, & firmare disposuit. Quo facto, ad omnem virtutum sarcinam colligendam se accingens, orationi, lectioni sacrarum scripturarum, prædicationi, diœcesis visitationi prolixius vacabat. Hinc aduersantia omnia diluebat; damna quæ imminebant prudentiâ restringebat, & iam secuta remedijs salutaribus sedabat, lapsis fuit mansuetudine comis, rebellibus iustitiâ humanus; famelicis pane liberalis; viduis largitate beneficus, oppressis auctoritate solliertus, & omnibus absque singularitate benignus. Totus in amore Dei incensus, & in proximi charitate inflammatus, Christi fidem, Religionis mysteria, Apostolorum traditiones, Sacramentorum ceremonias, & Apostolicos canones populis prædicabat. Inter huius igitur vitæ operas aliquando ab aliquibus sui temporis clarissimis Viris Toleto visitatus fuit; maximè ab Adriano Imperatore Hispanias lustrante; & ab eius Condiscipulo Dionysio, ab Onesimo S. Pauli Discipulo, qui Carpetaniam fidei prædicatione illustrabat; & denique à SS. Xantippe, & Polixena sororibus, quæ multoties ex Laminio Toletum properantes, à Sanctissimo fratre solatium in afflictionibus, consilium in negotijs familiaribus, & spiritum in Christiana perfectione referebant.

In Hispaniam & Toletum ablegatur.

Eius solertia in Præsulatu. Toletano Hispaniæ.

A multis Claris, & sanctis viris, & scriptoribus visitatur.

IGITVR Sanctissimus Præsul, cum aliquandò grauissima negotia in rebus Hispaniæ sæpissime instarent, & desiderio reuisendi Dionysij Condiscipuli accensus, & vt quæ in credita opere Euangelicæ dispensationis peregerat, ipsi referaret, vicissimque ab eo prouehendæ amplius Christi gloriæ, & salutis Hispaniæ consilia mutuaret, in Galliam profectus, Tolosæ pedem aliquandiù fixit, vt gregem Dominicum, atroci martyrio S. Saturnini I. illius vrbis Pastoris, perturbatum, exterritumque confirmaret. Cui præfecto ad instantiam Honesti Presbyteri, Apostolicæ vitæ, & gratiæ, Honorato Episcopo, rectà Lutetiam Parisiorum tendit; vbi nuper confectum Dionysium cum socijs multiplici martyrio, vulgari famâ perceperat, afflictis vt rebus nouellæ huius Ecclesiæ, tanto orbatæ parente, ac Doctore, studia, operâque suâ suffragaretur. Cùm autem iam pene quatuor Milliaribus Parisijs, loco nomine Dyoilo propinquaret, subito persecutorum rabies, longe, lateque dispersa, inuenit eum cum multitudine credentium. Quem procuratores Fescennini (alijs Sisinij) quasi Patrem, ac Principem cætorarum fidelium interrogauerunt, quem Deum coleret? Quibus Vir Sanctus respondit, se Christianum esse: & se Christum totâ deuotione percolere. Quo audito, statim illum quasi mali magistrum interfici iubent, eiusque Corpus in lacum Mercasij Dioylo proximum, occulte præcipitari constituunt, ne forte à Christianis inuentum, in laudem, & memoriam iste sanctus haberetur. Porrò licet ipsum venerabile Corpus in prædicto Mercasij lacu per ferme ducentos annos iacuerit, Christianis illud pro-

Galliam proficiscitur.

Coronatur.

pter

Corpus in lacu proijcitur.

pter persecutionem infidelium sepelire, vel etiam inde extrahere non audentibus, nulla tamen putredine violatum extitit, aut corruptum. Postquam verò diuinâ largiente clementiâ, persecutorum nominis Christiani cessauit vesania quadam die, vir quidam illustris, multisque locupletatus diuitijs, Hercoldus nomine, in iam dicta villa Dyoilo cùm se sopori dedisset, vidit in somnis astantem sibi quendam senem canitie venerandum, ac dicentem: Surge sanus ab infirmitate, quâ cerneris laborare (erat enim quotidiano typo detentus) & perge ad lacum huic loco contiguum, ibique fratris, & Condiscipuli nostri EVGENII Corpus reperies, quod extrahens cum honore debito sepulturæ manda: nam huic loco magna salus eius patrocinio dabitur, virtutesque plurimæ eius intercessione, ac meritis perficientur. Tunc Vir ille, tàm de visione, quàm de collata sibi sanitate iucundus, surgens diluculo cum omni comitatu suo circummanentium occursu concite ad eundem lacum peruenit. Ibique venerabile Corpus B. EVGENII Martyris prout in visione didicerat inconuulsum, nullâque tabe infectum, ac si eodem die decollatum fuisset, inuenit. Quo de lacu extracto, atque in sarcophagum cum reuerentia, & honore deposito, dùm ipsum ad Monasterium Christi Martyris Dionysij, vt ibi sepeliretur, perducere vellet, ac plaustro impositum, ad locum quo ad idem Monasterium pergitur, deductum fuisset, subitò quinque iuga boum, quæ hactenus plaustrum cum sarcophago veloci gressu duxerant, obriguerunt. Tunc diuersi cœperunt boues stimulis agitare, minis quoque terrere, ac deinde blandis admonitionibus demulcere. Sed illi hæc omnia æquâ lance perpendentes, multitudine populi valde super hoc admirante, gressum omninò figebant, & vltra pergere non valebant. Hæc itaque videns Hercoldus, & quod in visione audierat, quia illum requiescere oporteret Dyoilo recordatus, rogauit vt omnes Dominum exorarent, quatenus dignaretur ostendere, quo in loco ipse Martyr Domini sepulturam deberet habere, iussitque omnes boues, duobus exceptis, resolui à loris. Populo autem Dominum rogante, Duo boues qui ligati remanserant, gradu sic concito, cum vehiculo currere cœperunt, ac si nihil ponderis ducerent, populisque mirantibus, ac plaustrum cum laudibus, & hymnis prosequentibus, statim vt animalia, non humano, sed diuino ductu, in prædium Vici Dyoilo peruenerunt, in eadem loco, vbi postmodùm diù requieuit Corpus venerandi Martyris, gradum fixerunt, nec vlterius perrexerunt, quæ licet minime loquerentur, statu tamen corporis ostendebant, quo in loco sancta membra Martyris poni deberent, docta scilicet ab illo, qui dudùm os asinæ loqui docuerat. Tunc Dominus prædij dedit ipsum Deo, & Sancto Martyri EVGENIO. Sicque venerabile Corpus ibidem honorificè sepelierunt, ac cellulam desuper construxerunt. Cum ergo per aliquot secula in eo loco sacra pignora quieuissent, multa per S. Præsulis intercessionem Deus fuit operatus insignia. Nam temporibus Regis Pipini fuit quidam miles Hetilo nomine, Princeps cubiculariorum ipsius, ac eidem consanguinitatis affinitate coniunctus, quem immensus capitis dolor ita inuaserat, vt auditum simul perdens, ac visum, omnium qui adhærant, medicorum esset solatio destitutus. Quod vt vidit dominus eius, medicinam carnalem despiciens, & se ad spiritualem conuertens, multis locis, celebri sanctorum memoriâ consecratis, multorum munerum largitiones direxit, diuersisque Monasterijs perlustratis, cùm peruentum fuisset ad venerabile Sancti Martyris Areopagitæ Dionysij Monasterium, SS. Martyribus, ipsiusque loci fratribus diuersi generis, ac ponderis tribuuntur munera, & eorum pro dicto milite suppliciter orationum suffragia postulantur. Nocte verò sequenti, prædicto militi pene morti contiguo, & in Palatio, quod Vermeria dicebatur, iacenti, apparuit B. Dionysius pannis candidissimis decoratus, & condiscipulis septus, qui ipsum, affabili, ac dulci alloquio hortatus est, dicens: Surge frater, & pro posse tuo iter accelera. Fratrisque, & Condiscipuli nostri EVGENII, qui in villa

Post multum temporis inuenitur, & collocatur.

Miraculum in collocatione.

Militem sanitati restituit.

nomine

nomine Dioylo à domo nostra duobus distante Millibus requiescit, non differas visitare limina. Nam eius intercessione, tàm capitis, quàm omnium membrorum tuorum obtinebis commercia. Expergefactus itaque miles, implere cupiens quod sibi fuerat imperatum, diluculò nauim accelerari fecit, quam conscendens, & quantum facultas aderat, nauigio iter arripiens, vectus postmodum equorum auxilio, ad locum in quo Beati Martyris EVGENII Corpus venerabile quiescebat, peruenit. Cumque suspirijs, gemitibus quoque, & fletibus se ibidem S. Martyri deuoueret, & illic iaceret, subito somno parumper arripitur, & exurgens voce clarâ sanum se esse coram omnibus confitetur. Sic itaque sibi redditâ sanitate Monasterium Beatorum Christi Martyrum Dionysij, Rustici, & Eleutherij celeriter adijt, multisque honoribus, ac diuersis muneribus locum ipsum donauit; eorum denique Martyrum, ac B. EVGENII precibus se obnixe commendans in omni apparatu latus, & gaudens ad suum dominium remeauit.

Puella cæca oculorum recipit lumina.

TEMPORE Caroli Magni quadam Puella ab Ebroicensi ciuitate, oculorum lumine priuata accessit ad Tumulum B. EVGENII Martyris, quæ cùm ibi vouisset annis singulis illuc deinceps se venturam, & capitium suum daturam, ita sanata est, vt non reperiretur in ea signum aliquod cæcitatis. Cumque postmodùm sponsionis oblita, cæcitatem maximam incurrisset, tandem iterùm ad S. Martyrem ducta, cum omnibus retro oblatis, quæ ante promiserat, pristinam sanitatem recepit, admonita in somnis, ne amplius quod ipsa vouerat obliuioni traderet.

Obsessam à dæmone, liberat.

SED & quadam Matrona nobilis ex Pago Lugdunensi filiam habens lunaticam, ad Sepulchrum B. Martyris eandem detulit: fatebatur namque Diabolus, qui eam vexabat, cùm per diuersa Sanctorum loca duceretur, quòd antea non exiret, quàm EVGENIO præsentaretur. Cùm igitur illuc adducta fuisset, cœpit Dæmon clamare, dicens: EVGENI à patria, quam possederam me expulisti, modò autem à paruo vasculo me expellens, ire in tormenta præcipis. Hæc & alia loquens voce terribili, vas quod anteà possidebat, reliquit; & sic mater cum filia gaudens ad propria repedauit incolumis.

Blasphemum Militem punit.

TEMPORE Ludouici Imperatoris erat quidam Miles Abbati Hilduino propinquus, qui veniens in villam Dioylum, & quendam hominem à B. EVGENIO curatum inueniens, iussit ei minaciter, vt sibi Presbyterum loci quæreret, ac hospitium præpararet. Illo autem dicente, se potiùs Deo, & B. EVGENIO, cuius precibus sanatus fuerat, seruiturum; dixit Miles ad eum: Modo videbimus, si tuus EVGENIVS liberat te. Et eleuato pugno capiti eius pro posse ictum inflixit, qui elisus ad terram, dixit: Deus S. Martyris EVGENII vindica me de aduersario tuo, qui nomen tuum blasphemare non desinit. Ad cuius vocem arreptus à Dæmone Miles, spumans, ac terribilibus vocibus clamans, in terram dilabitur, homines que volentes ad ipsum accedere ferocissimis morsibus discindebat, ita vt pene nullus accedere ad eum præsumeret. Cumque morti contiguum, & quasi exanimem ad Ecclesiam S. Martyris perduxissent, antequam intrarent Ecclesiam cœpit Dæmon per os eius clamare, & dicere: Ducite me, vel in infernum priusquam ad EVGENIVM me ducatis, quia si me Templum sibi dicatum ingredi videritis, inferiori sum excludendus exilio. Tunc veniens loci Presbyter Reliquias S. Martyris secum detulit, qui Dæmonem sic exclusit, vt homo vita, Dæmon verò deputaretur in inferno tactu sacrarum exuuiarum.

Corpus transfertur ad Monasterium S. Dionysij.

CVM igitur Beatissimus Martyr EVGENIVS apud Dioylum prædictis, & alijs multis miraculis corruscaret, ita vt fama ipsius longe, lateque per Orbem, ob multorum curationem morborum circumuolaret, tandem sanctissimum Corpus eius, præcedente tempore, ad B. Areopagitæ Dionysij Monasterium diuinitùs est translatum, & eiusdem Condiscipuli sui Cor-

pori miraculose, in modum qui sequitur, sociatum. Antiquitùs solebant fieri, sicut & nunc fiunt, processiones ab Ecclesijs ad Ecclesias à Religiosis Pastoribus S. Matris Ecclesiæ, deuotiane populi eos humiliter subsequente. Hoc autem fieri consueuerunt, quoties aliqua vrgens necessitas compulisset, putà si mortalitas hominum, si late vagans pestilentia, si aëris inæqualitas, aut inter Reges, & Principes bellorum immanitas desæuiret. In huiusmodi verò processionibus sacrosancta Reliquia, aut etiam integra Sanctorum Corpora à Religiosis personis in feretris humiliter ferebantur, propter misericordiæ diuinæ subsidium facilius impetrandum. Quadam igitur vice, Deo disponente, accidit, vt venerabiles, ac Religiosi Monachi Dioylenses, apud quos tunc temporis sacrum Corpus B. Martyris EVGENII quiescebat, ad venerabile Monasterium Beatissimi Areopagitæ Dionysij, comitante eos parochianorum sui loci caterua non modica, processionem graui de causa facerent, & secum in feretro sanctissimum Corpus sæpe dicti Martyris EVGENII huius nominis I. Toletanæ ciuitatis Episcopi, quem illuc, vt supra dictum est, B. Dionysius propter verbum Dei euangelizandum direxerat, deportarent. Qui cùm ad Ecclesiam B. Dionysij accessissent, à conuentu loci eiusdem humiliter, ac deuote suscepti sunt. Et sic Corpus gloriosi Martyris, quod secum detulerant, super Altare Ecclesiæ cum debita reuerentia posuerunt, orationibus verò finitis, & Missarum peractis solemnijs, cum iam vellent recedere, accesserunt ad Altare, vt feretrum cum sancto Corpore, quod ibi posuerant, secum vnde venerat, reportarent. Illis verò sanctum Corpus leuare volentibus, mirabile dictu, & fere incredibile, nullo nixu, nullo conamine, nullisque omnino viribus, inde leuari potuit: Sanctus Martyr ostendens absque dubio suo inopinato pondere cum Beatissimo Dionysio se velle de cætero commorari. Quis igitur dolor? Quæ lachrymæ? Quis ve planctus in casu tam tristi animos eorum, qui ipsum attulerant, exacerbasse dicitur? Aut quis ista verbis, vel calamo valeat explicare? Tandem itaque victi, licet tristes & inuiti thesaurum impretiabile reliquerunt, & ad sua cum dolore, & gemitu redierunt. Sed quantò in illis maior tristitia, tantò in nostris vberior lætitia, dùm se vident per gratiam obtinere, quod illi dolebant se fortassis ex meritis amisisse. Recedentibus itaque prædictis Monachis cum mœrore, duo ex Monachis S. Dionysij fide præcipui spe sublimes, & charitate succensi, albis & sericeis cappis induti, circumstante conuentu, accedentes humiliter ad Altare, Corpus sanctum cum tanta facilitate leuarunt, vt nihil omnino ponderis videretur habere, & sic ipsum exinde portantes in humeris cum hymnis, & laudibus, ineffabili quoque gaudio in suo locarunt Oratorio, debito cum honore.

S. Gerardus partem Reliquiarum Bronium defert.

POST multum temporis cùm S. Gerardus in seculo vitam ageret, diuinitus in eum ingens sopor irruit, didicitque in spiritu, siue per diuinam reuelationem, qualiter Broniense Oratorium à Pipino conditum postea esset amplificaturus. Vidit enim in visione Petrum, & Paulum Apostolos sibi adstare: quorum Petrus eius manum accipiens, illum per Ecclesiam, & atrium Oratorij familiariùs circumducit. Sed sciscitante Gerardo, quid sibi eiusmodi ambulatione velit, cœpit eum admonere de construendo Oratorio, dicens eum se locum sibi delegisse, & Filiolum suum EVGENIVM Martyrem sibi cooperatorem adhibuisse. Loci (inquit) huius Patronus Ego esse constitui, postque Deum custos, procuratorque benignus. Hac promissione exhilaratus Gerardus, scire cupiebat, quo pactores ad effectum reduci posset. Quâ nam (inquit) ratione, Pastor egregie, tanti Martyris Ego me sperem aliquot corporis glebis potiturum? Respondit ei Apostolus iucundiori facie; Ita ne Deo quidquam est impossibile? Tu huius rei curam in Deum, & me reijce. Porrò hanc Ædem à fundamento euersam, augustiorem, atque elegantiorem ne differas extruere, & quemadmodum nunc tibi ostenditur, omnem eius structuram absoluere. Interim indicabat ei, & Oratorij formam, & vt qualibet partes con-

struenda

struenda essent. Itaque B. Vir à somno excitatus, Apostolicæ iussionis fuit promptissimus executor, ita vt Oratorium construeret, & illi munus eximium contulerit ex copiosis prædiorum suorum redditibus, quod satis esse posset, eo in loco, Domino seruientibus: illicque Clericorum sodalitatem instituit. Quo facto, multum cogitare cœpit de thesauro, quem B. Apostolus ei in visione promiserat, id est, quâ ratione posset consequi, vt Beati EVGENII *Episcopi, & Martyris* Reliquijs *potiretur. In ea autem cogitatione crebrò eo versante, à Comite* Berengario *in* Gallias *Legatus directus est, &* Luteciam Parisiorum *cùm accedere properaret, & iam ad occasum vergente Sole, tardior hora non sineret vlterius progredi, quosdam è suis iubet opportunum hospitium inquirere. Ipse interim cum paucis veneranda Beatorum* Dionysij, *& sociorum, eius Martyrum limina petens, Deo pias offert preces, & optata Sanctorum patrocinia implorat. Eadem horâ non sine nutu Dei vespertinas preces Monachi persoluebant, quorum voces, & suaues cantiones auscultans, cùm ventum est ad eum locum, quo solet fratrum chorus Sanctorum suffragia specialiter expetere, & iam quidem nominatim expressi essent, audit etiam commemorari* EVGENIVM *optatissimum Martyrem. Absolutis inde vespertinis hymnis, seorsum ex primis fratribus quosdam abducit, eosque ita compellat*: Obsecro vos Domini, & Patres charissimi, vt exiguitati meæ indicare velitis, quis nam ille sit Martyr EVGENIVS, cuius nomen inter cæteros sanctos, à vobis audiui commemorari. *Illi animaduersâ hominis simplicitate, innocentia, & candore, hunc in modum respondent.* Ignoras, Pater venerande, hunc EVGENIVM *Toletanum* fuisse Episcopum, coadiutorem quoque Patroni nostri sanctissimi *Dionysij*, eiusque collegam in spargendo apud infideles verbi cœlestis semine? Qui tamen diris pœnarum cruciamentis confectus, cœlo spiritum reddidit cum insigni triumpho, sui sanguinis imbre perfusus. *His auditis, non potuit vir venerandus animi sui celare lætitiam, sed suum illis desiderium aperiens, & ne cui id reuelent obnixe rogans, ita ait ad illos*: O mihi nimium dilecti, Deoque deuoti Patres, si non molestum esset benignissimæ charitati vestræ, mihi tantillo homuncioni huius Sancti aliquas largiri Reliquias: credite mihi, par pari vobis referrem. *Tum illi multum stupefacti*: Quanam (*inquiunt*) ratione fieri potest id, quod postulas vir beate? Vix enim quisquam sufficere possit omnibus referendis miraculis, quæ ab illo in Gallijs patrata sunt. Vnde, haut secus ac Angelum Dei, omnes EVGENIVM complectuntur. Crede nobis, rem satis difficillimam postulas. *At ille respondet*: Nec sic, quæso, loqui velitis Patres mei, nec mihi huius beneficij spem tam citò eripere. An verò inualida est Domini manus? Numquidquam illi difficile est? Vbi diuina est voluntas, ibi difficultas omnis vt facessat oportet. Vbi verò nulla est difficultas, non potest non præstò esse expedita, & prompta facultas. *Ex his verbis Patres illi magnam B. Viri prudentiam colligentes, animi sui propensam erga ipsum voluntatem prorsus aperiunt, aiuntque ad eum*: Si animum tuum diuinus quandoque compungeret amor, cuperesque hoc in loco Monachus fieri, fortassis Deus votis annueret tuis, vt quod tantopere expetis, partem scilicet Reliquiarum Martyris Corporis obtineres. Hæc quidem nostri consilij summa est: tu quid tibi agendum sit, tecum ipse perpendas. *Quo dicto, fratres abscedant ad sua, &* Gerardus *ad hospitium sibi paratum deducitur: vbi Monachorum verba perpendens, & diuinis auxilijs suffultus, Comitis facultate &* Stephani *Episcopi* Tungrensis *auunculi hortatu præhabitis*, Parisijs *in eadem Monasterio* Donysiano *Monachi cucullam induit. Ibidem pòst magnis laboribus exantlatis, collectis summarum virtutum floribus, & omnium Monachorum adquisitis per humilitatis, & candoris animi discursum desiderijs, sentiens opportunum tempus adesse pe-*

sendi, & impetrandi aliquas S. EVGENII *Pontificis, & Martyris sacras* Reliquias, *fratres pariter congregatos sic allocutus est*: O Patres, & Domini mei, ô diuinæ religionis cultores eximij, o cœli senatores, intra curiam cœlestis paradisi degentes: quas Ego vobis gratias referre possim, qui me peccatorem, & in procellosi huius seculi fluctibus naufragium facientem, in tranquillum vestri Cœnobij portum comiter recepistis? Non est certe hujus apud me facultas vlla, nec possum vnquam tanto beneficio par esse. Sed tamen potest abunde sarcire Deus benignitate sua, quod hominis fragilitas præstare non potest. Quorsum autem hæc mea tendat oratio, paucis vos accipere velim. Cùm adhuc me secularis habitus teneret, & aulicæ curæ plurimum occuparent, sicut mihi testis est Deus, diuina mihi dormienti se visio obtulit, admonens vt in Principis Apostolorum, & eius filij Martyris EVGENII honorem, in ditionis meæ angustijs Oratorium extruerem. Parui Ego, & Domino adiuuante, breui illud absolui, Clericisque illic Deo seruituris attribui, addens pro mea tenuitate, quæ illis ad victum, & vestitum sufficerent. Cùm sit igitur de hoc Martyre diuinitùs apud me facta mentio, supplex oro, & obsecro vos, præserrim cùm singularis Ecclesia vestra tot sit Sanctorum instructa luminibus, vnde tota possit Francia illustrari; vt ea, quam dixi, inops Basilica à me condita, hoc thesauro ditetur, & vobis reddat Deus gratiam in præsenti, & gloriam in futura vita. *Respondent vnanimiter fratres diuino enim instinctu permoti, ita vt non poterant abnuere, quod petebatur*. O EVGENI clarissima Martyrum gemma, quis pro dignitate tuas possit laudes depromere, virtutes exprimere.

Gallia non ne tuis virtutibus enitet omnis?
Nemo tuum petit auxilium, quin impetret illud:
Nam cunctis nosti languoribus ipse mederi.

Deinde ad B. Virum: Magna quidem postulas Pater dulcissime, & quæ cuiuis, te dempto, possent iustissime denegari. Sed quando, vt ais, diuinæ sic placet voluntati, & optime de nobis merita est tua inter nos imitanda vitæ conuersatio, cum multa animi propensione, & alacritate assentimur pijssimis precibus tuis. Nostra enim inter nos omnia, & sunt, & oportet esse communia, magis verò eum Fraternitate tua, cuius facultates nostra Ecclesia possidet; quam obrem & ipsas, quas petis B. EVGENII Reliquias sponte damus, & aliorum quoque exuuias non negamus. *Quibus auditis, omnibus gratias egit* Gerardus, *&* Reliquias *tam* EVGENII, *quam aliorum Martyrum in theca honorifice fabrefacta reponens, citiùs ad suum asportare* Broniense *Oratorium curauit. Quod vt faciliùs, & honorificentius perficeret, relicto* Couinij *nobili deposito, venit ad* Stephanum *Auunculum superius memoratum Episcopum* Tungrensem, *rem illi totam relaturus. Vt vidit itaque nepotem, auditque Episcopus, incredibili perfusus est lætitia. De recepto illo, & in alterum virum tam feliciter immutato ipse sibi gratulabatur: at sua diœcesi multo magis, quam adeò glorioso pignore nepos venire nobilitatum. Sanxit igitur vt ex circumiectis agris omnibus, summa quâ par erat veneratione, conuenirer omnium colonorum multitudo; nouumque illud suarum rerum præsidium per suos fines deducerent. Præcipuâ quadam religione paruerunt omnes, præeunte* Adelhelmo *Archidiacono; qui structis cleri, populique ordinibus, quo solent ritu supplicantes, effudit se vrbe* Fossensi *obuiam tanto hospiti, deinceps que regionis illius tutelari, ac* Bronium *vsque deduxit. Inuidit Dæmon illos Martyri triumphos, eosque (quod sane sæpius consequitur inuidiam) inanitos auxit, Nonnullos è cle-*

ro,

ro, quos plaudentia earum iusto plus extulerat, impulit, vt Episcopo suaderent, ne tantos aduenæ, & ignoti illius sancti honores pateretur, nisi prius eius sanctitatem maturo iudicio haberet exploratam. Et nisi leuitatis labe in re tam graui suum nomen inspergi vellet, autores suat, vt celebres illos populi concursus coerceat, qui vix ad aliquem Apostolorum Principem fierent: confluebat enim ingens multitudo, celeberrimis excita miraculis. Passus aliquid humani Præsul cessit his argutijs. Decretum facturus, Fossis abijt Leodium versus. Malonium vix attigerat, diris ecce torqueri cruciatibus cœpit, quibus nullum vsquam inueniret solatium. Suggessit ipse eam esse leuitatis pœnam, quâ tam facile abduci se sineret in aduersam S. EVGENIO *partem, cuius gratiam apud Deum tam multa, si aliud præterea nihil, clarissime miracula comprobarent. Equis ergo citatis iubet properari, & ante sacras* EVGENII *Reliquias binos cereos accendi tantos, quantum esset thecæ corpus: magna pollicitus insuper, si consequeretur sanitatem. Consecutus est certe integerrimam, statim atque absumpti fuere lucendo cerei. Quare proximâ, quam* Leodij *habuit Synodo, sanxit, totiusque cœtus suffragijs confirmari voluit, vt dies* S. EVGENII *natalis haberetur festus totâ illa regione, quam* Decania, *vt loquuntur* Bronientis *complectitur. Ipsam verò* Broniensem *Ecclesiam ab omni sportula, lustranti suam diœcesim Episcopo, pendi solita, in omnem futuram ætatem esse voluit immunem.*

DEINDE *cùm* Raymundus *Archiepiscopus* Toletanus, *qui* Remensi *Concilio ab* Eugenio III. *Pontifice Maximo, Anno* M. C. XLVI. *habito interfuit, cum nonnullis* Hispaniæ *Præsulibus, pie affectus fuisset, in memoriam* S. EVGENII *suæ Ecclesiæ Parentis, ad eius sepulchrum adorandam, supplex ad* S. Dionysij *Basilicam accessisset, solutisque votis postquam rediisset ad* Hispaniam Alfonsum VII. *Regem instigauit, vt ad munimen patriæ sibi transmitti aliquot* S. EVGENII *pignora, à Rege Christianissimo* Ludouico VII. *cognomine Pio flagitaret. Huius igitur deuotæ petitioni, vt satisfaceret* Ludouicus, BRACHIVM *vnum gloriosi huius cælitis ad eum misit: à quo omni honore susceptum, atque in Primatiali Templo* Toletano *magnifice fuit repositum. Demùm quo* Hispania *integro pignore frueretur, beneficio id accepit* Caroli IX. *Gallicarum Principis. qui instanter hac de re à Legatis* Hispaniæ *obsecratus, reliqua* S. EVGENII *lipsana, Anno* M. D. LXV. *concessit* Philippo II. *Regi Catholico, qui Regijs humeris subiectam venerandam sarcinam intulit religiosissimo cultu, & amplissimo apparatu in primæ Sedis* Toletanæ *Ecclesiam. Ibique gloriosus Ædis, Sedisque Apostolus decentissimo honore conditus, hodie quiescit & colitur in* Capella *subterranea subtus Altare maius constructâ, quam de* Sepulchro Domini *vocant Præstante D. N. Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat in secula seculorum.*

> *Translatio vnius Brachij S. Præsulis Toletum.*

> *Totius Corporis Translatio Toletum.*

HÆC sunt integra, & genuina ACTA Nostri Sancti Præsulis, & Martyris EVGENII huius nominis I. Primatis *Toletani*, quorum ecphrasim erudite probarunt D. Thomas Tamayo in *Nouitat. Dextr. Nouit.* 1. *& seqq.* Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Toletan fol.* 179 Illustris D. Petrus de Roxas Comes Motensis in *Histor. Toletan* 1. *p lib* 5 *c.* 1. & pluribus seqq. D. D. Didacus Castejon in *Primat. Tolet.* 1. *p. c.* 7. §. 1. *& seqq.* ideo omnia in ea recensita repetere prolixum.

QVATENVS ad cultum; in *Breuiario Gothico* Muzarabum iste inuenitur sacer *Hymnus.*

> *Cultus, & Hymni in officijs vetustis, & recentioribus.*

Sancti EVGENII *digna memoria*
Recurrit, Socij, plaudat Ecclesia;
Exulta Gallia *Sancti Martyris*
Sacro ditata pignore.

Alumnus Græciæ *visit* Hispaniam,
Doctor Hispaniæ *reuisit* Galliam,
Docti præsentiam Doctoris Galliæ
Fideli captans pectore.
Patrem desiderat, votum prosequitur,
Iam propè venerat, hostis irascitur,
Sanctus Vir rapitur, quem ensis temerat
Caput vellens à corpore.
In lacu proximo Corpus *submittitur,*
Custodi Optimo pignus committitur,
Recens, vt mittitur, manet longissimo
Sub vnda Corpus *tempore.*
Hercoldus patitur, quem Dei visio
Ex hoc alloquitur in Dionysio,
Salutis pretio Sanctus redimitur
Digno locandus decore.
Sit Patri gloria, sit honor Filio,
Virtus, potentia, laus, iubilatio;
Flamini socio surgat sors socia,
Vt pari constat robore. Amen.

Necnon in alio *Breuiario* S. E. *Toletanæ*, quod vitellinis tabulis exaratum in mea Bibliotheca seruatur, in festo S. Martyris alius extat *Hymnus* sacer, cuius cuius hæc carmina:

N*Oua resutent gaudia,*
Nouitate solemnij,
Quòd pro S. EVGENII
Palma, refert Ecclesia.
Doctè alumnus gratia
Misit hunc Dionysius;
Vt esset solus radius
In tenebris Hispaniæ.
Hanc error idololatriæ,
Sic olim obstinauerat,
Quod veritatis oderat
Cultores, & iustitiæ.
Fortem Athletam fortibus
Vir circumspectus dirigit;
Qui dum errores corrigit,
Ciues facit ex hostibus.
Quos verbo duros reperit,
Claris mouet miraculis;

Et sic ad fidem populis
Mentes compunctas aperit.
Toletum *Præsul inclytus*,
Quo vigebat spurcitia,
A ritus immunditia,
Per fidem lauit penitus.
Vni, Trinoque Domino
Sit salus, virtus, gloria;
Cuius sola potentia
Nullo vallatur termino
Amen.

Vnde extracta Actorum sermes?

CÆTERA quæ in ACTIS continentur ex rebus gestis SS. *Nerei*, & *Achillei* apud *Surium* ex Editione *Mossandri Tom.* 3 *fol.* 147. ex S. Gerardi Abbatis Broniensis apud eundem *Tom.*5 *fol.*21. in Mense Octobri, & à Bartholomæo Fisen *Histor. Leodiens. fol.*252. & alijs transsumpsimus. Translationum vero relationes, primam dedimus supr. *Tom.*1. *Die* XII. *Februar fol.*111. Secundam dabimus iuxta hoc *Tom.* 6. *Die* XVIII. *Nouembr. lit. A.* quam ex Scriptoribus citatis, & citandis excripsimus. *Hymnos* verò se composuisse affirmat Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chronic.n.*137.*fol.*37. his verbis: *Nulla prorsus hoc tempore* S. MARCELLI EVGENII, *Toletani Pontificis memoria: qui in eo tempore, sub* Raymundo *Archiepiscopo* Toletano. *in Monasterio* S. Dionysij *prope* Parisios *inuentus est. Dùm hac scriberem*, Translatio *facta est: iussuque Imperatoris Duos feci* Hymnos *in eius laudem; Alter incipit*: Noua refulgent gaudia. *Alter vero*: S. EVGENII digna memoria. *Quem sicut certe scio fuisse* Toletanum *Pontificem, sic certe scio, ex* Dypticis, *& scriptis non fuisse primum. Qui sanctissimus Vir fuit, & Legatus* Clementis *Papa, Condiscipulus* S. Dionysij, *Discipulus* S. Petri. *Integerrimus, & sapientissimus Vir habetur in magno pretio.*

Et Translationum relatio;

Annus martyrij.

CIRCA Annum agonis, omnium antiquorum, & recentiorum Scriptorum turba consentit, S. Præsulem fuisse martyrio coronatum temporibus *Adriani* Imperatoris, ad Annum C. XXX. vel circiter, vt ex Dextro in *Chron. Ann.*130. & Iuliano Toletano in *Chron. n.*56. Comprobant cæteri Nostrates. Hinc à *Nicolao Fabro*, *Antonio Oiselio*, *Frontone Ducæo Iacobo Sirmondo*, & *Ioanne Sauaro* Gallicanis Scriptoribus, relatis abs Auberto Miræo in *Fast. Belgic. fol.*685. diffugies, qui *Dionysium* Parisiensem Apostolum, & Martyrem non fuisse *Areopagitam* contendunt. Quod si horum dicterium verum esset, nec Noster EVGENIVS, qui fuit *Dionysij* Cōdiscipulus, Anno C. XXX. agonem impleret, sed temporibus subsequentibus, scilicet tempore *Decij*, & *Grati* Consulum, quorum munus peruenit ad Annum Domini CC.LI. vt ex Fastis Consularibus. & Baronio, Spondano, & alijs colligitur *Dionysium* ergo Parisiensem Præsulem & Martyrem, his Cosulibus, occubuisse, ex Gregorio Turonensi *lib* 1. *Histor. Franc. c.* 30. somniant.

Gallicanorum Scriptorum noua sententia respuitur.

Cùm reuerâ *Dionysius* Parisiensis Episcopus & Martyr, *Athenensis Areopagita* fuisset, & secum EVGENIVM Nostrum Gallias iussu S. Clementis I. Pontificis Maximi adduxerit, Hispanias & Toletum maxime exlegauerit, vt ex Dextro, Iuliano, & alijs probant, quoquot superius recensuimus, & patet ex sequenti elogio *Iuliani*.

Probatur antiqua ex carmine Iuliani.

IN S. M. MARCELLVM EVGENIVM I. Antistitem Toletanum, & Martyrem,

ELEGIA.

EVGENIVS *Petrum sequitur, quem fide Magistrum*
Agnouit, deserens dogmata stulta Magi.
Illius in gremium perductus, climata Mundi,
Quæ Petrus lustrat, lustrat & ipse simul.
Tunc vidit Hispanos: *post iam consortia* Petri
Linquens, Romanos condecoratque Lares.
Post Petrum *sequitur* Paulum, *qui munera Christi*
Indidit, & socium tunc vocat ipse suum.
Vtrumque & vidit ob Christi tunc nomen acerba
Passum, dum neci collaque vterque dedit.
Hinc, monitis Petri, *Clementem quærit, & iste*
EVGENII *prorsus extulit ergo fidem.*
Post hæc Hispanas, *dimittit Præsul in oras*
Summus MARCELLVM, *quo duce* Ibera *cluit.*
Areopagitam, sequitur, dùm Gallia *Diuum*
Primitus agnouit, se fore, & esse suum.
Denique Toletum *Præsul peruenit in vrbem,*
Quam sibi iam Christus duxerat almus ouans.
Hic Christi fides illicet incrementa recepit;
Collaque Gentilis subdidit vltro iugo.
Hic & Iudæus, soluta lege vetusta,
Christum fatetur & hominemque Deum.
In Gallos *tandem repedans vultum* Dionysi
Visurus, mortem repperit ipse suam.
En moritur Martyr redimitus tempora lauro;
En Gallus *Diuum concolit atque &* Iber.

Quo Epigrammate prorsus *Nicolai Fabri*, & aliorum superius memoratorum, aliàs doctissimorum Virorum sententia diluitur, maxime stante Eminentissimi Cæsaris Baronij auctoritate in *Not. ad Martyrolog. Roman. Die* IX. *Octobr. lit. B. fol.* 626. sequentibus, vbi aduersus relatos Scriptores, & *Gregorium Turonensem*, & alios hanc sententiam nostram, & aliorum *Gallicanorum* scriptorum defendit, contrarijsque respondet.

Martyrologia.

B. S. DEMETRIVS *Martyr Munebricensis in Hispania.*] Græci, vt ex Petro Galesinio in *Martyrolog General. h d fol.* 157. *col.* 2. deducitur, huius S. Martyris trophæum in hunc diem reijciunt; quorum relationem *Galesinius* assumens, hæc de eo verba profatur: *In Græcia* S. DEMETRII *Martyris. Hic Christianæ fidei accusatus, ad* Publium Præfectum *perducitur; apud quem non solùm magnâ dicendi libertate, religionem Christianam professus, sed falsorum Deorum superstitionem, vehementer insectatus, illius iussu capite obtruncato expetitam à se, tempore, martyrij palmam tulit.* Proculdubio *Galesinius* verbum in *Græcia* addidit, cùm ex more suo,

vt

vt sæpius diximus; quotiescumque in *Græcis Menologijs*, Martyres absque locorum assignatione perlegit, illos in *Græcia* passos scribit. Philippus verò Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.* 445 apud *Abydum* in Hellesponto martyrium consummasse contendit, hac clausula: Abydi in *Hellesponto*, S. DEMETRII *Martyris*. Sed crederem vtrumque hallucinasse, circa locum agonis: Patet, nam in Græcorum catalogis altum silentium de hoc: ideo Flauio Dextro Nostro in *Chron. Ann.* 300. apud Biuarium *Commentar.* 2. *n.* 7. *fol.* 327. sequenti periodo: MVNOBRICÆ *in Celtiberia* S DEMETRIVS *Martyr*. Eadem apud Rodericum Caro *fol.* 102. *col.* 2. D. Martinus Carrillo in *Annal. Eccles. Hispan lib.* 3. *Ann.* 300. deferendum est, tanquam antiquiori. De eodem etiam scribit D. Petrus Mexia in Histor *MS. Mirobricens. c.* 9. qui asserit, Martyrem istum in *Laminitano* in Oppido *Mirabrica*, hodie *Valdepeñas* agonizasse. Sed Vir doctus contraxit errorem, eo quod locus *Dextri* situm agonis apud *Munebricam Celtiberia*, non apud *Mirobr cam* agri *Laminitani* digito demonstrat, scilicet *Munebrega de Aragon*, & hac v ritate transeunt superius citati

Scriptores.

Philippi Mexia lapsus.

SED maior confusio detegitur in placito Didaci de Aynsa Yriarte *Histor. Oscens. lib.* 2. *c.* 36. *fol.* 292. dicentis, Corpus S. DEMETRII Martyri, *Thessalonicensis* Proconsulis, cuius festa *Dies* VIII. *Octobris* in Romano Martyrologio præscribitur, apud *Araganenses* in Oppido *Loarre*, diœcesis *Oscensis* adseruari. Quia si translationem huius S. Martyris Thessalonica Hispaniam ad prædictum Oppidum, ab ipso præscriptam, perscrutamur, nihil quo pedem certum figas reperire valebis. Varias igitur huius Translationis opiniones Aynsa cumulat. *Primam*, quod quidam Clerici ex *Thessalonica* per *Gallias* sacra pignora traxere, & ad *Castrum Loarre* condidere, sine die, & Consule. *Secundam*, quod tempore *Hispanici* excidij, Christiani Sarracenorum iniurias timentes, in illud *Castrum* confluxere, & ibidem sacras exuuias, quas secum detulerant, reposuere. Ergo ante excidium *Hispanicum*, sacræ glebæ apud Hispanos. *Tertiam*, quòd *Sanctius Ramiri* Rex *Aragonia* illa sacra lipsana in ignobili loco inueniens, adorans, & secum deferens, eadem in præfato *Loarrensi Castro* conlocauit. Quid ergo? Crederem proculdubio, *Primam* opinationem commentitiam esse, & anilibus fabellis consarciuatam, ideoque respuendam. Verisimiliores cogito *Secundam*, & *Tertiam* vel quia Christiani Celtiberi *Munebricenses*, cognitâ Sarracenorum irruptione, collectis sacris pignoribus sui Martyris DEMETRII, Castrum *Loarrense* perrexere, ibidemque ea locauere: vel quia Rex *Sanctius Ramiri*, cum Celtiberiam in suam recuperaret ditionem, inuentis sacris exuuijs B. DEMETRII Martyris *Munebricensis* in eodem Oppido, forte diruto, aut alibi, illas in præfatum *Castrum* transuexit, quo feliciter reconduntur, & honore debito coluntur. Hinc traditioni ansam præbuit ignoratio Martyris Celtiberi, quæ insigniorem hoc est, Thessalonicensem, inueniens, illi honorem, & cultum impertiri cœpit. Ast, quod non potuit Corpus S. DEMETRII Thessalonicensis, nullis illis temporibus, ab *Aynsa* relatis, in *Hispaniam* transferri, probatur. PRIMO, quia Corpus S. Martyris *Thessalonicensis* in sua Basilica quiescebat, tempore Michaëlis IV. Imperatoris Constantinopolitani, vt referunt *Glycas, Cedrenus, & Zonaras*, qui Imperator eiusdem Martyris ope Bulgaros profligauit, vt notat Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. lit. D. fol.* 624. Die VIII. *Octobr.* Sed iste Michaël in viuis erat ab Anno Domini M. XXXIV. ad XLI. ergo Corpus S. Martyris *Thessalonicensis* non potuit transferri in *Hispaniam* illis temporibus ab *Aynsa* relatis. Maxime quia *Basilius* etiam Constantinopolitanus Imperator eiusdem Martyris Basilicam, quâ sacra pignora quiescebant, reparauerat ad Annum Domini DCCCC. LXXX vel circiter, vt ex *Cedreno* notat ipse *Baronius*. SECVNDO, nam hæc eadem insignis Basilica *Thessalonicensis* cum eadem vrbe, sub Christianorum imperio perseuerauit ad Annũ vsque M. CCC. XCIII. quo *Bajazetes* Turcarum Imperator *Macedoniam*, cuius pars est *Thessalonica*, & eius prouinciæ vrbs, subiugauit, & eius imperio adiecit: Ergo nequaquam tempore *Sanctij Ramiri* Regis Aragoniæ qui viuere desijt ad Annum M. XCIV. vt inquit Ieronymus Zurita in *Annal. Aragon. Tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 31.

Didaci de Aynsa varietas.

Loarrensis Demetrius idem ac Munebricensis.

Probatur I.

Probatur II.

fol. 30.*col.* 2. potuerunt Clerici illi, de quibus in prima opinatione agit *Ayusa*, ex *Thessalonica* trahere pignora sacra *Thessalonicensis* Martyris, cùm ex Historijs constet, eadem perseuerasse in sua Basilica *Thessalonicensi*, ad vsque illius excidium, scilicet ad Annum M.CCC. XCIII. ferè CCC. post *Sanctij Ramiri* obitum. Hinc credcrem sacra illa lipsana, quæ in *Castro Loarrensi* fuere deposita, nequaquam *Thessalonicensis Martyris* DEMETRII, sed *Munebricensis Celtiberi*, fuisse. Nec obstabit relatio *Ayusa*, dicentis, quod in Ecclesia *Loarrensi*, quâ sacra pignora reconduntur, adhuc extare res gestas Martyris *Thessalonicensis* in parietibus depictas: quia error non solùm calamum, sed & penicillum obcæcat. Multa de hoc DEMETRIO *Thessalonicensi* Martyre, dùm essem *Madridij* colligebat D. *Laurentius Coccus* Romanus, bacce litterarum sacrarum eruditione conspicuus.

Resolutio.

Topographia.

MVNEBRICA. Ciuitas vetusta in *Hispania* Citerioris situ, intra *Celtiberia* terminos, XII. a *Bilbili* Lapide, quam parum mutato nomine hodie MVNIEBRIGA dicitur. Hæc diuersa ab illis vrbibus *Lusitania*, *Turdetania*, & *Oretania*, quas MIROBRIGAS vocitant *Ptolemaus*, & Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 8.*c.* 33. & *lib.* 9. *c.* 28. & in *Antiquitat. verb.* Beturia *fol.* 98. Nam istæ in tribus relatis Prouincijs diuerso nomine coagulatæ. Hæc *Celtibera* ab eis multum dissita.

C. S. LEOPOLDVS *Austriacus Confessor.*] Celebris est huius sanctissimi Herois in *Tabulis Ecclesiasticis* memoria, quam repetunt Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. H. fol.* 705. hoc elogio: *In Austria* S. LEOPOLDI, *eiusdem Prouincia Marchionis, quem Innocentius* VIII. *Sanctorum numero adscripsit.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 188. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 145. *col.* 2. Petrus Galesinius in *General. fol.* 157. *col.* 2. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. fol.* 193. & cæteri recentiores. Chrysostomus Enrriquez in *Notis ad Menolog. Cistercienſ. Die* VII. *Septembr. fol.* 302. Antonius Velinghen in *Kalendar Marian. fol.* 629. Elias Reusnerus in *Diar. Sacr. & Prophan. fol.* 170. Ioannes Baptista Mascu lus in *Encom. SS. Encom.* 366. *fol.* 518. Æneas Syluius *Hist. de Principat. Austr. fol.* 326. Cuspin in *Aust. Marchian.* 2. *p fol.* 132. Auentinus *lib.* 6. Raderus in *Bauar. Sacr. vol.* 3. *fol* 46. & alij innumeri, præcipuè qui rerum *Austriacarum* ecphrasim scripsere. Eius ACTA referunt prolixiora Laurentius Surius *Tom.* 6. *fol.* 354. Zacharias Lippeloo breuiora in *Act. SS. Tom.* 4. *fol.* 510. RP. Petrus de Ribadeneyra ex recensione Iacobi Canisij *Tom.* 2. *fol.* 335. à quo & Nos illa dabimus, additâ genealogiâ ex relatione *Merimundensi.*

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. LEOPOLDI MARchionis Austria, Confessoris, ex Varijs Scriptoribus, & R. P. Petro de Ribadeneyra S. I. Clerico.

Origo, & prosapia.

LEOPOLDVS *ob insignem pietatem, cognomento* PIVS, *Austria Marchio, filius* Leopoldi *&* Ithæ *filia* Enrrici *Imperatoris, qui* Leopoldus *Pater, cognomento* Pulcher, *fuit natus ex* Alberto *&* Adelina, *filia* Theodorici *Comitis* Alsatiæ: Albertus *verò fuit ex* Henrico, *&* Mecthilde, *filia* Gorlaci *Comitis* Geldriæ *progenitus.* Henricus *autē habuit Patrem* Leopoldum I. *Marchionem* Austriæ, *& matrem* Richardam, *Ducis* Saxoniæ *filiam* Otbonis *Magni.* Leopoldus I. *nascitur ex* Roberto, *&* Baba *Ducis* Saxoniæ *filia.* Robertus *verò patrem habuit* Hildebrandum, *& matrem* Bonam Eici *Regis* Daniæ *filiam.* Hildebrandus *autem filius fuit* Massilij, *&* Thisiennæ Beremundi *Regis* Hispaniæ *filia.* Massilius *etenim* Emericum, *&* Aureliam *filiam* Bitricis *Regis* Anglorum, *patres agnouit.* Emericus *itidem* Godefridi *Ducis Sueuorum*, *&* Sæuæ *filia Regis Longobardorum filius habetur.* Godefridus *natus est ex* Luytfrido, *&* Fauinia, *filia* Fauilæ *Asturum in* Hispania *Regis.* Luytfridus *verò* Lantfredum *&* Garsillam, *filiam* Gotobaldi *Ducis* Babariæ

parentes

parentes habuit. Lantfredus *denique filius fuit* Gonzonis *Sueuorum Ducis* I *&* Yonæ *Liderici Rectoris Flandriæ filia. Tantis igitur natus, & emulatus splendoribus ab infantia cum lacte nutricis hausisse pietatem visus, quanto ætate, tantò virtutibus etiam proficiebat. Erat admodum compositus, pudicus, comes, & grauis, vanitatis omnis inimicus, in ætate iuuenili vitiorum iuuenilium expers, & quamuis tantus esset Dynasta, tamen medias inter delicias, atque diuitias, erat nitidißimum temperantiæ, pudicitiæ, ac modestiæ speculum. Mortuo Marchioni Patri Noster* LEOPOLDVS *tanquam Primogenitus in regimine successit. Vnde fuit ei occasio magis etiam suam exercendi bonitatem, dotesque quas in eius pectore Deus conclusit. Quare mox regere cœpit, non vt Princeps superior, suorumque subditorum Dominus, sed vt benignus, ac amabilis Pater, non tondere, minus etiam deglubere suum gregem; id est, subditos suos suis exuere facultatibus, sed eosdem fouere, bonisque omnibus cumulare doctus. In iure dicendo seruabat æquitatem temperatam misericordiâ, suosque in pace, concordiâ, & rerum humanæ vitæ necessariarum copiâ conseruabat. Virtute præditos honorabat, & præmijs decorabat: inquietos, & insolentes frenabat, aut suis ditionibus exigebat. Ad summam, talis eius vita fuit, vt omnes eum tanquam viuum virtutis exemplum, sibi sedulò imitandum ob oculos ponere possent. Magno illi præsidio fuit in adquirendis hisce virtutibus vxor eius Agnes Henrrici IV. Imperatoris filia, Princeps pijßima, è qua* XVIII. *omnino Liberos suscepit:* X. *Fæminas,* VIII *Masculos, & quamuis tot esset fœcundo prolibus, tamen in suo statu, præclarum fuit castitatis exemplar, itamque feruens, vt quamuis* LEOPOLDVS *Maritus eius concito ad omnem virtutem, pietatemque gradu contenderet, curentis tamen calcaria admoneret. Itaque hi Principes non ipsi tantùm Deo deuoti, diuinisque obsequijs deditierant, sed vt tales essent etiã subditi, oppidò desiderabãt. Quamobrem Templũ construere, eique ministros attribuere è quibus continuo Deus laudaretur, decreuerunt. Sed cum de loco Ædis construẽda cogitarent, miracula datus est (vt in Vrbe Roma de niue scribitur) diuinâ quasi voluntate, nam ventus coortus flammeolum Agnetis coniugis capite leuiter sublatum, procul ab oculis in remota detulit loca: quod Nono pòst Anno, cùm relaxandi animi gratiâ Vir Dei deambularet, oculosque ad vepres verteret, conspectum super frutice illæsum, & inuiolatum latabundus accepit. Deinde velut Deo iubente, ædificatum Templum est,* B. V. MARIÆ *dicatum, conspicuum, & opulentum, situm in ripa* Danubij, VIII. *à* Vienna *lapide: duratque hodie* Nouum Claustri-Burgum *cognominatum. Sed cùm eius Templi fundamenta iacienda essent, Proceres, & Magnates, qui cum eo aderant, illud monebant, vt ipse primum in fundamentis poneret lapidem. Verum ipse studiosus humilitatis, eorum vanis monitis subridens, Sacerdotum id esse muneris perseueranter affirmauit. Nimirum accersitus Otholici eius Præpositus* I. *lapidem iecit, post alij subsecuti sunt. Finito opert dotem dedit, priuilegio sanxit, ibique Canonicos, quos Seculares vocant, sœcris præesse voluit. Vbi cùm negligentius ministrarent, Canonicos Regulares* B. Augustini, *sanctimonia vitæ præditos, & fidelibus gratos, qui adhuc præsunt, substituit, conuocatis prius ad id opus,* Conrado *Salizburgensi,* Raimario *Patauiensi, &* Romano Curcensi *Episcopis, aliisque non spernendis consultoribus. Deinde vt fortius omnia tenerentur, ab* Innocentio II. *Pontifice Maximo, sine cuius auctoritate omnia irrita existimabat,* LEOPOLDO *per nuntium poscente, confirmata sunt. Extant Pontificis illius literæ, quibus ob præclarum hoc facinus,* LEOPOLDI *bonitatem, ac fidem commendans, etiam* B PETRI *Filium reuerenter ac religiose appellauit. Sed nec hocce* Claustri-Burgense *Templo contentus B Marchio, alterum Monasterium* S. Bernardi, *ædificauit, sub titulo salutifera Crucis in valle nemorosa,* XII. *à* Vienna *lapide: in quo quam plurimi Monachi, & ministri abunde aluntur. Restaurauit, & aliud à Ætatoribus suis fundatum,*

Infantia.

Statum Marchionatus mortuo patris recipit.

Vxorem duxit Agnetem Henrici IV. Imp. filiam.

Diuinitùs ostenditur locus construenda Basilica aptus.

Canonicos Seculares in Ecclesia posuit. Postea Regulares.

Cur B. Petri filius vocitatur.

Alia Cœnobia exstruit, & restaurat.

tum, postea bellis hostilibus vastatum, ideoque amplioribus redditibus ab eo dotatum, Religiosis hominibus in eo degentibus liberaliter sustinendis. Annis omnino quadraginta Marchionatum suum gubernauit magna diuina gloria amplificatione, Ecclesia emolumento, suorum subditorum commodo, & suomet honore. Nam sua sanctitatis radios, quos vndique spargebat, occultare non poterat. Itaque magna fuit virtutis eius existimatio apud alios Principes, Prouincias, ac Nationes, à quibus amabatur, & suspiciebatur, adeo vt plurimi eius videndi, noscendi, seruiendi desiderio flagrarent. Id enim rara, praclaraque virtutis est proprium, vt omnium notitia pateat, ab omnibus astimetur, & ametur, maxime illa Principum, qua sublimiore collocata fastigio, magis omnium est obtutibus exposita. Ergo cùm sua vita cursum feliciter adeò sanctéque consummasset, Dominus hunc Sanctum Marchionem regno nobiliore, & multo gloriosiore donaturus, eundem prius agritudine lethali defecauit. Itaque quemadmodum vixit, ita sancte quoque decessit XV. Die Nouembris, *Anno Domini* M. C. XXXVI. *Innocentio* II. *Summo Pontifice, qui praclaram sanctimoniam eius, & astimauit, & laudauit. Multis eum Dominus miraculis illustrauit, complures energumeni liberati, caci illuminati. surdi, claudi, muti, agrique curati, multa puerpera partu laborantes adiuta, multi denique mortui ad vitam reuocati. Quibus* Innocentius VI. *Pontifex Maximus commotus,* LEOPOLDVM *in numerum Sanctorum referre decreuit, & iam super ea re Legatos in* Germaniam *dimisit, sed increbrescentibus bellis, efficere quod vehementer optabat, non potuit: vel, vt verisimile sit, pullulante etiam* Bohemicâ *haresi, à* Ioanne Hus *nefandissimo haretico excitatâ, coactus ab incœpto destitit. Igitur sanctum* LEOPOLDI Corpus *honorifice vt par erat sepultura mandatum, continuò ad eius sarcophagum ingens agrotorum multitudo accurrere cœpit, vt vix locus daretur tot, tantisque varijs languoribus laborantibus. qui omnes tactu tumuli, & ad S. Virum precatione factâ protinus Dei munificentiâ sani, & liberi reuertebantur ad propria. Postea ad eius* Mausolæum *magnificentissime ornatum hac est insculpta Epigraphe.*

Moritur.

Sepelitur.

Austriaco *Princeps fueram* LEOPOLDVS *in Orbe,*
Iustitia populos, & pietate regens.
Hoc Ego fundaui, Diuino Numine, Templum,
Flammeolo signum dùm mihi ab arce datur.
Innocuus Papa Octauus dùm sederat Vrbe,
Tertius & Casar dùm Fridericus erat;
Hi iussere mei transferri Corporis artus,
Atque inter Sanctos me retulere Viros.
Vt vota exciperent, qua totus dat mihi Mundus,
Nec sinerem cassas vllius esse preces.

HACTENVS Beatissimi Marchionis ACTA quæ ex probatis Scriptoribus delibauimus, in quibus ferè omnia communia, dempta *Genealogia* S. Confessoris in exordio Actorum præmissa, quâ colligitur S. Virum processisse ex *Thisienna* filia *Beremundi* Regis *Legionis* in *Hispania*, & ex *Faninia* filia *Faula* Regis *Asturum* in *Hispania*, ita vt *Thisienna* vxor *Massilij* fuerit VI. Auia, & *Faninia* coniux *Lausfridi* fuerit IX. Auia S. LEOPOLDI. Huius processionis *Genealogicam* arborem ex *Morimundo* Regio Cistereiensum Cœnobio se accepisse fatetur Chrysostomus Enrriquez in *Menolog. Cisterciens. Die* VII. *Septemb. fol.* 302. agens de B. *Ottone Frisingensi* Episcopo. filio S. LEOPOLDI, quam & Nos transcribere decreuimus, & propter probationem originis ex Principibus Hispanicis S. Marchionis, & propter raritatem Codicis *Chrysostomi.*

GENEALO

GENEALOGIA B. OTTONIS FRISINGENSIS Ecclesiæ Præsulis, Filij S. LEOPOLDI *Confessoris, Austriæ Marchionis, ex MS. Morimundensi.*

I. GONZO, vel GOZO *Sueuorum Primus Dux* ex *Tona* filia *Liderici* Rectoris *Flandriæ*, genuit LANTFREDVM, & *Odam*, quæ nuptui tradita est *Arnoldo* Duci Austriæ *Massellanicæ*.

II. LANTFREDVS ex *Garsilla*, filia *Gothebaldi* Ducis *Barbariæ* genuit LVITFRIDVM.

III. LVITFRIDVS ex FAVINIA, filia FAVILÆ Regis *Hispaniarum*, suscepit liberos virilis sexus Sex: GODEFRIDVM, Lantfredum, Gozonem, Tonodorum, Vvelphonem, Etticonem: fœminas autem Tres: Dorotheam, Garsillam, Fauiam.

IV. GODEFRIDVS Dux Sueuorum, ex *Sana* filia *Desiderij* Regis Longobardorum genuit EMERICVM, Vvelphonem Præsidentem *Bauariæ*, Godefridum, Vozonem, Asam, Yonam, Bertham, Signam, Hildegardem, quæ locata fuit Carolo Magno Imperatori.

V. Emericus, ex *Aurelia* filia *Bitrici* Regis *Anglorum* genuit MASSILIVM, Lantfridum Ducem, Desiderium, Sydonem, Vasenium, Esmericum, Gerardum; Addam, quæ data fuit Liderico Comiti Flandriæ; Atheam, quæ tradita fuit Sebaldo Regi Scotiæ; Hermergardem, Aureliam.

VI. MASSILIVS, ex THISIENNA filia BERMVNDI Regis *Hispaniarum*, genuit Conradum, HILDEBRANDVM, Albertum, Ludouicum, Massilium, Tonodorum, Godefridum, Poponem, Theodorum, Sophiam, Theosophiam, Hildegardem.

VII. HILDEBRANDVS, ex *Bona* filia *Etci* Regis *Daniæ* genuit ROBERTVM, Hildebrandum, Gozonem, Hildegardem, quæ locata fuit Carolo Crasso Imperatori, Adelinam, quæ data fuit Carolo Magno Duci Bauariæ.

VIII. ROBERTVS, ex *Baba* filia Ducis Saxoniæ genuit LVPOLDVM, Albertum, Hermannum Ducem Sueuiæ, qui duxit Hilaydem filiam Othonis Ducis Bauariæ, Babam, Helidem, Agnetem.

IX. LVPOLDVS, Primus Austriæ Marchio, ex *Richarda* filia *Othonis* Magni Ducis *Saxoniæ*, genuit HENRICVM, Ernestum, Vittonem, *Albertum*, Hermannum, Othonem, Richardum.

X. HENRICVS, ex *Mecthilde* filia *Gorlaci* Comitis, *Geldriæ*, genuit Ernestum, qui duxit Gisellam filiam Theodorici Ducis Lotharingiæ Mossellanicæ, ALBERTVM, Brunonem, Hermannum, Lupoldum, Bertham, Gisellam, Theodoram, Sophiam.

XI. ALBERTVS, ex *Addina* filia *Theodorici* Comitis *Alsatiæ* genuit LVPOLDVM Ernestum, Albertum, Adelinam, Mechtildem, Ricardam.

XII. LVPOLDVS, ex *Itha* filia *Henrici* Imperatoris genuit LEOPOLDVM, Albertum, Poponem Præsulem Ecclesiæ Treuirensis,

Treuirensis, Getrudem quæ locata fuit Ladislao Principi Poloniæ; Annam quæ data fuit Theodorico Lotharingiæ Mosellanicæ.

XIII. S. LEOPOLDVS, ex *Agneta* filia *Henrici* IV. Imperatoris, genuit Henricum I. Ducem Austriæ, qui duxit Getrudem filiam Lotharij Imperatoris; Lupoldum Ducem Bauariæ; Conradum Episcopum Salzburgensem; Othonem Episcopum Frisingensem; Sophiam quæ locata est Regi Vngariæ; Heildam quæ tradita fuit Conrado Burgundo; Getrudem quæ data fuit Regi Bohemiæ; Iuditham quæ nupsit Marchioni Monferrati; Bertham quæ fuit tradita Duci Poloniæ.

Hucusque *Arbor Genealogica*, à *Chrysostomo Enrriquez* recensita, ex cuius serie dignosces S. LEOPOLDVM filium fuisse *Leopoldi*, nepotem *Alberti*, abnepotem *Henrici*, Trinepotem *Lupoldi* I. Marchionis Austriæ, *Quartum* nepotem *Roberti*, Quintum *Hildebrandi*, Sextum *Thisienna Beremundi* Regis *Legionis* filiæ, & *Massilij*; Septimum *Emerici*; Octauum *Godefridi*; Nonum *Faninia Fauila Regis Asturum Hispania* filiæ, & *Lysfridi* Ducis Sueuorum, Decimum *Lantfredi*, Vndecimum *Gozonis* I. Ducis Sueuorum: & ex consequenti ex *Hispanica* origine per *Thisiennam* VI. Auiam *Beremundi Legionis Hispania* Regis filiam, & per *Faniniam* IX. Auiam, *Fauila Asturum in Hispania* Regis filiam; quo nostra probata remanet assertio. Cui etiam addere libet Epigramma R. P. *Hugonis Sempil* Scoti è S. I. Mathematici præclari, quo S. LEOPOLDI stemmata ennumerans, etiam *Hispanica* delibauit. Illud ausculta:

Sanguine concretus fuit en LEOPOLDVS *in auo*
Progenie illustri, & pietate simul.
Europa quin omne decus iam nobile, in vnum
Congessit, sugens vbera quaque pia.
Illi nam passim Germania *contulit vltrò*
Sanguinis insignis stemmata clara Deûm.
Necnon & Anglia Diuo, sed mage Flandria confert
Excelsos Orbis progenitores auos.
Illius vt decus exaltetur, sanguine floret
Et Danico Diuus, cui quoque adhæret Iber.
Longobardus item concessit inclyta prolis
Munera, qua suxit is venerandus Eques.
Plurima sed quoque Marchio post sanctissimus Orbi
Stemmata relliquit; pignora magna suis.
Si numeres stellas cæli, numerabis & horum
Progeniem, summa hæc gloria stirpis erit.
Hinc Orbis Reges prodeunt, hinc singula Mundi
Lumina, qua populos, lege iubente, regunt.
Sed licet hæc Mundus præstaret stemmata, prorsùs;
Plus illi indubie præstitit vltro Deus.
Nil sibi opus tumba est, pro laudibus vndique Nomen
Sufficit, & vita iam monumenta sua.

Hic

Hic aliquid Augustissimæ Domus Austriacæ inclytum apponere debueram, quod hasce *Notulas* illustraret, sed illud breuitatis ergo omisimus, ne sacra prophanis misceamus.

D. TRANSLATIO *Corporis* S. GAVDIOSI *Episcopi Tyrasonensis.*] Hanc festiuitatem S. E. *Tyrassonensis* concelebrat anniuersario officio *Duplici*, celebri iubilatione, hac die, vt ex *Tabulis* illius Ecclesiæ colligitur, & referunt Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 5 *c.* 91. & in *Topograph. SS. verb.* Tarazona *fol.* 22. D. Martinus del Villar in *Vit. S. Gaudios. fol.* 578. D. Martinus Carrillo *Histor. Episcop. Tyrason. fol.* 334. F. Franciscus Biuarius in *Not. ad Maxim. Chron. Ann.* 534 *n.* 2. §. 9 *fol.* 394. ACTA huius *Translationis* nullus eorum, enumerat, illa dabimus, ex schedis R. P. F. *Ieronymi à S. Ioseph* Carmelitani, qui etiam nobis res gestas huius S. Præsulis, superius *Die* III. *istius Mensis* recensitas, suppeditauit.

Scriptores.

ACTA TRANSLATIONIS Sacrarum Reliquiarum Beatissimi GAVDIOSI *Episcopi Tyrasonensis Confessoris Dei, ex Oppido Scoronensi ad Monasterium Assaniense.*

Mors, & sepultura.

CVM *igitur Beatissimus* GAVDIOSVS, *Discipulus* S. Victoriani *Abbatis, & Episcopus* Tyrasonensis, *iam ætate grandæuus ad Scoronense suæ diœcesis Oppidum se conferret, & ibidem mortis terminum spectaret assiduis ieiuniis, & corporis afflictionibus, tandem in fato concessit, vita sanctissimè actu innumerabilium miraculorum testimonio* III. Nonas Nouembris, *Anno Domini* D. XXX. *Cuius* Corpus *Viri Religiosi, reluctantibus accolis, & innumerâ ægrotorum multitudine, tandem Pontificalibus obuolutum, intra Basilicam B. Virginis* MARIÆ *Dei Genitricis, non sine prodigiorum, & lachrymarum pauperum frequentiâ tumularunt. Cuius sacro pignore dùm ibidem quieuerunt, omnem circumiacentem regionem, & finitimas insignioribus virtutum, & curationum signis cumularunt, adeò vt ad eius tumulum, tanquam ad fontem sanitatum inexhaustum vniuersus occurreret ægrotantium orbis. At temporibus subsequentibus, cùm fœda Sarracenorum manus totas* Hispaniarum *plagas, hostis inhumanus inuaderet, & Sanctorum* Reliquias *dogmaticus comburere satageret*, Nepotianus *Sanctissimi Viri successor, Episcopus* Tyrasonensis, *ne B.* GAVDIOSI *sacros fœdaret exuuios, protinus eas decenti animaduersione collegit, & cum eis ad Aragoniæ Montana transcendens, illas in Monasterium* S. Martini Sarassense, *quod postea* Assaniense *dictum fuit, quò Corpus* S. Victoriani *Abbatis eius Magistri conditum erat, transuexit, & ibidem iuxta thecam Beatissimi Abbatis reposuit. Sed cùm Monasterium illud, Maurorum incursionibus pateret, cùm iam totius* Aragoniæ *populos Agarenus subiugaret intrepidus, visum fuit Christicolis eadem sacra lipsana in securiorem locum adducere, & intra Christianorum terminos collocare. Hinc* SS. Victoriani, & GAVDIOSI Reliquias, *vnicâ thecâ inclusas, ad* S. Ruffinæ *prope* Aynsam, *Oppidum, retulerunt; vbi per multos annos ipsa quieuerunt magno populorum fructu & ægrotantium commodo. Denique cùm amans animus in nullo quiescat, donec rei amatæ securitatis apicem inueniat, sic Catholici* Aragonenses *videntes Ismaëlitorum quotidianas, per illius regionis terminos, irruptiones, & fidelium oppressiones, ne sacra* Corpora *suorum Tutelarium in cruentas Barbarorum manus deuenirent, illa in* Castrum Alquezarense *transtulere. Quo securiori curâ recondita illic quieuere, donec Sanctius Ramiri Rex Aragoniæ Cœnobium Regale Montis Aragoniæ ad Annum* M. LXXXIX. *construxit, quo Simonem Abbatem I. præfecit: qui bellicosissimus, ac Catholicus Rex cùm* Oscæ *obsidionem aggredi conaretur, arcam, in qua pignora* SS. Victoriani, & GAVDIOSI *conseruabantur, ex* Alquezarensi *Castro honorificè in castra*

Translatio ad Monasterium Assaniense.

Post ad S. Ruffinæ Oratorium.

Inde in Castrum Alquezarense.

adduci

adduci precepit, vt tantis sacris pigneribus adiutus, illi Deus de Sarracenis, Catholicæ fidei hostibus, victoriam concedere dignaretur. Ita factum: sed cum præfatus serenißimus Princeps Oscanam *vrbem minime in suam ditionem tunc temporis reducere valeret, quia sagittâ percussus, in eadem ipsa obsidione spiritum exhalarat. filius eiusdem primogenitus & successor, cognomento* Petrus, *obsidionem prosecutus, tandem vrbem prælibatam vi, & armis expugnans, illam è Maurorum faucibus eripuit. Qui Deo, & Sanctis Tutelaribus gratijs actis, eorum* Reliquias *in Monasterium Regale* Montis-Aragoniæ *à Patre constructum collocari disposuit, vt ibidem honorificentiùs custodirentur, & à fidelibus colerentur. Sic igitur sacra lipsana ex varijs locis transuecta, & extracta, tandem in huius Regalis Cœnobij Basilicam translata, ibidem quâ par erat honorificentiâ custodiuntur, non sine miraculorum frequentia, quæ Deus Sanctorum suorum deprecatione, quotidie in ægrotantibus, & varijs languoribus laborantibus patrare consueuit. Cuius excelsum nomen sit benedictum in sæcula.*

Post ad Cœnobium Montis-Aragonia.

HACTENVS relatio istius *Translationis* sacrarum exuuiarum S. GAVDIOSI, Episcopi *Tyrassonensis* à R. P. F *Ieronymo à S. Iosepho* mihi remissa, in qua multum de *Translatione* huiusmodi dubitaui, cùm ex Historijs Aragoniæ nihil de S. GAVDIOSO, tantùm de *S. Victoriano* scriptum inueniam, apud quas, *Sanctium* Reliquias *S. Victoriani* in castra vrbis *Oscæ* adduxisse, reperitur, de lipsanis verò S. GAVDIOSI altum silentium. Quidquid sit, fides stet apud Auctorem, quem religiosum, & eruditum proculdubio cognoui.

DECIMO SEXTO

Kal. Decembris.

Dies XVI.

A. *In Cœnobio* S. Petri Arlancensi *Burgensis diœcesis in Hispania* Depositio SS. PELAGII, ARSENII, & SYLVANI *Monachorum ipsius Cœnobij, qui in virtute præstantes, & in religione constantes, Confessores eximij ad Dominum properauerunt.*

B. BALBASTRI *in* Celtiberia *Translatio* S. RAYMVNDI *ipsius vrbis Episcopi, cuius festum anniuersariâ commemoratione, populorum frequentiâ colitur.*

NOTÆ

NOTÆ.

A. *Translationis Dies probatur.*

SANCTORVM PELACII, ARSENII, & SYLVANI *Monachorum Depositio.*]Horum Trium Sanctorum *Eremitarum* ACTA ſupra *Tom.* 4. *Die* XXX. *Auguſti fol.* 620. deſcripſimus, eorumque *Translationem* in hunc diem reijcimus, quia vt ex antiquis Cœnobij *S. Petri Arlacenſis* monimentis apparet, hoc die iſthæc *Translatio*, ſeu ſacrorum pignorum depoſitio peracta eſt. Cuius relationem penitùs temporum colluuies obliterauit, tantùm ſequentibus ſeculis hocce ſacrum *Epigramma* relinquens Monachorum cura, ne prorſus huius rei geſtæ actio deperiret, inuenio:

> *Conditur* Arſenius, Syluanus, Pellagius*que*
> *Hac in Baſilica, quæ fuit acta Petro.*
> *Hic Monchi inſignes, nec non fortiſsima Chriſti*
> *Virtutum Triplex ſancta corona Fratrum.*
> *Decima Decembris ſexta eſt numerata Kalendis,*
> *Quâ tranſlata pia pignora theca capit.*
> ERA M. C. XXXXVII.

Huius *Eræ* computatio reducitur ad Annum Chriſti M. C. IX. quo peracta creditur iſthæc *Tranſlatio*, de cuius diſpoſitione altum ſilentium apud Scribentes tam *Noſtros*, quam *Monaſticos*, ideo ad vlteriora pergere compellimur, cùm non veniat aliud ad manus, quod ſubiungere poſſimus.

B. *Tranſlationis Acta ex MS. Codice.*

S. RAYMVNDI *Confeſſoris Epiſcopi Barbaſtrenſis Tranſlatio.*] Res geſtas huius ſanctiſſimi Pontificis ex *Hiſtoria M. S. Heliæ* Doctoris Theologi, quam *Barbaſtrenſis* ſeruat Eccleſia, ſupra *Tom.* 3 *Die XXI. Iunij fol.* 574. ſubiunximus; eiuſque eleuationem, & miracula hoc die deſcribere promiſimus. Omnia hæc ex eodem MS. *Codice*, vt à R.P.F. *Ieronymo à S. Ioſepho* Carmelitano accepimus ſubijcere decreuimus.

ACTA ELEVATIONIS, SEV Tranſlationis Corporis S. Raymundi Epiſcopi Barbaſtrenſis, Confeſſoris in Aragonia, ex Hiſtoria MS. Heliæ Doctoris Theologi, & alijs Scriptoribus.

Stephanus Epiſcopus Oſcenſis occiditur.

PER *mortem dicti* S. RAYMVNDI *litteræ Regiæ non habuerunt effectum, neque dictus* Stephanus *ſacrilegus, & inuaſor, & excommunicatus operatus eſt ſalutem animæ ſuæ, atque reſtitutionem, ſed crimina prædicta afferens* Romam *iter arripuit, vt mortuo* RAYMVNDO *confirmationem ſacrilegij, & ſpolij, & cathedræ eiuſdem inueſtituram ſuſciperet. Sed ſuis meritis, & peccatis exigentibus, Deoque minime permittente, vt ſacrilegus in cathedra S. Præſulis ſederet, euenit, vt in itinere, antequam* Romam *acceſſiſſet, miſerabiliter à Latronibus interfectus fuit, & ſocij eius redierunt ſine eo, vt in ſcripturis authenticis probatur, & conſtat. Sed quia memoria Sanctorum in æternum permanet, voluit Deus vt memoria* S. RAYMVNDI *Epiſcopi* Barbaſtrenſis, & Rotenſis, *poſt mortem, & ſepulturam eius, ipſa in ſancta Eccleſia* Rotenſi, *vbi* Corpus *eius ſepultum eſt, mira-*

Gaufridus Episcopus multas reliquias SS. transfert.

cultis prodeuntibus manifestaretur, & magnificaretur à Deo cum nouitate & multitudine recentium miraculorum. Nam innumerabilis multitudo Christianorum, tanquam certo medico & infallibili medicinæ, eius sepulchro confluere cœperunt. Cuius rei causâ Gaufridus *tertius à S. Viro Episcopus* Barbastrensis, & Rotensis, *postquam multa lipsana Sanctorum in quadam Ecclesia intra hortos Ciuitatis* Rotensis, *extra muros sitâ, ibidem sepulta, & ab Agarenis occultata, in honoratiorem locum suæ Ecclesiæ transtulerit, & Confratrium sub nomine* S. Eulaliæ, *cuius se cum Sanctio Episcopo* Pampilonæ, *& cum* Sanctio *Naxara, & cum* Berengario Gerundæ, *& cum* Odone Oscæ, *confratrem fecit, instituerit, animum erexit ad eleuandum sacrum* Corpus B. RAYMVNDI *decessoris, quem iam Summus Ecclesiæ Pontifex canonizauerat, & ita assistentibus prælibatis Episcopis, Canonicis, Proceribus, & populis vniuersis circumiacentibus, sacra pignora intra thecam marmoream* XVI. Kalendas Decembris, *Anno Domini* M. C. XLIII. *includens, ad Aram Maiorem* Rotensis *Ecclesiæ transtulit; vbi Deus eius intercessione multa miracula patrat, de quibus non omnia, sed ea quæ magis necessaria, & veridica, breuiter scribere decreui.*

Dies, & Annus Translationis.

QVÆDAM *Mulier in vico* Rotensi *quandam filiam suam pluribus diebus frebricitantem habuit, de qua febri, nec Medico, nec medicinis curari omnino valuit, ideò ad merita S. Præsulis recursum habuit, dixitque filiæ suæ:* O filia, recordor vitę sanctissimę B. RAYMVNDI, cuius corpus sepultum est in Ecclesia ista Rotensi, qui licet corporaliter obierit, sed in cœlis vitâ perenni viuit. Credo, & confido, quòd si illi te commiseris, & de meritis ipsius spem habueris, à febribus curaberis. *Quæ secundum consilium maternum, illius S. Præsulis auxilio inuocato, febrem cum superfluis humoribus euomuit. Quæ actis gratijs domum læta rediyt.*

Febricitans curatur.

SIMILITER *& alia fœmina ciuis* Rotensis, *quæ cum eadem febrium infirmitate laboraret, inuocato auxilio S. Præsulis, & cum magna deuotione se ipsi committeret, ipso orante, Deoque confirmante, curata fuit, quæ ad gratias referendas ad Ecclesiam accessit, genibusque flexis, ante sepulchrum eius gratias egit, post læta domum suam recessit.*

Item alia.

DVO *Milites Christiani cùm essent incarcerati in quodam Castro Regni* Castellæ, *& nullum habentes remedium, neque exitus, neque solutionis catenarum grauium, exaudientes suffragia, quæ S. Præsul sibi commissis impendebat, decreuerunt se ei libenti animo, & maxima cum deuotione committere, auxiliumque eius implorare, oratione feruenti: statimque soluti sunt à catenis, ianuaque carceris aperta, & sic cum catenis in manibus, & lachrymis in oculis castrum exierunt, & cum eis gratias agere sepulchro eius genibus flexis accesserũt, & dictas catenas ibidem dimiserunt, quæ in vsque hodiernum diem manent, ad testimonium veritatis, & argumentum fidei.*

Duo Milites à vinculis liberantur.

INSVPER *quædam Mulier, quæ lumine oculorum carebat, auditis remedijs quorumcumque infirmorum, meritis S. Præsulis consecutorum, decreuit se tali Medico committere, & eius suffragium deuote implorare, eiusque sepulchro accedere, & noctem in laudibus Dei, & Sancti peruigilem pertransire, & licet statim gratiam non obtinuit, ab oratione minime cessauit, conuersaque ad eius sepulchrum genibus flexis, orationeque deuotâ perfusa, subitò visum recepit.*

Cæca Mulier visum recipit.

DEINDE *quædam alia Mulier, quæ totaliter loqui non poterat, consideratis beneficijs, quæ per S. Præsulem, omnibus ad eum confluentibus infirmis conferebantur, iter simile arripuit, oculosque suæ mentis in eum fixit, genuque flexo ante sepulchrum eius, orationem deuotam protulit, vt dignaretur sibi beneficium sermonis impendere. Qui S. Præsul cum apud Deum Omnipotentem semper assistit, supplicare pro sibi commissis non desinit, etiam sermonem huic Mulieri obtinuit.*

Femina muta loquelam obtinuit.

FINALITER

Item alter mutus sanatur.

FINALITER *vltimum, pro præsenti, miraculum de muto à natiuitate omittere non expedit. Cuidam homini natus est filius, qui perueniens ad ætatem locutionis, semper erat mutus, nec verbum poterat pronuntiare. Sed Pater Spiritu Dei motus, desiderausque sermonem filij sui, cùm fama S. Præsulis per vniuersum circumuolaret, ordinauit tota mente, & deuotiane, ad sepulchrum eius lachrymis profusis ingemiscere, vt eloquium filij S. Præsulis precibus, & meritis consequi mereretur. Tunc Pater, cùm ante sepulchrum cum filio suo, toto cordis, & mentis affectu consisteret, orationibus instabat.* S. RAYMVNDVS, *eâ quâ semper fuerat in terris miseratione commotus, Deum orauit, vt deprecationem patris pro filio deprecantis exaudiret; & verbum quod à natiuitate filius amiserat, ei concederet. Annuit Dei omnipotentia, & sic stante patre ante sepulchrum, mutus sic illum alloquitur: Pater?* Qui respondit: *Fili mi. Tunc Filius: Gratias agamus Deo, & S. Præsuli* RAYMVNDO *eius Seruo, Episcopo* Barbastrensi, & Rotensi *in cælis, & in terris, qui dignatus est mihi loquelam concedere. Plura, & multa alia miracula facta sunt, & vsque in hodiernum diem fiunt, Præstante D. N. Iesu-Christo, qui cum Patre viuit & regnat, & S. Spiritu in secula, Amen.*

ISTA sunt ACTA *Translationis*, seu *Eleuationis* sacrorum pignorum S. RAYMVNDI cum miraculorum relatione, quæ nobis ex schedis MSS. *Heliæ Doctoris Theologi* R. P. F. *Ieronymus à S. Iosepho* suppeditauit; addens, quod licet hodie festum de ea in *Rotensi Ecclesia* non fiat, tamen illud in hoc *Nostro Martyrologia* apponere præcepit.

DECIMO QVINTO

Kal. Decembris.

DIES XVII.

A. CORDVBÆ *in Bætica Hispaniæ* SS. ACISCLI, & VICTORIÆ *Martyrum, qui cùm pro fide, quam religiose colebant excruciarentur, nec minis, nec blanditijs, à suâ confessione deficerent, ille absciso capite ad coronam Martyr accessit; ista mammillis extractis, linguâ auulsâ, & sagittis confossa, ad Sponsi thalamum victrix, victoriæ signaculo, repedauit.*

B. ILORCI *in Celtiberiâ Hispaniæ* S. VICTORIÆ *Viduæ, quæ cùm tempore* Vvandalorum *Hispanias diripientium à militibus, propter Christiani nominis confessionem teneretur, ab ipsis dilaniata, gloriosam martyrio palmam collegit.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTI ACISCLVS, & VICTORIA *Martyres Cordubenses in Hispania Betica.*] Horum SS. Martyrum commemoratio celebris est apud antiquos, & recentiores, & Martyrologos, Bedam, Vsuardum, Adonem, & alios, à quibus Cæsar Baronius in *Roman. lit. C. fol.*708. sequenti elogio: *Corduba SS. Martyrum* ACISCLI, & VICTORIÆ *germanorum, qui in eadem persecutione* (Diocletiani) *iussu Dionis Præsidis sæuissimè cruciati coronas à Domino illustri passione meruerunt.* Conueniunt Dionysius Vasquez in *Castellan. fol.* 188. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 246. *col.*2. Ieronymus de la Higuera *in MS. Hispan fol.*59. Constantius Felicius, licet ASSIELIVM perperam vocitet ACISCLVM, in *Ital.*2.*p fol.*174. Petrus Galesinius in *Generol.fol.*158.*col.*2. Andreas Sauffay in *Gallican. Tom.*2.*fol.*896. De eis agit Clarissimus, & Catholicus Poëta Prudentius Noster in *Peristeph.Hymn.*4. vbi

Scriptores. Antonius Nebrisensis, Ioannes Sichardus, & cæteri Scholiastes ad illud carmen. Ioannes Vassæus in *Chron Hisp.Ann.*306. Ambrosius Morales *Histor. Hisp.lib.*10. *c.*24. Stephanus Garibay in *Comp. Histor.*1.*p lib.*1.*c.*26.*fol.*261. Ioannes Marieta *Histor.SS.Hisp.lib.*2.*c.*26.*fol.*44.*col.*2. D. Franciscus Padilla *Hist Eccles.Hisp.Tom.*1. *Cent.*4.*c.*33. Antonius Vincentius Domenec *Histor.SS. Cathalon. fol.* 109. *col.* 2. D. Prudentius de Sandoual *Histor.Tudens.fol.*38. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugal. c.*12.*fol.*45. D. Rodericus de Acuña *Histor. Braccarens.* 1.*p.c.*30.*n.*4. *fol.*143. P. Martinus de Roa *Histor. SS. Cordubens.fol.*157. Franciscus Biuarius in *Not. ad Dextr. Chron. Ann.* 136.*fol.*238. Petrus Equilinus in *Catal.SS.lib.*10.*c.*70. Cæsar Baronius in *Annal.Eccles.Tom.*2.*Ann.*303.*n.*142. Ex floribus SS. Alfonsus Villegas *Tom.*2.*fol.*142. Santorus *Tom.*2.*fol.*185. Truxillo *Tom.*2.*fol.*2070. & plures alij. Eorum etiam Officium passim in Breuiarijs Hispaniæ tàm Gothico, vbi Hymnus facer, quàm in cæteris Ecclesiarum illius. ACTA Sanctorum ex Tribus Legendarijs MSS. Asturicensi, Segobiensi, & Toletano Montis Sion, necnon ex edito Hispalensi, damus.

ACTA SS. ACISCLI, ET VICTORIÆ, Virginis, Martyrum Cordubensium, ex Tribus MS. Legendarijs, & edito Hispalensi.

Incipit Legenda Passionis SS. ACISCLI, & VICTORIÆ *Virginis, Martyrum Cordubensium, quam passi sunt sub Dione Hispaniarum Præside, temporibus Diocletiani Imperatoris XV. Kalendas Decembris.*

Persecutio.

CVM *Temporibus illis, dùm primùm descendisset in vrbem* Cordubensem *Dion Præses iniquus, & persecutor Christianorum, indicta est ab eo, in eadem vrbe, persecutio Christianis, vt sacrificarent Dijs. Nam per vniuersum Orbem tunc feruebat rabies paganorum, vt si quis contemneret culturam simulacrorum, diuerso sustineret genere tormentorum. Erant namque tunc in prædicta vrbe timentes, & colentes Dominum Iesum-Christum* ACISCLVS, & VICTORIA *Christianissimi, & sanctissimi, qui à primæuo suæ ætatis tempore in Dei laudibus permanebant. Audiens quidam ex officio, nomine* Vrbanus, *de eorum sancta conuersatione, indicauit Præsidi impijssimo dicens*: Inuenimus quosdam, qui contemnunt præcepta tua, & dicunt Deos nostros lapides esse, & nihil, ijs, qui

SS. Martyres Corduba morabantur.

eos

eos colunt posse præstare. *Quod audiens Præses iussit Dei Seruos ad se perduci. Qui cum adducti fuissent, dicit eis Præses*: Vos estis, qui contemnitis sacra Deorum nostrorum? & præuaricatis in populum, vt se ab eorum retrahant sacrificijs? *Cui Beatissimus* ACISCLVS *respondit*: Nos sumus seruientes Domino Nostro Iesu-Christo, non Dæmonibus, & immundis lapidibus. *Dion Præses dixit*: Agnouistis quam sententiam sustinere iussimus, eos, qui sacrificare noluerunt? S. ACISCLVS *respondit*: Audisti tu ô Præses, quam pœnam præparauit Dominus vobis, & Principibus vestris? *Ad hoc Dion intuens ad* S. VICTORIAM, *dixit*: Misereor tibi VICTORIA, vt filiæ meæ: accede ergo ad Deos, & adora eos, vt propitij sint tibi, & peccatis tuis, & liberent te ab errore, quem pateris: si autem nolueris, inferam tibi sæuissima tormenta. *Sancta* VICTORIA *respondit*: Magnam gratiam mihi præstas, ô Præses, dùm ea quæ in me dixisti compleueris. *Tunc Dio* S. ACISCLO *dixit*: ACISCLE cogita pulchritudinem ætatis tuæ, ne forte pereas. *Cui Sanctus* ACISCLVS *respondit*: Cogitatus meus Christus est, qui me de limo terræ formauit. Tu autem pro ignauia tua conaris impellere homines manufactas imagines adorare, quæ nec oculos, nec sensum habent. *Tum iratus Dion, videns, quod nullo modo suis propositionibus assentirent, nec Dijs sacrificare vellent, protinus iussit eos in ima carceris retrudi. Cumque illic introissent, flexis genibus orare cœperunt, meditantes ad inuicem eloquia Dei; & ecce venerunt in conspectu eorum Quatuor Angeli in vasculis portantes prandium salutis. Illis verò gratias de visitatione Angelica, & cælesti conuiuio, Domino referentibus, iussit* Dion *produci de custodia sanctos Dei. Qui cùm adducti fuissent, dixit eis Dion*: Audite me, & sacrificate Dijs, ne deficiatis tormentis acerbis. *Cui* S. ACISCLVS *respondit*: Erubesce Dion, quia non Dij, quos colis, sed sunt idola surda, & muta. *Tunc iussit impijssimus* Dion *Beatos Martyres torqueri, &* S. ACISCLVM *fustibus cædi; Beatam verò* VICTORIAM *iussit vehementer in plantis cædi. Quod cùm impletum fuisset, iterum iussit eos in carcere recludi, dicens*: Claudantur quousque cogitem, quâ pœna eos afficiam. *Alio verò die sedens publice, iussit eruere Sanctos Dei de custodia. Euntes autem milites adduxerunt eos. Videntes autem populi Sanctos Dei vinctos trahi ad prætorium, & vndequaque latentes, voce magnâ clamabant, dicentes*: Domine Deus eorum, adiuua eos, qui ad te confugium fecerunt. *Dion autem iussit eos ante tribunal adduci, & intuitus illos vultu terribili, iussit astantes sibi ministros caminum incendere, & ibi Sanctos Dei præcipitari. Succenso itaque camino, ducuntur Beati Martyres læti, leuantes oculos ad cælum, & misericordiam Dei fiducialiter expectantes; & cùm applicuissent ad caminum, munierunt se sacro signaculo Crucis. Tunc autem ingressi sunt in ignem laudantes, & benedicentes Deum, & Angeli assistentes eis in medio ignis glorificabant Dominum cum ipsis voce laudabili; ita vt sonitum eorum, pene adstantes cuncti ministri audirent. Qui melodiâ confusi statim ad Præsidem accurrentes, et exterriti dixerunt*: Audiuimus, Domine Præses, de camino multas voces psallentium, atque dicentium: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, & alios hymnos, quibus glorificabatur Deus. *Tunc Præses Dion hæc audiens, iussit eos sub festinatione produci de camino ignis ardentis. Videns autem iniquissimus Dion, quia non nocuit eos ignis, sed neque contigit aliquam eorum corporis partem, miratus est valde, & videns in semetipsum sui vultus confusionem, locutus est eis, dicens*: O infelicissimi, vbi tantam artem maleficiorum didicistis, vt vos non læderet ignis? Sed iam deponite magicam artem vestram, & venite, & adorate, & immolate Dijs, vt repropitientur vobis. Ac tu VICTORIA dic mihi, in quo habetis fiduciam, qui in tanta

Ad Præsidem adducuntur.

Constantia Martyrum.

Carcerantur, & Angelica visitatione roborantur.

Cruciantur.

In caminum ignis mittuntur, & liberantur.

S. Victoriæ fortitudo.

ſuperbia perduratis; vel quid de vobis dicitis, aut quid ſperatis? *Dicit ei* S. VICTORIA: Non ne tibi diximus immunde ſpiritus, carnifex, vermis, quia Pater Noſter, & Dominus, ac Saluator Noſter eſt Chriſtus IESVS, cuius nomini omnia genu flectuntur cœleſtia, terreſtria, & infera? *His auditis, Præſes iratus nimium, iuſſit miniſtris ſuis, vt alligarent ad colla eorum lapides grandes, & proijcerētur in flumē. Quod cùm factum fuiſſet, ſuſcepti ab Angelis Dei, erant ambulantes ſuper aquas fluminis, laudantes, & benedicentes Dominum. Mediâ nocte, aſsiſtentibus eis ſuper aquas, facta eſt vox de cœlo, dicens:* Exaudiuit Dominus orationem veſtram. *Statim autem venit nubes lucida ſuper capita eorum, & viderunt Chriſtum Dominum cum multitudine Angelorum hymnos perſonantium. Sancti quippe hac viſione læti effecti, oratione facta, reuerſi ſunt in carcerem. Igitur cùm hæc omnia ſigillatim Præſes crudelis audiret, patientia defecatus, & furore repletus, rotas afferri præcipit, & Sanctos Martyres alligari ſuper ſingulas rotas, & ſub rotis accendi ignem, & oleum ſubinde fundi, vt celerius Sancti conſumerentur. Et cum hoc factum fuiſſet, voluebantur rotæ, & caſſabant corpora Sanctorum. Illi verò oratione inſtantes, vt extingueretur ſubter eos ignis, ne aliquando gratularetur Dion, ſubitò prorupit ignis, & interfecit ex Idolorum cultoribus, numero Mille Quingentos Quadraginta. Videns verò Præſes, quod SS. Martyres nihil mali paſſi eſſent, iuſſit eos deponi de rotis, depoſitos verò ad ſe perduci. Adducti verò, cum eſſent conſtātiores, & cum ſuis reſponſionibus prouocaſſent ad iram, iuſſit* S. VICTORIÆ *mammillas abſcindi. Quod cum fieret ſancta dixit:* Intuere, & reſpice Dion lapidei cordis, quia in virtute Chriſti pro ſanguine lac ex mammillis meis egreditur. *Poſt hæc reſpiciens cœlum ait.* Gratias tibi ago Domine Ieſu-Chriſte, Rex ſeculorum, qui dignatus es præſtare, vt pro nomine tuo omnia impedimenta corporis mei abſcinderentur; ſcio enim quia iam hora eſt, qua me iubeas hunc mundum relinquere, & ad tuam gloriam peruenire. *Et cum hæc, & alia dixiſſet, recludi eos fecit iterum in carcerem. Venientes igitur multæ Matronæ ad eam, audientes ſufferentiam eius, admirabantur, ita vt crederent in Chriſtum fœminæ numero ſeptem. Mane autem facto, iubet impius Dion eos adduci. Qui cum adducti fuiſſent, dixit* S. Victoriæ Tempus ecce tuum VICTORIA. *Cui S. Virgo:* Impie Dion, amodò non erit tibi requies, neque in hoc ſeculo neque in futuro. *Tum Dion non ſufferens iniuriam ſuam, iuſſit linguam eius abſcindi.* B. VICTORIA *leuauit manus ſuas ad cœlum, & dixit:* Domine Deus, Creator omnis bonitatis, qui non dereliquiſti ancillam tuam, reſpice nunc de throno ſancto tuo; & iube me conſummari in loco iſto, quia appropinquauit hora, vt requieſcam in te. *Et cùm tali oratione fungeretur, vox de cœlo audita eſt, dicens:* Immaculati, & incontaminati, quia multum laboraſtis, & multa pro me mala patienter ſuſtinuiſtis, venite ad me aperti enim ſunt vobis cœli, & regnum Patris mei repoſitum habetis. Omnes etenim iuſti exhilarantur videntes felicem veſtri certaminis curſum. *Et iterùm facta eſt vox ad eos dicens:* Venite ad me benedicti ſancti mei habentes æternas coronas, & brauium perpetuum commemorationis veſtræ. *Hanc vocem factam de cælis audiens Dion, iterum maiori clamore præcepit, vt ei lingua amputaretur. Et cum abſciſſa fuiſſet lingua eius, vt fuerat imperatum, ſuſcipiens,* VICTORIA *præciſuram linguæ ſuæ, proiecit eam in faciem Dionis, & percutiens oculum eius, ſubitò lumen oculi perdidit. Tunc B. Martyr clamauit voce magnâ dicens:* In tenebris conſtitute Dion impudice deſideraſti manducare organa corporis mei, & abſcindere linguam meam, quæ benedixit Deum, ideò iuſte lumen tuum perdidiſti: eloquium Domini veniens in faciem tuam, excæcauit lumen oculi tui. *Hanc iniuriam non ferens Dion, iuſſit eam ſagittari. Et dùm miſſæ fuiſſent duæ ſagittæ contra*

In flumen lapidibus collo alligatis præcipitantur, ſed viſo Domino, liberantur.

In rotis poſiti liberi euadunt.

S. Victoriæ mammillæ abſcinduntur.

Et lingua.

corpus

corpus eius, & alia in latus eius, & ita in confeßione Domini emisit spiritum. Sanctum vero ACISCLVM *in Amphitheatro decollari iußit. Qui cùm decollatus fuisset, veniens quodam fœmina nomine* Emitiana, *qua ab initio Deum dilexerat, cum magno honore collegit* Corpora *eorum, & Sancto* ACISCLO *fecit sepulturam in domo sua, Sancta vero* VICTORIÆ *iuxta portam fluminis. Eorum paßio euenit* XV. Kalendas Decembris, *Anno* CCC. III. *imperante Diocletiano. Ad quorum tumulos olim in die commemorationis eorum rosa diuinitus orta colligebantur, ad laudem D. N. Iesu Christi, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto viuit, & regnat in secula. Amen.*

Coronantur.

HÆC sunt vera, & genuina ACTA horum SS Martyrum *Cordubensium*, & quæ *Hispano* sermone edidit R. P. *Martinus à Roa*, qui illos, & *Ciues Cordubenses*, & *Fratres* germanos vocitat, prorsus abnegans fuisse filios *Marcelli* Centurionis vt perperam multi ex Nostratibus compellarant, quorum etiam assertionem reprobat Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. d. lit. C fol.* 709. & Biuarius in *Not. ad Dextr. d. fol.* 238. Ast quòd fuerint *Fratres* & *Ciues Cordubenses* idem *P. Roa* prosecutus est in hisce *Hymnis*, in eorum honorem compositis.

An fuerint filij S. Marcelli Centurionis?

IN D. ACISCLVM, ET SORORE Martyres, Hymnus I.

QVid saue tortor impiè
　Dira paras incendia?
　Quid sacra Fratrum *corpora*
　Alta iacis in flumina?
Flammis virens in mediis
　Ardet rubus, non vritur;
　Mersaque in ipsa flumina
　Nec charitas extinguitur.
Altis caput ex humeris
　Cur Iuueni succiditur?
　Ecquid sagittis figitur
　VICTORIA *pennigeris?*
Christum caput ad Martyrum
　Ille cucurrit leuior:
　Hæc cursui calcaria
　Pennas rapuit volatui.

IN EOSDEM SS. MARTYRES Cordubenses, Fratres, Hymnus II.

SAluete Fratres *inclyti*,
　ACISCLE *decus iuuenum*,
　Et Virginum VICTORIA
　Corona, & honos maximus.
Vos sacra velut semina
　Tellure primum condita,

Tot inclytorum Martyrum,
Hanc grauidastis fœtibus.
Vos irrigastis primitus
Cruoris alto flumine,
Tam multa, tamque egregia
Cœlo tulistis germina.
Beata nimis Patria,
Et pace, & armis inclyta,
Quæ tot tuorum Ciuium
Es purpurata sanguine.

An Ciuis Cordubensis S. Victoria?

Hæc de *Fraternitate*, & *Ciuilitate* SS. Martyrum Aciscli, & Victoriæ ex R. P. *Martino à Roa* deprompsimus,& quantùm ad *Fraternitatem* libens accedo, sed quatenus ad originem *Cordubensem* adhuc subsisto, cùm ex probatissimis, & antiquissimis Scriptoribus Nostris eliciatur S. Victoriam fuisse vnam ex *Nouem* illius Sororibus, filiabus C. *Attilij Reguli*, de quibus egimus tumultuarie supra *Tom.* 1. *Die* XVIII. *Ianuar. fol.* 183. Quam opinionem hodie sequuntur, quotquot de hisce SS. IX. *Sororibus* scripsere, vt notauit Biuarius *supr. fol.* 238. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall. d.c.* 12. *fol.* 45. D. Rodericus de Acuña *Histor. Braccar.* 1. *p.d.c.* 30. *n.* 4. *fol.* 143. & cæteri communiter. Nec obstat relatio Actorum, quibus dicitur S. Victoriam occubuisse, tempore Diocletiani, quia proculdubio error contractus est ab Actorum Auctore, cùm reuerà S. Virgo & Martyr ad Annum C. XXXVI. vel circiter agonizauerit.

Domenec & Saussay responsdetur circa translationem Corporis S. Aciscli.

Falluntur proculdubio Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS. Cathalon. fol.* 109. *col.* 2. & Andreas Saussay in *Martyrol. Gallican. Tom.* 1. *fol.* 896. asserentes, Ille quod sacrum Corpus S. Aciscli translatum fuerit in *Cathaloniam*, & repositum in *Monasterio S. Saluatoris Bredanensi* diœcesis *Gerundensis*. Iste quod translatum fuerat tempore *Caroli Magni Tolosam*, & repositum in *Monasterio S. Saturnini*. Quia quatenus ad opinionem Domenec crederem aliquas Reliquias translatas fuisse, non integrum Corpus. Quatenus ad assertionem Saussay iam plene responsum dedimus *supr. Tom.* 3. *Die* XXV. *Iun. fol.* 616. Quibus isthæc Anamnesis remanet absoluta.

Hæc S. Victoria diuersa à Voluncensi.

B. S. Victoria *Vidua, & Martyr Ilorcensis in Hispania.*] Hanc sanctam *Viduam* diuersam esse à Virgine *Voluncensi*, cuius commemorationem supra X. *Die huius Mensis lit. B.* præscripsimus, multis patet; Nam illa apud *Voluncem* vrbem in Areuacis coronam eum socijs percepit: hæc in *Ilorcitana* ciuitate *Celtiberiæ* agonem compleuit. Illa virginitatis flore conspicua. Hæc viduitatis violâ insignis. Illa tempore Diocletiani ad Annum CCC. martyrio coronata. Ista sæculo Vvandalorum hæreticorum ad Annum CCCC. VI. securi percussa. De illa agit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300. vbi Biuarius *Comment.* 2. *n.* 14. *fol.* 332.

Quæ ista ex Dextra?

De ista idem Dexter in *Chron. Ann.* 406. vbi Rodericus Caro *fol.* 143. & Franciscus Biuarius *n.* 2. *fol.* 430. Neutram agnouêre Martyrologiorum Scriptores hanc sequenti elogio celebrat Dexter: *Ilorci in Hispania Tarraconensi* S. Victoria, *Vidua, sanctitate præcipuâ clara, à Vvandalis, vt creditur, peremsa.* Huius festam diem coli in S. E. Burgensi, ibidemque venerari perperàm somniauit *Biuarius*; cùm constet sacra lipsana apud *Burgos* condita S. Victoriæ *Virginis* esse non *viduæ*, ideò hallucinasse *Biuarium* præscripsimus, cùm de *Voluncensi* egimus. Quod vt euidentius pateat hic sequens subiungere *Exastichom* decreuimus, quo liquet huius *Ilorcensis Viduæ* agonem, & cultum peragi hoc die solitum temporibus vetustioribus, quod ex meo *MS. Codice Auli Hali* deprompsimus.

IN

IN S. VICTORIAM VIDVAM, ET Martyrem Ilorcensem Exastichon.

Epigramma.

En VICTORIA *nomen, en est mihi germen* Ilorcis,
Vidua cum Christo, Martyr & ipsa simul.
Vandalus innocuum, quòd Christi scindere vestem
Noluit affectus, percutit ense caput.
Nouembris medius mihi signat in vbere cultu
Tempora martyrij, tunc que Kalenda fluit.

Dies cultus, & agonis.

In vltimo Disticho Dies agonis, meo videri inuolutus latet, ita vt is sit sensus, scilicet, cum Kalenda fluit, id est currit, quando Mensis Nouembris medius est, hoc est XV. Kalendas Decembris, id est Die XVII. Nouembris, mihi id est S. VICTORIÆ signatur tempus martyrij, & cultus. Hinc eius anamnesim in hunc diem descripsimus, Epigrammaris auctoritate suffulti. Eleganter in Secundo Disticho causam martyrij expressit, cùm asserat Poëta, ideo percussam VICTORIAM ab Vvandalis, quòd noluisset scindere vestem Christi, hoc est Arianis adhærere, qui Christum esse creaturam, non verò Patri coæternum, & consubstantialem impie affirmabant, quo impio dogmate Christi vestem dilacerabant, vt ipse Christus conquestus est S. Petro Alexandrino Martyri, cùm ei scisso colobio apparuit; de quo videndus Baronius *Annal. Eccles. Tom* 3. *Ann.* 310. *n* 5. qui hanc scissuram enarrat.

Causa martyrij.

DECIMO QVARTO

Kal. Decembris.

Dies XVIII.

A. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ* Translatio *sacrorum pignorum* S. EVGENII, *huius nominis I. Episcopi ipsius Vrbis, ex Regia* S. Dionysij *Parisiana Basilica, ad Imperialem* S. MARIÆ *Toletanam Ecclesiam. Cuius lipsana sacra* Carolus *IX. Christianissimus Franciæ Rex, ad* Philippum *II. Catholicum Hispaniarum, & Noui Orbis Monarcham libentissimo animo, & regiâ munificentiâ misit.*

B. BARCINONE *in Cathalonia festiuitas Dedicationis ipsius vrbis Cathedralis Ecclesiæ, quæ propemodum ritu repetitur solemni, & religioso reiteratur affectu.*

NOTÆ.

A. TRANSLATIO *sacrati Corporis* S. EVGENII *Martyris Antistitis, Toletani*] Superius de *Translatione Brachij* huius Nostri S. Pontificis, & Martyris egi *Tom.* 1. *Die* XII. *Februarij. fol.* 111. De eius martyrio, & rebus gestis supr. *hoc eodem Mense Die XV.* Nunc de totius *Corporis Translatione* agendum erit, vt suus locus vnicuique detur. De hac *Translatione* scripserunt Cæsar Baronius in *Not. ad Martyr. Roman. Die* XV. *Nouembr. lit. A. fol.* 705. Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. fol.* 449. Andreas Saussay in *Martyrolog. Gallican. Tom.* 2. *fol.* 880. Alfonsus Villegas in *Flor. SS. Tom.* 2. *fol.* 303. Franciscus Pisa *Histor. Tolet. lib.* 2. *c.* 9. *fol.* 83. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 1. *c.* 19. *fol.* 16. *col.* 3. D. Thom. Tamayo *Nouitat.* 15. Alfonsus Vazquez de *S. Ildefons. lib.* 3. *c.* 10. D. Petrus Salazar de Mendoza in *Vit S. Ildefons. c.* 23. §. 1. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Toletan. fol.* 517. D. Didacus Castejon in *Primat. Tolet.* 1. *p. c.* 7. §. 3. & alij plurimi superius *Die XV. huius Mensis* recensiti. Ecphrasim huius *Translationis* Antonius Ribera S. E. Tolet. Cappellanus, & Apostolicus Notarius, integro Libello descripsit, ex quo, quæ ad eam attinent, necessaria, ne temporum intercapedine obliterentur, subiungere curabimus.

Scriptores.

ACTA TRANSLATIONIS TOTIVS Corporis Sacri B. EVGENII *huius nominis I. Antistitis Toletani in Hispania, ex Monasterio S. Dionysii Parisiensi in Gallia, ad S. E. Toletanam in Hispania, munificentia Caroli IX. Regis Christianissimi, ex Libello Anton. Ribera.*

Philippus II. Catholicus Translationem efflagitat.

CVM *Noster Rex Catholicus* Philippus II. *Hispaniarum, & Indiarum Monarcha, vrbem* Toletanam *singularibus fauoribus prosequi, & insigniri concuperet, necnon* S. E. *Primatem totis viribus honorare, eiusque exaltationem, & auctoritatem augere satageret, cognito, quod sacrum* B. EVGENII *huius nominis* I. *Pontificis* Toletani, *apud* Parisios *Martyris*, CORPVS, *in Regali Cœnobio* Sandionysiano *conderetur, & debito honore coleretur: & quod instantibus* Alfonsi VII. *Regis progenitoris precibus, ad* Ludouicum VII. *Franciæ Regem Christianissimum, olim* BRACHIVM *eiusdem S. Antistitis* Toletum *fuerat translatum; magnopere desiderauit, vt eadem* S. E. Toletana *totius sacri* Corporis *pignoribus potiretur. Quod vt enixius ad perfectionem debitam accederet*, Carolum IX. *Christianissimum Regem* Galliæ *leuirum sæpius scripsit per suum Oratorem* D. Franciscum de Alaue, *vt prædictas* S. EVGENII *exuuias concedere dignaretur. Annuit* Christianissimus, *&* Catholicus *protinus concessionem huiusmodi* Decano, *&* Capitulo S. E. Toletanæ *significari præcepit: qui* Dom Petrum Manrrique de Padilla *Canonicum cum litteris, & sufficienti commissione pro receptione sacrati* Corporis *exlegarunt. Dum hæc* Hispaniæ *agerentur, iam* Christianissimus *commiserat* Reinato Baillet *illius Consiliario, & Parlamenti Parisiensis Curiæ Præsidi, vt sacrum* Corpus *extraheret ex prælibato Monasterio* Sandionysiano, *illudque ad se remitteret. Qui omnia, vt à Rege imperatum fuerat, perfecit, vt ex processu à se confecto huiusmodi patescit.*

Carolus IX. Rex Christianissimus illam concedit.

ANNO Domini M. D. LXV. Die XX. *Mensis Februarij*, nobis *Rei-*

nato

nato Baillet Regis Consiliario in priuato ipsius Consilio, & in Curia Parlamenti Parisiensis Præsidi, literæ allatæ sunt obsignatæ cum eisdem supradicti Domini nostri Diplomatis ad nos directis, in eam qua sequitur formulam: CAROLVS *diuinâ gratiâ* Francorum *Rex, amico nostro, & fideli Consiliario, & Præsidi in nostra curia Parlamenti Parisiensis, Magistro* Raynato Baillet, *Domino de Seaux, salutem, & dilectionem. Cum charissimus & dilectissimus Nobis, optimusque frater* Hispaniarum *Rex* Catholicus, *per suum Legatum, qui apud Nos est, litteris significasset, quanto studio teneretur* Corporis Eugenij *recuperandi, quod in Æde Diui* Dionysij *in* Francia *quiescit, vt in* Toletana *Ecclesia collocaretur, cuius supradictus* S. EVGENIVS *&* Patronus, *&* Archiepiscopus *olim fuit. Vellemus autem illi non solum hac in re, verum etiam alijs in rebus concedere, & gratificari, quemadmodum vera amicitia requirit, & fœdus quod inter nos est intercedit. Ob has rationes, & causas, Nos supradictas* Reliquias, *illi sumus polliciti. Committimus igitur, & iubemus tibi, his præsentibus litteris, ascitis tecum Duobus alijs Consiliarijs nostræ Curiæ Parlamenti, & Vicario Episcopi Parisiensis, vnà proficiscamini in Diui* Dionysii *Abbatiam, ibique vocato Abbate, aut eius vicario, & Religiosis illius Monasterij, vbi nostram beneuolentiam, quâ in nostram optimum fratrem vti volumus declaraueris, & ab illis fidem ad hoc requisitam acceperis, facias exhibeantur, accipiantur, & recuperentur ex illorum manibus, & potestate omnes* Reliquiæ Corporis S EVGENII, *quas, ex loculo in quo sunt, extractas, cures cum omni honestate, & reuerentia inuolui, & in coriaceo sacculo reponi, quas iubebis dari, & exhiberi ei, qui has præsentes perfert, cui etiam dabis processum tuum, quem super hac re facies, & instrues, vt ille ad Nos perferatur, & dabis Abbati prædicto, & Religiosis sufficientem liberationem, & testificationem donationis* Reliquiarum, *vt dictum est. Et quia loculum, seu capsam etiam in qua est illud sanctum* Corpus *donare volumus, mandamus tibi, vt homines hac in re versatos adducas, vt pretium æstimca suffultura, ornamenti, & materia ipsius, siue sit aurea, siue argentea, siue ex lapidibus pretiosis; asseruari faciens in tuto loco capsam, cum reliquis ornamentis, vt quod nobis fieri videbitur, postea prouideamus, simul etiam cum alijs rebus tam supra memoratis; processum alterum verbalem faciens, continentem pretium prædictæ capsæ, quem subsignatum tuâ manu ad Nos mittes; vt certo sciamus, quid in hac re egeris, & executus fueris. Quod vt facias damus tibi potestatem, auctoritatem, commissionem, & mandatum speciale expressum, Regiâ fide promitteas, & Regio verbo, his litteris manu nostra subsignatis, me gratum, & ratum (cum opus fuerit) habiturum, quidquid in executione, & expeditione huiusce rei feceris, teque liberare, & sublenare in futurum vbicumque opus fuerit. Datum* Tolosæ VI. Februarij *Die, Anno gratia* M. D. LXV. *Obsignatum*: CAROLVS. *Et infra Per Regem*: De Laubespine. *Domine Præses, vt gratificarer* Catholico *Regi super petione ad me missâ, iussi expediri commissionem, quam tibi mitto, ad cuius executionem te rogo, quàm promptissimè, & diligentissime fieri poterit, intendas animum vt nulla interponatur mora, meque statim certiorem facias totius res per te gestæ. Deum obtestans, Domine Præses velit te semper in sua tutela conseruare. Scriptum* Tolosæ VIII. Februarij *Die, Anno* M. D. LXV. *subsignatum*: CAROLVS, *& infra*: De Laubespine: *& superscriptum*: Domino de Seaux, Consiliario in meo priuato Consilio, & Præsidi in mea Curia Parlamenti Parisiensis. Secundum quas obtemperantes huiusce voluntati, atque mandato eiusdem Domini Regis, aduocauimus nobiscum Dominos *Adrianum du Drac*, & *Philibertum de Dieu* Consiliarios supradicti Domini in ipsius Curia supradicta Parlamenti, & ad exequenda contenta in eisdem literis, Die Dominico XXV. *Mensis* & *Anni* supradicti, nos contu-

Processus formatus in extractione S. Corporis.

limus simul cum supradictis *du Drac*, & *de Dion*, ex hac Parisiorum vrbe, in Oppidum prædictum Diui *Dionysij in Francia*, in quem locum cùm deuenissemus, omnes simul iuimus in Ecclesiam Abbatialem S. Dionysij, & exposuimus *F. Ioanni Chambellan* Presbytero Religioso Ordinis domini S. Benedicti, magnoque Priori Abbatiæ prædicti S. Dionysij contenta in his ipsis patentibus literis, & voluntatem eiusdem Domini declaratam in ipsis. Qui vt satisfaceret, illi & obediret potestati nobis concessæ, illicò omnes Religiosos eiusdem Abbatiæ iussit conuenire in Capitulum. Qui vnà deliberauerunt super contentis earundem literarum, illis à nobis ad eundem finem relictarum. Et postquam super hac re fuisset initum consilium, vocarunt nos in supradictum Capitularem locum, in quo nobis dederunt hoc responsum, per supradictum magnum Priorem: *Se in absentia Cardinalis* Lotaringi, *Abbatis eiusdem Abbatiæ* S. Dionysij, *non posse vllas destribuere* Reliquias Corporis D. EVGENII *Martyris, & Condiscipuli* S. Dionysij, *sine permissu, & consensu eiusdem Domini Cardinalis, sui Abbatis, & Superioris. Præstò tamen esse (quantum ad se attineret) obtemperare supradictis Domini Regis voluntati, tanquam eius humillimos, & obedientissimos seruos & subditos. Postulavantque à Nobis, earundem literarum patentum exemplum, spatiumque temporis competentis, vt interea possent significare supradicto Domino Cardinali* Lotaringo. Quod quidem illis concessimus, tanquam iustum, rationique consentaneum, & nihilominus consensu, & consilio eorundem *du Drac*, & *de Dion*, iussimus deponi loculum, seu capsam, in qua continebantur *Reliquiæ* supra commemoratæ D. EVGENII, quæ erant super Altare Sacelli dedicati, & cõsecrati in Templo supradicto eiusdem S. Dionysij supradicto D. EVGENIO, per eundem summum Priorem, & magnum Religiosorum numerũ præfatæ Abbatiæ, indurorum suis albis candidis, cum tædarum, & cereorũ accensorũ magna copiâ honorifice, & religiose iam dictã capsã asportari fecimus, vsque in sacrum Ærarium eiusdem Abbatiæ, in quo pretiosissima quæque ornamenta, gemmæ, & Reliquiæ eiusdem asseruantur cum maxima securitate. Cumque lustratâ capsâ, vidissemus vitiatam esse, ac fractam arculam illam, in qua asseruabantur Reliquiæ D. EVGENII, ob longam temporis diuturnitatem, alteram curauimus conficiendam ex ligno, vt tutiùs reponerentur, & conseruarentur supradictæ *Reliquiæ*, donec datæ essent, & concessæ. Quibus deuote ac reuerenter per magnum Priorem in arcula lignea repositis, cum omnibus sudarijs, ac cæteris sericis ornamentis, quibus illæ inuoluebantur, clauis arculam confixam obsignauimus nostris nominibus, ac sigillis, in membrana, ac cera notatis. Quam cùm sedulo præstitissemus collocandam arculam, ac includendam in quoddam armarium sacri Ærarij illius Ecclesiæ curauimus; quo vsque studio, ac voluntate supradicti Cardinalis nobis exploratã aliud decerneretur. Die verò Sabbathi vltimo Martij, cognitis consensu, ac voluntate Domini Cardinalis *Lotaringi* Abbatis supradicti D. Dionysij, prout in eisdem literis patentibus expresse habebatur, Nos cum ipso *du Drac*, & *de Dion*, contulimus ad Reuerendissimum in Domino Patrem *Guilielmum Viola*, Episcopum Parisiorum, cui aperuimus, legimusque, quod in supradictis literis patentibus habebatur: vt, prout in illis præscribebatur, iret nobiscum ad supradictum Oppidum D. Dionysij, vt supradictas Corporis S. EVGENII Reliquias tradi, & exhiberi curaret, quemadmodum illis patentibus literis continebatur. Qui quidem significauit propter multa impedimenta, variasque occupationes, quibus necessario distringeretur in Ecclesia Cathedrali, hoc Quadragesimæ tempore, se se illùc conferre personaliter non posse:

se: libenter tamen, & prompto animo, Vicarium suum, iuxta id quod literis constituebatur, missurum; qui sanctatum Reliquiarum onus, ac negotium susciperet transferendarum Parisios, ac in sacro Ærario Ecclesiæ Cathedralis collocandarum, quousque traderentur Regi Christianissimo, atque vt ab ipsis decretum fuerat. Dominica sequenti, Die primo Mensis Aprilis, Anni supradicti, Nos omnes vnà ad D. Dionysium in Francia profecti sumus, vbi affuerunt Domini *Ioannes Alenume* Doctor Theologus, Parisiensis Canonicus, & Pœnitentiarius supradictæ Ecclesiæ Parisiensis; *& Iacobus Quttier*, Officialis, & Vicarius supradicti Domini Episcopi Parisiensis. Illic igitur coram multis ex principalibus Officialibus, ac Religiosis eiusdem Abbatiæ S. Dionysij, causas nostri aduentus exposuimus, vt commissionem, ac legationem nostram prorsus conficere possemus. Quorum quidem Religiosorum nomine, *F. Ioannes Maubison* supprior eiusdem Abbatiæ, ob invaletudinem, & absentiam supradicti magni Prioris, respondit, sibi iam cognitam, & exploratam esse Reuerendissimi Cardinalis Lotaringi, Abbatis, & Superioris sui voluntatem, quâ significasset sua ex parte, tam piæ, iustæ, ac religiosæ Catholici Regis Hispaniarum petitioni libenter acquiescere, velleque, quantum ad se attineret, concedere, ac tam sancto munere, quod Rex recuperare ex animo desideraret, ipsum ornare. Nihilominus tamen nomine Abbatis, Prioris, totiusque Conuentus eiusdem Abbatiæ, nobis oblata est schedula quædam, quâ continebantur hæ eorum admonitiones. Quæ quidem cùm lecta esset audientibus his omnibus, quos nominauimus supra, rogarunt ipsi Religiosi, vt huic nostro præsenti verbali processui insererentur. Quibus id à nobis concessum est. Illius verò hæc erat formula, quæ sequitur. *Commonefaciunt Abbas, Prior, omnisque Religiosorum Conuentus Abbatiæ* D. Dionysij *in* Francia, *quòd ex Constitutionibus ipsius Monasterij, debet in vnoquoque Sacello Templi istius quiescere in capsa, ac coli aliquod sanctum Corpus; quod si transferatur Corpus* D. EVGENII *cum capsa, hoc esset contrauenire supradicto statuto, & magnam afferre deformitatem Ecclesiæ supradictæ Abbatiæ, eo quòd in antedicto Sacello, in quo requiescebat Corpus dicti* S. EVGENII, *Reliquia nulla posthac futura sunt, nisi Regi, ac Reginæ placeat, à Rege Catholico impetrare, vt hoc sancto Corpore recepto, alterum remittat, ex ijs quæ in ipsius Regno coluntur, quod quidem in loco* D. EVGENII, *iuxta decretum Abbatia, reponatur.* Tunc vero, vt supra coram ijsdem *du Drac*, & *de Dieu*, præsentibusque, & assistentibus supradictis Suppriore, alijsque Religiosis supradicti Monasterij *D. Dionysij*, quorum nomina infra ponuntur, & simul supradictis Pœnitentiario, Officialique Vicario D. Episcopi Parisiensis, quantâ maximâ pietate, religione, solemnitate, ac ceremonijs in eiusmodi re fieri potuit, extracta est ex armario supradicti Ærarij sacri, eiusdem Abbatiæ *D. Dionysij*, capsula Reliquiarum D. EVGENII. Quâ apertâ, antequam quis attingeret, tractaret ve *Reliquias* supradictas, iuramento adstrinximus supradictos Suppriorem, & Religiosos eiusdem Abbatiæ *D. Dionysij*, præsentes, & assistentes, videlicet *F. Ioannem du Maubison* Suppriorem, *Petrum Pichonnat* Cantorem, & Commendatorem, *Franciscum Vuletot* Tertium Priorem, & Hortulanum, *Iacobum de Bossu* Quartum Priorem, & Panarium, *Iacobum Boursier* Thesaurarium, *Hieronymum Cambelàn* Priorem D. Dionysij Destreè, *Menaldum de Hildecan* Prætorem de Tembray, *Ludouicum Frizon* Subthesaurarium, *Edinum de Velu* Prætorem de Cormela, & *Raulinum Boyun*, omnes Religiosos supradictæ Abbatiæ, & in sacris ordinibus constitutos. Qui quidem vniuersi, & singuli sub supradicti iuramenti attestatione,

tione, peracti solemniter, manu pectori adiunctâ, nobis dixerunt iurarunt, & attestati sunt, se vidisse semper capsam cum Reliquijs supradicti S. EVGENII, & eas habuisse, coluisse, veneratosque fuisse in supradicta Ecclesia *S. Dionysij*, tanquam veras, & sanctas *Reliquias* & supradicti corporis S. EVGENII Martyris; idemque semper audiuisse ab omnibus suis prædecessoribus, & pro certo habitum fuisse; se neque vidisse, neque intellexisse, nec audiuisse vnquam, dolum, fraudem, imposturamue esse à quoquam factam. Quibus quidem rite peractis, idem Pœnitentiarius religiose ac reuerenter eduxit ex supradicta capsula lignea omnes *Reliquias* quotquot inuentæ sunt, quæ numero erant LXIII. ossa D. EVGENII Martyris, tàm magna, quàm parua, quæ omnia collocata sunt, ac reposita coram nobis, vnà cum supra memoratis, in alteram arculam, holoserico purpureo opertam, & claue ad hoc ipsum allata, obseratam, simul cum sudarijs, & alijs ornamentis sericis, quibus olim primùm illæ *Reliquiæ* fuerant inuolutæ, & titulo in membrana scripto Latine, grandiusculis characteribus Romanis, quæ continebant tempus, quo vetus arcula inclusa fuerat capsæ à nobis inuentæ, cuius tituli formula erat, quæ sequitur.

ANNO AB INCARNATIONE DOMINI. M. CC. LX. IN DIE S. PASCHÆ. QVI DIES FVIT PRID NON. APR. EXTRACTVM FVIT CORPVS B. MARTYRIS EVGENII TOLETANÆ VRBIS ARCHIEPISCOPI. DE QVADAM CAPSA VETERI EBVRNEA. PER MANVS VENERAB. P. MATTHÆI VINDOCINO. TVNC TEMPORIS ISTIVS ECCLESIÆ ABBATIS ET DE NOVO REPOSITVM IN HANC CAPSAM. ADMINISTRATIONIS SVÆ ANNO III. PER MANVS. REVER. PATR. IERONII DEI GRATIA EPISCOPI MAGDITENSIS.

Quam capsam fecimus æstimari, & taxari per *Ioannem Beaucausin* Magistrum artificem examinatum ciuitatis Parisiensis, & supradictæ taxationis, & æstimationis nostrum processum verbalem separatim fecimus, vt patentibus literis iussum fuerat. Et repositis, eo quo dictum est modo *Reliquijs*, & in arca holoserico obtectâ collocatis, curauimus, vt traderentur supradictis Pœnitentiario, & Officiali, qui promiserunt se tuto collocaturos in sacro Ærario sanctarum *Reliquiarum* dictæ Ecclesiæ Parisiensis, donec Regi Christianissimo mitterentur. Die autem Martis, III. Aprilis, Anni prædicti, cùm super eâ re consultassemus, præsentibus *du Drac*, & *de Dion*, vnà cum Episcopo Parisiensi deliberauimus, communi omnium consensu, vt traderentur prædictæ *Reliquiæ* Illustrissimo *Ludouico de Gonzaga*, Principi Mantuano, & Duci Niuernensi, Equiti aurato, ordinis Regij, quo tutius & maiori cum dignitate, & honore Regi Christianissimo exportarentur. Quod ita per nos, & dictos *du Drac*, & *de Dion* actum est. In cuius rei verùm testimonium, & fidem ac approbationem supradictarum rerum obsignauimus, & curauimus obsignari hunc nostrum verbalem processum ab ijsdem *du Drac*, & *de Dion*, secundum easdem literas supradictas, & nostrorum insignium sigillis muniri curauimus, Anno, & Die supradictis. *Baylles, du Drac, Philibertus de Dion.*

Quæ sacræ Reliquiæ in supradicta capsa sic repositæ, & subsignatæ, cùm Principi Mantuano Ducique Niuernensi traderentur, protinus cum eis Regem Christianissimum quæsitum perrexit, quem in vrbe *Burdigala* in Aquitania inuenit, & arculã Regi cum sanctissimis exuuiis obtulit,

riis obtulit. Quam *Carolus* Archiepisc. *Burdigalensi* tradi præcepit,& Die III. Maij, Anni supradicti post Missarum solemnia eandem capsulam supradicto D. *Petro Manrrique* Canonico *Toletano*, cui commissa erat transferendi auctoritas, Rex prædicti Archiepiscopi ministerio, authenticâ donatione præmissâ, contradi iussit, vt factum est, & ex sequenti testificatione ipsius Archiepiscopi patet:

ANTONIVS de Sansac *Dei, & Sanctæ Sedis Apostolicæ gratiâ, Archiepiscopus* Burdigalensis; *Aquitaniæ Primas, cunctis Præsentibus, & futuris salutem. Declaramus his nostris literis, & affirmamus, quod Die* III. Maij, *Anno à salute restituta* M. D. LXV. *Regnante Christianissimo* Carolo IX. *post factam rem sacram, & Missam solemniter celebratam in Ecclesia nostra Metropolitana, cui dictus Rex Christianissimus, cum serenissima Matre sua, & magno comitatu Cardinalium, Episcoporum, Principum, Equitum auratorum, nec non aliorum clarissimorum virorum, Canonicorum dictæ nostræ Ecclesiæ, & Aulicorum interfuit. Cum is pluribus verbis* D. Franciscum de Alaue, *Oratorem Catholici* Hispaniarum *Regis*, & D. Petrum Manrrique *Presbyterum, Canonicum* Toletanæ *Ecclesiæ allocutus esset, nobis præcepit capsulam serico coccino obtectam, clausam, & duobus sigillis absignatam, nuperrime ex Monasterio inclyto* D. Dionysij *prope* Lutetiam, *ab illustri Principe* Mantuano, Ludouico Gonzaga, *Duce Niuernensi Equite aurato sui ardinis, suo iussu hucusque asportatam super Altari Maiore dictæ nostræ Ecclesiæ positam, cui erat inclusum sacrum Corpus* D. EVGENII, *dum viueret Archiepiscopi* Toletani, *tradere antedicto* D. Petro Manrrique, *Presbytero, & Canonico Toletano vt illam ad dictum Hispaniarum regem perferret: arctissimæ inter eos beneuolentiæ. affinitatis amantissimæ, sacrosancti etiam fæderis inìti charissimum pignus, & certissimum indicium. Cùm prius à prædicto oratore postulasset, vt quam primum* Caput S. Quintini *sibi, Ecclesiæque* Gallicæ *restitui curaret. Quod quidem præstitimus multis solemnitatibus abseruatis, coram Rege Christianissimo, Reginâ, Cardinalibus, Episcopis, Principibus, & cæteris supradictis, & in eorum fidem has nostras literas, manu propriâ subsignauimus* &c. *Acta fuerunt* Burdigalæ *Die, & Anno quibus supra* Antonius de Sansac *Archiepiscopus* Burdigalensis.

SIC sacris pignoribus accersitis, idem *D. Petrus Manrrique* Canonicus Commissarius illa in hospitium suum reduxit, & in lectica decenter ornatâ collocauit, & *Die* IX. *Maij* flumen, quod prope Oppidum *Trum* in *Cantabria* vtrumque diuidit regnum, pertransiuit, & inde in aliud eiusdem prouinciæ, cui *S. Sebastianus* nomen, peruenit. Hinc Canonicus Commissarius Regi Catholico, tunc *Pintiæ* commoranti, scripsit, qualiter cum sanctis exuuijs feliciter ad prædictum Oppidum peruenerat, & inde ad S. *Gadeam* peruenturum, vbi instructionem itineris spectaturum regiam promisit. Quo nuncio, Catholicus Rex protinus Decanum, & Capitulum S. E. Toletanæ de omnibus his certiorem fecit, monens eos per suam Epistolam sub *Datis* XIV. *Maij* eiusdem Anni, vt ad maiorem hucusque peractam ostentationem in recipiendis sacris lipsanis quantocius se præparare satagerent, & Canonico Commissario rescripsit, quòd ad Oppidum quod *Turris-Lacuna* dicitur, cum sacris pignoribus accederet, quo loco regium ordinem spectaret. Paruit Canonicus Commissarius, & inter *Vzedam*, & *Turrim-Lacunam*, Die II. Iulij receptum est sacrum Corpus à ministris,& Cantoribus eiusdem Sanctæ Ecclesiæ solemni processione, in qua numerabantur XCII. vexilla, & circumiacentium illius Archipresbyteratus. cum innumera populorum multitudine, & capsa, quæ ex lectica extracta fuerat, super humeros Canonicorum Toletanorum in Parochiali

Basilica

Basilica *Turris-Lacuna* ingressa est, magno omnium plausu, & iubilatione Hic sanctum *Corpus* requieuit in tabernaculo columnis deauratis composito, & cereis albis multiplicibus condecorato, ad vsque *Diem* IV. *Nouembris* eiusdem Anni, quô assistentibus Canonicis Toletanis, & alijs pluribus ministris in dignitatibus constitutis, quos Gubernator Archiepiscopatus Toletani, & ipsius S. E. Decanus, & Capitulum miserat, vt sanctissimas glebas honorifice, & sumptuose ad vsque *Xetaphium* Oppidum perferrent. Quod ita factum est, ita vt primùm in oppidum *Talamanca*, inde *Daganzo*, post *Complutum*, denique *Xetaphium* insolitâ, & honorificentissimâ pompâ, concursu magnifico, & singulari veneratione asportarentur. Iam tunc Rex *Catholicus*, *Carolus* Princeps Hispaniæ, *Rodulphus*, & *Ernestus* filij Maximiani Imperatoris, Catholici Monarchæ ex sorore nepotes, *Toletum* ingressi sacra expectabant pignora, quæ XVIII *Nouembris*, Anni prædict. M. D. LXV. vrbem imperialem aduentantia, ijdem *Catholicus Rex*, *filius Princeps*, *& Duo Fratres*, *Rodulphus*, *& Ernestus* nepotes; lecticam super humeros suscipientes, sacram sarcinam prolixius detulere, quo vsque alij Proceres illam adsumentes in Cathedralem Basilicam collocarunt, & in Capella subterranea quæ de *S. Sepulchro*, subtus Aram Maiorem, dicitur, vbi adhuc visitur, condiderunt. Cuius sacri Corporis, reseruato sibi, ad *Scurialense* Cœnobium, osse, omnimodas glebas Catholicus Rex S. E. Toletanæ in perpetuum donauit, vt ex Scriptura authentica donationis patet, Datâ Toleti, Die XIX eiusdem Mensis, & Anni, curam *Ferdinando de Lunar*, Apostolico Notario, & prædictæ S. E. Toletanæ Capituli Secretario; ac *Ioanne Sanctio de Canales* ipsius vrbis publico Tabellione, qui supra memoratam *Scripturam* suis signis, & nominibus muniuere. Ad gloriam, & Laudem Dei Omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti, & S. EVGENII Martyris honorem, Amen.

HACTENVS huius TRANSLATIONIS relatio, quam qui prolixiorem perlegere desiderat adeat Antonium de Ribera in *Histor. Translat. S Eugen. à fol. 1. & sequent.* & alios, licet omnes ab eo relationem texuerint.

B. DEDICATIO S. E. BARCINONENSIS *in Hispania.*] Huius opulentissimæ, & omnibus seculis famigeratæ vrbis antiquitates, & conditorum eius opiniones, nominumque impositiones iam superius diuersis in locis huius operis retulimus. Nunc eius in fide exordium & Ecclesiæ initium referre compellimur. Igitur persecutione exortâ apud *Ierosolymam*, eô tempore, quô Iudæi aduersus Christi asseclas rabido furore arma mouentes *Stephanum* lapidarunt. plusquam *Quindecim Mille* viros ex Sancta Vrbe eiusque confinijs exules ire fecerunt, qui per varia loca dispersi, vitæ, & fidei securitatem in fuga prudenti feliciter inuenerunt. Itaque ex his profugis cùm apud *Cyprum*, mari se fidentes, ventis vela darent, plusquam *Quingenti* ad portum vrbis *Carthaginensis Hispaniæ* felici nauigatione soluentes, per totam regionem dispersi, mortem Christi, eiusque prædicationem denunciant. Inter cæteros, qui Christo nomen dedit & profugus *Hispaniam* venit, vnus fuit ÆTHEREVS, origine Græcus, à S. Petro Apostolorum Principe conuersus, qui regionem illam *Hispaniæ* Orientalem, quam nunc *Cathalauniam* dicimus percurrens, BARCINONEM deuenit, vbi Christi D. N. vitam, mortem, resurrectionem, & miracula prædicans, initium fidei suscepit Ciuitas admirabilis. Post hæc cùm S. IACOBVS Hispaniarum Apostolus, *Hispanias* aduentasset, & sui officij munus innumeris miraculis, vt notum est, exercere cœpisset, ad ÆTHERII, qui BARCINONE diuersabatur, tanti Apostoli Aduentus peruenit auditum, cui protinùs adhærens, & eius vestigia sequens, tandem ab ipso Apostolo in eadem opulenta vrbe, Cathedrali, & Apostolicâ Ecclesiâ erectâ, idem ÆTHERIVS Episcopus ordinatus est: à quo hæc sancta Cathedralis Ecclesia originem accepit,

Origo fidei suscipienda.

A quo, & quo tempore fidem suscepit.

Ecclesia à quo erecta, & quis primus Episcopus.

cœpit, vt ex *Dextro* & alijs superius *Tom.2.Die IV. Mart.fol.72.* probatum reliquimus, & notauit Aulus Halus de *Aduent. S. Iacob. supr. Tom. 4. Die XXV. Iul. fol. 222.* his versibus.

Igitur incœpto messis tunc semine, Sanctus
Omnis Apostolico regionis more IACOBVS
Vrbes conlustrat fere, quò, post munere Christi
Ecclesias signat; quibus vnicè Episcopus Almus
Ponitur, eligitur, qui Legis dubia pandat.
Præficit Elpidium Toleti; BARCINO *nouit*
ÆTHERIVM.

De quo videsis *Nostras Notationes* ad hunc locum. Cuius Ecclesiæ progressum inuenimus ad vsque *Constantinum Magnum* Imperatorem, cuius tempore Sedes Cathedrales Hispaniæ diuisæ sunt, & BARCINONENSI tributa fuere, *de Minn vsque Pagellam; de Vsa vsque Bordel.* Quam probat diuisionem postmodùm Vramba Rex Gothorum in *Concilio Toletano apud Loaysam fol.139.* Denique eueniente excidio totius *Hispaniæ* per Sarracenorum arma, per aliquot Annorum curricula absque Præsule iacuit Ciuitas, & Sedes ista: donec tandem Christiani illius Prouinciæ auspicijs *Caroli Magni* Francorum Regis, & Germaniæ Imperatoris, vrbem è faucibus Sarracenorum eripuere, & licet breui tempore vrbs insignis perderetur, tamen Christianorum acies denuò aduersus Arabes dimicantes, iterùm Ciuitas Christianis paruit: à quo tempore Ecclesia illa Apostolica Episcopalem reassumpsit infulam, tot annis Pastoris solatio destituta. Quorum Præsulum Catalogum describere conuenit, sed tanta est temporum intercapedo, & Scriptorum Cathalaunensium incuria, vt vix discretio annorum, qibus vnusquisque Episcopus præfuit, inueniatur. Hinc Ieronymi Pauli catalogum insequentes, & aliorum Authorum vestigijs inhærentes illum breui calculo dabimus.

Eius progressus vsque ad tempora Gothorum.

CATALOGVS EPISCOPORVM S.E. BARCINONENSIS *in Cathalonia Hispaniæ ex variis Scriptoribus.*

I. S ÆTHERIVS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis I. Natione Græcus, vnus ex profugis Christianis è Ierosolymis propter lapidationem Stephani Protho-Martyris, sæuiente persecutione Iudæorum, Discipulus S. Petri Apostolorum Principis, post in Hispania S. IACOBI Hispaniarum Apostoli, à quo infulam accepit Barcinonensem, denique apud Chersonesum Hispaniæ prope Valentiam in Edetanis martyrio coronatur ad Annum LX. Christi, de quo & Nos supra *Tom. 2. Die IV. Mart. fol. 72.* ex relatione Dextri, & aliorum. 60

II. S. AETIVS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis II. Origine Hispanus, patria Barcinonensis, successit *Ætherio* Prædecessori, & tandem sub Nerone martyrij palmam accepit Anno LXIV. de quo Nos supra *Tom. 4. Die XIV. August. fol. 469. lit. A.* vbi Gotholanorum sententiam sequentes præmisimus *Victorem*, cum re verâ successerit *Ætherio* ex Dextri relatione. 64

III. S. LVCIVS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis III. Hispanus, & Ciuis Barcinonensis, sub cuius regimine *Paulus* Doctor Gentium *Hispanias* aduenrauit, à quo roboratus, tandem lauream martyrij suscepit Anno LXIX. sub Neronis persecutione; de quo

quo & Nos supra *Tom. 4. Die I. August. lit. A. fol.* 331. 69

IV. S. THEODOSIVS huius nomini I. Episcopus Barcinonensis IV. Ciuis huius vrbis, & origine Gotholanus, qui Christi fidem suis ciuibus adeò imbuere curauit, vt semper illesam conseruarit: eius memoria ad Annum C. Christi, & eius cultus vsque ad CC. LXXXV. in Hispania celebris; de quo & Nos supra *Tom. 1. Die XXVII. Ianuar. lit. A fol.* 309. 106

V. S. VICTOR huius nominis I. Episcopus Barcinonensis V. qui sedem istam post *Theodosium* rexit, & aduersus hæreticos *Ebionitas* scriptis dimicauit, à quibus martyrium recepit ad Annum C. X. vel circiter; de quo & Nos supra *Tom. 2. Die IV. April. lit. A fol.* 481. 110

VI. LVCIVS huius nominis I I. Episcopus Barcinonensis VI. de cuius prædecessore nihil apud Scriptores, eum Dexter *in Chron. Ann.* 212. refert, & inter Præsules Barcinonenses ad Annum CC. XII. enumerat. 212

VII. FVLTA huius nominis I. Episcopus Barcinonensis VII. Quem Lucio successisse indicat Dexter *in Chron. Ann.* 224. ita vt ab Anno CC. XXIV. eius infulam induerет. 224

VIII. FRODOINVS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis VIII. ad quem B. Stephanus Pontifex Maximus literas direxit, ad Annum CC. LVIII. florebat. 258

IX. S. SEVERVS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis IX. Qui in fidei, & gregis defensione à Daciano comprehensus, & cruciatibus expositus, tandem inclytus Agonista ad cœlos conscendit, Anno CC. LXXXIV. vel sequenti; de quo Nos supra hoc *Tom. VI. Die VI. Nouembr. lit. A.* 284

X. AVITVS huius hominis I. Episcopus Barcinonensis X. de quo Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 299. Virum fuisse egregie doctum scribit. Eius memoria ad Annum CCC. VI. vel circiter. 306

XI. MANDEMARIVS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XI. De quo idem Dexter *in Chron.* 300. eum excellentem vocitat Præsulem, cuius memoria ad Annum CCC. XX. 320

XII. PRÆTEXTATVS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XII. Interfuit Concilio Sardicensi: Cuius memoria ad Annum CCC. XLVIII. 348

XIII. S. SEVERVS huius nominis II. Episcopus Barcinonensis XIII. Qui causa Religionis ab hæreticis Arrianis, quos multipliciter superauit, & ex diœcesis terminis eiecerat, impetitus, & clauo in capite affixo vulneratus, Martyr ad superos euolauit; de quo & Nos supra hoc *Tom. 6. Die VI. Nouembr. lit. B.* ad Annum CCC. LII. 352

XIV. S. PACIANVS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XIV. De quo S. Ieronymus luculentum texuit elogium, Pater L. Flauij Dextri V. C. & Scriptoris Nobilis. Cuius memoria ad Annum CCC. LXXXIII. De quo & Nos supra *Tom. 2. Die IX. Mart. fol.* 152. Et licet ibidem dixerimus S. Præsulem vitâ functum Anno CCC. XCIII. expungendus est numerus, & reponendus CCC. LXXXIII. vt sequentibus Præsulibus detur locus. 383

XV. EMILAS huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XV. Qui Priscilliani hæretici deliria ebibens, tandem ab Ecclesiæ, & Diœcesi suæ gubernatione depositus, cum alijs fuit ad Annum CCC. LXXXVIII. vt refert R. Caro ad Dextr. fol. 139. col. 2. 388

XVI. LAMPADIVS, seu LAMPVS, huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XVI. Is Barcinone S. Paulinum baptizauit, qui postea fuit Episcopus Nolanus. Nostri memoria ad Annum CCC. XCVI. 396

BACAVGIVS

XVII. Bacavgivs huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XVII. Cuius meminit S. M. Maximus in *Chron. Ann.* 437 Eius memoria ad CCCC. XLI. 441

XVIII. Nvndinarivs huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XVIII. de quo n e no est in Epistola S. Ascanij II. Tarraconensis Episcopi ad B. Hilarium Pont. Max. ad Annum CCCC. XLVI. ex Maximo. 446

XIX. Irenævs huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XIX. à Nundinario successor electus, sed Comprouinci lium Episcoporum synodo auctoritate Apostolica ne daretur in Ecclesia Dei huiusmodi successio, depositus ad Annum CCCC. LXIV. 464

XX. Agritivs huius nominis I Episcopus Barcinonensis XX. Interfuit Concilijs Tarraconensi, & Gerundensi. Eius memoria ad Annum D. XVII. 517

XXI. S. Nebridivs huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XXI. Qui primùm fuerat Egarensis Præsul, interfuit Concilijs Tarraconensi I & Gerundensi, & Toletano II & Barcinonensi; ad Annum Domini D. XLV. eius memoria. Nos Tom. 1. Die IX. Februarij lit A fol.8 . plura de eo diximus. 545

XXII. Paternvs huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XXII. Interfuit Concilio Ilerdensi ad Annum Domini D. XLVI. Eius memoria ad D. LVIII. 558

XXIII. Vgnvs huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XXIII. Qui cùm primum hæresim Arrianam insectaretur, eam in Concilio III. Toletano anathematizauit, & Catholicam fidem amplexus, interfuit Synodo Barcinonensi ad Annum Domini D. XCIX. Eius memoria ad Annum DC.IV. 604

XXIV. Emilas huius nominis II. Episcopus Barcinonensis XXIV. Interfuit Toleti in Gundemari Regis decreto, & postmodum Concilio Egarensi ad Annum Domini D. XIV. Eius memoria ad Annum DC. XVII 617

XXV. Evsebivs huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XXV. Qui fuit à Sisebito Gothorum Rege, perperam, propria authoritate, & non seruato iuris ordine, ob permissionem [illegible] quâ Comicos admisit in Theatro Barcinonensi ad repræsentationem Gentilium fabularum, à Sede depositus ad Annum DC XX. 620

XXVI. Severvs huius nominis III. Episcopus Barcinonensis XXVI. Cuius nomine Ioannes Presbyter interfuit Concilio IV. Toletano, ad Annum Domini DC. XXXIII. Is fuit qui leges Gothorum conscripsit. 633

XXVII. Ola, huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XXVII. Qui Concilijs V. & VI. Toletanis interfuit, & subscripsit. Eius memoria ad Annum DC. XLVIII. 648

XXVIII Qviricvs huius nominis I Episcopus Barcinonensis XXVIII. Interfuit Concilio X. Toletano; cuius memoria ad Annum DC. LVI. 656

XXIX. Idacivs huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XXIX. Cuius nomine Laurius Diaconus interfuit Concilio XII. Toletano, & personaliter XV. ad Annum DC. LXXXVIII. quo eius memoria finitur. 688

XXX. Lavlfvs, huius nominis I. Episcopus Barcinonensis XXX. qui nomine Idacij Prædecessoris interfuerat Concilio XIII. Toletano, tanquam Vicarius, iam.vt Episcopus interfuit Concilio Toletano XVI. ad Annum DC. XCIII. 693.

Hucusque Catalogus *Pontificum S. E.* Barcinonensis *ad Hispanicum per Sarracenos excidium. Dehinc nullus in Præsulibus, annis*

& ferie ordo obseruatur à Ieronymo Paulo, *& cæteris, ideò Catalogum tumultuarie prosequemur sine die, & Consule, pro vt in editis.*

XXXI. TRODINVS I. Episcopus Barcinonensis XXXI.
XXXII. GVILERANVS I. Episcopus Barcinonensis XXXII.
XXXIII. THEODORICVS I. Episcopus Barcinonensis XXXIII.
XXXIV. PETRVS I. Episcopus Barcinonensis XXXIV.
XXXV. VIVES I. Episcopus Barcinonensis XXXV.
XXXVI. AETIVS II. Episcopus Barcinonensis XXXVI.
XXXVII. DEVS-DEDIT I. Episcopus Barcinonensis XXXVI.
XXXVIII. GVADALLVS I. Episcopus Barcinonensis XXXVIII.
XXXIX. GILASBERTVS I. Episcopus Barcinonensis XXXIX.
XL. BERENGARIVS I. Episcopus Barcinonensis XL.
XLI. VMBERTVS I. Episcopus Barcinonensis XLI.
XLII. BERTRANDVS I. Episcopus Barcinonensis XLII.
XLIII. IVLEVS I. Episcopus Barcinonensis XLIII.
XLIV. BERENGARIVS II. Episcopus Barcinonensis XLIV.
XLV. RAYMVNDVS I. Episcopus Barcinonensis XLV.
XLVI. S OLDEGARIVS I. Episcopus Barcinonensis XLVI.
XLVII. ARNALDVS I. Episcopus Barcinonensis XLVII.
XLVIII. GVILLELMVS I. Episcopus Barcinonensis XLVIII.
XLIX. BERNARDVS I. de Vega Episcopus Barcinonensis XLIX.
L. RAYMVNDVS II. Episcopus Barcinonensis L.
LI. BERENGARIVS III. Episcopus Barcinonensis LI.
LII. PETRVS II. Episcopus Barcinonensis LII.
LIII. BERENGARIVS IV. Episcopus Barcinonensis LIII.
LIV. PETRVS III. Centelles Episcopus Barcinonensis LIV.
LV. ARNALDVS II. Episcopus Barcinonensis LV.
LVI. BERNARDVS II. Episcopus Barcinonensis LVI.
LVII. PONTIVS I. Episcopus Barcinonensis LVII.
LVIII. GERARDVS I. de Galua Episcopus Barcinonensis LVIII.
LIX. PONTIVS II. de Galua, Episcopus Barcinonensis LIX.
LX. FERRARIVS I Episcopus Barcinonensis LX.
LXI. BERNARDVS III. Episcopus Barcinonensis LXI.
LXII. MICHAEL I. Episcopus Barcinonensis LXII.
LXIII. GVILLELMVS de Torrelles, Episcopus Barcinonensis LXIII.
LXIV. BERENGARIVS V. Episcopus Barcinonensis LXIV.
LXV. PETRVS IV. de Planella, Episcopus Barcinonensis LXV.
LXVI. RAYMVNDVS III. Episcopus Barcinonensis LXVI.
LXVII. IOANNES I. Episcopus Barcinonensis LXVII.
LXVIII. FRANCISCVS I. de Blanes, Episcopus Barcinonensis LXVIII.
LXIX. FRANCISCVS II. Episcopus Barcinonensis LXIX.
LXX. ANDREAS I. Beltran, Episcopus Barcinonensis LXX.
LXXI. FRANCISCVS III. Clemente, Episcopus Barcinonensis LXXI.
LXXII. ANDREAS II. Episcopus Barcinonensis LXXII.
LXXIII. SIMON I. Saluador, Episcopus Barcinonensis LXXIII.
LXXIV. IACOBVS I. Episcopus Barcinonensis LXXIV.
LXXV. IOANNES II. de Soler, Episcopus Barcinonensis LXXV.
LXXVI. RODERICVS I. de Bor[illegible]a, Episcopus Barcinonensi[illegible] LXXVI.
LXXVII. GVNDISALVVS I. de Heredia, Episcopus Barcinonensi[illegible] LXXVII.
LXXVIII. PETRVS V. de Garric[illegible]s, Episcopus Barcinonensis LXXVIII.
LXXIX. HENRICVS [illegible] de Cardona, Episcopus Barcinonensis LXXIX.
LXXX. MARTIN[illegible]S I. [illegible]arcia Epi[illegible]opus Bar[illegible]inonensis LXXX
LXXXI. GVIL[illegible]ELMVS III. Ra[illegible], Episcopus Barcinonensis LXXXI.
LXXXII. LVDOV[illegible]V[illegible] I. de [illegible]ar[illegible]na Epi[illegible]copus Barcinonensis LXXXII.
LXXXIII. IAONNES III. de Cardona, Episcopus Barcinonensis LXXXIII.

IACOBVS

LXXXIV. IACOBVS II. Caſador, Epiſcopus Barcinonenſis LXXXIV.
LXXXV. GVILLELMVS IV. Catador, Epiſcopus Barcinonenſis LXXXV.
LXXXVI. MARTINVS II. Martinez del Villar, Epiſcopus Barcinonenſis LXXXVI. 1575
LXXXVII. IOANNES IV. Dimas Loris Epiſcopus Barcinonenſis LXXXVII. 1598
LXXXVIII. ALFONSVS I. Coloma, Epiſcopus Barcinonenſis LXXXVIII. Tranſlatus fuit ad Sedem Carthaginenſem Spartariam Anno M. D. II. 1602
LXXXIX. RAPHAEL I de Rouirola, Epiſcopus Barcinonenſis LXXXIX. obijt Anno Domini M. DC. XI. 1609
XC. IOANNES V de Moncada, Epiſcopus Barcinonenſis XC. Tranſlatus ad Sedem Tarraconenſem, Anno M. DC. XI. 1611
XCI. LVDOVICVS II. Sanz, Epiſcopus Barcinonenſis XCI. Obijt Die XXVIII Februarij, Anno M. DC. XX. 1620
XCII. IOANNES VI. Sentis, Epiſcopus Barcinonenſis XCII. Obijt Die VII. Octobris, Anno M. DC XXXII. 1632
XCIII. GARSIAS I Gil Manrrique, Epiſcopus Barcinonenſis XCIII. Menſe Iulio obijt, Anno M. DC. LI. 1651
XCIV. RAYMVNDVS IV. de Semmanat, Epiſcopus Barcinonenſis XCIV. ex S. E. Viccenſi ad hanc tranſlatus, Anno M. DC. LIII. adhuc in Sede viuit. 1653

En quæ potuimus monumenta Præſulum Barcinonenſium eruere, quæ in ſuis Auctoribus tàm confuſa, & vitiata conſpiciuntur, vt quo pedem figas vix inuenies in rebus enim antiquis ſimilia paſſim comperimus, nec miretur Eruditus, ſi paſſim de his conqueſti ſunt Noſtrates, imò & Exteri, ſatis ergo eſt ſi anſam poſterioribus damus, vt hæc & ſimilia ſuppleant. & adimpleant.

DECIMO TERTIO

Kal. Decembris.

DIES XIX.

A. ASTIGI *in Hiſpania Bætica* S. CRISPINI *ipſius Vrbis Epiſcopi, & Martyris, qui cum Chriſti Euangelium ob muneris onus Gentilibus prædicaret, ab* Aloto Iudice *comprehenſus, nec idolis, ſacrificare; nec fidem deſerere voluit, ſed abſciſſo Capite, ad coronam viriliter properauit.*

B. AQVIS-CALIDIS *in Gallæcia Hiſpaniæ* S. AZÆ *Martyris, qui in perſecutione* Diocletiani *per* Aquilinum *Tribunum, pro Chriſti nomine comprehenſus, cum alijs* C. L. *militibus, obtruncatis ceruicibus, ad præmium acceſſit.*

C. BÆTICÆ *in Hispania Bætica* S. FAVSTI *Diaconi Martyris, qui ex vrbe* Alexandriâ *oriundus*, Hispaniam *pro fidei defensione peruenerat exul, sed illic comprehensus, & in Christi Confessione persistens, & mucroni iugulum prabuit, & spiritum tradidit Redemptori.*

NOTÆ.

A. SANCTVS CRISPINVS *Astigitanus Episcopus, & Martyr in Hispania*. Olim erat in *Hispania* celebris festiuitas huius S. Antistitis, & Martyris *Astigitani*, tam tempore Romanorum, quam Gothorum, licet Sarracenorum excidio prorsus eius memoria defecerit, sed postmodum tanti Præsulis commemoratio reuixit, & eius festiuitas reddita est. Eius nomen in antiquis, & recentioribus Martyrologijs scriptum inuenimus, à quibus Cæsar Baronius in *Roman. h.d fol.*715. *lit. E.* sequenti serie: *In ciuitate Astigensi* B. CRISPINI *Episcopi, qui capite amputato, martyrij gloriam adeptus est.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 190. Ioannes Lupus in *Lusitan fol.* 248.*col.*2. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan.fol.*61. Petrus Galesinius in *General.fol.* 159.*col.* 2. Constantius Felicius in *Ital. fol.* 176. 2.*p.* Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Astiagis.*fol.*15. Petrus Equilinus in *Catal. SS. lib.*10.*c.*84. De eo Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 66. apud Biuar. *Comment.* 2.*n* 5.*fol.*130.& apud Roder Caro.*fol.* 33.*lit. R.* P. Martinus de Roa *Histor. Astigit. lib.* 2. *c.* 3.*fol.* 68. *col.* 2. Antonius Quintana-Dueñas *Histor.SS.Hispalens.fol.*240. D. Paulus de Espinosa *Histor.Hispalens.lib.*2.*c.*3. D. Martinus Carillo in *Annal.Eccles.Hispan.Ann.*66.*fol* 84. & alij. Eius ACTA ex sacro Hymno *S. Isidori* in Breuiario Muzarabi relato, & alijs Breuiariorum Hispaniæ Lectionibus desumpta, subijcimus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. CRISPINI EPISCOPI Astigitani, & Martyris ex Hymno Gothico, & alijs Breuiarijs, & Scriptoribus.

Origo.

CRISPINVS *origine* Hispanus, *ex vrbe* Astigitanâ *oriundus, cum ab eius natiuitate Idolorum cultui inseruiret, & Gentiliū adhæreret erroribus, licet; vt moralis societatis, absque fidei cognitione, deposcebat, Vir virtutum speciminibus plenus, vitam ageret, tamen aduenienie Christi fidei lumine, per visitationem sui Apostoli* IACOBI, *Hispaniarum Magistri, qui* Bæticæ *totius prouinciam* Euangelij *semine decorauit, relictâ Idolorum perfidiâ, & Gentilium abominatione, fidei veritatem amplexus est. Hinc Apostoli vestigia sequi decernens, vt continuâ tanti ducis conuersatione, sacris exuberantiùs dogmatibus imbueretur, illum per totam fere regionem comitatus est, donec Apostolo Ierosolymam repedare constituente, ab illo Episcopus* Astigitanus *ordinatus, patriam redire compellitur. Tunc* Astigim *ingressus sanctissimus Præsul continuo Ciues de fide Christi assiduis sermonibus admonere cœpit, illamque esse ad salutem necessariam feruentissimis dissertationibus edocuit, tanto Catholicæ veritatis incremento, vt breui plurimi ad Christianæ religionis gremium accurrerent. Quos Beatissimus Antistes adeo humanissime tractare, fidei documenta docere, constantiam*

Conuersio.

Ministerium.

Doctrina.

aduersus

aduersus idololatras persuadere, fidem, spem, & charitatem, aliasque virtutes indigetare disposuit, vt prorsus grex ille indubie inter alios Christicolas Bæticæ primas ferret. Igitur CRISPINVS *cum Ecclesiam* Astigitanam *sic multiplici fidelium fœnore conseruasset, & quotidie magis ac magis auxisset, euenit, vt* B. Petrus *Apostolorum Princeps, & Christi Vicarius* Hispanias *adiret, & Bæticam multis comitantibus perlustraret, quem continuò* CRISPINVS *visitare pergens, et quæ apud* Astigim *effecerat propalauit, à quo benedictionem accipiens in propria reuersus est. Post hunc etiam* Paulo *Apostolo itidem* Hispanias *peragrante, eius dogmata felici apprehensione consuxit. Denique cùm per* Hispaniæ *totius angulos fides Catholica vberiùs pullularet, & Christi diuinitas animos plurimorum in vnoquaque vrbe, oppido, & vico, turmatim raperet, adeo Gentilium viscera serpens ille antiquus, humani generis hostis fascinauit, vt aduersus Christi asseclas sæuissima persecutionis procella consurgeret. Tunc Sanctissimus Præsul, ne quos in Christo genuerat tot singultibus, & orationibus, hac Gentilium seueritate, & furore perderet, cœpit assiduis sermonibus gregem exhortari prolixius, vt Tyranni Præsidis contemptis cruciatibus, qui tantùm membra, & corpora maculabant, animas verò, & spiritus relinquebant immunes, constantiam in fidei confessione monstrarent, quâ æternam repromissionem acciperent. His itaque dùm occupationibus persisteret S. Præsul,* Allotus *Bæticæ Prouinciæ Præses, imperante* Nerone *crudelissimo Christianorum hoste, regionem totam percurrere cœpit, vt Christi fidelium animos à vera fidei sinceritate deuiaret, aut illorum corpora atrocissimis cruciamentis exponeret. Qui licet* Illiberi, Hispali, *& alibi plurimos per martyrij angustias occidisset, tanta erat credentium messis, vt licet sæua crudelitas Præsidis aboleret innumeros, gratia Christi passim multiplices erumpebat. Ergo nequissimus Iudex* Astigim *ingressus, edicta Principis Tyranni publicare præcepit horrenda, quorum atrox pœna, vt Gentiles exterruit, sic Christicolas exhilarauit, vnusquisque desiderans, primus pro Christo contumelias pati. Sed hæc coronationis experientia, vt cæteris fidelibus remaneret exemplar,* B. CRISPINO, *tanquam duci, & Præsuli cessit. Qui vix ingresso Præside, ad ergastulum à satellitibus raptus, & in funesto carcere detrusus, noctem continuâ oratione transegit. Mane facto, ad tribunali ducitur, & licet* Allotus *eius constantiam eneruare satageret, nequaquam inuictissimi Præsulis viscera deliniuit, quinimò in confessione Christi perseuerans, eius diuinitatem, & Idolorum peruicaciam, Deorumque fallaciam disertissima oratione persequitur. Cuius veritatis fulminibus* Allotus *resistere non valens, illum in carcerem iterùm includere præcepit, satellitibus iubens, vt prorsus aliquid victus, aut potus ei inferri permittant, vt sic fame, & siti pereat. Annuit carnificum turba insolens, & per plures dies S. Pontifex in ergastulo inclusus absque edulio transegit. Sed Dei sui beneficiis complurimis iaescatus, nequaquam humanum adipem desiderauit Antistes. Transactis igitur illis diebus, cùm* Allotus *iam inediâ confectum Martyrem credidisset, illum de ergastulo extrahere, & in sterquilinium proiicere præcepit. Cui cùm renunciatum esset, hominem Dei in suo robore, & absque fœtore consistere, admiratione, & furore commotus, illum ad stipitem alligari, & verberum continuâ, sæuâque assiduitate feriri præcepit donec spiritum per vulnera exhalaret acerba. Quod cùm factum esset, & S. Præsulis corpus dilaniatum adspiceret, ne vnquam exurgeret, protinus ignem pice commixtum accendi mandauit, & in eum corpus lacerum immitti, vt penitus consumeretur. O res mirabilis! Sanguis ipse ex corpore sacrato decurrens totum ignis, & picis actiuitatem extinxit, & inter carbones lætus exurgens, Omnipotentis Dei psalmis munificentiam, & virtutem laudabat. Tum fidelium iubilatio, ad spectaculum circunstantium, in eorum cordibus erumpens, obortis lachrymis magnificans Deum, sui Præsulis vestigia sequi cupiebat. E contra*

S. Petrum visitat.

Persecutio.

Allotus Præses Bæticam infestat.

Capitur S. Præsul.

Fame, & siti torquetur.

Flagellatur.

In ignem inijcitur.

verò Gentilium immanitas, quæ prodigiis hisce proteruior facta, ipsa sua viscera, furore intrepido, consumebat. Allotus *Præses illicò caput Pontificis amputari iussit; qui antequam collum mucroni præberet, leuatis in cælum oculis, & manibus, gratias Deo egit, & gregem suum eidem humiliter commendauit; quo facto, ictu gladij decollatus, spiritum Christo tradidit,* XIII. Kalend. Decembris *Anno Domini* LXVI. *Imperante* Nerone. *Cuius sacrum* Corpus *colligentes Christiani* Astigitani, *illud protunc honorifice condiderunt, donec data Ecclesiis pace, ad Sepulchrum honorificum translatum est, vbi tempore Gothorum innumera Deus ægrotis omnibus thecam tangentibus, miracula patrabat. Qui semper & vbique gloriosus est in sanctis suis.*

Coronatur.

Hæc sunt ACTA genuina S Præsulis *Astigitani* CRISPINI, quæ ex variis Scriptoribus, & *Hymno* sacro inferius recensendo, extrahere potuimus. In eorum illustratione aliqua veniunt inuestiganda, quia Neotericorum pars altera *Iuliani* Toletani glossemmate allecta; à veritatis apicibus deuians, prorsus elapsa est. Altera, coniecturis è proprio capite acceptis inhærens, nonnulla introducere conatur, quæ etiam veritatem offuscant, & res gestas tanti Martyris obnubilant. Sed nunc ad *Hymnum* deueniamus.

HYMNVS SACER IN FESTO S. CRISPINI Episcopi, & Martyris Astigitani in Bætica.

INsignem CHRISPINVM *laudemus Martyrem,*
Qui suum lauit sacro Corpus sanguine;
Et vnum Deum sequens Trino Nomine,
Mundum relinquens, simul eius copias,
In regno Dei consors factus Angelis.
Non blandimenta huius æui aspiciens,
Rectorem Mundi Dominum perspiciens,
Illum secutus magna cum lætitia,
Paradisumque properans fœliciter.
Nefandum hostem repulit perniciter.
Frontique suæ signum Christus posuit,
Qui ipsum piè ex Cœlo vidit colore.
Quandoque serpens insultare voluit,
Non ei cessit, sed alacri animo,
Contra insultauit inuido Diabolo.
Omnipotentis Dei vera gratia
Tantam CRISPINO *tribuit constantiam,*
Vt carcer, pœna, flagra, vel incendia,
Nec sitis corpus famesvè commaculent;
Eiusque fidem violare poterant.
Lætusque Miles cum cœlum aspiceret,
Parata ceruix gladium suscipiens,
Suóque fuso dedicatum sanguine

Corpus

Corpus, Sepulchro humatum reconditur,
Astigitanæ *Vrbique reponitur.*
Ad cuius Corpus *vexatique veniunt,*
Claudique, surdi, cæci vel lunatici,
Christum confessi salutem recipiunt,
Et verè Sancti Martyris oracula,
Sanitatisque medelam percipiunt.
Tu intercessor alme Martyr præuius
Pro nostris malis intercede propiùs;
Vt abluantur cuncta nostra crimina,
Animas nostras, corpusque omne liberet,
De persequentis inimici insidijs.
Indulge nobis Pater clementissime,
Pro tui Sancti intercessu Martyris,
Dele secreta, cuncta laxa crimina;
Vt annuis in tuis semper laudibus
Istud canamus festum lætis cordibus.
Gloriam Patri personemus famuli,
Gloriam Christo concinamus pariter,
Qui nos redemit pretioso sanguine:
Mittens in nobis Spiritum Paraclitum,
Hæredes fecit in celesti gaudio, Amen.

Glossema in Codice Iuliani detegitur.

Proculdubio in Codice edito *Iuliani* Archipresbyteri Toletani in *Aduersar. n. 3. fol.* 1. adest intolerabile glossema, quod vafre aliqui secuti, totam ferè veritatem eneruant. Audi textum: *In Bætica, ciuitate*, Astigensi, *memoria viget* S. CRISPINI, *eiusdem vrbis* Episcopi, *& Martyris.* Hinc glossema: *Qui cùm apud Domitianum multum valeret, & diuitiis, ac deliciis difflueret, diuinitùs admonitus credidit, & à S. Clemente* (vt creditur) *in* Hispaniam *missus*, Astigi, *& per* Bæticam *prædicauit. Fuit* Ægyptius *genere, Vir apprimè Sanctus, cuius* corpus *ad euersionem* Hispaniæ *ibi colebatur, quem* S. Iulianus, *siue* Isidorus *eleganti celebrat Hymno, qui penès nos adhuc est.* Glossema illud: *Qui cùm apud* Domitianum *multùm valeret, & diuitiis, ac deliciis diffluerct, diuinitus admonitus credidit, & à S. Clemente* (*vt creditur*) *in* Hispanias *missus*, Astigi, *& per* Bæticam *prædicauit. Fuit* Ægyptius *genere.* Prorsus commentum est; vt ex sequentibus patet.

Reijcitur I.

PRIMO, nam ille CRISPINVS, natione Ægyptius, & Domitiano charus, vixit tempore Domitiani, Neruæ, Trajani, & Adriani Imperatorum, post multos annos à morte S. CRISPINI *Astigitani* Præsulis, qui tempore *Neronis* agonem compleuit; & ille Ægyptius vocabatur *Varius Sisinius Crispinus Fescenninus*, vt ex *Dextro* probat Martinus de Roa *Histor. Astigit. lib* 2. *c.* 3. *fol* 69. *col* 2.

Reijcitur II.

SECVNDO, nam iste *Sisinius Crispinus Ægyptius* fuit crudelissimus aduersus Christianos hostis, qui in *Galliis S. Dionysium*, & Socios, & *Diolt S. Eugenium*, Lutetiæ, & Toleti Pontifices, temporibus Domitiani, & Adriani martyrio coronauit, & alios plurimos, vt ex eorum rebus gestis apparet.

Reijcitur III.

TERTIO, quia vt ex Epigrammate MS. in Codice *Auli Halli* apud me, ipsius *Iuliani* probatur, S. CRISPINVM *Astigitanum* Martyrem & Pontificem fuisse à S. IACOBO Nostratum Apostolo conuersum, infulisque decoratum liquet. En Carmen.

DE S. CRISPINO, CIVE, PONTIFICE, & Martyre Astigitano Carmen Iuliani.

CRISPINI *hoc tumulo conduntur Martyris ossa,*
Cum quibus Astigis *vrbs condecorata manet.*
Hunc Ciuem *commendat amans, hunc Præsulis ornat*
Sacratis titulis, Astigis *alma, Virum.*
Jllum de mortis tenebris tunc er uit olim
Jpse IACOBVS *ouans, quem quoque* Ibera *colit.*
Huius & insignes CHISPINVS *sæpe Magistri*
Gressus prosequitur, dogmata sancta bibens.
Jsacidum donec Apostolus alta repedans
Mœnia, Nostratum deserit vltro lares.
CRISPINVS *igitur propriam dilapsus in vrbem,*
Plurima Christicolum agmina voce capit.
Denique per graues ignes, necnon vulnera tractus,
Colláque mucroni obtulit ipse Pugil.

Ex quibus rationibus, & carminis assertione constat, additum in *Aduersariis Iuliaai* totam illam periodum, quam merum glossema diximus, ex illis verbis: *Qui cùm apud Domitianum*: vsque ad illa: *Vir apprimè Sanctus*: exclusiuè. Nam totam S. Viri historiam commaculant.

Ioannis de Nigra-ualle error.

IN peiorem, & magis fœdum errorem incidit *Ioannes à Nigraualle*, relatus P. Martino de Roa *supr.d.c. 3.fol. 69. & 70.* asserens S. CRISPINVM, *Astigitanum* Præsulem fuisse ex *Eremitis Augustinianis*; cuius lapsum potiùs commiseratio pareere conatur, quam argumentis discretio conuincere, cùm ipse suâ assertione obnubiletur. Quam eruditè respuere visus sit R. P. F. *Thomas de Herrera*, qui in suo *Alphabeto Augustiniano* prorsus talem CRISPINVM non agnouit, Augustinianum Eremitam, & Episcopum Astigitanum.

Biuarij coniectatio euacuatur.

NEC suspicioni P. F. Francisci Biuar. in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann. 66. Comment. 1. fol. 131. n. 5.* adhærebis, quia eius coniectatio à fide carminis deficit, cùm asserat, hunc fuisse CRISPVM illum, *Chorinti Archisynagogum*, quem *B. Paulus* suis manibus baptizauit, vt dicitur *1. Chor. 1.* & de quo S. Lucas in *Act. Apostol. c. 18.* Nam CRISPVS ille Archisynagogus à Nostro CRISPINO diuersus est. Nam ille Confessor non Pontifex. Noster & Pontifex, & Martyr. Ille apud *Corinthum* quieuit. Noster apud *Astigim Bætica* agonizauit Illius festa Dies IV. *Octobris.* Nostri XIX. *Nouembris*, vt ex ex Martyrologijs etiam Romano patet.

Petri Galesinij error destruitur.

SED & à Petri Galesinij in *General. Martyrolog. fol. 159. col. 2.* assertione abstinebis, dicentis Nostrum S. Episcopum, & Martyrem *Astigitanum*, in persecutione *Diocletiani, & Maximiani* martyrium consummasse. Nam si *Dextri* V. C. relationi erit standum, & opinioni *Iuliani* in carmine, nil dubium, quin Beatus CRISPINVS Noster Anno LXVI. martyrio fuerit coronatus. En Dextri elogium: S. CRISPINVS *Episcopus* Astigitanus *in* Bætica, *sub* Alloro *patitur.* Iulianus etiam (explosо glossemate) in Carmine illum *Discipulum S. Iacobi* facit, ergo eius passionis annus, is & idem censendus erit, prout illum consignat Dexter.

AD Actorum illustrationem reuertentes, sciendum est, quòd olim in Ecclesia *Hispaniæ* celebris erat festiuitas apud *Astigitanos* huius S. Præsulis & Martyris, vt ex *Hymno sacro* prolixius elicitur. Hodie verò etiam tam Pontificiâ au-

ctoritate,

auctoritate, quam Archiepiscopali, quotannis huiusmodi festum in eadem vrbe prosequitur, vt ex *Clementis* VIII. Pont. Max. diplomate liquet tenoris sequentis.

CLEMENS PP. VIII. *Ad perpetuam rei memoriam. Quæ ad Sanctorum venerationem, & Diuini cultus augmentum pertinent, ea libenter concedimus prout in Domino salubriter conspicimus expedire. Pijs igitur ac deuotis supplicationibus dilecti filij* Alfonsi de Erasso, *Regiæ Majestatis Consiliarij, & in Regia Cancellaria Auditoris, nobis humiliter porrectis, inclinati ac ex voto Venerabilium Fratrum nostrarum* S. R. E. *Cardinalium, super sacris ritibus, & caremonijs deputatorum, vt in Oppido Ciuitate nuncupata* Astigiensi *seu* Astigitana, *vulgari Hispano* ECIXA *dicta, & eius districtu, celebrari possit Officium cum Missa de* S. CRISPINO *Martyre, eiusdem Ciuitatis* Episcopo, *in Martyrologium relato: cuius gesta* Hymno *sacro in* Breuiario Toletano *describuntur, eiusdem natali die, nempe* XIX. Nouembris *Breuiarij, & Missalis Romani rubricis seruatis, auctoritate Apostolicá, tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & quarumuis dicta Ciuitatis, & eius districtus Ecclesiarum, etiam iuramento, confirmatione Apostolicá, vel quauis firmitate aliàs roboratis, statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrarijs quibuscumque Dat.* Romæ *apud S. Marcam, sub Annulo Piscatoris.* Die XXX. *Augusti.* M. DC. II. *Pontificatus Nostri Anno* XI. *M. Vestrius Barbianus.*

Breue Apostolicum circa cultum S. Præsulis.

Postea Anno Domini M.DC. XXIV. ad maiorem S. Pontificis, & Martyris venerationem S. E. *Hispalensis* sub *Duplicis officio* eius festum celebrare in diœcesi *Hispalensi*, in *Astigitana* verò vrbe *Secundæ Classis* decreuit, vt ex Kal. Hispalensi referunt Rodericus Caro in *Not. ad Dextr. d. Ann. 66. lit. R. fol.* 33. & Quintana-Duc̃nas *supr. fol.* 242.

PRO Coronide autem hic Catalogum Episcoporum, ac Præsulum, qui in hac vrbe infulas induerunt, subijcere decreuimus, & quia eorum celebris ne pereat commemoratio, & quia instituti obseruationi pareamus, cùm nullus in posterum erit locus, quo huiusmodi relationem assuere possimus.

CATALOGVS EPISCOPORVM S. Ecclesiæ, & Vrbis Astigitanæ in Bætica Hispania.

I. S. CRISPINVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus I. Qui à S. Iacobo Hispaniarum Apostolo conuersus, & Episcopus ordinatus, pro fidei defensionis constantia ab Alloto Præside Bæticæ martyrio coronatus est, Anno Domini LXVI. *66*

II. GAVDENTIVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus II. tempore Gothorum, cuius memoria ad Annum Domini D. LXXX. inuenitur. 580

III. PEGASIVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus III. interfuit Concilio Toletano III. per Seruandum eius Vicarium ad Annum Domini D. LXXXIX. 589

IV. S. FVLGENTIVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus IV. Frater Sanctorum Leandri, & Isidori, interfuit Decreto Regis Gundemari. & Concilio II. Hispalensi, post ad Carthaginensem sedem transfertur Anno DC. XX. 620

V. ABENTIVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus V. interfuit Concilio Toletano IV. ad Annum Domini DC. XXXIII. 633

VI. STEPHANVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus VI interfuit VII. & VIII. Concilijs Toletanis ad Annum Domini DC. LIII. 653

VII. THEODVLFVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus VII. Conciliis Toletanis XII. & XIII. interfuit ad Annum DC. LXXXIII. 683

VIII. NASIDARBVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus VIII. Cuius nomine Desiderius Presbyter subscripsit XV. Concilio Toletano, Anno DC. LXXXVIII. 688

IX. ARVIDIVS huius nominis I. Episcopus Astigitanus IX. Concilio Toletano XVI. interfuit, ad Annum DC. XCIII. Cuius tempore Sarracenorum lues totius Hispaniæ terminos occupauit, ipseque ab eis martyrium pertulit. 693

Hactenus memoria Præsulum *Astigitanæ Ecclesiæ*, quæ sub Maurorum iugo pergemuit per D. XXV. Annorum curricula, ad M. CC. XXXIX. quo S. Rex *Ferdinandus* illam ab Agarenorum tyrannide liberauit, eamque priuilegijs decorauit, sed sedem ei non restituit, quinimo ipsam vrbem, olim Romanorum Coloniam, Bæticæ Iuridicum Conuentum, & Pontificum Sedem sub *Hispalensis* Antistitis regimine in spiritualibus supposuit, prout adhuc subest. Cætera omnia ex Carmine & Hymno disces.

B. S. AZA *Eremita, & Martyr Aquicaldensis in Gallæcia Hispania.*] De hoc Sanctissimo Eremita, & Martyre plura apud Græcos in *Menologio*; aliqua Baronius in *Martyrolog. Roman. h.d.lit.H.fol.*715. sequenti serie: *In Isauria passio* SS. AZÆ, *& Sociorum Centum quinquaginta Militum sub Diocletiano Imperatore, & Aquilino Tribuno.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 190. Ioannes Lupus in *Lusitan.fol.*248.*col.*2. Ieronymus de la Higuera in *Hispan. MS.fol.* 61. Petrus Galesinius in *General.fol.*159.*col.*1. Apud quos licet agonis stadium *Isauria* reponatur, sequentes Græcorum ecphrasim, tamen si veritatis dandus est locus vestigijs, non ISAVRIA, sed AVRIA locus palæstræ fuit. Ad huius rei probationem restem inuoco Clarissimum Virum, L. Flauium Dextrum in *Chron. Ann.*300.*n.*9 apud Biuar. *Comment.* 2.*fol.*330. apud Carum eod. *Ann lit. N.fol.* 103. hæc verba recensentem: *Eodem tempore* Tude, *vel* Aquis Calidis, *Oppido insigni* Gallæciæ, *quod fluuius* Minius *præterfuit*, S. AZA *Martyr passus fuit, & gloriosi eius commilitones.* Ecce in *Hispania* trophæum, non in *Græcia*. Et in *Auria*, quæ eadem vrbs, ac *Aqua-Calida*, non in *Isauria* triumphus. Hinc elicies qualem errorem *Græci* contraxêre, pro AVRIA Gallæciæ, ISAVRIAM Græciæ reponentes: nec mirum, quia cùm illi à regione agonis remotissimi scriberent, nec vocem genuinam vrbis passionis acciperent, facile in scriptura lapsus contrahitur. Eius & Sociorum ACTA ex Menologio breui calculo damus.

Martyrologia.

Passionis verus locus.

ACTA S. AZÆ, EREMITÆ, ET Martyris Auriensis in Hispania ex Menolog. Græcor. & L. Flauio Dextro, & alijs.

AZA *origine* Hispanus, *ex regione* Auriensium *in* Gallæcia, *militans sub Diocletiano Imperatore, qui relictâ militiâ eremum incolebat, multas curationes, & miracula faciens: delatus verò à quibusdam venatoribus, traditus est* Aquilino *Tribuno cùm Centum Quinquaginta militibus, qui ad eum capiendum venerant, & eius visis, dum reuerterentur, miraculis, ad Christum conuersi erant. Siquidem precibus aquam eduxerat, & sitientes recreauerat. Tribunus autem S. Martyrem* AZAM, *ad terrorem multorum, plurimis plagis supposuit, in rota suspensum ferreis vngulis laceratum, & ad caminum ignis iniectum; cùm verò flamma ipsa extincta esset, & B. Martyr incolumis permansisset, Tribuni vxor, & filia ad Christi fidem conuersa sunt. Tunc Tribunus* Centum Quinquaginta, *Militum capita abscindi, cum quibus vxorem, & filiam obtruncari fecit. Postea S. Martyr ensse consummatus, spiritum Deo obtulit*, XIII. Kalendas Decembris, *Anno Domini* CCC. *Imperante Diocletiano.*

Origo. *Comprehenditur.* *Cruciatur.* *Coronatur.*

Hæc

Hæc sunt quæ scripsere ACTA Græci, à quibus Martyrologi recentiores. Cauebis à *Codicibus Calderoni*, & *Cari*, qui S. Martyrem AZAM, appellitant ARAM, & fœminam scribere non erubuerunt. AVRIA vrbs, quæ & AQVÆ-CALIDÆ dicta fuit, hodie ORENSE, Ciuitas Episcopalis *Gallæcia*, quam *Minius* fluuius circumdat. Nec relatio *Dextri* obstabit, cùm dixit: TVDE, *vel* AQVIS-CALIDIS, nam dubius an in *Tudensi*, an in *Auriensi* vrbibus, quarum mœnia *Minius* lambit, agonem compleuisset, ideo vtramque recensuit. *Aliquorum lapsus.* *Topographia.*

S. FAVSTVS *Alexandrinus, Martyr Beatiensis in Hispania.*] Illum fuisse Diaconum, & Socium *S. Dionysij* Alexandrinæ Ecclesiæ Pontificis, testes sunt Beda, Vsuardus, & Ado, à quibus licet breuiori elogio Cæsar Baronius, in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. G. fol.* 715. clausula sequenti: *Eodem die* S. FAVSTI *Diaconi Alexandrini, qui primùm in persecutione* Valeriani *cum* S. Dionysio *in exilium missus, deinde in persecutione Diocletiani ætate longæuus, gladio animaduersus, martyrium consummauit.* Conueniunt Dionysius Vasquez in *Castellan. fol.* 190. Ioannes Lupus *Lusitan. fol.* 248. *col.* 2. Constantius Felicius in *Ital. fol.* 176. *p.* 2. Qui perperam *Romæ* passum scripsit. Heribertus Rosvveydus in *Antiquis. Roman. fol* 37. vbi etiam EVSEBIVM enumerat. De eo Eusebius Cæsariensis *Histor. Eccles. lib.* 7. *c.* 10. Iulianus Toletanus Archipresbyter in *Chron. Ann.* 286. *n.* 117. *fol.* 33. Qui S. Diaconi peregrinationem, & apud *Beatiam Hispaniæ* vrbem exilium, & passionem paucis describit, hac serie: *In Bætica ciuitate, quæ nunc Baeza* (sic legendum) *dicitur, martyrium* S. FAVSTI, *Diaconi Alexandrini: qui ibi exulans, & ab Episcopo* Germano *Beatiensi humaniter tractatus, exilium amputatione capitis exornauit.* Cuius sententiam amplexati sunt Franciscus de Bilches *Histor. Bæcensi* 1. *p. c.* 18. *fol.* 51. D. Martinus Ximena in *Annal. Giennens. Ann.* 286. *fol.* 73. ACTA nullus scripsit, cultum hodie in *Diœcesi Giennensi* officio *Duplici* conseruari, attestantur superius recensiti. Hæc de illo dixisse sufficiet. *C. Martyrologia.* *Scriptores.*

DVODECIMO
Kal. Decembris.
DIES XX.

A. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ natalis* S. QVIRICI *ipsius vrbis Episcopi, qui cùm in pascendis sacro dogmate populis sibi commissis, constans, & sedulus* Minister *existeret, post insignes bonorum operum cumulos, ad æternam requiem inclytus Confessor aduenit.*

B. *Apud* CIVITATENSES *in* Vettonibus *Hispaniæ celebris recolitur festiuitas S. E. Cathedralis* DEDICATIONIS, *cuius cultum & magnifice repetit, & deuote concelebrat venerabile Capitulum illius.*

C. VXAMÆ *in Citeriori Hispania item* DEDICATIO *ipsius*

Cathedralis Ecclesiæ: cuius festum honorifico prosequitur cultu deuotio, & plausibili repetit apparatu vrbis affectio.

NOTÆ.

A. *Scriptores.*

SANCTVS QVIRICVS *Episcopus Toletanus Confessor.* Quamuis huius S. Præsulis nomen adhuc in antiquis Martyrologijs non fuerit scriptum, tamen inter Sanctos *Toletanos* illum recensitum inuenimus apud Philippum Ferrarium in *Topograph. SS. verb.* Toletum. *fol.* 126. & apud Iulianum Toletanum Archipresbyterum in *Chron. Ann.* 667. *n.* 354. *fol* 77. hac clausulâ: XX. Die Nouembris, *eisdem Anni* S. QVIRICVS *Pontifex* Toletanus *moritur, & ad* S. Leocadiam *Regalem, vbi sacra Virgo nota est, sepelitur. Posuit sepulchrale* Carmen *Iulianus, pòst* Toletanus *Episcopus.* De eo scripserunt Luitprandus in *Chron. Ann.* 668. apud D. Thom. Tamay *fol.*69. apud D. Laurentium Ramirez *fol.* 343. *n.* 318. & *Annal* 680. apud Tamay. *fol.* 80. & apud *Ramir fol.*359. *n.*134. Iulianus Petri in *Chron,n.*350.354 *&* 355. Petrus de Alcozer. *Hist. Tolet.lib.*1. *c.*35. Ioannes Mariera *Histor. SS. Hispan. lib.* 5.*c.*55. Franciscus Pisa *Histor. Tolet. lib.*2.*c.*25. *&* 26. Ambrosius Morales *Histor.Hispan lib.*12.*c.*23. *&* 41. D. Garsias de Loaysa in *Not. ad Concil. X. Tolet. fol.* 503. *& ad XI. fol.*561. Rodericus Archiepiscopus Toletanus in *Histor. Hispan. lib.*2. *c.*22. Ioannes Vasæus in *Chron. Hispan Annal.* 682. D. Didacus Castejon in *Primat.Tolet.Tom.*2.*p.*2.*c.*1.§.8.*fol.*436. & seqq. Antonius Quintana-Dueñas *Histor.SS Tolet. tit. de Fundat. S. E. Toletan. c.* 29. *fol.* 115. & alij Rerum Hispanicarum Scriptores, à quibus ACTA hæc excripsimus.

ACTA S. QVIRICI EPISCOPI Toletani Confessoris, ex Luitprando, Iuliano, & alijs Scriptoribus Hispanis.

Origo, & Patria.

QVIRICVS Gothus, *patriâ* Barcinonensis, *cùm Regiam vrbem, vt nobilium Procerum filijs mos erat, adire decerneret, & Palatium Gothorum Principum, honestis moribus, frequentasset, tumultuum rumoribus, quos passim Aulicus liuor erumpit fascinatus, securitatem in tutissimo Religionis portu quærere curauit. Hinc* Agaliense *Cœnobium, tunc temporis sanctissimis institutis condecoratum, & monasticis regulis imbutum cernens, ad eius claustra confugere toto viscerum conatu decreuit. Ergò cucullam B. Vir, relictis seculi anfractibus induens, tyrocinio mancipatus, breui celebrem de se testificationem in omnium virtutum apicibus, & regulæ obseruationibus dedit. Posthac sacris initiatus, Monasterij munera inferiora Presbyter veteranus accepit; quousque Cœnobio, Abbatis pastorali solatio, destituto,* QVIRICVS *ad illius peruenit gubernaculum.*

Monachus fit. *Abbas.* *Episcopus.*

Quale fuerit in hocce munere S. Abbatis, circa fratrum curam, ornamentum, ex eo dignoscitur, quod vacante Sedis Barcinonensis *præsulatu protinùs fuit ad eius fastigium sublimatus. Igitur hocce maiori condecoratus honore, intra se istam maioris oneris sarcinam respiciens, illam famosioribus virtutibus suis ornare constituens, sui Episcopatus regimen bonis moribus componere curauit. Hac vero suffultus, Clerum & populum in vita sanctissima exercitatione continuit, adeo vt diœcesis* Barcinonensis, *tanto*

Magistro,

Magistro continuus doctrinæ, & morum exemplaribus, redundaret. Post hæc, ne Monachorum in eadem deficeret sanctitudo Monasterium S. Eulaliæ *celebre construere cæpit, quo fratrum Benedictinorum aciem virtutibus, & monasticis regulis, instructam traxit, quã vniuersus populus, & accolarum multitudo, S. Episcopo dirigente, & disponente, ad apicem illustrium facinorum euecta, tanti Præsulis sanctitudinem demonstrauit. Sed cum hoc tempore* Recisuuinthus *Gothorum Rex* Hispaniæ *regnum teneret, instantibus* Eugenij III. *Antistis* Toletani *precibus, Concilium Decimum contrahitur, cui, vt Episcopus* Barcinonensis, *interfuit* S. QVIRICVS, *& cum alijs ibidem necessaria, & insignia ordinauit decreta. Quã Synodo absolutã* Barcinonem *repedauit, vbi munus suum Pontificale exercere progreditur, ita honorifice, vt è viuis sublato* S. Ildephonso, *qui* S. Eugenio *in Regia Sede successerat,* QVIRICVS *tanti Pontificis locum occupauit. Cuius tempore* Wamba *ad regni solium à* Gothis *proceribus euectus, ab eodem sanctissimo Antistite perunctus, & coronatus est in Ecclesia* B. V. MARIÆ *Toletanã* Assumptioni *eius sacrata, multis ministrantibus Episcopis. Denique cogregato* XI. *Concilio Toletano, in quo tenius* Hispaniæ *Sedes cum suis limitibus, & terminis, prout olim etiam* Constantinus Magnus, *auctoritate* S. Siluestri *Pont. Max. eas diuiseras sunt, cùm* Wamba *Monachum agens, ob scelus* Eruigij, *regnum relinquere coactus, illum* S. QVIRICVS *insecutus est, & demum vitam finiuit, Die* XX. Mensis Nouembris, *Anno* DC. LXXX. *vel circiter. Cuius* Corpus *in Basilica* S. Leocadiæ *sepultum, illi* S. Iulianus *Successor in Sede* Toletana *hocce posuit Dodecastichum.*

Solertia in Episcopatu.

Interfuit Concilio Toletano X.

Pontifex Toletanus.

Moritur.

A Domino qui nomen habes pie, voce, QVIRICE,
Et Monachus, Præsul Barcinonensis, *aue.*
Agaliensis eras quondàm Sanctissimus Abbas,
Barcino *te multum Præsule gaudet ouans.*
Te Toletano *pietas præfecit ouili;*
Diuisas Sedes Præsul amansque vides.
Nil vno melius fuit, aut te sanctius vno:
Et dementato Rege dolens moreris.
Te Socium lætis Leocadia *suscipit vlnis,*
Corpus humo, mentem læta sub alta locans.
Gaude sorte tuâ, Præsul venerande QVIRICE;
Sic Dominus terris es, Dominusque Polo.

Epitaphium.

En ACTA, in quibus omnia communia, nisi ciuilitate, & patriâ, quam fuisse vrbem *Barcinonensem* asseuerant P. Ieronymus de la Higuera in *Not. ad Luitprand. n.* 118. *fol.* 349. his verbis: *De* QVIRICO *Ciue, & Episcopo* Barcinonensi, *qui fundauit in Episcopatu* Barcinonensi *Monasterium S. Eulaliæ, plura in eius vita.* F. Franciscus Diago *Histor Comit. Barcinonens. lib.* 1. *c.* 18. *fol* 45. In Carmine vtitur *S. Iulianus* voce Domini desumptâ, à Græca ΚΥΡΙΟΣ, ita vt KIRICVS, Dominum Latine significet. De singulis superius in Actis recensitis qualitatibus, videndi *Luitprandus, Iulianus,* & cæteri Scriptores in *Prolegomenis* exordio numerati, quibus addo F. Antonium de Yepes in *Chron. Benedictin Tom.* 2. *Cent.* 3. *fol.* 335 *col.* 3. & Illustrem Comitem Morensem *Histor. Tolet. Tom.* 2. 2. *p. lib.* 3. *c.* 33. in fine.

S. Quirici patria, quæ?

Kiricus, idest, Dominus.

DEDICATIO S. E. CIVITATENSIS *in Vettonia Hispaniæ.*] Eius fundationem nondùm specifice depromunt Scriptores veteres. Aubertus Miræus in *Notit. Episcopat. lib.* 4. *c.* 13. *fol.* 188. hanc Sedem ponit inter suffraganeos Præsules

B. Qualis situs vrbis Ciuitatensis.

sules Archiepiscopi Compostellani. Ioannes Mariana *Histor. Hispan. lib.* 11. *c.*12. Rodericus Mendez in *General. Populat. Hispan. c* 13. *fol.* 18. eam fuisse vrbem, MIROBRIGAM, olim dictam, quam postea AVGVSTOBRIGAM dixere, fatentur. Illamque hodie CIVDAD RODRIGO nuncupant, à nomine Comitis *Roderici Gironis*, qui ipsam primus è Maurorum oppressione eripuit, Anno M. C. II. Quâ iterum depopulatâ, demùm Ferdinandus II. Legionensis Rex eam reædificauit Anno M. C. LX. & Quinto sequenti ibidem Cathedralem Sedem erexit, in qua VII. Dignitates, XX. Canonicatus, VII. Portionarios instituit, cuius Diœcesis LXIII. fontes Baptismales continet, qui Præsuli X. Millia Ducatorum quotannis pendent. Hic Catalogum Episcoporum subiungere instituti erat, sed incuria Capituli nostros frustrauit conatus, hinc sub silentio delitescent.

Quo Anno Cathedralis instituitur.

C. DEDICATIO S. E. VXAMENSIS *in Hispania.*] Vetustissima hæc vrbs Hispaniæ Citerioris, & ab exordio nascentis Ecclesiæ Sedes Episcopalis, cuius Præsules ad vsque excidium Hispanicum honorifice perseuerarunt gloria doctrinæ, & sanctitatis. Post Sarracenorum stragem ipsam Pelagius Rex Anno DCC. XXVIII. recuperauit; Inde Alfonsus Catholicus Anno DCC. XLVII. qui Ecclesiam construxit Cathedralem, sed postmodum destructa iacuit, donec Ordonius I. illam reædificauit Anno DCCC. LI. Ab Apostolo IACOBO fidem accepit, qui SS. Discipulos per eas Regiones emisit. Post excidium Sedem Episcopalem restituit B. Bernardus Toletanus Antistes, qui eidem S. Petrum præfecit. Continet X. Dignitates, X. Canonicatus, & XII. Rationes, seu Portiones. Catalogum hic inserere debebamus, sed quia nondum illum ad manus nostras perducere valuimus, aut Canonicorum negligentia, aut temporum intercapedine, ideo sub silentij velo relinquimus.

Restitutionis tempus.

Quo tempore Sedes erecta.

VNDECIMO

Kal. Decembris.

Dies XXI.

A. HISPANIÆ *à multis seculis celebris est festiuitas* PRÆSENTATIONIS *Beatæ Dei-Genitricis Virginis* MARIÆ *in Templo Ierosolymitano: quæ in omnibus Ecclesiis istius Regionis honorificè colitur.*

B. DERTOSÆ *in Cathalonia Hispaniæ* S. RVFI, *ipsius vrbis Episcopi, à* B. Paulo *luculento sermone laudati: Qui cùm primum cum Patre* Simone Cyreneo *in Villula* Agricolam *egisset, & postea Christo nomen dedisset, & apud* Thebas *Antistitis munera exercuisset, & plurimos virtutum thesauros cumulasset,* Hispanias *deuenit,* Dertosanæ *Ecclesiæ infulas induit, & clarus miraculis*

miraculis, æternæ gloriæ gazas immarcesibiles Confessor inclytus adinuenit.

C. ASTÆ *in Bætica Hispaniæ* SS. HONORII, EVTYCHII, & STEPHANI *Martyrum: Qui pro fidei veritate comprehensi, cùm nec verbis blandis, nec verberibus duris à Christi confessione dimoueri valuissent, per cruciatuum angustias, ad augustas cæli mansiones intrepidi deuenere.*

D. CORDVBÆ *in Bætica Hispaniæ* INVENTIO *sacrorum pignorum* SS. FAVSTI, IANVARII, MARTIALIS, *& aliorum Martyrum* Cordubensium, *in* S. Petri *ipsius Ciuitatis Ecclesia, olim inter ipsius Basilicæ rudera, Agarenorum timore, abscondita, & adseruata.*

E. SEGOBIÆ *in Areuacis Hispaniæ* TRANSLATIO *sacrarum exuuiarum* SS. FRVCTI, VALENTINI, & ENGRATIÆ *fratrum, per* D. Ioannem Arias Dauila, *ipsius vrbis Episcopum, ex infimo loco ad Altare Maius, vbi aliquandiu honorifice quieuere.*

F. MADRIDII *in Oratorio Marchionis Castri-Roderici* DEPOSITIO *sacrati Corporis* S. CLEMENTIS *Martyris, Romæ passi; quod dùm ibidem Regij Oratoris fungeretur officio, cum aliis ab* Vrbano VIII. *dono acceperat.*

NOTÆ.

PRÆSENTATIO *Beatæ Dei-Genitricis Virginis* MARIÆ *in Templo.*] **A.** Græci in *Menolog.* apud Henricum Canisium *Antiq. Lection. Tom. 2. fol.* 917. huius festiuitatis sic meminere: *Celebritas sanctissimæ Dominæ Nostræ Dei-Genitricis semper Virginis* MARIÆ, *quæ consecrata & reposita est in Templo, Tres Annos nata,* à Ioachimo, & Anna. A quibus Martyrologium Romanum Baronij *h.d. lit. A. fol.* 718. cæterique scribentes, & Martyrologi, hac clausula: *Ierosolymis* PRÆSENTATIO *Beatæ Dei-Genitricis Virginis* MARIÆ *in Templo.* Conueniunt Dionysius Vasquez in *Martyrol. Castellan. fol.* 291. Ioannes Lupus in *Lusitano fol.* 250. Constantius Felicius in *Ital. 2. p. fol.* 177. Petrus Galesinius in *General. fol.* 160. & alij recentiores. De ea Antonius Bellinghen in *Kalend. Marian. fol.* 638. Ioan. Bachot in *Fast. Christian. fol.* 783. Ioannes Onobbaërt *in Fast. Marian. fol.* 568. Georgius Colueneríus in *Kalend. Marian. Tom. 2. fol. 342. col. 2.* Andreas Saussay in *Martyrolog. Gallican. Tom. 2. fol.* 916. Baptista Mantuanus in *Fast. Eccles. lib. 11. fol.* 83. his carminibus.

Menologium.

Martyrologia.

Scriptores.

Plaudite, lux venit Vigesima Prima Nouembris.
Trima erat æthereum Virgo *paritura Tonantem,*
Dulce refrigerium Patri, spes vnica Matri;
Cum Templo deuota fuit, cum prole parentes
Per Ter Quinque gradus viuo de marmore factos
Ascendère domum sacrato in colle sedentem.
Nam Templo muliebris erat domus addita Solis
Dedita virginibus: quibus adiungebat honestas
Publica cura nurus viduas; vt sancta docerent
Iura puellares annos, castumque pudorem
Influerent illarum animis, & Palladis artes.
Ingenio muliebri habiles. Sunt Palladis artes.
Texere candentes byssos, & vellera Syri:
Rebus acu varium decus addere, fingere Arachnem.
Palliaque à multis ducentia nomina filis;
Artifici plumare manu, deducere eburna
Fila colu, sacras vestes factura Leuitis.
Vna tamen nurus inter eas velut altera Sapho
Docta, peregrinas voces, Sophiamque academi,
Sique forsan erant studijs maioribus apta,
Vt quandoque inter virides vsu euenit annos
Scita puellares animos ad magna vocabat.
Ista videns MARIAM *socias præcedere in omni*
Munere, doctrinis vegetam, docilemque puellam
Excoluit varijs. Mosæa volumina primùm
Explicuit; mox deduxit per Persica regna
Armenios docuit Reges, Medosque, Scythasque,
Troianosque Duces, & quæ gessere Pelasgi;
Quæ Lybici; quæ Romani, genus omnibus vnum
Prælatum populis, & gens fortißima quondam.
Multaque præterea ad mores spectantia, multa
De rerum natura adytis translata ab Achæis.
Tradidit, & menti tantum decus addidit altæ.
Tum quoque cum superis habuit commercia Virgo.
Multaque de cœlo didicit, de principe Mundi.
Quæ mox ipsa suas comites, ipsamque docebat.
Vnde tot audierat dudum præcepta Magistram.
His nymphæ studijs exercebantur ad annos
Pubertatis. Vbi nubendi accesserat ætas,
Sicut ad emporium merces, ad tecta parentum

Ducebantur,

Ducebantur, vbi fierent connubia, more
Legitimo, genus vnde nouum, noua surgeret ætas,
Quæ suppleret auos, vt sic in prole manerent,
Qui nequeunt ipsi semper superesse parentes.
Hanc Deus, & natura dedit mortalibus artem,
Vt quam fata negant vitam retinere, suis dent;
Et viuente aliquâ viuant in imagine saltem.
Hæc est illa dies igitur, quâ Diua sub istas
Est ingressa domos: ipsam celebrate puellæ,
Nubere quæ vultis: Quod si neque nubere vultis,
Non minus est celebranda dies. Seruauit vtramque
Cælebis. & nuptæ vitam pulcherrima Virgo.

Idem Baptista Mantuanus in *Parthen. Marian. lib. 1. fol. 30. col. 2.* Nicolaus Oudaërt *lib. 3. Hymnor. 3. p. b. d. Epigrammat. 1.* Mutius Sforcia in *Kalendar. Roman. Heroic. lib. 3. fol. 217.* Robertus Obrizius in *Hymn. Sacr. lib. 6 Hymn. 6. & 7. fol. 165.* Antonius Deslions de *Cult. B. V. M. lib. 1. Eleg. 14.* Aluarus Gomezius Toletanus Vates sic in *Talichrist. lib. 5. fol. 35.* de hoc mysterio pangit; cuius carmina damus quia rarus codex:

En iam Virgo *decens miro nutrita decore,*
Apta Deo, æthereas voluebat pectore curas,
Iam Patribus iusti veniunt iam tempora voti
Profligatam inferni rabiem visura Tyranni.
Virgo igitur vitæ properans ad gaudia lectæ
Ducitur in sanctum, quo tunc sua pectora, Templum,
Obtulit alma Deo: cui post dedit vbera Nato.
Hoc erat: & teneris iam cælo inserta sub annis
Alta mouens animo, numen merebatur Olympo
Cernere, & æterni pensabat facta Magistri:
Factoremque bonæ sublimem in culmine vitæ
Trinum, Vnumque Deum, frontisque immensa serenæ
Lumina, mellifluas, & amicis sensibus offas
Hinc vehit, & viuâ lustrato pectore flammâ
Lactea legiferis lustratur tempora chartis,
Hortaturque alias diuina ad iussa puellas.
Instruit & sociasque modum suadebat amandi
Principium, finemque Deum, normamque petendi
Haut renuenda docens veniam, vitamque, viamque.
Felices quibus vsus erat sermonibus almis
Hanc comites, sanctamque loqui, sanctamque videre
Præsentem, & veras audire, & reddere voces.

Felices sociæ quibus est ea gloria magna,
Felices Dominam comites quia cernitis illam,
Quæ Dominum niuei deflectet cordis odore
In latebras veneranda suas; quæ sæua Draconis
Colla necat, rigidosque valet dirumpere dentes
Ditis, & horrendas flammatis frontibus Hydras,
Inuictamque necem, tabentem sternere fraudem.
Hæc prima æterno firmauit candida voto
Virginitatis opes. Proh quanta est gloria! carnem
Vincere, quòd castas similes facit esse puellas
Virginis Hæc docuit laudare Numina verbis
Suma, per oblatam sociarum voce salutem
Dans Domino grates, responsaque digna videntes,
Hac auctore, sacræ duxere simillima turbæ.

Maria prima vouit virginitatem.

Maria Deo gratias dicere instituit.

Quo tempore hoc festum institutum?

Quo tempot fuerit hæc PRÆSENTATIONIS Virgineæ festiuitas in Ecclesia Vniuersali instituta varijs opinionibus circumfertur. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. h. d. fol.* 197. asserit, Festum hocce in Orientali Ecclesia iam primùm celeberrimulm esse, inde de eo orationes extare, apud Metaphastrem, Germani Episcopi Cõstãtinopolitani, Gregor. Nicomediẽsis, & Gregor. Nysseni. Inde in *Gallicanis Ecclesijs* receptum fuisse, ex deuotione *Caroli V. Francorum* Regis, vt testatur Epistola eius data ad *Nicolaum* Antisiodorẽsem Episcopum, Anno Domini M.CCC.LXXV. Eadem *Galesinius*, & Arnaldus VVion in *Lign. Vit. lib.* 5. *c.* 106. Qui addit, quod quidã Abbas Benedictinus Monasterij S. Nicolai in Normandia huius solemnitatis instiruror fuisset in *Gallys.* Ast Ferreolus Locrius in *Mar. August. lib.* 3. *c.* 52. & *lib.* 6. *c.* 3. ex Perto Crespetio eiusmodi festiuitatem in *Gallias* primum induxisse *Philippum de Mascrijs* Regni Cypri Cancellarium, & à secretis *Carolo V. Francorum* Regi, scriprum reliquit. Hiuc ad *Saxones*, & vniuersam *Germaniam* transisse Anno M. CCCC. LX. scribit Schulringius in *Biblioth. Ecclesiast.* 2. *p.* apud Coluenrer. *d.* 2. *tom. Kalend. Die XXI. Nouembr. fol.* 346. *n.* 6. Cuius solemniratem postmodum *Sixtus* IV. Pont. Max. in Vniuersa Ecclesia celebrare præcepir, vt Platina in *Vit. Sixt. IV. fol.* 324. recenset. A quo tempore etiam *Hispania* amplexata est, vt ex Breuiarijs ab hinc C.LX. annis prælo datis omnium Ecclesiarum *Hispaniæ* liquet, in quibus *Hymni* de eiusmodi festiuitate continentur, ex *Gallicanis* officijs petiti, quorum in *Toletano* D. Petri González de Mendoza vitulinis Tabulis exarato apud me, iste est præcipuus:

Plebs diem festum celebret per Orbem,
Quo Iesu Christi Genitrix futura
Sistitur Patri, speciale Templum
Pneumatis almi.
Sola ter quinos, teneris sub annis,
Hæc gradus scandit Leuiter Puella.
Prima dilectam Domino vouit
Virginitatem.

Quam igitur festiuitatem postea *Hispania* retinuit, ad vsque Pontificatum *Pij V.* cui visum fuit aliquot festa Sanctorum in Ecclesia contrahere, vt minor eorum

eorum numerus maiore cum fructu retineretur, ideo huiusmodi solemnitas eius tempore abolita fuit. Sed postea *Sixtus V.* Pont. Max. Anno M. D. LXXXV. & sui primo, illam denuò publicari fecit, & in *Breuiario Romano* reponi præcepit, & pristino honori reddidit, ac sub *Duplici Officio* celebrandam ordinauit, vt ex eius Diplomate *Tom.2. Bullar. n.7.* patet. Causam huic restitutioni dedit R. P. *Franciscus de Torres Hispanus* ex Societate Iesu, qui ex recondito illo suo antiquitatis penu vetustissimos Auctores, & Græcos, & Latinos depromens, eorum testimonijs, festum PRÆSENTATIONIS diem, veteribus, atque sanctissimis Patribus, & olim cognitum, & laudibus celebratum, probauit. Itaque exquisita eruditione, industriâ, diligentiâ, & maximâ in B. Virginem deuotione perfecit, vt festus dies iam abolitus, in vsum denuo reuocaretur, atque Ecclesiæ Catholicæ restitueretur, ita R. P. Petrus de Ribadeneyra in *Catalog. Viror. Illustr. Societ. Ies. lit. F fol.136.* Coluenerius *supr. n.7 fol.348. col. 2.*

Festum Præsentationis abolitum, restituitur instante P. Francisco de Torres Hispano S. I.

CVIVS verò ætatis in Templum fuerit præsentata Beatissima Virgo à Parentibus, sciscitaberis? *Triennem* fuisse omnes consentiunt Scriptores, tam Græci, quam Latini, quorum catalogum recenset Eminentissimus Cardinalis Cæsar Baronius in *Apparat. ad Annal. Eccles. Tom.1. n.47. fol.17.* Petrus Galesinius de *B. Virgin lib. 1. c.12.* Georgius Coluenerius in *Kalendar. fol. 351. & 352. n. 10. & 11.* & probatur ex vetustis *Hymnis* Ecclesiarum *Galliæ*, & *Hispaniæ* apud Antonium Belinghen in *Parnas. Marian. fol.54.* vbi hæc in Breuiar. *Brugens.*

Qua ætate fuerit præsentata.

Templi gradus, TRIMA,
Quindecim ascendis.

Conueniunt Antiqua Breuiaria, Romanum, Traiectense & Vltraiectense, à quibus *Salmantinum, Calagurritanum*, & *Hispalense*, his versibus.

At pijs parentibus
Votis impetrata,
Templi penetralibus
Est TRIMA *Deo dicata,*

SED an B. Virgo *Quindecim* gradus Templi absque ductu ascenderit? De quo videndi Ioannes Molanus de *Pictur. SS. lib.3. c.49.* Vincentius Bellouacensis *in Specul. Histor. lib.7. c.65.* S. Antonius in *Compend. Histor. 1. p. tit.4 c.6 §.10.* Petrus Crespetius in *Triumph. Mar. Die V. fol. 36.* Baptista Mantuanus in *Parth. lib. 1.* sic:

An sola ascenderit Quindecim gradus Templi?

Ventum erat ad magni Templum sublime Tonantis,
Quo ducunt Ter Quinque *gradus de marmore viuo:*
Et iam porrectis curuabat prona lacertis,
Serua manus summum ad limen latura puellam.
Cùm mox virgineo conceptum pectore Numen
Adfuit, & retrahens prompta sinuata ministra
Brachia, debilibus plantis, animoque vigorem
Addidit, & supra ætatem fiducia creuit.
Protulit audaces, sublata cyclade, passus
In sublime volans Virgo, turbamque relinquens.

Qui omnes probant sententiam affirmatiuam *Vitriaci* dicentis S. Virginem ascendisse *Quindecim* illos gradus Templi absque alicuius iuuamine, & picturam de quo solitam fieri non reijciendam affirmant.

Quibus autem exercitijs in templo fuerit occupata Sanctissima Dei-Genitrix, ab aliquibus explicatur. Dionysius Carthusianus de *Laudib. Mar. lib. 1. art. 12.*

Exercitia B. Virginis in Templo.

art. 12. ait: *Decentissimum fuit vt praelecta concipere Dominum Templi, in ipso Templo consecraretur, obsequereturque Domino, & suam infantiam in exercitijs expenderet sacris, atque ibidem instrueretur literis sanctis.* Antonius Sabellicus *lib.* 2. *Exemplor.c.4.& 9.* MARIAM totum diem in hunc modum distribuisse: A prima luce ad Tertiam diei horam, precibus incumbebat: inde ad meridiem lanificio, vel alteri honesto puellari operi: mox à cibo reliquum diei diuinarum scripturarum lectioni insumebat. Marcus Marulus *Dictor. Memorab. lib.* 2.*c.* 1. Petrus Canisius plura *d.lib.*1.*c.*13. Coluencrius supr. *n.*12.*fol.* 354. *&* ex Hymnis à *Belinghen relatis desumitur.*

D. S. RVFVS *Confessor, Episcopus Dertorsanus in Hispania.*] Sanctus Paulus ad Romanos scribens *c.* 16. huius B. Praesulis meminit, cuius etiam elogium scripsere Venerabilis Beda, Vsuardus, & Ado, à quibus Cardinalis Caesar Baronius in *Martyrolog.h.d.lit.B.fol.*718. hac serie: *Eodem die, Natalis* B. RVFI, *de quo* S. Paulus *ad Romanos scribit.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 191. Ioannes Lupus in *Lusitan.fol.*250. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.*62. Constantius Felicius in *Ital.*2.*p.fol.* 177. Petrus Galesinius in *General.fol.* 160.*col.*2. & caeteri recentiores. De eo ex Nostris Scriptoribus Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 100. vbi Biuarius *Comment.* 1.*n* 4.*fol.*195. Rodericus Caro *lit.E. fol.*53. S. Marcus Maximus *fol.* 235. apud eundem *Caro*; & apud Biuarium in *Addit. n.* 27.*fol.*6. & in *Commentar. fol.*43. Iulianus Archipresbyter Toletanus *Ann.* 348.*n.*155.*fol.*41. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 9. *c.* 21. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan.lib.*5.*c.*75. D. Franciscus de Padilla *Histor. Ecclesi. Hispan. Tom.*1.*Cent.*1.*c.*23. Petrus Antonius Beuter *Histor. Hispan.lib.*1.*c.*23.*fol.*137. Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS. Cathalon. lib.*1.*fol.*108. Ioannes Vasseus in *Chron. lib.*1.*c.*18. Ioannes Mariana *Histor. Hispan.lib* 4.*c.*3. Ioannes Pujades *Histor. Cathalon. lib.*4.*c.*14.*fol.* 157. Abrahamus Bzouius in *Epitom. Annal. Baron.Ann.*67.*n.*4.*fol.*149. Salmeron *Tom.*10.*Oper.fol.*354.& in *Tract.* 59.*fol.*481. Franciscus Martorel *Histor. Dertusan.lib.*2.*c.*4.*fol.*355. *&* 356. Qui festum diem S. Praesulis apud *Dertosanos* fieri asserit XIV. *Nouembris*, quem sequitur Philippus Ferrarius *eod. Die fol.*443. hac clausulâ: *Dertosa in Hispania* S. RVFI, *Primi eiusdem Episcopi.* Conueniunt vetustum Breuiarium *Dertosanum*, & Tabulae eiusdem Ecclesiae, caeteraque Kalendaria Hispaniae. ACTA ex omnibus coagulabimus:

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. RVFI EPISCOPI DERtosani I. Confessoris, Discipuli S. Pauli Apostoli, ex Dextro, & alijs Scriptoribus, & Lectionibus vetusti Breuiarij Dertosani, à Domenec, excripta.

Origo, & patria.

RVFVS *origine* Afer, *ex* Cyrena *vrbe illius regionis oriundus, patrem habuit* Simonem, *ex nobili genere ortum; qui cùm, dùm esset iuuenis, validis apud suos diuitijs frueretur, illas sic luxu, & vanitatibus insumpsit, vt ad summam deueniret pauperiem. Susceperat ex vxore geminam prolem, scilicet* RVFVM, *&* Alexandrum, *quorum primus studijs liberalibus deditus, ad eorum, & virtutum moralium apicem sedulus agonista peruenit. Sed cùm in vanum laborat, qui cordis ciuitatem aedificat, deficiente fidei praesidio,* RVFVS *absque Dei cognitione, oculis orbatus, frustrà penitus laborabat.* Simon *itaque parens iamiam humano fauore destitutas, cùm in summas rei familiaris angustias deuenisset, & propter aduersam fortunam alienis opibus indigeret, ingenuo pudore ab emendicando deterritus, patriam deserere, & externa commercia, vbi incognitus, quaerere proposuit. Hinc cum filijs, Numine disponente, deuenit* Ierosolymam, *quâ vitam misere traducere coepit, vt sibi, & filijs minutum, proprio labore, Agricolam cum filijs agens in villa iuxta Ierosolymam, quibus & hoc exercitium*

Nobilitas.

Pater Ierosol ymam adijt.

exercitium placebat, quæreret alimentum. Cùm igitur tunc temporis Iudæi aduersus Christum Dominum, inuidia liuore frenetici, illum ad vsque mortem persequerentur, eumque ad Caluariæ *locum , cruce super humeros superpositâ , perducerent ,* Simonem *venientem de villa conduxere , vt crucem deferre Domino adiuuaret. Quod cùm fecisset , & filijs patientiam , & mansuetudinem Christi percontaret, ipsique miracula eius, & prædicationem iamiam à fide dignis audierant,* RVFVS *protinùs* Paulo *Gentium Apostolo, adhærens, ab eo baptismi gratiam accepit. Post hæc, Magistri indiuiduus comes factus, cum eo* Hispaniam *deuenit , & lustratis fere omnibus illius Regionis vrbibus* Dertosam *deueniens, ibidem Episcopus à* B. Paulo *ordinatus, deinceps per totam ciuitatem, & vicos verbum Dei disseminans, fidem Christi prædicans innumeros ad veritatis Catholicæ cognitionem trahens , expleto vitæ inculpabilis cursu ad Dominum properauit Confessor inclytus,* Die XXI. Mensis Nouembris, *ad Annum Domini* C. *vel circiter. Cuius* Corpus *ibidem tumulatum , adhuc eius Ecclesia partem illius honorifice conditam retinet, & colit, adeò vt* Dertosana *Ciuitas S. Præsulem, verum ipsius Ecclesiæ , & diœcesis Episcopum ,* Patronum *elegerit, cuius festam diem solemniter, & munifice concelebret , & plaudat.*

Rufus adheret Paulo.

Episcopus ordinatur.

Moritur.

HACTENVS huius S. Pontificis, & Confessoris ACTA, quæ *Vincentius Domenec* , & *Ieronymus Pujodes* ex antiquo Legendario S. E. *Dertosanæ* se excripsisse fatentur. Et licet de *Thebarum* infula apud *Dertosenses* altum silentium , tamen hoc fatentur Dexter in *Chron. Ann.* 100. his verbis : RVFVS *Thebis , reuersus ad Hispanias* Dertosæ *Pontifex sedet.* Clariùs Iulianus in *Chron. d. n.* 155. hac periodo : *Memoria* S. RVFI, *Christi, Paulique Discipuli, quondam* Thebarum *Præsulis , postea vero Dertosani* , Dertosæ *mire floret.* Ex quibus auctoritatibus venit probanda sententia dicentium , S. RVFVM , primùm *Thebarum* Præsulem egisse , ex placito Dorothei in *Synopsi* ; post *Hispanias* perlustrantem cum *Paulo* , ab eo infulas *Dertosanæ* vrbis sacras accepisse. Cætera vt communia, illustratione non indigent. Quod fuerit *Agricola* com *Patre* probat hocce Distichon.

An Episcopus Thebarum?

> RVFVS *erat* Cultor terræ *cum Patre* Simone
> *Post* Dertosanus *Præsul, & ipse fuit.*

SS. HONORIVS, EVTICHIVS, & STEPHANVS *Martyres Astenses in Bætica Hispania.*] Valde solemnis & famigerata adhuc adest horum SS. Martyrum memoria apod Ecclesiasticos Scriptores, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Romàn.* sequens scripsit elogium, *h. d. lit. E. fol.* 718. his verbis : *In* Hispania *SS. Martyrum* HONORII, EVTYCHII, & STEPHANI. Illum sequuntur Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 191. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 250. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 62. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Asta *fol.* 15. & *verb.* Hispania *fol.* 62. De eis Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 112. vbi Biuar *n.* 4 *fol.* 218. Rodericus Caro *lit. H. fol.* 62. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 102. *n.* 34. Ioannes Vassæus in *Chron. Ann.* 306. D. Laurentius de Padilla *Histor. SS. Hispan fol.* 35. F. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 2081. Stephanus Garibay in *Compend. Histor. lib.* 7. *c.* 45. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c.* 36. F. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan.* 1. *p. lib.* 2. *c.* 36. *fol.* 47. D. Franciscus de Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 31. *fol.* 201. P. Martinus de Roa *Histor. SS. Cordubensium fol.* 117. & *Histor. SS. Astens. c.* 1. *fol.* 6. Rodericus Caro in *Corograph. Conuent. Hispalens. lib.* 3. *c.* 23. *fol* 121. *col.* 4. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Hispleus. fol.* 261. Eorum ACTA nullus integra scripsit, illa ex relatis coagulabimus :

C. *Martyrologia.*

Scriptores.

ACTA

ACTA SS. HONORII, EVTYCHII, ET STEPHANI *Martyrum Astensium in Batica Hispania, ex varijs Scriptoribus, & monumentis.*

Patria, & fides.

HONORIVS, EVTYCHIVS & STEPHANVS, *Ciues* Astensis Coloniæ *inter* Bæticæ *vrbes celeberrimæ, à primis eorum cunabulis fidem Catholicam sunt amplexi, quam ab Apostolicis viris recipientes, & ipsi propter hoc etiam Apostolici vocati sunt. Cùm autem ad maiorem ætatem peruenissent, tanta erat eorum constantia fides, spes fortitudo, & charitatis incendium, vt licet per totam* Bæticam *Trajani Imperatoris* Hispani *diutius, & continuò publicarentur edicta, quibus, omnibus imperio Romano subiectis iubebatur, vt Deorum cultus aduersus extraneam quamlibet superstitionem, maxime Christianorum, fortiùs instauraretur. SS Conciues, explosis Gentilium machinamentis, Præsidum furoribus, satellitum cruciatibus, & tormentorum minis, quotidie in plateis, & locis publicis fidem Gentilibus sine intermissione prædicabant. Hinc nequaquam vt plures alij Martyres, continebantur in nuda confessione Christi intra cordis cancellos, sed vltra intrepidi procedentes, Apostolicum munus assumentes per vicos, per agros, per foros, & basilicas Euangelici seminis grana, vehementi spiritus ardore, prolixius spargebant. Sed cùm oculi debiles lucem percipere non possint, nec veritas valeat cordibus stupidis, & corruptis adhærere, nec illam admittere Gentiles, nec istam credere quibant. Qui furore obcæcati, ob contumelias à SS. Prædicatoribus, Dijs suis illatas, eorum iniurias redimere constituère, quapropter in vnum congregati Maiorum suorum legibus euolutis, & edictorum iussionibus ponderatis, Iudicem adeunt, qui SS. Martyrum aduersus Deos Imperij contumelias efficaciter retulère. Obganuit, irâ commotus, Iudex, & SS. Martyres in ergastulum carceris profundum detrudere præcepit, quos postquam diu maceratos vidisset, ad eius iussit tribunal perduci. Eosque monuit, quantâ animi propensione omnes Imperij ciues teneri mandatis Imperialibus obedire, Deorum Maiorum potentiam cognoscere, illis cultum debitum exhibere, quos vt veros, immortales, & maximos non solum præsentes homines coluere, sed & antiquiores tàm potentiâ, quàm sapientiâ prædit. Hinc illos exhortare cœpit, vt omissis vanis homuntionum vilium vilium rumoribus, & embolijs, Christianorū superstitionem desererent, Deorum templa visitarent, illis thura offerrent, & Imperialibus constitutionibus parerent, aliter, nec ille à justitia rigoribus deficere, nec ipsi experimēta cruciatuum euadere valerent. Quibus, SS. Pugiles, Iudicis deliramentis continuò satisfacere curantes, Deorum Gentilium vanitatem disertis verbis detexerunt, Christiana verò Religionis veritatem Euangelicis auctoritatibus comprobarunt: nec Imperatorum pœnas, nec Iudicis minas timère æstimâre dixerunt, quin potiùs illis mina pœnæ, & cruciamina ad salutem eorum esse gratiosiora, validâ auiditate, protulère. Tunc Iudex Martyrum constantiam praenoscens, illos varijs tormentis exposuit. Qui in medijs agonibus læti cor, & viscera in Deum posita, & lingua in eius laudibus eleuata, nec à Deo separati, nec ab illis cessantes, donec corporibus lassis, & crudelitate suppliciorum defecatis, anima ad cœlestem patriam protinùs euolarunt,* XXI. Die Nouembris, *Anno* C. XII.

Fidem Christi prædicant.

Capiuntur.

Sanctorum constantia.

Coronantur.

Martini de Roa lapsus.

Hæc sunt SS. Martyrum *Astensium* ACTA, quæ ex Nostratibus desumere potuimus. Proculdubio P. Martinus de Roa *supr. f. l. 4.* sequens vestigia *Vassai*, eorum passionem temporibus *Diocletiani* posuit, sed errorem contraxit, cùm constet ex auctritatibus *Dextri* & *Iuliani*, martyrium consummasse *Anno* C.XII.

Temporibus

Temporibus *Trajani*, quam etiam opinionem sequuntur *Binarius*, *Caro*, *Quintana-Dueñas*, & cæteri recentiores.

HORVM Sanctorum Martyrum tutelam postmodùm accepit Ciuitas XEREZANA, quæ ASTÆ vrbi successit, & ipsa Anno Domini M. DC. III. à *Clemente* VIII. *Pont. Max.* Apostolicum Diploma impetrauit, vt festiuitas eorum in eadem XEREZANA vrbe, quotannis celebraretur. Postmodum eadem vrbs, Anno M. DC. V. iconas mirifice elaboratas conficere curauit, quibus Sanctorum effigies repræsentantur, easque in Ecclesia Conuentus Societatis IESV collocandas disposuit; quod celebri pompâ, & vtriusque *Xerezani Capituli* tàm Ecclesiastici, quàm secularis plausu, & circunstantium populorum concursu factum est, & sub effigierum basi, hæc Inscriptio incisa conspicitur.

Sanctorum cultus.

MILITIÆ CHRISTIANÆ.
PRÆMIO. SORTI. CORONÆ. DEDICAT.
SSS. HONORIO EVTYCHIO, STEPHANO.
QVI ASTÆ AD VLTIMAM BÆTICAM QVOD
CHRISTI CRVCEM, ET NVMEN PRÆDICAR.
QVOD VANIS P R. DIIS SACRA OFFERRE NOLLENT.
IMMANITER CONTRVCIDATI. AD GEMINAS.
IN COELVM. DOCTRINÆ. ET MARTYRII. LAVREAS.
TRIVMPHANTES PERVENERVNT.
CIVITAS XEREZANA. ASTÆ POSTMODVM EVERSÆ.
SVBOLES. ILLORVM SIBI PATROCINIVM.
ET TVTELAM. IN PERPETVVM ADOPTANS. EX
VOTO POSVIT. ANNO DOMINI. CIↃ. ↃIC. V.

Eorum solemnitas cum officio *Duplici* Communi peragitur in *Hispalensi Episcopatu*, in vrbe *Xerezana* cum *Duplici Primæ Classis & Octaua*, Die XXIV. *Nouembris*, ob concurrentiam aliarum festiuitatum. De vrbe ASTA hodie XEREZ de la Frontera diximus supra *Tom. 2. Die XXIX. Mart. fol.* 423.

INVENTIO *sacrarum pignorum* SS. FAVSTI, IANVARII, *& Sociorum Martyrum Cordubensium.*] Horum & aliorum Sanctorum Martyrum *Cordubensium* INVENTIONEM sacrarum exuuiarum S. E. *Cordubensis* quotannis *Die* XXVI. *Nouembris* festiua solemnitate concelebrat, licet ipsius *Inuentionis* Dies fuerit XXI. eiusdem, vt scribit P. Martinus de Roa *Histor. SS. Cordubens. h d. fol.* 163. Cuius *Inuentionis* seriem descripsit Ambrosius Morales *Histor. Hispan. Tom. 3 lib.* 17. *à c. 1. vsque ad c.* 12. Eam & Nos breuiter perstringemus.

D. Scriptores.

ACTA INVENTIONIS SACRORVM Pignorum SS. Fausti, Ianuarij, Martialis, Zoili, Aciscli, *& aliorum Martyrum* Cordubensium, *ex Monumentis, & Chronicis Ambrosij Morales Chronographi Regij, & aliorum Scriptorum.*

DIE XXI. *Mensis* Nouembris, *Anno Domini* M D. LXXV. *infra* Octauam SS. Aciscli, *&* Victoriæ *Martyrum* Cordubensium, *in Pontificatu* S. D. N. Gregorij XIII. *Pontificis Maximi sub* Imperio *religiosissimi Principis* Philippi II. *Hispaniarum Regis Catholici*, F. D. Bernardo de Fresneda, *Ordinis Seraphici alumno*, *Episcopalem* Cordubensem *infulam induente*, *cùm ad reparationem arcus toralis antiquæ Ecclesiæ* Cordubensis, *titulo* S. Petri *condecoratæ*, *quæ tempore captiuitatis* Cathedralis *extiterat*, *foueam altam structores aperire curarent*, *in quandam lapideam arcam inciderunt*, *ea Ecclesiæ angulo*, *quo ciuium fama immemorialis ab antiquioribus seculis deuenerat*, *vniuersos imbuens*, *ibidem*

Tempus Inuentionis.

Arca lapidea inuenitur.

Corpora SS. Martyrum Cordubensium *aliquot condita iacere. Quorum licet inquirere lipsana* D. Petrus Fernandez de Cordua *Marchio* Priegensis. *post* D. Alfonsus Manrrique, *&* D. Ioannes de Toledo *Episcopi* Cordubenses *multoties conarentur, tamen difficultatibus præpediti, & ne Templi fabrica corrueret, à proposito desciuere. Igitur arcâ lapideâ à fossoribus repertâ. subito totius populi vox insonare cœpit, eam esse capsam, quæ suorum Sanctorum sacra pignora condebantur. Ad præfati* D. Bernardi de Fresneda *Præsulis, tunc diœcesim visitantis res huiusmodi peruenit auditum; qui protinus* Cordubam *repedans, arcam aperire iussit, vbi plurima ossa, & capita humanorum corporum inuenta sunt, quæ à Medicis, & Chirurgis recognita, inibi esse* XVIII. *cadauerum ossa, & capita iuramento attestati sunt. Tunc Episcopus illa honorificè in capsa lignea iussit includere, & intra armarium Capellæ* S. Luciæ *custodire, donec ad informationem traditionis, & famæ immemorialis procederet. Ita factum, & habito processu, omnibus visis sequentem protulit sententiam.*

Ossa XVIII. Cadauerum numerantur.

Sententia Episcopi Cordubensis.

In Ciuitate Cordubensi *Die* XIII. *Mensis Septembris*, Anno à Natiuitate Domini M. D. LXXVII. Reuerendissimus Dominus *D. F. Bernardus de Fresneda* Episcopus *Coadubeusis* & visis testibus, sepulchro, & marmore inuentis, & intellectâ traditione accolarum huius vrbis, quâ constat, quòd in Ecclesia *S. Petri* sepulta erant ossa innumera plurimorum Sanctorum Martyrum in eadem ciuitate passorum, & opinione, & deuotione conciuium, ab immemoriali tempore emanata; & visis historijs vetustis, & consultationibus doctissimorum hominum dixit, quòd suum erat iudicium, ossa prædicta in sepulchro inuenta fuisse, & esse ossa, & reliquias eorum Martyrum in literis marmoris contentorum, & aliorum ibidem iacentium, ideo præcepit, vt debite custodiantur absque veneratione, donec Sedes Apostolica aliter decernat.

Approbatur à Sede Apostolica.

QVA *Episcopali sententiâ prolatâ, processus, & acta omnia* Romam *directa sunt, & coram* Gregorio XIII. *Pont. Max. cum supplicationibus Episcopi, Capituli, & Ciuium* Cordubensium, *qui Martyrum deuotione succensi Diem* INVENTIONIS *celebrabant, oblata, non solum sanctitatem & venerationem ossium probauit, sed etiam festum* INVENTIONIS *decreuit, & in cæteris ad Synodum Prouincialem recurreretur. Hæc habita fuit* Toleti *Anno* M. D. LXXXII. *vbi iterum de hac declaratione tractatum, tandem sequentem sententiam* Synodus *protulit.*

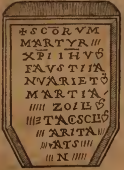
Et Concilio Prouinciali Toletano.

IN Vrbe Toleto *Die* XXII. *Mensis Ianuarij*, Anno à Natiuitate Domini M. D. LXXXIII. congregatis in vnum in sancto *Concilio Prouinciali Toletano*, Illustrissimo Domino D. *Gaspare de Quiroga*, S.R.E. Cardinale, Archiepiscopo Toletano, Hispaniarum Primate, Generali Inquisitore, & Castellæ Archicancellario, & Reuerendissimis Patribus D. *Aluaro de Mendoza*, Episcopo *Palentino*, D. *Antonio de Pazos* Episcopo *Cordubensi*, D. *Francisco Sarmiento* Episcopo *Giennensi*; D. *Gomezio Zapata* Episcopo *Conchensi*, D. *Alfonso Velasquez* Episcopo *Oxomensi*, D. F. *Laurentio de Figueroa* Episcopo *Seguntino*, D. *Andrea de Bouadilla* Episcopo *Segobiensi*, D. *Alfonso de Mendoza* Abbate *Vallesoletano*, viso negotio ad hanc sanctam Synodum per D.N.D. Gregorium XIII. remisso, & actis processus per Rectorem, Beneficiatos, & Clericos Ecclesiæ S *Petri Cordubensis* oblatis, circa venerationem *Reliquiarum* SS. Martyrum FAVSTI, IANVARII, & MARTIALIS, & aliorum in processu contentorum, visis etiam meritis, & circumstantijs, supradicti Domini Patres in *Concilio* congregati sequentes sententiam Reuerendissimi Domini D. *Bernardi de Fresneda* quondam Episcopi *Cordubensis*, in quantum ossa prædicta fuisse, & esse *Reliquias* SS Martyrum prædictorum, in literis marmoris contentorum declarauit, & venerationem omisit, benè iudicasse, & omissionem

ſionem ſupplentes, eadem oſſa venerationi exponenda eſſe fidelium declararunt. Ideoque collocari in loco ſublimi debere iuſſerunt, illiſque debitum cultum & venerationem à Chriſti fidelibus impartiendam ſanxerunt, ſine Tertij præiudicio.

DENIQVE *Synodo diſſoluta*, D. Antonius de Pazos *Cordubenſis Præſul ad propriam Sedem reuerſus, illico* Capellam, *quâ Sanctorum Martyrum lipſana eſſent collocanda diſponere honorificè præcepit, & taſpidis magnificum tabernaculum, ſupra cuius planitiem arca oſſium ſacrorum eſſet reponenda conſtruere iuſſit, ita vt ex ipſis lapidibus in fouea repertis Altare erigeretur, hocque marmoreis tabulis ornaretur, ad cuius dexteram* lapis *crucem inſculptam in eo præſeferens, ad ſiniſtram marmor cum literis, cuius hæc forma.*

Oratorium ad collocationem Reliquiarum extruitur.

Quibus omnibus ſic perfectè abſolutis, Arca Reliquiarum *huiuſmodi ſupra tabernaculum* X X. *Die Nouembris in primis Veſperis* INVENTIONIS, *Anno Domini* M. D. LXXXIV. *tranſlata, & collocata fuit, adſtantibus Capitulis Eccleſiaſtico, & Seculari, & magna ciuium, & accolarum vrbium, & Oppidorum circunſtantium turbâ, interueniente in hac* Tranſlatione *ſolemni, inſignium Muſicorum, & chorearum multitudine, actum honorificum auctorante, Cleri, Populi, Religionum, & Confraternitatum numero, & inſigniis earum. Quod etiam quotannis exequitur deuote, vt Deus glorificetur Sanctis ſuis. Amen.*

Collocantur cum ſolemnitate.

Hæc ſunt ACTA huius INVENTIONIS, & TRANSLATIONIS ſanctorum pignorum Beatiſſimorum Martyrum *Cordubenſium*, quorum relationes prolixiores qui cupit videre adeat *Ambroſium Morales*, & *Martinum de Roa* vbi ſupra, vbi ad longum.

TRANSLATIO *ſacrorum pignorum* S. FRVCTI *Confeſſoris Segobienſis, & Sociorum fratrum.*] Celebris eſt apud *Segobienſes* eſt huius TRANSLATIONIS ſolemnitas, tam in antiquis, quam in recentioribus ipſius S. E *Breuiarijs*, & *Legendarijs* vetuſtioribus ad hunc diem, vt videre eſt in *Kalendar. Segobienſ. Ann.* 1527. & in alio *Ann.* 1493. hac ſerie: *Tranſlatio* S FRVCTI *Confeſſoris* Segobienſis *Die* XXI. *Nouembris, Duplex.* De eadem feſtiuitate ſcripſere Caluete *Hiſtor. S. Fruct. fol.* 174. *col.* 2. Didacus Colmenare *Hiſtor. Segobienſ. c.* 31. §. 11. *fol.* 372. ACTA ex Lectionibus *Breuiarij Segobienſis* Anno 1527. dabimus.

E. Kalendaria.

Scriptores.

ACTA TRANSLATIONIS SAcrorum Pignorum SSS. Fructi Confessoris, Valentini, & Engratiæ Martyrum Segobiensium, ex Lectionibus Breuiarij vetusti illius S. E.

Locus Reliquiarum ignorabatur.

CVM *Corpora, & Reliquia* S. FRVCTI, & SS. VALENTINI, & ENGRATIÆ, *qui germani eius fuisse dicuntur, per multa temporum curricula intra* Segobiensem *Ecclesiam omnibus hominibus occulta delituissent, solusque de eis rumor per ora gentium volitans, aures fidelium incuteret. Tandem præsidente in eadem* Ecclesia *Reuerendo admodum in Christo Patre, & Domino* Ioanne Arias Dauila, *Viro omni prudentiâ, religione, & doctrinâ vallato; cùm & ipse anxius esset de huiusmodi sanctis* Reliquijs *inueniendis, vt puto talis Antistes, qui super gregem suum custodiebat noctis vigilias, in animo suo firmiter decreuit, omni diligentiâ possibili appositâ, quærendas esse, quatenus à fidelibus condigno honore venerandas exponeret. Cumque benignissimus Deus Sanctorum suorum desiderijs fauère nunquam cesset, tandem, eodem disponente, sic actum est, vt poteficerent quodam die, dicto Domino Episcopo, & Canonicis suis. Qui cum lapidicidis omnia loca Ecclesiæ scrutaretur, ad Altare* S. IACOBI *accessit, in quo inclusa manebant. Et quòd eiusmodi* Reliquiæ *essent, per multa ibidem celebrata miracula Dominus ipse, qui eas reuelare dignatus est, manifestius, quàm dici posset, ostendit. Tunc subleuata, inde translata sunt, & iuxta Altare maius dicta* Ecclesiæ *in Cappella quadam* S. FRVCTO *specialiter dedicata, in arca quadam ferreis vndique elatrata munitionibus, reposita sunt. Requieuerunt ibidem multis annis. At verò in seditionibus, qui Anno Domini* M. D. XX. *subsequente, regna* Castellæ *acerrime vexauerunt, cùm* Segobiensis *Ecclesia diruta foret,* Castellanus *arcis orcam sanctârum* Reliquiarum *ad orcem transtulit, vt securius & reuerentiùs custodiretur. Ipsisque seditionibus pacatis, iussu Illustris admodum, Reuerendique Domini* Didaci de Ribera *eiusdem Ecclesiæ Præsulis in solemni processione per Reuerendos Dominum Decanum, & Capitulum dictæ Ecclesiæ celebratô, concurrente Clero, & Populo, ac Religiosis omnibus dictæ Ciuitatis* Segobiensis *ad Ecclesiam, quæ olim sub inuocatione* B. Claræ *Virginis instituta fuit, vbi tunc Decanus, & Capitulum* Segobiense *diuina officio celebrabant, & ipsa Ecclesia* Segobiensis *transferenda erat, translata sunt. Tot autem, & tanta miracula Dominus meritis & intercessione gloriosissimi* FRVCTI *in* Translatione *sua, quàm plurimis eius auxilium implorantibus consuetâ pietate, & clementiâ concessit, vt nequeant breui tractatu complecti; ex quibus nonnulla referemus. Nam eo ipso die, quo sanctissima* Reliquiæ *inuenta sunt, quidam* Ioannes de Toro *lapicida, cùm Altare sub quo iacebant paruo foramine confregisset, apposuissetque manum, vt tactu proboret, quid inde reconditum esset, maximum colorem sentiens, ac si manus & brachium igni comburerentur, exclamansque, cùm manum extraxisset, digitum medium sanum, qui ante mancus fuerat, & omnino integrum omnibus videntibus reperit, totamque manum validam, quod quamplurimis publice notum fuit.*

Collocantur Reliquiæ.

Detegitur.

Miraculum.

Aliud.

NEC *minori miraculo factum est, quod quidam* Ioannes del Rio *degens in eiusdem Ciuitatis suburbio, cui nomen est* Pons Castellanus, *cùm ex graui morbo, febre, capitisque dolore grauissimo pressus, claudus, & contractus penitus effectus esset, ita vt nec moueri quidem sine dolore maximo, & baculo innixus quiret, deuotione maximâ accensus, eo meliori quo potuit modo, non sine grauissima totius corporis afflictione, ad adorandas sanctas* Reliquias *accessit. Quod vt perfecit, & equô, quô eadem* Reliquiæ

liquiæ lotæ fuerunt, lauisse; pratinus sanus & incolumis exiliuit, & omnibus, qui cum antea contractum nouerant, sanus apparuit.

ALIVD etiam miraculum fide dignis comprobatur testimonijs. Erat enim quidam homo Oppidi de Riaza incola, nomine Ioannes Sanchez de Atienza, qui per annum & dimidium, vel quasi, claudus erat sinistro crure, ita vt nequiret sine baculi suffragio incedere, & id quidem cum dolore, & labore maximo. At vbi miracula audiuit, quæ meritis B. FRVCTI faciebat Dominus, venit ad Ciuitatem Segobiensem, sedens super iumentum, & adijt Ecclesiam Cathedralem cum maxima deuotione auxilia S. FRVCTI postulans, sed cùm claudus accessisset, loto crure aquâ eâ, quâ Reliquiæ lotæ fuerant, statim sanus effectus prosilijt exultans, Dominum, & S. Confessorem laudans.

Aliud.

VAGANTE famâ miraculorum, quæ crebrò ad Sepulchrum S. FRVCTI agebantur, non tantum ab ipsa ciuitate, sed & à vicinis, & remotis locis ad idem Sepulchrum vndique confluebant ægroti. Vnde diuersi morbis grauioribus vexati, statim vt Sepulchrum attingebant, aut aquâ illâ sanctâ lauabantur, à vexatione liberati, sani & incolumes, Sancti intercessione, ab eo summo Medico facti; cui nullus languor occurrit insanabilis, in laudem ipsius Dei, qui in Sanctis suis gloriatur, protinùs exiliebant. Ex quibus magna populorum deuotio augebatur indies, & Dei, & Domini Nostri Iesu-Christi testimonio sanctitas gloriosi FRVCTI comprobabatur. Eapropter excitabatur plebs cuncta Segobiensis, cæterarumque vicinarum terrarum in S. FRVCTI deuotionem, & diuersis in regionibus, varijs languentes infirmitatibus, ipsius auxilium implorantes vota ad sanctum CORPVS emittebant; & Euangelicum illud impleri videbatur: Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt: vnde Senatus Ecclesiæ Segobiensis tantorum famâ miraculorum crebrescente accensus, ea quæ fama vulgauerat, in publicam formam redacta cum attestationibus, in archiuis reponenda curauit, ad laudem Iesu-Christi qui per omnia secula est benedictus. Amen.

Multa alia diuersis temporibus.

Hæc sunt ACTA huius TRANSLATIONIS quæ ex *Breuiario Segobiensi* vetusto desumpsimus, quorum relationem etiam Didacus Colmenares in *Histor. Segobiens. c. 39. §. 2. fol.* 485. & Caluete in *Histor. S. Fruct. lib. 3. c. 2. fol.* 174. qui nonnulla alia miracula S. Confessoris enarrat, præscripsêre.

S. CLEMENS *Martyr Romanus.*] Socium habuisse *Celsum* indicat antiquum Martyrologium S. Cyriaci de Vrbe, à quo Baronius in *Roman. Martyrolog. h. d. lit. C. fol.* 718. hac clausulâ: *Romæ passio SS. Celsi, & CLEMENTIS.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 191. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 250. & alij recentiores. Quatenus ad Corporis *Translationem* Româ Madridium, & *Depositionem* in Oratorio Marchionis Castri-Roderici, nihil tàm notum. Videsis ea quæ diximus *Tom.* 1. cum de *S. Camillo* egimus.

F. Martyrologia.

DECIMO

Kal. Decembris.

Dies XXII.

A. *Apud* COLOSSVM *in Phrygia* S. PHILEMONIS *Martyris, qui ex* Laminitana *Hispaniæ vrbe oriundus, &* *frater S.* Xantippes, *à B. Paulo Apostolo conuersus, illum est Romam, vsque insecutus, sed Magistro per martyrium sublato, Phrygiam adiuit, vbi apud* Colossum *cum alijs pro fide comprehensus, post plurimas cruciatuum angustias, ad martyrij lauream, strenuus Agonista deuenit.*

B. *In Cœnobio* ONNIENSI *prope vrbem* Burgensem *in Hispania Citeriori, Depositio* S. TYGRIDÆ *Abbatissæ, quæ sanctitate, & religione clara, & miraculis, & virtutibus celebris, tandem ad Sponsi diu desiderati, sancta dormitione peruenit amplexus.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.* SANCTVS PHILEMON *Martyr Colossensis in Phrygia.*] De quo luculentum elogium scripsere Græci in *Menolog.* apud Canis *Tom. 2. Lect. Antiquar. h. d fol.* 918. à quibus Baronius in *Martyrolog. Roman h d. lit. B fol.* 720 sequenti encomio: *Colossis in Phrygia* SS. PHILEMONIS *& Apphiæ*, S. Pauli *Discipulorum, qui sub Nerone Imperatore, cum Gentiles in die festo Dianæ inuasissent Ecclesiam, cæteris fugientibus, tenti iussu* Arroclis *Præsidis verberibus cæsi, & in foueam vsque ad renes inclusi, lapidibus opprimuntur.* *Scriptores.* Conueniunt Dionysius Vasquez in *Castellan fol.* 191. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 251. & aliqui recentiorum. De eis Cæsar Baronius in *Annalib. Eccles Tom.* 1. *Ann.* 60, *n.* 40. Antonius Gallonius de *Cruciat. SS Martyr. c.* 9. *fol* 21. Eius Acta ex *Græcis*, & *Epigrammate* infra recensendo dare compellimur, vt agro *Laminitano*, & *Hispaniæ* nostræ tanti Diui memoriam susciremus.

ACTA

ACTA S. PHILEMONIS DISCIPVLI B. Pauli Apostoli, Colossensis Martyris, origine Hispani, ex Græcis, & Epigrammate.

Origo & fratres.

Philemon *origine* Hispanus, *ex illustrißimis prosapijs* Marcellorum *Romanis oriundus, fratres habuit* SS. M. Marcellum Eugenium *Antistitem Toletanum*; Vitalem *ipsius Ecclesiæ Archidiaconum*; Claudiam Xantippem *coniugem* S. Probi *agri* Laminitani *in* Hispania *Præfecti*; *&* Polixenam *sanctißimam virginem. Qui cùm esset adolescens, & apud* Laminium *in* Hispania *in domo* Probi *leuiri nutriretur, vnà cum sanctis sororibus,* Probo, *& alys familiaribus Præfecti, viso* B. Paulo *Apostolo in cuius fronte* Xantippe *eius soror eum esse Prædicatorem veritatis legerat, nomen Christo dedit. Itaque cum cæteris in sacro baptismatis fonte aquis salutaribus tinctus, sub* Pauli *Apostoli disciplinà cooptatus, illius vestigia, quo vsque* Romæ *Apostolus ense vitam finiuit, insecutus est. Post hac, vrbem deserere coactus ob* Neronis *edicta seuera,* Asiam *pergere constituit, & apud* Colossos Phrygiæ *sistens, ibidem cum alys Christi fidelibus vitam virtutum cumulis plenam agebat, & in bonorum operum colligendis aggeribus operam insumebat. Sed cùm ferox Gentilium liuor aduersus Christi seruos, noctu, diuque continuata incrementa reciperet, nequaquam S.* Philemonis *& sociorum commercia tolerare permittens, eueniente festiuitatis solemnitate* Dianæ, *quam in eius Templo magnificis plausibus superstitio cæca peragebat, eo tempore, quo* Philemon, *& cæteri Christiani in sanctißima Ecclesia Deum glorificabant, in eos irruere festinauit, quorum omnes diffugientes, tantummodo* Philemon, *Archippus, & Apphias inuenti sunt pro Christi confeßione martyrium cupientes. Illos cùm igitur detinuisset Idololatrũ manus, ad* Androclem *Ephesi Præsidem ducere decreuerunt. Qui eorum constantiam expertus blandicijs, & fauoribus, cùm frustra tempus deperdere cognouisset, illos verberibus subijci præcepit. Qui adhuc in agone Idolis sacrificare omnino recusantes, in foueas ad renes vsque deiecti, lapidibus iactis, interfecti migrarunt ad Dominum Die* XXII. Nouembris *circa Annum Domini* LXX. *Quorum memoria celebris est.*

Conuersio.

Asiam adiit.

Colossum sistit.

Capitur.

Coronatur.

Hæc sunt integra, quæ potuimus huius S. Martyris, & Sociorum Acta describere, quæ ex *Græcis* desumpta, quatenus ad martyrij ecphrasim, sunt. Quatenus ad *originem*, & assistentiam in *Hispania*, ex *Epigrammate* vetusto *Auli Halli* mei in *MS. Codice*, probationem ausculta:

PRO S. PHILEMONE MARTYRE, EX Laminio Hispaniæ Discipulo S. Pauli, Octasticon.

Sacra tenet Phrygiæ *cultu veneranda* Colossus
Pignora, vetusti Martyris ergò Dei.
Hic Laminitanus *patriâ, & dixere* Philemon;
Xantippes *frater,* Pauli *& amicus erat.*
Insequitur velox Romam sine sensu Magistrum,
Donec mucroni tradere colla vidit.
Hinc deserit Romam, Phrygiam *peruenit, & inde*
Pro Christo vitam tunc dedit ipse suam.

Quo

Quo *Epigrammate* omnia quæ Græcos latuerunt probantur, & quod hucuſque *Laminium*, & *Hiſpania* ignorauerat propalatur, vt in poſterum Deus in ſanctis ſuis glorificetur, & Sancti hac recordatione honorificentiùs recolantur, & cultu debito venerentur. Hinc hac relatione contenti ad alia pergimus.

Quæ iſta S. Abbatiſſa?

B. S. TYGRIDA *Abbatiſſa Virgo Onienſis Cœnobij in Hiſpania.*] Eam fuiſſe filiam *Sanctij* Comitis *Caſtellæ*, filij *Garſiæ Fernandi*, & nepotis *Fernandi Gundiſalui* etiam *Caſtellæ Comitum* ſcriptum reliquere idem *Comes Sanctius* in Scriptur. *Fundat. Monaſt. Onienſ. n.44 fol.*465. apud Yepium *Tom.*5. *Chron. Benedictin.* his verbis; *Ego quidem* Sanctius Comes, *& uxor mea* Vraca *Comitiſſa cum promptis animis decreuimus etiam Domino Ieſu Chriſto, Creatori omnium, offerre in munere filiam noſtram nomine* TIGRIDAM, *& elegimus eam, vt præeſſet ad regendos Dei cultores, ſeu omnes Deo deuotas.* F. Antonius de Yepes in *Chron Bened. Tom.*5. *Ann.* 1011 *c.*1. *fol.*323. & *Tom.*6. *Ann.* 1070. 6.4. *fol.*271. vbi huius ſanctæ virginis ſanctitudo, eleuatio, & ſepulchri collocatio probatur. Ioannes Marieta in *Topograph. SS. Hiſpan. verb.* Burgos *fol.* 11. Nullus eius ACTA integra poſteris ſcripta mandauit, nec de ea, niſi nomen, & veneratio, aliquid ad nos peruenit, & hocce Carmen Sepulchrale *Iuliani* Archipresbyteri Toletani in meo *M. S. Carminum.*

Eius ſanctitatem ex Epitaphio depromunt Scriptores.

AD S. TYGRIDAM VIRGINEM, ABBAtiſſam Regalis Cœnobij Onienſis, Carmen Iuliani.

TYGRIDA *Virgo, Dei famula, hac ſepelitur in vrna,*
Quam Chriſtus ſponſam ſæpius vltrò vocat.
Virginei gregis Præfectam, tempore longo,
Regius hanc Genitor connominatque ſimul.
Hæc Onienſis *erat, tum viuens, inclyta proles*
Noſtri Cœnobij, quam colit omnis amor.
Sanctius *hanc* Comes *inſignis, pro meritis, almam*
Elegit Natam, vt regeret Monachos.
Ipſa diù Chriſti ſuffulta & lumine, gregem
Doctrinis pauit, conſilijſque fouit.
Ipſaque virtutum cumulis peronuſta, ſorores
Relligiône tenet, continet & regulâ.
Poſt moriturque ſenex famoſis plena trophæis;
Fratribus ipſa decus, gloria virginibus.
Cùm Decimus *Dies axem ſignat Menſe* Decembri,
Nempe Kalendarum, *fertur in aſtra Mater.*
Conditor in Tumulo: tactu tunc poplite greſſum
Certo, claudus agit; mutus & alloquitur:
Voces at ipſe cauis ſurdus demum auribus haurit;
Cæcus ouans tandem lumen & ipſe videt.
Tantis prodigijs fulgens iam TYGRIDA, *Nomen*
Inter ſanctorum agmina commeruit.

Ex Epitaphio *Iuliani* depromitur & B. Virginis ſanctitudo, & miraculorum frequentia. Dies obitus *X. Kal. Decembris*, hoc eſt XXIII. *Nouembris* ibidem conſignatur. Annum nullus enumerat. Illud notatu dignum in vltimo Diſticho, S. Virginem

S. Virginem ob eius miraculorum frequentiam inter *Sanctos relatam* fateri debere. Hodie eius sacra pignora in *Cappella S. Execonis* condita honorifice extare asserit *Tepius* cùm primum fuisset in *Capella S. Crucifixi*. Hæc de illa, alius forte maiora suppeditabit.

NONO
Kal. Decembris.
Dies XXIII.

A. EMERITÆ *Augustæ in* Vettonia *Hispaniæ* S. LVCRETIÆ *Virginis, & Martyris: Quæ cùm Christi fidem amplecteretur infantula, illam adeò seruauit inuicta, vt eueniente* Diocletiani *Imperatoris persecutionis procellâ, &* Daciani *Præsidis immoderato rigore, licet assiduis affligeretur cruciatibus, nec Christum deserere voluit, nec offerre Idolis thura compelli valuit, demumque inuictum cœlesti Sponso viriliter obtulit spiritum.*

B. *In Oppido* BENAVARRE *Celtiberiæ in Aragonia* Depositio S. MEDARDI, *cuius venerationis frequentia ab Oppidanis, & cæteris circumiacentibus populis in pretio est.*

NOTÆ.

SANCTA LVCRETIA *Virgo, & Mart. Emeritensis in Vettonia Hisp.*} A. Huius S. Virginis, & Martyris memoriam recolunt Vsuardus in *Martyrolog. fol.* 198. Cæsar Baronius in *Roman. lit. D fol.* 721: sequenti elogio: *Emeritæ in Hispania* S. LVCRETIÆ *Virginis, & Martyris, quæ in persecutione* Diocletiani, *sub* Daciano *Præside martyrium consummauit.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 192. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan fol.* 251. *col.* 2. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan fol* 62. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 181. Petrus Galesinius in *General. fol.* 161. *col.* 2. & cæteri recentiores. De ea scripsere Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 308. apud Biuar. *n.* 12. *fol.* 369. apud Rodericum Caro *lit. E fol.* 119. Paulus Diaconus in *Vit. SS. Emeritens. c.* 7. apud Barnabam Moreno *n.* 4. *fol.* 26. *col.* 2. apud D. Thomam Tamayo *n.* 2. *fol.* 96. licet iste perperam LEOCRITIAM Martyrem *Cordubensem* cum LVCRETIA *Emeritensi* con-

Martyrologia

Scriptores.

fundat. Ioannes Vassæus in *Chron. Ann.* 306. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c.* 10. D. Franciscus de Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 2. *Cent.* 4. *c.* 14. Ioannes Maricta *Histor. SS. Hispan. lib.* 4. *c.* 64. F. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 2080. Basilius Santorius in *Flor. SS. Tom.* 2. *fol.* 235. F. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugal. c.* 24. *fol.* 79. P. Bleda *Histor. Sarracenar. tit. de Sanct. c.* 28. Barnabas Moreno *Histor. Emeritens. lib.* 2. *c.* 9. *fol.* 113. & alij. Eius ACTA nullus coagulauit ex superius relatis, illa ex antiquo *Legendario Hispalensi*, prout ibidem recitantur subijcimus:

ACTA S. LVCRETIÆ VIRGINIS, & Martyris Emeritensis in Vettonia Hispaniæ ex vetusto Legendar. Hispal.

Origo.

IN DIEBVS *illis, sub* Diocletiano *Imperatore*, *sub* Daciani *Hispaniarum Præsidis persecutione*, *Die* Nono Kalenda um Decembris, *in vrbe Augusta* Emeritensium *Hispaniæ*, LVCRETIA *Virgo venerabilis pro Christi confessione gloriosa pertulit passionem. Hæc enim nobilissimis orta parentibus erat mente, & specie pulcherrima. Nam cum in eadem* Emeritensium *ciuitate virtutibus plenam gereret vitam, ac Deo dicatam virginitatem ab ineunte ætate sanctè, & pudicè vinens in omnibus perornaret, ob hæc, & alia illustrium facinorum specimina, valde ab Idolorum cultoribus insidiabatur. Cùm verò* Dacianus *Præses* Emeritensium *vrbem ingrederetur, protinùs de Virgine sacra certior factus, memoratam sanctam Christi virginem suis præcepit aspectibus exhiberi; quam cum sibi oblatam conspexisset, eius teneram ætatem adnotasset, pulchritudinemque notabilem demirasset, vt idolorum cultor, vt Dæmonum seruus, & eam idolis offerre, & vt auarus, & rapax eius facultates auferre satagebat. Breui itaque internallo constantiam Virginis cognoscens, illam iubet à suis apparitoribus coarctari, & à nemine videndam, vel alloquendam præcepit, donec forte horrore carceris eius proternia à proposito resiliret. Post aliquot temporis cùm crudelis Præses, faciliùs posse saxa moueri, & ferrum in plumbum conuerti, quàm ab intentione Christianorum mentem puella illius reuocari, conspexisset, irâ commotus iussit eam confestim ad tribunal duci. Quæ cùm duceretur*, Dacianus *sedens pro tribunali, sic est ad Virginem allocutus*: Miror quod cùm nobilis, & ingenuæ conditionis sis, tu te moribus seruilem personam ostendas, te esse ancillam Christi commemorans, hominis illius, qui cruci affixus sibi nequaquam potuit opem in patibulo præbere. S. LVCRETIA *dixit*: Prophetam si legisses, insane, edisceres quòd seruire Deo, regnare sit: cùm ergo hæc mea Christi Dei seruitus ingenuitatem meam non maculet, imò eam sublimis extollat; potius in seruitute hac splendorem accipio, quàm detrimentum agnosco. *Tunc Præses*: Quidquid furioso ore blasphemaueris, tormenta, & pœnæ poterunt vindicare. Dic tamen antequam ad eas peruenias, cur Deorum sacris adsistere renuis? *Cui S. Virgo*: Quia scriptum est, tantum Deo seruiendum esse, illique sacra offerendum. Dij autem tui dæmones sunt, quos adorare superstitiosum erit. *Dixit Dacianus Præses*: Ergo nos, & Imperatores nostri, Senatus Populusque Romanus, superstitiosi sumus, qui Deorum culturas adoramus. *Respondit* S. LVCRETIA: qui ex Deo non est à Deo alienus est, ideo tu, & tui cùm Deum Vnum non agnoscatis, ex Deo non estis, quapropter ab eo alieni, superstitiosi estis. *Tunc Præses dixit*: Elige tibi vnum ex duobus consilium, aut diuersas pœnas inter damnatos quasi stulta incurrere; aut quasi sapiens & nobilis absque dubitatione Dijs immolare. Vnde nunc accede, & sacrifica Dijs Omnipotentibus, quos veros Deos esse diui-

Comprehenditur.

Constantia.

nitas

nitas demonstrauit. LVCRETIA *Virgo respondit*: Tu Dæmonibus tuis sacrifica; ego verò Deo vero, & Iesu-Christo eius filio sacrificium meum dicare constituo. *Dacianus furore commotus eam alapis in faciem cædi præcepit, postmodum in equuleum extendi, & cùm Virginis videret constantiā, demùm ne Christianis indulgeret, gladio ferire permisit. Tunc satellites B. Virginem extra vrbem* Augustam *prope pontis fabricam deferentes, ibidem martyrio coronata est. Cuius* Corpus *nocte Christiani colligentes honorifice condiderunt, & post aliquot annos cùm iam Christiani pace fruerentur, Ecclesiam eius nomini dicatam, in eo loco, vbi martyrium consummauit, construxere, quæ ad vsque* Hispaniæ *excidium perdurauit. Præstante D. N. Iesu-Christo, qui cum Patre, & S. Spiritu viuit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.*

Caditur.

Coronatur.

HÆc sunt ACTA S. Virginis, & Martyris quæ nuper ex *Legendario Hispalensi* desumpsimus; in quibus illud venit illustrandum, scilicet de Ecclesia olim apud *Emeritenses* constructa: de qua est mentio apud *Paulum Diaconum* Emeritensem *d. c. 7.* his verbis: *Et ecce subitò intempesta noctis horâ eleuans oculos suos vidit eminùs globum igneum ab* Ecclesia S Fausti, *quæ ab vrbe fere Milliario distat, procedentem, atque ad Basilicam* S. LVCRETIÆ *peruenientem.* Hocce Templum S. LVCRETIÆ, in quo huius S. Virginis, & Martyris sacra lipsana seruabantur describit erudite Poëta vetustissimus in meo *Codice Auli Halli MS.* sequenti Decasticho:

De Templo vetusto S. Virgini Emerita dicato.

PRO S. LVCRETIA VIRGINE, ET
Martyre Emeritensi, Carmen Sepulchrale.

Continet hoc Templum sacratæ Virginis ossa,
Istius vrbis apex, digna corona Poli.
Construit hoc magnum Plebs Emeritensis *alumnæ*
Quoque loco Martyr obtulit ipsa caput.
Hacque LVCRETIA, *celsis demùm onusta trophæis,*
Et propriam gentem, astra & honore replet.
Martyrio coronâuit eam tunc ipse Tyrannus
Præses, cui nomen Dacicus *ille dedit.*
Pignora nunc retinet Templum, quò limpidus vrbis,
Fluminis elabitur hinc aquis æquor Anæ.

Hinc venit probanda coniectatio Barnabæ Moreno *d. lib. 2. c. 9.* dicentis, hocce Templum fuisse eo loco, vbi hodie visitur Eremitorium B. Dei-Genitricis vulgo de LORETO, quod iuxta pontem fluminis *Ana* conspicitur, cuius structura Gothicam antiquitatem præse ferre fatetur, & concludit: *Pudo ser que siempre huuiesse conseruado el nombre de* LVCRETIA *con alguna corrupcion causada del lenguaxe de los Moros; y despues por constarles à los Christianos, que verdaderamente auia sido Iglesia antigua, ò imaginando que el nombre de* LVCRETIA, *o*, LORECIA, *era el de* LORETO *la dedicaron à esta Señora, causado de la ignorancia de nuestros Mayores.* Cui coniectationi libenter adhæreo, maxime relatione situs Templi in *Carmine Sepulchrali.*

Quale hodie.

S. MEDARDVS *Benauarrensis in Aragonia.*] Huius S. Viri memoria in *Breuiario Abulensi* antiquo *Die VIII. Iunij* reperitur: quam licet illo die reponenda erat, prout illud monumentum edocebat, tamen in hunc locum traducere visum fuit, quia Vincentius Blasco de Lanuza in *Histor. Aragon. 1. p. c. 42. fol. 438.* qui huius B. Viri anamnesim recenset, in hunc Diem reponit: asseritque quatenus apud *Benauarrenses* eius cultus à multis seculis, memoriam hominum excedentibus,

B. Deuotio Aragonensium.

cedentibus, exhibitus, adhuc perseueret. Necnon quòd eius sacra pignora ibidem tumulata quiescant, & ad eius Sarcophagum, Deus per S. Viri intercessionem innumera patrare miracula refert, adeò vt vix sit morborum epidemia, quin eâ laborantibus, auxilium impartiatur; & tempore siccitatis, agricolis aquam congruentem concedere non dignetur. Hæc de S. Viro dicere potuimus; nam in *Martyrologijs* altum silentium.

Miracula.

OCTAVO

Kal. Decembris.

DIES XXIV.

A. CORDVBÆ *in Hispania Bætica* SS. FLORÆ *Auxianensis*, *&* MARIÆ *Ilipensis Virginum: Quæ in Sarracenica persecutione pro Fidei Catholicæ veritate, & Christi nominis defensione, in carcerem coniectæ, tantâ sunt Religionis mysteria constantiâ propugnatæ, vt supplicijs afflictæ, & varijs cruciatibus impetitæ, martyrio coronatæ gloriosi trophæum æternum receperunt agonis.*

NOTÆ.

A. SANCTÆ FLORA & MARIA *Virgines, & Martyres Cordubenses in Bætica Hispania.*] Harum SS. Virginum & Martyrum passionis anamnesin eruditissimo, & pio sermone descripsit *S. Eulogius* Presbyter Cordubensis, & electus Pontifex Toletanus, Martyr in *Memor. SS. Cordubens. lib.* 2. *c.* 8. à quo Vsuardus in *Martyrolog. fol.* 199. Cæsar Baronius in *Roman. lit. E fol.* 724. sequenti elogio: *Cordubæ SS. Virginum, & Martyrum* FLORÆ, *&* MARIÆ, *quæ post diuturnos carceres in persecutione Arabica gladio interemptæ sunt.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 193 Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 252. *col.* 2. Ieronymus de la Higueta in *MS. Hisp. fol.* 62. Petrus Galesinius in *General. fol.* 161. *&* 162. & cæteri recentiores. De eis agunt idẽ S Eulogius in *Epistol. ad Baldegoton fol.* 339. Vassæus in *Chron. Ann.* 306. Ambrosius Morales *Hist. Hisp. l.* 14. *c.* 11. F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 4 *Cent.* 4. *Ann.* 851. *c.* 1. P. Bleda *Histor. Sarracen. lib.* 7 *c.* 13. Ioannes Marieta *Histor. SS Hispan. lib.* 4. *c.* 20. & 21. *fol.* 99. *&* 100. P Ioannes Mariana *Histor. Hispan. lib.* 7. *c.* 15 F. Didacus de Coria *Histor. Carmelit. lib.* 9 *c* 29. *& lib.* 12. *c.* 15. 16. *&* 17. P. Martinus de Roa *Histor. SS. Cordubens. fol.* 181. P. Quintana Dueñas *Histor. SS. Hispalens. fol.* 306. Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom.* 10. *Ann.* 851 *n* 7. Rodericus Caro in *Chorograph. Hispalens. lib.* 3 *c.* 81 *fol.* 213. & alij. Earum ACTA genuina ex *D. Eulogio* dabimus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA

ACTA SS. FLORÆ, ET MARIÆ Virginum, & Martyrum Cordubensium in Bætica Hispania, ex D. Eulogio.

Origo & parentes.

FLORA Virgo sanctissima specie decoris, & venustate corporis nimiùm florens, licet interiori habitu floreatissima, matrem Christianam habens ex vico Ausiniano, qui ex parte Occidentali Millaribus Octo à Corduba distat, purissimis, & nobilibus (vt ita dixerim) perfunctam natalibus, patrem verò Gentilem ex Oppido habuit Hispalensi. Hi, nescio quâ occasione proprijs locis exules, Cordubam degendi gratiâ accesserunt. Qui ex vltimo partu suo hanc infantulam procrearunt, & sublato per mortem Genitore, fidelissimæ genitricis tutelâ Sponsa Christi nutritur.

Natiuitas.

Quam pia Mater sacræ Religionis legibus imbuens, docuit fideli credulitate colere Christum Deum, qui per vterũ Virginis MARIÆ ad nos vltimo tempore veniẽs, & per assumptam humanitatem hominibus proximus factus, per ineffabilem quoque deitatem suam inuisibilis, incomprehensibilis, & inæstimabilis semper extitit.

Educatio.

Venerabilis namque puella tenerrimis annis fidei pietatem ebibens, cœpit intra mentis recessum altare sanctum constituere, quo placita operum bonorum, holocaustomata Christo semper offerret. Quæ ab ipsis rudimentis infantiæ cunctis se vanitatibus seculi priuans, totum quod illa ætas (vt pote plenitudine scientiæ expers) pueriliter affectat, superno iam delibuta rore, conculcat. Nam quodam tempore, cùm Genitricem eius adirem, causâ dignoscendi principium huius puellæ conuersationis, ipsa Genitrix inquit: In veritate vobis loquor, quòd ab ineuntibus annis Christi amorem pectore suo recondens filia mea, secularium oblectationum cultum vsquequaque spreuerit, ac semper quæ Dei sunt, corde meditari studuit: semper opera sancta adimplere non distulit.

Cibum sibi paratum egenis ministrabat.

Adeò vt in infantia sua, cum diebus Quadragesimæ paruitati eius consulens, siue illa ætas contigua robustiùs conualesceret esu quotidiano, competenti prandij hora cibum ei porrigerem; illa in virtute Domini positum habens cor, egentibus eum ministrans, furtim beatum exercebat ieiunium. Sicque diebus singulis ipsâ agente, pene maximum abstinentiæ tempus elapsum erat, cùm clandestina infantis deuotio, vix quibusdam reuelatur indicijs. Quam talibus inhibere votis ipsa obtinens, ne priusquam illud tenerrimum corpus adolesceret, marcore abstinentiæ quassaretur, conata sum iam ad epulum suadere diurnum. Eam tamen non potui prouocare ad vescendum nisi serò, & comminatione continuâ: perfecit tamen votum suum electa Christi Sponsa.

Abstinentia S. Virginis.

Ex eo tempore Mater solerti vigilantiâ sobolis mores procurans, eamque in omnibus rebus Christo adsignatam esse considerans, nullatenùs deinceps contraire pijs puellæ affectibus audet. Venerabilis verò puella Deo duntaxat placere studens, prouida obseruatrix Euangelij attendebat Christo monenti, & dicenti: Si quis diligit me sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Ita purissimum cœlestis executione præcepti introrsus præparans habitaculum, nihilominus sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, quotidiano frui meretur aduentu.

Ioann. c. 14.

VERVM dùm exercitio sanctitatis id quod clam meditabatur, vberiùs in amorem Christi proficeret, lætareturque se Christo per eandem Religionem perenniùs esse ascitam: nec tamen fidelium interesse conuentibus auderet, eo quòd fratrem pestiferi dogmatis perfidum haberet cultorem, qui eius assiduè conuersationem exploraret: vt ipsa erat naturâ prudens, & callens ingenio, didici à sapientibus nihil proficere obscuratam credulitatem, & celatam confessionem Trinitatis, præsertim cùm scriptum sit: Corde creditur

Frater S. Virginis impius, eius exercitia explorat.

Ad Rom. c. 10. Matth. c. 10.

ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. *Et iterum in Euangelio* : Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui est in cœlis: & qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo qui est in cœlis. *Igitur instructa vtiliter quomodo se in confessione nominis Christi haberet, sciensque non leue esse discrimen latenter credere Christum, & publice existere vexillo Sathanæ deuotatam, Matre hinc inconsultâ domum relinquens, clam cum sorore sua fugam iniit. Seseque tutioribus locis inter Christicolas collocantibus, sæuissimâ insectatione frater earum, quem supra meminimus, propter illas Dei lacerat Ecclesiam: adeò vt nonnullos clericorum carceri tradens, conucutum vbique Religiosarum fœminarum persequeretur. Et cùm agnoscerent infestationem, quæ erga sortem Domini grassabatur, indignum diiudicantes se esse tutas, & Ecclesiam Dei vapulare, illico* S. FLORA, *quæ nouerat ad tale prælium diuinitus fuisse electam, publico regressu in domum reuertens, ait* : En ego, quam quæritis, adsum in medio vestri, pro qua Dei sortem insectamini: adsisto intrepida, Christo credula, Religioni fauens Catholicæ, stigmata Crucis gerens, & omnium, quæ cultum pietatis insinuant, affectatrix. Vos modo, si potestis, hanc eneruare confessionem, satagite crudelioribus tormentis fidem meam euincere; & quod fieri omnino dubito, à Christo me separari contendite: pro cuius amore quidquid ad supplicium meum sæuus imploderit arbiter, gratissimis decreui animis supportare. Credo probabitis me inter pœnas fortiori pertinaciâ, quam nunc in prima congressione, Christum Iesum confiteri. *Frater autem eius ille peruersus hæc audiens, cædibus ac minis interdum, & blandis eam nitebatur reuocare sermonibus. Sed cùm cerneret nihil conatum suum proficere, quinimò se quasso aspiciens labore consumi, ad Iudicem eam pertrahit, dicens* : Hanc mihi sororem, ô Iudex, vltimus partus matris eiecit, quæ simul mecum ceremonias legis venerabiliter excolens, debitum semper erga cultum fidei nostræ obsequium exhibebat: sed Christiani crebro eam vrgentes instinctu, vatem nostrum abnegare, ritumque detestari fecerunt, & quadam lenocinatione Christum esse Deum credere illexerunt. *Quam Iudex vtrum se sic haberet illa delatoris sermone quæstio sciscitatur. Extemplò ipsa fratrem impium abnegat, cultumque* Mahometanum *se nullatenus nouisse testatur, & adiungit* : Christum ab infantia mea noui, ipsius documentis instructa sum, ipsum habere Deum decreui, ipsique integritatem corporis mei, eius olim thalamis oblectanda promisi. *Hæc vbi Virgo sanctissima protulit, mox sacrilegum pectus Iudicis furor immanis exagitat, & in cædem Martyris iram admouens, inter vtrumque satellitem apprehensis manibus eam extendi præcepit; diroque verbere caput eius pertundens, tandiù flagris insistit, quousque decisâ cum cæsarie cute, os verticis nudum pateret. Perdurat nihilominus Adolescens Martyr & Virgo in sua confessione. Tunc Iudex semiuiuam, & pene exanimem impio fratri eam delegans, admonet, & confotâ medicamine, & verbo legis instructâ, sibi demùm nisi se conuerteris, præsentetur.*

S. Virgo domo fugit.

Domum reuertitur.

Frater impius illam accusat.

Virginis in confessione constantia.

In capite percutitur.

PERDVCTAM *deinde in domum suam Christi Virginem, hostis non frater, ille iniquus, domesticis eam fœminis demulcendam fomento, & verbo committit, magnis solummodo trabibus catenarum seras mansionis obtrudens. Quia ingenti maceria totius prædioli ambitus præmunitus omnino de nulla euadendi sollicitudine quemquam arguebat. Ideoque non post multos dies, vulneribus expiata fortis* FLORA, *cùm se sospitem esse sentiret, quadam nocte per contiguum infra cortem hærens domui tugurium, celsum parietem, iuuante Domino, scandens, inde se foris platealı foro proiecit. Quæ nullo stimulata dolore, cœpit per tenebras noctis, Angelico comitante ducatu, quò Dominus vellet ingredi: sicque cuiusdam fidelis inter illud chaos*

A domo aufugit, & in Ossaria delituit.

nocturnum

nocturnum hospitio recreata, cùm aliquandiu ibidem commaneret, deinceps præclarum Tuccitanæ *urbis viculum* Ossariam *intuitu latendi petens, ibi cum sorore sua, usque ad tempus, quo martyrium consummauit, delituit. Et Ego, Ego ille peccator, Ego dives iniquitatum, qui à principio martyrij sui amicitiâ eius fruitus sum. combinatis manibus meis cicatrices reueritissimi, & delicati illius verticis attrectaui, cùm flagellorum ictibus virginalis coma elapsa fuisset. Verùm quia, Deo fautore, Beata Virginis* Floræ *auspicium conuersationis ac martyrij adnotatum est, opera pretium reor si itidem Sanctæ Virginis* Mariæ, *& Martyris processum natiuitatis, primordiaque religionis edisseram. Vt quibus par fuit consensio pruliandi, idemque assensus pro iustitia moriendi, consimilis extet in relatu vocationis etiam huius Virginis intentio calami. Huius Pater ex Oppido* Elephensi *non infimus prosapiâ, Christianus tamen huc aduenisse perhibetur. Qui ex genere Arabum coniugem ducens, totius impietatis errore eam emundans, Christi fidei consignauit. Quapropter cum eadem coniuge proprium incolere arvum non volens, per diuersa profugus agitur, quousque diuino gubernaculo ad Oppidum* Froniano *peruenit, qui in Montana* Cordubensi *in parte Occidentali* XII. *ab urbe Milliaribus distat, utroque pignore comitante, quod ex ea susceperat,* VValabonso, *scilicet, &* Maria. *Ibi vitam suam pro viribus sustentaruut. Ibi mulier illo, luporum, erepta faucibus, in fide Christi perseuerans, post nonnullum tempus in Domino requieuit. Ibi superstes vir gradu confessionis potitus, arctissimum vitæ perennis callem gaudijs oblectandus cælestibus ingreditur. Sed puerum Ecclesiasticis regulis educandum, sortique Domini admiscendum piæ memoriæ* Saluatori *Presbytero tradidit, qui tunc præclaro regimine* S. Felicis *Monasterium, quod in eo loco fundatum est gubernabat. Sanctam vero hanc virginem Deo deuouens,* Cuteclarensi *Cœnobio, quod gloriosæ, & semper Virginis* S. Mariæ *Genitricis Domini fulget memoriâ, consignauit, constituens eam apud quandam summæ sanctitatis fœminam* Artemiam *nomine. Quæ & ipsa geminum pignus per martyrialem obitum, olim cælo præmiserat,* Adulphum *scilicet, &* Ioannem, *qui in primordio regni Principis huius viriliter de hoste triumpharunt. Quorum instar syderum cæli gestu micantia ad emolumentum Ecclesiæ sanctæ, & exemplum debilium, senex & magister noster, atque illustrissimus Doctor, beatæ recordationis, & memoriæ* Speraindeo *Abbas stilo latiori composuit.* Artemia *igitur gratiâ sanctitatis prouectuque uitæ, seu obtentu Martyrum filiorum, cæteris in eodem Cœnobio commorantibus fœminis antecellens, totius Monasterij virginalis conuentui iussu autoritatis eius intendebatur. Docuit autem puellam, sicut ipsa nouerat Deo seruire, in omni humilitate, castitate, & obedientia, & timore Domini animum eius exercens. At non post multum tempus prædicto sacerdote* Saluatore *mundo recedente, puerum etiam ad se nutriendum pater reduxit. Qui duo futuri Martyres gratiâ Spiritus-Sancti in Dei timore magnopere proficiunt. Tandem verò per gradus Ecclesiasticos adolescens ille* Walabonsus *succrescens, honore* Diaconij *fungitur; pollente nihilominùs in omni honestate religionis sanctimoniale puellâ: cùm se nimio charitate diligerent, & alternanti germanitatis dulcedine in omni dilectione spiritali, sibimet inuicem obedirent. Quia vero præcedebat ætate Virgo sanctissima adolescentem germanum, loco genitricis soror ab eo excolitur, & in prolis affectum commutauit fraternum amorem.*

S. *Mariæ Virginis, & Martyris origo.*

Mater Christiana moritur. Et etiam Pater.

In Cuteclarensi Cœnobium recluditur.

Eius educatio.

Vvalabonsi fratris dilectio.

Igitvr *dùm inter eos hæc assidue gererentur, dispensante Deo, Leuita, dignissimus* Vvalabonsus *cum* B. Petro *Presbytero, seu, cum cæteris Confessoribus, sicut superius comprehensum est, martyrio coronatur. Et qui aue ultimus erat sorori, fuit primus electione martyrij. Denique remanet destituta præsentiali solatio fratris Christi ancilla, quæ ante Mundi constitutionem ad martyrium prædestinata, intus, extraque semper tuebatur intercessione fraternâ. Et ut se habet conditio fragilis, cùm crebriùs fraternum*

Martyrium.

suspiraret

ſuſpiraret obtutum, cuius in proximo fruitura erat conſortio, per quietem quadam S. Martyr quandam admonet Religioſam, vt iam ſoror MARIA *pro ſe plorare deſiſteret, quoniam vicino tempore ad eum in ſupernis eſſet ventura. Ex eo die vritur cor Virginis amore martyrij, & quæ fratris obitum impatienter lugebat, ſubitò diuinitus illuſtrata, impatienti ardore ad martyrium anhelat. Quodam igitur die, iuuante, vt credo, Chriſto Monaſterium derelinquens, forum petitura deſcendit, quo ſicut cæteri Martyres, qui iam cæleſti præmio oblectabantur, hæc quoque Virgo Chriſtum confitendo, & fidei ſancta aduerſarium repellendo, coronâ martyrij potiretur. Quæ dum Eccleſiam* B. Aciſcli *Martyris, in ipſo adhuc itinere poſitam, intuitu Dominum obſecrandi intraſſet, Dei nutu, ibidem* S. FLORAM *in ſuffragio ſuo preces Martyrum aduocantem, inuenit. Quæ & ipſa Chriſto dicenti ſibi,* iterùm venio crucifigi, *rediuiuo prælaudi ſtudio calens, olim cœpti martyrij palmam è loco latibuli ſui alacris inuentura deſcenderat. Tunc ſe inuicem datis oſculis ſalutantes, alterno conſultu ſe explorant. Et cùm vnum, idemque votum ſuum exiſtere mutua proderet confeſſio, dimidiante Chriſto, qui dixerat:* Vbicumque fuerint dun, vel tres in nomine meo congregati, ibi ſum in medio eorum: *illico indiſſolubili fœdere charitatis nectuntur, nullâ ſe ab inuicem occaſione diuellenda, nullâ intercedente fortunâ diſeindenda, nulliſque ab alterutro, quamuis ſæuiſſimis imminentibus caſibus, diſparanda, qui ad interitum earum pro confeſſione veritatis exaggerarentur, quouſque & iſta Chriſtum, & illa in cæleſtibus fratrem adiret* Vvalabonſum. *Sicque in ipſo impetu Iudicibus aſſiſtentes, ita firmiori allocutione prima, vt reor, ſanctiſſima* FLORA *eos aggreditur, dicens:* En Ego illa ſum, quæ pro eo quòd Gentilitio ſemine procreata Chriſto adhæſerim, dudùm à vobis vt eum abnegarem, diro verbere lacerata ſum. Quæ hactenus infirmitate carnis huc illucque profuga delitefcens, nunc iam in virtute Dei mei ſubnixa, veſtris adſtare non verens prætorijs, eadem, qua primùm, conſtantiâ Chriſtum Deum in veritate profiteor: ſceleroſumque dogmatiſtam veſtrum Pſeudoprophetam, adulterinum, magum, & maleficum eſſe proteſtor. *Tunc deinde venerabilis Virgo* MARIA *diffuſſione cæleſtium gratiarum ſanctificato protulit ore:* Et egn, Iudex, olim inter illns Cnnfeſſores magnificns habens germanum, qui nnn leui ſubſannatione vatem veſtrum infamantes occubuerunt; ſimilique audaciâ Chriſtum eſſe in veritate Deum aſſerens, ritum veſtrum, legiſque cæremonias, Dæmnniorum figmenta eſſe profiteor. *Extemplò ſæuiſſimus arbiter, veſano concitatus furore, ſub voce illâ terribili frendens, virginale propoſitum aſperrimo deterret boatu: minis exprobrat: clamoribus arguit, adijciens carceris ſqualorem, & contubernium ſcortorum. Suſcipiunt denique abdita carceris Sponſarum Chriſti membra, tuenda magis, quàm eliminanda, quæ ſemper pudico honeſtata decore, ab ipſis cunabulis actu ſanctimoniæ præpollentes, præcipuâ virtutum gratiâ reluxerunt. In quibus aliquandiù ſanctæ Virgines permanentes, inſiſtunt ieiunio, orationi incumbunt, totumque illum horrorem ergaſtuli cæleſtium meditatione hymnorum expediunt. Tunc Nos etiam ex antro deducti, cùm iſti carceri deputarentur, Deo fauente, ad inſtructionem illarum Librum* Documentum martyrij *condimus. Eiſque iam pene à propoſito, ſuaſione quorundam, lateutibus, in ſolatium meditandi, & conſummandi prælia inchoata, dicauimus. Connectentes in finem* Opuſculnli *orationem ſuo certamini, omnique Eccleſiæ congruentem. Igitur permanentes in laudibus Dei, & ſacratiſſimæ Virginis, poſt tertiam admonitionem proſternendæ in forum adductæ ſunt. Taceom Iudicis ſciſcitationem vicibus allatam eis, vel vnà, vel ſigillatim ad Beatiſſimam* FLORAM, *ſicut iam alibi digeſſimus. Et iam ritu mediocritatis aliquid ſilentes, ne faſtidium protractus ſermo legentibus generet, mors Virginum pretioſa ſtylum competenti fine coarctat.*

Ardor martyrij S. Virginis.

Flora, & Maria martyrium quærentes ſe inuicem ſalutant.

Iudicibus ſponte ſe offerunt.

Comprehenduntur.

Condemnantur.

Inde

*Inde pracipiti ducatu ad locum decollationis ducta, sacra sig*naculа *vultibus imprimunt. Et sic extensis collis, post* B. FLORAM, S. MARIA *prosternitur. Quarum* Corpora *canibus deuoranda, ac volucribus discerpenda ibidem relinquentes, alio die in flumen proiecerunt. E quibus* CADAVER *Sancta* MARIÆ, *Virginis, & Martyris, Cænobio* Cureclarensi, *à quo ad martyrium descenderat, donante Deo, reponitur. Cùm tamen* Corpus *Beatissima Virginis, & Martyris* FLORÆ, *quo situ Dominus reposuerit, penitùs ignoretur.* CAPITA *verò illarum in Basilica* S. Acisch *Martyris reconduntur, quo prasentiali corporis sui fauore populos Christianos tuetur. Earum martyrij consummatio* VIII. Kalendas Decembris, *Anno Domini* DCCC. LI. *extitit, Prastante Domino Nostro Iesu Christo, qui viuit cum Patre, & Spiritu-Sancto in secula seculorum, Amen.*

Coronantur.

Hactenus ACTA Beatissimarum Virginum, & Martyrum, quæ *S. Eulogius* honorifice scripsit, & luculento sermone recensuit. Horum scholia abs *Ambrosio Morales* olim Chronographo Regio concinnata præ manibus omnium habentur, *Tom.* 4. *Hispan. Illustrat. fol.* 288. Qui Opera S. Eulogij MS. typis mandauit.

PRORSVS à veritatis traditione recessit F. Didacus de Coria *Histor. Carmel d.lib.* 12.c.15. *& seqq* contendens S. MARIAM hanc Virginem, & Martyrem fuisse *Monacham*, siue *Sanctimonialem* ordinis *Carmelitani*, cùm contrarium constet, & ab omnibus receptum sit, Monasterium *Cuteclarense*, quo Sancta hæc Virgo sub *Artemia* vitam egerat, Ordinis fuisse *Benedictini*. Sic Arnaldus Wion in *Lign. Vit lib3.fol.*377. Hugo Menardus in *Martyrolog Benedict.fol.*100. & Ambrosius Morales, Antonius Yepes, & alij.

Non fuit ex ordine Carmelitano.

SEPTIMO

Kal. Decembris.

DIES XXV.

A. HISPANIÆ *celebris fuit & adhuc est festiuitas* S. CATHARINÆ *Virginis, & Martyris Alexandrina: cuius aliquot sacra lipsana apud Nostros recondita, ansam* Hispanis *Pontificibus prabuere, vt inter Sanctos Indigetes Beatissimam reponerent Martyrem, cuique innumeras construeret per vniuersam regionem Basilicas, & Monasteria, deuotio.*

B. Apud RHEGIVM *in* Æmilia Italiæ S. IOCVNDÆ *Virginis, origine* Complutensis *in* Carpetania Hispaniæ: *Qua, cum Italiam parentibus adeuntibus, & apud* Rhegium *commorantibus, ibidem nasceretur*, à S. Prospero *eius vrbis Episcopo edocta, felici vita cur-*

su, gloriam adinuenit æternam in cælis, & cultum sanctitatis in terris.

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTÆ CATHARINÆ *Virginis, & Martyris Alexandrinæ Festum in Hispania.*] Tantæ Virginis & Martyris commemorationem honorifice repetunt Græci in *Menolog.* apud Canis. *Lect. Antiq. Tom.* 2. *fol* 919. & Latini in Martyrologijs, vt ex Bedæ, Adonis, & aliorum descripsit Cæsar Baronius in *Roman. h. d. fol.* 727. Sequenti encomio: *Natalis* S. CATHARINÆ *Virginis, & Martyris: quæ ob fidei Christianæ confessionem* Alexandriæ *sub* Maximino *Imperatore in carcerem trusa, & postmodum scorpionibus diutissime cæsa, tandem capitis obtruncatione martyrium compleuit: cuius* Corpus *in Montem* Sinay *ab Angelis mirabiliter delatum, ibidem frequenti Christianorum concursu, piâ veneratione colitur.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castell fol.* 193. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 253. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 183. Petrus Galesinius in *General. fol.* 162. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. fol.* 199. *col.* 2. & omnes pariter recentiores, tam in Fastis, quam in Kalendarijs Poëmatibus, Hymnis, & alijs dissertationibus, quorum nomina prolixum erit recensere. Ad festiuitatis apud *Hispanos* exordium veniamus. Illam ad Annum CCC. VIII. aduexisse *Egam* fatetur Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 308. apud Biuar. *Comment.* 2. *n* 13 *fol.* 369. vbi hæc verba: *Ega attulit ex oriente memoriam* S. CATHARINÆ *in* Hispaniam. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduersar n.* 38 *fol.* 10. hanc Festiuitatem à S. *Leandro* fuisse restitutam asserit, hac clausulâ: S. CATHARINÆ *Virginis & Martyris* (festiuitas) *ab Anno* DC. *celebratur & paulo prius inuecta est in* Hispaniam *à* S. LEANDRO *Constantinopoli redeunte; & tempore Gothorum, & Sarracenorum est in* Hispania *ad mea tempora celebriter obseruata.* Hinc in *Breuiario Isidoriano*, quod *Muzarabum* dicitur, adsunt *Duo Hymni* sacri in tantæ Virginis laudem, quibus *Hispanorum* deuotio detegitur. Sed & *Benedictus Arias Montano* celebris in totius Orbis finibus Theologus Doctor, & in omnibus idiomatibus eruditissimus tàm versu, quàm prosa, de hac S. hac S. Virgine sequentes *Hymnos* scripsit, quos, quia adhuc lucem non viderant, & apud me MSS. retineam, hic ACTORVM loco describere curauimus, in quorum initio hocce Græcum legitur carmen, & Latinum.

Exordium Festiuitatis in Hispania.

Εἱργμὸν, κέντρα, ξίφος, κολάς, πῦρ, μοχλὸν, ἀνάγκην
Καὶ δεσμὸν κρατερὸν καὶ κόλασιν βάσανον.
Ἡ Καθαρίνη πάντα περιφρονέουσα ἀπὸ λυγρῶν,
τῷ θανάτῳ σπεύδει, πρὸς θεὸν ἀθάνατον.

Flammas, pauperiem, stimulos, ergastula, & ensem,
Et tormentorum fortia vincla, rotam,
Omnia contemnens, sibi solus gaudia Christus,
In Dominum victrix it Catherina *suum.*

Doctrina, & eruditio B. Virginis describitur.

Posthæc *Heroico Carmine* S. Virginis, & Martyris doctrinam, & eruditionem referens quâ Orientalis plaga lucem veritatis accepit, & Occidentalis eius festam solemnitatem concelebrat, prosequitur:

Qualis vbi roseis Aurora inuecta quadrigis,
Titoni croceum linquit rubicunda cubile;

Ilicet

Ilicet omnis abit, quæ Mundum tetra tenebris
Presserat, & spissis nox cuncta inuoluerat vmbris,
Iamquè suis rebus species redit alma, diemque
Solis equi, lucemque elatis naribus efflant:
Talis Diua micans, quo nata es tempore Mundo;
Immerso tenebris Mundo, noctique profundæ,
Protinus errorum nebulas tu luce serena
Dispellis, solemque suum, & sua sydera menti
Humanæ tribuis, diuino è pectore, quando
Arcanas depromis opes, & magna Sphorum
Argumenta, velut stipulas, confringis; in ipsos
Auctores validâ contorquens spicula dextrâ.
Quæ verò quæ lux oculis affulsit, vbi omnes
Carceris horrendi pœnas, ignesque, rotasque
Esse nihil ducens, candentia colla securi
Obiicis, intrepidis animis, & prouida vitam
Hanc fragilem tempsisse doces melioris amore.
Salue Virgo potens, atque ingens addita cælo
Diua decus. Salue & nos qui tua festa quotannis
Supplicibus humiles votis veneramur, amicis
Respice luminibus miseros, vultuque benigno.
Pelle procul nostro quidquid sub pectore cæcæ
Noctis habet, radiisque volens illabere puris
Sic tibi perpetuò plaudat sacra curia Olympi,
Sollicitique tuis mortales grandia Templis
Dona ferant, noméntque tuum, laudésque prennes.
Factáque nobilibus celebrent concorditer Hymnis.

Inde idem *Benedictus Arias Montan.* qualiter B. CATHARINAM Virginem & Martyrem machinas rotarum suis precibus confregisse describens, sequenti *Hymno* prosequitur.

Machina rotarum S. Virginis precibus fracta.

I*Ncensus furiis, & rabie truci*
Dùm se blandiciis, nec precibus videt
Expugnare potentem
Constantique animum fide:
Frendens fulmineis Rex iubet ocyus
Horrentem gladijs tendere machinam;
Cuius Virgo citatis
Mox discepta volet rotis.
Quam postquam placido lumine comminus
Cernit Diua, pias ad Superos manus
Tendens, has superaddit

Non frustranda Deo preces:
Adsis Christe tua nunc Bone Militi,
Cælestique pius pectora Numine
Muni; ne superante
Pœna victa labent metu.
Sit mens supplicijs cedere nescia,
Spes firma; intrepide vt quidquid erit, pati
Poßim, moxque sub astra
Claustro corporis emicem.
Et quo clara tui gloria nominis
Tangat corda magis hinc fera gentium,
Molem hanc Christe sonanti
Forti turbine disijce.
Vix hæc fulmineo, cùm simul omnia
Ardor corripiens dißipat impetu
Præceps, non sine multa
Astantium celeri nece.
O semper pietas præsidio Dei
Defensata! trucis quam neque Barbari
Vis, nec dira profundæ
Euertisse valet Stygis:
Et quisquam dubio nunc trepidat metu,
Laudes Christe tuas Orbis in vltimas,
Partes ferre, benignus,
Qui sic semper amas pios.
Vix labris abeunt vota, potenter &
Iam cœli rutilos peruolitant Polos,
Inflexura Tonantem
In quoscumque libet modos.
Nunc, nunc Tartarei quidquid habent specus
Surgat, quidquid habet fraus Cacodæmonis;
Nil est Christe timendum,
Quos virtute tuâ regis.

B. Virgo Martyrij laureâ coronatur. Post hæc cruditissimus Poëta versibus Elegiacis depingit qualiter Beatissima Virgo, & Martyr Alexandrina cum multis alijs commilitonibus, & socijs fuerit martyrij laureâ coronata.

Quid furis insano Maxenti *percitus œstro?*
Quæ rabies tumido pectore dira latet?
Quæ nam tartareis de sedibus excita sic te
Exagitat furijs Tisiphonesa suis?
Quid flammas, gladiosque moues? Quid sæua catastæ
Verbera? Quid pedicas, stigmata, centra, rotas?

His demens

His demens te posse pium, ac venerabile Christi
Jmmenso nomen tollere ab Orbe putas?
Falleris infelix, spe multum lusus inani;
Nulla potest Christi gloria damna pati.
Verte omnes te te in facies; age, contrahe quotquot
Pœnarum species tartara nigra tenent.
Nil vnquam efficies; viget hæc semperque vigebit:
Donec erit tellus, sydera donec erunt.
Quoque magis premitur crudelis mole Tyranni,
Hoc magis assurgit viribus aucta nouis.
Non secus ac calidis fuluum, fornacibus aurum
Dùm iacet, æstiferis excoquiturque focis.
Non illud vis cruda domat Vulcania flammis,
Sed pretium atque ipso lumen ab igne capit.
Testis erit nostri princeps, & carminis author;
Diua decus terræ, gloria Diua Poli.
Quæ simul impauide iugulum subiecerat ensi
Virgo, tuo haut dubitans nomine, Christe, mori:
Protinus omne forum studijs, fremituque fauentum
Consonat, & plausus sydera ad vsque volant.
Vnus habet cunctos ardor pro nomine IESV
Mille modos læti, verbera mille pati.
Matres, atque Viri, iuuenes, teneræque puellæ;
Omnibus hic cupido pectore feruet amor.
Primus ibi ante omnes, magnâ stipante cateruâ,
Porphyrion multo milite lætus adest.
Seque suosque libens strictis mucronibus offert,
Et pius innocuo sanguine tingit humum.
Ipsa etiam Regina, atque ingens turba Sophorum,
Cæca prius, sed nunc lumine plena cadit.
Atque alij quorum cœlesti nomina Libro
Scripta manent, nostro non referenda sono.
Felices omnes, & terque, quaterque Beati,
Quos tantùm æterni nominis vssit amor,
Felices animæ illustres, queis sanguine vestro,
Et merito, in superos est adaperta via.
Ergo omnis nunc parta quies, finisque laborum,
Vitaque sub mortis non reditura rogos.
Vos miseri, quorum medijs in fluctibus hærens
Pendet, adhuc medio quassa carina salo:

Este bonæ, gratosque Deo facite esse, nec inter
Tot mala, nos vestrum deserat auxilium.

Pro Christi nomine perempta B. Virgo lac pro sanguine emittit.

Deinde idem Encomiastes Hispanus doctissimus agonem Sanctissimæ Virginis, & Martyris describens, & qualiter lac pro sanguine emiserit, sequenti carmine lusit.

O magna virtus Numinis,
Rerum creatrix omnium,
Quâ terra, pontus, æthera,
Et tota substat machina.
Quâ voce, quantis laudibus,
Te nostra concinat lyra,
Benigna semper in tuis,
Atque obstupenda seruulis.
Per te volucris constitit
Immobili Phœbus rotâ,
Inimica dùm pius manus
Dux forte cadit agmina.
Per te capacis belluæ
Propheta mersus in specu,
Tribus diebus integro
Impune mansit corpore.
Tu turbidum potens mare
Petro meante comprimis;
Ut sicca calcet æquora,
Dum non vacillat in fide.
Sed quid vetustis immoror?
Num Diua nostra non satis
Valet tuam potentiam
Sæclis futuris prodere?
Iam colla durus hauserat
Mucrone sæuiens truci
Tortor, iacetque & ultimos
Singultat illa spiritus.
Quis non fluento sanguinis
Expectat, ut roret solum,
De Virginis purissimi
Venis recluso corporis?
Nil tale, sed pro purpura
Cruoris (ecce posteris
Res stupenda) candidi
Fons lactis exilit nouus.

Naturæ

Natura tàm versas videns
Rerum vices, perterrita
Stat muta, nil prioribus
Experta tale seculis.
Strepit sonoris interim
Deuota turba vocibus,
Christumque non cessat pijs
Magnum fateri plausibus.
Theatra, porticus, forum,
Ædes, tabernæ, compita,
Tantam Dei potentiam
Ad astra laudibus ferunt.
Te Virgo læto carmine
Cuncti celebrant, & tuum
Colunt, adorant, prædicant
Cælos petentem spiritum.
Quos æmulantes cernuo
Nos pectore, hoc damus tibi
Melos, tuis licet nihil
Dignum sonans præconijs.
Tu quidquid est benignius,
Lætoque Diua lumine
Cape, & tuo nos iugiter
Tuere patrocinio.

Denique idem *Benedictus Arias Montano* Sepulturam oleo manantem huius Sanctissimæ Virginis, & Martyris versibus describens, hocce Carmen adiunxit.

Oleum ex eius sepulchro manat.

Cuius Palladio fuit liquore,
Et myrrha, casiaque, balsamoque
Dulcis vita magis, quid obstupemus
Extinctæ cineres madere succo;
Succo cui simile & nihil secundum
Nec Panchæa gerit, nec inuidendis
Turgens India perbeata syluis,
Nec toto viget Orbe quidquid vsquam?

Hactenus eruditissimus *Arias Montano*. Quatenus ad Templa, & Basilicas apud *Hispanos* constructas, & huic Beatissimæ Virgini, & Martyri dicatas, catalogum texere prolixum. Illud hic mirabile referre non ambigam, de quodam *Cænobio* in Circulo *Cantabriæ*, regione *Alaua*, prope Vrbem *Victoriam* constructo, quod à temporibus Gothorum conditum referunt, post *Ieronymianis* Monachis concessum, & demùm *Augustinianis* Eremitis subrogatum, diciturque hodie S. CATALINA DE BADAYA. In hoc igitur Monasterio multa vetustissima monumenta conspiciuntur, inter quæ illud celebre, quod in Monasterij termino erigitur mons arduus, & rupium densitate famosus, è quarum aliquando visceribus minutæ lapidum formæ eructant, in cordis humani sym bolum,

Lapides mirabiles apud Badaya in Cantabria.

ſymbolum, & figuram, in earumque altero latere, viſuntur inciſæ à natura rotæ quinque radijs ornatæ, in hanc formam, ex originali apud me adſeruato, delineatam:

Reliquiæ in Valentia & alibi. Quam rotam S. CATHARINÆ eſſe exiſtimant Oppidani, & hos lapides tanquam *Reliquias* omnibus impartiuntur. Apud *Valentiam* in Ædetanis aliquot huius S. Virginis, & Martyris exuuias adſeruari referunt Eſcolano *Hiſtor. Valentin. Tom. 2. lib. fin. c.* 18. Solorzano in *Sacrar. Valentin. fol.* 157. Omnia ſuperius recenſita collegit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Carmine MS.* apud me, quod hic adnectere libuit.

> ÆCATHERINA *tuos perduxit Angelus artus*
> *In Montem* Sinay, *quos veneratur Arabs.*
> *Horum* Hiſpania *partem à multis poßidet Annis*;
> *Quamque* Leander *ouans attulit ipſe diù.*
> *Celebris inde dies per totam prorsùs* Iberam
> *Indicitur feſto, cultus vbique ſimul.*
> *Indigetes inter Diuos quoque ponitur Alma*
> *Virgo cluens, quorum pignora ſeruat* Iber.

Hic in nomine S. Virginis, & Martyris *Iulianus* vtitur voce Græcâ ἩΚΑΘΑΡΙΝΑ, prout & Græci in *Menologio*, & refert Baronius in *Not. ad Martyrolog. Roman. lit. A. fol.* 728. & Epigrammate Arias Montani ſupr. Diſt. 2.

B. S. IOCVNDA *Rhegienſis Virgo, origine Complutenſis in Hiſpania.*] Eius memoriam recolit Cardinalis Cæſar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d lit. E. fol.* 728. hac ſerie: *In Æmilia Italiæ Prouinciâ* S. IOCVNDÆ *Virginis.* Huius nomen idem Purpuratus ſe ex veteribus *MSS. Martyrologijs* extraxiſſe fatetur. Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtell fol.* 193. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan.* 253. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vſuard. fol.* 199. Conſtantius Felicius in *Ital. 2. p. fol.* 183. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 162. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Æmilia *fol. 2. col. 2.* & *verb.* Rhegium Lepidi *fol. 106. col. 2.* idem in *Catalog. SS. Ital. fol.* 730. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Carmin. MSS. in Codice Halli* apud me ſequenti *Epigrammate.*

Martyrologia. *Scriptores.*

PRO S. IVCVNDA RHEGIENSI
In Italia, Origine Complutenſi in Hiſpania
Decaſticon.

> *Felix* Complutum, *quæ Diuos obtulit Orbi*
> *Martyrio fratres, quos veneratur* Iber.
> *Et licet illorum auxilijs iam ſæpe fruatur:*
> *Præſidijs tamen, nunc eget alma meis.*
> *Ego* IOCVNDA *ſuas complenſque Virago cohortes;*
> *Eius origo mihi grataque ſemper erit.*
> *Nam, patrijs lictis muris, ſine prole Parentes*

Æmiliæ

Æmiliæ Rhegium, *his dedit vltro lares.*
Nascor in hac vrbe, & post Christi vndamine fota,
Doctrinisque meum Prosper *amanat agrum.*

Tantæ huius Virginis ACTA ex monumentis, & antiquâ traditione S. E. *Rhegiensis* breuiter collegit *Philippus Ferrarius*, quæ & Nos dabimus additis origine, & commemoratione *Complutensibus*, vt integra referamus.

ACTA S. IOCVNDÆ VIRGINIS Rhegiensis in Æmilia Italia, origine Complutensis in Carpetania Hispania, ex Iuliano Toletano, & Philippo Ferrario.

Origo, & parentes.

IOCVNDA *Virgo, cùm Parentes Catholicos apud* Complutum Carpetaniæ *in* Hispauia *ortundos haberet, ijque patriam deseruissent*, Italiamque *properassent, & apud* Rhegium Lepidi *in* Æmiliâ *constitissent, ibidem nata est, & sacro baptismatis fonte tincta, à teneris annis orationibus, ieiunijs, vigilijs, & eleemosynis, alijsque pijs operibus addicta, Christo Domino, cui virginitatem dicatam seruauit, inseruire cœpit. Cuius cùm* Prosper *Rhegiensis Episcopus virtutes agnosceres, illas doctrinis, exemplaribus, & documentis perficere procurauit, adeò vt Beatissima Virgo, prout ætate, sic religione, alijsque Christianis speciminibus, & institutis continuò cresceret. Vitam enim planè Angelicam, abstinentiaque admirabilem agebat, cum lacbrymis. & suspiriis ad vita cœlestis perfectionem anhelans. Erat in primis Beatissima Virginis Dei-Genitricis obseruantissima; quam sibi quantum liceret, imitandam proposuerat. Deinde diutinis carnis macerationibus confecta, ægritudine correpta, sacris sacramentis munita, cœlestibus fauoribus cumulata, & Angelorum melodijs recreata, eleuatis in cœlum oculis, placata dormitione quieuit, & anima ad Sponsum, quem diu desideraueras, gloria splendoribus redimita migrauit*, Kalendas Decembris, *circa Annum Domini* CCCC. X *Cuius* Corpus *sacratum in Æde* S. Petri *conditum, in præsentem vsque diem honorificè custoditur.*

Sub S. Prosperi doctrinis perficitur.

Obseruantissima B. V. Mariæ.

Moritur.

HÆC sunt integra, & genuina ACTA huius S. Virginis, ex *Iuliano*, & *Ferrario*, qui asserit, quòd in vetusto Breuiario S. Ecclesiæ Rhegiensis, sequens de eadem *Hymnus* reperitur.

Hymnus.

IOCVNDA *Virgo nobilis,*
Deóque acceptabilis
Vitam Beata Virginis
Secuta ab incunabulis:
Carnem sacris ieiuniis
Macerans, & vigiliis
Lachrymas, & suspiria
Effundens coram Angelis.
Iuncta Beato Prospero
Non carnali commercio,
A Spiritu Paraclito
Erecta cum tripudio.
Ad hanc ille sanctissimus

Modulatis carminibus;
Et spretis curis omnibus
Sacris scribit apicibus.

Cæteræ eius res gestæ Beatissimæ Virginis desiderantur. Hinc *Complutum* sanctam hanc Virginem, hactenus ignoratam agnoscet, à qua patrocinia deposcere procurabit, & inter Sanctorum suorum Agmina describere properabit, ne iterum temporum excursu eius memoria oblitteretur.

Topographia. RHEGIVM Lepidi. Ciuitas Episcopalis antiqua *Galliæ Togatæ* in *Æmilia*; à *Lepido* deducta *Colonia*, apud Crustulum fluuiolum, Media inter Mutinam ad ortum ibernum, & Parmam ad Occidentem Solem, æquo XV.M.P. interuallo dissidens: à Ferraria in Africum ad L. M. P. quot à Mantua in Meridiem recedit. Vrbs Duci Mutinensi, Principi Estensi subiecta, hodie dicitur REGGIO, fossis, & propugnaculis probè munita, figura fermè constans rotunda, & situ peramœno. De ea videndi *Leander, Albertus, Raphael Volaterranus*, & *Philippus Ferrarius*.

SEXTO
Kal. Decembris.
DIES XXVI.

A. BALNEOLIS *in Hispania Citeriori in Cœnobio* S. Stephani *prope* Gerundam *Depositio* S. MARTYRIANI *Episcopi* Albigaunensis, *qui ab ipsius vrbis Duce, dæmonis impulsu, impetitus, ad martyrj palmam peruenit.*

B. *Ad Montem* TVDEVIAM *in Hispania* S. SEBAVDI *Eremitæ, qui cùm vitam in silentioso quietis secessu, à seculi murmure peregisset, humana vanitate solutus, & spirituali sarcina grauatus, Confessor celebris æternam meruit beatitudinem adipisci.*

NOTÆ.

A. *Scriptores.* SANCTVS MARTYRIANVS *Episcopus & Martyr.*] Antonius Vincentius Domenec in *Histor. SS. Cathalon. lib.1. fol.* 112. Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. Die* XXIV. Nouembr. *fol.* 456. agunt de hoc sanctissimo Episcopo & Martyre. Iste sequenti elogio: BALNEOLIS *in Hispania* S. MARTYRIANI *Episcopi & Martyris.* Præter hos nullibi, eius memoriam inuenimus, nisi in Antiquis Breuiarijs

uiarijs Gerundensi, & S. Cucuphatis del Valles, è quo ACTA dabimus, Quinque Lectionibus contenta, quorum talis est series:

ACTA S. MARTYRIANI EPIScopi Albingaunensis, & Martyris, cuius sacra pignora Balneolis in Cathalonia Hispania translata sunt, vbi quiescunt, ex Lectionibus, Breuiariorum, & aliorum Scriptorum.

Lect. I.

Patria & Parentes.

MARTYRIANVS natione Italus, ex vrbe Florentia in Hetruria oriundus, Zelopum patrem, & Eustagiam matrem, ex nobilibus, etsi Idololatris originibus productas, habuit. A primis, vt aiunt vnguiculis, signa futuræ sanctitatis exhibuit. Mortuis autem parentibus, cùm ad Ecclesiam Christianorum accederet, illud Euangelicum audiuit: Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. & sequere me. Quâ voce perterritus, cùm aliquandiù in oratione pernoctaret, vocem audiuit dicentem: MARTYRIANE nisi fidem Christi susceperis, nequaquam gloriæ bonorum particeps efficieris. Stupuit iuuenis, & sequenti nocte ei Angelus Domini apparuit, & dixit: Surge & ad vrbem Magdalem vade, quâ inuenies senem, habitu religionis indutum, qui te, quid facturus es, edicet. Qui surgens, & ad nominatam vrbem pergens senem, sicut acceperat, inuenit nomine Frusorem, multorum Monachorum Abbatem, qui populum illum à gentilitatis erroribus liberauerat, cui MARTYRIANVS dixit, quæ Angelus præceperat. Tunc Frusor Abbas illum sacro Baptismatis fonte tinxit, & ei monasticam regulam dedit, in qua MARTYRIANVS perseuerauit, donec sacerdotium accepit, & mortuo Frusore, licet renuens Abbatem egit.

Nomen Christo dedit.

Lect. II.

Monachus primò, post Abbas fit.

ERAT illis temporibus Insula, nomine ALBINGAVNA, à Monasterio Frusoris LXVII. Milliaribus distans, in qua Iuncius Episcopus, qui per Quinquaginta annos fidem Domini prædicauerat, & tamen Quinque viros, & Duos fœminas conuerterat, residebat. Qui cognitâ per famam sanctitate MARTYRIANI, ad illum Iudaicum Diaconum consalatum miserat, & ipse Beatissimus Abbas Iuncium Episcopum postmodum visitare promittens, Insulam perrexit, quâ cum S. Episcopo diuersatus est, & ad eos fœmina à Dæmone obsessa cum traheretur, vterque flexis genibus pro eadem orauit ad Dominum, qui precibus MARTYRIANI, vt ipse Dæmon proclamauit, fœminam liberauit. Posthac cùm per idem tempus S. Iuncius Episcopus eius consummationem à Domino præuidisset, B. MARTYRIANVM rogauit, vt nullatenus ab Insula recederet, donec morti debitum persolueret, quod factum est post triduum, & S. Præsulis corpus tumulatum est. Tunc inter Insulæ ciues contentio maxima exorta fuit, circa personam in Episcopum eligendam, & eo tempore Angelus Domini apparuit circunstantibus, qui MARTYRIANVM deberi in Præsulem nominari monstrauit.

Miraculum.

Lect. III.

Et Episcopus.

AVDITA Angeli voce, S. Abbas, licet inuitus, infulas Episcopatus accepit, & protinùs fidem Christi, miraculis interuenientibus, prædicare cœpit. Quibus cognitis, Eutropius illius Insulæ dominus, cùm filiam à Dæmone obsessam haberet, cum eadem ad S. Antistitem properauit, & se fidem Catholicam suscepturum cum omni populo promisit, si à corpore filiæ Dæmonem eijceret. Annuit S. Præsul, & super virginem factâ oratione, Dæmonem expulit, Eutropius, eiusque filia, & omnes Insulæ ciues nomina Christo dedere. Cùm igitur MARTYRIANVS per triennium in Insula permaneret, ad desertum Ægypti proficisceretur, vbi per aliud triennium vitam eremiticam, egit, donec ab Angelo monitus ad propriam sedem reuer-

Miraculum.

sus est. Erat tunc temporis Insulæ dominus alius ab Eutropio, *qui cum eius filia matrimonium inierat, Florentiæ Dynasta: hic Idolum, nomine Steriol, adorabat, & omnes Insulanos ad eius adorationem peruerterat. Quod videns* MARTYRIANVS *cœpit eorum errorem miraculis patefacere, Idolorumque Dæmonem esse prædicare.*

Ægyptum pergit, & redyt.

Lect. IV. *Idolum tacere compulit.*

CVM *ergo hæc ad domini Insulæ peruenirent auditum*, MARTYRIANVM *iussit suis conspectibus præsentari, qui cùm ad Idolum accederet, statim* Steriol *linguam, & oracula perdidit. Hinc irâ commotus Dux S. Episcopum varijs tormentis excruciatum morti tradidit. Tunc Deus Ducis crudelitatem plectere constituens, illum sic turpissimâ leprâ fœdauit, vt ab omnibus etiam familiaribus despiceretur. Qui prateritum agnoscēs errorem ad se reuersus, & ad Dominum conuersus, sanitatem per merita* S. MARTYRIANI *humiliter postulabat. Tandem ad Sepulchrum S. Martyris adductus, multis intercedentibus precibus, & promissionibus, Dux ille ab ægritudine liber emissit. Tunc ipse, & omnes Insulani Christo iterum crediderunt, & Corpus S. Præsulis honorifice condidêre, donec postmodum ad Florentiam vrbem translatum est.*

Coronatur.

Miraculum. Lect. V.

SED *cùm ciues* Florentini *S Antistiti, & Martyri minime debitum persoluerent honorem, ille duobus iuuenibus apparuit, quibus præcepit, vt* Corpus *suum tollerent, illudque in* Hispaniam *ad* Gotholanam *Prouinciam perferrent, & in eo Oppido reponerent, vbi fons fœcundus supra illud perennibus vndis emanaret. Annuunt iuuenes, & acceptis pignoribus fuerit, illa intra cauum ligneum abscondunt, & apud* Balneolos *Oppidum* Gerundensis *diœcesis sistentes, cognitis signis, Abbati sacrum* Corpus *offerunt, qui veritate intellectâ, illud Die* XXVI. Nouembris *honorifice callocauit, & Capellam in loco vbi illud iuuenes tradiderunt, extra Oppidi mœnia, condidit.*

Corpus in Hispaniam transfertur.

HÆC sunt ACTA quæ ex *Lectionibus* desumpsimus, prolixiora *Hispano* idiomate descripsit *Antonius Vincentius Domenec*, qui addit, quòd *Cappella* illa ab Abbate constructa, Anno Domini M.D.LXXXII. concessa fuit fratribus *Capucinis*, vbi cœnobium erexerunt, & Anno M.D. XCIX. D. *Franciscus de Areuala, & Zuazo* Episcopus *Gerundensis* arculâ in qua S. Martyr & Antistes conditus erat, aperuit, & sacras exuuias veneratus, illas populo reuerenter ostendit, & in theca inuentus est rotulus, hisce verbis: *Hic requiescit* CORPVS *Sancti* MARTYRIANI *Episcopi, & Martyris, origine Florentini.* Hinc à Philippo Ferrario in *Nat. ad Catalog. General. SS. fol.* 457. discedes, qui ex proprio capite, & nullo duce, quæ de Episcopatu, & Martyrio Sancti huius dicta esse, apocrypha censenda somniauit; cùm ex antiquis officijs Lectionum Ecclesiarum Cathaloniæ, vbi eius res gestæ enumerantur, & fuisse Episcopum, & Martyrem constet. Circa Annum passionis, & translationis altum silentium.

Ferrarij lapsus.

B. S. SEBALDVS, *siue* SEBAVDVS *Eremita*] Eius memoriam nullus ex Nostris præter Iulianum Archipresbyterum Toletanum in *Aduersar. n.* 247. *fol.* 54. recolit, hisce verbis: *Nostrâ, parentumque memoriâ, ad montem* Tudeuiam *florebat* S. SEBALDVS. Ast Andreas Saussayus in *Martyrolog. Gallican Tom.* 2. *b. d. fol.* 932. agit de SEBAVDO Episcopo *Treuirensi*. Sed an iste, & Noster vnus & idem fuerit, penitus ignoro; ideo hac breui relatione contentus, ad vlteriora pergo.

Scriptores.

QVINTO

QVINTO

Kal. Decembris.

Dies XXVII.

A. *Ad Fluuium* C Æ A M, *qui vrbem eiusdem nominis in Gallæcia præterlabitur*, SS. FACVNDI, *&* PRIMITIVI *fratrum, Martyrum, qui pro fidei constantia, proiectis cingulis militaribus, ab Attico Iudice comprehensi, cùm à Religionis veritate animum auertere nequissent, iteratis affecti supplicijs, ad coronas martyrio ab Angelis oblatas feliciter cucurrerunt.*

B. BRACCARÆ *Augustæ Depositio Sacrorum pignorum* S. IACOBI *cognomento* Intercisi, *natione Persæ, Martyris; qui cum primò Christo nomen dedisset, & postmodum fidem fœde negasset, in se reuersus, ad Catholicæ Religionis gremium, suffusus lachrymis, repedauit, donec propter ipsam cruciatus, & membratim discerptus, martyrio crimina lauans, in cœlos proprio sanguine tersus, immaculatus ingreditur. Cuius sacra lipsana Braccaram adlata, ibidem honorifice custodiuntur.*

C. *Apud Vrbem* ALICANTE *Maritimam Hispaniæ, in Cœnobio Monialium Ordinis S. Francisci, quod* S. MARIA DE GRATIA *dicitur, Depositio admirabilis Iconis* FACIEI *D. N. Iesu-Christi, quam* VERONICAM *vulgus appellat. Cuius mirabilia per totam regionem circumferuntur; cuius veneranda effigies innumera hominibus beneficia confert; & cuius inspectio corda peccatorum passim, & continuò emollit, & ad sanctam in posterum frugem allicit.*

NOTÆ.

An Filij S. Marcelli Centurionis. I. Opinio.

A. SANCTI FACVNDVS, & PRIMITIVVS Martyres.] Eorum apud Scriptores Nostros communis memoria est, licèt Historia, opinionum varietate, confusa. Filios fuisse *SS. Marcelli Centurionis Legionensis*, & *Nonna* coniugis multi sunt qui contendunt, alij negant Vtriusque sententiæ patronos publicæ luci trahamus. Pro *prima* stant Vassæus in *Chron. Ann.* 306. Marin. Sicul. *de Reb. Hisp. lib.* 5. Quibus adstipulatur Baron. in *Annal. Eccles. tom.* 2. *Ann.* 303. *n.* 138. Historia Generalis Hispaniæ 1. *p. c.* 141. Garibay *Compend. Histor. lib.* 7. *c.* 45. Athanas. de Lobera *Histor. Legionens.* 2. *p. c.* 28. *fol.* 183. *col.* 2. & alij recentiores.

II. Opinio.

Pro *secunda* contendunt Antiqua *Breuiaria*, & *Legendaria Hispana*, quibus de filiatione altum silentium: illis subscribunt Ambrosius Morales *lib.* 9. *c.* 40. & *lib.* 10. *c.* 19. Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 2. *c.* 1. Quibus conuenit Flau. Dext. in *Chron. Ann.* 139. vbi P. Biuar *n.* 4. *fol.* 246. Quorum forte auctoritate suffultus *Vrbanus* VIII. Pont. Max. in *Nouo Martyrologio Romano* à se recognito, & Moguntiæ edito *Anno* 1631. recissâ ecphrasi de huiusmodi filiatione, hæc tantùm verba reliquit: *In Gallacia apud* CÆAM *fluuium* SS. FACVNDI, & PRIMITIVI, *qui sub Attico Præside passi sunt.* Hinc venit amplectenda sententia dicentium hos *Sanctos Martyres* nequaquam fuisse *filios SS. Marcelli Centurionis*, & *Nonnæ*, quia distantia passionum inter vtrosque, primæ sententiæ sequacibus contradicit. Similiter circa *situm* martyrij anceps disceptatio est. Communis sententia tenet, Martyres strenuos agonem compleuisse iuxta CÆAM in *Vacceis*, vbi nunc est Cœnobium Regium Benedictinorum, quod dicitur SAHAGVN, vbi oppidum, & fluuius CÆA adhuc nostris temporibus perseuerat. Contrariam amplectuntur *Gallæci*, qui etiam vrbem, & fluuium CÆAM in *Aurensi diœcesi*, vnà cum antiquissimo *Castro*, & *Ecclesia* hisce Sanctis Martyribus dedicata commonstrant. Quæ omnia vt efficacius agnoscantur, & detur vnicuique quod suum est, *Dissertationem* R. P. F. *Philippo de la Gandara* Augustiniano, & *Historiæ Gallacianæ* insigni Collectore, à *D. Petro Boan* Antiquitatum *Gallacianarum* nobilissimo Inuestigatori scriptam, & missam, mecumque communicatam, hîc inserere decreui, vt cognoscatur, quantâ nominum similium thautologiâ laboremus, qui antiquitatum rudera continuis defatigationibus euoluimus. En *Dissertatio*:

Prima opinio reijcitur.

Quo loco passi Martyres? I. Opinio. II. Opinio.

Dissertatio pro Secunda Opinione.

MVLTA animum meum inducunt ad describendas *Gallaciæ* meæ *Antiquitates*, & monimenta, & licet hæc non raperent, moueret tamen Scriptorum ignorantia Nostratium, quâ sine teste contendunt valido, SS. FACVNDVM, & PRIMITIVVM Martyres, fuisse *SS. Marcelli Centurionis Legionensis*, & *Nonnæ filios*, passosque fuisse iuxta *Cœnobium Sahaguntinum*, ibidemque eorum *Corpora* requiescere. Quæ omnia Lector vt apocrypha discernat, hic summatie quæcumque aut traditionis, aut antiquitatis, aut scripturarum agnouit *D. Ioannes Ferdinandi de Boan, de Temes*, & *Araujo* frater meus, qui requieuit in pace, cuius sum insecutus vestigia, & omnia proprijs oculis inuisi, manibusque lustraui, subijcere conabor.

Vrbes in Hispania condidit. Tubal.

NVLLVS est qui ignoret *Noëmum* (mundum diluuio sopitum) per se, per filios, & nepotes restaurasse, à quo, & successoribus vrbes erectæ, & eius nomini dedicatæ, propriâque appellatione insignitæ. Harum nonnullæ à *Iapheto*, & *Tubale* nepote per *Hispanias* erectæ, & *Noëmo* auo sacratæ, suoque nomine vocitatæ. Inter alias credimus, *Tubalem* condidisse ARSAM, RATAM, & OGYGEM, quas ex aui nominibus desumpsit; quia vt inquit Pineda in *Monarch. Eccles. lib.* 1. *c.* 19. §. 1. 2. & 3. Noëmum hisce fuisse nominibus compellatum. At sic est, quod prope CÆAM *Gallaciæ* iuxta *Castrum Cubense* in diœcesi *Auriensi*,

adhuc

adhuc extant huiusmodi vrbes, licet sine populo, earumque rudera; quarum prima Romanorum tempore dicta ARSACIA est; secunda hodiè *Castrum de* RADA, Tertiaque *Castrum de* OGEA compellantur; à quibus nobilissimæ familiæ de RADA, & de OGEA in *Gallæcia* procedunt.

Et maximè in Gallæcia.

DE hac vrbe ARSACIA, penitus nisi vestigia antiquæ vrbis remansere, in quibus marmores disrupti, castra exigua, & palatij rudera conspectantur; hic *marmor* cum hisce literis inuenitur.

Arsacia vrbis vestigia.

CLAVDIAE. MARCELINAE. F. DIVI.
CLAVD. AVG.
PRO. SALVTE. NER.
CIVITAS. MAIOR ARSENSIS. VLT.
GALECIAE.

Et longe non inferius, in alio marmore inter parietinarum aggeres conspicitur sequens *dedicatio* literis Romanis exarata, licet aut temporum labilitate corrosa, aut rusticorum ligone fœdata; nam literas in aliquibus deficere ad oculum patet.

CIVITAS. ET MONICIPIVM::::::::
ARSACENSIS. P. G. H. VL.
CLAVD::::: MARCELO. F. CLAVD::::
MARII. V. CONS. D. D.

Non procul ab hac *vrbe* erat alia, quam SCEA *Græci* in memoriam portæ *Troianæ* pro qua *Palladionis* machinam in *Troiam* induxere, cognominauêre, quæ adhuc retinet nomen sublata litera S. & CEA nuncupatur, vbi etiã illius nominis fluuius, & paret *Cœnobio Vrsario* Cistercienſium, quod ab ea vix vno milliario distat, & *Auriensis* Ciuitas per fere XII. M. P. Tempore Gothorum voce corrupta ANCEYVM vrbs vocabatur ista, vt patet ex diplomate *Austo Auriensi*, filio Comitis *Sergij* concesso per *Cindasuinthum* Gothorum Regem de aliquot bonis in *Gallæcia* Era DC.LXXXIII. Anno Domini DC. XLV. Cuius diplomatis autographum nunc visitur in Cœnobio *S. Claudij* Cistercienſium super *Auiæ* Ripas, inter alia antiquitatis monumenta, quæ ibidem in Archiuo Cœnobij conseruantur, verba Diplomatis sunt hæc: *In nomine Domini, & miseratoris, & pij mihi post Deum Virginis* S. MARIÆ, *fortissimis patronis meis Petri, & Pauli & Sanctorum Martyrum* FACVNDI *&* PRIMITIVI, *quorum* corpora *requiescunt prope fluuium* ANCEYO *in montibus* VRSARIÆ *prope viam* Brigantiæ *vsque ad verticem montis* Illicini &c. Et post multa agens de Aduentu S. IACOBI in *Hispanias*, deque erectione Ecclesiarum ab eo eiusque Discipulis, prosequitur. PETRVS *in* Braccara *Primus Episcopus, & alij multi, fecit Ecclesias, quas dedit alijs discipulis. Primam in* PILARE *traditur, per Angelum sub honore* B. MARIÆ, *Secundam instituit in* Liborodonum, *in Campo* Brigantio-Flauio; *& aliam in* IRIA, *& aliam in Ciuitate* ARSACIA *in via* Brigantiæ, *prope viam, qua appellatur de* COBAS *in* Gallæcia, *& aliam in* Antiochia S. MARIÆ *Matris, & multas alias, frangentes idolatria Martis, Ionis, Veneris, Isis, & Osiris, vbi* Ispani *orationem faciebant: & credimus istas prouincias* Hpaniæ *recepisse Euangelium Apostoli, post Iudæam; & etiam* S. PAVLVS *venit in* Ispaniam *prædicare Iudæis, sed paucis conuersis, nisi tantùm Gentilibus, qui erant viri fortes, vt Canones Sanctorum Patrum, Synoda Episcop. Catholic. confirmant.* Quod nomen etiam postmodũ conseruauit, nam vt refert Sebastian. Episcop. Salmanticens in *Chron fol.* 51. *col* 2. Anno Tricesimo Adefonsi Casti *geminum* Caldæorum *exercitum* Gallæciam *petijt, quorum vnus Dux eorum vocabatur* Alahabaz: *& alius* Mulchit, *vterque* Alcorexis. *Igitur audacter*

Scea vrbs Gallecia.

audocter ingreßi ſunt, audaciùs & deleti ſunt. Vno namque tempore; vnus in loco qui vocatur Naron, *alter in fluuio* ANCEO *perierunt*. Quod etiam dixit Lucas Tudenſ. & Archiep. Roderic. *Hiſt. Hiſp. lib. 4. c. 12.*

Qui parentes SS. Facundi, & Primitiui?

HIS duabus vrbibus in *Gallacia* ſic cognitis, venio ad probationem opinionis dicentis: SS. FACVNDVM, & PRIMITIVVM fuiſſe filios FACVNDI Romani Ducis, & PRIMITIVÆ ſororis MARCELLI *Centurionis Arſocenſis* in *Gallacia* ad *Caſtrum Vrſarium* prope fluuium ANCEVM. Quod vt probemus, neceſſario verba *Seruandi* Epiſcopi *Aurienſis*, & Confeſſarij *Roderici* Regis Gothorum vltimi, ſuo idiomate *Gallaco*, recenſere compellimur. Inquit ergo Seruandus in *Hiſt. Hiſp. Goth.* MS ſic: *Tamben padeceron martyrio dous ſantos de nobre generazon, e caſto chamados* FACVNDO *e* PRIMITIVO, *Iuntô ô Rio* ANCEO, *nô* Caſtro Facundo, *nô pago* Vrſanienſe, *abayjo dâ Cindad de* ARSACIA Cobaria. *Eſtos eranfillos de* FACVNDO *Capitan dôs Emperadores, è de* PRIMITIVA *hermana de* MARCELO *Centurion de* ARSACIA. *Eſta eſcrito en vna pedra de* ARSACIA *do Rio* ANCEO *aſſi.*

I. O. M.
M. CAT. PRÆTEST.
L. ATIC⁹.
IN HONO D. PHEB. PVNA℞.
ANCEI DD. T. R. S. L. V.

Quo loco martyrio coronati?

E ali eſtauo Iunto ô Rio CEA, *ô Deus Marte e Febo, idolo dô Sol, e dâs batallas.* Lucio Atico Catela Prætestato *Preſidente dô Cindad dâ* ARSACIA Cobaria, Vrſaria, Municipio, *è quornicion de Romonos, è Galegos.* Poſt hæc refert, quod in eodem loco, ad *Caſtrum S. Facundi* inter ARSACIAM & CEAM, erat lapis cum huiuſmodi inſcriptione.

CORPORA SS. FACVNDI, ET PRIMITIVI.
MARTYRVM.
PASSI. SVNT. IN. LOCO. ANCEO.
PHEBEO. ARSACICO.
GALECIÆ
PPOPE. FLVMEN. ANCEI.
IN. IIII. PERSECVT.
SVB. AVR. L. VERI. ANTONI.
ERA. CC. VI. D. XXVII.
NOVEMBRIS.

Poſtmodum proſequitur *Seruandus*, & aſſerit, quod in hac vrbe ARSACIA, etiam marmor inuenitur, in cuius parte ſuperiore inuiſitur *Labari* ſymbolum, ſequentibus literis:

A. ☧. Ω.

✠ HIC IACET FAMVLVS DEI.
FACVNDVS MILES. QVI VIXIT.
ANN. PLVS. MINVS. LXXXVIII.
OBIIT. IN. PERSEC. ADRIANI.
D. NON. SEPTEMB. ERA. C. LXXIIII.

Pro Gallacia circa Auream.

Ex qua *Seruandi* ecphraſi, liquidò conſtat, Sanctos Martyres, nec filios fuiſſe SS. MARCELLI *Centurionis*, & NONÆ, ſed ex ſorore nepotes; nec apud

CEAM

CEAM *Vacceorum*, ſeu prope *Saguntinū* Cœnobium, ſed *Gallaciæ* in diœceſi *Auricnſi*, iuxta fluuium CEA, oon procul ab ARSACIA *Cobaria*, cuius rudera percipiuntur iuxta *Caſtrum S. Facundi*, quod adhuc retinet oomen, & oppidum, COBAS, à quo in *Hiſpania* illuſtres familiæ *de las Cnenas*, que *Gienny*, & alibi tranſlatæ, acceperunt exordium, fuiſſe martyrio corooatos. Item cooſtat S. MARCELLVM Centurionem fuiſſe oriundum ex vrbe *Gallaciæ* ARSACIA, Cognomento COBARIA, Sororemque habuiſſe PRIMITIVAM, quæ nupſit FACVNDO Militi, cuius vltima iſthæc *Inſcriptio* eſt, qui in perſecutione *Adriani* Imperatoris Aooo Domini C. XXXVI. *Die* V. *Septembris* mortem obiuit. Quod & patet, nam in *Caſtro S. Facundi*, iuxta ARSACIAM, adhuc viſitur lapis ſepulchralis, cum hiſce antiquiſſimis characteribus, iu parte ſuperiori à dextra *Leonem*, poſtmodum *quinque Cruces*, & à ſiniſtra alatum *angnem* in hunc modum.

HIC. SITVS. EST. FERRANDVS.
MILES. DE GENERE. MARCELLI.
ET PRIMITIVAE. RECES IN PACE.
D. III. KAL. FEB. ER. CCCC. LXXXVII.

Hinc colliges MARCELLVM *Centarionem*, & *Tingitanum Martyrem*, fuiſſe ex ARSACIA *Cobaria* oriundum, ſororemque habuiſſe PRIMITIVAM, è quorum familia proceſſiſſe iſtum FERRANDVM Militem, qui Anno Domini CCCC. XLIX. receſſit in pace.

S. Marcellus Centurio Gallaecus origine, Legionensis verò ministerio.

Nec obſtabit ſupradictis, communis locutionis ſententia dicentis S. MARCELLVM Centurionem fuiſſe *Legionenſem*; nam reſpondetur, quòd cum *Priſcus Neratins Marcellns* Tribunus *Legionenſis Septima Geminæ*, quæ tempore *Trajani* Imperatoris *Hiſpani*, inter alias collecta ex militibus Romanis, & Hiſpanis, ex quo *Gemina*, & quia in numero *Septima* fuerat, *Septima-Gemina* dicebatur, aduerſus *Gallacos*, & *Luſitanos* rebellantes arma capeſſeret, venit ARSACIAM & MARCELLVM iuueoem ex ſua familia ſtreouom agnoſceos, ſ cum aduerſus *Sublantiam* antiquam vrbem *Gallaeciæ*, inſignijs ornatum militaribus adduxit. Qui *Sublantinos* deuiocens, & vrbem ſolo æquauit, & accolas diſperſit, donec Imperatoris decreto *Coloniam* non procul à *Sublantia* cooſtruens, illam quia ex veteranis, & emeritis militibus *Legionis Septima Gemina* populauit, *Legionem Septimam Geminam* nominauit; quo breui ipſi accolæ *Sublacenſis* vrbis, in *Legionem* ſeſe recipientes, populoſam erexere ciuitatem. Tunc Tribunus MARCELLVM cognatum *Centurionis* titulo decorauit, & in noua *Colonia* poſſeſſionibus hæreditauit, & poſtmodum receſſit. Hinc MARCELLVS & honoribus auctus, & diuitijs onuſtus, NONAM oobiliſſimam Virginem matrimooio duxit, ex qua duodecim filios, ſcilicet, *Claudium*, *Lupertinm*, *Victoricum*, *Emetherium*, *Celedoninm*, *Seruandum*, *Germannm*, *Aciſclnm*, *Fanſtnm*, *Ianuarium*, *Martialem*, & *Victoriam*, ſuſcepit, qui Patris veſtigia in militia, & io religione ſecuti, omoes primò *Milites*, poſt *Martyres* effecti ſunt. Hinc deducitur, ideo *Centurionem Legionenſem* nuncupatum fuiſſe MARCELLVM, non quia origine *Legionenſis*, ſed quia ibidem muoera promeruit, ibidem honores accepit, ibidem vxorem duxit, ibidem filios procreauit, & ibidem maiorem temporis partem exegit.

Historia S. Marcelli de officio Centurionis.

Eius nomina filiorum.

Hæc de MARCELLI origine, & Noſtrorum Martyrum ex *Seruando*, & in-

Omnia superius dicta ex traditione probantur.

scriptionibus dixisse sufficiat, ad probationem ex traditione veniamus. Nulli dubium est, quod iuxta *Oppidum*, seu *Castrum*, quod hodie COBAS dicitur, adhuc visitur *Oratorium* peruetustum, vbi Imago B. MARIÆ Virginis & Dei-Genitricis, ab antiquissimis temporibus memoriam hominum excendentibus veneratur, quam, vt constans traditio est, S. IACOBVM Apostolum, & Hispaniarum Patronum ibidem posuisse fertur, quod & scriptum reliquit *Cindasuinthus* in *Diplomate* superius citato, vbi inter alias Ecclesias, quas Virgini Matri dicauit Apostolus, *& aliam in Ciuitate* ARSACIA *in via Brigantia, prope viam, quæ vacatur de* COBAS *in Gallæcia* construxisse fatetur. Hæc Ecclesia seu Oratorium, post multa secula, in altiorem locum translatum, hoc est ad *Castrum* CEA, Anno M. C. I. vt ex arcus Oratorij literis, quæ adhuc legentibus patent, elicitur, his caracteribus.

Ex vestigijs Ecclesiarum antiquarum.

✠. D. O. M. F. M. C. I. ANN. D. FERN. M. C. I.

Et quia de antiqua Ecclesiæ constructione à S. IACOBO facta, perseueraret memoria, consulto in nouam fabricam aduexit extructor quisquis fuit, marmoream epigraphem, quam versus Oratorij chorum apposuit, S. IACOBVM auctorem peruetustæ Basilicæ significantem, his literis.

S. IÆ B. F.

Non procul ab ista Basilica iuxta fluentem fluminis CEÆ alueum, etiam inuisitur *Castrum*, quod hodie à S. FACVNDO dicitur, vbi Ecclesia vetustissima Nostris Sanctis Martyribus dicata conspicitur, in cuius præcipuo porticu, supra portam maiorem in marmoris visceribus antiquæ literæ conspectantur, reædificationis diem, mensem, & Annum exhibentes, sic:

E. M. C. C. X IIII. VIII. IDVS. MARCI.

Quæ significant, quod *Anno Domini* M. C. LXXVI. *die* VIII. Martij *illa* Ecclesia reædificata fuerit, quam *Corpora* Sanctorum Nostrorum à tempore eorum martyrij, vsque ad Translationem ad Ecclesiam *Auriensem* & tempore *Alfonsi* III. qui reædificauit Ecclesiam *Auria* Matricem, qui Corpora sacra sæpius visitauit, è quibus sibi aliquot reliquias assumens, deduxit ad *Cœnobium Sagauntinense*, à se extructum, tenuisse, & *Cindasuinthi* diploma fatetur, & Ludouicus Molina *Hist. Gallæc. Carm.* 9. demonstrat, & Ecclesia *Auriensis* defendit, & totius *Gallæcia* populus traditione suffultus proclamat. In eadem Ecclesia *Castri S. Facundi* inuisit *Seruandus* epigraphem, quam supra retulimus, vbi fuisse recondita nostrorum Martyrum *corpora* dicitur, eosque ibidem passos agnoscitur.

Corpora in Ecclesia Auriensi.

Ex quibus omnibus liquet CORPORA sacra apud *Castrum S. Facundi Cobense*, extitisse, in propria Ecclesia à tempore passionis, quousque *D. Ioannes Deza* Archidiaconus *Bubalensis*, & Canonicus *Auriensis*, electus ipsius Sedis Episcopus, illa ad *Capellam* suis sumptibus extructam versus chorum ipsius Ecclesiæ transtulit, vbi requieuere, ad Annum M. DC. X. quo propter amplitudinem chori Capella diruta est, sed in melius erecta, CORPORA honorifice, sunt collocata. Causa verò, quâ *Regium Sahaguntinũ Cœnobiũ* CORPORA hæc sacra se possidere cõtendit, in promptu est Nam cum *Alfonsus* III. *Gallæcia* Rex Ecclesias *Cõpostellanam*, & *Auriensem*, vno tempore restauraffet, & sæpe sæpius ex vna ad aliam inuisendi fabricam ergo, proficisceretur, & continuò per *Castrum S. Facundi*, quod in itinere inest, transitum ageret, & miraculorum, quæ ad sacra CORPORA quotidie peragebantur, deuotione commotus, Episcopo *Auriensi* auctorante, & operante, aliquot sacra pignora extrahere è monumentis iussit, quæ *Cœnobio Benedictinorum Sabaguntino*, à se constructo donauit; & quia vt moris erat Ecclesias, Sanctorum lipsanis ditatas, nomina talium Sanctorum recipere, ideo *Cœnobium* S. FACVNDI cognomen assumpsit. Nec in hoc meta. Nam cùm iuxta Cœnobij ripas fluuius etiam CEA præterlaberetur, & prope fluuium

CEA passos Martyres Historia communiter, & vere fateatur, hinc ansam præbuit auctoribus tautologia credendi iuxta *Cœnobium*, quod etiam in *Gallacia* erat, agonizasse Martyres Nostros, & ibidem fuisse sepultos, in graue Nostræ veræ *Gallaciæ* discrimen, & in præiudicium S. E. *Auriensis*, quæ vere CORPORA sacra retinet. Hactenus Dissertatio.

QVIBVS sic prælibatis ACTA horum SS. Martyrum ex vetustissimis *Legendarijs Asturicensi*, & *Segobiensi MS.* & *Hispalensi*, *Toletano*, & *Compostellano* editis hic adnectere non grauabor, vt filiationem *S. Marcelli Centurionis* incertam agnoscat eruditus.

ACTA SS. FACVNDI, ET PRImitiui Fratrum Martyrum Gallæcorum in Hispania, ex Varijs Legendarijs.

Persecutio in Gallæcia. *SS. Martyrum origo.* *Comprehenduntur.* *Cruciantur.* *Constantia in tormentis.* *A multis liberantur diuinâ virtute.*

IN *Temporibus illis, dùm per Orbem vniuersum Dæmonibus culturam omnes homines demens sacrilegorum Imperatorum furor coëgisset exhibere, in finibus* Gallæciæ *quidam Iudex sæuißimus est datus, nomine* Atticus. *Cumque ingressus fuisset eandem regionem, eamque suis ordinationibus subiugasset, iußit vt omnes statuto die conuenirent ad sacrificandum super ripas fluminis, cui nomen est* Ceya, *secus stratam in loco vbi erat Dæmonis simulachrum. Ipso denique sacrificante cum cæteris, duo Viri timentes Dominum, Prouinciæ ipsius incolæ, quorum nomina erant* FACVNDVS, *&* PRIMITIVVS, *sanguine germani fratres, sacrificijs non interfuerunt. His itaque transactis, & absentiam hominum Deo à Gentilibus notatam, protinùs ob hoc ab eisdem accusati, iußit Præses suis militibus, quod eos vinctos catenis ad se vsque pertraherent. Adducti verò, cùm nec prece, nec minis, nec promißionibus assensum ei præberent, vt sacrificarent, iratus Iudex iußit eos cruciari, & digitos eorum confringi, crura eorum amplectorie contorqueri, dicens, quousque exterminentur hi seductores de plebe mea. Sancti verò hilares effecti gratias egerunt Deo. Tunc iußit eos Præses recipi in carcerem, & direxit eis de epulis, quas ipse comedebat; dicens, forsitan vel blandimentis acquiescent, si terroribus non pauescunt. Sancti autem oblatum sibi cibum despiciunt. Quod cùm audisset Præses, irâ commotus iußit eos in camino ardere. Cùm verò mißi fuissent permanserunt in camino, Angelo seruante, illæsi; ita vt post triduum intactos eos inuenissent. Præses verò, vt vidit eos illæsos exire ab igne, iußit eis dare maleficum cibum, infectum veneno. Sancti ambo pariter dixerunt*: Licet non debeamus de hoc manducare, attamen in nomine Domini manducabimus. *Et sic cibum accipientes, armati Sanctæ Crucis vexillo, nihil mali senserunt. Tunc maleficus, qui primum propinauerat, eis aliud peius venenum obtulit, quod Beati Martyres accipientes, nihil paßi sunt. Tunc veneficus renuntiauit Iudici quod fuerat actum, omnesque suos codices igni comburens adhærebat Sanctis, Beati verò Martyres docuerunt eum veritatem, & credidit Deo. Post hæc autem Iudex multis sermonibus inuitans eos ad sacrificandum; cùm ipsi suis rationibus, & responsionibus insanum eum esse ostenderent, qui Diabolo obediret, furore succensus iußit, vncinis trahi neruos à corporibus eorum, vt celerius consumerentur, Tunc SS. Martyres læti dixerunt*: Ex his omnibus tormentis dolor nos non contingit, sed potius animati sumus in fide Iesu-Christi. *Tunc iußit eos oleo candente perfundi. Cumque & hoc fortiter tolerarent iußit iterum lampades ardentes supponi lateribus eorum. Gloriosi denique Martyres nec incendio cremabantur, nec suspendio lassabantur, sed potius læti confortabantur ad inuicem. Iudex verò iterùm calcem viuam cum aceto, & felle mitti in guttura eorum iußit. Beati verò confidentes in Domino acceperunt, & biberunt, dicentes*: Acetum, & calx sic est nobis, quasi fauus mellis. *Tunc Præses crudelißimus videns eos constantes insultare sibi, iußit oculos eorum* effodi

effodi, dicens: Ipsi oculi euellantur, in quorum aspectu confundor. *Hoc autem facto, gratias egerunt Domino SS. Martyres. Iterum Præses iubet eos capite deorsum suspendi, dicens*: Vel sic eorum pertinaciam superabo. *Statim autem vt suspensi sunt, stillare capit de naribus eorum sanguis in terra. Tunc milites dimiserunt eos, & euntes nuntiauerunt Præsidi, quasi de morte eorum, Præses verò iussit vt per triduum sic penderent. Post diem autem tertium venerunt milites ad deponendum, & inuenerunt illos viuentes illuminatos, & omnia membra eorum restituta sanitati. Sicque stupefacti mirantes cœperunt se inuicem intueri, nihil dicentes. Sancti verò Martyres illis dixerunt*: Iesus-Christus pro cuius amore hæc patimur ipse nos illuminauit, & sanauit. *Tunc milites omnia hæc Præsidi renuntiarunt: Qui iterum iussit eos viuos decoriari. Martyres dixerunt*: Incredibilis, & alienus à Deo, victus es, quia per tormenta tua nullam potuisti obtinere victoriam: hæc quidem facere non potes, nec Dij tui. *Tunc vnus de populo vidit duas coronas de cælo venientes supra capita eorum ab Angelis imponi. Cumque hoc diceret astantibus omnibus, ait Iudex*: Ipsa capita abscindantur, quibus coronæ imponi dicuntur. *Tunc Sanctis orantibus milites absciderunt capita eorum, & de collo eorum exiuit sanguis, & lac. Omnes verò qui aderant mirati sunt, & multi crediderunt Domino Iesu-Christo, qui Martyres suos gloriosè coronat, cum Patre, & Spiritu-Sancto, Amen.*

Iam pene mortui relicti, sani inueniuntur.

Coronantur.

HACTENVS Sanctorum Martyrum ACTA ex *Legendarijs* recensitis. In quorum ecphrasi passionis tempus reticetur, ideo apud Scriptores nostros diuersitas temporum in eorum passione reperitur. Nam nonnulli contendunt illos fuisse martyrio coronatos ad *Annum* CC. XLII. Alij sub imperio *Heliogabali*, Anno CC. XXII. Lucas Tudensis, & Truxillo sub *M. Aurelij* principatu, Anno C. LXVIII. Baronius ex Vasseo, & Siculo sub *Diocletiani* persecutione, Anno CCC. III. Quibus omnibus omnibus contradicit Flauius Dexter Sanctorum agoni vicinior, qui eorum certamẽ tempore *Antonini Pij* ad Annum C.XXXIX. consignat, his verbis: *Sancti Christi Martyres* FACVNDVS, *&* PRIMITIVVS *ex* Cæza *vrbe* Gallæciæ, *ad* Cæam *amnem pro Christo occisi sunt.* Qua auctoritate non erit amplius ambigendum.

Tempus agonis perpenditur.

B. S. IACOBVS *cognomento* INTERCISVS *Persa, Martyr.*] Eius festiuitatem celebrant *Braccarenses* in *Hispania* Die XXII. *Maij*, eo quod eius sacra pignora in S. E. *Braccarensem* translata fuere *Româ Braccaram*, vt ex *Martyrolog. Portugall. fol.* 11. *col.* 2. liquet, his verbis: *Em Braga, à* Trasladacaõ *de* SANTIAGO INTERCICO, *que polla confesaõ dà Fe, foy por todas as juntas de seus membros cortado, è deffeito, por mandado de* Arara, *Rey dos Persas, em tempo do Emperado* Honorio. *O* Corpo *deste insigne Martir, foy primeiro da* Persia *trazido à* Roma *por* Cytilo *nobre Romano, e sepultado secretamente em hum seu campo: depois indo à* Roma Mauricio *Arcebispo de* Braga *entre outras grandes* Reliquias *que alcanzou, foy hũa o incomparauel thesouro deste santo* Corpo: *o qual confirmado com visaõ do Ceo, tresladou pera à Se de* Braga, *collocandoo em lugar escondido, por naõ ser dali leuado.* Quæ sic Latina facies: *Braccaræ Translatio* S. IACOBI INTERCISSI, *qui propter Fidei confessionem membratim iussu est concidi, iussu* Araræ *Regis* Persarum, *tempore* Honorij *Imperatoris. Huius insignis Martyris* CORPVS *primùm ex* Persia *Romam à* Cyrillo *nobili Romano adlatum fuit, & in eiusdem agro secretè sepultum. Posteà* Mauritius *Archiepiscopus* Braccarensis *Romam pergens, inter alias Reliquias adeptus est hoc inæstimabile thesaurum huius Sancti* Corporis, *quod cælesti visione confirmatam, ad Sedem transtulit* Braccarensem, *vbi illud in loco abscondito, ne amplius leuaretur, collocauit.* Hactenus Martyrologium Portugallense, cuius seriem insequitur D. Rodericus de Acuña *Histor. Braccar.* 2. *p. c.* 10. *fol.* 41. vbi hanc *Translationem* prolixiùs recenset. De huiusmodi Martyre agunt Græci *in Menolog.* Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. fol.* 730. *lit. B.* Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 194. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 254. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 185. Petrus Galesinius in *General. fol.* 163. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. fol.* 201. & plurimi

Martyrologij Portugallia de Translatione relatio.

Martyrologia.

& plurimi ex recentioribus. Scripſerunt de eo Nicephorus Calixtus *Hiſtor. Eccleſ. lib.* 14. *c.* 20. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 10. *c.* 112. Borninus Mombrizius in *Act. SS. Tom.* 2. *fol* 73. Laurentius Surius in *Vit. SS. Tom.* 6. *fol.* 627. Alfonſus Villegas, Baſilius Santorus & alij Flor. SS. Scriptores. Cardinalis Cæſar Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.* 5. *Ann.* 420. *n.* 24. Claudius de Rota *Hiſt. SS. c.* 170. *f.* 119. *col.* 3. & alij. Eius ACTA ſumatim dabîmus, cùm relatione *Trãſlationis*, ex Noſtris.

Scriptores.

ACTA S. IACOBI, COGNOmento Interciſi, Martyris natione Perſa, eiuſque ſacri Corporis Tranſlationis Româ Braccaram Hiſpaniæ in Portugallia Metropolim, ex varys Scrip.

IACOBVS *Martyr, cognomento* INTERCISVS, *nobilis genere, ſed fide nobilior, ex regione* Perſarum, *& ciuitate* Elape *oriundus fuit. Hic ex Chriſtianiſſimis parentibus ortus, etiam chriſtianiſſimam vxorem habuit, & erat quoque notiſſimus Regi* Perſarum, *& inter optimates primus. Accidit autem, vt à Principe nimio amore ſeduceretur, & ad colendum Idola flecteretur. Hac autem Mater, & vxor audientes, protinùs epiſtolâ eius errorem reprehendentes, concludenteſque dixerunt, ſe umodò ab eo futuras extraneas, nec cum eo de caterò aliquatenus moraturas. Cum autem has literas* IACOBVS *legiſſet, amarè cœpit ſuum errorem deflere, adeò vt nuatius ad Principem accurreret, qui* IACOBVM *Chriſtianum eſſe diceret. Quem Princeps aduocans, ait,* An Nazaræus eſſet. *Cui Martyr intrepidè reſpondens, ſe Chriſti ſeruum eſſe, ſicut eius parentes. Tunc Princeps illum membratim intercidi iubens, ſatellites Martyrem ſubripientes præceptum Principis impleuêre, & interciſis omnibus* IACOBI *membris, vnus de carnificibus acceſſit, & caput eius amputauit,* V. Kalend. *Decembris, Anno Domini* CCCC.XX. *Eius* Corpus *colligentes Chriſtiani honorificè condiderunt, & tandem præ timore Principis, illud cuidam ciui Romano nomine* Cyrillo *tradiderunt, qui* Romam *ſacra pignora deferens, in eiuſdem agro thecâ nobili collocauit. Quæ ibidem ad Annum* M. C. X. *tempore* Paſchalis II. *Pontificis Maximi conſeruata, tandem* Mauritius Braccarenſis *Eccleſia Archiepiſcopus illa à ſummo Pontifice obtinuit, & arcâ argenteâ incluſa in ſuam Sedem honorificè tranſtulit. Vbi ad Annum* M. DC. VI. *eàm eadem* D. F. Auguſtinus à Ieſu *Archiepiſcopus* Braccarenſis *inueniſſet in Sacrario ipſius Sedis, illa ad Aram* S. Spiritui *conſecratam ſolemniſſimâ proceſſione collocauit, in capſa lignea deaurata, & affabrè facta, haecce epigraphe.*

Origo, & parentes.

A fide deficit.

Reuertitur.

Coronatur.

Corpus Romam fertur.

Braccaram transfertur, & collocatur.

HIC REQVIESCIT CORPVS S. IACOBI
INTERCISI NATIONE PERSÆ. QVOD
ROMA IN HANC BRACCAREM. ECCLESIAM. ANNO. M.C.X. TRANSTVLIT.
D. MAVRITIVS ARCHIEPISCOPVS.
QVOD ANNO M.DC. VI. D. F. AVGVSTINVS
A IESV ARCHIEPISCOPVS HOC TVMVLO
CONLOCAVIT.

CAPVT *verò ſanctiſſimi Martyris in argenteo vaſe incluſum in Sacrario prædicta* S. E. Braccarenſis *reſeruatum eſt, vt in proceſſionibus deferatur, & ad infirmos, ita vt plurima per eum operatus fuit miracula Deus, & adhuc operatur, qui glorificatur in Sanctis ſuis, cum quibus viuit & regnat in ſempiterna ſecula ſeculorum. Amen.*

Caput infirmis defertur.

Pater Antonius Vasconcellos in *Topograph. Portugall. tit. de SS. Delubr. n. 27. fol.* 559. & Eduardus Nunius de Leou in *Descript. Portugall. cap.* 75. *fol.* 115. asserunt vnà cum *Martyrologio Portugalensi* superiùs recensito, hunc S. Martyrem fuisse coronatum tempore *Araris* Regis Persiæ, quem Baronius in *Roman. Martyrolog. d.fol.* 730. & D. Rodericus de Acuña *d.cap.* 10. *fol.* 41. Isdigerdem vocitant. Hinc crederem hallucinatos Antonium, & *Emanuelem*, cùm ex Chronicis Regum Persarum constet, neutiquam *Ararim* imperasse, *Isdigerdem* verò sic, & tempore Honorij Imperatoris vt videre est apud Genebrardum in *Chron. Ann* 410. Gualterium in *Chronograph. Secul.* 5. *fol.* 357. Baronium in *Annalibus. d. Tom.* 5. *Ann.* 420. *num.* 24.

Huius Festiuitatis antiquitas, & officium.

C. DEPOSITIO *Effigiei D. N. Iesu-Christi in Vrbe Alicante.*] Huius sanctissimæ IMAGINIS, quam vulgus VERONICAM vocitat, olim Sanctimoniales Minoritæ Conuentus B.V. MARIÆ *de* GRATIA nuncupati in vrbe ALICANTE Hispaniæ *Festum* quotannis peragere solebant, quousque Pius V. Pont. Max. formam in nouo Breuiario à se edito præscripsit. Sed cùm nostri instituti sit, non solùm præsentes festiuitates, sed etiam præteritas, quas longæua temporum lues suppresserat, vt etiam tempore à Deo destinato restituantur, hisce Commemorationibus adnotare; hinc eiusmodi Solemnitatem abhinc Centum, & Quinquaginta annis inceptam & miraculis præeuntibus canonizatam, rediuiuis relationibus publicam facere constitui. Ecphrasim omnem huius *Festi* nobis antiquum *Officium* occini solitum, in prædicto Sanctimonialium Monasterio, suppeditabit, in quo *Hymni*, & *Lectiones* reperiuntur, & in his totius successus seriem, quam ad pedem, vt aiunt, litteræ subiiciemus, vt omnibus innotescat.

ACTA VENERABILIS IMAGINIS Faciei D. N. Iesu-Christi, quam vulgus VERONICAM *vocitat, in Monasterio Sanctimonialium Alicantensi, asseruata, ex Officio.*

Lect. I.

Hominum mentes cõtinuò ad se dirigere Deus optat.

Maximè in his nouissimis temporibus, etiam miraculorum interuentu.

LICET *innumerabilia Dei beneficia generi humano ab Omnipotenti Deo exhibita, nec lingua possit exprimere, nec humana mens valeat plene pensare; expedit tamen fidelibus eo deuoto affectu, vicumque recolere, vt Diuinam magnitudinem in suis operibus attendentes, terrenis ex corde contemptis, ad cælestia valeant feliciùs aduolare. Deus itaque hominem suâ producens infinitâ potentiâ, vt lege seruatâ, beatitudinis præmio ditturetur, propriâ tamen obedientiâ lapsum, Homo factus suâ redimens morte, non desinit, indies, licet rebellem misericorditer reuocare, vt ipsum ad suum factum imaginem, à potestate tenebrarum eripiat, & ad superna Cælorum regna perducat. Videns denique in nouissimis temporibus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta fere cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, misericordiâ motus super eos, quos nec illata flagella deterrent, nouo, ac stupendo prodigio, quasi somno sopitos voluit excitare, & in* VVLTVS *sui* IMAGINE, *per lachrymam in ea miraculosè productam, sui memoriam reuocare; vt tanto stupefacti miraculo, & spiritum compunctionis conciperent, & Dei sui memores in meliùs commutarentur.*

Lect. II.

Siccitas in Territorio Alicantensi maxima.

HVIVS *ergo mysterij seriem, Ego qui hæc scribo, sicut in authentico instrumento, super his confecto, legi, fideliter refero. Anno igitur à Natiuitate Domini* M. CCCC. LXXXIX. *in Territorio* ALICANTIS, *tàm in Ciuitate ipsa, quàm in Campestribus eius circumquaque, tanta erat sterilitas, & aquarum penuria, quòd bleda, & cætera satu inciperent iam arescere, & præ siccitate perire. Videntes autem prædictarum partium incolæ, terram illam, siccitate inualescente, omnimoda perditioni iam proximam; suis peccatis tantam cladem imputantes, ad misericordem Deum, eiusque*

eiusque Beatissimam Matrem recurrere decreuerunt. Rector ergo Parochialis loci S. Ioannis *in Campestribus irriguis consistentis, cum prædicti Oppidi habitatoribus, & aliis per circuitum commorantibus, statuerunt, ordinatâ processione, ad Monasterium Fratrum Minorum*, S. MARIÆ de Gratia *nuncupatum incedere. Quod & fecerunt, Die igitur immediatè sequenti processionem ipsam, pluuia magna descendit, quæ & terram copiosè irrigauit, & populum vniuersum lætificauit. Quod videntes prædictus Rector, & Reliqui decreuerunt sequenti Octauâ die prædictum Monasterium processionaliter adire, vt Omnipotenti, ac misericordi Deo, & eius Beatissimæ Dei-Genitrici pro recepto beneficio, gratias redderent, prout decebat.*

Processione deuotè factâ pluit.

Gratias Deo, & eius Matri peragunt.

Lect. III.

IGITVR *Die* XVII. *Mensis* Martij *præfati anni prædictus Rector accepta Imagine* FACIEI *Saluatoris Nostri, quam ab Vrbe Româ pro deuotione detulerat, processionaliter cum viris ac mulieribus, pueris, ac puellis, à prædicto loco* S. Ioannis*, versus prædictum Monasterium cœpit dirigere gressus. Videns autem processionem, propter multitudinem ad ipsam venientium, non bene ordinatam; decreuit ad eam ordinandam accedere. Ipsamque Christi* IMAGINEM *vni Duorum Fratrum Minorum, qui ibi aderant deferendam committens, ad ordinandam processionem properauit. Contigit autem, quòd transito torrente, qui dicitur* de Loxa *cum esset prædictus Religiosus* IMAGINEM *ferens, in loco aliquantulum altiori, in ripa scilicet prædicti torrentis, sensit se tàm magnum portare pondus, quòd vix poterat sustinere. Dixitque tunc circumstantibus:* Tantum pondus porto, quòd nisi me iuueritis, puto me casurum in terram. *Tunc aliqui eorum, qui iuxta ipsum erant, adiuuerunt eum, tenentes brachia eius, ne forte cùm ipsa* IMAGINE *in terram caderet. Tunc vertit se ad populum, ipsam* IMAGINEM *eis deuotè ostendens, vt coram ipsa à Deo misericordiam postularent vniuersi.*

Imaginem Faciei Domini in alia processione deferunt.

Imago ipsa brachia portantis onerat.

Lect. IV.

CVMque *omnis populus virorum, ac mulierum clamorosis vocibus misericordiam à Domino flagitarent, viderunt, qui aderant, sub dextro oculo* IMAGINIS *fluentem* lachrymam *ad modum crystalli perlucidam, quam non solùm propè astantes, sed etiam qui longè erant, illam clarè videbant. Aduertentes autem quòd tunc erat tanta aëris serenitas, quòd nec Nubis vestigium appareret, intellexerunt non naturaliter, sed miraculosè ipsam* lachrymam *fuisse productam. Maximè quia cum esset satis magna, etiam motâ* IMAGINE*, nunquam per maxillam defluxit; sed in se ipsa quasi tremens mouebatur, & semper fixa permansit. Quod mysterium cùm omnibus innotuit fletu magno, præ deuotione, & gaudio, excitato; altis vocibus iteràm atque iterum cum lachrymis misericordiam à Domino postulabant. Quo facto, aliqui fide digni ad Ciuitatem properantes, Primatibus Ciuitatis, Clero, & Populo quod factum fuerat nuntiàrunt. Mota est statim tota Ciuitas, & deuotione magnâ inflammatus Populus, Ciuitate quasi sola relictâ, Processioni obuiam in ipso itinere exierunt. Clerus quoque ac Ciuitatis Rectores ad prædictum Monasterium sunt profecti.*

Et per dextrum oculum lachrymatur.

Quo miraculo Ciuitas, Clerus, & Populus ad processionem confugit.

Lect. V.

MORABATVR *tunc temporis in prædicto Monasterio* S. MARIÆ de Gratia, *ille famosus Pater, non minus vitâ, quàm doctrinâ* F. Franciscus Benedictus. *Hic ergo videns populum ad pœnitentiæ fructus peragendos paratum, statim illis prædicare decreuit: & quoniam Ecclesia parua erat, nec tantam populi magnitudinem capere poterat, extra Ecclesiam prædicauit; cuius prædicatione omnes fuerunt plurimùm in Domino consolati. In fine autem prædicationis rogauit omnes qui aderant, quod Feria* VI. *immediatè sequenti, cum his qui absentes tunc erunt, venirent ad locum illum, vt eis iterum prædicaret. Die igitur assignatâ venerunt processionaliter tàm Ciuitatis incolæ, quàm etiam in Parochia habitantes. Quibus prædictus* P. Benedictus *deuotè, ac feruenter prædicauit; & in fine sermonis, vt populum ad maiorem excitaret compunctionem, acceptâ* IMAGINE *prædictâ, eleuans eam populo ostendit. Erat autem die illa tanta*

F. Franciscus Benedictus prædicat sæpius.

aëris

Cum Imagine eleuatur in aëre.

aëris serenitas, quòd nulla vsque tunc videretur nubes, subitò autem facta est tunc nubes densissima & obscura super ipsum Prædicatorem, & super populum, ita vt mirarentur omnes. Quæ quidem nubes protendit se in longum super caput ipsius Patris *prædicantis, ita vt videretur intuentibus, quòd vellet ipsum absorbere, & secum eleuare. Nam & de facto viderunt aliqui ipsum Prædicatorem à pulpito, vbi prædicabat, eleuatum per spatium longitudinis vnius lanceæ.*

Lect. VI.

Visuntur in aëre alia dua similes Imagines.

IN *eadem autem hora aliqui eorum, qui præsentes erant, intuentes in cœlum viderunt in aëre* DVAS IMAGINES, *illi omnino similes, quam prædictus Prædicator in manibus tenebat. Tanto igitur viso miraculo, primùm quidem territi; dehinc gaudio, & exultatione repleti, maiori cum fiducia, cum fletu, & clamore magno suarum peccatorum veniam à Domino postulabunt. Interim venerabilis ille* P. F. Benedictus *in locum pristinum restitutus, rogauit omnes qui aderant, quòd Octauâ Die sequenti ad locum illum reuerterentur, quia illis intendebat ad Dei laudem, & animarum suarum salutem, vtiliter prædicare. Tunc nubes illa prædicta in* Quatuor *partes in modum* Crucis *se protendens, tantam fudit pluuiam, quòd omnes qui præsentes erant, fuerint ex ea modicum madefacti, & reuersi sunt gaudentes in domos suas.*

Et tunc pluere cœpit.

Lect. VII.

Huius S. Imaginis interuentu plura Deus accolis beneficia confert.

QVONIAM *autem omnia superius dicta, facta sunt ab eo, qui bonorum nostrorum non indiget, & à quo bona cuncta procedunt, qui dat omnibus affluenter; hinc est quòd beneficium beneficio superaddens, non solum terram pluuiarum abundantiâ fœcundauit, verum etiam hominum corda, suâ exuberanti gratiâ compleuit. Nec hoc tantùm egit, sed etiam aliud præstitit notabile signum; vt qui prius in terra potentiam suam ostenderat, deinde in aëre, etiam non petentibus signum de cœlo, de cœlo signum tribueret; vt non solùm terræ, verum etiam cœli se ostenderet Dominum omnibus creaturis dominantem. Nam sequenti Octauo Die venerunt omnes processionaliter tàm de Ciuitate, quàm de cæteris conuicinis locis, vt prædicationem præfati* F. Benedicti *audientes in benedictionibus dulcedinis, Dei gratiâ replerentur. Dum omnes igitur iuxta Ecclesiam* S. MARIÆ de Gratia *parati essent ad verbum Dei audiendum, dictus Pater ascendit prædicationis locum, & in spiritus feruore tàm deuotè, ac vtiliter prædicauit, quòd astantium corda in Dei amorem mirum in modum inflammaret.*

Lect. VIII.

Crux apparet in cœlo dum Facies Saluatoris eleuatur.

IN *fine autem prædicationis, vt omnes deuotiores fierent, & benedictione accepta ad propria remearent, prædictus* F. Benedictus *accepit prædictam* FACIEI *Saluatoris* IMAGINEM, *& eam coram omni populo eleuauit. Tunc omnes cum clamore valido, & fletu magno Deum inuocantes, suorum peccatorum veniam ex cordis intimis postularunt. Dum autem hæc fierent, viderunt qui aderant, quasi cœlum apertum, & in cœlo* CRVCEM *magnam Iridis colores habentem. Videntes autem tam grande, & notabile signum simul territi, ac gaudio, & maiori repleti fiducia, vocibus magnis Omnipotentem & misericordem Deum pariter collaudantes, benedictione accepta, ad propria sunt reuersi. Permansit autem prædicta* CRVX *in suo statu, donec omnes à loco illo recesserunt. Ex prædictis autem tàm euidentibus signis colligi potest, quòd non à casu, aut fictione aliqua, lachryma illa facta est, sed potentia Dei, cùm illud miraculum per tot sequentia, & euidentia signa Deus ipse confirmauerit; qui cùm sit verax testis, imò prima, & infallibilis veritas, non potest approbare mendacia, nec testimonium reddere falsitati. Non solùm autem per ium dicta miracula primum miraculum confirmauit; sed ipsum, & alia nunc dicta per alia multa miracula operatus est, & indies operatur, & sufficientissime approbare, & confirmare non desinit.*

Multa alia miracula patrat Dominus.

Lect. IX.

QVONIAM *autem impossibile foret omnia miracula, quæ diximus, particulariter breui tractatu comprehendere, de multis vnicum explicite referemus,*

feremus, cætera implicite, breui sermone concludam. Cùm prædictas ille Pater Benedictus, *post iam narrata mysteria, à Deo, vt creditur, inspiratus dixisset, quòd in loco illo vbi* VVLTVS *Christi* lachrymam *emiserat, futurum erat Monasterium Sororum* Gandiæ: *Maiores Ciuitatis* ALICANTIS, *magna Monasterij parte iam constructo, summa cum diligentia procurauerunt quòd à prædicto Monasterio Sororum* Gandiæ, *ad nouum Monasterium, quòd* S. VERONICÆ *dicitur, Moniales adducerentur. Quod ab ipsis Monialibus* Gandiæ, *& à Capitulo Prouinciali Fratrum Minorum de Obseruantia, Prouinciæ Aragoniæ obtinuerunt. Anno igitur à Natiuitate Domini* M. D. XVIII. *in Mense* Nouembri, *Ego qui hæc scribo, ex præcepto* R. P. N. *Prouincialis* Septem Sorores *à prædicto Monasterio* S. Claræ Gandiæ *eduxi, & ad Monasterium* S. VERONICÆ *perduxi, quod ingressæ sunt Die* XXVII. *prædicti Mensis* Nouembris. *Sed antequàm Monasterium ingrederentur, audientibus eis Missam in Ecclesia* S. VERONICÆ, *adfuit* D. Ludouicus de Maza, *qui morbo caduco grauabatur, rogauit me, quòd singulis Sororibus singulas pro salute sua Salutationes Angelicas commendarem, quod & feci. Cùm enim dictæ Sorores statim eas dicerent, sensit prædictus Miles talem turbationem, qualem sentire solebat, quando morbus ipsum inuadebat, vnde & putauit se casurum. Cessauit autem statim illa turbatio; & ex illa hora nunquam amplius prædictus morbus ipsum molestauit. Post aliquot autem tempus eius perseuerante incolumitate, prædictum Monasterium* S. VERONICÆ *adueniens, pro tanto recepto beneficio, gratias persoluit Altissimo Domino. Multa quidem alia signa operata est Dei clementia ad deuotionem huius* S. IMAGINIS, *& inuocationem* IESV-CHRISTI, *Dei, & Saluatoris Nostri; nam multi infirmi à diuersis infirmitatibus sunt curati; aliique plures à periculo Maris liberati; alij ab incursu, & potestate infidelium præseruati; multi etiam ab alijs necessitatibus, & angustijs erepti, ad laudem, & gloriam D. N. Iesu-Christi, qui cum Patre, & S. Spiritu viuit in secula.*

Futurum Monasterium construendum prædicitur.

Construitur titulo S. Veronicæ.

Miles à morbo caduco liberatur.

Multa alia miracula Deus in calamitosis patrat.

HACTENVS Relatio *Depositionis*, & *Collocationis* huius Venerabilis IMAGINIS Saluatoris ex *Lectionibus Officij* peruetusti Ecclesiastici in illo Monasterio recitari solitis, in quo etiam ad horas consuetas *Hymni* leguntur hanc etiam historiam cum precibus commendantes; quos, ne prorsus series eorum deperéat, hic subiungere non grauabor, vt omnibus in posterùm pateant.

IN PRIMIS VESPERIS, HYMNVS.

SPlendor paternæ gloriæ,
Quis es cunctorum Conditor,
Humanæque miseriæ
Misericors reuelator.
Qui in sinu Patris permanens
Inferiora visitas,
Humanam carnem assumens
Ad superna nos reuocas.
Verbo, exemplo, & opere
Cæcos errantes dirigens;
Tandem effuso sanguine

Tua nos morte redimens.
In cælestique solio
Ad Dextram Patris residens,
Signo valde mirifico
Nos tandem ad te pertrahens.
Dum VVLTVS *tui species*
Pro nobis lachrymata est;
Cordisque nostri glacies
Continuò soluta est.
Confirmant hoc mysterium,
Qui aderant mirantibus,
Lætificantque populum
Cunctis tunc lachrymantibus.
Cum FIGVRA *mirabilis*
Apparuit in aëre,
Illi omnino similis,
Quæ fleuit in itinere.
Te ergo Christe quæsumus,
Dimitte nostra crimina;
Supplicit erque poscimus
Deduc nos ad cælestia.

AD MATVTINVM,
HYMNVS.

FEsti huius celsitudo
Nos à somno excitet.
Signorumque magnitudo
Nos omnes lætificet.
Expellat somnum oculis,
Linguasque nostras dirigat;
Corda purget à tenebris,
Attentosque nos faciat.
Contemplemur clementiam,
Quâ Dominus nos allicit
Eiusque sapientiam,
Quâ nos prudenter instruit.
Fleuit in Cruce moriens,
Ut mortem nostram perimat:
Facit in cælo residens,

Vt VVLTVS *eius defleat.*
Pro nostro plorat crimine,
Vt nos ad fletum prouocet;
Dignosque pœnitentiæ
In nobis fructus seminet.
Plangamus ergo crimina,
Quibus Deum offendimus;
Nostra sint iusta opera,
Quæ ducant nos quò tendimus.
Præstet hoc Nati Genitor,
Hoc Genitoris Genitus,
Ac par vtrique Conditor,
Paracletus hoc Spiritus.

AD LAVDES,
HYMNVS.

LVx ecce surgit aurea,
Nox tetra fugit propere;
Dies venit iam lucida.
Lætemur omnes hodie.
Cantemus ergò dulciter,
Psallamus mente feruidâ
Recolentes feliciter
Magna Dei magnalia.
Quibus à somno excitet
Oppressos negligentiâ:
Atque deuotos eleuet,
Vt capiant cœlestia.
Quem enim suâ Facie
Videre nunc non possumus,
In sua iam IMAGINE,
Mente deuotâ, cernimus.
Recedant ergò vetera
A corde nostro penitùs:
Eleuemur in æthera,
Repleamur virtutibus.
Laudantesque Altißimum
Ore, corde, & operibus:
Post vitæ nostræ terminum

Simus in cœli sedibus.
Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito
Et nunc & in perpetuum. Amen.

Hæc sunt quæ ex *Officio* depromere valuimus antiquo; cuius copiam Nobis suppeditauit R.P.F. *Michaël de Aguirre* Eremita Augustinianus, Prouinciæ Peruanæ Vice-Prouincialis, vir proculdubio literis, doctrinâ, & pietate refertus; & in his colligendis antiquitatibus mirum in modum cupidus, & curiosus; qui *Madridij* in Collegio sui Ordinis, vulgò *D. Maria de Aragon*, Imaginem B. V. MARIÆ *Copacauana*, in Peruano Noui Orbis Regno celeberrimam; cuius originem, & miracula, vnico Libro P. *Hippolytus Marrazius* Lucensis è Congregatione Clericorum Regularium Matris Dei, Romæ Anno M. DC. LVI. cudere cœpit, conlocauit, insigni Tabernaculo decorauit, & Ecclesiam ipsius Collegij iconibus Sanctorum, suis proprijs sumptibus, illustrauit.

Imagines Faciei Saluatoris, quando culta?

SED nunc pro exornatione huius *Festiuitatis*, per compendium scribere decreui, *Quando*, & *Qualiter* huiusmodi *Imaginum* FACIEI Christi *veneratio in Ecclesia* introducta fuerit? Vel an *diuersitate specierum eadem effigies* circumferantur.

Quo tempore impressa?

QVATENVS ad primum quæsitum, sciendum est, primam effigiem Christum ipsum in linteo impressisse, eamque Regi Edessæ Agabaro cum Epistola manu propriâ Saluatoris exaratâ remisisse. Huius rei Historiam referunt, Nicephorus Calixtus in *Histor. Eccles. lib* 2.*c*.7. Euagrius *lib*.4.*c*.26. Glycas *Histor. fol*.4. Ioannes Curopalata *fol*.60. Damascenus de *Fid. Orthodox. lib*. 4. *c*. 17. A quibus Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom*.1.*Ann*.31. *n*.57. Secundam fuisse, quam in die Passionis in triplicato linteo mulieris *Veronica* impressit, cuius rei seriem recensuit Flauius Dexter in *Chron. Ann*.48. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron n*.90. Andreas Scothus in *Chron. Ann*.39. *ex Methodio Episcopo*. Cardinalis Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. d. Tom*. 1.*Ann*.34.*n*.138. & alij plurimi. Vtraque totis seculis in pretio habita, & honorifice culta, insignia miracula patrauit, vt ex *Euagrio*, *Nicephoro*, *Baronio*, & alijs recentioribus probat Doctor Ioannes de Acuña de *Imaginib. non manufact. Discurs* 31 *fol*.190.

Illarum differentia?

HINC secundo quæsito respondetur: Quòd eiusmodi Saluatoris IMAGINES fuere duplici differentiâ. *I.* Alia quam *Agabaro* Regi Christus emisit, & isthæc speciosa absque macula, nullaque sanguinis, aut contusionis impressione fœdata, cùm tunc temporis necdum Christus XXXI. Annum excedebat. *II.* Altera quam in linteo triplicato *Veronica* impressit, prorsus à prima dissimilis propter tormentorum flagra, quæ sustinuerat, verberum, contusionum, cruciatuum angustias, quibus FACIES illa, in quam se desiderant Angeli contueri, valde defecata, sudore, ac sanguine turbata visa est. Prima huius IMAGINIS Effigies *Agabaro* missa, diù in *Edessa* iacuit, post *Constantinopolim* translata, inde *Romam* aduecta & in Basilica S. Siluestri conlocata, adhuc visitur, & veneratur, vt inquit Baronius *Ann*.944.*n* 14. Acuña *Discurs*.29.*fol*.188. Ex huius autem EFFIGIEI forma, illam quam refert Baronius *d. Ann*.944. *n*. 14. missam per Phocium Patritium ad B. Paulum Anachoretam, desumptam esse recensuit Acuña *d. Discurs*.19.§.1.*fol*.188.*col*.2. Necnon aliam in manili Serico impressam, de qua Menologium Græcorum *Die XI. August*. Raderus in *Viridar. Grae. Die XXI. August*. & Speculum Magn. Exemplar. *Verb*. IMAGO. *Exem*.11.*fol*.236. Acuña §. 2 *fol* 189. Item & aliam apud *Camilianenses* seruatam, & cultam, de qua *Cedrenus*, à quo Gretserus de *Imagin. Nonmanufact*. *c*.12. Acuña §.3.*fol*.190. Quæ omnes ex originali *Edesseno*, solo lintei attactu, impressæ sunt. Ex IMAGINIS verò Effigie secundæ id est *Veronica*, prima *Romæ* adseruatur in Basilica S. Petri; Secunda in vrbe *Giennensi* Bæticæ, hodie IAEN, de qua *Acuña* plura congessit.

Ex prima plures ectypi non manufacti.

Romæ, & Giennij originalia secundæ speciei.

Ad

Ad hanc celebris est Peregrinorum concursus ex toto Orbe accurrentium temporibus destinatis. Ita Philippus Ferrarius in Catalog. SS. Ital. Die IV. Februar. *fol.* 74.

De Nostro Saluatoris vultu miraculoso apud ALICANTE scripserunt ad amussim F. Marcus Vlysipponensis in *Chron. Minor.* 3. *p. lib.* 7. *c.* 16. & F. Franciscus Gonzaga *Histor. Seraph. Tom.* 2. *p.* 3. *in Prouinc. Valent. in Prolegom. fol.* 1081. *& in Conuent.* 8. *fol.* 1097. vbi & effigiem delineauit.

Qui de hac Veronica Scripsere.

QVARTO
Kal. Decembris.
Dies XXVIII.

A: RAVENNÆ *in* Æmilia *Italiæ* S. GALLÆ PLACIDIÆ, Theodosij *senioris Imperatoris, origine* Hispani, *filiæ: Quæ postquam vtriusque Imperij Orientis, & Occidentis regimina deseruisset,* Rauennam *secedens, constructis magnificis Ecclesijs, & coagulatis insignium facinorum, & virtutum manipulis, tandem sanctitate celebris in Domino quieuit.*

B. ZVERÆ *in Aragonia Hispaniæ Depositio* S. GLICERII, *cuius sacra pignora ibidem honorifice reconduntur, & accolarum cultu anniuersario quotannis solemniter venerantur.*

C. LEGIONE *in Hispania Citeriori* Translatio *sacrarum exuuiarum Sancti* PELAGII *Martyris* Cordubensis, *primùm à* Sanctio Ranimiri *filio, cognomento* Crasso *expetitarum, post à* Ranimiro *III. Legionis Regibus suscepturam, & in Monasterio* Legionensi *collocatarum, vbi* Reliquiæ *aliquandiù veneratæ sunt.*

NOTÆ.

A. *Scriptores.*

SANCTA GALLA PLACIDIA *Theodosij Imperatoris filia origine Hispana.*] Huius sanctissimæ fœminæ illustres virtutes recolunt tam *Græci*, quam *Latini* Scriptores, eamque ob rerum eximie gestarum specimina egregijs titulis extollunt inter cæteros Marcellinus in *Chron. Ann.* 419. Sozomenus *Histor. Eccles. lib. 9. c. 16.* Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 407. *n.* 1. & *Ann.* 423. *n.* 1. Luitprandus in *Aduersar. n.* 172. apud Tamay. *fol.* 36. Paulus Diaconus *Histor. Longobard. lib.* 23. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib. 11. c. 93.* Philippus Bergomensis *Histor. Illustr. Mulier. c. 132. fol. 118.* Ieronymus Rubeus *Histor. Rauennat. lib. 2. fol.* 59. 78. 87. 90. 92. 101. 103. 107. 113. & alibi. Cæsar Baronius in *Annal. Eccles Tom. 5. Ann.* 399. *Ann.* 415. & alibi sæpe. D. Franciscus Bermudez *Histor. Granatens. 2. p. c. 18. fol.* 71. & alij innumeri tàm ex antiquis, quàm recentiuribus. Eius ACTA ex *Bergomensi* damus.

ACTA S. GALLÆ PLACIDIÆ Augustæ Filiæ Theodosij Imperatoris, ex Philippo Bergomensi, & alijs Scriptoribus.

Origo, & Parentes.

GALLA PLACIDIA *Augusta, fæminarum sui seculi optima*, Theodosij *Senioris Imperatoris origine* Hispani, *ex* Galla *vxore, filia suscepta ad Annum Domini circiter* CCC. LXXXIV. *Hæc itaque Mulier certè & Christianissima, & omni præconio, memoratuque dignissima, & memorabili quidem pietate prosequenda, fratres habuit* Arcadium, *&* Honorium *Orientis, & Occidentis Imperatores, omnes sic Christianæ Religioni addictos, vt encæmia Sanctarum Pontificum, & Patrum sui seculi, tam Græcorum, quam Latinorum meruisse in comperto sit. Erat in primis Christianissima hæc* Augusta *maximæ fidei, insignis Religionis, ac maioris sanctitatis prædita; in qua certè omnis virtutis relucebat specimen, formaque boni, & decoris, ac laudis omnis imago. Hæc, irruentibus per* Italiam *Gothis cum Rege* Alarico, *& Romam obsidentibus, capta est, & tandem* Ataulfo, *Alarici vxoris fratri matrimonio copulata. Quæ, cum (iam è viuis sublata* Alarico, *& Ataulfo Gothorum regnum accipiente) coniugem è Calabris redeuntem, Romamque solo æquare constituentem cognouisset, illum adeò verbis, & monitionibus emolliuit, vt non solùm à proposito facinore abstinere, sed pacem cum* Honorio *fratre facere, & in* Gallias, *vti cum* Alarico *conuenerat, abire, compelleret. Quod ita factum; & venerabilis Heraina maritum insequens* Barcinonem Hispaniæ *vrbem vsque ibidem à Gothis obsidentibus maritum Regem per fraudem occisum, perdidit, &* Honorio *fratri restituta est. & Anno* CCCC. XV. *Constantio Comiti, & Patricia, Clarissimo Viro, iubente* Honorio *nupsit, de quo* Valentinianum *Augustum filium suscepit, & alios. Tunc temporis* Constantio *defuncto, ob suspicionem incitatorum hostium* PLACIDIA *ab* Honorio *fratre vexari maleque haberi cœpit, quamobrem ipsa ad* Theodosium, *Arcadij fratris filium, qui* Bizantij *imperabat se se cum filijs recepit. Quo intermedio temporis* Honorius *viuere desijt, cuius mortem* Theodosius *agnoscens Constantinopoli profectus,* Thessalonicam *accessit, ibique* PLACIDIAM *amitam Augustam nuncupauit, &* Valentinianum *eius filium,* Cæsarem *declarauit, qui postmodum* Eudoxiam *Theodosij filiam sibi despondit.* PLACIDIA *verò nullum tempus amittebat, quod Christianissime non coleret; nullum ve sine Deo viuo, & vero oblectamentum. Assidue namque*

Eius fratres Arcadius, & Honorius Impp.

Ataulfo Gothorum Regi copulatur.

Maritum Italiam deserere compulit.

Secundò nupsit Constantio.

Bizantium pergit, & Augusta proclamatur.

eira

circa Imperij gubernationem tàm Orientis, quam Occidentis vnà cum filio eam maxima iustitia, & clementia incumbebat; quod tam bene curauit, tamque viriliter gessit, vt omnes in eius prouidentia plurimum conquiescerent. Erat illi inter terrenas delicias, quibus supramodum affluebat, pro summis delicijs, non aurum, non gemma, non mundus reliquus muliebris, sed Catholica Religio, immaculata deuotio, misericordia, atque pietas immensa. Et cùm esset sublimioris ingenij, ac Græci, Latinique sermonis admodum decorata, historias, & res diuinas, necnon & omnium gentium mores, vitæ rationes, artes, atque vires adeò callebat, ac si illi origo, patriaque vbique fuisset. Quantum enim in se fidei, spei, deuotionisque, ac prudentiæ habuisset, in illa sua periculosissima Adriatici maris tempestate vbique mirificè demonstrauit. Nam cùm selectissima Augusta, iubente Theodosio cum Valentiniano filio Cæsare, & alijs filiabus, magno cum exercitu, & copiosa familia, Italiam inuisere decreuisset, protinùs in præparatam sibi classem in Italicas partes aduenigatura conscendit. Cumque ex Thracia in Adriaticum mare prospero peruenisset nauigio, & cursu, subito surgentibus ventis, horrida tempestas cœlum commouit & vndas. Disperguntur statim sacræ Naues, atque Triremes, & sua impetu varijs ventorum feruntur vijs. Sæuiunt procellæ, mariaque confusa turgescunt, miseramque classem penè lacerant. Cumque nautæ, cæterique omnes iam totam salutis spem amisissent, & nihil sibi, nisi de submersionis euidentis periculo expectarent indicium: GALLA *Augusta, Heroina vtique Christianissima, in tanto omnium metu, cùm vitæ felicioris integritas fiduciam plurimam eidem daret, vniuersam multitudinem, his dulcissimis verbis, infracto animo alloquitur.* Video fratres, & filii charissimi, ac commilitones mei amantissimi animos vestros periculi instantis timore perculsos, minusque sensus vestros valere, vbi ista permaxima ventorum vis inualuit. Nec multùm equidem mirandum est, si in vobis imminens periculum, rationem, & constantiam debilitarit, modò in totum prorsus non prosternat, contundat, & quatiat. Moneo itaque vos, charissimi, ac maiorem in modum rogo, ne eam prorsus à vobis auferri permittatis. Mementote, obsecro, quod Deus ipse Omnipotens, nos omnes quàm maxime rationis capaces condidit. Probat enim, tentatque per hanc ingruentem tempestatem nos Deus, vt experimento nostram fidem, nostramque dilectionem dignoscat. Verumtamen ipse vtique pius, ipseque misericors neminem vltra suas vires tentari permittet. Eia igitur dilectissimi mei constantes estote, & ex totis cordis nostri medullis eum lachrymis, & obsecrationibus clamemus, & ad eum confugiamus. Verum quoniam nostra fortassis demerita apud eumdem talia sunt, vt orationes nostræ à Deo minime exaudiri mereantur, eius dilectissimum Discipulum IOANNEM Euangelistam nostri præsentis naufragij intercessorem, ac liberatorem, toto corde, nihil penitùs hæsitantes, postulemus. Pijs ergo lachrymis, vocibusque, atque indubitatâ fide ipsum Beatissimum Apostolum exoremus, deprecemurque, ac ad eius præsidium infracto animo confugiamus, vt suâ intercessione hanc imminentis sententiæ pœnam euadere mereamur. Et ne magnitudo periculi animos vestros prosternat; mementote, obsecro, quod Christus Dominus Noster, vnico suo verbo conturbatum sedauit mare. *His atque alijs plurimis verbis bonæ S. Augustæ confortati, & animati omnes, spem haud modicam imminentis periculi euadendi resumpsere. Confortati itaque, ac viribus sumptis, omnes vno animo in laudem Dei laudes resoluêre. Sed ipsa deuotissima Augusta, cui senior metus metum temperabat, è vestigio Beatissimum Euangelistam, his verbis interpellare cœpit:* O Sanctissime IOANNES, qui singulari priuilegio præ cæteris Apostolis à Christo Domino Nostro, magis, magisque dilectus

Mores.

In Italiam pergit.

Tempestate fatigatur.

Eius constantia, & fides.

Ioannem Euangelistam patronum elegit.

Votum de extruenda Basilica facit.

dilectus fuisti, obsecro te, diligentes, in te que plurimum confidentes nunc adiuua, atque te nunc inuocantes exaudire non recuses; nec patiaris perire, qui tibi victuri sunt; ac ne eos procella absorbeat, qui se tui perpetuò profitentur fore cultores. Sentiant igitur tuum leuamen, qui suam spem in te vno reposuerunt; ac ne pelagus ora nomen tuum canentia intercludat. O mi sancte Deo IOANNES, opem nunc affer miseris, adiuua nos desolatos, nec sinas nos perire, qui per te tantum imminens naufragium euadere indubitatò sperant. Dilecte Dei Apostole, oro, ne respicias ad demerita nostra, quæ permagna vere sunt; nec quid pro te egimus, sed quid acturi sumus attende. Ego itaque misella peccatrix, si mihi vita, tuâ ope, & intercessione, nunc reseruata fuerit, dignum Regia honorificentiâ Templum tuo nomini mox ædificabo. *Vix illa hæc ex ore emiserat verba, cum protinus inuocata* B. IOANNIS *Apostoli affuit præsentia, qui in singulis Nauibus humana specie latens, omnium oculis præsens apparuit. Cuius quidem figura non hominem, sed virtus supra hominem indicauit. Cernunt itaque vniuersi, & quem mente tenebant, hunc fore* IOANNEM, *quem tantopere inuocauerant, sua cuique conscientia persuasit. Cunctis erga stupentibus, ille singularium Nautum armamenta disponit, erigitque, & vela ventis accommodata suffecit; demùm in singulis Nauibus Naucleri locum occupauit, adeò vt cunctam classem regere visus esset, vsquedùm illa vniuersum mare felici cursu peruolasset. Vbi autem ab eorum conspectibus disparuit Apostolus, singuli illicò gaudentes ad sua Nauigij officia rediere, portum proximum* Rauennatum *conspicientes, læti pariterque intrauerunt, Sed* Ioannis *Tyranni insolentiam, & inobedientiam intuita,* Aquileiam *perrexit, donec suis precibus, miracula intercedente, eo occiso,* Rauennam *perueniens, à ciuibus ipsis fuit maximo cum honore recepta. Vrbemque ouans ingressa, confestim vt erat clarissimis dotibus ornata, & prudentiâ quàm maxime ornatissima, tantùm valuit, & effecit apud omnes, vt omnium officijs pro sua voluntate vsa fuerit: omniumque moribus se se applicans, quæsiuit summopere plus ab omnibus amari, quàm timeri. Et cùm esset ingenio insigni, atque magnitudine animi prædita, & iusta, & clemens, etiam pro sua virili, studuit omnibus fore munifica, & affabilis. Sciensque ad Regni moderationem nihil magis valere, quàm pacem colere, & ipsa suâ innatâ prudentiâ, studuit mox sibi, suoque filio* Valentiniano *Augusto omnium amicitias comparare. Et cùm esset rerum diuinarum, & humanarum studiosissima, statim &* Rauennæ *quam maxime, & alibi curam suscepit, non solum vt ciues informarentur ad bonos mores, optimaque instituta bene moratarum vrbium, sed & cultum diuinum eâ in vrbe amplificauit, & ipsam vrbem pulcherrimis, ac superbissimis ædificijs, publicis pariter & priuatis, suis impensis, exornauit, & amplificauit: quæ quidem ædificia adhuc in ea vrbe visuntur, maxime Ecclesiæ, & Monasteria. His & alijs denique constructis, ad illam tandem extruendam Basilicam, quam* B. IOANNI *deuouerat, animum adiecit, eamque aliquandiù distulisse creditur quòd maiorem diligentiam præseferre videbatur. Deerat namque ea in vrbe locus solidus tanto ædificio aptus, nec amœna decernebat, tantum opus, suis beneficijs, ac Regia dignitati impar fore. Tandem cum sapientissimis suis ciuibus consilio habito, apud portam, quæ Artemedulis vocabatur, maximis cum impensis, primum Ecclesiæ fundamentum, vnà cum filio* Valentiniano *Augusta iecit; illamque columnis* XXIV. *marmoreis, speciosissimisque lapidibus, atque alijs varijs ornamentis, opere musiuo, & figuris tessellatis exornauit. Voluit præterea ipsa Sancta Augusta, vt in loco ipsius Templi, etiam in musiuo pauimento, naufragij sui præsentaretur forma, vt ipsius tota operis facies quodammodo* PLACIDIÆ *periculum loqueretur. Illam quoque ac Monasterium superbissimum iuxta constructum innumeris ditauit fundis, atque multipliciter varijs ornamentis, & vasis,*

Affuit Ioannes Apostolus, & tempestatem sedat.

Aquileiam migrat ob Ioannis tyrannidem.

Rauennam post ingreditur, vbi vrbem illustrat.

Basilicam S. Ioannis ex voto ædificat.

tùm

tùm argenteis, tùm aureis exornauit; nec non complurimas Sanctorum Reliquias ibidem recondidit, quæ omnia certè Augustæ deuotionem, & sanctimoniam præseferre videntur. Completo denique insigni illo, & celeberrima Templo, illudque vnà cum filio Valentiniano *Augusto* S. IOANNI *Euangelistæ miraculosè, omnicum gaudio, & religione consecrato, ad alias Ecclesias construendas animum adiecit. Hinc in eadem vrbe Templum* S. IOANNI *Baptistæ*; S. Crucis, SS. Nazario, *&* Celso, *& apud* Ariminum S. Stephano *Basilicas magnificas condidit. Nec hæc omnia opera absque mercede peracta; nam diuina prouidentia munere, sandalin dextri pedis Beatissimi* IOANNIS *Euangelistæ, huic religiosissimæ, & christianissimæ Augustæ pro singulari dono, ob ipso Euangelista, in Pontificali habitu sibi apparente, donata fuit; quam in Sacrario Templi, ab ipsa constructi, adseruari præcepit. Quibus felicissimè gestis, omnem deinceps vitæ suæ cursum in orationibus, vigilijs, ieiunijs, cæterisque operibus pijs cum omni præconio consumpsit. Quibus quidem clarissimis facinoribus, per felicissimos rerum exitus tantam non solum apud Romanos suos, sed & apud omnes nationes adepta est gratiam, & auctoritatem, vt & Deo, cunctisque mortalibus non Augustæ minus quam Sancta videretur & diceretur. Existimabat nempe omnes huius mundi fastus, omnesque honores, & omnem gloriam, omnino vanitatem, & vmbram. Solos autem felices illos dicebat, qui in virtute, Deoque omne suum bonum collocassent; vnde & iugiter humanæ fragilitati summopere miserebatur. Denique Sanctissima* Augusta, *febre correpta, vitæ suæ finem instare cognoscens, incrementis se muniens, & in Christum Saluatorem suum intuens* IV. Kalendas Decembris, *Anno* CCCC. XLVI *Leone eius nominis I. Pontifice Maximo præsidente, cum maximo sanctitatis titulo migrauit ad Dominum. Cuius* Corpus *in Ecclesia SS.* Nazarij, *&* Celsi *in splendidissimo Sacello, mirâ artificum curâ elaborato, & massiuo opere depicto, in tumulo marmoreo sculptilibus fabrefacto, honorificentissimè tumulatum est.*

Aliat etiam Rauenna, & Ariminij.

Sandaliam S. Ioannis ab ipso recipit.

Honores, & mundi gloriam despiciebat.

Moritur.

EN huius S. Augustæ ACTA, quæ ex *Bergomensi, Rubeo,* & *Baronio* desumpsimus, in quibus nihil quod illustrationem desideret, inuenitur. Nam de *Origine Hispana*, nullus dubitauit, ideò ad vlteriora pergimus. Huius Diuæ nummum, qui videre cupit adeat Baronium in *Annal. Tom. 5. Ann. 425. fol* 488. Circa Diem eius mortis alij *V. Kal. Decembris*, alij IV. constituunt, Nos hunc diem eligere decreuimus, vt profusius eius res gestas præscriberemus. Huic Sanctissimæ Augustæ dicauit Librum de Fide, *Gregorius Illiberritanus* Antistes, vt supra diximus *Tom.* 2. Die XXIV. *April. vers.* Quintus *fol.* 743. & infra hoc *Tom. 6. Die XX. Decembr. lit. C.* dicemus, vbi *Baronij* opinationem circa hoc diluere curabimus.

Nummus Galla Placidia.

S. GLICERIVS *cuius Corpus apud* ZVERAM *Aragoniæ.*] Qualis iste Sanctus fuerit, vel quo die vitam exuerit, aut colatur, nondum accipere potuimus. Illud scire datum, quòd in Oppido ZVERA Regni Aragoniæ *Corpus* huiùs Sancti honorificè adseruari, eique cultum ab accolis exhiberi solitum, vt refert D. Vincentius Blasco de Lanuza *Histor. Aragon.* 1. *p. c.* 41. *fol.* 438. Cætera sub silentio delitescunt.

B. *Quis de eo scripserit?*

TRANSLATIO *sacrorum pignorum* S. PELAGII *Martyris Cordubensis Legionem.*] Huius *Translationis* anamnesim recolunt Scriptores Nostri tàm antiqui, quam recentiores; expetitamque fuisse à *Sanctio* Legionis Rege, & tandem perfectam eo mortuo, regnante *Ranimiro* III. Ita Sampyrus Asturicensis Episcopus in *Chron. Era* 998. his verbis: *Rex* Sanctius *salubre iniji consilium, vnà cùm vxore* Therasia, *& cum sorore sua regina* Geloyra, *vt Nuntios mitterent ciuitati* Cordubæ, *vt peterent* CORPVS *Sancti* PELAGII *Martyris, qui martyrium acceperat in diebus* Ordonij *Principis, sub Rege Arabum* Habdarraghman. *Et dùm Legatos vnà cum* Velascone *Legionensi Episcopo illuc pro pace, & ipsius* Corpore S. PELAGII *miserunt: egressus est Rex* Sanctius *ex* Legione, *venit* Galleciam. *Sanctius quidem Rex S. Martyris* CORPVS *obtinuit: Erat enim* Habdarraghmani *cha-*

C. *Scriptores.*

rus, iam inde ab eo tempore, quo hydropisi, seu monstruosâ pinguedine ager Cordubam *adierat, Arabum Medicorum opem, à quibus & sanatus est, quæsiturus. Verum sanctas* Reliquias *aduenientes, morte præreptus non vidit. Eas filius eius* Ranimirus III. *tandem excepit,* vt inquit idem Sampyrus in *Chron. Er.* 1005. *Ann.* 967. Et vetustum Carmen hæc omnia breui describens:

> Sanctius *insignis sanctos iam Martyris artus*
> *Rex* PELAGI *poscit; obtinet vltrò pius.*
> *Illos ergò diu transferre in castra remissus*
> *Destitit, & moritur, quò labor ipse ruit.*
> *Postea* Ramirus *Rex Sancti pignora lætus*
> *Excipit, &* Legio *hac veneranda tenet.*
> *Quarta Kalendarum Dies adnumerata Decembris*
> *Suscepit Diui Martyris ossa cluens.*
> *Hac die Conciues redimiti tempora Lauro*
> *Tripudiant; psalmis & sonat omnis ager.*

Eadem Rodericus Archiepiscopus Toletanus *Histor. Hispan. lib.5.c.11.* Ambrosius Morales *in Not. ad Vit.* S. Pelag. *Tom. 4. Hispan Illustrat. fol.* 350. & in *Histor. Hispan. Tom.* 3. *lib.16.c.29.fol.*240. F. Antonius Yepius in *Chron. Benedict. Tom. 5. Cent.5 an.963.c.1.fol. 128.col.3.* F. Athanasius de Lobera *Histor. Legionens. 2.p.c. 31. fol.* 309. P. Martinus de Roa in *Histor. SS. Cordubens. fol.* 102. Qui omnes conueniunt, quod cùm reposita fuissent sacra pignora in Monasterio à Rege *Sanctio* constructo, & eidem Martyri consecrato, Ordinis Benedictini, postea ingruentibus bellis inter Reges Legionis & Sarracenorum, horum timore oppressi Christiani sacrum CORPVS *Ouetum* perduxere, & in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ collocauêre, quæ postea S. PELAGII nomen accepit. Hæc de hac Translatione dicere potuimus.

Hodie Corpus apud Ouetum.

TERTIO
Kal. Decembris.
DIES XXIX.

A. TOLOSÆ *in Gallia* S. SATVRNINI *ipsius vrbis Episcopi, &* B. Petri *Principis Apostolorum Discipuli, qui cum primum* Gallias, *post* Hispanias *prædicationis illustrasset semine, & vtriusque Apostolus Prouinciæ reputaretur insignis, martyrio coronatus, æternum promeruit solicitudinis præmium.*

B. PAREMONE *in Hispania* S. PAREMONIS, *& aliorum* CCC.LXXV. *Sociorum Martyrum, qui sub* Aquilo

Indic

Iudice, ſæuiente Decij *Imperatoris perſecutione, pro fide tenti, poſt duriora perpeſſa ſupplicia, ad martyrij coronam peruenère conſtantes.*

C. Sarione *in* Vettonia *Hiſpaniæ* S. Satvrnini *Martyris* Romæ *in via* Salariâ *paſſi; Cuius ſacra lipſana in Eccleſia illius oppidi adſeruantur, & debitâ pietate coluntur.*

D. Vervlis *in Italia* S. Blasii *Martyris, qui illuſtre cum* Demetrio *martyrium pertulit; Cuius ſacra pignora in Conuentu Minorum* Montis Cœlij *in* Carpetania, *pietatis cultu, & deuotionis affectu venerantur.*

NOTÆ.

Sanctvs Satvrninvs *Epiſcopus Toloſanus, & Hiſpaniæ Prædicator, Martyr.*] Solemniſſima, & celebris eſt momoria huius Sãctiſſimi Præſulis inter Martyrologiorum Scriptores, apud quos licet in eſſentia Præſulatus, & martyrij, vna & eadem ſit conformitas, tamen in tempore dignitatis, & paſſionis maximum diſcrimen intueor. Quod prius manifeſtare operę pretium erit, vt exinde dicenda comprobentur. Tempore igitur Decij Imperatoris S. Satvrninvm infulas *Toloſanæ* Eccleſiæ ſuſcepiſſe, id eſt ad Annum CC. LII. eoque martyrium conſummaſſe, ſcriptum reliquit Gregorius Turonenſis *Hiſtor. Franco.lib.1.c.30.* his verbis: *Sub Decio verò Imperatore multa bella aduerſum nomen Chriſtianum exoriuntur, & tanta ſtrages de credentibus fuit, vt nec numerari queant.* Et paulò inferiùs: *Huius tempore Septem Viri, Epiſcopi ordinati, ad prædicandum in* Gallias *miſſi ſunt, ſicut* Hiſtoria *paſſionis S. Martyris* Satvrnini *denarrat. Ait enim: Sub Decio, & Grato Conſulibus, ſicut fidei relotione retinetur, primum, ac ſummum* Toloſana *ciuitas* S. Satvrninvm *habere cœperat Sacerdotem. Hi ergo miſſi ſunt: Turonicis* Gratianus *Epiſcopus; Arelatenſibus* Trophimus *Epiſcopus; Narbonæ* Paulus *Epiſcopus; Toloſæ* Satvrninvs *Epiſcopus; Pariſiacis* Dionysivs *Epiſcopus; Aruernis* Stremonius *Epiſcopus; Lemouicinis* Martialis *eſt deſtinatus Epiſcopus.* Gregorij opinionem inſecuti ſunt Ado Vienenſis in *Martyrolog.* apud Ruſuueyd. *fol.* 193. Maurolycus & alij recentiores, qui Baronij in *Roman. Martyrol. h.d.lit.B.fol* 735. probarunt ſententiam. Quòd verò tempore Apoſtolorum, ab eorum Diſcipulis S. Satvrninvs miſſus in *Galliam* fuerit, ipſe *Gregorius Turonenſis* ſibi contrarius fatetur de *Glor. Martyr. lib.1.c.48.fol.64.* his verbis: Satvrninvs *verò Martyr, ab* Apoſtolorum *Diſcipulis ordinatus, in vrbem* Toloſatium *eſt directus.* Hanc ſententiam, tanquam veriorem amplexata eſt omnis Eccleſia Gallicana, vt notauit Andreas Sauſſay in *Martyrolog. Gallican. Tom.2. h.d.fol.941.* hiſce periodis: *Ipſo die natalis* S. Satvrnini *Epiſcopi, & Martyris in* Galliam *à* S. Clemente *cum* B. Dionyſio, *alijſque ſacramenti pietatis, & operis gratia propagatoribus directi.* Conueniunt Guillelmus Catellus *Hiſtor.Toloſan.lib.1 c.4.* Thomas Bozius *de Sign. Eccleſ.Tom.1.lib.5.ſign.6.c.1.fol.123.* & alij plurimi. Quam etiam amplectitur *Hiſpanica*, auctoritate Flauij Dextri in *Chron. Ann.76.n.2.* vbi Biuar. *fol.* 172. & *Ann.* 112. *n.9.fol.219.* Eamque fatentur Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron.*105. *n.38. & n.60.* & in *Aduerſar. n.* 118. S. Braulio in *Addit. ad Maxim. n.* 31. *fol.* 7.

A. Quo tempore Præſulatum accepit, & martyrium conſummauit.

I. Opinio.

II. Opinio.

Ioannes Vasseus in *Chron. Ann.* 53. *in fin.* & *Ann.* 156. Ludouicus Nonius in *Topograph. Hispan.* c.80. Petrus Antonius Beuter *Histor. Valentin.* 1. *p.lib.*1.*c.*23. *fol.* 137. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.*9.*c.*14.*fol.*264. *col.* 2. Ioannes Marieta *Histor. SS Hispan.* 1. *p.lib.* 1. *c.* 15. D. Thomas Tamayo in *Veritat. Dextr. fol.* 56. Aynfa *Histor. Oscens. lib.*3.*c.*37. D. Prudentius Sandoual *Histor. Pampilon. c.* 3. *fol.* 5. P. Antonius Quintana-Dueñas *Histor SS Toletanor. secul.*2.§.2.*fol.*154. Illustris Comes Morensis *Histor. Tolet.*1.*p.lib* 4.*c.*25.*fol.*345. & alij ab eis recensiti. Et probatur hæc secunda opinio PRIMO, quia *Vsuardus* Antiquior Martyrologij Scriptor Sanctorum Galliæ, nequaquam agonem S. SATVRNINI temporibus *Decij* euenisse describit, nec *Peregrinis*, nec *Galesinius*, nec cæteri eorum sententiam sequentes: quod si hoc euenisset, proculdubio ipsi proferrent. SECVNDO, quia *Ado Viennensis*; à quo *Cæsar Baronius*, qui primam opinationem secutus est, illam ex relatione Gregorij Turonensis in *Historia Francorum* desumpsit. Sed hæc relatio ab ipso *Turonensi* antiquara patescit, per secundam propositionem, in Libello de *Gloria Martyrum*, quâ à prima discessit: ergo destructo fundamento, quo vsus fuit *Ado*, & cæteri eum sequentes, etiam illorum opinatio remanebit destructa. TERTIO, quia si vera esset ecphrasis *Turonensis*, etiam *Paulus Narbonensis* Episcopus, temporibus *Decij* occumberet, hoc reijcit idem *Ado*, & Baronius in *Martyrolog. Roman. Die* XXII. *Mart. lit. A. fol.* 188. asserentes *Paulum Narbonensem* fuisse Apostolorum Discipulum, qui etiam Baronius in *Not.d.lit.A.* aduersus *Turonensem* inuehitur, dicens: *Manifeste errot Turonensis* de Gest. Francor.lib.1.c.30.*dum* Paulum Narbonensem *vnà cum alijs, quos illic recitat, tempore* Decij Imperatoris, *in* Gallias *peruenisse testatur.* Et iterum prolixiùs hanc assertionem idem *Baronius* eneruare disponens in *Not. ad Diem IX. Octobr. lit B.fol.*627 agens de *S. Dionysio*, prosequitur: *Quod autem prædictis omnibus de* Dionysio *ex* Gregorio Turonensi *opponitur, quod dicat in* Histor. de Gest. Francor. lib. 1. c. 30. *S. Dionysium missum esse* Parisios *temporibus* Decij, *id quidem tàm verum est, quàm quod ibidem asserit*, Trophimum *Arelatem*, Paulum *Narbonam*, & Martialem *ijsdem Decij temporibus missos in Gallias; quos omnes liquidò constat ab Apostolis illuc esse directos, prout Acta, & antiqua Martyrologia attestantur. Pace* Gregorij *dixerim; ipsum non tantum in tàm remotis, sed in his etiam quæ suorum suat temporum, aliquando esse hallicinatum, sæpe superius ostensum est.* Si ergo Gregorius hunc errorem contraxit Quatuor ex Septem, cur non & eundem errorem contraheret in Tribus reliquis: maxime stante ipsius *Gregorij* attestatione in *Libello de Glor. Mortyr.lib.*1.*c.*48. dicentis S. SATVRNINVM *ab* Apostolorum Discipulis *ordinatum fuisse.* Hinc crediderim expungenda esse verba in Martyrologio Romano *Temporibus Decij*, vt traditionibus Ecclesiarum *Galliæ*, & *Hispaniæ* accurratur. Quibus sic prælibatis ad ACTA, & res gestas tanti Præsulis, & Martyris venio, quæ ex *Nostris Legendarijs*, & *Scriptoribus Gallicanis* dabimus.

Probatur I. Secunda opinio.

Probatur II.

Probatur III.

ACTA S. SATVRNINI TOLOsatum Episcopi, & Martyris, Hispaniarumque Prædicatoris, & Pampilonensium Apostoli, ex Breuiarijs, & Legendarijs Antiquis Ecclesiarum Hispaniæ, & Galliæ, & alijs vtriusque Nationis Scriptoribus.

Origo, & Parentes.

SATARNINVS, *patriâ* Corinthius, Egeæ Achaiæ, & Casandræ *coniugum Regum filius, & primus* B. Ioannis Baptistæ *Discipulus, deinde* IESV-CHRISTI *Saluatoris nostri vnus ex* Septuaginta *duobus. Qui post eiusdem Domini in cælum Ascensionem*, B. Petri *Apostolorũ Principis, à quo baptismum acceperat, perpetuus comes extitit & indiuiduus. Nam cum eo ex* Ierosolyma Antiochiam, *inde* Romam *deuenit. Quò in cælum per martyrium*

S. Petro adhæsit.

martyrium deluta, protinùs Clementi *Pontifici Maximo adhæsit, à quo cum* S. Dionysio, *& aliis sacramenti pietatis, & operis gratia Propagatoribus directus est in* Galliam, *vbi cùm primùm* Arelatem *pertingeret Sanctorum Præsulum cohors,* SATVRNINVS Tolosam *properauit cum* Papulo *collega, &* Honesto *tyruncula, quem velut Helisæum Elias alter de boum cura, & aratro, ad diuina obeunda gratia munera, quibus cœlitùs destinatus erat, euocauit. Sic in* Septimaniam *progressus* Carcassonam *petiit, ciues vt inuitaret ad salutem. Qui tenebris idololatriæ assueti, nouumque iubar diuinæ veritatis, & gratia huius ferentes, tàm fortunati nuntii Præcones mox acriter impetitos, probris lacessitos, & dilaceratos verberibus, multa cum ferri onere in turris horrendæ imum detrusere. Cuius loci fœtorem, & tetram caliginem Christi Heroës cùm diu fortiter tolerassent, tandem diuino auspicio hinc deducti,* Tolosam *non sine ipsius Numinis ductu perrexerunt, vbi & illustrior illis aperta erat palæstra, acrior expectabat pugna, & nobilior victoria. Quæ ibi mira S* SATVRNINVS *in Christi prædicatione patrarit, falsorum numinum impugnatione, populi illuminatione, & diuinæ Religionis initianda cultu peregerit, adhuc nec vetustissima reticent acta. Ergo* Tolosam *ingressus, eam miserabili Gentilium errore sepultam, & profanis superstitionibus pene obrutam inuenit. Quam diuino fretus auxilio, ad verum Dei cultum, veramque religionem conuertere cœpit, & paruulam Ecclesiam iuxta* Capitolium, *vbi diuina perageret officia, & Euangelium populo exponeret, gaudens construxit. Tunc Honestum sacerdotali munere condecoratum* Hispanias *mittens, ipse* Tolosæ *remansit.* Honestus *verò* Pampilonam *in* Vasconia *ingressus, protinus sanctè, & eruditè, tàm mirabiliter de vera religione ac Christiana pietate disseruit, vt diuinâ illius oratione, ignitoque eloquio, aliqui ex patriciis, ac senatoriâ dignitate fulgentibus, persuasi conuerterentur. Hinc isti Proceres cognitâ opinione* SATVRNINI *Magistri, quam* Honestus *mirifice laudabat, illum exaudire cupientes, contendunt, vt suum Episcopum secum ex* Tolosa *adduceret. Quod* Honestus *libenter, & recepit, & præstitit; nam* Gallias *repedans, & quæ* Pampilonæ *acciderant sanctissimo eius Magistro referens, statim ille* Pampilonam *venire constituit. Sic itaque* Papulum, *cum vice suâ* Tolosæ *Pastorem nouo Christi gregi præfecisset: ipse cum* Honesto *Discipulo, diuini verbi ampliori disseminatione conceptâ,* Nouempopulaniam *petens* Elusæ Vasconum *Metropoli, cui Christi nomen hucusque inauditum fuerat, Salutiferæ eius prædicationis primitias erogauit. Hinc digressus ad vicum* Vallis-Claræ, *paululum subsistens, illustratis ibidem quorundam animis, oratorium erexit, ac sacrauit. Sic* Nouempopulaniæ *lustratâ, nec modicum illustratâ cœlesti splendore Prouinciâ, Christi Præco indefessus, ad* Hispaniæ *vrbem* Pampilonam, *quæ eius aduentum enixe desiderabat, pergere animum intendit, eamque facibus illuminandam diuini luminis aggreditur, & eâ vi sermonis, & operum magnificentiâ ciuium mentes perculit, vt mira eorum mox facta fuit à tetra Dæmonum religione, ad agnitionem, & cultum Dei Seruatoris conuersiones. Ferunt igitur antiqua illius Ecclesiæ monimenta, prædicante illic ipso* SATVRNINO, *subitò concursus ciuium factos fuisse creberrimos. Intra Triduum verò contigisse, vt visis signis multiplicibus, atque prodigiis, quæ in confirmationem dictorum edebat,* Quadraginta Millia *Gentilium eius in verba concesserint, qui veri Dei Numen vnicum confitentes, odorantesque, expiati sunt ab eo lauacro salutis; quorum coriphæus extitit Senator* Firmus, *& eius filius* Firminus, *vberioris postea seminis irrigator. Non his stetit lucris* SATVRNINVS, *quem ea, quâ ardebat, salutis animarum cupiditas, quietum sibi non sinens, ad compositiores impulit pretiosa huius mercis, cui paranda Christus ipse vitam profudit, addendos quæstus.* Toletum *igitur* Carpetaniæ Hispaniæ, *antiquissimam ciuitatem, amplissimamque Metropolim, ad* Tagum

Gallias pergit.

Apud Carcassonam comprehenditur.

Liberatur, & Tolosam deuenit.

Honestum in Hispaniam dimisit.

Elusenses Christo adicit.

Pampilonam Hispaniæ pergit.

Vbi plurimos ad fidem conuertit.

fluuium situm, magnâ fiduciâ prosperi successus adijt, ingreditur, flammis diuinæ gratiæ illuminat, & inflammat: deinde aquis vitalibus abluit, irrorat, sanctificat. Biennium exequendæ salutis opus hîc exegit Vir diuinus, Episcopi non modò obiens munus, sed & proprij Prædicatoris officio defungens. Interim Papulus, *quem Antistitem* Tolosanis *dederat, martyrio abripitur. Huius audito agone*, SATVRNINVS *Toleti fidelibus Honesto commendatis, festinè* Tolosam *reuertitur, ne orbata Præsule plebs circumfusa hostibus Christiani nominis, iterato damna reciperet. Viso parente desideratissimo mirum in modum lætificati sunt, obfirmatique credentes: ad cuius aduentum omnia in melius cessêre. Nam præsente ipso, pietas reflorescere, & Ecclesia augeri cœpit: eiusque fide, & virtute cunctorum, qui in vrbe eadem colebantur cœperunt Dæmonum commenta nudari, artes detegi, vaticinia cessare, & fallax eorum potentia Christianorum fide crescente, decrescere. Cum itaque supradicto Antistiti ab eius Ecclesia creber itus esset & reditus, Sancti Viri frequentiam sustinere procax Dæmonum turba non potuit Et vt erant muta simulachra nonnullis adumbrata fantasijs inter sacrilego obsequio, & solicito consultantium vota patuerunt. Tunc cuncti profanæ superstitionis ministri subitâ rei nouitate permoti, cœperunt inter se inuicem quærere: Vnde in numina sua repente venisset tantis taciturnitas inusitata temporibus? Quis ille esset, qui ita garrula prius eorum ora clausisset? & tanquam muta, vel absentia, vt nec innocentium precibus excitata, nec fusi cruoris hostijs gentilitatis, responsum petentibus darent? Audiunt igitur à quodam sacræ religionis inimico, nouam, nescio quam surrexisse sectam, ritui, quæ Idolorum suorum niteretur excidiũ. Huius quoque fidei Episcopum* SATVRNINVM, *cuius crebrò iuxta Capitolium transitu ad solum Viri conspectum exterrita Deorum suorum ora siluissent; nec facile posse reserari, nisi auctorem facti mors matura subriperet. Interea quibus altior inerat sensus, subijciunt, non incassum, Dijs suis tacentibus, hominum esse errorem. Illum fortassis rectiùs esse venerandum, cuius Seruus ipsorum Numinibus imperaret; stultumque esse pauêre metuentes, & eum, qui dominatur dominantibus, non timere. Inter hæc ergo stupentium, vel conquerentium studia, cùm paulatim magna fuisset multitudo confluentis vndique populi congregata, & omnes studiosius vellent, præparato ad victimam tauro, certiùs aliquid de his quæ dicebantur agnoscere; Deosque suos litatione ingentis hostiæ vel reducere, vel probare; Beatissimum* SATVRNINVM *vnus ex illa malignantium turba eminus cognoscit, & dicit:* En ipsum aduersariæ cultibus nostris signiferum religionis: qui destruenda prædicat templa; qui Deos nostros Dæmonum appellatione condemnat; cuius præsentia consueta nos prohibet obtinere responsa. Itaque, quia ipsum nobis opportuno in tempore debitus ipse finis exhibuit, nostram, pariter Deorumque nostrorum vlciscamur iniuriam, quos iamiam aut sacrificando placet, aut moriẽdo lætificet. *Sub hoc sanæ vocis impulsu, omnis S. Virum insaniẽtis populi turba circũdat, qui ad Capitolium, socijs per fugam lapsis, solus adtrahitur. Et cum immolare Dæmonibus cogeretur, ipse constans hæc clara voce testatur:* Vnum, & Deum verum noui, huic laudis hostias immolo; Deos vero vestros, Dæmones scio, quos incassum tam pecorum cædibus, quam animarum vestrarum mortibus honoratis. Quomodò autem vultis, vt eos timeam, à quibus vt audio, dicitis me timeri? *Ad hanc S. Antistitis vocem effrenatus sacrilegæ multitudinis tumultus inconduit: tauroque illo, qui victima fuerat præparatus, fune lateribus ipsius circumdato, & post terga dimisso, ad ministerium suæ crudelitatis vtuntur: postremâ enim parte funis, qui ad tauri posteriora defluebat S. Viri pedes alligant, actamque stimulis acrioribus pecudem, de superiore Capitolij vertice ad plana præcipitant. Nec mora, inter primos ipsius gradus Capitolij cerebro excusso, ac toto corpore ex omni membrorum parte cassato, dignam Deo animam Christus excepit, & exanime* Corpus, *neque vllâ iam sentiendi iniuriâ obnoxium, vs-*

Inde Tolosam migrat.

Tolosam reuertitur.

Simulachra eius aduentu mutescunt.

Gentilium cohors remedium quærit.

In varias discinditur sententias.

Contra Antistitem vota prosiliunt.

A turba in Capitolium attrahitur.

Coronatur.

que

que ad eius locum impetu furente, perductum est. Vt quem pro nomine Christi fideliter dimicantem furor gentilis exorserat, suis post victoriam laureis coronaret. Igitur Corpus *vsque ad eum locum tauro delatum est, vbi fune disrupto tumultuariam eo tempore meruit sepulturam. Nam duæ tantummodo Mulieres infirmitatem sexus, fidei virtute vincentes, B.Viri* Corpus *ligneo immissum feretro, non tam sepeliunt, quam in profunda scrobe recondunt, donec postea, donante Deo Christianorum fide crescente, à* S. Hilario Tolosano *Episcopo repertum est. In cuius honorem postea* S. Exuperius *eiusdem vrbis Antistes* Basilicam *à prædecessore suo* Siluio *grandi opere, & magnificis sumptibus inchoatam, instantissime consummatam fideliter consecrauit. Vtque cùm transferre S. Pontificis, & Martyris* Corpus *non pro sua incredulitate, sed pro sui reuerentia dubitaret, admonitus est per quietem, ne infideliter negligeret, quod fideliter credidisset; nullam fieri gloriosi corporis iniuriam, commotione membrorum, quia manifesta res esset hoc Martyribus perferre ad honorem, quod profuisset credentibus ad salutem. Quâ visione confirmatus* S. Exuperius SATVRNINI *illuc transtulit* Corpus. *Quod vsque in præsens tempus in ipsa B. Martyris Ecclesia custoditur, & ibidem eius passio gloriosa, anniuersariâ festiuitate celebratur; quæ erit in memoria Sanctorum, & in eorum profectu, qui suffragante eius merito, hanc digna veneratione susceperit. Regnante D. N. Iesu-Christo, cui est gloria in secula seculorum.*

Sepelitur.

Corpus transfertur.

HÆC sunt ACTA, quæ ex *Breuiarijs*, & *Legendarijs* Ecclesiarum *Galliæ*, & *Hispaniæ*, & abs vtriusque Nationis Scriptoribus deprompsimus. Quorum relationem tanquam communem, & tritam illustrare prolixum erit. Illuc hîc addere nobis necessarium fuisse conuenit, qualiter tempore *Gothorum* eius festiuitas in *Ecclesia Toletana* celebris erat, vt ex *Breuiario Isidoriano*, quod *Muzarabe* dicitur, liquet; in quo *Sacer Hymnus* S. Præsulis passionem miro ordine retexens, quem quia adhuc nullus edidit, en tibi damus.

IN FESTO S. SATVRNINI PONtificis, & Martyris Tolosani, Hymnus Sacer.

Vocis auditæ nouitas refulsit,
Regis aduentum retinens Superni,
Det suos terra pariendo flores
Iure colonis.
Irriguis septa spatijs TOLOSA
Flagret accensa fidei calore,
Quæ SATVRNINO, *reboante Christo,*
Martyre fulget.
Dogmate cuius simulachra cadunt;
Cuius accessu reticere discunt
Dæmonum vmbræ, dominantis ora
Voce sopita.
Hic Dei Patris Genitum colendum
Prædicans voce, simul & cruore,
Vincitur Tauri pedibus litandus
Victima Christo.
Huius inlæsi cineres dicato

Rite

Rite transferri tumulo merentur,
Quo fides cultu geminique honoris
Aucta maneret.
Inde te Christe veniens rogamus,
Mitis apparens veniendo iustis,
Nosque victorum socians coruscis
Iunge colonis.
Gloriam psallat chorus, & resultet;
Gloriam canat, dicat, & resoluat;
Nomini Trino Deitatis olim
Sydera clament. Amen.

An Episcopus Toletanus?

VTrum S. SATVRNINVS fuerit vere & realiter *Episcopus Toletanus*, an solùm veritatis Prædicator, multi ex Neothericis affirmatiuam sententiam tuentur, inter quos *D. Thomas Tamaya, Antonius Quintana-Dueñas,* & *Comes Morensis*, auctoritate *Iuliani* suffulti. Ast Ego *Prædicatorem* tantum crediderim, vt *M. Marcella Eugenio* locum demus. Quidquid fuerit, eruditioribus relinquo.

An Caput in Territorio Vrgellensi?

SVPERIVS *Tom.* 3. *Die XI Maij. fol.* 141. dum de S. EVDALDO Martyre verba egissemus, eiusque ACTA coagularemus, diximus, S. Martyrem CAPVT Sancti SATVRNINI in *Hispaniam* ad *Vrgellense* territorium aduexisse, ibidemque Ecclesiam construxisse, quâ sacrum pignus debito honore collocauit. Cuius relationis ephrasim nobis suppeditarunt Acta *Lectionum* antiqui *Legendarij Vrgellensis*, & Antonius Vicentius Domenec *Histor. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol.* 44. apud quem fides stet, quia Nos quæ legimus testamur.

An Ciuis Oscensis, aut Cantabrensis?

APVD *Oscenses* in *Aragonia* etiam celebris festiuitas, voti ligamine, peragitur, ob recuperatam in huius S. Præsulis vespere hanc insignem vrbem & è Maurorum faucibus ereptam, vt testatur Aynsa *Histor. Oscens. lib.* 2. *c.* 37 *fol.* 299. Qui perperam *Ciuem*, & oriundum S. Præsulem illius vrbis fuisse somniauit, pro vt Baldesius de *Præst. Reg. Cathol. lib.* 1. *c.* 36. *fol.* 65. qui ex *Cantabria* originem traxisse, & in *Mariana* Oppido natum contendit, cum ex Breuiarijs & Scriptoribus antiquis constet fuisse ex *Achaia* ortum. Qui eius vitam Carmine scriptam legere cupit, adeat *Fortunatum* De Anno agonis varie Scriptores loquuntur, ad Annum C.XXX. vel circiter occubuisse communis sententia est.

Menologium, & Martyrologia.

B. SS. PARAMON, & CCC.LXXV. *Socij Martyres Hispani.*] Eorum agonem mulris scribunt Græci in *Menolog.* apud Canis. *Tom.* 2. *Lect. Antiquar. fol.* 923. vbi hæc verba: *Natalis S. Martyris* PARAMONIS, & CCC.LXXV. *qui cum illo martyrium passi sunt. Hi fuerunt sub* Decio *Imperatore*, & Aquiline *Præside, quos cum ad Templum Isidis Præses ingressus exerabilia sacrificia Idolis immolares, iussit & ipsos Sanctos Viros idem facere, quod cum illi renuerent, præcipit omnes accidi. Itaque admirabiles Christi omnium Regis diuinâ virtute roborati facti sunt Martyres, numero* CCC.LXXV. *Id cum vidisset* S. PARAMON *voce magnâ clamauit*. Nefarium quidem, atque impium facinus video, quòd scelestus iste tot viros iustos, eosque hospites, pecudum more, iugulat. *Hoc autem Iudex audiens, statim* PARAMONEM *interfici iussit. Quod cum rescisset Beatus ille Martyr, in eo ipso loco, in quo ambulabat, qui missi fuerant, illum opprimentes, non vni alicui cædem commiserunt. Sed omnes in oculis Iudicis eius sanguinem effuderunt*. Cæsar Baronius breuius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. E. fol.* 734. hac clausulâ: *Item passio* SS. PARAMONIS, & *Sociorum* CCC.LXXV *Sub Decio Imperatore, & Aquilino Præside*. Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 196. Ioannes Lupus in *Lusitan fol.* 256. Ieronymus de la Heguera in *Hispan. MS. fol.* 63. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. fol.* 202. *col.* 2. Qui omnes nequaquam locum passionis assignant. Ast

Quo loco passio Martyrum.

Iulianus Archibresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 254. *n.* 95. *fol.* 28. illum in

Hispania

Hispania constituit, hisce periodis: PARAMONE *in* Hispania, *nunc vulgo* PARAMO; *Sancti* PARAMONIS, *qui nomen Oppido dedit*; *& aliorum* CCC. LXXV. *Martyrum sub* Decio *Præside* Aquilino, *qui dura tormenta passi sunt* XXIX. *Die Nouembris.* Quâ verò regione Hispaniæ Oppidum hocce constructum fuerit, nec *Iulianus* aperit, nec eius aliquis ex *Greographis Hispaniæ* meminit. Hinc & Nos hacce relatione contenti quid de illo oppido scribere nescimus. Hoc Lectoribus dictum volumus; quod apud *Hispanos* gens nobilis admodum, hoc cognomine PARAMORVM insignita reperitur; forte à loco palæstræ Sanctorum procedens.

Paramorum gens.

S. SATVRNINVS *Martyr Romanus.*] Eius nomen in sacris tabulis reposuere Beda, Ado, Vsuardus, & cæteri recentiores, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h.d.fol.*734.*lit.B.* sequenti elogio: *Romæ viâ Salariâ natalis Sanctorum Martyrum* SATVRNINI *senis, & Sisinij Diaconi sub Maximiano Principe; quos diu in carcere maceratos, iussit Præfectus vrbis in equuleum leuari, & attrahi neruis, & fustibus, ac scorpionibus cædi, deinde eis flammas apponi, & depositos de equuleo capite truncari.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.*196. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 256. Constantius Felicius in *Ital.* 2 *p.fol.*186. Petrus Galesinius in *General fol.*163 *col.*2. De eo Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.*4. Philippus Ferrarius in *Catalog SS.Ital.fol.*737. & in *Topograph. SS.verb.*Roma. *fol.*109. & Nos in *Histor.SS.Placentinor c.*4. vbi de existentia sacrorum pignorum apud *Sarionem* oppidum *Placentinæ* Diœcesis, diximus. Eius ACTA recenset *Ferrarius* his clausulis: SATVRNINVS *cum alijs Christianis à Maximiano Imperatore ad arenam fodiendam, & portandam ad* Thermas Diocletiani, *quæ ædificabantur, damnatus, cùm sarcinam præ senio ferre non posset, à* Sisinio, *&* Cyriaco, *Diaconis* S. Marcelli *Papæ adiuuabatur. Quod cùm Maximianus resciuisset, iussit eos à Laudicia Vrbis Præfecto in carcerem trudi: in quo cùm* XVII. *Dies fuissent, multosque ad Christum conuertissent, educti* SATVRNINVS, *&* Sisinius, *ac coram Præfecto constituti, cùm Idola, quæ venerari iubebantur, expuentes comminuissent, eaque miraculo Papias, & Maurus Milites in Christum credidissent, in equuleo suspensi torquentur, neruis, & fustibus, ac scorpionibus crudeliter cæduntur. Cumque in confessione Christi immobiles permanerent, de equuleo depositi, ac extra vrbem ducti, viâ Salariâ, Secundo ab vrbe Milliario, capite plectuntur* III. Kalend. Decembris *circa Annum Domini* CCC. VI. *Quorum* Corpora Traso *cum* Ioanne *Presbytero in suo prædio sepeliuit. Postea Româ Sarionem Oppidum diœcesis Placentinæ in Vettonia Hispaniæ* S. SATVRNINI *lipsana translata, ibidem in Altari Collaterali cum epigraphe quiescunt.* Hæc ACTA, & licet *Ferrarius* Corpus huius S. Martyris apud *Papiam* quiescere asseueret, non hoc discrimen, cùm vtrobique pignorum sacrorum pars possit custodiri. SARION oppidum vetustum ad *Tagi* fluminis litus situm, quód à Mauris MARAZ dictum hodie ALMARAZ, nobile ob pontem excellenti arte constructum, & super *Tagi* alueum conditum. De eo Oppido videsis Iulianum in *Aduers.n.*345.*fol.*77.

C. Martyrologia.

Scriptores.

Acta ex Ferrario.

Lipsana in Hispania.

Sarionis Topographia.

D. BLASIVS *Martyr Verulis.*] Coronam agonis promeruit cum *S. Demetrio* eius fratre, vt ex Veteribus MS. Martyrologijs, & antiquis *Verulanæ* Ecclesiæ monumentis Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman.lit.G.fol.*734. sequenti periodo recenset: *Verulis Sanctorum Martyrum* BLASII, *& Demetrij.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan.fol.*196.*col* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.*256. *col.*2. De eo Philippus Ferrarius in *Catalog. SS.Ital fol.*738. & *Topograph. SS. verb.* Veruli.*fol.*133.*col.*2. D. Petrus Gonzalez de Mendoza Archiepiscopus Granatensis *Histor.Saliciens lib.*4.*c* 7.*fol.*802. vbi asserit huius S. BLASII pignora in *Cœnobium Saliciense* ab eo translata fuisse. Eius ACTA ipse patrio sermone describit, quæ & Nos ex *Ferrario* damus: BLASIVS, *&* Demetrius *fratres, cum ex Euangelio audissent*: Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam; *& alibi*: Nisi quis renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse Discipulus; *venditis omnibus, ijsque pauperibus distributis, per Italiam peregrinantes, & sancta loca visitantes, ad* Verulanam *ciuitatem perueniunt; vbi à Ciuibus, adhuc Gentilium errore detentis, iniurijs affecti, & apud* Honorium *Campaniæ Præsidem accusati,*

D. Martyrologia.

Scriptores.

Acta ex Ferrario.

ab illius satellitibus comprehenduntur. Ad Præsidem autem perducti, cùm se Christianos esse faterentur; neque Dijs sacrificare, quod facere iubebantur, vellent, flagellis caeduntur. Cumque in proposito fortes persisterent, gladio animaduersi, martyrio coronantur, III. Kalendas Decembris. *Quorum* Corpora *à Christianis sepulta, cùm diu ignorata fuissent,* Cœlestino III. *Pont. Max. cùm cuidam* Bernardino Verulano *in somnis apparuissent,* Verulis *ab Episcopo reperta sunt. Tandem* S. BLASII *exuuia sacra in* Hispaniam *delata, illas* D. Petrus Gonzalez de Mendoza *Archiepiscopus* Granatensis *in Sacrario Monasterij* Saliciensis *in* Alcharria Carpetaniæ, *à se extructi honorifice reposuit, vbi adhuc adseruantur, & coluntur.* Hæc per synopsim referre libuit, qui ad amussim omnia scire desiderat, adeat D. Petri Gonzalez *Historiam d. lib. 4. c. 7. fol. 802.*

Pignora in Hispania.

PRIDIE KAL.
Decembris.
DIES XXX.

A TREGVÆ *prope* Legionem Septimam Geminam *in Hispania Citeriori Depositio* S. NATHANAELIS, *vnius ex* LXXII. *Christi Discipulis, cuius elogium ex ore Domini* B. Ioannes Euangelista *recenset; eiusque sacra pignora à pluribus seculis, ibidem translata in summo honore habita, fidelium venerationem meruere.*

B. CARMENIÆ *in Carpetania Hispaniæ* S. IVSTINÆ *Virginis, & Martyris, quæ cùm Catholicam fidem à cunabulis retineret, in* Diocletiani *Imperatoris persecutionis exordio comprehensa, per agonum angustias pro Christi nomine perpessas, ad vtramque, & martyrij, & castitatis coronam admirabilis Agonista peruenit.*

NOTÆ.

NOTÆ.

A. SANCTVS NATHANAEL *Christi Discipulus, Confessor.*] Circa huius S. Viri veram nominis, & rerum gestarum existentiam, varie apud Scriptores scriprum inuenio. Gallicanis *Vincentio Bellouacensi*, & Andræ Saussay in *Martyrolog. Gallican.* Die IX. Nouemb. *Tom. 2. fol.* 846. & aliis placuit, hunc fuisse S. VRSINVM, qui ab Apostolis in vrbem *Bituricensem* directus est Episcopus. Græci verò in *Menolog. Die* XXII. *April.* apud Henricum Canisium in *Lection. Antiq. fol.* 757. & *Die* X. Maij. *eodem Tom. 2. fol.* 767. cum SIMONEM *Zelotes Cananaeum* dixere. *Rupertus* etenim, quem sequitur Cornelius Iansenius in *Concord. Euang. fol.* 236. illum fuisse *S. Bartholomaeum Apostolum.* Quibus omnibus erudire respondit F. Franciscus Biuarius ad *Dextr. in Chon. Ann.* 105. *n.* 5 *fol.* 210. ad quem te missum facio, ne aliorum scripta repetam. NATHANAELIS, absque alia nominis adiectione, meminir Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.* 9 qui in hunc diem eius gloriosam dormitionem assignat, quem & sequitur Constantius Felicius in *Martyrolog. Ital.* 2. *p. fol.* 186. Abbas Maurolycus in *Martyrolog. h. d. fol.* 79. Eius sacra pignora apud TREGVAM Hispaniæ oppidum requieuisse affirmat Flauius Dexter in *Chron. d. Ann.* 105. sequenti clausulâ: NATHANAEL *vnus de* LXX. *Domini Discipulis requiescit in vrbe* TREGVA, *prope* Legionem Septimam-Geminam. *Alijs dicitur ad* TRIGVNDVM *oppidum prope* Brigantium *in* Gallæcia *iacere, nunc vero terrestrium ignobile.* Ast Biuarius pro prima assertione *Dextri* stare videtur, & D. Thomas Tamayo in *Vindic. Dextr. Nouitat.* 14. *fol.* 67. *& seqq.* Qui aduersus Rupertum, Iansenium, Bellouacensem, Claudium Spenceum, & alios insurgit, & *Dextri* veritatem vindicat. Eius ACTA ex Equilino, qui omnia coniunxit, dabimus.

De hoc S. Viro varia Opiniones.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. NATHANAELIS DOMINI Discipuli, & Confessoris, apud Treguam Hispaniæ quiescentis ex Dextro, & Equilino.

NATHANAEL *ex Oppido* Cana Gallileæ *fuit oriundus, qui vnus ex* LXXII. *Christi Discipulis fuit, quem ipse Dominus Redemptor Noster commendauit, de ipso dicens, esse verum* Israëlitam, *in quo dolus non erat. Hic etiam post Resurrectionem Christi, vnus fuit ex numero illorum* VII. Discipulorum, *quibus Christus apparuit iuxta* Mare Gallileæ, *quando* Petrus *piscando traxit rete in terram plenum magnis piscibus, vt testatur* Ioannes. *De hinc Apostolis, & Discipulis ex* Ierosolyma *recedentibus, vt vnusquisque suam prouinciam illustraret, & propriâ præsentiâ lustraret, Euangeliumque per omnes Mundi plagas prædicaret, & ipse recessit, & in* Hispaniam, *vt creditur, deuenit, vbi Christi fidem per eius regiones disseminauit, quousque apud* Treguam *vrbem prope* Legionem Septimam-Geminam, *Citerioris* Hispaniæ, *vitam exuit* Pridie Kalendas Decembris *circa Annum* C. V. *Cuius* Corpus *ibidem, aut* Trigundij *prope* Brigantium *in* Gallæcia, *olim honorifice sepultum, & per plura secula veneratum quieuit, donec aut* Sueuorum, *seu* Alonorum *irruptione, siue* Sarracenorum *excidio, prorsus tanti viri memoria oblitera a est.*

Origo.

Ioann. c. 1.

Ioann. c. fin.

Hispanias lustrat.

Moritur.

Ad prolixiorem Actorvm eephrasin minime datur locus, cùm Scriptorum tanta adest sterilitas circa res gestas huius S. Confessoris, vt vix quo pedem figas inuenies. Nos *Dextri* Nostri relationem sequentes, vix ab ea recedere potuimus, eâ contenti, quâ docemur S. Virum apud *Hispanos* fuisse honorificè tumulatum. Nec nostro instituto interest, quòd *Sepulchrum* apud Tregvam *Legionensis* districtus, vel apud Trigvndvm *Brigantinæ* vrbis proximum in *Gallæcia*, fuerit repositum, quia cum vterque populus in *Hispania* situm acceperit, isthæc nobis relatio sufficit. Cætera *Biuario*, & *Tamayo* discutienda relinquimus.

Gallesini lapsus.

B. S. Ivstina *Virgo, & Martyr Carmenensis in Carpetania.*] Valde reuerâ reprehensione dignus existit in rebus Historicis, qui Heroum res gestas in aliqua regione, ad aliam absque delectu transfert, quod passim *Petrus Galesinius* facit, tribuens agones Sanctorum vni ciuitati, quæ nullatenùs illos vidit. Ad hoc, nunc testem inuoco hanc Sanctissimam Virginem, & Martyrem, cuius passionem in *Martyrolog. Gener. h. d. fol.* 164. Romæ consignauit. Cùm constet apud cæteros Martyrologiorum Scriptores non *Romæ*, sed alibi passam Virginem, in quibus nullus certus locus inuenitur. Quod & perpendens Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. fol.* 736. *lit. D.* verbum Romæ in *Gallesinio* additum expunxit, & eâ tantum clausulâ vsus est: *Item S.* Ivstinæ *Virginis, & Martyris.* Cum quo conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 196. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 257. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 63. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 186. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. fol.* 203. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 11. *c. fin. n.* 1. Locum agonis, quem omnes latuit, nouissime indigetauit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 285. *n.* 4. apud Biuar. *fol.* 300. apud Roder. Caro *lit. X. fol.* 94 his verbis: Carmeniæ *in Carpetania* Ivstina *Virgo, & Martyr fit: patitur verò vltima Die Nouembris.* Eius opinionem sequitur *Iulianus* Archipresbyter Toletanus in *Carmine MS.* apud me.

Martyrologia.

Scriptores.

PRO S. IVSTINA VIRGINE, ET Martyre Carmensi ex Iuliano, Carmen.

Ivstina *hac thecâ tumulatur Virgo Beata,*
Carmeniæ *ciuis, Martyr & ipsa simul.*
Vixque Diocles *erat positus in vertice Regni*
Orbis Romani, cùm quoque Virgo cadit.
Mittere primitias docuit, tunc temporis, illa
Martyres Hispanos, *quos amor vnus egit.*
Corporis exuuias Paulatus *Præsul honeste*
Colligit, & condens marmore, Diua cluit.

De ea etiam summatim scripsere D. Martynus Carillo in *Annal. Eccles. Hispan.* 2. *p. Ann.* 315 & eius pedisequus Camargo in *Resumpt. Histor. Ann.* 285. Antonius Quintana Dueñas *Histor. SS. Toletanor. fol.* 456. Illustris Comes Morensis in *Histor Toletan.* 1. *p. lib.* 3. *c.* 26. & alij recentiores. Eius Acta breuiter compaginabimus.

ACTA S. IVSTINÆ VIRGINIS & Martyris Carmenensis in Carpetania Hispaniæ, ex Dextro, & Iuliano.

IVSTINA *natione* Hispana, *ex* Carmonia, *nunc* Carmena, Carpetaniæ Hispaniæ *ciuitate inter* Turigium, *&* Toletum *vetustissimas illius Regionis vrbes, oriunda; quæ cum Christo nomen dedisset, & in lege Domini per aliquot temporis permaneret inuictrix, etiã Domino castitatem deuouit. In harum virtutum munere diù constans fæmina perseuerauit, placita veri numinis adimpleas, & fidelium consortijs adhæreas, ita vt totius* Carpetaniæ *populos suis moribus adtraheret. Sed exurgente in Populi Romani imperio* Diocletianus, *immanissimus fidei Christianæ hostis, licet palam aduersam Ecclesiam Dei, illico sui furoris vomicam non diffunderet, tamen secretis iussionibus latenter diram persecutionis procellam excitauit. Quã cùm satellites Beatissimam* IVSTINAM *ad Iudicis* Carmenensis *vrbis præsentiam deferrent, eamque nouæ superstitionis ream dixissent, illam Iudex in carcerem detrudi præcepit. Quæ orationi vacans, illius agonis felicem terminum deposcebat. Posthac coram Iudice iterum tracta, cùm nec minis, nec blandicijs ad sacrificia Deorum peragenda rapi valuisset, varijs cruciatibus afflicta, demùm coronas immarcessibiles, aliam castitatis, martyrij aliam splendidissimè recepit,* Pridie Kalend. Decembris, *Anno Domini* CC. LXXXV. *Cuius sacrum* Corpus Pomponius Paularus *Episcopus tunc temporis* Toletanus *honorifice condidit, & sarcophago religiose tumulauit.*

Origo.

Exercitia.

Capitur.

Coronatur.

ACTA huiusmodi Nostræ Sanctissimæ Virginis, & Martyris IVSTINÆ *Carmenensis*, nequaquam prolixius extendere potuimus, quoniam de cæteris rebus gestis eiusdem altum silentium apud Scriptores Nostros, & Exteros. Illud hîc venit notandum, vt ab errore aliorum discedas; quod licet in Iuliani *Chron. Ann.* 252.*n.*74. reperiatur scriptum, PAVLATVM obijsse, Anno CC. LXXX. irrepsisse mendum crede, cùm constet ex *Flauio Dextro*, Antiquiori, & illis temporibus viciniori, in *Chron. Ann.* 286. eum obijsse eodem Anno, CC. LXXXVI. Eius ausculta verba: POMPONIO PAVLATO *Episcopo* Toletano *Melantias Vir sanctus, & egregius postea Christi Confessor, succedit.* Nec obest Comitis Morensis *Histor. Toletan.* 1. *p. lib.*6. *c.* 4. *fol.* 466. interpretatio ad istum *Dextri* computum, cùm prorsus corruat, tam ob expressam *Dextri* assignationem, quam ob relationem ipsius Iuliani in *Carmine* S. IVSTINÆ supra relato, qua dicitur PAVLATVM condidisse sacras Corporis exuuias eiusdem S. Virginis, & Martyris. Ast si eadem Virgo martyrio coronata fuit hac die, Anno Domini CC. LXXXXV. vt idem *Dexter* asseuerat, & omnes superius recensiti, minime PAVLATVS poterat diem claudere extremum Anno CC.LXXX. Quibus absoluta remanet *Mensis* istius ecphrasis, ad laudem & gloriam SSS. & Indiuiduæ Trinitatis, Dei Genitricis MARIÆ, D. N. & Omnium Sanctorum maxime Hispanorum ad quorum genua humiliter ex corde positus, proclamare disposui:

Quo tempore obijt Paulatus Episcopus Toletanus?

Suscipiat Nostri Deus hæc pene vltima pensi
Munera, quæ Diuis obtulit artis amor.
Hoc opus, vt plenam valeam percipere formam,
Ausibus, ô Sancti, vos & adeste meis.
Calamus ecce diù meta maiora cucurrit
Limina: Quod superest, cur sine luce ruet?

Hoc vt non eueniat totis deprecâte Magistrum
Cordibus, ô Diui, quos tenet aura sequens,
Adsit & ô Nostris prorsùs singultibus Almus
Spiritus, & Genitrix adsit & ipsa Dei.
Cælicolæ quoque, quorum iam præscripsimus Acta
Adsint, & quorum Acta referre placet.

INDEX

INDEX
RERUM NOTABILIUM, quæ in Anamnesi Sanctorum Mensis NOVEMBRIS continentur.

A.

SS. Aciselus, & Victoria.

Martyrologia de iis quid dixerint. p. 204
Quid Scriptores. ibid.
Acta SS. Aciscli & Victoriæ Martyrum. ibid.
Persecutio. ibid.
SS. Martyres Cordubæ morabantur. ibid.
Ad Præsidem adducuntur. 205
Constantia Martyrum. ibid.
Carcerantur, & Angelica visitatione roborantur. ibid.
Cruciantur. ibid.
In caminum ignis mittuntur, & liberantur. ibid.
S. Victoriæ fortitudo. ibid.
In flumen lapidibus collo alligatis præcipitantur, sed viso Domino liberantur. p. 206
In rotis positi liberi euadunt. ibid.
S. Victoriæ mammillæ abscinduntur. ibid.
Et lingua. ibid.
Coronantur. 207
An fuerint filij S. Marcelli Centurionis? ibid.
In eosdem sanctos Martyres hymni. ibid.
An ciuis Cordubensis S. Victoria. 208
Domenec & Sauffay respondetur circa translationem corporis S. Aciscli. ibid.

Adonis.

Propter Adonis necem sus Veneri inuisus. 6

S. Æmilianus.

Quid Martyrologia. 109
Quid item Scriptores retulerint. 110
An duo Æmiliani. ibid.
Acta sancti Æmiliani Presbyteri Confessoris. ibid.
De S. Viri conuersionis initio. 113
Pergit ad quendam Monachum in Castro Bilbilensi. ibid.
Venit ad locum quo situm est eius oratorium. ibid.
Hinc Eremum expetit. ibid.
Didymus Episcopus ei Ecclesiam delegat. ibid.
Clerici accusant S. Virum coram Episcopo. 114
Luctatur cum dæmone. ibid.
Monachum curat. ibid.
Mulier paralytica sanatur. 115
Mulier clauda ambulat. ibid.
Ancillam senatoris illuminat. ibid.
Diaconum Energumenum sanat. ibid.
Item alium seruum. ibid.
Item alium Comitis. ibid.
Item alios coniuges. ibid.
Item aliam feminam. ibid.
Eijcit dæmonem è domo Senatoris. ibid.
Diuina protectio custodit eum. 116
Lignum eius oratione crescit. ibid.
Pauperibus tunicæ manicas erogat. ibid.
Vinum multiplicat. 117
Succurrit dapibus venientibus ad eum. ibid.
Exprobratur à dæmone, quòd cum fœminis habitet. ibid.
Restituitur equus à furibus furatus. ibid.
Transitus diem prænouit. 118
Prædicit excidium Cantabriæ. ibid.
Eius obitus & sepultura. ibid.
Cæci ad eius tumulum illuminantur. ibid.

Candela

Candela diuinitùs accenditur. ibid.
Mulier cæca & clauda sanatur. 119
Puella exanimis suscitatur. ibid.
Pro S. Æmiliano hymnus. ibid.
Au Pationus Hispaniæ. 122

Agreda.

Agreda oppidum antiquum Hispaniæ. 57
Quis illius fundamina iacuit? ibid.
Et quomodo ab ipsius Conditore nuncupata. ibid.
Quod demùm nomen ei inditum fuerit. ibid.
Et à quo impositum. ibid.
Illius numisma. 58

S. Agricola.

S. Agricola. *Vide V.* S. Vitalis

Agricultura.

Agriculturæ officia mense Nouembri. 2
Agricolæ studia. 3

Allotus.

Allotus Præses Bæticam infestat. 223
S. Crispino mortem infert. ibid.

Alphonsus.

Alphonsus Aragoniæ Rex contra Sarracenos bellum mouet. 161

S. Amaranthus.

Quid de S. Amarantho referant martyrologia? 75
Quid item Scriptores? ibid.
De eodem carmen. ibid.
Acta S. Amaranthi martyris. ibid.
Origo & Patria quæ? ibid.
Galliam properat. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Coronatur. 76
Sepelitur corpus,& reuelatur. ibid.
Miraculum ab eodem patratum. ibid.
Sanctus Eugenius Episcopus Carthaginensis moritur orans ad Thecam S. Amaranthi. ibid.

Amaranthus.

Amaranthi Vrbis antiquitas & topographia. 76
Hæc vrbs ante Christum natum condita. ibid.
A qua nomen hoc sumpsit. ibid.

Anthesteria.

Anthesteria sacra, quæ. 3
Eorum luxus. ibid.

Antoninus.

Antonini ad Arcadium epistola. 145
Epistolæ vehemens exhortatio ad martyrium. ibid.
Propositum certamen ob oculos ponit. 146.
Victoriam gloriosam proponit. ibid.
Fidem Catholicam exemplis insinuat. ibid.
Exemplo Christi ad pugnam roborat. 147
Antonini Epistolam socijs communicat Arcadius. ibid.

S. Arcadius, & Socij.

Quid de eo martyrologia. 143
Scriptores quid retulerint. 144
Acta SS. Arcadij & sociorum martyrum. ibid.
Eorum origo. ibid.
Africam pergunt. ibid.
Genserici munificentiâ sublimantur. ibid.
Eius persecutio contra Catholicos Præsules. 145
Contra martyres. ibid.
Exulantur & post carcerantur. ibid.
Antonini Epistola ad Arcadium. ibid.
Vehemens ad martyrium exhortatio. ibid.
Propositum certamen ob oculos ponit. 146
Victoriam gloriosam proponit. ibid.
Fidem Catholicam exemplis insinuat. ibid.
Exemplo Christi ad pugnam roborat. 147
Epistolam eum socijs communicat Arcadius. ibid.
Coronantur. ibid.
Paulilli supplicium. 148
Eorum Epitaphium. ibid.
Arcadius è Toleto oriundus. ibid.
Probus & socij ex Salmantica. ibid.
S. Maiorianus acta conscripsit,& Antoninus epistolam. ibid.

Arcadius & Honorius.

Arcadius & Honorius S. Gallæ Placidiæ fratres Imperatores. 286

Arcana.

Arcana sacra, quæ? 9
Horum sacrorum causa. ibid.

Arsacia.

Arsaciæ vrbis vestigia. 271
Inscriptiones inuentæ. ibid.

S. Arsenius.

S. Arsenius *vide v.* S. Pelagius.

S. Asturius.

Sancti Asturij Præsulis encomia remissiue. 21

Ataulfus.

Ataulfo Gothorum Regi copulatur S. Galla Placidia. 286

S. Athanasius.

Martyrologia quid. 13
Scriptorum sententiæ. ibid.
Acta illius 15
Qua origine natus. ibid.
Ierosolymam petit. ibid.
Quid Toletanis Iudæis rescripsit? ibid.
Hispanias repedat. ibid.

Episcopus

Episcopus Cæsaraugustanus creatur. ibid.
Magistrum suum Sanctum Iacobum mandat sepulturæ. ibid.
Carpetaniam lustrat. ibid.
Paulum visitat. ibid.
Martyrij coronam refert. 16
Mandatur sepulturæ. ibid.
Origo qualis. ibid.
Ortus quis. ibid.
S. Paulum vinctum Romæ visitat. ibid.
Dies, Mensis, & Annus martyrij probatur. ibidem.

S. Attilius Glabrio.

De eo Scriptores quid. 28
Festum illius in Hispania. ibid.

S. Auditus.

Cultus & memoria istius sancti martyris probatur. 18.
Quid Scriptores. ibid.

Auria.

Auria vrbs Gallæciæ Episcopalis. 229
Quo nomine hodie nuncupetur. ibid.

S. Aza.

Quid referant Martyrologia. 228
Passionis verus locus. ibid.
Acta S. Azæ Eremitæ, & martyris. ibid.
Eius origo. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Cruciatur. ibid.
Coronatur. ibid.
Aliquorum circa ipsum lapsus. 229

B.

Bacchanalia.

Quo tempore peragi solita. 4

Bacchus.

Anthesteria sacra apud Athenienses Baccho exhibita. 3
Saturnalibus simillima, licet maiori luxu celebrata. ibid.
Eorum ritus describitur. ibid. & p. 4.

Batyrus.

Topographia Batyri in Vettonibus, remissiue. 59

S. Ecclesia Barcinonensis.

Dedicatio S. E. Barcinonensis in Hispania. 216
Origo fidei suscipiendæ. ibid.
A quo & quo tempore fidem suscepit. ibid.
Ecclesia à quo erecta, & quis primus Episcopus. ibid.
De ea carmen. 217
Eius progressus vsque ad tempora Gothorum. ibid.
Catalogus Episcoporum eiusdem S. E. Barcinonensis. ibid.

S. Benedictus.

Translatio eius Madridium. 141
Quid de eo Martyrologia. ibid.
Quid Scriptores. ibid.

S. Bernardinus.

S. Bernardinus ordinem minorum reformat. 128

S. Blasius.

De eo martyrologia. 297
Quid Scriptores. ibid.
Acta ex Ferrario. ibid.
Pignura in Hispania. ibid.

Brumalia.

Brumalium sacrorum exodium. 9.
Hæc sacra cur instirura. ibid.

C.

Canariæ Insulæ.

Insulæ Canariæ quot, earumque nomen & cognitio. 130

Carolus IX.

Carolus IX. Rex Galliarum Christianissimus sancti Eugenij translationem Philippo II. Regi Catholico concedit. 210

S. Carterius.

S. Carterius. *Vide V.* S Domnius.

S. Castorius & socij Martyres.

Qui fuerint isti SS. Martyres. 83
An Cantabri. ibid.
Quid martyrologia. ibid.
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Casturis & sociorum Martyrum. ibid.
Origo & ars. ibid.
Romam pergunt. 84
Simplicij conuersio. ibid.
Comprehenduntur. ibid.
Corona immarcessibili donantur. ibid.
An Pannoniæ coronati. ibid.

S. Catharina.

Quid Martyrologia. 258
Exordium festiuitatis in Hispania. ibid.
Doctrina & eruditio virginis describitur. ibid.
Machina rotarum S. Virginis precibus fracta. 259
B. Virgo Martyrij coronatur laurea. 260
Pro Christi nomine perempta B. Virgo lac pro sanguine emittit. 262
Oleum ex eius sepulchro manat. 263
Lapides mirabiles apud Badaya in Cantabria. ibid.
Reliquiæ in Valentia & alibi. 264

S. E. Celsonensis Dedicatio.
Dedicatio Sanctæ Ecclesiæ Celsonensis in Cathalonia Hispaniæ. 84
Celsonæ situs. ibid.
Bulla Clementis Papæ VIII. pro erectione & constructione E. Cellonenlis in Cathedralem & Episcopatum. ibid.
Cathalogus Episcoporum & Præsulum eiusdem Ecclesiæ. 88
Choës.
Choës festum Baccho, quale. 7
Origo festi. ibid.
Forma conuiuij. ibid.
Christus.
Christus humilitatis sectandæ institutor. 129
Chytra.
Chytra festa, quæ & cur instituta. 7. & 8.
S. E. Ciuitatensis.
Dedicatio S. E. Ciuitatensis. 231
Qualis situs huius vrbis ciuitatensis. ibid.
Quo anno Cathedralis instituitur. 232
S. Clarus.
Error duplex in Codice edito Iuliani. 64
Quid de eo martyrologia. ibid.
De situ agonis duplex opinio. ibid.
De S. Claro Epigramma. ibid.
Eius acta ex Saussayo. ibid.
Annus martyrij. ibid.
S. Claudius.
S. Claudius. *Vide V.* S. Castorius.
Claudius.
Claudij ducis Emeritensis laudes. 39
S. Clemens.
Quid de eo Martyrologia. 145
Cœna.
Cœna pontificum apud veteres, & conuiuia magnificentissima. 8
Commemoratio Defunctorum.
Generalis Commemorationis defunctorum antiquitas quæ? 46
Tempora quibus Hebræi, Romani, & Catholici exequias persoluunt, qualia? ib.
Apud Hebræos. ibid.
Apud Catholicos. ibid.
Item apud Romanos & Gentiles. ibid.
Triduanæ. Commemorationis significatio. ibid.
Septenariæ Commemorationis significatio. 47
Nouendialis quæ? ibid.
Nouendialium ceremoniæ apud Gentiles. ibid.
Octauus Dies finis luctus apud Iudæos. ib.
Creditor nisi post nonem dies debitum petere nequibat. ibid.
Tricenariæ Commemorationis mysteri ibid.
Quadragenariæ quæ? 48
Item Quinquagenariæ quæ. ibid.
Anniuersariæ Commemorationis initium. ibid.
Constantius.
Constantio nupsit secundò S. Galla Placidia. 286
Corduba.
Cordubæ laudes. 127
S. Crispinus.
De eo martyrologia. 222.
Qui de eodem scripserint. ibid.
Acta S. Crispini Episcopi. ibid.
Eius origo. ibid.
Conuersio, ibid.
Ministerium. ibid.
Doctriua eius. ibid.
S. Petrum Visitat. 223
Persecutio. ibid.
Allotus præses Bæticam infestat. ibid.
Capitur S. Præsul. ibid.
Fame & siti torquetur. ibid.
Flagellatur. ibid.
In ignem inijcitur. ibid.
Coronatur. 224
Hymnus in festo S. Crispini. ibid.
Iuliani carmen de S. Crispino. 226
S. Cyta.
Huius sanctissimæ fœminæ probatio martyrij 18
Quid tetulerint Scriptores. ibid.

D.

Demetria.
Demetria sacra, celebri apparatu persoluta vltimo cuiusque mensis die. 10
S. Demetrius.
De eo quid referant Martyrologia. 192
Quid Scriptores. 193
Philippi Mexiæ lapsus. ibid.
Didaci de Aynsa varietas. ibid.
Loarrensis Demetrius idem ac Munebricensis. ibid.
Probatio duplex. ibid.
S. E. Dertosanæ Dedicationis festum.
Vrbis antiquitas & fides. 76
Sedes. ibid.
Eiusdem instauratio. 77
Catalogus Episcoporum S. E. Dertosanæ. ibid.
Cingulum B. V. Mariæ in Ecclesia Dertosana, quod Reginis Hispaniæ imminente earum partu, solet afferri. 82

S. Didacus.
Deeo Martyrologia. 122
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Didaci Confessoris. ibid.
Quæ ratio scribendi in eiusdem actis. ibid.
Ordo & methodus. 123
Tempus quo natus est. 124
Prouincia & locus vbi natus est. ibid.
S. Didaci patria. 125
Hispalis laus. ibid.
De eius parentibus. ibid.
De eius nomine. 126
Nomina sanctorum ad quid suscipimus. ib.
Eremiticam vitam elegit. ibid.
Prope ipsius patriam cum sacerdote venerabili. ibid.
Pecuniam respuit inuentam. 127
Minorum religionem ingreditur. ibid.
Cordubæ laudes. ibid.
Natalium SS. celebritatis effectus. 128
Exacte regulam seraphicam seruat. ibid.
Quanta huius humilitas. 129
S. Francisci S. Vir sectator. 130
Obedientiæ specimina qualia. ibid.
Verus obediens è mente S. Francisci. ibid.
Ad Insulas Canarias S. Vir destinatur titulo Guardiani. 131
Vbi Christo multos lucrifecit. ibid.
Ardet ad Martyrium. ibid.
Charitas eius erga pauperes. ibid.
Quod pauperibus det subtrahit sibi. 132
Frusta panis flores apparent. ibid.
Cibus cum vino paratus S. Vito in deserto. ibid.
Erga ægrotos eius charitas. ibid.
Mirum eius studium in obsequium ægrotorum. 133
Vlcerum saniem lingua abluebat. ibid.
Cura, & charitas quam Romæ ægrotis adhibuit anno 1450. ibid.
Romam venit anno Iubilæi. ibid.
Ægrotis in rerum omnium penuria ample subueniebat. 134
Hispalim reuertitur. ibid.
Charitas eius erga peccatores & impœnitentes. ibid.
Se pro aliorum delictis afflixit. ibid.
Eius abstinentia, castitas, & aliæ corporis macerationes. 135
Ieiunia rigide seruauit. ibid.
Eius oratio & deuotio. ibid.
B. Mariæ Virginis cultui deditus. 136
Vitæ eius simplicitas. ibid.
Verbum otiosum nec protulit. ibid.
Doctrina eius infusa. ibid.
Studium illius in Crucem domini. 137
Reliquus eius vitæ cursus & obitus. ibid.
Salciensis conuentus nomen. ibid.
Complutum pergit. ibid.
Morbo & in brachio suppuratione corripitur. ibid.
Mira fiducia sanctitatis fratrum in S. Viro. 138
Eius obitus & sepultura. ibid.
Corpus refoditur incorruptum & odoris suauitate repletum. ibid.
Miracula in Canonizatione probantur. ibid.
Eius Caninizatio perficitur. 139
Pro S. Didaco Hymnus. ibid.

Didymus.
Didymus Episcopus S. Æmiliano Ecclesiam delegat. 113
Coram Episcopo S. Æmilianum clerici accusant. 114

Dij.
Dij gentiles Roma expulsi. 10

S. Dominicus.
Festum commemorationis imaginis S. Dominici in Suriano. 50
Quare Hispania hoc festum colit. ibid.
Martyrologium Dominicanum. ibid.
Acta originis Miraculosæ Imaginis S. Dominici Prædicatorum Patriarchæ. ibid.
Conuentus Suriani mirabilis constructio. ibid.
Lapides calcem tribuunt ædificio, cui se aptant. ibid.
Apparet B. Virgo cum alijs, & Sacristæ effigiem S. Dominici tradit. ibid.
Quale munus, à quibus adlatum S. Catharina propalat. 51
A primo loco sublata Imago ad illum reuertitur pluries. ibid.
Inuumera miracula patrat. ibid.
Quo anno hæc euenere. ibid.
Prima copia imaginis in Monasterio S. Dominici regali Madridensi reposita. ibid.
Post in collegio Sancti Thomæ Madridensi. 52
Quod instaurauit D. Fernandus Ruizius de Contreras. ibid.
Pro sancto Dominico carmen. ibid.

SS. Domninus, & socij Martyres.
Quid de ijs Martyrologia. 66
Acta SS. Domnini & sociorũ Martyrum. 67
Origo & Patria. ibid.
Capiuntur. ibid.
Damnantur. ibid.
Varia cruciamina patiuntur. ibid.
Pamphilus conuertitur. ibid.
Coronantur. ibid.
Annus agonis quis. ibid.

S. Donatus.

Sancti Donati elogium. 21
De eo Martyrologia. 22
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Donati Eremitæ Africani. ibid.
Origo & Parentes quales. ibid.
Hispaniam deuenit. ibid.
Seruitanum Monasterium cõstruit. ibid.
Illius exercitia. ibid.
Infirmatur. 23
Spiritum Domino reddidit. ibid.
Illius Epitaphium. ibid.
Cuius instituti fuerit anceps dissertatio. ibid.
Quis fuerit magister S. Donati. ibid.
Quo die cultus ei exhibetur. 24
Annus obitus qualis. ibid.

S. Dorotheus.

S. Dorotheus. *vide v.* S. Domninus.

E.

Effigies.

Effigies *vide v.* Veronica

Eleutherius.

Eleutherio archidiacono regimen Ecclesiæ suæ committit S. Maussona infirmatus. 42
Eleutherio mortem prædicit idem sanctus. ibid.
Ob minas intentatas ab eodem Eleutherio S. Viri familiaribus. ibid.

S. Emiterius, & socij Martyres.

Cum quo S. Seuero occisi? 73
Scriptorum opinio. ibid.

Equus.

Equorum probatio à Tyronibus peracta, remissiue. 8

S. Ermenegildus.

Huius sancti Monachi historia quæ. 91 *primò*
Circa ipsum Ambrosij Morales opinatio reijcitur. ibid.
Quid de eo Martyrologia. ibid.

S. Eugenius.

Quid Martyrologia. 149
Quid item Scriptores? ibid.
Acta S. Eugenij huius nominis III. Episcopi Toletani. ibid.
Patria eius. ibid.
Quæ origo. ibid.
Auus. ibid.
Illius pater & mater qui. 150
In aula nutritur. ibid.
Clericus fit. ibid.
Monachatum amat. ibid.
Sepulchra martyrum carminibus illustrat. ibid.
Fit Toletanus Antistes. 152
Studia & mores. ibid.
Eius opera. ibid.
Inunxit & coronauit Regem Recesuinthum. 153
Concilium nationale indixit. 154
Aliud etiam prouinciale. ibid.
Aliud itidem Prouinciale. ibid.
Moritur. 158
Suum Scripsit Epitaphium. 159
S. Præsulis genealogia. ibid.

S. Eugenius.

S. Eugenius Episcopus Carthaginensis moritur ad Thecam S. Amaranthi orans. 76

S. Eugenius.

Translatio sacrati corporis S. Eugenij martyris. 210
Quid de eo referant scriptores. ibid.
Acta Translationis. ibid.
Philippus II. Catholicus Translationem efflagitat. ibid.
Carolus IX. Christianissimus illam concedit. ibid.
Processus formatus in extractione S. Corporis. 211

S. Eulalia.

Sancta Eulalia sancto Maussonæ apparet, & consolatur. 36
Illius iniurias vindicat. ibid.
Leouigildum Regem flagellis cædit vt sanctum Maussonam Ecclesiæ suæ restituat. 37

S. Eutychianus.

S. Eutychianus. *vide v.* S. Arcadius

S. Eutychius.

S. Eutychius *vide v.* S. Honorius.

F.

SS. Facundus, & Primitiuus.

AN Filij S. Marcelli Centurionis. 270
Diuersæ opiniones circa id. ibid.
Quo loco passi martyres. ibid.
Qui parentes sanctorum Facundi & primitiui. 272
Quo loco coronati. ibid.
Pro Gallæcia circa Auream. ibid.
Corpora in Ecclesia Auriensi. ibid.
Acta SS. Facundi & Primitiui fratrum martyrum. 275
Persecutio in Gallæcia. ibid.
SS. Martyrum origo. ibid.
Comprehenduntur. ibid.

Cruciantur.

Cruciantur. ibid.
Constantia in tormentis. ibid.
A mulris liberantur diuina virtute. ibid.
Iam pene mortui relicti, sani inueniuntur. 276.
Coronantur. ibid.
Tempus agonis perpenditur. ibid.

S. Faustus.

De eo quid referant Martyrologia. 229
Quinam de eodem scripserint. ibid.

Feralia.

Feralia sacra. 6
Veteres dijs inferis vina sacrificabant. ibid.

S. Ferecinta.

Quid Martyrologia & Scriptores. 142
Andreæ Saussay de S. Ferecinta relatio. ib.
Ecclesia sacra sanctæ V. & M. apud Pictauos. ibid.
Saussay iudicium. 143
Actoris suasio ad S. E. Toletanam. ibid.
De eadem sancta carmen. ibid.

Fidicula.

Fidicula sydus exoritur. 8

SS. Flora, & Maria.

De ijs Martyrologia. 252
Item Scriptores. ibid.
Acta SS. Virginum & Martyrum floræ & Mariæ. 253
Origo & parentes. ibid.
Natiuitas. ibid.
Educatio. ibid.
Cibum sibi paratum egenis ministrabat. ib.
Abstinentia S. Virginis. ibid.
Frater S. Virginis impius eius exercitia explorat. ibid.
S. Virgo domo fugit. 254
Domum reuertitur. ibid.
Frater impius illam accusat. ibid.
Virginis in confessione constantia. ibid.
In capite percutitur. ibid.
à Domo aufugit & in ossaria delituit. ibid.
S. Mariæ Virginis & Martyris origo. 255
Mater Christiana moritur. ibid.
Necnon eius pater. ibid.
In Cureclarense cœnobium recluditur. ibid.
Eius educatio. ibid.
Walabonsi fratris dilectio. ibid.
Martyrium. ibid.
Ardor martyrij S. Virginis. 256
Flora & Maria martyrium quærentes se inuicem salutant. ibid.
Iudicibus sponte se offerunt. ibid.
Comprehenduntur. ibid.
Condemnantur. ibid.
Coronantur. 257
Non fuit ex ordine Carmelitano. ibid.

S. Franciscus.

S. Francisci sectator S. Didacus. 130
Verus obediens è mente S. Francisci. ibid.

S. Fructus.

Translatio sacrorum pignorum S. Fructi. 243
Quid Kalendaria. ibid.
Quid de eo scripserint. ibid.
Acta Translationis. 244.
Locus reliquiarum ignorabatur. ibid.
Detegitur. ibid.
Collocantur reliquiæ. ibid.
Varia miracula diuersis temporibus. ibid.

G.

S. Galla Placidia.

Quid de ea Scriptores. 286
Acta S. Gallæ Placidiæ. ibid.
Origo & Parentes. ibid.
Eius Fratres qui? ibid.
Ataulfo Gothorum regi copulatur. ibid.
Maritum Italiam deserere compulit. ibid.
Secundo nupsit Constantio. ibid.
Bizantium pergit & Augusta proclamatur. ibid.
Mores eius. 287
In Italiam pergit. ibid
Tempestate fatigatur. ibid.
Eius constantia & fides. ibid.
Ioannem Euangelistam patronum elegit. ibid.
Votum de extruenda Basilica facit. ibid.
Affuit Ioannes Euangelista & tempestatem sedat. 288
Aquileiam migrat ob Ioannis tyrannidem. ibid.
Rauennam post ingreditur vbi vrbem illustrat. ibid.
Basilicam S. Ioanni ex voto ædificat. ibid.
Alias etiam Rauennæ & Ariminij 289
Sandaliam S. Ioannnis ab ipso recipit. ib.
Honores & mundi glorias despiciebat. ib.
Moritur. ibid.
Numus Gallæ placidiæ. ibid.

S. Gaudiosus.

Quid de eo Martyrologia referant. 59
Scriptores. ibid.
Breuiaria. ibid.
Acta S. Gaudiosi Episcopi. ibid.
Origo & parentes, ibid.
Illius nomen. 60
Educatio. ibid.
Regiam curiam adijt. ibid.
Fit Præfectus Prætorio Africæ. ibid.

Ad quem scripsit S. Gregorius Papa. ibid.
Episcopus eligitur. ibid.
Scripsit ad varios Præsules. ibid.
Monasterio Asanienſi multa concessit. 61
Fato fungitur. ibid.
Transfertur. ibid.
An S. Vir Præfectus Prætorio Africæ, ad quem S. Gregorius scripsit. ibid.
Quæ opuscula scripserit & pœmata. ibid.

S. Gaudiosus.

Translatio corporis S. Gaudiosi Episcopi Tyrasonensis. 199
Quid scriptores referant. ibid.
Acta Translationis. ibid.
Mors & sepultura. ibid.
Translatio ad Monasterium Asaniense. ib.
Post ad S. Ruffinæ oratorium. ibid.
Inde in castrum Alquezarense. ibid.
Post ad Cœnobium Montis-Aragoniæ. 200

Gaufridus.

Gaufridus Episcopus multas reliquias transfert. 202

Genius.

Genius placabatur si libaretur vuis. 5

Gensericus.

Genserici Regis munificentiâ sublimantur SS. Arcadius & socij. 144
Eius persecutio contra Catholicos Præsules. 145

S. Georgius.

Quid de S. Georgio egerint martyrologia. 48
Item Scriptores. ibid.
Eius Acta. 49
Origo & patria quæ? ibid.
Fit Episcopus Agathensis. ibid.
Interfuit VIII. Concilio Toletano. ibid.
Viennensi sedi sufficitur. ibid.
Moritur. ibid.
Omnia in actis probantur. ibid.
De S. Georgio carmen. ibid.

S. Gerardus

S. Gerardus partem reliquiarum S. Marcelli Eugenij Bronium desert. 186

S Gineuera.

Qui de ea scripserint. 16
Acta sanctæ Gineueræ virginis & martyris. ibid.
Origo illius quæ. ibid.
Qui parentes, ibid.
Eiusdem natiuitas mira. ibid.
In mare proijci iussa. 17
Ast Christianæ nutrici traditur. ibid.
Cum sororibus ad tribunal ducitur. ibid.
Eiusdem constantia Christiana. ibid.
Satellites eam comprehendunt & incarcerant. ibid.
Ab angelo liberatur. ibid.
Immarcessibili corona donatur. ibid.
Locus passionis qualis. ibid.
De sancta Gineuera carmen. ibid.

S. Glicerius.

Quis de eo scripserit. 286
Cultus ipsi vbi exhibitus. ibid.

S. Gregorius.

Sanctus Gregorius Papa scripsit S. Gaudioso. 60

S. Gundisaluus.

Quid de eo Scriptores. 24
Martyrologia. ibid.
Miraculum ab eo patrarum. 25
Oratione classem in mare emergit. ibid.
Fons sanctus, quo infirmi sanantur. ibid.

H.

S. Hermengaudius.

Quid de eo Martyrologia. 61
Quid de eodem referant scriptores. ibid.
Quid item Breuiaria. ibid.
Acta S. Hermengaudij. 62
Ipsius origo quæ? ibid.
Qui parentes? ibid.
Educatio. ibid.
Episcopatus. ibid.
Eiusdem munificentia. ibid.
In sanctorum pignora deuotio. ibid.
Charitas in proximos. ibid.
Pontem in loco arduo construere cœpit. ibid.
Moritur. ibid.
Miraculum ab ipso patratum. ibid.
Item aliud miraculum. 63
Carmen pro sancto Præsule Hermengaudio. ibid.

Hilaria.

Hilaria sacra quæ. 4
Horum sacrorum origo, & ceremoniæ, remissiue. ibid.

Hispalis.

Hispalis laus. 125
SS. Carpophorus & Abundius Martyres Hispalenses. ibid.

Hispania.

Hispania plurimos habet martyres. 124
Concilia plurima in Hispania. ibid.
Regna duodecim in Hispania. 125

S. Honorius, & socij.

De ijs Martyrologia. 239
Quid Scriptores. ibid.

Acta SS. Honorij, Eutychij, & Stephani Martyrum. 240
Patria & fides. ibid.
Fidem Christi prædicant. ibid.
Capiuntur. ibid.
Sanctorum constantia. ibid.
Coronantur. ibid.
Martini de Roa circa ipsos lapsus. ibid.
Sanctorum cultus. 241

S. Honorius.

Honorius *vide v.* Arcadius.

Hysteria.

Hysteria sacra, quæ? 6
Argi suem Veneri sacrificabant. ibid.

I.

S. Iacobus.

Sanctus Iacobus sepelitur à discipulo suo sancto Anastasio. 15

S. Iacobus Intercisus.

Martyrologij Portugalliæ de Translatione relatio 276
Quid alia martyrologia referant. ibid.
Item Scriptores. 177
Acta S. Iacobi cognomento Intercisi Martyris. ibid.
Origo & parentes. ibid.
à Fide deficit. ibid.
Reuertitur. ibid.
Coronatur. ibid.
Corpus eius Romam fertur. ibid.
Braccaram transfertur & collocatur. ibid.
Caput infirmis defertur. ibid.

S. Ianuarius, & socij.

Quid Scriptores de eo referant. 241
Acta sacrorum Inuentionis pignorum SS. Fausti, Ianuatij & sociorum. ibid.
Tempus inuentionis. ibid.
Arca lapidea inuenitur. 242
Ossa XVIII. Cadauerum numerantur. ibid.
Sententia Episcopi Cordubensis. ibid.
Approbatur à sede Apostolica. ibid.
Et Concilio Toletano prouinciali. ibid.
Oratorium ad collocationem Reliquiarum extruitur. 243
Collocantur cum solemnitate. ibid.

S. Idatius.

Martyrologia. 67
Quid de eo referant Scriptores. ibid.
S. Idatij acta. 68

S. Ignatius.

Translatio S. Ignatij confessoris Societatis Iesu fundatoris. 163
Acta translationis summatim. ibid.
Inscriptio in marmore. ibid.
Cultus frequens. ibid.
De eodem carmen. ibid.

S. Ildephonsus.

S. Ildephonsi elogium. 148

S. Ioan. Euang.

Ioannem Euangelistam Patronum elegit S. Galla Placidia. 287
Tempestatem sedat. 288
Eidem S. Galla ex voto Basilicam extruxit. ibid.

S. Iocunda.

Quid referant de ea Martyrologia. 264
Quinam de ea scripserint. ibid.
Pro S. Iocunda virgine carmen. ibid.
Acta S. Virginis Iocundæ. 265
Origo & parentes. ibid.
Sub S. Prosperi doctrinis perficitur. ibid.
Obseruantissima B. V. Mariæ. ibid.
Moritur. ibid.
De eadem hymnus. ibid.

S. Isidorus.

Sancto Isidoro fuit amicitia coniunctissimus S. Maussona. 44

Iupiter.

Iouis epulum, quid? 6

S. Iustina.

Quid de ea martyrologia. 299
Item Scriptores. ibid.
Acta S. Iustinæ. 300
Origo & exercitia. ibid.
Capitur & Coronatur. ibid.

L.

Laminium.

Ciuitas vetustissima Hispaniæ. 94
Quis illius situs. ibid.
Illius conditor quis. ibid.
Hodie sine nomine & populo. ibid.

S. E. Legionensis Dedicatio.

In Hispania S. Ecclesiæ Legionensis Dedicatio, 96
Vrbis vetustum nomen. ibid.
A quo Legio vocata. ibid.
Quare Leon dicta. ibid.
Vrbis vicissitudines. ibid.
Erectio & consecratio Ecclesiæ Cathedralis. ibid.
In ea Ordonius II. Coronatur & inungitur. ibid.
Assumptioni virgineæ dedicata, 97
Catalogus Episcoporũ S. E. Legionensis. ib.

S. Leo.

De eo Martyrologia. 95

Quis

Quis S. Leo. ibid.
Ferrarij commentarium. ibid.
S. Leo Methonensis quis. ibid.

S. Leopoldus.

De eo Martyrologia. 194
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Leopoldi. ibid.
Origo & prosapia. ibid.
Illius infantia. 195
Statum Marchionatus morte patris recipit. ibid.
Vxorem duxit Agnetem Henrici IV. Imperatoris filiam. ibid.
Diuinitùs ostenditur locus construendæ Basilicæ aptus. ibid.
Canonicos seculares in Ecclesia posuit, postea regulares. ibid.
Cur B. Petri filius vocitatur. ibid.
Alia cœnobia extruit & restaurat. 196
Moritur. ibid.
Sepelitur. ibid.
De eo Carmen. ibid.
Genealogia B. Ottonis Frisingensis Ecclesiæ Præsulis, Filij S. Leopoldi confessoris. 197

Leouigildus.

Leouigildi regis inuidia ad perfidiam vocatur Arrianorum. 31
Leouigildum S. Eulalia flagellis cædit, vt S. Mausonam suæ Ecclesiæ restituat. 37
Leouigildi Regis mors. 38

S. Lucretia.

Quid de ea Martyrologia. 249
Qui scripserint de ea. ibid.
Acta S. Lucretiæ Virginis & Martyris. 250
Eius origo. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Eius mira constantia. ibid.
Cæditur. 251
Coronatur. ibid.
De templo vetusto S. Virgini Emeritæ dicato. ibid.
Pro S. Lucretia carmen sepulchrale. ibid.
Quale hodie templum. ibid.

Ludi.

Ludi votiui, quo die fierent. 6
Ludi pro Nymphis. 9
Ludi Sarmatici. ibid.
Ludorum Sarmaticorum continuatio. 10
Ludi plebeij. 8
Ludi lancioniei. ibid.

S. Lumbrosa.

An tantùm virgo vocitetur. 18
An Virgo & Martyr. 59
Sanctæ Lumbrosæ epitaphium perijt. ibid.
Quid Scriptores. ibid.

Lymnaæ.

Lymnæa sacra Baccho, quæ. 16

M.

S. Marcellus.

SAnctus Marcellus Centurio Gallæcus origine, legionensis vero ministerio. 273
Historia S. Marcelli de Centurionis officio. ibid.

S. Marcus Marcellus Eugenius.

De eo Martyrologia quid referant. 179
Quid item Scriptores. ibid.
Acta S. M. Marcelli Eugenij. ibid.
Origo eius. ibid.
Parentes qui? ibid.
Simonis Magi discipulus fit. 180
Pòst Petri Apostoli. ibid.
Eius studia. ibid.
Hispanias adijt eum S. Petro. ibid.
Interfuit Martyrio & sepulturæ Apostolorum. ibid.
Gentilium fallacia detegitur. 181
Epistola Nerei & Achillei ad Marcellum. ibid.
S. Marci Marcelli Eugenij responsum. ib.
Viralem fratrem ad Insulam Pontiam mittit. 182
Dionysio Areopagitæ adhæsit, & in Galliam perrexit. ibid.
In Hispaniam & Toletum ablegatur. 183
Eius solertia in Præsulatu Toletano Hispaniæ. ibid.
A multis claris & sanctis viris & sororibus visitatur. ibid.
Galliam proficiscitur. ibid.
Coronatur. ibid.
Corpus in lacu proijcitur. 184
Post multum temporis inuenitur & collocatur. ibid.
Miraculum in collocatione. ibid.
Militem sanitati restituit. ibid.
Puella cæca oculorum recipit lumina. 185
Obsessam à Dæmone liberat. ibid.
Blasphemum militem punit. ibid.
Corpus transfertur ad Monasterium S. Dionysij. ibid.
S. Gerardus partem reliquiarum Bronium defert. 186
Translatio vnius brachij S. Præsulis Toletum. 189
Totius corporis translatio Toletum. ibid.
Cultus & hymni in officijs vetustis, & recentioribus. ibid.

Vnde

Vnde extracta actorum feries. 191
Et translationum relatio. ibid.
Annus martyrij. ibid.
Gallicanorum Scriptorum noua sententia respuitur. ibid.
Probatur antiqua ex carmine Iuliani. ibid.
In S. M. Marcellum Eugenium I. Antistitem Toletanum & martyrem elegia. 192

Mare.

Maria claudi, quid ? 6

B. V. Maria.

B. V Maria. *vide v.* Præsentatio.

S. Maria.

S. Mariæ *vide v.* S. Flota.

S. Martialis.

S. Martialis *vide v.* S. Ianuarius.

Martyres Innumerabiles Cæsaraugustani.

De sanctis Martyribus innumeris Cæsaraugustanis quid martyrologia, 54
Quid item Scriptores. ibid.
De eisdem carmen. ibid.
Martyrum innumerabilium acta 56
Daciani edictum. ibid.
Christiani exilio mulctantur. ibid.
Trucidantur in itinere. ibid.
Cremantur corpora & in globos caudidos coagulantur cineres. ibid.
Templum eorum. 57
Inuentio sacrorum cinerum. ibid.
Sacrarij descriptio. ibid.

Martyres Innumerabiles Agredenses.

Qui fuerunt hi sancti Martyres. 57
De eisdem Scriptores. ibid.
Duo corpora apud Burgos. ibid.

S. Martyrianus.

Quid Scriptores referant. 266
Acta S. Martyriani. 267
Patria & parentes. ibid.
Nomen Christo dedit. ibid.
Monachus fit. ibid.
Post Abbas eligitur. ibid.
Miraculum ab eo patratum. ibid.
Creatur Episcopus. ibid.
Aliud miraculum. ibid.
Ægyptum pergit, & redijt. 268
Idolum tacere compulit. ibid.
Coronatur. ibid.
Miraculum. ibid.
Corpus in Hispaniam transfertur. ibid.
Circa eundem Ferrarij lapsus. ibid.

S. Maussona.

Cur S. Maussona in martyrologijs non sit adscriptus. 28
De sancto Maussona carmen. 29
Quid de eo Scriptores. ibid.
Acta S. Maussonæ Emeritensis Ecclesiæ Episcopi. 30
Origo eiusdem. ibid.
Mores. ibid.
Episcopatus. ibid.
Eius precibus pestis abigitur. ibid.
Emeritensis vrbis status. ibid.
Eius in verbis dulcedo. ibid.
Monasterium erigit. ibid.
Necnon Xenodochium celebre. 31
Quanta in pauperum subuentione cura. ib.
Eleemosynæ illius. ibid.
Munificentia. ibid.
Opulentia. ibid.
Constantia. ibid.
Leouigildi Regis inuidia ad perfidiam vocatur Arrianorum. ibid.
Eius constantia aduersus Regis calliditates. 32
Sunnæ Episcopi Arriani mores & forma. ib.
Idem aduersus S. Maussonam obgannit. ib.
Illum coram rege falso deturbare procurat. ibid.
Sed Rex controuersiam disputatione dirimendam pronunciat. 33
Disputationis Sunnæ & Maussonæ series. ibid.
Sunna conuictus obmutuit. ibid.
Catholicorum acclamationes ob victoriam. ibid.
Sunnæ pertinacia. ibid.
Aduersus sanctum Præsulem inanis. 34
Ad Regiam Curiam protrahitur. ibid.
Et à Rege conuitijs lacessitur. ibid.
Vtque tunicam S. V. Eulaliæ exhibeat vrgetur. ibid.
Et minis & terroribus compellitur. ibid.
Omnia respuit S. Præsul. 35
Constans S. Præsulis responsio. ibid.
Rex repente fragore tonitruum è solio cadit. ibid.
Regis sententia contra S. Præsulem. ibid.
Ferox equus ascensu S. Viri mansuefit. ibid.
Mittitur in exilium. 36
Illi alius Pseudo-Episcopus substituitur. ib.
Illustre charitatis exemplum. ibid.
Serui cupiditas detecta. ibid.
Eleemosyna à Deo detecta. ibid.
S. Eulalia ei apparet & consolatur. ibid.
Iniurias serui sui vindicat. ibid.
Leouigildum flagellis cædit, vt S. Virum suæ Ecclesiæ restituat. 37
Qui illum restituere curat. ibid.
Nepopis Pseudo-Episcopus fugere nititur. ibid.
Ecclesiæ donaria pretiosa rapit. ibid.

Mauſſona omnia in itinere deuia recuperat. ibid.
Emeritam ingreditur. ibid.
Leouigildi regis mors. 38
Reccaredi ſucceſſio & virtutes. ibid.
Inuidia aduerſus S. Virum reuiuiſcit. ibid.
Sunna Epiſcopus Arianus S. Virum occidere meditatur. ibid.
Witerico Comiti committitur flagitium. ibid.
Claudij ducis Emeritenſis Laudes. 39
Witericus facinus aggreditur, ſed enſis vaginæ hæſit. ibid.
Witericus diuino impulſu commotus omnem rem aperit. ibid.
S. Mauſſona quid cum Witerico egit. 40
Sententia regis aduerſus facinoroſos. ibid.
Sunnæ Epiſcopi reſponſio. ibid.
In Mauritaniam exulat. ibid.
Reccardi regis catholica ſententia. ibid.
Vaerilæ abiuratio hæreſis. 41
Seditio Arrianorum in Gallia. ibid.
Multos martyres effecit. ibid.
S. Vir ob victoriam Catholicorum gratias Deo agit. ibid.
S. Vir infirmatur. ibid.
Committit Eleutherio Archidiacono ſuo Eccleſiæ regimen. 42
Qui ſuperbia inflatus S. Viri familiares minatur. ibid.
Quo cognito S. Vir orans priſtinum robur recuperat. ibid.
Qui Deo gratias agit propter ſanitatem receptam. ibid.
Archidiacono mortem prædicit ante ſuam. ibid.
Archidiaconus finiuit ſuam vitam. ibid.
Sanctus vir moritur. 43
Tumulatur. ibid.
Carmen ſepulchrale poſitum à ſucceſſore ipſius. ibid.
Patria & origo. ibid.
Exilij locus indagatur. ibid.
S. Vir ſancto Iſidoro amicitia coniunctus. 44
Interfuit concilio III. Toletano. ibid.
Dies, menſis, & annus obitus ibid.

S. Medardus.

Erga S. Medardum Aragonenſium Deuotio. 251
Miraculo ab eo patrata. 252

Mercurialia.

Mercuriales nundinæ per triduum repetitæ. 8

Mineruа.

Mineruale feſtum ſingulis menſibus celebrari ſolitum. 7

Minicia.

Minicia illuſtris fœmina quæ. 24
Miniciorum familia apud Hiſpanos. ibid.

Monaſterium.

Monaſterium bene inſtitutum eſt officina exemplorum. 128

Montanus.

Montani Epiſcopi Toletani ad Turibium Epiſtolæ tenor. 104

Mundus.

Mundum patere, quid. 6

Munebriga.

Hiſpaniæ citerioris vetuſta ciuitas. 194
Quis eiuſdem ſitus. ibid.
Quod nomen eius hodiernum. ibid.

N.

Natalis.

Natalium ſanctorum celebritatis effectus. 128

S. Nathanaël.

De hoc S. Viro variæ opiniones. 298
Quid martyrologia & ſcriptores. ibid.
Acta S. Nathanaelis. 299
Eius origo. ibid.
Hiſpanias luſtrat. ibid.
Moritur. ibid.

Nepopis.

Sancto Maſſonæ Pſeudo-Epiſcopus ſubſtituitur Nepopis. 36
Fugam meditatur. 37
Eccleſiæ donaria pretioſa rapit. ibid.
Omnia in itinere deuia recuperat S. Mauſſona. ibid.

Neptunus.

Neptuno à Nautis ſacra peragi ſolita. 6

Nereus & Achilleus.

Nerei & Achillei ad S. Marcellum Eugenium Epiſtola. 181
Ad eoſdem reſponſum Marcelli. ibid.

S. Nicoſtratus.

S. Nicoſtratus, *vide v.* S. Caſtorius

Nolaſcus.

Nolaſco diem obitus prædicit S. Raymundus Nonnatus. 174

Nouember.

Nonember cur menſis requiei dictus. 1
Medius inter menſes Autumnales. ibid.
Eſt menſium ditiſſimus. ibid.
Vnde nomenclaturam acceperit. ibid.
Aliquando Exuperantius dictus, & quare? ibid.
A Græcis dius vocatus. ibid.

Cur

Cur sic appellatus. 2
Alia etymologia nominis. ibid.
Nomina huic Mensi à varijs Nationibus indita. ibid.
Sub Dianæ tutela fuit. ibid.
Sacra hoc mense Isidi Ægyptij peragebant. ibid.
Officia agriculturæ hoc mense. ibid.
Ratio victus, & tuendæ valetudinis hoc mense. 3
Sacra Iunonis ob mensis tutelam. ibid.
Lapidis inscriptio, vbi Nouembris nomen, dies, & officia recensentur. 4. & 5

Nundinæ.

Mercuriales Nundinæ. 8
Dies Nundinarum. ibid.

O.

S. Oddon.

SAncti Oddonis Eremitæ memoria. 17
Qui de eo Scriptores. ibid.

S. Oldegarius.

Translatio sacrorum pignorum S. Oldegarij Episcopi Barcinonensis. 68
Quid retulerint scriptores. ibid.

Olla.

Ollæ festum apud Athenienses percelebre. 7. & 8.

Ordonius II.

Ordonius II in Ecclesia Legionensi coronatur & inungitur. 96
Ipsius in eadem Epitaphium. ibid.

S. Ouidius.

S. Ouidius fuit Episcopus Braccarensis III. 19
Dies cultus olim & hodiernus. ibid.
Quid Scriptores de eo retulerint. 20
Acta S. Ouidij Episcopi. ibid.
Origo ipsius qualis. ibid.
Eiusdem nobilitas. ibid.
Voluntarium exilium eligit. ibid.
Consulatum respuit. ibid.
De eo Carmen. ibid.
Fidem suscipit. 21
Braccarensem infulam induit. ibid.
Nouem sorores in fide confirmat. ibid.
Moritur. ibid.
Ipsius sepulchrum. ibid.
Miracula patrat. ibid.
An Martyr. ibid.

P.

S. Pamphilus.

SAnctus Panphilus. *vide v.* S. Dominicus.

S. Paramon & CCC. LXXV. socij Martyres.

Menologium & martyrologia. 296
Quo loco passio martyrum. ibid.
Haramorum gens. 297

S. Pascasius.

S. Pascasius *vide V.* S. Arcadius.

S. Paternus.

De eo Martyrologia quid. 109
Territorium Senonense an in Gallia, an in Hispania. ibid.
Quid referant scriptores. ibid.

Paulatus.

Quo tempore obiit Paulatus Episcopus Toletanus. 300

S. Paullillus.

S. Paullillus. *vide V.* S. Arcadius.

S. Paulus.

Sanctus Paulus visitatur à S. Anastasio. 16
Sanctus Sophronius diui Pauli discipulus. 25
S. Paulus Lybisosam venit. 92
Probum ad fidem conuertit. ibid.
S. Pauli fuit discipulus S. Probus. ibid.

S. Pelagius.

Translatio sacrorum Pignorum S. Pelagij. 289
Quid Scriptores. ibid.
Hodie corpus apud Ouetum. 290
De eodem S. Pelagio Carmen. ibid.

S. Pelagius & socij.

Depositio SS. Pelagij, Arsenij & Syluani monachorum. 201
Translationis Dies probatur. ibid.
De iisdem carmen. ibid.

S. Petrus.

Martyrologia de eo quid. 73
Quid referant Scriptores. 74
S. Petri Abbatis Monasterij Moteruelæ acta. ibid.

S. Petrus.

Translatio corporis S. Petri, Episcopi Vxamensis. 141
Quid Martyrologia. ibid.
Item Scriptores. ibid.
Miracula ad eius tumulum. ibid.

S. Petrus.

S. Petri Apostoli fit discipulus S. M. Marcellus Eugenius. 180

S. Petrus.

S. Petri Cymbrensis celebris memoria. 25
Elogium & carmen eiusdem. ibid.
Quid Scriptores. 26
Acta S. Cymbensis Confessoris. ibid.
Origo ipsius. ibid.
Patria. ibid.
Et parentes. ibid.
Eiusdem infantia. ibid.

Iouentus. ibid.
Illius seceſſus. ibid.
Miraculum ab eodem patratum. ibid.
Exercitia illius. 27
Obitus dies mirabiliter reuelatur. ibid.
Moritur. ibid.
Abulam transfertur. ibid.
Collocatur. ibid.
Priuilegijs regum honoratur. ibid.
Ab origine Abulenſis. 28
Quo Anno obijt. ibid.
De eo carmen aliud. ibid.

Phallus.

Phallus quid. 4
Eius formula, materies, & officia remiſſiue. ibid.

S. Philemon.

Quid martyrologia. 246
Scriptores. ibid.
Acta S. Pbilemonis martyris. 247
Origo & fratres. ibid.
Conuerſio. ibid.
Aſiam adijt. ibid.
Coloſſum ſiſtit. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Coronatur. ibid.
Pro S. Philemone carmen. ibid.

Philippus II.

Philippus II. Catholicus tranſlationem eſflagitat S. Eugenij à Rege Carolo IX. Galliarum Chriſtianiſſimo. 210

S. Philotheus.

S. Philotheus. *vide v.* S. Domnicus.

S. Pimenius.

Diuerſus à Pimenio martyre Romano. 19
Quid Scriptores. ibid.
Circa ipſum Luitprandi lapſus. ibid.
Necnon Loayſæ & aliorum. ibid.

Pithœa.

Pithœa ſacra Bacebo, quæ? 6

Præſentatio B. V. Mariæ.

De eo Menologium. 233
Quid Martyrologia. ibid.
Quinam de ea ſcripſerint. ibid.
Feſtum præſentationis abolitum reſtituitur inſtante P. Franciſco de Torres Hiſpano S. I. 237
Maria prima vouit virginitatem. 236
Maria Deo gratias dicere inſtituit. ibid.
Quo tempore hoc feſtum inſtitutum. ib.
Qua ætate fuerit præſentata. 237
An ſola aſcenderit Quindecim gradus Templi. ibid.
Exercitia B. Virginis in Templo. ibid.

S. Primitiuus.

S. Primitiuus *vide v.* S. Facundus.

S. Probus.

S. Probus *vide v.* S. Arcadius.

S. Probus.

Quid Martyrologia de eo. 91. *ſecundò.*
Quid item Scriptores. ibid.
Acta S. Lucij Sabini Probi. 92
Origo illius qualis. ibid.
Officium. ibid.
Hiſpaniam venit. ibid.
S. Paulus Lybiſoſam venit. ibid.
Probum & totam domum conuertit. ibid.
Probus in ſede Rauennatenſi ſufficitur. ib.
Deo efflat animam. 94
Sepulturæ mandatur illius corpus. ibid.
Tranſlatio illius. ibid.
Nominis probatio. ibid.
Diſcipulatus S. Pauli & alia probantur. ibid.
Gubernatoribus munus probatur. ibid.

S. Proſper.

Sub S. Proſperi doctrinis perficitur S. Iocunda. 265

S. Prudentius.

Duo Prudentij Turiaſonenſes Epiſcopi. 160
Acta S. Prudentij huius nominis II. Turiaſonenſis Epiſcopi. ibid.
Eius origo. ibid.
Studia quæ. ibid.
Epiſcopatus. ibid.
Alphonſus Aragoniæ Rex contra Sarracenos bellum mouet. 161
Caſtellum Garrayenſe diœceſis Turiaſonenſis. ibid.
Garrayenſes milites expelluntur. ibid.
Concilium Bituricenſe indicitur. ibid.
Garrayenſium diſcordiam S. Vir refert Epiſcopis. 162
Impium facinus ſacerdotum. ibid.
Miraculum. ibid.
S. Vir Garrayenſibus maledicit. ibid.
Moritur. ibid.
Tumulatur. ibid.
Transfertur. 163

Q.

S. Quartus.

Martyrologia de eo quid. 58
Scriptores. ibid.
Illius acta. ibid.
Fuit Apoſtolorum diſcipulus. ibid.
Hiſpanias peragrat. ibid.
Orientem reuertitur. ibid.
Et Hiſpanias repedat. ibid.
Epiſcopus factus moritur. 59
Annus obitus. ibid.

S. Quiricus.

S. Quiricus.

Quinam de eo scripserint. 230
Acta S. Quirici Episcopi. ibid.
Origo & patria. ibid.
Fit Monachus. ibid.
Abbas eligitur. ibid.
Creatur Episcopus. ibid.
Eius solertia in Episcopatu. 231
Interfuit Concilio Toletano X. ibid.
Fit Pontifex Toletanus. ibid.
Moritur. ibid.
Eius Epitaphium. ibid.
S. Quirici patria quæ? ibid.
Kiricus id est Dominus. ibid.

R.

S. Raymundus.

Sancti Raymundi Confessoris Episcopi Barbastrensis Translatio. 201
Translationis acta MS. Codice. ibid.
Stephanus Episcopus Oscensis occiditur. ibidem.
Gaufridus Episcopus multas reliquias SS. transfert. 202
Dies & annus Translationis. ibid.
Febricitans curatur. ibid.
Item alia. ibid.
Duo milites à vinculis liberantur. ibid.
Cæca Mulier visum recipit. ibid.
Femina muta loquelam obtinuit. ibid.
Item alter mutus sanatur. 203

S. Raymundus Nonnatus.

Quo die obierit. 164
Elogium in Martyrologio Romano apponendum. ibid.
Scriptores nostri. ibid.
Item exteri 165
Acta S. Raymundi Nonnati. ibid.
Origo & parentes. ibid.
Eius Natiuitas admirabilis. ibid.
Mater subito ægrotat & moritur. ibid.
Proles scisso ventre matris extrahitur. 166
Nomen & cognomen suscipit. ibid.
Eius mores adhuc pueri. ibid.
Studia. ibid.
Statum Ecclesiasticum appetit. ibid.
à Patre respuitur & in villulam relegatur. ibid.
Pastoris munus elegit. ibid.
à B. Virgine confortatur. ibid.
Angelus eo absente oues seruat. 167
à Dæmone impetitus victor euasit. ibid.
Gratias pro victoria virgini refert. ibid.
Cuius iussu votum castitatis emisit. ibid.
Et ordinem de Mercede suscepit. ibid.
Exercitia in probationis statu. 168
De eo vaticinium Serapionis Magistri. ibid.
Sacræ Theologiæ addicitur. ibid.
Eius doctrina & sanctitas apud suos. ibid.
Africam transfretat cum magistro. ibid.
Primus procurator Generalis ad Romanam Curiam eligitur. ibid.
Iterum Africam repedat. 169
Obses pro captiuis Algerij remanet. ibid.
Ad mortem damnatur sed parcitur. ibid.
In oris labijs signaculum apponitur, & custoditur in ergastulo. ibid.
In Ecstasim rapitur Christi passionis meditatione. ibid.
Per octo menses in ergastulo iacuit. 170
Diaconus Cardinalis Eligitur à Gregorio IX. ibid.
Barcinonem reuertitur & munia regulæ explet. ibid.
Miraculis claret. 171
Nobilem vxoricidium se fecisse fatentem, ab errore extrahit. ibid.
Vaticinium S. Viri completum. ibid.
Aduocatus aduersus calumnias. ibid.
Contagium à Catalonia explodit. ibid.
Necnon ex Tolosatum in Gallia terminis. ibid.
Pauperibus fuit ex corde compatiens. 172
Purpuratum galerum pauperi porrigit. ib.
In Ecstasim raptus pro galero coronam à Christo recipit. ibid.
Cephalalgiam medetur. ibid.
Pontifex Romam B. Virum aduocat. ibid.
Cardonæ læthali morbo infirmatur ibid.
Communionem de manu Christi suscipit. ibid.
Deo spiritum reddidit. 173
Contentio circa locum sepulturæ. ibid.
Miraculose in Ecclesia S. Nicolai tumulatur. ibid.
Lampades accensæ contra ventum perdurant. ibid.
Cymbala nullo pulsante dum transit sonant. ibid.
Elogium Gregorij IX. Papæ de sancto Viro. ibid.
Miraculorum infinitus numerus. 174
Monasterium in loco sepulturæ construitur. ibid.
Nolasco diem obitus prædicit. ibid.
Sterilibus & parturientibus auxiliatur. ib.
Bulla Vrbani VIII. Papæ pro officio & Missa in ordine recitandis. ibid.
Nomen S. Viri apponi iussum in Mart. Romano. 175

Breue Alexandri VII. Papæ pro officio in Ecclesia S. Eustachij de Vrbe. ibid.
Aliud quo Indulgentias concessit interessentibus collocationi imaginis B. Viri. 176.
Eius Epitaphium. ibid.
An Canonizatus, & à quo. 177
Benedicti XIII. acta ante excommunicationem valida. ibid.
Vrbani VIII. Breui approbatur. ibid.
Et S. D. N. D. Alexandri VII. Bulla. ibid.
Cardinalis Vrsinus collocat B. Viri imaginem Romæ. ibid.

Reccaredus.

Reccardi virtutes, & regis Leouigildi successor. 38
Aduersus facinorosos eius sententia. 40

Recesuinthus.

Recesuinthum regem inunxit & coronauit S. Eugenius huius nominis III. Episcopus Toletanus. 153

Rhegium.

Ciuitas Episcopalis antiqua Galliæ Togatæ. 266
Eiusdem vrbis situs. ibid.
Cui principi subiecta. ibid.
Quale nomen eius hodieruum. ibid.
Eius munimen. ibid.
Situs amœnus. ibid.

S. Rufus.

Quid de eo Martyrologia. 238
Qui de ipso scripserint. ibid.
Acta S. Rufi Episcopi. ibid.
Origo eius. ibid.
Patria. ibid.
Nobilitas, ibid.
Pater Hierosolymam adijt. ibid.
Rufus adhæret Paulo. 239
Episcopus ordinatur. ibid.
Moritur. ibid.
An Episcopus Thebarum. ibid.

S.

Sarion.

Oppidum vetustum Hispaniæ. 297
Quo nomine à Mauris vocetur. ibid.
Quodnam eius nomen hidiernum. ibid.
Illius situs. ibid.
Quinam de eo scripserint. ibid.

S. Saturninus.

Quo tempore Præsulatum accepit, & martyrium consummauit. 291
S. Saturnini facinora. 292
Origo & parentes. ibid.
S. Petro adhæsit. ibid.
Gallias pergit. 293
Ad Carcassonam comprehenditur. ibid.
Liberatur & Tolosam deuenit. ibid.
Honestum in Hispania dimisit. ibid.
Elusenses Christo adijcit. ibid.
Pampiloniam Hispaniæ pergit. ibid.
Vbi plurimos ad fidem conuertit. ibid.
Inde Toletum migrat. 294
Tolosam reuertitur. ibid.
Simulachra eius aduentu mutescunt. ibid.
Gentilium cohors remedium quærit. ibid.
In varias discinditur sententias. ibid.
Contra Antistitem vota prosiliunt. ibid.
à Turbâ in Capitolium attrahitur. ibid.
Coronatur. ibid.
Sepelitur. 295
Corpus transfertur. ibid.
Pro eodem hymnus. ibid.
An Episcopus Toletanus. 296
An caput in territorio Vrgellensi. ibid.
An ciuis Oscensis an Cantabrensis. ibid.

S. Saturninus Romanus.

Quid Martyrologia & scriptores. 297
Acta ex Ferrario. ibid.
Lipsana in Hispania. ibid.

Scea.

Scea vrbs Gallæciæ. 271
Tempore Gothorum quo nomine vocitabatur. ibid.
Quale nomen eius hodiernum. ibid.
Fluuius eiusdem nominis illam præterfluit. ibid.
Cui ditioni subiaceat. ibid.
Diplomatis eius auctographum visitur in cœnobio S. Claudij Cistercienfium super Auia-ripas. ibid.

S. Sebaldus.

Quid retulerint de eo Scriptores. 268

Semidei.

Semideis & heroibus litatio, 10

Serapio.

Serapionis vaticinium de S. Raymundo Nonnato. 168

Seruilius.

Seruilij Tullij Romanorum Regis triumphus. 9

Serui.

Serui liberalibus conuiuijs excipi soliti in sacris Anthesterijs. 3
Serui Cares vocati. ibid.

S. Seuerus, huius nominis I.

Duo apud Barcinonenses Seueri Episcopi. 69
Quid de eo Scriptores. ibid.
Acta S. Seueri huius nominis I. ibid.

Origo

Origo & patria. ibid.
Illius Episcopatus. ibid.
Exercitia. 70
Daciani edicta. ibid.
Coronatur. ibid.

S. Seuerus, huius nominis II.

Martyrologia & Scriptores quid de eo. 70
Acta S. Seueri huius nominis II. ibid.
Origo. ibid.
Ipsius sedes. ibid.
Barcinonem deserit. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Coronatur. 71
Corporis Translatio. ibid.
Error scriptorum detegitur. ibid.
Pro S. Seuero huius II. hymnus. ibid.
An fuerit vxoratus. 73
Quo anno coronatur. ibid.

S. Siluanus.

S. Siluanus *vide v.* S. Domninus.

Simon Magus.

Simonis Magi fit Discipulus S. M. Marcellus Eugenius. 180

S. Simplicius.

S. Simplicius *vide v.* S. Castorius

S. Sophronius.

De eo Scriptores. 25
Fuit discipulus S. Pauli. ibid.
Fuit Pampilonensis ciuis. ibid.

Soteria.

Soteria sacra apud Græcos. 5
Causa institutionis. ibid.
Dies & nomen. ibid.

S. Spinella.

Kalendaria. quid. 44
Quid de ea Scriptores. ibid.
Miraculum ab ipsa patratum. ibid.
Quo tempore vixit. 45

S. Stephanus.

S. Stephanus *vide v.* S. Honorius.

Stephanus.

Stephanus Episcopus Oscensis occiditur. 201

Sunna.

Episcopi Sunnæ Arriani mores & forma. 32
Aduersus S. Maussonam obgannit. ibid.
Sunnæ & S. Maussonæ disputationis series 33
Sunna conuictus obmutuit. ibid.
Eiusdem pertinacia. ibid.
Sunnæ Episcopi responsio. 40
Occidere S. Virum meditatur. 38

Sus.

Sus veneri inuisus propter Adonis necem. 6

S. Siluanus.

S. Syluanus *vide v.* S. Pelagius

S. Symphorianus.

S. Symphorianus. *vide v.* Castorius.

T.

Taurus.

Tauri sideris ortus. 9

Ternouena.

Ternouena sacra, quæ. 4
Eorum ritus. ibid.

S. Theodorus.

Quid de eo Scriptores. 96
S. Theodori acta. ibid.
Illius tumulus. ibid.

S. Theotimus.

S. Theotimus. *vide v.* S. Domninus.

S. Timotheus.

S. Timotheus. *vide v.* S. Domninus.

Triumphus.

Triumphus M. Aquilij Nepotis ex Asia. 7
Tres Consules Romæ de hostibus ouantes, & vberrima in Vrbem spolia deferentes. ibid.

Tubal.

Vrbes in Hispania condidit Tubal. 270
Et maximè in Gallæcia. 271

S. Turibius.

Qua die S. Turibij festiuitas. 103
Quid de eo Scriptores referant. ibid.
Acta S. Turibij Episcopi Pallentini. 104
Eiusdem origo. ibid.
Romam adiit. ibid.
Fit Monachus. ibid.
Monasteria construit. ibid.
Montani Episcopi Toletani ad Turibium Epistola. ibid.
Creatur Episcopus. 105
Vrbi maledicit & illa corruit. ibid.
In Cœnobium Lybaniense secessit. ibid.
Moritur. 106
Carmen sepulchrale. ibid.
Origo probatur. ibid.
An Monachus. ibid.
De eodem carmen. ibid.
Pennoto fit satis. 107
Fundat Monasteria. ibid.
An Episcopus Pallentinus ibid.
Maledixit hæreticis Pallentinis. ibid.
Eius secessus. 108

S. Tygrida.

Quæ ista sancta Abatissa. 248
Eius sanctitatem ex Epitaphio depromunt scriptores. ibid.

V.

Vacrila.

VAcrilæ abiuratio hæresis. 41

Valerius.

Valerij Coruini triumphus. 9

Venus.

Veneri suem sacrificare, quid. 6

Veronica.

Huius festiuitatis antiquitas & officiũ. 278

Acta venerabilis Imaginis Faciei Domini nostri Iesu-Christi, quam vulgus Veronicam vocitat. ibid.

Hominum mentes continuo ad se dirigere Deus optat. ibid.

Maxime in his nouissimis tẽporibus, etiam miraculorum interuentu. ibid.

Siccitas in territorio Alicantensi maxima. ibid.

Processione deuotè facta pluit. 279

Gratiæ Deo & eius matri peraguntur. ibid.

Imaginem faciei Domini in aliâ processione deferunt. ibid.

Imago ipsa brachia portantis onerat. ibid.

Et per dextrum oculum lacrymatur. ibid.

Quo miraculo Ciuitas, Clerus, & populus ad processionem confugit. ibid.

F. Franciscus Benedictus prædicat sæpius. ibid.

Cum imagine eleuatur in aëre. 280

Visuntur in aëre aliæ duæ similes imagines. ibid.

Et tunc pluere cœpit. ibid.

Huius S. Imaginis interuentu plura Deus beneficia accolis confert. ibid.

Crux apparet in cœlo dum facies Saluatoris eleuatur. ibid.

Multa alia miracula patrat Dominus. ibid.

Futurum Monasterium construendum prædicitur. 281

Construitur titulo S. Veronicæ. ibid.

Miles à morbo caduco liberatur. ibid.

Multa alia miracula Deus in calamitosos patrat. ibid.

Pro ea multi Hymni. ibid.

Imagines faciei Saluatoris quando cultæ. 284

Quo tempore impressæ. ibid.

Illarum differentia. ibid.

Ex prima plures ectypi non manufacti ibid.

Romæ & Giennij originalia secundæ speciei. ibid.

Qui de hac Veronica scripsere. 285

S. Victoria.

Quæ ista S. Victoria Virgo & Martyr. 94

Quid de ea Scriptores. 95

Circa eam Biuarij lapsus. ibid.

S. Victoria.

S. Victoria S. Acisdi soror. *Vide* S. Aciscius.

S. Victoria.

Hæc S. Victoria diuersa à Voluceensi. 208

Quæ ista ex Dextro. ibid.

De ea epigramma. 209

Dies cultus & agonis. ibid.

Causa martyrij. ibid.

S. Victorius.

Quid de S. Victorio retulerint Scriptores. 90

Tacitæ aliquorum cogitationi circa ipsum respondetur. ibid.

SS. Vitalis & Agricola.

Translatio SS. Vitalis & Agricolæ Martyrum. 64

Quid martyrologia. ibid.

Translatio corporum in Hispanias. 65

Diplomatis clausula Translationem probans. ibid.

Vitalis.

Vitalem fratrem suum ad insulam Pontiam S. Marcellus Eugenius mittit. 182

Voluca.

Ciuitas antiqua Hispaniæ. 95

Quo nomine hodie vocitetur. ibid.

Quibus pareat. ibid.

Vvitericus.

Vviterico Comiti de occidendo Sancto Maussona committitur flagitium. 38

Facinus aggreditur sed Ensis vaginæ hæsit. 39

Diuino impetu commotus omnem rem aperit. ibid.

Quid cum Vviterico egit S. Maussona. 40

S. E. Vxamensis.

Dedicatio S. E. Vxamensis. 232

Restitutionis tempus. ibid.

Quo tempore sedes erecta. ibid.

Z.

S. Zoilus.

S. ZOilus. *Vide V. S.* Ianuarius.

FINIS.

MENSIS
DECEMBRIS
MARTYROLOG.
HISPANVM.

INDEX
SANCTORVM, ET FESTIVITATVM,
Quæ in hoc Menſe DECEMBRIS continentur, per dierum curſum.

I. SANCTVS Euaſius Ep. Tudenſis Mart. *pag.* 312
S. Maxima V. & M. Caurienſis. ibid.
S. Anſani M. Romani Depoſitio. ibid.
SS. Adriani, & Nataliæ MM. Depoſitio. ibid.
Feſtum Dedicationis S. E. Tydenſis. ibid.
II. S. Bibiana V. & M. Romana. 328
S. Franciſcus Xauerius Indiæ Apoſtolus. ibid.
S. Aureliæ M. Romanæ Depoſitio. ibid.
III. S. Anthemius Epiſ. & Socij MM. Nauarræ. 343
S. Mauri M. Romani Depoſitio. ibid.
IV. S. Aſcanius II. Ep. Tarraconenſis. 346
S. Apollinarius M. Calibrienſis. ibid.
V. SS. Criſpilus, & Socij MM. Tarraconenſes. 351
S. Gerardus Ep. Braccarenſis. ibid.
S. Dalmatij Ep. Papienſis Tranſlatio. 352
S. Anaſtaſij M. Romani Depoſitio. ibid.
VI. S. Robertus Abbas Mataplanæ. 362
S. Fortiani M. Depoſitio. ibid.
VII. S. Phara Sanctimonialis Tydenſis 365
Feſtum Patrocinij B. MARIÆ Dei Genitricis. ibid.
VIII. Feſtum Immaculatæ Conceptionis Deiparæ. 377
IX. S. Leocadia V. & M. Toletana. 389
X. S. Melchiades PP. Hiſpanus. 433
S. Eulalia V. & M. Emeritenſis. ibid.
S. Iulia V. & M. Emeritenſis. ibid.
SS. Carpophorus, & Abundus MM. Hiſpalenſes. ibid.
XI. S. Damaſus PP. Hiſpanus. 452
S. Eutychius M. Gaditanus. ibid.
XII. SS. Hermogenes, Donatus, & Socij MM. Emeritenſes. 458
XIII. S. Aubertus Ep. Braccarenſis. 461
S. Felicis M. Depoſitio. ibid.
XIV. SS. Iuſtus, & Abundus MM. Beatienſes. 464
XV. S. Vrbicus Eremita Oſcenſis 472
S. Saturnini M. Romani Depoſitio. ibid.
S. Antonij M. Romani Depoſitio. ibid.
S. Victoris M. Romani Depoſitio. ibid.
XVI. S. Fructuoſi Epiſcop. Braccarenſis Tranſlatio. 475
XVII. S. Olympias Diaconiſſa, Caracenſis. 477
S. Luciæ V. M. Reliquiarum Depoſitio. 478
XVIII. Expectatio Partus B. V. MARIÆ. 383
XIX. S. Adiutor. Ep. Hiſpanus. 486
B. Bernardus Archiep. Toletanus. ibid.
XX. S. Liberatus Ep. Iliberitanus. 488
S. Gregorius Ep. Iliberitanus. 489
S. Iulius M. Guldubenſis. ibid.
B. Adaura Vidua Salenſis. ibid.
S. Dominicus Abbas Silenſis. ibid.

Index Festorum Decembris.

XXI. S. Amasuindus Abbas Malacitanus. 521
S. Isidori Ep. Hispalensis Translatio. 522
B. Ioannis de Mata Trinitariorum ordinis Institutoris Commemoratio. ibid.
XXII. S. Flauianus M. Romanus. 564
S Honorati M. Romani Depositio. ibid
XXIII. S. Victoria V. & M. Turbulana. 567
S. Vincilla Abbas Auriensis. ibid.
B. Nicolaus Factor, Valentinus. ibid.
S. Victoriæ V. M. Romanæ Depositio. ibid.
XXIV. S. Delphinus, Pampilonensis. 575
XXV. Natiuitas D. N. Iesu-Christi. 578
SS. Trium Pastorum Translatio. ib.
S. Narcissus M. Cordubensis. ibid.
S. Bonitus II. Ep. Toletanus. ibid.
S. Eugeniæ V. M. Romanæ Translatio. ibid.
S. Eugeniæ M. Romanæ Depositio. ibid.
XXVI. S. Stephani Prothomartyris Commemoratio. 586
S. Marini M. Translatio. ibid.
S. Stephanus Solitarius Orastrensis. ibid.
XXVII. S. Ioannis Euangelistæ Commemoratio. 591
S. Aluitus Ep. Legionensis. 592
S. Fabianæ V. M. Romanæ Depositio. ibid.
XXVIII. SS. Innocentium Commemoratio. 597
S. Antonius Abbas Lerinensis. ibid.
XXIX. S. Crescens Episc. Carthaginensis. 604
S. Guntericus Ep. Toletanus ibid.
S. Calixti M. Romani Depositio. ib.
S. Bonifacij Martyris Depositio. ib.
XXX. S. Iacobi Apostoli Translatio 609
SS. Exuperantij, & Marcelli MM. aliquot Reliquiarum Translatio. ib.
XXXI. S. Honoratus Ep. Toletanus. 621
S. Wistremirus Ep. Toletanus. ibid.
S. Columba V. M. Senonensis. ibid.

INDEX

INDEX.

NOMINVM SANCTORVM, Quorum ACTA in hoc Menſe DECEMBRIS, exprimuntur, Alphabeticè.

A.

ABVNDIVS Martyr Hiſpalenſis. pag 433
Abundus Martyr Beatienſis. 464
Adrianus Martyr Romanus. 312
Adiutor Epiſcopus Hiſpanus. 486
Aluitus Epiſcopus Legionenſis. 592
Amaſuindus Abbas Malacitanus. 521
Anthemius Epiſcopus Martyr. 343
Anaſtaſius Martyr Romanus. 352
Anſanus Martyr Senenſis. 312
Antonius Martyr Romanus. 472
Antonius Hiſpanus, Abbas Lerinenſis. 597
Appollinarius M. Calabrienſis. 346
Aſcanius II. Tarraconenſis Epiſcopus. 346
Aurelia M. Romana. 328
Autbertus Braccarenſis Epiſcopus. 461

B.

Bernardus Toletanus Antiſtes. 486
Bibiana Hiſpalenſis, V. M. Rom. 328
Bonifacius M. Romanus. 604
Bonitus II. Toletanus Epiſcopus. 578

C.

Calixtus Martyr Romanus. 604
Carpophorus M. Hiſpalenſis. 433
Columba V. & M. Senonenſis. 621
Creſcens Carthagiois Afric. Epiſcopus. 604
Criſpilus M. Tarraconenſis. 351

D.

Dalmatius Papienſis Epiſcopus. 352
Damaſus PP. Hiſpaous. 452
Dedicatio S. E. Tydenſis. 312
Delphinus Pampilonenſis, Ep. Burdigal. 575
Dominicus Abbas Silenſis. 489
Donatus M. Emeritenſis. 458

E.

Eugenia V. & M. Romana. 578
Eugenia V. & M Romana. ibid.
Eulalia V. & M. Emeritenſis. 433
Euaſius M. Tudenſis Epiſcopus. 312
Eutychius M. Gaditanus. 452
Expectatio Partus B. V. Mariæ. 483
Exuperantius M. Romanus. 609

F.

Fabiana V. M. Romana. 592
Felix Martyr Tarraconenſis. 461
Felix Martyr Romanus. ibid.
Feſtum Patrocinij B. V. MARIÆ. 365
Feſtum Conceptionis Deiparæ ipſius. 377
Feſtum Expectationis eiuſdem. 483
Flauianus Hiſpalenſis, M. Roman. 564
Fortianus Martyr. 362
Franciſcus Xauerius Indiæ Apoſtolus. 328
Fructuoſi Braccarenſis Epiſcopi Tranſlatio. 475

G.

Gerardus Braccarenſis Epiſcopus. 351
Gratus M. Tarraconenſis. ibid.
Gregorius Epiſcopus Iliberitanus. 489
Guntericus Toletanus Epiſcopus. 604

H.

Hermogenes M. Emeritenſis. 458
Honoratus M. Romanus. 564
Honoratus Toletanus Epiſcopus. 621

I.

Iacobi Paſtoris Tranſlatio. 578
IACOBI Apoſtoli Tranſlatio. 609
Ildaura Vidua Salenſis. 489
Innocentium Commemoratio. 597
Ioannis de Mara Commemoratio. 522
Ioannis Euangeliſtæ Commemoratio. 591
Ioſephi Paſtoris Tranſlatio. 578
Iſaaci Paſtoris Tranſlatio. ibid.
Iſidori Ep. Hiſpalenſ. Tranſlatio. 522
Iulia V. & M. Emeritenſis. 433
Iulianus M. Tarraconenſis. 351
Iulius M. Geldubenſis. 489
Iuſtus M. Beatienſis. 464

L.

Luciæ V. & M. Commemoratio. 478
Leocadia V. & M. Toletana. 389
Liberatus Iliberitanus Epiſcopus. 488

M.

Marcellus M. Romanus. 609
Marinus M. Romanus. 586
Maurus M. Romaous. 343

Index Festorum Decembri.

Maxima V. & M. Cauricensis. 312
Melchiades PP. Hispanus. 433

N.

Nataliæ M. Translatio. 312
Natiuitas D. N. Iesu-Christi. 578
Narcissus M. Cordubensis. ibid.
Nicolaus Factor Valentinus. 567

O.

Olympias Diaconissa, Caracensis. 477

P.

Phara Sanctimonialis Tydensis. 365
Potamia M. Tarraconensis. 351

R.

Robertus Abbas Mataplanensis. 362

S.

Saturninus M. Romanus. 472
Stephani Prothomart. Commemoratio. 586
Stephanus Solitarius Orastrensis. ibid.

T.

Translatio Trium Pastorum. 578
Translatio S. Ansani M. Senensis. ibid.
Translatio SS. Adriani, & Nataliæ. 312
Translatio S. Dalmatij Ep. Papiensis. 352
Translatio S. Felicis Martyris. 461
Translatio S. Fructuosi Episcopi Braccarensis. 475
Translatio S. Isidori Hispalens Ep. 522
Translatio S. Eugeniæ V.M. Romanæ. 578
Translatio Corporis S. IACOBI Maioris, Hispaniarum Apostoli. 609

V.

Victor Martyr Romanus. 472
Victoria V. & M. Turbulana. 567
Victoria M. Romana. ibid.
Vintilla Abbas Auriensis. 567
Vrbicus Eremita Oscensis. 472
Wistremirus Episcopus Toletanus. 621

INDEX

INDEX

Chorographicus Sanctorum, & Festiuitatum, huius DECEMBRIS Mensis.

AMPHITRIA.
SANCTVS Gregorius Episcopus Illiberitanus Confessor. 489
AVRIA.
S. Vintilla Eremita Confessor. 567
AVSA.
S. Fortianus Martyr. 362
BRACCARA.
S. Gerardus Ep. Confessor. 351
S. Autbertus Ep. Confessor. 461
BARCINO.
S. Bonifacius Martyr Romanus. 604
BEATIA.
SS. Iustus, & Abundius Martyres. 464
BLETISSA.
SS. Trium Pastorum Betheelemiticorum Depositio. 578
CALIABRIA.
S. Apollinaris Martyr. 346
CARACA.
S. Olympias Diaconissa Constantinopolitana. 477
CASARA.
S. Euasius Ep. Tydensis, Martyr. 312
CASTRA-IVLIA.
SS. Hermogenes, Donatus, & Socij Martyres. 458
CAVRIA.
S. Maxima Virgo, & Martyr. 312
COMPOSTELLA.
S. Fructuosi Episcopi Braccarensis Translatio. 475
S. Crescens Episcopus Carthaginis Africæ. 604
S. IACOBI Apostoli Hispaniarum Translatio. 609
CORDVBA.
S. Narcissus Martyr. 578
EMERITA.
S. Eulalia Virgo, & Martyr. 433
S. Iulia Virgo, & Martyr. ibid.
SS. Hermogenes, & Socij Martyres. 458
EMPVRIÆ.
S. Damasi Hispani Pont. Max. Festum. 452
EXEA ARAGONIÆ.
S. Stephanus Solitarius Orestrensis. 586
GADIR.
S. Eutychius Martyr, Gaditanus Miles. 452
GELDVBA.
S. Iulius Martyr Geldubensis. 489
GERVNDA.
S. Dalmatius Ep. Papiensis. 352
GRANATA.
S. Anastasius Martyr Romanus. 352
S. Liberatus Ep. Illiberitanus. 488
S. Gregorius Ep. Illiberitanus. 489
HISPALIS.
S. Bibiana Hispalensis, V. & M. 328
SS. Carpophorus Ep. & Abundius Martyres. 433
S. Flauianus Hispalensis, Martyr. 564
S. Calixtus Martyr Romanus. 604
HISPANIA.
Festum Conceptionis Dei-Genitricis. 377
S. Melchiades Hispanus, Pont. Max. 433
S. Damasus Hispanus, Pont. Max. 452
Festum Expectationis B. V. Mariæ. 483
S. Adiutor Hispanus, Ep. Beneuentanus. 486
B. Ioannes de Mata Trinitariorum Institutor. 522
Natiuitas D. N. IESV-CHRISTI. 578
S. Stephani Prothomartyris Commemoratio. 586
S. Ioannis Euangelistæ Commemoratio. 591
SS. Innocentium Commemoratio. 597
S. Antonius Hispanus, Lerinensis Abbas. ibid.
S. IACOBI Apostoli Hispanorum Translatio. 609
IGEDITANIA.
S. Damasi PP. Hispani Festum. 452
ILIBERIS.
S. Liberatus Episcopus Confessor. 488
S. Gregorius Episcopus Confessor. 489
LEGIO.
S. Isidori Ep. Hispalensis Translatio. 522
S. Aluitus Episcopus Confessor. 591
MALACA.
S. Amasuindus Abbas, Confessor. 521

MANTVA

MANTVA CARPETANIÆ.
S. Damasi PP. Hispani, Festum. 452
MONASTERIA.
Aniagense : SS. Exuperantius, & Marcellus MM. 609
Cœlanouense : S. Ildaora Vidua. 489
Chellense : S. Felix Martyr. 461
Eslocense : SS. Adrianus, & Natalia MM. 312
Exiliense : S. Dominicus Abbas. 489
Lerinense : S. Antonius Abbas. 597
Mataplanæ : S. Robertus Abbas. 362
Naxarense : S. Eugenia V. & M. 578
Saliciense : S. Aurelia V. & M. 328
Scurialense : S. Marinus M. 586
Syluense : S. Amasuindus Abbas. 521
Gerundense : S. Dalmatius Episcopus. 352
NAVARRA.
S. Franciscus Xauerius Indiæ Apostolus. 328
S. Anthemius Ep. Martyr. 343
OSCA.
S. Vrbicus Eremita Confessor. 472
PLACENTIA.
S. Ansanus Martyr Senensis. 312
PAMPILONA.
S. Victor Martyr Romanus. 472
S. Delphinus, Episcopus Burdigalensis. 575
SOLANA.
S. Honoratus Martyr Romanus. 621
S. Eugenia V. & M. Romana. 578
TARRACO.
S. Ascanius II. Episcopus Confessor. 346
SS. Crispilus, & Socij Martyres. 351
S. Damasi PP. Hispani Festum. 452
TOLETVM.
Festum Patrociuij B. V. MARIÆ. 365
S. Leocadia Virgo, & Martyr. 389
S. Luciæ V. & M. Festum. 478
B. Bernardus Archiepiscopus I. 486
S. Victoria V. & M. Romana. 567
S. Bonitus II. Episcopus Confessor. 578
S. Guntericus Episcopus Confessor. 604
S. Honoratus Episcopus Confessor. 621
S. Wistremirus Episcopus Confessor. 621
S. Delphinus, Minister Toletanus. 575
TVRBVLA.
S. Victoria V. & M. Turbulana. 567
TVRRIS-IVLIA.
SS. Hermogenes, & Socij Martyres. 458
TYDE.
S. E. Cathedralis Dedicatio. 312
S. Phara Sanctimonialis Virgo. 365
VLYSIPPO.
SS. Adrianus, & Natalia MM. 312
VALENTIA.
S. Maurus Martyr Romanus. 343
B. Nicolaus Factor, Minorida. 567
VBETA.
S. Saturninus M. Romanus. 472
VALLESOLETVM.
S. Antonius Martyr Romanus. 472
VILLA-NOVA Infantium.
S. Fabiana Virgo, & Martyr Romana. 592
VIMARANVM.
S. Damasi PP. Hispani, Festum. 452
ZAMORA.
S. Columba V. & M. Senonensis. 621

DECEMBRIS.

DECEMBER.

VLTIMVM Anni Mensem hunc esse, omnes qui ex IANVARIO initium circuli *Anni* vsualis conscribunt, proculdubio fatentur. Hinc IANVM bicipitem effingunt, quasi alterâ facie sequentém, alterâ præcedentem Annum, qui hoc Mense finitur, conspiciat. Qui verò, ex *Romuli* constitutione, Annum à MARTIO exordium sumere contendunt, hunc Mensem DECIMVM constituunt, à cuius numero *Nomen*, à cuius calculo *etymon* impositum & ideo DECEMBER vocatus est. Ast si Plutarchi in *Quæst. Roman.q.*19. ex recensione *Buxhorni fol.*14. & aliorum sententiam insequi velimus, etymologiam nominis non à DECIMO. quasi Annus XII. Mensibus à Martio constaret, & hic fuisset DECIMVS, sed quia vltimus Anni, eo quod Annos tantum DECEM Menses haberet, & hinc nomen arripuisse horum opinatio fuerit. Audi Philosophum: *Alij sic tradunt*, DECEMBREM *à* Martio *Mensem esse* DECIMVM. *Ast alij opinantur & affirmant, etiam antiquos Romanos non* XII. *sed* Decem *Mensibus Annum compleuisse, quorum nonnulli plures* XXX. *Diebus haberent.* Sed ipse hocce commentum prolixius reprobat. Quidquid fuerit, semper hoc nomine Mensis iste compellatus fuit & est, àbsque mutatione; nisi tempore Imperatoris *Commodi*, cuius æuo adulatio seruilis Mensem istum AMAZONIVM vocitauit, vt Imperatori, qui Martiam concubinam diligebat, & veste *Amazonica* depictam haberet, & ipse hac causâ habitum etiam *Amazonum* more induebat, blandirentur, vt Lampridius in *Commod.* fatetur.

Nomen.

Aliorum opinatio.

Amazonius dictus, & quare?

VARIO Dierum calculo diuersis temporibus fuit ampliatus, aut diminutus Mensis iste; Nam Romulus XXX. Dies; Numa Pompilius XXIX. Iulius verò Cæsar XXXI. adsignauit, quos adhuc retinet: eumque sub *Vestæ* Deorum Matris tutela reposoit, vt ex Macrobio *lib.*1.*Saturnal. c.*7. referunt Rosinus, Gyraldus, & alij, & patet ex *Kalendar. Rustico.* apud Reusnerum in *Diar. Eccles.* hac serie:

Vesta Tutela.

Inscriptio Rustica marmore incisa.

MENSIS
DECEMBER.
DIES XXXI.
NON. QVINT.
DIES. HOR. IX.
NOX. HOR. XV.
SOL. SAGIT.
TVTEL. VESTÆ.
HIEMPS. INITM.
SIVE TROPÆ.
CHIMERIN.
VINEAS STERC.
FABA ERENTES
MATERIAS
DEICIENTES.
OLIVA LEGENT.
ITEM VENANT.
SATVRNALIA.

Nomina à Nationibus variis indita.

MENSIS igitur huiusmodi varias à Nationibus, prout vniuiusque idiomata sunt, *Nomenclaturas* accepit, quod de more hîc subiungere non grauabor. Itaque DECEMBREM vocitant Hebræi CISLEV; Syri CANVM I. Chaldæi, & Ægyptij TYBI, Abissini CHIACH; Athenienses ΠΟΣΕΙΔΕΟΝ; Macedones ΑΠΕΛΛΑΙΟΣ; Cypri ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ Persæ DI; Arabes, & Sarraceni DVLHAGIAS Karolinij HEILIGMONAT; Fasti Veteres Germanici BINTERMONAT; Alemani CHRISMONAT; Belgici BINTERMAENT; Cymbri HOERRMAANET; Itali DICEMBRE; Hispani DICIEMBRE; Galli DECEMBRE, & Angli THEMONETH DECEMBER. Alia ab alijs Nationibus indita nomina suppressimus, ne prolixam periodum subiungamus.

Officia, & opera.

HVIVS quoque Mensis Opera, & officia quibus ad vitæ huiusmodi solatium vtebantur prisci illi antiqui Philosophi, & Heroes, describit magnus Ausonius Gallus *Edyl.* 10. hisce carminibus.

Annua sulcata coniecta & semina terra
Pascit Hyems: pluuio de Ioue cuncta madent.
Aurea nunc reuocet Saturni festa DECEMBER:
Nunc tibi cum Domino ludere Verna licet.

Rustica opera.

Eadem prosequitur *Henricus Ranzouius*, sed magis ad Agriculturam, & rem rusticam accommodata, cuius carmina Elias Reusnerus in calce sui *Diary Ecclesiastici, & Prophani* compulsauit huiusmodi:

In Niue persequitur vestigia pressa ferarum,
Abluit, & calidâ membra DECEMBER *aquâ.*
Adfert Solstitium, celebrat cunabula CHRISTI:
Et iugulat porcos, tribula dura ferit.

Ratio victus.

Sed ad *Rationem victus*, ad humanam valetudinem conseruandam, hoc Mense aliqua permisit, aliqua prohibuit peragenda, & temporis ratio, & Physicorum, seu Medicorum auctoritas. Hinc *Nathan Chytraus* apud Reusnerum supra, hæc faciendа præsenti Mense permittit:

Cum sudare laua ieiunus Mense DECEMBRI:
Ante focum calidis vtere: membra moue.
Defende & frigus cerebro: capitisque cruore
Vena fluat: spiret cynnama grata calix.

Omnia

Omnia hæc à *Chytræo* recensita in præcedenti Epigrammate *Ioachimus Camerarius*, apud eundem Reusnerum, æquali carmine præscripsit quod omittimus, ne eadem transcribere videremur. Sed quia congruum, vt hic quoque Nostratum symbola in huiusmodi ratione delibemus, audi ex *Breuiario Dertosano* vetusto de Anno Domini M. D. XLVII. Carmen, quo medicinalis regula sanitatis præscribitur:

Sanæ sunt membris res calidæ Mense DECEMBRIS:
Frigus vitetur: capitalis vena secetur.
Lotio sit rara: & vasis potatio chara.
Sit tepidus potus frigori contrarie totus.

OEconomicam Agricolarum dispensationem, & hortorum sationem, ad Anni sequentis commodum, & prouectum etiam descriptam perlegimus in alio Antiquo *Breuiario S. E. Segobiensis*, edito ad Annum Domini M. D. XXVII. Venetijs, characteribus vetustis, vbi hæc Carmina. *Agricultura œconomica.*

Vultque focum assiduum genitalis habêre DECEMBER,
Tunc piger & pernas sine cura Bacchus amicat.
Frumenti sacio est; lactuca serenda, irridicas;
Et palos facias; corbos quoque condi Echinos.

In *Breuiario Romano* Cardinalis D. *Ioannis de Quiñones* eadem carmina, ac in *Dertosano* reperiuntur, & quæ in *Segobiensi* in *Sigenensi* vetusto, & *Burgensi* MS. apud me. Quibus sic finitis FASTI, & FESTA Romanorum, Ægyptiorum, & Græcorum à Nobis subiungenda sunt, vt omnibus faciamus satis ex superiorum instituto.

KAL. DECEMBRIS, id est, Dies I. Quo reïterabatur Festum apud Romanos FORTVNÆ MVLIEBRIS, de quo & Nos diximus ad amussim supr. *Tom. 4. in Prolegomen. Mensis Iulij Die XIV. fol 6.* Causa huius repetitionis ex *Veter. Kalend* ea præscribitur, scilicet, quod hoc die, bello sublato, festum ad *Pridie Nonas Quintilis* translatum est. I. *Repetitio Fortunæ Muliebris.*

APVD *Græcos* quoque hoc die POSSIDONÆA festa peragebantur: quibus certamen Palladis, & Neptuni de Trezeniorum regione agitatum, varijs formulis & mysterijs gentilibus repræsentabatur, vt populis leuamen, & ciuibus delectamentum pareret. Sic Lilius Gyraldus de *Dijs Gent. Syntagm. 5. fol. 216.* *Possidonæa festa quæ.*

IV. NON. DECEMBRIS, id est, Dies II. Alter Romanis, in *Vetusto Kalendario Astronomico*, Canis occasum inuenio, apud Reusnerum. Manilius in *Astronom lib. 1.* Hoc videtur innuere cùm de *Canicula* agens prosequitur: II. *Caniculæ occasus.*

Subsequitur rapido contenta Canicula *cursu,*
Quâ nullum terris violentius aduenit Astrum.
Nec grauius cedit, nec horrens frigore, surgit:
Sic in vtrumque mouet Mundum, & contraria reddit.

Hoc est cùm oritur præ nimio calore, cùm occidit præ nimio frigore, vt interpretatur Iosephus Scaliger in *Notat. ad Manil fol. 56.* qui aduersus Centuriatorem inuehitur.

III. NON. DECEMBRIS, id est, Dies III. Celebris Romæ ob Q. *Marci* Proconsulis triumphum de Liguribus Anno Vrbis conditæ DC. XXXVI. vt Reusnerus *Diar. Eccles. fol. 180.* Masculus *fol. 536.* notant. Item hoc ipso Die apud *Græcos* maxime *Athenienses* celebris, & famigerata erat festiuitas *Minerualium* quibus Mineruæ Deæ Athenienfium, & Græcorum tutelari sacra peragebantur, de quibus alibi plurima me subiunxisse recordor, ideo repetere prolixum. III. *Triumphus de Liguribus.*

PRIDIE NON. DECEMBRIS, id est, Dies IV. Quo veteres illi Ethnici

IV. MERCVRIO QVADRATO indulgebant. Sed quæ isthæc imago? Alexander ab Alexandro *Dier. Genial. lib. 3. c. 18. & lib. 4. c. 12.* asserit: Quod Græci imaginem Mercurij effigiabant, capite, solùm affecto, & Quadrato statu. De quo videndus Macrobius *lib. 1. Saturnal. cap. 19.* Pausanias *Tom. 2. lib. 8. c. 289.* Sed nunc huius imaginis partes perscrutemur. *Quare solo capite?* Idem Macrobius debitum soluat *d. c. 19.* inquiens: *Quæ figura significat solem Mundi esse caput, & rerum satorem, omnemque vim eius non in quodam diuisorum ministerio membrorum, sed in sola mente consistere, cuius sedes in capite est.* Ast cùm Mercurio tribuatur scientiarum apex, hinc caput effingitur sine membris. Sed quare *sine manibus?* Quia sapiens, & doctus sermo omnia quæque illustria sine manibus conficit. Adsit *Festus*, qui Mercurium *Cyllenium* vocitat, eo quòd solâ doctrinâ omnem sermonem coagulet, absque manuum adiutorio. Hinc qui sapientia fulgent, & doctrina eminent, nec manibus fruuntur κυλλοὶ vocitantur. Ex hac ratione lucem nouam accipiet consuetudo illa priscorum Gentilium, qui statuam *Mercurij* truncam in triuijs effigiabant, de qua *Andreas Alciatus* sequens concinnauit *Emblema*, quo Mercurius supra lapidum aceruum truncus depingitur, his versibus:

Mercurius Quadratus quis?

Quare sine membris?

Quare sine manibus?

In Triuio mons est lapidum: supereminet illi
Trunca *Dei effigies, pectore facta tenus.*
Mercurij est igitur tumulus. Suspende Viator
Serta Deo, rectum qui tibi monstret iter.

Alciati emblema explicatur.

Cùm igitur hæc *Mercurij* effigies trunca ad viatorum doctrinam, & viarum demonstrationem fuisset in Triuijs apposita, meritò, & consulto prisci illi Gentiles truncam, & sine manibus effinxere, ratione superius recensitâ, scilicet quia doctus, & magister sine manibus, solo luculento docet ignorantes eloquio. Sed quare QVADRATO lapide hæc Mercurij Imago superposita? Suidas *verb.* Ερμαῖος λόφος. singularem rationem assignat, scilicet, quia in Mercurio veritatis sermo præfigitur, qui cùm semper consistat, nec vnquam impugnatori cedat; sicut mendax loquela, quæ sæpe mutatur, & aduersanti resistere non valet; ideo illum supra *Quadratum* rationis, veritatis, iustitiæ, & constantiæ firmamentum apposuere Gentiles. Quod etiam innuere videtur Galenus in *Orat. Suasor.* his verbis: *Mercurium, vt orationis parentem, & artium auctorem, in aliam effigiem, quàm Fortunæ effinxerunt tum Pictores, tùm Statuarij. Qui iuuenem formosum, non tamen fucatum, aut comptum, sed natiuâ quadam virtutis specie, vultu hilari, acribus oculis, in basi* Quadrata, *quæ stabilitatis, & firmitatis figura est, effingunt.* Hinc apud Græcos, Plutarchus *de Isid. & Osir.* asserit, Mercurius τετράγωνος à mole illa *Quadrata*, & γαλιαγκῶν, *à truncatis brachijs*, appellatur, & Læuinus Torrentius in *Horat. Schol. lib. 1. Od. 10. Tom. 1. fol. 38.* notauit. Macrobius *d. lib. 1. c. 19.* aliam rationem excogitauit: nam cùm Solem esse Mercurium probare illo capite conetur, & inter Mercurium, & Solem nullum esse discrimen docere satagat, prosequitur: *Supra* Quadratum *marmorem consistere fingunt, ea ratione, quâ &* Tetrachordum *Mercurio creditur attributum, quippe significat hic numerus, vel totidem plagas Mundi, vel Quatuor vices temporum, quibus Annus includitur; vel quòd Duobus æquinoctijs, duobusque solstitijs zodiaci ratio distincta est.* Quidquid fuerit hoc die sacra huic *Quadrato Mercurio* tàm à Romanis, quàm à Græcis fiebant solemni pompâ, vt Alexander ab Alexandro *Dier. Gen. lib. 3. c. 18.* à quo Masculus *n. 4. fol. 537.*

Quare supra Quadratum lapidem?

Ratio I.

Ratio II.

V. NONIS DECEMBRIS, id est, Dies V. Solemnis Romæ olim ob FAVNALIA sacra quibus *Faunis, Syluanis*, & cæteris syluarum Numinibus, hœdo, & vino in pratis, montibus, & syluis extra vrbium, & populorum commercia libabant, & litabant, & Horatius Flacus *lib. 3. Carmin. Od. 18.* προσευκτικὴ panxit.

Faunalia sacra quæ?

Faune

Faune *Nympharum fugientum amator*,
Per meos fineis, & aprica rura
Lenis incedas, abeaſque paruis
Æquus alumnis.
Si tener pleno cadit hædus Anno,
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina cratera: vetus Ara multo
Fumat odore:
Ludit herboſo pecus omne campo,
Cùm tibi NONÆ *redeunt* DECEMBRES*:*
Feſtus in pratis vacat otioſo
Cum boue pagus:
Inter audaces Lupus errat agnos;
Spargit agreſtes tibi ſylua frondes,
Gaudet inuiſam pepuliſſe foſſor
Ter pede terram.

Quibus verbis inſtruimur NONIS huius Menſis ſacrificatum fuiſſe *Faunis Syluanis*, & cæteris huius farinæ Diuis, nec ex hoc falſa erit aſſertio eiuſdem Horatij *lib. 1. Carm. Od.* 4. quâ oriente vere ſacrificatum *Faunis*, illo carmine, differit:

Nunc & in vmbroſis Fauno *decet immolare lucis*,
Seu poſcat agna ſiue malit hædo.

Quia vt notauit Læuinius Torrentius in *Schol ad hunc Verſ. n.* 11. *fol.* 21. & Nos ſupr. *Tom.* 1. *in Proleg. Februar. fol.* 4. tunc tantùm de *Conſtructione Templi Faunis* facta in Inſula Tyberina prope Romam à C. Scribonio, & Gn Domitio Ænobarbo, actum eſt, non verò de plena ſolemnitate ſacrorum, quam hoc die factam apud omnes conuenit, & notant Lilius Gyraldus *Syntagm.* 17. Ioannes Roſinus *Antiquit. Roman. lib. 4. c.* 16. Torrentius *d. Od. 4. n.* 11. Maſculus *n.* 5. *fol.* 537. Tiraquellus ad Alexandr. *Dier. Genial. lib. 4. c.* 12.

Verus horum ſacrorum Dies.

LITABATVR igitur *Faunis*, & *Syluanis*, cæteriſque Montium Numinibus, vino & hædo, vt ex primo textu Horatij colligitur, vel loco hædi agnâ, vt ex ſecundo carmine liquet & *lib. 2. Carm. Od.* 17. vel capro, vt Halicarnaſſeus, abs Torrentio citatus, refert. Sed quæ horum Faunorum Nomina ſciſcitaueris? Audi Guillelmum Stuchium *de Sacrifi. Gent. fol.* 23. *col.* 1. eos proprijs nominibus deſcribentem: *Nemorum, Lucorum, & Syluarum Dij erant* Satyri, Syluani, Fauni, Sileni, Nemeſtrini, Dryades, Faulæ, Feroniæ. Horum vocabula ſeparatim qui ediſcere velit, adeat Philologos, & Mythologos à quibus ſingulorum etymon deprehendet. Illud notandũ erit, quod hæc ſacra FAVNALIA, poſtmodùm creſcente Romani Imperij auctoritate, in Monte Cœlio, & inſula Tyberina, quibus in locis Templa Faunis erant dicata, Mulieres deuotiſſime peragebant, maxime poſt partus editionem; de quo eſt locus inſignis B Auguſtini *de Ciuitat Dei lib. 6. c.* 11. dicentis: *Mulieri poſt partum tres Deos cuſtodes* Varro *commemorat adhiberi, ne* Syluanus *Deus, vel* Faunus *per noctem ingrediatur, & vexet. Eorumque cuſtodum ſignificandorum cauſâ tres homines nocte circuire limina domus; & primò limen ferire ſecure, poſtea pilo, tertio deuerrere ſcopis, vt datis cultura ſignis, Deus* Syluanus *prohibeatur intrare: quia neque arbores caduntur, aut putantur ſine ferro, neque far conficitur ſine pilo, neque fruges coaceruantur ſine ſcopis. Ab his autem tribus rebus, Tres nuncupatos Deos, Intercidonam, à ſecuris interciſione; Pilumnum à pilo; Deuerram à ſcopis, inuenio.* Ioannes Fungerus in *Ætymolog. Latino-Græc. verb.*

Qui Dij ſub Faunorum nomine culti.

Mulieres poſt partum quare Faunis litabant?

Faunus *fol.* 357. pro cœli salubritate, & temperie ad pecoris sanitatem sacrificia hæc instituta contendit, qui etiam de *Faunis* hisce multa congerit.

VI. *Græci Genio Fausto ibant.*

VIII. Idvs Decembris, id est Dies VI. In *Veteribus Kalendarijs* nihil; apud Græcos Genio Favsto litatio erat, vt Elias Reusnerus, & Baptista Masculus *n.6.fol.*537. Insinuant; de quo apud Plutarchum locus est singularis in *Vit. Alcibiad. fol.* 28. vbi hæc verba. *Vnusquisque* Genio, *suo tempore libet, sed* Græci *communi voto* VIII. Eidum Decembris Favsto *libere consueuerunt*. De Genio multa diximus supra.

VII. *Ambrosiaca sacra apud Ionios.*

VII. Idvs Decembris, id est, Dies VII. Romanis ater, Græcis Ægyptiacus, Ionijs celeberrimus ob sacra, & festa Ambrosiaca, quæ *Libero* Patri, seu *Baccho* fiebant, quibus ebrietati indulgebatur, & vtriusque sexus humanum genus vino madidum, & musto plenum Dei simulachrum circumdabat, de quibus videsis Lilium Gyraldum *Syntagm.* 17. *fol.* 681. Guillelmum Stuchium *Antiquit. Conuiuial. lib.*1 *c.*32.*fol.*127. Quæ apud Latinos Liberalia postmodum dicta sunt, vt testis est Ioannes Fungerus in *Etymolog. Latino-Græc. verb. Ambrosia. fol.*47.

VIII. *Triumphus ex Sardinia.*

VI. Idvs Decembris, id est, VIII. Dies. Apud Romanos famigeratus, & celebris olim, quo L. *Aurelius Orestes* Proconsul ex *Sardinia* Anno Vrbis Conditæ DC. LXXXI. opimis spolijs in Capitolium vectus triumphauit, vt Baptista Masculus *n.* 8.*fol.* 358. & Elias Reusnerus in *Diar. Histor. fol.* 182. testantur.

IX. *Iunoni Mulierum Donaria.*

V. Idvs Decembris, id est, Dies IX. Quo Puellæ, Nuptæ, & Viduæ Matronæ vrbis Romæ, & alibi in Templo *Iunoni* sacro conuenientes ipsi Deæ *donaria* conferebant, vt ex Kalendario referunt Rosinus *lib.*4.*d.c.*16.*fol.*411. Masculus *n.*9. *fol.* 539. Sed cuius rei causa isthæc *donaria Iunoni* à fœminis oblata? Quia Puellis faustum matrimonium; Nuptis felicem partum; Viduis prosperum iter porrigeret, vt ad optatas domos vnaquæque rediret, sic Volfangus Latius de *Rep. Rom. lib.*11.*c.*3. Philippus Beroaldus in *Not. ad Propert. lib.* 2. *Eleg.* 5. Lilius Gyraldus *Syntagm* 3.*fol.*159. Hinc cùm munera offerebant, Deam magnis clamoribus inuocabant, eamque *Interducem, Domiducam, Cinxiam,* & *Vnxiam* nominabant; Quibus ob magnam Religionem per Ivnonem iurare permissum erat, vt Achilles Statius in *Not. ad Tibullum lib.*3.*Eleg.*7. fatetur, ipsius *Tibulli* carminibus fretus, quibus hæc iuramenti consuetudinem in mulieribus proponit, hisce versibus:

Mulieribus per Iunonem iurare permissum.

Et si perque tuos fallax iurauit *ocellos,*
Ivnonem*que suam, perque suam Venerem,*
Nulla fides inerit.

X. *Astronomica obseruatio.*

IV. Idvs Decembris, id est, Dies X. In omnibus *Veteribus Kalendarijs* nihil hoc Die notatur: In prisci seculi *Kalendario Astronomico*, Aquilonis vehemens flatus præscribitur, cœlique caligo tempestatibus exortis enuntiatur. Et optimè, nam ventus iste frigidus, & siccus est, nam flat inter Septentrionem, & ortum Solstitialem, vt inquit Plinius *lib.*2.*c.*47. Cuius vim descripsit Ouidius *lib.*6. *Metamorphos.* ipsum Aquilonem de se loquentem inducens, sic:

Aquilonis venti vehementia.

Apta mihi vis est, qua tristia nubila pello,
Et freta concutio, nodosaque robora verto,
Induroque niues, & terras grandine pulso.
Idem Ego cùm fratres cœlo sum nactus aperto,
Nam mihi campus is est, tanto molimine luctor,
Vt medius nostris concursibus insonet æther,
Exiliantque cauis elisi nubibus ignes.
Idem Ego cùm subij conuexa foramina terræ,

Suppo*s*uique

Supposuique ferox imis mea terra cauernis,
Sollicito Manes, totumque tremoribus Orbem.

AQVILO fuit dictus Ventus iste à vehementissimo volatu, quo instar *Aquila* cœlum velocissime percurrit, de quo videndi Isidorus Noster, & cæteri Etymologicarum rerum Scriptores.

Nomen, & etymon.

III. IDVS DECEMBRIS, id est, Dies XI. In Veteribus Fastis apud Rosinum *d.c.16.fol.411.* AGONALIA sacra designantur, de quibus ipse *d.lib.4.c.5.fol.*348. quæ Nos prætermisimus, vt hoc loco reponeremus. Igitur hæc sacra vt inquit Varro *lib.5. de L.L.* varijs diebus fiebant, qui AGONALES dicti sunt, per quos Rex sacrorum in Regia arietem immolabat, Ita & Ouidius in *Fast.lib.*1. Sequenti Disticho:

XI. *Agonalia sacra quæ*

Vtque ea nunc certa est, ita Rex placare sacrorum
Numina lanigera coniuge debet ouis.

Dicta AGONALIA fuere ex vna ex *Quinque rationibus*, quas Rosinus *d.c.5.fol.*348. coniungit, & carmine descripsit idem Ouidius in *Fastis d.lib.*1. sequentibus carminibus:

Nominis etymon, & ratio.

Quatuor adde dies ductis ex ordine Nonis,
Ianus AGONALI *luce piandus erit.*
Numinis esse potest, succinctus causa Minister, — *Ratio I.*
Hostia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros
Semper AGATNE *rogat, nec nisi iussus agit.*
Pars quia non veniant pecudes, sed agantur ab actu, — *Ratio II.*
Nomen AGONALEM *credit habere diem,*
Pars putat hoc Festum priscis AGONALIA *dictum* — *Ratio III.*
Vna nisi vt proprio litera dempta loco.
Aut qualia prauisos in aqua timet hostia cultros, — *Ratio IV.*
A pecoris lux est ipsa notata metu.
Fac etiam fieri solitis ætate priorum — *Ratio V.*
Nomina de Ludis Græca tulisse diem.
Et prius antiquus dicebat AGONIA *sermo,*
Veraque iudicio est vltima causa meo.

Item hoc die, in alio *Veteri Kalendario Reusneri*, HALCYONIA festa per Dies XIII. peragi consueuisse reperimus, eo quod hisce diebus *Halcyon* auis, satis cognita Nauigantibus, intra Mare super scopulum oua parit, & puellos educit, quo tempore summa tranquillitas in fluctibus apparet. Et licet Martinus Delrius in *Not. ad Senec. in Agamem. Act.4. in Chor.fol.*508 tempus quo *Halcyon* super oua cubet nequaquam certo calculo circumscribat, nam ex Demagora *Septem* dies, ex Philocaro *Nouem*, ex Simonide *Vndecim*, & ex alijs *Quatordecim* præscribat, attamen hoc nihil ad Fastos, quibus XIII. Diebus solemnia agi comperimus De *Halcyon* videndi Aristoteles *Histor. Animal. lib.5.c.8.* Plinius *Histor. Natural. lib.2.c.94. & lib.10.c.32.* Ioannes Ludouicus de la Cerda Magister meus in *Not. ad lib.1. Georgicor. Virgil.* Amicus eruditus D. Ioseph. Pellicer in *Lect. Solenn. ad Fabul. Polyphem. Stant.53.fol.*319. vbi plura congerit.

Halcyonia festa quæ

Hoc etiam die, ex alio *Veteri Kalendario* Masculi *fol.*539. item Romæ SEPTIMONIA sacra peragi conspicimus, & quod olim hoc die, *Septem Montibus*, quos Roma premit, & occupat sacrificia fieri mos erat, vt inquit *Festus*, & *Varro* testatur, quos refert Lilius Gyraldus *Syntagm.17.fol.*685. Quo die vehiculis vti religio

Septimontia sacra quæ

religio erat, cauſam apud Plutarch. in *Quæſt. Roman. q.* 68. ex receenſione Boxhorni *fol.* 46. perleges.

XII.
Fluminia ſacra apud Indos.

PRID. IDVS DECEMBRIS, id eſt, Dies XII. Apud *Indos* ſacra FLVMINIA, quibus Rex cum omni populo ad *Flumen* propinquum accedentes, Dijs ſuis Equos albos, & Tauros nigros, pro Regis, Regni, & populi iucolumitate immolabant: quibus peractis, omnia ſibi deinceps fauſta, ac proſpera futura ſuſpicabantur. Sic *Veter. Kalend. Reuſneri*, & notat Maſculus *n.*12.*fol.*540. ex Alexandro ab Alexandro, quem videas. De Ludis *Laconicis* iam diximus ſupra hoc *Tom.*6. *in Prolegom. Nouembr. Die* 17.*fol.*

XIII.
Curſus Equorum bigalium pro Marte.

IDIBVS DECEMBRIS id eſt. In *Veteribus Kalendarijs* Curſus Equorum Romæ ſignatur, quorum dexter bigæ Marti mactabatur: de quo Alexander ab Alexandro *lib.*3.*Genial. Dier. c.*18.*fol.*281. Sed quo die ſolemnia agerentur contentio eſt inter *Feſtum*, & *Plutarchum*: Nam ille *Idibus Octobris*; iste *Idibus Decembris* fuiſſe contendunt. Tu vide Roſinum *d.lib.*4.*c.*14.*fol.*409.

Triumphus Duplex.

ITEM hic Dies celebris ob triumphos C. *Fabricij Luſcinij* Conſulis de Lucanis, Brutijs, Tarentinis, & Samnitibus ad V. C. Annum CCCC.XLV. & Q. *Pedij Proconſulis* ex Hiſpania, V. C. Anno D. CC. XI. vt ex Polemicis notant Elias Reuſneius in *Diar. Hiſtor. fol.*186. Maſculus *Encom. SS. n.*13 *fol.*540.

XIV.
Brumalia Feſta, quæ?

XIX. KAL. IANVARII, id eſt, Dies XIV. *Decembris*; Ægyptiacus, & atet in *Veter. Kalend.* Reuſneri, & Maſculi, in alio Roſini BRVMALIA feſta deſignantur. De his Lilius Gyraldus *Syntagm.* 8. vbi ex Proclo in *Comment Heſiodi de Re Ruſtic.* contendit, hæc Feſta *Baccho Dionyſio* dicata Menſe Lenæone, qui Noſtro Decembri quadrat, eo quòd βρȣ̃μ۞, Dionyſius fuit dictus. Sed re verâ BRVMALIA dicta ſunt à BRVMA, id eſt, HYEME, quo tempore ſol in Hyeme ſiſtit, & ſolſtitium appellatur Hyemale poſt *Idus Decembris*, quibus breuior dies eſt, ideo Græce Βραχὺ ἦμαρ, vt inquit Fungerus in *Etymolog. Græco Latin. verb.* Bruma *fol.*137. Stuchius de *Antiquit. Conuiuial. lib* 1.*c* 34. Paſſeratius in *Lexic. Lat. verb.* Bruma *Tom.*1. Qui hæc Feſta hoc die apponit. Videſis Cœlium Rodiginium *Antiquar. Lection lib.*28.*c.*25.

XV.
Conſualia feſta remiſſiue.

XVIII. KAL. IANVARII, id eſt, Dies XV. *Decembris*, Veteres Kalendarij, à quibus Maſculus ſupr. *n.*15.*fol.*540. Feſta CONSVALIA Deo Conſo deſignant. Quorum originem, inſtitutum & etymon prolixiùs diximus ſupra *Tom* 4. *in Prolegomen. Menſis Iul. Die XIII. fol.* 5.

XVI.
Auſter Ventus, quis?

XVII. KAL. IANVARII, id eſt, Dies XVI. *Decembris*, In nullo Veterum *Kalendario* deſcribitur aliquid, quod ad ſacrificia, feſta, aut triumphos pertineat. Aſt in priſco *Kalendario Aſtronomico* apud Reuſnerum, AVSTRI venti flatus frigidos hoc die cum aëris obſcuritate exoriri, comperio. Fuit ventus iſte ab exhauriendis aquis dictus, quem Græci Νότον appellitant, eo quod nebuloſus, & humectus ſit. De eo Virgilius *Georg. lib.* 4. Ouidius *lib.*1.*Triſt. Eleg.*4. *&* 10.

XVII.
Saturnalia feſta, quæ?

XVI. KAL. IANVARII, id eſt, Dies XVIII. *Decembris*, quem priſci Gentiles OPTIMVM vocitabant, eo quod illo accedente SATVRNALIA Feſta incipiebant, quibus ad aurei ſeculi imaginem, & morem, quo *Saturnus* vtebatur, nullum erat inter Domiuos, & Seruos diſcrimen, cùm tunc temporis adhuc ſeruitutis hautquaquam nomen fuiſſet auditum, vt Alexander ab Alexandro *Dier. Genial. lib.*22.*c.*22. vbi Tiraquel. Fungerus in *Not. ad Inſtit. lib* 43.*c.*1. Stuchius *Antiquitat. Conuiuial. lib.* 1. *c.*33. ſcriptum liquere. SATVRNALIA igitur Saturno dicata fuere à Romanis, quæ eo nomine vocabant, perque *Septem* dies fieri permiſſum ab *Augusto* iudiciariâ lege inſtituta, cùm antea per Tres dies tantum abſoluerentur, in quibus Domini excipiebant ſeruos liberalibus conuiuijs, ipſimet ſeruilibus fungentes muneribus, quibus libere loqui licebat. Eadem fuiſſe inſtituta vel à *Iano*, vel à Comitibus Herculis, ſeu à *Pelaſgis*, recenſet

A quo inſtituta?

Macrobius *Saturnal. lib.*1 *c.*7. vbi aſſerit, quòd *Ianus*, quem Saturnus agriculturam docuerat, poſt eius obitum, hæc feſta inſtituit. Alij vero ea ordinaſſe affirmat, Comites Herculis, ab ipſo in Italiam relictos, quia Saturnini nomine, ac religioue tuti à latronum incurſionibus fuerant. Alij à Pelaſgis in Delum Inſulam

sulam delatio, ex Apollinis oraculo, Arâ Saturno erectâ, & festum Saturnaliorum constitutum fuit. Philocus verò probat, Cecropem primùm Saturno, & Opi, eeu frugum, ac fructuum repertoribus, Aram in Attica statuisse, eos autem Deos pro Ioue, & Terra coluisse, atque inde instituisse, vt fructibus coactis vescerentur vnà cum seruis, cum quibus patientiam laboris in rure colendo tolerauerant: delectari enim Deum honore seruorum contemplatione laboris. Quæ opinio magis Macrobio arridet. Sed non tantùm hæc festa Romæ fiebant, cum constet Cretenses iisdem vsos nomine *Mercuralium*; Thessali *Peloria*, Athenienses *Anthisteria* vocitent. Apud Græcos ΚΡΟΝΙΑ vocantur, vt L. *Accius* antiquissimus Poëta hisce carminibus testatur:

Varia nomina à Nationibus posita.

Maxima pars gentium Saturno, & maxime Athenæ
Conficiunt sacra, quæ CRONIA *esse iterantur ab illis.*
Cumque dies celebrant per agros, vrbes fere omnes
Exercent epulis læti famulosque procurant
Quisque suos, nostrique itidem, & mos traditus illis
Iste, vt cum Dominis Famuli tum epulentur ibidem.

Apud *Hebræos*, vt multi ex Eruditis suspicantur, hæc festa illa esse *Tabernaculorum* solemnia, quorum est mentio in Sacris literis *Leuit. c.23. v.34.* & Deuteron. *c.16. v.13.* eaque *Scenopegia* vocitari. De quo videndus Fungerus in *Etymolog. Lat Græc.verb.* Saturnus *fol.*1005. Stuchius *Antiquit. Conuiuial. lib.1 d c.33.* vbi prolixe. Cætera quæ ad *Saturnalia* spectant, quia communia, videnda apud Rosinum *d lib.4.c.16.fol.*412.*& fol* 413.

XV. KAL. IANVARII, id est, Dies XVIII. *Decembris*, Athenis celebris ob sacra *Æsculapio* Medicinæ Deo dicata, vt Alexander ad Alexandro *Dier.Genial. lib.3.c.19.* notat, his verbis: *Athenis vero* XVIII. *ipsius Mensis* (Decembris) *die, Æsculapij erant sacra, & festa.* Quod & affirmat Masculus *supr.n.*18 *fol.*541.

XVIII. *Æsculapij festum.*

XIV. KALEND. IANVARII, id est, Dies XIX. *Decembris*, Apud Romanos olim celeberrimus, quia eo incipiebant Saturnalia, donec C. Iulius Cæsar Dictator Annum emendauit, & Decembri duos addidit Dies, ita vt Saturnalia, inciperent Die XVI. quo iam diximus: tunc igitur huic diei instituta OPALIA fuere; quibus OPI Saturni coniugi, per quam Terram significare voluerunt, quia omnes opes humano generi tribuit, sacra peragebant. De eis plura apud Alexandrum *Dier. Genial. lib.1. c.8.* Macrobium Saturnal. *lib 1. c.12.* Lilium Gyraldum *Syntagm.4.* Stuch. de. *Sacrific. Gent.fol.22.* & de *Antiquit. Conuiuial.lib.1. c.33.* Rosinum *d. lib 4 c.16.*

XIX. *Opalia sacra, quæ ?*

XIII. KAL. IANVARII, id est, Dies XX. *Decembris*, Saturnaliorum continuatio, sed formâ dissimili: Nam hoc die sigilla quædam fictilia, quæ ad hoc venalia erant, inter amicos, & cognatos missitabantur, in obsequij, & amoris gratiam. Originis duplicem causam enumerat Macrobius *Saturnal. lib.1. c.10. & 11.* Alteram, nam eùm occiso *Geryone Hercules* victor per Italiam armenta duxisset, & pontem *Sublicium* construxisset, hominum simulachra pro numero sociorum, quos casu peregrinationis amiserat, in fluuium dimisit, vt aqua fœcunda in mare deuecta, pro corporibus defunctorum veluti patrijs sedibus redderentur; & inde vsum talia simulachra fingendi inter sacra mansisse. Alteram, & veriorem ex Pelasgis subiungit, scilicet: Pelasgos, postquam felicior interpretatio capita non viuentium sed fictilia, & φωτὸς æstimationem, non solum hominem sed etiam lumen significare docuisset, cœpisse, Saturno cereos potiùs accendere, & in Sacellum Ditis, Aræ Saturni cohærens OSCILLA quædam pro suis capitibus ferre: ex illo traditum vt cerei *Saturnalibus* missitarentur I & SIGILLA arte ficti'i fingerentur, ac venalia pararentur; quæ homines pro se atque suis piaculum pro Dite Saturno facerent Quæ omnia etiam notarunt Alexander *Dier. Genial. lib 3.c.4.* Rosinus *d. lib. 4.c. 16. fol.*412. Sed hîc notabis, quod *Cereos* istos in Saturnalibus tantum mittebant humiliores potentioribus, qui candelis pauperes, locupletes *ceres* vtebantur. Ita Festus Pompeius

XX. *Sigillariorum festum.*

Oscilla, & Cerei Saturnales.

peius *lib.* 3. *de* quo Martialis Noster *lib.* 10. *Epigram.* 87. lepidissimis his versibus:

Absit CEREVS *aridi clientis:*
Et vani triplices, breuesque mappa,
Expectent gelidi iocos Decembris.

XXI. *Herculis, & Cereris festum.*

XII. KAL. IANVARII, id est, Dies XXI. *Decembris*, Celebris Romæ Duplici festo; Aliud, quo *Herculi, & Cereri per* diem integrum sacrificia fiebant, vt Macrobius Saturnal *lib.* 3. *c.* 11. scribit, his verbis: *Notum autem esse non diffitebere, quòd ad Diem* XII. Kalendas Ianuarias *Herculi, & Cereri faciunt* (sacra) *sue pregnante, panibus, & mulso.* Quod & ex *Veter. Kalend.* notarunt Rosinus *d. lib.* 4. *c.* 16 *fol.* 413. & Masculus *n.* 21. *fol.* 542. Alterum, quod ANGERONIA sacta dicebantur, quæ *Angerona* silentij Deæ peragebantur. Audi Macrobium Saturnal. *lib.* 1. *c.* 10. sic differentem: XII. *verò* (Kal. Ianuar.) Feriæ *suat Diua* Angeroniæ, *cui Pontifices in Sacello Volupia sacrum faciunt.* Sed quare hocce simulachrum in Ara *Volupia* collocatum? Rationem adiecit idem Macrobius ex Masurio: *Quòd qui suos dolores, anxietatesque dissimulant* (erat simulachrum Deæ ore obligato, atque signato) *perueniant patientia beneficia ad maximam voluptatem.* Sed vt quid *Angeronia* sacra instituta? Idem *Macrobius* ex *Iulio Modesto* causam refert: *Quòd scilicet Populus Romanus aliquando morbo, qui* Angina *dicitur, laborans, votum premisit Dea, quo saluto, ab illa epidemia liberatus fuit.* Verrius Flaccus aliter etymon deducit huius Deæ, scilicet quod *angores, ac animorum sollicitudines propitiata depellat.*

Angeronia sacra, quæ? Angerona silentij Dea dicata.

XXII. *Feria Laribus dicata.*

XI. KAL IANVARII, id est, Dies XXII. *Decembris*; Etiam Romanis lætus ob ferias *Laribus* sacratas, *Compitalitiósque Ludos*, ex Veter. Kalend. Quos etiam descripsit Mocrobius *d. c.* 10. hac periodo: XI. *autem* Kalendas (Ianuarij) Feriæ *suat* Laribus *consecrata, quibus Ædem bello Antiochi* Æmilius Regillus *Prator in Campo Martio curandam vouit.* De *Laribus* multa diximus supr. *Tom.* 3. *Prolegomen. Maij Die I. fol.* 2. *&* 3. De *Compitalitijs Ludis* ibidem *fol.* 4. *Die II. Maij.*

XXIII. *Laurentinalia festa.*

X KAL. IANVARII, id est, Dies XXIII. *Decembris*; Ipsis quoque Ciuibus Romanis faustus, ob LAVRENTINALIA sacra, quæ IOVI hoc nomine peragebantur. Macrobius *d. c.* 10. de eis plures opiniones refert quas eruditus legere poterit. Communis est, quod *Feria* huiusmodi, ab *Acca Laurentia* Faustuli vxore, quæ Romulum, & Remum nutriuit, etymon acceperint. Formam sacrorum describit idem *Macrobius* dicens: *Solemne sacrificium eidem* (IOVI) *constitutum quo Dijs* Manibus *per* Flaminem *sacrificaretur*; IOVIque Feriæ, *consecrata, quia existimarunt Antiqui, animas à Ioue dari, & rursus post mortem reddi.* Vide de his Rosinum *d. lib* 4. *c.* 16. *fol.* 413. & cæteros Veterum Kalendariorum scriptores, vbi discrimen inter *Accam Laurentiam* & *Accam Taruntiam* inuenies, quas confundit *Macrobius.*

Causa, & forma.

XXIV. *Iuuenales Ludi qui?*

IX. KAL. IANVARII, id est, Dies XXIV. *Decembris*, Necnon Romanis iuuenibus auspicatissimus, ob Ludos IVVENALES, quos instituisse *Claudium Neronem* fatentur Cornelius Tacitus *Annal. lib* 11. Suetonius in *Neron. c.* 11. *&* 22. Cuius lasciuiam, & luxum sequentes Romani iuuenes in plurimis inciderunt delirijs, Principis fœdum exemplum amplexantes. Nam ij *Ludi* primùm intra domos priuatas, postea in hortis, ac demum in Theatris exercebantur; ita vt more histrionum, vsque ad gestus, modosque haut viriles, infami repræsentatione procederent. Videsis Dionem *lib.* 55. Plinium *lib.* 37. *c.* 2. Læuinum Torrentium in *Sueton. d. c.* 22.

XXV. *Libertas Decembris quod festum?*

VIII KAL. IANVARII, id est, Dies XXV. *Decembris*, Quo eius Mensis LIBERTAS inter Ciues consignabatur Romanos. Nam isti hoc festum celebrabant ludendo, & iocando Domini cum seruis & ancillis. De hac festiuitatis *Libertate.* sunt carmina Iuuenalis *Satyr.* 7. *vers.* 96. & Horatij *lib.* 2. *Satyr.* 7.

——— *Age* Libertate Decembri
Quando ita Maiores voluerunt vtere ——

Videndus

Videndus Athenæus in *Dypnosoph.lib.* 15. Guillelmus Stuchius *Antiquit.Conuinial.lib.1.c.33 fol* 132.

VII. KAL. IANVARII, id est, XXVI. Dies *Decembris*; In veteri Kalendario Reusneri hoc die MVNVS CONSVMMATIONIS appingitur: ast quid hoc Festum, expressim nullus ex veteribus Scriptoribus, quos viderim, aperit: & ideò nobis se se præbuit occasio cogitandi, quid fuerit istæc consignatio. Hinc si coniecturis datur locus, crediderim, hanc MVNERIS *Consummationem*, fuisse vltimum *Officium*, quo in fine anni *Manibus* parentabatur, & *Mortuis*, Hoc probatur ex voce, quâ vtuntur Scriptores. Adsit Plinius *lib.33.c.3.* sic de Iulio Cæsare loquens: *Cæsar qui postea Dictator fuit, primus in Ædilitate* MVNERE *Patris funebri vsus est.* Iulius Capitolinus in *M. Anton.* inquiens: *Funebre* MVNVS *Patri dederunt* Tertullianus de *Spectacul. c.12.* hac clausulâ: MVNVS *dictum est ab* Officio, *quoniam* Officium *etiam muneris nomen est.* Officium *autem* Mortuis, *hoc spectaculo, facere se veteres arbitrabantur, postquam illud humaniori auctoritate temperauerunt.* Hinc hæc MVNERIS *Consummatio* intelligenda erit. Alius aliam coniectet.

XXVI. Muneris consummatio, quid?

VI. KAL. IANVARII, id est, Dies XXVII. *Decembris*; Ab hoc per *Triduum* sacra *Phæbo* peragebantur, vt ex *Veter. Kalend.* Rosini, Reusnerij, Goltzij, & Masculi deprehenditur. Sed cuius solemnitatis, nullus aperit, nec quo loco facta, & absoluta fuerint, scripsit.

XXVII. Sacra Phæbo.

V. KAL. IANVARII, id est, Dies XXVIII. *Decembris*; Celebris Populo Romano ob triumphum *Gn. Pompeij Strabonis* Coss. de Picentibus, & Asculanis A. V. C. DC. LXIV. vt referunt Reusnerus in *Diar. Histor. fol.* 192. Baptista Masculus in *Encom. SS.n.28.fol.545. & alij.*

XXVIII. Triumphus de Picentibus.

IV. KAL. IANVARII, id est, Dies XXIX. *Decembris*; Etiam Romanis lætus, & illustris, eo quod L. *Munatius Plancus* Proconsul de Gallis V. C. Anno DCC. XIII. celebre, & famigeratum egit triumphum, vt idem Reusnerus *fol.*192. & Masculus *n.29.fol* 545. testantur.

XXXIX. Triumphus de Gallis.

III. KAL. IANVARII, id est, Dies XXX. *Decembris*; Faustus, & alacer S. P. Q. R. ob victoriam, & triumphum Q. *Cæcilij Metelli* Proconsulis de Hispania, V. C. Anno DC. LXXXII. vt ijdem Reusnerus *d.fol.* 192. & Baptista Masculus *d.fol.545. n.* 30. referunt.

XXX. Triumphus de Hispanis.

PRIDIE KAL. IANVARII, id est, Dies XXXI. *Decembris*; Tutela VESTÆ, hoc est sacra quæ fiebant Deæ eiusmodi, ob præstitam hoc Mense tutelam, & iuuamen Populo Romano, cuius fauore à multis periculis liber euaserat, & incolumis.

XXXI. Tutela Vestæ.

ECCE *Amice, & Erudite Lector*, quæ Populus Romanus, dum sub Idololatriæ vinculis adstringebatur, Sacra, Ludos, Ferias, Festa, Holocausta, Sacrificia, & Immolationes Dæmonibus persoluebat, hoc Mense, & cæteris per Anni circulum: quam etiam secuta est *Hispania*, dùm ipsius Romani Populi vestigia sequebatur, sed *Euangelij* luce illustrata omnia hæc respuens, & *Catholicam Fidem* amplexans, sequentes *Diuos* obtulit ad venerationem Nostratibus.

Quibus dono damus hos Sex Libellos,
Incultos licet, & parum politos.
Di faxint maneant, precor, perennes;
Nostra nota fides sit vt perennis.

DECEMBER

Kal. DIES I.

A. Cassali *in Vettonia Hispaniæ prope* Castrum Cereris, *Sancti* Evasii *Episcopi* Tudensis, *qui cum fidei exaltationis zelo* Gallæciam, Lusitaniam, *&* Vettoniam *perlustrasset, & Christo innumeras animas peperisset, ibidem tentus, & cruciatuum assiduitate distortus, tandem gloriosum consummauit agonem.*

B. Romæ *Sanctæ* Maximæ *Virginis, & Martyris, quæ ex Oppido* Tanagro *prope* Cauriam *in Vettonia Hispaniæ oriunda,* Romam *adiens, & fidè Catholicâ imbuta, atque ob eius confessionem tenta, post carcerum molestias, & cruciatuum angustias, ad coronam viriliter euolauit.*

C. Placentiæ *in Vettonia Hispaniæ* Depositio *sacrorum pignorum* S. Ansani *Martyris* Senensis, *quæ B.* Bernardus *Archiepiscopus I. Toletanus, Toletum adduxit, &* Alfonsus *Rex Castellæ* VIII. *cognomento* Bonus, *Placentinæ obtulit Ecclesiæ in eius reædificatione, vbi per aliquot temporis adseruata iacuere, & in Parochialem* S. Nicolai *Basilicam translata, ibidem honorifice quiescunt.*

D. Nicomediæ, *&* Constantinopoli *memoria* SS. Adriani, *&* Nataliæ *Coniugum, quorum sacra lipsana primùm* Romam *post* Hispaniam *translata, partim* Vlyssipponæ, *partim in Cœnobio* Estlonzano *prope* Legionem *honorifice requiescunt.*

E. Tyde *in Gallæcia Hispaniæ festiuitas* Dedicationis *ipsius Cathedralis Ecclesiæ, quæ solemni repetitur apparatu, & celebri reiteratur cultu.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTVS EVASIVS *Episcopus Tudensis, & Cassalensis Martyr in* A. *Hispania.*] Nullus ex antiquissimis Martyrologiorum Scriptoribus vnquam protulit, hunc Sanctissimum Præsulem, apud *Casalensem* Italiæ Ciuitatem, vitam egisse, nec titulo Confessoris, nec gloriâ Martyris; vt videre est apud Molanum in *Addit. ad Vsuard. h. d. fol.* 203. *col.* 2. Constantium Felicium in *Martyrolog. Ital.* 2. *p. fol.* 189. Donec Petrus Galesinius in *General. h. d. in Nat. fol.* 188. eius memoriam desumpsisse ex monumentis Ecclesiæ *Casalensis*, & aliarum Italiæ fatetur. Cuius assertionem Cæsar Baronius in *Roman. Martyrolog. h. d. lit. H. fol.* 738. verba illa, quæ nullus dixerat, nec idem *Gallesinius*, addidit, scilicet: *In Ciuitate Casalensi.* Huic adhæsere Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 197. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 258. Philippus Ferrarius in *Catal. SS. Ital. fol.* 742. & in *Topograph. SS. verb.* Casalensis Ciuitas *fol.* 34. Sed hîc notandum erit, quòd quem *Galesinius*, & *Baronius* ex monumentis Ecclesiæ *Casalensis* nominant *Confessorem*; eundem ipsum *Ferrarius* ex eisdem monimentis vocitat *Martyrem*; & addit idem Ferrarius in *Annotat. fol.* 743. hæc verba: *Multâ, accuratâque indigent illa monumenta censurâ, cum quædam minime verisimilia contineant.* Et ipse *Baronius*, qui vestigia *Galesinij* insectatus fuit circa situm mortis EVASII, fatetur se nunquam vidisse monumenta Ecclesiæ *Cassalensis*. Hinc crederem omnes prorsùs hallucinatos, nam audientes EVASIVM Episcopum *Casali* martyrio coronatum *Kalendis Decembris*, illum fuisse in *Casalensi* Ciuitate Italiæ, absque vera loci situatione, passim suspicantes, Italiam traxêre. Hoc luce clarius probabitur. Nam in vetustissimo *Martyrologio S. E. Placentinæ* in Hispania MS. hæc verba recensentur, h. d. *in Lusitania* S. EVASIVS, *Secundus Episcopus Tudensis.* Sic D. Prudentius de Sandoual *Histor. Tudens. fol.* 18. Nos in *Histor. S. Epitat. c.* 1. *§.* 2. *num.* 7. *fol.* 15. F. Marcus Cunæus Minorita in *Vit. S. Epitat. §.* 2. apud me in *Tom.* 3. *Martyrolog. Hispan. Die* XXIII. *Maij fol.* 307. his carminibus agens de *S. Petro Ratensi:*

Martyrologia.

Italorum assertio refutatur.

Opinio Hispanorum probatur. Scriptores.

> *Namque videns* Petrus *sacrata lumina multis*
> *Doctrinæ* Tydes Epitatij *parta labore*
> *Illuxisse, locumque Dei lege esse receptâ*
> *Insignem, studio cultoris messis abundans,*
> *Namque fuit frugum, repleuit & horrea* Tydes,
> *Inspirante Deo, fidei sacra dogmata rite*
> *Edoctum* EVASIVM *Pastoris ab ore* Tydensis
> *Doctorem fides* Tydes *dedit esse Secundum*;
> *Præfecitque gregi mansura in sæcula iura*
> *Laturum*; *cæli leges consultaque Diuûm*
> *Nouerat, & sacros ritus* Epitatij *alumnus*,
> *Victrix* CASARÆ, *cui cinxit tempora laurus*
> *Morte fidem Christi fasso* CASARA *propinqua est*
> *Vbi, quam dicunt* CAZERES.

Huius relationis molem disertissime scripsit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Carmine Sepulchrali*, quod inter cætera in meo MS. *Codice Heli* reperitur,

Carmen Sepulchrale Iuliani Petri.

 ritur,

ritur, illudque in horum comprobationem subijcere non grauabor, vt Italis Scriptoribus silentium imponamus, & Nostris auctoritatem.

PRO S. EVASIO EPISCOPO TVdensi, & Martyre Cæsarensi in Lusitania ex Iuliano Duodecastichon.

Hic iacet EVASIVS *Tydensis, lege Secundus*
Antistes, cuius pignora theca tegit.
Discipulus Petri fuit insuper iste Ratensis
Præsulis (hunc diues Braccara forte tulit)
Hic Epitati *suscepit post munera* Tydes
Sacrati Baculi, cum redit ille domum.
Postea Vettonum populos, munimine Christi
Confotus, docuit; quos quoque Cruce capit.
Castraque Cæcilij *lustrans, & prisca* CASARIS
Mœnia circumdans, tunc fide saua vidit.
Denique consumptus flagris, cruciatibus atque
Præsul, & insignis Martyr *ad astra volat.*

Euasius Italus quo tempore vixit.

Ex quibus auctoritatibus elicimus S. EVASIVM Nostrum cuius memoria in Martyrologijs vetustioribus, non Ciuitatis *Casalensis* in Italia Episcopum, aut Martyrem fuisse, vt ex proprio capite effinxit *Petrus Galesinius*, & eum sequentes Neotherici: sed *Tudensem* Pontificem in *Gallacia*, & Martyrem in *Casari Vetonta* prope *Castra Cacilij*. Quod vt euidentiùs probetur, Lectorem moneo, vt ACTA à Philippo Ferrario in *d. Catalog. SS. Ital. fol.* 742. conscripta de illo Episcopo EVASIO Casalensi Italiæ, perlegat, vbi inueniet, illum fuisse Præsulem *Astensem*, Martyrem *Casalensem* temporibus *Luitprandi* Longobardorum Regis, & Gregorij II. Pontificis Maximi, ad Annos DCC. XV. & DCC. XVI. vt inquit Baronius in *Annal. Eccles. Tom. 9. Ann.* 714. *&* 715 *& seqq.* Quâ relatione euidenter apparet illum *Astensem* diuersum fuisse à *Casarensi Vettonia* in Hispania. Istum Martyrem sine socijs; illum cum C. XLV. Nostrum sub Domitiano ad Annum Domini LXXXII. Italum sub Arrianis Longobardis ad Annum DCC. XVI. vel circiter. His sic prælibatis, venio ad ACTA ex *Iuliano Toletano*, & alijs Scriptoribus Nostratibus.

ACTA S. EVASII EPISCOPI II. Tudensis, & Martyris Cæsarensis in Vettonia Hispaniæ, ex Iuliano, & alijs Scriptoribus.

Origo.

EVASIVS *natione* Hispanus, *cum ab eius ortu Idolorum statuas Ethnicus adorasset, & falsis Gentilium erroribus, patrio more, insipidus adhæsisset, postmodum auditâ* S. Petri Ratensis, S. IACOBI *Maioris Hispaniarum Apostoli, Discipuli, & Braccarensium Antistitis, fidei Catholica veritate, ab antiquis ineptijs desistens, & lumina prorsus Euangelij amplectens, induens nouum hominem, dæmonum commenta efficaciter amandauit. Hinc iam sacro fontis vndamine tinctus,* B. Petri Ratensis *voluntate, inter discipulorum suorum numerum adscriptus,* Gallæciam *cum Sanctissimo Magistro perlustrare cæpit. Sed eueniente tempore, quo B. Pontifex Braccarensis,*

Christo adhæret.

sis, Epitacium, *qui apud* Tydem Gallæciæ *antiquissimam urbem*, *Episcopum agebat*, *in* Ambraciensem Vettoniæ *ciuitatem*, *Præsulem transferre satageret*, *in* Epitatij *locum*, *secundum Pontificem* EVASIVM, *Discipulum nominauit. Qui nouo munere onustus*, *protinus manum ad conseruationem gregis*, *& ad reductionem Gentilium apponens*, *plurimos conuertit*, *& innumeros lucrifecit. Ast cùm*, *tunc temporis*, *Episcopi diutius in una tantum ciuitate non commorarentur*, *sed ubi rapiebat eos Spiritus Sanctus pergerent.* EVASIVS, *more Apostolorum*, *ex* Tyde *Vettoniam*, *& Lusitaniam ingressus*, *fidem Christi vehementi cordis impulsu*, *populis Regionum illorum*, *è vestigio incentibus*, *intrepidus prædicabat. Cuius suasionibus in omni Prouincia plurimi Crucis vexillum insequentes*, *Christo nomina dederunt. Denique ad* Castra Cœcilij *peruetustam urbem accedens*, *& ibidem sacra doctrinæ symbola disseminans*, *ad* Cæsarem *proximam ciuitatem perrexit*; *qua etiam cùm obnixiùs prædicaret*, *à satellitibus Domitiani fœdissimi Imperatoris tentus*, *& in carceris ergastulum coniectus*, *diro supplicio perpessus est. Qui cùm Idolis thure nequaquam litare voluisset*, *nec à Christi confessione discedere quiuisset*, *varijs cruciatuum generibus impetitus*, *& diris tormentis oppressus*, *demùm martyrio Creatori tradidit spiritum*, Kalend. Decembris, *Anno Domini* LXXXII. *Cuius* Corpus *locorum à fidelibus sublatum*, *honorifice*, *ut persecutionis permittebat instantia*, *sepultum est*; *& post aliquot secula cultu debito veneratum*, *Præstante Domino Nostro Iesu-Christo*, *qui mirabilis est in sanctis suis.*

Fit Episcopus Tydensis.

Lusitaniam, & Vettoniam lustrat.

Comprehenditur.

Coronatur.

D. Prudentius de Sandoual in *Histor. Tudens. fol.* 19. asserit, quod huic Sanctissimo Præsuli, & Martyri aliquot Ecclesiæ antiquitus dicatæ fuere, maxime quam olim habuit Regium Monasterium *Sahaguntinum*, quod corrupta voce, S. ERVASIO pro EVASIO sacrum primitus fuit. Additque multos homines eius nomen accepisse, qui vocati fuerunt EVANTII, etiam vocabuli alteratione, tam tempore Gentilium, quam æuo Gothorum. In illo vnum ex socijs *S. Encratidis* Martyris Cæsaraugustanæ enumerat, de quo Nos supr. *Tom. 2. Die XVI. April. fol.* 657. Et licet viros huius nominis nullos Gothorum sæculo exprimeret, en tibi sequentes damus: EVANTIVM patruum S. Ildephonsi, de quo Luitprandus in *Aduersar. n.* 131. *fol.* 482. apud Ramir. & S. Eugenius III Episcopus Toletanus, qui eius filius erat, apud Iulianum in *Collect. Var. Carm fol* 144. & S. Ildephonsus apud eundem. *fol.* 143. & Nos supr. *Tom. 1. Die XXIII. Ianuar. fol.* 253. Item S. EVANTIVM Archidiaconum Toletanum post excidium Hispaniæ, de quo Luitprandus in *Chron. Ann.* 741. *n.* 216. *fol.* 399. vbi P. Higuera multa congerit, & Nos supr. *Tom.* 5. *Die X. Octobr. lit. B.* Vltimò offerimus aliud exemplum absque vlla mutatione nominis, scilicet EVASIVM, vnum ex filijs *VVitizæ* Gothorum Regis, qui cum alijs natus, & nutritus fuit in vrbe *Tydensi Gallæciæ*, vt refert Ludouicus del Marmol in *Histor. Afric. Tom. 1. lib. 2. c. 10. fol.* 77. *col.* 3.

Ecclesiæ in Hispania S. Episcopo dicata.

Nomen id accipiendi mos apud Hispanos.

CASARIS, seu CASALE. Ciuitas vetusta Hispaniæ Vlterioris, in Prouincia, quæ olim *Lusitania*, post *Vettonia*, nunc *Estremadura* dicta fuit; non procul à *Castris Cæcilis*, seu *Cereris*, cuius hodie sub iurisdictione iacet ad VIII. P. M. ad Emeritam XXIV. & ad Norbam Cæsariam totidem vel circiter. Eius vetustatem antiqua ibidem rudera manifestant, vt inquit Sandoualius *supr. fol.* 18. hodie dicitur EL CASAR *de Cazeres*.

Topographia.

S. MAXIMA *Virgo & Martyr Romana*, *origine Hispana.*] Eam fuisse S. *Ansani* Martyris Senensis in Tuscia, Patrinam, eo quòd S. Martyrem, Duodecim annos natum, aquam baptismi præbente Protasio Presbytero, de sacro fonte leuasset, sed postmodum à persecutoribus tentam, primò quidem multis diebus carceri traditam, dein tandiu fustibus cæsam, donec spiritum exhalauerit *Kalendis Decembris*, fatetur P. Biuarius in *Not. ad Chron. Dextr. Ann.* 360. *n.* 5. *fol.* 389. insecutus ecphrasim Petri Equilini in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.* 14. vbi de MAXIMA Virgine *Tanagritana*, & Martyre temporibus Diocletiani, & Maximiani.

B.

Scriptores

Quorum

Quorum etiam relationem insequitur Baronius in *Martyrolog. Roman. h d. fol.* 738. licet S. MAXIMÆ ibidem non meminerit, meminit tamen in *Ann. Eccles. Tom.* 2. *Ann.* 303. *n.* 121, *&* Constantius Felicius in *Martyrolog. Ital.* 2. *p. fol* 189. Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 741 Ieronymus de la Higuera in *Martyrol. Hispan. MS fol.* 63. *&* Nos in *Histor. S. Epitat. c.* 2. *fol.* 151. *& sequentibus* Hanc Sanctissimam Virginem, & Martyrem fuisse ex *Cauriensi* vrbe procedentem, & ex oppido *Tanagro* ortam, scriptum reliquit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 360. *n.* 5. hac periodo: MAXIMA *Virgo* Cauriensis, *ex Oppido* Tanagro, *Romæ patitur.* Quem sequitur & Rodericus Caro ad *Dextr d. Ann.* 360. *lit. N. fol.* 128. *col.* 2. Sed quid in causa, quare *Dexter* illam in Anno CCC. LX. collocauerit, cùm pateretur Anno CCC. III. sciscitauerit eruditus? Cui quæsito respondeat Iulianus Archipresbyter Toletanus in hoc *Carmine sepulchrali* inter MSS. *Hali* apud me.

Quare Dexter Anno 360. agonis memoriam posuit?

DE S. MAXIMA VIRGINE, ET MARtyre Cauriensi in Hispania, ex Iuliano.

Cauria *te propriam clamat iam* MAXIMA *ciuem,*
Ex Tanagri *populo cùm sis & orta simul.*
Roma *tuam vidit exinde inclyta tempore formam,*
Quâ Christo adhærens, multiplicata cluis.
Martyris Ansani *primordia luminis ardens*
Quaris, & in sacris tingere facis aquis.
En pateris. Corpus post transtulit Hossius; *vrbem*
Pignore sanctificans, qua tua membra tenet.
Hinc Hispania *felix, & quoque* Cauria *felix,*
Hæc quòd te genuit; illa quod & retinet.
Hoßius emoriens dedit hæc tua pignora sacra
Ciuibus vltro suis, & venerandus abit.

Respondetur ex Iuliano.

Ex huius carminis verbis constat *Hosium* Episcopum Cordubensem sacra lipsana Beatissimæ huius Virginis, & Martyris *Româ Hispaniam* transtulisse, eaque *Cordubensibus*, suis dedisse. cùm iam morti proximus esset. Ast cùm *Hosius* ad Annum DOMINI CCC. LX. vitam exuerit, vt inquit Dexter in *Chron. Ann.* 360. *n.* 2. apud Biuar. *fol* 387. apud R. Caro *lit. H. fol.* 127. *&* 128. Iulianus in *Chron. Ann.* 360. *n.* 167 Baronius in *Annal. Eccles Tom.* 3. *Ann.* 357. *n.* 38. & eo tempore sacras exuuias *Cordubensibus* suis testamento reliquit, dubio procul *Dexter* huius rei veritate compertâ ductus, S. Virginis memoriam eo tempore reposuit. ACTA nullus scripsit, illa per compendium dabimus, vt *Vettonibus* meis, hoc est EXTREMINIENSIBVS demulceam.

Responsio Iuliani comprobatur.

ACTA S. MAXIMÆ VIRGINIS CAVRIENSIS, *& Martyris Romana, ex Equilino, Ferrario, & Iuliano.*

MAXIMA *origine* Hispana, *ex Oppido* Tanagro, Cauriensi *vrbi in* Vettoniæ *finibus sita, fasces submittente oriunda, cùm forte parentum societate,* Romam *concedentium, vrbem Orbis principem peruenisset, ibidem* Protasio *Presbytero Christiana Virgo cohæsit, cuius auspiciis, & doctrinis ad summum perfectionis in omnibus virtutibus apicem accessit. Erat*

Origo.

Romam pergit.

tunc

tunc temporis puer quidam Ansanus *nomine*, Tranquillini *nobilis Romani filius, ætate Duodennis, qui inscio patre ab ipsis* Protasio, *&* Maxima *Christianam Religionem visceraliter acceperat; sed cùm nondum esset sacrâ vndâ lotus, inter eos conuenit, vt* MAXIMA *puerum de sacro fonte leuaret, ne publice huius baptismi executio prodiret. Ita factum; & S. Virgo Tyronis indolem continuis suasionibus, & verbis efficacibus acuebat, ita vt* Ansanus *à domo Virginis non recederet. Transactis itaque aliquot annorum curriculis, cùm iam* Romæ *eius conuersio publicaretur, illum* Diocletianus *quæri, & in carcerem detrudi præcepit. Quem cùm satellites vnà cum* MAXIMA *Virgine in istius domo reperirent, comprehensos ad* Diocletianum *protinus deduxère. Quos Imperator cùm de religione interrogaret, & se esse Christianos viriliter respõderent, in carcerem detrudendos dimisit. Igitur alterâ die Imperatori prorsus oblati, cùm nec Dijs thus adhibere vellent, nec à fidei Christi confessione discedere,* Ansanus *in ergastulum redditur,* MAXIMA *verò nodosis fustibus ad mortem cæsa, spiritum Sponso illibatum martyrio, & castitate sacratum tradidit*, Kalendis Decembris, *Anno Domini* CCC. III. *Cuius Corpus à fidelibus sublatum, & in cryptis tumulatum, per aliquot tempora requieuit, donec* Hosius *Episcopus* Cordubensis *illud extrahere curauit, & in* Hispaniam *transferri, donec illo morti proximo, sacra pignora, in pignus sui amoris, Cordubensibus suis, testamento reliquit.*

Ansanum de sacro fonte leuat.

Comprehenditur.

Coronatur. In Hispaniam trãsfertur.

En quæ potuimus ACTA Sanctissimæ Virginis, & Martyris MAXIMÆ coagulare, desumpta, ex hisce Scriptorum fragmentis. Cætera Deus scit, qui tot, tamque varijs ambagibus Sanctorum suorum res gestas aliquando occulit, & aliquando propalat; vt vnicuique sua conferatur seculis omnibus gloria accidentalis. De CAVRIA alibi diximus, ista sufficiant.

DEPOSITIO *sacrorum pignorum* S ANSANI *Martyris Senensis apud Placentiam Hispaniæ* C.] In præcedenti *Notatione* disseruimus de S. *Maxima*, Patrina, & in fide nutrice huius S. Martyris, cuius relatio & Scriptorum citatio, etiam huic Martyri conuenit, cum Acta eadem sint. Nunc ad istius Agonistæ anamnesim deueniamus. Eius memoriam in Tabulis Ecclesiasticis reposuit Cæsar Baronius *h.d.fol.*738. sequenti elogio Eodem die S. ANSANI *Martyris, qui sub Diocletiano Imperatore, Roma Christum confessus, & in carcerem trusus, deinde Senas in Tusciam perductus, ibidem capitis obtruncatione Martyrij cursum perfecit* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.*197 Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 257. *col.*2. Ieronymus de la Higuera in *Hispan. MS. fol.*64. Vetustum S.F. Placentinæ. Constantius Felicius in *Ital.* 2.*p fol.*189. licet perperam eum *Anselmum* vocitet. Petrus Galesinius in *General. fol.*164. *col.*2. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. fol.*203. *col.*2. De eo Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.*1.*c.*14 Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.*741. & in *Topograph. SS. verb. Sena fol.*115. *col* 2. Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom.*2. *Ann.* 303.*n.*121. Nos in *Histor. S. Epitat. c.*2.*fol.*148 *& seqq.* Eius ACTA ex *Philippo Ferrario*, & monumentis *S. E. Placentinæ in Vettonia dare compellimur.*

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. ANSANI MARTYRIS Senensis, cuius pignora apud Placentiam Vettoniæ in Hispania aduecta, ibidem custodiuntur, ex Ferrario & alijs Monumentis.

ANSANVS *Tranquillini nobilis Romani filius, à puero, inscio Patre, Christianam Religionem edoctus, Duodennis à Protasio Presbytero sacrâ vndâ perfusus regeneratur; à* Maxima *muliere Christiana de sacro fonte leuatus, ac domum reuersus, Christum colebat ocalte. Factus grandior annorum*

Origo, & religio.

XIX. *cum iam se Christianum publicasset, delatus apud Imperatores Diocletianum, & Maximianum, quo tempore persecutio in Christianos feruebat, vnà cum Maxima comprehenditur Virgine Cauriensi in Hispania, dumque ad Imperatores duceretur, caco in via obuio, lumen restituit. Oblatus Imperatori, cum se Christianum diceret, nec Dijs thus adhibere vellet, vt iubebatur in carcerem mittitur: vbi diù propter fidei confessionem, & constantiam afflictus* (Maximâ *nodosis fustibus ad mortem casâ*) *aufugiens Balneoregium venit. Inde Angelicâ visione roboratus, Senas proficiscitur, vbi cùm Christum liberè prædicaret, multosque signis ad eum perduceret, à Lysia Proconsule tentus, cum neque blanditijs, neque minis de constantia dimoueri posset, in ignem valde accensum inijcitur, sed eo diuinitus extincto, ad Arbiam fluuium ductus, ibi capitis obtruncatione martyrium compleuit*, Kalendis Decembris, *Anno salutis* CCC.III. *Cuius sacra pignora, post plurima secula Bernardus Archiepiscopus* I. *Toletanus, ab Vrbano II. Pont. Max. dum Italiam pergeret, voti causâ, liberaliter accepit: eaque* S. E. Placentinæ *Alfonsus* VIII. *Castella Rex, precibus Martini à Pisorica Archiepiscopi Toletani, in præsidium vrbis obtulit, vbi per plures annos condita, & venerata fuere, & adhuc in Ecclesia Parochiali S.* Nicolai, *vbi antiqua Confratrum societas permanet.*

Comprehenditur.

Senas aufugit.

Coronatur.

In Hispaniam transfertur.

Hæc sunt ACTA à *Ferrario* recensita, & quatenus ad Translationem sacrorum pignorum *Senis Toletum*, inde *Placentiam*, audi vetustum S. E. Placentinæ Martyrologium: *Kalend. Decembr.* S. ANSANVS *Martyr. cuius* Reliquias, *Ecclesia* S. Nicolai, *à* Bernardo *Toletano* Senis *delatas*, *& illi Ecclesia concessas Regis* Alfonsi *serenitate* Martino *Toletano efflagitante. seruat.* Quo loco notandum est, quòd ideo Ecclesiæ S. *Nicolai* Reliquias concessas fuisse refertur, nam eo tempore, cùm Ciuitas illa reædificaretur, Cathedralis in Ecclesia S. *Nicolai* existebat, donec magnifica postmodum ædificari cœpit. Superiorum recensionum auctoritatem præbet ipsius S. E. *Placentinæ* vetustum *Breuiarium*, & perantiquum Missale, in quibus officium, & Missa, hacce Collecta, & Oratione:

Translatio Reliquiarum probatur.

> DEVS, *qui mirabilis es in Sanctis tuis, adesto supplicationibus nostris, vt qui* B. ANSANI, *Martyris tui glorificatione gaudemus, eius precibus ab omni infirmitate liberemur. Per Dominum nostrum.*

Cætera, quæ in relatione *Martyrologij Placentini* referuntur, circa harum exuuiarum *Translationis* veritatem, ex *Hispanicis Historijs*, ad amussim à Nobis comprobata fuere in *Histor. S. Epitat. d. c. 2. fol.* 156. vbi peregrinationem *Bernardi* Archiepiscopi I. Toletani, Italiam vsque delibauimus, ex Iuliano in *Chron. Ann.* 1110. *n.* 609. Sandoualio, in *Fundat. Sahagunt. ateas.* §. 23. Castejon & alijs. Et *d. c.* 2. *fol.* 158. D. Alfonso VIII. *Reliquias concedente*, & *Martino à Pisorica* Toletano Antiste disponente, omnia quæ ad probationem necessaria conspeximus, recensuimus.

D. TRANSLATIO *sacrarum exuuiarum* SS. HADRIANI, *&* NATALIÆ *Martyrum.*] Huius festiuitatis memoriam retulimus supra *Tom.* 2. *Die IV. Martij fol.* 76. *& seqq.* dùm de S. ADRIANO egimus cum Martyrologijs vetustioribus, & Romano Baronij. Hodie quia eadem Martyrologia repetunt anamnesim passionis S. NATALIÆ coniugis, iidem & Nos repetere fuit in votis, ne tantæ Martyri hocce symbolum deficiat. Ast quia ibidem omnia quæ tunc potuimus colligere subiungimus, ideo ad ea quæ tunc scripsimus Lectorē amandamus: illud addentes, quod M. Ægidius Gonzalez Regius Chronographus asserit in *Theatr. Eccles. Castell. Tom.* 1. *fol.* 371. scilicet, quòd Cœnobium S. *Petri Slocense* prope *Legionem*, Ordinis S. Benedicti, hodie possidet sacra SS. HADRIANI, & NATALIÆ

De hac Translatione remissiue.

TALIÆ coniugis CORPORA Martyrum apud *Nicomediam* passorum in persecutione Diocletiani, & Maximiani Imperatorum. Quæ sacra pignora in *Hispaniam* translata recenset, tempore Regis Alfonsi cognomento Magni, à Comite GISVADO, qui apud Ioannem X Pont. Max. Oratoris officio fungebatur, à quo hæc sacra lipsana suscepit. Qui Comes cum vxore Leuuina Cœnobium SS. Martyribus construxit Ordinis Benedictini, quod Cixila, & Fruminius Legionenses, & Fontis Astuticensis consecrarunt, cuius rei gestæ existentia his carminibus propalatur:

Alia opinio, quòd horum SS. Martyrum Corpora quiescant in Cœnobio Slocensi.

Hæc Christi Aula SS. Hadriani, *&* Nataliæ *nomini dicata*
Instruxit Dei famulus GISVADO, *cum coniuge* LEVVINA,
Æra discurrente Nouies Centena Octaua & Quinquaginta.
Si tibi Domine ratum famulorum purissimum votum,
Quod tibi alacri deuotione in honore tuorũ testium parauerunt,
Suscipiantur à te pie Deus orationes miserorum:
Quisquis hic tristis ingreditur reus, prece lætior inde recedat.
Consecratũ Templũ ab Episcopis Cixilla, Fruminio, & Forti.
ÆRA DCCCC. LVIII IV. IDVS IVLII.

F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.4 Cent. 4. Ann.911.c.1.fol.352. col.1.* asserit, quòd hocce Monasterium à GISVADO conditum, vocatum fuit *S. Hadriani Balnense*, & postea *Slocensi* vnitum: & in *Ann 911.c. 2.fol. 355.* ex professo non solum fundationem Monasterij *S. Adriani*, sed etiam *Translationes* SS. Martyrum eiusmodi *Romá Legionem*, ad illud Cœnobium; & ex eo in *Slocense* describit, ex relatione D. D. *Prudentij de Sandoual*, quam typis editam, circumferri refert; vbi Lector ad amussim hæc omnia legere poterit.

Translationis monumenta in Cœnobio Slocensi.

Ambrosius de Morales in *Histor. Hispan. Tom. 3.lib.16.c.4.fol 214.* huius antiqui Monasterij *S. Adriani* meminit, & *Inscriptionem* supra relatam subiungit, & addidit, quòd intra Cœnobij huiusmodi Ecclesiam prope Altare intra parietis cauum, lapis sequentibus clausulis visitur:

Ambrosij Morales confirmatio relationis.

Hic iacent Duorum SS. Martyrum sacra ossa,
Quorum virtute Deus quotidie multa facit miracula.

Quæ verba de lipsanis SS. ADRIANI, & NATALIÆ coniugis Martyrum *Nicomediensium* intelligenda esse, absque dubitatione contendit. Hinc iam TERTIVM locum, in quo hæc sacra pignora requiescant inuenimus extra vrbem Romam. De Duobus diximus *d. Tom 2.fol.76.* De hoc iam vides. Vnusquisque ergo in suo sensu abundet; nam Deus omnibus misericordiam suam, diuersis, & occultis modis impartitur, nec sinemus aliquem errorem contrahi, maxime quando pietas populorum abundat.

FESTVM *Dedicationis S. E. Tudensis in Gallæcia, Cathedralis.*] Hanc vrbem esse vnam ex vetustissimis Hispaniæ à Diomede extructam, & Patri Tydeo dicatam superiùs ex Nostratum sententia diximus. Nunc de antiquitate eius Ecclesiæ, & Fidei Catholicæ receptione verba faciemus. In illius igitur regionis terminos primus Euangelij semina S. Petrus Ratensis B. IACOBI Nostri Discipulus, & Braccarensis Episcopus I. proiecit, & ad Tydensem vrbem S. Epitacium eius Discipulum, quem ex Ambracia vrbe Vetronum duxerat, Episcopali infulâ decoratum emisit, qui protinùs magnis deuictis periculis, Ciuibus fidei rudimenta monstrauit, & plurimos ad Ecclesiæ gremium adduxit, vt pulchre F. Marcus Cunêo Germanus cecinit in Vit. S. Epitac. §. 2. supra Tom. 3. Die XXIII. Maij. fol.305. sic:

E.

Vrbis antiquitas. Fidei exordium.

Braccaræ Antistes prudenti mente recensens
Inclytum Epitatij zelum, mox voce canorâ
Egregias cœpit laudes resonare benigno
Regi, quòd dederit, cui recta integraque vita,
Atque salus hominum cordi est, comitemque fidelem.
Cui tua, flecte, inquit, claram vestigia Tydem,
Illi te Populo Pastorem dono, sacroque,
Ereptum Stygij dirisque faucibus Orci
Ad Christi tutum conducas, mitis, ouile.

Post S. Epitatij martyrium successit S. Euasius etiam Martyr, supra quorum fundamenta virtutum, & passionum hæc illustris Ecclesia erecta est, quæ omnibus seculis præclarissimos Præsules habuit, quorum Catalogum hîc subiungere nostri est instituti, ideò illum quantocyùs subijciemus.

CATALOGVS EPISCOPORVM S. E. Tudensis in Gallecia, ex varijs Scriptoribus, & Priuilegijs Hispaniæ.

I. S. Epitativs huius nominis I. Episcopus Tudensis I. post Ambracianus, origine Græcus, patriâ Ambracianus in Hispania Vettoniæ, quâ & martyrio coronatus ad Annum Domini LVII. De quo Nos supra Tom. 3. fol. 296. — 57

II. S. Evasivs huius nominis I. Episcopus Tudensis II. Qui cùm fidei zelo ad Castra-Cæcilij prædicationis ergo properasset, prope Cassaram vrbem Vettoniæ martyrij palmam promeruit, ad Annum Domini LXXXII. de quo supra hoc die. — 82

III. S. Mantivs huius nominis I. Episcopus Tudensis III. Qui S. Quiteriam, & Octo Sorores Martyres vno partu editas in vrbe Belcagia prope Tydem, sacro baptismatis fonte tinxit, cuius memoria ad Annum C. XXXIV. — 134

IV. Ceponivs huius nominis I. Episcopus Tudensis IV. cuius meminit Luitprandus in Aduersar. n. 19. fol. 462. eius memoria ad Annum CCCC. LXX. vel circiter. — 470

V. Tvribivs huius nominis I. Episcopus Tudensis V. Notarius S. Leonis I. Pont. Max. patriâ Brigantinus de quo Luitprandus d. n. 19. fol. 462. obijt Anno CCCC. XC. — 490

VI. Anila huius nominis I. Episcopus Tudensis VI. Interfuit Concilio II. Braccarensi, qui Reliquias S. Epitatij Episcopi Ambraciâ Tydem transtulit, eius memoria ad Annum Domini D. LXXII. — 572

VII. Nevfila huius nominis I. Episcopus Tudensis VII. Qui cum alijs Præsulibus fuit relegatus à Leouigildo, postea à Reccaredo restitutus, & interfuit Concilio Toletano III. ad Annum Domini D. LXXXIX. — 589

VIII. Anastasivs huius nominis I. Episcopus Tudensis VIII. interfuit Concilijs Toletanis IV. & VI. ad Annum Domini DC. XXXVIII. Consecrauit Ecclesiam S. Epitatij, quam Neufila construxerat. — 638

IX. Adamirvs huius nominis I. Episcopus Tudensis IX. Qui cum alijs Præsulibus Concilio VII. Toletano interfuit ad Annum DC. XLVI. — 646

X. BEATVS huius nominis I. Episcopus Tudensis X. Qui ad Concilium Toletanum VIII. misit vicarium nomine Victorinum, pro quo Synodi Acta subscripsit ad Annum Domini DC. LIII. 653

XI. VICTORINVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XI. Qui fuerat Archidiaconus Beati, & eius Vicarius, Vir poësi eruditus qui Duo Volumina carmine scripsit; de quo videndus Biuarius in Not. ad Braulion. fol. 50. & Myræus in Bibliothec. c. 7. fol. 103. Tom. 1. eius memoria ad Annum DC. LXIV. 664

XII. GENITIVVS, seu GENESIVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XII. Concilio III. Braccarensi, post Toletano XII. interfuit; eius memoria ad Annum Domini DC. LXXXI. 681

XIII. OPPAS huius nominis I. Episcopus Tudensis XIII. interfuit Concilio Toletano XIII. ad Annum DC. LXXXIII. Is fuit postea ab VVitiza, & Roderico Hispalensi, & Toletanæ Ecclesijs perperam suffectus, ubiqꝫ post excidium Hispaniæ, violenta morte proreptus ad Annum DCC. XVIII. 683

XIV. ADELFIVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XIV. Concilijs XV. & XVI. Toletanis interfuit, & tandem eueniente Sarracenorum manu martyrio cum suis Clericis Anno DCC. XV. coronatus est. 715

Hispanicum excidium euenit, & tota Hispania sub Sarracenorum seruitute tacuit, donec Anno DCCC. LX. Ciuitas Tudensis à seruitute libera sequentes agnouit Præsules.

XV. D. DIDACVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XV. Consecrationi Apostolicæ Basilicæ Compostellanæ interfuit cum alijs Præsulibus, & in Concilio Ouetensi ad Annum DCCC. LXXVI. 876

XVI. D. BRANDERICVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XVI. cuius memoriam recensuit D. Prudentius Sandoualius in Caral. Episcop. Tudens. ad Annum DCCC. LXXXVI. licet M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius illum omiserit. 886

XVII. S. HERMOGIVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XVII. Qui Regem Ordonium comitatus est in prælio Iunqueræ, quò Episcopus à Sarracenis captus, & Cordubam delatus, pro se S. Pelagium Martyrem obsidem dedit. Post ad suam Sedem reuersus Episcopatui cessit, & in Monasterio à se constructo titulo S. Christophori Labrugiensi secedens, ibidem gloriosu fine quieuit ad Annum DCCCC. vel circiter. 900

XVIII. D. OVECVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XVIII. Eius nomen in donatione Regis Ranimiri Monasterio S. Isidori ad Annum DCCCC. XXXV. 935

XIX. D. VIMARA huius nominis I. Episcopus Tudensis XIX. interfuit Congregationi Episcoporum Castellæ, & Legionis, quæ Asturicæ facta est ad Annum Domini DCCCC. XXXVII. deinde, Sede dimissâ, ad Monasterium S. Stephani Silense properans, ibidem secedens, Confessor gloriosus occubuit. 937

XX. D. BALTARIVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XX. Eius nomen inuenitur in Scriptura Vimaræ prædecessoris post relictam Sedem ad Annum DCCCC. XLIX. & eius memoria perseuerat ad Annum DCCCC. LIII. 953

XXI. D. VELIVLFVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XXI. Cuius subscriptio in plurimis Scripturis, & Donationibus reperitur, ita vt eius memoria ad Annum DCCCC. XCIII. pertingat. Sunt qui dicant, quòd infulâ dimissâ in Monasterio Silensi secedens, ibidem quieuerit, & inter Sanctos fuerit relatus. 993

XXII. D. PELAGIVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XXII. Cuius nomen in vetustissima Tabula Episcoporum huius S. E.

olim ſcriptum erat, quâ eius memoria ad Annum M. XXXIV. conſignabatur. 1034

XXIII. D. ALFONSVS huius nominis I. Epiſcopus Tudenſis XXIII. Cuius quoque nomen in eadem Tabula peruetuſta reperitur, qua eius memoria ad Aunum Domini M. LXX. præſcribitur. 1070

XXIV. D. GEORGIVS huius nominis I. Epiſcopus Tudenſis XXIV. Cuius tempore Vibs Tudenſis validâ Sarracenorum manu ſolo æquata, plurimas perpeſſus eſt ærumnas, cius memoria ad Annum M. LXXI. 1071

XXV. D. AVDERICVS huius nominis I. Epiſcopus Tudenſis XXV. Cuius Pontificatu reſtituta fuit S. E. Tudenſis cui Hermeſinda Infans Gallæciæ plurimum deſeruiens, innumeris poſſeſſionibus, & muneribus ampliauit. Eius memoria peruenit ad Annum M. XCV. 1095

XXVI. D. ALFONSVS huius nominis II. Epiſcopus Tudenſis XXVI. ex Ordine Benedictino alumnus, & ex Sahaguntino Monaſterio extractus; charus Regibus Caſtellæ, & Portugalliæ, maxime Thereſiæ Henriei Comitis vxoris, & Alfonſi Regis VI. filiæ, quæ plurima donaria S. E. Tudenſi couceſſit. Epiſcopi memoria ad Annum M. C. XII. 1112

XXVII. D. PELAGIVS huius nominis II. Epiſcopus Tudenſis XXVII. Qui ſuam Eccleſiam reformauit, & eius Clericis Regulam S. Auguſtini præſcripſit, cuius memoria reperitur ad Annum M. C. LII. 1152

XXVIII. D. IOANNES huius nominis I. Epiſcopus Tudenſis XXVIII. de quo adeſt memoria ad Annum M. C. LVIII vt D. Prudentius Sandoualius fol. 130. notat, & M. Ægidius Gonzalez aduertit. 1158

XXIX. D. ISIDORVS huius nominis I. Epiſcopus Tudenſis XXIX. ex Portugallia oriundus, primùm Conimbricenſis Canonicus, multa in Epiſcopatu geſſit pro ſui muneris onere, & eius memoria peruenit ad Annum MC. LXVI. 1166

XXX. D. IOANNES huius nominis II. Epiſcopus Tudenſis XXX. Cuius tempore Vrbs Tudenſis ſub Regis Portugalliæ dominio extitit, donec Rex Legionis Ferdinandus illam ab eius manibus eripuit & aliam vrbem errexit alio eminentiori loco. vbi nunc iacer, eamque muris cinxit. Epiſcopus Sedem dimiſit ad Annum M. C. LXXIII. vel circiter. 1173

XXXI. D. BERTRANDVS huius nominis I. Epiſcopus Tudenſis XXXI. Natione Luſitanus, & Canonicus Conimbricenſis, de quo plura refert D. Prudentius, qui eius obitum, ex Martyrologio MS. Conimbricenſi, ad Idus Aprilis recenſet Anno M. C. XCI. 1191

XXXII. D. PETRVS huius nominis I. Epiſcopus Tudenſis XXXII. Cuius memoria in pluribus Scripturis reperitur, maxime in Cypo Eccleſiæ S. Claudij in Ripa Limiæ quæ hodie Braccarenſi Eccleſiæ paret, vbi hæc Inſcriprio:

SVB. ERA. M. CC. XXXIX.
PETRVS. EPISCOPVS. TVDENSIS.
CONSECRAVIT. HANC. ECCLESIAM.
IN. HONOR. S. CLAVDII.

Qui etiam Anno M. CC. IV. Menſe Iunio conſecrauit alteram Eccleſiam in eodem Territorio Ripæ Limiæ S. Martino dicatam, in qua Reliquias Sanctorum coudidit, vt ex alio Cypo liquet his caracteribus:

ERA.

ERA. M. CC. XLII. MENS. IVN.
PETRVS. EPISCOPVS. TVDENSIS.
CONSECRAVIT. HOC. ALTARE.
IN HONOR. S. MARTINI.

Qui postea sequenti Erâ M. CC. XLIII. Anno Christi M. CC. V. subscripsit Donationem Regis Alfonsi Legionensis factam Ecclesiæ Asturicensi, vt inquit Sandoualius. 1205

XXXIII. D. Sverivs huius nominis I. Episcopus Tudensis XXXIII. Cuius subscriptio in pluribus illius temporis Scripturis inuenitur, ita vt eius memoria ad Annum M. CC. XIV. peruenerit, vt Sandoualius refert. 1214

XXXIV. D. Ioannes huius nominis III. Episcopus Tudensis XXXIV. De quo nulla alia mentio existit, nisi quod in quadam Scriptura facta per Fernandum Fernandi Monasterio Hoyensi Anno M. CC. XVII. hic Episcopus nominatur. 1217

XXXV. D. Stephanvs huius nominis I. Episcopus Tudensis XXXV. cognomento *Egea*, Is cum S. Rege Fernando Cordubam è Maurorum faucibus eripuit, & cum alijs Præsulibus Mesquitam in Cathedralem Ecclesiam consecrauit, & Tudem reuersus suam Ecclesiam ædificijs decorauit, & consecrauit Kalendis Decembris, & Assumptioni B. Virginis Deiparæ dedicauit, obijt ad Annum M. CC. XXXIX. 1239

XXXVI. D. Lvcas huius nominis I. Episcopus Tudensis XXXVI. Vir sanctitate insignis, & literis præclarus, Canonicus S. Isidori Legionensis. & Nobilis Historiarum Scriptor, quibus tota hæc fulget Hispania; Reginæ Berengariæ Chronographus, & Secretarius, S. E. Tudensis Magister Scholæ, & randem ipsius Episcopus. Scripsit aduersus Albigenses Galliæ Libellum, quem attitulauit: *De Altera vita, Fideique Controuersijs*: editum Anno 1612. *Chronicon rerum Hispaniæ*: quod in *Hispania illustrata Tom.* 4. circumfertur. Historiam de Miraculis S. Isidori Hispalensis: quam MS. inter doctos vidimus. Eius memoria ad Annum M. CC. L. 1250

XXXVII. D. Ægidivs huius nominis I. Episcopus Tudensis XXXVII. cognomento *Perez de Cernera*; ex Archidiacono Tudensi. Consecrauit Ecclesiam Monasterij Padernensis in Territorio Portugalliæ prope Melgazum, vbi hæc Inscriptio.

DEDICATIO ÆGIDII EPI.
ISTA. ECCLESIA. IN. TEMPORE.
IOANNIS. PETRI. PRIOR.
ERA. M. CCC. II.

Post aliquot annos posuit Episcopus primum lapidem ædificij in Monasterio Prædicator Ripadauiensi, & obijt Anno M. CC. LXXIII. 1273

XXXVIII. D. Nvnnivs huius nominis I. Episcopus Tudensis XXXVIII. cognomento *Perez*, ex Decano Tudensi. Qui in aliquibus Scripturis confirmat. Eius memoria ad Annum M. CCLXXVI. 1276

XXXIX. D. Ferdinandvs huius nominis I. Episcopus Tudensis XXXIX. cognomento *Arias*, interfuit Concilio Salmantino, vbi vitam Templariorum cum alijs Episcopis approbauit. Obijt ad Annum M. CC. LXXXV. 1285

XL. D. Ioannes huius nominis IV. Episcopus Tudensis XL. cognomento *Fernandez de Sotomayor*, Qui Bæticæ Notarium Maiorem,

iotem, & Reginæ Mariæ Regis Fernandi IV. Matris Chancellarium egit, vixit ad Annum M. CCC. XXIII. 1323

XLI. F. D. SIMON huius nominis I. Episcopus Tudensis XLI. cognomento *de Sosa*, ex Ordine Minorum, patriâ Vlysipponensis, Dionysij Regis Portugalliæ Archicapellanus, eiusque Ecclesiastes, & S. Elisabethæ Reginæ Confessarius, post Episcopus Pacensis; obijt Anno M. CCC. XXIX. 1329

XLII. D. RODERICVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XLII. Cuius tempore Monasterium Prædicatorum Tudense ceptum est. Vixit in Sede plures Annos, & eius memoria deficit ad M. CCC. XXXV. 1335

XLIII. D. GARSIAS huius nominis I. Episcopus Tudensis XLIII. Interfuit cum alijs Præsulibus Gallæciæ Congregationi Compostellanæ, qua de reparatione Prouinciæ actitatum, vt maleficorum criminibus succurreretur, & Iudicum auctoritas, & iustitia legum auctoraretur. Obijt Anno M. CCC XLVI. 1346

XLIV. D. GOMEZIVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XLIV. ex Decano ipsius Ecclesiæ. Eius subscriptio in nonnullis licet paucis Scripturis reperitur, eo quòd breui vitam exuit ad Annum M. CCC. L. 1350

XLV. D. IOANNES huius nominis V. Episcopus Tudensis XLV. cognomento *de Crasto*, Qui Henrico Regi aduersus Portugallenses valide iuuit. Cuius memoria ad Annum Domini M. CCC. LXXIX. peruenit. 1379

XLVI. D. DIDACVS huius nominis II. Episcopus Tudensis XLVI. cognomento *de Anaya*, & *Maldonado*, ex Auriensi Sede ad hanc translatus, inde ex hac ad Annum M CCC. XC. ad Salmanticensem, post ad Conchensem, ac demùm ad Hispalensem, sed Aluari Lunensis potentiâ aliquo tempore deiectus, tandem suam Metropolim recuperauit, Martino V. Pont. Max. iubente. Collegium S. Bartholomæi apud Salmantinos erexit, & ditauit, obijtque Anno M. CCCC. XXXVII. De eo plura diximus supra Tom. 2. Die XI. Martij fol. 197. 1390

XLVII. D. IOANNES huius nominis VII. Episcopus Tudensis XLVII. cognomento *Ramirez de Guzman*, ex Regis Consilio. Eius tempore plures vrbem, & partem iurisdictionis huius S. Ecclesiæ vsurpantes, ansam litibus dedere. Nam Archiepiscopus Compostellanus vrbem ingressus, sibi nomen & iura Episcopalia recepit. Sed & aliqui ex Canonicis, & Portionarijs Vicariam Valentiæ cum CC. XXX. Parochijs intra Minium, & Limiam vsurparunt, quæ omnia nunc sub Braccarensi Episcopo degunt. Vrbem ab Archiepiscopo Compostellano recuperauit, cætera non potuit, obijt Anno M. CCCC. XIV. 1414

XLVIII. D. IOANNES huius nominis VII. Episcopus Tudensis XLVIII. cognomento *Fernandez de Sotomayor*; ex Canonico eiusdem Ecclesiæ. Iste in sua Ecclesia Sacellum S. Andreæ Apostolo dicauit, & construxit. Eius memoria ad Annum M. CCCC. XXX. 1430

XLIX. D. HENRICVS huius nominis I. Episcopus Tudensis XLIX. cognomento *Gallelmo*, Natione Angelus, S. R. E. Cardinalis à Martino V. Pont. Max. inauguratus, nunquam Sedem inuisit, & illam dimisit Anno M. CCCC. XXXII. Obijt postmodum ad Annum M. CCCC. XLVII. 1432

L. D. RODERICVS huius nominis II. Episcopus Tudensis L. Cuius memoria tantùm in collatione cuiusdam Ecclesiæ *de la Guarda* ab ipso Episcopo facta consistit ad Annum Domini M. CCCC. XXXIII. Deficit vero ad Annum Domini M. CCCC. XXXV

XXXV. nam sequenti iam alius Successor innenitur. 1435

LI. D. IOANNES huius nominis VIII. Episcopus Tudensis LI. cognomento *de Cervantes*, hinc ad Sedem Abulensem promotus, quâ à Martino V. Pont. Maximo purpuratum Galerum promeruit, inde Hispalensem infulam induit. Tudensem dimisit Anno M. CCCC. XLII. Abulensem M. CCCC. XLIV. Hispalensem per eius obitum M. CCCC. LIII. De eo diximus *Tom. 2. Die XI. Mart. fol.* 198. & *Tom. 4. Die XIV. Iul. fol.* 127. 1442

LII. D. LVDOVICVS huius nominis I. Episcopus Tudensis LII. cognomento *Pimentel*, Filius Comitis Beneuentani, de quo nihil inuenitur, nisi quòd persecutionem Comitis *de Camiña* diffugiens obijt in *S. Maria del Valle*, diœcesis Asturicensis ad Annum M. CCCC. LVI. 1456

LIII. F. D PETRVS huius nominis II. Episcopus Tudensis LIII. cognomento *de Silua Tenorio*, ex Ordine Prædicatorum, qui ad Annum M. CCCC. LX ad Sedem Pacensem translatus est, vbi diu vixit. 1460

LIV. D. RODERICVS huius nominis III. Episcopus Tudensis LIV. cognomento *de Vergara*, qui postmodum ad Sedem Legionensem promotus ad Annum M. CCCC. LXVIII. ibidem ob mortem, quam Thesaurario suæ Ecclesiæ Legionensis infligere præcepit, occisus est, Anno M. CCCC. LXXVIII. 1468

LV. F. D. DIDACVS huius nominis III. Episcopus Tudensis LV. cognomento *de Muros*, ex B. Virginis de Mercede alumnus, patriâ Burgensis, in Prouincia Castellæ Prouincialis, Orator Henrici IV. Regis ad Paulum II. Pont. Maxim. multa pro auctoritate suæ Ecclesiæ, & iurium conseruatione passus est. Inde ad Ciuitatensem Sedem promotus obijt Anno M. CCCC. XCII. Tudensem Sedem reliquit ad Annum M. CCCC. LXXXIV. 1484

LVI. D. PETRVS huius nominis III. Episcopus Tudensis LVI. cognomento *Beltran*, ex Regis Consilio, suo tempore erecta est Ecclesia Collegialis Baionensis eius diœcesis abs Innocentio VIII. Pont. Max. Eius memoria ad Annum M. CCCC. XCIX. 1499

LVII. D. MARTINVS huius nominis I. Episcopus Tudensis LVII. cognomento *Azpetia*, origine Cantaber, Canonicus Magistralis Ciuitatensis, vnus ex primis Inquisitoribus Castellæ, cui commissa fuit dispositio Constitutionum, quas Inquisitores Aragoniæ, & Siciliæ obseruare tenerentur. Eius memoria ad Annum M. D. VI. 1506

LVIII. D. PETRVS huius nominis IV. Episcopus Tudensis LVIII. cognomento *Gonzalez Manso*, ex Collegio S. Crucis Vallesoletano alumnus, S. Inquisitionis Censor, Episcopus Acciranus, inde Tudensis, post ad Annum M. D. X. Pacensis demùm Oxomensis, & Castellæ Præses, obijt Anno M. D. XXXVIII. 1510

LIX. D. IOANNES huius nominis IX. Episcopus Tudensis LIX. cognomento *de Sepulueda*, Qui Concilio Lateranensi interfuit, post, ad Annum M. D. XII. ad Melitensem Sedem translatus, ibidem diem clausit extremum. 1512

LX. D. MARTINVS huius nominis II. Episcopus Tudensis LX. cognomento *Zurbano*, Qui fuit à Regis Consilijs, deinde S. G. Inquisitionis Consiliarius, cuius memoria ad Annum M. D. XVI. peruenit. 1516

LXI. D. LVDOVICVS huius nominis II. Episcopus Tudensis LXI. cognomento *Marliano*, origine Mediolanensis. Eius memoria ad Annum Domini M. D. XXI. pertingit. 1521

LXII. D. PETRVS huius nominis V. Episcopus Tudensis LXII. cognomento *Sarmiento*, primùm ipsius Ecclesiæ Canonicus, Regum Catholicorum Archi-Capellanus, & Caroli V. Eleemosynarius, & Sacrista Maior, inde Episcopus Tudensis ad Annum M. D. XXIII. post Pacensis, & Palentinus, & demum Archiepiscopus Compostellanus, quem Paulus III. Pont. Max. instantibus Carolo V. & Margaritâ Placentiæ Ducissa, Purpureo Galero condecorauit ad Annum M. D. XXXVIII. Obijt apud Lucam Italiæ XIII. Octobris, Anno M. D. XLI. Cuius Corpus inde translatum, in Monasterio *Beneuirensi* conditum est. 1523

LXIII. D. DIDACVS huius nominis I V. Episcopus Tudensis LXIII. cognomento *de Auellaneda*, à Regis Consilijs, Prorex Nauarræ; qui iura Episcopalia, eiusque redditus auxit; transtulit ad proprium Sacellum Corpus B. Petri Telmo, Cancellariam Granatensem Præsidis titulo rexit, Synodum Diœcesanam congregauit, & edidit. Obijt Granatæ ad Annum M. D. XXXII. 1532

LXIV. D. SEBASTIANVS huius nominis I. Episcopus Tudensis LXIV. cognomento *Ramirez de Fuenleal*, Præses Cancellariæ Granatensis. Ex hac Sede ad Legionensem Anno M. D. XXXVIII. translatus, post ad Conchensem. 1538

LXV. D. MICHAEL huius nominis I. Episcopus Tudensis LXV. cognomento *Muños*, Præses Cancellariæ Vallesoletanæ. Qui ex hac Sede ad Conchensem translatus Anno M. D. XL. ibidem vitam exuit. 1540

LXVI. D. IOANNES huius nominis X. Episcopus Tudensis LXVI. cognomento *de San Millan*, Qui antiquum Breuiarium Tudense reformauit, & edidit, post ad Sedem Legionensem promotus ad Annum M. D. L. fuit. 1550

LXVII. D. DIDACVS huius nominis V. Episcopus Tudensis LXVII. cognomento *Fernandez de Torquemada*, ex Canonico Magistrali Zamorensi. Interfuit Synodo Compostellanæ; & ad Hispalensem Metropolim promotus ad Annum Domini M. D. LXXXI. adhuc sine possessione obijt. 1580

LXVIII. D. IOANNES huius nominis XI. Episcopus Tudensis LXVIII. cognomento *Gaetano*, ex Canonico Cordubensi, obijt electus Anno M. D. LXXXII. 1582

LXIX. D. BARTHOLOMÆVS huius nominis I. Episcopus Tudensis LXIX cognomento *Molino*, ex Canonico Hispalensi. Obijt Anno M. D. LXXXVIII. 1588

LXX. D. BARTHOLOMÆVS huius nominis II. Episcopus Tudensis LXX. cognomento *de la Plaza*, ex Canonico Granatensi. Post fuit ad Sedem Vallesoletanam translatus ad Annum M. D. XCVI. quâ obijt. 1596

LXXI. D. F. FRANCISCVS huius nominis I. Episcopus Tudensis LXXI. cognomento *de Tolosa*, ex Ordine Minorum. Obijt Anno M. DC. 1600

LXXII. D. FRANCISCVS huius nominis II. Episcopus Tudensis LXXII. cognomento *Terrones del Caño*, ex Canonico Granatensi. Qui post ad Legionensem Sedem transiuit ad Annum M. DC. I. quâ obijt. 1601

LXXIII. F. D. PRVDENTIVS huius nominis I. Episcopus Tudensis LXXIII. cognomento *de Sandoual* de quo Nos supr. Tom. 2. fol. 541. translatus Anno M. DC. XII. 1612

LXXIV. F. D. PETRVS huius nominis VI. Episcopus Tudensis LXXIV. cognomento *Herrera*, Dominicanus, ex Episcopo Canariensi, obijt

obijt ad Tyrasonem promotus M. DCXXX. 1630

LXXV. D. PETRVS huius nominis VII. Episcopus Tudensis LXXV. cognomento *Moya*, ex Abbate Alcalæ Regalis, obijt Anno M. DC. XXXII. 1632

LXXVI. D. DIDACVS huius nominis VI. Episcopus Tudensis LXXVI. cognomento *Vela*, ex Decano Lucensi, & Canonico Palentino, obijt Anno M. DC. XXXV. 1635

LXXVII. D. DIDACVS huius nominis VII. Episcopus Tudensis LXXVII. cognomento *de Arce Reynoso*, Dominus meus, de quo diximus supra in Catalogis Abulensi Tom. 4. fol. 130. & Placentino Tom. 5. Die XVI. Octobr. adhuc viuit, & viuat. Translatus ad Abulensem Anno M. DC. XXXVIII. 1638

LXXVIII. D. DIDACVS huius nominis VIII. Episcopus Tudensis LXXVIII. cognomento *Rueda*, *Rico*, ex Archidiacono Carthaginensi, obijt Anno M. DC. XXXIX. 1639

LXXIX. D. ANTONIVS huius nominis I. Episcopus Tudensis LXXIX. cognomento *de Guzman*, ex Canonico Seguntino, obijt Anno M. DC. XLII. 1642

LXXX. D. DIDACVS huius nominis IX. Episcopus Tudensis LXXX. cognomento *Martinez de Zarzosa*, Qui ex hac ad Carthaginensem transiuit, Ann M. DC. XLIX. 1649

LXXXI. D. IOANNES huius nominis XII. Episcopus Tudensis LXXXI. cognomento *Lopez de Vega*, ex Canonico Compostellano, adhuc viuit.

EN Lector Erudite Catalogum Præsulum Tudensium; Tu consule Sandoualium, & Ægidium Gonzalez.

QVARTO
Non. Decembris.
Dies II.

A. ROMÆ *natalis* S. BIBIANÆ *Virginis* , *& Martyris, quæ ex* Hispali *in* Bætica *oriunda* , *cum* S. Flauiano *Patre, Matre, & Sorore* Romam *deueniens, sub impij Apostatæ Iuliani Imperatoris excidio propter fidem capta, cruciatibus torta, demum Sponso viriliter tradidit spiritum.*

B *Apud* SANCIANVM *Sinarum in Orientali India, pagum, Transitus* S. FRANCISCI *cognomento* XAVERII , *Societatis* IESV *Sacerdotis, Indiarum Apostoli, qui natione* Hispanus, *patriâ* Nauarreus *in Vasconibus, Parisios comparandæ scientiæ studio allectus, adiuit, vbi B.* Ignatium *cubicularium commilitonem expertus, eius sese* Societati *collegam dicauit. Inde in* Indiam Orientalem *ablegatus, deuictis prope innumeris laboribus, molestijs deuoratis, demùm Euangelij populos luce perfudit* , *Ecclesiæ infinitos peperit filios, Barbaros mansuefecit* , *Ecclesias constituit*, Iappones *primus inuisit*, *quibus cælestis doctrinæ lumen inuexit*, *Reges iugo fidei subiecit*, *denique zelo Dei plenus* , *charitate in proximos imbutus* , *miraculis viuens*, *moriens*, *& mortuus illustris* , *è* IESV *Societate militante* , *ad triumphantem* IESV *Societatem translatus* , *glorioso fine quieuit.*

C. *Ad Montem* COELIVM *in Conuentu Minorum* Carpetano *Hispaniæ* , Depositio S. AVRELIÆ *Martyris Romæ sub Valeriano passæ*; *Cuius sacra lipsana ibidem translata summâ pietate coluntur, & honorificè venerantur.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTA BIBIANA *Virgo & Martyr Romana, origine Hispalensis.*] Iam in superioribus huius Nostri Hispanici Martyrologij Voluminibus, satis superque originem Hispalensem S. *Flauiani* Parentis huius S. Virginis, & *Dafrosa* Matris, nec non *Demetria* Sororis probatam reliquimus. De Matre *Tom.* 1. *Die IV. Ianuar. lit. B. fol.* 63. De *Demetria* Sorore *Tom.* 3. *Die XXI. Iunij. lit. A. fol.* 572. De Patre *Flauiano* dicemus infra hoc *Tom.* 6. *Die XXII. huius Mensis. lit. A.* Hoc sic prælibato, huius Sanctissimæ Virginis, & Martyris agonem referunt post Bedam, Vsuardum, & Adonem, Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. A fol.* 739. Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 197. *col.* 2. Io. Lupus in *Lusitan fol.* 258. *col.* 2. Ieronymus de la Higuera *in Hispan. MS fol.* 64. Constantius Felicius *in Ital.* 2. *p fol.* 190. Petrus Galesinius in *General. fol.* 165. *&* alij recentiores. De ea scripserunt Iulianus in *Chron. Ann.* 354. *n.* 165. *fol.* 43. sequenti elogio: S. BIBIANA *S. Flauiani* Hispalensis *Hispani filia, cum Patre Romam petit, ibique martyrium patitur patienter cum Matre, & Sorore* Cæsar Baronius in *Ann. Eccles. Tom.* 4 *Ann.* 362. *n* 273. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.* 19. Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 745. D. Laurentius de Padilla *Histor. SS. Hispan. fol.* 36. Ioannes Vasæus *in Chron. Ann.* 306. Stephanus Garibay in *Compend. Histor. Tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 47. *fol.* 221. Rodericus Caro *in Corograph. Hispalens. lib.* 2. *c.* 11. Quintana Dueñas *Histor. SS. Hispalens. fol.* 100. Quidquid in contrarium insurgant Ambrosius Morales *Histor. Hispalens. lib.* 10. *c.* 29. D. Franciscus Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 34. *fol.* 207. *col.* 2. & D. Martinus de Anaya *in Apolog. fol.* 22. *col.* 2. quorum argumenta superius diluimus *d. Tom.* 1. *fol.* 65. ACTA S. Virginis breui calculo dabimus:

A. / *Martyrologia.* / *Scriptores.*

ACTA S. BIBIANÆ VIRGINIS Hispalensis, & Martyris Romanæ, ex Iuliano, & aliis Scriptoribus.

BIBIANA *Virgo, natione* Hispana, *ex vrbe* Hispalensi *in* Bætica *orianda*, SS. Flauiani, *&* Dafrosæ *coniugum filia*, *Sanctaque* Demetrix *Virginis, & Martyris soror: Quæ cùm à prima pueritia virtutum studiis addicta fuisset*, Flauianus *Pater cum vxore*, *& filiabus* Romam *concessit, vbi ad Exprefecti munus sublimatus, tandem propter Christi confessionem exilium, & mortem suscepit. Quo igitur, & Matre per martyrium sublatis, S. Virgo ad Aproniani Præfecti, sub Iuliano Apostata, tribunal, vnà cum* Demetria *sorore sistitur; cumque soror ad primam Iudicis interrogationem expirasset, ipsa Rufinæ cuidam mulieri, vt ad Idolorum cultum illam reuocaret, traditur. Cùm vero* BIBIANA *firma, & constans in proposito persisteret, Rufina nuntiat Aproniano, se in* BIBIANA *operam perdere. Quare is S. Virginem in carcere detrudi præcepit, quà ærumnis, fame, & siti vexatam, ad adorationem Deorum quantocyus attraheret. Quæ cùm in suæ fidei professione constantissima perduraret, falsosque adorare Deos fortissime detrectaret. Iudex eam crudeliter adeò plumbatis cædi iussit, vt in illius cruciatuum continuatione, Deo suam purissimam redderet animam*, IV. Nonas Decembris *Anno Domini* CCC.LXII. *Liberio Pontifice Maximo, & Iuliano Apostata Imperatore. Cuius.* Corpus *cum per Quatuor dies relictum fuisset in loco agonis inhumatum, qui Forum Tauri vocitatur, noctu à Ioanne Presbytero sublatum apud Matrem, & Sororem, iuxta Palatium Licinianum sepultum est. Quo loco postea S. Sim-*

Origo, & Parentes. / *Capitur.* / *Eius constantia.* / *Coronatur.*

plicius Pont. Max. Ecclesiam erexit, Beataque Virginis nomini sacrauit, vbi nunc eius pars Corporis *requiescit, & pars in* Hispania *in Monasterio* Saliciensi, *quod* Mons Cælius *dicitur, in* Carpetania, *vbi honorifice custoditur, & veneratur. Postea* Vrbanus VIII. *Pont. Max. Ecclesiam illam* S. BIBIANÆ *Romæ instaurauit, & ornauit, Anno* M. DC.XXIV. *de quo celebris Inscriptio visitur. Qui quoque eius Officium ritu Semiduplici in tota Ecclesia Vniuersali recitandum, præcepit, prout & Ecclesia* Hispalensis *edixerat. In eius Sarcophago hocce Carmen appendit deuotio.*

Corporis Depositio.

Hîc BIBIANA *iacet, palmâ quæ clara Parentum*
Pro Christo didicit vincere & ipsa suo.
Blanditijs primùm, mox vi tentata minarum,
Postremò cæstum sat superâre fuit.
Nunc victrix cum Patre suo, cum Matre triumphat,
Atque pari iungunt præmia lætitiæ.
Disce pijs, Hospes, parere Parentibus ergo,
Non mandare post impia sanctus amor.

ACTA hæc sunt, in quorum relatione, quæ ad originem spectant, videsis à Nobis probata supr. *d Tom.* 1.*fol.*63. 64. & maxime 65. *& Tom* 3. *d fol.* 572. & quæ coagulauit Quintana-Dueñas *Histor. SS. Hispalens. d.fol.* 100. *&* 106. vbi plura cumulat. Quæ verò ad *Translationem* sacrorum pignorum ad Monasterium Fratrum discalceatorum S. Francisci, quod *Saliciense* in Monte Cælio Carpetaniæ dicitur, videndus Illustrissimus D. Petrus Gonzalez & Mendoza Archiepiscopus Granatensis in *Histor. Saliciens. lib.* 4. *c.* 12. *fol.* 486. Cætera communia.

Aliquot sacra pignora in Hispania.

B. S. FRANCISCVS XAVERIVS *Indiarum Apostolus.*] Quam constituam, Heros Magne, tuæ laudationi metam, qui constituisti Religioni nullam? Excitaturus altissimum ædificium gloriæ, commodè incidisti in Petrum Fabrum, qui & firmitatem afferret materiæ, & artificium operi. Cùm frater esses Magdalenæ, sed Virginis, non modo nullas contraxisti sordes in tumulo, sed inde extraxisti plurimos; in primis vnum penè quatriduo ante defossum. At tibi parum fuit sepulto esse spiranti similem, nisi etiam spirares odorem. Vnus implesti maria, terrasque prodigiis, cum è terris, & maribus obscœna extraxisti prodigia. Euocasti è Montium ignitabulis cinerem, non abiturus in tuum. Imperasti ventis, quos superasti cursu. Nouus Atlas Noui Orbis, pressus hece ingenti pondere, attolli tamen sæpe es visus è terra, libratus in aëre lance pietatis. Cum sal esses terræ, abstulisti saldedinem mari, fecisti fluctus dulces, vt alliceres socios. Totum Oceanum quasi oram fecisti piscariam, cum illo lachrymas excepit tuas, nam cæteri ex Oriente vniones efferunt, tu intulisti. Vt ventis excitatum sopires mare, iniecisti in illud morte sopitum Deum: Xerxes dementer inflixit irato mari plagas tu sapienter illud diuinis placasti plagis. Seruauit musicum hominem in mari Delphin; seruauit tibi pene naufragum Deum Cancer. Fuisti tunc Sol in Cancro, nec desijsti esse in Virgine. Mirum dictu? Piscis expiscatus est Deum. Petro piscis argentum, tibi quiddam attulit auro maius. Vltra Cancrum non licet in luce progredi Soli, at tu præter Cancrum, ad alia progressus es signa; nempe in tuo signifero terminus non est signis. Proiectus est à Constantino in mare vnus è clauis Dominicis, confixit eo mare, ne commoueretur in fluctus; sed superasti tu Imperatorem, vel pietate, vel facto; stetit tibi mare firmius, quia clauis confixum tribus. Fecisti tutum, ac facile iter Oceani, nisi cum in laudibus excurritur tuis. Implicuisti te loris, explicaturus puerperas partu; tuo illæ pudico constrixere se balteo, vt opponerent hunc incestæ Veneris cæsto: nempe tibi committi hominum debuit ortus, cui com-

Elogium.

missus

missus est Oriens Non pateris fœtus vel in vtero morari, vel mori, vt quam plurimos possis, & quàm ocyssime pie complecti. Nisi veterum desiperet sapiētia, nulla de re philosophatus esses libentius, quam de innumeris Democriti Mundis. Amantis cordi nihil fuit satis; precantis ori nihil crebiùs, quàm satis potuisti cruri inijcere vincla, non cordis seuerus in te, nullum admisisti laxamētum, nisi cordis: tunc hoc laxius fuit, cum inter rerum angustias. Ideò salui fuisti assuetus à puero, quia daturus eras lætæ Religioni tripudium. Tibi crura deuinxisti, cæteris manus, quia duxisti Nationes in Triumpho captiuas. Tulisti tecum in bellum, quas ijs inijceres compedes, quasi certus victoriæ, more Laconum. Fuisti vndique candore pulcherrimus, tametsi dormientis humeris niger insedit Æthiops; auspicatior fuit is coruus, quam quæ Claudij Cæsaris humero insidens Aquila auspicium olim dedit imperij. At te, quem non terruit Æthiops teter, perterruit vel in somnis Venus blanda; sed inuenustior tibi Venus est visa, quàm Æthiops. Sed falsum somnium fuit illud, & vanum, quia porta exiuit eburna, cessit videlicet somnij fœditas in candorem, quamquam ad decus fecisti florem cruore purpureum. Scilicet maximè imbellem declarauit se Cupido, quia te aggredi non est ausus, nisi somno languentem. Ast cæcum superasti & aptè, & facilè clausis oculis; quia nemo tam strenuus fuit vigil, quàm tu dormiens. Potuisti à domitis barbaris dici Indicus, sed illustriùs à deuictis Diis dici Diuinus. Spoliasti Erebum, destinatam eripuisti prædam, pauperem fecisti Ditem. Post profana delubra diruta, & Aras euersas, calcis meruisti gratiam, quia eripueras eam impio vsui. Innumeris signis confractis, & comminutis delectatus es in vita Deorum puluere, ideò in morte caruisti diuinitus tuo. Mortuis multis mire produxisti vitam, iussisti, nouum prodigium! Parcas esse prodigas. Merito tu quoque postquam humatus, visus es viuere, integer à morte, quia integer vitæ scelerisque purus. Ergo tanti Apostoli vniuersus Orbis encomia concelebrat, Ecclesia Vniuersalis acclamat, & sequenti elogio collaudat: *In Sanciano, Sinarum Insulâ*, S. FRANCISCI XAVERII *Societatis* IESV *Indiarum Apostoli*. Ieronymus de la Higuera in *Martyrol. Hispan. MS. fol.* 64. Andreas Saussay in *Martyrol. Gallican. Tom.* 2. *h. d. fol.* 965. Philippus Ferrarius in *General. Catalog. SS. fol.* 464. De eo scripsere Antonius Bellinghen in *Kalend. Marian. h. d. fol.* 655. Ioannes Gnobarus in *Fast. Marian. fol.* 588. Ioannes Bachot in *Fast. Christian* 807. Alegambe de *Vir. Illustr. Societ. Ies. lit. F fol.* 119. & amicus Venerandus P. Ioannes Norembergius de *Vir. Illustr. S. I Tom.* 1. *fol.* 236. Ioannes Baptista Masculus in *Encom. SS. Mens. Decembr. Encom.* 384. *fol.* 548. & in *Lyric. Carminib. lib.* 12 *fol.* 451. Aubertus Miræus in *Bibliothec. Scriptor Eccles Tom.* 2. *Secul.* 16. *c.* 64. *fol.* 50. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Hispalens fol.* 367. D. Rodericus de Acuña *Histor. Vlyssipponen. Tom.* 1. 2. *p. c.* 14 *n.* 10. *fol.* 92. & alij innumeri. Vitæ eius ACTA integris voluminibus *Horatius Turselinus*, *Nicolaus Orlandinus*. *Petrus Maffeus*, *Nicolaus Trigautius*, *Petrus Dujarrit*, *Ioannes de Luzena*, *Ludouicus de Guzman*, *Petrus de Ribadeneyra*, *Thomas de Villacastin*, & *Petrus de Guzman*. Ea ex Bulla Canonizationis ab Vrbano VIII. Pontifice Maximo, post obitum Gregorij XV. prædecessoris expedita VIII. Idus Augusti, Anno M. DC. XXIII. transcribere compellimur, ne tantâ voluminum mole, longiùs hæ *Notationes* excrescant.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA

ACTA S. FRANCISCI XAVERII, SOC. IESV PRESBYTERI, *Indiarum Orientalium Apostoli ex Bulla Canonizationis eius.*

VRBANVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI,

Ad perpetuam rei memoriam.

Harum literarum expeditionis ratio.

RATIONI *congruit, & conuenit aquitati, vt ea qua de Romani Pontificis prouidentiâ processerunt, licet eius superueniente obitu, literu Apostolica desuper confectu non fuerint, suum debitum consequantur effectum. Dudum siquidem felicis recordationis* Gregorius Papa XV. *prudecessor Noster pie præmeditans, quod Vnigenitus, & coæternus æterni Patris Filius, cùm de Regalibus sedibus in hunc Mundum, vt salutem humani generis operaretur, descendisset, semen bonum verbi sui in agro Orbis terrarum seminauerat, vt omnium cælestium virtutum, & ad extremum æternæ vitæ fructum credentibus germinaret: quódque eum pro diuinæ huius segetis incremento pretiosissimum sanguinem suum, ignominiam Crucis voluntarie subiens, effudisset: ac perfecto demùm opere, ad quod missus fuerat, super omnibus cælorum sublimitatibus ad dexteram Patris in seculorũ aternitate consessurus ascendisset, plurimos seruos, & amicos suos in terris reliquerat, qui laboribus, vigilijs, atque ad ipsius exemplum proprij sanguinis effusione, diuinam hanc excolentes sementem, messem quàm vberrimam in horreum eius congregarent, eiusque fines, eo vsque dilatarent, donec iuxta promissionem Patris omnes gentes, & termini terra darentur ei in hæreditatem, & possessionem. Et quamuis verbum eius semper à generatione in generationem prosperatum esset, attamen, quando ab æternis temporibus prædestinatum beneplaciti eius tempus aduenerat, vt abundare faceret, quasi imbrem inundantem misericordiam suum magnam super omne semen filiorum Adam, gloriamque Crucis sua vsque ad vltimum terra, & in mari longe propagaret, vere admirabilis facta erat potentia ipsius, cùm reuelatis incognitis antea Tribubus, & linguis, ac populis, & nationibus messem magnam, atque vberem aperuerit, atque in ea operarios multiplicauerat, tantáque fructuum abundantiâ, labore eorum compleuerat, vt ipsis annuntiantibus, Euangelicæ prædicationis sonus vsque ad extremos Orbis terrarum fines penetrasset, & à Solis ortu vsque ad Occasum, ab Aquilone, & mari, magnum nomen Domini Dei Nostri in vniuersis gentibus redditum esset. Inter cæteros verò, quos ad perficiendum voluntatis sua sacramentum in tantarum gentium vocatione Dominus præordinauerat, egregius Seruus eius* FRANCISCVS XAVERIVS, *Nouus* Indiarum Apostolus *gloriâ sanctitatis, & meritorum splendore præcipue emicuerat, qui à iuuentute sua perfecte coram Deo ambulasset, spretisque ac conculcatis diuitijs, ac seculi dignitatibus, ac semetipso, iuxta verbum Domini, abnegato, animum suam pro nomine Domini Nostri Iesu-Christi tradidisset, dignus inuentus erat, qui à Spiritu-Sancto in tàm insigne opus assumeretur, ac tanquam aliorum dux diuinâ prouidentiâ constitutus, Apostolicis charismatibus affluenter decoraretur, etiam ob signa Apostolatus, quæ in eo in omni patientia, in signis, & prodigijs, ac virtutibus manifesta facta erant, Nouarum gentium Apostolus, vnanimi totius Christiani Orbis consensu meruerat appellari ac propterea decebat, vt tantum Dei famulum, qui pro gloria eius, & animarum D. N. Iesu Christi sanguine redemptarum salute, innumeros, maximosque labores, atque ærumnas perpessus erat, ingentiaque*

Christus reliquit in Mundo seruos, & amicos.

Vt terminos terra lustrantes, omnibus fidem prædicarent.

Quod factum fuit diuersis temporibus.

Maxime in diebus nostris, quibus Apostolus Indiæ Xauerius constituitur.

terra

terrâ, marique subierat pericula, quem Deus adeò magnificauerat, vt tamen eius honorabile esset apud omnes gentes; idem Gregorius prædecessor noster, pro sua pastorali munere, vere sanctum, & electum Dei, in Militanti Ecclesia declararet; eiusque virtutes tanquam eximias, & præcellentes, vniuersis Christi fidelibus imitandas proponeret, vt populus Christianus actiones suas ad honorem Dei (ipsius exempla) dirigens, eum apud Deum, & Dominum Iesum-Christum in eius necessitatibus habere mereretur intercessorem. Atque vt omnes Christi fideles promptiùs ad laudandum Deum Omnipotentem, secundum multitudinem magnitudinis eius, excitarentur, deuotionisque ardor erga tantum Dei famulum augeretur, dùm eius in terris cælestem, & laudabiliter actam vitam Orbi terrarum explicaret, & patefaceret, in primis, & ante omnia præmitteret: Quòd natus erat insignis hic Dei Seruus Nauarræ, *in Oppido* Xauerio Pampilonensis *diœcesis, materna ditionis loca, nobilibus ac pijs progenitoribus. Qui cùm ipsum ab infantia timere Deum, ac ab omni peccato abstinere docuissent, vbi ætas demum adoleuerat, Lutetiam Parisiorum, studiorum gratiâ eundem emiserunt. Quibus eùm alacriter operam daret, post haut multum temporis, de eo domum reuocando pater cogitare cœperat, quod cùm tunc in humanis agens* Maria Magdalena *eius soror, quæ Monasterium Monialium Oppidi nuncupati* Gandiæ, *Ordinis S. Claræ discalceatarum nuncupatarum* Valentinæ *diœcesis, non sine ingenti sanctitatis famâ tunc regebat, præsensisset, fratris vocationem diuinitùs edocta, per literas cum patre vehementius egerat, vt* FRANCISCI *studia omni ope, etiam cum rei domesticæ detrimenta, foueret, eum enim incognitarum gentium Apostolum, diuinâ prouidentiâ præordinatum esse prauidebat. Cumque* Lutetiæ *commoraretur, in familiaritatem* S. IGNATII *insinuatus, ac postmodum in Socium ipsius, qui id ardentibus precibus à Deo, ad ingentem Ecclesiæ vtilitatem præstandam postulauerat, adscriptus; eoque duce ingressus erat arctam viam, quæ ad vitam ducebat. Vt enim spiritu viuificaretur, carnem suam ad aliquorum SS. Patrum exemplum seuerissime mortificauerat. Interdicto enim sibi, non solum carnis, & vini, sed panis etiam triticei vsu, vilibus tantummodo, ac insulsis cibis, ijsque parcissime v(us erat. Quin etiam frequenter integro biduo, triduoque ab omni cibo prorsùs abstinuerat. Aliquando verò omnes maioris hebdomadæ dies, vsque ad Sabbathum Paschatis ieiunus transegerat, somnoque breuissima vires reficere consueuerat, humi vel lectulo, vilissimis stragulis contecto, iacens. Corpus ferreis flagellis adeo diuerberabat, vt sæpe copiosus sanguinis efflueret. Aliquando autem funiculis arctissime constrictis lacertis, & coxendicibus iter aggressus erat: cumque plures dies in eo cruciatu perseuerasset, vincula adeo corpori eius infixa erant, vt præ doloris magnitudine, viribus destitutus, in via concideret, ac nisi præcipua Dei beneficio, absque vlla humana ope, disrupta fuissent, de eius vita omnino desperatũ fuisset. Quàm præclare verò in eius animo reliquæ Christianæ virtutes effulsissent; quam potenter scuta fidei præcinctus omnia nequissimi ignea tela extinxisset, & quam firmiter in Deo sperasset, & Sacramentorum frequentia, quibus non solum semetipsum, sed & alios etiam summâ cum deuotione, ac indefessâ assiduitate pascebat: & verbi Dei assidua prædicatio, quâ tam ingentem Orbis terrarum partem illuminauerat, insigniter attestabantur. Sed inter cæteras eius virtutes, quasi sidus matutinum præcipue resplenduerat charitas, quæ in omnibus quidem eius actionibus, præsertim tamen cum ægrotis inseruiret, manifestabatur: eo etenim dilectionis ardore erga inopes infirmos, qui in Domibus hospitalibus morabantur, se gerebat, vt rarò, ab eis discederet, tantâque sensuum mortificatione quantumuis sordidissima ministeria peragebat, vt aquam sæpius, quâ horribilia, & incurabilia vlcera lauerat, ebibisset. Cùm verò de vita periclitarentur, tunc cibi, somnique prorsus oblitus, & præter proprias vires à Deo confortatus, veluti*

S. Viri origo, nobilitas, & iuuentus.

Sororis Sanctimonialis de fratre iudicium.

S. Ignatij Societati adscribitur Parisiis.

Ieiunia, & parcitas somni, & alia mortificationes.

Virtutes in eo præclaræ.

Charitas in ægrotos eximia.

à commissa custodia, nec die, nec nocte discedebat: illisque sanctissima Ecclesiæ Sacramenta cæterasque spirituales alimonias præbebat. Quæ adeò libenter, atque hilariter exequebatur, vt deliciæ eius deseruire ægrotis, ac morientibus esse dicerentur; & quasi aliquod talentum, sibi Diuina benignitatis munificentiâ creditum negociaretur, assiduam hanc erga ægrotos curam, & vigilantiam, toto vitæ suæ tempore, vbicumque moraretur, exercuerat. Sed & per eandem charitatem, quæ per Spiritum-Sanctum diffusa erat in corde ipsius, adeò ad Deum accedebat, tantaque spiritus feruore in oratione perseuerabat, vt huiusmodi cibo intentus quô interiorem hominem reficiebat, noctes integras transigeret: nec cùm in Naui esset, atque in aperto vitæ discrimine, in summis tempestatibus versaretur, desisteret, aut quidquam animo commoueretur: fieretque aliquando talis super eum mentis excessus, vt oculis in cœlum defixis, diuinâ vi à terra eleuaretur, vultu adeò inflammatus, vt Angelicam prorsus charitatem repræsentaret: nec Diuini Amoris perferre valens incendium, sæpius exclamaret: Satis est Domine, satis est. *Cùm verò sacrosanctum Missæ sacrificium celebraret, sæpe numero à sensibus, vsque adeò abalienabatur, vt nec ministri vestem succutientes, nisi post diuturnam moram, eum excitare possent. Quin etiam aliquoties altiùs cubito à terra elatus, ab vniuersa adstantium multitudine, miraculi magnitudinem obstupescente, ac Serui Dei sanctitatem suspiciente, conspectus fuerat; nec solum vigilans Vir sanctus Deum in corde, & ore habebat; sed & dormiens in ipso requiescebat: frequenter enim in somnis sanctissimum nomen* IESV *cum summa mentis dulcedine proferre audiebatur. Cumque tàm singularibus floreret virtutibus, atque indies à Deo potioribus augeretur muneribus, non modò non extollebatur; sed crescebat in eo semper virtus humilitatis, adeò vt infima quæque Domus officia, semper tanquam omnium postremus obiret. Vestibus verò adeò pannosis, ac vilibus vtebatur, vt pueris quandoque deridiculò esset. Venerabatur autem eximie Vir Dei non Episcopos modò, sed Sacerdotes quoscumque,* S. Ignatio, *tunc Præposito suo, non nisi flexis genibus scribebat. Honores verò ac laudes hominum adeò horrebat, vt amplissimam* Apostolici Nuntij *dignitatem, quâ instructus in* Indiam *à Summo Pontifice missus fuerat, quam studiosissime occultaret, nec nisi semel (necessitate coactus) vsus fuerat.*

Et in Deum sublimis.

Humilitas eius egregia.

CÆTERVM *tantus Vir insigne studium à Deo consecutus erat, in quo gloriose vsque ad consummationem cursus, & coronam iustitiæ decertaret: cùm enim claræ memoriæ* Ioannes *Lusitaniæ Rex, à piæ memoriæ* Paulo Papa III. *tunc dicti Gregorij, nunc etiam Nostro respectiue Prædecessore, nonnullos ex* Ignatij *socijs postulasset, quos ad* Orientales Indias, *vt in vastissimis illis Regionibus verbum Dei disseminarent, transmitteret; idem Pontifex* S. Ignatij *hortatu ad tantum opus peragendum* XAVERIVM *elegerat, quem etiam* Apostolici Nuntij *dignitate, & amplissima potestate decorauerat. Cumque viatici nomine plurima ei à Prætore Regio pararentur, homo qui pro viatico, ac pera de Dei benignitate, in cuius Euangelij opus segregabatur, præsumebat, numquam adduci potuerat, vt quidquam præter vilissimum centonem acciperet: & in Naui super funem nauticam dormiebat ac emendicato viuebat: ægrotis in vilissimis ministerijs, indefessâ charitate, noctu, diuque seruiebat. In* Indiam *vt peruenerat statim nec modicô quidem tempore ad quietem post longissimam, ac difficillimam nauigationem, sumpto, ad prædicandum illis gentibus Euangelium se accinxerat, & indutus virtute ex alto, Apostolico spiritus feruore, ministerium quod fortius erat, tanta cum fructu exequebatur, vt gratiâ Dei efficaciter verbo eius cooperante, non solùm Christianorum mores deprauatos ad meliorem frugem passim toto Oriente reuocaret; se[d] multa centena hominum millia, qui in tenebris, & in regione vmbræ mortis ambulabant, ad agnitionem veræ lucis perducti, regenerationis lauacro mundarentur. Nam præter Indos, Brachmanes, & Malabares (in quorum Regnis Apostolica*

Etiam dignitate decoratus.

Progressus quos in India fecit.

prædicatio-

prædicatio, quæ antiquis temporibus illic viguerat, sed hostis humani generis fraude ex omnium memoria prorsus abolita erat, XAVERII, *prædicatione reuixerat) ipse primus Parauis, Malais, Iois, Acenis Mindanais, Malacensibus, & Iaponibus Euangelium Christi annuntiauerat, multique illarum Nationum Reges, & magni Principes, ingenti cum Fidei nostræ emolumento, suaui Christi iugo colla subdiderant. Incredibilia autem videbantur, quæ propter nomen D. N. Iesu Christi tolerauerat. Per diuersa enim Regna in vastis illis Orbis terrarum spatijs semper pedibus, etiam sæpius nudis per arenas calidas pergebat, per spinas longissima itinera conficiebat, contumelijs sæpe, probris, & illusionibus, quin etiam verberibus, & lapidibus appetitus, in periculis hostium, in periculis itinerum versatus, sæpe naufragus, vigilias, frigus, & nuditatem, sitim, famemque perpessus erat; contractis ob assiduos, ac intolerabiles labores grauissimis morbis. Nec enim Apostoli exemplo, animam suam faciebat pretiosiorem, quam se, dummodò consummaret cursum suum, & ministerium verbi, quod acceperat, testificari Euangelium gratiæ Dei: signa verò & prodigia, quibus Dominus Apostolorum suorum sermonem in nascentis Ecclesiæ exordijs confirmauit, ad illius nouæ sobolis incrementum, in manu etiam Serui sui* XAVERII *misericorditer renouauerat. Subitò enim à Deo diuersarum, ac incognitarum Gentium linguas, quas non nouerat, edoctus, disertissimè, quasi in ijsdem terris educatus esset, loquebatur; & acciderat quandoque, vt eum ad diuersarum Nationum populos concionem habentem, vnusquisque eodem tempore, linguâ suâ, quâ natus erat, magnalia Dei loquentem cum stupore, & ecstasi audiret, eâque miraculo multitudo magna commota reciperet verbum Dei.*

Quanta incommoda in India tolerauit.

Idiomata diuinitus didicit.

HINC *post præmissa, ad Christi fidelium ædificationem, aliqua ex insignioribus prodigiis, quibus prædicationem, & gesta ipsius Dominus illustrauerat, recenseret, & primò illud memorandum videbatur; quod cùm numerosus* Badegarum *exercitus in exitium Christianorum à* FRANCISCO *baptizatorum immineret, atque omnia atrocitatis exemplo se in Christianos editurum minaretur; ipse solus Fide armatus procedens obuiam, ac seuerè eorum impietatem increpans; steterat illicò immobili vestigio vniuersus exercitus deterritus, vt milites, ducesque referebant, ab homine quodam magno, nigris vestibus induto, qui iuxta* FRANCISCVM *stabat, cuius majestatem, ac splendorem, vultu, oculisque micantem ferre non poterant. Itaque S. Vir quos Christo pepererat, à cæde, ac direptione liberauerat. Successiue apud* Comorinum *Promontorium, cùm in quadam Ecclesia seruus Dei infidelibus concionaretur, ac propter duritiam cordis eorum, nihil proficeret, factâ oratione, iussit sepulchrum, in quo pridie defunctus tumulatus fuerat, aperiri, ac populo significans, ad comprobandam Christianæ Fidei veritatem, mortuum illum, Dei voluntate, rursus victurum, linteo quô cadauer inuolutum erat, resciſſo, ac rursus precibus ad Deum fusis, mortuo, vt viueret, impetrauerat, qui statim, stupentibus omnibus, surrexerat viuus. Quò tàm insigni miraculo commoti, qui aderant, tùm alij multi crediderunt in Deum. Eodem postea loco, mendicus quidam B. Viro occurrerat vlceribus plenus, cuius plagas* FRANCISCVS *magno charitatis affectu lauans, atque aquam, quâ eos lauerat, ebibens, ac deinde Deum Patrem misericordiarum, vt illius pauperis misereretur, orans, è vestigio ab omni plaga, atque vlcere, Dei munere, pauper ipse omnino liber surrexerat. Sed & puer quidam,* Murani *in* Orientali India, *pestilenti febri vitâ sublatus, ac linteo insutus, de more gentis* XXIV. *horis asseruatus, flentibus parentibus, ferebatur ad sepulchrum: quos vt Vir Dei vidit, misericordiâ motus super eos, Deum Omnipotentem, vt puerum viuificaret, genibus flexis precatus fuerat; atque aquâ benedictâ aspersum, resciſſo linteo, signo Crucis signauerat, apprehensâque manu eius, in nomine* D. N. *Iesu Christi viuum, & incolumem parentibus restituerat. Erectâ in illo loco, ad tanta rei memoriam conseruandam ab incolis, magna cum*

Christianos liberat.

Mortuum suscitat, vt fidem confirmet.

Vlcera mendici sanat.

Puerum mortuum parentibus viuum reſtituit.

celebritate, Cruce. Et ſucceſſiue apud Oppidum Combuture *in* Ora Piſcariæ *puer alius in puteum delapſus, ſuffocatúſque, maximo cum Matris, & Cognatorum eiulatu efferebatur, cumque ex proxima Eccleſia* Franciscvs *occurriſſet; miſertus eorum, in genua prouolutus, oculiſque in cælum fixis, Deum pro vita Pueri precatus, eum apprehensâ manu, in nomine Domini Noſtri Ieſu-Chriſti ſurgere iuſſerat, & confeſtim Puer ſurrexerat viuus, quem S. Vir reddiderat matri ſuæ, ſtupentibus omnibus, ac maximo cum clamore Deo gratias agentibus; quibus ipſe præcepit, ne cui rem geſtam narrarent. Inſuper dùm in* Iaponia *Inſula* Franciscvs *Chriſti fidem prædicaret, acceſſerat ad eum* Mercator *quidam à multis annis cæcus, petens, vt ſibi à Deo, vt videret, impetraret:* Xaverivs *recitato ſuper eũ Euangelio, ſignum Crucis oculis eius impreſſerat, qui eo temporis momento, lucem amiſſam recuperauerat. Poſtera verò die reuerſum ad eum, cum vxore, & vniuerſa familia, genibus aduolutus gratias agens, & Chriſtianam fidem profeſſus, ad Baptiſmi gratiam, vnà cum ſuis omnibus, peruenerat. Exierat autem tàm illuſtris miraculi fama per omnem terram illam, ac multi relictis Idolis ſuis conuerſi erant ad veram Deum, & Ieſum-Chriſtum, Filium eius.*

Alium quoque ſuffocatum Matri ſuæ.

Cæco lumen oculorum reſtituit.

Cvmqne *Seruus Dei ad* Sinas *in magna Naui, quâ Quingenti vehebantur, nauigaret, ceſſauerant adeò venti, vt* XIV. *diebus, Nauis eodem loco hæſiſſet immota. Cumque inter cæteras difficultates, aquæ penuriâ valde laboraretur, multique iam ſiti deficerent; S. Vir omnia Nauis vaſa, marinâ aquâ impleri iuſſerat, fuſiſque inſtanter ad Deum precibus, ſuper ea ſignum Crucis fecerat, ac repente aqua illa ſalſa, dulcis, & ſalubris effecta erat, quo miraculo plures, qui in Naui erant, Infideles crediderant in Deum, quin etiam aqua illius, quæ abunde ſuperfuerat, potu plurimi per multas Indiarum Prouincias, varijs, quibus vexabantur, morbis ſanati fuerant. Ad eoſdem* Sinas *contendens, cùm ſæuiſſimâ ortâ tempeſtate omnes de ſe actum eſſe exiſtimarent, Gubernator Nauis, ne repentina vis procella ſcapham auferret, validis eam rudentibus ad onerariam alligari iuſſiſſet; non multo pòſt abruptis retinaculis, ſcapham tempeſtas abſtulerat, tanto impetu, vt pene temporis momento omnium conſpectum auſugiſſet; & prout quiſque cognatos, & neceſſarios in ſcapha habebat, certatim eorum caſum deplorare cœperant.* Franciscvs *verò vniuerſos collachrymantes bonum eos habere animum iuſſerat, ac prædixerat fore, vt ante Triduum, filia remearet ad matrem; ſignificans, ſcapham ad onerariam redituram; prout, Deo dante, apparere viſa fuerat, & recta ad onerariam tendere, & ſponte ad illius latus accedere, atque ita apte ſe applicare, vt illi omnes, qui in ea erant, commode excepti fuiſſent; quæ etiam in medijs fluctibus, nemine illam retinente, tandiù ſteterat, quo ad religaretur ad Nauim, attonitis omnibus ex miraculo remanentibus. Ad* Moluchas *Inſulas etiam* Franciscvs *aduenerat, vbi magno ſpiritus feruore verbum Dei primus annuntiabat, atque in vrbe* Tolo XXV. *Millia hominum baptizauerat, qui cùm ſuaſu Tyranni cuiuſdam Chriſti fidem deſeruiſſent, Eccleſiam ſolo æquaſſent, Cruces, Sanctorumque Imagines confregiſſent, & conculcaſſent:* Franciscvs *zelum Domini zelatus,* XX. *Luſitanos, ac* CCCC. *circiter indigenas ad vltionem tanti ſceleris incitauerat, eóque Duce, ac victoriæ ſponſore, tàm parua militum manus aduerſus vrbem munitiſſimam, Chriſti rebellem, expeditionem aggrediebatur: ſed cùm prope vrbem perueniſſent, ſubſtiterat Vir Dei, ac Orationi ſe dederat, ſtatimque vicinus Mons magnum emiſerat incendium, adeoque ingentem cineris, ac pumiceam vim eructauerat, vt Vrbis, ac Arcis, quæ in edita ſita erat, muros æquaſſet: horribiliſque præterea terræmotus totam vrbem concuſſerat, plurimaſque domos ſubuerterat: quibus malis exterriti Incolæ, deſerta vrbe, in proximas ſyluas confugerant. Vrbs itaque à* Francisci *militibus facile capta erat. Ciues verò ad eius pedes proſtrati, acceptâque ſalutari*

Aquam Maris ſalſam in dulcem conuertit.

Scapham fluctuum tempeſtate abſorptam reſtituit.

Fidei vindictâ Vrbis muros ſolo æquauit.

pœniten

pænitentiâ, delicti veniam impetrarant. Vlteriùs cùm inter easdem Insulas FRANCISCVS nauigaret, ac sæuissima orta esset Maris tempestas, ad eam sedandam Crucifixi imaginem, quam collo appositam gestare solebat, vndis immiserat, quæ vi procellæ è manibus excussâ, in profundum Maris, non sine magno eius mœrore, dilapsa erat; sed lætificauerat Dominus animam Serui sui, nam cùm ad terram applicuisset, ac secus littus iter faceret; Marinus Cancer ex vndis subitò prosilierat, atque ante pedes ipsius steterat, eandem Crucem forcipibus eleuatam gerens, & FRANCISCVS in genua prouolutus, eam deuotè susceperat, ac diuturnâ oratione ob tàm egregium munus Deo gratias egerat.

Crucem in Mari delapsam Cancer Marinus restituit.

PROPHETICO etiam spiritu Deus Seruum suum, quem in lucem Gentium dederat illuminauerat, atque adeo insigne donum plurimis manifestauerat exemplis. Atque inter cætera, cùm Aceni populi, inter quos, & Turcæ erant multi, LX. Nauium classe vecti, Christianarum Naues concremassent, ac multos crudelissimis supplicijs affectos enecassent, CC. XXX. milites in Octo Naues distributi, FRANCISCO suadente, ac in nomine Domini exercituum victoriam promittente, classem Barbarorum insecuti erant: transactoque iam Mense, cùm nullus ab ipsis nuntius adueniret, consternatis omnibus, iamque de Ciuium suarum salute desperantibus, FRANCISCVS in ipsa conflictus hora, classium congressum, ac insignem Christianorum victoriam, haud secus, ac si præsens esset, in concione narrauerat, ac diem, quo tantæ rei nuntius aduenturus esset, prædixerat. Quæ omnia cum ingenti omnium admiratione, eo ipso, quod signauerat, tempore, certis nuntijs approbata fuerant. Cumque Duæ Naues eodem tempore à portu soluissent, prædixerat Franciscus, subortâ magnâ in Mari tempestate, alteram naufragium passuram; alteram verò (& in hac ipse reperiebatur) extra omne Maris periculum, in Nauali dissoluendum: quam prædictionem vtriusque exitus comprobauerat; cùm alterius fragmenta non multa post conspecta essent; altera verò multis tutè peractis itineribus, cùm publicato vaticinio S. Patris Nauis vocaretur, ac vbicumque appelleret, cum plausu exciperetur, demùm post multos annos in Nauali, vt reficeretur, subducta, sponte corruerat. Grassante quoque pestilentiâ Lusitanorum ac Hispanorum classibus, quæ ad Amboynam Insulam appulerant; cùm S. Vir ægrotis de more ministraret, à Ioanne de Arausio, vt vinum sibi ad eorum vsum elargiretur, petierat, quod Arausius grauatim, timens ne sibi deesset, miserat, quem Dei Seruus admonuerat, vt in charitatis operibus largior esset velles, breui etenim fore, vt vitâ defungeretur, eiusque omnia bona in vsus pauperum cederent. Cumque post non multum temporis spatium ad Ternatim Insulam, quæ CC. amplius Milliaribus à loco distabat, aduenisset, ac Missæ sacrificium celebraret; versus ad populum dixerat: Orate pro anima Ioannis de Arausio, qui modò expirauit: stupentibus omnibus. Post XII. demùm diem superuenerat, qui visionem S. Viri verissimam fuisse nuntiatâ Arausi morte, declarauerat. Mercatori cuidam Meliapore discessum, ac munusculum aliquod, tanquam beneuolentiæ signum, à se postulanti, Seruus Dei B. V. Mariæ coronam precariam è collo detractam elargitus erat, affirmans fore, vt quandiù illam penes se haberet, ab omni maris periculo incolumis esset euasurus. A porta itaque Mercator soluens, naufragium fecerat: cumque in tabulata ex lignis raptim composita cum nonnullis alijs vectoribus exiisset, in alto Mari alienato à sensibus animo, visus esset sibi cum ipso Seruo Dei FRANCISCO in eo loco, in quo coronam precariam præfatam acceperat, colloqui. Quinto demum die, ex qua desilierat in illa tabulata, ab ea animi ecstasi, velut ab alto somno experrectus, cùm neque tabulata, neque socij vnquam comparuissent in littore, Nagapatani prope Meliaporem, saluum, & incolumem se receperat. Petro Vellio autem, qui summâ voluntate, in quoddam charitatis opus pecuniam S. Viro elargitus

Prophetia dono illustratur.

Exemplum I.

Exemplum II.

Exemplum III.

Exemplum IV.

fuerat, promiserat fore vt nunquam ei necessaria deessent, ac mortis horam diuinitus pracognosceret: quorum vtrumque acciderat. Nam quamuis Petrus *maxima perpessus esset rei familiaris detrimenta; semper tamen ab omnibus summam liberalitatem expertus erat; ac transactis demum multis annis, reuelatá sibi mortis horá, se in Ecclesia in feretro campasuerat, audit áque Missá, ac precibus, quas pro anima sua salute recitari iusserat, ibidem statim in pace abdormierat.*

Exemplum V.

Demvm *Vir Dei, consummato feliciter peregrinationis suæ cursu, famá sanctitatis clarus, & bonis operibus plenus, cùm ei benedictionem Patriarcha Abraha Dominas spiritualiter elargitus esset, vt multarum Gentium Pater efficeretur, vt filios, quos Christo* Iesv *genuerat, super stellas cœli, & super arenam, quæ est in littore Maris, multiplicatos videret, & ex eis plurimos propria sanguine laureatos ad cœlestia Regna pramisisset;* Orientalivm Indiarivm Apostolvs *ab vniuersis* Indiæ *Regnis, totoque Christiano Orbe appellatus, dum aditum Euangelio, in vastißimo* Sinarum *Imperio quærebat, assiduis laboribus, quos vltra humanas vires pro gloria Dei tolerauerat, confractus, in Insula prope* Sinas, Die II. Decembris *Anno Domini* M. D. LII. *ad cœlestem gloriam, perpetuò cum Deo regnaturus euolauerat. Defuncti corpus viuá calce perfusum, vt exesá carne, ossa in Indiam exportarentur, inclusumque arcá ligneá sepultum fuerat: quod post* IV. *Menses effossum, ita recens, ac tractabile, vestimentisque adeò integris, ac si nuper esset tumulatum repertum extiterat, & quamuis nullo odoramentoram genere curatum fuisset, Diuino tamen munere eam odorum fragantiam spirabat, vt esset super omnia aromata: calce itaque rursus iniecta,* Malacamque *(in Orientali India Vrbs est celeberrima) delatum extiterat, in qua cùm sæuißima pestis plurimos quotidie conficeret, ingenti beneficientiá aduentum eius Deus insignierat; Nam sacro Corpore in vrbem illaso, adeo omnis contagio desierat, vt eá deinceps nullus correptus omnino fuisset. Arcá itaque rursus apertá, integrum sicut antea, eandemque odoris suauitatem diffundens, repertum etiam fuerat. Cumque in nouo loculo conderetur, ex humera, ob arcula breuitatem, paulum compresso recens sanguis effluxerat. Nono demum post obitum Mense, sepulchro iterum patefacto, rursus vt antea diuina virtute, à corruptione immune, ac cœlestibus perfusum aromatibus inuentum, veloque facies eius operta fuerat, ob ingesta terra pondus recenti cruore conspersos noua itaque arca serica, aureaque veste contecta pretiosißimum pignus inclusum in Indiam ad* Coccini *portum delatum erat, confluentibus vndique ad honorandum communis in Christo Iesu Parentis Corpus plurimis earum gentium populis. Inde* Goam *insigni celebritate translatum à Prorege, ac omnibus ciuium ordinibus maxima frequentia, ac deuotione exceptum, & in Ecclesia Societatis Iesu, vt popularum deuotioni satisfieret, validis cancellis inclusum, omnium oculis per Triduum expositum remanserat, eiusdemque Proregis iussu ab insigni Medico, deindeque à Vicario Goano visitatum, ac pertentatum, omni ex parte incorruptum, integris etiam intestinis compertum fuerat, manante etiam ex parua inflicto vulnere recenti cruore. Quo tempore cum Mulier quadam, affectu deuationis incitata, specie osculantis, pedis digitum, vt illum abscinderet, morsu apprehendisset, statim sanguis effluxerat. Sed Altißimi benignitas non his tantùm mirabilibus Sanctum suum in conspectu omnium populorum mirificauerat; sed omni tempore ingentia præstabat beneficia his, qui eius intercessionem fideliter implorabant, & plurimis exemplis, presertim verò infra insertis manifestum erat.*

Moritur.

Malàcam Corpus S. Viri defertur.

Inde Goam vbi conditum fuit.

Insignia miracula patrat.

I. de Puero Pralytico.

Pver *quidam* Goæ *natus, qui vtrumque pedem à natiuitate adeo aridum, & crura sicca habebat, vt illis non posset insistere, sed manibus reptare cogeretur, ad Serui Dei sepulchrum ab educatrice perductus, singulis Nouem diebus visitare statuerat. Cumque votum cœpisset adimplere Tertiá*

tiâ iam die, quâ sepulchrum visitabat, Puer in eius gremio existens, repente ferream sepulchri cratem manibus apprehendens, suis stare pedibus, & ambulare cœperat, & statim omnino sanus euaserat & intra Nouem dies, quos promiserat, crura carne repleta fuerant, & sic semper valens, & sanus deinde vixerat. Cottatâ *Indiæ Orientalis ciuitate, vnius Mensis infans mortuus ad sepulchrum curaturus erat: Vouerant itaque cum ingenti fide Parentes, se insigne donum, si Puer reuiueret, sepulchro Serui Dei oblaturos, ac* Francisci *nomen ei imposituras: Repente infans aperire oculos, brachia, pedesque mouere, ac vagire cœperat, ac paulo post non viuum modò, sed, & omnino sanum, atque incolumem filium receperant; redditisque cum ingenti gaudio votis, tàm insigne miraculum per totam illam Regionem diuulgarant. In eadem vrbe cæco cuidam S. Vir per quietem apparuerat, eumque monuerat, vt ad Ecclesiam eius visitandam, oculorum lumen ibi recepturus pergere non differret. Paruerat fideliter homo, ac dùm per Nouem dies ante* Francisci *imaginem orabat, repente discussâ omni cæcitatis caligine sanatus erat, & perfectè viderat. Quin etiam Leprosus quidam in eodem loco magnâ fiduciâ ad S. Viri intercessionem confugerat, proprioque corpore, oleo lampadis, quæ ad eius Imaginem ardebat, peruncto; dùm prostratus orabat, repente à lepra mundatus, atque omnino sanus effectus erat. Eandem virtutem experta erat* Francisca Rebelles, *quæ à multo tempore sanguinis fluxum, ac ventris tumorem cum ingenti dolore patiebatur. Lampadis enim ante eius Imaginem pendentis, identidem se oleo vngens, statim adeò perfectè conualuerat, vt nullas ampliùs eorum morborum sensisset reliquias: Frequenter enim acciderat, vt* Lampades *ad eandem Serui Dei* Imaginem *appensæ, aquâ tamen benedictâ infusæ, haut secus ac si oleo plenæ essent, arderent, lucerentque, stupentibus etiam infidelibus, quos ad tantæ rei miraculum conspiciendum, non sine magno fidei nostræ incremento Christiani incitabant; Cùm frustrà omnes medicæ artis opes expertus esset* Gundisaluus, *Coccinensis ciuitatis accola, vt inueterato cancri morbo, quòd pectus eius assiduis doloribus vexabat, mederetur; ad Diuinam opem conuersus Omnipotentis Dei misericordiam, vt se B.* Francisci *meritis sanum faceret, implorauerat. Imaginem igitur eius ære excusam vlceri applicauerat, eodemque momento ab omni plaga incolumis euaserat. Eiusdem vrbis ciuis* Emanuel Rodriguez *pedes habebat vlceribus plenos, ac ob neruorum contractionem, adeo debiles, vt illis insistere non valeret, quibus malis, etiam grauis & periculosa dysenteria accesserat. Medicis itaque de eius vita diffidentibus, cùm ad intercessionem famuli Dei* Francisci *æger confugisset, eadem imagine corpus suum in formam Crucis signauerat, & aquam, in qua eadem mersa fuerat, ebiberat: talemque Diuinæ virtutis senserat effectum, vt intra Tridui tempus ab omnibus morbis incolumis, integram consecutus fuisset sanitatem. Eiusdemmet Serui Dei Imaginis præsentem agnouerat virtutem* Maria Diaz: *Septem etenim annis cæcitatem, ac paralysim perpessa, signum Crucis debilitatis membris impresserat, eâque eiusdem Imaginis immersione aqua sanctificata lauerat: necdum Septem præterierant dies, cùm oculorum lumen, ac totius corporis, cælesti dono, acceperat incolumitatem.*

II. de altero mortuo: suscitato.

III. de Cæco visum recipiente.

IV. de Leproso mundato.

V. de Fœmina fluxum sanguinis patiente.

VI. de lycnis aquâ ardentibus.

VII. de Cancri morbo laborante.

VIII. de Vlceroso sanato.

IX. Cæca, & paralytica.

Hinc*que factum erat, vt cùm tot, tantisque signis seruum suum Omnipotens Deus in brachia excelso clarificaret, & per vniuersum terrarum Orbem, tot mirabilium præconia longè, lateque diffunderentur, ac propterea non solùm Christi fidelium erga ipsum deuotio magna susciperet incrementa; sed multorum etiam Infidelium corda ad agnoscendum Deum, &* D. N. *Iesum Christum illuminarentur;* Ioannes *Lusitaniæ Rex præfatus zelo deuotionis accensus institerat, vt à diuersis locorum Ordinariis super eius sanctitate, & miraculis processus fierent. Qui cùm diligenter munus suum expleuissent, ac procedentibus temporibus, omnia acta ad hanc S. Sedem transmissa fuissent, recolendæ memoriæ* Paulus Papa V. *etiam Prædecessor*

Processus pro Canonizatione formantur.

cessor noster, tunc suus, instante pro Serui Dei Canonizatione *etiam Claræ memoriæ* Philippo III. *Hispaniarum Rege Catholico, deputauit bonæ memoriæ* Horatium Lancellotum, *tunc Rotæ Auditorem, eoque ad Cardinalatus honorem sublimato, dilectum filium* Ioannem Baptistam Coccinum, *eiusdem Rotæ Decanum, & pariter B. M.* Franciscum Sacratum, *tunc Archiepiscopum Damascenum, & Auditoris Rotæ Locum tenentem, ac deinde* S. R. E. *Cardinalem, qui & antiquos processus examinarent, & nouos auctoritate Apostolica faciendos, quatenus ipsis videretur decernerent, atque omnia eidem* Paulo *Prædecessori, vnà cum eorum sententia referrent: qui literas dimissoriales ad diuersos Prælatos in* Hispaniarum, Lusitaniæ, *ac* Indiarum *Regnis constitutos decreuerant, atque ipsi interim in Curia nouos testes examinarant. Cumque præfati Iudices partibus suis perfuncti essent, eisdem Auditoribus processus à se confectos transmiserant. Qui omnibus summa cum maturitate per plurimum temporis spatium, vt negotij grauitas postulauerat, consideratis, ac perpensis, eidem* Paulo *Prædecessori retulerunt, iuxta Canonicarum sanctionum decreta abunde constare, de Vita sanctimonia, ac eximijs virtutibus Serui Dei* FRANCISCI, *deque miraculis, quæ tùm eo viuente, quàm post felicem eius obitum, eius meritis, ac intercessionibus Deus Omnipotens operari dignatus erat; dignumque videri, si eidem placeret, vt in Sanctorum Confessorum catalogo adscriberetur. Cùm interim præfatus* Paulus *Prædecessor humanitatis debitum persoluisset, & prædictus* Gregorius *Prædecessor ad sacrum Apostolatus apicem, Diuinâ prouidentiâ, assumptus fuisset, ac pro parte charissimi in Christo filij nostri, tunc sui* Philippi IV. *Hispaniarum Regis Catholici instanter requisitus esset, vt negotium huiusmodi promouere, ac ad vlteriora procedere dignaretur, accederentque aliorum Principum, ac Prælatorum, ac totius Indiæ Cleri, idem suppliciter exposcentium preces, prædictus* Gregorius *Prædecessor, vt in re tàm graui, eâ, quâ decebat maturitate progrederetur, prædictorum Auditorum relationem ad* S. R. E. *Cardinales, sacris ritibus Præfectos, vt rursus totum negotium, quàm diligentissime discuterent, remisit. Quod cùm illi accurate perfecissent, ac pro Serui Dei Canonizatione omnes vnanimiter censuissent: B. M.* Franciscus Maria, *Episcopus Portuensis*, S. R. E. *Cardinalis de* Monte *nuncupatus totius processus summam coram dicto* Gregorio *Prædecessore, & Venerabilibus Fratribus nostris, tunc suis* S. R. E. *Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, in Consistorio suo secreto exposuit. Quibus auditis, reliqui Cardinales ad vlteriora fore procedendum communi suffragio pronuntiauerant.*

Remissoriales ad diuersos Prælatos mittuntur.

Auditorum Rotæ sententia de Canonizatione.

Item S. R. E. Cardinalium.

IGITVR *cùm in publico Consistorio quondã* Iulius Zambeccarius, *tunc Aulæ Cõsistorialis Aduocatus, plurima de huius serui Dei vita, & virtutibus enarrasset; atque eiusdem* Hispaniarum *Regis Catholici preces pro eadem Canonizatione exposuisset, atque vt ad eam procedere dignaretur, humiliter supplicasset dictus* Gregorius *Prædecessor, præfati Regis pietatem, & Religionis zelum plurimum in Domino commendans super tanta eosdem S. R. E. Cardinales, atque Episcopos in Romana Curia præsentes, consulturos esse respondit, atque interim Cardinales, & Episcopos prædictos, intimo cordis sui affectus, vehementer in Domino hortatus est, vt in omni humilitate, & lachrymis, in ieiunijs, & eleemosynis exposcerent ab eo, qui est via, & veritas, vt dirigere dignaretur gressus suos in semitis suis, vt ingrederetur in veritate sua, vt quod beneplacitum esset in conspectu eius intelligere, & perficere, eo auxiliante valeret. Sequenti itaque semipublico Consistorio, ad quod non Cardinales modò, sed etiam Patriarchas, Archiepiscopos, atque Episcopos in Curia præsentes conuocari mandauit, præsentibusque etiam Sedis Apostolicæ Notarijs, nec non* S. P. A. *Auditoribus causarum, cùm plurima de egregia Viri Dei* FRANCISCI XAVERII *vita, ac miraculis enarrasset, & quanta insignis hic Dei Seruus pro*

Pontificis responsio.

nomine

nomine D.N. Iesu-Christi pertulisset, quantoque cum prouentu, Domino incrementum dante, per incognitas Nationes, verbum Dei disseminasset, exposuisset; cōmemoratis etiā instantijs, quæ corā dicto Gregorio *prædecessore, tùm à* Rege Catholico, *tùm ab alijs etiam Reipublicæ Christianæ Regibus, & Principibus fiebant; cùm singulorum sententias requisijsset, omnes vno ore benedicentes Deum, qui honorificantes se glorificat, Seruum eius* FRANCISCVM XAVERIVM *canonizandum esse, atque inter Sanctos Confessores adscribendum, censuerunt. Quorum omnium audito consensu, exultauit in Domino salutari nostro, gratias agens ei, qui est gloria virtutis nostræ, in cuius beneplacito contra omnes aduersarias potestates exaltatur cornu nostrum, qui Ecclesiam suam in diebus istis hoc lumine illustrare ac nouo patrocinio munire dignatus esset* Canonizationis *itaque publicandæ diem infrascriptum, eosdemque fratres, ac filios nostros paternâ charitate monuit, vt bonis operibus inhærentes, precarentur Deum misericordiarum, vt super eos sereno vultu respicere, & eorum actiones ad voluntatem eius perficiendam dirigere dignaretur. Demùm peractis omnibus, quæ ex Sacris Constitutionibus, ac Romanæ Ecclesiæ consuetudine peragenda erant*, IV. Idus Martij, *Pontificatus sui Anno* II. *in sacrosancta Principis Apostolorum Basilica cum eisdem Cardinalibus, necnon Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis Romanæ Curiæ Prælatis, Officialibus, & familiaribus suis, Clero Seculari, & Regulari, maximâque populi frequentiâ, connensi, vbi, repetitis pro Canonizationis decreto, nomine eiusdem Charissimi in Christo filij nostri* Philippi *Hispaniarum Regis Catholici, à dilecto filio nostro, tunc suo,* Ludouico *Tit. S. Mariæ Transpontinæ, Cardinali* Ludouisio *nuncupato, eiusdem secundum carnem Nepote, per* Iulium Zambeccarium *Aduocatum prædictum, petitionibus; decantatis sacris precibus, ac Litanijs, & Spiritus-Sancti gratiâ humiliter imploratâ, ad honorem SS. & Indiuiduæ Trinitatis, ac Fidei Catholicæ exaltationem, auctoritate Omnipotentis Dei, Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum, ac suâ, de eorundem* S.R.E. *Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, & Episcoporum in Romana Curia præsentium, consilio, ac vnanimi consensu Gloriosæ memoriæ* FRANCISCVM XAVERIVM, *de cuius vita sanctitate, Fidei synceritate, ac miraculorum magnitudine, & frequentia, plene constabat;* SANCTVM *esse definiuit, & in SS. Confessorum Catalogo adscribendum esse decreuit, & adscripsit, illumque ab vniuersis Christi fidelibus, tanquam vere Sanctum honorari, ac venerari mandauit; ac vt ab Vniuersali Ecclesia in eius honorem Ecclesiæ, & Altaria, in quibus sacrificia Deo offerantur, ædificari, & consecrari, & singulis Annis* DIE II. DECEMBRIS *quâ ad cœlestem gloriam vocatus est, eius Officium vti de S. Confessore, ad præscriptum Romani Breuiarij celebrari posset, statuit: eademque auctoritate omnibus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, qui singulis annis, eodem festo die ad sepulchrum, in quo* CORPVS *eius requiescit, visitandum accederent, vnum annum, & vnam Quadragenam; ijs verò, qui in eiusdem festi Octaua,* XL. *dies de iniunctis pœnitentijs misericorditer in Domino relaxauit. Postremò gratijs Deo cum exaltatione actis, quòd Sanctum suum in conspectu omnium Gentium honorificasset, ac tàm insigni splendore Ecclesiam suam decorasset, cantatâ in* S. FRANCISCI *honorem solemni SS. Confessorum Oratione, ad Altare Principis Apostolorum Missam celebrauit, cum eiusdem S. Confessoris commemoratione: omnibusque Christi fidelibus præsentibus plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam elargitus est. Ne autem de definitione, decreto, adscriptione, mandato, statuto, relaxatione, alijsque præmissis, pro eo, quòd super illis ipsius* Gregorij *prædecessoris literæ, eius superueniente obitu, confectæ non fuerant, valeat quomodolibet hæsitari. Volumus, & Apostolicâ auctoritate decernimus, quòd definitio, decretum, adscriptio, statutum, relaxatio, impartitio, aliaque præmissa.*

Cardinalium, & omnium Prælatorum de Canonizatione iudicium.

Pontificis assensus & diei assignatio.

Dies Canonizationis & diffinitio ipsius.

Dies Vocationis, & officij.

Pontifex Missam cum S. Viri commemoratione celebrat.

præmissa, à dicta die IV. Idus Martij *suum debitum sortiantur effectum, ac si super illis ipsius Gregorij prædecessoris literæ, sub data eiusdem diei confectæ fuissent, prout superius enarratur, quodque præsentes literæ ad probandum plenè definitionem, decretum, adscriptionem, aggregationem, statutum, relaxationem, & alia præmissa vbique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Cæterum quia difficile foret præsentes nostras literas ad singula loca, vbi opus esset, deferri; Volumus, vt earum exemplis, etiam impressis, manu Publici Notarij subscriptis, & sigillo alicuius personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem vbicumque fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum decreti, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum* Romæ *apud* S. Petrum *Anno Incarnationis Dominicæ* M. DC. XXIII. *Octauo Idus Augusti, Pont. Nostr. Ann. I.* Ego Vrbanus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

HACTENVS ex *Bulla Canonizationis* ACTA, quorum ecphrasis Apostolico ore, & oraculo canonizata, nullam aliam desiderat comprobationem. Qui, vt diximus prolixiùs res gestas legere desiderat, adeat Scriptores supra recensitos, qui integris voluminibus illam scripsere; dùm Nos P. Emaoelis Pimenta in *Poëmat. Sacr. lib.* 11. *Epigram. fin. fol.* 432. hocce damus, quô S. FRANCISCI facinora egregia XIV. Carminibus intercludit, sic:

Non tam dissimiles Protheus gerit ore figuras,
Quam varias vitæ monstrat Imago tuæ.
Inter conuiuas lautus Conuiua recumbis:
Cumque ægro ægrotas, cumque dolente doles.
Occeano nautæ Nautam experiuntur in alto:
Sæpe rudis visus: sæpe futura canis.
Tot tibi sunt linguæ, quòt adis noua Regna per Ortus:
Tot tibi sunt mores, quòt noua Regna subis.
Imperiosus agis funestam abscedere mortem:
Et sequeris famulus terga fugacis equi.
Non te tam variam facit inconstantia: Constans
Te pietas varium, propositumque facit.
Omnibus æquaris: Tibi nemo; tu potes Vnus
Omnibus assimilis viuere; Nemo Tibi.

Eius elogia Carmine multi scripsere, quorum hic ea subiungere prolixum. Adeat Versificator Ioannem Baptistem Masculum in *Lyric. lib.* 12. vbi XXVIII. Odes inueniet.

C. S. AVRELIA *Virgo Martyr Romana.*] Eius memoriam cum cæteris socijs restituit Cardioalis *Cæsar Baronius* ex Veteribus MSS. & in *Martyrolog. Roman. h. d. fol.* 739. *lit. B. hoc* elogio: *Ibidem* (Romæ) *SS. Martyrum Eusebij Presbyteri, Marcelli Diaconi, Hyppoliti, Maximi, Adriæ, Paulinæ, Neonis, Mariæ, Martianæ, &* AVRELIÆ, *qui in persecutione* Valeriani, *sub* Secuodino *Iudice martyrium compleuerunt*; reposuit. Horum aliquorum sacras exuuias adhuc Ecclesia *S. Agathæ in Suburra* retinet, vt ipse in *Not. fol.* 740. *testatur* CORPVS verò S AVRELIÆ in *Hispaniam* translatum, & in mooasterio *Saliciensi Montis Calij* in Carpetania, Fratrum Excalceatorum S. Fraocisci, conditum, Illustissimus *D. Petrus Gonzalez de Mendoza* olim Archiepiscopus Granatensis in *Histor. Saliciens. lib* 4. c. 8 *fol.* 811. contendit. Illud addere proposuimus, quòd olim prope Portũ *Brigantinũ* in *Hispania*

Martyrologia.

Translatio ad Hispaniam.

nia Oratorium S. AVRELIÆ Virgiui,& Martyri Romanæ dicatum,clarebat, vt inquit Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduerf. n.268.fol.60.* De ea Baronius etiam in *Ann. Ecclef. Tom.2. Ann* 259.*n.*8. *& feqq.* Philippus Ferrarius in *Catal. SS. Ital. fol.*475. idem D. Petrus Gonzalez *d. lib.4.c.8.fol.* 811. qui plura refert, & fitum collocationis facrorum pignorum delineat.

Olim in Hifpania Oratorium.

TERTIO

Non. Decembris.

Dies III.

A. *Apud* NAVARRAM *Hifpaniæ* S. ANTHEMII *Epifcopi* Pictauienfis *in Gallia, qui cum effet* Caroli Magni *Imperatoris, & Francorum Regis Archicapellanus, & ipfum aduerfus Sarracenos* Hifpanos *comitaretur in bello, ab ipfis captus, & pro fide tortus, cum alijs ad martyrij coronam acceffit.*

B. ROMÆ *paffio* S. MAVRI, *Beatorum* Claudij *Tribuni, &* Hilariæ *coniugum filij, qui cum ipfis parentibus*, Iafone, *& alijs Militibus, ad martyrij palmam decollatus aduenit. Cuius facra pignora, in præclaro Patriarchæ* Ioannis de Ribera *Valentino Collegio, honorifice cuftodiuntur, & titulo Patroni venerantur.*

NOTÆ.

SANCTVS ANTHEMIVS *Epifcopus Pictauienfis in Gallia, & Martyr in Hifpania.*] Tanti S. Præfulis memoria repetitur in vetufto Breuiario *Santonenfi*, Pictauij edito, *Ann.* 1542. à quo Andreas Sauffay in *Martyrolog. Gallican. Tom* 2. *h. d. fol.* 966. vbi hoc elogium: *Natalis* S. ANTHEMII, *Epifcopi* Pictauienfis, *& Martyris, ac Sociorum. Qui gloriofus Epifcopus, ob confpicua fanctitatis mores, & dotis eminentis doctrina, à* Carolo Magno *eximia dilectione, ac exiftimatione habitus, primùm Aulæ Abbas, feu Regius Archicappellanus ab eodem factus eft. Pauloque poft ad* Pictauienfis *regimen euectus, ab ipfo* Carolo *Bellum* Hifpanicum *aduerfus Sarracenos ineunte, in comitatum affumptus fuit, vt fibi, & exercitui pietatis officijs ac exemplis præluceret. At dùm* Cæfarauguftanâ *ciuitate fubactâ, circumiacenteque regione,* Nauarram Carolus *his Chrifti nominis hoftibus armis eripuit, perfidi illi iam fractis viribus, pacis fe cupidos fimulantes, petierunt à Rege fibi aliquos deftinari, à quibus, quæ ipfi placita forent, fibi præfcriberetur. Miffus eft igitur* ANTHEMIVS *ad eos*

A. *Martyrologiu.*

venerabilis Antistes, cum quibusdam alijs selectis viris: quos barbari illi blande in-ductos in castra, mox circumseptos armatis cuneis, in odium Christianae fidei, haut minus quàm Regis, truncatis capitibus impie peremerunt. Corpus S. ANTHEMII Carolus *post fœdorum illorum Maurorum excidium, in* Galliam *reuexit; atque in vica de* Iousaco *agri* Santonensis *honorificentissime condidit, in Ecclesia SS. Martyrum Geruasij, & Protasij. Deinde caruscantibus ad Martyris tumulum gloria diuina signis, idem Rex Corpus sanctum per Episcopos de sepulchro, solemni ritu, leuari curauit, atque in thecam pretiosam translatum, super Quatuor columnas retro Altare collocari.* De hoc quoque videsis Eginhardum in *Annal. Carol. Magn. Ann.* 778. *fol.* 2. *Tom.* 7. *Script. German. fol.* 22. Et licet Andreas Saussay in *Epistol. MS. Ann.* 1648. quam mihi remisit, circa aliquorum Sanctorum res gestas, & suo Martyrologio Gallicano recensitas, de S. ANTHEMIO agens, huiusmodi relationem varijs argumentis improbare satageret, tandem illis respondens, cum hac assertione transiuit, ita vt loco *Caroli, Magni, Carolus* reponatur *Martellus.* Sed nos antiquorum Breuiariorum Santonensis, & Pictauiensis Lectiones sequentes, *Magnum Carolum* conseruare proposuimus, En Lectiones.

ACTA SS. ANTHEMII EPISCOPI Pictauiensis in Gallia, & Sociorum Martyrum in Nauarra Hispania, ex Lectionibus Breuiar. vetust. & relatione Saussay.

Lect. I. ANTHEMIVS *Christianis ortus parentibus, à cunabulis peritissimis viris traditur erudiendus, qui factus doctus, legis precepta, & virorum Religiosarum vestigia insequens, ieiunijs, eleemosynis, & assiduis orationibus insistebat. Et præter sui sanctitatem, à* Karolo Magno *Francorum Rege, & Romanorum Imperatore vocatus, factusque* Pictauiensis *Episcopus, comes laboris Regis, ad repellendos è* Francia, *&* Hispania *Sarracenos, fidelis extitit.*

Lect. II. ET *cùm Rex* Aygolandum *Sarracenorum Ducem fugam capere coëgisset, & cum suo exercitu Rex peruenisset ad vicum, nomine* Iouzacum, *situm in territorio* Xantonensi, *calore, laboreque armorum assidua admodum vexatus,* Aygolaudo, *qui* Nauarram *contenderat, inducias petente, illas impartiri placuit, vt ipse cum suis reuerteretur,* ANTHEMIVM *Confessorem, & Cappellanum suum cum nonnullis ad Agarenos transmisit. Qui* Aygolandus *sæuissimus Sanctum cum suis socijs decollari fecit.*

Lect. III. CVIVS *Corpus* ANTHEMII, *ab* Aygolando, *magno acceptum pretio, honorifice Rex sepeliri fecit, in Basilica, quam in honorem Sanctorum Geruasij, & Protasij Martyrum, in dicto vico* Iouzaco *construxerat. Et redeunte Imperatore ab* Hispania, *& eo iubente, Corpus Sancti per multos Pralatos Francigenas translatum est in capsam, retro Altare, Quatuor columnis subsistentem, ibique claret miraculis. Præstante Domino Nostro Iesu-Christo, qui viuit, & regnat in secula seculorum, Amen.*

Hæc sunt ex *Lectionibus* ACTA, quæ ad horum Sanctorum ecphrasim conueniunt. Nec credendum est Ecclesiam *Santonensem* apocripha in *Lectionibus*, & officijs Ecclesiasticis scripsisse, maxime si illam ex antiquissima traditione suggessit, cùm & *Aulus Halus* natione Gallus, patriâ *Burdigalensis*, sub cuius ditione *Santonum* ciuitas comprehenditur, eius, in *Epigrammate*, vt credo (quia sine titulo) meminerit, & etiam historiam relatam comprobet, hocce *Exastichο* in meo MS. *Carminum*:

Acta probantur ex Auli Hali Exasticho.

Gallia sacratos collegit Corporis artus
Præsulis insignis, quos lacerauit Arabs.
Aygolandus erat Dux sæuus, & vndique fraudis
Auctor & interpres, qui quoque membra secat.
Sed Carolus *proprijs mercauit sedulus ossa*
Præsulis expensis, quæ tenet vrna cluens.

Proculdubiò in hoc Exasticho *Aulus Halus* rem gestam ANTHEMII. Præsulis, & Martyris *Pictauiensis* describere voluit, cùm licet Præsulis nomen reticeat, eo quod sub *Aygolando* Duce Antistitem martyrio coronatum, eiusque occisum fraude, nec non quòd *Carolus* Pontificis ossa mercatus, ea in vrna inclusit. asserat, de ANTHEMIO intelligendum esse carmen, nec dubito. Quo *Andreas Saussay* alium etiam Auctorem, & antiquissimum pro se habebit, vt eius opinionem stabiliat, & probet.

S. MAVRVS *Martyr Romanus.*] Fuisse fratrem *Iasonis*, & filium SS. *Claudij* Tribuni, & *Hilariæ* vxoris Martyrum indicant Beda, Vsuardus, & Ado, à quibus Baronius in *Martyrolog. Roman. h.d fol.741 lit.B.* sequenti elogio : ROMÆ *Sanctorum Martyrum Claudij Tribuni, & vxoris eius* Hilariæ, *ac filiorum Iasonis, &* MAVRI *cum Septuaginta Militibus : ex quibus Claudium iussit Numerianus Imperator ingenti saxo alligatum in flumen præcipitem dari, milites verò, & filios ipsius Claudij capitali sententiâ puniri. Beata autem* Hilaria *cùm filiorum corpora sepelisset, ad eorum sepulchrum orans, paulo post à Paganis tenta migrauit ad Dominum.* Astipulantur Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 198. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.*259. Ieronymus de la Higuera in *Hispan. MS* 64. Constantius Felicius in *Ital.2.p fol.*191. Galesinius in *General.fol.*165.*col.*2. Philippus Ferrarius in *Catal. General.SS. Ital.fol.* 748. Petrus Equilinus in *Catalog. SS.lib* 1.*c.*23. Cæsar Baronius in *Annal. Eccles.Tom* 2. *Ann.*248.*n.*6. Solorzanus in *Sacrar. Valent. fol.* 153. Eius ACTA ex *Ferrario* dabimus, qui ab aliorum separata descripsit :

B. Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. MAVRI MARTYRIS Romani, & Sociorum, ex Philippo Ferrario, Petro Equilino, & alij Scriptoribus.

MAVRVS *Claudij Tribuni, & Hilariæ eius vxoris filius, Iasonisque frater, cùm vnà cum Patre prodigia quæ S. Chrisantus in eius domo faceret cognouisset, eaque præter hominum maleficia, quinimo eadem diuina virtutis potentiâ fieri, protinus fidei veritate compunctus, vnà cum Parentibus, fratre, & Septuaginta Militibus ad Chrisanti pedes supplex accedens Christi lauacrum humiliter flagitauit. Tunc Chrisantus breui cunctos catechesi præmissâ, aquâ expiandos salutari curauit. Verùm rumore illico ad Numeriani aures perlato, is Claudium ligato ad collum lapide in flumen præcipitari, ac milites decollari iussit : post quos* MAVRVS, *& Iason parem martyrij palmam adepti sunt. Quorum Corpora haut procul ab vrbe in via, quæ* MAVRI *dicta est à Christianis condita sunt.* Hilaria *verò à satellitibus apud filiorum tumulum orans, comprehensa, cum preces absoluendi spatium impetrasset genibus flexis, manibusque in cælum protensis, inter orandum spiritum Deo reddidit, & ipsa apud filios sepulta.* III. Nonas Decembris, *Anno Domini* CC. XLVIII. *Post modum sacra pignora* S. MAVRI *Martyris* D. Ioannes à Ribera *Archiepiscopus Valentinus, & Patriarcha, suo Collegio Valentino, obtulit, vbi honorifice collocata coluntur.*

Parentes. *Conuertitur.* *Capitur.* *Coronatur.* *Corpus in Valentia Hispaniæ.*

Non me latet *Philippum Ferrarium* asseruisse MAVRI, fratris, & Matris Corpora in *Lucensi Italiæ* Templo Maiori adseruari. Sed cùm pro *Collegio Valentino* stet anthenticum auctographum, *Ferrarij* relatio non nocet.

PRIDIE
Non. Decembris.
DIES IV.

A. TARRACONE *in Hispania Citeriori* S. ASCANII *huius nominis I. ipsius Ciuitatis Episcopi, qui tempore* Theodorici *Gothorum Regis Sedem illam mirifice administrauit,* Hilarioque *Pontifici Maximo super rebus ad officij munus pertinentibus scripsit, à quo etiam Decretalem Epistolã accepit, ac virtutibus, & miraculis clarus migrauit ad Dominum.*

B. IN *Territorio* Braccarensi *ad Oppidum* CALIABRIA *natalis* S. APOLLINARIS; *qui sub* Trajano *Imperatore pro fidei confessione tentus, & varijs cruciaminibus expositus, tandem in Crucem actus, Martyr intrepidus ad immarcessibilis gloriæ coronam properauit.*

NOTÆ.

A. SANCTVS ASCANIVS *Episcopus Tarraconensis Confessor.*] Duos fuisse, huius nominis Tarraconenses Antistites, eosque Sanctitate illustres scriptum reliquimus sup. *Tom. 1. Die XXI. Februar. lit. B. fol.* 200. Alterum Martyrem tempore *Leouigildi* ad Annum Domini D. LXIV. Alterum Confessorem seculo *Theodorici* ad Annum Domini CCCC.LXIX. De Confessore scripsit Antonius Augustinus in *Catalog. Archiepiscop. Tarraconens.* & Ioannes de Teres in *Archiepiscopolog. Tarraconens. Eccles.* Pons Icart in *Histor. Tarraconens. c.* 41. Ieronymus Pujades *Histor. Cathalon. lib. 6. c. 24. & seqq. fol.* 276. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib 11. c.* 32. Petrus Antonius Buter *Histor. Valent, lib 1. c.* 27. Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS. Cathalon lib. 2. fol.* 86. Gundisaluus de Illescas *Histor. Pontifical. lib. 2. c.* 15. Stephanus Garibay in *Compend. Histor. lib. 8. c.* 10. Ioannes Mariana *Histor Hispan. lib. 5. c.* 4. Cæsar Baronius in *Annal Ecclesiast. Tom. 6. Ann.* 465. *fol.* 265. in editis Romæ. Diago *Histor. Comit. Barcinonens. lib. 1. c. 13. &* 18. Ex quibus omnibus sequentia describere ACTA, à nemine in vnum congesta, proposuimus.

Scriptores.

ACTA

ACTA S. ASCANII, HVIVS Nominis I. Episcopi Tarraconensis Confessoris, ex Epitaphio, & varijs Scriptoribus.

Origo, & patria. Fit Episcopus Tarraconensis.

ASCANIVS *natione* Hispanus, *ex* Tarraconensi *celeberrima vrbe oriundus, qui ab infantia sacris literis, & Ecclesiasticis ministerijs deditus, tandem per ardinum gradus ad sacrum Presbyteratus, suis meritis suffragantibus, accessit. Quem, cùm postea vacaret Sedes* Tarraconensis, *clerus, & populus ad illius apicem euexère. In huius munere B. Præsul super oues suas inuigilabat assidue, adeò vt nec muneris auctoritas, vt diœcesim percurreret, detineret; nec temporum angustia, vt subditos ad fidei confessionem alligaret, deterrerent. Horum operum exemplar ex sequentibus operationibus eluscescit. Nam eùm, è viuis sublata* Nundinario *Barcinonensis Ciuitatis Episcopo*, Irenæus *etiam alterius Ecclesiæ Episcopus*, Barcinonensem *ambiret, congregatis Præsulibus Tarraconensis Metropolis, quid super ea re esset agendum consuluit, inter quos vnanimi consensu, deberi ad Romanum Pontificem causa deferri sancitum est. Quod intelligens* Hilarius *Pontifex Maximus, protinùs Synodum congregauit, in qua* LXVIII. *Præsules conuenerunt, quibus rem gestam* Barcinone *narrauit, literasque* ASCANII, *& Comprouincialium Antistitum legere præcepit. Quibus lectis hæc earum summa erat*: Quod vir dignissimus Nundinarius Episcopus Barcinonensis Irenæum alterius Sedis Episcopum, hæredem paucorum bonorum instituens, optare se dixit, vt in locum suum idem Irenæus ordinaretur, etiam si alterius Ecclesiæ fuisset Episcopus. Cuius quidem vltimæ voluntatis elogium, & populus, & clerus, simulque Comprouinciales Episcopi, ratum habuere, immò & innuisse ponitur Metropolitanus Antistes, ob Ecclesiæ illius vtilitatem, & merita decedentis, & succedentis Episcoporum, ideo suppliciter deprecabantur Hilarium, vt super hoc quid in posterum esset agendum rescribat, & si electio canonica fuerit, Apostolicâ auctoritate probetur, sin minus rescindatur.

Sententia Consilij in causa Irenæi.

Quæ cum in Concilia pensarentur, omnibus placuit, vt antiquitas canonum seruaretur, & Irenæum *ad primam Ecclesiam redire, indictis pœnis, & comminationibus iuberetur. Hinc Epistolæ Decretales ad* B. ASCANIVM, *cæterosque Comprouinciales Episcopos directæ sunt; quarum vigore* Irenæus *Sedem* Barcinonensem *relinquens, ad propriam humiliter repedauit.*

Sedē Apostolicam in causa Irenæi consulit.

Sed & B. Vir, qui nihil absque Romani Pontificis, Sedisque Apostolicæ dispositione in arduis prouidere volebat, cognitis Siluani Calagurritanæ Ecclesiæ Episcopi intrusi commentis, quibus se ad apicem dignitatis eiusmodi euehi procurauit, vnà cum cæteris Episcopis Comprouincialibus, qui cum eo conuenerant, in literis ad Hilarium *Papam, aduersus præfatum* Siluanum *ita scripsit.*

Saluiani causa ad Papam remissio.

DOMINO *Beatissimo, & Apostolicâ reuerentiâ à Nobis in Christo colendo Papæ Hilario*, ASCANIVS *Episcopus, & vniuersi Episcopi Tarraconensis Prouinciæ.*

Et si nulla extaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum reuerà nobis fuerat illud priuilegium Sedis vestræ, quo susceptis Regni clauibus, post resurrectionem Saluatoris per totum Orbem Beatissimi Petri singularis prædicatio vniuersorum illuminationi prospexit: Cuius Vicarij principatus sicut eminet, ita metuendus

dus est ab omnibus, & amandus. Proinde nos in vobis primitus Deum adorantes, cui sine querela seruitis, ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsa quaerentes, vnde nihil errore, nihil praesumptione, sed Pontificali totum deliberatione praecipitur. Cùm hæc ita se habeanr; est tamen inter Nos falsus frater, cuius præsumptione,m sicut diutiùs tacere non licuit, ita & loqui futuri iudicij necessitas imperau't. *Siluanus* quidem Episcopus *Calagurræ* in vltima parte nostræ Prouinciæ constitutus, diuinationes sibi indebitas vsurpando, humilitatem nostram ad hoc vsque perduxit, vt contra eius vanissimam superstitionem Sedis vestræ vnicum remedium flagitemus. Hic namque iam ante septem, aut octo amplius annos, postponens Patrum regulas, & vestra instituta despiciens, nullis petentibus populis se Episcopum ordinauit: cuius præproperum factum existimantes fraternâ, & pacificâ posse admonitione sanari, profecit in peius. Denique contra vetustatem canonum, contra Synodi constituta, alterius fratris nostri Presbyterum, spiritu tantum præsumptionis accensus, in eodem loco, qui illi fuerat destinatus, cui inuito, & repugnanti imposuerat manus, & qui nostro iam cœtui fuerat adgregatus, Episcopum fecit. Hinc factum est, vt de eius misertima temeritate ad Nos *Cæsaraugustanæ* vrbis Episcopus frater noster vniuersa referret, cuius diligentia, & solicitudo admodum prospexerat, si in aliquo profuisset. Siquidem cunctis in vicinia positis Episcopis ne se schismatico adiungerent, frequentissime contradixit: sed obstinatione damnabili totum quod erat illicitum, & quod nobis pudor est dicere, non erubuit solus ille committere. Proinde quia his præsumptionibus, quæ vnitatem diuidunt, quæ schisma faciunt, velociter debet occurri: Quæsumus Sedem vestram, vt quid super hac parte obseruare velitis, Apostolicis affatibus instruamur: quatenus fraternitate collectâ, prolatis in medium venerandæ Synodi constitutis, contra rebellionis spiritum vestrâ auctoritate subnixi, quid oporteat de ordinatore, & de ordinato fieri, intelligere, Deo adiuuante, possimus. Erit profectò vester triumphus, si Apostolatus vestri temporibus, quod S. Petri Cathedra obtinet, Catholica audiat Ecclesia, si nouella zizaniorum semina fuerint extirpata.

Sententia Siluani in causa.

Quâ Epistolâ perspectâ Hilarius *ad* ASCANIVM *aliam decretalem, & Synodicam remisit quâ dicebatur, quatenus in posterum canones SS. Patrum ad vnguem in ordinatione Episcoporum seruarentur, quibus præcipiebatur, aliquem in Episcopum ordinari, consecrari, aut confirmari permittatur absque Metropolitani auctoritate, & consensu; & ne schismate scindatur Ecclesia* Siluanum *in suo munere permanere, aliaque adijciendo, quæ ad Ecclesiasticum ordinem pertinere visa fuere. Omnia denique à Summo Pontifice iussa* ASCANIVS *mirabiliter adimplenit, ita vt* Irenæus *ad suam primitiuam repedaret Ecclesiam,* Siluanus *dispensatione Romani Præsulis fotus in posterum humilis, & correctus clauibus, & Apostolicis iussionibus adhæsit. Post S. Præsul ad ea quæ spiritualia erant animum adiecit, ita vt suum gregem paucret, eiusque necessitates curauerit. Erat admodum liberalis, & benignus, comiter transeuntes inuitabat, & hospitaliter tractabat. Tandem cùm iam hora resolutionis eius peruenisset, sacramentis Ecclesiæ munitus, & virtutum sarcinâ onustus obdormiuit in Domino,* Die IV. Decembris, *Anno Domini* CCCC. LXIX. *vel circiter. Cuius sacrum* Corporis *sarcophagum, post eius obitum, cœpit miraculis, illustrari & ex tota* Tarraconensi *Prouincia ad illud ægrotorum cœtus, tanquam ad salutis fontem diuinitus emanantem confluere. Hinc* S. Otentius *successor hoc illi posuit Carmen*:

Moritur.

ASCANIVS

Epitaphium.

ASCANIVS *iacet Antistes sub marmoris isto*
Tegmine, quem Patrem Tarraco *magna colit.*
Temporis angustos mores perpessus ad Aras
Vsque, reluctantes detinuit que ferox.
Turpia Siluani *commenta exterruit Almus*
Pontificis Romæ lege sed vsus idem
Nec non Irenæi *compescuit fulmine vocis*
Ambitus, & Summo retulit ipse Patri.
Denique post, plenus meritis, iam stamina vitæ
Soluit & insignis mors inimica Viri.
Pridie Nonarum Mensis, qui dicitur Anni
Vltimus, in tumulo conditur ergo Pater.
Postea prodigijs vrbem compleuit, & Orbem,
His colitur virtus, his quoque fama cluit.
Hac & Orentius *agnoscens, probansque vicissim,*
Extulit & Corpus *Carmen & hocce dicat.*

ACTA huius Sanctissimi Pontificis, Confessoris sic recensita, vt diximus, excerpsimus, ex Scriptoribus superius relatis, apud quos tumultuarie res gestas, & in vnum à Nobis coagulatas, absque tergiuersatione, perleges, exceptis Epistolis, quas S. Vir ad *Hilarium* Papam, & Pontifex ad S. Virum scripsit; quarum contexturam qui legere desiderat adeat *Volumina Conciliorum Tom.* 1. vbi ad amussim *Epitaphij* carmina desumpsimus ex MS. *Garsiæ de Loaysa* apud me, post *Commonitorium*, & *Acta Heroica S. Magni*, vbi alia continentur, quæ alibi dabimus Deo permittente. Qnòd verò *S. Orentius* successor *S. Ascanij* Nostri, videndus Catalogus Episcoporum Tarraconensium supra *Tom.4. Die V. Iul. fol* 54. descriptus.

S. Orentius posuit Carmen sepulchrale B. Ascanio decessori.

S. APOLLINARIS *Martyr Calabricensis in Lusitania.*] Hucùsque *Portugallensium Interamnesium* traditio credidit hunc Sanctissimum *Martyrem* fuisse *Episcopum*, & ideò in tabulis depictis supra Aram Maiorem Oppidi *Vrrosensis*, quo sacrum *Corpus* iacet, & colitur, visitur *Martyr* infulis Episcopalibus indutus, vt scriptum reliquit D. Rodericus ad Acuña *Histor. Braccar.* 1. *p.c.*63. *fol.* 267. Qui etiam *Gallum* origine fuisse contendit, de quo & Nos conquæsti sumus supr. *Tom.4. Die XXIII. August. fol.* 564. *lit. D. in fin.* Sed proculdubio *Portugallensium* suasio, & *D. Roderici* opinio errorem contraxit, nam *Martyrem* istum, quem *Episcopum* vocitant, & *Gallum* origine suspicantur, nequaquam infulis sacris condecoratum, nec Gallicana prosapiâ oriundum fuisse, hocce vetustum *Epigramma* inter *Auli Hali* mei carmina suadet.

B. *D. Roderici de Acuña, & Interamnensium vana traditio diluitur.*

PRO S. APOLLINARI MARTYRE
Calabriensi in Hispaniæ Lusitania Decastichon.

Acta ex vetustissimo Epigrammate.

Continet hac & APOLLINARIS *Martyris vrna*
Pignora grata Deo, & venerata diu
Hic Calabrensis *erat ciuis, quâ parte per æstus*
Duriùs Amnenses fructificatque suos.
Pro fide Martyrium compleuit verbere, flagris,
Inque crucem expositus, sic coronatus abit.

Impia Trajano *lues imperante perurens*
Christicolas, Sanctum occidit ecce Virum.
Quartâ Decembris die Martyr limina Cæli
Ingreditur, linquens pignora sacra suis.

Ex quo Epigrammate *Interamnenses, Braccarenses*, & *Vrrosenses* accolæ, postpositis vanæ traditionis assumptæ commentis, quem Sanctum venerentur, edifcent; cuius ve orginis fuerit agnoscent, quibus tormentis agonizasse deprehendent, sub cuius persecutionis procellâ coronatum intelligent, & omnia quæ ad eius res gestas pertinent capient. Hinc eius ACTA ex voto describere non grauabor, vt *Portugallensibus* hoc symbolo gratior appaream.

ACTA S. APOLLINARIS MARtyris Calabrensis in Portugallia ex Decasticho Carmine peruetusto, & alijs.

Origo, & patria.

APOLLINARIS *natione* Hispanus, *ex* Caliabra *antiquissima Ciuitate* Interamnensium *populorum* Lusitaniæ *oriundus, ab eius vita exordio catholicam fuit veritatem amplexus. Nam cùm post corporeum Domini Nostri Iesu-Christi, & Saluatoris ascensum Apostoli Orientalium partium visitationem inirent, &* IACOBVS *Hispaniarum Apostolus diffusis fidei radijs illustrare Occidentalem cœperat plagam, quia sensim, gradatimque in omnem terram Euangelij sonus exiuit, etiam in* Lusitaniæ Interamnensis *terminos vera Euangelica vox veritatis aduenit, ita vt iam in pluribus ciuitatibus Ecclesia Christi fidelium deuotione consurgerent, etiam si nihilominus crebra miserabili errore Gentilium fœtidis sacrificijs templa fumarent. Igitur* Caliabcam *vrbem ad astus* Durij *in* Lusitania *sitam Apostoli Discipulorum prædicatio christiana religionis inundans, omnes ciuitatis illius accolas ad sacra religionis susceptionem adduxit, inter quos* APOLLINARIS *domum omnem sacro baptismatis fonte Parentesque lauari meruerunt, qui puerum in fidei veritate nutritum ad cætera virtutum specimina perduxerunt. Hic enim per omnia sequens Apostolorum vestigia fidem susceptam non modo acerrime retinebat, sed omnibus diserte, & constantissime prædicabat, ita vt regionis illius tanquam Apostolus haberetur. Sed cùm in partibus illis, sicut in cæteris, aduersus Christianos, imperante* Trajano, *persecutio consurgeret, & omnes Christicolas satellitum munus ad Iudicum tribunal raperet, inter plurimos vnus* APOLLINARIS *sistitur, & in carcerem ferreis vinculis alligatus truditur. Non erat tunc temporis Præses in vrbe, sed eô adueniente, S. Martyrem sibi iussit præsentari. Qui cùm præsentatus fuisset, & vt Dijs sacrificaret, si vitam quæreret, rogaretur, non solùm Idolorum vanitatem exprobrauit, sed liberâ voce Christi fidem exultauit, pro cuius confessione vitam illum tempore perituram perdere vt æternum lucraretur, respondit. Tunc Iudex Martyrem ligno alligatum verberibus cædi præcepit, & satellites illum alligantes omnem eius corporis compagem nodosis funibus scindere cœperunt, donec fessi, & debilitati à flagellis abstinentes, omnia quæ euenerunt Iudici renuntiarunt. Qui eum in crucem agi constituit, nisi Dijs thura litaret. Omnia S. Martyr despiciens, nec blandimento seducitur, nec terrore concutitur, ideo in Crucem actus, spiritum tradidit Redemptori,* IV. Die Decembris, *Anno Domini* . X *Cuius* Corpus *à Christianis sublatum, & honorifice conditum per plura secula lacuit. Postmodum inuentum in Oppido* Vrros Braccarensis *diœcesis, vbi hodie colitur & veneratur, circumstantibus Oppidanis ad eius tumulum concurrentibus beneficia impartitur innumera, ex quibus aliqua recensere curabimus.*

Christianus fit.

Capitur.

Flagellatur.

Coronatur.

CVM

CVM *quidam Archiepiscopi* Bracearensis *visitator Ecclesiam S. Martyris visitare proponeret, & thecam, in qua sacra pignora requiescebant, aperire satageret, ipseque incredulus accederet, vt lapidem cooperientem arculam reuoluere conaretur, protinus oculorum lumina perdidit, & cæcitate laborans super humum correptus cecidit. Tunc visitator errorem fassus, per Nouendium ibidem orationi vacans iacuit, quo absoluto visum recepit, & Dei magnalia in Sanctis suis intonare cœpit, ita vt toto vitæ suæ tempore S. Martyrem Patronum eligeret.*

Miraculum.

HOMO *quidam ex* Ripacoensi *territorio incola, cùm puerum filium suum magnâ infirmitate grauatum ad tumulum S. Martyris deferret, pro eius salute consequenda; euenit quod puer in medio itineris animam ageret. Pater nec perterritus, licet dolens; iter susceptum continuare constituit fide plenus, credens nihil esse impossibile apud Deum Itaque ad sacrum B. Martyris sarcophagum multiplicibus lachrymis, & singultibus accedens, pueri cadauer supra tumuli verticem reposuit. Sed protinùs puer, ô res mirabilis! vitam accepit, & ridens ad patris vlnas accurrit, stupentibus omnibus qui adstabant, & Deum laudantibus.*

Aliud.

ALIA *etiam innumera miracula quotidie Deus S. Martyris interuentu patrat, in omnibus ægritudinibus laborantibus, maxime herniosis puerulis, & hominibus, qui sanitati restituti, & indicem suæ infirmitatis ad parietes Ecclesiæ pendentem relinquentes actis gratijs, ad propria repedant. Præstante Domino Nostro Iesu-Christo, qui cum Patre, & Spiritu Sancto regnat in secula. Amen.*

Herniâ laborantes sanat.

ACTA hæc sic compacta, & ex Scriptoribus relatis desumpta, genuina sunt; quæ in posterum *Portugallenses* probabunt, & antiquam vanissimam traditionem, tanquàm apocrypham expungent. Cætera quæ ACTIS circa miracula descripsimus, nobis D. Rodericus suppeditauit *d.c.63.n.9.11.& 12.*

CALIABRA. Ciuitas vetustissima in *Lusitania Hispania*, supra *Dorium* flumen in vertice Montis excelsi sita, quam hodie Oppidani CALAVRE vocitant, in territorio villæ *de Almendra*, Nunc eius ruinæ visuntur, & murorum strues, licet temporum anfractibus intereisse diruta, quâ & in eius terminis Inscriptiones Sepulchrales Romanis literis incisæ plurimæ reperiuntur, vrbis antiquitatem præseferunt, & caniciem manifestant.

Topographia.

NONIS

Decembris.

DIES V.

A. TARRACONE *in Hispania Citeriori* SS. CRISPILI, IVLII, GRATI, FELICIS, POTAMIÆ, *&* VII. *Sociorum Martyrum, qui pro fidei Catholicæ professione comprehensi, per suppliciorum molestias, & cruciatuum angustias, ad æterni gaudij deuenere delicias.*

B. BRACCARÆ *Augustæ in* Gallæcia *Hispaniæ* S. GERAR-

DI *ipsius vrbis Episcopi; qui ex Ordine* Cluniacensi, *ad Præsulatus fastigium euectus, sic ecclesiasticum informauit statum, Maurorum irruptionibus penitus destitutum, vt nouam erexisse Ecclesiam prorsus videretur. Tandem virtutibus & miraculis clarus in Domino quieuit.*

C. GERVNDÆ *in Cathalonia Hispaniæ* S. DALMATII *Episcopi* Papiensis, *qui tempore Maximiani Imperatoris laureâ martyrij coronatus occubuit. Cuius sacra lipsana ad Ecclesiam suo nomini dicatam, aduecta, ibidem honorificè quiescunt.*

D GRANATAE *in Bætica Hispania*, Depositio *sacrarum exuuiarum* S. ANASTASII *Martyris Romani, quæ ad Regale Monasterium SSS. Trinitatis fratrum Excalceatorum translatæ summâ pietate, & cultu venerantur, & piâ religione coluntur.*

NOTÆ.

A. *Diuersitas Scriptorum circa locum agonis.*

SANCTI CRISPILVS, IVLIVS, GRATVS, FELIX, POTAMIA, *& Socij Martyres Tarraconenses.*] Cùm quotidie circa Sanctorum agones, & locorum situs, quibus Martyres martyrium consummatunt, inter Scriptores pia contentio sit, vt non later eruditos, nec de rebus Ecclesiasticis meritos, quid mirum, si in assignatione loci palæstræ horum Sanctorum Martyrum cum nonnullis Scriptoribus, & Martyrologis in arenam descendimus? Tanra igitur inter eos agnoscitur varietas, vt vix vbi pedem figas firmum inuenies. Nam Molanus in Vsuardo *fol.* 205. *col.* 2. locum *Thagora* nominat. Petrus Equilinus in *Catal. SS. lib.* 11. *c fin. n.* 3. illum TOGARA vocat, Cardinalis Cæsar Baronius in *Martyrolog Roman. h. d. lit. C. fol.* 745. eum in *Africa* assignar, & TAGVRAM appellitat. Quem secuti sunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 199. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 260. *col.* 2. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 192. Petrus autem Galesinius in *General. fol.* 166. *col.* 2. situm agonis TAVCHIRAM fuisse contendit, eamque vrbem in *Africa* reponit. Sed saluâ eorum pace, verus locus passionis istorum Sanctorum Martyrum TARRACO celebris Hispaniæ Ciuitas in *Cathalonia* censendus est,

Opinio genuina, & sequenda.

ex auctorirate Flauij Dextri in *Chron. Ann.* 360. *n.* 4. *apud Biuarium fol.* 387. hac clausulâ: TARARCONE *in* Hispania *Citeriori* CRISPILVS *Martyr & alij Socij.* Rodericus Caro in *Not. ad Dextr. fol.* 128. *col.* 2. totum S. Martyris nomen inuertens, eumque CRISPVLVM vocitans, eius diem martyrij ad X. *Iunij* amandauit. Hinc additiones Baronij, & Galesinij *in Africa* expunges, & *Tarracone* in *Hispania* substitues. Quæ eorum ACTA fuerint nondum didici, ideò haccommemoratione contentus ad alia pergere compellor.

B. *Martyrologia.*

S. GERARDVS *Episcopus Braccarensis Confessor.*] Celebris est memoria huius Sanctissimi Præsulis tam apud Scriptores *Portugallenses* quàm *Castellanos*, quia in vtroque Regno fuit ecclesiasticis dignitatibus sublimatus S. Vir. In *Castella* titulo *Præcentoris S. E. Toletanæ*, & vt quidam contendunt, infulis S. E. *Seguntinæ*, vt infra dicemus. Eius nomen licet in Albo Sanctorum Ecclesiæ vniuersalis non

fit

fit scriptum, attamen in Tabulis aliarum Ecclesiarum, scilicet Braccarensi, Compostellana, Conimbricensi, Eborensi, Tudensi, & alijs, consignatum reperimus; nec non in plurimis Martyrologijs, maxime Portugallensi, hisce verbis: Em BRAGA São GIRALDO Arzebispo, do Ordem de S. Bento, o qual sendo muy esclarecido em virtude, e religiaõ, foy mandado à visitar varios Mosteiros de Hespanha, e Franza: è depois de cobrado Hespanha dos Mouros, foy o primeyra Arcebispo de Braga que restituyò aquello Se Metropolitono ò suo antiga dignidade, è pasando innumeroncis trabalhos na reformacoõ das costumes, è gouerno de suas ouelhas, descanson emo Senhor, no anno de Mil è cento è dezasete. Seu Corpo esto no Sè de Braga, em capello propria, dedicada ò seu lonnor. Quæ sic Latina facies: Apud Braccaram Sancti GERARDI Archiepiscopi, ex ordine Benedictino; Qui cùm esset virtutibus, & religione clarus, plurima Monosteria Hispaniæ, & Galliæ iussus est visitare; & postquam Hispania fuisset è Maurorum faucibus liberata, primus Archiepiscopus Braccarensis electus fuit, qui Sedem illam Metropoliticam, eiusque dignitatem restituit, & transactis innumerabilibus laboribus in morum reformatione, & ouium suarum gubernatione, in Domino quieuit, Anno M. C. XVII. Cuius CORPVS in Sede Braccarensi, in propria Capello suo nomini dicatâ, requiescit. Adstipulatur Ieronymus de la Higuera in Hispan. MS. fol. 64. Hugo Menardus in Martyrolog. Benedict. fol. 104. Andreas Saussay in Martyrolog. Gallican. Tom. 2. fol. 1201. Philippus Ferrarius in General. Catalog SS. fol. 467. De eo scripsere Iulianus Archipresbyter Toletanus in Chron. Ann. 1098..903. fol. 228. Don Rodericus Archiepiscopus Toletanus Hist. Hispan. lib 6. c. 27. Alcozer Histor. Toletan. lib. 1. c. 71. Stephanus Garibay in Compend. Histor. lib. 11 c. 23. & lib. 34. c. 6. Franciscus Pisa Histor. Toletan lib. 3. c. 26 Ioannes Marieta Histor. SS. Hispan. lib 5. c. 77. Antonius de Yepes in Chron. Benedict. Tom. 6. Cent. 7. Ann. 1098. c. 4. Blasius Ortiz de Templ. Tolet c. 4. Ioannes Maldonado de Sanct. fol. 19. D. Petrus Salazar de Mendoza in Vit. S. Ildephons & in Histor. Cardinal. Hispan. fol. 11. D. Didacus Porto-carrero in Catalog. Episcopor. Seguntin. fol. 9. D. Martinus Carrillo, & eius pedisequus Camargo in Annal. Eccles. Hispan. Ann. 1098. Antonius Quintana-Dueñas Histor. SS. Toletan. fol. 342. Ex Portugallensibus Eduardus Nunius in Descript. Portugal. c. 82. fol 119. Antonius Vasconzelos in Descript. Lusitan. fol. 520. n. 1. Emanuel Campos Histor. Reliquiar. Vlyssippon. c. 9 fol. 99. qui fol. 381. hoc carmine lusit:

Scriptores Castelliani.

Scriptores Portugallensis.

Expulit Eboreâ Lybicos ex vrbe GERARDVS,
Non tàm Marte potens, quàm fuit arte, viros.
Scilicet vt felix, cœloque vrbs nota maneret,
Vicina potuit fallere ab arce duces.
Ergo grata Viri celebrentur furta, GERRARDVM
Te semper celebres Braccara, *semper amet.*
Tu potis es nostris arcere piacula muris,
Ducere & æthereos ad mea tecta choros.
Ebora quæsitam iactauerit arce salutem,
Hanc melius cœli tu mihi ab arce dabis.

Georgius Cardoso in SS. Portugall..c. 25. vbi plures allegat. D. Rodericus de Acuña in Catalog. Præsul Braccarens n. 60. & in Histor. Braccar. Tom. 2. c. 1. & seqq. fol. 1. Ex Scriptoribus Exteris Franciscus Haræus in Act. SS. in Addit. fol. 1152. Raphael Volaterranus in Antropolog. lib. 16. fol. 154. Philippus Ferrarius in Topograph. SS. verb. Braccara. fol. 24. col. 2. Eius ACTA scripsit Bernardus Episcopus Conimbricensis ipsius Synchronos; ea ex relatis Scriptoribus dabimus, vt omissa ab alijs suppleantur.

Scriptores Exteri.

 ACTA

ACTA S. GERARDI ARCHIEpiscopi Braccarensis Confessoris ex MSS. à Bernardo Conimbricensi Episcopo & alijs Scriptoribus Nostratibus.

Origo, & Parentes.

GERARDVS natione Gallus, natus ex nobilibus Parentibus Cadurcensis territorij; à quibus antequam nasceretur, Deo oblatus est. Ab ipsis vnguiculis animum ad Dei cultum adiunxit, quippe quia sanctè, & liberaliter à Parentibus fuerat educatus. Puer in Cœnobio Moysiacensi eiusdem territorij Cadurcensis nomen dedit, vbi tantùm pietate, & bonis literis profecit, vt breui permultos sui haberet admiratores. In regulari disciplina cæteros anteiuit, & immunem ab omni contagione carnis animam, quam diuinitatis omnipotentia fuderat, radicitus seruauit. Fuit igitur GERARDVS totius Moysiacensis Cœnobij exemplar, in oratione feruidus, in ministeria vigilans, sibi rigidus, alijs suauis, obedientiâ præstissimus, sanctitate profundus, patientia incontrastabilis, mansuetudine mirus, charitate clarus, puritate Angelus, modestiâ celebris, & fide ac spe nulli comparandus. Quia vero diuinarum scripturarum pabulis omnia iuste desiderabat refici, ad replendum in bonis eius desiderium, affuit cunctarum bonorum institutor. Hinc cùm custos armarij aliquando instituerctur, custodiam multis annis laudabiliter gessit, & quod ex dilectione sedula materno affectu didicit, edocere curabat. Licet autem Abbas, & fratres ædificationem, & illuminationem de sua sentirent præsentia, concordi tamen, atque salubri decreuerunt consilio, quod Virum Dei ad visitandas cellulas dirigerent, qui pane cœlestis pabuli, quô ipsos iam refecerat, eis fratribus, quos prædictis cellulis præfecerant, ministraret. Quia igitur (inquit Bernardus Conimbricensis Episcopus) sub disciplina nostra studueras, & à nobis semen, quod seminabat, collegerat, illum cum duobus alijs secuti sumus. Nam etsi dispar erat habitus, ita tamen voluntates nostras voluntati eius Deus coniunxerat, quòd in nulla penitùs discrepabant. Veruntamen ad suscipiendam salutaris verbi doctrinam, tàm deuotos, tamque paratas prædictarum cellularum fratres reperimus, quod nisi necesse fuerit eis S. Virum circa eorum informationem moram facere, non fecisset. Hinc Tolosam venimus, propter quandam cellam, siue obedientiam Moysiaci Monasterij quæ S. MARIA Deaurata vocatur, quam Abbas, & Conuentus sibi diligenter iniunxerant visitandam. Hic aliquantulum demorantes, ne S. Vir tempus tereret sine fructu, per vicos, & agros accolis verbum Dei summo feruore prædicabat, adeò vt plurimos ad rectam vitæ regulam, ex vijs inordinatis attraheret.

Fit Monachus in Moysiacensi Cœnobio.

Visitator Cœnobiorum eligitur.

Bernardus Toletanus plures viros literatos ex Gallia in Hispaniam duxit.

IGITVR cùm fere hoc tempore Bernardus Archiepiscopus Toletanus ex ordine Benedictino alumnus, qui Romam voti causâ perrexerat cruciatus, vt Syriam ad bellum sacrum transfretaret, sed ab Vrbano II. Papa prohibitus, ne deinceps procederet, sed in tanta nouitate ad Sedem propriam remearet, ne Pastoralis absentiâ nouella plantatia periculo subiaceret, à voti, & crucis proposito absolutus, per partes redijt Galliarum, vbi eligens de diuersis locis viros honestos, & literatos, necnon & iuuenes dociles quos habere potuit, in Hispaniam secum duxit. Nam de Bituricis attulit Petrum, quem priùs Archidiaconum Toletanum, postea fecit Episcopum Vxomensem; de Agenno Bernardum, qui fuit Cantor Ecclesiæ Toletanæ, postea fecit illum Episcopum Seguntinum, inde Archiepiscopum Compostellanum; de eadem ciuitate alium Petrum, qui fuit iuuenis nutritus in eadem Ecclesia Toletana, eiusque Archidiaconus & postea Episcopus Segobiensis; item alium Petrum, quem fecit Episcopum Palentinensem; de Saluitate Raymundum, quem fecit post Petrum I. Episcopum

Vxamensem

Vxamensem, *qui postea immediate successit eidem* Bernardo *in Ecclesia Toletana; de partibus Petrugoricæ* Ieronymum, *quem tempore* Rodcrici Campiatoris *fecit Episcopum* Valentinum, *deinde* Zamorensem; *de eisdem partibus* Bernardum, *quem post mortem* Ieronymi *in Sede* Zamorensi *sublimauit; de Lemonicis* Burdinum, *quem primùm Archidiaeanum* Toletanum, *deinde Episcopum* Conimbricensem, *ac demum Archiepiscopum* Braccarensem *qui dignitatibus superbus in Dei Ecclesia prolixum schisma ferox excitauit. Sed inter hos clarus sanctitate, & virtutibus emicuit* S. GERARDVS, *quem ex* Moysiacensi *Cœnobio adduxit, & Toletum ingressus prædictos viros in Ecclesia* Tolerana *Canonicos ordinauit, &* S. GERARDVM *Præcentoris dignitate suffecit: in cuius munere sic S. Viri virtutum specimina eluxerunt, vt vnà voce superiorum dignitatum dignus prædicaretur. Quid mirum, si literis, fraternâ disciplinâ, & integritate vitæ facile præ cunctis emineret. His itaque & alijs meritorum manipulis excitatus* Bernardus *Toletanus, cognità quòd* Braccarensis *Ecclesia Pastore destituta iacebat, auctoritate Sedis Apostolicæ S. Virum, in eius Sedis Archiepiscopum sublimauit, clero, & populo suffragantibus, & Rege* Alfonso, *alijsque electoribus concordantibus, & postmodum solemnitate debita consecrauit. Qui licet præ humilitate dignitatem renuens, tamen compulsus acceptauit, & cum ab antiquis edisceret, Sedem illam præteritis temporibus Metropolitico iure fuisse condecoratam, Romam, vt à Sede Apostolicâ honores debitos suæ dignitati restituerentur, adire compellitur. Ergo Anno Domini* M. XCIX. *vel* M. C. *Romam perueniens, illum Paschalis II. Romanus Pontifex benigne suscipiēs & pluribus honoribus cohonestans, & propter sui Ordinis habitum, quia ipse* Paschalis *ex* Cluniacensium *congregatione fuerat, & propter S. Viri opinionem sanctitatis, quæ Italiam progressa, omnem regionem impleuerat. Demum pallio donato secundum Romanæ Ecclesiæ ritum, & alijs priuilegijs, & literis Apostolicis, ad recuperationem omnium bonorum* Braccarensi *Ecclesiæ pertinentium, seu iurium quomodolibet, tàm præteritis temporibus, quam præsentibus spectantium & à quolibet homine ereptorum, concessis, ad proprium Sedem alacer repedauit. Hisce priuilegijs munitus, & literis ad* Henricum *Comitem Apostolicis, quibus* Paschalis *sequentia verba subiunxerat* Commonemus etiam, vt ipsum fratrem nostrum GERARDVM veneratione debitâ complectaris, atque ad recuperanda ipsius Ecclesiæ bona deuotus adiutor existas: *vallatus, protinus animum adiecit, ad constituendum, & restituendum Ecclesiæ suæ splendorem, vel temporum diuturnitate collapsum, vel Sarracenorum captiuitate deperditum, ita vt nihil ex incuriæ leuitate deficeret, aut timoris vitio deperiret. Sed in primis ad morum correctionem accessit, quorum tanta erat corruptio, maxime in sensualitatis fœtore, vt non viderentur in vrbe, & diœcesi, nisi stupra, incesta, & his similia peccata. Tunc S. Præsul hæc vitia corrigere, & extirpare in ditioribus, & Equitibus, tanquam validioribus, & potentioribus, vt humilibus, & ignobilibus exemplum præberet, curauit. Hinc cùm quendam* Egam Paez *potius sanguine præclarum, quàm moribus esse Christianum comperisset, cumque incestuali vitio laborantem agnosceret, multoties precibus, sæpe minis à fœda crimine auertere procurauit. Qui S. Præsulis monita, & interpellationes despectans, in suæ culpæ obscœnitate iacebat. Ad arma ecclesiastica ventum & S. Præsul aduersus eum excommunicationis fulmen immisit. Sed vanus Eques censuram irridens, nequaquam à consortio fidelium abstinuit, & quòd peius fuit, quia sacrum agente B.* GERARDO *coram Comite* Henrico, *superbus Eques in Ecclesia ingressus est. Tunc Pontifex Beatus in sacro cessauit, donec* Egam *excommunicatum ab Ecclesia eijcerent. Quo eiecto, & aduersus Episcopum iniurias ruminante, in eius corpus dæmon ingreditur, quod miserum Equitem tantis tormentis, & cruciatibus vexauit, vt pene mortuum in terram praijceret. Obstupuit ciuitas*

S. Vir eligitur S. E. Toletanæ Præcentor.

Et Archiepiscopus Braccarensis.

Pallij vsus à Pontifice Romano conceditur.

Mores corruptos corrigere cæpit.

Equitem incestuosum, à dæmone obsessum propter censurarum irrisionem, liberat.

tata

tota, & omnes Proceres qui Henricum *comitabantur obstupuere, & finito sacro* Theresia *Comitis coniux, quæ actui intererat, à* S. GERARDO *veniam pro Equite enixiùs postulabat. Annuit S. Vir precibus* Theresiæ, *& flexis genibus Deum precatus, protinùs* Egas *à dæmone liber surgens, Domino seruum se impósterum mancipaturum, promisit, & obscænitate dimissâ, morem in meliores vitam commutauit.*

Duos fratres nobiles propter luxuriæ crimen corripit.

POSTHÆC *cùm S. Antisti nuntiatum esset, quod in territorio* Braccarensi *Duo Fratres illius territarij Dynastæ, diuitijs pollentes, & sanguine illustres in simili luxuria vitio à multis annis persisterent, ita vt in circumiacentibus oppidis maximum exoriretur scandalum, illos secretò monuit, publicè damnauit, & cùm à crimine deuiare nequirent, Deum correctorem interpellauit. Qui suâ omnipatenti manu accurrens, fratres non solùm in corporibus, sed etiam in animabus corripuit: nam alius ad extremum paupertatis deueniens, in Sarracenorum castra diffugiens, miserè in flumine suffocatus occubuit. Alter dùm exercitum fidelium insequeretur in Mauros, subitâ morte præuentus animam exhalauit.*

Procerem virginem rapientem, & aduersus eum insurgentem punivit.

EO *ipso tempore cùm quædam Virgo nomine* Thoda, S. GERARDVM *propter eius virtutes maximo prosequeretur affectu, euenit, quòd Ordonius quidam* Henrici *Comitis familiaris, apud quem plurimum gratiâ valebat, præfatam virginem, cuius amore deperibat, è castro suo violenter raperet, vt cum ea matrimonium iniret. Ast virgo, quæ nuptias totis visceribus recusabat, mutatis vestibus cum ancilla, amphoram aquæ è fonte extrahere mentita, è domo* Ordonij *diffugit. Qui embolio cognito, virginem insequi cum familiarium, & amicorum armata manu cæcus amore curauit. Ast virgo, quæ propter ætatis teneritudinem vix incedere poterat, tumultum quæritantium audiuit, flexis genibus* B. GERARDVM *orauit, vt eam ab illa imminenti pericula liberaret. Mirabile dictu! omnis turba quærentium iuxta virginem prorsus transiuit, & à nemine visa, periculum euasit. Quòd posteà cùm deprehendisset* Ordonius, *aduersus S. Præsulem, & Ecclesiam insurgens, illius ruinam, istius iurium direptionem minabatur. Sed à Domino correptus, breui ab inimicis impetitus, vitam cum odio miserabiliter perdidit.*

Viatores in medio gurgitis periclitantes liberat.

CVM *itaque S. Præsul diœcesim visitaturus, ad fluminis, nomine* Cauado, *ripas accederet cuius aquæ vndantes, præ pluuiarum continuatione, tumentes, passum viatoribus dènegabant. Forte Nauclerus, eo tempore, cymbulam cum multis iter agentibus in medio gurgitis continebat, cùm ecce fluminis accessus alueum intumescere fecit, ita vt cymbula cum omnibus hominibus periculum minitaret, quâ viso scapha gubernator se aquis fidens, barculam in medio gurgitis dereliquit. Tunc qui aderant* S. GERARDVM *genibus flexis interpellantes, vt à periculo eas suis orationibus liberaret, efflagitant. Annuit B. Præsul, & miseratione commotus, oculos in cælum figens, pro miseris ad Dominum fudens, orans, nulla remige, ad litus prorsus quieta deuenit; & omnes saluentes gratias S. Pontifici egerunt.*

A pluuia immunes ornamentorum capsa videntur.

DENIQVE *cùm aliquando* S. GERARDVS, *socio* Bernardo, *ex* Auriensi *vrbe ad* Braccarensem *deuèniret, & cælum, nubesque aquis pluuialibus tumescerent non sine fulgurum, & tonitruum tempestate, & comites S. Præsulem rogarent, vt ad Deum preces funderet, vt pluuiam sedaret, respondit, quieto animo essent, quia neminem læsuram pluuiam promittebat. Ita factum, nam euenientibus ad hospitium, capsæ, quæ ornamenta Pontificalia deferebant, sic siccæ inuenta sunt, ac si nihil pluuiæ recipere.*

ALIA *etiam innumera miracula, Dei nutu facta, à S. Viro referuntur, quæ prorsùs prolixitatem inducerent, si ea referre curaremus. Illud pro coronide scribere non ambigam, scilicet, eum dono prophetiæ fuisse illustratum; nam successorem esse* Burdinum, *tunc Episcopum* Conimbricensem, *prædixit*

dixit, vt prorsus euenit. Denique cùm visitationis ergo per suam discurreret diœcesim, more, & spiritu antiquorum Patrum, quo ouibus suis cælestis doctrinæ pabula ministrabat, omniumque necessitatum miserijs occurrens, alijs solamina, alijs eleemosynas, omnibus documenta ad bene viuendum porrigebat. Sibi igitur tàm rigidus extiterat, vt multoties per triduum ieiunus transiret, quod in causa fuerit, vt prorsus corpus deficeret, ita vt ad progressum visitationis procedere non valuisset. Hinc in Boruensi *Oppidulo, viribus destitutus, vlterius progredi nequiuit, & succedente febre, sacramentis munitus, cilicio indutus, & cinere aspersus, suis benedicens, spiritum Angelicis turmis sociandum Creatori reddidit. Tunc audita sunt cælestium spirituum voces canentium, & coronas in manibus portantium.* Corpus *odorem spirabat, admirantibus cunctis, ad cuius contactum plurima Deus beneficia conferebat ægrotis. Obijt Sanctissimus Pontifex*, Nonis Decembris, *hora* IV. *Noctis, Anno Domini* M. C. IX. *Vixit in Pontificatu Annos* IX. *Menses* II. *Dies* XI. *Consecratus fuit in Templo S. Gelasiæ Braccorensis, Die* XXVI. Septembris. *Fuit* S. GERARDVS, *vir procero corpore, vultu graui, & modesto, facie venerabili incanâ & parum capite caluo, oculis cæsijs, vultu prolongato, & macilento, naso aquilino, in dicendo eximius, in concionando feruens, in reprehensione rigidus, in sermone alacer, & in omnibus actionibus virtuosis promptus.* Bernardus, *& cæteri familiares noctu* Corpus *in lectica componentes, illud* Braccaram *transtulerunt, non absque prodigijs. Nam venientibus sacris exuuijs ad fluuium* Tamagam, *tantus erat concursus accolarum, vt sarcophagum contingeret, quod si omnium deuotioni retineretur sero fluminis alueum pertransiret, ideo pergere aggressi custodes, flumen vndas mirabiliter separauit, viam detegens, quâ sicco vestigio ad litus peruenirent aduersum. Tum duo iuuenes scaphæ se committentes, vt lecticam insequerentur, ab vndis penitus absorpti, & ab omnibus crediti suffocati, tandem S. Præsulis meritis ad oram fluminis salui, & liberi inuenti sunt. Tandem* Braccaram *deuenerunt sacra pignora, atque ad Cathedralem adducta, in Cappella, quam S. Pontifex* S. Nicolao *construxerat, condita fuere, vbi adhuc seruantur, & coluntur. Huius S. Viri virtutes, & miracula tandem canonicam venerationem meruerunt, & ideo eius nomen fuit, auctoritate Apostolica, in Sanctorum numerum relatum, Præstante D.N. Iesu-Christo, qui mirabilis est in sanctis suis, Amen.*

Dono prophetiæ fuit illustratus.

Moritur.

Eius forma dum viueret.

Tamagn viam aperit in vndis.

Duos iuuenes à flumine absorptos liberat.

Transfertur, & canonizatur.

Qui plura alia miracula ediscere cupit, adeat D. Rodericum de Acuña *Histor. Braccar. 2 p. c. 7 fol. 26.* vbi ad amussim. In ACTIS omnia communia. Quatenus ad *Canonizationem* Apostolica auctoritate factam, testes sunt Lectiones Breuiariorum antiquorum Ecclesiarum Braccarensis, Purgensis de *Anno* 1538. Pacensis 1529. Tudensis 1464. & aliorum, ideo Baronij Cæsaris incuriam demiror, quâ obrutus, tantum Præsulem à Romano Martyrologio alienum fecit.

Canonizatio probatur.

PRORSVS à veritate discessit D. *Petrus Salazar de Mendoza*, & *Rodericus Mendez Silua* relati a D. Didaco Portocarrero in *Catal. Episcopor. Seguntin fol. 9.* qui S. GERARDVM fuisse Episcopum *Seguntinum* ex proprio capite fingunt. Nam *Bernardus* qui ex Monasterio *Moysiacensi* S. Præsuli comes extitit indiuiduus vsque ad eius obitum, nequaquam huius Prælaturæ meminit, nec vllus ex antiquis Scriptoribus, maxime *Iulianus*, qui S. Virum cognouit, & eius actiones recensuit.

Non fuit Episcopus Seguntinus

S. DALMATIVS *Episcopus, & Martyr Papiensis.*] Eius memoriam recolunt Venerabilis Beda, Abbas Vsuardus, & Ado, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. E. fol. 745.* hoc elogio: *Papiæ* S. DALMATII, *Episcopi, & Martyris, qui in persecutione Maximiani passus est.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 199. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 261. Constantius Felicius in *Ital. 2. p. fol.* 192. Petrus Galesinius in *Generol. fol.* 166. *col.* 2. & cæteri recentiores. De eo agunt Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib. 1. c. 32.* Philippus Ferrarius in *Catalog.*

B. Martyrologia.

log.SS.lib.1.c.32. Philippus Ferrarius in *Catalog.SS. Ital.fol.*752. Cardinalis Baronius in *Annal. Eccleſ. Tom.*2. *Ann.*303.*n.*123. Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS.Cathalon.lib.*1.*fol.*114. Philippus Ferrarius in *Topograph.SS.verb.* Papia. *fol* 95.*col.* 2. Eius ACTA *Heroico Carmine* ſcripſit Ieronymus Vida, Albæ Epiſcopus, quæ recitat Laurentius Surius, ex recenſione Moſſandi, in *Vit. SS. Tom.* 6.*fol.*181. Quæ & Nos hic ſubiungere decreuimus.

Scriptores.

ACTA S. DALMATII EPISCOPI, Martyris Papienſis, ex Ieronymo Vida, Albæ Epiſcopo.

NEC *te nos tacitum, indictum ve relinquere fas eſt,*
Nec ſinere ire tuos ſine Carmine DALMATI *honores:*
Quos tibi rite die memores redeunte nouamus.
Huc ades, ô clarum quondam iubar, addite cælo,
Poſt tantas vitæ ærumnas, poſt Mille labores,
Et quos inſigni es perpeſſus morte dolores
Pro Chriſti decore, & veræ pietatis amore.
Huc ades, & feſtas quas læti ereximus aras
Inter & Eridani ripas, & fluminis Olli,
Dexter adi, populique tuâ prece vota ſecunda,
Seu Rhodani te gens halantibus inuocat aris
Accola, quam quondam in tenebris, & morte iacentem
Erexti, verumque dediſti cernere lumen,
Omnem luce nouâ, radiiſque recentibus oram
Perfundens, dictiſque hominum fera pectora luſtrans.
Seu Ligurum extremis tenet inclyta finibus Alba,
Quandoquidem haut procul inde ferunt te lucis ineſſe
Limina, & in Tanari ripa vagiſſe ſonantis.
Mox claram impleſti meritis ingentibus vrbem
Celſa docens rectas ad ſydera tollere mentes:
Nec potius te Ticini liquidiſſimus amnis
Detineat, Sedesve iuuet cognominis vrbis,
Quam pater imperiis ſacris placidiſſimus olim
Rexiſti gentis cuſtos, Templique Sacerdos
Illic, credo equidem; fumant maioribus aris
Templa tibi, quæ quondam atavi eduxere ſub aſtra
Indigenæ tua mirati immortalia facta.
Illi iure quidem hæc memores, vſque coacti:
Nos verò quos longe aliâ regione remotos
Vix tantorum operum tenuis famæ attigit aura,
Ad nomen tibi præcipuos largimur honores.
Sponte autem, non diues opum, non æris abundans

Plurimos in Italia Germania, & Galliæ finibus adnectit.

Epiſcopus olim vrbis Papienſis.

Stat

Stat pagus, sed enim pietate in téque, fideque
Nulla tuas tendat melius gens dicere laudes.
Nam simul ac lætum in cœtum conuenimus omnes,
Fœmina, virque choros agimus, tuaque inclyta facta
Æquamus cœlo. Respondent densa salicta
Vndique, & aërea recinit de turre Cremona,
Armipotens, gaudetque procul pietate suorum.
Primus ego ante aras vates, vicique Sacerdos
Carmina mille cano, totidem plebs consona reddit.
Primò ipsam vt meritis præsens deuinxeris Albam,
Expulerisque adytis mentitos numina Diuos
Indigetes, verumque Deum detexeris vrbi
Implentem maria, ac terras, cœlumque profundum
Concinimus. Tum vt tota tuis vltroque citroque
Gallia præbuerit faciles hortatibus aures
Admirata hominem supra te plurima vbique
Posse Deo plenum, vanasque reliquerit aras,
Et simulachra, Deûm falsos reddentia vultus,
Sparseris vt veri diuinos Numinis haustus
Per populos in corda, animosque in nube iacentes,
Obscura illustrans monitis, erexeris aures
Ad sanctum iubar, immensique ad luminis ignes,
Omnia per terras quæ late fama canebat.
Hoc te Ticini gens accola nomine tanto
Præfecit Diuûmque adytis, morumque Magistrum
Haut vrbi indecorem summo insigniuit honore
Multa vbi mira olim Superûm Regnator ab alto
Te poscente hominum solitas superantia vires
Edidit; obstupuit Regio ad miracula rerum.
Tu varijs ope diuinâ de casibus ægros
Mortales nullâ eripuisti præditus arte.
Tu vocem surdis, tu lucem lumine cassis
Reddis, & in media positos iam morte, relictos
Erigis elatos, tu priscæ ad munera vitæ
Restituis, animasque in frigida membra reponis.
Tu ductori Italo, cum te miser imploratum
Finibus æquoreæ venisset ab vsque Rauennæ,
Incolumem ac validum prædixit viuere natum,
Quem non modo discedens ægrum, mortique propinquæ
Luctantem, & superis prope functum liquerat auris.

Fidem Christianam Albensibus prædicat.

Multis claret miraculis.

Restituit sanitati filium cuiusdam accola Rauennatis.

PRIDIE
Non. Decembris.
DIES IV.

A. TARRACONE *in Hiſpania Citeriori* S. ASCANII *huius nominis I. ipſius Ciuitatis Epiſcopi, qui tempore* Theodorici *Gothorum Regis Sedem illam mirifice adminiſtrauit,* Hilarioque *Pontifici Maximo ſuper rebus ad officij munus pertinentibus ſcripſit, à quo etiam Decretalem Epiſtolā accepit, ac virtutibus, & miraculis clarus migrauit ad Dominum.*

B. IN *Territorio* Braccarenſi *ad Oppidum* CALIABRIA *natalis* S. APOLLINARIS; *qui ſub* Trajano *Imperatore pro fidei confeſſione tentus, & varijs cruciaminibus expoſitus, tandem in Crucem actus, Martyr intrepidus ad immarceſſibilis gloriæ coronam properauit.*

NOTÆ.

A. SANCTVS ASCANIVS *Epiſcopus Tarraconenſis Confeſſor.*] Duos fuiſſe, huius nominis Tarraconenſes Antiſtites, eoſque Sanctitate illuſtres ſcriptum reliquimus ſup. *Tom. 1. Die XXI. Februar. lit. B. fol.* 200. Alterum Martyrem tempore *Leouigildi* ad Annum Domini D. LXIV. Alterum Confeſſorem ſeculo *Theodorici* ad An um Domini CCCC.LXIX. De Confeſſore ſcripſit Antonius Auguſtinus in *Catalog. Archiepiſcop. Tarraconenſ.* & Ioannes de Teres in *Archiepiſcapolog. Tarraconenſ. Eccleſ.* Pons Icart in *Hiſtar. Tarraconenſ c.* 41. Ieronymus Pujades *Hiſtor. Cathalon. lib. 6. c. 24. & ſeqq. fol.* 276. Ambroſius Morales *Hiſtar. Hiſpan. lib* 11. *c.* 32. Petrus Antonius Buter *Hiſtor. Valent, lib* 1. *c.* 27. Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalan lib. 2. fol.* 86. Gundiſaluus de Illeſcas *Hiſtor. Pontifical. lib.* 2. *c.* 15. Stephanus Garibay in *Compend. Hiſtor. lib.* 8. *c.* 10. Ioannes Mariana *Hiſtor Hiſpan. lib.* 5. *c.* 4. Cæſar Baronius in *Annal Eccleſiaſt. Tom.* 6. *Ann.* 465. *fol.* 265. in editis Romæ. Diago *Hiſtor. Comit. Barcinonenſ. lib.* 1. *c.* 13. & 18. Ex quibus omnibus ſequentia deſcribere ACTA, à nemine in vnum congeſta, propoſuimus.

Scriptores.

ACTA

ACTA S. ASCANII, HVIVS Nominis I. Episcopi Tarraconensis Confessoris, ex Epitaphio, & varijs Scriptoribus.

Origo, & patria. Fit Episcopus Tarraconensis.

Sedē Apostolicam in causa Irenai consuluit.

ASCANIVS *natione* Hispanus, *ex* Tarraconensi *celeberrima vrbe oriundus, qui ab infantia sacris literis, & Ecclesiasticis ministerijs deditus, tandem per ordinum gradus ad sacrum Presbyteratus, suis meritis suffragantibus, accessit. Quem, cùm postea vocares Sedes* Tarraconensis, *clerus, & populus ad illius apicem euexēre. In huius munere B. Præsul super oues suas inuigilabat assidue, adeò vt nec muneris auctoritas, vt diœcesim percurreret, detineret; nec temporum angustia, vt subditos ad fidei confessionem alligaret, deterrerent. Horum operum exemplar ex sequentibus operationibus eluscescit. Nam cùm, è viuis sublato* Nundinario *Barcinonensis Ciuitatis Episcopo*, Irenæus *etiam alterius Ecclesiæ Episcopus*, Barcinonensem *ambiret, congregatis Præsulibus Tarraconensis Metropolis, quid super ea re esset agendum consuluit, inter quos vnanimi consensu, deberi ad Romanum Pontificem causa deferri sancitum est. Quod intelligens* Hilarius *Pontifex Maximus, protinùs Synodum congregauis, in qua* LXVIII. *Præsules conuenerunt, quibus rem gestam* Barcinone *narrauit, literasque* ASCANII, *& Comprouincialium Antistitum legere præcepit. Quibus lectis hac earum summa erat*: Quod vir dignissimus Nundinarius Episcopus Barcinonensis Irenæum alrerius Sedis Episcopum, hæredem paucorum bonorum instituens, optare se dixit, vt in locum suum idem Irenæus ordinaretur, etiam si alterius Ecclesiæ fuisset Episcopus. Cuius quidem vltimæ voluntatis elogium, & populus, & clerus, simulque Comprouinciales Episcopi, ratum habuere, immò & innuisse ponitur Metropolitanus Antistes, ob Ecclesiæ illius vtilitatem, & merita decedentis, & succedentis Episcoporum, ideo suppliciter deprecabantur Hilarium, vt super hoc quid in posterum esset agendum rescribat, & si electio canonica fuerit, Apostolicâ auctoritate probetur, sin minus rescindatur. *Quæ cum in Concilio perlegerentur, omnibus placuit, vt antiquitas canonum seruaretur, &* Irenæum *ad primam Ecclesiam redire, indictis pœnis, & comminationibus iuberetur. Hinc Epistola Decretales ad* B. ASCANIVM, *cæterosque Comprouinciales Episcopos directa sunt; quorum vigore* Irenæus *Sedem* Barcinonensem *relinquens, ad propriam humiliter repedauit. Sed & B. Vir, qui nihil absque Romani Pontificis, Sedisque Apostolicæ dispositione in arduis prouidere volebat, cognitis Siluani Calagurritanæ Ecclesiæ Episcopi intrusi commentis, quibus se ad apicem dignitatis eiusmodi euehi procurauit, vnà cum cæteris Episcopis Comprouincialibus, qui cum eo conuenerant, in literis ad* Hilarium *Papam, aduersus præfatum* Siluanum *ita scripsit.*

Sententia Concilij in causa Irenai.

DOMINO *Beatissimo, & Apostolicâ reuerentiâ à Nobis in Christo colendo Papæ Hilario*, ASCANIVS *Episcopus, & vniuersi Episcopi Tarraconensis Prouinciæ.*

Saluiani causa ad Papam remissio.

Et si nulla extraret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum reuerâ nobis fuerat illud priuilegium Sedis vestræ, quo susceptis Regni clauibus, post resurrectionem Saluatoris per totum Orbem Beatissimi Petri singularis prædicatio vniuersorum illuminationi prospexit: Cuius Vicarij principatus sicut eminet, ita metuendus

dus

dus est ab omnibus, & amandus. Proinde nos in vobis primitus Deum adorantes, cui sine querela seruitis, ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur. Cùm hæc ita se habeant; est tamen inter Nos falsus frater, cuius præsumptionem sicut diutiùs tacere non licuit, ita & loqui futuri iudicij necessitas imperauit. *Siluanus* quidem Episcopus *Calagurræ* in vltima parte nostræ Prouinciæ constitutus, diuinationes sibi indebitas vsurpando, humilitatem nostram ad hoc vsque perduxit, vt contra eius vanissimam superstitionem Sedis vestræ vnicum remedium flagitemus. Hic namque iam ante septem, aut octo amplius annos, postponens Patrum regulas, & vestra instituta despiciens, nullis petentibus populis se Episcopum ordinauit: cuius præproperum factum existimantes fraternâ, & pacificâ posse admonitione sanari, profecit in peius. Denique contra vetustatem canonum, contra Synodi constituta, alterius fratris nostri Presbyterum, spiritu tantum præsumptionis accensus, in eodem loco, qui illi fuerat destinatus, cui inuito, & repugnanti imposuerat manus, & qui nostro iam cœtui fuerat adgregatus, Episcopum fecit. Hinc factum est, vt de eius miserrima temeritate ad Nos *Cæsaraugustana* vrbis Episcopus frater noster vniuersa referret, cuius diligentia, & sollicitudo admodum prospexerat, si in aliquo profuisset. Siquidem cunctis in vicinia positis Episcopis ne se schismatico adiungerent, frequentissime contradixit: sed obstinatione damnabili totum quod erat illicitum, & quod nobis pudor est dicere, non erubuit solus ille committere. Proinde quia his præsumptionibus, quæ vnitatem diuidunt, quæ schisma faciunt, velociter debet occurri: Quæsumus Sedem vestram, vt quid super hac parte obseruare velitis, Apostolicis affatibus instruamur: quatenus fraternitate collectâ, prolatis in medium venerandæ Synodi constitutis, contra rebellionis spiritum vestrâ auctoritate subnixi, quid oporteat de ordinatore, & de ordinato fieri, intelligere, Deo adiuuante, possimus. Erit profectò vester triumphus, si Apostolatus vestri temporibus, quod S. Petri Cathedra obtinet, Catholica audiat Ecclesia, si nouella zizaniorum semina fuerint extirpata.

Sententia Siluani in causa.

Quâ Epistolâ perspectâ Hilarius *ad* ASCANIVM *aliam decretalem, & Synodicam remisit quâ dicebatur, quatenus in posterum canones SS. Patrum ad vnguem in ordinatione Episcoporum seruarentur, quibus præcipiebatur, aliquem in Episcopum ordinari, consecrari, aut confirmari permittatur absque Metropolitani auctoritate, & consensu; & ne schismate scindatur Ecclesia* Siluanum *in suo munere permanere, aliaque adijciendo, quæ ad Ecclesiasticum ordinem pertinere visa fuere. Omnia denique à Summo Pontifice iussa* ASCANIVS *mirabiliter adimpleuit, ita vt* Irenæus *ad suam primitiuam repedaret Ecclesiam,* Siluanus *dispensatione Romani Præsulis fotus in posterum humilis, & correctus clauibus, & Apostolicis iussionibus adhæsit. Post S. Præsul ad ea quæ spiritualia erant animum adiecit, ita vt suum gregem pauerit, eiusque necessitates curauerit. Erat admodum liberalis, & benignus, comiter transeuntes inuitabat, & hospitaliter tractabat. Tandem cùm iam hora resolutionis eius peruenisset, sacramentis Ecclesiæ munitus, & virtutum sarcinâ onustus obdormiuit in Domino,* Die IV. Decembris, *Anno Domini* CCCC. LXIX. *vel circiter. Cuius sacrum* Corporis *sarcophagum, post eius obitum, cœpit miraculis, illustrari. & ex tota* Tarraconensi *Prouincia ad illud ægrotorum cœtus, tanquam ad salutis fontem diuinitus emanantem confluere. Hinc* S. Orentius *successor hoc illi posuit Carmen:*

Moritur.

ASCANIVS

Epitaphium.

ASCANIVS *iacet Antistes sub marmoris isto*
Tegmine, quem Patrem Tarraco *magna colit.*
Temporis angustos mores perpessus ad Aras
Vsque, reluctantes detinuit que ferox.
Turpia Siluani *commenta exterruit Almus*
Pontificis Romæ lege sed vsus idem
Nec non Irenæi *compescuit fulmine vocis*
Ambitus, & Summo retulit ipse Patri.
Denique post, plenus meritis, iam stamina vitæ
Soluit & insignis mors inimica Viri.
Pridie Nonarum Mensis, qui dicitur Anni
Vltimus, in tumulo conditur ergo Pater.
Postea prodigijs vrbem compleuit, & Orbem,
His colitur virtus, his quoque fama cluit.
Hæc & Orentius *agnoscens, probansque vicissim,*
Extulit & Corpus *Carmen & hocce dicat.*

ACTA huius Sanctissimi Pontificis, Confessoris sic recensita, vt diximus, excerpsimus, ex Scriptoribus superius relatis, apud quos tumultuarie res gestas, & in vnum à Nobis coagulatas, absque tergiuersatione, perleges, exceptis Epistolis, quas S. Vir ad *Hilarium* Papam, & Pontifex ad S. Virum scripsit; quarum contexturam qui legere desiderat adeat *Volumina Conciliorum Tom.* 1. vbi ad amussim *Epitaphij* carmina desumpsimus ex MS. *Garsiæ de Loaysa* apud me, post *Commonitorium*, & *Acta Heroica S. Magini*, vbi alia continentur, quæ alibi dabimus Deo permittente. Quòd verò *S. Orentius* successor *S. Ascanij* Nostri, videndus Catalogus Episcoporum Tarraconensium supra *Tom.4. Die V. Iul. fol.* 54. descriptus.

S. Orentius posuit Carmen sepulchrale B. Ascanio decessori.

S. APOLLINARIS *Martyr Calabricensis in Lusitania.*] Hucúsque *Portugallensium Interamnesium* traditio credidit hunc Sanctissimum *Martyrem* fuisse *Episcopum*, & ideò in tabulis depictis supra Aram Maiorem Oppidi *Vrrosensis*, quo sacrum *Corpus* iacet, & colitur, visitur *Martyr* infulis Episcopalibus indutus, vt scriptùm reliquit D. Rodericus ad Acuña *Histor. Braccar.* 1.*p.c.*63.*fol.*267. Qui etiam *Gallum* origine fuisse contendit, de quo & Nos conquæsti sumus supr. *Tom.4. Die XXIII. August. fol.* 564. *lit. D. in fin.* Sed proculdubio *Portugallensium* suasio, & *D. Roderici* opinio errorem contraxit, nam *Martyrem* istum, quem *Episcopum* vocitant, & *Gallum* origine suspicantur, nequaquam infulis sacris condecoratum, nec Gallicana prosapiâ oriundum fuisse, hocce vetustum *Epigramma* inter *Auli Hali* mei carmina suadet.

B. D. Roderici de Acuña, & Interamnensium vana traditio diluitur.

PRO S. APOLLINARI MARTYRE
Calabriensi in Hispaniæ Lusitania Decastichon.

Acta ex vetustissimo Epigrammate.

Continet hæc & APOLLINARIS *Martyris vrna*
Pignora grata Deo, & venerata diu
Hic Calabrensis *erat ciuis, quâ parte per æstus*
Duriùs Amnenses fructificatque suos.
Pro fide Martyrium compleuit verbere, flagris,
Inque crucem expositus, sic coronatus abit.

Impia Trajano *lues imperante perurens*
Christicolas, Sanctum occidit ecce Virum.
Quartâ Decembris die Martyr limina Cœli
Ingreditur, linquens pignora sacra suis.

Ex quo Epigrammate *Interamnenses, Braccarenses*, & *Vrrosenses* accolæ, postpositis vanæ traditionis assumptæ commentis, quem Sanctum venerentur, edifcent; cuius ve orginis fuerit agnoscent, quibus tormentis agonizasse deprehendent, sub cuius persecutionis procellâ coronatum intelligent, & omnia quæ ad eius res gestas pertinent capient. Hinc eius ACTA ex voto describere non grauabor, vt *Portugallensibus* hoc symbolo gratior appaream.

ACTA S. APOLLINARIS MARtyris Calabrensis in Portugallia ex Decasticho Carmine peruetusto, & alijs.

Origo, & patria.

APOLLINARIS *natione* Hispanus, *ex* Caliabra *antiquissima Ciuitate* Interamnensium *populorum* Lusitaniæ *oriundus, ab eius vita exordio catholicam fuit veritatem amplexus. Nam cùm post corporeum Domini Nostri Iesu-Christi, & Saluatoris ascensum Apostoli Orientalium partium visitationem intrent, &* IACOBVS *Hispaniarum Apostolus diffusis fidei radijs illustrare Occidentalem cœperat plagam, quia sensim, gradatimque in omnem terram Euangelij sonus exiuit, etiam in* Lusitaniæ Interamnensis *terminos vera Euangelica vox veritatis aduenit, ita vt iam in pluribus ciuitatibus Ecclesia Christi fidelium deuotione consurgerent, etiam si nihilominus crebra miserabili errore Gentilium fœtidis sacrificys templa fumarent. Igitur* Caliabram *vrbem ad astus* Durij *in* Lusitania

Christianus fit.

sitam Apostoli Discipulorum prædicatio christiana religionis inundans, omnes ciuitatis illius accolas ad sacra religionis susceptionem adduxit, inter quos APOLLINARIS *domum omnem sacro baptismatis fonte Parentesque lauari meruerunt, qui puerum in fidei veritate nutritum ad cætera virtutum specimina perduxerunt. Hic enim per omnia sequens Apostolorum vestigia fidem susceptam non modo acerrime retinebat, sed omnibus diserte, & constantissime prædicabat, ita vt regionis illius tanquam Apostolus haberetur. Sed cùm in partibus illis, sicut in cæteris, aduersus Christianos, imperante* Trajano, *persecutio consurgeret, & omnes Christicolas satellitum manus ad Iudicum tribunal raperet, inter plurimos vnus* APOLLINARIS

Capitur.

sistitur, & in carcerem ferreis vinculis alligatus truditur. Non erat tunc temporis Præses in vrbe, sed eò adueniente, S. Martyrem sibi iussit præsentari. Qui cùm præsentatus fuisset, & vt Dijs sacrificaret, si vitam quæreret, rogaretur, non solùm Idolorum vanitatem exprobrauit, sed liberâ voce Christi fidem exaltauit, pro cuius confessione vitam illam tempore peritaram perdere vt æternam lucraretur, respondit. Tunc Index Martyrem ligno alligatum verberibus cædi præcepit, & satellites illum alligantes omnem

Flagellatur.

eius corporis compagem nodosis funibus scindere cœperunt, donec fessi, & debilitati à flagellis abstinentes, omnia quæ euenerant Iudici renuntiarunt. Qui eum in crucem agi constituit, nisi Dijs thura litaret. Omnia S. Martyr despiciens, nec blandimento seducitur, nec terrore concutitur, ideo

Coronatur.

in Crucem actus, spiritum tradidit Redemptori, IV. Die Decembris, *Anno Domini* . X *Cuius* Corpus *à Christianis sublatum, & honorifice conditum per plura secula iacuit. Postmodum inuentum in Oppido* Vrros Braccarensis *diœcesis, vbi hodie colitur & veneratur, circumstantibus Oppidanis ad eius tumulum concurrentibus beneficia impartitur innumera, ex quibus aliqua recensere curabimus.*

CVM

Cvm *quidam Archiepiscapi* Braccarensis *visitatar Ecclesiam S. Martyris visitare proponeret, & thecam, in qua sacra pigaora requiescebant, aperire satageret, ipseque incredulus accederet, vt lapidem cooperientem archulam reuoluere conaretur, protinus aculorum lumina perdidit, & caecitate laborans super humum correctus cecidit. Tunc visitator errorem fassus, per Nouendium ibidem orationi vacaui iacuit, quo absoluto visum recepit, & Dei magnalia in Sanctis suis intonare cœpit, ita vt toto vitæ suæ tempore S. Martyrem Patronum eligeret.*

Miraculum.

Homo *quidam ex* Ripacoensi *territario accola, cùm puerum filium suum magnâ infirmitate grauatum ad tumulum S. Martyris deferret, pro eius salute consequenda; eueuit quod puer in medio itineris animam ageret. Pater nec perterritus, licet dolens; iter susceptum continuare constituit fide plenus, credens nihil esse impossibile apud Deum Itaque ad sacrum B. Martyris sarcophagum multiplicibus lachrymis, & singultibus accedens, pueri cadauer supra tumuli verticem reposuit. Sed protinùs puer, â res mirabilis! vitam accepit, & ridens ad patris vlnas accurrit, stupentibus omnibus qui adstabant, & Deum laudantibus.*

Aliud.

Alia *etiam innumera miracula quatidie Deus S. Martyris interuentu patrat, in omnibus ægritudinibus laborantibus, maxime herniosis puerulis, & hominibus, qui sanitati restituti, & indicem suæ infirmitatis ad parietes Ecclesiæ pendentem relinquentes actis gratijs, ad propria repedant. Præstante Domino Nostro Iesu-Christo, qui cum Patre, & Spiritu Sancto regnat in secula. Amen.*

Herniâ laborantes sanat.

Acta hæc sic compacta, & ex Scriptoribus relatis desumpta, genuina sunt; quæ in posterum *Portugallenses* probabunt, & antiquam vanissimam traditionem, tanquàm apocrypham expuogent. Cætera quæ Actis circa miracula descripsimus, nobis D. Rodericus suppeditauit *d.c.63.n.9.11.& 12.*

Caliabra. Ciuitas vetustissima in *Lusitania Hispania*, supra *Dorium* flumen in vertice Montis excelsi sita, quam hodie Oppidani Calavre vocitant., in territorio villæ *de Almeudra*, Nunc eius ruinæ visuntur, & murorum strues, licet temporum anfractibus intercise diruta, quâ & in eius terminis Inscriptiones Sepulchrales Romanis literis incisæ plurimæ reperiuntur, vrbis antiquitatem præseferunt, & caniciem manifestant.

Topographia.

NONIS

Decembris.

DIES V.

A. Tarracone *in Hispania Citeriori* SS. Crispili, Ivlii, Grati, Felicis, Potamiæ, *&* VII. *Sociorum Martyrum, qui pro fidei Catholicæ professione comprehensi, per suppliciorum molestias, & cruciatuum augustias, ad æterni gaudij deuenère delicias.*

B. Braccaræ *Augustæ in* Gallæcia *Hispaniæ* S. Gerar-

sit scriptum, attamen in *Tabulis* aliarum Ecclesiarum, scilicet *Braccarensi*, *Compostellana*, *Conimbricensi*, *Eborensi*, *Tudensi*, & alijs, consignatum reperimus; nec non in plurimis Martyrologijs, maxime *Portugallensi*, hisce verbis: *Em* BRAGA *Saõ* GIRALDO *Arcebispo, da Ordem de S. Bento, o qual sendo muy esclarecido em virtude, e religiaõ, foy mandado à visitar varios Mosteiros de* Hespanha, *e* Franza: *è depois de cobrada* Hespanha *dos Mouros, foy o primeyro Arcebispo de* Braga *que restituyò aquella Se Metropolitana à sua antigu dignidade, è passando innumeraveis trabalhos na reformacoõ dos costumes, è governo de suas ovelhas, descançou emo Senhor, no anno de Mil è cento è dezasete. Seu Corpo esta na Sè de* Braga, *em capella propria, dedicada à seu louuor.* Quæ sic Latina facies: *Apud* Braccaram *Sancti* GERARDI *Archiepiscopi, ex ordine Benedictino: Qui cùm esset virtutibus, & religione clarus, plurima Monasteria* Hispaniæ, *&* Galliæ *iussus est visitare; & postquam* Hispania *fuisset è Maurorum faucibus liberata, primus Archiepiscopus* Bracearensis *electus fuit, qui Sedem illam Metropoliticam, eiusque dignitatem restituit, & transactis innumerabilibus laboribus in morum reformatione, & ouium suorum gubernatione, in Domino quieuit, Anno* M.C. XVII. *Cuius* CORPVS *in Sede* Braccarensi, *in propria Capella suo nomini dicatâ, requiescit.* Adstipulatur Ieronymus de la Higuera in *Hispan. MS. fol.* 64. Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedict. fol.* 104. Andreas Saussay in *Martyrolog. Gallican. Tom.* 2 *fol.* 1201. Philippus Ferrarius in *General. Catalog SS. fol.* 467. De eo scripsere Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 1098..903 *fol.* 228. Don Rodericus Archiepiscopus Toletanus *Hist. Hispan. lib* 6.c.27. Alcozer *Histor. Toletan. lib.* 1. c. 71. Stephanus Garibay in *Compend. Histor. lib.* 11 c.23. *& lib.* 34.c.6. Franciscus Pisa *Histor. Toletan lib.* 3.c.26 Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib* 5.c.77. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 6.*Cent.* 7. *Ann.* 1098.c.4. Blasius Ortiz de *Templ. Tolet c.* 4. Ioannes Maldonado de *Sanct. fol.* 19. D. Petrus Salazar de Mendoza in *Vit. S. Ildephons* & in *Histor. Cardinal. Hispan. fol.* 11. D. Didacus Porto-carrero in *Catalog. Episcopor. Seguntin. fol.* 9. D. Martinus Carrillo, & eius pedisequus Camargo in *Annal. Eccles. Hispan. Ann.* 1098. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Toletan. fol.* 342. Ex Portugallensibus Eduardus Nunius in *Descript. Portugal.* c.82. *fol* 119. Antonius Vasconzelos in *Descript. Lusitan. fol.* 520.n.1. Emanuel Campos *Histor. Reliquiar. Vlyssippon.* c.9 *fol.* 99. qui *fol.* 381. hoc carmine lusit:

Scriptores Castelliani.

Scriptores Portugallenses.

Expulit Eboreâ Lybicos ex vrbe GERARDVS,
Non tàm Marte potens, quàm fuit arte, viros.
Scilicet vt felix, cœloque vrbs nota maneret,
Vicina potuit fallere ab arce duces.
Ergo grata Viri celebrentur furta, GERRARDVM
Te semper celebret Braccara, *semper amet.*
Tu potis es nostris arcere piacula muris,
Ducere & æthereos ad mea tecta choros.
Ebora quæsitam iactauerit arce salutem,
Hanc melius cœli tu mihi ab arce dabis.

Georgius Cardoso in *SS. Portugall.* c.25. vbi plures allegat. D. Rodericus de Acuña in *Catolog. Præsul Braccarens n.*60. & in *Histor. Braccar. Tom.* 2.c.1. *& seqq. fol.* 1. Ex Scriptoribus Exteris Franciscus Haræus in *Act. SS. in Addit. fol.* 1152. Raphael Volaterranus in *Antropolog. lib.* 16. *fol.* 154. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Braccara. *fol.* 24. *col.* 2. Eius ACTA scripsit *Bernardus* Episcopus *Conimbricensis* ipsius Synchronos; ea ex relatis Scriptoribus dabimus, vt omissa ab alijs suppleantur.

Scriptores Exteri.

ACTA S. GERARDI ARCHIEPISCOPI Braccarensis Confessoris ex MSS. à Bernardo Conimbricensi Episcopo & alijs Scriptoribus Nostratibus.

Origo, & Parentes.

GERARDVS *natione* Gallus, *natus ex nobilibus Parentibus* Cadurcensis *territorij; à quibus antequam nasceretur, Deo oblatus est. Ab ipsis vnguiculis animum ad Dei cultum adiunxit, quippe quia sanctè, & liberaliter à Parentibus fuerat educatus. Puer in Cœnobio* Moysiacensi *eiusdem territorij* Cadurcensis *nomen dedit, vbi tantùm pietate, & bonis literis profecit, vt breui permultos sui haberet admiratores. In regulari disciplina cæteros anteiuit, & immunem ab omni contagione carnis animam, quam diuinitatis omnipotentia fecerat, radicitus seruauit. Fuit igitur* GERARDVS *totius* Moysiacensis *Cœnobij exemplar, in oratione feruidus, in ministerio vigilans, sibi rigidus, alijs suauis, obedientiâ præstissimus, sanctitate profundus, patientia incontrastabilis, mansuetudine mirus, charitate clarus, puritate Angelus, modestiâ celebris, & fide ac spe nulli comparandus. Quia vero diuinarum scripturarum pabulis omnia iuste desiderabat refici, ad replendum in bonis eius desiderium, affuit cunctorum bonorum institutor. Hinc cùm custos armarij aliquando institueretur, custodiam multis annis laudabiliter gessit, & quod ex dilectione sedula materno affectu didicit, edocere curabat. Licet autem Abbas, & fratres ædificationem, & illuminationem de sua sentirent præsentia, concordi tamen, atque salubri decreuerunt consilio, quod Virum Dei ad visitandas cellulas dirigerent, qui pane cælestis pabuli, quô ipsos iam refecerat, eis fratribus, quos prædictis cellulis præfecerant, ministraret. Quia igitur* (inquit Bernardus Conimbricensis Episcopus) *sub disciplina nostra studuerat, & à nobis semen, quod seminabat, collegerat, illum cum duobus alijs secuti sumus. Nam etsi dispar erat habitus, ita tamen voluntates nostras voluntati eius Deus coniunxerat, quòd in nullo penitùs discrepabant. Veruntamen ad suscipiendam salutaris verbi doctrinam, tàm deuotos, tamque paratos prædictarum cellularum fratres reperimus, quod nisi accesse fuerit eis S. Virum circa eorum informationem moram facere, non secesset. Hinc* Tolosam *venimus, propter quandam cellam, siue obedientiam* Moysiaci *Monastery quæ* S. MARIA Deaurata *vocatur, quam Abbas, & Conuentus sibi diligenter iniunxerant visitandam. Hic aliquantulum demorantes, ne S. Vir tempus tereret sine fructu, per vicos, & agros accolis verbum Dei summo feruore prædicabat, adeò vt plurimos ad rectam vitæ regulam, ex vijs inordinatis attraheret.*

Visitator Cœnobiorum eligitur.

Bernardus Toletanus plures viros literatos ex Gallia in Hispaniam duxit.

IGITVR *cùm fere hoc tempore* Bernardus *Archiepiscopus* Toletanus *ex ordine Benedictino alumnus, qui Romam voti causâ perrexerat cruciatus, vt* Syriam *ad bellum sacrum transfretaret, sed ab Vrbano II. Papa prohibitus, ne deinceps procederet, sed in tanta nouitate ad Sedem propriam remearet, ne Pastoralis absentiâ nouella plantatio periculo subiaceret, à voti, & crucis proposito absolutus, per partes redijt* Galliarum, *vbi eligens de diuersis locis viros honestos, & literatos, necnon & iuuenes dociles quos habere potuit, in* Hispaniam *secum duxit. Nam de* Bituricis *attulit* Petrum, *quem priùs Archidiaconum* Toletanum, *postea fecit Episcopum* Vxomensem; *de Agenno* Bernardum, *qui fuit* Cantor *Ecclesiæ Toletanæ, postea fecit illum Episcopum* Seguntinum, *inde Archiepiscopum* Compostellanum; *de eadem ciuitate alium* Petrum, *qui fuit iuuenis nutritus in eadem Ecclesia* Toletana, *eiusque Archidiaconus, & postea Episcopus* Segobiensis; *item aliam* Petrum, *quem fecit Episcopum* Palentinensem; *de Saluitate* Raymundum, *quem fecit post Petrum I. Episcopum*

Vxamensem

Vxamensem, qui postea immediate successit eidem Bernardo in Ecclesia Toletana; de partibus Petrugoricæ Ieronymum, quem tempore Roderici Campiatoris fecit Episcopum Valentinum deinde Zamorensem; de eisdem partibus Bernardum, quem post mortem Ieronymi in Sede Zamorensi sublimauit; de Lemouicis Burdinum, quem primùm Archidiaconum Toletanum, deinde Episcopum Conimbricensem, ac demum Archiepiscopum Braccarensem qui dignitatibus superbus in Dei Ecclesia prolixum schisma ferox excitauit. Sed inter hos clarus sanctitate, & virtutibus emicuit S. GERARDVS, quem ex Moysiacensi Cœnobio aduexit, & Toletum ingressus prædictos viros in Ecclesia Toletana Canonicos ordinauit, & S. GERARDVM Præcentoris dignitate suffecit: in cuius munere sic S. Viri virtutum specimina eluxerunt, vt vnà voce superiorum dignitatum dignus prædicaretur. Quid mirum, si literis, fraternâ disciplinâ, & integritate vitæ facilè præ cunctis emineret. His itaque & alijs meritorum manipulis excitatus Bernardus Toletanus, cognitò quòd Braccarensis Ecclesia Pastore destituta iacebat, auctoritate Sedis Apostolicæ S. Virum, in eius Sedis Archiepiscopum sublimauit, clero, & populo suffragantibus, & Rege Alfonso, alijsque electoribus concordantibus, & postmodum solemnitate debita consecrauit. Qui licet præ humilitate dignitatem renuens, tamen compulsus acceptauit, & cum ab antiquis edisceret, Sedem illam præteritis temporibus Metropolitico iure fuisse condecoratam, Romam, vt à Sede Apostolicâ honores debitos suæ dignitati restituerentur, adire compellitur. Ergo Anno Domini M. XCIX. vel M. C. Romam perueniens, illum Paschalis II. Romanus Pontifex benignè suscipiēs & pluribus honoribus cohonestans, & propter sui Ordinis habitum, quia ipse Paschalis ex Cluniacensium congregatione fuerat, & propter S. Viri opinionem sanctitatis, quæ Italiam progressa, omnem regionem impleuerat. Demum pallio donato secundum Romanæ Ecclesiæ ritum, & alijs priuilegijs, & literis Apostolicis, ad recuperationem omnium bonorum Braccarensi Ecclesiæ pertinentium, seu iurium quomodolibet, tàm præteritis temporibus, quam præsentibus spectantium & à quolibet homine ereptorum, concessis, ad proprium Sedem alacer repedauit. Hisce priuilegijs munitus, & literis ad Henricum Comitem Apostolicis, quibus Paschalis sequentia verba subiunxerat Commonemus etiam, vt ipsum fratrem nostrum GERARDVM veneratione debitâ complectaris, atque ad recuperanda ipsius Ecclesiæ bona deuotus adiutor existas: vallatus, protinus animum adiecit, ad constituendum, & restituendum Ecclesiæ suæ splendorem, vel temporum diuturnitate collapsum, vel Sarracenorum captiuitate deperditum, ita vt nihil ex incuriæ lenitate deficeret, aut timoris vitio deperiret. Sed in primis ad morum correctionem accessit, quorum tanta erat corruptio, maximè in sensualitatis fœtore, vt non viderentur in vrbe, & diœcesi, nisi stupra, incesta, & his similia peccata. Tunc S. Præsul hæc vitia corrigere, & extirpare in ditioribus, & Equitibus, tanquam validioribus, & potentioribus, vt humilibus, & ignobilibus exemplum præberet, curauit. Hinc cùm quendam Egam Paez potius sanguine præclarum, quàm moribus esse Christianum comperisset, eumque incestuali vitio laborantem agnosceret, multoties præcibus, sæpe minis à fœdo crimine auertere procurauit. Qui S. Præsulis monita, & interpellationes despectans, in suæ culpæ obscœnitate iacebat. Ad arma ecclesiastica ventum & S. Præsul aduersus eum excommunicationis fulmen immisit. Sed vanus Eques censuram irridens, nequaquam à consortio fidelium abstinuit, & quòd peius fuit, quia sacrum agente B. GERARDO coram Comite Henrico, superbus Eques in Ecclesia ingressus est. Tunc Pontifex Beatus in sacro cessauit, donec Egam excommunicatum ab Ecclesia eijcerent. Quo eiecto, & aduersus Episcopum iniurias ruminante, in eius corpus dæmon ingreditur, quod miserum Equitem tantis tormentis, & cruciatibus vexauit, vt penè mortuum in terram proijceret. Obstupuit ciuitas

S. Vir eligitur S. E. Toletana Præcentor.

Et Archiepiscopus Braccarensis.

Pallij vsus à Pontifice Romano conceditur.

Mores corruptos corrigere cœpit.

Equitem incestuosum, à dæmone obsessum propter censurarum irrisionem, liberat.

toto, & omnes Proceres qui Henricum *comitabantur obstupuere, & finito sacro* Theresia *Comitis coniux, quæ actui intererat, à* S. GERARDO *veniam pro Equite enixiùs postulabat. Annuit S. Vir precibus* Theresiæ, *& flexis genibus Deum precatus, protinùs* Egas *à dæmone liber surgens, Domini seruum se imposterum mancipaturum, promisit, & obscænitate dimissâ, morem in meliores vitam commutauit.*

Duos fratres nobiles propter luxuria crimen corripit.

POSTHÆC *cùm S. Antisti nuntiatum esset, quod in territorio* Braccarensi *Duo Fratres illius territorij Dynastæ, diuitijs pollentes, & sanguine illustres in simili luxuriæ vitio è multis annis persisterent, ita vt in circumiacentibus oppidis maximum exoriretur scandalum, illos secreto monuit, publice damnauit, & cùm à crimine deuiare nequirent, Deum correctorem interpellauit. Qui suô omnipotenti manu accurrens, fratres non solùm in corporibus, sed etiam in animabus corripuit: nam alius ad extremum paupertatis deueniens, in Sarracenorum castra diffugiens, misere in flumine suffocatus occubuit. Alter dùm exercitum fidelium insequeretur in Mauros, subitô morte præuentus animum exhalauit.*

Procerem virginem rapientem, & aduersus eum insurgentem punivit.

EO *ipso tempore cùm quædam Virgo nomine* Thoda, S. GERARDVM *propter eius virtutes maxima prosequeretur affectu, euenit, quòd Ordonius quidam* Henrici *Comitis familiaris, apud quem plurimum gratiô valebat, præfatam virginem, cuius amore deperibat, è castro suo violenter raperet, vt cum eo matrimonium iniret. Ast virgo, quæ nuptias totis visceribus recusabat, mutatis vestibus cum ancilla, amphoram aquæ è fonte extrahere mentita, è domo* Ordonij *diffugit. Qui embolio cognito, virginem insequi cum familiarium, & amicorum armato manu cæcus amore curauit. Ast virgo, quæ propter ætatis teneritudinem vix incedere poterat, tumultum quæritantium audiuit, flexis genibus* B. GERARDVM *orauit, vt eam ab illo imminenti periculo liberaret. Mirabile dictu! omnis turba quærentium iuxta virginem prorsus transiuit, & à nemine visa, periculum euasit. Quòd posteà cùm deprehendisset* Ordonius, *aduersus S. Præsulem, & Ecclesiam insurgens, illius ruinam, istius iurium direptionem minabatur. Sed à Domino correptus, breui ab inimicis impetitus, vitam cum odio miserabiliter perdidit*

Viatores in medio gurgitis periclitantes liberat.

CVM *itaque S. Præsul diœcesim visitaturus, ad fluminis, nomine* Cauado, *ripas accederet cuius aquæ vndantes, præ pluuiarum continuatione, tumentes, passum viatoribus denegabant. Forte Nauclerus, eo tempore, cymbulam cum multis iter agentibus in medio gurgitis continebat, cùm ecce fluminis accessus alueum intumescere fecit, ita vt cymbula cum omnibus hominibus periculum minitaret, quo viso scaphæ gubernator se aquis fidens, barculam in medio gurgitis dereliquit. Tunc qui aderant* S. GERARDVM *genibus flexis interpellantes, vt à periculo eos suis orationibus liberaret, efflagitant. Annuit B. Præsul, & miseratione commotus, oculos in cælum figens, pro miseris ad Dominum fudens, orauit, nullo remige, ad litus prorsus quieta deuenit; & omnes soluentes gratias S. Pontifici egerunt.*

A pluuia immunes ornamentorum capsa videntur.

DENIQVE *cùm aliquando* S. GERARDVS, *socio* Bernardo, *ex* Auriensi *vrbe ad* Braccarensem *deuèniret, & cælum, nubesque aquis pluuialibus tumescerent non sine fulgurum, & tonitruum tempestate, & comites S. Præsulem rogarent, vt ad Deum preces funderet, vt pluuiam sedaret, respondit, quieto animo essent, quia neminem læsuram pluuiam promittebat. Ita factum, nam euenientibus ad hospitium, capsæ, quæ ornamenta Pontificalia deferebant, sic siccæ inuentæ sunt, ac si nihil pluuiæ reciperent.*

ALIA *etiam innumera miracula, Dei nutu facta, à S. Viro referuntur, quæ prorsùs prolixitatem inducerent, si ea referre curaremus. Illud pro coronide scribere non ambigam, scilicet, eum dono prophetiæ fuisse illustratum; nam successorem esse* Burdinum, *tunc Episcopum* Conimbricensem, *prædixit*

dixit, vt prorsus euenit. Denique cùm visitationis ergo per suam discurreret diœcesim, more, & spiritu antiquorum Patrum, quo ouibus suis cælestis doctrina pabula ministrabat, omniumque necessitatum miserijs occurrens, alijs solamina, alijs eleemosynas, omnibus documenta ad bene viuendum porrigebat. Sibi igitur tàm rigidus extiterat, vt multoties per triduum ieiunus transiret, quod in causa fuerit, vt prorsus corpus deficeret, ita vt ad progressum visitationis procedere non valuisset. Hinc in Bornensi *Oppidulo, viribus destitutus, vlterius progredi nequiuit, & succedente febre, sacramentis munitus, cilicio indutus, & cinere aspersus, suis benedicens, spiritum Angelicis turmis sociandum Creatori reddidit. Tunc audita sunt cælestium spirituum voces canentium, & coronas in manibus portantium.* Corpus *odorem spirabat, admirantibus cunctis, ad cuius contactum plurima Deus beneficia conferebat ægrotis. Obijt Sanctissimus Pontifex*, Nonis Decembris, *hora* IV. *Noctis. Anno Domini* M. C. IX. *Vixit in Pontificatu Annos* IX. *Menses* II. *Dies* XI. *Consecratus fuit in Templo S. Gelasiæ Braccarensis, Die* XXVI Septembris. *Fuit* S. GERARDVS, *vir procero corpore, vultu grauis, & modesto, facie venerabili incanâ, & paruum capite caluo, oculis cæsijs, vultu prolongato, & macilento, naso aquilino, in dicendo eximius, in concionando feruens, in reprehensione rigidus, in sermone alacer, & in omnibus actionibus virtuosis promptus.* Bernardus, *& cæteri familiares nocte* Corpus *in lectica componentes, illud* Braccatam *transtulerunt, non absque prodigijs. Nam venientibus sacris exuuijs ad fluuium* Tamagam, *tantus erat concursus accolarum, vt sarcophagum contingeret, quod si omnium deuotioni retineretur, sero fluminis alueum pertransiret, ideo pergere aggressi custodes, flumen vndas mirabiliter separauit, viam detegens, quâ sicco vestigio ad litus perueniret aduersum. Tum duo iuuenes scaphæ se committentes, vt lecticam insequerentur, ab vndis penitus absorpti, & ab omnibus crediti suffocati, tandem S. Præsulis meritis ad oram fluminis salui, & liberi inuenti sunt. Tandem* Braccaram *deuenerunt sacra pignora, atque ad Cathedralem adducta, in Cappella, quam S. Pontifex* S. Nicolao *construxerat, condita fuere, vbi adhuc seruantur, & coluntur. Huius S. Viri virtutes, & miracula tandem canonicam venerationem meruerunt, & ideo eius nomen fuit, auctoritate Apostolica, in Sanctorum numerum relatum, Præstante D.N. Iesu Christo, qui mirabilis est in sanctis suis, Amen.*

Dono prophetiæ fuit illustratus.

Moritur.

Eius forma dum viueret.

Tamaga viam aperit in vndis.

Duos iuuenes à flumine absorptos liberat.

Tumulatur, & canonizatur.

Qui plura alia miracula ediscere cupit, adeat D. Rodericum de Acuña *Histor. Braccar.* p.c.7 *fol.* 26. vbi ad amussim. In ACTIS omnia communia. Quatenus ad *Canonizationem* Apostolica auctoritate factam, testes sunt Lectiones Breuiariorum antiquorum Ecclesiarum Braccarensis, Purgensis de *Anno* 1538. Pacensis 1529. Tudensis 1464. & aliorum, ideo Baronij Cæsaris incuriam demiror, quâ obrutus, tantum Præsulem à Romano Martyrologio alienum fecit.

Canonizatio probatur.

PRORSVS à veritate discessit D. *Petrus Salazar de Mendoza*, & *Rodericus Mendez Silua* relati a D. Didaco Portocarrero in *Catal. Episcopor. Seguntin fol.* 9. qui S. GERARDVM fuisse Episcopum *Seguntinum* ex proprio capite fingunt. Nam *Bernardus* qui ex Monasterio *Moysiacensi* S. Præsuli comes extitit indiuiduus vsque ad eius obitum, nequaquam huius Prælaturæ meminit, nec vllus ex antiquis Scriptoribus, maxime *Iulianus*, qui S. Virum cognouit, & eius actiones recensuit.

Non fuit Episcopus Seguntinus.

S. DALMATIVS *Episcopus, & Martyr Papiensis.*] Eius memoriam recolunt Venerabilis Beda, Abbas Vsuardus, & Ado, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h.d. lit. E. fol.* 745. hoc elogio: *Papiæ* S. DALMATII, *Episcopi, & Martyris, qui in persecutione Maximiani passus est.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 199 Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 261. Constantius Felicius in *Ital.* 2.*p. fol.* 192. Petrus Galesinius in *General. fol.* 766. *col.* 2. & cæteri recentiores. De eo agunt Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.* 32. Philippus Ferrarius in *Catalog.*

B. Martyrologia.

log.SS.lib.1.c.32. Philippus Ferrarius in *Catalog.SS. Ital.fol.*752. Cardinalis Baronius in *Annal. Eccles. Tom.2. Ann.*303.*n.*123. Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS.Cathalon. lib.1.fol.*114. Philippus Ferrarius in *Topograph.SS.verb.* Papia. *fol.*95.*col.*2. Eius ACTA *Heroico Carmine* scripsit Ieronymus Vida, Albæ Episcopus, quæ recitat Laurentius Surius, ex recensione Mossandi, in *Vit. SS. Tom.* 6.*fol.*181. Quæ & Nos hic subiungere decreuimus.

Scriptores.

ACTA S. DALMATII EPISCOPI, Martyris Papiensis, ex Ieronymo Vida, Albæ Episcopo.

NEC te nos tacitum, indictum ve relinquere fas est,
Nec sinere ire tuos sine Carmine DALMATI honores:
Quos tibi rite die memores redeunte nouamus.
Huc ades, ô clarum quondam iubar, addite cælo,
Post tantas vitæ ærumnas, post Mille labores,
Et quos insigni es perpessus morte dolores
Pro Christi decore, & veræ pietatis amore.
Huc ades, & festas quas læti ereximus aras
Inter & Eridani ripas, & fluminis Olli,
Dexter adi, populi que tuâ prece vota secunda,
Seu Rhodani te gens halantibus inuocat aris
Accola, quam quondàm in tenebris, & morte iacentem
Erexti, verumque dedisti cernere lumen,
Omnem luce nouâ, radijsque recentibus oram
Perfundens, dictisque hominum fera pectora lustrans:
Seu Ligurum extremis tenet inclyta finibus Alba,
Quandoquidem haut procul inde ferunt te lucis inisse
Limina, & in Tanari ripa vagisse sonantis.
Mox claram implesti meritis ingentibus vrbem
Celsa docens rectas ad sydera tollere mentes:
Nec potius te Ticini liquidissimus amnis
Detineat, Sedesve iuuet cognominis vrbis,
Quam pater imperijs sacris placidissimus olim
Rexisti gentis custos, Templique Sacerdos
Illic, credo equidem; fumant maioribus aris
Templa tibi, quæ quondam atauî eduxere sub astra
Indigenæ tua mirati immortalia facta.
Illi iure quidem hæc memores, vsuque coacti:
Nos verò quos longe aliâ regione remotos
Vix tantorum operum tenuis famæ attigit aura,
Ad nomen tibi præcipuos largimur honores.
Sponte autem, non diues opum, non æris abundans

Plurimos in Italia Germania, & Galliæ finibus conuertit.

Episcopus olim vrbis Papiensis.

Stat

Stat pagus, sed enim pietate in téque, fideque
Nulla tuas tendat melius gens dicere laudes.
Nam simul ac lætum in cœtum conuenimus omnes,
Fœmina, virque choros agimus, tuaque inclyta facta
Æquamus cœlo. Respondent densa salicta
Vndique, & aërea recinit de turre Cremona,
Armipotens, gaudetque procul pietate suorum.
Primus ego ante aras vates, vicique Sacerdos
Carmina mille cano, totidem plebs consona reddit.
Primò ipsam vt meritis præsens deuinxeris Albam,
Expulerisque adytis mentitos numina Diuos
Indigetes, verumque Deum detexeris vrbi
Implentem maria, ac terras, cœlumque profundum
Concinimus. Tum vt tota tuis vltroque citroque
Gallia præbuerit faciles hortatibus aures
Admirata hominem supra te plurima vbique
Posse Deo plenum, vanasque reliquerit aras,
Et simulachra, Deûm falsos reddentia vultus,
Sparseris vt veri diuinos Numinis haustus
Per populos in corda, animosque in nube iacentes,
Obscura illustrans monitis, erexeris aures
Ad sanctum iubar, immensique ad luminis ignes,
Omnia per terras quæ late fama canebat.
Hoc te Ticini gens accola nomine tanto
Præfecit Diuûmque adytis, morumque Magistrum
Haut vrbi indecorem summo insigniuit honore
Multa vbi mira olim Superûm Regnator ab alto
Te poscente hominum solitas superantia vires
Edidit; obstupuit Regio ad miracula rerum.
Tu varijs ope diuinâ de casibus ægros
Mortales nullâ eripuisti præditus arte.
Tu vocem surdis, tu lucem lumine cassis
Reddis, & in media positos iam morte, relictos
Erigis elatos, tu priscæ ad munera vitæ
Restituis, animasque in frigida membra reponis.
Tu ductori Italo, cum te miser imploratum
Finibus æquoreæ venisset ab vsque Rauennæ,
Incolumem ac validum prædixit viuere natum,
Quem non modo discedens ægrum, mortique propinqua
Luctantem, & superis prope functum liquerat auris.

Fidem Christianam Albensibus prædicat.

Multis claret miraculis.

Restituit sanitati filium cuiusdam accola Rauennatis.

Addimus innumeros, quos nocte, dieque labores
Pro superum decore, & verâ pietate tulisti:
Quot casus, quot per mortes, per quanta pericla
Iueris, aut dιros quoties euaseris enses.
Ipse aderat Pater Omnipotens, teque ocyus vsque
Ceu fuluarum auium subuectum insignibus alis
Omnibus eripiens seruabat casibus vltro.
Huius ope instantem fugeres cum protinus hostem
Ticinum, pleno tibi qui se obiecerat alueo,
Tranasti suspensus, iterque impune tulisti
Aëra per, fluctusque supra sine ponte, sine vllis
Nauigijs rapida correptus turbine nubis,
Ocyor aut Euri pennis, aut fulminis igni,
Nec te oculis potuere sequi trans flumina, donec
Conspexère amnis ripâ vlteriore canentem
Calicolûm tanto grates pro munere Regi.
Talia frustrati viderunt multa, nec vnquam
Gens infesta tuum potuit contingere corpus,
Donec purpureâ emeritum insignire coronâ
Omnipotens statuit Pater, è tenebrisque vocare
Iucundam ad lucem semper florentis Olympi.
Tum demùm ipsius Ticini in littore captum
Sponte ferunt gladio colla obiecisse secanda.
Et nihil mutato latum isse ad funera vultu.
Nec commune tamen fuit, aut sine Numιne lethum,
Nam caput exectum penitus ceruice cadendum
Blandum nomen adhuc seruantis cuncta sonabat
Et longo erectus tenuit se tempore truncus
Viuus adhuc, veluti vigor, & vis pristina adesset:
Quo monstro attoniti crudeli cade madentes
Agnouère Deum, veniamque immanibus ausis
Orantes verum tenebris hausere fugatis.
Omnιa qua in numerum memores Altaria circum
Dιcimus: hic nullus qui non mihi succinat ordo est
Nulla tuis qua non titulis indulgeat atas.
Nempe tibi primos pueri, mixtaque puella
Semper vere legunt flores, & cerea cantu
Dona ferunt, varijsque onerant Altaria frugum
Primitijs de more. Viri, Matresque suorum
Ipsa etιam tibi dant operum testantia fructûm

Multa pro Christo patitur.

Transit per aerem flumen Dei auxilio siccis pedibus.

Capitur, & coronatur.

Truncus corporis mansit viuus longo tempore.

Munera

Munera, bombycum folles, linique maniplos
Enodis, albumque oculo nigrante fasellum.
Tu populi præsens vota audis rite vocatus,
Auertisque tuis precibus mala plurima genti.
Concilians nobis auersum crimine nostro
Cælestem Regem, & quodcumque piacula pubis
Infecere, tuo tu diluis ipse fauore,
Et tua, quâ multum polles, nos gratia seruat.

Pars Reliquiarum prope Gerundam.

Ergo huius S. Præsulis, & Martyris partem sacrorum pignorum ex *Ticino*, seu, *Papiâ Italiæ* vrbe quondam delatum in *Cathaloniam* ad *Gerundense* territorium fuisse Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS. Cathalon. lib.* 1 *fol.* 114. affirmat, vbi Ecclesiam suo nomini dicatam, titulo S. Dalmay idiomate Cathalonico, adhuc extare defendit, ibidemque Deus plura beneficia inuocantibus S. Præsulis auxilium, eiusque Reliquias visitantibus impartiri, asserit.

C. Menologij elogium.

S. Anastasius Martyr Romanus.] Græci in *Menologio h. d. apud Canis. Tom. 2. Antiquar Lect. fol.* 928. hoece de eo celebre compaginant elogium: *Eodem Die, Natalis Sancti Martyri* Anastasii. *Hic cum SS. Martyres à Gentilibus inquisitos videret, propter Dei confessionem, membratim discerpi, & ipse esset Christianus, considerans quanta illis à Deo reposita essent bona, cupiens illa consequi, quodam die corde accensus, Cruce totum corpus signauit, in stadium cucurrit, & stans in medio consessu, magnâ voce clamauit:* Inuentus sum ab jis, qui me quærebant, manifestus factus sum his, qui me non interrogabant. *Dùm verò omnes illum intuerentur, dixit:* Audite vos omnes ministri Diaboli, audite inquam, Christianus sum, atque in Dominum meum Iesum Christum eredo, & Idola vestra cum adoratoribus suis anathematizo, atque auersor. *Illi vero ita libere prædicantem audientes obstupuerunt, statimque exeuntes flagris cæsum Carnifices obtruncarunt, & in Mare proiecerunt.* Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. G fol.* 745. breuiorem relationem contexuit, qui nec locum, nec tempus passionis demonstrant. Eum Romæ martyrio fuisse coronatum ex eo conuincitur, quòd Vrbanus VIII. Pont. Max. cùm aliquot SS. Martyrum Corpora Cœmeterijs Vrbis extrahere decreuisset, vt illa R. P. F. *Ioanni ab Annuntiatione* SSS. Trinitatis Excalceato Ordinis, aliquando eius Confessatio traderet, inter cætera Corpus S. Anastasii Martyris erutum est, illi traditum, & in *Hispaniam* translatum, hodie in Ecclesia Monasterij eorundem Fratrum Excalceatorum apud *Granatam* vrbem, conditum est, vt ex Diplomatibus superius recensitis apparet.

Translatio Corporis in Hispaniam.

OCTAVO IDVS

Decembris.

DIES VI.

A. MATAPLANA *Cœnobio Cistercienſium in* Hiſpania S. ROBERTI *ipſius Monaſterij Abbatis I. qui obedientiæ vinculo Abbatiam illam regendam ſuſcepit, in qua gregi dominico plurimis pietatis exemplis præluxit, magnaque meritorum gloriâ coruſcans Confeſſor inſignis migrauit ad Chriſtum.*

B. Apud AVSAM *Hiſpaniæ Citerioris in Eccleſia* Torollenſi Depoſitio *ſacrorum pignorum* S. FORTIANI *Martyris, qui vnus ex* Sanctis Innocentibus *apud* Bethleem *paſſis, tempore Dominicæ Natiuitatis, adnumeratur. Cuius lipſana ibidem custodiuntur, & venerantur.*

NOTÆ.

A — *Fuit Primus Abbas Mata-Planæ.*

SANCTVS ROBERTVS *Abbas Confeſſor.*] Eum fuiſſe Abbatem I. Monaſterij *Mata-Planæ*, diœceſis *Palentinæ*, Ordinis Ciſtercienſis, indicat Priuilegium Regis Alfonſi Caſtellæ, & Legionis, M. C. XLV. vt inuit D. F Angelus Manrrique in *Annal. Ciſtercienſ. Tom.* 3. *Ann.* 1174. *c.* 6. *à n.* 1. *& ſequent.* Gaſpar Iongelinus in *Not. Abbatiar. Ordin. Ciſtercienſ. lib.* 6. *c.* 7. *fol.* 7. & cæteri rerum Ciſtercienſium Scriptores, inferius, citandi. Eius ſanctitudinem nondùm Eccleſia Vniuerſalis canonizauit, aſt ſui Ordinis Cœnobitæ, illum ex antiqua traditione inter Ciſtercienſes Diuos reponunt. Adſit Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedict. Append.* 2. *lit. R. fol.* 150. his verbis: S. ROBERTVS, *Primus Abbas* Maræ-Planæ *in* Caſtella veteri *Ordinis Ciſtercienſis, mirâ animi lenitate, & verborum dulcedine præditus: ibidem requieſcit miraculis poſt mortem clarus.* Prolixiori elogio Chryſoſtomus Enrriquez in *Menolog. Ciſtercienſ. Die II. Decemb. fol.* 401. De eo Barnabas Montaluo in *Chron. Ciſtercienſ. Tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 41. Gaſpar Iongelinus *ſupr d. lib.* 6. *c.* 7. Chryſoſtomus Enrriquez in *Faſcicul, SS. Ciſtercienſ. lib.* 2. *Diſtinct.* 26. *c.* 9. *fol.* 253. in paruis D. F. Angelus Manrrique in *Annal. Ciſtercienſ. Tom.* 3. *Ann.* 1174. *c.* 6 *n.* 10. *& Ann.* 1185. *c* 1. *n.* 10. *fol.* 153. & in *Sanctoral. Ciſtercienſ. lib.* 3. *Epiſtol. ad Mariet.* §. 2. & in *Kalendar. SS. Ciſtert. Die VI. Decembr. fol.* 84. & Kalendar.

Martyrologia.

Scriptores.

Kalendar. Gallican. *eod. die. fol.* 29. Eius ACTA ex Chrysostomo, & Angelo mutuabimus.

ACTA S. ROBERTI ABBATIS I. Monasterij Matæ-Planæ, Ordinis Cisterciensis, in Castella Veteri, ex Chrysostomo Enrriquez, & D. F. Angelo Manrrique.

ROBERTVS *natione* Gallus, *ex* Lingonensi *diœcesi oriundus, cùm à primæua ætate Cistercięsem Monachũ, in Christi Cœnobio* Lingonēsis *ipsius Prouinciæ, prorsus indueret, ibidem Monasticæ vitæ militiam, tantâ animi complexus est constantiâ, vt vsque ad extremum vitæ spiritum, in sacro agone contra Principem tenebrarum inuictus perseueraret. Qui tandem cùm optimis polleret moribus, & inculpata vitæ integritate plurimos ad virtutis studium excitaret, maximam sui in posteros opinionem adauxit. Hoc tempore* Alfonsus VIII. *Castellæ, & Legionis Rex, Ecclesiam* Matæ-Planæ, *quæ Priori, & Fratribus Hospitalis parebat, sibi adscribendam desiderans, propter loci amœnitatem, ad extruendum Cisterciensium Cœnobium, illam pro loco* Alcubilla *cum Priore permutari disposuit. Quod factum fuit, Anno* M. C. LXXI. *Sed optimus Princeps magnis præpeditus bellis, cùm desiderium suum adimplere non valeret, Ecclesiam* Matæ-Planæ *illustri Proceri* Tello, *eiusque coniugi* Guntridi *concessit, eâ conditione, vt ibidem Monasterium Cisterciensis construeret instituti. Accepto loco* Tellus, *&* Gentrudis *Ecclesiam construunt, humili primum opere, in ingens postmodum Templum surrecturam. Inde reliqua necessaria Monachis parant, & dispositis omnibus pro modo temporis, tandem Christam proficiscuntur, atque à* Guillelmo *illius tunc Abbate Conuentum petunt, per quem Cistercium in* Castella *radicaretur. Ille præstantem sanctitate Virum* ROBERTVM, *in Abbatem designat, & Monachis adiunctis, conuersisque pro modo nouæ prolis, socium se etiam viæ vtrisque præbet: non prius relicturus charos filios, quàm Regi* Alfonso *traderet, per quem vt per Authorem totius operis in noua* Matæ-Planæ *Ecclesia collocarentur. Tunc* Tellus, *&* Guntrudis, *vocato Rege, quem propria pietas acriùs stimulabat, ad hæc munia præstanda locum restituit auctum nouâ Coloniâ. Rex fundationem ratam, & gratam habens, quippe, quam ipse fieri præceperat, abdicatis* Tello, *& vxore, tanquam nudis tantum instrumentis illius operis, vnicum se Patronum, & fundatorem Ecclesiæ, & Monasterij constituit, literis expeditis. Ingressus igitur cum suis Monachis Monasterium* Matæ-Planæ ROBERTVS, *eius prudentiâ, & labore inchoatum est, & ad magnum incrementum peruenit. Et cùm multi ad ipsum perfectioris vitæ cupidi confluerent, & relictis mundi pompis, opibusque, ac honoribus spretis, eius se disciplinis imbuendos, traderent, sermonum suauitate, & bonorum operum exemplo, ad omnem puritatem sectandam excitabat. Et licet esset mirâ animi lenitate præditus, & verborum dulcedine mentes omnium, auresque demulceret, ardentissimo tamen zelo, aduersus paternarum constitutionum transgressores, Monasticæ disciplinæ contemptores flagrabat. Qui in sancto conuersatione vsque ad consummationem vitæ fideliter perseuerans, filios suos pijs exhortationibus ad perseuerantiam excitans, tandem ad cœlestem patriam migrauit* VIII. Idus Decembris, *Anno Domini* M. C LXXXV. *cùm per* XI. Matam-Planam *rexisset. Cuius funus copiosissimis Monachorum lachrymis procuratum fuit. Corpus B. Viri ibidem magno honore reconditur, & plurima ad eius tumulum miracula patrata sunt, & adhuc quotidie patrantur. Cuius etiam* Reliquijs *postea Templum* Matæ Planæ *consecratum est. Cùm autem illius patriæ incolæ locustarum multitudine infestantur, ad tumulum B. Viri recurrunt, & eius corpus per agros processionaliter circumferentes*

Origo, & professio.

Mata-Plana Ecclesiam Alfonsus Rex comparat.

Illam proceri donat pro extruendo Cœnobio Cisterciensium.

B. Robertus I. Abbas designatur.

Eius prudentiâ Monastica disciplina perficitur.

Moritur.

S. Viri cultus.

ferentes, diuinum auxilium, eiuſque deprecationem implorant, locuſta verò cateruatim à facie eius fugientes, in conſpectu omnium ſubitò extinguuntur; quod non ſemel, aut raro, ſed ſæpius accidiſſe conſtans opinio eſt. Sed & contra ingruentes tempeſtates, ſeu alia quæuis mala, nec ſine fructu, inuocatur. Sanè ſeu terra areſcat defectu imbrium, confluentibus ad ſepulchrum S. Abbatis populis, vel pluuiam, ſi illam; vel ſerenitatem, ſi iſtam efflagitant, conſequuntur. Corpus eius ſub Ara Maioris Altaris conditum honorifice veneratur. Præſtante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Locuſtas extinguit, ſerenitatem parat, & pluuiam impartitur.

Ex hiſce ACTIS ſatis clare colligitur ſanctitudo S. ROBERTI Abbatis eiuſque cultus, tàm apud Cœnobitas Monaſterij *Mata Plana*, quam apud accolas Oppidorum Monaſterio circumiacentium, qui quotidie S. Abbatis miſericordiam in neceſſitatibus implorant, & continuò eius beneficia experiuntur, de quibus teſtes ſunt Scriptores ſuperius relati. Falluntur qui ex *Sacris-Manijs*, hodie *Sacromeña*, Monaſterio, in diœceſi *Valleſoletana*, prope *Pennamfidelem*, eductum fuiſſe ROBERTVM, ſuſpicantur, cùm contrarium conſtet ex Diplomatibus à D. F. Angelo *d. Tom.* 3. *Ann.* 1174. adductis; quibus omnia ſuperius recenſita illuſtrabis.

Aliquorum lapſus circa locum à quo exiuit B. Robertus.

MONASTERIVM MATÆ-PLANÆ. Ciſtercienſi ordini conceſſum ad Annum M. C. LXXIV. vt ex Diplomate Alfonſi VIII. expedito Era M.CC.XIII. apparet, qua ab antecedenti iam monachi Cœnobium incolebant. Cuius Diplomatis tenorem edidit Manrriquius *d. Tom.* 3. *Ann.* 1174. *n.* 5. *fol.* 12. Iacet autem Monaſterium hocce, quod noſtro idiomate MATALLANA dicitur, in *Veteri Caſtella Hiſpania Vaccæorum*, tertio lapide à *Metina-Riuiſiccei*, quarto à *Valleſoleto*, in Diœceſi *Palentina*. Errauit fœde Manrriquius vocitans *Metinam-Riuiſicci*, hodie *Medina de Rio ſeco*, Emeritam Auguſtam, in *d Tom* 3. *Ann.* 1174. *n.* 1. vt omnes tàm Noſtri, quam Exteri fatebuntur, adeò vt nulla ſit neceſſaria probationis auctoritas. O humani iudicij calamitas! ſic hæc Hiſtoriæ, & Geographiæ principes ignoratione pererrant, quid mirandum, aut dicendum de puſillis, & Tyronibus? Ergo tu Lector parce homini, aliàs doctiſſimo, licet Angelo homini, quia aliquando dormitat Homerus.

Topographia.

F. Angeli error circa ſitum Emerita Auguſta.

B. S. FORTIANVS, *aliàs* FORTVNATVS *Martyr.*] Eum fuiſſe vnum ex *Pueris Innocentibus* ab Herode decollatis apud Bethlehem, Antonius Vincentius Domenec *Hiſtor. SS. Cathalon. lib.* 1. *fol.* 118. contendit, à quo Philippus Ferrarius in *General. Catalog. SS. h. d. fol.* 468. hac clauſula: *Turrioni apud Vicum in Hiſpania* S. FORTVNATI *Innocentis.* De eo ita Vincentius: *Poſt agonem* S. FORTIANI, *corpus eius pij homines in capſa condiderunt, quam cum ſacris pignoribus columba tranſtulit ad* Turrionem *prope vicum, & iuxta fontem loco proximum ſedens, poſt puſillùm ad Eccleſiam, qua hodie* S. Innocenti *attitulatur, aduenit, & ibidem thecam reliquit.* Quæ omnia (aſſerit Domenec) in Tabulis depictis Aræ Maioris ad oculum viſuntur. Per huius S. Pueri merita plurima Deus efficit miracula: cuius Dies feſta aſſignatur VIII. *Idus Decembris*, quâ Clerici illius Parœchialis Eccleſiæ factum efficiunt, & in Collectis Miſſæ eius nomen exprimitur. Cætera quæ Vincentius refert de immerſione ſacri Corporis in fonte, vt pluuiæ indicium experiatur, apud illum videbis. Sufficit nobis feſtum huius Martyris referre, & alia prout apocrypha reſpuere.

Scriptores.

Aduentus ſacri Corporis in Hiſpaniam.

Cultus apud Cathalanenſes.

SEPTIMO

SEPTIMO IDVS
Decembris.
DIES VII.

A. TYDE *in* Gallæcia *Hispaniæ* S. PHARÆ *Virginis Monialis Benedictinæ, quæ cum ad Episcopum* Anastasium *ipsius confugeret vrbis, ne Pater ipsam matrimonio inuoluntarie locaret, ab Episcopo custodita, & in Monasterio reclusa, sic vitam texuit, vt miraculis clara, in Domino quiesceret.*

B. *In* HISPANIA *celebris est festiuitas* PATROCINII *B. Dei-Genitricis* MARIÆ, *Nostræ Regionis Tutelaris. Quam S. D.N.* Alexander *VII. Pont Max. precibus* Philippi *IV. Hispaniarum Regis Catholici, ad gratias eidem* Virgini *persoluendas ob plurima beneficia recepta, cum indulgentijs, & gratiis instituit, ita vt quilibet* Ordinarius, *ad eius solemnitatem, vnam ex* Dominicis Nouembris *eligat.*

NOTÆ.

A. SANCTA PHARA *Virgo Tudensis Sanctimonialis.*] Circa Prouinciam, quâ hæc Sanctissima Virgo Monasticam vitam egerit, valde controuersa, licet pia disceptatio est. Vsuardus in *Martyrolog.h.d.fol.*206.*col.*2. eam ad *Pagum Meldicensem* reijcit. Sigebertus in *Chron. Ann.* 620. Ioannes Trithemius de *Vir. Illustrib. Benedictin. lib.* 3. *c.* 35. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.* 39. Vincentius Bellouacensis in *Specul. Histor. lib.* 23. *c.* 15. & 16. Baronius in *Martyrolog. Roman. h d.lit.H fol.*752. Andreas Saussay in *Martyrolog. Gallican. Tom.* 2. *fol.*978. ex agro *Meldensi* ortam affirmant. Hincque *Gallam* fuisse contendunt. *An Gallicana Virgo?* Ast fuisse *Hispanam* Virginem ex *Gallacia* oriundam expresse fatentur Luitprandus in *Chron. Ann.* 639. apud D. Laurentium Ramir. *fol.* 317. *n.*68. & apud D. Thomam Tamay. *fol.* 20. & *Not. fol.*55. vbi hæc verba: *Sancta* PHARA *Virgo Benedictina, fugiens patrem,* Tudem *venit, ab Episcopo Tudensi* Anastasio *edificatur Monasterium,, moritur Anno* DC. L *Die* VII. *Decembris.* *An Hispana?* Astipulatur Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.*659. *n.* 326. *fol* 71. hac periodo:

irruptione Monasterium illud ab ipsis solo æquatum ad Annum Domini DCC. LXX. *vix vestigia sequentibus reliquit. Ast in eius locum cessit Oratorium vetustate venerandum, in quo* S. PHARÆ *Virginis sacra pignora quiescere, etiam nunc illius tractus traditio prodit. Præstante Domina Nostra Iesu-Christo, qui cum Patre, & S. Spiritu regnat in secula, & ancillis suis præmia merentibus impartitur.*

Moritur.

Colitur.

His sic ACTIS dispositis, crederem PHARAM Nostram diuersam fuisse à *Gallicana*, cùm Nostræ nullum fratrem assignent Scriptores, Gallicanæ verò Tres, eosque sanctitate illustres, scilicet Pharonem Episcopum, Canoaldum, & Walbertum. Quidquid sit, Nostratum opinioni cohærere præcisum, cætera Deus scit, qui omnia præ oculis in æternum tenet.

Topographia.

MONASTERIVM MELAOENSE. In tractu *Tudensi* conditum ab *Anastasio* Episcopo *Tudensi*, qui Concilijs IV. & VI. Toletanis interfuit, asserunt Luitprandus *d. n.* 68. & Iulianus in *Epigrammat. Distich.* 4. Sed quo loco nullus ex antiquioribus aperit. D. Prudentius de Sandoual *Histor. Tudens. d. fol.* 34. *in fin.* hæc verba, Latinitate donata recenset: *Fuit, mea videri, hoc Monasterium* MELADENSE, *quod hodie dicitur* MELON, *ab vrbe Tudensi* XXXII. P. M. *distans, & à Ripa-Auia* VIII. P. M. *Cistercienfibus Monachis parens, præcipuum, & redditibus amplum cuius origo ignoratur, & in vetustis Scripturis vocatur* MELDON, *forte ab antiquo vocabulo* MELADENSE. *Nisi fuerit aliud Cœnobium, quod hodie visitur in Oppido* FRANQVERA, *sic voce corrupta à* PHARA *denominatum, vbi prope est Oratorium, quò condita esse pignora cuiusdam Virginis sanctæ Oppidanorum traditio est.* Monasterij huius ruinam à Sarracenis factam, refert Iulianus Toletanus *Aun.* 770. relatus à Sandoualio, & Tamayo, his verbis: *Monasterium* S. PHARÆ, *prope* Tudem, *ad* Aquas Calidas, *diruitur à Mauris, Anno* DCC. LXX. *Cætera apud ipsos quære.*

Monasterij subuersio.

B. Quo tempore cœpit hæc festiuitas?

FESTVM PATROCINII B. V. MARIÆ *Dei-Genitricis in Hispania.*] Huius *Festiuitatis* solemnitatem Nos primi in Historia subiungimus, quia cùm sit recens, hoc est, totius Hispaniæ Prouincijs tantùm ab Anno Domini M.DC.LVI. Die XXVIII. *Iulij* concessa à S. D. N. *Alexandro* VII. Pont. Max. impetrante *Philippo* IV. Rege Nostro Catholico; quid mirum, si nullus Scriptor de ea mentionem faciat? Igitur *Philippi* precibus Summus Pontifex illam instituit, vt ex eius patet Diplomate.

BVLLA S.D.N.D. ALEXANDRI VII. Pontificis Maximi, super institutione Festiuitatis PATROCINII *B. Virginis* MARIÆ, *omnibus Hispaniæ Prouincijs concessa.*

ALEXANDER PP. VII.

Ad perpetuam rei memoriam.

PRÆCLARA *charissimi in Christo filij Nostri* PHILIPPI *Hispaniarum Regis Catholici in Deum pietas, ac erga Beatissimam Virginem Dei-Genitricem* MARIAM *deuotio, singulari in Nos, & Apostolicam Sedem fidei coniunctæ promeretur, vt eius votis ad augendam ipsius* Beatissimæ Virginis *venerationem tendentibus, quantùm Nobis ex Alto conceditur, fauorabiliter annuamus. Cùm itaque sicut idem* PHILIPPVS *Rex Nobis exponi fecit, ipse ad gratias eidem Virgini Dei-Genitrici* MARIÆ *pro plurimis beneficijs, quæ ab illa accepisse pio affectu confitetur, agendas vnum* FESTVM *particulare* PATROCINII B MARIÆ *Virginis nuncupandū, in omnibus* Hispaniæ *Regnis, aliquâ Die* Dominicâ *Mensis* Nouembris

Motiua huius Concessionis.

Pontifex petita concedit.

annis singulis celebrari summopere desideret. Nos piā eiusdem PHILIPPI *Regis intentionem plurimùm in Domino commendantes, eumque specialibus fauoribus, & gratijs prosequi volentes; supplicationibus eius nomine Nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati; dilectis filijs clero, etiam Regulari praedictorum Regnorum Hispaniae, vt aliquā* Die Dominicā *Mensis* Nouembris, *per Ordinarium loci designandā, annis singulis Festum* PATROCINII *eiusdem* B. MARIÆ *Virginis cum Officio* Duplici, *quod recitatur* Die Quinta Augusti, *in festo Dedicationis S. Mariae ad Niues, exceptis Lectionibus secundi Nocturni, quae sumantur ex Sermone S. Ioannis Chrysostomi, Dei Filius &c. Quae habentur Die* XII. Septembris *infra Octauam* Natiuitatis *ipsius* B. MARIÆ *Virginis, necnon cum Missa, quae celebratur dicta die Dedicationis, cum Gloria, & Credo, celebrare libere, ac licite possint, & valeant, authoritate Apostolica, tenore praesentium concedimus & indulgemus. Praetereà ad augendam fidelium religionem, & animarum salutem, caelestibus Ecclesiae thesauris piā charitate intenti, omnibus vtriusque sexus Christi fidelibus vere poenitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui Missae solemni in die praedicta interfuerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, haeresumque extirpatione, & S. Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum* Indulgentiam, *& remissionem misericorditer in Domino concedimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & Conciliaribus Generalibus, vel specialibus, necnon quatenus opus sit, Ecclesiarum, & Ordinum, Congregationum, Institutorum, Monasteriorum, Conuentuum, Collegiorum, aliorumque locorum Regularium quorumcumque, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel alia quauis firmitate roboratis, statutis, & consuetudinibus, caeterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris, Die* XXVIII. Iunij, *Anno* M.DC.LVI. *Pontificatus Nostri Anno* II. G. Gualterius.

Festum Patrocinij B. Virginis nuncupat.

Forma recitandi Officium, quod Duplex facit.

Indulgentiam praesentibus Missae solemni elargitur.

Omnia in contrarium instituta derogat.

QVOD authenticum *Diploma Pontificium*, & *Apostolicum*, cùm primùm ad Regis Nostri manus peruenit, Eminentissimo, ac Reuerendissimo D. D. *Balthasari Moscoso, & Sandoual* S. R. E. Presbytero Cardinali, ac S. E. Toletanae Archiepiscopo tradidit, vt in eo contenta quantocyùs exequeretur, *Dominicamque Nouembris*, quā *Festum* esset peragendum assignaret; qui, adeptā prius Commissarij Generalis S. Cruciatae, Illustrissimi *D. D. Petri Pacheco*, facultate publicandi eiusmodi *Festum*, & *Indulgentiam*, pro tota Dioecesi Toletana SECVNDAM *Dominicam Nouembris* consignauit, ita vt eodem Anno M. DC. LVI. & isto M. DC. LVII. *Festum* huiusmodi, dictā *Dominicā* II. *Nouembris*, solemni apparatu, in omnibus Ecclesijs, & Monasterijs huius *Regalis Curiae Madridensis* peractum fuerit, & in posterùm Deo annuente peragetur. Sed quia cum huius Festiuitatis relatio non peruenisset ad manus meas, nisi post finitum hocce Volumen, & in *Mense Nouembri*, non fuit inuentus dies vacuus, quo eius relationem apponeremus, visum nobis fuit hoc die eius anamnesin reponere, ne forte deficiat tantae solemnitatis commemoratio.

Archiepiscopus Toletanus Dominicam assignauit.

Quare hoc festum hodie ponitur.

AST quia ratio, quā motus fuit *Catholicus Rex Noster* ad huiusmodi *Festum* impetrandum, & à Sede Apostolica concedendum, omnibus pateseat, & fit nota, breui calculo per *Chronologicam* narrationem, quae PATROCINIA *Regibus Hispaniae*, & singulariter *Nostro* B. Virgo MARIA omnibus seculis fuerit impartita describemus.

PATROCINIA B. VIRGINIS Mariæ, Dei-Genitricis, quæ Catholicis Regibus Hispaniæ eadem B. Virgo concessit, per Annorum seriem & ordinem.

I. RECAREDVS cognomento *Catholicus I.* Hispaniarum, & *Galliæ Gothicæ* Rex, *à Gunterano* Gallorum Rege impetitus cum LX. Mille militibus apud *Carcassonam*, assistente *patrocinio* B. Virginis MARIÆ, illum cum CCC. armigeris Gothicis profligauit, Anno Domini DXCI. vt inquit Achilles Gasarus in *Chron. Ann.* 594. Baronius in *Ann. Eccles. Tom.* 8. *Ann.* 591 *fol.* 28. Lucas Tudensis in *Chron. Ann.* 591. & Nos in *Triumph. Marian. Triumph.* 7. *fol.* 41. *Tom.* 1. 591

II. WAMBA Rex *Catholicus* II. Hispaniarum summam victoriam *Patrocinio* B MARIÆ Virginis adeptus est. Nam cum *Ildericus*, & *Paulus* eius Duces aduersus Regem arma mouerent, & totam *Galliam Gothicam* subiugarent, Rex aduersus rebelles insurgens, voto facto *B. Virgini* in Basilica *Toletana*, illos feliciter profligauit Anno DC. LXXIV. vt referunt Lucas Tudensis in *Chron. Ann.* 674 Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 12. *c.* 42. *& seq.* Baronius *Tom.* 8. *Ann.* 674. *fol.* 512. & Nos supra *Triumph.* 14. *Tom.* 1. *fol.* 67. 674

III. PELAGIVS Rex *Catholicus* III. Hispaniarum, cum Gothorum reliquias ex Hispanico excidio in spelunca *Couadonga* collegisset, ibique Aram B. MARIÆ Virgini erexisset, eius auspicijs, & *patrocinio* aduersus *Alchamanum* Ducem Sarracenum adeò dimicauit, vt profligato milite, mirabiliter victoriam reportaret ad Annum DCC. XVIII. sic Lucas Tudensis in *Chron Ann.* 718. Baronius *Tom.* 9. *Ann.* 718. Nos *Triumph.* 16. *Tom.* 1. *fol.* 79. 718

IV. ALFONSVS II. cognomento *Castus*, Catholicus Legionis, & Asturum Rex IV. cognitâ *Aurelij*, & *Mauregati* prædecessorum pactione cum Sarracenis, de dandis Centum Virginibus nobilibus, totidemque plebeijs, illam disrumpere destinauit, prout fecit: Sed Sarracenus coagulato milite aduersus Catholicum insurgens tributum vi eripere satagebat. Catholicus verò B. MARIÆ Virginis *Patrocinio* suffultus, Ducem Sarracenorum ad Oppidum *Ledos*, & exercitum eius prosternens, sibi victoriam, Dei-Genitrici triumphum acquisiuit, Anno Domini DCCC. vt referunt P. Vargas *Histor. Virg. Hortor c.* 3. §. 2. *fol.* 32. Lonchius *Triumph. Marian fol.* 36. & Nos *Triumph* 19. *Tom.* 1 *fol.* 95. 800

V. ALFONSVS III. cognomento *Catholicus* Legionis, & Asturum Rex V. cùm accepisset, quod *Alchamanus* Dux, & Pseudo Propheta Cordudensis innumeros Sarracenos prætextu falsæ prophetiæ coadunasset, & prope *Zumoram*, multis arreptis spolijs quieuisset collectis militibus Catholicis sub *Patrocinio* B. Virginis MARIÆ positus, hostem aggreditur, illumque breui tempore dissipauit, spolia recuperauit, & victor ad propria reuersus *Virgini* grates, & donaria opulenta persoluit, Anno DCCCC. VI. vt referunt Sampirus in *Chron fol.* 13. Morales *lib.* 15. *c.* 28. Baronius *Tom.* 10. *Ann.* 906. Vargas *Histor. Hortor. fol.* 55. & Nos *Triumph* 22. *Tom.* 1. *fol.* 113. 906

VI. RAMIRVS II. Legionis *Catholicus* Rex VI. aduersus quem *Abderrachmen* Sarracenorum Dux, comparatis ex Africa innumeris copijs, arma destinauit, & iuxta Oppidum *Septimancas*. castra

constrnxerat, protinùs milite collecto, obuiam iuit strenuus, & B. MARIÆ Virginis *Patrocinio* munitus, hostem reiecit, copias consumpsit, & victoriam reportauit, Anno DCCCC. XXXVIII. vt asserunt *Sempirus. Tudensis*, Morales *lib.* 16.*c.* 14. Baronius *Tom.* 10. *Ann.* 938. Vargas *Histor. Hort. fol.* 52. & Nos *Triumph.* 24. *fol.* 119. 938

VII. BEREMVNDVS II. Legionis, *Catholicus* Rex VII. (cuius incuriam *Almanzorius* Cordubensis Rex agnoscens, ab eo totam fere *Gallaciam*, & *Asturicam* eripuit, *Legionem*que deprædauit) *Patrocinio* B. V. MARIÆ confisus, aduersus Sarracenum Regem victorijs insolentem, arma mouens, mirabiliter prope *Vxamam* profligauit, & insigni victoria potitus grates *Tutelari Virgini* soluit. Anno DCCCC. XCVIII. vt notant Rodericus Toletanus *Histor. Hispan. lib.* 5.*c.* 16. Morales *lib.* 17. *à c.* 12. *vsque* 22. Baronius *Tom.* 10. *Ann.* 998. Vargas *Histor. Hortor. fol.* 30. Nos *Tom.* 1. *Triumph.* 27. *fol.* 134. 998

VIII. ALFONSVS VI. Rex Legionis, *Catholicus*, in his *Patrocinijs* VIII. *Toletum* vrbem Regiam obsedit, capit, & mirabiliter regit, sed eueniente Sarracenorum seditione *Patrocinio* B. MARIÆ Virginis innixus, omnia pace componit, & festum *B. V. de Paze* instituit, Anno M.LXXXVI. vt refert Rodericus *lib.* 6.*c.* 24. & Nos *Tom.* 1. *Triumph.* 32.*fol.* 169. 1086

IX. ALFONSVS cognomento *Imperator* Rex *Catholicus* postquam vrbem *Caraugustanam* è Maurorum faucibus eripuisset, & eam mæniis circumdedisset; Sarraceni posthæc variis stratagematum generibus illam recuperare conati sunt, donec superueniente noctis silentio, cùm vrbis custodes somno imbuti, mænia libera viderētur, vrbem aggressi, & foramen amplum breui facientes per illud ingredi vrbem satagebant. Sed à B. Virgine MARIA, quæ in foramine apparuit, expulsi, tempus, & operam perdidere. Cuius *Patrocinio* ciues recreati, ibidem Oratorium magnificum condidere anno M. CXXXIV. vt scripsere Blancas de *Reb. Aragon Ann.* 1134. Morillo *Hist. Cesaraugust. Tom.* 2. *tract.* 2.*c.* 31. & 50. Briz Martin. *Histor. Pinnatens. lib.* 5.*c.* 18. Vargas *fol.* 33. Pereda *Histor. Patron. Madrid. fol.* 239. Nos *Triumph* 36 *fol.* 199. 1134

X. ALFONSVS II. Aragoniæ in Hispania Rex, cum Comite S. Ægidij, & Tolosæ plura bella super *Prouincia* statum cùm sustinuisset, & Comes concordiis abnuens, nullis cederet, tandem ope Virginis MARIÆ, & eius præunte *Patrocinio*, Comes Regi paruit, & omnem illam bellorum stragem miraculum consopiuit, Anno Domini M.CLXXXIX. vt recensent S. Antoninus 2.*p. tit.* 17.§. 27. Bellouacensis *in Compend. Histor. lib.* 4.*c.* 83. Belingen in *Kal. Mar. fol.* 453. Nos *Triumph.* 40. 1189

XI. D. ALFONSVS IX. Castellæ, & Legionis Rex aduersus Sarracenos *Extremaduram* occupantes arma mouere constituens, Magistros Ordinum *S. Iacobi*, & *Alcantara*, vnà cum *Dominico* Episcopo *Placentino*, vt *Castrum Iulij*, hodie *Truxillo*, obsidione premerent cum valida manu dimisit, qui inuocato B. MARIÆ Virginis *Patrocinio* vrbem scalis positis sunt aggressi, in cuius executionis conflictu militibus *B Virgo Hispanorum Tutelaris* apparens, victoriam promisit, quam protinùs acceperunt Anno M. CC. vt inquiunt Mariana *Histor. Hisp lib.* 12. *c.* 16. F. Alfonsus Fernandez *Histor. Placent. lib.* 1.*c.* 9.*fol.* 34. Pereda in *Patron. Madridens. lib.* 4.*c.* 6.*fol.* 253. Nos in *Tom.* 1. *Triumph* 41 *fol.* 235. 1200

XII. ALFONSVS idem Castellæ, & Legionis Rex, iterùm contra Bæticos Sarracenos dimicare decernens, coadunatis ex omni Hispania

pania militibus ad *Nauas Tolosæ* venit, vbi *Mahomat* Regem Sarracenorum cum CCC. Millibus armigeris inuenit, quos, apparente in aëre Cruce, & B. V. MARIA, ad aspectum eius Imaginis Mauri fugientes, *Patrocinio* instante, omnes penitus deleuit, Anno Domini M CC. XII. vt referunt Belinghen in *Kal. Marian. fol.* 375. Ferreolus Locrius in *Mar. August. fol.* 94. Vargas *fol.* 32. & Nos *Triumph.* 43. *Tom.* 1 *fol.* 241. 1212

XIII. IACOBVS I. Aragoniæ in Hispania Rex *Catholicus*, cùm insolentiam *Albohibe* Regis *Maioricæ* Sarraceni conspectasset, aduersus eum arma coëgit, Maris æquori se cum valido exercitu committens, quo vrbem obsidens B. MARIÆ Virginis *Patrocinio*, & vrbem ingressus est, & Regem cepit, Anno M. CC. XXIX. vt referunt Gomezius in *eius Histor. lib.* 11. *fol.* 431. Bzouius, Marsilius, & Diago per me relati *d. Tom.* 1. *Triumph.* 47. *fol.* 279. 1229

XIV. IACOBVS idem Aragoniæ Rex, in Castro *del Puig* aduersus *Valentiæ* Regem Sarracenorum præsidium militum conseruabat, cuius Dux *Bernardus de Entenza*, & eius socius *Guillelmus de Aguilon* Equites nobilissimi Valentinorum Arabum insolentias valide reprimebant. Quapropter *Zaen* Valentiæ Rex congregato milite aduersus Castrum furibundus perrexit; sed à Ducibus *Patrocinio* B. MARIÆ Virginis insultatus, copias perdidit, & Duces illustrem victoriam reportarunt Anno M. CC. XXXVII. Quod IACOBVS sciens grates Deo, eiusque Genitrici persoluit, vt recensent Petrus Antonius Beuter *Hist. Valent. lib.* 2. *c.* 32. Boyl *Histor. del Puch. c.* 1 . Nos *Triumph.* 48 *fol.* 284. 1237

XV. IACOBVS idem Aragoniæ Rex, visis *Zaën* Regis *Valentiæ* Sarraceni frequentibus insultationibus, quibus populos suæ ditionis Catholicos infestabat, decreuit *Valentiam* terrâ, marique circumcingere, & congregatis copijs vrbem cœpit obsidere, in cuius assedio multa euenere mirabilia; tandem *Patrocinio* Virginis Dei Genitricis confisus, vrbem aggressus, illam pactionibus conuenientibus recuperauit ad Annum Domini M. CC. XXXVIII vt scribunt Gomesius *lib.* 11. Georgius Coluenerius in *Kal. Marian. Tom.* 2. *fol.* 242. §. 3. & Nos *Triumph.* 49 *fol.* 292. 1238

XVI. FERNANDVS III. cognomento *Sanctus* Castellæ, & Legionis Rex, iussit *Rodericum Iñiguez* S. Iacobi Magistrum, vt Sarracenos *Extremadura* valido exercitu conturbaret. Quod fecit Magister, & captis aliquot Oppidis *Lerenam* opulentum obsidere disposuit. Quo facto, cùm in muros miles conscendere cœpit, B. Virgo MARIA cuidam illius Ordinis Religioso apparuit, & manum granatum donans, eius *patrocinium* promisit, quo suffultus Magister Oppidum ingreditur, & celebrem victoriam reportauit, Anno M. CC.XLI. vt Nos ex MSS. Codicibus desumpsimus, & *d. Tom.* 1. *Triumph.* 50. *fol.* 302. inseruimus. 1241

XVII. FERNANDVS idem Castellæ Rex *Sanctus*, cùm *Aben-Hudiel* Murciæ Rex Sarracenorum eidem regnum obtulisset, filium suum *Alfonsum* Principem, postea cognominatum *Sapientem*, Murciam, vt regni possessionem susciperet, cum exercitu delegauit. Qui fere totius regni vrbes, & castra suscipiens, *Horcis* Ciuitas rebellauit, quam obsidione premens, tandem *Patrocinio* Virginis MARIÆ, cuius effigiem secum deferebat, & hodie in *Hortis* illius vrbis positam veneramur, vrbem valida obsidione cepit, Anno M. CC. XLIV. vt refert P. Vargas in *Histor. Hortorum Horcitan.* §. 5. *n.* 3. *fol.* 38. & Nos *Tom.* 1. *Triumph.* 51. *fol.* 310. 1244

XVIII. FERDINANDVS idem Castellæ Rex *Sanctus*, postquam *Cordubam*

bam Bæticæ insignem vrbem, & Regum Sarracenorum Sedem, ab eorum faucibus eripuisset, spiritum direxit aduersus *Hispalim* opulentissimam totius Bæticæ Ciuitatem, & congregatis militum copijs, & alijs ad inopinatam obsidionem necessarijs, vrbem obsidere cœpit Anno M. CC. XLVI. nec pedem mouit ad Annum vsque M. CC. XLVIII. quo à B. MARIA Virgine monitus, & ab ea in vrbem inlatus, eius *Patrocinio* validissimam Ciuitatem recepit, vt Auctores sunt D. Paulus Spinosa *Histor. Hispalens. lib.* 3. *c.* 1. *fol.* 131. Pineda in *Memorial. S. Fernand.* 3. *p.* §. 7. *fol.* 154. & Nos *d. Tom.* 1 *Triumph.* 52. 53. & 54. *fol.* 326. 1248

XIX. FERNANDVS Castellæ Rex *Sanctus* per *Pelagium Perez Correa* Iacobæi Ordinis Magistrum aliud celebre *Patrocinium* à Beata Virgine MARIA ad *Montes Marianos* adeptus est. Nam cùm Magister inclytus copias sui Ordinis coadunasset, vt bellum Sarracenis, in *Montibus Marianis*, occlusis, inferret, & ad arma ventum cum eis esset, cùm iam Arabs brauium perdere destinasset Magistri fortitudine constrictus, si forte Nox superuenisset, & Sol cursum suum absolueret. Quod cùm prænosceret Magister, Virginis Matris, cui dies ille sacer erat, *Patrocinium* implorauit, & maximo deuotionis ardore exclamauit, dicens: *O Virgo* MARIA *tuum detine Diem.* Mirabile dictu! Ex tunc Sol in cœlo fixus stetit, donec Sarracenus gladijs Cruciatorum occubuit, Virgo trophæum acquisiuit, & Magister victoriam reportauit, Anno M. CC. LXX. vt referunt Mariana *Histor. Hispan. lib.* 13. *c.* 22. Rades de Andrada *Histor. S. Iacob. c.* 24. *fol.* 32. D. Franc. Caro *c.* 23. Barnarbas Moreno *Hist. Emeritens. lib.* 4. *c.* 13 *fol.* 231. Pineda in *Memorial.* 3. *p* §. 8. Nos *Triumph.* 68. *fol.* 256. 1270

XX. ALFONSVS XI. Castellæ, & Legionis Rex, sæpe *Patrocinium*, B. MARIÆ Virginis in bellicis congressibus contra Sarracenos expertus est, & maxime Anno M. CCC. XL. quo cùm *Alboazen* Marrochij in Africæ Mauritania Infantis *Abomelich* filij mortem vindicare satageret, conuocatis *Mahomad* Granatæ Regis, & aliorum Procerum Sarracenorum auxiliaribus, cum CCCC. Millibus Mauritanis *Hispaniam* tranauit, & *Tarifam* vrbem munitissimam obsidione præcinxit. Huius inuasionis fama ad aures Regis Catholici perueniens, congregatis militum copijs, Arabibus obuiam iuit, quos ad *Salsum* fluuium aggrediens, *Patrocinio B. Virginis* implorato, fere omnem militem Sarracenum deleuit, Reges dispersit, spolia capessiuit, & eius Sanctissimæ Tutelari trophæum obtulit; vt referunt Belinghen *fol.* 608. Coluenerius *Tom.* 2. *fol.* 306. Pineda in *Memorial.* 2. *p.* §. 8. *fol.* 88. Nonius in *Hispan c.* 61. Nos *Tom.* 1. *Triumph.* 66. *fol.* 410. 1340

XXI. FERNANDVS, & *Elisabeth* cognomento *Catholici* Reges Castellæ, Legionis, & Aragoniæ sicut in fidei zelo præclari, ita in B. MARIÆ Dei-Genitricis veneratione deuoti, nam eius *Patrocinio* Sarracenos ex tota Hispania eiecère, & Nouum Orbem adhuc incognitum suis addidere dominijs. Huius propositionis symbolum fatetur *Granata*, & *India Occidentalis* acclamat. Nam cùm Reges eiusmodi Arabes ex Hispania delere satagerent, vrbem *Granatam* Regum eorum Sedem obsidere constituunt, & milite congregato, obsidionem incipiunt, & tandem post varios belli euentus, facto voto, de erigenda Basilica B. V. MARIÆ, si ciuitas caperetur, protinùs obsessi illam Regibus obtulere, quâ victoriâ Sarracenorum imperium, quod in Hispania per DCC. LXXVIII. annos perdurauerat penitùs Virginis MARIÆ tutamen extinxit, ministerio Nostrorum Catholicorum Regum, An-

no MCCCC. XCII. vt referunt Bustis in *Marial. Sermon. 9. de Concept.* Lezana in *Apolog. c. 15. fol.* 70. Coluenerius *Tom. 1. fol.* 5. Marcus Vlysipponens. in *Chron. Minor. 3. p. lib. 8. c. 15.* Ioannerinus Niño in *Compend. Tom. 2. 1. p. lib. 35. c. 6. fol.* 413. & Nos *d. Tom. 1. Triumph. 89. fol.* 529. 1492

XXII. EMANVEL Catholicus Portugalliæ Rex, Nostri Regis Progenitor inclytus *Indiam Orientalem* patefacere cupiens, cuius expeditionem iam *Ioannes* prædecessor tentauerat per *Tormentosum* Promontorium, quod postea *Bonæ-Spei* vocatum fuit, *Vasco de Gama*, Nobili, & strenuo Duci, rem omnem peragendam commisit, & facto voto de erigenda Basilica B. MARIÆ Virgini *Vasceum* exlegauit. Qui tanti *Patrocinij* auxilio munitus, mari fidens, & vela ventis soluens, Promontorium miraculose traiecit, Indiam peruenit, *Mozambiquum* adijt, inde *Mombazam* deuenit, post *Melindem* attingit, denique *Calecutem* ingreditur, Regique oratione factâ, Vlysipponem reuertitur, postquam Duos Annos, & Duos Menses in itinere exegisset, in quibus *Patrocinio* B. Virginis Quatuor elementa deuicit, Indorum fraudes contempsit, Maurorum iniurias, & dolos subegit, Regulorumque, & Æthiopum Sacerdotum contumelias despectauit heroicus, ad Annum M. CCCC. XCVII. Hinc cæteræ expeditiones Indicæ subsecutæ sequentibus annis, in quibus mirabiles victorias *Patrocinio* B. Virginis adeptas Scriptorum sedulitas manifestat. Quas Nos congessimus in *Triumph. Marian. Tom. 2. Triumph. 92. fol. 1. 93. fol. 11. 94. fol. 20. 95. fol. 30. 97. fol. 39. 102. fol. 79. 113. fol. 166. 117. 192. & alibi* passim. 1497

XXIII. CAROLVS I. Catholicus Hispaniæ Rex, Imperator Germaniæ V. cuius ad B. Virginem Dei-Genitricem deuotionem passim referunt Scriptores. Quâ quoscumque ad quamlibet expeditionem mittebat, prius eius *Patrocinium* commendabat. Hinc inclytus ille *Fernandus Cortesius* Mexicani Imperij Domitor, sui Regis deuotione instructus vastam illam *Noua Hispania* Regionem subiugauit, adeò vt nihil se egisse fateretur, nisi præuiâ tantæ Tutelaris *Patrocinij* inuocatione. Quare cùm in Ciuitate *Mexicana*, ob *Motezumæ* Regis captutam, Indorum seditio crebrescere aduersus Catholicos milites, cœpit; *B. Virgo* cum IACOBO suo, Apostolo Nostro, manu puluerem in oculos Indorum proijciens, sic eos excæcauit, vt facile Nostri victoriam reportassent, ad Annum M. D. XX. vt scribunt Gomara *Histor. Mexican. c. 103.* Bernard. Diaz *Histor. Recup. Mexic. lib. 1. c. 93. fol.* 74. D. Fernandus Pizarro de *Vir. Illustr. c. 4.* Illescas *Histor. Pontif. Tom. 2. c. 24. §. 8. fol.* 168. Nos *Tom. 2. Triumph. 98. fol.* 48. 1520

XXIV. CAROLVS idem Hispaniæ Rex, dùm in Germaniæ angulis circumspexit *Fredericum* Saxoniæ Ducem, *Philippum Lanzgrauium*; *Comitem Palatinum*; & *Vuitemberga Ducem* hæreticos, Lutheri sectatores, & rebelles, contra eum, & populum Catholicum vrbes subleuare, & arma mouere, extemplo selectum militem coadunauit, hæreticos continuis inuasionibus infestauit, à proprijs sedibus eiecit, & assiduis oppugnationibus dilacerauit, quousque cœtus rebellium hæreticorum confusus, propugnacula deserens ad propria victus recessit. Sed adhuc *Saxonicus*, & *Lanzgrauius* in proteruia, & in stadio perstiterunt, *Carolo*, & suis militibus insultantes. Quibus protinùs *Catholicus Imperator* pœnam infligere constituens, ad fluminis *Albis* ripam accedens iter inter vndas inueniens, illas victor, & intrepidus tranauit, *Saxonem* in catena constituit, exercitum hæreticorum spoliauit, solo B. MARIÆ

Virginis *Patrocinio*, cui grates referre ad Domum Virginis *Hallensis* properauit, & munera obtulit, Anno M. D. XLVII. vt referunt Locrius in *Mar. August. lib.* 1. *c.* 30. *fol.* 70. Iustus Lipsius *Histor. Virg. Hallens. c.* 35. & Nos *Tom.* 2. *Triumph.* 103. *fol.* 92. 1547

XXV. PHILIPPVS II. Hispaniarum, & Indiarum Rex *Catholicus*, cùm agnouisset, qualiter in Gallia *Hugo*, & *Beza* hæresim introducerent, auxiliantibus *Principe Condao*, *Domino de Andalote*, *Francia Ammirante*, & quæ dicebatur *Regina Nauarra*, protinus *Carolum* IX. Galliæ Regem iuterpellauit, vt aduersus hæreticos insurgeret, arma vocaret, & Fidei causam ageret, promittens pro se, & *Catherina* Portugalliæ Regina auxilia valida, donec hæretica manus dilueretur. Annuit *Carolus*, & *Philippo* copias emittente, in agro *Turonico*, Die *Expectationis* Virgineæ Hispani milites penitus hæreticum exercitum, eiusdem Sanctissimæ Virginis *Patrocinio*, euertère, & *Condaum* captum Regi tradidere. Anno Domini M.D.LXII. vt asserit Gonsaluus de Illescas *Histor. Pont. Tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 31. *fol.* 341. & 342. & Nos *d. Tom.* 2 *Triumph.* 104. *fol.* 104. 1562

XXVI. PHILIPPVS II. idem Rex *Catholicus*, cùm à Magno Magistro Insulæ *Melitensis* supplicibus precibus interpellaretur, vt Insulæ Catholica emitteret auxilia, aduersus *Solymanum* Turcarum Dominum, qui Equitum S. Ioannis Ierosolymitanorum in Insula relata procurabat excidium. Quorum Rex Catholicus necessitari succurrere constituens *Garsiam Toletum* Siciliæ Proregem iussit, vt Magno Magistro totis viribus, & auxiliis absque cunctatione opem ferret. Ita factum; & B MARIAE Virginis *Patrocinio* Prorex suffultus inglorium Turcam mirabiliter dissipauit, Anno M.D.LXV. vt inquit Gonsaluus de Illescas *Histor. Pont. Tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 32 §. 1. *fol.* 343. Funes in *Chron. Ordin. S. Ioann. lib.* 5. *c.* 12. *fol.* 460. Nos *d Tom* 2. *Triumph.* 105 *fol.* 112. 1565

XXVII. PHILIPPVS II. idem Rex *Catholicus* B. MARIAE Dei-Genitricis *Patrocinio*, classem *Selini* Turcarum Domini validissimam apud *Naupactum*, Duce Maximo *Ioanne Austriaco* Fratre, miraculis superuenientibus profligauit; cuius victoriæ relatio communis est, & Festum solemne in omnibus Hispaniæ Ecclesiis. Euenit Anno M. D. LXXI. & de ea scripsere innumeri, de Victoria ope Virginis, Beyerlink in *Theatr.* 5. *fol.* 239. Tursselin. *Histor. Lauretan. lib.* 4. *c.* 21. Locrius in *Mar. August. lib.* 6. *c.* 22. Alfonsi Fern. *Histor. Rosar. lib.* 5. *c.* 40. Belingh. in *Kalend. Marian fol.* 572 Coluener. *eod. Tract. Tom.* 2. *fol.* 281. Nos *Tom.* 2. 1571 *Triumph.* 109. *fol.* 142. Alias innumeras VICTORIAS idem PHILIPPVS II. Rex Catholicus per Duces suos, *Patrocinio* B. MARIAE Virginis in Gallia, Germania, Belgia, India, & alibi adeptus est, quas Nos retulimus in *Triumph. Marian d Tom.* 2. *Triumph.* 106. *fol.* 122. *Triumph* 107. *fol.* 129. *Triumph.* 110. *fol.* 146. *Triumph.* 111. *fol.* 152. *Triumph.* 112. *fol.* 157. *Triumph.* 113. *fol.* 166. *Triumph.* 115. *fol.* 176. vbi ad amussim illos recensuimus.

Philippi II. Regis Catholici adnumerantur victoria Patrocinio Virginis adepta.

XXVIII. PHILIPPVS III. Hispaniarum Rex *Catholicus*, & Indiarum Monarcha, instante Sanctissimâ Reginâ *Margaritâ Austriacâ*, eius Catholicâ coniuge, Sarracenorum familias per totam *Hispaniam* diuersantes, & prætextu Fidei susceptæ, in apostasiam iam diù incidentes, *Patrocinio* B. MARIAE Dei-Genetricis penitùs eiecit, & in *Mauritaniam* abire compulit Anno Domini M.DC.X. adeò vt omnibus Hispaniæ Prouinciis CCCC. Millia vtriusque sexus exirent personarum, vt referunt Bleda in *Expulsion. Mauror. lib.* 3. *c.* 16. Guadalaxara, & Nos *d. Tom.* 2. *Triumph.* 118. *fol.* 204. Et licet

Nostri

Nostri Regis PHILIPPI III. Regnorum administratio, & gubernatio fuerit pacifica, attamen variorum insurgentium Procerum, Regum, & hæreticorum inuidiâ, & oppositionibus fuit distracta; quorum exterminium victoriis celebribus procurauit, vt Nos retulimus supra in *Triumph. Marian. Tom 2. Triumph.* 116 *fol.* 187. *Triumph.* 117. *fol.* 192. *Triumph.* 119 *fol.* 211. *Triumph.* 120. *fol.* 216. *Triumph.* 121. *fol.* 222. *Triumph* 122. *fol.* 234. & alibi passim. 1610

Philippi III. Regis Catholici victoria Patrocinio Virginis recepta tumultuariè recensentur.

XXIX. PHILIPPVS IV. Hispaniarum Rex *Catholicus*, & Indiarum Monarcha, ab exordio sui regiminis *Patrocinium* Gloriosissimæ Virginis MARIÆ expertus est. Nam Anno Domini M. DC. XXII. agnoscens hæreticorum *Bohemiæ* insolentiam, *Palatini* Principis intrusi fraudibus conseruatam, totis viribus *Gundisaluo de Cordona*, iussit, vt Catholicis subueniret aduersus hæreticos. Qui prope Oppidum *Flaurū* aperto Marte, cum *Mansfeldio* & Apostata *Halbestadio*, & cæteris hæreticorum fautoribus insignem victoriam adeptus est, vt inquit Cespecles in *Histor. Philipp. IV. lib* 3. *c.* 17. *fol.* 233. & Nos *d. To.* 2. *Triumph* 123. *fol.* 242. Adeò vt statim quòd huius *Patrocinij Mariani* fama in Hispaniam peruenerit, Rex Noster gratias acturus in Basilicam Virginis *Antiochia*, vulgo de *Athoca* publicâ deuotione perrexit. 1622

XXX. PHILIPPVS IV. idem Rex *Catholicus Ambrosio Spinola* Maximo apud Belgas Duci, vt aduersus *Mauritium Aurantiæ Comitem*, & Insulam Batauarum Protectorem arma moueret, imperauit. Qui collecto milite, variis diuersionis ambagibus, tandem *Bredam* munitissimã *Mauritij* vrbem cœpit obsidione amplissimâ circumcingere, adeò vt vix regio illa similem præteritis seculis agnouisset apparatum. Pugnatum igitur ex vtraque parte acerrimè, sed Virginis Matris MARIÆ *Patrocinio*, quod respuerat hæretica plebs *Bredensis*, demolitione Imaginis Marianæ, *Ambrosius* munitus, & *Mauritium* insurgentem spoliauit, & vrbem validissimam sub imperio Catholici Regis submisit, Anno M. DC. XXV. vt refert Harmanus Hugo *Histor. de Obsid. Bredens. fol.* 187. & *Nos d. Tom.* 2. *Triumph* 127. *fol.* 275. 1625

XXXI. PHILIPPVS idẽ Rex *Catholicus*, vnà cum *Ferdinando* Germaniæ Imperatore aduersus hæreticos rebellantes in Circulis Imperialibus, quos ferox *Gustaui Adolphi* Suecorum Regis, biennio ante occisi, superbia propagauerat, insurgẽs, & apud *Norlinghen*, vtrumque *Ferdinandū Austriacos*, exlegans, vt internecioni hæreticorum assisteret, inuentus illa vtriusque, quâ militibus spiritus roboratus ad inaudita facinora erigetur. Ita factum, & ad *Norlinghen* coadunati, speciali euentu aduersus hæreticos pugnari cœptum, in huius expeditione B. Virgo MARIA, Principibus Catholicis, ob maculatam eius effigiem ab hæreticis, *Patrocinium* concessit, victoriam dedit, & Iconoclastas miserabiliter expugnauit, ad Annum M. DC. XXXIV. Cuius victoriæ celeberrimæ occasione *Cardinalis Infans* anniuersariam festiuitatem in sua *Toletana Ecclesia* fundari præcepit, vt inquit D. Didacus Castejon in *Primat. Toletan. Tom.* 2. *fol.* 686. & Nos supra *d. Tom.* 2. *Triumph.* 128. *fol.* 294. 1634

XXXII. PHILIPPVS IV. idem Rex *Catholicus*, ministerio ipsius *Cardinalis Infantis Belgicæ* ditionis *Administratoris*, aduersus Batauos *Caloām*, & *Berbrokū* munitissimas vrbes occupantes, arma Catholica coadunauit, & rebus ad recuperationem dispositis, hæreticos in mœnibus occlusos tentant, expugnant, & B. V. MARIÆ *Patrocinio* dissipant, ita vt vrbes Regi Catholico restitutæ, in gratiarum actionem solemnissimum *Festum Virgini* dedicarunt; cuius rei

euentum *Franciscus Vanden Endem* heroicis versibus descripsit Anno M.DC.XXXVI. post F. Bartholomeus delos Rios in *Monarch. Marian lib. 2. c. 19. fol. 169.* D. Didacus Castejon in *Primat. Tolet. 4. p. c. 41. §. 18. fol. 129 t.* Nos *d. Tom. 2. Triumph. 129. fol. 307.* 1638

XXXIII. PHILIPPVS IV. idem Rex *Catholicus*, cùm sæpè sæpius suis victricibus armis sub *Patrocinio* B. Virginis MARIÆ congregatis, hæreticos Germanicos, Bohemicos, Suecos, Batauos, & totius Europæ Apostatas deuicisset, & subiugasset, eadem aduersus Christianissimum Galliæ Regem erigere compellitur. Nam cùm *Princeps Condæus* Christianissimi exercitum in *Cantabria* intulisset, & *Fontem-Rabidam*, Oppidum *Cantabriæ* in Hispania obsedisset, *Magno Castellæ Ammiranti* Rex Catholicus validâ manu exlegauit, vt Gallos à proposito deuiaret, & Incolas obsessos recrearet, eisquè auxilio esset. Perrexit intrepidus Dux excellentissimus, & Gallorum munitiones prospectans, locum subsidio aptum. per Montium fragores elegit; & continuò Ducibus exercitus, vt copiæ in inimicos irruerent, præcipiens, breui superbiam *Condæi* dissipauit, nam eo cum toto milite munitiones, & propugnacula deserente, inclytam *B. Virgini* victoriam, Regi trophæum, Populo subsidium, & omnibus spolia ministrauit, Anno, Domini M.DC XXXVI. vt inquiunt illius temporis *Relationes*, & Nos ad amussim in *Triumph. 131. fol. 317. Tom. 2.* 1638

XXXIV. PHILIPPVS IV. idem Rex *Catholicus*, cognitâ irruptione, quam per *Belgiam* arma *Ludouici* XIII. eius Leuiri, Galliæ Regis Christianissimi, Duce *Comite de Guiche* mouebant, *D. Francisco de Melo* eius Generali præcepit, vt præstò Gallorum motibus occurreret. Qui instructo validissimo, licet minuto exercitu, ad *Chastelet* Oppidum properauit, vbi diuiso Gallorum milite, cuius pars *Comiti Ancourt*, pars *Comiti Guiche* cessit, *Melo* inter vtrumque castra prouidus fixit. Qua occasione ad arma ventum, & instructis aciebus, *Melo* votum emisit B. Virgini MARIÆ, de construenda Basilica *Bruxellis*, si Catholico *Patrocinium* suppeditaret. Quo munimine Catholici in Gallos irruentes, propugnacula diripientes, & fere omnes copias in fugam conuertentes, admirabilem victoriam adepti sunt, Anno Domini M. DC. XLII. Hinc *D. Franciscus de Melo* gratiis actis, votum persoluit, vt refert *Chifetius* à quo & Nos *d. Tom 2. Triumph. 132 fol. 342. hoct. 328.* 1642

XXXV. PHILIPPVS IV. idem Rex *Catholicus*, non minorem, ac celebrem victoriam de Reliquiis hæreticorum, & Gallorum in Germania, *Patrocinio* B. Virginis MARIÆ adeptus est. Nam cùm factiones illorum, quæ remanserant in Germania, extra Rhenum, & Danubium *Comite Guebriant* & *Comite Ranzaù* Ducibus properare festinarent, & apud *Dutlinghen* oppidum sisterent, *Dux Lotharingiæ* Catholicorum Præfectus vestigia hæreticorum insecutus, *Die Præsentationis Marianæ*, eiusquè ope suffultus inimicum aggreditur, & die *Immaculatæ Conceptionis* eiusdem prorsùs totum hæreticum exercitum deleuit, captis Ducibus, & omnibus Præfectis militaribus, Anno M.DC XLIII. vt ex *Relationibus* authenticis constat, à quibus & Nos *d. Tom. 2. Triumph.* 133. *fol.* 339. edidimus. 1643

XXXVI. PHILIPPVS IV. idem *Catholicus*, postquam externa bella tot diuersis circulis aduersus eum, & Domum Austriacam machinata sedasset B. Virginis *Patrocinio*; populos rebelles deuicisset, & Prouincias subiugasset, demùm in intestina deuenit. Nam *Gothalani* omnibus seculis fidelissimi aduersum eum arma mouentes, sese Gallis subdiderunt, & subleuatione factâ, prorsus Re-

gi

gi Christianissimo *Barcinonem*, aliasquè vrbes, Præsidia, & propugnacula tradidêre. Qui acceptâ rebellium protectione, Proregem, militem, & machinas bellicas *Cathaloniæ* dimisit, vt inde Catholicum Fratrem, & solio eijceret. Ast *Catholicus* Numinis præsidio fretus machinationibus Gotholanorum, & Gallorum sese insuperabilis opposuit, ita vt innumeras victorias in Domo Virginis *de Antiochia* summis iubilationibus intulisset; maximè illam totis seculis admirabilem, in *Ilerda* vrbis obsidione per *Comitem de Ancourt* factam, quâ Gallus propugnaculis insuperabilibus fabricatis, vltimam vrbi ruinam minirabat. Sed Catholici iussu *Marchio Leganensis* propugnacula, nocte Festiuitatis *Præsentationis Marianæ*, eiusque inuocato *Patrocinio*, inuadens, tentoria diripiens, præsidia vastans, militem intra suum circulum opprimens, Comitem *Ancourtum* in fugam vertens, spolia nostris concedens, & Regi Catholico victoriam subministrans, prorsus Gallorum audaciam repressit, Anno M.DC.XLVI. Hinc ad vlteriora ventum, quousque Anno M.DC.LIII. omnis ferè *Cathalania* iterum suum Regem agnouit, eiusque misericordiam adepta est. Alia in bellicis congressibus *Patrocinia* enarrare, quæ Rex Noster Catholicus è manu Virginis MARIAE deuotus accepit, longum esset percontari, ideò illa lubens omitto.

Hactenus probatio motiui, quô Sedes Apostolica ad Festum PATROCINII Beatæ Virginis MARIÆ concedendum in Hispaniarum Regnis compulsa est, precibus Regis Nostri Catholici. Cuius & ipsa Dei-Genitrix deuotionem persoluere decernens (mirabile dictu) postquam primam huius solemnitatis festiuitatem *Dominicâ* II. *Nouembris*, Anno M.DC.LVI. Rex *Catholicus* celebrauit, *Virilem prolem* suscipiendam suo tempore, quâ erat *Hispania* orbata, concessit: quam *Die* XXVIII. *Nouembris*, hoc Anno M.DC.LVII. omnium acclamatione, Regnorum opitulatione, Prouinciarum iubilatione, Procerum alacritate, & Regis, Reginæquè Catholicorum submissione, & deuotione suscepit. O vtinam ad bonum omen! O ad æternum Fidei monimentum; Subditorum Subsidium; iustitiæ incrementum; rebellium perniciem; Fidelium præmium; Hispaniæ quietem, & omnium leuamen: vt confœderatione Christianorum Principum, Turca contremiscat, & Hæreticus conculcatus veritatem Fidei agnoscat.

Patrocinio Virginis Virilem Prolem Hispania suscipit.

SEXTO IDVS

Decembris.

DIES VIII.

A. HISPANIÆ *celebris est à tempore prædicationis* S. Iacobi *istius Regionis Apostoli*, *festiuitas* IMMACVLATÆ CONCEPTIONIS B. *Virginis* MARIÆ, *quam omnes Ecclesiæ* Hispanæ *in suis antiquis solemnitatibus coluêre, & adhuc honorifico recolunt apparatu.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

CONCEPTIO IMMACULATA B. MARIÆ, *Virginis Dei Genitricis*. D. N.] Huius Festiuitatis solemnitatem tàm Latini, quàm Græci olim celebri cultu prosecuti sunt, vt Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman h.d. lit. A. fol.* 752. notauit sequenti elogio: CONCEPTIO *gloriosa semper Virginis, Genitricis Dei* MARIÆ Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 200. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 262. Constantius Felicius *Ital.* 2 *p. fol.* 195. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 65. Petrus Galesinius in *General. fol.* 165 & fere omnes recentiores. De hac festiuitate plurimi scripserunt, quorum *Catalogum* ad amussim referre prolixum. Hîc tantùm transcribere *Chronologiam*, quam olim edidimus de Antiquitate huius solemnitatis, & in *Histor. S. Epistat. fol* 230 coagulauimus, proposuimus, vt quod iamiam Sermone patrio vulgauimus, generaliter ab omnibus perlegatur.

CHRONOLOGIA ANTIQVITATIS Celebrationis, & solemnitatis FESTI, *& Officij* CONCEPTIONIS *gloriosæ Virginis, Dei-Genitricis* MARIÆ, *ex varijs.*

Angeli.

ANGELI die, quo *Concepta* fuit B. Virgo MARIA eius IMMACVLATAM *Conceptionem* in cœlis celebrarunt, vt inquit S. *Vincentius Ferrer.* Dominicanus *Sermon.* 2. *de Natiuit.* B. V. vt refert Quintana-Dueñas de *SS Hispal. fol.* 374.

Apostol.

APOSTOLI ad Annum Christi XXXIV. post susceptum S. Spiritum, hocce pium mysterium prædicarunt, de SS. *Andrea, Matthæo, Thoma, Mathia,* & *Iacobo Minori* Apostolis; *Marco,* & *Luca* Euangelistis referunt P. Ojeda de *Conception. Fundam.* 1, *c.* 2. Franciscus Biuar. eod. *Tract* §. 12. 34

Iacobus Zebedæus.

ANNO LXII. illud etiam prædicauit IACOBVS Noster per Hispanias, vt inquit Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 308. hac serie *A* IACOBI *prædicatione celebratur* in Hispania *Festum* CONCEPTIONIS *Dei-Genitricis* MARIÆ. Quod & S. M. Maximus in *Hymn. ad B. V. de Columna,* bis versibus.

> CONCEPTIONIS *hinc diem*
> IACOBVS *Hispanos docet,*
> *Et prædicat (seu cæteri)*
> *Ab omni labe liberam.* 41

Paulus Apostolus.

ANNO LIV. Publice hocce pium mysterium PAVLVS Apostolus Doctor Gentium illis publicauit, ad *Roman c.* 5. *vers.* 17. hac periodo: *Non sicut delictum ita & donum, vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia.* Quem locum de *Conceptione* MARIÆ explicat Augustinus in *Lect.* 3. *de Concept. in Breuiarys Compostell. Ann.* 1469. *Placentia.* 1580. *& Abulens.* 1579. Aguero de *Concept. c.* 1 *fol.* 30 Peraza in *Marial. MS Sermon.* 2. *de Concept.* & nouissime F. Petrus Simancas in *Libell. de Exposit. huius Versic edito Ann.* 1640. 54

Successores Discipulorum Eliæ Prophetæ.

ANNO LXXXIII. Successores Discipulorum *Eliæ* Prophetæ in recorda

recordationem Reuelationis Nubeculæ de Mari procedentis, quam, pro huius mysterij symbolo vidit S. Propheta, & Ioannes Ierosolymitanus de *Instit.Monachor.c.*32. Ojeda de *Concept.c.*1. Biuar.2.p.c.12. asserunt; & in reuerentiam *Immaculata Conceptionis* MARIÆ, Oratorium erexêre, in eodem loco, quo hæc traditio profilijt, huic mysterio dicatum, vt ex Paleonidoro, Iosepho Antiocheno, Gilberto Genblacensi, & Ioanne Ierosolymitano c.36. probat idem Ojeda de *Concept.d.c.1 fol.*3. 84

ANNO CCC. LXXX. è vita discessit S. *Ieronymus*, qui ex traditione apud Palæstinos conseruatâ de huius pij mysterij solemnitate à tempore Apostolorum, hanc festiuitatem in suo *Martyrologio* inseruit, à quo & Græci in *Menologio*, vt Antonius Belinghen in *Kalend. Marian. Die IX. Decembr. fol.*673. & Hyppolitus Marracius in *Apostol. Marian.c.*5. fatentur. 380 — *S. Ieronymus, & Græci.*

ANNO CCCC. florebat *Paulus Orosius Hispanus*, qui in huius piæ opinionis honorem dixit: *Coram Domino noui, & in veritate comperi, quòd nulla mulier in partu periclitatur, super quam* MARIAE *gratia imploratur, & Dies* CONCEPTIONIS *eius imploratur.* Videsis Belinghen *supr.n.*14.*fol.*673. 400 — *Paulus Orosius, Hispanus.*

ANNO CCCC. VII. viuere desijt S. *Ioannes Chrysostomus*, qui in eius *Liturgia* officium CONCEPTIONIS Dei-Genitricis scriptum reliquit, vt refert Biuarius in *Vit. D. Beatricis de Silua* 2.*p.*§.12. & alij plurimi. 407 — *S. Iornes Chrysostomus.*

ANNO CCCC. XXIV. suam Historiam absoluit L. *Flauius Dexter Hispanus* Barcinonensis, Vir Clarissimus, S. *Paciani* Episcopi Barcinonensis, filius qui pluribus in locis sui *Chronici* hocce *Festum* apud *Hispanos* celebrari affirmat, & suo æuo, ex IACOBI Nostri prædicatione, adhuc conseruari profitetur. 424 — *Flauius Dexter Hispanus.*

ANNO DC. XVI. ad meliorem vitam transiuit S. M. *Maximus Hispanus*, & Cæsaraugustanus Antistes, qui etiam suo tempore hocce *Festum* apud *Hispanos* deuotius celebrari contendit, ob traditionem prædicationis IACOBI Nostri. Quod & notauit in *Hymno* superius recensito, vbi prosequitur: — *S. M. Maximus E. Cæsaraugustan.*

> *Hinc mos habet principium,*
> *Hunc celebrandi iugiter,*
> *Populis* IBERIS *Diem,*
> *Qui durat vsque hodie.* 616

ANNO DC. XXXVI. ad superos euolauit S. *Isidorus* Archiepiscopus *Hispalensis*, qui *Breuiarium.* & Missale Gothicum, postea *Muzarabe* dictum, poliuit, & ampliauit, & in eo Officium CONCEPTIONIS Deiparæ inseruit, vt ex eo liquet, & refert Antonius Quintana-Dueñas de *SS. Hispal.fol* 374. 636 — *S. Isidorus E. Hispalensis.*

ANNO DC. LXIII. ab Idolelatria ad Fidem Catholicam Longobardos reduxit S. DESIDERIVS Episcopus Capuanus in Italia, à cuius tempore, *Kalendarium Longobardicum*, in Cœnobio S. Ioannis Monialium Capuano perseuerat, in quo Die VIII. *Decembris* hæc clausula legitur: *Passio erit S. Sabini Spoletani Episcopi. Et eodem Die* CONCEPTIO *Dei-Genitricis, & Virginis* MARIAE vt refert Michaël Monachus in *Sanctuar. Capuan.fol.*402. 663 — *S. Desiderius. E. Capuanus.*

ANNO DC. LXXVII. obdormiuit in Domino S. *Ildephonsus Hispanus*, Episcopus Toletanus, cuius pietas in omnibus operibus suis huius mysterij symbolum eructabat, & inde plures Orationes in festo hocce Officij *Isidoriani* apposuit, & composuit vt notant Sa- — *S. Ildefonsus Ep. Toletanus.*

lazar

lazat de *Concept.* r. 21. *n.* 12. *&* r. 36. *n.* 1. & Armament. Seraph. *fol.*371. 677

S. Ioannes Damaſcenus.

ANNO DCC. XX. adhuc in viuis erat S. *Ioannes Damaſcenus*, qui in ſuo *Menologio Græco* hanc *Feſtiuitatem* recenſuit, vt refert Galatinus de *Arcan.lib.*7. *c.*5. Aguero de *Concept.*r.2.*fol.*51.Biuar.*d.*2.*p.* §. 9. *fol.*55.*col.*2. 720

Venerab. Beda.

ANNO DCC. XXXI. vitam agebat *Venerabilis Beda*, qui in ſuo *Martyrologio Latino*, hoc die, hocce appoſuit elogium: CONCEPTIO *Sanctæ* MARIAE *perpetuæ Virginis*, vt ex edito à *Plantino* ſeorſim *Ann.*1564. & in *Operib Tom.*3. liquet, & à pluribus recenſetur. 731

Karolus-Magnus.

ANNO DCCC. XVII. vitâ functus eſt *Karolus Magnus* Franciæ Rex, & Germanorum Imperator, qui apud *Galliam* hoc feſtum inſtituit, ob reuelationem factam cuidam Sacerdoti à B. Dei Genitrice, vt in eo Regno hæc *Feſtiuitas* hodie coleretur. De quo Auctores ſunt Quatuor Religioſi ex Ordine Prædicatorum, videlicet *Iacobus de* Voragine in *Legen. SS. c.*187. quod emunctum edidit Claudius de Rota *Ann.*1536. F. Ioannes Sanctius, & F. Petrus de Leguizamo, qui *Flor. SS, Æmiliani* correxerunt & ediderunt ad *Annum* 1578. 817

Leo Imperator.

ANNO DCCCC. XI. ſapiens Imperator Conſtantinopolitanus LEO ſic hoc myſterium celebrauit, vt eueniente huius Diei feſtiuitate ipſe in honorem B.V. MARIÆ, eiuſque CONCEPTIONIS puriſſimæ, magnifico, & ſolemni apparatu diſſeruerit, cuius *Sermo* adhuc in *Bibliotheca Sfortiana* cuſtoditur, vt refert Baronius in *Not. ad Roman. Martyrolog.h.d.lit.A.fol.*754. 911

S. Anſelmus Monachus.

ANNO M.LXV. quô *Anſelmus* adhuc Monachus de huius *Feſtiuitate* monitus, feſtum erigere conſtituit CONCEPTIONIS, quam ad Annum M.C.IX. publicauit, vt infra dicemus, & videndi Scriptores in *Armament.Seraph.fol.*111.*&* *Regeſt.fol.*2 1065

S. Brunus.

ANNO M. C. I. de hac ærumnoſa ad perpetuam vitam tranſiuit *S.Brunus* Chartuſiæ Patriarcha, qui filiis ſuis, & omnibus Chriſti fidelibus hocce obſeruandum totis viſceribus imperauit, vt Hippolytus Marrazius in *Fundat.Marian.c.*11. refert, his verbis: *Dei-para Virginis* MARIÆ CONCEPTIONEM *ſine originali labe*, *tenuit Patriarcha ſanctiſſimus.* 1101

S. Anſelmus Ep. Cantuarienſis.

ANNO M.C.IX. viuere deſijt *S. Anſelmus* Epiſcopus Cantuarienſis in Anglia, qui exemplo *Fulberti* Carnotenſis in Gallia ad Annum M.XVII. & Regni Anglici ad Annum Domini M. LXX. & Regni Vngariæ ad Annum M LXXX. vt referunt Caniſius *de B.Virg. lib.*1. Equilinus in *Catal.SS lib.*1.*c.*42. Auctor. *Faſt. Marian. fol.*599. Wichetus in *Sabath.Marian.c* 7.*fol.*85. Biuarius *d* § 12. Wion in *Lign. Vit.lib.* 5.*Ram.*12 *c.*12. hanc feſtiuitatem publicam fecit, cùm iam eſſet Archiepiſcopus Cantuarienſis. 1109

S. Norbertus.

ANNO M.C. XXXIV. gloriam æternam promeruit *S. Norbertus* Præmonſtratenſium Patriarcha, & Archiepiſcopus Magdeburgenſis, qui à B. Deigenitrice MARIA habitum ſui Ordinis candidum in honorem *Immaculatæ* CONCEPTIONIS accepit, vt referunt Wichetus *in Sabath.Marian.c* 7. & Marrazius in *Fundat.Marian* c.13. 1134

Capitulum Lugdunenſe.

ANNO M. C. XXXVI. Capitulum, & Canonici *Lugdunenſes* in Gallia ſecundò hoc *Feſtum* proſequentes, illud ſolemnius celebrare curarunt, aduerſus quos ſcripta eſt Epiſtola, quæ nomine *S Bernardi* circumfertur: In huius feſtiuitatis encomium *Adam* Canonicus S. Victoris *Hymnum* compoſuit, qui incipit: *Salue Mundi Sacra Parens.* vt inquiunt Aguero de *Concept.c.*2. Biuar.*d* §.12.*fol.*64. Auctuar. Seraph.*fol.*29.183.186.190.266. 1136

Adrianus IV. Pont. Max.

ANNO M C.LV. Sedem Petri *Adrianus* IV. Pont. Max. natione Anglus, obtinebat, qui ante Pontificatum de CONCEPTIONE B.V.M.

Librum

M. *Librum* I. ad *Petrum Pontinianum* scripsit, vt innuit Antonius Possceuinus in *Apparat. Sacr. lit. A verb. Adrianus IV fol.* 65. 1155

Anno M. C. LXVI. Imperator Constantinopolitanus *Emanuel Comnenus* constitutionem imperialem publicauit, quâ totius Anni Feriæ pro obseruatione Festorum continebantur; & inter cæteras, hac clausula vtitur: *Decembris Dies* IX. *in quo scilicet* Conceptio *sanctissimæ Matris Dei Nostri celebratur*, vt inquit Baronius in *Annal. Ecclesiastic. Tom.* 12. *Ann.* 1156. *n.* 42. *fol.* 686. 1166

Emanuel Comnenus Imperator.

Anno M. CC. apud Angliam *Oxoniense Concilium* congregatum est. Quô ad libitum hocce *Festum* celebrandum, permissum est, ita vt quod in eo Regno C. XXX. Annos ante, decretum fuerat, nouiter restitutum fuit, vt ex *Crespecto* probat Biuarius, vbi supr. *d.* §. 12. & in Regest. Seraph. *fol.* 721. liquet. 1200

Concilium Oxoniense.

Anno M. CC. IX. cùm adhuc esset Canonicus Regularis *S. Dominicus Hispanus*, Prædicatorum Institutor & Patriarcha, & aduersus *Albigenses Galliæ* hæreticos prædicasset, hanc *Immaculatam* B. V. M. Conceptionem prædicauit, & defensauit, vt inquiunt Aguero supr. *c.* 2. *fol.* 51. *col.* 2. Biuar. *d.* §. 12. *fol.* 65. Qui miraculum de *Libello*, istam piam opinionem continente, in ignem iniecto, & illæso exiliente, producit; & allegat Petrum Sarnensem in *Histor. Albigens. c.* 7. Sed melius Bernardinus de Bustis in *Marial. Serm.* 9. *fol.* 52. vbi in *Lect.* 4. *Octau. III. Diei, in Offic. Concept.* à se composito, & à *Sixto* PP. IV. approbato, seriem huius miraculi recensset, quam Nos retulimus in *Histor. S. Epitot fol.* 246. vbi *Breuiaria* illam etiam referentia, & Scriptores coagulauimus. 1209

S. Dominicus Hispanus.

Anno M. CC. XVII. Ordinem B. Mariæ *de Mercede*, Redemptionis Captiuorum in Hispania *S. Petrus Nolascus*, & *Iacobus* Aragonum Rex sub titulo, nomine, & tutela Conceptionis eiusdem B. Virginis fundauerunt, & ideò in eo Ordine ab exordio ipsius isthæc festiuitas sine intermissione, & solemni plausu colitur, vt inquit Ojeda *supr. d. c.* 2. 1217

S. Petrus Nolascus Hispanus, & Iacobus Rex Aragonio.

Anno M. CC. XL. florebat *Albertus Magnus*, Magister *S. Thomæ Aquinatis*, Qui Libellum de *Laudibus*, & *Priuilegiis B. M. V.* conscripsit. in quo S. Dei-Genetricem fuisse ab omni originali peccato liberam, & immunem, & à Generali Regula, Pauli *ad Rom. c.* 3. exemptam contendit, vt P. Ioannes Pineda in *Serm. de Concept. Hispal Ann.* 1617 *edit.* §. 7. *fol.* 17. & Vincẽtius Iustinianus Antist. Dominicanus in *Add. ad Vit Ludou. Bertrand c. fin.* §. 18. *f.* 66. Miranda de *Conc. q.* 19. *n.* 3. recensent. 1240

Albertus Magnus Dominicanus.

Anno M. CC. XLIV. florebat *Vincentius Bellouacensis* Dominicanus: Qui scripsit *Speculum Historiarum, lib.* 7. *c.* 121. agens de hoc pio mysterio, pro se rationes *S. Ildelphonsi*, eiusque authoritatem tantùm adducit, vt idem P. Pineda *d.* §. 7. *fol.* 17. & P. Miranda *d. q.* 19. *n.* 31. affirmant. 1244

Vincentius Bellouacensis Dominicanus.

Anno M. CC. LIV. Prædicatorum Ordo *Martyrologium* quoddam, vt suis festiuitatibus inseruiret, ordinauit, & condidit: quod postmodùm *F. Seraphinus Caballi* Magister Generalis totius Ordinis corrigi præcepit, ediditque *F. Ioannes de Palencia* Salmanticæ *Anno* 1579. vbi, ex antiqui relatione, *hoc die*, isthæc inuenitur periodus: Conceptio *Sanctissimæ Virginis* Mariæ, *Genitricis Dei*, & D. N. *Iesu-Christi*; *Festum Duplex*. Huius *Martyrologij*, & alterius *Manualis*, Anno 1524. editi, meminit Ojeda supr. *Fundam.* 1. *c.* 10. *fol.* 32. & 33. 1254

Martyrologium Dominicanũ.

Anno M. CC. XCVII. adhuc vitam agebat *Hugo Cardinalis Hispanus* Barcinonensis, ex Prædicatorum familia; Qui plura pro hac pia opinione symbola in suis Operibus editis inseruit, quæ P. Ioannes Pineda *d.* §. 7. *fol.* 17. & Miranda *d. q.* 19. *n.* 2. *fol.* 33. in vnum mirabiliter congessêre. 1297

Hugo Cardinalis Hispanus, Dominicanus.

Kalendarium Capuanum.

ANNO M. CCC. apud *Capuanos* Italiæ hæc Feſtiuitas continuabantur à tempore *S. Deſiderij* eorum Epiſcopi. Quod patet ex *Kalendario Capuano*, illo Anno conſcripto, vt refert Michael Monachus in *Sanctuar. Capuan. Kalend.* 3 *fol.* 412. 1300

Ioannes Duns Scotus Minorita.

ANNO M.CCC.II. in viuis erat *Ioannes Duns Scotus*, Doctor ſubtilis ex familia Seraphica, qui hanc piam opinionem in Academia Oxonienſi publicè docuit, & annis conſequentibus in Pariſienſi, omnes ſui æui Doctores, & Magiſtros in ſuæ doctrinæ admirationem, & approbationem rapiens. Wadingus *Annal. Minor. Tom.* 3. *Ann.* 1304 Bernardinus de Buſtis in *Offic. Concept. Lect.* 4. apud Regeſt. Seraph *fol.* 74. 1302

Capitulum Ordinis Carmelitani.

ANNO M.CCC.VI. Ordo Carmelitanus Galliæ *Capitulum Generale* apud vrbem *Toloſatum* congregauit, vbi Feſtum CONCEPTIONIS Deiparæ, omnium vocalium conſenſu, decretum fuit, vt Paleonidorus *Antiquit. Ord. Carmel. lib.* 3. *c.* 10. affirmat, à quo & Ojeda de *Concept. c.* 15. §. 6. 1306

Ioannes XXII. PP.

ANNO M.CCC. XXII. Sedem Petri obtinebat *Ioannes* XXII cuius tempore quidam filius *Soldani Armeniæ*, Græcâ, & Latinâ linguâ eruditus, Italiam venit, & *Auenione* receptus fuit cum maximo honore, & plauſu Curialium; qui audiens cuiuſdam concionem coram Papa, quâ B.V.M. contraxiſſe culpam originalem aſſeruit Concionator ille, cum magno furore Pontifici, & Cardinalibus dixit: Quod mirabatur de ipſis, qui omnibus Chriſtianis eminebant, vt talia audire de Virgine MARIA quiuiſſent; quo dicto in Armeniam reuerſus eſt. Tunc Pontifex opinioni piæ adhærens, illam in poſterum inſecutus eſt, vt inquit Ambroſius Catherinus de *Concep. lib.* 2. *Perſuaſ.* 19. Iacobus de Valent. in *Expoſit. Cant. Magnificat fol.* 137. Appendix ad Regeſt. Seraph. *fol.* 721 & 722. 1322

Concilium Cantuarienſe.

ANNO M. CCC. XXVIII. Eccleſia Anglicana inſequens *S. Anſelmi* huius feſtiuitatis promotoris, & defenſoris, veſtigia, *Nationale Concilium* apud *Cantuariam* illius Regni Sedem Primatem indixit, inter cuius Canones extat decretum, quô per totam Angliam hocce feſtum celebrari præcipitur, vt Franciſcus Biuarius vbi *ſupr. d.* §. 12. *fol.* 67. ſcribit. 1328

Robertus Holkot Dominicanus.

ANNO M. CCC. XIX. in Ordine Prædicatorum florebat *Robertus Holkot*, doctiſſimus Anglus, qui in eruditis Comment. *ad Lib. Sap. c.* 13. *Lect.* 160. huius pij myſterij arcana recenſuit, vt indicant Pineda *d.* §. 7. *fol.* 18. *col.* 2. Miranda de *Concept. d. q.* 19. *n.* 26. *fol.* 529. & alij ab eis relati. 1349

Ioannes Taulerus Dominicanus.

ANNO M. CCC. LIV. Celebris erat inter Dominicanos *Ioannes Taulerus*, qui adeò piam hanc opinionem defenſauit, vt in *Sermon. de Purificat.* alte ſuper puriſſimam B. V. M. ſanctitudinem diſſerens, in hæc verba proruperit: *Vires eius ſuprema abſque medio in ſuam ſe verterant originem vnita eidem. Infima verò ſupremis, inſtar Adam in originali perſiſtentis iuſtitia, innocentiaque, perfecte obtemperabant. Qui nimirùm hinc illi acceſſit decor quod culpa originalis perpetuò expers fuit, à qua præſeruauerat illam Filius eius, ita vt ne momento quidem temporis, vel iræ filia, vel vas immundum, vel Diabolico (ſicut Nos alij) ſubiecta dominio fuerit. Præuenit hoc enim Sapientia æterna nolens electiſſimum Templum ſuum aliquâ labe adſpergi.* Ita Pineda *d.* §. 7. *fol.* 18. Laurentius Iuſtinian. Antiſtius *d.* §. 18. *fol.* 166. Miranda *d. q.* 19. *n.* 4. *fol.* 533. 1354

S. E. Hiſpalenſis in Hiſpania.

ANNO M. CCC LXIX. iam à pluribus Annis S. E. *Hiſpalenſis* in Hiſpania *Feſtum* huiuſmodi celebrabat, & vt ſolemnius coleretur, hoc Anno, Statutum condidit de diſtributione inter Canonicos præſentes Die huius Feſtiuitatis, vt conſtat ex *Libr. Conſtit. Capitul. S. E. Hiſpal. fol.* 53. quod ad literam refert *Appendix Regeſt. Seraphic fol.* 652. 1369

ANNO

ANNO M. CCC. LXXIII. diem clausit extremum *S. Brigitta Vidua*, cuius Reuelationes à Sede Apostolicâ ab Anno M. CCCC. XLII. approbatæ circumferuntur, & in eis pluribus in locis, maxime *lib. 1. c.9.lib.5.c.13.lib.6 c.49.& 55.* hanc CONCEPTIONEM *Immaculatam*, ab ore B. V. M. se audisse pluries fatetur. De quo videndi PP. Salmeron *Tom. 13. Disput. 52.* Granado *Disput. 3.c.3.* Perlinus *Disput. 10. c.8.* & plures alij relati à Regest. *fol* 40.

S. Brigitta Vidua.

1373

ANNO M. CCC. LXXVIII. in *Synodo Prouinciali Cæsaraugustæ* congreta per *D. Lupum Fernandez de Luna* Cæsaraugustanum Antistitem, facta fuit *Constitutio Synodalis*, quâ iubetur, vt per totam diœcesim Festum CONCEPTIONIS Dei-Genitricis celebretur, vt ex eo constat, quod refert Torres *fol.* 287. & Regest. Seraph. 283. *&* 284.

Synodus Cæsaraugustana Hispania.

1378

ANNO M. CCC. LXXXV. Statutum fuit decretum in *Vniuersitate Parisiensi*, quo præcipitur, vt nullus ad vllum gradum accederet, nisi præmissâ solemni pactione defendendi, tenendi, & prædicandi CONCEPTIONIS mysterium, vt affirmant Viguerius, & Bordanus in *Annal. Franc.* à quibus hoc statutum refert Arturus à Monasterio in *Martyrolog. Franciscan. b.d.§ 9. & in Addit. §.159.fol.638.*

Academia Parisiensis in Gallia.

1385

ANNO M. CCC. XCV. Hocce pium mysterium adeò *Ioannes* I. Aragoniæ Rex coluit, & illius piam opinionem fauoribus prosecutus est, vt sanctionem, seu pragmaticam promulgaret, quâ omnibus suis vassalis præcipit. quòd hocce Festum amplecti, & obseruari teneantur, nec contrarium affirmare audeant. De quâ Torres *lib.4.c 22. fol.268.* Miranda *c.77. fol.573.* & plures alij relati in Regest. Seraph. *fol.288.*

Ioannes I. Rex Aragonia.

1395

ANNO M. CCC. XCVIII. Prædecessoris vestigia sequens *Martinus* I. Aragonum Rex aliud statutum, seu sanctionem publicari fecit, quâ iussit; ne aliquis audeat prædicare, disputare, vel quomodolibet improbare, exponere, vel proferre in aliquam hoius piæ opinionis iacturam; & postmodum de eadem re aliam sanxit. Horum meminere Lezana *c.22.fol.97.* Miranda *c.78.fol.579.* & alij relati io Regest. Seraph. *fol.295.*

Martinus I. Rex Aragonum.

1398

ANNO M. CCCC. Episcopus *Phantinus* S. E. Ticinensis sanctitate, & doctrinâ præclarus, cum in opinionem S. Thomæ lib. 3. sent. aliquando inter legendum incideret, quâ ex regula generali huic piæ opinioni aduersabatur, mirum in modum admiratus, preces ad Dominum effundens, vt eum huius mysterij veritatem doceret, nocte quadam apparuit eis *Diuus Thomus*, & dixit: *Scias Domine Episcope, quòd quando salem opinionem posui, habui respectum ad Diuinum Statutum, quo* B. VIRGO *peccatum originale contrahere debuerat, nisi per* Filium *suum fuisset præseruata.* Sed Dei Filius Matrem suam ab originali macula præseruauit. *Et his dictis disparuit. Ipse verò Episcopus, quoad vixit, cum magna solemnitate* Festum CONCEPTIONIS *celebrauit, & in Episcopatu suo celebrari praecepit.* Sic Bernardinus de Bustis *de Concept.Serm. 7.p.1.fol.31.* Laurentius Iustinianus Antistius *d.§.18. fol.166.* F. Michael Ruizius Trinitarius de *Sermon. de Concept. Hispal.edit. Ann. 1615. §.6.fol.11.Tom.2. Sermonur Concept.Diuersor.* Mirand. *d.q.19.n.4.*

Phantinus Episcopus Paduanus.

1400

ANNO M. CCCC. III. Tempore *Bonifacij* IX. Pont. Max. eiusque facultate, & permissu Romæ conditum fuit Templum sub vocatione CONCEPTIONIS Deiparæ, quod hodie sub nomine *S. Martini* in Campo Floræ ad Theatrum Pompeij visitur, vt inquit Octauius de *Eccles. Vrb fol.149.* & Antonius Belinghen in *Kal. Marian.fol.673.* Hoc patet ex Marmore reperto, cùm Ara Maior reficeretur, vbi hæc erat Inscriptio incisa:

Bonifacius PP. IX.

ANN. M. CCCC. III. IN. D. II.
DIE. MARTIS.
VIII. DEC. TEMP. BONIF. IX.
CONSECRATVM.
ANN. SVO. VI.
HOC. ALTARE. CVM. ECCLES.
IN. HONOREM.
CONCEPTIONIS.
BEATIS. MARIÆ. VIRG.

Quæ omnia cum Inscriptione referunt Belinghen *d.fol.*673. & me citato Regest. Seraphic. *tit. de Eccles. & Sacell. Concept. Sacrat. fol.*614. & 615. 1403

Innocentius VII. PP. Anno M. CCCC. VI. vitam exuit *Innocentius* VII. Pont. Max. qui adeo addictus fuit huic piæ opinioni, quòd cùm agnosceret *Ioannem Montesonum*, Doctorem Parisiensem, aduersus statutum de *Immaculata* Conceptione differentem populum inuertere, illum Romam accersiri præcepit, & eoram eo, & S. R. E. Cardinalibus ad palinodiam adegit, vt referunt Robertus Gaguinus *Histor. Franc. in Carol.*6. Luzero de *Concept. lib.*1.*c.*5. Lezana in *Apolog. c.* 13. Ægidius de Præsentat. *lib.*3.*q.*5.*art.*6.§.5.*n.*18.*fol.*295. Miranda *q.* 17. *fol.* 589. & alij relati in Armament. Seraph. *fol.* 413. & in Append. Reg. *fol.*676. 1406

Alexander V. PP. Anno M. CCCC. IX. *Petrus de Candia* ex Ordine Minorum ad Pontificatum Summum euectus, & *Alexander* V. denominatus, *Immaculatam* Virginis Conceptionem approbauit in 3. *Sent. Dist.* 3. Et existens in Pontificatu hanc opinionem dicitur determinasse in Ciuitate Pisarum; Anno M. CCCC. IX. atque statuisse, ab omnibus teneri debere. Verba sunt Bernardini de Bustis in *Rof. Marian. Serm.*14. & in *Tract. de Concept. Serm.*9. Quæ referunt Serrano de *Concept. lib.*2. *c.*8. Marrazius in Pont. Marian. *c.*69. Armament. Seraph. *fol.*36 *n.*20. licet vitiatis annis. 1409

Martinus V. PP. Anno M. CCCC. XIX. singulariter *Martinus* V. Pont. Max. hanc piam tuitus est opinionem, maxime interueniente sequenti casu. Nam cùm Theologus quidam Tolosanus in ipsius vrbis Gymnasio contra piam opinionem discipulos dirigere conaretur, ipsi, & populus aduersus eum surrexere, quod Romæ constitit, & Martino placuit, Doctorum Virorum cœtum ad eum reuincendum congregare. Die ergo disputationi præstitutâ, Theologus ille sanus, ac valens è lecto surrexit opinione firmatâ, & ad eam defendendam paratus; sed subitâ morte præuentus occubuit. Sed Pontifice, & Viris omnibus Romanæ vrbis spectantibus, cùm non accederet Theologus in domum hospitij venerunt Pontificis Ministri, quâ illum inuenerunt mortuum, & interiora ventris non habentem, quo Pontifex, & omnis Curia stupens, in posterum Conceptionem Deiparæ coluerunt, vt ex *Ioanne Amercio* referunt Lezana *c.*15.*fol.*69. Carthagena *Tom* 2.*lib.*1. *Homil.*19.*fol.*121. Torres *lib.*3.*c.*12.*fol.*214. Gononus in *Chron. Virginal. Ann.*1419. Marrazius in *Pont. Marian. c.*70 *fol.*142. Regest. Seraph. *fol.*576. & 577. 1419

Sanctius Porta Dominicanus Hispanus. Anno M. CCCC. XXIX. florebat in Hispania *Sanctius Porta* Cæsaraugustanus ex Ordine Prædicatorum, qui in *Marial. edit. Ann.* 1513.*c.*1. Aggæi Prophetæ ibi: *Magna erit gloria domus istius nouissima, plusquam primæ.* selectissime huius opinionis mysterium laudat. Cuius locum transcripsit (Auctore tacito (Aznar de *Concept. c.*4.*fol.*18.

Abbas Panormitanus. Anno M. CCCC. XXXV. *Nicolaus* Abbas *Panormitanus*, & ipsius Sedis Archiepiscopus in *conquestus de Fer.fol.*144 enixè pro pia opinione

nione calamnm explanat, vt in Armament. Seraph. *fol.* 91 ad longum refertur. 1435

ANNO M.CCCC.XXXIX. Congregatum fuit *Concilium Basiliense* multorum Episcoporum, & Virorum doctrinâ illustrium, qui *Seß.* 36. de Virginis Dei Genitricis CONCEPTIONE differentes pro hac pia opinione decretum ediderunt, vt innumeris recensitis probatur in Regest. Seraph *fol.* 22. *&* 23. 1439

Concilium Basiliense.

ANNO M.CCCC XL. ad superos euolauit *S. Francisca Romana*, cui ostensum fuit, Reginam Cæli gloriosam, Matrem Vnigeniti Filij Dei absque originalis labe conceptam fuisse, vt refert Iulius Vrsinus in *Libell. Reuel. MS.* quem citat Marrazius in *Fundat. Marian. c.* 28 Nos in *Chronolog. Concept. Ann* 1440. Regest. Seraph. *fol.* 593. 1440

S. Francisca Romana.

ANNO M.CCCC.XL. in Regno Aragoniæ *Maria* Alfonsi IV. Aragonum Regis coniux, Statuta Ioannis I. & Martini I. confirmauit, & publico edicto Decretum Concilij Basiliensis obseruari præcepit, vt referunt Miranda *c.* 79. *fol* 602. Lezana *c.* 22. *fol.* 97. & alij in Regest. Seraph. *fol.* 299. recensiti. 1440

Maria Aragonia Regina.

ANNO M.CCCC.LV. ex hac ad æternam vitam transiuit *Nicolaus* V. Pontifex Maximus, qui Decretum Concilij Basiliensis de CONCEPTIONE Deiparæ approbauit, vt referunt Ojeda *supr.* §. 7. Antonius Posseuinus *in Apor. Sacr. Tom.* 1. *fol.* 177. Henricus Canisius *Tom.* 3. *Antiq. Lect. Regest. Seraph fol.* 23. 1455

Nicolaus V. Pont. Max.

ANNO M. CCCC. LXXVI. vt variantium opiniones de hac re *Sixtus* IV. Pont Max. sedaret, *Extrauagantem Constitutionem* euulgauit, quâ banc piam opinionem sequendam præcepit, & ad debitum effectum perduxit, institutis officiis, approbatis confraternitatibus, Ecclesiis, & Capellis erectis, Indulgentis concessis, & variis Diplomatibus expeditis, vt fere omnes Scriptores referunt, quos colligit *Regest. Seraph. fol.* 48. & Nos in *Chronol. Ann.* 1476. 1476

Sixtus IV. Pont. Max.

ANNO M.CCCC.LXXXIX. Ordinis CONCEPTIONIS Deiparæ institutum *D. Beatrix de Siluo* Venerabilis, & sanctitate Illustris, præcedentibus reuelationibus inuenit, quod *Innocentius* VIII. Pont. Max. probauit, vt referunt Biuar. in *Eius Vit.* §. 3. & alij plures à Regest. Seraph *fol.* 117. recensiti. 1489

Venerabil. Beatrix de Silua.

ANNO M. CCCC.XCII. Vrbs Granata, celeberrima Bæticæ Saraecenicæ Curia, à Regibus Catholicis *Ferdinando*, & *Elisabetha*, è Regum Arabum manibus erepta est, voto præcedente, de consecrando Templo in honorem CONCEPTIONIS Deiparæ, quod feliciter expleuerunt, vt refert Bustos *Serm.* 9. 3. *p.* & alij in Regest. Seraph. *fol.* 577. 1492

Reges Catholici.

ANNO M. D. Adeò *Alexander* VI. Pontifex Maximus, *Hispanus* origine hocce mysterij pij propositum prosecutus fuit, vt *Constitutiones Extrauagantes* in Iuris Corpore inclusas *Sixti* IV. Prædecessoris confirmarit, & ad totam Ecclesiam extenderet, ita Texo in *Legat. pro Concept. Orat.* 8. & relati in Regest. Seraph. *fol.* 123. 1500

Alexander VI. PP.

ANNO M. D. VIII. in lucem prodijt BREVIARIVM CONCEPTIONIS Deiparæ abs *Ambrosio Montesinos* Minorita coagulatum, à *Sixto* IV. & *Innocentio* VIII. Ordo ipse Monialium CONCEPTIONIS admissus, cui illud *Breuiarium* scriptum fuit, & ab *Alexandro* VI. & *Iulio* II. confirmatum. Cuius apud me Codex vnicus. De quo videndi Ægidius *q.* 6. *art.* 2. *n.* 3. & relati in Regest. Seraph. *fol.* 124. 1508

Breuiarium Conceptionis.

ANNO M.D.XI. Summus Pontifex *Iulius* II. Ordinem CONCEPTIONIS confirmauit, eique habitum dedit, formam voti præscripsit, & officium recitandum assignauit. Fratribus Minoribus subiecit, quibus, & suam Festiuitatem colentibus indulgentias concessit. Sic

Iulius II. PP.

Marrazius in *Pont. Mar.fol.*163. Regest. Seraph.*fol.*137. 1511

Pont. Max. Leo X. ANNO M. D. XVIII. Quo *Leo* X. Pont. Max. se adeò huic piæ sententiæ gratus exhibuit, omnia priuilegia Prædecessorum probauit, eaque ad Monachos Benedictinos extendit, necnon omnibus Ecclesiasticis Hispaniæ, Romæ in Campo-Sancto *Templum* antiquitate fœdatum restaurauit, sub titulo CONCEPTIONIS; & Presbyteris *Molinæ Aragoniæ* alia plura indusit, vide Regest. Seraph.*fol.*140.& 141. 1518

Adrianus VI. PP. ANNO M. D. XXII. Postquam ad Sedem Apostolicam Petri adscitus esset *Adrianus* VI. Pont. Max. Confraternitatem sub tutela CONCEPTIONIS *Toleti* à Sanctissimo S. R. E. Cardinali *Francisco Ximenio* Archiepiscopo Toletano erectam, & probatam, confirmauit, & indulgentijs ditauit, ita Aluarus Gomez. in *Vit. Cardinal. Ximen. lib.*3. Belinghen *fol.*673. Regest. Seraph. *fol.*153. 1522

Clemens VII. PP. ANNO M D. XXXIV. viuere desijt *Clemens* VII. Pont. Max. Qui etiam Officium CONCEPTIONIS Deiparæ, quod *D. Ioannes de Quinones* S. R. E. Cardinalis texuerat, & in *Breuiario Romano* inseruerat, in mea *Bibliotheca* seruato, necnon priuilegia omnia ad hanc rem pertinentia confirmauit, vt referunt Marraz. *in Pont. Marian.c.*85. & Nos *Ann.*1534. & alij. 1534

Paulus III. PP. ANNO M. D. XLIII. Sedem Pontificiam obtinebat *Paulus* III. Pont. Max. Qui prædecessorum vestigia sectans, omnia priuilegia, & singulas gratias Ordini, & Monialibus CONCEPTIONIS roborauit, aliasque nouiter concessit, vt refert D. Antonius de Trexo in *Legat. Concep. Orat.*2. & Nos *Ann.*1543. 1543

S. C. Tridentinum. ANNO M. D. XLVI. Congregatum fuit Sacrum *Concilium Tridentinum*, & postquam *Sess* 5 *c.*2. & 4. statutum fuisset, quod circa peccatum originale tenendum esset, secundum Apostoli doctrinam, Omnium Patrum consensu, illa celebris, & famigerata confessio facta est scilicet: *Non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, vbi de Peccato Originali agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem* MARIAM *Dei Genitricem.* Posthæc Indulgentias huic Festiuitati à Summis Pontificibus concessas innouat; & in eo *Festum* honorifice celebratum fuit, vt ex *Sess.*24. constat; & referunt innumeri relati in *Regest.fol.*164. 1546

S. Ignatius S. I. Patriarcha. ANNO M. D. LVI. ad æternam requiem transiuit *S. Ignatius Loyola*, Hispanus Clericorum S. I. Institutor. Qui adeò visceraliter hoc mysterium coluit, vt in eius *Aduersarijs* propria manu scriptis innumera elogia reperirentur, vt refert Marrazius in *Fundat. Marian. c.* 36. Cuius spiritum, & pietatem, sic amplexa est eius Societas, vt merito de IESV, & MARIA vocanda erit. 1556

Paulus IV. PP. ANNO M. D. LIX. vitam exuit *Paulus* IV. Pont. Max. Qui varias elargitus est per specialia Diplomata, Indulgentias, & gratias Sanctimonialibus CONCEPTIONIS: Declarauitque cum Patribus S. C. *Tridentini* suæ non esse intentionis MARIAM Virginem sub communi gula de *Peccati Originalis* contractione comprehendere, vt inquiunt D. Antonius de Trexo in *Legat. pro Concept. Orat.* 8. Hippolytus Marrazius in *Pont. Marian.c.*86. Nos *Ann.*1559. 1559

Pius IV. PP. ANNO M. D. LXV. Vitam cum morte commutauit *Pius* IV. Pont. Max. cuius tempore S. C. *Tridentinum* finitum fuit, qui Patrum declarationem approbauit circa Deiparæ CONCEPTIONEM, Indulgentijsque auxit. vt refert Wadingus in *Legat. pro Concept. Orat.* 8. & Nos *Annal.* 1565. 1565

Pius V. PP. ANNO M. D. LXVIII. Beatissimus nomine, & re Pontifex Maximus *Pius* V. Breuiaria, Missalia, & Officia Ecclesiastica Ecclesiæ Vniuersalis reformauit, & Romanum instituit. rescissis aliquibus Festiuitatibus, sed hanc CONCEPTIONIS non solùm non extinxit, sed

per

per vniuersam Ecclesiam celebrari præcepit, Missalique, Breuiario & Kalendario Romanis a se publicatis, & obseruari præceptis, inseruit, Solemnitatemque tuam sacram, & CONCEPTIONEM B. MARIÆ, Virginis dignissimam in Ecclesiastico Officio acclamari voluerit, vt referunt Torres *lib.4.c.7.* Wandingus *supr. Sect.2.§.6. Orat.7.* & alij in *Regest. Seraph. fol.* 170.171. citati. 1568

ANNO M. D. LXXXV. Apostolicam Sedem regebat *Gregorius* XIII. Pont. Max. Qui adeò huic pio mysterio fuit addictus, vt plurima ediderit Diplomata, quibus permisit, vt in *Indijs Orientalibus*, & *Occidentalibus* cuique liceret Templa, Monasteria, Altaria, Capellas, & Eremitoria sub titulo CONCEPTIONIS Deiparæ construere, & Benefactoribus Indulgentias concessit. De quo videlis Hipolytum Marrazium in *Pont. Marian. c.* 89. & Nos *Ann.* 1585. 1585

Gregorius XIII. PP.

ANNO M. D. LXXXVI. In apice Apostolici regiminis *Sixt. V.* Ponr. Max. const tutus erat, cùm *Constitutionem* incipientem, *Exposcitum nobis*, condidit; quâ omnibus Christi fidelibus Ecclesias CONCEPTIONIS Conuentuum visitantibus, in huius Festi die, *Iubilæum* perpetuum concessit; & Confraternitatibus erectis, seu erigendis virtute Prædecessoris sui Diplomatis apud *Indos*, vt referunt Wadingus in *Legat. Orat.*8. Marrazius in *Pont.c.9.fol.*213. 1586

Sixtus V. PP.

ANNO M. DC. XVI. Cùm iamiam *Paulus* V. Pont. Max summum Apostolatus apicem teneret, in honorem CONCEPTIONIS Deiparæ, omnibus Ordini Minorum subditis, vnoquoque die Sabbathi, non impedito, Officium huius Festi recitantibus, & Missam celebrantibus, plures Indulgentias, & gratias concessit; necnon cæteris Christi fidelibus, hanc antiphonam, *Hæc est virgo in qua nec nodus originalis, nec cortex actualis culpæ fuit*, & Orationem: *Deus qui per Immaculatæ Virginis Conceptionem*, recitantibus. *Extrauagantem Sixti* IV. confirmauit, & maioribus pœnis auxit: ac deniq; ne quis audeat prædicare, defendere, aut disserere publice contrariam huic pio mysterio opinionem, prohibuit, & interdixit, vt referunt ijdem Wading. *Orat.*8. & Marraz. *c.*93. & alij. 1616

Paulus V. PP.

ANNO M. DC. XVIII. Pijssimus, & vere Catholicus *Philippus* III. Hispaniarum Rex, & Noui Orbis Monarcha, ob intensam sui spiritus deuotionem, pro hoc pio mysterio dimicabat, *Festum* instituit, *Cappellanias* erexit, & locum in *Monasterio Regali Excalceatorum Madridensi* consignauit: quod postmodum *Vrbanus* VIII. Pont Max. vt infra dicemus confirmauit, his verbis: *Cùm itaque, sicut accepimus, Claræ Memoriæ* PHILIPPVS *Hispaniarum Rex Catholicus, hoc nomine* III. *propensè erga* CONCEPTIONEM *Virginis* MARIÆ *affectu deuotionis ductus, Diem* Festum *eiusdem* Conceptionis, *Anno Domini* M. DC. XVIII. *in Monasterio Assumptionis B. V. M. Monialium Excalceatarum S. Francisci, Oppidi Matriti, Toletanæ diœcesis, à felicis memoriæ Ioanna, filia Regis Castellæ, & Principissa Portugalliæ fundato, publice, & celebriter celebrari facere inceperit, ac celebrationem prædictam deinceps cum eadem publica celebratione, quotannis solemniter, vsque ad vitæ suæ terminum, egerit. Per Apostolica scripta &c. Confirmamus &c.* vt ex eadem *Bulla* liquet, cuius copia apud me MS. 1618

Philippus III. Rex Catholicus.

ANNO M. DC. XXII. Post Prædecessorem *Gregorius* XV. Pont. Max. ad Sedem Apostolicam sublimatus, vniuersale *Diploma* publicari iussit, quô omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis, tàm secularibus, quàm cuiusvis Ordinis regularibus, mandauit, ac præcepit vt in Sacro-sancto Missæ sacrificio, ac Diuino Officio celebrandis, tàm publice, quàm priuatim, non alio, quàm CONCEPTIONIS nomine vti debeant, vt patet ex Decreto, cuius meminere Wadingus

Gregorius XV. PP.

in

in *Legat Sect.4.fol.*446. Marrazius *c.* 94. *fol.* 228. & alij relati in *Regest.*1622 *Seraph. fol.* 187. Qui etiam Anno M. DC. XXIII. *Religionem Equitum* sub eodem *Conceptionis* titulo instituit, eamque priuilegijs, indulgentis, & grarijs ditauit, vt referunt Serrano de *Concept. lib.* 2. *c.* 8. Marrazius in *Pont. c.* 94 Armament. Seraph. *fol.* 139. *n.* 154. & *fol.* 309. *n.* 68. & Nos *Ann.* 1623. 1623

Vrbanus VIII.PP. ANNO M. DC. XXIV. Sanctitas *Vrbani* VIII. Pont. Max. eundem *Ordinem Militarem* à Prædecessore institutum confirmauit, indulgentijs auxit, eique innumeras gratias, & priuilegia communicauit, vt innuit Marraz. *c* 95. Nos *Ann.* 1624. Armamentar. *Seraph. fol.* 140. & 309. *n.* 68. Qui Pontifex hunc habitum Claræ Memoriæ *Isabellæ Borboniæ* Reginæ Catholicæ emisit, cum Apostolica Benedictione, & hoc Diplomate: 1624

CHARISSIMÆ IN CHRISTO FILIÆ Nostræ ISABELLÆ Hispaniarum Reginæ Catholicæ.

Charissima in Christo Filia Nostra, salutem, & Apostolicam Benedictionem. Quia pietati Imperatrici Angelorum Maiestas tua Regales Imperij fasces submittat: iam diù fama tibi plaudentis vox testatur; nuper autem nobilis viri Ducis de Alcala *declaraust oratio. Cùm autem cupias, tuam erga* Immaculatam *Deiparam illustri aliquo documento religionem significari, mittimus Maiestati tuæ munitum Apostolica Benedictione* Habitum Militiæ Christianæ, *quæ ab eiusdem Virginis* CONCEPTIONE *petijt sacrum* Equestris *familiæ nomen, & auspicium. Sic quod insigne, Catholica Regina, condis in corde, idem in Regali pectore gestabis: videmus, quàm felix sumere possit, in Austriacis Regnis incrementum Noua hæc Militia, cuius vota, & instituta saluberrimos triumphos quærunt Christianitatis. Dat. Rom. apud S. Mariam Maiorem Die* XX. *Septembr.* M. DC. XXV. *Pont. Nostr. Anno II.* Quod referunt Marrazius in *Pont. c.* 95. Nos *Ann.* 1625. Armament. Seraph *fol.* 151. *n.* 164. & in *Regest. fol.* 561. 1625

Philippus IV. Rex Catholicus ANNO M. DC. XXXIII. Pijssimi Parentis PHILIPPVS IV. Hispaniarum Rex Catholicus D. N. vestigia Regalia propiùs insectans, Festum CONCEPTIONIS, quod in *Monasterio Regali Excalceatarum Madridensi* Parens eius solemniter instituerat, Pontificiâ Auctoritate firmauit, & ab eodem *Vrbano* VIII. Apostolicum impetrauit indultum, quô Pontifex concedit *Mille Ducatorum* pensionem super fructus *Toletanæ, Hispalensis, Placentinæ,* & *Cordubensis* Sedium perpetuam, annis singulis persoluendam, vt celebriùs hæc *Festiuitas* annuetur, vt patet ex *Bulla*, cuius copiam in meis scrinijs MS. seruo. De quo in *Regest. Seraph fol.* 319. & Nos *Ann.* 1633. 1633

Municipium Ilipense, hodie zalamea. ANNO M. DC. LVI. Municipium ILIPENSE in Bæturia Turdulorum, hodie ZALAMEA *de la Serena*, Patria mea, quâ Nos Vicarij Generalis munus exercemus, me instante, aliarum Ciuitatum, & Oppidorum vestigia sequens, Ecclesiastico, & Seculari Capitulis in Ecclesia Priorali S. Mariæ de Miraculis, congregatis, solemniter votum de prædicanda, defendenda, & tenenda opinione pia, nisi aliter à Sede Apostolica iussum fuerit, omnium acclamationibus, emisit; vt patet ex Actuar. Confraternit. S. Petr. vbi Acta, & votum referuntur, & authenticantur per *Franciscum Lasso dela Vega* Secularis Capituli perpetuum scribam, & Nostræ Audienriæ Prioralis publicum Notarium. 1656

Hactenus CHRONOLOGIA Festiuitatis IMMACVLATÆ CONCEPTIONIS, in qua plura omisimus, & ne hocce Volumen prolixius erescat, & quia *Seraphica Religio Hispaniæ* aliam contexuit, vbi omnia ad amussim congerit,

Vniuersitates

Vniuersitates hanc piam opinionem tenentes refert *Diœceses* illam amplectentes adducit; *Vrbes* ipsam, votis emissis, fatentes præscribit; *Pontifices Summos* eam fauoribus ditantes adnectit, *Reges* muneribus, & priuilegijs fauentes colligit; *Cardinales*, & alios *Ecclesiæ Prælatos* constitutionibus, & decretis firmantes subiungit; *Religiosos* tam *Dominicanos*, quam aliorum *Ordinum* alumnos disputationibus, scriptis, & orationibus, concionibusque ipsam prædicantes recenset, & ME singulariter in *Mea Hispanica Chronologia* fere omnia affluentem, passim conlaudat. Et licet omnes plura Nos dixisse credatur, nihil diximus, respectu ad ea quæ VIRGO meretur, & ideò cum *Comestore* concludo:

Si fieri posset, quòd Arenæ, Puluis, & Undæ,
Undarum Guttæ, Rosa, Gemma, Lilia, Flammæ,
Æthera, Cælicolæ, Nix, Grando, Sexus vterque,
Ventorum pennæ, Volucrum, Pecudum, Genus omne,
Syluarum Rami, Frondesque, Auium quoque Pennæ,
Ros, Gramen, Stellæ, Pisces, Angues, & Aristæ,
Montes, & Lapides, Conualles, Terra, Dracones,
Linguæ cuncta forent, minime depromere possent,
Quæ-sis, vel Quanta Virgo Regina MARIA:
Quæ tua sit pietas, nec litera, nec dabit ætas.

QVINTO IDVS

Decembris.

DIES IX.

A. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ* S. LEOCADIÆ *Virginis, & Martyris, quæ cum pro Christi Sponsi confessione in carceris includeretur custodiam, & viriliter in proposita fidei professione persisteret, auditis* S. Eulaliæ Emeritensis *cruciatibus, genibus flexis in oratione posita sanctum Domino tradidit spiritum. Cuius Corpus à* Daciano *extra vrbem exectum, & canibus lacerandum expositum, incolume sepulturæ traditum à fidelibus, ibidem per multa secula quieuit, & à* Toletanis *Ciuibus in pretio habitum fuit.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTA LEOCADIA *Virgo, & Martyr Toletana in Carpetania Hiſpania.*] Illuſtriſſimæ huius Virginis, & Martyris Toletanæ feſtum agonis diem S. E. Catholica, & Vniuerſalis hodie concelebrat, luculentis elogijs, vt videre eſt apud Bedam, Vſuardum, & Adonem, à quibus Cæſar Baronius in *Martyrolog. Roman. lit. A fol.* 754. ſequenti ſerie: TOLETI *in Hiſpania* S. LEOCADIÆ, *Virginis, & Martyris: Quæ in perſecutione Diocletiani Imperatoris, à Præfecto Hiſpaniarum Daciano dirâ carceris cuſtodiâ macerata, cùm grauiſſimos Beatæ* EVLALIÆ, *& reliquorum Martyrum cruciatus audiſſet, genibus in oratione poſitis, impollutum ſpiritum Chriſto reddidit.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 201. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 263. *col.* 2. Conſtantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 196. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 168. Ieronymus de la Higuera *in Hiſpan. MS. fol.* 65. Andreas Sauſſay in *Gallican. Tom.* 2. *fol.* 988. Aubertus Miræus in *Faſt Belgic. f.* 729. Ioannes Bachot

Scriptores.

in *Faſt. Chriſt. fol.* 835. De ea ſcripſere Luitprandus in *Chr. Ann.* 661. *n.* 102. *& Ann.* 756. *n.* 230. *fol* 407. *& Ann.* 799. *n.* 264. *fol* 415. *&* alibi. Iulianus Archipreſbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 667 *n.* 345. *& Ann.* 770. *n.* 391. *& Ann.* 830. *n.* 427. *&* in *Aduerſar. n.* 284. 288. & alibi. Flauius Dexter (antiquior præcedentibus) in *Chron. Ann.* 300. apud Biuar. *Comment.* 3. *n.* 15. *fol.* 335. apud Roder. Caro. *lit. D. fol.* 108. S. Braulius in *Addit. ad Max fol.* 222. *col.* 2. apud Roder. Car. & apud Biuar. *fol.* 41. Ex recentioribus D. Laurentius de Padilla de *SS. Hiſpan. Die IX. Decemb. fol* 40. Marineus Sicul. de *Reb. Hiſp. lib.* 5 *fol.* 81 & in *Hiſp. Illuſtrat. d. lib.* 5. *Tom.* 1. *fol.* 333. F. Franciſcus Ortiz Lucius *Hiſtor. SS. fol.* 265. Petrus de Alcozer *Hiſtor. Tolet. lib.* 1. *c.* 19. *fol.* 21. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.* 10. *c.* 11. Stephanus Garibay in *Compend. Hiſtor. lib.* 7. *c* 45. *fol.* 259 Ioannes Vaſſæus in *Chron. Ann.* 303. D. Franciſcus de Padilla *Hiſtor. Eccleſ. Hiſpan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 17. *fol.* 181. *col.* 2. Ioannes Marieta *Hiſtor. SS. Hiſpan. lib.* 4. *c.* 4. *fol.* 87. *col.* 3. Franciſcus Piſa *Hiſtor. Tolet. lib.* 2. *c.* 22. *fol.* 86. *& c.* 34 *fol.* 104. D. Sebaſtianus Couarruuias in *Theſaur. Ling. Caſtell. verb* Leocadia. *fol.* 521. Vincentius Bellouacenſis in *Specul. Hiſtor. lib.* 12. *c.* 146. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.* 48. D. Didacus Caſtejon in *Primat. Tolet. Tom.* 1. *p.* 1. *c.* 2. *fol.* 94. *& Tom.* 2. *p.* 4. *c.* 37. §. 2. *fol.* 1134. Michaël de Erze de *Aduent S. Iacob.* 1. *p. tract.* 4. *c.* 8. *n.* 10. *fol.* 15. P. Franciſcus Portocarrero in *Vit. S. Ildephoſ. c.* 16. D. Petrus Salazar de Mendoza *Hiſtor. S. Ildephonſ. c.* 9. Antonius Quintana-Dueñas *Hiſtor. SS. Toletanor. Secul.* 4 *fol.* 214. Illuſtris D. Petrus de Roxas Comes Morenſis *Hiſtor. Toletan. Tom.* 1. *p.* 1. *lib.* 6. *c.* 13. 14. *&* 15. *fol* 495. *P.* Ieronymus de la Higuera *Hiſtor. MS. Tolet. Tom.* 2. *p.* 1. *lib.* 8. *c.* 19. *fol.* 281. Cardinalis Cæſar Baronius in *Ann. Eccleſ. Tom.* 2. *Ann.* 303. *n.* 139. D. Martinus Carrillo in *Annal. Eccleſ. Hiſpan. Ann.* 303. *fol.* 111. *col.* 2. *F.* Ioannes Baptiſta de Lezan. *Hiſt Carmel. fol.* 748. P. Caſanate in *Paradiſ. Carmelit. fol.* 159. *&* 160. F. Michael Muñoz in *Propugnac. Hel. lib.* 2. *tit.* 2. *c.* 2. *art.* 6. F. Emanuel Roman in *Elucidat. Ordin. Carm Elucid.* 14. *fol* 109. D. Maurus Caſtella *Hiſtor. Compoſtell. lib.* 2. *c.* 23 *fol.* 205. Barnabas Moreno *Hiſtor. Emerit lib.* 2. *c.* 8. *fol.* 96. *& c.* 9. *fol.* 113.

Breuiaria.

Nos ſupr. *Tom.* 2. *Die XXVI. April. lit. C fol.* 764. ACTA S. Virginis & Martyris, aut breuibus, aut laxatis Lectionibus concinunt *Breuiaria Mixtarabum*, Salmaticenſe de *Anno* 1562. Lucenſe 1564. Pacenſe 1529. Oxomenſe 1536. Aurienſe 1564. Compoſtellanum vitellinis tabulis exaratum, *de Anno* 1484. & aliud editum 1569. Abulenſe 1567. Valentinum 1533. Hiſpalenſe 1521. Ilerdenſe 1555. Toletana de Annis 1517. 1534. 1539. 1550. Granatenſe 1543. Pampilonenſe 1562. Tyraſonenſe 1541. Burgenſe MS. vetuſtiſſimum, ſine Anno, aliud Burgenſe editum *Ann.* 1519. Segobienſe MS. ſine Anno, & aliud editum *Ann.* 1527. Aſturicenſe MS. *Ann.* 1308. Zamorenſe *Ann.* 1548. Sixenenſe *Ann.* 1547. Dertu-

ſenſe

ſenſe *Ann.*1547. Cæſaraugustanum *Ann.* 1556. Monaſterium S. Cucuphatis del Valles *Ann.*1511. Quorum ominum Codices apud me. Ex Floribus Sanctorum Vega *fol.*17. Æmilianus *fol.*13. Truxillo *Threſor. Concianator. Tom.* 2. *fol.*2202. Baſilius Santorus *Tom.* 2. *fol.*315. Alfonſus Villegas *Tom.* 2. *fol.*368. P. Petrus de Ribadeneyra ex recenſione Caniſij *Tom.* 1. *fol.*601. & in Hiſpan *fol.*830. Laurentius Surius ex recenſione Moſſandri *Tom.* 6. *fol.* 199. Zachacharias Lipeloo in *Act. SS. Tom.* 4 *fol.*706. Ioannes Maldonado de *SS. Vit fol.* 17. Franciſcus Piſa in integro Libello de huius S. Virginis, & Martyris vita. Nos ea dabimus ex antiquis Legendarijs Aſturicenſi, Segobienſi & Hiſpalenſi, prout illa olim recitabantur, deinceps eadem *Heroteo carmine* ab Anonymo concinnata ſubiungemus, ne tanta proſodia temporum reuolutione depereat, quia rarus codex.

Flores Sanctorũ.

ACTA S. LEOCADIÆ, VIRGINIS & Martyris Toletanæ in Carpetania Hiſpaniæ, ex Legendarijs.

IN *Temporibus illis, dum poſt corporeum Saluatoris Noſtri aduentum, & præ redemptione noſtra ſanguinis eius effuſionem, & ad inferos deſcenſionem, à mortuiſque reſurrectionem, & in cælum aſcenſionem, Euangelicâ eruditione ſenſim, atque gradatim Apoſtolorum doctrina in omnem terram refulſiſſet, tunc etiam per* IACOBVM *Zebedæi filium, & Ioannis Theologi germanum, Hiſpaniæ finibus innotuit. Et licet fides fuiſſet vbique rara, ideò erat magna, quia rara. Delubra verò Gentilium in omni loco ſacrilegâ effuſione Sanguinum taurorum, & hircorum fumabant. Et quia nonnulla ciuitates, oppida, vicus, & caſtella ſine phanorum, mõſtrorum imaginibus auro, ex argento, & omni metallo contextis non erant, colebantur præterea in effigie Dæmones, & Fides in Chriſto pullulans, inter tantus rabies Paganorum, palpitabat. Conuenticula verò nominis Chriſti, ſecretiſſimis, & abditiſſimis locis, à paucis, & perfectis ingrediebatur peragenda: & quantùm creſcebat Chriſti nominis dignitas, tantum deficiebat execranda calamitas. Ita proueniit, vt in plurimas vrbes perfectæ fidei flagrarent incendia; vt non tam per latebras colenda, ſed publicæ Eccleſia Sacerdotibus, & omni præpollerent clero. Quæ fama non ſolùm totum Italiam, ſed & Bizoncium peragrauit. Quæ cauſa fuit, vt impiiſſimum Dacianum Præſidem impiiſſimi Diocletianus, & Maximianus Imperatores ad euertendam, magis quàm ad gubernandam deſtinarent* Hiſpaniam. *Primùm Galliam vt lupus cruentus intruuit, ibique eſt ſatiatus ſanguine Martyrum, cadauera crapulatus ructans, in* Hiſpaniam *ingreſſus eſt. Felicem, Cucuphatem, Eulalium, & alios Sanctos, quorum nomina longum eſt ſcribere, grauiſſimis tormentis afficiens, Deo animas conſecrauit innocuas. Hinc pòſt inde Cæſaraugustam, quaſi leo frendens, iter arripere deſtinauit. Quanta ibi ludibria; quot cruces, quot effuſiones ſanguinum operatus fuerit, ſi humana lingua taceat, ipſa loquetur terra, eo quòd polluta eſt Chriſtianorum ſanguinibus, ita vt nullus exceptus fuerit, qui tali ſitu non retineat rediuiuos, & flarentiſſimos cineres Martyrum locus. Inde alacri profectu Complutenſem ingreditur ciuitatem, vbi Iuſtum, & Paſtorem teneriſſimos Eccleſia Tyrones, per martyralem experientiam Domino conſecrauit. Deinde Toletanam vrbem ingreſſus cæpit ſagaci indagine perquirere membra Sanctorum. Ibique reperit Deo dicatam* LEOCADIAM, *ex eadem vrbe oriundam, genere nobiliſſimum, nobiliori tamen propoſito mentis ornatam. Quæ non diebus, nec noctibus, peruigili curâ, ab oratione ceſſabat. Qui cùm eas præſentari ſuis conſpectibus præcepiſſet, ita affatus eſt*: Cur te tam leuis, & vana deludit circumuentio, & de tam præclaro genere nata, derelinquas ceremonias Deorum noſtrorum, & neſcio cui Chriſto te proferas ſeruituram; *Cui B.* LEOCADIA *cum magna audacia, ita ad hæc reſpondit:*

Euangelium quando cæpit prædicari?

Fidelium cætus in abditis fiebant.

Dacianus, in Hiſpaniam mittitur.

Quos Martyres diuerſis vrbibus effecit.

S. Leocadia, origo & nobilitas.

Capitur.

dit: Non me tua suasio à proposito Christi, cui me integram voui, reuocabit: non illusio verborum tuorum, nec blandimenta natalium, quibus me suadere conaris, retrahent à seruitute, vel à promissione D.N.Iesu-Christi, qui nos pretioso sanguine suo redimens, magnam nobis induxit libertatem. *Fremens itaque Dacianus praecepit militibus, artissimis vinculis* B. LEOCADIAM *in carcerem trudi colligatam, cogitans qualibus poenis, vel tormentis eam affligeret. Properans itaque* Eluoram *ciuitatem proximam est ingressus, & ibidem officiū omne praemonet, vt, indagine praecedente, Christianos omnes quascumque inuenissent, eius tribunali praesentassent. Statimque repertū adolescentem quendam nomine* Vincentium, *cuius suo comitabatur nomini meritū; cōprehensum eum, eius conspectibus sistunt. Quem cum* Sabina, *&* Christete *eius sororibus, in* Abulensem *vrbem persequens, digna Christo munera dedicauit. Profectusque ab* Abula, *Emeritensem ingreditur Ciuitatem, illicò tribunal sibi praeparari praecepit, vbi multorum Sanctorum animas crudeliter sanguine fuso transmisit ad Dominum: inter quos S.* Eulaliam *multis cruciatibus multisque verberibus afflictam, igne applicato, Domino consecrauit. Cumque in* Toletanam *vrbem ad* B. LEOCADIAM *perueniisset fama supplicij, genibus in oratione positis, in eodem, quò retrusa tenebatur confessionis loco, oratione completâ, suum Domino commendauit spiritum V.* Idus Decembris, *qui Martyres suos coronauit in pace. S. Virginis Corpus à Gentilibus extra vrbem per illius muros praecipitatum emiserunt, à feris, & canibus deuorandum, sed noctu à fidelibus collectum, & in eadem loca honorifice sepultum, ibidem quieuit, donec supra tumulum, datâ Ecclesia pace, magnificum Templum extructum est. Post multum verò temporis, transacto longo dierum spatia, Corpus huius sanctissimae Virginis, quod multis seculis latuerat* B. Ildefonsus *Regiae vrbis Antistes, vir honesta vita, in die festiuitatis huius S. Virginis primus patefecit; ita vt tumulus in qua fuerat* Corpusculum *ipsius humatum, exiliret, operculumque, quo tegebatur, Angelorum manibus fuerit eleuatum, quod multitudo hominum non poterat sublevare. Quo viso Vir sanctus timuit, precesque cum lachrymis multiplicauit. Tunc è tumulo surgens Beatissima Virgo eleuatâ voce talia fertur depromere verba*: Viuit Domina mea per vitam Ildephonsi. *Sed & velum, quo vinctus sanctissima Virgo vtebatur, conspectui eius extensum est. Quod nec immeritò B. Virgo famula Dei porrigere curauit, ac se ipsam coram Rege, & omni populo adstantem eius conspectibus praesentauit. Videntes itaque omnes qui aderant, quod factum fuerat, voces cum lachrymis dederunt, dicentes*: Sit laus Omnipotenti Deo, in coelo, & in terra. *Inter quae etiam, voce summissâ, S.* Ildephonsus *aliquod incisorium à populo postulabat, vt velum praescinderet, quod S. Dei Virgo illi prodiderat, & ipse in manibus tenebat: nec tamen illi dabatur, quia omnis populus in Dei laudibus, cum magnis vocibus, permanebat. Nam & S. Virgo, quod ante voluntarie summiserat, vt desideria magis, ac magis succrescerent, paulatim retrahebat. Tunc Princeps* Reccesuindus, *qui tunc temporis praeerat Hispaniae, cultrum modicum, quem deportare consueuerat, cum lachrymis* Ildephonso *obtulit. Quem B. Pontifex apprehendens, quod iam veli manu lauâ tenebat, dexterâ praecidit. Quo absoluta B. Virgo tumulo quieuit, & operculum positum fuit. Donaria verò quae S. Virgo* Ildephonso *concesserat, omni populo ostendens, cum lachrymis dixit*: Benedictus Deus qui visitauit nos hodie; qui & misertus est plebi suae intercessione S. Virginis LEOCADIAE *ipso haec dicente, particulam, quam veli praeciderat, cum cultro, thecis argenteis collocauit; indignum valde iudicans, vt quae sancta praeciderat manus, postea polluta contingeret. Post modum, S.* Corpusculum, *eueniente in* Hispaniam *propter hominum scelera Sarracenorum irruptione, cum alijs Reliquijs* Ouetum *primò, inde* Suessionem Galliae, *post S.* Gislenum Belgiae, *& tandem* Toletum *diuersis tempo-*

Carceratur.

Coronatur.

Corpus sepelitur.

Inuenitur à S. Ildephonso.

Qui veli partem S. Virginis praecidit.

Translationes S. Corporis:

rum interstitijs translatum est, & vbique honorifice cultum Præstante D. N. Iesu Christo, qui cum Patre, & S. Spiritu, regnat in secula, Amen.

ISTHÆC sunt genuina ACTA ex *Legendarijs Asturicensi*, & *Segobiensi* MS. edito, præter *Translationes*, quæ in illis deficiunt, quas Nos breui periodo adiecimus, ne hæc qualitas deficeret, maxime cùm iam prolixius de ijsdem egissemus supr. *d. Tom. 2. Die XXVI. April. lit. C. fol.* 764. Nunc ob deuotionis meæ ad hanc S. Virginem instanciam, quam ipsi dum *Toleti* studiorum meorum tempore existens, totis visceribus acquisiui, eius passionem *Heroico* carmine scriptam, & à P. Michaële Fernandez in *Libell. de Translat. S. Leocad. fol.* 363. editam, quia iam vix codex inuenitur, ne temporum inuolucro depereat, excribere proposui.

VITA S. LEOCADIÆ VIRGINIS, & Martyris Toletanæ, metrice ab Anonymo scripta.

ARGVMENTVM OPERIS.

Dum ferus Hispanas *late* Dacianus *in vrbes*
Turbidus invehitur, vimque metúmque ferens:
Squallida squallenti conclusa in carcere tandem
In patrio occubuit: sacra Puella solo:
Inque Toletano *iacuit tumulata Sepulchro,*
Ante Tagi *liquidas prætereuntis aquas.*
Punica post fines dùm Gens populatur Iberos,
Extremis fugiens se tulit Asturibus.
Inde in Hyperboreos olim translata Triones
Sera sub Hannonicâ constitit exul humo.
Tandem exoptata (& sunt hæc tua gesta Philippe)
Ad Patrios remeat Virgo pudica lares.
Sed neque tot mirum est si terris spargitur, vno
Talis non poterat Virgo iacère loco

OPERIS TEXTVS.

Deprecatio.

Æternum canimus post effera bella triumphum,
Quo, Daciane, *tuos imbellis Virgo furores,*
Fallacesque dolos, & verba minantia vicit.
Diua-potens, primâ repetens ab origine, causas
Vati pande tuo, quas pectore passus Erinnys,
Quid ve dolens Dacianus atrox tot voluere casus
Impius Hesperiam *totam, tot adire pericla*
Impulerit. Tam sæua animis dominantibus iræ;

Causa persecutionis.

Romanos Orbis dominos, populumque potentem,
Grandæuosque patres, atque altæ mœnia Romæ
Herculius, Iouiusque pari ditione tenebant:
Ambo pares animis, & religione Deorum
Insignes ambo: leges seruare paternas
Edocti, exosique nouos inducere ritus.

Atque equidem Imperij pro libertate tuenda
In Persas, Carposque truces, & inhospita saua
Littora Sarmatia iam tunc vltricibus armis
Ardua Romanas acies in bella ciebant.
Jamque catenatus, deuictâ Perside, Narses
Arduus, arma tenens, & curru inuectus eburno
Barbara victrici tulerat spectacula plebi,
Lataque festiuum peragebat Roma triumphum.
Intereà Christi totum lex sparsa per Orbem
Omnia complèrat, qua sunt à Gadibus vsque
Indorum in patriam, diuulsóque Orbe Britannos,
Et Lybia populos: iuuenesque, virique, senesque,
Longaua matres, nupta, innuptaque puella,
Lata animis, Christi victricia signa sequuntur:
Antiquosque Deos, antiquaque iura, Patrumque
Dogmata destituunt, longos seruata per annos.
Templa quoque euertunt, & detestanda priorum
Sacra, profanatis audent detrudere ab aris.
Non Venerem metuunt, Diuûmve, hominũve Parentẽ,
Ignea terribili iaculantem fulmina dextrâ.
Non Cybelem, Phabum ve timent, Martem ve ferocem,
Ægida gyrantem manibus, furiasque cientem.
Quinimò exultant vultu, dictisque lacessunt
Iunonem, patremque Iouem, passimque Deorum
Magnorum statuas gemmis, auroque superbas
Funibus iniectis per compita publica tractas
Disijciunt, & multa secant in frusta; nec illis
Effigies diuina valet vultusve verendus;
Non manus ense truci, magno ve armata Tridenti,
Nec scintillantes radij, neque fulmina prosunt:
Sed tandem decorant abacos, mensasque potentum.
Talia flammato secum dum corde volutant
Induperatores Magni, pauidosque latenter
Christicolas omnem paulatim excrescere in Orbem,
Ac sua Romana genti dare iura, suosque
Defecisse vident, iamiamque labascere ritus,
Et Romanorum delubra insignia Diuûm,
Sacraque iam patrio priuari Altaria cultu:
Antiquas tandem ruere alto à culmine leges;
Infrendent, tadisque intus furialibus acti,

Diocletiani, & Maximiani de Persis triumphus.

Christi fides per totum Orbem diffusa.

Deorum simulacra contemnit.

Fremit Gentilium senatus.

Plurima

Plurima voluentes, animo accenduntur, & ira.
Conciliumque vocant Capitolia ad alta, Patresque
Acciri cogunt cunctos, cunctumque Senatum.
Iussa viatores peragunt, celeresque per omnes
Effusi calles, Sanctos ad limina nota
Compellant, Patres veniunt, veniunt simul ipsi
Augusti, atque alto scandunt Capitolia curru,
Militibus circum, & toto comitante Senatu.
Hic vbi conscripti per celsa sedilia late
Consedère Patres, tunc facta silentia, & vnà
Conticuère omnes; arrectisque auribus adstant
Cæsaris in vultum intenti, nutumque notantes,
Inde trhono primum Iouius sic infit ab alto:
Patres (nam vobis hominum sator, atque Deorum
Romanis iussit moderari legibus Orbem)
Nunc adeo, quæsit nostra sententia menti
Euoluam, & paucis (animum præstate) docebo.
Gens inimica Dijs Orbem diffusa per omnem
Cuiusdam Christi fallacia signa secuta,
Antiquos patriæ mores, cultumque Deorum
Deserit, & solitis defraudat honoribus aras.
Hostia non adytis iam sistitur vlla nec vllus
Imbuit effuso tellurem sanguine taurus.
Non pingues patrio veniunt ex more iuuenci,
Setigerive sues, niueæve in Templa bidentes.
Non tener ipse sua diuulsus ab vbere matris
Præcipites agnus maculat, pia victima, cultros.
Non iam serta Dijs, non exta calentia dantur,
Aut pecudum ingentes armi, fibræque micantes.
Non splendent liquidi spumantia dona Lyæi
Effusa in pateras: nec myrrhâ, aut thure Sabæo
Magnorum fumant onerata Altaria Diuûm.
Iura ruunt, legesque almæ, iamiamque labescit
Relligio. Quæ nunc animis sententia surgit?
Quæ ve medela malo potis est succurrere tanto?
O mores! o Dij, ô cœlum, ô tempora! Roma
De factis abolenda tuis, cessura nefastis.
Atroces Diuûm non mox crudelia in hostes
Arma, arma expediant, & toto iam Orbe sequantur.
Olli magnanimo respondet pectore Bassus,

Qui ob hæc concilium congregat.

Diocletiani Imp. propositio.

Aduersus Christi fidem concilium prouocat.

Ritus Gentilici consternati.

Concilium in tanto malo expetit.

Bassi Consulis responsio.

Qui tunc Consul erat: Nostrum est, ô Maxime Cæsar,
Mandatis parere tuis, tibi promere fas est,
Quid cupias, quod ve à nobis Respublica poscat:
Nos animis alacres, vltrò, in tua iussa ruemus,
Et (si hoc indigeas) terrâque, marique sequemur,
Per breuia, & Syrtes, perque Acroceraunia vecti;
Tantum Romulea debet sacra curia Roma.
Cæsar ad hac placido adspectans Capitolia vultu:
Stat cordi, ô Patres (cœptis si Iupiter adsit
Ipse meis) Gentem hanc cœlo, Diuisque nefandam,
Expugnare armis, totamque à stirpibus imis
Vertere: sic Superis Romam, Imperiumque piabo.
Sic meritas toties calido mihi sanguine pœnas
Tantorum soluet scelerum Galileia turba.
Stat quoque Pratores spaciosum mittere in Orbem
Insignes virtute viros, legumque peritos,
Qui pia Romani referant mandata Senatus,
Imperium in totum, & pro religione Deorum
Decertent, solitosque aris inducere honores
Compellant; aliter diro non parcere ferro,
Non igni, exitio iuuenumve, senumve licebit:
Hæc lex fixa animis, hic murus aheneus esto.
Talia fatus erat Iouius; *cum talia fari*
Incipit Herculius, *vultuque, oculisque timendus:*
Per caput hoc sacrum iuro Iouis Altitonantis
(Respexitque Iouem) tua cœpta, Diocletiane,
Velis, quadrigisque, & atroci Marte iuuabo,
Dum veteres tueor mores, & numina Diuûm.
Nam si Religio stabit, cultusque Deorum;
Imperium stabit nostrum, populosque potestas
Externos Romana reget: sin deficit alma
Religio, finem Imperij Romanus habebit.
Hac hac Roma potens, Dijs adspirantibus, olim
Deuicit Mare veliuolum, terrasque iacentes
Et cunctis late populis sua sub iuga missis
Æternum Tarpeia erexit in arce trophæum.
Maturate igitur, sanctumque capescite nostri
Consilium Augusti: non est iam deinde morandum.
Semper enim rebus nocuit mora pigra gerendis.
Concilij hac nostri summa est. Hic terminus esto.

Diocletiani vindicta verba.

Maximiani promissio.

Consulite in medium, & dubijs succurrite rebus.
Dixerat: extemplò placido simul ore frequentes
Cæsaribus plaudunt Proceres, cœtumque per omnem
It murmur, lætique animis in verba Tonantis
Augusti iurant, atque icto fœdere firmant.
Nec mora: designant multis è millibus actos
Illustres pietate viros, armisque potentes.
Incidique iubent diplomata plurima in ære
Cæsaris, atque almæ vrbis contestata sigillo,
Induperatorum verum testantia Numen,
Et priscos Patrum ritus, cultumque Deorum.
His ergo instructi tabulis, scriptisque Senatus
Prætores cunctas longe mittuntur in oras,
Per magnum Imperium: quà sunt confinia Mundi,
Quà properat Rhenus, quà pleno murmurat alueo
Danubius, qui syluarum per lustra volutus
Terrigeras vndis non lambere desinit vrbes,
Donec ad Euxinum celeri ruit agmine Pontum.
Illuc iamque adeo Prætor Romanus adibat,
Quà Rhodanus, quà pergit Arar, quà defluit ingens
Sequana. piscosoque fluit torrente, Garumna,
Atque vbi se ostendunt vndantis stagna Lemani,
Et quà ceruleos extrema Britanna fluctus,
Et vada despiciens fundo resonantia, vastum
Ostentat caput Occeano de montibus altis.
Itur in Epirum, quà se se vertice in auras
Attollunt, tanguntque altum Acroceraunia cœlum
Itur ad Illyrios, impacatosque Lyburnos.
Prætereà quà se Thracum Mauortia tellus
Effert, & gelidum Rhodope percurrit in Æmum.
Quà Macedûm per rura fluit properantibus vndis
Axius, & quà se infelix Tharsalia pandit,
Quæ quondam infausto spectauit lumine late
Bella per Emathios plusquam ciuilia Campos,
Romanasque acies, & pila minantia pilis.
Vos quoque Romanos iuxta vidistis alumnos
Antiqua Graiorum vrbes, gens nobilis, & vos
Quas circum angustus dilabitur Helespontus.
Quas celer Euphrates, quas barbarus ambit Araxes.
Quasque metalliferis Hermus deuexus ab antris

Prætores aduersus Christianos in totum orbem designantur.

Circuit, & rutilâ radians Pactolus arenâ;
Iordanesque sacer, tacito qui gurgite fines
Conlustrat, Iudæa, tuos, quique impete verso
Retro olim refugas in fontem retulit vndas,
Altaque frænato collegit flumina riuo,
Qua gressum intulerat plebs Israelitica. & illam
Curuato in montis faciem circumstetit amne,
Accepitque sinu vasto, promissaque in arua
Victorem misit populum gentemque superbam.
Itur & ad Lydios, Garamanticaque arua tenentes
Et Pharios populos, Pelusiacumque Canopum,
Qui colit vndantem fœcundo gurgite Nilum,
Et pictis vehitur per rura virentia cymbis.
Omnia Ductores adeunt, quæ maxima tellus
Continet, & vasto complectitur æquore Pontus;
Vsque adeo dominæ nil non superabile Romæ est.
Sed vos ô Musæ precor adspirate canenti,
Quas ibi tum strages. quæ funera dira Ministri
Cæsaris ediderint: Vos hæc memorare potestis.
Namque animus meminisse horret, vox faucibus hæret;
Et luctus, lachrymæque vetant. Nam talia fando
Quis vacet à lachrymis, aut sæuas temperet iras
O Superi?

Prætorum rabies in Christicolas.

Quid referam infandas cædes, tormentaque dira,
Queis in Christicolas insano ardore furentum
Sæuijt ira Ducum; Quantos(proh dedecus)& quos
Demisere neci Heroas, data lumina terris;
Quâ rabie in populum miserum, atque immanibus iris
Irrupére, odium intus sollicitante Megæra?
Nec mora, nec requies. summa nituntur opum vi,
Ac totis horrendam in stragem viribus itur.
Non sic aggeribus ruptis claustrisque reuulsis
Montanus campis torrens dominatus apertis
Exit, & oppositos disturbans gurgite vallos
Fertur in arua ruens, sata læta, boumque labores
Sternit humo, grauidam segetem ab radicibus imis
Sublime expulsam euellens, nimboque furenti
Fert secum graciles culmos, stipulasque virentes,
Præcipitesque greges, pecudesque, & pinguia plenis
Cum stabulis armenta rapit: sic barbarus instat.

Christicolis

Christicolas miseris lanio, insontesque trucidat.
Hunc Equulo *tortum immani, trucibusque catastis*
In praeceps miserum trudit de rupibus altis:
Illi corpus arat rastris, atque vnguibus aeneis,
Inspergitque salem, & guttas mordacis aceti:
Hunc bubulis caedit neruis, caesasque nefando
Transadigit ferro costas, & pectora rumpit.
Olli, vbi iam mediâ porrectum extendit arenâ,
Oraque demissosque oculos, frontemque calenti
Sanguine iam madidam, pugnisque, & calce fatigat.
Interdùm castas dicinctâ veste puellas
Crinibus in nodum tortis, trabe nectit ab alta:
Exin vastum, ingens immani pondere saxum
Mollibus appendit plantis: tunc mole prementi
Alternis distracta crepant, neruisque reuulsis,
E proprijs disiecta fluunt compagibus ossa,
Et vaga laxato soluuntur corpore membra.
Saepe etiam lento candenti in crate iacentes
Torruit igne vios: multos quoque ab arbore tristi
Suspendit manibus, ferro pedibusque refixis.
Hunc trucibus flagris lacerum, & candentibus igne
Semiustum laminis; populo inspectante corona
Marmaricus rapit vngue Leo, mox deuorat: illum
Dissecat in partes saltu Panthera feroci:
Illum toruus Aper rictu, atque Erymanthius Vrsus
Lancinat: immixtusque feris procumbit humo vir.
Quin etiam ingentes immani corpore plantas
Luctantes contrà, contrà in diuersa ruentes
Alternis iniungunt ramis, & funibus arctis
Corpora nuda virûm cohibent, subitoque resoluunt
In sua nitentes ramos: volat ilicet arbos
In partem distracta suam, simul impete saeuo
Deuinctum lacerat corpus, lacerataque membra
Sanguine purpureo rorantia, partibus aequis
Hinc simul, atque illinc vtraque ex arbore pendent,
Non alios multùm diuersâ morte necarunt.
Namque viros cursu rapidae in diuersa Quadrigae
Disrumpunt celeri, distractaque membra per arua,
Per scopulos spargunt, perque vmbriferas conualles.
Nec procùl inde alij prognati Theseos instar

Varia cruciatuum genera Christianis illata.

Equuleus.

Vngula.

Calx.

Saxa.

Craticula.

Arborum suspensio.

Feris immissio.

Arboribus contrariis alligatio.

Quadriga.

Cratibus inclusi leuibus, caudisque ligati
Equorum caudis ligatio.
Indomitis raptantur equis, densamque trahuntur
Per Syluam, stillantque effuso sanguine vepres.
Parte aliâ lentus paulatim accenditur ignis
Arboribus circum, lignisque virentibus actis.
Inde Athleta pius manibus post terga reuinctis,
A pedibus pendens iacitur, tum desuper æstus,
Suspensio, & ignis & fumi illatio.
Feruentesque auras, cineres, volucresque fauillas
Ore bibit, calidoque inuoluitur vndique fumo:
Et sic nube atrâ, ac piceâ calligine tectas
Obducit fumus fauces, & claudit hiulcum
Pectus, anhelantemque animam vox ægra relinquit.
Calami.
Mollia quin etiam calamis terebrantur acutis.
Inguina, & infectæ rumpuntur ad ilia fibræ,
Monstrum horrendum, ingens!
Sæpe etiam torto pressantur corpora prælo,
Præli oppressio, seu torcularia.
Tinctaque purpureum despumant præla cruorem,
Ceù cùm vina fluunt in torcularibus altis.
Sæpe (immane nefas!) tractas ab stirpibus imis
Virginibus, teneras candenti forcipe mammas
Forcipes
Euellunt, diroque abruptis vulnere fibris
Arcanas cordis latebras, & viscera nudant.
Necnon vi multâ mixtos in sanguine dentes
Dentibus excutiunt ferreis, quos prouida vitæ
Instrumenta cibis dederat Natura molendis.
Sæpe hominem cultris lacerum crudelibus ora,
Cultri.
Ora pedesque ambos, truncataque brachia raptis
Auribus, & turpi populatum vulnera nares
Ridendum insanam conuectauere per vrbem.
Nec mora; committunt pueris petulantibus; illi
Collecti agglomerant, & ventis ocyus omnes
Insiliunt, visamque ingenti murmure prædam
Puerorum infestatio.
Inuadunt auidi, sæuorum more Luporum,
Exanimemque virum immites rapiuntque, trahuntque
Ac subitò sese magno clamore frementes
Alterni hortantur: fundunt simul vndique saxa
Crebra, niuis ritu, calamisque, stylisque iacentem
Transfigunt, tenerumque latus rimantur acutis
Sentibus, & densa iaculorum grandine obumbrant.
Voluitur ille insons, & iactis vndique telis

Obruitur;

Obruitur; sic heu laniatum corpore toto
Iamiamque exhalantem animam, crassumque cruorem
Ore retectantem passim per compita raptant.
Ac demùm appenso labefacta ad colla molari
Præcipitem medio detrudunt æquoris alueo.
O quoties grandemque senem, teneramque puellam
Affixam tigno, quam multâ grandine nimbi
Culminibus crepitant, tinctis fixère sarissis,
Præpetibusque alis per ventum allapsa sagitta
Spiramenta animæ crudeli vulnere rumpit.
O quoties licuit traiectum corpora ferro
Inspectare hominem, & nigrâ stillantia tabe
Ora, cruentatumque caput, barbamque reuulsam
Adspicere, arentesque artus, & frigida membra.
O quoties gemuisse inter mortaria sæua
Corpora Christicolûm pistillo attrita sonanti.
O quoties nudos homines (vbi maximus æstus
Ingruerat) dulci perfusos nectare, Solique
Ardenti oppositos trabe suspendère minaci:
Nec mora; circundant vespæ, immitesque crabrones
Oestraque, apesque truces, muscæque & spicula vibrant,
Discurruntque auidæ per suaueolentia terga
Hinc atque hinc, magisque acuunt stridoribus ora.
Atque adeò nudos artus, nudataque membra
Infixis terebrant rostris, mordentque, secantque;
Tormenti genus haut æquum furialibus ausis.
Quid miseras clades, & funera tristia narrem?
Quid memorem tetris succensas ignibus vrbes?
Quid loquar vt tristem belli referentia vultum
Persata, perque vias, per campos plurima passim
Corpora, perque domos, & per delubra iacebant
Vermibus, & sanie, nigroque fluentia tabo?
Ossibus albebant agri, calidoque cruore
Rura, amplumque forum, Prætoriaque alta natabant,
Sanguineosque solo spargens rapida vngula rores,
Mixtam liuenti sanie calcabat arenam.
Cæde rubescebat Mare, corporibusque repleti
Spumabant diffusi amnes, & gurgite lato
Cæruleum gemebundi euoluebantur in æquor.
Tristis vbique pauor, crudelis vbique per Orbem

Petra molares.

Lanceæ, & sagittæ.

Corpora mortarijs attrita.

Aliquando melle delibuta vespis exposita.

Vrbium succensio.

Cadauerum agglomeratio.

In Mare, & fluminibus proiectio.

Luctus erat, gemituſque, & plurima mortis imago.
Sed *quid ego exili vectus ſuper æquora puppi*
Omnia commemoro? non ſi formoſus Apollo
Antra mihi, fonteſque ſacros, & vitrea pandat
Limina Parnaßi, celſave cacumina Pindi:
Non mihi ſi linguæ centum, ſi pectora centum,
Oraque ſint centum, tormenta atrocia, cædes
Expediam, cladesve atras, nec funera fando
Enumerare queam, aut amplecti ſingula cantu.
Nempe per hos caſus, perque hæc diſcrimina rerum,
Poſt tales pugnas, poſt talia, prælia, tandem
Martyres æthereas decuit conſcendere in arces,
Catholicamque adeò ſic demùm condere gentem.
Hæc dùm diuerſâ paßim Regione geruntur
Induperatorum iuſſu, ſcriptisque Senatus
Publius Hiſpanas *Prætor* Dacianus *in vrbes*
Vela dabat, Pontumque aratâ mole ruebat.
Ergo vbi Tyrrhenum emenſis tranauerat æquor
Fluctibus, optatam tandem comprendit arenam,
Et portum Heſperium *lætus: primumque* Gerundam
Appellit victor, pictiſque è nauibus vrbem
Ingreditur, magnâ medius ſtipante caterua,
Italico ſublimis equo, oſtro, auroque rigentem
Succinctus chlamydem, latique inſignia claui.
Vt ventum eſt, mox Auguſti diplomata pandit,
Iuſſaque, & acta Patrum, ac toti denuntiat vrbi,
Heſperiæque omni, volat irrevocabile verbum,
Conſultumque ſenum, cunctaſque allabitur vrbes.
Extemplo confuſi animi, pectuſque per imum
It pauor, & nutat circum præcordia ſanguis
Frigidus, attonitæque nurus ad pectora natos
Applicuère ſuos: aſt ij quos altus amabat
Terrarum, cœlique Parens, obſiſtere contrà
Cæſaris, & contrà iußis, dictiſque Senatus
Infremere, & ſuperùm aſpernari altaria Diuûm
Auſi animis, ſolitoſque Patrum contemnere ritus.
Prætor vt Hiſpanos *leges, mandataque contra*
Cæſaris eſſe videt, ſubitò implacabilis ardet,
Attolliſque animum, inſanâque accenditur irâ:
Ceu Leo, cui Lybicis dirus venator in aruis

Quorum omnia exprimere difficile.

P. Dacianus in Hiſpaniam Præfes deſtinatur.

Gerunda decreta Cæſarum publicat.

Chriſticolæ illa deſpiciunt.

Læta

Lata venenato fixit præcordia telo
Eminus intorquens, liquitque volatile ferrum,
Frendet atrox furijs, ſeſeque per omnia verſat
Jmpatiens, ſaltu mouet arma, quatitque conantes
Iratâ ceruice iubas, fixumque medullis
Irritus obtruncat telum, & fremit ore cruento,
Rugitum immenſum attollens, totuſque reſultat
Mons circum, & vocem longe nemora alta remittunt,
Totaque concuſſis immugit ſylua cauernis.
Aut veluti toruus cùm in bella forenſia Taurus
Impiger exilijt, vultuque minante duellum,
Et circunſtantis populi agmina circumſpexit,
Horrendis agitur furijs, ſe que incitat irâ,
Vt primum è cauea, circoque, & turribus altis
Tempeſtas telorum, & ferrea grando per auras
Effuſa intonuere, armentataque ſariſſæ,
Perque armos latos, & per palearia pendent:
Mugitus ciet ingentes, ac cornua pugnat
In ſua, & in ventos multa vi ſpargit arenam
Intrepidus, fumumque elatis naribus efflat:
Talis Prætori per feruida pectora præceps
Fluctuat irà intus, totoque ardentis ab ore
Scintillæ exundant, oculiſque micantibus, ardet.
Continuò effuſas in vulnera laxat habenas,
Heſperiamque omnem bacchatus Marte furenti,
Lamentis, gemituque, atque horriſono vlulatu,
Sanguine Chriſticolûm, & funeſtis cædibus implet,
Exultatque ferox, atque horrendum intonat armis,
Omnia deuaſtans, multáque in cæde cruentus.
Non ſic præcipiti lapſu de montibus altis
Deſcendunt ſpumoſi amnes, vndiſque iacentes
Depopulantur agros; non ſic per ouilia, non ſic
Irrumpit furibundus Aper, quem triſtis edendi
Exagitat rabies, & ſiccum ſanguine guttur.
Ergo vbi permixtos Celtis luſtrarat Iberos,
Ollis horrendam ſtragem, cladeſque relinquens,
Complutum ruit immanis, geminoſque nefando
Obtruncat ferro Pueros, quos ardua iam nunc
Stemmatibus tantis, tantiſque ornata trophæis
Patronos colit Heſperia & ſe ad ſydera tollit:

Præſes furorem excitat.

Aduerſus Chriſtianos debachatur.

Ex Celtiberia Complutum venit.

Complu

Complutumque adeò, & felix Academia, cuius
Fraterno primi maduerunt sanguine Muri.
Corripit inde viam, quá celsa in rupe minatur

Inde Toletum.

Toletum, aduersasque ostentat desuper arces.
Turrigeramque procul molem venientibus offert.
Conscendit collem, & sese infert mœnibus altis
Quadriiugo vectus curru, late omnia versans.
Quem iuxta effulgent auroque, ostroque decori
Legatus, Questorque grauis, Celerumque Tribuni:
Romani ante eum fasces, diraque secures,
Et pilo in longo residens argenteus Ales
Arduus, & flammas aduerso Sole refulgens
Et ostro, & cristis, & versicoloribus alis
Euomit, ac tremulo vicinis lumine tectis
Inludens, plumis ferit irradiantibus vrbem.

Ingressus in vrbe describitur.

Agmine dehinc lato passim Pratoria circum
Progreditur clypeata Cahors: hastilia complent
Longa manus, cristisque tegit galea area rubris.
Parte equites alia parmis fulgentibus omnes
Frœnatis lucent in equis, prafixaque ferro
Crispant pila manu, & belli simulacra cientes
Cornipedum auratis tentant calcaribus armos.
Illi auro tecti varijs, signante Magistro,
Saltibus assurgunt, alternosque orbibus orbes
Impediunt alacres, & colla comantia, latos
Arrecta ceruice toros, pictosque tapetas,
Et vaga pectoribus demissa monilia monstrant,
Franaque roranti mandunt spumantia rictu
Elati, pedibus quatiuntque sonantibus vrbem.

Causa aduentus in vrbem protenditur.

Interea pauidam volitans vaga fama per ipsam
Improuisa ruit, Romanum à Cæsare missum
Aduentare Ducem, qui ritus, templaque Diuûm
Restituat, vteresque aris inducat honores.
Tum studio effusi Ciues Capitolia celsa
Conscendunt, turresque altas, & tecta domorum
O bsidunt; alij muris sublimibus adstant,
Et pauidi adspectant, oculisque sequuntur euntem
P·atoremque, Ducesque, & fulgentem are phalangem.
Tum plausu, fremituque virûm, studijsque fauentum
Consonat vrbs omnis longe: ferit athera murmur

Ciuile,

Ciuile, & pulsa resonant clamoribus arces.
Ingeminant Ciues plausus, & carmina miscent,
Sic tamen excelsam Prætor petit arduus arcem.
Hic primùm solitos Diuis instaurat honores,
Et centum ingentes Tauros, totidemque Iuuencos
Cum vaccis; pingues centum cum matribus Agnos;
Ac suibus totidem, solemnes mactat ad Aras;
Alcidæque, Iouique, Penatibus, & magnis Dijs
Tùnc Bacchum effundit pateris, & vina coronans
Spargit humi, libatque Dijs, & thure calenti
Suffitum ciet ingentem, atque Altaria fumant.
Exin consuetis fumantes lancibus aras
Implet, & Augustos plenà veneratur acerrâ.
Plausum deinde mouet manibus, magnumque Tonantem
Extollit, Veneremque, & te Saturnia Iuno
Amphitryoniademque ipsum, quem cætera turba
Plaudentem sequitur, nec non (vt copia cuique est)
Dona refert, oneratque aras, mactatque bidentes,
Denudatque gregem, cæsumque in frusta trucidat,
Subijcit & flammas, direptaque viscera torret,
Postquam inlatus honos templis, superisque litatum
Hesperijs: subitò crudeli percitus irâ
Impia Romani recitat Consulta Senatus,
Sacrilegasque sui blasphemo fulminat ore
Augusti leges, decretaque barbara summis
Templorum valuis affigier imperat, vt sic
Nullum indignati lateant mandata Senatus.
Nec mora; sæuit atrox dictis, simul ore minantes
Vocibus ingeminat voces, & turbidus instat
Increpitans famulos, totamque à sedibus imis
Perscrutari vrbem, vicos, delubra, domosque
Atque latebrosas aditu penetrare cauernas
Vrbis, & in tacitas pedetentim irrumpere cryptas:
Littora quin etiam fluuij, abstrusosque recessus,
Et ripas lustrare iubet: si forte virum, quem
Inueniant, cinemque aliquem, iuuenemve, senemve
Iussa recusantem Diuis apponere thura,
Cæsaribusve pijs cineres adolere Sabæos.
Accelerant famuli, mandataque iussa capessunt.
Impigri, & obijciunt se se ad diuortia late

Sacrificia Dijs solemnia peragit.

Edicta aduersus fideles publicari iubet.

Satellites Christi seruos inquirunt.

Hinc, atque hinc, omnem aditum custode coronant
Stipati in cuneos, & totam funditus vrbem
Rimantur, vicos lustrant, delubraque Diuûm
Inuisunt, cryptas penetrant, cæcasque latebras,.
Vndique collecti inuadunt, omnemque subintrant
Arte locum, curruntque alacres, alacresque recurrunt,
Et nunc huc, inde huc incertis cursibus errant.
Vmbrosos veluti si quando in Montibus altis
Venator, multâ saltus indagine cingit,
Inque plagas ceruos, spumantesque incitat Apros,
Immisitque canes syluis, huc protinus atque huc
Discursant immissi Vmbri, fortesque Molossi.
Mille petunt, repetuntque vias, omnemque pererrant
Ore locum: lustrant domos, præruptaque saxa,
Atque alios ineunt cursus, aliosque recursus,
Quaque est angusta, & quâ semita nulla, sequuntur:
Inclusasque feras, cursuque, ictuque fatigant
Intrepidi, argutis resonat latratibus æther.
Haut aliter perque anfractus, perque arcta viarum,
Per vicos, & per sublimia templa, domosque
Prætoris famuli discurrunt, cunctaque versant.

S. Martyris, & Virginis nomen, & prosapia.

VIRGO *fuit proauis clara, & florentibus annis*
LEOCADIA, *excellens facie, vultuque decora,*
Sed genere, & formâ virtus præstantior omni
Olli insignis erat, thalamumque exosa iugalem,
Nondum nota viro: sed nec pia fœdera culti
Est animus perferre tori: Nam matris ab aluo
Ilicet inconcussum, & ineluctabile votum
Virginitas fuerat, sanctas sub pectore curas
Perpetuo voluens, cœlumque, & sydera versat,

Virginitatem vouet.

Insomnesque trahit, cœlesti lumine, noctes
Intendens animum precibus, votisque supernis.
Submotásque oculis sedes candentis Olympi
Percurrit, lustratque ampli tecta ardua cœli.
Interdùm his etiam lanas, & mollia pensa
Immiscet curis, tecto tùm forte Parentis
Defuncti, Virgo speciosa in sede manebat.
Diffusæ circum famulæ stant ordine longo

Eius, & famularum exercitia.

Intentæ manibus, commissaque pensa trahentes.
Aut rastris carpunt, aut vimine stamina pulsant;

Hæc

Hæc lanam subgit digitis, aut vellera mollit;
Illa rudem primos lanam componit in orbem;
Hæc fert prægnantem calathum Icariotide telâ,
Atque opus ex æquo famulas partitur in omnes;
Hæc versat tereti libratum turbine fusum,
Et demissa colo deuoluit pollice pensa,
Seu gracili tenues intendit stamine telas,
Et mixtum iniectâ secernit arundine filum.
Duciet insertum radijs subtegmen acutis;
Atque Cytoriaco percurrit pectine telas.
Has inter residens in puluinaribus altis
Virgo manet, media, & famulas ad lumina Solis
Exercet penso, atque immiscens licia filis
In sacra sollicitas vrget velamina telas,
Et tenui depingit acu, intertextaque in auro,
Christi gesta notat, sertisque, & floribus aureis,
Nexilibusque hederis extremas circuit oras.
Talis erat Virgo, & talem se læta gerebat
Intendens operi, famulasque laboribus vrgens:
Cum subito adueniunt violenti turbinis instar
Prætoris famuli, strictisque mucronibus ipsas
Obsedere fores, confestimque alta bipenni
Limina perrumpunt; postes, portasque refringunt
Cum sonitu ingenti, telorumque ingruit horror.
Fit via vi, apparetque domus, detentaque telis
Apparet Virgo, sparsæque per atria matres,
Ante ipsas moles lanæ, calathique iacebant.
Obstupuit subito aspectu LEOCADIA *Virgo*
Exanimis, gelidusque calor trepida ossa relinquit:
Ceu visis pauet Agna Lupis, trepidatque furentes
Territa Dama canes in syluis. Ergo pauentum
Excussæ manibus telæ, reuolutaque pensa
Cum calathis iacuere suis, it clamor ad alta
Atria lamentis, & fæmineo vlulatu:
Tecta gemunt, mœstisque sonat plangoribus æther.
Hic primus ante alios furiatâ mente Tribunus
Ingreditur, ruit in medias, solamque per omnes
LEOCADIAM *petit insontem, Diuosque vocantem,*
Turbatamque tenet latus; volat ocyor Euro
Circumfusa cohors: veluti cum viuidus Vmber

Satellites domum Virginis obsident.

Capiunt ipsam.

Abreptam tenuit prædam; dehinc agmine facto
Cætera turba coit, figitque in corpore dentes.
Tunc pauidæ tectis famulæ bipatentibus errant,
Turbataque animis, & per vacua atria densæ
Præcipitesque ruunt: dulces vt apes vbi Regem
Amisère suum, mox circum aluearia spissæ
Miscentur, trepidæque errant, pennisque coruscæ
Stipantur, magnosque atræ glomerantur in orbes;
Et rauco mussant per cerea castra susurro,
Ac temere se se per inania nubila tollunt,
Contemnuntque fauos, & Dædala tecta relinquunt.
Scilicet ad Domini vultum mens omnibus vna est;
Si pereat, rapitur, studia in contraria, vulgus.

Ante tribunal sistunt.

ECCE *trahebatur manibus pia Virgo reuinctis*
Iudicis ante thronum (miserandum) ad sydera tollens.
Ardentes oculos (neque enim fas tollere palmas)
Iam Prætor solio medius consederat alto;
Armis circumquaque, & Romano agmine septus
Iura dabat, legesque vrbi, dictisque regebat
Discordes iris animos, inimicaque corda,
Iudicium exercens miseris, litesque forenses
Componens, ipsi circum Prætoria late,
Lictores cuneati adstant, lentosque superbis
Attollunt humeris fasces, sæuasque secures.
Restitit extemplò Virgo, longeque refulget,
Sydereos demissa oculos, castoque rubore,
Purpureas perfusa genas. Oculisque repente
Præsidis obijcitur: Tum ille os, vultumque puellæ
Luminibus lustrat tacitis, corpusque pererrat
Intuitu, adspectuque hæret stupefactus inani,
Admirans formam, manicasque, atque arcta leuari
Vincla iubet miserans, demumque ita fatur infit:

Præses ad Virginem.

O quam te memorem Virgo, nam te tua forma,
Et decor, & pulchro residens in corpore virtus,
Prædicat esse Deam, aut Nympharum sanguinis vnam.
Scilicet, & Patrum iam pridem audita tuorum
Fama mihi, veteresque ataui, priscique nepotes,
Seraque posteritas: Quare quantò tua maior
Inclyta nobilitas, tantò me impensius æquum est
Prospicere, atque animum casus conuertere in omnes.

Si

Si genus ergo tuum, floremque ætatis, & istum
Splendorem vultus non vis extinguere frustrà,
Muta tandem animum, Christum, obliuiscere, & vltrò
Disce Iouem revereri, & iussa facessere Diuûm.
Nam tibi per superos, per Olympica numina iuro,
Per si qua est, quæ restet adhuc mortalibus ægris
Intemerata fides, si quid pietatis, & æqui,
Per capita Augustorum, & per Iouis Ægida iuro,
Si iustos Diuûm Templis adolebis honores
Cernua, & incenso Augustos venerabere costo;
Aut te connubio celebri, stabilique dicabo,
Aut superûm statuam Templis, arisque Ministram,
Aut Iouis Ædituam, aut de Vestalibus vnam.
Quod si alia auersam teneat sententia mentem
Forte tuam, meritas calido mihi sanguine pœnas
Inscia Virgo dabis; vastisque frementis Auerni
Præcipitata vadis, æternum immersa iacebis,
Centauros inter sæuos, Scyllasque biformes,
Tartareosque canes, & monstra horrentia Diris,
Gorgonas, Harpyasque truces, vmbrasque Gigantum,
Inter Hydras. Manesque atros, Regemque tremendum.
Et ne vana tibi narrari somnia credas:
Pœnas hauri animo, queîs hactenus vndique totam
Vexari Hesperiam multas sub tartara telo
Prosternens animas. Nostin, quas *Cæsaris* vrbi
Intulerim strages? Nullis hæc dextra pepercit,
Immiscens nuribusque nurus, natisque parentes,
Inualidosque senes pueris, totamque profundos
Effodi in puteos vrbem (mirabile visu)
Quid *Cucufatum* memorem, miserumque *Gerundæ*
Felicem, incassum crudeli morte necatos?
Quid teneram *Eulaliam*, diris quæ casibus acta
Tartareas fugit tandem indignata sub vmbras?
Nec referam *Encratidem*, sæuâ quæ cæde perempta
Infelicem animam euomit, subitóque per auras
Concessit mœsta ad Manes, corpusque reliquit.
Tu quoque *Vincenti* pro Relligione nefanda
Præda *Valentinis* canibus miserabilis vltrò,
Alitibusque iaces; nunquam visurus & Orbem.
Quid moror, aut veteres pœnas, tormentaque narro?

Genere, & specie vultus suadet.

Blanditijs & promissis allicit.

Minis, & tormentis terret.

Exemplis sui furoris minatur.

Feruet adhuc calido madefactum ſanguine ferrum,
Quo geminos nigro *Fratres* demiſimus Orco
Compluti: Saturno illi Auguſtiſque litaſſent.
Scilicet hos fructus, &c. talia præmia, Diuos
Qui ſpreuêre, ferunt: neque enim ſic ſpernere fas eſt
Iuſſa Iouis, nec fas Diuos contemnere fruſtrà.

Ex Deorum vindicta excitat.

Ipſum etiam ſubit ira Iouem, memoreſque nefandi
Sollicitat vindicta Deos (ſcelera impia quamquàm
Diſtulerint) ſoluunt tandem ſua præmia noxis.
Tu quoque Virgo amens, alienis cauta periclis
Diſcito iuſtitiam monita, & non temnere Diuos.
Namque aliter mox te te eadem tormenta ſequentur.
Vt ſua pœna pares faciat, quos culpa nefanda
Fecerat eſſe pares. Rex Iupiter omnibus idem,
Pœnas atque pares culpis æqualibus addit.

Ex alienis periculis inducit.

Diſce ergo ex his demens: Namque is ſapit vnus,
Quem tandem reddunt aliena pericula cautum,
Quique abiurato commendat crimine crimen
In propriam vertit commiſſa piacula laudem.

TALIA *dicta dedit: ſed talibus inclyta Virgo*
Inconcuſſa manet dictis. Velut æquore in alto
Immanis rupes, validis quam pulſibus acti
Hinc, atque hinc fluctus feriunt, tumidaque procella,
Emiſſaque hyemes, tempeſtateſque ſonora:
Certatim hinc Boreas, & turbidus Africus illinc

Virginis constantia, & fortitudo.

Confligunt, tolluntque altos ad ſydera fluctus:
In medio reſidens immoto ſaxea niſu
Stat rupes, tollenſque caput ſupereminet vndis,
Deſpectatque atras hyemes, fluctuſque minantes,
Et ſe mole tenet circum latrantibus auris:
Haut aliter Virgo fixa, atque immobilis hæret
Præſidis ante thronum, dictis neque flectitur vllis:
Sed magis exuperat, vireſque acquirit, & vltro
Exutas vinclis componens cyclade palmas,
Vt primùm licuit placido ſic incipit ore:

Eius ad Præſidem reſponſio.

Perterrêre animum monſtris. *Daciane*, ſuperbis
Sperasti te poſſe meum? Vel inanibus iris
Cæſurum tandem, ſuperatâ Virgine, pectus
Altum, inuictum, ingens; Nil me ſpumantia verba,
Carnificumque manus, implacatique furores

Verbera, vincla, neces, rabidarumque ora ferarum;
Non rapidi flammarum ignes, vndæque sonantes,
Non Reges tenebrârum horrendi, aut Tartarus ingens,
Nec torua Eumenidum facies, neque vulnera terrent.
Quin neque forma niteus, generis neque gloria nostri,
Quam pro me curam cœpisti, hanc optime, pro me
Deponas licet, & mortem pro laude pacisci
Oro sinas, vitreæ nec te præstantia formæ,
Nec mea nobilitas moueat, viridisque iuuenta.
Nam genus, & proaui, depictaque stemmata Patrum
Grandia quid prosunt? Quid prodest sanguine longo
Censeri? virtute decet, non sanguine, niti.
Nobilitas etenim sola est, atque vnica Christi
Relligio; & pietas; tendensque ad ardua virtus.
Iam quid forma fugax prodest? Quid labilis ætas?
Forma bonum fragile est, quæ cunctas semper in horas
Fit minor, ac breuibus pedetentim deperit annis.
Tam citò, namque suis sulcantur corpora rugis,
Antiquusque decor perijt, & color inclytus oris;
Quàm cito purpureos deperdunt prata colores,
Pomosæque sua labuntur ab arbore frondes,
Non semper violæ, non semper lilia florent:
Hæc quoque forma decens breuibus depasta sub annis
Marcescet subitò, fugietque volatilis ætas.
Hæc ergo quæ parca dies, annique reposcunt,
Christo sponte feram, atque vltro illibata dicabo
Ex animo, pulchramque petam per vulnera mortem.
Hæc mea laus, meus hic decor, hæc mea gloria; nec me
Aut Iouis Æditaam, Delubrorumve Ministram,
Aut Vestæ sociam, neque me mouet ipsius esse
Cæsaris vxorem, tua nec tormenta mouebunt.
Aëra quin etiam, terram, mare, sydera testor,
Nulla dies mentem hanc mihi, sorsve inimica nouabit,
Dissimilemve vnquam tàm fortibus arguet ausis,
Quo rescumque ruent: nec me vis vlla volentem
Auertet, nostrove cadet de pectore CHRISTVS.
Non, si veliuolum telluri immisceat æquor
Iupiter ipse tuus, cœlumve in tartara soluat,
Nec si concusso voluatur cardine moles
Ætherea, effractisque ruat compagibus Orbis.

Satisfacit Præsidi circa nobilitatem.

Circa pulchritudinem.

Circa munera, promissa, & minas.

His

Præsidis indignatio simulata.

His *animo ardescit dictis* Dacianus, *& olli*
Iratus gliscit circum præcordia sanguis:
Sed vultum simulans premit alto corde furorem,
LEOCADIAM*que vltro verbis affatur amicis,*
Interdumque minas addit; furiataque verba
Mollibus immiscet, ne quicquam omnia versat
Consilia, & varias interserit artibus artes.
Ac veluti aëriam oppugnat quo molibus arcem,
Terrigeramve armis frustra circumsedit vrbem,
Nunc hos, nunc illos aditus, atque ostia tentat
Irritus, & varijs incassum assultibus vrget:
Si quà iter inueniat miser, inuictamque Puellam
Expugnet, Christumque almo de pectore tollat.

Virgo simulatam artem despicit.

Ast Virgo insignis diuino afflata Tonantis
Numine, fixa manet, vultum demissa decorum,
Lucentesque oculos, fallacis Præsidis artes
Despicit, & leuibus ventis verba irrita donat.
Præses, vt infractam violento Marte Puellam
Stare videt contra, stimulis furialibus actus
Fertur atrox, magnoque irarum fluctuat æstu
Impatiens, ardetque intus. Tormentaque seruis
Extemplo adstanti iubet ostentare Puellæ,
Vt sapiat forsan tantis perterrita monstris.

Præses omnia cruciatuum instrumenta abijcit.

Stipati coëunt pariter vento ocyus omnes,
Imperioque alacres parent, ac iussa facessunt.
Haut mora: producunt vncos, dentataque rastra,
Æratosque vngues, & plumbea verbera, diris
Addita verberibus geminant, gladiosque micantes,
Candentesque faces, inflammatosque lebetas
Resinâ, plumboque, oleoque, & sulfure tetro,
Præcipitesque rotas ferratis vndique in orbem,
Dentibus armatas, armatosque vnguibus hamos:
Tandem age *Præses ait* (visis iam vincere monstris

Ne eadem experiatur suadet.

Virgo amens: tantis necte obiectare periclis
Sponte velis frustrà, nec candida pectora rumpi,
Carnificumque manus, effuso sanguine, tingi
Stet cordi, ferrive aciem maculare cruore.
Sufficiat peccasse semel; nunc denique culpæ
Meta, modusque tuæ, mutata mente, sequatur.
Sin minus, horrendas subitò dabis improba pœnas,

Augustisque

Augustisque, Dijsque ipsis, expertaque totam
Tormentorum aciem, scopuloque adlisa minanti
Discisos sparges artus, calidumque cerebrum.
Quin adeò abreptum diuellam corpus, & vndis
Ipse ego proijciam, execrandam piscibus escam.
Dixerat: Ipsa haret stabilis, nullisque mouetur.
Monstris, nec voces vllas tractabiles audit,
Insanasue minas. Placidas Deus obstruit aures.
Ergo vbi fixa altæ sedit sententia menti
LEOCADIÆ, *antiquis non vnquam absistere cœptis,*
Quisquis in aduersum rapiat casusue, malumue.
Præsidis exardet cordi violentia, & intus
Dat fremitum, rumpitque has imo pectore voces:
Spes iam nulla viri, nulla exuperare potestas
Consilium cæcum, nec sat medicina, sed ipse
Exuperat morbus magis, accrescitque medendo.
Sic ait; & teneram subito raptare Puellam
Horrendum in barathrum, vinclisque, & carcere sæuo
Constringi, potumque, esumque in pondere certo
Imperat attribui parce: simul horrida præceps
Expediant tormenta iubet, queis perfida Virgo
Expendat scelerum pœnas, vitamque relinquat
Impia sacrilegam, in ventosque elapsa recedat.
Lictores non pigri adsunt, glomerantque frequentes
Collecti in gyrum, & nudatam tergore toto
Taurinis cædunt neruis, ac vimine denso,
Sæuaque virgineis infligunt verbera membris;
Sic teneros lacerant artus, ac mollia membra.
Grandia quin etiam ruptis in flumina venis
It cruor exundans, atque in diuersa per artus
Dissiliens, fugit hinc, fugit inde, lauatque cadendo
Triste solum: manat cruor vndique, & vndique sanguis.
Postquam extincta fames, oculisque vomentibus iram
Libera præcipiti laxarunt fræna furori,
Pœnarumque datum satis est: hinc agmine facto
LEOCADIAM *abripiunt celeres, ducuntque per vrbem.*
Christicolæ intereà magno clamore frequentes,
Correpti mœrore animos, madidisque cientes
Imbrem oculis largum, latis hinc vocibus, atque hinc
Effusi vinctam per compita longa sequuntur.

Virgo omnia despicit.

In tetrum carcerem includi iubet.

Sed prius flagellatur.

Postea per vrbem ducitur.

Illa oculorum aciem læta in contraria versans,
O comites, inſit, lachrymas cohibete fluentes,
Et mecum dignas Christo persoluite grates,
Quòd me iam tandem tali dignetur honore.
Quin etiam fortunam alacres, casusque potenti
Ferte animo, & vosmet telis durate futuris;
Per multos bellorum æstus, per quicquid acerbum est
O socij per sæua, ac densa pericula vectis
Monstrat iter pietas: cœli namque atria pigri
Non scandunt: Sed qui duro in certamine vincunt.
Macti state viri; faciet Deus his quoque finem.
Intereà euincenda atrox fortuna ferendo est.
Talia voce refert, gressumque ad vincula tendit.

Virgo fideles ad confessionem Christi exortat.

Est *locus extremam penitus deductus in vrbem,*
Ardua præcipitem, quâ nunc arx desuper amnem
Despicit, & saxis in aquam pendentibus exit,
Adspectatque cauis in propugnacula celsa
Per callem angustum properare canalibus vndas
Nitentes contra sursum, sursumque fluentes,
Certatim in pateras pateris fundentibus imbres
Innumerum, veluti data pensa trahentibus vltrò.
Ingenium, Iannele, *tuum, molemque superbam,*
Dædaleis non vnquam, ausis, aut Archimedæis
Cessuram manibus, monimentum insigne Toleti.
Carcer hic vrbis erat, miseræque ergastula plebis:
Interius longo stabat spelunca recessu,
Exesi latere in montis sub rupe cauata,
Triste solum, tenebris plenum, atque horrentibus vmbris,
Solis inaccessum radijs, Lunæque micantis.
Hic exaudiri, planctus, vocesque gementum
Vinctorum, stridor ferri, tractæque catenæ
Carnificumque late sublatus ad æthera clamor.
Hic Virgo pia hilaris tenebroso clauditur antro,
Arcta pedes, constricta manus, collumque reuincta;
Namque pedes manicæ, stingebant vincula palmas:
Nectebat collum nodoso ex ære catena.
Hic veluti moles effinge ns pollice ceras,
Rupis in aduersæ dorso, Crucis imprimit almæ
Effigiem, & lachrymas verba inter singula fundens
Sic Christum alloquitur, tollitque ad sydera vultum

Situs carceris consignatur.

Carceris descriptio.

In speluncam conijcitur.

Ingentes,

Ingentes, bone Christe, tibi de pectore grates
Persoluo: nam me (& quid iam felicius optem?
Participem facis esse tui calicisque, crucisque,
Consortemque tuis socias in prælia sanctis,
Qui pulchram pro te fuderunt sanguine vitam.
Vnum oro supplex, hominum miserate labores,
Ancillæ miserere tuæ, largasque ministra
In reliquum vires, & nostris annue cœptis.
Te sine namque precor, quid inops LEOCADIA *poßit?*
Qualiter aut trucibus concurrere Virgo Tyrannis
Audeat imbellis? Vel qualiter armipotentum
Stare acies contra, sine te duce, fœmina poßit,
Fœmina inermis, iners? Aut non spirantibus auris
Ire per insanos fluctus tumidi æquoris? Ergo
Dexter ades, ventisque intendito vela secundis.
Dixit, & æthereum subitò in præcordia Numen
Senserat illapsum, & lapsum reuerenter adorat,
Visceribusque fouet teneris, & pectore toto.
Vrbes interea peragrat Dacianus *Iberas,*
Quâ Tagus auratam sub gurgite voluit arenam:
Quâ formosus Anas, ripâ que insignis vtraque
Duria, & vmbrosa Bætis redimitus oliuâ,
In mare turbatos, vasto cum murmure, fluctus
Præcipitant, pelagoque feruntur in alta sonanti.
Lusiadum quoque regna petit, curuásque refusi
Occeani penetrat ripas, neque deficit vnquam,
Herculeas donec furibundus ad vsque columnas
Peruenit: inuaditque vrbes, & Marte potenti,
Terribilis sæuas, nullo discrimine, cædes
Suscitat, Hesperiam truculentis stragibus omnem
Latè implens: clades, miserandaque funera, bello
Gentibus importans, multisque in Millibus ardens,
Inde alium super, atque alium, voluitque, trahitque,
Ac veluti Arctois cum se nimbosus ab antris
Immisit Boreas, subitò vaga nubila, toto
Diffugiunt cœlo, nec pendet in aëre nubes:
Sic rabidus Prætor, quâ se tulit obuius, vrbes,
Ciuesque intertmit miseros, neque parcitur vlli.
Non aliter, quàm si post diri horrentia Martis
Arma, iramque acrem, immißis ruat hostibus omnis

Factâ Cruce cum digito in marmore, orat.

Præses Virginem in carcere relictam, cæteras Vlterioris Hispaniæ vrbes lustrat.

Strages in Christicolas exercet.

Funditus Hesperia, in quo suo se puluere verset:
Vsque adeò armipotens Daciani in pectore Mauors
Sæuit, & anguiferum crispans Bellona flagellum.

Quas exaudiens Virgo affligitur.

Has *primum infaustas cædes; & facta Tyranni*
Effera, Virgo decens, latebroso in carcere clausa,
Audit & insanas, alto dùm corde volutat,
Prætoris furias, laceratàque corpore Diuûm,
Exanimesque artus, moribundaque membra par vrbes
Exporrecta solo, & sæuis raptata Quadrigis:
Dum mentem Christeta subit, concorsque Sabina,
Tormentis Abulæ confectæ insignibus: atque
Eulaliam Emeritæ recolit, cernitque tenellam
(Nec dum bisenos iam tunc compleuerat annos)
Inter ferratos vngues, & verbera dira,
Atque faces, vndásque inter feruentes oliui
Submersam, ac tandem media in fornace iacentem,
Inter flammarumque globos, atrasque fauillas
Turbine fumantem piceo, & caligine densâ:
Hæc dum monstra animo circum præcordia versat,
Concidit exanimem, in vultum collapsa recumbens:
Atque, vt erat ieiuna diu, macieque supremâ,
Et longâ consumpta fame, ac vix ossibus hærens,
Attolit se se, genibusque inflexa, Tonantem,
Spemque, metum inter, lachrymis ita fatur obortis:

Oratio S. Virginis ad Deum.

O qui res hominum, cælum, terrasque, fretumque
Æternis regis imperiis, & numine torques:
Siccine tot strages, lachrymasque, & funera seruis
Inferri patiere tuis impune? Nec vlla
Afflictis vnquam venient solamina rebus?
Annue iam tandem, precibusque inflectere, & vltro
Tantorum finem statue, ô Rex Magne, laborum.
An non iratum, terrorum, & cædis abundè est?
Pœnarum exhaustum satis est: satis vna superque
Vidimus exitia, & tantis superauimus iris.
Ventum ad supremum est; aut quid iam denique restat?
Adsit chara quies, & meta extrema malorum.
Ipsa quoque obscuro conclusa in carcere, supplex
En iaceo in longos seruans ieiunia Menses;
Ancillam ergo cerne tuam, propriorque precanti
Hanc mihi tolle animam, & melioribus occule tectis.

Talibus

Talibus orantem dictis, geminasque leuantem
In cælum palmas, Pater audijt æthere summo.
Exin ad sese fulgenti in veste Ministrum
Accersit, vultu insignem, & radiantibus alis.
Quem sic alloquitur. Cito vade, age, labere pennis,
Ac mea, quô dicam, defer mandata per auras.

Audita Virginis oratione, Deus Angelum emittit.

Colle super celso, quà se Mons desuper altus
Paulatim attollit, validis circundata muris,
Vrbs est Hesperia in media, sat cognita terris,
Vrbs pietate potens, & claris fœta triumphis,
Magnanimisque viris præstans, atque æmula cælo,
Quam circunfuso Tagus impiger alluit amne.

Vrbis Toleti descriptio.

Hic claris exorta atauis pulcherrima Virgo
Carcere clausa truci, sæuisque incincta catenis
In squalore, situque iacet, mœstisque tenebris;
Illæsam seruans legem, castumque pudorem.
Hanc ad me cito, membrorum compage solutâ,
Lætus agam, & tristi deductam è carcere, Regno
Inducam æthereo, superaque in sede locabo.
I nunc, & castas effare hæc iussus ad aures.
Post obitum rursùm, supremaque funera, quænam
Ipsius cineri maneat fortuna, docebis.
Scilicet & nostri, quæ mox ventura trahantur:
Et mihi LEOCADIÆ *cineres, atque ossa sub alto*
Fixa latent animo. Namque ossa abiecta meorum,
Cura mihi, graciles comæ, cineresque supremi.
Nec mihi seruorum exiguus de puluere puluis,
Nec crinis de crine perit, nec in ossibus ossa
Intereunt; illæsa manent, flammam inter & vndas.
Nempe suum cineres pretium, tenuesque capilli
Pondus habent, trutinamque æterna in lance morentur.
Dixerat: ille alto per inania nubila gressus
Ima petens, molitur iter, Zephirisque vocatis
Remigio alarum cælo decurrit aperto:

Angelus Toletum pergit.

Sic auras, nubesque secans, vix commouet alas.
Iamque volans rupes, ac propugnacula, & alta
Mœnia, turrigeras que adspectat cominus arces.
Atque vbi iam nigro Iuuenis citus adstitit antro,
LEOCADIAM *tollentem animos, Diuosque precantem*
Conspicit extemplò. Illa oculos deiecta modestos,

Sedato varios versat sub pectore casus,
Auxiliumque reposcit adhuc, Numenque supernum
Implorat, precibusque pijs suspiria miscet.
Antrum carceris ingreditur. *Cum subitò æthereus sese infert arduus Ales,*
Cælestes retegens vultus, at fulgidus antro
Improuisus adest, plaudentesque explicat alas.
Confestim pia Virgo pauet, vultumque, habitumque
Admirata nouum, turbatis artubus hæret.
At celer Alipotens, risuque, oculisque benignis
LEOCADIAM *aggreditur pauentem, ac talia fatur:*
Virgini quæ euentura erant prædicit. *Virgo pone metus, atque omnes exue curas,*
En ego ab Empyreâ venio tibi Nuntius arce,
Quem portare altas iussit mandata per auras
Cælicolûm Deus, ipse Deus cui paret Olympus.
Quippe tuis placidam precibus Deus addidit aurem,
Donauitque diem tibi iam aduentare supremam,
Quæ tibi finis erit, securaque meta laborum.
Hæc est illa dies, & ineluctabile tempus.
Quô pulchram emittes animam sine sanguine in auras,
Inuictumque alto referes caput aurea cælo,
Atque tibi perpetuos celebrabis læta triumphos,
Sub pedibusque tuis radiantia sydera cernes,
Flammigerum Solem, & fulgentis cornua Lunæ.
Sed nec sola Deo sedet hæc in pectore cura.
Quin cùm mors gelidos animâ seduxerit artus,
Ipse tuos cineres, atque ipsa cadaueris ossa.
Solicitus curat, cordique, animoque reponit.
Scilicet & superos talis quoque cura remordet:
Ergo aduerte animos? ac post tua busta, tuosque
Post cineres, omnes possis ediscere casus,
Expediam iam nunc, & te tua fata docebo.
Ut primùm ad superos dulci correpta sopore
Egeris hanc animam, mox circumfusa repente
Gens pia Christicolûm votis lacrymisque, modisque
Sepultura locum signat. *Defunctæ feret inferias, decorique sepulchro*
Condet, consumptos artus, & busta dicabit.
Posteà dùm Gothicos numerabit Iberia Reges,
Sisebutus erit, qui iuxta fluminis vndas
Delubrum statuat, solemnesque extruat aras,
Ossaque Relliquiasque tuas in Templa reponet.

Húc

Hûc pia dona feret tibi plebs, & Curia, teque
Indigitem colet, & meritos imponet honores.
Quin etiam hîc Synodos, & laudatißima Patres
Concilia adiungent pro Religione tuenda.
Olim etiam Rege, & toto inſpectante Senatu
(Nec ſuper iniecti pondus mirabile ſaxi
Surgentem impediet, moleſue oneroſa Sepulchri)
Abrupto è tumulo media inter millia ſurges,
Pontificemque pium, placido, bona Nuntia, pangens
Ore ſalutabis. Nam Virginis ille pudorem,
Conceptum, partumque almum, ſeruataque caſtæ
Iura pudicitiæ ſine vi, attactuque virili
Helladium contra ſcriptis defendet amicis.
Quin cum iam tumulum repetes, priſcumque cubile,
Vrbi longa tui linquens monumenta fauoris
Præſulis in manibus, Regis mucrone reſectam
De proprio mediam pones velamine partem.
Hîc quoque condentur clarum ſortita ſepulchrum
Corpora magna Patrum, magni quoque nominis vmbræ.
Aſt vbi bellum ingens vrbes turbabit Iberas,
Immiſſuſque Afer, Mauruſque audacibus armis
Securam premet Heſperiam, populoſque feroces
Contundet, patrios mores, & barbara victis
Imponet iura, vrbeſque, & ſua mœnia condet:
Tunc profuga extremos rapieris in Aſturas, ollis
Solamen, regnumque ferens: ibi clauſa decenter
Marmoreo in tumulo perplurima luſtra iacebis:
Donec defeſſas in barbara regna phalangas,
Exiguaſque acies Hiſpania victa mouebit
Agminaque antiquis iamiam deſueta triumphis.
Tunc illa actutum auxilium, & ſocia arma rogabit
Principis Hannonij, atque alterno fœdere ſupplex
In bellum optabit dextram coniungere dextra.
Nec mora: Germanus dextram dabit, Heſperiamque
Belgis auxilio lectis, opibuſque iuuabit,
Immanemque Afris cædem, ſtrageſque ciebit.
Tunc Princeps Martis merita pro talibus auſis,
Exuuias iam inde exoptans, & præmia belli
Corpora Sanctorum, venerandique oſſa repoſcet
Sulpitij cupidus, quos vna tenebit Oueti

Vbi eſſe Concilia inditenda.

Vbi apparebit Ildephonſo.

Vbi condenda corpora Toletanorum Antiſtitum.

Poſt eius pignora Ouetum transferenda præmonet.

Inde Harmoniam in Belgio.

Incluſos

Inclusos pyxis: clam tunc tua feruidus ossa
Rapta feret, patrioque alacris sub marmore condet.
Hic iam per multos tumulata iacebis in annos
Gente sub Hannonicâ, patrisque vocabere votis;
Donec læta adsit lustris voluentibus ætas,
Cùm Domus Austriadum Belgas, Brabantiaque arua
Seruitio premet, & feris dominabitur armis.
Austriacâ magnus nascetur origine Princeps
Progenies Caroli, qui metas Herculis vltra,
Vltraque Occeanum, atque extra Garamantas, & Indos
Proferet imperium victor, proauitaque longe
Extendent iura, atque Hispanis aurea rursus
Sæcula restituet, cœloque æquabit honores
Felicemque suo linquet de nomine prolem,
Quæ regat arua pio quondam regnata parenti,
Et grauidam imperio Hesperiam, bellisque superbam
Temperet, ac totum sub leges pertrahat Orbem,
Et patrios, patrio referat cum nomine, mores.
Hoc duce Hyperboreis tandem remeabis ab oris
Namque duces inter sæuos, & Belgica tela,
Hispanasque acies inter, Martisque furores,
Inter clangentesque tubas, lituosque sonoros,
Et fera terribiles persflantia classica bombos
Vir pius vnus erit virtute insignis, & arte,
Qui te per flammas, & mille sequentia tela
Per cunctas pelagique minas, cœlique fragores,
Multum errore viæ, & terris iactatus, & alto
Ipse suis humeris per tot discrimina rerum
Per casus tantos, medijs ex hostibus actam
Eripiet, terrisque alacer portabit Iberis,
Inque Toletanas lætis te te inferet arces,
Auspicijs. Tu alta residens in pyxide læta,
Pilento in sacro mediam deducta per vrbem
Antiquum inuises populum, notosque Penates,
Per portas, plenumque forum, & per nota viarum
Se populo passim, & toto effundente Senatu.
Inde Toletanus longâ te in veste Sacerdos
Iam senior, iam maturo venerabilis æuo,
Purpureo effulgens habitu, rubroque galero
Insignis, fidei magnus defensor, & æqui,

Tandem Toletum Hispaniæ.

Vbi honorifice collocabuntur.

Excipiet,

Excipiet, summique intra penetralia Templi
Sistet ouans, & fani ade interiore locabit,
Atque hîc perpetuos posthac celebrabere in annos.
Hîc sua Catholici ponent insignia Reges,
Osculaque, amplexusque dabunt, humilique Sepulchrum
Ore tuum, & terram curuato poplite lingent.
Quinetiam, & spolijs amplis tumulum, & tua larga
Sæpe manu, multisque onerabunt funera donis.
Nec minus ipsa Patrum repetens monumenta priorum
Plebs pia, cumque piâ venerandus plebe Senatus,
Grandæuique Patres solemnia vota quotannis
Instituent, referentque tuas donaria ad Aras.
Iamque oculis, iamque ore pio, manibusque pudicis,
Fortunata tui libabunt saxa Sepulchri,
Et sacra formosis ornabunt limina sertis,
Altaque nobilibus cingent laquearia ceris.
TALIBVS *Alipotens: tenuesque elapsus in auras*
It subitò, æquatisque in cœlum subuolat alis,
Digrediensque almum tectis diffundit odorem.
Ast Virgo alatum dùm fixo adspectat euntem
Intuitu Iuuenem, nubesque, aurasque secantem,
Ac tandem lætum cœli conuexa tenentem,
Emisit felicem animam, mortisque trophæum
Eripuit, Daciane, tibi, grandemque voraci
Rictu prædam rapuit: tunc illa per auras
Candida subuehitur, recto quâ tramite in axem
Ducit iter, nitidumque facit, via lactea, tractum:
Accelerat, sedesque petit radiantis Olympi.
Illic auratam primò circunspicit vrbem,
Auratas turres, & propugnacula celsa,
Nixaque Tænareis crystallina tecta columnis
Inspicit, & claris stellantia mœnia gemmis,
Hinc inde Heroum sacris onerata trophæis.
Sydereos etiam ciues stare ordine longo
Cernit, & his medium dantem sua iura Tonantem.
Exin sublimis solio componitur aureo
Cœlestes inter Proceres, sacrumque Senatum.
Hîc sine fine dies, sine meta, transiget æuum,
Et sempiternis protendet secula seclis.
Interea (vt fama est) subuectum è carcere Corpus
Antistes,

Virgo in carcere Sponso spiritum reddidit.

S. Melantius Toletanus Pontifex, & cæteri fideles Corpus S. Virginis sepeliunt.

Antistes, comitante nurûm, comitante virorum
Sanctorum numero, senior Melantius *effert*
Effusus lachrymis, quà se Cambronia pandit
Ianua, & aquoreum tractum, camposque iacentes
Despicit: Hùc mœsti primùm se se agmine longo
Christicolæ effundunt, & circum littora oberrant.
Una omnes lachrymas Matres, Puerique, Senesque
Dant oculis, mœstumque implent ploratibus amnem.
E quibus imo vnus ducens suspiria corde
LEOCADIAM *exclamat, dehinc talia voce profatur.*
Cessisti tandem, ad Superos, terrisque relictis,
Quà scintillantem signat plaga lactea callem,
Scandis ouans, & te cœli penetralibus infers.
Qualis odoriferos fundunt vbi cinnama fumos
Effusa in flammas, directo tramite in auras,
Fumea se rapidis attollit virgula pennis
Adsurgens, tenuemque relinquit in aëre crinem.
Salue Diua potens, salue decus addita cœlo,
Postque tot absorptos vitaque, obitusque labores,
Æterno fruere imperio, meritisque potita
Exuuijs ludos, immortalesque triumphos
Æternum exerce. Finis iam & meta laborum:
Iam nimbi, mœstaque hyemes, pluuiaque sonoræ,
Jam fera tempestas, tumidaque abiere procellæ:
Jam pelagi cecidere minæ, maria omnia circum,
Et Ponti vndisoni rabies attollere fluctus
Desijt immanes, montesque euoluere aquarum.
Nunc quia purpureis roseo fulgore hyacinthis,
Eoisque super pallam insignita lapillis,
Chrysolytisque nites, varijsque inspersa smaragdis
Cælicolûm turnas inter, Sanctumque Senatum
Læta sedes, caput aurato diademate fulgens,
Affer opem Hesperiæ, Supremi sponsa Tonantis:
Et nobis felix, populisque labantibus adsis.
En tibi iam, cinerique tuo suprema feremus,
Populeas inter frondes, & amœna vireta.
Gaudebit Tagus humentum generator aquarum,
Hesperidesque almæ nitidis in vestibus omnes,
Omnes cæruleis euinctæ crura cothurnis,
Instructæ ordinibus, manibusque in mutua nexis,

Vnus ex Ciuibus ad S. Virginem.

Per

Per vaga rura alacres festas de more choreas
Instituent, dulcique ciebunt æthera cantu.
Gaudebunt vallesque caua, saltusque profundi,
Et ibi nutantes discent assurgere Montes,
Incipientque altæ curuare cacumina syluæ,
Et sua frondosæ submittent culmina pinus.
Ipsæ te pinus, salices ipsæ, ipsaquè saxa,
Et rupes, amnesquè, & amœna arbusta vocabunt.
Debita quinetiam statuemus festa quotannis,
Et pia suffectis recolemus funera donis;
Nec sine honore suo patiemur abire Decembres,
Sed festum è Nonis *læti ducemus ad* Idus.
Quin cùm ver roseum cinctum florente coronâ
Gramineis vernum campis diffundet honorem,
Et varijs pinget nudata coloribus arua:
Candida tunc plenis dabimus tibi lilia palmis,
Spargemusquè rosas, florem virentis acanthi,
Narcissum, & casiam, & ferrugineos hiacynthos,
Pallentesque hederas, intermixtosque corymbos,
Et caltham, & violam, & tonsam cum baccare myrtũ,
Fragrantesque thymos, & quidquid purpureum ver
Suggerit, & gremio tellus fœcunda virenti.
In super aëreas procero stipite quercus,
Et grandes oleas, densasque comis terebinthos,
Et salices, tumuli ante aditum effigemus ouantes:
Auulsamque solo syluam ab radicibus imis,
Et nemus omne humeris circum aduectabimus, omnem
Arboribus tumulum stipabimus vndique, & vltrò
Proxima laurigeris cingemus littora sertis;
Nec sensus vnquam capient obliuia nostros.
Nam prius in fontem conuerso gurgite retrò
Labetur Tagus hic, patrijs vè finibus exul
Aut Romanus Anam bibet, aut Hispania Tybrim,
Quàm tuus è nostro labetur pectore vultus,
Aut laudes, de more, tuas, solemnia sacra
Festiuosque dies vsquam, ritusque, sinamus,
Semper honore pio, semper cumulabere donis,
Lætaque perpetuis celebrabimus Orgia fastis,
Linquemusquè olim populis celebranda futuris:
Hærebitque adhuc & tantarum gloria rerum

Festiuitatis Dies assignatur.

Fixa animis, longoque haut vnquam intercidet æuo.
Interea tumulum iuxta, sub rupe patenti,
(Dùm pia Musa tuos quondam meditatur honores)
Grandibus ista notis inscribam carmina ad vndas,
Carmina, quæ gradiens, oculo properante, viator
Percurrat, tacitamque effundant gaudia mentem:

Epitaphium in Tumulo inscribitur.

HIC PIA VIRGO IACET, FAMA VSQVE AD SYDERA NOTA.
ET GENERE, ET FORMA. QVÆ FLORESCENTIBVS ANNIS.
CARCERE CLAVSA TRVCI, ET MACIE CONFECTA SVPREMA.
FORTVNATAM ANIMAM PRO RELLIGIONE PROFVDIT.
MORTVA NON MORITVR. SED VIVENS MORTVA VIVET.
ET SEMPITERNVM PER SECVLA NOMEN HABEBIT.

Vix ea fatus erat lachrymans, cùm protinus alter
Fluminis ad ripas lachrymantia lumina voluens,
O Tage Nympharum pater, Hesperidumque sororum;
Qui nostram auriferis circundas fluctibus vrbem,
Tolle animos, ait & supra stagnantia Nili
Flumina, supra Indum, & Gangē, Rhenumque sonantē,
Tolle caput, Rhodanū, Tyberimque, Istrumque, Padūque
Despice, & aurifluas spumoso gurgite arenas
Arduus eructa, atque insuetos euome fontes:
Iuxta namque tui labentes fluminis vndas
LEOCADIÆ *cineres, diuinaque condimus ossa.*
Hic tumulus iam te (nec mens male præscia, vano
Fallitur augurio) celebri properantibus annis
Attollet fama ad superos, æquabit & astris.
Iam tibi cedet Anas vltro, iam cedet Iberus,
Et Batis, largisque exultans in Duria campis.
Iamque Tagum montes, syluæque, amnesque sonabunt;
Littoraque, & pulsi referent ad sydera colles.
Talia dicta dabat; cuncti simul ore sequuntur
Christicolæ augurium, collectaque Virginis ossa
Paupere componunt feretro, mandantque Sepulchro.
Et dudum inferias, lachrymosaque funera ducunt
LEOCADIÆ *ad tumulum. Fluuio tunc lætus amœno*
Cæruleus Rex, Hesperidum dominator aquarum,
Rauca Tagus resonans, glaucoque indutus amictu,
Et viridi canos velatus arundine crines,
Populeas inter, visus consurgere, frondes,
Muscosum caput ex vndis, & cornua tollens,
Et laxo spatiosa sinu penetralia pandens,

Alius Ciuis ad flumen Tagum.

Taxus exultat.

Virgineos artus concha excepisse nitenti,
Et gremio fouisse suo: mox rite repostos
Herboso strauisse toro, vndisonisque sub antris;
Atque ita se tandem spumoso condidit alueo,
Ima petens, motumque aspergine miscuit amnem.
Quem iuxta Hesperides præstanti corpore Nymphæ
Agglomerant densæ, & vultu gratantur amico
LEOCADIAE *venienti, ac summa per æquora latas*
Intexunt choreas, aliosque, aliosque reflexus
Impediunt hilares, & candida brachia iactant
In numerum, alternisque cient vestigia plantis,
Suspensaque vadis vix summas fluminis vndas
Degustant pedibus, vel tingunt æquore plantas.
Sic demùm pia Virgo sacras torrentis ad vndas
Herboso primùm iacuit tumulata Sepulchro.
O felix Virgo, mihi si cœlestibus auris
Aspirare velis addens in carmina vires,
Fama tuos semper centeno gutture honores
Indefessa canet, nomenque ad sydera tollet
Dùm Domus Austriadùm victo dominabitur Orbe:
Regia dùm tales suffecerit Aula Philippos:
Dum Tagus aurifluas Ponto deuoluet arenas:
Et Toletanas vndis circumdatus arces
Lambet, Lysiadumque altus se se inferet aruis,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.
Tu quoque iam toto surges vrbs inclyta Mundo,
Qua tandem fausto genuisti sydere prolem,
Seraque perpetuis iam nunc celebrabere seclis.
Scilicet Eugenio post plurima lustra recepto,
Quem pia munificâ donauit Gallia dextra.
Hæc tibi lux, populisque tuis restabat, & iste
Solus ab Arctois deerat tibi Lucifer oris,
Hispani vt gemino radiarent sydere fines.
Non tenebras metuet posthac Hispania, campo
Lux erit Occiduo, dum tale inluxerit Astrum.

Nymphæ Tagi tripudiant.

Aucloris peroratio ad Virginem.

Ad Toletanam vrbem.

Hactenus Anonymi *Poëma Heroicum* feliciter decantatum, & à me summa deuotione transcriptum, & propter innatam, quà S. Virginem, & Martyrem ab incunabulis prosecutus sum, & propter ecphrasis eruditam prosodiam, quà in posterùm *Flores Sanctorum* propriùs illustrabuntur. Sed & S. Virgini Nostræ B. *Ildephonsus* Carmen hocce dicauit, quô & agonum augustias, & apparitionem eidem factam concelebrat:

Nam quibus ipse tuos cantabo laudibus actus,
Sanguine clara tuo, clarior ipsa fide.

LEOCADIA *æterni Sponſi ſociata cubili,*
Quem modò complexu ſed ſine fine tenes,
Toleti *decus ipſa tui, quam* Hiſpania *tota*
Inuocat, & precibus ſupplicat atquè ſuis.
Te Dacianus *agit, furijs feralibus actus ,*
Vincere te diro carcere poſſe putans,
Hic Crucis auxilio, morientiumque acta dolore ,
Iam macerata diu, non ſuperata manes.
Omnipotenſque tuis faciles accommodat aures
Optatus, flagro caſa per aſtra volas.
Et mihi ter miſero renitenti, ſplendida vultu ,
E tumulo egrediens, cernere das facilem,
In populi ore pij velum das ſcindere ferro ,
Et mandata Dei das Genitricis amans,
Te laudent ſuperi, laudat quam turba piorum
Eſto memor tui Virgo clientis ouans.
Toletum *te voce vocat, quam ſanguine fundis*
Proque tuis ſolitas Ciuibus adde preces.

Quin etiam, antequam ad Actorum illuſtrationem deueniamus aliquorum *Carmina* nondum edita ſubiungere propoſuimus, propter eorum elegantiam, etiamſi Authorum nomina deficiant, quæ Nobis ſuppeditauit Illuſtriſſimus Dominus *D. Antonius Calderon*, Canonicus Toletanus, & Archiepiſcopus Granatenſis electus, iam (proh hominum eruditorum ſtrages!) vita functus. En primùm accipe:

TOLETI *ô ſuboles vetuſta clari,*
Martis fulminei ſuperba ſedes,
Quâ ruit rapidis Iberus *vndis ,*
Quâ fuluo trepidat Tagus *liquore ,*
Quâ Bætis *pelago obſtrepit ſonante,*
Vrbium domina, ac ocelle ; ô ipſe
Flos, virtuſque virûm : canentis
Audi vocem. Nam volueres ferunt Camenæ
Prapeti, populûm per ora, pennâ
LEVCADIÆ *egregium bonumquè Nomen.*
Ergò ſi prius auream vigentis
Vim Phœbi hîc acie videns tenella
Hauſit ; ſi trepidis vocata rebus
Tuam candidior tueatur oram ;
Nunc ô nunc propera nouâre ritus
Annuos, operata turba Diuas
Implica roſeo comas amictu.
Mollibus quoque floreant corollis.
Aræ conſpicuæ nitente lauru.

Nec

Nec desint segetis benigna dona
Sabææ, neque tibiæ canoræ.
LEVCADIAM *celebrent, vocentque cuncta,*
Vltimæ strepitu fremant plateæ.
Integri pueri, integræ puellæ
Exultim pede candido per vrbem,
Alternis agitent leues choreas.
Inuicem crepitent ter vsque plauso
Pollice, & liquidâ inde voce, laudes
LEVCADIÆ *meritas ferant: vt æuo*
Crescens floridulo Puella, mente
Quid maius iam agitans, serena vultu,
Spernit blanditias, decusque gemmæ.
Quæ falso feriunt inane vulgus.
Vt castæ tum animæ intimas medullas
Christi amor penito peredit igne.
Vt præstans fidei genus piorum,
Qui morti pectora deuouent decoræ
Accendit facili adlocutione.
Nec longum, tu, adeò quieta Virgo
Immunis dubij sedes pericli.
Nam aut truces oculos vides Tyranni
Flammeo minitantis ore flammas.
Aut custode sub effero teneris
Candentes manicis manus reuincta.
De ipso at firmior euenis labore.
Dumque oblita tui doles misella
Dilecti populi vices iniquas,
In fletus abiens amariores
Occidis, placido petens volatu
Sponsi purpureas domos cupiti.
Quin hac dum positum quieuit vrbe
Corpus Virgineum, beauit ipsam,
Defenditque diu à graui ruinâ.
Vt quercus tenues caput sub auras
Ferens, cui aliquis comam sonantem,
Et ramos teneros bipenne tondet,
Decenti spolians honore siluæ.
Illa haut fronde leui nouella fundit
Virgulta, haut gelidos inumbrat amnes.

Sed

Sed matris valida recissa trunco
Nixu marmoreas premens columnas,
Molium graue sustinet laborans
Onus, & tecta operosa fulcit vnà.
Verum amens populus tumet secundis,
Et suis se opibus putat beatum,
Ceu vento volitat ferente lynter.
Non hoc est hominum, Deus sed ipse
Insignem attenuat, fouet iacentem.
Sic ah! sic cecidistis vrbis arces.
Hinc vos flamma tulit, deditque prædam
Imbellem Numidæ, ô pudor! feroci
Nam, quid sceleris, quæ verba, vidit
Sol? cùm vrbem quatiens sonante victor
Vngula, cineres premit verendos?
Cum incestat Superûm sacrata Templa?
Tagi, *tu quoque decolor cruore*
Turbato ferebaris amne lympha.
O ego placeam pius Tonanti
Cuncta, qui imperio regit seuero.
At fessis veniam, precata rebus
Placasti Superos alumna Virgo.
Mitescunt, posito furore, secla
In priscum populus redit nitorem.
Et sacros cineres tuos latenteis,
Sedibus patrijs refert Philippus
Orbis Hesperij *tenens habenas,*
Salue ô columen decusque nostri,
Et serua populos tibi dicatos.

Leucadium Patrem habuit Virgo Beata.

Hîc placuit subsistere in excribendis cæteris Poëmatibus superiùs promissis, ne in prolixum crescat volumen; Sed ad illustrandã Actorũ ecphrasin deueniamus. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduers. n.278. fol.62.* asserit hanc S. Virginem fuisse ex *Leucadio* Patre, Melantij Toletani Præsulis germani, filiam; illum ausculta: *Sunt qui putent, Patrem* S. LEOCADIÆ *fuisse* LEVCADIVM *appellatum,* S. Melantij, *patriâ, domoque Græci,* fratrem, *qui* Toletum *venêre. Et* Melantius *per gradus, & virtutem, ac nobilitatem factus est Episcopus Toletanus.* LEVCADIVS *verò duxit vxorem ex summa* Toleti *nobilitate, postque propter suam prudentiam, & animi magnitudinem factus est Consul.* Non *Romanus*, Sed *Toletanus*, ex his quos vnaquæque vrbs quotannis eligebat, vt superius alibi diximus. *Iulianum* sequuntur Neoterici, *Quintana-Dueñas,* Comes *Morensis, & alij.*

An Monialis Carmelitana?

AT Luitprandus in *Aduersar. n.100. fol.25.* apud Tamayo: & apud Ramyrez *n.117. fol.480.* ex aliorum sententia, quam ipse probat, S. LEOCADIAM Monialem *Carmelitanam* extitisse contendit. Eius hæc perlege verba: *Sunt qui putent (quod & Ego credo,* S. LEOCADIAM, Monialem *fuisse Ordinis* Carmelitani, *quem ordinem Monachi* Carmelitani *ad fidem Christi conuersi in* Hispaniam *intulerunt,*

runt, ex quibus fuit Elpidius I. Toletanus Præsul, à S. Iacobo *institutus*. Cuius opinionem secutisunt Lezana, Caſanate, Munozet Roman ſuperius relati, quibus adhæſere Quintana Dueñas, Comes Morenſis, Caſtejon.

Hæc duo, quia Noſtris, & Exteris hactenus ignota, elucidare curauimus, cætera quæ ad Sepulchrum. Apparitionem S Ildephonſo factam, Baſilicas Tres Toleti extructas, & Tranſlationes ſpectant, quia communia ſunt & videri poterunt apud Luitprandum in *Aduerſar. n.* 208. Braulionem in *Adit. ad Max. Ann.* 312. Et fere omnes ſuperius in Prolegomeno recenſiti, nec non & in Officijs antiquis Eccleſiarum Hiſpaniæ, omittimus.

De Sepulchro, Apparitione Baſilicis, & Tranſlationibus remiſſiue.

Qvatenvs ad *cultum*, mihil tam cognitum; tempore Gothorum ſolemnis fuit apud *Toletanos* feſtiuitas tantæ Virginis, & Martyris Conciuis, ad cuius Eccleſiaſticum Officium *Montanus Toletanus* Antiſtes hunc Hymnum compoſuit, qui ad Veſperas Natalis S. Virginis canebatur:

In feſto B. Virginis, & Martyris Hymni.

Sanctiſſimæ Leocadiæ
Solemne feſtum prodijt.
Quæ vana terra deſpuens,
Ad Regna cæli tranſijt.
Omnes venite ſupplices,
Cordis reatum pandite,
Gaudentes vota ſoluite,
Deoque grates reddite.
Hæc namque Virgo nobilis,
Exorta claro germine,
Confeſſa Chriſtum fortiter
Pœnas libenter pertulit.
Correpta iuſſu Iudicis,
Bacci ligatur ferreis,
Vt vinculorum pondere,
Fides puellæ cederet.
Illic per abſtinentiam
Chriſto placere cogitans,
Laudum rependit gratias,
Precumque defert victimas.
Sed mox Beata Eulaliæ
Mortem ſacratam comperit,
In carcerali vinculo
Cælo refudit ſpiritum.
Nunc Virgo ſancta quæſumus,
Et lachrymando poſcimus,
Vt probra noſtra diluas,
Et vota Chriſto deferas.
Tu Noſtra Ciuis inclyta,
Tu es Patrona vernula,

Ab huius vrbis termino,
Procul repelle tædium.
Non hoſtis hic præualeat,
Non morbus, aut penuria,
Recedat omne noxium,
Et conferatur commodum.
Sic vita rebus affluat,
Nec corda luxu ſordeant,
Cunctiſque propter crimina
Donetur indulgentia,
Deo perennis gloria,
Et gratiarum copia,
Qui cuncta voluit tempora,
Et regnat ante ſecula, Amen.

Huius *Hymni* ſeries Gothorum æuo recitabatur in *Veſperis* feſtiuitatis, vt diximus: & in Muzarbum Officio reperitur. Aſt *Cyprianus*, Archipresbyter *Cordubenſis*, qui tempore captiuitatis Hiſpanicæ ſub Arabibus ad Annum M. LX. vixit, duos ſequentes Hymnos officio addidit, qui ſequitur ad *Matutinas*;

Lætare Toletum
In hoc ſacro feſto,
Cui totum lætum
Precibus adeſto.
Habere ſi vis
Aliquid à Deo,
Iſta Noſtra Ciuis
Adquiret ab eo.
Hæc dum corde puro,
Deum interceſſit,
In carceris muro
Pollicem expreſſit.
Pollex ſic intrauit
In perdura petra,
Quòd crucem ſignauit
Vt in molli cera
Sic Chriſti conſigna
Corda noſtra dura,
Vt te dignâ mente
Sequamur & pura.

Qui verò ad *Laudes* canebatur, & in vltimis *Veſperis*, vt ex Breuiarijs peruetuſtis S.E. Toletanæ liquet, & illos referunt P. F. Franciſcus Biuarius ad *Dextr. Ann.* 300. *Commens.* 3.*n.*15.*fol.* 345. Quintana-Dueñas in *Hiſtor. SS. Toletan.* 2.*p.fol.*224. Comes de Mora *Hiſtor. Toletan.d.*1.*p.lib.*6.*c.*15.*fol.*503.*&* 504. Igitur huius vltimi talis eſt tenor.

In

In festo LEOCADIÆ,
Quod celebratur hodie,
Hymnum canamus gloriæ
Regi cœlestis Curiæ.
Hæc Toletana *nobilis*
Fuit Sancta laudabilis,
Quæ moribus, & titulis
Fulsit, atque miraculis.
Quæ carceris supplicio
Fuit data, pro alio
Sibi dando martyrio,
Vel feriendo gladio.
Vbi commisit spiritum
Deo, qui propter meritum
Supplicantes, & gemitum
Confregit hostis fremitum.
Nos ipsi demus gloriam,
Qui suis dat victoriam,
Et Sanctam LEOCADIAM
Duxit ad cœli Curiam, Amen

Quo Anno obijt.

CIRCA Annum quo S. Virgo hæc, & Patrona Toletana diem clausit extremum in carcere, varie disceptatur. Illustris D. D. Petrus de Roxas Comes Morensis supr *d.lib.6.c.16.fol.*506. integram dissertationem subiungit, cuius Nos vestigia securi, eius propositiones referemus.

Variæ afferentium opiniones.

VARIAS inter Scriptores Nostrates sententias, circa Annum agonis S. LEOCADIÆ, Toletanæ Virginis, & Martyris inuenio. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. supr.d.c.*11*.fol.*349. asserit agonizasse ad *Annum* CCC. VII. quô martyrium expleuerant *SS. Iustus*, & *Pastor* Pueri Complutenses. Ioannes Vassæus in *Chron. Ann.*306. & Stephanus Garibay supr. *d.lib.*7*.c.*45*.fol.*259. ad Annum CCC. VI. contendunt. Ioannes Mariera supr. *lib.*4 *c.*4 *fol.*87. ad Annum CCC. V. afirmat. Alfoosus Villegas in *Flor SS.fol* 368. Petrus Ribadeneyra *fol.*830. D. Franciscus Padilla supr. *d.c.*17*.fol.*181. Anno CCC. V. defendunt. Ioannes Mariana *Histor.Hispan.d.lib.*4*.c.*12. & Ieronymus de la Higuera in *Hist. Tolet. MS.Tom.*2*.lib.*8*.c.*19. & D. Martinus Carrillo in *Annal. Eccles. Ann.* 303 *fol.*111. ad Annum CCC. III. resoluunt. L. Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300.*n.*15. vbi Biuarius *Comm.*3. Rodericus Caro; necnon Hermanus Contractus in *Chron. Ann.*300. & Breuiarium Seguntinum in *Fest.S.Leocad. Lect.*2. Laurentius Surius in *Vit. SS.Tom.*6*.fol.*104. ad Annum CCC. scribunt. Breuiarium *Pacense* ad Annum CC. LXXXVII. *Granatense* ad Annum CC. LXXXVIII. proclamant. Sed Comes Morensis veriorem esse Dextri ad *Annum* CCC. affirmat, tàm auctoritate *Dextri*, quam alijs rationibus à se concinnatis, quibus libens subscribo. Pro coronide hoc accipe de S. Virgine, Carmen Heroicum:

Verior quæ?

Infremit, & rabidos agitur Dacianus in æstus,
Cædem animo meditans, oculis minacibus iras
Arduus intentat: Si quis tua, Christe sequatur
Formidata Herebo, cœloque illustria signa.

Quaritur huic aliquis, multisque è millibus vna
Offert se in medios hilari LEOCADIA *vultu,*
Excellens animo, specieque insignis honestâ,
Cuius adhuc vires nondum firmauerat atas.
Non concussa minis, non ipso exterrita fato,
Christum animo, Christum constanti voce professa.
Actutum arripitur, tadas adolere nefandas,
Et cognosce Deos supplex, Veneremque, Iouemque.
Et nugas, & fœda Hecates portenta iubetur.
Ni faciat, cades, grauioraque cade parantur
Instrumenta necis, lentaque incommoda mortis.
Non tamen his Virgo natura imbellis, & annis
Frangitur, aut aliquid prima de mente mouetur.
Non secus, ac quondam medijs in fluctibus alta
Eminet, & ventis, & iniquo gurgite rupes
Alluitur, saxoque immobilis aquoris astus
Despicit, & victrix nimbos, atque aquora temnit.
Frendet ad hac, pracepsque furit Dacianus, & imis
Visceribus coquitur, furijsque agitantibus ardet.
Nec dubitat de cade amens: stat perdere diro
Supplicio insontem, & caco laxare furori
Quas male tradiderat Princeps Romanus habenas.
Quaritur hic ferale necis genus: obtulit ira
Durius esse nihil, quàm si mora longa, famesque
Conficiant, maciesque abeat difformis in artus
Virgineos, vinclisque diù, taboque fatiscat.
Conditur in tenebras, non iam fruitura patenti
Cœlorum adspectu, cœloque micantibus astris.
Lata tamen claram media in caligine lucem,
Lucem aliam, & Solem, diuersaque sydera cernit.
O quoties dùm membra fames populatur, & agra
Ossa prope exhaustas condunt tenuata medullas,
Pascitur è cœlo! Dapibusque erecta supernis
Afflictas reuocat, grauiora ad vulnera, vires!
Atque ita de tenebris, deque ipso pondere ferri,
Deque fame, ac de te Iudex Daciane, triumphat!
Lata subit, quod (inique) iubes, quod pectori anhelo
Suggerit impietas. Da plura, & pluribus adde
Plus aliquid: si iam ingenij vis effera maius
Adstruit, aut maius diris vrgentibus audet,

Intrepide occurret, ſæuoſque animoſa Leones,
Omnigenaſque feras ad vulnera dira laceſſet,
Pectoraque infenſis vltro dabit obuia flammis,
Admittetque volens ipſa intra viſcera ferrum.
Tanta animi vis eſt, cùm ſpiritus intima firmat
Sanctus, & æterna carpunt præcordia flammæ.

Alia plurima poſſemus referre *Epigrammata, Carmina*, & *Hymnos* à Tagi canoribus Cygnis auriflui decantatos, ſed quia plurimos edidit P. Miguel Fernandez in *Tranſlat.S.Leocad. à fol.*331. *ad* 396. & alios MSS. præſcripſimus, ne iſthæc Notatio longior fiat, calamum ſuſpendimus.

QVARTO IDVS
Decembris.
DIES X.

A. Romæ *natalis* S. Melchiadis *Papæ, origine Afri, in* Hiſpania *nati, qui Romam profectus, ibidem ſacras Pontificatus inſulas induit, in cuius oneris munere multa perpeſſus, tandem obdormiuit in Domino.*

B. Emeritæ *Auguſtæ in* Luſitania *Hiſpaniæ Sanctæ* Eulaliæ *Virginis, & Martyris, quæ adhuc adoleſcentula, & vix XIII. annorum fidei zelo ſuccenſa,* Calphurnianum *Legatum*, Emeritâ *Chriſtianos perſequentem, adiuit, & fidelium cauſas viriliter defenſauit; ex quo comprehenſa, poſt equulei anguſtias, verberum moleſtias, in crucem acta igne ſuppoſito, ſpiritum, in Columbæ ſpeciem, tradidit Sponſo.*

C. Ibidem *paſſio* S. Iuliæ *ipſius Sanctiſſimæ* Eulaliæ *indiuidualis, pediſequæ, & comitis, quæ cùm itidem Chriſti fidem profiteretur, à* Calphurniano *comprehenſa, & cruciatibus expoſita ad coronam Martyr inuicta pulchritudinis properauit.*

D. Hiſpali *in Bætica Hiſpaniæ* SS. Carpophori *ipſius vrbis Epiſcopi, &* Abundii *eius Diaconi, qui pro fide in carceris ergaſtulo concluſi, vt fœtore, & fame*

 deperirent,

Inclusos pyxis: clam tunc tua feruidus ossa
Rapta feret, patrioque alacris sub marmore condet.
Hic iam per multos tumulata iacebis in annos
Gente sub Hannonicâ, patrisque vocabere votis;
Donec læta adsit lustris voluentibus ætas,
Cùm Domus Austriadum Belgas, Brabantiaque arua
Seruitio premet, & feris dominabitur armis.
Austriacâ magnus nascetur origine Princeps
Progenies Caroli, qui metas Herculis vltra,
Vltraque Occeanum, atque extra Garamantas, & Indos
Proferet imperium victor, proauitaque longe
Extendent iura, atque Hispanis aurea rursus
Sæcula restituet, cœloque æquabit honores
Felicemque suo linquet de nomine prolem,
Quæ regat arua pio quondam regnata parenti,
Et grauidam imperio Hesperiam, bellisque superbam
Temperet, ac totum sub leges pertrahat Orbem,
Et patrios, patrio referat cum nomine, mores.
Hoc duce Hyperboreis tandem remeabis ab oris
Namque duces inter sæuos, & Belgica tela,
Hispanasque acies inter, Martisque furores,
Inter clangentesque tubas, lituosque sonoros,
Et fera terribiles perflantia classica bombos
Vir pius vnus erit virtute insignis, & arte,
Qui te per flammas, & mille sequentia tela
Per cunctas pelagique minas, cœlique fragores,
Multum errore viæ, & terris iactatus, & alto
Ipse suis humeris per tot discrimina rerum
Per casus tantos, medijs ex hostibus actam
Eripiet, terrisque alacer portabit Iberis,
Inque Toletanas lætis te te inferet arces
Auspicijs. Tu alta residens in pyxide læta,
Pilento in sacro mediam deducta per vrbem
Antiquum inuises populum, notosque Penates,
Per portas, plenumque forum, & per nota viarum
Se populo passim, & toto effundente Senatu.
Inde Toletanus longâ te in veste Sacerdos
Iam senior, iam maturo venerabilis æuo,
Purpureo effulgens habitu, rubroque galero
Insignis, fidei magnus defensor, & æqui,

Tandem Toletum Hispaniæ.

Vbi honorifice collocabuntur.

Excipiet,

Excipiet, ſummique intra penetralia Templi
Siſtet ouans, & ſani æde interiore locabit,
Atque hîc perpetuos poſthac celebrabere in annos.
Hîc ſua Catholici ponent inſignia Reges,
Oſculaque, amplexuſque dabunt, humilique Sepulchrum
Ore tuum, & terram curuato poplite lingent.
Quinetiam, & ſpolijs amplis tumulum, & tuâ larga
Sæpe manu, multiſque onerabunt funera donis.
Nec minus ipſa Patrum repetens monumenta priorum
Plebs pia, cumque piâ venerandus plebe Senatus,
Grandæuique Patres ſolemnia vota quotannis
Inſtituent, referentque tuas donaria ad Aras.
Iamque oculis, iamque ore pio, manibuſque pudicis,
Fortunata tui libabunt ſaxa Sepulchri,
Et ſacra formoſis ornabunt limina ſertis,
Altaque nobilibus cingent laquearia ceris.
TALIBVS *Alipotens: tenueſque elapſus in auras*
It ſubitò, æquatiſque in cœlum ſubuolat alis,
Digredienſque almum tectis diffundit odorem.
Aſt Virgo alatum dùm fixo adſpectat euntem
Intuitu Iuuenem, nubeſque, auraſque ſecantem,
Ac tandem lætum cœli conuexa tenentem,
Emiſit felicem animam, mortiſque trophæum
Eripuit, Daciane, tibi, grandemque voraci
Erictu prædam rapuit: tunc illa per auras
Candida ſubuehitur, recto quâ tramite in axem
Ducit iter, nitidumque facit, via lactea, tractum:
Accelerat, ſedeſque petit radiantis Olympi.
Illic auratam primò circunſpicit vrbem,
Auratas turres, & propugnacula celſa,
Nixaque Tænareis cryſtallina tecta columnis
Inſpicit, & claris ſtellantia mœnia gemmis,
Hinc inde Heroum ſacris onerata trophæis.
Sydereos etiam ciues ſtare ordine longo
Cernit, & his medium dantem ſua iura Tonantem.
Exin ſublimis ſolio componitur aureo
Cœleſtes inter Proceres, ſacrumque Senatum.
Hîc ſine fine dies, ſine meta, tranſiget æuum,
Et ſempiternis protendet ſecula ſeclis.
Intereà (vt fama eſt) ſubuectum è carcere Corpus
Antiſtes,

Virgo in carcere Sponſo ſpiritum reddidit.

S. *Melantius Toletanus Pontifex, & cæteri fideles Corpus S. Virginis ſepeliunt.*

Antistes, comitante nurûm, comitante virorum
Sanctorum numero, senior Melantius *effert*
Effusus lachrymis, quà se Cambronia pandit
Ianua, & aquoreum tractum, camposque iacentes
Despicit: Hûc mœsti primùm se se agmine longo
Christicolæ effundunt, & circum littora oberrant.
Vna omnes lachrymas Matres, Puerique, Senesque
Dant oculis, mœstumque implent ploratibus amnem.
E quibus imo vnus ducens suspiria corde
LEOCADIAM *exclamat, dehinc talia voce profatur.*
Cessisti tandem, ad Superos, terrisque relictis,
Quà scintillantem signat plaga lactea callem,
Scandis ouans, & te cœli penetralibus infers.
Qualis odoriferos fundunt vbi cinnama fumos
Effusa in flammas, directo tramite in auras,
Fumea se rapidis attollit virgula pennis
Adsurgens, tenuemque relinquit in aëre crinem.
Salue Diua potens, salue decus addita cœlo,
Postque tot absorptos vitæque, obitusque labores,
Æterno fruere imperio, meritisque potita
Exuuijs ludos, immortalesque triumphos
Æternum exerce. Finis iam & meta laborum:
Iam nimbi, mœstæque hyemes, pluuiæque sonoræ,
Iam fera tempestas, tumidæque abiere procellæ:
Iam pelagi cecidere minæ, maria omnia circum,
Et Ponti vndisoni rabies attollere fluctus
Desijt immanes, montesque euoluere aquarum.
Nunc quia purpureis roseo fulgore hyacinthis,
Eoisque super pallam insignita lapillis,
Chrysolytisque nites, varijsque inspersa smaragdis
Cœlicolûm turmas inter, Sanctumque Senatum
Læta sedes, caput aurato diademate fulgens,
Affer opem Hesperiæ, Supremi sponsa Tonantis:
Et nobis felix, populisque labantibus adsis.
En tibi iam, cinerique tuo suprema feremus,
Populeas inter frondes, & amœna vireta.
Gaudebit Tagus humentum generator aquarum,
Hesperidesque almæ nitidis in vestibus omnes,
Omnes cæruleis euinctæ crura cothurnis,
Instructæ ordinibus, manibusque in mutua nexis,

Vnus ex Ciuibus ad S. Virginem.

per

Per vaga rura alacres festas de more choreas
Instituent, dulcique ciebunt athera cantu.
Gaudebunt vallesque caua, saltusque profundi,
Et ibi nutantes discent assurgere Montes,
Incipientque alta curuare cacumina sylua,
Et sua frondosa submittent culmina pinus.
Ipsa te pinus, salices ipsa, ipsaquè saxa,
Et rupes, amnesquè, & amœna arbusta vocabunt.
Debita quinetiam statuemus festa quotannis,
Et pia suffectis recolemus funera donis;
Nec sine honore suo patiemur abire Decembres,
Sed festum è Nonis *lati ducemus ad* Idus.
Quin cùm ver roseum cinctum florente coronâ
Gramineis vernum campis diffundet honorem,
Et varijs pinget nudata coloribus arua:
Candida tunc plenis dabimus tibi lilia palmis,
Spargemusquè rosas, florem virentis acanthi,
Narcissum, & casiam, & ferrugineos hiacynthos,
Pallentesque hederas, intermixtosque corymbos,
Et caltham, & violam, & tonsam cum baccare myrtũ,
Fragrantesque thymos, & quidquid purpureum ver
Suggerit, & gremio tellus fœcunda virenti.
Insuper aëreas procero stipite quercus,
Et grandes oleas, densasque comis terebinthos,
Et salices, tumuli ante aditum effigemus ouantes:
Auulsamque solo syluam ab radicibus imis,
Et nemus omne humeris circum aduectabimus, omnem
Arboribus tumulum stipabimus vndique, & vltrò
Proxima laurigeris cingemus littora sertis;
Nec sensus vnquam capient obliuia nostros.
Nam prius in fontem conuerso gurgite retrò
Labetur Tagus hic, patrijs vè finibus exul
Aut Romanus Anam bibet, aut Hispania Tybrim,
Quàm tuus è nostro labetur pectore vultus,
Aut laudes, de more, tuas, solemnia sacra
Festiuosque dies vsquam, ritusque, sinamus,
Semper honore pio, semper cumulabere donis,
Lataque perpetuis celebrabimus Orgia fastis,
Linquemusquè olim populis celebranda futuris:
Harebitqua adhuc & tantarum gloria rerum

Festiuitatis Dies assignatur.

Fixa animis, longoque haut vnquam intercidet æuo.
Interea tumulum iuxta, sub rupe patenti,
(Dùm pia Musa tuos quondam meditatur honores)
Grandibus ista notis inscribam carmina ad vndas,
Carmina, quæ gradiens, oculo properante, viator
Percurrat, tacitamque effundant gaudia mentem:

Epitaphium in Tumulo inscribitur.

HIC PIA VIRGO IACET, FAMA VSQVE AD SYDERA NOTA.
ET GENERE, ET FORMA. QVÆ FLORESCENTIBVS ANNIS.
CARCERE CLAVSA TRVCI, ET MACIE CONFECTA SVPREMA.
FORTVNATAM ANIMAM PRO RELLIGIONE PROFVDIT.
MORTVA NON MORITVR. SED VIVENS MORTVA VIVET.
ET SEMPITERNVM PER SECVLA NOMEN HABEBIT.

Vix ea fatus erat lachrymans, cùm protinus alter
Fluminis ad ripas lachrymantia lumina voluens,
O Tage Nympharum pater, Hesperidumque sororum,
Qui nostram auriferis circundas fluctibus vrbem,
Tolle animos, ait & supra stagnantia Nili
Flumina, supra Indum, & Gangē, Rhenumque sonantē,
Tolle caput, Rhodanū, Tyberimque, Istrumque, Padūque

Alius Ciuis ad flumen Tagum.

Despice, & aurifluas spumoso gurgite arenas
Arduus eructa, atque insuetos euome fontes:
Iuxta namque tui labentes fluminis vndas
LEOCADIÆ *cineres, diuinaque condimus ossa.*
Hic tumulus iam te (nec mens male præscia, vano
Fallitur augurio) celebri properantibus annis
Attollet fama ad superos, æquabit & astris.
Iam tibi cedet Anas vltro, iam cedet Iberus,
Et Batis, largisque exultans in Duria campis.
Iamque Tagum montes, syluæque, amnesque sonabunt,
Littoraque, & pulsi referent ad sydera colles.
Talia dicta dabat; cuncti simul ore sequuntur
Christicolæ augurium, collectaque Virginis ossa
Paupere componunt feretro, mandantque Sepulchro.
Et dudum inferias, lachrymosaque funera ducunt
LEOCADIÆ *ad tumulum. Fluuio tunc lætus amœno*

Taxus exultat.

Cæruleus Rex, Hesperidum dominator aquarum,
Rauca Tagus resonans, glaucoque indutus amictu,
Et viridi canos velatus arundine crines,
Populeas inter, visus consurgere, frondes,
Muscosum caput ex vndis, & cornua tollens,
Et laxo spatiosa sinu penetralia pandens,

Virgineos

Virgineos artus concha excepiſſe nitenti,
Et gremio fouiſſe ſuo: mox rite repoſtos
Herboſo ſtrauiſſe toro, vndiſoniſque ſub antris;
Atque ita ſe tandem ſpumoſo condidit alueo,
Jma petens, motumque aſpergine miſcuit amnem.
Quem iuxta Heſperides præſtanti corpore Nymphæ
Agglomerant denſæ, & vultu gratantur amico
LEOCADIAE *venienti, ac ſumma per æquora latas*
Intexunt choreas, alioſque, alioſque reflexus
Impediunt hilares, & candida brachia iactant
In numerum, alterniſque cient veſtigia plantis,
Suſpenſæque vadis vix ſummas fluminis vndas
Deguſtant pedibus, vel tingunt æquore plantas.
Sic demùm pia Virgo ſacras torrentis ad vndas
Herboſo primùm iacuit tumulata Sepulchro.
O felix Virgo, mihi ſi cœleſtibus auris
Aſpirare velis addens in carmina vires,
Fama tuos ſemper centeno gutture honores
Jndefeſſa canet, nomenque ad ſydera tollet
Dùm Domus Auſtriadùm victo dominabitur Orbe:
Regia dùm tales ſuffecerit Aula Philippos:
Dum Tagus aurifluas Ponto deuoluet arenas:
Et Toletanas vndis circumdatus arces
Lambet, Lyſiadumque altus ſe ſe inferet aruis,
Semper honos, nomenque tuum, laudeſque manebunt.
Tu quoque iam toto ſurges vrbs inclyta Mundo,
Qua tandem fauſto genuiſti ſydere prolem,
Seraque perpetuis iam nunc celebrabere ſeclis.
Scilicet Eugenio poſt plurima luſtra recepto,
Quem pia munificâ donauit Gallia dextra.
Hæc tibi lux, populiſque tuis reſtabat, & iſte
Solus ab Arctois deerat tibi Lucifer oris,
Hiſpani vt gemino radiarent ſydere fines.
Non tenebras metuet poſthac Hiſpania, campo
Lux erit Occiduo, dum tale inluxerit Aſtrum.

Nympha Tagi tripudiant.

Auctoris peroratio ad Virginem.

Ad Toletanam vrbem.

Hactenus Anonymi *Poema Heroicum* feliciter decantatum, & à me ſumma deuotione tranſcriptum, & propter innatam, quà S. Virginem, & Martyrem ab incunabulis proſecutus ſum, & propter ecphraſis eruditam proſodiam, quà in poſterùm *Flores Sanctorum* propriùs illuſtrabuntur. Sed & S. Virgini Noſtræ B. *Ildephonſus* Carmen hocce dicauit, quô & agonum anguſtias, & apparitionem eidem factam concelebrat:

Nam quibus ipſe tuos cantabo laudibus actus,
Sanguine clara tuo, clarior ipſa fide.

Nec desint segetis benigna dona
Sabaea, neque tibiae canorae.
LEVCADIAM *celebrent, vocentque cuncta,*
Vltimae strepitu fremant plateae.
Integri pueri, integrae puellae
Exultim pede candido per vrbem,
Alternis agitent leues choreas.
Inuicem crepitent ter vsque plauso
Pollice, & liquidà inde voce, laudes
LEVCADIAE *meritas ferant: vt auo*
Crescens floridulo Puella, mente
Quid maius iam agitans, serena vultu,
Spernit blanditias, decusque gemmae.
Quae falso feriunt inane vulgus.
Vt castae tum animae intimas medullas
Christi amor penito peredit igne.
Vt praestans fidei genus piorum,
Qui morti pectora deuouent decorae
Accendit facili adlocutione.
Nec longum, tu, adeò quieta Virgo
Immunis dubij sedes pericli.
Nam aut truces oculos vides Tyranni
Flammeo minitantis ore flammas.
Aut custode sub effero teneris
Candentes manicis manus reuincta.
De ipso at firmior euenis labore.
Dumque oblita tui doles misella
Dilecti populi vices iniquas,
In fletus abiens amariores
Occidis, placido petens volatu
Sponsi purpureas domos cupiti.
Quin hac dum positum quieuit vrbe
Corpus Virgineum, beauit ipsam,
Defenditque diu à graui ruinâ.
Vt quercus tenues caput sub auras
Ferens, cui aliquis comam sonantem,
Et ramos teneros bipenne tondet,
Decenti spolians honore siluae.
Illa haut fronde leui nouella fundit
Virgulta, haut gelidos inumbrat amnes.

Sed matris valida reciſſa trunco
Nixu marmoreas premens columnas,
Molium graue ſuſtinet laborans
Onus, & tecta operoſa fulcit vnà.
Verum amens populus tumet ſecundis,
Et ſuis ſe opibus putat beatum,
Ceu vento volitat ferente lynter.
Non hoc eſt hominum, Deus ſed ipſe
Inſignem attenuat, fouet iacentem.
Sic ah! ſic cecidiſtis vrbis arces.
Hinc vos flamma tulit, deditque prædam
Imbellem Numidæ, ô pudor! feroci
Nam, quid ſceleris, quæ verba, vidit
Sol? cùm vrbem quatiens ſonante victor
Vngula, cineres premit verendos?
Cum inceſtat Superûm ſacrata Templa?
Tagi, *tu quoque decolor cruore*
Turbato ferebaris amne lympha.
O ego placeam pius Tonanti
Cuncta, qui imperio regit ſeuero.
At feſſis veniam, precata rebus
Placaſti Superos alumna Virgo.
Miteſcunt, poſito furore, ſecla
In priſcum populus redit nitorem.
Et ſacros cineres tuos latenteis,
Sedibus patrijs refert Philippus
Orbis Heſperij *tenens habenas,*
Salue ô columen decuſque noſtri,
Et ſerua populos tibi dicatos.

Leucadium Patrem habuit Virgo Beata.

Hîc placuit ſubſiſtere in excribendis cæteris Poëmatibus ſuperiùs promiſſis, ne in prolixum creſcat volumen; Sed ad illuſtrandã Actorũ eephraſin deueniamus. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduerſ. n.*278. *fol.*62. aſſerit hanc S. Virginem fuiſſe ex *Leucadio* Patre, Melantij Toletani Præſulis germani, filiam; illum auſculta: *Sunt qui putent, Patrem* S. LEOCADIÆ *fuiſſe* LEVCADIVM *appellatum,* S. Melantij, *patriâ, domoque Græci*, fratrem, *qui* Toletum *venêre. Et* Melantius *per gradus, & virtutem, ac nobilitatem factus eſt Epiſcopus Toletanus.* LEVCADIVS *verò duxit vxorem ex ſumma* Toleti *nobilitate, poſtque propter ſuam prudentiam, & animi magnitudinem factus eſt Conſul.* Non *Romanus*, Sed *Toletanus*, ex his quos vnaquæque vrbs quotannis eligebat, vt ſuperius alibi diximus. *Iulianum* ſequuntur Neoterici, *Quintana-Dueñas*, Comes *Morenſis*, *& alij.*

An Monialis Carmelitana?

AT Luitprandus in *Aduerſar. n.*100. *fol.*25. apud Tamayo: & apud Ramyrez *n.*117. *fol.*480. ex aliorum ſententia, quam ipſe probat, S. LEOCADIAM Monialem *Carmelitanam* extitiſſe contendit. Eius hæc perlege verba: *Sunt qui putent (quod & Ego credo,* S. LEOCADIAM, Monialem *fuiſſe Ordinis* Carmelitani, *quem ordinem Monachi* Carmelitani *ad fidem Chriſti conuerſi in* Hiſpaniam *intulerunt,*

runt, ex quibus fuit Elpidius I. Toletanus Præsul, à S. Iacobo *institutus*. Cuius opinionem ſecutiſunt Lezana, Caſanate, Munozet Roman ſuperius relati, quibus adhæſere Quintana Dueñas, Comes Morenſis, Caſtejon.

Hæc duo, quia Noſtris, & Exteris hactenus ignota, elucidare curauimus, cætera quæ ad Sepulchrum, Apparitionem S Ildephonſo factam, Baſilicas Tres Toleti extructas, & Tranſlationes ſpectant, quia communia ſunt & videri poterunt apud Luitprandum in *Aduerſar. n.*208. Braulionem in *Adit. ad Max. Ann.* 312. Et fere omnes ſuperius in Prolegomeno recenſiti, nec non & in Officijs antiquis Eccleſiarum Hiſpaniæ, omittimus.

De Sepulchro, Apparitione Baſilicis, & Tranſlationibus remiſſiue.

Qvatenvs ad *cultum*, mihil tam cognitum; tempore Gothorum ſolemnis fuit apud *Toletanos* feſtiuitas tantæ Virginis, & Martyris Conciuis, ad cuius Eccleſiaſticum Officium *Montanus Toletanus* Antiſtes hunc Hymnum compoſuit, qui ad Veſperas Natalis S. Virginis canebatur:

In feſto B. Virginis, & Martyris Hymni.

Sanctiſſimæ Leocadiæ
Solemne feſtum prodijt.
Quæ vana terra deſpuens,
Ad Regna cæli tranſijt.
Omnes venite ſupplices,
Cordis reatum pandite,
Gaudentes vota ſoluite,
Deoque grates reddite.
Hæc namque Virgo nobilis,
Exorta claro germine,
Confeſſa Chriſtum fortiter
Pœnas libenter pertulit.
Correpta iuſſu Iudicis,
Bacci ligatur ferreis,
Vt vinculorum pondere,
Fides puellæ cederet.
Illic per abſtinentiam
Chriſto placere cogitans,
Laudum rependit gratias,
Precumque defert victimas.
Sed mox Beatæ Eulaliæ
Mortem ſacratam comperit,
In carcerali vinculo
Cœlo refudit ſpiritum.
Nunc Virgo ſancta quæſumus,
Et lachrymando poſcimus,
Vt probra noſtra diluas,
Et vota Chriſto deferas.
Tu Noſtra Ciuis inclyta,
Tu es Patrona vernula,

Ab huius vrbis termino,
Procul repelle tædium.
Non hostis hîc prævaleat,
Non morbus, aut penuria,
Recedat omne noxium,
Et conferatur commodum.
Sic vita rebus affluat,
Nec corda luxu sordeant,
Cunctisque propter crimina
Donetur indulgentia,
Deo perennis gloria,
Et gratirum copia,
Qui cuncta voluit tempora,
Et regnat ante secula, Amen.

Huius *Hymni* series Gothorum æuo recitabatur in *Vesperis* festiuitatis, vt diximus: & in Muzarbum Officio reperitur. Ast *Cyprianus*, Archiptesbyter *Cordubensis*, qui tempore captiuitatis Hispanicæ sub Arabibus ad Annum M. LX. vixit, duos sequentes Hymnos officio addidit, qui sequitur ad *Matutinas*:

Lætare Toletum
In hoc sacro festo,
Cui totum lætum
Precibus adesto.
Habere si vis
Aliquid à Deo,
Ista Nostra Ciuis
Adquiret ab eo.
Hæc dum corde puro,
Deum intercessit,
In carceris muro
Pollicem expressit.
Pollex sic intrauit
In perdura petra,
Quòd crucem signauit
Vt in molli cera
Sic Christi consigna
Corda nostra dura,
Vt te dignâ mente
Sequamur & pura.

Qui verò ad *Laudes* canebatur, & in vltimis *Vesperis*, vt ex Breuiarijs peruetustis S.E. Toletanæ liquet, & illos referunt P. F. Franciscus Biuarius ad *Dextr. Ann.* 300. *Comment.* 3.*n.*15.*fol.* 345. Quintana-Dueñas in *Histor. SS. Toletan.* 2.*p.fol.*224. Comes de Mora *Histor. Toletan.d.*1.*p.lib.*6.*c.*15.*fol.*503.& 504. Igitur huius vltimi talis est tenor.

In festo LEOCADIÆ,
Quod celebratur hodie,
Hymnum canamus gloriæ
Regi cœlestis Curiæ.
Hæc Toletana *nobilis*
Fuit Sancta laudabilis,
Quæ moribus, & titulis
Fulsit, atque miraculis.
Quæ carceris supplicio
Fuit data, pro alio
Sibi dando martyrio,
Vel feriendo gladio.
Vbi commisit spiritum
Deo, qui propter meritum
Supplicantes, & gemitum
Confregit hostis fremitum.
Nos ipsi demus gloriam,
Qui suis dat victoriam,
Et Sanctam LEOCADIAM
Duxit ad cœli Curiam, Amen

CIRCA Annum quo S. Virgo hæc, & Patrona Toletana diem clausit extremum in carcere, varie disceptatur. Illustris D. D. Petrus de Roxas Comes Morensis supr *d.lib.6.c.16.fol.*506. integram dissertationem subiungit, cuius Nos vestigia secuti, eius propositiones referemus.

Quo Anno obijt.

VARIAS inter Scriptores Nostrates sententias, circa Annum agonis S. LEOCADIÆ, Toletanæ Virginis, & Martyris inuenio. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. supr.d.c.*11.*fol.*349. asserit agonizasse ad *Annum* CCC. VII. quô martyrium expleuerant *SS. Iustus*, & *Pastor* Pueri Complutenses. Ioannes Vassæus in *Chron. Ann.* 306. & Stephanus Garibay supr. *d.lib.7.c.45.fol* 259. ad Annum CCC. VI. contendunt. Ioannes Marieta supr. *lib.4 c.4 fol.*87. ad Annum CCC. V. afirmat. Alfonsus Villegas in *Flor SS.fol* 368. Petrus Ribadeneyra *fol.*830. D. Franciscus Padilla supr. *d.c.17.fol.*181. Anno CCC. V. defendunt. Ioannes Mariana *Histor. Hispan.d.lib.4.c.*12. & Ieronymus de la Higuera in *Hist. Tolet. MS.Tom.2.lib.8.c.*19. & D. Martinus Carrillo in *Annal. Eccles. Ann.* 303.*fol.*111. ad Annum CCC. III. resoluunt. L. Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300.*n.*15, vbi Biuarius *Comm.*3. Rodericus Caro; necnon Hermanus Contractus in *Chron. Ann.*300. & Breuiarium Seguntinum in *Fest.S.Leocad. Lect.*2. Laurentius Surius in *Vit. SS.Tom.6.fol.*104. ad Annum CCC. scribunt. Breuiarium *Pacense* ad Annum CC. LXXXVII. *Granatense* ad Annum CC. LXXXVIII. proclamant. Sed Comes Morensis veriorem esse Dextri ad *Annum* CCC. affirmat, tàm auctoritate *Dextri*, quam alijs rationibus à se concinnatis, quibus libens subscribo. Pro coronide hoc accipe de S. Virgine, Carmen Heroicum:

Varia asserentium opiniones.

Verior quæ?

Infremit, & rabidos agitur Dacianus in æstus,
Cædem animo meditans, oculis minacibus iras
Arduus intentat: Si quis tua, Christe sequatur
Formidata Herebo, cœloque illustria signa.

Quæritur huic aliquis, multisque è millibus vna
Offert se in medios hilari LEOCADIA *vultu,*
Excellens animo, specieque insignis honestâ,
Cuius adhuc vires nondum firmauerat ætas.
Non concussa minis, non ipso exterrita fato,
Christum animo, Christum constanti voce professa.
Actutum arripitur, tædas adolere nefandas,
Et cognosce Deos supplex, Veneremque, Iouemque.
Et nugas, & fœda Hecates portenta iubetur.
Ni faciat, cædes, grauioraque cæde parantur
Instrumenta necis, lentæque incommoda mortis.
Non tamen his Virgo natura imbellis, & annis
Frangitur, aut aliquid prima de mente mouetur.
Non secus, ac quondam medijs in fluctibus alta
Eminet, & ventis, & iniquo gurgite rupes
Alluitur, saxoque immobilis æquoris æstus
Despicit, & victrix nimbos, atque æquora temnit.
Frendet ad hæc, præcepsque furit Dacianus, & imis
Visceribus coquitur, furijsque agitantibus ardet.
Nec dubitat de cæde amens: stat perdere diro
Supplicio insontem, & cæco laxare furori
Quas male tradiderat Princeps Romanus habenas.
Quæritur hîc ferale necis genus: obtulit ira
Durius esse nihil, quàm si mora longa, famesque
Conficiant, maciesque abeat difformis in artus
Virgineos, vinclisque diù, taboque fatiscat.
Conditur in tenebras, non iam fruitura patenti
Cœlorum adspectu, cœloque micantibus astris.
Læta tamen claram media in caligine lucem,
Lucem aliam, & Solem, diuersaque sydera cernit.
O quoties dùm membra fames populatur, & ægra
Ossa prope exhaustas condunt tenuata medullas,
Pascitur è cœlo! Dapibusque erecta supernis
Afflictas reuocat, grauiora ad vulnera, vires!
Atque ita de tenebris, deque ipso pondere ferri,
Deque fame, ac de te Iudex Daciane, triumphat!
Læta subit, quod (inique) iubes, quod pectori anhelo
Suggerit impietas. Da plura, & pluribus adde
Plus aliquid: si iam ingenij vis effera maius
Adstruit, aut maius diris vrgentibus audet,

Intrepide

Intrepide occurret, ſæuoſque animoſa Leones,
Omnigenaſque feras ad vulnera dira laceſſet,
Pectoraque infenſis vltro dabit obuia flammis,
Admittetque volens ipſa intra viſcera ferrum.
Tanta animi vis eſt, cùm ſpiritus intima firmat
Sanctus, & æterna carpunt præcordia flammæ.

Alia plurima poſſemus referre *Epigrammata, Carmina*, & *Hymnos* à Tagi canoribus Cygnis auriflui decantatos, ſed quia plurimos edidit P. Miguel Fernandez in *Tranſlat. S. Leocad. à fol.* 331. *ad* 396. & alios MSS. præſcripſimus, ne iſthæc Notatio longior fiat, calamum ſuſpendimus.

QVARTO IDVS
Decembris.
DIES X.

A. ROMÆ *natalis* S. MELCHIADIS *Papæ, origine Afri, in* Hiſpania *nati, qui Romam profectus, ibidem ſacras Pontificatus infulas induit, in cuius oneris munere multa perpeſſus, tandem obdormiuit in Domino.*

B. EMERITÆ *Auguſtæ in* Luſitania *Hiſpaniæ Sanctæ* EVLALIÆ *Virginis, & Martyris, quæ adhuc adoleſcentula, & vix XIII. annorum fidei zelo ſuccenſa,* Calphurnianum *Legatum*, Emeritâ *Chriſtianos perſequentem, adiuit, & fidelium cauſas viriliter defenſauit; ex quo comprehenſa, poſt equulei anguſtias, verberum moleſtias, in crucem acta igne ſuppoſito, ſpiritum, in Columbæ ſpeciem, tradidit Sponſo.*

C. IBIDEM *paſſio* S. IVLIÆ *ipſius Sanctiſſimæ* Eulaliæ *indiuidualis, pediſequæ, & comitis, quæ cùm itidem Chriſti fidem profiteretur, à* Calphurniano *comprehenſa, & cruciatibus expoſita ad coronam Martyr inuicta pulchritudinis properauit.*

D. HISPALI *in Bætica Hiſpaniæ* SS. CARPOPHORI *ipſius vrbis Epiſcopi, &* ABVNDII *eius Diaconi, qui pro fide in carceris ergaſtulo concluſi, vt fœtore, & fame*

 deperirent,

deperirent, & ab Angelo erepti, in foro expositi, denuò Christum prædicare cœperunt, à Martiano *Præside iterùm comprehensi, post cruciatuum actus, & verberum ictus, capitali sententiâ damnati Martyres ad cœli requiem ascendêre gloriosi.*

NOTÆ.

A. SANCTVS MELCHIADES *Pontifex, origine Hispanus, Confessor.*] Celebrem hunc sanctitate Pontificem Romanum, multi ex Scriptoribus, tam Martyrologiorum quam Historiarum *Martyrem* vocitant, quia cum plurima pateretur tempore sui Pontificatus opprobria, & ærumnas, *Martyris* titulum promeruit. Sed reuera *Confessorem* egit, quia beato fine quieuit. Hinc Vniuersalis, & Catholica Ecclesia illum tantum *Confessorem*, appellitat, vt Baronius in *Martyrolog. Roman. b d. fol.* 755. *lit. A.* fatetur, eo quòd *Martyris* titulum ademptsit, hac clausula: *Romæ* S. MELCHIADIS *Papæ, qui in persecutione Maximiani multa passus, reddita Ecclesiæ pace, quieuit in Domino.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 202. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 264. *col.* 2. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 64. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 197. Petrus Galesinius in *General. fol.* 168. *col.* 2. Ioannes Molanus in *Addit, ad Vsuard. fol.* 207. *col.* 2. & cæteri recentiores. De eo scripsere Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 248. vbi Biuarius *n.* 1. *fol.* 280. Rodericus Caro *lit. L. fol.* 86. & *Ann.* 299. vbi Biuarius *n.* 1. *fol.* 315. Rodericus Caro *lit. D fol.* 98. & *Ann.* 308. vbi Biuarius *Comment.* 2. *n.* 15. *fol.* 369. Luitprandus in *Chron. Ann.* 628. apud Tamayo *fol.* 75. & *Ann.* 676. *n.* 128. *fol.* 351. apud Ramirez. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 245. *n.* 72. *fol.* 23. Primus Episcopus Cabilonensis in *Tograph. SS. verb.* Mantua. *fol.* 142. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 1 *c.* 52. Alfonsus Ciaconius *Histor. Pont. Roman. Tom.* 1. *fol.* 154. Gregorius Lopez Madera *Histor. Mont Sanct. Granat. c.* 6. §. 2. M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius *Histor. Madridens. c.* 7. *fol.* 16. Ieronymus Quintana *Histor. Madridens. lib.* 2. *c.* 1. *fol.* 104 *col.* 4. F. Iacobus Bleda *Histor. S. Isidor. Agricol. lib.* 1. *c.* 3. D. Martinez Carillo in *Annal. Eccles. Hispan. Ann.* 300. *fol.* 11. Gundisaluus de Illescas *Histor. Pont. Tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 35. *fol.* 60. D. Franciscus Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 2. *Cent.* 4. *c.* 32. *fol.* 203. Cæsar Baronius *Annal. Eccles. Tom.* 3. *Ann.* 313. *fol.* 43. D. Michaël Erze de *Aduent. S. Iacob.* 2. *p. Tract.* 2. *c.* 3. *n.* 2. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Toletanor. p.* 3. *fol.* 357. Illustris D. Petrus de Roxas Comes Morensis *Histor. Toletan.* 1. *p. lib.* 6. *c.* 21. *fol.* 526. & *c.* 22. *fol.* 531. & alij innumeri. ACTA ex *Luitprando*, & alijs dabimus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. MELCHIADIS PONtificis Maximi, Confessoris, ex Dextro, Luitprando, Iuliano, & alijs.

Origo, & patria.

MELCHIADES *natione* Afer *ob parentum originem, sed apud* Carpetanorum *urbem vetustissimam natus* Mantuam, *quam plurimi* Madridium, *nostro seculo Catholicorum Regum Curiam, & celebrem totius Orbis Hispanici communem patriam, suspicantur. Nam cùm parentum fides Catholica, quâ erant inbuti, procellosam hæreticorum, & Gentilium insaniam,* Africam *tum temporis gliscentem, & conturbantem ferre non posset, & Prouinciam simili haut infectam labe perquireret,* Hispaniam *aduentauit,*

Natiuitas.

& apud Carpetanorum Mantuam sedem fixit, quâ Mater MELCHIADEM filium edidit. Qui ab incunabulis, liberalibus studijs edoctus, & sacris literis imbutus, Italiam concedens; & doctioribus illius seculi Catholicis adhærens, aduersus hæreticos maxime Manichæos, quibus, continuis dissertationibus, & conferentijs, sui spiritus fulmina intorsit, arma doctrinæ Catholicæ, & sanctitudinis vim feliter demonstrauit. Harum actionum specimina fama volans in vniuersum Orbem nobilissima propalauit, ita vt Romanæ vrbis plausu Beatissimum Virum veneraretur vbique, & omnibus eius sapientia esset admirationi. Qui dubio procul in Diocletianica persecutione vehementius excelluit, quâ tot, ac tantos labores, carceres, angustias, subterfugia sustulit, vt meritò à pluribus inter sanctorum agmina Martyrum collocetur. Hisce itaque omnibus deuictis, & è viuis sublato Eusebio Romanæ Sedis Antistite omnium suffragijs, & in eius locum MELCHIADES venerabili acclamatione sufficitur; qui se Maxentij Tyranni criminibus, & insolentijs. quas passim Roma detestabatur, opponens, plurima, liuoris & calumniæ conuitia perpessus, donec Constantinus, cognomento Magnus, Imperator, Tyrannicam Maxentij fabulam euanescens, illumque sub iugo premens, Dei Ecclesia, tot persecutionibus afflictata, & furoribus præcedentibus contrita, tanti Principis munificentia, & fauoribus respirauit. Hocce igitur patrono, plura ad Ecclesiæ vtilitatem decreta sanciuit, Concilium Neocæsariense, in quibus canones Ecclesiæ vtiles facti fuere, celebrari permisit. Apud Romam aliud indixit, quo Cæciliani Africani Episcopi crimen à Donatistis impositum, circa sacrorum librorum traditionem, absolutum est, hæreticis damnatis, & conuictis. Ad Marinum Toletanum, Benedictum, Leontium, & cæteros Hispaniarum Episcopos Epistolam direxit, quos rogando, & obsecrando instruxit, vt primò semper omnia diligenter inquirant, & cum iustitia, & charitate diffiniant, neminem ante verum & iustum iudicium condemnent, nullum suspicionis arbitrio iudicent; sed primùm probent, & postea charitatiue sententiam proferant, & quod sibi fieri nolunt, alteri non inferant; & Episcopos non iudicent, aut condemnent, absque Romanæ Sedis auctoritate. Quod si fecerint, irritum erit; vt facientes condemnabuntur: quia hoc priuilegium ipsi Romanæ Sedi à temporibus Apostolorum seruari statutum est. Quia quamuis cunctorum Apostolorum par electio foret; Beato tamen Petro concessum est, vt alijs præemineret, & causas, & interrogationes, quæ ad querelam venirent, prudenter disponeret. Eisdem etiam Episcopis Hispaniæ quærentibus, quale maius foret Sacramentum Baptismi, vel Confirmationis, rescripsit: Sacramentum impositionis manuum Episcoporum, maius esse, quàm Baptismi, quia à maioribus, idest, à Summis Pontificibus fit, & à minoribus Sacerdotibus perfici non potest, & ideò maiori veneratione, venerandum, & tenendum est; sed ita tamen hæc duo Sacramenta coniuncta sunt, vt ab inuicem, nisi morte præueniēte, nullatenùs possint segregari. & vnum sine altero rite perfici non possit. Nam vnum sine altero, præueniēte morte, potest, aliud autem non potest Non enim dubitare debemus, vt plenitudinem de fonte suscipiamus, quin Spiritus-Sanctus, qui super aquas salutiferi Baptismi descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuat ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstet ad gratiam. In Baptismo enim regeneramur ad vitam; post Baptismum verò confirmamur ad pugnam. Et si continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia; victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace beati seculi recipiendos; Confirmatio armat, & instruit ad agones Mundi huius, & prælia reseruandos. Denique B. Pontifex in eadem Epistola interdicit, ne quis ieiunium Dominicæ diei, & Quintæ feriæ celebret, & inter ieiunium Christianorum, & Gentilium, fidelium, & infidelium, vera, & non falsa discretio habeatur. Tandem

Studia, & in Italiam aduentus.

Persecutiones.

Pontificatus.

Concilia.

Ad Hispaniæ Episcopos scripsit.

Episcopus non nisi ab Apostolica Sede iudicandus.

Confirmationis Sacramentum maius, quàm Baptismi.

Interdicit ieiunia Dominicalia, & Quintæ feriæ.

cùm VI. Idus Octobris, *Anno* CCC. XI. *creatus fuisset, & vnam ordinationem Mense* Decembri *fecisset, qua* XII. *Episcopos*, VII. *Presbyteros, &* VI. *Diaconos ordinasset*, VI. Idus Decembris, *Anno* CCC. XIV. *ærumnis confectus migrauit ad Dominum, & in Cæmeterio* Calixti *sepultus est. Cuius* Caput *hodie in Sacrario Ecclesiæ Domus professæ Societatis Iesu de vrbe custoditur. Quinimò* Vvamba *Gothorum Rex Portam* Viæ-Sacræ *in vrbe Toleto* S. MELCHIADI, *tanquam vernula, & alijs Tutelaribus Diuis consecrauit.*

Moritur.

ACTA hæc nullâ indigent illustratione, præter *Natiuitatem in Mantua Carpetanorum Hispaniæ* S. Pontificis: Quam probant ex Antiquioribus F. Dexter in *Chron. d. Ann.* 248. *&* 299. his verbis. MELCHIADES *genere* Afer, *in* Hispania, *vrbe* Mantuâ Carpetanorum *ortus flores Romæ gloriâ sanctitatis, & doctrina*. Luitprandus in *Chron d. Ann.* 628. hæc serie: *Rex VVamba, victo Paulo, & profligatis omnibus hostibus suis, gloriosâ fruitur quiete*. Toleti *ciuitatem Regiam laxat, ac Muris ambit, deindè in* Via sacra *Portam dedicat* SS. PP. *Damaso*, MELCHIADI*què, Ciuibus* Mantuæ Carpetanorum, *ac præcipuè D. Michaëli huius vrbis Tutelari contra Dæmones Meridianos*. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. d. Ann.* 248. *n.* 73. hæc clausula: MELCHIADES, *qui postea fuit Romanus Papa, nascitur in* Hispania, *scilicet Patribus Africis, apud vrbem* Mantuam Carpetanorum. S. Damasus eius successor in *Epigrammate M S.* apud me in *Codice Carminum Itali*, *sic*:

An natus in Hispania Mantua Carpetanorum.

Africa MELCHIADEM *nobis licet obtulit olim*
Pontificem, cuius iam fide Roma cluit:
Carpetanorum *fuit almo* MANTVA *Diuo*
Post hac cuna tamen, & simul Orbis honor.
Plurima perpessus, cùm nondùm ad culmina Summi
Præsulis officij, post & amara nouit.
Et tandem meritis cumulatus limina Petri
Linquens, iam cœli limina lætus adit.
Hac DAMASVS *Ciui celebri nunc carmina ponit;*
Cui quoque & imposuit pignora sacra pyrâ.

Hos secuti sunt Primus Episcopus Cabilonensis in *Topograph. SS. verb.* Mantua *fol.* 142. hac periodo: MANTVA Hispaniæ *Tarraconensis Ciuitas mediterranea. Hic* MELCHIADES *Papa* ortus, *Romæ sub Maxentio Martyr*. Eadem Franciscus Maurolycus in *Addit. ad Martyrolog fol.* 107. *col.* 2. & fere omnes Neotherici. Cætera communia sunt, quæ videri poterunt apud *Baronium, Spondanum, Illescas*, & alios rerum Pontificalium Scriptores, vbi ad amussim.

MANTVA *Carpetanorum*. Vrbs vetusta in *Hispania Tarraconensi*, quâ *Carpetania* Regio olim extiterat, & hodie REYNO DE TOLEDO nuncupatur. Claudius Ptolemeus in *Geograph. lib.* 2. *Tabul.* 2. *Europ. c.* 6. *fol. mihi* 21. *tit. de Carpetanis.* Huius vrbis meminit, his situationibus:

Topographia.

Titultia. 11. 40. 41. 10.
MANTVA. 10. 41. 0.
Toletum. 10. 30. 40. 40.

Iosephus Moletius in *Not. ad Ptolemæum in Geograph. d. c.* 6. 26. Ieronymus Ruscelli, & Ioannes Malombra in *Commen. ad Geograph. Ptolem. fol.* 95. & Abrahamus Ortelius in *Thesaur. Geograph. lit. M. verb.* MANTVA Carpetanorum. *fol.* 329. & ferè omnes Neothericieam hodie esse MADRID contendunt

B. S EVLALIA *Virgo & Martyr Emeritensis in Lusitania Hispaniæ*] Celeberrima olim fuit huius Beatissimæ Virginis, & Martyris apud *Hispanos* festiuitas, & adhuc apud *Emeritenses* est, cuius elogia breui calculo descripsere Beda, Vsuardus, Ado,

Martyrologia.

Ado, & cæteri anquorum, à quibus Cardinalis Cæsar Baronius in *Martyrolog. Rom. h. d. lit. C. fol.* 755. sequenti periodo: EMERITÆ *in* Hispania *passio* S. EVLALIAE *Virginis, quæ sub Maximiano Imperatore, annorum Duodecim, iussu* Daciani *Præsidis pro confessione Christi plurima tormenta perpessa est: nouissimè in equuleo suspenso, facularis ordentibus ex vtroque latere positis, hausto igne, spiritum reddidit.* Adstipulantur Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 202. *Ioannes Lupus in Lusitan. fol.* 265. Ieronymus de la Higuera *in M S. Hispan. fol.* 64. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 197. Galesinius in *Generol. fol.* 168. *col.* 2. licet pro *Emerita, Emersiom* scribat. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Emerita. *fol.* 50. *col.* 2. & cæteri recentiorum. De ea scripsere Aurelius Prudentius Noster in *Peristeph.* 4. his carminibus.

Scriptores.

Lusitanorum caput Oppidorum
Vrbs odoratæ cineres Puellæ,
Obuiam Christo rapiens, ad Aram
Porriget ipsam.

Et idem in *Hymn.* 9. Venantius Fortunatus *lib.* 7. *Carmin. ad Bob. Ducem.* & *libr. de Gaud. etern. Vit.* Adelelmus de *Laudib. Virginit.* S. Gregorius Turonensis *de glor. Martyr lib.* 1. *c.* 91. S. Isidorus in *Chron. Gothor. Ann.* 491. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.* 54. Paulus Diaconus Emeritensis *Histor Præsul. Emeritens. c.* 12. *&* 13. S. Antoninus 1. *p. Histor. c.* 1. §. 8. Vincentius Bellouacensis in *Compend Histor. tom.* 4. *lib* 12. *c.* 23 Marineus Sicul. *de Reb Hisp lib.* 5. *fol.* 133. Luitprand. in *Aduersar. n.* 198. Ioannes Vassæus in *Chron. Ann.* 306. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c.* 10. D. Franciscus Padil *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 14. Ioannes Marieta *Histor SS. Hispan. lib.* 4. *c.* 7. F. Ludouicus Granada in *Symbol.* 2 *p. c.* 9. Andreas Resendius *in Epistol. ad Queued fol.* 201. Ioannes Mariana *Histor. Hispan. lib.* 4. *c.* 12. Ludouicus Nonnius *in Topograph. Vrb. Hispan. c.* 13. Emannel Faria in *Histor. Portugall.* 2. *p. c.* 4. *n.* 5. Mantuanus in *Animaduers. ad Marian. fol.* 178. Franciscus Biuar. ad *Dextrum in Chron. Ann.* 300. *Comment.* 3 *fol.* 346. Quintana-Dueñas *Histor. SS. Hispal fol.* 89 Roderius Caro in *Corograph. Conuent. Hispalens. lib.* 3. *c.* 8. D. Martinus de Anaya *in Apolog. pro SS. Hispalens.* 3 *p.* §. 3. *fol* 15. *col.* 2. Et cæteri omnes quotquot superius Die præcedenti retulimus, de S. LEOCADIA loquentes; nec non Flores SS. Hispaniæ, scilicet Alfonsus Villegas *Tom.* 3. *fol.* 320 Santorus *Tom.* 2. *fol.* 236. Petrus Ribadeneyra *Tom.* 2. *fol.* 367. apud Canisium. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 2024. & fere omnia *Breuiaria Hispania.* Eius ACTA primum ex *Aurelio Prudentio Clemente* Nostro dabimus, post soluta oratione ex *Legendarijs*, Asturicensi, & alijs.

PASSIO B. EVLALIÆ MARtyris Emeritensis, ex Aurelio.

Germine nobilis EVLALIA,
Mortis at indole nobilior,
Emeritam *sacra Virgo suam,*
Cuius ab vbere progenita est
Ossibus ornat, amore colit.
Proximus Occiduo locus est,
Qui tulit hoc decus egregium,
Vrbe potens, populis locuples,
Sed mage sanguine martyrij,
Virgineoque potens titulo.

Curriculis tribus atque nouem
Tris hyemes Quater attigerat;
Cùm crepitante pyra trepidos
Terruit aspera carnifices,
Supplicium sibi dulce rata.
Iam dederat prius indicium,
Tendere se Patris ad solium;
Nec sua membra dicata thoro:
Ipsa crepundia repulerat,
Ludere nescia pusiola.
Spernere sucina, flare rosas,
Fulua monilia respuere:
Ore seuera, modesta gradu,
Moribus & nimium teneris,
Caniciem meditata senum.
Ast vbi se furiata lues
Excitat in famulos Domini,
Christicolasque cruenta iubet
Thura cremare, iecor pecudis
Mortiferis adolere Deis.
Infremuit sacer EVLALIÆ
Spiritus, ingeniique ferox
Turbida frangere bella parat,
Et rude pectus, anhela Deo
Fœmina prouocat arma virûm.
Sed pia cura parentis agit,
Virgo animosa domi vt lateat,
Abdita rure, & ab vrbe procul;
Ne fera sanguinis in pretium
Mortis amore puella ruat.
Illa perosa quietis opem
Degeneri tolerare morâ;
Nocte fores sine teste mouet,
Septaque claustra fugax aperit
Inde per inuia carpit iter.
Ingreditur pedibus laceris
Per loca senta situ, & vepribus,
Angelico comitata choro:
Et licet horrida nox sileat,
Lucis habet tamen illa ducem

Sic habuit generosa patrum
Turba columniferum radium,
Scindere qui tenebrosa potens,
Nocte viam face perspicuâ
Præstitit, intereunte Chaô.
Non aliter pia Virgo, viam
Nocte secutâ, diem meruit,
Nec tenebris adoperta fuit,
Regna Canopica cùm fugeret,
Et super astra pararet iter.
Illa gradu cita peruigili,
Millia multa prius peragit,
Quàm plaga pandat Eoa polum;
Mane superba tribunal adit,
Fascibus adstat, & in medijs.
Vociferans: Rogo, quis furor est
Perdere præcipites animas;
Et male prodiga corda sui
Sternere rasilibus scopulis;
Omnipatremque negare Deum?
Quæritis, ô miseranda manus,
Christicolûm genus? En! Ego sum
Dæmonicis inimica sacris:
Idola protero sub pedibus;
Pectore, & ore Deum fateor.
Isis, Apollo, Venus nihil est,
Maximianus & ipse nihil:
Illa nihil quia facta manu:
Hic, manuum quia facta colit:
Friuola vtraque, & vtraque nihil.
Maximianus opum Dominus,
Et tamen ipse cliens lapidum,
Prostituat, voueatque suis
Numinibus caput ipse suum;
Pectora cur generosa quatit?
Dux bonus, arbiter egregius,
Sanguine pascitur innocuo:
Corporibusque pijs inhians,
Viscera sobria dilacerat;
Gaudet & excruciare fidem.

Ergo age tortor, adute, ſeca,
Diuide membra coacta luto.
Soluere rem fragilem, facile eſt;
Non penetrabitur interior
Exagitante dolore animus.
Talibus excitus in furias
Prætor ait: Rape præcipitem
Lictor, & obrue ſupplicijs:
Sentiat eſſe Deos patrios,
Nec leue Principis imperium.
Quàm cuperem tamen ante necem,
Si potis eſt reuocare tuam
Torua Puellula nequitiam!
Reſpice, gaudia quanta metas,
Quæ tibi fert genialis honor:
Te lachrymis labefacta domus
Proſequitur, genetiſque tui
Ingemit anxia nobilitas;
Flore quòd occidis in tenero,
Proxima dotibus, & thalamo.
Non mouet aurea pompa thori?
Non pietas veneranda ſenum?
Quos temeraria debilitas.
Ecce parata miniſteria
Excruciabilis exitij.
Aut gladio ferire caput;
Aut laniabere membra feris;
Aut facibus data fumificis;
Flebiliterque vlulanda tuis,
In cineres reſoluta flues.
Hæc, rogo, quis labor eſt fugere?
Si modicum ſalis è minulis
Thuris, & exiguum digitis
Tangere Virgo benigna velis,
Pœna grauis procul abfuerit.
Martyr ad iſta, nihil: ſed enim
Infremit, inque Tyranni oculos
Sputa iacit: Simulachra dehinc
Diſſipat, impoſitamque molam
Thuribulis pede proſubigit.

Nec

Nec mora; Carnifices gemini
Iuncea pectora dilacerant;
Et latus vngula Virgineum
Pulsat vtrimque, & ad ossa secat;
EVLALIA *numerante notas.*
Scriberis ecce! mihi Domine;
Quàm iuuat hos apices legere,
Qui tua Christe trophæa notant!
Nomen & ipsa sacrum loquitur
Purpura sanguinis eliciti.
Hæc sine fletibus, & gemitu
Læta canebat, & intrepida.
Dirus abest dolor ex animo,
Membraque picta dolore nouo,
Fonte cutem recalente lauant.
Vltima carnificina dehinc,
Non laceratio vulnifica
Crate tenus, nec arata cutis;
Flamma sed vndique lampadibus
In latera, stomachumque furit.
Crinis odorus, & in iugulos
Fluxerat, inuolitans humeris;
Quô pudibunda pudicitia,
Virgineusque lateret honos,
Tegmine verticis opposito.
Flamma crepans volat in faciem,
Perque comas vegetata caput
Occupat, exuperatque apicem:
Virgo citum cupiens obitum,
Adpetit, & bibit ore rogum.
Emicat inde Columba repens,
Martyris os, niue candidior,
Visa relinquere, & astra sequi:
Spiritus hic erat EVLALIÆ
Lacteolus, celer, innocuus.
Colla fluunt, abeunte animâ,
Et rogus igneus emoritur,
Pax datur artubus exanimis,
Flatus in æthere plaudit ouans,
Templaque celsa petit volucer.

Vidit, & ipse satelles Auem
Fœminæ ab ore meare palam:
Obstupefactus, & attonitus
Prosilit, & sua gesta fugit;
Lictor & ipse fugit pauidus.
Ecce! Niuem glacialis hyems
Ingerit, & tegit omne forum:
Membra tegit simul EVLALIÆ,
Axe iacentia sub gelido,
Pallioli vice linteoli.
Cedat amor lachrymantum hominum,
Qui celebrare suprema solent;
Flebile cedat & officium:
Ipsa elementa iubente Deo,
Exequias tibi, Virgo, ferunt.
Nunc locus Emerita *est tumulo*
Clara Colonia Vettoniæ,
Quam memorabilis amnis Ana
Præterit, & viridante rapax
Gurgite, mœnia pulchra luit.
Hic vbi marmore perspicuo
Atria luminat alma nitor,
Et peregrinus, & indigena:
Reliquias, cineresque sacros
Seruat humus veneranda sinu.
Tecta corusca super rutilant
De laquearibus aureolis,
Saxaque cæsa solum variant:
Floribus vt rosulenta putes
Prata rubescere multimodis.
Carpite purpureas violas,
Sanguineosque crocos metite;
Non caret his genialis hyems:
Laxat & arua tepens glacies,
Floribus vt cumulet calathos.
Ista comantibus è folijs
Munera, virgo, puerque date.
Ast ego serta choro in medio
Texta feram pede Dactylico,
Vilia, marcida, festa tamen.

Sic

Sic venerarier ossa libet,
Ossibus Altar & impositum.
Illa Dei sita sub pedibus
Prospicit hac, populosque suos
Carmine propitiam fouet.

HACTENVS *Aurelij Prudentij Clementis* Nostri ecphrasis passionis, quam *Antonius Nebrisensis* etiam Noster, Ioannes Siccardus, Aldus Munutius, Georgius Fabritius, Victor Giselinus, & Ioannes Weitzius, Auctor damnatus, Notis illustrarunt. Eamque referunt Laurentius Surius *Tom.6. fol.* 199. ex recensione Mosandri, & Barnabas Moreno *Histor. Emeritens. lib.* 2. *c.* 8. *fol.* 98. Nunc ex MSS. Legendarijs *Asturicensi*, & *Segobiensi*, necnon ex edito *Hispalensi* peruetusto ACTA solutâ oratione dabimus:

Qui hunc hymnum illustrarunt.

ACTA S. EVLALIÆ VIRGINIS, & Martyris Emeritensis in Hispania; ex MSS. Legendarijs Asturicensi, & Segobiensi, & edito Hispalensi.

PASSIO Sanctæ, ac Beatissimæ EVLALIÆ Virginis; quæ facta est in Ciuitate Emerita, sub Daciano Præside, à Calpurniano Legato IV. Idus Decembris, Anno CCC. III.

IN *Diebus illis Virgo Beatissima* EVLALIA *sanctimonialis Puella, Patrem habuit* Liberium, Emeritensis *vrbis primarium. Quæ cum esset annorum circiter Tredecim, Deo timorata, & mente, ac corpore casta, nec non & religione pudica, docebatur à quodam* Donato *Presbytero, ab eius infantia rudimentis, vt Christum fateretur. Quæ dum annos adolescentiæ fuisset ingressa, fidem quam sanctâ deuotione conceperat, animo fortiore seruabat. Igitur cum* B. EVLALIA *Ciuis, & incola* Augustæ Emeritæ, *vrbis, Prouincia* Lusitaniæ, *auditâ* Daciani *Præsidis* Hispaniæ *crudelitate, quâ omnes Christicolas ad vsque interitum affligebat, propter eius sæuitiam, ad locum, qui dicebatur* Porceiana, *& parentis possessio erat, in finibus Prouincia* Bæticæ, *prope* Emeritam, *Milliario* XXX. *cum Confessore* Felice, *& alijs sodalibus, Deum timentibus, duceretur, & ibidem in Dei obsequio moraretur, & in Dei laudibus permaneret, euenit quòd* Dacianus *Ciuitatem ingressus, & Dijs immortalibus libamina offerret,* Calpurnianum *Legatum in vrbe relinquens, ipse vlteriùs viam arripuit.* Calpurnianus *autẽ protinùs edicta communia publicari, & omnibus intimari præcepit, & satellites Christianos, vt moris eorum erat, inquirere cœperunt, ita vt plurimos carceribus manciparent. Quod cum nuntiatum esset* B. EVLALIÆ *à nuntijs, qui cum vehiculis publicis ad fundum venerant, cum quibus, vt eam ad* Emeritam *ducerent, pactum inierat; Virgo igitur animosa nocte consurgens, protinusque in velocitate vehiculi, læta progrediens, toto animo ad martyrium properabat. Præstabat ei comitatum* Iulia *conuirginalis eius, & cùm iter facerent, dixit ei* B EVLALIA: Notum sit tibi Domina Soror, quia nouissima vado, sed prior pariar. *Cum autem Colonia* Emeritensium *vrbi adpropinquassent,* B. EVLALIÆ *obuiauit quidam Iudæus, & dixit ei:* Vade, thurifica, vt viuere possis. *Cui S. Virgo respondit:* Augeat tibi Dominus annos, nam ego mori pro Christo desidero. *Deinde ad forum ducta, dùm* Calpurnianum *in tribunali sedentem, & satellitum ac Lictorum multitudine stipatum intuisset, intrepida sic* Calpurnianum *allocuta*

Origo, & Pater.

Ob sæuitiam Daciani ex vrbe dimittitur.

B. Virgo noctu vrbem reuertitur.

Seipsam Iudici præsentauit.

allocuta est : Quid ingrederis vrbem Dei excelsi, inimice? Quid persequeris Christianos, & niteris perdere Virginem Dei? Dominus me docet in veritate sua, nec auferes à me castitatem meam, quia non seduces adolescentiam meam. *Calpurnianus dixit* : O infantula antequam crescas, florem ætatis tuæ perdere quæris. EVLALIA *Beata respondit* : Ego annorum circiter sum tredecim, putas ne infantiam meam tuo posse terrore turbari? Sufficit mihi hæc transitoria vita, & quia huius terrenæ blandimentis non delector, alteram futuram beatam, & æternam expecto, quâ beatior dono diuinitatis efficiar. *Calpurnianus dixit* : Ista te tua vanitas misere non seducat; accede, & sacrifica Dijs secundum præceptum Imperiale, quô possis tormenta euadere, & honorari, & sponsum diuitem promereri. B. EVLALIA *respondit* : Habeo Sponsum diuitem, immortalem Christum, qui te, tuosque perdet, & patrem tuum Diabolum, qui dicitur Sathanas. *Tunc iussit Iudex, vt in carcerem mitteretur. Posthac iterum*

Carceri mancipatur.

Calpurnianus *eam ad se vocari præcipiens, illam blanditijs, ac deceptorijs persuadere verbis satagens, dicebat* ; Considera infantiam tuam, aspice temetipsam, miserere tui; vade, thurifica, vt viuere possis. *Beata* EVLALIA *verò fide plena, virtute firma, vsque ad finem mortis operari non timens, ita respondit* : Christiana sum, non faciam. *Tunc* Calpurnianus *turbido furore successus, putans pudicam Virginem, more infantium, à tergo corporis emendari, iubet per officium Curatoris eam catomari.* *Cui* B. EVLALIA *dixit* : Corpus meum habes in potestate, animam verò meam in potestate habere poterit nemo, nisi solus Deus.

Flagellatur.

Cumque catomaretur corpus eius delicatum, ac sanctum, illata cædis verbera æquo animo sustinebat; confidensque in magna gloria Dei; constanter, & fortiter maledicebat Cæsarem cum Dijs suis. Angeli verò Dei protegebant Beatam Martyrem. Cumque hæc Iudex audisset, & de sententia danda Puellæ moram faceret, EVLALIA *Virgo perseuerans in constantia, audacter plenâ fide, & liberâ voce, ita vt omnes audirent, dixit* : Calpurniane da sententiam : Cæsaribus enim tuis, ac Dijs eorum, ea quæ sæpius dixi, repeto; & maledixi, & maledico. *His verbis auditis B. Virginis exacerbatus vehementer, & accensus* Calpurnianus *furore nimio*

Cruciatur.

iussit sibi sequenti die aptari tribunal in foro. Tunc præcepit ex sententia B. Virginem cruciari. & primo iussit eam cædi cum fustibus madefactis, & mammillas eius candente oleo perfundi, & ipsam in calce viua demergi. Quibus omnibus Martyr Beatissima exultans laudabat Dominum, & Idola conspuebat. Tunc Calpurnianus *excæcatus crudelissimâ voluntate, dixit carnificibus suis* ; In Equuleo inponatur, & exunguletur, & circa latera eius lampades ardentes applicentur, & viua extra ciuitatem flammis comburatur. *Quam Virgo Beata sententiam audiens, psallens ita dicebat* : Probasti me Domine Deus meus, & igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. *Et his exultabat in Domino. Angelos quidem iam sibi assistentes videbat, sed passionis ipsius perfectionem sperabant. Tunc pro camo capillis suis suffrenata ad passionem perducitur; & cùm ad*

Virginis circunspecta pudicitia.

locum passionis extra vrbem peruenisset; manibus suis vestem suam ipsa se exuens, quæstionarijs tradidit. Sane præcinctorium tantummodo sibi, pro pudoris aspectu ad tegimen sui femoris, reseruauit. Et cùm in Equuleo imponeretur, extenditur, torquetur, flagellatur, & licet distentis membris crescere videretur corpus ad pœnam, attamen, quia Christum in victoria fatebatur, nulla poterat tormenta sentire.

Post cruciatus, & equuleum in Crucem suspenditur.

Post hæc ipsam in calcem viuam demergi, & aquam desuper fundi, & liquatum plumbum in olla super eam imponi, in igneo Virgo inclusa camino. Itaque Calpurnianus *videns se victum, & confusum, iubet* B. EVLALIAM *in excelsa cruce suspendi; quæ cùm in elata penderet, super his omnibus gloriabatur, commemorans se ipsam, in quibus se ab infantia præparauerat, & omnibus se audientibus di-*

Iesum-

tebat: Credi oportet vnum, & verum Deum, Patrem cœlestem, & Iesum-Christum filium eius Omnipotentem cum Spiritu-Sancto adorandum, qui est benedictus in secula. *Sicque* B. EVLALIA *gloriosa in suo agone festinans ad Dominum, quò celerius ire properabat, de flamma ignis ex vtraque parte appositâ, aperto ore suo, vim rapiebat, & prorsus hauriebat incendium. Quo facto, ex eius ore spiritus, in specie candidissima columba, in omnium conspectu, S. Virginis, & Martyris, migrauit ad dominum. Cuius Beatum* Corpus *per triduum iussu Iudicis pependit in ligno; sed cui humana noscuntur fuisse obsequia denegata, cælestia fuerunt munia concessa. Nam nix desuper* Corpus *Puella adspersit, vt quod ab vtraque parte, appositis ignis ardoribus, incendium conflagrauerat, niuali candore coopertum Diuina gratia dealbaret. Post triduum denique sanctissimum* Corpus *tot cruciatibus lancinatum, à Christianis reuerenter depositum, & sub sacro Altari debitâ deuotione sepultum, in posterùm miraculorum gloriâ illustratur à Domino. Cui sit gloria in seculorum secula, Amen.*

Coronatur

Nix corpusculum cooperit.

EN vera, & genuina S. EVLALIÆ, Virginis, & Martyris *Emeritensis* ACTA, quæ quia communia ex Nostris Chronographis, & Ecclesiarum Hispaniæ Officijs, & Legendarijs, existunt; nequaquam aliquâ indigent illustratione. *Paulus* verò *Diaconus Emeritensis* Epitaphium Nostræ S. Virgini scripsit, quod quia nullus euulgauit, illud Nos hîc excribere decreuimus, ex MS. *Codice Carminum.*

PRO S. EVLALIA VIRGINE, ET Martyre Eremitensi Epitaphium.

Epitaphium.

Hæc tenet EVLALIÆ *sanctæ membricula sacra*
Virginis, vrna breuis; Martyris ossa simul.
Emerita Augusta *illam de Primoribus vnam*
Progenuitque Viris, quâ fides almat cluat.
Tres-Quater ipsa Deo iamiam compleuerat annos,
Cùm se se opposuit Virgo pudica Dijs.
Præsidis imperium trucis inuiolabile, Nostræ
Haut potuit Diuæ commaculare fidem.
Carnificum nec dura manus, nec sæua ferocis
Quæstoris rabies vincere corda valet.
Plurima quin Martyr sustinuit vlcera, pœnas,
Lampades, ærumnas, ignes ad vsque necem.
Denique pro Christo maiora admittere Virgo
Tormenta & potuit, nam flagra quærit amor.
Spiritus en tandem in cælos properâre Columba
Visitur in forma, ast niue membra latent.

Multa de Nostra Sanctissima Virgine, & Martyre miracula ab Scriptoribus proferuntur, maxime illud à S. Gregorio Turonensi *lib.1.de Glor. Martyr c.91. fol.*118. recensitum, cuius relationem ipse Beatissimus Episcopus nobis suppeditabit, his verbis: EVLALIA *gloriosa apud* Emeritam *vrbem passa, magnum miraculum in Die immolationis sua populis profert. Sunt igitur ante eius* Altare, *quo sancta membra seguntur,* Tres arbores; *sed ignarus ego cuius sint generis; Cúmque iam medio Mense* Decimo, *quando eius passio celebratur, sint ab omni foliorum decore nudata,*

Celebre miraculum ad tumulum S. Eulalia Emeritensis, ex Turonensi.

data, eâ die inlucescente cælo, in modum Columbæ alitis flores proferunt suauitatis: scilicet quòd sanctus eius spiritus in columba specie penetrauerit cælos; & quòd Beatum eius Corpusculum, iam exanime, vestibusque nudatum, nix cælitus decidua molli vellere contexuisset. Quod miraculum si solita arbores protulerint libertate, scit populus sibi annum, vel pressuris vacuum, vel frugibus plenum. Quodsi tardiùs flores ex more paruerint, cognoscit plebs suâ hoc fieri noxâ: numpriusquàm erumpant, querula ad sepulchrum Martyris, ac mæsta decumbit, deprecans vt solitam promereatur conspicere gratiam: sed nec psallendo procedit, si hac manifesta non fuerint. Iam si placatur Martyr à lachrymis plebis, emergunt protinùs ex arboribus gemmei flores, qui odorem nectareum respirantes, animi mæstitiam, & aduentu lætificent, & reficiant suauitate. Dehinc diligenter collecti, & in Basilicam Sacerdoti delati, processio cum gaudio celebratur: nam & hos flores sæpius infirmis prodesse cognouimus. Huius etiam miraculi meminit Barnabas Moreno Histor. Emerit. lib.2.c.12.fol.122.col.2.

Apparet Theodorico Vrbem Emeritam obsidenti, vt eam liberam relinquat.

ALIVD etiam referunt S. Isidorus in Chron. Er.491. D. Rodericus Toletanus Histor. Hispan. lib. 2.c.9. his verbis: Occiso Rechiario Theodoricus de Gallacia ad Lusitaniam pertransiuit, & dum Emeritensium vrbem intendit deprædari, S. Martyris EVLALIÆ miraculo territus, cum suo exercitu mox discessit. Rex Alfonsus Sapiens in General.2.p.c.28. Ambrosius Morales Histor. Hispan c.28.29.& 30.lib.11. Ioannes Vasseus in Chron. Ann. 451. D. Franciscus de Padilla Tom.2. Cent. 5.c.24 Stephanus Garibay in Compend. Histor. lib.8.c.9. Ioannes Mariana lib.5. c.4. Barnabas Moreno lib.2. Histor. Emerit. c.16 asseuerant, S. EVLALIAM noctu Theodorico hæretico apparuisse, & minis terruisse, si vrbem liberam, & ab omni periculo immunem non reliquerit Quod Regem fecisse contendunt.

S. Mansona exuli apparet.

NECNON mirabile prodigium refert Paulus Diaconus Emeritensis in Histor. SS.Præsul. Emerit c.14. Nam cùm Leouigildus Gothorum Rex S. Mansonem Emeritensem Antistitem, è solio Episcopatus deiecisset, & illum exilio multasset, & in Compluticam perrexisset, post exilij angustias, cum S. Vir in Ecclesia pernoctasset, subito (inquit Paulus) super Altare eiusdem S. Basilica sacratissima Virgo EVLALIA in Columbæ specie niuei candoris apparuit, eumque blande alloquens, vt pote pijssima Domina fidelissimum dignatus est consolari seruulum. Deinde ait ad eum: Ecce iam tempus est, vt ad tuam regrediens ciuitatem, pristinum mihi debeas exhibere seruitium. Et hac dicens alacri volatu ab oculis eius euanuit. Post hæc autem cùm Sanctissima Virgo è Basilica Complutica discessisset, nocte quadam (prosequitur Emeritensis Diaconus) recubanti, in strato suo, impio Leouigildo Tyranno astitit, eique flagris diù, multumque vtraque latera verberauit, dicens: Redde mihi seruum meum, nam si moram feceris, scito, te acrioribus supplicijs cruciandum. Ita nimirum flagellatus est miser, vt expergefactus cum fletu magno cunctis sibi adsistentibus tot iulatos ostendit liuores, & idcirco clamitans se fuisse flagellatum, quòd sanctissimo Episcopo iniurias irrogasset. Illicò namque veritus, ne grauiori supplicio mulctaretur præcepit vt Vir Dei, qui frustra fuerit à Ciuitate sua remotus, rursus ad suum accederet regendam Ecclesiam.

Leouigildum Regem grauissime verberat.

An S. Virgo fuerit ex diœcesi Hispalensi oriunda?

ALIA etiam à Nostratibus referuntur miracula, quæ hîc inserere non placuit, quia prolixiorem redderent codicem. Nunc ad controuersiam voco Scriptores Hispalenses, qui immeritò S. Virginem ex Hispalensi diœcesi oriundam contendunt; moti ex leuissimo fundamento, eoque à veritatis Historicæ calculo, alieno. Igitur Rodericus Caro, & Antonius Quintana-Dueñas in locis supra recensitis, sequentes Philippi Bergomensis, Scriptoris Exteri, & de rebus Hispanicis parùm instructi, deliramentum, in Chron. Ann.305. vbi hæc verba præscripsit: EVLALIA, quadam HISPALENSIS Virgo, per id tempus, cùm XIII esset annorum. in Ciuitate Emerita pro Christi confessione, igne hausto IV. Idus Decembris, Deo spiritum reddidit: S. Virginem progenitam, hoc est, procul genitam ab Emeritensi vrbe; & alibi, hoc est, ex diœcesi Hispalensi originariam, affirmatiue defendunt: & ad huius dicterij comprobationem, Francisci Tarrapha de Reb. Hispan. Ann.303. in Diocletiano fol. mihi 285. sequentem clausulam subijciunt: EVLALIA Virgo HISPALENSIS, in Ciuitate Emerita pro Christi confessione, Calpurniani Præsidis iussu, spiritum reddidit; & aliorum recentiorum Bergomensis,

Hispalensium Scriptorum opinio affirmans.

&

& *Tarrapha* sequacium commenta conscribunt. Addunt insuper, quod carmina illa *Aurelij Prudentij*.

Eorum rationes, & fundamenta.

> *Germine nobilis* EVLALIA,
> *Mortis at indole Nobilior*,
> Emeritam, *sacra Virgo, suam*,
> *Cuius ab vbere* progenita *est*:

Intelligi debent, non de *Natiuitate* Virginis, sed de *origine*; ita vt sensus *Prudentij* sit, quod licet EVLALIA prosapiam, & stemmata Maiorum suorum ex *Emeritensi* Ciuitate deduxerit, attamen eius natiuitas procul ab *Emeritensi* vrbe succederet; nam verbum *Progenita* ex Linguæ Latinæ Magistris, *procul genita*, significat: sed, tantorum Virorum pace, prorsus eorum coniectatio manifestum errorem continet. Quia *Philippi Bergomensis* codex, quem inuisit *Tarrapha*, præli errore, vt adsolet, pro HISPANIENSIS, edidit HISPALENSIS Virgo, vt patet ex nuperrime impressis voluminibus, vbi error iste sanatus est, sequenti periodo: EVLALIA *quædam Virgo* HISPANIENSIS. Et hac voce antiquitus vtebantur Scriptores tàm veteres, quam mediæ ætatis, pro VIRGINE HISPANA, aut HISPANICA, vt passim exempla se offerunt.

Respondetur editioni Bergomensis.

NEC Grammaticalis subterfugium valet assertionis, in explicatione PROGENITA vocis à *Prudentio* compositæ, quia Clarissimus Vir, illâ vsus est propter carminis prosodiam. Probatur, quia fundamentum Scriptorum *Hispalensium* consistit, in illis verbis Quintanæ: *Procul genita est, verbu insinuant; S. Virginem, haut* Emeritæ *natam, sed procul; aut* Hispali, *ant in vico* Pontiano, *ab* Emerita XL. P. M. *disiito, quo ipsi, & eius parentes fere semper morabantur. Cui vico* Pontiano *successit Oppidum, quod hodie* S. OLALIA, *in memoriam natiuitatis S. Virginis, dicitur, & est Diœcesis Hispalensis*. Sed si *Prudentij*, à quo omnes, carmina rumi-namus, proculdubio errorem *Hispalensium* Scriptorum digito percipiemus. Is igitur Clarissimus Poëta, & Catholicus, nullibi habitationem, natiuitatem, & sedem in vico illo parentes S. Virginis demonstrat habuisse, sed tantùm auditâ persecutionis *Dacianica* tempestate, S. Virginem ex vrbe expellere Parentes disposuere, ne animus Virginis intrepidus, Christi amore languescens, se se martyrio traderet. Audi Aurelium, *Strophe* 8.

Et assertioni de natiuitate, & habitatione S. Virginis, apud diœcesim Hispalensem.

> *Sed pia cura Parentis agit*,
> *Virgo animosa domi vt lateat*,
> *Abdita rure, & ab vrbe procul*;
> *Ne fera sanguinis in pretium*
> *Mortis amore Puella ruat.*

En ex *Prudentio* tantummodò S. Virginis *exilium*, & ab vrbe separatio, propter persecutionis metum, & Virginis animosum spiritum. Ergo à quibus sedem, habitationem, & natiuitatem exsuxêre Scriptores *Hispalenses*? Maxime si ACTORVM, ex Tribus Legendarijs, superius recensitis, verba perspexeris, quibus tantùm diffugium Virginis Beatissimæ, non habitatio, aut natiuitas designatur. Ecphrasim breuiter ausculta: *Igitur cùm* B. EVLALIA, *Ciuis, & incola* Augustæ Emeritæ *vrbis*, *Prouincia* Lusitaniæ, *auditâ* Daciani *Præsidis* Hispaniæ *crudelitate, qua omnes Christicolas ad vsque interitum affligebat; propter eius sanitiam, ad locum, qui dicebatur* Porceiana, *& parentis possessio erat, in finibus Prouinciæ* Bæticæ, *prope* Emeritam, *Milliario* XXX. *cum Confessore* Felice, *& alijs sodalibus Deum timentibus duceretur.* Hisce rationibus, quanto erroris vitio laborent *Hispalenses*, agnosces.

SED nec hîc meta errorum. Famosiorem commentati sunt *Hispalenses* Scriptores, dùm PONTIANVM vicum quò S. Virgo, ob *Daciani* persecutionis ferociam, delituit, fuisse, vbi hodie Oppidum S. OLALIA, in Montibus Marianis diœcesis Hispalensis, contendunt. Nam licet nomen vici huiusmodi varie ab

Et situationi Pontiani vici, falsò nominati.

Authoribus scribatur, cum aliqui PONTIANVM, nonnulli PROMPTIANVM, plures PROMBIANVM vocitent; si veritati, & rationi Geographicæ est dandus locus, proculdubio vocabula telata, corruptionis disturbio laborant: & pto eis PORCEIANVM vicum, seu PORCEIANAM villam, substituere Geographia prisca suadet. Adsit Imperator Antoninus in *Itiner. tit. Ab ostio fluminis Ana, Emeritam vsque*, vbi populos *Batica* consignans prosequitur:

Contributam M. P. XXIV.
PORCEIANAM. M. P. XX.
Emeritam. M. P. XXIV.

Cum verum nomen Perceiana, seu Perceiana fuerit.

Licet apud Ieronymum Zuritam *fol.* 98. & apud Iosiam Simlerum *fol.* 192. PERCEIANA legatur. Hoc igitur Oppidum, vicus, aut rus, vel quocumque volueris vocabulo appellitare, sex *leucis Hispanicis* ab *Emerita Augusta* distabat, inter hanc vrbem, & *Contributam Iuliam*. Sed *Contributa Iulia*, hodie situatur in Oppido *Medina de las Torres* sub Magistratu S. Iacobi de Spatha; ergo perperam in Diœcesi *Hispalensi* constituère Nouatores eiusmodi Hispalenses. Quòd MEDINA DE LAS TORRES existat hodie, vbi olim constitit CONTRIBVTA IVLIA, ex multis Inscriptionibus Romanis ibidem nuper repertis probatur, quarum plurimæ D. Martini de Anaya Hispalensis industria, & labore prolixius erutæ, aliquando lucem videbunt. Quibus Roderici Caro *Histor. Conuent. Hispal. in Corograph lib.* 3 *c.* 70. *fol.* 196. opinio prorsus euanescet, quâ asseruit, Oppidum *Fuente de Cantos* sub ditione eiusdem Magistratus Iacobæi situm substituisse *Contributa Iulia*: quod falsum est, vt ex sequenti Inscriptione, in pariete Ecclesiæ Parœchialis *Metynæ Turrensis* inclusâ, & à D. *Martino de Anaya*, exscriptâ patescit, quæ prorsus *Rodericum Caro* latuit.

Contributa-Iulia, vbi hodie rudera reperiantur?

D. M. S. O.
MANLIVS AVITVS GAL.
CONTRIBVTENSIS.
ET. IVLIENSIS.
H. S. E. S. T. T. LEVIS.
MANLIA. AVITA. PATRI.
PIENTISSIMO.

Castri-Cæciliensium opinationi succurritur.

Quibus rationibus luce clarius liquet, nequaquam sustineri posse, S. EVLALIAM, extra *Emeritam* natam, aut nutritam fuisse, nec in Diœcesi *Hispalensi*, nec alibi commoraſſe, nisi eo breui tempore, quo exulauit, ob parentis metum, ne Dacianicâ persecutione comprehenderetur. Hinc etiam *Castricæcily*, hodiè CAZERES, persuasionem, licet piam, deuiabis, quâ hactenus credidere, vicum illum, quò S. Virgo delituit, in eius districtu situm fuisse: quia, cum ex *Lectionibus Breuiariorum*, & alijs historijs constat, vicus ille in finibus *Betica* situabatur, & *Castrum Cæcily* intra terminos *Lusitania* erat, & ideò perpetàm hæc persuasionis instantia conuenit.

Vbinam sacra pignora B. Virginis?

QVATENVS ad locum vbi hodie sacra B. Virginis lipsana requiescant, non est dubium, quin eadem tempore Hispanici excidij ad *Astures*, ne in Saracenorum manus deuenirent, translatata fuere. Imò vt Pelagius Ouetensis in Chroniei Sebastiani Salmanticensis *Addition. fol.* 49. refert; Quòd Rex *Silo* de Emerita vrbe ad *Ouetensem* transtulit CORPVS S. EVLALIAE, cum frusto cunæ, in qua fuerat nutrita, & in capsa argentea conclusit, & in Ecclesia S. Ioannis Apostoli, & aliorum? de *Prauia*, quam pro sepulchro fecerat, deposuit. Quam capsam cum Reliquijs post modum *Alfonsus* cognomento *Castus* in Maiorem Ecclesiam *Oueti*, in speciali Altare, S. EVLALIÆ dicato, transportauit. Cuius relationem sequuntur ex Nostris Ambrosius Morales, Ioannes Marieta, Alfonsus Villegas, Petrus de Ribadeneyra, & quotquot de hac S. Virgine scripserunt, vno dempto, Barnabâ Moreno in *Histor. Emerit. d. lib.* 2. *c.* 7. *fol.* 91. vbi friuolis coniectationibus innixus, contra omnium Nostratum placitum, adhuc sacra pignora

pignora in Monasterio S. EVLALIÆ Emeritensi, custodiri contendit. Ex eaque radice, idem Ambrosius Morales ex Resendio in *Epistol. ad Queued. fol.* 342. in paruis, & Antonio Vincentio Domenec *Histor. SS. Cathalon. fol.* 114. *&* 115. non admittit opinationem *Ruscinonensium* in Cathalonia, dicentium huius S. Virginis CORPVS Emeritensis, apud *Ennos* Comitatus Rucisnonis adseruari, concludens, ibidem Reliquias S. Martyris Barcinonensis EVLALIÆ, tanquam viciniores existere. De Cultu & Templis vbique, nihil tàm notum, ideò ad vlteriora procedimus.

S. IVLIA *Virgo, & Martyr Emeritensis in Lusitania Hispania.* [Eam fuisse S. *Eulalia Emeritensi* comitem indiuiduam, tàm in vita, quam in agone, & martyrij coronâ, omnes Scriptores superius in *Prolegomeno S. Eulal. h. d. lit. B.* recensiti fatentur, ideò eas Ioseph Scaliger in *Poëmat. de Diu. Fœmin. Epigramm.* 29. *fol.* 67. sequenti coniunxit carmine:

E. Comes fuit indiuidua S. Eulalia.

O par Augustum! O Domini concordia felix!
O indiuidui pignus amoris, aue!
Nec tua te, nec te terrent aliena periclâ.
Ille ferox tamen hac horreo dura legens.
Horreo, nec tanta est animo constantia dicens,
Tormenta ipsa etiam iam didicerê pati.

Hinc etiam omnes Martyrologiorum Scriptores Antiqui, vt *Beda, Vsuardus* & *Ado* huius S. Virginis meminere, à quibus Baronius in *Martyrolog. Roman h. d. lit. D. fol.* 756. sequenti elogio: *Item ibidem (Emerita)* S. IVLIÆ *Virginis, & Martyris, qua B. Eulaliæ socia fuit, & illi ad passionem properanti, comes indiuidua adhæsit.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 202. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 256. Ieronymus de la Higuera. *in MS. Hispan. fol.* 64. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 197. Petrus Galesinius in *General. fol.* 168. *col.* 2. Eius ACTA nullus scripsit, quia cum S. EVLALIA communia reputantur, vt asserit Paulus Diaconus:

Martyrologia.

AD S. IVLIAM VIRGINEM, ET Martyrem Emeritensem, ex Paulo Diacono.

Acta ex Carmine Pauli Diaconi.

IVLIA *Vrgo, Dei famula, & contribulis Alma*
Eulaliæ *quondam, conditur hoc lapide.*
Augustæ Emeritæ *simul incola Virgo Beata,*
Eulaliæ *gressus discere cœpit ouans.*
Illius ergo exordia, tùm & primordia duxit;
Qualibet & Christo Nomina Virgo dedit.
Hinc vtraque in Christi viuens dogmatibus, vnà
Pro Christo patitur Qualibet Alma necem.
Præsidis & iussu tormentis si Eulalia *hæret;*
Hæret & ipsa simul IVLIA *Virgo flagris.*
Quas tulit Eulalia *hic cruces, has &* IVLIA *tandem*
Sustulit: hæc illam insequiturque valens.
Vita æqualis erat, mores, ac viscera: Christus
Quas nece coniunxit, marmore iunxit amans.

Petrus de Natalibus, Episcopus Equilinus in *Catal. SS. lib.* 1. *c.* 55. breue de hac S. Virgine elogium compulsat, licet eam *Barcinonensem* Martyrem consignet,

Error Equilini detegitur.

forte præli vitio: Nàm cum *Adonis* auctoritate fruatur, & iste *Emerita* passam affirmet, credendum est, errorem in prælo, non in Scriptore contractum, & ita Baronius, illum in *Not. ad M.R. lit D. fol.* 757. & *Ann. Eccles. Tom.* 2. *Ann.* 303. *n.* 139. pro hac *Emeritensi* Virgine, & Martyre citat. Quibus hæc nostra absoluitur anamuesis.

D. SS. CARPOPHORVS *Episcopus, & ABVNDIVS Diaconus, Martyres Hispalenses.*] Valde equidem controuersum est, inter *Hispalenses Hispaniæ*, & *Spoletanos Vmbriæ* Scriptores, circa verum locum palæstræ horum SS. Martyrum; cui controuersiæ ansam præbuit lectio varians in Codicibus veteribus Martyrologiorum, vt notauit Cæsar Baronius in *Not. ad Martyrol. Roman. h.d. lit. B. fol.* 756. Quibus aliquando *Hispalitani*, Martyres, aliquando *Spoletani* nuncupantur. Pro Nostris stant *Venerabilis Beda*, hac clausulâ: *Apud* HISPALIM *Ciuitatem Sanctorū Martyrū* CARPOPHORI *Presbyteri, &* ABVNDII *Diaconi, qui in persecutione Diocletiani sub iudice* Martiano, *primò fustibus crudelissime cæsi, deinde in carcerem, negato cibo, & potu retrusi, & rursū in Equuleo torti, & post hæc diu in carcere macerati, nouissime gladio percussi sunt.* Sequitur Maurolycus Abbas Messanensis *fol.* 78. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 197. & alij apud Petrum Galesinium in *Not. ad Martyr. General. fol.* 190. *col.* 2. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 64. Pro Nostris etiam sequentes Scriptores sententiam ferunt, Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 300. *n.* 4. apud Biuarium *fol.* 318. apud Rodericum Caro *lit. L. fol.* 98. *col.* 2. hisce verbis: HISPALI *in Hispania* CARPOPHORVS, *&* ABVNDIVS *Martyres, ibidem nati, & educati, crudeliter pro Christo occisi.* Petrus de Natalibus in *Catalog. SS. lib.* 1. *c.* 53. hac periodo: CARPOPHORVS *Presbyter, &* ABVNDIVS *Diaconus apud* HISPALIM *ciuitatem* HISPANIÆ *passi sunt sub Diocletiani, & Maximiani persecutione, agente Præside Martiano.* Raphaël Volaterranus in *Geograph. tit.* Hispania. *fol.* 15 hac periodo: *Interius* HISPALIS *Colonia.* Hic CARPOPHORVS *Presbyter, &* ABVNDIVS, *sub Maximiano Martyres fuere.* Sabellicus *lib.* 8. *Ænead.* 7. Philippus Bergomensis in *Chron. Ann.* 305. Tarrapha de *Reb. Hispan. in Diocletian. Ann.* 303. *fol.* 144. Ioannes Vassæus in *Chron. Ann* 306 D. Laurentius Padilla *Histor. SS. fol.* 19. Stephanus Garibay in *Compend. Histor. lib.* 7. *c.* 42. Alfonsus Morgado *Histor. Hispal. lib.* 1. *c.* 5. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c.* 19. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 2. *c.* 61. D. Franciscus de Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Cent.* 4. *c.* 27. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 2026. D. Thom. Tamayo in *Vindic. Dexter. fol.* 101. Antonius Quintana Dueñas *Histor. SS. Hispal. fol.* 68. Pro Hetruscis Ioannes Baptista Brachescus *Histor. SS. Ital. Tom.* 1. *fol.* 203. Philippus Ferrarius *in Catal. SS. Ital. fol.* 766. ACTA ex Nostris Scriptoribus dabimus, namque *Mombritius*, & *Ferrarius* referunt, multa correctione digna, & apocrypha continere videntur, ideò ea, & meritò respuit *Cæsar Baronius*, qui, illis omissis, *Hispalensium* opinioni detulit.

Controuersia circa locum agonis.

Pro Hispali Hispania Martyrologia.

Et Scriptores.

ACTA SS. CARPOPHORI EPIScopi Hispalensis, & ABVNDII eius Diaconi, Martyrum, ex varijs Scriptoribus.

Origo. *Studia.* *Ministeria.*

CARPOPHORVS, *&* ABVNDIVS *natione* Hispani, *ex* Hispalensi *celeberrimâ* Bæticæ *vrbe oriūdi, & ibidē nati; vbi cùm primū ætatis infantia, quâ Christo nomina dedere, terminum transegissent, in liberalium artium, & literarum bonarum studijs, morumque illustrium exercitijs, animum submisêre His S. Virtutum apud* Hispalenses *suos auctoritatem adepti sunt, vt, è viuis sublato* Ioanne *huius nominis I. Episcopo Hispalensi*, CARPOPHORVS *ad illius Metropolitica Sedis fastigium, omnium acclamatione, conscenderet. Tunc* ABVNDIVM *ad Diaconij ordinem sublimauit S. Antistes, & vterque, prout officij munus exposcebat, oneris gloriosè partes adimplere conatur. Igitur eorum præcipuum munus in illustrandis Gentilium*

lium animis cùm versaretur, & in confirmanda Christicolarum fide, virtutibus, & doctrinis, quibus plurimos Ecclesiæ vnitati restituit sedula Ministrorum cura, & innumeros ad fidem attraxit, Martianus *Baticæ Præses Sanctorum Episcopi, & Diaconi opera cognoscens illos ante eius tribunal adduci præcepit. Quos cùm primùm monitis salutaribus, vt Crucifixi commenta desererent, & Deorum sanctitudinem amplecterentur, ac Imperatorum iussa adimplerent, suadere conaretur: illi fide animati, & Christi auxilio contecti, Præsidis monita vnanimiter despexere. Tunc* Martianus *furore repletus, cùm Viros Dei per blanditias ad cultum Deorum adtrahere nequiuisset, ad verberum rigores deuenire proposuit. His carnificibus, vt corpora Martyrum stipitibus adligata, cruentis flagellorum ictibus, & plumbatis affligerent, donec animos exhalarent, præcepit: Qui sic ferociter Præsidis iussa exequebantur, vt Martyrum viscera per latera viderentur. Sancti verò Martyres Deum laudantes, omnes illos cruciatus paruipendebant, & tanquam in delitijs esse firmabant. Quod cùm* Martianus *agnosceret, illos de stipitibus ablatos, in tetrum carceris ergastulum includi iussit, satellitibus interdicens, vt omni cibo, & potu priuatos relinquerent, donec inediâ, fame, & siti prorsus oppressi, spiritum exhalarent. Ita factum: sed cùm iam pluribus diebus SS. Martyres in carcere reclusi permanerent,* Martianus *militibus iussit, vt eorum cadauera putrida ex ergastulo educerent, & in sterquilinio coniicerent; cum ecce Præsidi nuntiatum est, SS. Martyres illæsos, & omni venustate florentes, Angelorum ministerio, in altero fori angulo, turbis Christi fidem prædicantes, & Imperatorum iussa contemnentes, apparuisse. Obstupuit ferox* Martiani *animus, & tantâ contumeliâ confusus, eos iterùm in carcerem, contusis prius oribus, & dentibus confractis, reducere mandauit; & post aliquot temporis, eos in Equuleo leuari, ac diutius tortos, rursusque diu in carcere macerari, nouissime in confessione fidei gladio percuti præcepit. Omnia viriliter SS. Martyres pertulere, quibus martyrij honore redimiti, gloriam in cælis promeruerunt æternam,* IV. Idus Decembris, *Anno Domini* CC. LXXXV. *vel circiter, in exordio Imperij Diocletiani. Quorum Corpora à fidelibus collecta, & humili loco sepulta sunt, donec ad honoratiorem translata quieuerunt, ad vsque* Hispanicum *excidium, quò à Christianis abscondita, ne in Sarracenorum manus deuenirent, adhuc latent. In Tumulo hoc posuit Carmen Sepulchrale Hispalensium deuotio:*

Capiuntur. *Flagellantur.* *Carcerantur.* *Angelorum ministerio liberantur.* *Coronantur.*

CARPOPHORVS *iacet isto Almus sub marmore Præsul;*
Necnon & ABVNDI *pignora sacra iacent.*
Hispalis *ipsa duos nutriuit* Romula *Diuos,*
Ipsaque martyrio hos coronare vidit.
Præsidis angores sic sustulit Almus vterque,
Omnia quòd prorsùs despicit vltro flagrat.
Carceris hautquaquam potuit mœstitia Diuos
Conturbare diù, cùm Deus adstet eis.
Tandem, postque truces cruciatus, colla dederunt
Mucroni excelsus Martyr vterque simul.
Corpora Christicolùm cœtus sublata recondens
In Tumulo; tandem post venerata cluunt.

Sepulchrum, & Epitaphium.

HÆC sunt, quæ potuimus ACTA coagulare ex Nostris Scriptoribus; in quorum relatione, cùm iam originem, & natiuitatem apud *Hispalim* probatam supra in *Prolegomeno* relinquamus; & Episcopatum *Hispalensem* fere omnes cum

Quis Epitaphij Auctor?

Baronio

Baronio Catalogi recenſeant, prout & Nos ſupra *Tom. 2. Die XI. Mart. fol.* 187. Nihil ſupereſt probandum, niſi *Epitaphij* Authorem, quem fuiſſe *Sabinum* ſucceſſorem credo, illud in meo M S. carminum inuenitur.

Reſpondetur Italis remiſſiue.

QVATENVS ad oppoſitiones ab *Italis Scriptoribus* factas, circa locum palæſtræ, iam ad amuſſim fecimus ſatis cùm de *S. Britio Eborenſi* ad Mirtylim Luſitaniæ Confeſſoris titulo, venerato, egimus ſupra. *Tom.4. Die IX. Iulij lit. B. fol.* 100. & 101. vbi eruditus multa ſcitu digna ediſcere poterit.

TERTIO IDVS Decembris.

DIES XI.

A. ROMÆ *Natalis* S. DAMASI *Pontificis Maximi, origine* Hiſpani; *Qui in Vrbem aduectus, ad Summam Petri Cathedram, ſopito* Vrſicini *ſchiſmate, peruenit: quâ* B. Ieronymi *doctrinâ vtens, plurima hæreticorum commenta damnauit; nonnulla Eccleſiæ Vniuerſalis inſtituta perfecit; innumera Sanctorum Martyrum lipſana reperit; quorum thecas carminibus exornauit; demúmque Actis deceſſorum Pontificum conſcriptis, glorioſo fine quieuit.*

B. *Apud* GADES *in Bætica Hiſpaniæ paſſio* S. EVTYCHII *Militis; qui cùm propter fidei confeſſionem ſuſceptæ,* Decio *Imperatore* Hiſpanias *moderante, caperetur, nec Dijs thura litare, nec Chriſtum abnegare voluiſſet, gladio iugulatus, ad martyrij coronam intrepidus Agoniſta cucurrit.*

NOTÆ.

A. SANCTVS DAMASVS *Papa, origine Hiſpanus Confeſſor.*] Virum egregium, & eruditum, literis, caſtimoniâ, & maximis virtutibus præditum, omnes ſui ſeculi Patres, Chronographi, & Scriptores vocitant, & ſingularibus elogijs proclamant. Quibus facinoribus, & miraculis Catholica, & Vniuerſalis Eccleſia prorsùs obſtricta, vt muneri ſuo, & officio cumulatiſſime ſatisfaceret, B. Pontificem, inter Sanctorum cum Chriſto regnantium, numerum appoſuit. Hinc *Beda*, *Vſuardus*, & *Ado* illius in ſuis *Martyrologijs* meminere, prout & Cæſar Baronius

Martyrologia.

in

in *Roman. h.d. lit. A. fol.* 757. Cui conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 202. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 265. *col.* 2. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 197. Petrus Galesinius in *General.* 169. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan fol.* 65. De eo agunt Optatus Mileuitanus *lib.* 2. Ruffinus *Histor. lib.* 2. *c.* 10. Sozomenus *lib.* 6. *c.* 23. Flauius Dexter in *Chron Ann.* 366. *n.* 4. vbi Biuar *fol.* 391. Rodericus Caro *lit. B. fol.* 131. Et *Ann.* 388. vbi Biuar. *n.* 8. *fol.* 407. R. Caro *lit. F. fol.* 141. S. Ieronymus de *Scriptor. Eccles. c.* 103. apud Myr. *fol.* 31. S. Augustinus ad *Generos. Epist.* 165. Theodoretus in *Histor. lib.* 2. *c.* 22. *& lib.* 5. *c.* 10. *&* 11. Honorius Augustudunensis de *Scriptor Eccles. c.* 104. Ioannes Trithemius, Bellarminus, Possevinus, & alij de *Viris Illustribus* Scriptores Nicephorus *lib.* 1. *c.* 20. Socrates *lib.* 6. *c.* 23. Vincentius Bellouacensis in *Specul. Histor lib* 19. *c.* 49. Anastasius Bibliothecarius, Luitprandus. Platina, Illescas, & cæteri Pontificum Scriptores.

Scriptores.

Sed quia nulli dubium est, S. Pontificem fuisse origine Hispanum, & tamen ex quo loco, vrbe, Prouincia, ac Oppido, trahat exordium, valde a Nostratibus controuertatur; operæ pretium duxi omnium Scriptorum sententias, hic in vnum congerere, vt Eruditus eligat veriorem. *Nam quorum sint potiora iura*, vt in simili dixit Baronius, *& quibus causa sit adiudicanda, non est nostrum definire.* Sufficit enim Nobis, vt instituto pareamus, *originem* S. Pontificis comprobare *Hispanam*; qualitatem verò natiuitatis, quâ fuerit Vrbe, aut Oppido, qui sibi hanc prouinciam suscepêre, requirant. Igitur fuisse *Lusitanum* simpliciter dixere Gilbertus Genebrardus in *Chronol lib.* 3. *Ann.* 369 *fol.* 425. Iacobus Gaulterius in *Chronograph. Secul.* 4. *Ann.* 368. *fol.* 286. Antonius Vasconcelos in *Descript. Portugall. fol* 519. *n.* 2 Bernardus Brito in *Monarch Lusitan. lib.* 5. *c.* 27 & alij. Secunda Opinio est dicentium, fuisse in *Igeditania* Vrbe Lusitaniæ natum, sic Onuphrius Panuinus in *Chron. Ann* 369. *fol* 124. Eduardus Nunius in *Descript. Portugall. c.* 37. *fol.* 70. Antonius Vasconcelus *d n* 2. *fol.* 519. Ioannes Mariana dubie *Histor. Hispan. lib.* 4. *c.* 19. Tertia est dicentium, quod fuerit *Vimaranensis* in Portugallia. Hanc sequuntur Ioannes Vassæus in *Chron. Ann.* 369. Andreas Resendius in *Epistol. ad Quebed. fol.* 247. in paruis. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 5. *c.* 1. Ambrosius Murales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c* 40. Stephanus Garibay in *Compend Histor.* 1 *p. lib.* 7. *c.* 52. Ioannes Pineda in *Monarch. Eccles.* 2. *p. lib.* 13. *c.* 23. D. Maurus Castella *Histor. Compostellan. lib.* 2. *c.* 23. D. Franciscus Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 56. Bernardus Brito in *Monarch. Lusitan* 2 *p. lib.* 5. *c.* 27. Eduardus Nunius in *Descript. Portugall. c* 37. *fol.* 70. Antonius Vasconcelos *d. fol.* 519. *n.* 2. F. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall c.* 34. & 35. *fol.* 98. Eman. Barbosa in *Remission. ad Ordinat. Portugall. lib.* 5. *tit.* 49. §. 2. Georgius Cardoso in *Offic. SS. Portugall. c.* 27. *fol.* 18. Augustin. Barbosa in *Diction Iur. Diction* 131. *& de Potestat. Episcop.* 3. *p. Allegat.* 60. *n.* 11. D. Rodericus de Acuña *Histor. Braccarens.* 1. *p c.* 51. *n.* 3. *fol.* 213. Antonius de Sousa Mazedo de *Excellent. Regn. Portugall. c.* 9. *Excellent.* 10. *fol.* 93. Emanuel de Campos in *relat. Relig. Vlissippon fol.* 377. vbi hoc Octasthicon:

Quo loco natus S. Pontifex?

I. Opinio. Quod fuit Lusitanus.

II. Opinio. Quod fuit Igeditanus.

III. Opinio. Quod fuit Vimaranensis.

PRO S. DAMASO PONT. MAX.
Vimaranensi.

Rarus erat quondam cœlo memorabilis Heros,
Lysiadum veheret, qui, super astra genus.
Vt tamen auratum Damasvs *caput extulit Orbi,*
Lysiadum creuit gloria, creuit honos.
Iam nunc Mille colit Diuûm simulachra suorum,
Lysia Mille potens intulit astra Polo.
Quid mirum tot habet cœlo si pignora, cœlum
Si Lusitano iam reserare datum.

QVARTA Opinio est asserentium, S. Pontificem fuisse MANTVA-CARPETANVM, in Regno Toletano, vbi hodie MADRIDIVM, Regum Nostrorum Catholicorum Curia, & Orbis emporium, existit. Hanc sententiam tuentur Flauius Dexter in *Chron. Ann.*366. his verbis: *Liberio succedit* DAMASVS *ex* Mantua Carpetanorum. Luitprandus in *Chron. Ann.* 676. hac clausulâ: *Rex VVamba Toleti Ciuitatem muris ambit, & dedicat in Via Sacra Portam SS. Pontificibus* DAMASO, *Melchiadique Ciuibus* Mantuæ-Carpetanorum. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Decasthic. MS.* Marinens Siculus de *Reb. Hispan. lib.*5. Alfonsus Matamoros de *Academ. Hispan. fol.*13. Iacobus Bleda in *Vit.S.Isidor. Agricol. lib.*1.c.3. Gregorius Lopez Madera in *Descript. Mont. Sanct. Granat. c.*36.*n.*5. *& seqq. &* in *Excellent. Hispan.c.*6.*n.*2. F. Ioannes Carrillo in *Fundat. Regal. Monast. Excalceat. Madridens. lib.*2.*c.*2. F. Franciscus Pereda *in Histor. Patron. Madrid.lib.*1.*c.*1. M. Ægidius Gonzalez Dauila, Chronographus Regius in *Theatr. Madridens. lib.*1.*c.*7. Ieronymus de Quintano *Histor. Madridens. lib.*2. *c.*6. Claudius Clemens in *Tabul. Chonoleg. Cent.*4. D. Thomas Tamayo in *Not. ad Luitprand. fol.*75. Biuarius ad *Dextr. Ann.* 366.*n.*4.*fol.*391. *& Ann.*388.*n.*8.*fol.* 407. Rodericus Caro *ibid. lit.B.* 131. D. Laurentius Ramirez in *Not. ad Luitprand. n.*128.*fol.*353. D. Michael de Erze de *Aduent. S. Iacob* 2.*p. Tractat* 2.*c.*4. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS Toletan. fol.*363 Illustris D. Petrus de Roxas Comes Morensis *Histor. Toletan.*1.*p. lib.*6.*c.*29. *fol.*562. & alij multi, qui hanc sententiam referunt, licet nec admittant, nec reprobent. Pro *Madridensibus* etiam stat *Iulianus* Petri in *Decasthico* MS. in meo Codice vetusto *Auli Hali*, hoc lemmate, & hisce versibus:

IV. Opinio. Quòd fuerit Madridensis.

PRO S. DAMASO PONT. MAX.
Mantuæ-Carpetano.

Carpetanorum DAMASVM *olim* Mantua *Summum.*
Pontificem genuit, qui fuit Orbis honos.
Vrbis, & Orbis honos fuit; & fuit vndique Sydus;
Gloria Pontificum; Lucifer ipse Poli.
Hæreticis mastyx; Sanctis sed vbique corona;
Egregius sophiâ; carmine dulce melos.
Moribus ingenuus; fide sed purissimus, atque
Virginitate micans; integritate cluens.
Seculis à multis colit hunc iam Mantua *Ciuem,*
A totidem Nostra Vrbs quoque Magna colit.

V. Opinio. Quod fuit Tarraconensis.

Denique QVINTA Opinio, licet paucorum auctoritate nitatur, asserit S. Pontificem fuisse ex vrbe *Tarracone* oriundum. Hanc primus inuenit Petrus Antonius Beuter *Histor. Valent. lib.*1.*c.*25. *fol.*146. quam referunt, & si non sequantur omnes superius recensiti in *Opinion.* 3.*&*4. & Ieronymus Pujades *Histor. Cathalon. lib.* 5.*c.*14.*fol.*235. Qui in diuersam partem conspirans, SEXTAM Opinionem subiungit, affirmans, S. Pontificem fuisse *Gothalanum*. sed nequaquam ex *Tarracone* nobilissima vrbe, sed ex *Empuritana* Prouincia Cataloniæ, Oppido *Argelagues* vocato, in Territorio *Bisoldunensi*; vbi Ciuium acclamatione, priscorum traditione, Ecclesiæ illius veneratione, rituum, & officij Ecclesiastici recitatione, & *Barcinonensis* Breuiarij peruetusti, vbi hæc verba: DAMASVS *Papa, natione* Hispanus *ex agro* Empuritano, *Citerioris Hispania oriundus: approbatione, ac denique miraculosa Crucis, ab ipso S. Pontifice, suis Ciuibus missa, demonstratione, hæc sententia viriliter defenditur.* Hanc nullus ex scriptoribus *Portugallensibus*, & *Madridensibus* huc vsque inuisit. Vidcant igitur, & rationes *Empuritanorum* ruminent, vnà cum relatione *Crucis S. Damasi* quam Antonius

VI. Opinio. Quod fuit Empuritanus.

conius Vincentius Domenec *Hist. SS. Cathal. fol.* 41. illustrat; donec ad ACTA pergo.

ACTA S. DAMASI PONTIFICIS Maximi, Origine Hispani, Confessoris, ex Varijs Scriptoribus.

DAMASVS *natione* Hispanus, *ex* Mantua Carpetanorum *antiqua Ciuitate, vt plurimorum sententia, & communior est, oriundus, licet aliqui* Tarraconensem, *nonnulli* Igeditanum, *multi* Vimaranensem, *& Gotholani* Empuritanum *fuisse proclament. Hic patrem habuit* Antonium, *qui cum vxore*, DAMASO, *&* Irena *pulcherrima Virgine, filijs patriâ, & opibus relictis*, Romam *perrexit. Ibidem* DAMASVS *literis eruditioribus, & studijs sacris imbutus, per Ecclesiasticos gradus ad Presbyteratum ordinem promotus, adeò* Liberio *Pontifici maximo gratus extitit, vt ipse Pontifex inter alios* DAMASVM *Presbyterum elegisset* Legatum *suum ad* Valentem, *&* Valentinianum *Imperatores, cum Amegetio, Cerontio, Lampone, & Brmtesio socijs, qui legatione finitâ Romam repedarunt. Ibidem igitur S. Vir* DAMASVS *tot, & tanta* Liberio, *& Sedi Apostolicæ prabuit obsequia, vt* Vicarium *Pontificis per aliquot temporis egisset, donec è viuis sublato* Liberio *Pontifice, ad sedem Petri summus eueheretur Antistes. Post eius igitur electionem, quidam Diaconus* Vrsicinus, *vir inquetus, & ambitiosus, sacros hosce Supremi Magistratus fasces, sibi studit arrogare, multosque sibi conciliauit suffragatores, qui adeò Romam turbarunt, vt vtraque pars ad arma proruerit. Hâc itaque conturbatione multi sauciati, nonnulli quoque cæsi vitam, & valetudinem amiserunt. Hinc ortum schisma contra voluntatem S. Pontificis, quem* S. Ieronymus *memorat fuisse mitis ingenij Virum, vicissque aduersarios, neque tamen in victos grauius animaduertisse. Sublato igitur schismate, veritas triumphauit, & Valentini Senioris Imperatoris auctoritas damna, quæ tàm prauâ radice pullulare poterant, sopiuit; vnde S. Pontifex iut dignitatis suæ communi pace possedit. At verò cùm* Vrsicini *sectatores, & factiosi non adhuc tonquiescere viderentur, & aduersus* DAMASVM *nihil vi se profecisse sentirent, eum prorsus infamare commentis & illa sanctitudinis opinione, quâ in toto Orbe Christiano pollebat, spoliare, decernunt. Hinc Concordium, & Callistum calumniatores subornarunt, qui S. Pontificem adulterij accusarent. Qui calumniantium crimina paruipendens sanâ conscientiâ innixus, protinùs Romæ Concilium Quadraginta Episcoporum conuocauit, in eoque se publice defendit, & veritate detectâ, accusatores calumnia conuicti, Ecclesiastico fuère anathemate fulminati. Caterùm vt omnis eiusmodi calumnijs aditus obstrueretur, fuit eadem Synodo decretum, quòd accusator deinceps eadem pœnâ mulctaretur, ac accusatus; si in probatione deficeret.*

Origo.

Pater Romam pergit.

Damasus Legatus Liberij PP.

Pontifex inauguratur.

Schisma Vrsicini Diaconi.

Calumnijs S. Pontifex appetitus.

Sed liber in Synodo euasit.

POST *hac cùm suo æuo hæreticorum plurium lues magnopere pullularet, qui pacem Ecclesiæ imprimis Orientalis conturbarent, quos vt radicitus extirparet, Magno, Religiosissimoque Imperatori* Theodosio, *itidem* Hispano, *suasit, vt* Constantinopoli *æcumenicum* Concilium *cogeretur. Ita factum, & illuc Centum Quinquaginta conuenerunt Episcopi, qui omnes vnanimi consensu fidem* Nicæni *Concilij susceperunt, &* Macedonium *tum multis alijs hæreticis damnarûnt, quod posteà* S. DAMASVS *confirmauit, atque inter æcumenica Apostolica auctoritate, reposuit. Hocque esse è Quatuor æcumenicis Concilijs vnum, quæ* B Gregorius *tanquam Quatuor Euangelia se venerari profitetur, nullus dubitat. Quin & Imperatores* Theodosius, Gratianus, *&* Valentianus *legem tulere, quâ iussum: omnes suos subditos eam religionem, quam S. Petrus Romæ prædicasset, &*

Concilium æcumenicum Constantinopolitanum congregat.

Theodosij lex pro S. Damasi doctrina.

S. DAMASVS *doceret, ac profiteretur, amplecti; & omnes alias opiniones huic contrarias damnauêre. Hinc apud Aquileiam aliud Concilium congregare disposuit, cui* S. Ambrosius *præsens affuit, idque suâ diligentiâ, & solicitudine admodum promouit, hæreticosque Mediolano, & totâ suâ proscripsit diœcesi, vbi Iustina mater Imperatoris Valentiniani, hæretica Ariana filium regebat, quod adhuc esset puer, cuius fœmina auctoritate suffulti hæretici iamiam pedem fixerant, & sedem maximâ Catholicæ Religionis iacturâ. Attamen S. Pontifex Noster, non tantummodò diligenter, & solicite agro Dominico zizaniam hæreseon euulsit sed etiam corruptelas, & abusus qui per Episcoporum negligentiam irrepserant, abrogauit. Quamobrem deinceps corepiscopos esse vetuit, qui quoddam genus erant Sacerdotum, olim in villis, Oppidis, & pagis degentium, & Episcopos adiuuantium. Qui plus sibi quàm debebant, potestatis adrogantes, propriaque Episcoporum officia vsurpantes, Diaconos, & subdiaconos creare, Monachas, Ecclesias, & Chrisma consecrare, ausu temeritatis audebant. Sed & aliquorum Præsulum grauiter reprehendit ignauiam, qui laboris pertæsi socios assumebant, quos magis mercenarios, quam posteres vocabat, addens, bonos Episcopos, & diligentes Pastores, quibus sibi commissis attendere debere eâ solicitudine, quâ Iacob, attendisse se dixit Labano socero suo, ipsemet pascens gregem sibi commissum, non tamen alijs pascendum tradere, quò commodius otio possent vacare. Ast quia Episcoporum causarum cognitio grauioris momenti tantum ad Sedem Apostolicam à nascentis Ecclesiæ exordio pertinuit, & apud Africanam Ecclesiam huiusmodi regula inuertebatur, ad illius Prouinciæ Episcopos scripsit, & acri reprehensione permonuit, vt Episcoporum negotia, & causas maioris momenti ad Romanum Pontificem remitterent, qui eas sua auctoritate, & non alterius absolueret.*

Item Concilium Aquileiense.

Corepiscopos in Dei Ecclesia extinxit.

Ignauiam aliquorum Præsulum reprehendit.

Basilica ab eo extructa.

GEMINAS *ædificauit Ecclesias, Alterã Romæ intra mœnia, in memoriã gloriosissimi, inuictissimique Martyris* LAVRENTII Hispani; *alteram foris viâ Ardeatinâ ad Catacumbas, vbi Platoniam S. Petri nempe Sepulturam consecrauit, & varijs, pretiosisque muneribus dotauit. Multa reperit corpora Martyrum, quorum tumules elegantibus versibus illustrauit. Scripsit aliquot opera, & inter alia, Opus, versa oratione, quo Monumentum Principum Apostolorum Petri, & Pauli celebrauit. Quid verò in Vaticana Basilica operis egerit, hoc sequens* Epigramma *declarat, olim in pariete eiusdem Basilicæ adfixum:*

Cingebant lacus montem, teneroque meatu
Corpora multorum, cineres, atque ossa rigabant.
Non tulit hoc DAMASVS, *communi lege sepultos*
Post requiem, tristes iterùm persoluere pœnas.
Protinùs agressus magnum superâre laborem,
Aggeris immensi deiecit culmina Montis.
Intima sollicite perscrutans viscera terræ,
Siccauit totum quidquid madefecerat humor.
Inuenit fontem, præbet qui dona salutis.
Hæc curauit Mercurius Leuita fidelis.

Fontem Baptismi in Vaticano inuenit.

Alterum etiam Librum, *dicitur, composuisse, quo Summorum Pontificum res gestas vsque ad sua tempora deduxit, licet ab aliquibus hocce* Volumen *alteri tribuatur. Vsus, fuit operâ* Ieronymi *in respondendo ad dubia, & quæstiones totius Orbis Christiani, Sedem Apostolicam consulentis, quem S. Doctorem sic æstimauit, & honorauit, ob summam ipsius, excellentemque sapientiam, & sanctitatem, vt ipsemet, quamuis esset Pastor Summus, & totius Ecclesiæ Magister, perinde ac si Discipulus eius esset (tanta fuit eius modestiæ,*

S. Ieronymi operâ vtitur.

modestia, & humilitas (suas difficultates super Sacro Codice occurrentes, eidem proponeret, & vt eas explicore dignaretur, rogaret. Hinc S. Pontifex Veteris Testamenti versionem à Ieronymo elaboratam, probauit; cùm adusque id temporis, Ecclesia tantùm versione LXX. *Interpretum vteretur. Denique cùm sanctissime B Petri Nauem Octodecim annis gubernasset, iamque Octogesimum ætatis explesset, virtutum, meritorumque plenus, ab hac mortalitate, ad æternam beatitudinem euolauit* III. Idus Decembris, *Anno* CCC. LXXXIV. *Creatis, in Quinque Ordinationibus, Sacerdotibus* XXXI. *Diaconis* XI. *& Episcopis* XXVI. *Eius sacrum Corpus in Basilica, quam ipsemet Ardeatinâ viâ fundauerat, simul cum Matre, & Sarore primum conditum fuit, postea ad alteram* S. Laurentij *Basilicam, quam ipse S. Pontifex intra vrbem ædificauerat, translatum: vbi multis à Domino miraculis fuit illustratus, quibus visi sunt varij ab agris morbi depulsi, multi energumeni à Stygia tyrannide vindicati, Cùm etiam adhuc dùm viueret S. Pontifex, cæco, qui per tredecim annos lumen oculorum perdiderat, visum restituisset, & plura alia febricitantibus beneficia impetrasset à Domino: Qui mirabilis est in sanctis suis, cui sit gloria in secula.*

Eius mors, ordinationes, & sepultura.

Miraculis claret.

Hæc per compendium Acta descripsimus, cùm si prolixiora subiungere vellemus, fore vt totum Voluminis huius codicem impleremus. His sic recensitis contenti, ad *Cæsarem Baronium*, qui Nostri Pontificis res gestas minutatum legere desiderat, accedat, vbi toto fere *Tom.4. ab Ann.* 366. *ad* 384. eius vitæ Acta selectissime digeruntur. Pro coronide hîc Epitaphium Caroli *Morelli fol.*57. apponere decreui.

Qui magno primus Petri successit honori
Hispanos inter, dignus eoque fuit:
Vrbs mirata fuit, Quatuor quem lustra Sedentem,
Nec tamen ignauum, conditur hic Damasvs.
Templa pius condit, doctusque Volumina scribit;
Vrbs decorata, vides, Vrbs decorata, legis.
Ipse autem æternis monumentis traditus, Alme,
Perfrueris cœlo, clarus vbi legeris.

Carmina quæ S. Pontifex Noster scripserat, temporum intercapedine plura perierunt, quæ vero reseruauit religio, in manus Eruditorum teruntur, quia sæpius prælo data, ideò hîc consulto omisimus, ne Volumen prolixius crescat.

S. Evtychivs *Miles, Martyr Gaditanus.*] Istum diuersum esse ab altero *Telensi* Martyre in *Hispania* Discipulo S. Ioannis Euangelistæ, pluribus probauimus supra, *Tom 4. Die XXIV. August. lit. A. fol.*566. vbi illius Acta, & passionem digessimus, nunc ad Nostrum *Gaditanum* in Bætica calamum conuertamus. Igitur huius memoriam recolunt Venerabilis *Beda, Vsuardus*, & *Ado*, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h.d. fol.*758. *lit. F.* sequenti elogio: *In Hispania* S. Evtychii *Martyris.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 201. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.*265. *col.*2. Ieronymus de la Higuera *in MS. Hispan. fol.*65. Constantius Felicius in *Ital. 2.p. fol.*198. Petrus Galesinius in *General. fol.*199. *col.*2. & alij recentiores. Quem apud Gaditanam vrbem fuisse martyrio coronatum fatetur D. Laurentius de Padilla *de SS. Hispan. h.d. fol.*19. Ioannes Vasæus in *Chron. Hispan. Ann.*306. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concianator. Tom.2. fol.*2124. Cæsar Barônius in *Not. ad h.d. lit F. fol.*758. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.2.c.* 35. *fol.*47. *col.*4. D. Franciscus de Padilla *Histor. Eccles. Hispan. Tom.*1. *Cent.4.c.*31. *fol.*201. Rodericus Caro in *Not. ad Dexte. Ann.*299. *lit B. fol.*98. confundit *Gaditanum* cum *Telensi*, ita vt Evtychivs vnus, & idem pateretur *Gadibus*, & coleretur *Tela.* Franciscus Biuarius in *Comment. ad Dextr. Ann.* 112. *n.*4. *fol.*219. confundir hunc Martyrem cum *Astensi*,

B.

Diuersus Martyr à Telensi in Vaccais.

Martyrologia.

Scriptores.

cuius socij fuere *Honorius* & *Stephanus*, de quibus Nos supr. *hoc Tom. 6. Die XXI. Nouembr. lit. C.* sed re verâ vterque hallucinatus est, vt ex sequenti *Iuliani* Archipresbyteri Toletani *MS. Carmine* liquet.

Quod fuerit Martyr Gaditanus probatur ex Iuliano.

PRO S. EVTYCHIO MILITE, & Martyre Gaditano, ex Iuliano.

EVTYCHII *Corpus iacet hoc in marmore clausum,*
Gaditanus *Eques, Martyr & ipse simul*
Barbara cùm Decius *decreuit iussa per Orbem,*
In quibus, vt Diuos quis veneretur habet:
Militis ergo fidem cognoscens sæpe satelles,
Præsidis in faciem obtulit vltro Virum.
Cumque Deûm prorsus nollet figmenta, Beatus
Martyr honorare, protinùs ense cadit

Hinc etiam sanabitur lapsus Petri de Natalibus in *Cathalog. SS. lib.* 11. *c.* 130. *n.* 5. qui resistentibus Martyrologijs omnibus, S. Militem *Confessorem* somniauit. Hinc optimo iure Illustrissimus, & Reuerendissimus *D. F. Franciscus Guerra*, olim Episcopus *Gaditanus*, nunc *Placentinus*, literis, doctrina, & virtutibus nulli comparandus, cùm adhuc *Gaditanam* Ecclesiam regeret, virtute Apostolicarum dispositionum Gregorij XIII Pauli V. & aliorum Summorum Pontificum, S. EVTYCHIVM, Martyrem *Gaditanum* declarauit, eidemque officium in Vrbe *Duplex Maius*, in Diœcesi *Duplex* tantùm recitari præcepit, Anno M. D. LV. vt ex eius Memoriali edito ad me misso, patescit. ACTA periere.

Officio Duplici apud Gaditanos colitur.

PRIDIE IDVS
Decembris.
DIES XII.

A. EREMITÆ AVGVSTÆ *in Vettonia Hispaniæ SS. Martyrum* HERMOGENIS, DONATI, *&* XXII. *Sociorum; qui in Castris Iulijs nati, ibidemque educati, & fidem Catholicam edocti, à Daciano Præside primum in eadem vrbe comprehensi, & torqueri cœpti, post Emeritam adlati, catenis onusti, à Calpurniano Daciani Legato iterum varijs cruciatibus dilaniati, & in paludem coniecti æternam martyrio palmam Martyres inclyti promeruerunt.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTI HERMOGENES, DONATVS, & XXII. *Socij Martyres Emeritenses in Hispania.*] Celebris olim fuit, & adhuc est memoria horum Sanctorum Martyrum apud Martyrologos, quorum antesignani *Beda*, *Vsuardus*, & *VValdembertus*, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog.. Roman. h. d. lit. D. fol.* 760. sequent periodo: *Eodem die Sanctorum Martyrum* HERMOGENIS, DONATI, *& aliorum Viginti-duorum.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 203. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Lusitan fol.* 266. *col.* 2. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 65. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.* 198. qui expresse apud *Emeritam* passos affirmat. Petrus Galesinius in *General. fol.* 170. qui nullo duce, sed ex proprio capite, illos apud *Alexandriam* Coronatos somniauit. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib.* 11. *c.* 130. *n.* 6 Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Emerita *fol.* 50. Abbas Maurolycus in *Martyrolog fol.* 81. *col.* 2. & alij recentiores. De eis Ioannes Vassæus in *Chron. Hisp. Ann.* 306. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 10. *c.* 10. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionat. Tom.* 2. *fol.* 2211. D. Franciscus de Padilla *Histor. Ecclef. Hispan. Tom.* 1. *Cent.* 4. *c.* 14. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 2. *c.* 76. D. Martinus Carillo, & P. Camargo eius pedisequus in *Annal. Ecclef. Hispan. Ann.* 307. Barnabas Moreno *Histor. Emeritens. lib.* 2 *c.* 9. *fol.* 112. Nos in *Histor. S. Epitat. c.* 2. *n.* 15. *fol.* 97. Eorum ACTA breuiter ex hisce Authoribus, & Iuliano Archipresbytero Toletan. in *Aduersar. n.* 307. *fol.* 68. dabimus.

A. — *Martyrologia.* — *Scriptores.*

ACTA SS. HERMOGENIS, DONATI & Sociorum XXII. *Martyrum Emeritensium in Hispania, ex Varijs*

HERMOGENES, & DONATVS *natione* Hispani, *ex* Castris Iulijs *olim vetustissima, & hodie nobilissimâ vrbe, ex honestis familijs oriundi; qui cùm fidei Catholicæ nomen dedissent, & per virtutum regulas strenui ad æternam beatitudinem properassent; succedente, & pullulante per* Hispaniarum *circulos Diocletiani, & Maximiani Imperatorum persecutionis procellâ, quæ iam fere totam Tarraconensem, innumerabilium sanctorum Martyrum strage, profligauerat,* Daciani *Præsidis crudelitatis acumine preaunte: SS. Martyres, qui aduentum Præsidis in Vettoniam, & Lusitaniam agnouerant, cum cæteris fidelibus in cœmeterijs, vbi sacra fiebant, Gentilium inuidiâ, latêre decernentes, ibidem quotidie, se se mutuis charitatis monitis exhortantes, intrepidi agonem feliciter expectabant. Cùm ecce sæuissimus Præses* Castra Iulia *cum satellitibus ingressus, Sacrificia, de more, Dijs Imperij facere proposuit, quibus expletis, Cæsarum edicta publicari præcepit. Tunc satellitum cura* HERMOGENEM, DONATVM, *& alios* XXII. *ipsius vrbis Ciues, simulque Christianæ Religioni addictos, è latebris extraxit, & ad tribunal impijssimi Præsidis adduxit. Quos cùm* Dacianus *blandis aggrederetur alloquijs, vt Christiana superstitione dimissa, Deorum Populi Romani amplecterentur libamina, ac Principum Orbis iussu colla submitterent, SS. Martyres strenuâ libertate contecti, & fidei tegmine armati Præsidis conamina respuerunt. Tunc furore percitus Tyrannus omnes grauioribus tormentis supposuit, adeò vt eorum corpora cruciatuum verberibus cruentata, prorsus carne expoliarentur & pelle. Quibus sic dilaniatis, illos catenis onustos in vrbem* Emeritensem *adduci præcepit, vt ibidem maioribus supplicijs affligeret. Igitur ad vrbem Augustam*

Origo, & patria. — *Persecutio.* — *Capiuntur.* — *Eorum constantia.* — *Flagellantur.*

SS. Mar

SS. Martyres protracti, & Calpurniano Daciani Præsidis Legato traditi, illos in carceris ergastulum trudere præcepit, donec S. Virginis Eulaliæ *causam absolueret. Hinc SS. Martyres ad locum horridum ducti, ibidem fœtore correpti per triduum tacuêre, donec S. Virginis absoluto certamine, ante* Calpurniani *conspectum producti, cùm idolis thura litare renuissent, Legatus aduersus eos tormenta renouare constituit. Hinc eorum constantiam in fide, robur in rigoribus, patientiam in supplicijs, perseuerentiam in cruciatibus, & animum in sustinendis tantis laboribus expertus, nec tot virium instantias perferre valens heroicas, fortuna cedens, & se se victum sentiens, illarum iussit gladio ingula protinus amputari. Quò eorum animæ victrices laureâ martyrij redimitæ, ad illius, qui capillos suorum æstimat, & custodit minimos, præsentiam feliciter euolarunt.* Pridie Idus Decembris. *Anno* CCC. III. *Quorum sacra* Corpora *in vehiculo proiecta, Tyrannus in lacum iuxta* Anæ *fluminis æstuaria dirigere, & lapidibus demergi præcepit. Sed, nocte adueniente aliqui ex Ciuibus* Castri-Iuliensibus, *sacras exuuias extrahentes, illas ad patriam vrbem secretò deportantes, & honorificè sepelientes, diu ad earum tumulos vigilias peregerunt. Sed euenientibus* Hispaniæ *excidijs, per aliquot secula earum memoria delituit, quousque Illustrissimus* D. D. DIDACVS DE ARZE REYNOSO *Episcopus* Placentinus *illam suscitauit, &* Duplici Officio Maiori *apud* Castra Iulia *quotannis recitari mandauit. Præstante D. N. Iesu-Christo, qui cum Patre & Spiritu Sancto regnat in secula, Amen.*

Emeritam adducuntur.

Coronantur, & in Anam flumen merguntur.

Cultus repetitus.

ACTA hæc sunt Genuina, quorum ecphrasis communis in eo quod martyrium respicit; quatenus verò ad originem ex *Castris Iulijs*, audi Iulianum in *Aduers. n.* 307. dicentem: *Memoria celebratur Sanctorum Martyrum* HERMOGENIS, DONATI, *&* XXII. *Sociorum; qui nati* TROGILII, *vbi torqueri cœpti,* EMERITÆ *tandem passi sunt.* Sed quale Nomen olim TROGILIO, vt ACTA conueniant? Idem Iulianus in *Aduers. n.* 77. respondeat, sic: *In Lusitania vbi Oppidum* TROGILIVM *posita sunt* Castra Iulij Cæsaris, *hinc* CASTRA-IVLII *nominatum.* Adstipulatur P. Ioannes Mariana *Histor. Hispan. lib.* 12. *c.* 16. illis verbis: A *Militibus sacris, iunctis cum* Placentino *Episcopo viribus*. CASTRA-IVLIA, *in* Vettonibus *de Mauris capta, ad* VIII. *Kalendas Februarij.* Elegantiùs, & prolixiùs omnia hæc Paulus Diaconus Emeritensis in hoc *Decastico* ex meo *Codice MS. Carminum*, hoc lemmate.

An nati Castris-Iulijs?

Quod Oppidum Castra Iulia?

PRO SS. HERMOGENE, DONATO, & alijs XXII. Socijs Martyribus Emeritensibus, ex Paulo Diacono.

Probatio ex Paulo Diacono Emeritensi.

IVLIA-CASTRA *suos dedit acri Martyres ensi,*
DONATVM, HERMOGENEM, *atque Viginti duos.*
Hos ferus inuenit Dacianus *in vrbe latentes,*
Christicolûm cœtus amplificantes item.
Quos diris lanians cruciatibus vndique, in vrbem
Emeritam *misit, quâ cadit Alma cohors.*
Plurima pro Christo perpessi vulnera, tandem
Sanctorum exuuias suscipit amnis Anas.
Ciuibus à suis extracta at pòst corpora, Bustum
Iulia-Castra *diu præbuit ipsa Viris.*

Cultus restitutus.

Quatenus ad cultum restitutum, me disponente, ab Illustrissimo, ac Reuerendissimo D. ac D. meo *D. Didaco de Arze, Reynoso*, tunc Episcopo *Placentino*, nunc

nunc *Generali Inquisitore*, videsis Edictum *supr. Tom. 2. Die XXVIII. April. fol.* 799. *&* 801. vbi Officia *SS. Placentinæ* diœcesis recensentur.

CASTRA-IVLIA, quæ & TVRRIS-IVLIA dicta fuit; Ciuitas vetustissima in *Vettonia Lusitaniæ*, quam fuisse *Coloniam Contributam* asserit Plinius *Histor. Natural. lib.* 4. *c.* 2. agens de Colonijs Lusitaniæ prosequitur: *Contributa sunt in ea* CASTRA-IVLIA, *& Castra Cæcilia.* Hodie TRVXILLO dicitur in diœcesi *Placentina*, inter *Emeritam*, & *Placentiam* fere æquali discrimine. Conditam fuisse ex Castris Iulij Cæsaris refert *Iulianus*; & optime, quia mos Romanorum erat, in quo loco hyberna faciebant, ibi fossam aggeremque eijcere, vallo circundantes exercitum, ibique tempore æstiuo pro exercitu alimenta reponentes: vnde post eorum discessum, facili operâ, Oppida construebantur. Sic Bertius *Rer. German. in Descript. Norlinga. lib.* 3. *fol.* 629.

Topographia.

Vrbs ex Castris Cæsaris condita more Romanorum.

IDIBVS

Decembris.

DIES XIII.

A. BRACCARÆ *in Gallæcia Hispaniæ* S. AVTBERTI *ipsius vrbis Episcopi*; *qui postquam* Crotyldem *filiam* Clodouæi *Francorum Regis* Hispanias *comitaretur*, *dùm* Amalarico *Hispaniarum Regi vxorem ageret*, *& ibidem S. Vir ad infulas* Braccarensis *sedis eueheretur*; *& Angelo nuntiante ad Insulam* Tumbam, *é regione* Iriæ-Flauiæ, *Templum S.* Michaëli *Archangelo construeret*, *Conciliumque*, *pro detestanda* Arriana *hæresi*, *quâ Reges* Sueuorum *fuerant polluti*, *congregaret*; *aliaque heroica virtutum opera exequeretur*, *in* Galliam Belgicam *profectus*, *glorioso fine quieuit.*

B. VLYSSIPONE *in Monasterio Sanctimonialium* CHELLENSI, *Depositio sacrorum pignorum* S. FELICIS *Martyris*, *pro Christi fidei defensione occisi*, *quæ ab Anno Domini* DC.LXVI. *illuc translata*, *ibidem cum aliorum Sanctorum Martyrum exuuijs custodita*, *& recondita*, *honorifice quiescunt.*

NOTÆ.

A. D. Rodederici de Acuña error convincitur.

SANCTVS AVTBERTVS *Episcopus Braccarensis, Confessor*] Hoc Die, *Vsuardus, Ado,* & *Baronius* agunt de sanctissimo Episcopo Camaracensi AVTHBERTO, qui vixit temporibus *Dagoberti* Regis ad Annum DC. XXX. & deinceps vsque ad Annum DC.LVI. Cum isto *Camaracensi* D. Rodericus de Acueña *Histor. Braccar. 1. p. c. 67. fol.* 277. confundere conatur, ita vt res gestæ *Camaracensis Braccarensi.* tribuat AVTBERTO. Sed quantâ erroris Chronologici hæc sententia laboret epidemiâ, facile iudicabit, qui vtriusque AVTBERTI temporum discrimina numerare curabit *D. Rodericus* igitur *de Acuña*, ad hocce commentum fabricandum mouetur, auctoritate S M. Maximi in *Chron. Ann.* 528. apud Roder. Car. *fol.* 183. his verbis; AVTBERTVS Braccarensis *Episcopus, Vir egregius literis, prudentiâ, & religione, à Regina* Crotilde *Amalarici Regis VVisigothorum haeretici coniuge Cath.'icâ* Legatus *ad fratres eius Gallorum Reges secreto mittitur. Idem reuersus à legatione, ad* Belgium *Patriam reuertitur, & prædicans ibidem eius gentis habetur* Apostolus *ad Annum* D. XXXI. Hinc ex hac eâdem ipsâ auctoritate colligitur

Ex ratione Geographica.

figmentum *Acuñæ*: Nam si AVTHBERTVS *Camaracensis* Antistes vixit temporibus *Dagoberti* Francorum Regis. vt probant eius Acta à *Laurentio Surio*, & alijs concinnata, & *Dagobertus* regnare cœpit Anno DC. XXX. quo pacto potuit AVTBERTVS *Braccarensis*, qui cùm *Crotylde* Hispaniam venit ad Annum D. XIII. vel circiter, vt eam *Amalarico* coniugi traderet, iam ætate prouectus, viuere ad Annum DC. LVI. quo eius obitum referunt Scriptores Gallicani, à quibus Baronius *Annal. Eccles. Tom.* 8. *Ann.* 654. *n.* 12. Sigebertus in *Chron. Ann.* 658. & alij, quorum catalogum, & rationes notauit Franciscus Biuarius in *Comment. ad Maxim. in Chron. Ann.* 528. *n.* 1. §. 15. *vsque ad* 20. *fol.* 360. vbi ad amussim hanc discrepantiam firmauit. Hinc opinationem *D. Roderici de Acuña* prorsus

Ex scriptorum silentio.

expunges, & veram S. AVBERTI prælaturam. *Braccarensem* tantùm fuisse cognosces, ex antiquis, & recentioribus catalogis eiusdem S. E. *Braccarensis*, quos ipse Acuña *d. c.* 67. recenset, & D. Prudentius de Sandoual *Histor. Tudens. fol.* 21. Maxime cum S. M. *Maximus*, & *Iulianus*, qui de hoc S. Præsule conscripsere, nihil de Episcopatu *Camaracensi*, subiungant. His sic animaduersis ad genuina S. AVTBERTI Præsulis *Braccarensis*, explosis commentis *Acuña*, venio.

ACTA S. AVTBERTI EPISCOPI Braccarensis, & Confessoris, ex S. M. Maximo, & Iuliano Toletano.

Origo.

AVBERTVS *natione* Gallus, *optimâ ab incunabulis indole imbutus, & omnibus disciplinis tam Ecclesiasticis, quàm secularibus eruditus, qui, cùm* Amalaricus *Gothorum Rex*, Crotyldem *filiam* Clodouæi *Francorum Regis, & Childeberti, Clotarijque Regum sororem, missis Legatis, in matrimonium sibi iungendam efflagitaret, & fratres Reges sororem concederent eidem*, Hispaniam *cum Regina peruenit, & in ea pedem fixit. Hic*

Hispaniam venit.

itaque adeò AVTBERTI *doctrina, & virtutum fulgor splenduit, vt è viuis sublato* Profuturo Braccarensis *Sedis Episcopo, ad eam Ecclesiam Metropoliticam regendam omnium suffragijs eueheretur. Igitur nouus Pastor*

Episcopus Braccarensis eligitur.

ministerium sibi commissum totis viribus amplexus, protinus ad illud feliciter adimplendum, continuâ oratione, & spiritualibus exercitijs, sui cordis conatum apponebat. Euenit autem, quòd cùm aliquando S. Vir in oratione persisteret, Angelum Domini videret, qui ei iussit, vt Diuo Mi-

chaëli

chaëli *Archangelo* Templum *in Insula* Tumba, *ad Mare Gallaicum, nec procul à* Britannico, *construeret: qui conuocatis suffraganeis Episcopis, & erexit, & feliciter consecrauit. Huius Dedicatio postmodum celebris fuit in Ecclesiasticis Tabulis. In his, & alijs sui ministerij curis S. Pontifex versabatur, cùm* Crotyldis *Regina ab* Amalarico *coniuge haretico vexata, fratres Reges, de mariti huiusmodi sauitijs, certiores facere procurauit. Hinc* AVTBERTVM *ad se accersitum, omnia quae pertulerat mala Antistiti propalauit, monens, vt quantocyus Galliā pergat, &* Childeberto *atque* Clothario *fratribus capsulam subsignatam cum epistola tradat, quā remedium in tantis angustijs exposcebat. Tanto fuit cordis dolore commotus* AVTBERTVS *inter Reginam pulcherrimam, & vere Catholicam, tot afflictionibus, & contumelijs circumdatam, acceptā capsulā, vbi linteus sanguine Regina tinctus includebatur, & literis, huic malo occurrere promisit. Hinc Gallias repedans Regibus linteum, & literas tradidit. Quibus commoti aduersus* Amalaricum *arma mouentes illum, praelio commisso, prostratum occiderant. Sanctus verò Pontifex ad Sedem reuersus, adeò fidem Catholicam vbique praedicabat assiduè, vt Regem* Sucuorum, *& Proceres, caeterosque Palatina domus ministros, Arrianā face pollutos, ad fidem conuerteret, & vt haresi solemniter renuntiarent Concilium indixit, quò facta est abiuratio, & celebrata fidei confessio, licet postmodum plurimi in idem hareticum dogma infeliciter incidissent. Tandem aut annorum grauedine pressus, aut desiderio maioris silentij, & quiete commotus, Sedem renuntiare constituens, & in Patriam repedare desiderans, vale dicto suis in* Belgium *reuertitur, vbi populos Catholicam fidem edocens, plenus meritorum obdormiuit in Domino: Qui Sanctorum suorum custos extat, & defensor.*

Dedicat Templum S. Michaëli.

Legatus Crotyldis ad fratres mittitur.

Concilium pro abiuranda haresi congregat.

Belgium petit & moritur.

EN, Lector erudite, ACTA genuina; nam quae Acuña confarcinauit extra haec, nec authorem habent, nec Chronologicae rationi respondent, vt diximus. Quae à nobis probanda sunt; Alterum in successione Sedis versatur. Audi Iulianum Toleranum in *Chron. n. 271. fol. 61.* dicentem: *Eodem Anno*, Pro futuro Braccarensi *succedit* AVTBERTVS, *Vir egregie peritus, & Sanctus, in Sede Metropolitanā Braccarensi.* SECVNDVM, in apparitione Angeli, & constitutione Templi S. Michaëli. S. M. Maximum in *Chron. Ann. 525.* ausculta: AVTBERTVS Braccarensis *Episcopus à D. Michaële diuinitus admonitus, in Insula* Tumba, *prope Mare* Gallaicum, *nec procul à* Britannico, *Templum cum Suffraganeis* Michaëli *dedicat.* Eadem Franciscus Maurolycus in *Martyrolog. Die XVI. Octobr. fol. 68.* TERTIVM in Legatione Galliam consistit, de qua idem Maximus *in Chron. d. Ann. 528.* cuius verba in Prolegomeno dedimus, Dies & Annus obitus ignoratur; sed hoc die eius memoriam apposuimus, quia eò Martyrologia loquuntur de AVTHBERTO Cameracensi, quem cum Nostro confuderat *Acuña*, & vt eius erroribus faceremus satis, hunc locum elegimus.

Actorum probatio.

Dies, & Annus obitus ignoratur.

S. FELIX *Martyr apud Vlysipponem.*] De hoc Sanctissimo Martyre altum silentium apud Scriptores Martyrologiorum. Eius memoriam recolit D. Rodericus de Acuña *Hist. Vlysippon. 1. p. c. 29. fol. 57. col. 3.* his verbis Latinitate donatis: *Corpus* S. FELICIS *Martyris custoditur, & veneratur in Cœnobio Sanctimonialium* CHELLENSI, *nostra* Vlysipponensis *iurisdictionis. Cuius depositio facta fuit, vt nouimus, Die* XIII. Decembris, *Erā* DCC. IV. *& Anno Christi* DC. LXI. *quod elicitur ex lapide rotundo, ad Annum* M. DC. III. *inuento, licet à fossoribus, partibus aliquibus, lacerato, quat cùm collegisset pietas, has literas legit deuotio.*

B. Quis de eo scripserit?

CO.
DEPOSITIO. BONÆ.
MEMORI. MARTYR.
D. FELICIS.
DECEMBRIS IDIBVS.
ERA. DCC. IIII.

Lapis eius depositionem significans.

Lapis iſte hodie viſitur coulocatus ſub arcu parietis, vbi etiam repoſita ſunt lipſana huius S. Martyris, & SS. Hadriani, & Natalia, ac Sociorum. Hactenus *Acuña*, qui addit, hocce Corpus eſſe S. *Felicis Gerundenſis*, cuius vitam, & res geſtas prolixe enarrat. Sed toto cœlo aberrauit doctiſſimus Archiepiſcopus, nam ſi Scriptores Gotholanos legiſſet, neutiquam in hunc errorem incideret; & multo magis ſi Diplomatis *Formoſi* PP. ad Annum DCCC. XCIII. quô de aſſiſtentia CORPORIS *Gerundenſis* FELICIS in Eccleſia Cathedrali illius Vrbis, fidem facit contexturam addiſceret, quam Nos ſupr. *Tom.* 4. *Die* 1. *Auguſt. fol.* 335. recenſuimus.

Error Roderici de Acuña.

DECIMO NONO

Kal. Ianuarij.

DIES XIV.

A. BEATIÆ *in Hiſpania Bæticâ* SS. IVSTI, & ABVNDII *Martyrum, qui cùm ſub* Numeriano *Imperatore perſecutio in Chriſti aſcetas excitaretur immanis, ab* Olybrio *Vlterioris Prouinciæ Præſide comprehenſi, poſt crebra tormentorum ſupplicia, in ignem immiſſi, ſed ab eius liberi feritate, tandem ferali gladio impetiti, ad æternæ repromiſſionis gaudia deuenere.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

SANCTI IVSTVS, & ABVNDIVS *Martyres Beatienſes in Bætica Hiſpania.*] Licet abſque conſignatione loci, quô Noſtri SS. Martyres occubuerunt, eorum memoriam recolit Cardinalis Cæſar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. lit. C. fol.* 762. ſequenti elogio: *Eodem die Paſſio Sanctorum* IVSTI, & ABVNDII; *qui ſub* Numeriano *Imperatore, &* Olybrio *Præſide, in ignem iniecti, cùm euaſiſſent illaſi, gladio percuſſi ſunt.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 204. *col.* 2. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 268. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hiſpan. fol.* 65. De eis Luitprandus in *Chron. Ann.* 727. apud Tamayo *fol.* 55. apud Ramir. *n.* 206. *fol.* 399. Iulianus Archipresbyter Toleranus in *Chron. Ann.* 283. *n.* 116. *fol.* 33. licet in nomine ABVNDII mendum irrepſerit, & eius loco SISINIVS, & perperam, vt infra patebit, reponatur. D. Thomas Tamayo in *Not. ad Luitprand. fol.* 124. M. Ruſ-Puerta *Hiſtor. Giennenſ.* 1. *p. ſecul.* 3. *c.* 1. & 2. *n.* 2. *fol.* 93. Hiſtor. Generalis Hiſpan. 1. *p. c.* 240. P. Franciſcus de Bilches *Hiſtor. Beatienſ.* 1. *p. c.* 17. *fol.* 48. & 2. *p. c.* 6. *fol.* 266. D Martinus Ximena in *Annal. Giennenſ. Ann.* 283. *fol.* 64. qui ACTA ex Codice MS. de *Act. SS. n.* 107. quod *Smeragdi* Monachi Benedictini, & Abbatis S. Michaëlis, vt refert Ioannes Trithemius

Scriptores.

de

de *Scriptor. Eccles. Ann.* 910. Honorius Augustodunensis *Ann.* 930. Sigebertus Gemblacensis c. 119. Sixtus Senensis in *Bibliothec. lib.* 9. Luitprandus in *Chron. Ann.* 960. Antonius Posseuinus in *Appar. Sacr. Tom.* 2. *lit.* S. *fol.* 315. manu exaratum in Bibliotheca S. E. Toletanæ adseruatur, excripsit, & Nos eadem subiungemus:

ACTA SS. IVSTI, ET ABVNDII Martyrum Beatiensium, ex Codice Smeragdino S. E. Toletanæ MS. & alijs. PASSIO *Sanctorum* IVSTI, *&* ABVNDII, *qui sunt* Beacia *in Ciuitate Die* XIX. Kal. *Ianuarij.*

POST *Resurrectionem* D. N. *Iesu-Christi, & Ascensionem eius ad Patrem, & postquam acceperunt BB. Apostoli Spiritum-Sanctum, ex eodem tempore multus sanguis Sanctorum effusus est propter regnum Dei.* Olybrius *autem Præses missus à* Numeriano *Imperatore ad persequendos Christianos, cùm venisset* BEACIAM, *vocauit* IVSTVM *cum cæteris, qui erãt cum eo. Quem interrogauit Præses, dicens:* Dic mihi IVSTE veritatem illorum, qui tibi tam obedientes esse videntur? IVSTVS *dixit*: De quibus me interrogas Præses? Ego Christianus sum. Scriptum est enim, non tentabis Dominum Deum tuum. *Olybrius Præses dixit*: Noli conuiciare me per Deos, quia tormentis te tradere iubeo. IVSTVS *dixit*: Tyranne, & sanguinarius vir, nunquid aliquis manus tuas euadet impunitus? Quomodo possum negare Deum verum, & viuere in hoc Mundo? Nomen enim Dei Nostri innegabile est. *Olybrius Præses dixit*: Alapis cædite eum, & dicite illi, aliud pro alio ne respondeas. *Cumque factum fuisset, iussit eum mitti in carcerem: & immolauit Dijs suis, & solemnes voces Imperatoris recitauit, sicut consueuerat. Igitur die Tertiâ iussit eum produci de carcere, & dixit ei*: Si sacrificaueris Dijs nostris, dimitti te iubeo, & dabo tibi talentum auri, & argenti. IVSTVS *dixit*: Et tu, & aurum tuum simul peribitis in ignem æternum. *Olybrius Præses dixit*: Multum tibi indulsi, iam vltrà te non patiar. *Et iussit eum fustibus cædi, qui continuò fracti sunt quasi papirum. Et dixit ei Præses*: Maleficus es tu. IVSTVS *dixit*: Infelix, & miser, non agnoscis, quia non sunt maleficia, sed sunt Domini mirabilia? *Præses dixit*: Imponite eum in rotis, vt confringatur corpus eius. *Cùmque factum fuisset, statim comminutæ sunt rotæ, vt puluis. Hac videns Præses dixit ad eum*: Vides, te quantum sustinent Dij nostri, & non te tangunt tormenta? Audi ergo me, & consule tibi, quia *Puer tenerrimus es*, vt non consumat te ignis. IVSTVS *dixit*: Consolationes tuæ malitiâ plenæ sunt, & omni nequitiâ. *Tunc iratus Præses, iussit mitti eum in fornacem ardentem. Cumque factum fuisset, B. Martyr benedicens Deum, dicebat*: Benedictus es Domine Deus Patrum Nostrorum. Benedicat te anima mea hodie. Qui eripuisti Ananiam, Azariam, & Misaël de camino ignis ardentis: mitte mihi auxilium tuum Domine, & Spiritus tuus ne discedat à me. *Præses hac audiens, dixit.* Puto, quia homo iste maleficus est, qui missus in ignem adhuc viuit. Vadam, & videbo eum, qui in igne talia loquitur. *Et cùm accessissent ad fornacem, exiliens ignis combussit faciem eius: etiam & ex his qui stabant per circulum, non paucos inflammauit, ita vt morerentur. Post hac Præses dixit*: Producite eum de fornace, & facite alium caminum ardentem nimis, & ita eum mittite, vt non viuat. Videamus si adiuuat eum Deus suus. *Cumque iussio Præsidis impleretur*, Iuuenis *quidam* ABVNDVS *nomine, stans in populo dicebat*: O! quomodo Sanctus Noster, & Doctor moritur, custodiens legem Dei cum timore, & abstinentia!

Persecutio.

Iustus capitur, & alapis ceditur.

Fustibus flagellatur.

In fornace coniectus benedicebat Dominum.

S. Abundij confessio.

nentia: *Quod cùm audisset* Alexander *Tribunus, nuntiauit Præsidi, dicens:* Hic homo nescio quid mali patitur. Dixit, qui hominem Christianum iniuste interficis. *Iratus Præses iussit eum adduci, & dicit ei:* Quare non timuisti iussioni meæ detrahere, dicens, quòd hominem iustum sine causa interfici iubeam, aut tentem Dominum vestrum, vtrum sit adiutor vester in ignem? ABVNDVS *dixit:* Præses noli insanire, sicut canis latrans, quia penitùs non terreor, neque minas tuas pertimesco. Timeo autem Deum, qui in cœlis est, qui creauit me, & iudicaturus est viuos, & mortuos in gloria Patris. *Præses dixit:* Doleo quidem super te, quia *iuuenculus* es. Sed nunc audi me, quasi filius patrem, & immola Dijs, vt tormenta possis euadere. S. ABVNDVS *dixit:* Cui me iubes immolare? *Præses dixit:* Sacrifica IOVI, Deo nostro. S. ABVNDVS *dixit:* Vere, & tu similis es illi: ille autem cum sorore, & filia sua fornicatus est: quomodo ergo possum illi sacrificare. *Tunc iratus Olybrius Præses, iussit eum mitti in caminum ignis, dicens:* Quid aliud tibi facturus sum, nisi vt simul ardeas cum illo. *Cumque factum fuisset*, S. ABVNDVS *Beato* IVSTO *dixit:* Serue Dei IVSTE ora pro me ad Dominum, vt possim sufferre tormenta ista. *Ille autem cum lachrymis pro eo rogare Dominum cæpit. Cui iterum* S. ABVNDVS *dixit:* Domine mi Pater, si fero hæc tormenta, recipiam mercedem in cœlo? *Cui* B. IVSTVS *respondens, dixit:* Suffer, & porta fili: quia D. N. Iesus Christus dum esset in carne, passus est pro Nobis, vt Nos patiamur pro eo. Nihil est Mundus iste, filiole: & tanquam puluis paulatim consumitur; & nobis omnibus mors superposita est. Oportet enim impleri illud, quod dictum est à Patre omnium. *Quibus hæc dicentibus, vox de cœlo facta est ad eos, dicens:* Vt quid dubitatis, & non creditis Domino Deo Nostro, qui potens est misereri vobis, & eripere vos de manu Tyranni Præsidis? Quia Dominus miserator, & misericors est, qui respicit super seruos suos, & super timentes se. Vos autem relinquite seculum, & venite ad Regna cœlorum. Ascendite, & accipite coronas confessionis vestræ. Opus vos habet Pater, vt vobiscum simul exultet. *Vox quidem audiebatur, qui autem loquebatur non apparebat. Tunc SS. Martyres, hæc audientes, dixerunt:* Benedicimus te Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus Duodecim Apostolorum, qui non reliquisti nos, sed custodisti animas nostras vsque in finem. *Quibus hæc orantibus, caminus, horâ transactâ, extinctus est, & flamma omnis euanuit. Et vox iterum de cœlo ad eos dicens:* Ecce aperti sunt vobis cœli, introite Serui Dei in habitaculum Patris vestri. Relinquite corpora vestra super terram, quia de terra sunt: quod autem de terra est, ad terram vadit; & quod de cœlo est, ad cœlum ibit. Præses autem Tyrannus ingredietur in ignem æternum, in locum abyssi, qui ei præparatus est. *Tunc omnis populus gratias egit Deo, dicens:* Vere magnus Dominus Deus Noster, Deus Christianorum. *Tunc Præses confusus, & videns se reum in omnibus, dixit:* Hi homines, aut Magi sunt, aut malefici, aut certe Magnus est Deus Christianorum, quia non contingit eos ignis. *Et iussit Præses, vt eijcerentur de camino. Et cum aperuissent caminum, inuenerunt eos, & erant frigidi sicut nix. Non contaminauit flamma vestimenta eorum, neque capillum capitis eorum contigit. Sed amborum, quasi in vno lecto ita posita circumuoluta erant SS. Corpora. Omnis autem populus hæc videns, cæpit benedicere Dominum; & conditis aromatibus sepelierunt eos in sepulchris nouis. Dominus autem suscepit Martyres suos in pace. Cui est honor, & gloria, virtus, & potestas cum Patre, & Spiritu-Sancto, in secula seculorum, Amen.*

Et constantia.

Cum Iusto in ignem conijciuntur.

Vox de cœlo confortat eos.

Iterum cœlestis vox illos ad cœlum vocat.

Coronantur, & sepeliuntur.

Hæc sunt Nostrorum SS. Martyrum ACTA genuina, in quibus nihil de

Episcopatu

Episcopatu S. IVSTI colligitur, quinimò verba contrarium indicantia comperio Nam cùm *Olybrius* post fustium cæsionem, Martyrem in ignem conijcere decreuisset. hæc verba dixit: *Audi ergo me, & consule tibi, quia* PVER TENERRIMVS, *es.* Si ergo *Puer tenerrimus* erat, quo modo *Episcopus*? Et si Episcopus; quis potuit eum in tam *tenerrima ætate* contra sacrorum, & Apostolicorum Canonum placita consectare? Insuper, quia *Luitprandus*, & *Iulianus*, qui locum palæstræ designant, nihil de *infula*, imò nec S. Isidorus in *Hymno* à se composito, in horum Sanctorum laudem, huius *Prælaturæ* meminit. Hymnum videamus:

S. Iustus an fuerit Episcopus?

V O X *ecce Vatum viuida personat*
Venire Christum, nascique nuntiat;
Nunc festa cuius plebs pia celebrat;
Quæ ferens vndam lucidam promicat.
Quem Gabrielis *vox clara nuntiat;*
Quæ Virgo pauit, quæ sola rutilat,
Fœtosa Virgoque lactitat,
Nutrixque Virgo se cui dedicat.
Cuius dicata passio prouocat,
Vt quis fidelis sanguine rubeat:
Et passionis munere polleat,
Vtroque sese perimi gaudeat.
IVSTI, & ABVNDI *quem sequi cursitat*
Sacra voluntas; quem quoque nuntiat
Sequi debere; qui in fide latitat
Se fore fortem voceque iubilat
Hos, hunc sequentes, perimi iudicat
Numerianus, *qui* Olybrio *hoc imperat;*
Vt Christianos ensi subijciat,
Christique Seruos publicùs opprimat.
IVSTVM *en* Olybrius, *vt audijt,*
Furore raptus, nec neue quæritat,
Si Christianus ipse sit explorat:
Sed Christi Seruus illicò clamitat,
Se esse Fidelem: nec mori dubitat.
Præses in ira conterritus prouocat
Membra fidelis, nec neue clamitat,
Vt hunc rotarum ars sæua proterat;
Sed mens ditata minime trepidat;
Voceque clarâ cantica iubilat:
Quem sibi Christus ita mirificat,
Vt vota vincens iam liber offerat.
Ferox Tyrannus vocibus intonat,
Fornax vt atrox ignibus ardeat,

Testis

Testis & Almi membra suscipiat;
Offerre thura Martyr vt ambulet,
Aut igni ira concita pereat:
Seque seuera morti subijciat,
Flammaque rogis citus inhæreat:
Ne contraire Præsuli valeat.
Sed quem ditata mens bene subleuat;
Et meritorum gratia dedicat,
Nec flamma vincit, nec pœna superat;
Sed igne trusus, illæsus ambulat.
Adhuc ABVNDVS *dùm pie spectitat,*
Se se citatim Martyri sociat;
Mentemque Christo subitò dedicat;
Ipsique Olybrio *vocibus inrogat.*
Cuius cùm fama Præsidi personat;
Fremit irâ, terrere inchoat:
Sanctus ABVNDVS, *vt Idolis cedat;*
Illisque cedens thus libens offerat.
Sed quia Sanctus vinci nequiuerat,
IVSTVM *hunc sodalem facibus imperat*
Haberi, cuius vt vita pereat,
Iamque cito discrimini cedat.
Mare sudis qui pedibus ambulat,
Potensque clausos corpore transuolat;
Ignis pœnas hoc fugere prouocat,
Itemque tutos sistere factitat.
Hos ipse Sanctis æthere sociat,
Et ignis ille flammeus euolat,
Et quos vrendo in flamma susceperat.
Extrita rore frigida consecrat.
Vt nec capillus capitis ardeat,
Nec ipsa vestis ignibus hæreat;
Sed rore tincta, tuta ve maneat:
Hæc cuncta regens Spiritus actitat.
Exemplo Quorum nunc pius audeat
Quisque fidelis, munus & inferat
Sui precatus, menteque seruiat,
Qui misertus omnia iudicat.
Ipse precantum vota suscipiat;
Et Paradisi ianuam aperiat,

Qui in æthere tonans nos pius adiuuat,
Cunctaque solus dimicare vult.
Sit honor illi, qui solus intonat
De Sede Poli, cunctaque iudicat:
Eique se se lingua subijciat;
Per omne seculum carmina concinat. Amen.

Hinc nescio quâ ratione moti P. *Franciscus de Bilches*, & amicus D. *Martinus de Ximena*, S. IVSTVM *Episcopum* clamitant, maxime recensitis ACTIS, & *Hymno*, in quorum serie altum silentium de Episcopatu, nec Martyrologia, & alij antiquiores, aut recentiores, quid tale proposuerunt. Ast pro hac mea sententia adsit Carmen Sepulchrale *Iuliani* Archipresbyteri Toletani, *in Codice MS.* vbi de *Nostris SS. Martyribus* hocce *Decasticon* scripsit.

P. Bilches, & D. Martini Ximena lapsus.

Hicque BEATIA *sacra recondit Corporis Ossa*
IVSTI, *&* ABVNDI, *quos vrbs colit ipsa suos.*
Olybrius IVSTVM *licet, annis prorsus ephæbum,*
Comprimat, ingenio est tamen ergo senis.
Plurima pro Christo cùm Martyr verbera, & ignes
Pertulerit Diuus, his mage fama cluit.
Quam prorsus Iuuenis *cognoscens, nomine* ABVNDVS,
Præsidis ignauiam confutat intrepidus.
Tunc & vtrumque ferox in furno trudere Præses
Præcipit; & Diui hinc & ad Astra volant.

Carmen Iulliani de SS. Martyribus.

Ex quo *Carmine* etiam elicitur, quod superius asseruimus, scilicet, quod minime poterat S. IVSTVS ad munus Episcopale pertingere, cum eius *ætas tenerrima* in ACTIS compulsetur, & Iulianus in *Carmine* MS. illum *ephæbum*, vocitet: Cuitus vocabuli vim si perpendimus, & eius etymon ab Isidoro nostro *lib. 11 Etymolog. c. 2.* petimus, docebit nos sequentibus verbis: PVER, *à puritate vocatus: quia purus est, & necdùm lanuginem, floremque genarum habens. Hi sunt* EPHEBI, *id est à* Phœbo *dicti, nec dùm Viri, sed adolescentuli leues.* Hinc apud Pausaniam in *Laconib. fol. mihi 355. lib. 3.* Campus in vrbibus designatus, ex Legibus Lycurgi, qui EPHEBEVS dicebatur, vbi EPHEBI ab bellum exercitabantur. De quo etiam meminit Vitruuius *lib. 5. c. 11.* & fere innumeri, quos in re tàm nota longum erit recensere. NEC his obstabit, quòd in ACTIS aliquando S. IVSTVS ab ABVNDIO vocetur DOCTOR, aliquando PATER, quia cùm hæc vocabula, etiam in PVERO possint experiri, ratione doctrinæ, attamen non sic ratione ministerij. Patet exemplis: Christus Dominus, vt DOCTOR in Templo cum Doctoribus disputauit, cùm tantum XII. esset annorum, & tamen prædicationis munus non assumpsit, donec XXX. annum expleret, ergo licet quis ob doctrinam DOCTOR appelletur, non ex hoc *Episcopum* fuisse iudicandum est, quia aliud est scientia, aliud infula, maxime resistente ætate, & constitutionum Apostolicarum prohibitione. Hinc crederem, ABVNDVM ideò vocasse IVSTVM titulo DOCTORIS, non quia Episcopus esset, sed quia suâ constantiâ, populum ad similia perferenda certamina doceret, cùm constet ex M. Varone *lib. 5 de Ling. Lat.* quod hoc verbum non solum ad scientiam referatur, sed & ad exempla. Verbum enim PATER prolatum ab ABVNDO in ipsis ACTIS, minus Episcopatum significant: Nam eâ ratione hac voce vsus fuit Martyr, quia cùm IVSTVS socium suâ passione docuisset, ad vitam æternam consequendam & temporalem despiceret, & rigoroso PATRIS etymo, hic dicatur qui ducit filium de non esse, ad esse; sic spirituali generatione IVSTVS regenerauit ABVNDVM, & optimo iure illum PATREM compellauit.

Ephebus quid?

Doctor dupliciter sumitur.

Pater ducis filium de non esse ad esse, in temporalibus, & spiritualibus.

Templum Iouis in Arce Beatiæ.

His sic prælibatis, ad illustrationem Actorvm in ea parte, quâ dicitur *Olybrius iussisse* S. Ivsto, quòd Iovi Maximo *thura litaret*, veniamus. Ad huius igitur illustrationis intelligentiam sciendum est, quòd Vrbis Beatiæ Arx, tanta pollet antiquitate, vt credatur ibidem à tempore Romanorum extitisse, quæ Arx, ab vrbe diuisa erat, mirabili murorum ambitu, & fossæ altitudine. Ad eius latus *Palatium* inspicitur fortitudine, & specie decorum; ad alterum *Castrum* cum domibus Quinquaginta, & nonnullis vijs. Hîc Ecclesia Parœchialis conspicitur, Collegiatæ Basilicæ parens, quæ in medio Arcis erigitur. Hæc Sarracenorum captiuitate fuerat *Mesquita*, & Romanorum imperio Templum Iovi Max. consecratum, vt ex *Marmoris* alabastrini tabulâ, in eadem Ecclesia affixâ, percipitur; vbi *Inscriptio* isthæc literis Romanis pulcherrimis cauata, visitur.

SACRVM.
IOVI.
C. FLAVIVS. C.
FL. FAVSTI. LIB.
COR. YDON. OB.
HONOREM. VRATVS.
D D.

An iuxta Templum hoc Martyres passi.

Hinc plures nostri seculi homines in hisce eruditionis studijs versati, crediderê quibus & adhæreo, Sanctos hosce Martyres, & alios illius vrbis pugiles, prope arcem illam fuisse martyrio coronatos, maxime stante *Palatio* vetustissimo prope Templum Iovis, ad cuius simulachri litationem *Olybrius* Ivstvm incitauerat. Quod & sic euenisse, ex eo verisimilius deducitur, stantibus luminibus, quæ noctu sæpe sæpius apparentia grande nostris obtutibus, & sensibus mysterium indicant. Horum igitur mirabilium luminum manifestâ apparitione, ansam Eminentissimo D. D. *Balthasari de Sandoual, & Moscoso*, tunc Episcopo *Giennensi*, S. R. E. Cardinali, nunc Archiepiscopo *Toletano*, dedit, vt Anno M. DC. XXIX. rem inuestigandam committeret, & luminum apparitiones inuestigarentur, & omnia authenticis processibus scriberentur. Ita factum, & pijs ciuium precibus, effosso situs loco, super quem luces apparerent, varia inuenta sunt signa, & furnium formulæ, & ossa humanorum corporum; nec non duplicem ferream Crucem temporum antiquitate corrosam, & Iconem B. V. Mariæ, Dei Genitricis, Puerum Iesum in vlnis tenentis reperit deuotio. Quæ Imago ad *Collegiatam* sollemni processione delata, ibidem collocata est in eius sacrario. Ossa verò in thecis ligneis in ipsius Ecclesiæ Capitulo reposita adhuc calificationem spectant. Supra locum illum, in quo Crvces ferreæ, & *Imago Virginea*, & ossa reperta sunt, à varijs familijs, & Ciuibus specialibus, aliæ *Cruces* erectæ sunt, vt in seculis futuris, tanquam pietatis monimenta deuotionem prædecessorum continuis monitis manifestent. In quarum *Crucium* dedicationibus, quis, & cui dedicauerat continetur. In altera *Achrostichis* carminibus, à *Didaco Hornos*, S. Abvndio.

Visio luminum mirabilium super locum.

Inuentio Crucum, & Imaginis B. V. M. & ossa hominum.

D. O. M.

D. O. M.

DIA *Crux terra cooperta multâ,*
In via sordis tumulata mole
Extitit, donec studiosus ardor
Gestiens atris Helenæ *tenebris*
Obrutam claro retulit trophæo.
Hauserat quondam pia membra ABVNDI,
Obrutis calcis fera pyra flammis;
Regis ad Summi rediijt superstes
Nutu; *&* *vitam tulit inde ferrum.*
Ob quæ, vt & nomen micet vnà ABVNDI,
Sitque Crux *potior,* Cruce *abunda* ABVNDE.

In primis igitur literis legitur DIEGO HORNOS, qui fuit præcipuus *Crucis* illius Dedicator. In altera etiam *Carmine Achrostico*, vbi DIVVS ABVNDVS legitur, hæc Carmina incisa visuntur.

D. O. M.

DIVE, *qui multis meritis abundas,*
Id, quod ostentat tibi Nomen ipsum,
Vnde præclaris tua facta gestis
Sacra abundanter Cruciformis *imples.*
Abditum calcis pyra adusta BAETÆ
Balneo ardenti incolumemte Olympi
Vt tulit Præses, iugulauit ensis.
Nexus in ritum Crucis *ense fulges,*
Dissitus punctim iugulo, vsque ad ora;
Vnde honoramus tua festa, DIVE,
Sat CRVCE, *& post liminio reductâ.*

Quæ, & alia notatu digna refert P. Franciscus de Bilches in *Histor Gennens.* 2. p.c.6.*fol.* 265.*& seqq.* A quo prorsus abstineat Eruditus, in consignatione Nominis S. ABVNDI, quem hausto *Iulinianeo* penitus errore, *Binominem* appellat, & illum SISINIVM ABVNDIVM vocitat, contra tot monumenta vetustissima superius recensita, & ipso Carmine *Iuliani* à nobis nuper edito, resistente. Qui Officium Muzarabum legere desiderat, adeat M. Rus-Puerta *d. Secul.* 3. *c.* 1. & 2. D. Martinum Ximena *d. Ann.* 283.*fol.* 64. vbi etiam ex Antiquò *Legendario Portugallensi*, illo idiomate ACTA integra prorsus exeripsit.

DECIMO OCTAVO

Kal. Ianuarij.

DIES XV.

A. AD VALLEM-NOCITAM *prope* OSCAM *in Hiſpania Tarraconenſi* S. VRBICII *Confeſſoris, qui cùm per aliquot temporis ſub* B. Liſardi *magiſterio* Benedicti *regulam didiciſſet,* Hiſpanias *venit, & Corpora* SS. Iuſti, *&* Paſtoris *Martyrum* Complutenſium, *vt ex Agarenorum proteruiâ redimeret*, Burdigalam *patriam adſportauit, inde* Nocitam-Vallem *repedans, vitam exegit eremiticam, & miraculis clarus obdormiuit in Domino.*

B. ROMÆ *natalis* S. SATVRNINI *Martyris qui ſub* Valeriano *cum alijs pro fide martyrio coronatus eſt. Cuius ſacras glebas Eccleſia Collegiata* Vbetenſis *honorifice veneratur, & ſeruat.*

C. VALLISOLETI *in* Caſtella Veteri Hiſpaniæ *depoſitio ſacrorum pignorum* S. ANTONII *Martyris* Romæ *paſſi, quæ in Monaſterio fratrum SSS. Trinitatis excalceatorum honore debito coluntur, & religioſa pietate venerantur.*

D. PAMPILONE *in* Vaſconibus Hiſpaniæ, *in Cœnobio ipſorum fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis* Tranſlatio *ſacrati Corporis* S. VICTORIS *Martyris* Romani, *quod in techa ligneâ deaurata honorifice cuſtoditur.*

NOTÆ.

NOTÆ.

SANCTVS VRBICIVS *Confessor.*] In omnibus fere *Breuiarijs* vetustissimis *Hispaniæ* huius S. Confessoris, hoc die, Officium peragebatur, inde Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h.d. fol.*476. de eo hoc elogium subiungit: *Apud* OSCAM *in Hispania* S. VRBICII *Eremitæ*. Adstipulantur Ieronymus de la Higuera in *Martyrolog. Hispan. MS. fol.* 65. & Andreas Saussay in *Gallican. Tom.*2. *Die VI. August fol.*1155. *& h d. fol.*1203. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Osca *fol.*92. *col.*2. De eo Luitprandus in *Chron. Ann.* 748. & *Ann.* 781. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron.* 776. *n.* 387 *fol.* 94. D. Vincentius Blasco de Lanuza in *Peristeph. Aragon. lib.*2 *fol.*21. vbi hæc carmina.

A. Martyrologia.

Scriptores.

Intereà VRBICIVS *Compluto sacra Nocitum,*
Et rabiem Mauri fugiens, & crimina multa,
Tàm multas hominum strages, & funera, cædes,
Transtulit & IVSTI, *&* PASTORIS *Corpora fratrum,*
Relliquias sacras: Partem nunc Gallica Narbo,
Complutum *partem tenet,* Osca, *&* Corpus *vtrumque.*
Non curauit opes, hominum commercia fugit,
Et latuit syluis Vrsâ *comitatus atroci.*
Syluestres (res mira!) feræ venerantur, adorant
VRBICIVM *Sanctum. Tantas ne innoxia vires*
Mens habet. Illa potest diros mollire Leones,
Carniuoros Vrsos, & sæua animantia bruta.

Ambrosius Morales in *Schol. ad S. Eulog. Tom.*4. *Hispan. Illustrat fol.*334. & in *Relation. Translat. SS. Iust. & Pastor. fol.* 40. *&* 41. & in *Histor. Hispan. lib.* 10 *c.* 9. Ioannes Marieta *Histor SS. Hispan. lib.* 2. *c.* 16. Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS. Cathalon. lib.*2. *fol.*1. Ioannes Franciscus Andresius *Histor. SS. Complutens. c.*4. *fol.*36. *& c.*8. *fol.*169. Didacus de Aynsa *Histor. Oscens. lib.*2. *c.*33. *fol.* 273. & Nos supr. *Tom.*2. *Die VII. Mart. lit. A fol.*106. *vers.* Apud Complutum *Et Tom.* 4. *Die VI. August. lit. C fol.*401. De Translatione, & fere omnes qui de SS. *Iusto, & Pastore* Martyribus Complutensibus scripsere. Eius ACTA ex *Lectionibus Breuiarij* peruetusti *Oscensis* dabimus, quæ ad pedem, vt aiunt, literæ excripsit *M. Garay*, qui eius vitam recensuit.

ACTA S. VRBICII EREMITÆ *Confessoris ad Vallem Nocitam Aragoniæ, ex Lectionibus Breuiarij Oscensis.*

VRBICIVS, *natione* Gallus, *patriâ* Burdigalensis *in* Aquitania, *Parentibus nobilibus, in pueritia Patre orbatus; cum Matre sua* Asteria *nomine, quæ Christianissima erat, & literis Græcis, atque Latinis erudita in* Gallæciam *captiuus est delatus, vt tanquam lapis pretiosus in superna Ierusalem collocandus, tunsionibus, & pressuris, à teneris annis expoliretur. Post aliquod tempus, beneficio Dei, matre in Galliam remeante, Puer* VRBICIVS *in captiuitate relictus est. Qui tamen dominis suis non propter timorem, sed propter conscientiam, sic subditus erat, & in omnibus fidem*

Origo.

Captiuerium.

bonam ostendens, & sic hilariter seruiebat, vt non tàm captiuus, quàm ingenuus videretur. Mater vero eius ieiunijs, & orationibus vacans, filio impetrauit liberationem: qui agnoscens libertatis auctorem Deum, intercessione SS. Iusti, & Pastoris, *Martyrum* Complutensium, *illicò in mentem venit*, Complutum *adire, sacra perquirere pignora, & inuenta in* Galliam *adsportare. Hinc* Complutum *pergens, & reuelatione praecedente, Corpora Sanctorum ex spelunca extrahens*, Burdigalam *peragrat, vbi sacras exuuias secretâ animaduersione recondidit. Qui in maternam domum reuersus, non solatio Matris ab eadem est retentus, sed habitu Monachali à* S. Martino *Monacho suscepto, seruitio Christi, qui illum liberauerat, & cui se deuouerat, est protinùs mancipatus. Sed vt cognatorum, & amicorum impedimenta vitaret, patriam deserere constituit, & acceptis secum sacris Sanctorum Martyrum glebis, in* Atagoniam *venit, & in* Valle-Nocita, *non procul ab vrbe* Osca, *pedem figens, & Eremitorium ibidem in quadam vastissima Eremo construens, illud sua habitatiani domicilium elegit. Hic S. Vir salus, mirabilisque Eremita in ieiunijs, vigilijs, orationibus, ac horis canonicis, quas quotidie, & si solus, solemniter celebrabat, & alijs exercitijs spiritualibus conuersatus, vltra Quinquaginta annos, transegisse perhibetur. Cæterùm quanta austeritate, & laborum asperitate, rebellantem carnem castigauerit; quot latronum iniurijs offensus, aut quot insidijs Dæmonum oppugnatus fuerit, haut facile posset explicari sermone. Denique ob singularem eius sanctitatem, dedit illi Dominus virtutem calcandi non solùm super serpentes, & feras bestias, quæ cella eius proxima habitabant: sed & super Dæmones, qui sanctitati illius inuidentes, ipsum varijs imaginibus infestabant. Dei tamen adiutus gratiâ illos persequens ab obsessis corporibus eijciebat. Tandem plenus sanctitate, & dierum, cùm fere esset centum annorum gloriosus Confessor virginitatis lilio decoratus migrauit ad Dominũ* XV. Die Decembris, *circa Annum Domini* DCCC. II. *Qui sicut adhuc viuens, ita & post mortem multis clarùit miraculis. Sanctum eius Corpus inter sacra* SS. Iusti, & Pastoris *lipsana, tumulatum, vt eius testamentum iusserat, ibidem requiescit, ad cuius sepulturam & nunc vsque singularia beneficia, & praecipue pluuiam salutarem, temporibus suis congruentem, cùm* Atagonensibus, *tùm maxime illius territorij accolis, vbi sanctum* Corpus *quiescit, eius meritis, & precibus, misericors Dominus conferre dignatur, qui per infinita secula viuit, & regnat, Amen.*

Liberatio. — *Monachatus in Gallia.* — *Eremita in Hispania.* — *Eius virtutes.* — *Moritur.* — *Miracula.*

Hæc sunt quæ ex Lectionibus *Breuiarij Oscensis* de Anno 1509. potuimus Acta, & ex aliorum *Aragonensium* scriptis recensere, quæ Didacus de Aynsa *d.lib.* 1. *c.* 33. prolixiùs descripsit, & varijs miraculorum virtutibus & miraculis illustrauit, cuius ecphrasim qui legere cupit, vt omnia hæc edíscat, eius codicem adeat.

Duo SS. Vrbicij. Vnvm hîc notandum venit, scilicet, quòd Acta istius S. Vrbicii Eremitæ, & alterius, cuius meminit Antonius Vincentius Domenec *Histor. SS. Cathalon. lib.* 1. *c.* 1. *fol.* 1. de quo & Nos supr *Tom.* 4. *Die VI. August. lit. E. fol.* 410 adeò sunt confusa ab Scriptoribus, quòd fere eadem esse videantur. Sed, meo iudicio, cùm ille *Martyr*, & *Episcopus* consignetur, & iste tantum *Eremita*; & ille vitam ad Annum DCC. IV exuerit, & iste ad DCCC. II. annum viuere desijsset, & de illo nihil de Translatione Corporum SS. Iusti, & Pastoris, & de isto communis assertio, & sententia sit, eum Corpora transtulisse, non dubito diuersos fuisse, licet communi rerum gestarum relatione confusi. Maxime quia Corpus Sancti Eremitæ adhuc in *Valle-Nocita* conseruatur, & pignora Episcopi, & Martyris in Ecclesia *Serratexensi* custodiuntur.

B. *Martyrologia.* S. Satvrninvs *Martyr Romanus*] De eo, cum alijs SS. Martyribus Romæ passis, ex Veteribus MSS. agit Cardinalis Cæsar Baronius in *Martyrolog. h. d. lit. A. fol.* 764. hac serie: *Romæ SS. Martyrum Irenæi, Theodori,* Satvrnini, *Victoris, & aliorum* XVII. *qui in persecutione Valeriani pro Christo passi sunt.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 205. Ioannes Lupus in *Lusitan fol.* 268 *col.* 2.

Eius

Eius, & aliorum ACTA periere. Corpus huius S. Martyris in Ecclesia *Collegiata Vbetensi*, hodie VBEDA, Diœcesis *Giennensis* in Bætica, *Româ* translata custodiri, & honorifice coli, *M. Ruf-Puerta*, & D. Martinus de Ximena in *Memorial. MSS.* apud me, fatentur.

S. ANTONIVS *Martyr Romanus.*] Socius in agone *S. Saturnini* de quo Martyrologium Romanum *d fol.* 763 *&* 764. cuius verba in *Notat.* præcedenti dedimus. Eius sacra pignora Vrbanus VIII. Pont. Max. Religioni Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis concessit, cuius Generalis Minister, eadem monasterio *Vallesoletano* distribuit, vbi honorifice condita venerantur, vt patet ex concessione, distributione, & alijs *Diplomatibus* sæpius à Nobis recensitis. C. *Martyrologia.*

S. VICTOR *Martyr Romanus.*] Hunc & fuisse Socium præcedentium Duorum Martyrum Romanorum textus Martyrologij Romani *d. fol.* 374. suadet: Cuius sacra lipsana etiam idem Vrbanus VIII. eidem Religioni Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis Romæ tradenda permisit, quæ *Hispaniam* aduecta, Generalis Commissarius eiusdem Ordinis Monasterio *Pampilonensi* concessit, vbi thecâ deauratâ custodita, ibidem mirabili populi pietate coluntur. Patet ex ijsdem *Diplomatibus*. D. *Martyrologia.*

DECIMO SEPTIMO
Kal. Ianuarij.
DIES XVI.

A COMPOSTELLÆ *in Gallacia Hispaniæ celebris anniuersariâ colitur veneratione festiuitas* Translationis *sacrorum pignorum* S. FRVCTVOSI *Episcopi Braccarensis ex hac Ecclesia Metropolitica, ad illam Apostolicam, vbi debito custodiuntur sarcophago, & honorifico venerantur cultu, vnà cum exuuijs* SS. CVCVFATI *Martyris Iriensis*, SILVESTRI *Braccarensis*, SVSANNÆ *Virginis, quas adhuc eadem Basilica retinet.*

NOTÆ.

TRANSLATIO *sacrorum pignorum S.* FRVCTVOSI *Episcopi, & aliorum.*] Celebris fuit, & adhuc est festiuitas in *Compostellana* Apostolicæ Basilicæ fastis huius TRANSLATIONIS, cuius meminere Philippus in *Catalog. General. SS. b d.fol.* 478. sequenti periodo: *Braccara in Hispania Translatio* S. FRVCTVOSI *eiusdem vrbis Episcopi.* Sed prorsus essentiam *Translationis* ignorauit *Ferrarius* A. *Ferrarij lapsus.*

rarius, dicens apud BRACCARAM hanc festiuitatem celebrari, cùm constet ex Scriproribus Nostris, & Breuiarijs vetustis S.E. Compostellanæ, hanc *Translationem* Braccarâ Compostellam furtim peractam, & quod *Compostellanis* lætitia, fuit rristitia *Bracccarensibus*, ideóque perperam BRACCARÆ festum agi somniauit *Ferrarius*. De huius *Translationis* effectu scripsere Ambrosius Morales *Histor.Hisp. lib.*12.*c.*40. Ioannes Marieta *Histor. SS.Hispan.lib.*5.*c.*48. *fol.*129.*col.*3. D. Rodericus de Acuña *Histor.Braccar.* 2.*p.c.*5.*fol.*18. Histor.Iriens. *MS.* apud me, *Ann.* 1102.*n.* 71. *fol* 16. his verbis suo idiomate Gallæco: *En. ò ditoanò, ò ditò Bispo como poo Pastor, enigilador sobre suas onellas foy ata Portugal. à visitaras posesions da Eygrege de Santiago, è traxo dendeos Sanctos Corpos de* S. FRVYTOSO, S. SILVESTRE, S. CVCVFATE, S. SVSANA, *e asentonos na sua Eygrege de Santiago, segunque veredes por sua Estoria.* Quæ Latine sonanr. *Eodem Anno, dictus Episcopus, tanquam bonus Pastor, super oues suas enigilans, Portugalliam adijt, vt possessiones suæ Ecclesiæ Compostellanæ visitaret, & inde Corpora* S. FRVCTVOSI, S. SILVESTRI, S. CVCVFATIS, S. SVSANNÆ *traxit, quæ in eadem Ecclesia Compostellana collocauit. vt ex eius Historia videbitur.* ACTA *Translationis* huiusmodi ex *Veteri MS. Breuiario* virellinis Tabulis exararo Compostellano, damus.

Scriptores.

ACTA TRANSLATIONIS SACRORVM Pignorum SS. Fructuosi, Silaestri, Cucuphatis, & Susannæ, Braccarâ Compostellam ex Breuiario MS. Compostellano.

ANNO, *post Christum natum*, M.C.II. Paschale *huius nominis* II. *Summum Pontificatum gerente* DIDACVS Iriæ *vltimus Episcopus, & Primus* Compostellæ *Archiepiscopus translatâ ab* Iria *ad vrbem* Compostellam *Episcopali Sede, secundo Anno sui Episcopatus apud* Compostellanos, *quasdam Ecclesias, & possessiones Lusitaniæ ad suam diæcesim pertinentes inuisere, vt par erat, decreuit: vsus ad eam rem viris probis, & prudentibus principibusque in Templo Diui* IACOBI, *quorum ille obsequio, & familiaritate plurimum ducebatur. Perueniens ergo in* Lusitaniam, *à* Giraldo Braccarensi *Archiepiscopo benignißime est hospitio exceptus. Sequentique die vna cum ipso* Giraldo *diuersatus fuit apud* Diuum Victorem, *cuius Ecclesia dimidium tantum iurisdictionis* Braccarensis *tunc erat. Cùm igitur industrius Pastor sua Templa inuiseret, suas oues cognosceret, & pasceret, peractis solemniter sacris, & habitis ad populum concionibus, contemplatus inter gentes horridas, & agrestes, in Ecclesijs parum cultis multorum Sanctorum* Corpora *semisepulta indigne iacere, suo pretio, & honore fraudata, & cuiusque improbitati, rapinæque exposita, non poterat sibi temperare, quin in suspiria, & gemitus erumperet, atque anxie animo versaret, quanam ratione pretiosas gemmas è locis incultis extrahere, & ad vrbem* Compostellam *in societatem* IACOBI Zebedæi *adsportare posset. Pius itaque Præsul diuino spiritu afflatus iudicabat, e re Christiana fore, si quorundam nobiliorum Sanctorum* Corpora *nuda, & disiecta, quibus nihil cultus ab ignaris populis exhiberetur; sed quæ ad illum vsque diem fuissent veluti margarita ante porcos sparsa transferrentur in* Compostellanam *Sedem, vbi dignâ veneratione à mansuetioribus hominibus essent colenda. Verum id clàm esse agendum intelligebat, ne barbara gens amplißimo thesauro spoliata, quas tragadias excitaret, & pios conatus impediret. Quam sententiam, cùm familiares, & Consiliarij post maturam deliberationem maxime probassent, Religiosus Antistes eam diligenter sequi studuit. Primum ergo ex Ecclesia Diui* Victoris *duas capsulas argenteas, clanculum tulit, quarum vna Christi Seruatoris, altera verò plurium Sanctorum* Reliquias *seruabat. Mox ex Diua* Susanna *Virgine, & Martyre, quæ non longe distabat à* S. Victore CVCVPHATI, *&* SILVESTRI *Martyrum*,

Didacus Præsul Compostellanus Lusitaniã adijt.

Possessiones suæ Ecclesiæ visitat.

Corpora Sanctorum indigne condita vidit.

Illa occulte colligit.

tyrum, atque ipsius SVSANNÆ Corpora, *latenter per ministros fidos, ignorante turbâ, in suum cubiculum deferri iussit: ac demum duobus intersectis diebus* DIVVM FRVCTVOSVM *Confessorem, & Pontificem illius regionis, defensorem, ac patronum, propriâ domo praripuit, & suis occulte custodiendum tradidit. Qua re confectâ, ad* Cornelianam, *tanquam iniens fugam, diuertit. Iam* Portugallenses *rem alfacere, Pontificem adire, grauiter per vias publicas queri, indignum facinus à* Compostellano *Episcopo fieri; Sanctos sibi furto sublatos, Patria Numina, & Custodes, contra ius, fasque, ad alienas Sedes transferri. Quod vbi prudentissimus* DIDACVS *rescinit, veritus ne quâ factione pretiosissimos thesauros amitti contingeret, interim dum ipse seditiones compauit, Hugoni cuidam Canonico, & Archidiacono Compostellano* Corpora *Sanctorum per occultas vias in* Tudensem *ciuitatem celerrime deferenda commisit. Nec id sine miraculo gestum est; nam cùm* Minius *iam per tres dies sæuissima procella existuaret, subitâ tamen tranquillitate, tanquam sentiens, & reuerens præsentia Numina, ad traijciendos sacras Martyres, se placidissimum præbuit. Compositis igitur* Lusitanorum *motibus sapiens* DIDACVS *immortales gratias Deo agens, triumphansque ab religiosam prædam, ad suam Sedem per* Goëgildenses, *hodie* Redondellanos *dictos reuertitur: missis prius nuntijs, qui* Compostellanis *gesta narrarent. Vniuersus autem Clerus, populusque* Compostellanus *latus tantorum Martyrum aduentu, & patrocinio, nudis pedibus, & solemni quadam supplicatione ad Crucifixum, & aggerem lapidum, qui* Humiliatori *in Patroni dicitur, Episcopum Sanctorum* Reliquijs *onustum, religiosissimis gratulationibus, & hymnis, excepit, atque ad Diuum* IACOBVM *deduxit. Vbi Sanctus* FRVCTVOSVS *ad Aram Saluatoris primum est conditus; sed post quatuor annos erecto proprio* Larario, *in ipsum est translatus.* CVCVFATVS *autem ad altare Ioannis Apostoli, & Euangelista est appositus.* SILVESTER *verò in Sacello Petri, & Pauli iacuit.* SVSANNA *denique in Ecclesia tunc S. Sepulchri, & Omnium Sanctorum, quæ nunc de suo nomine dicitur, ad* Monticulum *vrbis adiacentem, collocata sunt.*

Et in Compostellam transfuntur.

Qua Clerus, & Populus gratanter recipit.

Et diuersis locis collocantur.

HACTENVS Translationis SS. Corporum ACTA, quæ *Breuiarium Compostellanum* nobis suppeditauit & cuius *Translationis* Officium ab eo tempore S. E. *Compostellana* quotannis honorifice recitare cœpit, & adhuc recitat, magnâ cum *Portugallensium* contradictione.

DECIMO SEXTO

Kal. Ianuarij.

DIES XVII.

A. CONSTANTINOPOLI *natalis* S. OLYMPIADIS *Diaconissæ, ex vrbe* CARACA *in Carpetania Hispania oriunda; quæ cùm nollet* Elpidio *Theodosij Imperatoris Hispani consanguineo, origine* Complutensi *nubere, virtutibus clara* S. Ioannis Chrysostomi *encomia promeruit*

promeruit; tandem post insignia sanctitudinis opera, obdormiuit in Domino.

B TOLETI, & *alibi in* Hispania *commemoratio* S. LVCIÆ *Virginis, & Martyris Syracusanæ in persecutione Diocletiani passa. Cuius Reliquias ipsa Patriarchalis Ecclesia, & aliæ plurimæ in* Hispania *custodiunt, colunt, & venerantur celebri gratificatione, & plausu.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.* SANCTA OLYMPIAS *Diaconissa Constantinopolitana, origine Caracensis in Hispania.*] Huius Sanctissimæ Virginis, & Viduæ memoriam recolunt Græci in *Menolog. Die VIII. Kal. August.* Ast Ecclesia Latina eius meminit *XVI. Kal. Iannarij*, vt videre est apud Cæsarem Baronium in *Martyrolog. Roman. h.d. fol.*766. *lit.* D. Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.*206. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.*270. Ieronymus de la Higuera *in Hispan. MS. fol.*65. Et ceteri recentiorum. De ea S. Gregorius Nazianzenus *Epist.*57. Palladins in *Dialog. de S. Ioan. Chrysost. fol. mihi* 135. Sozomenus *Histor. Eccles. lib.*8. *c.*18. *fol.*771. *& c.*24. *fol.*780. Pallad. Galat. in *Lausiac. c.*43. Nicephorus *Histor. Eccles. lib.*13. *c.*24. S. Ioannes Chrysostomus *ad eam XVII. Epistolas* direxit quibus eius encomia referuntur. Cardinalis Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom.*4. *Ann.*388. *n.*44. *& Tom.*5. *Ann.*398. *n.*62. *Ann.* 400. *n.*65. *& Ann.*404. *n.*65. *& seqq.* Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 375. *n.*185. *fol.* 46. vbi S. Virginis eiusmodi originem *Hispanam*, ex vrbe CARACA *Carpetaniæ*, prope *Complutum* affirmat, & melius in *Carmine Sepulchrali MS.* in meo Codice *Hali* sequenti serie.

Scriptores.

PRO S. OLYMPIADE VIDVA,
ac Virgine Constantinopolitana, origine
Hispana, ex Iuliano Toletano.

Epitaphium.

Napserat ergo pio prorsùs & OLYMPA Marito,
Quo vitâ functo, Vidua, Virgo manet.
Elpidio post hac Theodosius imperat, vt hac
Nubat, vt Hispana hareat vnus Iber.
Restitit ipsa virum, nam Virgo repellere prorsùs
Coniugis amplexus sollicitauit ouans.
Caraca Carpenti dedit olim nobiles ortus
Matrona insigni, qua fuit vrbis honos.
Elpidio Complutum præstat, & vndique signat
Casaris & stirpem, ac generisque solum.
Vidua, Virgo tamen Bizanzi plurima passa,
Caceres, angores exul en astra capit.

Hec

Hoc igit r sacrata iacent nunc Viriginis ossa
Sarcophago, & Christus spiritus ipse tulit.

nctissimæ Matronæ, Viduæ, Virginis, & Diaconissæ ACTA nullus in vnum ngessit, illa Nos ex relatis Scriptoribus coagulabimus, vt imposterum res ab ea gestæ sub vno verborum textamine recenseantur.

ACTA S. OLYMPIADIS VIDVÆ, Virginis, Diaconissæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, origine Hispanæ, ex Iuliano, & alys.

Origo, & parentes.

OLYMPIAS, *quæ ex* CARACA Carpetaniæ *in* Hispania *ciuitate ducebat originem, patrem habuit* Anisium *Secundum Comitem Palatinum, temporibus* Theodosij *Imperatoris* Hispani. *Quæ cùm iam esset ætate matura, matrimonium cum* Nebridio *Prætorij Præfecto, Clarissimo adolescenti, sub* Constantio *Imperatore, contraxit, ad cuius nuptias, cùm ingens inuitata accurreret Episcoporum multitudo, Nazianzenus Gregorius ijsdem interesse, podagrâ laborans, non valens, cum* Anisio *per quandam suum Epistolam se excusauit affectus. Hisce igitur finitis, magno circumstantium applausu, Imperatorum fauore, Palatinorum excessu, & Episcoporum iubilatione, postquā cum viro suo Viginti tantùm Menses* OLYMPIAS *impleuisset, illo defuncto, locupletissimi hæres patrimonij remansit, & quod admirabilius est, etiam illo coniugio minime florem virginitatis amisit, ita vt & Vidua, & Virgo ab omnibus prædicaretur. Præsciuit enim* Theodosius Magnus *Imperator* Hispanus *eius viduitatem immaturam, & cùm eam in matrimonium coniungere* Elpidio, *ex vrbe* Complutensi *in* Carpetania Hispaniæ *oriundo, & cognato suo, totis cuperet viribus & hoc post multas preces obtinere nequiuisset, plurimum tristabatur, maxime cùm Virgo sanctissima Imperatori respondebat, dicens:* si me vellet Deus meus copulari viro, nunquam priorem mihi abstulisset. Quoniam autem me parum idoneam coniugali vitæ cognouit, viroque placere minime valentem, & illum iugali vinculo absoluit, & me grauissimo iugo virilis seruitutis eripuit, suaue continentiæ iugum ceruicibus meæ mentis imponens. *Quo responso accepto,* Theodosius *vrbis Præfecto mandauit, vt omnem viduæ sanctissimæ substantiam custodiret, quoasque trigesimum impleisset annum. Ille acceptâ Imperiali iussione, eam adeò vexabat, ab* Elpidio *submissus, vt nullam, vel cum insignibus Episcopis congrediendi, vel Ecclesiam etiam ingrediendi, facultatem haberet, quin his angustijs coacta, præ angore animi, aut coniugalem propositam vitam eligeret, aut omni re familiari priuata mortem appeteret. Illa è contra, his extorsionibus oblectata magis, & Deo gratias referens, ita Imperatori rescripsit.* Et Imperatori debitam, & congruam Episcopo virtutem, in me humilem ostendisti (mi Domine) mandans graue onus meum custodiri: cuius me dispensationis curam aggrauabat. Erit autem gratius, si iusseris id pauperibus, & Ecclesiæ diuidi. Ego enim iam dudùm à vanitate quæ solet ex hac largitione subsequi, metuebam, ne terrenis implicita, negligerem diuitias naturales. *Quibus literis susceptis,* Theodosius *aliquantulum substitit; quia cùm eo tempore cum exercitu valido aduersus* Maximum *rebellantem proficisceretur, res hac incœpta in eodem reliquit statu. Sed tandem victor è belli congressu reuersus, cum Virginis pijssimæ tolerantiam, virtutemque comperisset, illam in sua esse libertate permisit. Huius etenim notificatione lætata, adeò vitæ pudicæ genus inire constituit, vt ab animatis omnibus abstineret, balneas-*

Nuptiæ.

Epist. 57.

Coniuge defuncto Vidua, & Virgo remanet.

Eius constantia in non admittendis secundis nuptijs.

Imperatorem literis interpellat.

A coniugio liberatur.

que nunquam adiret: Quod si infirmitatis necessitas vrgebat (crebris enim passionibus atterebatur, & morbis) induto camisia, se ipsam verito, descendebat in aquas. Ad tantam itaque posthac sanctitatis opinionem peruenit, vt eam S. Nectarius *Episcopus* Constantinopolitanus, *ipsius Patriarchalis Ministram Ecclesiæ, siue* Diaconissam *constituens, eidem in Ecclesiasticis rebus prorsus obtemperauerit. Quinimo amicissimos, & sibi conspicuos habuit Amphilochium Iconij, Optimum Ponti, Petrum Sebastæ, & Epiphanium Constantiæ Cypri Antistites, quibus & pecunias donauit, & villas, vt earum redditibus, & Basilicæ repararentur, & Christi pauperes alerentur. Igitur in* Diaconissæ *ministerio sic se luculenter gessit, & cum totius Ecclesiæ laude, vt ne leuem quidem inuidis, & obtrectatoribus, nedum dicendi, sed nec suspicandi de se, aliquid indignum dederit occasionem.*

Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconissa eligitur.

INSVRREXIT, *eo ipso tempore, aduersus* Ioannem Chrysostomum *tanta persecutionis procella, tùm* Eudoxiæ *Imperatricis dissidio, quàm obtrectantium inimicorum inuidiâ, vt prorsus illum violentia Regalis è sede deijceret, & liuor mercenarius in Armeniā exularet. Sed, eo die, quo* Ioannes *vrbem, & sponsum relinquere cogeretur, Dei prouidentiâ factum est vt ignis ex medio throno, in quo Antistes sedere consueuerat, & populum mysteria fidei docere, repente prosiliens totam Basilicam absumeret. cuius rei causâ, multi fidelium sunt deinde plurimos cruciatus experti. Nec* OLYMPIAS *hoc euasit, quin potiùs, prout addictissima* Ioanni, *& opulentissima, grauiora in corpore, & deteriora in opibus perpessa est: maxime subrogato, in locum* Chrysostomi, Arsacio, *illius Ecclesiæ Presbytero, homine sacrorum dogmatum penitùs imperito, sene pene decrepito, & spiritualis exercitationis ignaro. Quæ omnia intra cordis viscera dolorem* Diaconissæ *sanctissimæ afferebant grauissimum, eò maxime, cùm nonnullos sanctissimos Viros,* Chrysostomo *addictos, ad imperiale Tribunal rapi, carceribus mancipari, bonis priuari, & per cruenta cruciatuum supplicia, acerbissima morte mulctari, videret, nullâ aliâ ratione reos effectos publica quæstio proclamabat, quàm incendium Basilicæ, quod ab amicis* Chrysostomi *perpetratum calumnia Imperatricis, annuente Principe, publicaret. Hinc adeò cœpit vehemens ista de incendiarijs inquisitio grassari, vt non solùm Viros inureret, sed etiam prolaberetur ad fœminas; quapropter Clarissima* OLYMPIAS, *&* Pentadia *Diaconissa, ac* Niceratæ Bythina, *inter Nicomedienses, perenni virginitate, & præstantiâ vitæ celebris, fuere etiam in quæstionem adductæ. Ergo cùm sanctissima* Vidua, *ob hanc eandem causam, iussu* Optati *vrbis Constantinopolitanæ Præfecti, religionis professione Gentilis, & propterea Catholicis, & amicis* Chrysostomi *infestissimi, ad tribunal esset pertracta, quærenti Præfecto*: Vt quid Ecclesiam succendisset? *Illa graui animaduersione respondit*: Non hoc est institutum vitæ meæ: Quin Ego facultates meas, quæ amplæ fuerunt, in reparationem Templorum Dei expendi. *Illo tum, se vitam eius exploratam habere, dicente, S. Virgo prosequitur*: Itaque tu in accusatorum locum transito, & alius de nobis iudicet. *Tunc cùm accusatio testibus careret, & Præfectus nihil haberet, quod inculparet, paulò moderatiùs ad aliud crimen se se conuertit, ac veluti consultando, tum sanctissimæ Viduæ, tùm cæteris mulieribus stultitiam exprobabat, quòd* Arsacij *Episcopi communionem auersarentur, cùm resipiscere, atque illis molestijs extricari possent. Huius tacitæ obiectioni* OLYMPIAS *respondens, dixit*: Non est æquum me, quæ in multitudine per calumniam capta sum, & in foro nullius criminis obiecti conuicta sum, ad defensionem trahi expostulationum eiusmodi, quæ in iudicium non veniunt. Concede igitur mihi, vt ad priorem actionem defensores adhibeam. Quamuis enim, præter leges, illi communicare cogar, cui non oportet: non faciam tamen id, quod pijs facere nefas est. *Præfectus itaque, cùm non posset illum inducere, vt Ar-*

Constantinopolitana Basilica incendio flagrat.

Incendij huius prætextu multi patiuntur.

B. Vidua cum alijs ob incendium capitur.

Et quid non communicaret Arsacio Episcopo.

facio *communicaret, in præsenti dimisit, quasi Aduocatoe instructuram. Altero verò die, rursus adductam magna vi auri mulctauit. Putauit enim se illam, eâ ratione à sententia sua deducturum. Sed illa pecuniam negligens, nihil cessit. Quâ constantiâ sic Indictis auaritiam taxauit, vt relictâ vrbe, exilio damnata fuerit, & Cyzinm Hellespontì ciuitatem adiret, vbi à* S. Ioanne Chrysostomo *pluribus interpositis literis, mirabiliter solata est. Cui sic pecunias Sanctissima* Diaconissa *ad redimendos captiuos, egenosque alendos transmisit, vt B. Episcopus plurimos à seruitate redimeret, & pauperum multitudini necessaria suppeditaret. Denique virtutibus clara, & viduitatis gloriâ conspicua, nec non virginitatee flore condecorata post carcerum, & exilij certamina, Christo Redemptorê, & Sponso suo tradidit spiritum,* XVI. Kalend. Ianuarij, *Anno* CCCC. X. *vel circiter. Cuius* Corpus *honorifice sepultam fuit, & eius Nomen in Ecclesiastice Tabulis scriptum honorificentissime perseuerat. Præstante D N. Iesu-Christo, qui eum Patre, & S. Spiritu viuit, & regnat in secula seculorum, Amen.*

Illam exiliò mulctat.

Moritur.

OMNIA igitur hæc, quæ in hisce ACTIS recensentur communia sunt, & abs *Palladio, Sozomeno, Nicephoro*, & *Baronio*, liquet. Quod verò ad *Hispanam* originem attinet, post *Carmea Iuliani*, audi eundem in *Chron. Ann.* 375. *n.* 185. *fol.*46. his verbis: *Elpidia, consanguineo Imperatoris* Theodosij, *Hispano Camplatensi, noluit nubere* OLYMPIAS, *Vidua Clarissima* CARACENSIS, *Constantinopoli; quæ* S. Chrysostomi *deuotissima fuit; postea vero* Diaconissa, *ad quam plures* Epistolæ *extant S. Chrysostomi*. Valdemiror, *P. Antonij Quintana-Dueñas* incuriam, qui *Sanctos Toletana* diœcesis scribere aggressus, inter alios, quos supra notauimus, etiam hanc sanctissimam *Matronam*, omiserit, cùm constet CARACENSEM vrbem, esse, quam hodie GVADALAXARA dicimus diœcesis *Toletanæ*, vt superius probauimus.

Origo Hispana probatur.

P. Quintana-Dueñas incuria.

QVATENVS ad huius ELPIDII consanguinitatem cum *Theodosio* Imperatore, & originem *Hispanam*, videndus Palladius in *Dialog. Vit. Chrysostom. fol.* mihi 144. & in *Lausiac. c.*43. *fol.* 201. his verbis: *Contigit autem Diaboli inuidiâ, vt huius* OLYMPIADIS *immatura viduitas, ad aures* Theodosij *Principis perueniret. Qui hanc* ELPIDIO *cuidam*, cognato *suo* HISPANO *coniungere in matrimonium cuperet*. Eadem Cæsar Baronius in *Annol. Eccles. Tom.* 4. *Ann.* 388. *n.* 48. *fol.* 566.

Elpidy cōsanguinitas cum Theodosio.

S. LVCIA *Virgo*, & *Martyr Siracusana in Sicilia*.] Celebris in tota Ecclesia Catholica extat huius S. Virginis commemoratio DIE XIII. huius Mensis, quô tam *Græci*, quàm *Latini* eius anamnesim recensent, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. lit. A. fol.*760 hoc elogio: *Syracusis in Sicilia, natalis* S. LVCIÆ *Virginis, & Martyris, in persecutione Diocletiani: quam cùm* Lenones, *quibus iubente* Paschasio *Consulari, tradita erat, vt à populo castitati eius illuderetur, ducere vellent, nullatenùs, eam mouere potuerunt, nec funibus additis, nec boum iugis plurimis: deinde verò picem, resinam feruens oleum nil læsa superans, tandem gladio in guttare percussa, martyrium consummauit*. Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.*203. *col.*2. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 267. Constantius Felicius in *Ital.* 2. *p. fol.*199. Petrus Galesinius in *General fol.* 170. Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. fol.*209. De ea Sigebertus, qui vitam carmine scripsit, & ipse fatetur de *Vir. Illustr. c.*172. S. Adelelmus de *Laud. Virginit*. Baptista Mantuanus, & Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.*771. Baronius in *Annal. Eccles. Tom.* 2. *Ann.*303. *n.*146. In Hispania verò in omnibus tàm antiquis, quam recentioribus *Breuiarijs*, eius officium recitatur, & in Ecclesia *Toletana* festiuitas perseuerat ritu Duplici ob eius insignem *Reliquiam*, vt notauit Quintana-Dueñas *Hist. SS. Toletanor. fol.*521. ACTA ex *Mantuano* dabimus.

B. Martyrologia.

Scriptores.

Venit ad Australem Lampas Titania metam;
Et subit Egoceron verso temone: Quadrigam
Flectit ad Arcturum; pluuioque recedit ab Austro;
Producitque dies, dederat quæ tempora nocti:
Subtrahit & longe nimium iam pœnitet vmbræ.
Mane oritur cum Sole Draco contortus in orbes.
Complectensque virum Piscis quoque, & aurea quondã
Thraÿcij vatis Lyra quæ placauit auernum:
Ac Maris, vt perhibent, olim, nunc incola cœli
Cæruleus Delphin tali stipante cateruâ.
Phœbus ab infernis superos adscendit in orbes.
Diua Syracusias inter Sanctissima Nymphas
LVCIA, *quam magno olim celebrauimus orsu,*
Nunc addenda breui nostris modulamine factis.
Paschasio Siculæ dùm sub Proconsule gentes
Vitam agerent infelicem, quia durus, & atrox
Prædabatur opes, insidiabatur honori;
Cædibus instabat: Christum confessa Virago
Matris Eleusinæ calathos derisit, & aras,
Persephones Reginæ Erebi, si fabula vera est.
Hæc ratio quæ vincla tulit, quòd clausa profundo
Carcere, quòd perpessa graues Virguncula pœnas.
At quia virginitas res est odiosa Tyrannis,
Iussa est ad commune trahi vitianda lupanar.
Sed noua res, & opus cunctis mirabile seclis
Contigit; ex templo facta est immota, soloque
Sic hæsere pedes, ac si radicibus altè
Defixis in grande nemus conuersa fuisset;
Vt memorant prisci vates de virgine Daphne:
De Dryope, & Myrrha, de germanis Phaëtontis.
Mille viris iuga multa Boum coniuncta laborè
Sudauêre diu inualido stipata: Deindè
Conflagrante rogo non est exterrita flammis
Non est læsa igni: demùm per guttura ferro
In sacras animæ latebras spirauit adacto,

Sacellum in Templo Toletano. Blasius Ortizius in *Descript. Templ. Toletan. c. 37. fol. 90.* asserit, Sacellum S. LVCIÆ in eadem Patriarchali Ecclesia conditum esse, in quo R. D. *Rodericus Toletanus* Archipræsul duas instituit Cappellanias. Extra *Reliquiam* insignem S. E. Toletanæ, Illustrissimus Dominus, ac Dominus meus D DIDACVS DE ARZE REYNOSO Inquisitor Generalis Hispaniæ habet aliam S. LVCIÆ *Reliquiam*, videlicet os cauum vnius oculi, quod à *Generali Fratrum Excalceatorum Sanctissimæ Trinitatis Hispaniæ* dono accepit, & in dimidia Corporis huius Martyris

tyris effigie, affabre elaborata, & auro contextâ reuerenter inclusit, vt in Monasterio eiusdem Ordinis, quod construere parat, in Patria suâ, Oppido ZALAMEA *de la Serena*, illam cum aliorum Sanctorum Reliquijs, & Imaginibus, collocet.

DECIMO QVINTO

Kal. Ianuarij.

DIES XVIII.

A. HISPANIÆ *Celebris est festiuitas* EXPECTATIONIS Partus B. MARIÆ *Genitricis Dei*, *quam Concilium X. Toletanum instituit*, *sub Recisuintho Rege Gothorum*, *Catholico*, *disponente* S. Eugenio *III. Antistite Toletano*, *eo quòd* ANNVNTIATIONIS *Virgineæ haut poterat congrue celebrari in Quadragesima*, *aut tempore Paschali*; *eamque postmodùm* S. Ildephonsus *Eugenij in Sede successor*, *sub vocabulo* EXPECTATIONIS *vocandam censuit*, *&* *à Nostris* D. N. DE LAO *vulgo dicitur*.

NOTÆ.

FESTVM EXPECTATIONIS PARTVS B. V. MARIÆ *Dei Genitricis.*] Apud *Hispanos* Nostros prisca, & solemnis est huius festiuitatis celebritas, adeò vt originem sumpserit in *Concilio X. Toletano*, ad Annum Domini DC. LIV. vt infra dicemus. Huius autem solemnitatis memoriam recoluur aliqui ex Martyrologiorum Scriptoribus, videlicet Ioannes Molanus in *Addit. ad Vsuard. Die XVI. Decembr. fol.* 211. Abbas Franciscus Maurolycus *h d. fol.* 83. Arnaldus Wion in *Monast. lib. 3. fol.* 396. Hugo Menardus in *Benedict. fol.* 107. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan fol.* 65. Philippus Ferratius in *Catalog. General. SS. fol.* 480. Andreas Saussay in *Gallican. Tom. 2 fol.* 1018. *in Addit.* Præter relatos de hac festiuitate scripserunt Macrologus de *Eccles. Obseruat. c.* 48. Raduphus Tungrensis de *Eccles. Offic. Propos.* 16. Arnaldus VVion in *Lign. Vit. lib 5 c.* 63. Ioannes Trithemius de *Scrip. Eccles. in Ildephons. f.* 193. Thomas Truxillo in *Thesaur. Concionat. Tom. 2. fol.* 2265. Garsias de Loaysa in *Not. ad Concil. X. Tolet fol.* 505. Rodulphus Glaber *lib. 3. c. 3.* relatus ab Hugone Menardo in *Obseruat. ad Martyrolog. Benedict. fol* 421. Ioannes Bonifacius in *Histor. Virginal. lib. 2. c. 5.* Luitprandus *in Chron, Ann.* 667. vbi Tamayo *fol.* 66. *&* apud D. Laurentium Ramirez *n.* 110. *fol.* 342. Iulianus in *Chron. Ann. 667. n. 343. fol.* 74. Rodericus Toletanus

A. *Martyrologia.*

Scriptores.

Histor.

Histor. Hispan.lib.2.c.22. vbi Andreas Seothus. Ioannes Vassæus in *Chron.Hispan. Ann.*655. Aluarus Gomezius de *Reb.Gest.Franc.Ximen.lib.1.fol.*13. Ioannes Mariana *Histor. Hispan. lib.6.c.9.* Fetreolus Locrius in *Mar. August. lib. 6.c.5.fol.*625. Ioannes Azorius *Institut. Moral. Tom. 2.lib.1.c.29.* Antonius Belinghen in *Kalend.Marian. h.d.fol.*687. Georgius Coluenerius in *Kalend. Marian.Tom.2.h.d.fol.* 401. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.12.c.32.* D. Franciscus Padilla *Histor. Eccles.Hispan.Tom.2.Cent.7.c* 43.*fol.*265. Ioannes Marieta *Histor. SS Hispan.lib.28.c.11.* Petrus de Alcozer *Histor.Tolet.lib.1.c.33.fol.* 30. & 31. Franciscus Pisa *Hist. Toletan. lib. 2.c.23.fol.*99. & 100. & alij relati à P. Antonio Quintana-Dueñas *Histor. SS. Toletanor. fol.* 523. Nunc ad aliquas Quæstiones inuestigandas accedo.

Quæstio I. A quo hoc festum institutum, & qua ex causa?

QVÆSTIO I. *Quo Tempore hoc Festum institutum, & ipsius constitutionis causa?* Pro omnibus respondent Patres Concilij X. Toletani apud Loaysam *fol.* 490. his verbis: *Inuenitur etenim in multis* Hispaniæ *partibus huius S. Virginis festum, non vno die per omnes annarū circulas agi. Quoniam transducti homines diuersitate temporū, dùm varietatem sequantur, vnitatem celebritatis non habere probantur. Qua de re, quoniam die, quâ inuenitur Angelus Virgini Verbi conceptum, & nuntiasse verbis, & indidisse miraculis, eodem festiuitas non potest celebrari condigne; cùm interdum* Quadragesimæ *dies, vel* Paschale *festum videtur incumbere, in quibus nihil de Sanctorum solemnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, conuenit celebrari; cùm etiam & ipsam* Incarnationem *Verbi non cōueniat tunc celebritatibus prædicari, quando constat id ipsum Verbum, post mortem carnis, gloriâ Resurrectionis adtolli: ideò speciali constitutione sancitur, vt ante* Octauum diem, *quô natus est Dominus, Genitricis quoque eius* Dies *habeatur celeberrimus, & præclarus. Ex pari enim honore constat, vt sicut* Natiuitatem *filij sequentium dierum insequitur dignitas, ita festiuitatem* Matris *tot dierum sequatur sacra solemnitas. Nam quod festum est* Matris, *nisi* Incarnatio *Verbi? Quod tamen nec sine exemplo decedentis moris, qui per diuersas mundi partes dignoscitur obseruari, videtur institui. In multis namque Ecclesijs à Nobis, & spatio remotis, & terris, hic mos agnoscitur retineri. Proinde vt de cætero quidquid est dubium sit remotum, solemnitas Dominicæ Matris* Die XV. Kalendarum Ianuariarum *omnimodò celebretur, &* Natiuitas Filij *eius, Saluatoris Nostri*, Die VIII. Kalendarum *earumdem, sicut mos est, solemnis in omnibus habeatur.* Ex quo Canonis textu & Auctor huius festiuitatis elicitur, & causa ipsius translationis, prout & notarunt Garsias de Loaysa *d.fol.*505. Ambrosius Moralius, *d. c.* 32. Padilla *d. c.* 43. Alcozer, Pisa, Mariana, & cæteri omnes superius relati.

Quæstio II. An ante vel post Concilium extra Hispaniam hoc festo isto die celebretur.

QVÆSTIO II. *An hæc festiuitas præter* Hispanos, *ab alia aliqua Natione ante, vel post Canonis relati, constitutionem celebrata hoc die fuerit?* Et videtur quòd sic, cum Patres ipsi *Concilio* assistentes fateantur in prædicto Canone, hoc decretum aliorum exemplo fecisse. En verba: *Quod autem non sine exemplo decedentis moris, qui per diuersas Mundi partes dignoscitur obseruari, videtur institui. In multis namque Ecclesijs, à Nobis & spatio remotis, & terris* HIC MOS *agnoscitur retineri.* Quem etiam morem obseruari in Ecclesia *Ambrosiana* referunt Petrus Galesinius in *Not. ad Diem XXV. Mart.fol.*82.*col.*2. Coluenerius *h.d. Tom.2.fol.* 402. *col.2.n.2* Qui addit, quòd in *Sacrament. S. Gregor.* Die XXV. Mart. *fol. mihi ex recensione Menardi*, 31. Orationem inueniri, ad huiusmodi morem pertinentem. Cuius Orationis isthæc est series. *Omnipotens Sempiterne Deus, qui coæternum tibi* Filium, *hodie pro Mundi salute, secundum carnem* Spiritu-Sancto *concipiendum, Angeli ministerio,* B. MARIÆ *semper Virgini declarasti: adeo propitius populo tuo, vt ad eius* Natiuitatem, *pace concessâ, liberioribus animis occurramus.* Et prosequitur Coluenerius *ex Pamelio*: Hæc Oratio conueniebat tùm temporis, cùm obseruaretur hoc festum XV. *Kalend.Ianuar.* in Aduentu Domini. Quinimò & ipse Baronius in *Not. ad Martyrol. Roman.d. Die XXV. Mart. lit. A fol.*194. hunc etiam morem è Concilio *Laodiceensi*, tempore *S. Damasi* Nostri Pont. Max. ad Annum CCC. LXX. originem sumpsisse. De quo etiam videndus idem Coluenerius *d. Die XVIII. Decembr. n.5.fol* 405. qui de consuetudine antiqua *Duacensium*, & *Tornacensium* in Belgio testatur.

QVÆSTIO

Qvæstio III. *Vt quid, si in subsidium festi Annuntiationis* Virgineæ *hoc die instituta fuit, eius nomen, in* Expectationem *partus, mutatum est, & à quo?* Fere omnes Scriptores Nostri superius recensiti fatentur hanc solemnitatem à Patribus *Concilij X. Toletani* ad hunc Diem translatam fuisse, & titulo *Incarnationis* Christi, seu *Annuntiationis* Mariæ condecoratum, impulsore *S. Eugenio* III. Pontifice *Toletano*; eamque postmodum suscitasse *S. Ildephonsum* illius Successorem, sub vocabulo Expectationis Partvs Deiparæ. Audi Ioannem Bonifacium *d. lib 2. c. 5.* dicentem: *Hispania* Expectationis *festum diem, ante annos* DCCCC. *vti ex* Concilio Toletano X. *perspicitur, institutum, atque sancitum, læta concelebrat* Decembris Di. Duodeuigesimo. *In illo Angeli Gabrielis felix Nuntius commemoratur.* Martij Dies XXV. *mærore Christi patientis sæpe solet impediri. Diem solutum Nostra delegit* Hispania, *in quo* Verbi *corporati mysterium, concipiente* B. Virgine, *decantaret. Sed* Alfonsus (idem est quòd Ildephonsus) *has ferias ab* Eugenio *Toletano Antistite, & suffraganeis Episcopis institutas*, Expectationis *nomine decorauit; vt non solùm Dei Præpotentis* Filij *in aluo* Virginis *generatio recoleretur, sed ageretur etiam illo ipso Die triumphus propter deuictos hostes virginitatis* Marianæ, *quos ex* Hispania *pulsos Sanctus victor* Alfonsus, *Toletanæ Præsul Ecclesiæ, in vltimas terras amandarat.* Adstipulantur D. Petrus Salazar de Mendoza *Histor. S. Ildephons. c. 10.* Franciscus Portocarrero in *Vit. S. Ildephons. c. 14* F. Augustinus de Herrera de *Offic. Diuin. lib. 2. c. 57.* & alij.

Quæstio III. de Nomine Expectationis, & à quo positum?

Qvæstio IV. *Vt quid, non solùm in* S. E. Toletana, *sed etiam in alijs Ecclesijs* Hispaniæ, *etiam hæc solemnitas vocatur* Dominæ Nostræ De La O? Debitum soluat R. P. Petrus de Ribadeneyra *in Flor SS. Tom. 1. h. d. fol. 508* ex recensione *Canisij*, sequenti periodo: *Dicitur etiam & hæc solemnitas*, B. Virginis De La O, *quòd profectò die prædictæ solemnitatis incipiantur in officio diuino, quædam Antiphonæ ad Marianum canticum, incipientes ab litera* O. *Hinc ex Ecclesiæ* Toletanæ *cæremonia quadam singulari, finitâ Vespertinarum precum vltimâ solemnitatis* Expectationis, *omnes Ecclesiastici, qui in choro præsentes adsunt, clara voce, promisque, & absque ordine proferunt hanc literam* O. *Quòd SS. Patres in Limbo detenti, totusque Mundus Natiuitatis Christi Redemptoris desiderio flagrarint.* Conueniunt Salazar de Mendoza *d. c. 10.* Quintana-Dueñas *d. fol. 524.* qui *fol. 524.* formulam huius cæremoniæ ad amussim recenset.

Quæstio IV. quare festum de la O dictum?

Qvæstio V. *Quare hodie hæc solemnitas viget in* Hispania, *maxime quòd ab S.E.R. sit aliena* Omnes superius relati ex Nostratibus respondent, Quòd festiuitas isthæc non tollit in *Hispania* festum *Annuntiationis*, Die XXV. Martij ab Ecclesia præscriptum, cùm constet Ecclesias nostras ritum *Romani Breuiarij*, & *Missalis*, secundum Regulas à *Pio* V. Pont. Max præscriptas obseruare, & festum *Annuntiationis* colere; ita vt hocce culto, desinet celebrare, & colere festum Expectationis in memoriam prisci ritus *Hispanici*, & ita *Gregorius* XIII. Pont. Max. in *Bulla* approbationis Ecclesiasticorum Officiorum S.E. Toletanæ de Anno M.D.LXXV. hocce probauit, & recitandum præcepit, additis *Lectionibus*, desumptis ex Libello S. Ildephonsi de *Perpetua Virginitate Mariæ*, vt ex *Manuali* Officiorum S.E. Toletanæ. & ex proprijs SS. *Hispanorum* h.d. quæ ad calcem *Breuiarij Romani* adiuncta, & assuta circumferuntur. Huncque ordinem obseruare etiam Ecclesias *Belgicas*, quæ adhuc hocce *Officium* retinent, fatetur Georgius Coluenerius *d. Tom. 2. h.d. n. 5. & 6. fol. 505. & 506.*

Quæstio V. quare adhuc vigeat.

DECIMO QVARTO

Kal. Ianuarij.

DIES XIX.

A. CAMPANIÆ *in Italia* S. ADIVTORIS *Episcopi Africani, qui origine* Hispanus, *cùm Africam transfretasset, & ibidem doctrinâ excultus* Habensis *Ecclesiæ infulas induisset, in* Wandalica *persecutione propter fidem Catholicam cum alijs Episcopis exulatus, & vetustæ naui impositus, ex Africa ad* Campaniæ *litora peruenit, & apud Beneuentum sistens, obdormiuit in Domino.*

B. *In* GALLIA *sanctitatis honore colitur* B. BERNARDVS *Archiepiscopus Toletanus I. hac die, cuius memoriam egimus die* II. Aprilis, *quâ eius euenit transitus gloriosus.*

NOTÆ.

A. SANCTVS ADIVTOR *Episcopus Africanus, origine Hispanus, Confessor.*] Alij hunc S. Episcopum ADIVTOREM vocitant, eius meminere *Beda, Vsuardus,* & *Ado,* à quibus Cæsar Botonius in *Martyrolog. Rom. Die I. Septembr. lit. N. fol.* 545. cui adhærent Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 207. Ioannes Lupus in *Lusit. fol.* 267. Sed ibidem *Baronius,* & cæteri, cùm de S. *Prisco* agerent, tumultuariè cæteros Episcopos Africanos, à sedibus eiectos, & in *Campaniam* appulsos, inter quos Noster refertur, nominarunt; non quòd *Kalendis Septembris* supremum diem obierit. Verus ergo Nostri Præsulis dormitionis dies, fuit XIX. *Decembris,* vt fatentur Philippius Ferrarius in *Catalog. General. SS. h. d. fol.* 481. hac clausulâ: *Beneuenti* S. ADIVTORIS *Episcopi Africani.* Et in *Catalog. SS. Ital. h. d. fol.* 780. his verbis: ADIVTOR, *Episcopus Africanus, ex eorum numero, qui in persecutione* Wandalica *suis Sedibus pulsi ad* Campaniæ *litora peruenêre, diuersa petentes loca, in ijs vel functionem Episcopales prædicando exercuerunt, vel ab vrbibus in Episcopos electi, ibi consedêre, vnus fuit, qui* Beneuenti, & Caux, *ob eius Reliquias ibi quiescentes, vel etiam quod in ijs locis viuens prædicarit, venerationem habet* XIV. Kalend. *Ianuarij.* De eo etiam Paulus Regiensis in *Hist. SS. Neapol. fol.* 112 & Dauid Rhomæus in *Catal. SS. Regn. Neapol. fol* 86. Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom. 6. Ann.* 440 *n.* 4. & 504.

Martyrologia.

Scriptores.

&.304.n.37. Iulianus Archiptesbyter Toletanus in *Hali Codice MS.* vbi Carmen Sepulchrale. ACTA breuiter coagulabimus.

ACTA S. ADIVTORIS EPISCOPI Habensis in Africa, & origine Hispani, Confessoris, ex Varijs, & Iuliano.

ADIVTOR *natione* Hispanus. *cùm iuuenis, licet Catholicus*, Genserici *VVandolorum Regis, in Africam properantis, aciem sequeretur, & Tyranni, hereticique Principis, in ea regione, quam protinus occupauit, aduersus Orthodoxos persecutionem vidisset, quâ innumeri martyrio coronati illustrem compleuerunt agonem; & alij è proprijs sedibus expulsi, per alienas prouincias fuère mendicare coacti, Euangelicâ praeceptione subnixus, puluerem excutiens, & crudelis Regis sanitiam diffugiens, ab eius familiaritate recessit. Itaque tantus erat in viro illo fides Zelus, vt despectis Regalibus edictis*, Habensem *vrbem ingressus, ibidem Catholicam fidem retinuit, & ciuibus amplexandam, & defendendam disposuit tanto feruoris, & doctrina conatu, vt breui illius vrbis Episcopales infulas indueret. In hoc eum B.Vir Episcopalis muneris ministerio per plures annos, adeo inuigilauit assiduus, vt deiectis continuis persecutionum procellis, quibus frequenter tempore* Genserici *Africana grassabatur, & inuerebatur Ecclesia, semper suam immaculatam conseruaret Antistes. Ast postmodùm* Trasamundo, Genserici *Successore, bactenus pacifico Rege, cùm* Vvandalorum *in Catholicos vlterius persecutio pullularet & hac ferocior aduersus Episcopos grassaretur, plurimos catena exularis constrinxit, inter quos* ADIVTOREM, *quem eum Prisco, Castrensi, Tammaro, Rosio, Heraclio, Secundino, Marco, Augusto, Elpidio, Canio, & Vindonio, in Naue fractu impositos, pelago tradidit absorbendos. Sed Dei prouidentiâ suffulti, Nauis illa cariosa* Campaniam Italiae *felici nauigatione persoluens, naufragos Antistites, vt prouinciam illam sermonibus, & functionibus illustrarent, lignea bellua placide euomit. Tunc SS. Prasules per varias* Campaniae *vrbes diuisi Catholicam fidem populis pradicare, & Pontificalibus functionibus vti coepere. Quibus, & alijs Episcopis exulibus pecunias, & vestes* Symmacus *Pontifex ministrauit, & ad eos sequentem consolatoriam Epistolam direxit.*

Origo, & professio.

Fit Episcopus Habensis.

Exulatur cum alijs, & Campaniam adijt.

LVCRVM forsitan putaret inimicus si inter pericula, quae Christianis indicit credentium animos subegisset, & per diuersa Domini grege disperso, non superesset vel inter paucos, à quibus posset, fide perseuerante, calcari. Regnat adhuc ille in numero vestro, qui sibi non tam in multitudine, quam in deuotione complacuit. Scriptum est enim, datam Satanae potestatem, Seruos Christi cribraret: vt quod de tritico inueniri posset, horras ingrederetur; quod de paleis, ad ignium alimenta transiret. Ad vos specialiter dictum est: *Nolite timere pusillus grex, complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Venit inter vos gladius perfidorum, qui marcida Christi membra resecaret, & ad coelestem gloriam sana perduceret. Quos habebat Christus milites, certamen ostendit: Qui triumphum mereatur, per bella cognoscitur. Nolite metuere, quod Pontificalis à vobis apicis infulas abstulerunt. Vobiscum est Sacerdos ille, vel hostia, qui non tàm honoribus consueuit gaudere, quàm mentibus. *Maiora sunt confessionis pramia, quàm nominata munera Dignitatis.* Ad illa plerumque etiam minoris meriti personas fauor humanus adducit; ista nisi gratia superna non tribuit. Ipse enim in vobis & pugnauit, & vicit, quem fides meretur, & inter hominum tormenta sociari prolixis non est opus in vobis animare colloquijs ad feruorem. Habet incrementa sua diuinae virtutis incendium. *Non*

Epistola Symmachi PP. ad exules.

Luc.c.12.

Luc.a.2.

Dignitates aliquando fauor porrigit.

Non est opus laudare positos in strophaeo.

est opus eos in trophaeo iam positos, attolli laudibus, qui sine monitore vicerunt: grauant conscientiam Christiani quidquid adferunt blandimenta praeconij. Res quidem virtutis est, quod fecistis, sed summi praemij restitutione superanda. Feliciter confessionis munera consummare dabit Deus, cùm ipsi placuerit reducere Ecclesijs quietem; vt & moerorem, quem indixit aduersitas, pacis dulcedine consoletur.

Moritur.

IGITVR *his & alijs solaminibus, & subuentionibus exules Praesules muniti, vnusquisque suam delegit Ecclesiam, &* ADIVTOR Cauensi *adhaerens ibidem Episcopalia munera laudabiliter exercuit, donec senio, & aerumnis confectus, miraculis clarus obdormiuit in Domino* XIV. Kalend. Ianuarij, *Anno Domini* D. XX. *vel circiter. Cuius* Corpus *ibidem tumulatum, honorifice colitur: ad eiusque sarcophagum hocce* Iulianus *Archipresbyter Toletanus scripsit hamopolus Epitaphium*:

Est genitrix Hispania*: post fuit* Africa *Sedes:*
Haec & Habensis *erat, cui quoque verba dedi.*
Vandalicas manus expertus, Campania *poscit:*
Afer, & Hispanus, Italus ecce vocor.
ADIVTOR *mihi nomen inest, qui dogmata Christi;*
Cauenses docui, quos & amore sequor.

Hactenus ACTA genuina S. Praesulis, quae ex varijs Scriptoribus deduximus prout videre est apud *Caesarem Baronium, Philippum Ferrarium, Iulianum*, & alios superius relatos, apud quos persecutionem *Trasamundi* Wandalorum Regis perleges, & *Hispanam* originem, ex *Carmine Iuliani*, vt inposterum *Cauenses*, & *Beneuentani*, qui sacra pignora custodiunt, integras res gestas sui S. Praesulis ADIVTORIS edificant.

Gallicana Ecclesia h. d. eius natalem celebrat.

Hispana III. Aprilis.

B. B. BERNARDI *Archiepiscopi I. Toletani, Confessoris.*] Gallicana Ecclesia in hunc Diem reijeit huius S. Archipraesulis Natalem, vt ex Andrea Saussayo in *Martyrolog. Gallican. Tom 2. h.d fol.*1019. & in *Supplement. fol.*1102. liquet; cùm reuerâ in hoc standum erit *Ecclesiae Toletanae* fastis, quibus, S. Antistitem obijsse *Die III Aprilis*, elicitur. Hinc & Nos eius anamnesim retulimus supra *Tom. 2. Die III. April. lit. B. fol.*464. vbi omnes eius res feliciter gestas, lato calamo, descripsimus, Epitaphia carmine, & prosa vetusta conscripta subiecimus, sepulturam consignauimus, elogia recensuimus, & caetera, quae ad plenitudinem ACTORVM fuisse necessaria notauimus, adiecimus.

DECIMO TERTIO

Kal. Ianuarij.

DIES XX.

A. ILIBERI *in Baetica Hispaniae* S. LIBERATI *ipsius vrbis Episcopi; qui gloriâ Confessoris illustris, & insignium facinorum opinione percelebris, postquam Ecclesiam illam magnis virtutum sarcinis ditaret, & luculentis operibus*

operibus exornaret, tandem ad æternam felicitatem migrauit.

B. ITEM *ibidem* S. GREGORII *etiam ipsius Ciuitatis Episcopi, qui pòst crebras perpessus exulatûs ærumnas,* Amphitriam *peruenit, vbi doctrina insignis, sanctitate conspicuus, & miraculis clarus, Confessor inclytus in Domino quieuit.*

C. GELDVBÆ *in Turdetanis Bæticæ Hispaniæ*, S. IVLII *Martyris, qui per varios tormentorum agones, ob Christi fidem, sæuiente* Domitiano *Imperatore profano, ad indeficientis præmij trophæum, intrepidus Agonista cucurrit.*

D. IN PORTV-CALENSI *apud Pagum* SALENSEM *in* Gallæcia *Hispaniæ* B. ILDAVRÆ, *Viduæ, ac* S. Rudesindi *Episcopi* Dumiensis, *&* Iriensis *Matris, quæ in viduitate cucullam Sanctimonialis Benedictinæ perinduens, accumulatis virtutum aggeribus, glorioso fine recessit.*

E. IN *Cœnobio* EXILIENSI *Hispaniæ*, S. DOMINICI *Abbatis; qui præclarus in virginitate seruanda, fidelis in Monastica disciplina tuenda, & omnibus vnus, & æqualis, sic vitam texuit, vt miraculis* Thaumaturgus, *virtutibus Admirabilis, & proximis Munificus, gloriam inter opera charitatis, & præmium inter facinora pietatis adinuenit æternum.*

NOTÆ.

SANCTVS LIBERATVS *Episcopus Iliberitanus, Confessor.*] Hoc titulo Nostri Scriptores sanuissimum Præsulem venerantur, sequentes periodum *Flauij Dextri*, qui in *Chron. Ann.66.n.4.* apud Biuarium *fol.142.* hæc formalia verba recenset: AMPHITRIÆ, *quæ Carpetanorum vrbs est*, S. LIBERATVS *Episcopus* Iliberitanus *feliciter moritur*, XIII. *Kalend. Ianuarij.* Cuius opinionem adepti sunt Vsuardus *h.d fol 212.* Petrus Equilinus in *Catal. SS. lib.11.c.fin.n.17* Quem LEVBISINDVM vocat D. Petrus Gonzalez de Mendoza in *Catalog. Episcopor. Granatens. fol.358.* F. Petrus à S. Cæcilio in *Memorial. MS. SS. Granatens. h d.* D. Franciscus Bernudez *Histor. Granat. 2 p.c.9 fol.55.&* Nos supr. *Tom.4. Die XVII. August.494.* Sed eum fuisse Martyrem, & Romæ cum Baiulo socio passum, defendit Iulianus in *Codic. MS. Carmin. Aul. Hal.* sequenti *Epigrammate:*

A. *Titulo Confessoris ex Dextro, & Vsuardo.*

Titulo Martyris ex Iuliano.

Hoc tumulo iacet Præsul fide LIBEQUE RATUS,
Qui Illiberitanis *sacra sequenda dedit.*
Roma cum BAIVLO *spernens mandata* Neronis
Occubuit felix, Amphitriæ *&* *colitur.*

Textus Dextri emendatus.

Si autem hæc opinio vera est, rectè in meo *MS.Dextri*, quem mihi D. *Iosephus Gonzalez de Salas*, Eques Calatrauensis, & omnigenæ eruditionis gloriâ conspicuus, suppeditauit, legitur *Dextri* periodus, hac serie: AMPHITRIÆ *in Carpetania* S. LIBERATVS *Episcopus* Illiberitanus, *Roma cum Socio passus*; *colitur* XIII. *Kalend. Ianuarij*. Astipulaturque vnico verbo Cæsar Baronius in *Not. ad. Roman. Martyrol. lit. B. fol.* 771 hac clausulâ: *Agit de his Beda; Vsuardus tantùm de* LIBERATO *in Amphitrio*. Ergo LIBERATVS Martyrologij Romani, idem est, quod LIBERATVS Vsuardi: si idem, ergo & *Dextri*; & per consequens optimo iure clausulam Clarissimi Viri, Vir Clarissimus emendauit. Philippus verò Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. h. d. fol.* 781 de Oppido AMPHITRIA subdubitat, illudque vrbis Romæ aliquem locum fuisse somniat: & tandem si vrbem fuisse, prætendit diuersos LIBERATOS Vsuardi, & Baronij extitisse. Quidquid fuerit hîc vtriusque opinionis clausulas subiungere decreuimus, vt & eruditus, pensatis huiusmodi sententijs, quam probabiliorem crederet sequatur. ACTA nullus scripsit, nec à quo res eius gestas desumamus, habemus. Hic ad alia pergimus.

Ferrarij opinio proponitur.

B. S. GREGORIVS II *Episcopus Iliberitanus Confessor.*] Sex fuisse GREGORIOS in *Hispania* Antistites diuersis temporibus satis-superque probatum reliquimus supra *Tom. 2. Die XXIV. April. lit. A. fol.* 742. *&* 743. Inter quos, Duos GREGORIOS in Ecclesia *Iliberitana* sedisse, ex Dissertatione F. *Petri à S. Cæcilio*, & ex temporum discrimine, quibus vterque vixit, irrefragabiliter commeodatur. Fuit igitur GREGORIVS I. *Iliberitanus* de quo S. Isidorus de *Scriptor. Eccles. c. 1.* cuius obitus ad Annum CCC.LXXIX. compulsatur. Fuit verò GREGORIVS II. *Iliberitanus*, de quo S. Ieronymus c 105. qui ex Præfecto Prætorij Galliarum ad hanc est sublimatus Ecclesiam ad Annum CCCC.IV. & diem clausit extremum Anno CCCC.XXIII. De PRIMO egimus *d. Tom. 2. Die XXIV. April. ex fol.* 737. *vsque ad* 744. De SECVNDO hoc die à Nobis agendum erit. Huius sanctitudinem apud Petrum Equilinum comperimus in *Catalog. SS. lib. 11. e. fin. n.* 17. vbi vnà cum S. *Liberato* Episcopo *Iliberitano*, de quo supra, GREGORIVM Nostrum, etiam *Iliberitanum*, coniungit, & apud *Amphitriam* vtrumque depositum recenset. Ieronymus de la Higuera in *MS. Martyrolog. Hispan. fol.* 65. Franciscus Maurolycus *hd fol.* 83. *col.* 2. De eo expressè Luitprandus in *Aduersar. n.* 195. 196. *&* 197. apud Ramir. his verbis: GREGORIVS *Episcopus* Illiberitanus, *natus* Compluti *in Hispania, Anno* CCC.XLII. *per omnes ætates literis, & bonis moribus floruit; exercuit se in gubernatione: à* Gratiano *factus est Præfectus Prætorio Galliarum. Idem submotus à* Maximo, *postea rediens in Hispanias, factus est Episcopus* Illiberitanus *successit Augustoli, Anno* CCC.LXXXIX. *Scripsit Librum ad Gallã Placidiam Augustã Anno* CCCC.XX. *moritur Anno* CCCC.XXIV. *cùm esset fere Octogenarius, & relatus est inter Diuos: de quo Innocẽtius I. queritur, quod homo Iudex, statim factus esset Episcopus. Sunt qui dicant, prius fuisse* Malacitanum, *& inde translatum.* Omnia hæc cõplectitur F. Petrus à S. Cæcilio in *Disquisitione* à Nobis recensita *supr. d. Tom 2. fol.* 738. Rodericus Caro, & D. Franciscus Bermudez; ille in *Not. ad. Dextr. Ann.* 94. *lit. N fol.* 51. hunc GREGORIVM, vnum & eundem esse, ac LIBERATVM, de quo Vsuardus, Equilinus, & Maurolycus, ita vt LIBERATVS binomius fuisset, vocareturque LIBERATVS-GREGORIVS, iste in *Histor. Granat.* 2. *p. c.* 9. *fol.* 55. coniectantur. Quorum ingenium demiror. cùm & constet ex superioribus, & Dextro in *Chron. Ann* 66. LIBERATVM Apostolorum tempore vixisse, GREGORIVM verò per Tria pòst fere secula, & amplius; maxime quia Equilinus *d. e. fin. n.* 17. *&* Maurolycus *h. d fol* 83. *col.* 2. expressè eos diuidunt, his verbis: LIBERATVS Confessor, & GREGORIVS *Episcopus*

Quot Gregorios habuit Hispania?

Quot Iliberis, & quod eorum discrimen?

De II. Iliberitano, Martyrologia, & Scriptores.

Roderici Caro, & Francisci Bermudez coniectatio refellitur.

pus in Amphitria *claruerunt*. En disiunctiua, ET, inter vtriusque nomen. Et in fine orationis verbum CLARVERVNT, pluralis locutionis, ergo perperam de vno singulariter locutos *Equilinum*, & *Maurolycum* somniarunt *Caro*, & *Bermudez*. His sic expeditis ad ACTA veniamus, quæ ex relatis Scriptoribus excribemus.

ACTA S. GREGORII HVIVS Nominis II. Episcopi Iliberitani in Batica, Confessoris; ex Luitprando, & alijs Scriptoribus.

Origo, & studia.

GREGORIVS *natione* Hispanus, *ex* Compluto, *vrbe vetustißimâ in* Carpetania Hispaniæ *oriundus, qui ex parentibus Catholicis progenitus, ibidem Anno* CCC. XLII. *felicibus est natus præsagijs. Postquam vero ad annos discretionis accessit, sacris, & secularibus imbutus literis, forensia negotia tractare consueuit, tantâ iuris profectione, vt cùm ad* XXXIV. *ætatis suæ annum aduenisset, à* Gratiano *Imperatore* Galliarum *Prætorij Præfecturam obtineret. In cuius munere sic Beatus Vir se gessit, vt prouincialium discordias, ciuium dissidia, & plebium molestias, prudentiâ, & auctoritate sopiret. Sed eueniente Maximi Tyranni aduersus* Theodosium, & Honorium *rebellionis disturbio, ab eo submotus in patriam repedauit, quâ depositis secularibus studijs, ad Ecclesiastici ordinis ministeria tractanda solicitus tyro penitus animum erexit. Tanta posthac itaque in Viro Beato virtutum omnium fulgor splenduit, vt Sede* Iliberitanâ *Pastoris solamine destitutâ,* GREGORIVS *ad muneris huius fastigium, omnium acclamationibus, eueheretur. Ergo infulas Apostolica* Iliberitanæ *Batica Ecclesia indutus, ad opus ministerij suscepti manum, & sensum apponens, Clerum & Populum verbis, & exemplis instruxit; Ecclesiasticos ritus mirifice sublimauit; Fidem Catholicam, canonum Conciliorum obseruatione sustinuit; hæreticorum figmenta, & deliria dissertationibus, & scriptis confutauit; & deniquè omnium viscera sibi deuinxit. Testis sit* Galla Placidia *Constantij Imperatoris coniux* Augusta, *ad quam Librum de* Trinitate *direxit, cùm antea alium de* Fide *composuisset. Cuius* Augustæ *adeò fauorem promeruit, vt ab ipsa inter sui seculi clarißimos Scriptores haberetur. Tandem cùm aliquando* Complutum *patriam, ob visitanda* SS. Iusti, & Pastoris *Martyrum pignora concutium adiret, morte præuentus, apud* Amphitriam *vrbem, non procul à* Compluto, *Confessor inclytus tradidit Redemptori spiritum, postquam sacramentis cum lachrymis muniretur,* XIII. Kalendis Ianuarij, *Anno Domini* CCCC. XXIII. *Cuius* Corpus *in* Amphitria, *iuxta* Liberati *prædecessoris lipsana tumulatum, miraculis florens, tandem canonizationis meritum promeruit, Ad cuius sarcophagum hoc direxit* Cyprianus *Cordubensis Carmen.*

Fit Præfectus Prætorio Galliarum.

Episcopus Iliberitanus.

Quos Libros scripserit?

Moritur.

Epitaphium Cypriani Cordubensis.

GREGORIVS *sistit nunc isto in marmore clausus,*
Illiberitanæ *Præsul, qui maximus olim*
Extitit; & Gallos *Præfectus rexit amicos,*
Dúmque profana pius tractat negotia Iudex.
Complutum *veniens tandem, quâ limina Diuûm*
Conciuium viseret: vita textamina Parca
Inrumpens; moritur, tendens ad Regna Polorum;
Cuius & Amphitria *adhuc seruat pignora Patris.*

HÆC, Amice Lector, genuina ACTORVM ecphrasis pro S. GREGORIO huius nominis SECVNDO, *Iliberitano* Pontifice, à Nostris Scriptoribus compulsatur,

tur, quam & Nos acceptis eorum pitaeijs in ordinem, & methodum assuimus. Hinc F. Francisci Biuarij in *Not. ad Braulion. in Addit. ad Maxim. n.53.§.6.fol. 60.& 61.* imaginariam propositionem deuiabis: quâ conatus est restituere mundo, alium GREGORIVM, huncque fuisse Episcopum *Complutensem*, cui omnia, quæ isto *Iliberitano* conueniunt, acta adscribere procurauit. Sed ruminatis rarionibus irrefragabilibus à Nobis supra *d.Tom.2.fol.743. vers.* Primus Gregorius. *Et fol.743. vers.* En illius temporis omnimodum eruditissimi *Scholiastes* cognosces embolium, & qualiter *Dextri Chronicon.* fœdauerit, in eo, quod ad *Gregorios* spectar.

Biuarij imaginaria assertio diluitur, remissiue.

C. S. IVLIVS *Martyr Geldubensis in Turdetanis Hispania*] Vsuardus in *Martyrolog.h.d.fol.212.* de hoc Martyre sequentia protulit verba: *In Thracia ciuitate* GELDVBA *Sancti* IVLII, *Martyris.* Eum secutus est Petrus Equilinus *in Catalog. SS. lib.11.cap.130.n 16.* Constantius Felicius *in Ital.2.p. fol.205.* Petrus Galesinius in *General. fol.172. col.2.* Franciscus Maurolycus *in Recentior. fol 83. col.2.* Qui omnes sine delectu *Vsuardi* Lectionem secuti, eius errorem prorsùs amplexantur. Eminentissimus verò Cardinalis Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman.h.d. lit.D.fol.771.* cumè minim in *Thracia* GELDVBAM ciuitatem inueniret, optime in elogio Martyrologij Romani absè recogniti verbum THRACIA, quod in cæteri abundabat, abrasir, & ideo in rextu rantum hæc verba recensuit: GELDVBÆ *Sancti* IVLII *Martyris.* Cuius auctoritatem amplexi sunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.207.* Ioannes Lupus *in Lusitan fol.271. col.2.* Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb* Gelduba. *fol.57.* & alij ex recenrioribus. Sed cum *Cæsar Baronius* de situ GELDVBÆ dubitasset, cui passionem Nostri Martyris accommodasset securus *Plinij* relationem in *Histor. Natural. lib.19.c 5.* ad GELDVBAM Castellum Rheno impositum, agonem Martyris adtraxit, fassus aliam GELDVBAM non inuenisse. Ergo si aliam agnosceret, illi proculdubio Martyrem tribuisset. Sed iam aliam GELDVBAM in *Turdetanis Hispania* Ciuitatem digiro, Purpurato demonstrare compellimur, vt *Martyrem* nobis restituar. Claudius Ptolemæus in *Geograph. lib.2. Tabul.2. Europ.c.4. fol.mihi18.* ex recensione Abrahami Ortilli, *tit. de Vrbib. iuxt. Lusit. Turdetanor.* sic, quæ ad Septemtrionem spectant, inter alias sequentes enumerat.

Martyrologia.

Gelduba Ciuitas in Thracia, nulla.

In Turdetanis Hispania sic, ex Ptolemæo.

Carissa 6.37.40.
CALDVBA. 6.40.37.15.
Præsula. 7.37.10.

Ita etiam apud Ieronymum Ruscellum *f.85.* & Iosæphum Moletium *fol.14.* sed re verâ irrepsit mendum in prælo, nam loco GELDVBÆ, CALDVBAM reposuere: quoniam in impresso *Anno* 1507. *Romæ* per *Euangelistam Brixiensem, Græco-Latino,* legitur γελδυβα claris literis, & ita Nostrum Martyrem, vt proprium amplectuntur Franciscus Biuarius in *Not. ad Dextr. Ann. 94. n. 1.fol.188.* Franciscus de Bilches *Histor. SS. Giennens. 1.p.c.12 lit B fol.32.* D. Martinus Ximena in *Annal Giennens. Ann.100. fol.125.126.* licet nullo duce, hunc Martyrem cum *S. Iulio Abulensi* confundant. ACTA periere GELDVBA iacet in Hispalensi prouincia, titulo Marchesatus condecorata, & hodie dicitur GELBES, ita supra relari aduersus Moletium, & Ruscellium, qui eam vocitant CAZALLA in Montibus Marianis.

Bilches, & Ximena persuasio.

D. B. ILDAVRA, *Vidua, Sanctimonialis Benedictina.*] Hæc sanctissima Vidua multis à Nostris præcipue Portugallensibus Scriptoribus commendatur encomijs, & quia sanctitate conspicua per rotum Portugallensium, & Galæcorum angulum splenduit & floret, & quia filium habuit *S. Rudesindum*, Episcopum *Iriensem*, & *Dumiensem*, cuius res præclaræ gestæ ritulum canonizationis meruere. Eius Sanctissimæ Viduæ memoriam recolunt Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedictin.h.d fol.108.* sequenti clausula: *In* Hispania S. ILDAVRÆ. *Matrona deuotissime, Matris* S. RVDESINDI *Episcopi Dumiensis.* Ieronymus de la Higueta

Martyrologia.

* Higuera in *Martyrolog. MS. Hispan. fol.* 65. De ea scripsere F. Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 5. *Cent.* 5. *Ann.* 935. *c.* 4. D. Maurus Castella *Histor. Compostellan. lib.* 2. *c.* 12. *fol.* 162. Bernardus Brito in *Monarch. Lusitan. lib.* 7. *c.* 25. & 26. Ludouicus ab Angelis in *Viridar. Portugall. c.* 53. *fol.* 141. D. Rodericus de Acuña *Histor. Portugallens.* 1 *p. c.* 13. *fol.* 140. & in *Histor. Braccar.* 1. *p. c.* 116. *fol.* 453. Hugo Menardus in *Obseruat. ad Martyrolog. Benedict. lib.* 2. *fol.* 781. & quotquot retulimus supra *Tom.* 2. *Die I. Mart. fol.* 26. Eius ACTA breuiter compilabimus, quia prolixiora in Actis *S. Rudesindi* dedimus *d. Tom.* 2. *fol.* 27. *& seqq.*

Scriptores.

ACTA S. ILDAVRÆ, VIDVÆ, Matris S. Rudesindi Episcopi Iriensis, & Dumiensis, Sanctimonialis Benedictinæ, ex Varijs Scriptoribus.

Origo, & coniugium.

ILDAVRA *natione* Hispana, *ex* Galæcia *orienda, nobilissimis, & pene Regijs parentibus orienda, & fide Catholica edocta, quæ cùm ad annos pubertatis accederet,* Guterium *Comitem accepit sponsum, virum suo seculo illustrem, & bellica virtute præualidum; cum quo cùm diu vixisset, & prole careret, illam orationibus, eleemosynis, & lachrymis à Deo continuis efflagitationibus postulabat. Cùm igitur aliquando in Ecclesia* S. Saluatoris, *quam ad* Salenlem *oppidum construxerat, voti ergo illustrissima fœmina pernoctaret, ab Angelo admonita, se concepturam filium, qui apud Deum magni futurus esset meriti, & apud homines præcipuo sanctitatis nomine. Quo prænuntio famosa mulier exultans* Guterium *coniugem, tunc apud* Conimbricam *cum* Ranimiro *Rege commorantem,* Salam *eorum villam patrimonij quantocyus reuocauit. Igitur impleto vaticinio,* Rudesindus *in priuilegio festiuitatis* SS. Facundi, *&* Primitiui *Martyrum* Hispanorum *huius visiua lucis radios conspexit. Quo suo tempore ad præfatam* S. Saluatoris *Basilicam, vt votum solueret Matrona sanctissima baptizandum emisit, assistentibus cognatis, clericis, & totius populi, adiacentiumque multitudine. Posthac filium bonis moribus imbuens, nihil antiquius in eius corde gerebat, quam filij oblationem Ecclesiæ, prout postmodum euenit, cum illum videret Episcopum, Monachum, & Abbatem, cuius auspicijs Cœnobium* Cella-Nouanum *construxit, Monachis impleuit, & omni supellectile dotauit. Hic Beata Matrona post mariti Comitis obitum, pallam Sanctimonialium vestem perinduit, & Aram SS. Martyribus Facundo, & Primitiuo, ex voto, filio erigendam, & anniuersariâ in perpetuum commemoratione seruandam, curauit. Posthac monasticis exercitijs vacans, orationi insistens, charitatis officijs indulgens, & omnium virtutum manipulis exuberans, adueniente mortis termino, præsentibus filio, Monachis, & sororibus, sacramentis munita, spiritum tradidit Creatori.* XIII. Kalend. Ianuarij, *Anno Domini* DCCCC. XXXV. *Cuius Corpus* S. Rudesindus *in Ecclesia eiusmodi, honorifice tumulauit, & sarcophagum sequenti Inscriptione, vt creditur illustrauit.*

Nascitur S. Rudesindus.

Sanctimonialis efficitur.

Moritur.

DEGIT. HIC. HVMATVM. ILDAVRÆ.
CONFESSÆ. SANCTVM. CORPVS. A.
RVDESINDO. EPISCOPO. PROLE. SVA.
CONDITVM.
XIII. KAL. IANVAR. ERA. CM. LXXXI.

Hæc per synopsim ACTA recensuimus, in quibus nihil, quod illustrationem desideret, reperitur, nisi in Epitaphio verbum illud CONFESSÆ, quod si Ludouico ab Angelis in *Viridar. d. c.* 53. *fol.* 143. credimus, idem est, quod *Monacha,* siue *Sanctimonialis,* quo titulo ab omnibus Scriptoribus vocitatur. Quam interpretationem, vt probet, Ambrosium Morales in *Histor Hispan. lib.* 17. *c.* 24. adducit,

Verbum Confessa quid.

cit, vbi Regius Chronographus dùm de *Geloyra* Regina Alfonsi V. Matre, quæ donationem S. IACOBO fecerat, loquitur, in subscriptione se CONFESSAM nominasse, id est *Monacam*, asserit. Sed erratur locus in prælo, quia Moralius hoc dixit *d. lib.* 17. *c.* 34. *fol.* 313. Hinc etiam notandum, quod *Epitaphium* hocce positum fuit, post Octauum Annum à morte Sanctissimæ Matronæ, vt ex temporum discrimine liquet. Nam obijt Anno DCCCC. XXXV. Epitaphium vero signat Annum Christi DCCCC. XLIII. Quod & notabis.

Mortis, & Epitaphij annus.

E. S. DOMINICVS *Exiliensis Abbas.*] Celebris fuit memoria huius sanctissimi Confessoris inter sui æui Scriptores, & nunc est inter Nostros, & Exteros tàm Ecclesiasticos & seculares. Eius nomen in Albo Sanctorum reposuit Molanus in *Addit. ad Vsuard.* hic verbis: *In Hispanijs, Silensi Monasterio* S. DOMINICI *Abbatis, qui vita sanctitate, ac miraculorum frequentia clarus, migrauit Anno M. LXXIV.* Profusiùs Wion in *Martyrol. Monast.* h. d. sic: *In Hispania depositio Sancti* DOMINICI *Abbatis, qui in Riuogia, Canauis oppida natus, ex opilione, cœnobij S. Æmiliani monachus effectus, atque consequenti tempore eius Monasterij Abbas, quòd Monachorum iura constanter tueretur, à Rege Vasconum Garsia in exilium missus est, vnde illi Exiliensis nomen remansit: cuius anima dùm è viuis migraret, à pueris quibusdam, triplici redimita coronâ in cœlum auolare visa est.* Hugo Menard. in Nouo *Martyrolog. Monast.* fere eadem. Petr. Galesinius, & *Martyrolog Hispan.* P. Higuera MS. Olim in omnium Castellæ Ecclesiarum officijs, eius cultus peragebatur, vt ex vetustis *Toletana, Hispalensis, Asturicensis, Palentina, Segobiensis, Placentina Burgensis, Calagurritana, Legionensis,* & aliarum *Breuiarijs* liquet. De eo P. Truxill. in *Thesaur. Concionat tom.* 2. *fol.* 2170. Tarrapha de *Regib. Hispan. in Sanctio II.* P. Mariet. *Hist. SS. Hispan. lib.* 18. *c.* 1. *& sequent.* P. F. Antonius Yepes in *Chron. Benedict. tom* 6. *Ann.* 1074 *fol.* 203. *& seqq.* Garibay. in *Compend. lib.* 11. *c.* 13. Ioann. Maldonat. *de Sanct. fol.* 22. Cæs. Baron. in *Not. ad hunc diem lit. G.* Omnes fere Nostri *Florum Sanctor.* Scriptores tàm antiqui, quam recentiores. Eius ACTA Latina scripsit laxato calamo *Monachus* quidam S. Abbatis *Synchronus*, quæ literis Gothicis MS. accepi ab amico *D. Iosepho Pellicerio* sæpius à me laudato, qui pro texendis hisce Nostrorum Sanctorum ACTIS mihi plura suppeditauit. Ergo isthæc *Coëtanei Monachi* integra ob amatorum gratiam antiquitatum dabimus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. DOMINICI EXILIENSIS *Abbatis, à Monacho Coætaneo conscripta.*

PROLOGVS.

SCRIPTVRVS *igitur vitam, & obitam, ac virtutes sanctissimi* Confessoris *Christi* DOMINICI *Abbatis, & Presbyteri, nunc obsecro pietatem vestram Venerande Pater* Fortunio *Abbas* Exiliensis *Monasterij fundatum in honorem* B. Sebastiani *Martyris in quo requiescit sanctissimum* Corpus *supra memorati Patris* DOMINICI, *& totius Christi subdita Congregationis; quatenus adiutus orationibus vestris, possim explere opus, quod mihi imponere dignati estis: & gesta iam memorati Patris pro modulo in eloquentia mea, vbilibet, & cunctis audire cupientibus, voleam pauca de pluribus referre; vt dum ea qua egit viuens in corpore, & illa qua Dominus per illum iam exuto homine, dignatus est ostendere noueritis, securiùs eum laudetis, tutiùs eum honoretis, dignius colatis, & deuotiùs de vita obsequia venerationis ei impendatis; quatenùs vbi id agentibus, ipso patrocinante, vos, & omnes illum venerantes eam eo ad æterna gaudia peruenire valeatis gaudentes. Moti igitur fratres verè, & non fictâ charitate, mecum Spiritum Sanctum, ipsius habitatorem, inuocate, vt ipso inspirante dignetur os meum aperire, & suo gratuito dono ad scribenda ea, quæ proposui absoluere. Obsecro itaque omnes hæc lecturos, vt pro Dei amore, & prædicti*

Acta Fortunio Abbati Exiliensi dicata.

Inuocatio Authoris.

dicti Confessoris *ipsius deuotione, cessent huic opusculo detrahere, vel irridere, & pro fraterna charitate, quæ à me minus idonee, vel indoctè dicta sunt, corrigere.*

De Genealogia, & loco Natiuitatis, & Pueritiæ eius.

CAP. I.

Origo, & parentes.

IGITVR *Beatus* Dominicus, *ex patre nobili, ac religioso, nomine* Ioanne *exstitit progenitus, & ex villa, quæ vocatur* Iraniensis *fuit oriundus, cuius generis linea semper floruit nobilitatis, religiositatisque normâ generosissimâ. Et reverâ satis dignum, congruumque fuit, vt originem duceret de generosâ, ac religiosâ stirpe, qui Domino præsciente, & destinante, ipsam religionem, vita laudabili decorare, & doctrinâ salubri futurus erat amplificare. Quod verò diximus de nobili prosapia illum fuisse ortum, non causa iactantiæ protulimus, scientes scriptum* : Non est personarum acceptio apud Dominum. *Et vt ait Apostolus* : Siue seruus, siue liber omnes in Christo vnum sumus. *Attamen si est perfectum conuerti ex seruili conditione, perfectius est conuerti ex nobili genere, Apostolo teste:* Seruus (*inquit*) vocatus es: non sit tibi curæ. *Et adiecit* : Sed & si potes liber fieri, magis vtere. *Et alibi Discipulis ait* : Vno pretio redempti estis, nolite fieri serui hominum. *Aperta, claraque sententia seruus ad fidem conuersus laudatur; sed tamen liber ei præfertur. Nullum ergo moueat illius loci humilitas, in quo ei accidit natiuitas, quia sacrâ veracique scripturâ probatur, quòd à loco habitator non sanctificatur, sed locus à Sancto habitatore consecratur. Si enim locus habitatorem, & non habitator locum sanctificaret, neque Angelus superbiens de cælo caderet, neque homo transgrediens, de paradiso eiectus fuisset. Quid enim sanctius sede cæli? Et quid beatius est habitatione paradisi? Sed tamen habitatores suos liberare non potuerunt: transgredientes enim ab ipsis sanctis habitationibus expulsi sunt. Quo verissimo argumento probatur, quòd Sanctus habitator locum sanctificat, nullo modo sanctus locus habitatorem impium beatificat. Vir namque sanctus transactis annis infantiæ pueritiamque ingressus, vltra vires ætatis Christo cæpit esse deuotus, & quodam præsagio futurorum, nullis est passus se impediri ineptijs, inertijs, & fabulis puerorum, sed iam inspirante Spiritu-Sancto, qui eum ad seruitium suum attrahebat, sagaciter intelligebat dictum Discipulo ab Apostolo* : Aniles, & inutiles fabulas deuita. *Anilibus, & inutilibus fabulis implicatur, qui ociosis sermonibus, & ad salutem animæ non pertinentibus, delectatur. Puer igitur bonæ indolis cum mirâ simplicitate cordis, vt alter Iacob, domi habitabat, nihilque præter parentes cognoscebat, mundanarum studia literarum despiciebat, spiritualia autem mentis prospiciebat, audiens vocem Apostoli dicentis* : Prudentia carnis mors est. *Et alibi* : Sapientia huius seculi, stultitia est apud Deum. *Lasciuias, & negligentias puerorum fugiebat, & quod de sacris scripturis capere poterat, fructificanda in imo perforato sacculo cordis recondebat. Sic puer bonæ indolis dies pueritiæ suæ prudenter transegit, & prosperante Domino ad robur iuuenilis ætatis peruenit.*

Nobilitas in Scriptura commendatur.

Locus natiuitatis non sanctificat hominem; sed homo locum.

S. Viri pueritia.

Mundialia studia despiciebat.

De eo quòd adultus Pastor ouium sit factus; & illis relictis, literis sit traditus.

CAP. II.

Ouium Pastor efficitur.

ANNIS *itaque expletis puerilibus, Puer beatissimus suscepit curam ducendarum, vel custodiendarum carnalium ouium, qui dispensante diuina clementia futurus erat fidelis Pastor sanctarum animarum; & qui de-*

bebat esse Pastor in Ecclesia bonus, factus est in mundo pastor figuratiuus, beatissimum prothomartyrem Abel imitatus, de quo in libro Genesi legimus: Factus est Abel pastor ouium, & Cain agricola. *Dignè felix prothomartyr greges pauit carnales, qui ab origine mundi vsque ad finem, suo exemplo pascit greges spirituales, dum propria morte, ad perferendam mortem pro Domino, omnium animauit Martyrum mentes; & qui per innocentis vitæ munditiam peruenit ad martyrij palmam, monuit per eam veniendum esse ad sempiternam vitam: denique propter virtutem innocentiæ, eum interfectum à fratre legimus; sed pro eximia virtute patientiæ, eum repugnasse non legimus, & dum mortuus clamat, quia omnes qui in Domino moriuntur, viuunt, insinuat. Ait enim fratricidæ Dominus:* Vox sanguinis fratris tui ad me de terra clamat *Sanguis de terra clamabat, quia iniuste fusus in terra, vindictam iustæ vltionis exposcebat. Hoc testatur, quod in Apocalypsi legitur, dum à Ioanne dicitur; se vidisse* sub Altari Dei animas interfectorum, voce magnâ clamantium, & vindictam de interfectoribus suis requirentium, *quibus datum est diuinum responsum:* Adhuc sustinete modicum tempus donec impleatur numerus conseruorum, & fratrum vestrorum. *Quæ dilatio implebitur in die nouissimo, quando erit generalis resurrectio. Subiunxit B. Ioannes, & ait:* Datæ sunt illis singulæ stolæ albæ. *Ante resurrectionem sanctis singulis stola alba datur, quia corporum corruptione manente, sola beatitudo animæ eis datur: post resurrectionem verò in terra sua duplicia possidebunt, quia beatitudinem animæ, & corporis in terra viuentium obtinebunt. Abel igitur vere iustus esse creditur, vt legislator* Moyses *in libro* Genesis, *& vt veritas in* Euangelio *testatur. Gaudeamus ergo* B. DOMINICVM *pastorem nostrum in omnibus imitatum esse* Abel *pastorem primum, & prothomartyrem. Imitatus est eum in cura alendarum ouium carnalium, & spiritualium. Imitatus est eum in innocentia vitæ. Imitatus est eum in corporis integritate, id est virginitate. Imitatus est eum in mirabili virtute patientiæ. Scimus certe eum fuisse pastorem carnalem, & spiritualem. Scimus eum fuisse innocentem: nemini enim vnquam, nec se lædentibus, nocuit. Scimus eum seruasse corporis virginitatem: nunquam enim carnem suam carnali concupiscentiâ contaminauit, nec aliqua immunditia inquinauit, sed semper castum, mundum, & impollutum corpus, vt possibile est humanæ fragilitati vel naturæ custodiuit; & his virtutibus perseueranter obseruatis, non est credendum eum esse extraneam à iustitia, & meritis beatissimi* Abel *prothomartyris.*

Comparatur S. Vir Innocenti Abel.

S. Vir virginitatem seruauit.

CRVCIATVS *carnalis matyrij non exhorruisset, si persecutor affuisset; & dùm non est ei concessum agonizare contra hostes carnales visibiliter, certauit contra nequitias spirituales inuisibiliter; & dùm defuit bellum extrinsecus, legitime curauit superare intrinsecus. Nullo modo ergo est expers cruciatus martyrij, qui superat passiones incentiua carnis, & oblectamenta malesuadentis desiderij. Sancta certe Ecclesia habet* Martyres *in persecutione, habet &* Martyres *in tranquillitate. In persecutione vincuntur lacerantes carnifices, in tranquillitate deprimuntur insidiantes dæmones: & sic probamus, quòd Beatissimus patronus noster* DOMINICVS *perfecte deuictis illecebris carnalibus à merito martyrij non est extraneus.*

Et martyrij gloriam promeruit, & quare?

Pastores qui fuerunt?

IACOB *Patriarcha pater duodecim patriarcharum, de cuius semine scimus natum esse* Christum, *legimus per viginti annos fuisse pastorem ouium, in quo est præfiguratum, quia ex stirpe eius nasceretur, qui esset pastor verus non brutarum, sed intellectualium, atque sanctarum ouium, scilicet animarum, de quibus ipse Christus ait:* Oues meæ vocem meam audiunt. *Et Petro:* Pasce oues meas. *Oues dicuntur, non imbecillitate naturæ, sed simplicitate innocentis vitæ, vt de Domino per prophetam di-*

dicitur:

citur: Sicut ouis ad occisionem ductus est. *E contrà Dominus leo dicitur, non pro ferocitate, sed pro fortitudine: agnus non pro insensibilitate, sed pro mansuetudine. Nunc ergo videamus quomodo* B. Iacob *in suo facto concordet cum* DOMINICO. B. *Iacob carnales greges pauit: hoc &* B. Dominicus *fecit.* S. Iacob *multa, & miranda de Christo prophetando in toto orbe spirituales Ecclesiæ greges pascit; &* S. Dominicus *in vita sua gregem sibi subditum spiritualiter rexit, & docuit, & omnibus ad quos peruenire potuit, gaudia vitæ æternæ, & tormenta gehennæ nuntiauit.* Iacob *in canalibus aquas effundebat, oues adaquabat, virgas populeas, & amygdalinas, & ex platano ponebat, quas ex parte decorticabat, ex parte cum corticibus relinquebat, ad quarum adspectus oues concipiebant varios fœtus. Quod ad literam* B. Iacob *fecisse legimus: eadem* B. Dominicum *secundum allegoricum sensum fecisse intelligimus. Aquas enim in canalibus posuit, & oues adaquauit; quia & culturam summi Dei, & fidem veræ christianitatis, & lauacrum veri baptismi, & percepit, & fideliter obseruauit, & omnibus in sancta Ecclesia hoc esse agendum, hoc obseruandum docuit, vt Apostolus ait:* Vnus Dominus, vna fides, & vnum baptisma. *Quæ sententia, & vnitatem fidei, & omnia continet sacramenta. Virgas populeas, & amygdalinas, & de platano in canalibus posuit, quia scripturas sacras Veteris, & Noui testamenti, & doctrinas SS. Patrum, prout mortali homini possibile est, adimpleuit, & fidelibus hoc facere impigro studio, ac feruenti fide, secundum sapientiam sibi à Deo datam, prædicauit. Virgas ex parte decorticauit. Quos ergo perfectiores in amore Dei vidit, altioribus, & secretioribus Dei mandatis erudiuit. Ex parte cum corticibus reliquit, quia quos minus intelligentes inuenit, exterioribus, & minoribus præceptis docere curauit. Hoc ergo faciente Dei famulo, oues varios fœtus conceperunt. Ad exhortationem eius multi peccata, erroresque suos reliquerunt, & religiosiùs viuentes, Dei se seruitio tradiderunt. Sic S. Vir sectanda iustitiæ semitam, secutus est* B. Iacob *patriarcham.*

S. Vir comparatur Patriarchæ Iacob.

MOYSES *etiam in domo Domini fidelissimus, ac legislator verissimus, & scriptura teste, omnium hominum mitissimus, spretâ Ægyptiacâ nobilitate Regalique adoptione, ob vlciscendum fraternam iniuriam, percusso Ægyptio, reconditoque in sabulo, & hoc facto publicato, ex Ægypto fugit, &* Ietro *Madianitis sacerdotis greges pauit, quos ad deserta minans, Dei vocem rubo ardenti, & incombusto audire meruit, à quo mirâ potestate acceptâ, virgam Dei manu gestans,* Ægyptum *ingreditur, inauditis plagis ab eo, indurato* Pharaone, *tota* Ægyptus *percutitur, quibus populus* Israëliticus. *à seruitute durâ liberatur, & rubro mari, sicco pede, transmeato, ac* Pharaone *cum exercitu demerso, desertum ingreditur. In quo cum eodem populo per decem annos commoratus, Dei familiari colloquio, ac facie est vsus. Et in monte* Sinay *per decalogum lege acceptâ, in tabulis lapideis, digito Dei scriptâ, populum* Israëliticum, *ad notitiam, & culturam vnius, & veri Dei adduxit, & legalibus ceremonijs instruxit Sed ad aquas contradictionis pro incredulitate illius populi accensâ irâ Dei, sententiam non ingrediendi in terram repromissionis protulit. Prouidentiâ enim Omnipotentis Dei B.* Moyses *primò factus est pastor brutorum animalium, vt post fieret custos, & sector intellectualium ouium, videlicet hominum cognitionem Dei percipientium. Quod verò populum de terra* Ægypti *miris signis eduxit, sed in terram repromissionis introducere non potuit, nec ipse intrare meruit, procul dubio monstratur. quod Apostolus dicit, quia vetus lex neminem ad perfectum adduxit. Nullus itaque arbitretur* Moysem *iram Dei incurrisse, ex eo quod terram repromissionis nec ipse intrare, nec populum introducere potuisset, aut quòd aliquo modo sit à consortio electorum separatus; quod absit à fidelium cordibus, maximè cum, Deo tradente, in sacra scriptura legatur, quod de nullo mortalium creditur, vel legitur. Dicit enim fidelis historia libri* Deuteronomij, *quia iubente Domino montem*

Moyses Pastor omnium.

Sed quare in terram promissionis non intrauit?

Abarim adscendit, terram repromissionis, ad quam ingredi non meruit, vidit, & imperio Domini ibi obiit, quoniam, & absenti omni carnali homine, ipse Dominus sepeliuit. Dum itaque cum speciali honorificentiâ eum Dominus dignatus est sublimare, vt eum ipse idem sepeliret, & dum etiam in monte coram Tribus discipulis, Christo transfigurato, ipse Moyses mortuus carne, cum Eliâ, adhuc in corpore viuente, appareret: dignum est credi eum mirabiliter esse sublimatum in consortio electorum Dei.

Christus Moysi successor.

MOYSES ergo nec se, nec populum insequentem, terræ repromissionis introducere potuit, quia obseruationes veteris legis quæ per Moysem signatæ sunt, nec se, nec auditores suos ad sequentem superam mansionis vitam introducere potuerunt: at Iesus, qui interpretatur Saluator, Moysi successor populum in terram repromissionis introduxit, quia Dominus Iesus, verus Saluator, Moyse mortuo, id est transeunte lege veteri, testimonio Angeli populum suum à peccatis eorum saluum fecit, & ad veram requiem æternæ pacis, & ipse intrauit, & populum suum introduxit. Quod verò confirmauimus Moysem non causâ damnationis, sed figurâ veri mysterij non introisse in terram repromissionis, hoc non affirmamus de reliquo populo, quorum corpora pro incredulitate prostrata sunt in deserto. B. enim Iudas Apostolus ait: Deus populum suum de terra Ægypti saluans, secundò eos qui non crediderunt perdidit. Quid est secundo eos qui non crediderunt perdidit? In omni enim ferte sacra scriptura, secundum, mortem vel damnationem animæ intelligimus. De electis legitur: In his secunda mors non habebit potestatem. Dum igitur secunda mors potest incurri, congrue secunda mors, animæ mors debet intelligi. Mors enim carnis, quæ in sancta scriptura dicitur vmbra mortis, nec ab electis, nec à reprobis potest vitari, iuxta sententiam Psalmistæ dicentis: Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem? Subaudiendum: Nullus. Quis ergo mortalium ipsam carnalem mortem euadere poterit, cum Dominus Iesus, qui solus sine peccato in mundum venit, ipsius mortis sententiæ impulsione succubuit? Ergo factis iusti Abel, & Iacob, B. Dominicum verâ ratione assimilauimus, sic etiam operibus Moysi, conferre possumus. B. Moyses Ægyptiacam nobilitatem spreuit, & carnales ouium greges pauit, cui curæ fideliter insistens vocem Dei audiuit, & familiari eius adlocutione perfui meruit, quo iubente, vt populum à durissimâ seruitute liberaret, & vt legem acciperet, quâ eundem populum ad culturam veri Dei adducere, obtinuit.

Verbum Secundus, vel Secunda, quid in sacris literis?

Comparatur S. Vir Moysi Patriarchæ.

Similiter fidelis Christi famulus B P.N. Dominicus omnem mundanam gloriam despexit, ac deseruit, & vt alter Moyses primò carnales, deinde spirituales ouium greges pauit; vocem dominicam sollicitè audiuit, & solemniter obseruauit; præcepta Domini non solum quos potuit docere, sed etiam ipse adimplere fideliter procurauit; Pharaonem cum exercitu demersit; diabolum namque cum Satellitibus suis, in Ecclesia rectè viuendo, & bene docendo, demersit. Et quia vigilanter, & non negligenter in omni bono opere sudauit, principatum Pastoralis curæ super oues dominicas accipere meruit. Et quod legislator Moyses vt populum in terram repromissionis introducere non potuit; hic quodammodo præstantior in diebus suis Apostolicâ admonitione arguendo, obsecrando, increpando, quamplures ad terram viuentium misit, & ipse intrauit, & nunc totâ die, omnes sua monita seruantes, suaque exempla sectantes, absque dubio ad æterna gaudia introducit.

David Pastor ouium.

B. etiam Dauid, vt legimus in pueritia, pastorali curâ carnalium ouium est functus, & virilem ætatem ingressus, iubente Domino à Samuele Propheta, in Regem, & Prophetam est vnctus; & qui in pueritia brutas oues sibi commissas potenter à morsibus ferocium bestiarum eruit, in virili ætate, iubente, & adiuuante Domino, sopitis omnibus aduersis, de Pastorali curâ ouium, ad regni gubernacula sublimari promeruit; & viriliter populum Dei sibi commissum ab insidijs, & pressuris infestantium inimicorum liberauit,

berauit, ordinem sacerdotum sacrificia Deo offerentium, decentissime ordinauit, ritus ceremoniarum religiosissime ampliauit, suaui, & speciali cantilenâ psalmorum decorauit. impensas domus Dei perpetuò procurauit, & Salomoni filio, suo, vt hoc templum nobiliter, & decentissime ædificaret, mandauit, & acceptis promissionibus Christi incarnationis, atque in cœlis ascensionis, nullus Sanctorum antiquorum patrum, tàm euidentibus attributis felicissima in pace quieuit. Quod totum B. Dominici Confessoris patescit actibus, si placet audientibus. Beatus ergo Dominicus, vt Dauid Patriarcha in pueritia est functus pastorali carnalium auium cura, & vt ipse Dauid, annis pueritia transactis, ingressusque robur virilis ætatis adeptus est regni gubernacula, subditumque populum liberauit ab omni persequentium visibilium inimicorum persecutione grauissimâ: Sic egregius Patronus noster Caniensis, annis pueritiæ transactis roboratusque virilis ætatis perfectione, dispensante diuinâ prouidentiâ, & ordinatione, & sana fidelium accumulatione, quod in loco suo apertius ostendemus, ad Ecclesiasticum regimen meruit peruenire. Quo promotus, vt alter Dauid robustissimus gregem sibi subditum, ab omni nequissimâ infestatione immundorum, & malignorum spirituum, principibusque tenebrarum viriliter procurauit eripere, & ad semper virentia perennis vitæ pascua, salubri admonitione, piâ obsecratione, sanctâ increpatione, suaui studio sudauit introducere. Ecclesiasticos denique cultus, diuinorumque ministeriorum ritus, ac varios ministrorum ornatus, atque omnia sacris suæ Ecclesiæ vsibus congrua, religiosâ, ac decenti ordinauit, atque ampliauit vigilantiâ; & ad hæc imitanda omnium suorum corda, exhortatione piâ, procurauit erigere. His, & alijs multis bonis operibus manens, vt didicimus à suis qui adhuc supersunt familiaribus, promissiones supernæ remunerationis, adhuc viuens in corpore, meruit accipere diuinitus. Sed iam ad propositi ordinem redeamus.

Comparatur B. Vir Dauid Regi.

ITAQVE B. Dominicus in custodia nutriendarum ouium transegit quadriennium. Quo transacto tradidit se studijs diuinarum literarum, quarum perfectionem soli animæ vtilem, Spiritu Sancto inspirante, qui ipsum, ab eius incunabulis, inspirauerat, percepit in breui tempore, spernensque studiosam mundanæ sapientiæ, inflatamque elationem, quæ prodente Paulo Apostolo est terrena; sublimante gratiâ Dei ad Presbyterij promoueri meruit dignitatem. Quod sacrasanctum ministerium sic decenter tractauit, sicuti digne, donante Deo, accepit.

Literis additus fit Presbyter.

De eo quod Presbyter factus, ad eremi loca recessit.

CAP. III.

PROVECTVS itaque Vir Domini Dominicus ad Presbyterij gradus sublimitatem, supernâ gratiâ inspirante, diuinâque scripturâ monente, ascendere disposuit de virtute in virtutem, vt Deum deorum in Sion videre mereretur; & altiora, cœlestiaque contemplans, nomen veri, & antiqui Israëlitæ merito sortiretur. Quod nomen iuste illi congruit, qui iam cœlestia secreta contemplatus, terrena deseruit, ac despexit: & vt mali semper labuntur ad deteriora, sic boni properanter ascendere nituntur ad meliora. Cui sententiæ illud conuenit, quod B. Ioannes Euangelista in libro Apocalypsis dicit: Qui sanctus est, sanctificetur adhuc, & qui in sordibus est sordescat adhuc. Sancti enim viri semper de bonis, ad meliora transire conantur, & in prosperitate, quamuis blandâ humilitate fulciuntur, nec decipiuntur. Et in aduersitate, qualibet durâ fortitudine stabiles animo roborantur, nec franguntur illatis contumelijs, vel aduersantibus non deijciuntur prauorum adulationibus, vel prosperitatibus non inflantur, & quamquam ex parte subuersio tentationis eruperit, sagaces contra mentis

Virtuosorum hominum mores, qui?

insidias

inſidias firmiter ſtabiliuntur. Non enim aliquô deceptione diabolicâ deprauantur, ſed qualicumque preſſurâ preßi fuerint, vinoes conatu ſincera mentis meliorantur: ſic qui ſancti ſunt ſanctificantur. At contra ſordidi, ſemper deteriorantur, & ſordidantur. Impij enim in proſperitate inopinatâ, ſuperiores ſe omnibus fieri conantur, & hanc ſuam proſperitatem ſe ſuis meritis, & non à Deo accepiſſe arbitrantur. Si autem aduerſitas eis acciderit, ab omni ſtatu mentis deponuntur; & dùm impij fuerint impietates ſuas non conſiderantes, ſed contra Deum murmurantes, peiorantur; & ſic qui ſordidi ſunt, adhuc ſordidantur. Exemplu in Iob, & Balaam. Ille ſanctus, nec proſperitate ſuperbus, nec aduerſitate impatiens, ſed Dei voluntati ſubmiſſus. Iſte ſordidus, fauore inflatus, in peius irruens, ſibi mortem miſerabiliter inuenit. Chriſti itaque deuotiſſimus ſamulus Dominicus Spiritus-Sancti gratiâ pleniter repletus, intelligens hac omnia, & catera alia dicta ſalutifera, ſaluti animæ proficua, laborabat omnibus viribus, vt qui iam erat ſanctus, ſanctificaretur adhuc, & ad perfectioru tendens ſublimiùs gratiâ Dei frueretur, ac liberius remotâ omni ſeculari curâ, qua nullatenus tranſigi poteſt abſque culpâ; in ſeruitio Dei, iuſtis operibus aßiduiſque orationibus, nocte ac die exercitaretur: expleto anno cum ſex menſibus cum parentibus, poſt quam adeptus eſt dignitatem Presbyteratus, comitante corporis, ac mentis integritate, vitiorum mortifera pollutione abiectu, prout mortali homini, diuino munere ſubminiſtrante, licet inſcijs parentibus, eos vt latro laudabilis deſeruit, atque eremum ſolitaria vita cupidus expetijt, omni mundana facultate nudatus, ac diuina protectione veſtitus. Anno ergo integro cum ſex menſibus, adoleſcens fortiſſimus, diuino munimine munitus eremum habitauit ſolitudinis, hominibus ignotus, ſoli vero Deo, cui iugi famulatu adhærebat, notus. Quas vero tentationes, vel indeficienter conflictus ab infeſtiſſimo hoſte humani generis pertulerit, vel quibus virtutibus, ſcilicet, abſtinentia, vigilijs continuis, quotidianis ieiunijs, & indefeſſis orationibus claruerit, non eſt noſtra ſcientia, vel poſſibilitatis, euoluere. Hoc certe habeo, nemo famulantium, nemo ſupplicantium eo potuit elicere. Hoc vnum eſt notum, quia eremum probatus, & laudabilis intrauit, ſed probatior, & laudabilior exiuit.

Impiorum vere deliria, quæ?

Exempla vtriuſque ſtatus.

In Eremum deſpectis omnibus ſecedit.

De eo quod relictâ Eremo ad Monaſterium S. Æmiliani venit.

CAP. IV.

FIDELIS itaque famulus Dei DOMINICVS in colendo eremum imitatus eſt Eliam eximium Prophetarum, & Ioannem maiorem hominum, Paulumque priorem Eremitarum, omneſque, quos prouexit gratia huius religionis ad culmen ſummæ perfectionis. Inſpirante diuina clementia cor ſuum ad mœrorem ſanctum, & timoratum flexit, & quia cohabitatione, & eruditione perfectorum ſeruorum Dei inſtructus, & eruditus non fuerat, vehementer ingemuit, timens veridicam ſententiam, qua dicit. Quia qui alios docere voluerit, magiſter erroris erit, ſi diſcipulus veritatis non fuit. Deliberauit ergo eremum deſerere, non propoſiti mutatione, vel inſtabilis animi leuitate, ſed vt conuerſationem, abſtinentiam, religionemque perfecte Deo ſeruientiũ videret agnoſceretque, ne forte vt de ſe aſſeuerat Paulus gentium doctor egregius, in vanum curreret, aut cucurriſſet. Qui Apoſtolus, licet talis, ac tantus fuerit vir, qui arcana cæleſtia videre promeruit, tantæ ſublimitatis, tàm magni, & ingentis meriti, tàm incomparabilis ſapientiæ, non eſt dedignatus, poſt multorum annorum curricula prædicationis ſuæ, Ieroſolymam ad Apoſtolos aſcendere, verba doctrinæ ſuæ, quam gentibus prædicauerat, illis oſtendere, ne forte ipſo referente in vanum

Eremum deſerit, vt perfectius viuat.

num curreret, vel cucurisset: sed ipso testante, nec ipsi Apostoli, qui videbantur esse columnæ, scilicet, maiores cæteris Apostolis, nihil ei contulerunt, nihil enim à Christo doctum, docere potuerunt: nec ipsi maiores, videlicet Petrus, Iacobus, & Ioannes, qui ideo columnæ, id est, Maximi Apostolorum vocantur, quia ipsi Dominum Iesum *in monte transfiguratum viderunt, qui cætera plura videre non meruerunt. Quorum exemplo Vir Deo plenus* Dominicus *eremum, non propositum eremi deseruit, & Monasterium Sancti* Æmiliani *Confessoris Christi egregij, quondam eiusdem propositi flore pollentis, expetijt, & arctam, angustamque viam, Domino* Iesu *ducente, arripuit, & habitum sacræ religionis suscepit, vt spreto, & calcato huius mundi oblectamine, superesset sola spes vitæ perpetuæ, & in mundo non habens, exemplo filij hominis, vbi caput reclinet, in futuro, ab ipso filio hominis in terra viuentium stolam æternæ beatitudinis reciperet. Præsens enim terra, est terra persequentium, atque morientium, secundum Apostoli dictum:* Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino. *Et idem alibi:* Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. *Regionem viuorum Psalmista considerans, ait:* Placebo Domino in regione viuorum. *Et alias dicit:* Credo videre bona Domini in terra viuentium. *Beatus denique* Æmilianus *hac mortalitate circumdatus, & in spirituali agone positus, totus vitæ eius, & cursus indesinens fuit cum principe mundi, & cum rectoribus tenebrarum conflictus; & quia secundum Apostoli dictum, in carne viuens legitime certauit, & viriliter contra pressuras inimicorum Dei, & contra insidias spurcissimorum dæmonum pugnauit, & pugnando superauit, ac felicissime cursum consummauit, & vt testantur miracula frequenter ad sacratissimum tumulum eius facta, in brauio currens, coronam æternæ beatitudinis à Domino percipere meruit. Cuius vitam laudabilem, atque inimitabilem, transitumque in conspectu Domini pretiosum, ac memorabilem, veneranda memoria* Braulio *Cæsaraugustanæ vrbis Episcopus scripsit, & pauca de innumerabilibus (ac verum est) se narrasse asseruit. Felix itaque* Dominicus *sanctissimum Cœnobium illius ingressus, toto conamine mentis, corporisque, illum est imitatus, quod etiam ad effectum perduxit, forti ac mirabili instantiâ, vt testantur hodie facta mirifica, & manifesta.*

Fit Monachus Benedictinus.

Comparatur S. Æmiliano.

De Conuersatione, & Constantia illius.

CAP. V.

Svscepto *igitur, deuotus Deo* Dominicvs, *habitu regulari, et iuxta institutionem Sanctorum Patrum, firmatâ stabilitate monachalis propositi, peruigilabat solertius proficere Sanctis virtutibus, & solertissimus prorueabat opponere statutum fidei, contra iacula, & impetus, infestationesque malignantium spirituum. Nec in vllo rigore monasticæ vitæ resultat, quam in compescendis illicitis motibus carnalis concupiscentiæ, quos speciali animi firmitate rationi subdebat. Charitati, æquum omnium victutum examen, infatigabili studio inseruiebat, qua sine fictione, profusus, non quæ sibi, se quæ iustis vtilitatibus proximorum erant proficua requirebat, memor Apostolicæ sententiæ dicentis:* Charitas non quærit, quæ sua sunt. *Idē Apostolus discipulis de hac charitate loquēs, ait:* Adhuc excellētiorē viam vobis demonstro. *Et vere excellentior omniū virtutum est, quia qui in illa errauerit, obseruatio cæterorū præceptorū, nihil ei proderit, teste eodē Apostolo. Eleemosyna, prophetia, & martyrium sine illa, nihil esse creduntur: per illam enim omnia mandata veteris, & noui testamenti complentur, & per illā omnia cætera bona conduntur, & de illa dicitur:* Omnis lex in vno sermone completur. *Qui enim veram charitatem, quæ est vera dilectio in corde retinuerit, & opere compleuerit, omnem legem adimplenit, vt Apostolus*

Virtutes S. Viri in Monachatu.

ait : Qui diligit proximum , legem adimpleuit. Et alibi : Plenitudo legis est dilectio. Qui de ea plenius disputare vellet, sensus ei eum die deficeret.

Eius vera charitas.

Beatus itaque DOMINICVS, reuelante sibi Spiritu-Sancto, hoc intelligens, se funditus obseruationi illius mancipauit, & nulla occasione, vel exactione ab illius tramite aberrauit, & sagaci industriâ mentis cognoscens, veram charitatem esse integram dilectionem Dei & proximi, nunquam se pallio ficta charitatis palliauit, sed in vera charitate ambulans, ab ea, neque ad dextram, neque ad sinistram declinauit, neque enim vsus est verâ charitate in tentatione vel fauore inanis gloria, nec vsus est operimento falsa charitatis, quia visus hominum seducuntur blandimento praua seductionis.

Eius humilitas.

Humilitate omnium virtutum matre succensus Spiritus-Sancti fauore se omni ex parte muniebat, & cum esset sublimior omnibus, merito totius abstinentia, & austeritate sancta vita; omnibus se abiectiorem, inferioremque, indicio sua mentis, nulli vnquam se praponens, indicabat. Vt enim testante sanctâ scripturâ : Superbia initium omnis peccati, & omnium vitiorum regina esse noscitur; sic & è contra; humilitas dominatrix, ac nutrix omnium virtutum esse creditur; quod voce Dominicâ confirmatur, dùm dicitur : Omnis qui se humiliat exaltabitur. Nempe hac sententiâ probatur, quia omne peccatum per virtutem humilitatis purgatur; omnisque virtus non carens superbiâ reprobatur, vt de Pharisao de iustitia superbiente; & de publicano pro peccatis se humiliante, pradicatur. Et vt ultiora tangamus, Angelus superbiens factus est damon teterrimus, & homo ad imaginem Dei formatus, & immortalis conditus, mandatum Dei contemnendo, vetitumque pomum comedendo, aduolutus est pulueri, & cineribus.

Patientia eius.

Patientiâ vero, quâ Christo testante, animas nostras possidemus, ita perfecte est vsus Vir Dei Dominicus, vt non solum iniurias, vel contumelias sibi illatas, aliquo ingenio, vel vi, non sit vltus, sed nec etiam alicui maiori, medio, vel minori responsum molestia reddiderit, grauiter lasus. Hac virtute meritò anima possidentur, quia per cateras virtutes, exteriores hostes, visibiles, & inuisibiles superantur, quibus superatis, superator suimet possessor efficitur; sed hac carens, ipse à se non possidetur, sed secundum quod ab Apostolo dicitur : Bonum, quod vult non facit, sed quod odit malum hoc agit.

Obedientia qualis?

Obedientiam denique Vir Dei, omni animi virtute est pio studio prosequutus, abrenuntians proprijs voluntatibus, & perscrutando exempla pradecessorum sanctorum virorum, intellexit, hanc virtutem esse fundamentum omnium bonorum. Quâ in virtute Abraham primus Patriarcharum insigniter claruit, ac praeuntibus mortalibus mirabilis enituit, qui à Deo tentatus, & iussus, vt filium suum vnigenitum, Deo holocaustum offerret, sine mora obediens fuit, qua obedientia non tantum ipse à Deo benedici promeruit, sed etiam omnes generationes, in semine eius, scilicet, in Christo benedicerentur, obtinuit; & vt omnes generationes mortales pracessit, Deo credendo, sic prauenit obedienda. Hac agnosceas seruus Dei Dominicus, ac obedienter in Cœnobio S. Æmiliani degens, obedientiam B. Abrahæ est reuerenter imitatus, qua & alijs instructionibus perfecte eruditus, breui tempore, prout infirmitati humana est possibile, omnium virtutum floribus pollere meruit, quibus ornatus cateris consodalibus imitandus apparuit.

Abbas S. Æmiliani B. Viri virtutes probare decreuit.

VIDENS ergo Pater prafati Monasterij B. Æmiliani, omnisque fratrum congregatio tantam diuini beneficij gratiam in beato Viro, statuerunt inter se eius obedientiam, an vera, an falsa foret, probare, proponentes sibi hac diuina dicta : Homo videt in facie, Deus autem in corde. Accepto itaque diuino consilio huius modi, obedientiam ei disposuerunt iniungere, in qua videretur esse quadam occasio iniuria, vt sic ad crimen inobedientia moueretur, & sic inobediens probatus, à culmine cunctarum virtutum, quibus fuerat subnixus, deijceretur. Praeceptum est ergo ei ab Abbate, omni cœtu fratrum consentiente, vt iret ad domum S. MARIÆ, Canniensis

villula,

villula, de qua vt supra diximus, eremum fuerat ingressus. Quod iniunctum mandatum, ne inobedientiæ crimen incurreret, sine mora obediens, libentißime suscepit, ac reuoluens in semetipso præceptum Domini dicentis: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me: *cum Patris benedictione, sociorumque permißione, à Monasterio* B. Æmiliani *exiuit, & ad domum* S. MARIÆ, *quæ ei tradita fuerat peruenit. Quam ingressus, omni facultate, omnique supellectile, & vt breuiter concludam, omni re necessariâ expoliatam inuenit: quod cernens Vir Domini, vehementer ingemuit, & dolore cordis tactus intrinsecus grauiter doluit. Sed mox instinctu S. Spiritus, qui eius mentem ab integro iam poßidebat, ad se rediit, & memor sententiæ Psalmistæ dicentis;* Labores manuum tuarum manducabis, beatus es, & bene tibi erit: *Et illud Apostolicum:* Qui non operatur non manducet: *de labore manuum suarum subsidia corporalis vitæ sibi, suisque subministrare disposuit. Et insuper non modico gaudio gratulabatur, quod proprio labore victum, & vestitum quærendo, antiquos, perfectosque monachos imitabatur. Sancto ergo Viro constituto in huiuscemodi exercitationis negotio, euidenter completur super eum Psalmistæ fidelis oratio, dicentis* Inquirentes Dominum non deficient omni bono *Et alibi*: Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. *Cernens igitur misericors Deus suum seruum fidelem deuote, ac fidenter laborantem, suâ ineffabili clementiâ suscitauit ad famam eius multorum bonorum virorum corda, qui vndique ad eum conuenientes, & illius bona opera, & miranda videntes, conuersationemque æmulantes, cateruatim ad eum confluebant, & cuncta, quæ ei, suisque erant necessaria abundanter ministrabant, & sic propitiâ diuinitatis largitate, & deuotorum virorum, honestarumque mulierum opitulatione, infra biennium est restauratum decentißime Cœnobium* S MARIÆ, *domusque eius ornata, omni conuenienti honestate, & insuper, ipso agente, est dedicata summo cum honore, ac debita veneratione: in qua Dominus, eius meritis, multa beneficia concessit, & multos sanctâ illius exhortatione, à captiuitate suorum malorum operum conuersos, ad viam veritatis, & iustitiæ reuocauit, ac felici perseuerantiâ donauit. Inter hos patrem suum nomine* Ioannem *bonæ religionis virum, cuius superius memoriam fecimus, ac fratres suos, à seculari vanitate conuertit, & ad amorem supernæ vitæ accendit, & in monastica vita perseuerantes, vt credimus, cælestis vitæ fecit esse participes, At verò suam genitricem, sua salutaria monita spernentem, ac seculariter viuentem, dum ægrotaret, visitare noluit, & dum adhuc viueret, aliquod solatij genus ei impendere recusauit, quòd fecit, non spernendo sexum, vel matrem, sed dum vidit illam incorrigibilem, & ad opus Dei inconuertibilem, iudicauit illam non mereri seruorum Dei visitationem. At cùm migrasset, & è vita deceßisset. & ad Cœnobium* S. MARIÆ *ad tumulandum perlata fuisset, pro absolutione animæ eius hostiam salutarem religiose obtulit, exhincque honorificæ sepulturæ tradidit. Et hoc ideò egit, vt palam ostenderet, quia nullus animabus fidelium defunctorum, quamuis peccatis, criminibus ve, grauatis, officia humanitatis, seu charitatis subtrahere debet. Quo in loco Domini gratia per eum multa signa, dignata est ostendere; multosque conuersos à peccatorum suorum errore dignos reddidit suâ benedictione.*

Hinc ad Canniensi Monasterium diruptum emittitur.

Obediuit, & labore manuum suarum comedebat.

Donet cognitæ eius famâ, eleemosynis abundans Monasterium reparauit.

Patrem, & fratres ad Religionem attraxit.

Matrem verò reducere non potuit, quâ mortuâ in Monasterio sepeliuit.

INTEREA *dùm præconium* B. Viri *Crebresceret, & fama sanctißimæ conuersationis illius, circumquaque peruolueretur, & etiam ad exteras à longe positas regiones proflueret, hoc comperto,* Abbas, *supradicti Monasterij* S. Æmiliani *indicare procurauit cunctæ congregationi, & expetere salubre consilium, vt Vir tàm sanctæ conuersationis, tàm admirabilis, ac singularis ingenij, reuocari, ac regredi deberet ad proprium, in quo ordinatus fuerât, Cœnobium; quia attestante Domino Iesu:* Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, sicut neque absconditur super candelabrum lucerna accensa, vt à lumine eius illuminentur omnes, qui domum

Abbas S. Æmiliani B. Virum reducere ad proprium Cœnobium curauit.

mum ingrediuntur. Quo exemplo, iustum, congruumque Abbati videbatur, vt S. Vir ad sedem propriam, vnde exulabat, sine aliqua reuelatione, reuerteretur, atque forma sanctitatis, religiositatisque illius, male viuentibus, negligentibus, ac desidiosis, imitanda proponeretur. Quo ipse pro sua sancta vita, ac pro bono exemplo, duplici retributione remuneraretur, Dominica enim voce dicente: Videant vestra bona opera, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est, Quod saluberrimum consilium, omnimodis placuit conuentui fratrum: sed à cunctis dubitabatur, vtrum obedire vellet, & à suo monasterio, aliquo pacto, erui posset. Statim itaque, vt causa huius sancti consilij per quosdam fratrum delata est ad aures Venerabilis Viri, non contradixit, non recusauit, non restitit, sed sicut sine mora vt egrederetur obediuit, sic sine aliqua tarditate vt regrederetur obtemperauit. Qui ad monasterium regressus, mox Abbatis iussione, & totius conuentus fratrum cõcordi electione, licet renitens, licet coactus, tamen ne in aliquo inobediens deprehenderetur, Præpositus monasterij S. Æmiliani est regulariter ordinatus. Qui susceptâ ordinatione, firmus, ac stabilis permansit in sui propositi humilitate, memor illius dicti: Principem te cõstituerunt, nolli extolli. Et Dominus Iesus: Siquis voluerit inter vos primus esse, sit omnium seruus. Prudentissimus ergo Vir, ita officium sibi commissum exemplariter tractauit, sic sagaciter ordinauit, quatenus ipse omnibus prodesset, nullis obesset, & ipse ab omnibus diligeretur, ac veneraretur: nihil de rectitudine sua inimitabilis vitæ minuens, sed in eo quod cœperat persistens, vt assuetus fuerat, vigilijs, ieiunijs, orationibus, cæterisque bonis operibus, sedulus insistebat, & vt in gradu omnes præcellebat, sic in sancta vita omnes anteibat: Ante omnia autem cunctos humilitate superabat: Affectus vero charitatis, nec à corde, nec ab ore illius recedebat, sed in eo radicatus, ac plantatus mentem suam, nec ad momentum euellebat, sed omnia opera sua dulci illius temperamento condiebat, & indulcabat; perspicaci enim intellectu mentis intelligebat; quia sicut à comedente omnibus cibis, non sale conditis, epulum eructatur, & reijcitur, sic ab omnipotente Deo, omne opus charitate factum abominatur, & despicitur. Sectabatur etiam sudore in omni suo actu temperantiæ virtutem, omnium virtutum moderatricem. Vt enim ante oculos hominum omne pulmentum conditione salis indulcatur, ac saporatur; ita ante oculos Dei omne opus bonum admixtione virtutis temperantiæ acceptatur, atque recipitur. Quo exemplo in lege præcipitur: Non auferes sal de sacrificio Domini Dei tui. Sal de sacrificio Domini aufert, qui aliquod opus bonum sine condimento virtutis temperantiæ Deo offert: & ideò summopere est obseruandum, vt omne opus bonum temperantiæ accipiat condimentum, sine quo temperamento, non virtuti reputatur, sed vitia. Falsitatis verò, & mali ingenij dolosa argumenta, & seductionis amara blandimenta, ac deceptionis subdola oblectamenta fugiebat amicus pacis, & dilectionis, vt venena mortifera, nullum vnquam cupiens, vel vi opprimere, vel blanditijs seducere. Opprimentium consortium vitabat, dictum enim à Propheta audierat: Per vim nihil rapueris. Et illud Apostolicum: Raptores, regnum Dei non possidebunt. Despicientium collegia exhorrebat: deceptionem enim à Diabolo inuentam esse cognoscebat: nam deceptione primum hominem seduxit, ac beatâ immortalitate nudauit. Quod enim veneno mortem alicui dare cupiuit, orta calicis melle mixta libamina, vt dum hoc, quod est dulce, gustatur, sine aliqua tarditate ad hoc, quod est mortiferum, peruenitur: vnde in lege iubetur, quod mel Deo nunquam offeratur, nec ipsius sacrificio misceatur: Nam per dulcedinem mellis, accipitur astutia deceptionis.

Ad proprium Cœnobium reuertitur.

Præpositus Monasterij eligitur, & quæ in eo egerit?

Cur Sal in sacrificijs admiscebatur.

Cur Deo mel offerri in lege prohibebatur?

FELIX itaque DOMINICVS sequutus quod prætulimus, sal in sacrificio Deo obtulit, nam virtute temperantiæ omnia sua opera condiuit. Mel verò nunquam in sacrificio miscuit. Nullo modo enim verbis blandæ adulationis, vel versutæ deceptionis vsus fuit; sed audiens quod Dominus ait:

De

De omni verbo otioso, quod loquuti fuerint homines reddent rationem in die iudicij; *verbis inutilibus, ac deceptorijs, omni virtute omnimi renuntiauit. Cum autem Vir Deo plenus, felicibus actibus esset intentus, & omnes res, & causas Monasterij rectissime tractaret, industriâque ordinaret; omnis & fratrum congregatio sine intermissione intenta esset Omnipotentis Dei seruitio; hostis antiquus generis humani inuidiâ hoc nullo modo patienter tulit, sed ad consueta arma recurrens, mille artes nocendi exercuit aduersus famulum Dei, per membra sua, scilicet per prauos homines malignis artibus vtentes: quâ calliditatis arte eum à Prælatione deijceret, & ab habitatione Monasterij eum expelleret, inquisiuit. Intolerabiliter enim dolebat, quia omne Monasterium sub sagaci industriâ, & singulari normâ redactum esse videbat. Diu itaque & argute contra militem Christi per satellites suos Diabolus omnium malorum inuentor pugnauit, per quos eum superare non potuit; ac cernens se ab eo deuinci, fortiora arma requisiuit. Nam cor Regis inuadens, regiam iram contra eum accendit; quæ sic fuit infestissima, vt seruo Dei habitationem, omnibusque habitantibus Monasterij deserere coëgerit. Tunc memoria reducens, quod Dominus ait:* Cùm vos persequuti fuerint in vnâ Ciuitate, fugite in aliam. *Imitatus igitur* Paulum *Apostolum, regali ira, seque persequentibus cessit, & recessit. Et optime; quia bonorum, & malorum Pastorum in hoc stat fuga discretio, quamuis tempore necessitatis fuga præsidium requirere conuenit vtrique, tamen vt est varia eorum actio, sic & dissimilis ipsorum fuga intentio. Fugit namque* Petrus *vtique Pastor bonus, Angelo eum educente de carceris custodiâ: fugit &* Paulus de *Damasco sporta ministerio: at isti fugiunt laudabiliter, vt vtilitati ouium, prædicatione suâ, se subtrahant, & seruent. Fugit malus Pastor, quia vt Dominus ait:* Videt lupum venientem, & dimittit oues *Igitur bono Pastore fugiente, oues saluantur; pereunte periclitantur. Malo enim Pastore fugiente, oues perduntur, ipse saluatur. Ergo bonus Pastor bene fugit, cùm fugiendo saluti consulit ouium, quia nisi fugeret, se morti traderet, & grex sibi creditus, bono Pastore priuatus perisset. Malus Pastor pessime fugit, quia sibi soli, non saluti consulit ouium, proprijs inhiat commodis, & licet solemniter pastorali curæ insistat, tamen se, & non Dominicas oues pascendo bonorum Pastorum, etiam fugitiuorum, se consortio probatur.*

Verbo otiosa nec loquebatur, sed illa fugiebat.

Diabolus eum continuò insidiabatur.

Et illum à Monasterio Regia auctoritate eicit.

Boni, & mali Pastoris fuga, quàm dissimilis.

IGITVR *eo tempore* Garsias *Rex, filius* Sanctij *Regis* Maioris, *frater* Fredelandi *Regis, tenentis imperium prouinciæ* Legionensium. *obtinebat regnum prouinciæ* Najarensis, *Vir certe corpore decorus, actibus clarus, sermone directus, armis strenuus, & vsu militiæ bellicosus, vt testantur frequentes, nobiles, ac memorabiles ipsius victoriæ, super spurcissimam gentem Agarenorum obtentæ, & super restitutionem* Calagurritanæ *Ciuitatis, quæ quondam fuit, auctoritate scripturarum, Sedes Episcopalis. Hic itaque Rex, cùm quadam die ad Cœnobium* S. Æmiliani *venisset, & secundum suam prauam consuetudinem de facultatibus Monasterij sibi dari requisisset; Vir Domini fultus constantiâ fortis animi, dari renuit, & euidentissimâ ratione probauit, illicitum fore Regem, vel aliquam personam secularem, vel ecclesiasticam res Monasterij debere inuadere vel diripere, vel aliquo detestabili more, aut occasione accipere, quæ ad vsus Deo seruientium Monasterio sunt donata. Rex autem hoc responso à Viro Dei suscepto, atque magno iracundiæ felle commoto, tale responsum reddidit famulo Dei.* Mihi, & omnibus, qui sunt viri intelligentes, nimis iniustum, & inconueniens videtur esse, me facultatibus patris mei, & auorum, parentum meorum carere debere, & ea quæ prædecessores mei possederunt, non possidere. *Cui Vir Domini respondit*: Fateor Rex gloriose, tua, ac patris tui, & auorum parentum tuorũ fuisse, & esse omnia quæ hoc Monasterium dignoscitur possidere: sed tunc cœperunt tua non esse, quando cœlesti Regi, Sanctoque *Æmiliano* ad necessaria sibi

Garsias Rex Nazarensis strenuus.

Cœnobium S. Æmiliani spoliare decreuit: sed à S. Viro resistitur.

S. Viri constantia in Regem.

ſeruientium ſunt conceſſa. Ergo intellige omnino eccleſiaſtico iuri contrarium eſſe, laicas perſonas, res Eccleſiæ datas, vſurpare; & ſcito te in his partem habere, conſortemque mercedis parentum tuorum eſſe, ſi permiſeris facultates, quas tui parentes ſtuduerunt Deo, & Beatiſſimo *Æmiliano* ad vſus ſuorum ſeruorum pacifice integras permanere; & non ſolum permanere, ſed etiam tueri, & augmentare, vt ſicut illi remunerantur à Deo pro beneficijs impenſis Domino famulantibus, ſic & tu pro illis cuſtoditis, & pro conceſſis, remunereris. *Tunc Rex vehementer irâ ſuccenſus, cum iuramenta minabatur, quia pro hoc reſponſo, Vir Domini oculorum lumine priuaretur. Sed illo in constantia permanente, & ſine timore libere reſpondente;* Poteſtatem habes, fac quod vis. *Rex nimio furore repletus, æſtimans ſe ab eo irrideri, ac deſpici, teſtabatur rurſus cum iuramenti confirmatione, ſe illum priuare officio linguæ. Sed viro Dei è contra fidenter reſpondenti:* Fac, quia & hoc habes in poteſtate. *Iam pro hac reſponſione Rex minatus eſt illi mortem inferre: ſed illo inmotâ animi conſtantiâ perſiſtente; ac dicente:* Animam à corpore potes expellere, quâ expulſa iam amplius non erit in tua poteſtate, nec poteris ei quidquam boni, ac mali facere.

Rex S. Virum diuerſimode minatur.

Rex ſe contemptum arbitratus à Conuentu fratrum receſſit furibundus, & vltra modum iratus. Vir autem Domini totâ mentis contritione ad Dominum conuerſus, in loco ſuo ſtetit ſecurus, & imperterritus. Iterùm Rex videns conſtantiam B. Viri, de eo ſermonem, conſiliumque habuit cum Cœnobij Abbate, volens eum à gradu Præpoſituræ deponere, & à Monaſterij habitatione expellere. At vero Abbas compertâ Regis intentione, atque voluntate, & iam percuſſus in ſecreta cordis, mortifera iacula inuidiæ, pro tàm admirabili DOMINICI *conſtantiâ, & ſanctiſſimâ conuerſatione, cum conſenſu Regis, eum, & à gradu Prioratus, iniuſta & damnabili iudicio depoſuit, & ab habitatione proprij Monaſterij expulit, & tamen fraudulentâ aſtutiâ tres cellulas ad regendum ei tradidit. At Vir ſanctus fundatus firmiſſime in vera, & non ficta conſcientia, & patientia, intelligenſque ſagaciter eorum machinamenta nequiſſima, omnem ſpem ſuam in Domino, memor ſententiæ Prophetæ dicentis:* Benedictus homo qui confidit in Domino. *Et rurſus:* Maledictus homo qui confidit in homine; *poſuit: & ſecundum B. Iob deliberationem, donec deficeret, ſe ab omni innocentia ſua non recedere deliberauit, & cellulas quamuis fraudulenter commiſſas, obedienter, & cum incredibili humilitate ſuſcepit. In eas ingreſſus, & pro ſalute animæ ſuæ, & pro corporis ſuſtentatione viriliter laborabat, nec ab vllo bono opere in Domino deficiebat. Pietas enim Domini nullum iuſtum derelinquens, infatigabilem eius longanimitatem, atque ipſius inſuperabilem patientiam conſiderans, illius opera in omnibus dirigebat, & ſic iuuante Domino, in ſuo bono propoſito permanebat, & veſanam inuidiam Diaboli, per quam teſtante ſcripturâ, mors in orbem terrarum introiuit, perſequutionem iniquorum hominum, ſancte viuendo, irridebat. Adeſt rurſus tentatio Diaboli contra hominem Dei: Nam ſupra memoratus Rex, inimico totius bonitatis inſtigante, non eſt paſſus viuere cum quietè: nam vix tranſacto dimidij anni ſpatio, denuò ipſe Rex ad eum pergens, omnique humano pudore carens, facultates, quas Vir Domini nec habebat, nec ab vllo viuente acceperat, diabolicâ immiſſione, ab eo exigebat. Tandem Vir Dei ſentiens fraudulentam rabiem inimici, tale reſponſum reddidit Regi; à ſe quæ non dederat, nec commiſerat, requirenti:* Rex venerande, Monaſteria, vel prædia, vel aliquod beneficium à te non accepi, de quorum facultatibus ſit dignum, vt ſeruiam tibi: & nunc dico tibi, vt alium diſpoſitorem, diſpenſatorem, ac prouiſorem Monaſteriorum tuorum requiras, & eligas tibi, qui pro libitu tuo de facultatibus eorum obtemperanter ſeruiat tibi: ego autem hactenus Domino, ac creatori meo, ac redemptori pio, qui eſt verus Rex, pius, & electus,

Cui ſingulari modeſtiâ reſpondebat.

Sed à Præpoſitura deiecit, & à Cœnobio expulit.

Cellulas ſibi commiſſas obediens adijt, & ibidem Deo ſeruiens, lætus viuit.

Iterum in Cellulis S. Virum Rex perſequitur.

&

& non alicui terreno Domino seruire disposui; & dùm tecum non valeo habitare, neque animam meam saluare, cogente persequutione, & prohibente inquietudine, Omnipotens Deus suâ gratuitâ miseratione, & benignissimâ consolatione dignetur mihi locum suo nomini ac seruitio congruum prouidere, atque ostendere, in quo possim remotâ, ac depositâ omni seculari sollicitudine, deuote, ac secure sacratissimo, ac exoptabili seruitio ipsius insistere, quandiu pietas eius, ac prouidentia me concesserit manere in hoc fragili, & mortali corpore, & emenso corporeæ vitæ tempore, ipse merear spiritum mihi à se commissum, sine damnabili contaminatione reddere. *Hu dictis, omnibusque reuerenter salutatis, ab illa regione secessit, & ad palatium gloriosi* Fredelandi *Regis, Domino inspirante, ac ducente peruenit. Hoc autem totum benigna, & misericordissima Dei benignitas, & dispositio ordinabat, qui Exiliensi Monasterio, incuriâ, & negligentiâ, nec non desidiâ pene ad effectum desolationis redacto, strenuissimum restauratorem, bonumque Pastorem prouidebat. In hoc suo facto verus Christi famulus* Dominicus, *Paulum, & Barnabam est imitatus, qui Iudæis verbum Dei non recipientibus, sed è contrario blasphemantibus, persequutionesque excitantibus, Spiritus-Sancti inspiratione, ab eis recedentes, ad Gentes conuersi sunt. Hoc itaque exemplo prudentissimus seruus Domini* DOMINICVS *videns Regem à statu sana intelligentia delectam, cæteramque gentem illius prouinciæ, cupiditate cæcatam, & auaritiâ obtenebratam ignorantia caligine, & omnium bonorum operum inertiâ imbutam; nec ex toto corde velle recipere verborum Domini fructificanda semina, sed amisso omni pudore peccandi, semper tendere ad perditionis infima, secundum increpationem Prophetæ dicentis Peccatori sine omni verecundia peccandi :::::::::: meretrici ::::::: est tibi noluisti erubescere; iuste & absque aliqua reprehensione prouinciam Regis se persequentis deseruit, & ad mansionem sibi à Deo præparatam, ipso gressus eius dirigente peruenire promeruit.*

Cellulas deserit, & ad Exiliensi Cœnobium pergit.

De eo quod Seruus Dei Licinianus Presbyter Deum orauit, & per eius orationem eum Dominus ad Monasterium Exiliense misit.

CAP. VI.

IN ILLIS *igitur diebus in Monasterio Exiliensi, fundato in honorem Beatissimi* Sebastiani *Martyris Christi, erat quidam venerabilis vita,* Licinianus *nomine, seruiens Domino in sancta conuersatione, die, ac nocte, cum magna reuerentia, & humilitate, continuus in ieiuniis, assiduus in orationibus, pernoctans vigiliis & iugiter intentus omnibus bonis operibus. Qui videns varios casus, & euersiones, ac desolationes præfati Monasterij, ac recordatus antiqua illius dignitatis, ac nobilitatis affligebatur magnâ cordis contritione, & angebatur intolerabili amaritudine, atque indesinenter irrigabat faciem amara lachrymarum flumine; Israëliticum populum imitatus, qui de Ierusalem in Babyloniam, in captiuitatem ductus super flumina Babylonis sedit, & fleuit, & recordatus gloria Montis Sion, ac nobilitatis Templi Domini, cum ingenti tristitia, organa sua in salicibus suspendit, & canticum de canticis Sion cantare noluit; & quia in ipsa captiuitate Deo sacrificium contribulati spiritus offerre studuit, nec idololatria se subdidit, sed pro posse diuina legis præcepta obseruans, post septuaginta annos captiuitatis sua ad terram repromissionis, & ad gloriam Montis Sion, & ad nobilitatem templi Domini redire promeruit. Hoc exemplo hunc venerabilem virum* Licinianum *, non dubitamus à Domino esse exaudi-*

Liciniani Monachi Exiliensis Cœnobij vita, & virtutes.

tum,

Non eſt orandum cum diſſidentia, ſed cum fide.

tum, cùm certe orationis eius affectum, & effectum infimul videmus eſſe completum. Nam Cœnobium Exilienſe *pro cuius plorauit destructione, & orauit reſtitutione, operante diuinâ Majeſtate, qua flectitur, & non dubitatiuâ oratione, ad priſtinum ſtatum nobilitatis priſca religionis, corporalibus oculis videmus rediſſe, & hoc accipere meruit, quia in fide, & ſine haſitatione* IACOBI *Apoſtoli admonitione orauit. Qui cum haſitatione, id eſt, cum dubitatione orat, & dubitat ſe accipere à Deo, quod orat, infideliter, & in vanum orat, nec impetrabit, quod orat, ideò omnis Dei fidelis, ſi vult aſſequi effectum ſua orationis, funditus abſcindat ab oratione ſua obſtaculum dubitationis. Igitur, qui in fide orat, vt fidelis orat, & laudatur; qui verò cum dubitatione orat, vt infidelis vituperatur. Benedictus ergo Vir* Licinianus *in fide pro recuperatione* Exilienſis *Monaſterij orauit, & ideo exaudiri meruit: Cuius textus orationis huiuſmodi fuit.*

Oratio Liciniani, pro reſtauratione antiqui Cœnobij Exilienſis.

Domine qui non dormitas, neque dormis, qui Iſraël ſemper cuſtodis, id eſt, populum te videntem, atque voluntatem tuam facientem, ab omni aduerſitate cuſtodis, & protegis, ſuccurre tuâ inenarrabili pietate huic noſtro Cœnobio, omni ſuâ gloria, & decore nudato, & da ei Rectorem, quo regatur, illuminatorem quo illuminetur, vt in eo tibi ſeruientes, atque laudantes ſanctificentur, & nomen tuum benedictum, per ſecula in eo benedicatur. Et tu *Sebaſtiane* Martyr Dei glorioſe, adeſto Orationi meæ, & quæ poſtulo, pete, vt impleatur à Domino, & impetra ab eo, vt domus in honorem nominis tui fundata, atque conſecrata, & nunc peccatis, & negligentijs inhabitantium, deſtructa, ac deſolata, denuò reſtauretur & ad priſtinum decorem reuocetur; & Paſtor in ea bonus conſtituatur, atque Dominò annuente, teque intercedente, benedictio Domini ſuper eam deſcendat, vt illum timentes, & amantes, nomen eius in ea benedicant, & illud benedicendo, & mandatis eius obediendo ad vitam perueniant æternam. *Sic Vir bonus* Licinianus *orauit, & quia in fide & ſine haſitatione orauit, ſtatim effectum orationis à Domino impetrauit.*

Rex Ferdinandus S. Virum honorifice ſuſcipit.

FIDELIS *igitur Dei famulus* DOMINICVS *è* Najarenſi *prouincia, & è Monaſterio* S. Æmiliani *egreſſus, glorioſum* Fredelandum *Regem adiuit, qui eum honorificè, & cum magno gaudio, ac lætitia ſuſcepit. Iam enim audierat ac nouerat, diuulgante famâ, quam laudabilis eſſet ipſius vita, & quam glorioſa eius merita, & quam ſagax, & perſpicua illius induſtria; lætabantur illuſtres Comites cum Optimatibus, gaudebat & omnis reliquus populus vtriuſque ſexus, Omnes gratias, & laudes Deo per aduentum ipſius referebant, vnanimiterque famulo Dei applaudebant, videntes inexplicabili lætitiâ, & incredibili exultatione tripudiare omnem populum, contemplantes eum, veluti ſpecioſum theſaurum ſibi diuinitus miſſum. Dum hæc agerentur Rex cum prouidenti conſilio, accerſitis Comitibus, qui tunc aderant, & Optimatibus ſic eos alloquitur:* O amici delectiſſimi non puto vobis eſſe incognitum Monaſterij *Exilienſis* ſtatum quondam fuiſſe glorioſum, nunc verò exigentibus peccatis, ac negligentijs inhabitantium, pene eſſe redactum ad nihilum: & ideo magnopere eſſet nobis procurandum, & prudenter tractandum, vt idoneus Paſtor, ac prudens Rector, eidem loco ferè deſtructo prouideretur, cuius prudentiâ, cum meo, veſtroque iuuamine, in Dei ſeruitio reſtauretur, & in facultatibus neceſſarijs corporalibus reintegretur. *Cuncti Principes regium conſilium ſibi placere, ac ratum fore firmarunt; & vt ad effectum ducat, exorant. Quo reſponſo Rex compunctus ait:* Si vobis omnibus in communi placeret, mihi videbatur, vt huic prudenti Viro, qui vt credo, miſeratione Dei ad nos venit, ſub paſtorali curâ idem locus cõmittatur, & confido in Domino, quia ad priſtinum decorem redibit, ipſius ſummo, ſagacique ingenio. *Annuunt cuncti adſtantes, Regis conſilium eſſe ſaluberrimum, & iubente Rege, hæc ad aures totius populi eſt*

Rex Proceribus alloquitur de ſtatu Cœnobij Exilienſis.

conſilium

delatum & expositum, omnibusque annuentibus, & acclamantibus decretum Regis esse bonum & laudabile. Mox honorati, & nobilissimi Viri cum Beato Viro missi sunt à Rege, qui eum cum deuoto honore perducentes ad Monasterium Exiliense, *omnia quæ à Rege, Principibus, & omni populo dicta fuerant, retulerunt; & eum Pontificali benedictione, ac totius congregationis acclamatione, cum Pastoralis regiminis subrogauerunt. Adeptus igitur Vir beatus regimen* Exiliensis *Cœnobij, sedulus, & peruigil pertractabat, anxiâ sollicitudine animi, quo modo domum Dei sibi creditam, omni diuinâ religione, & humanâ sustentatione, pene destructam, prioris decoris, & honestatis restitueret. & talem concionem fratrum in ea coadunaret, quæ Deo debita officium venerationis, diurno diuturnoque tempore persolueret, & regularia iura sacra religionis adimpleret: cuius rei auxilium à Deo requirendum dignum fore iudicauit, & quia funditus in Domino spem suam posuit, à desiderio suo non frandatus, omnisque voluntas, & iusta petitio in effectum transijt. Omnibus itaque Apostolicâ sententiâ omnia factus, omnium mentes ad sui fauorem, amoremque inclinabat, nec vllo modo suis aliquibus intentus commodis, omnium vtilitatibus inseruiebat; operibusque manuum imitans Paulum Apostolum indesinenter insistebat; & sequutus imitabile exemplum fortis mulieris panem ociosus non comedebat. Intelligensque, monente sancta scriptura, semper orandum esse, & non deficere, omnes inimitabili exemplo semper prouocans, sine intermissione orabat. ac veræ humilitati operam dans, cum esset omnibus prælatus, omnibus se sincero cordis affectu subdebat, & viliorem, atque abiectiorem se cunctis arbitrans, nullis nec etiam infirmis, se vllo modo præponebat, ac semper ad meliora tendens, sedule, studioseque quietem humiliter perquirebat; & omnia terrena, ac transitoria nec non fugitiua huius mundi, tanquam falsa, ac deceptoria oblectamenta pro nihilo ducebat. Affluentes etiam, ac superfluentes diuitiarum, immoderatas abundantias, deliciarumque illecebras, vt inimicas totius humanæ salutis, exhorrebat; & suos omnesque quos poterat, ab huiusmodi contagijs compescebat. Hæc igitur ommittamus, & ad ea quæ per illum Dominus operari dignatus est, articulum conuertamus.*

Exiliense Cœnobium à Rege, Episcopo, & Proceribus commendatur.

Qualiter tam spiritualia quam corporalia ministeria in Cœnobio induxit.

De Albatorum visione.

CAP. VII.

Exordiis, *incrementis, & gestis,* B. Viri, *secundum modulum intellectus nostri expletis, ad ea quæ Dominus* Iesvs, *qui ait:* Sine me nihil potestis facere: *& per eum adhuc viuentem in corpore, dignatus est facere, accedamus. Omne enim quod referemus idonei testes, si necesse fuerit, vel si tantum causa increuerit, ecclesiastico iure roborabunt, quia stantes, ac præsentes, & videntes fideliter interfuerunt. Hoc & testantur creberrima, quæ Domino donante, omnique populo testante, ad eius sacratissimum tumulum, euidenter facta ostenduntur miracula. Vir igitur sanctus pro restauratione Cœnobij sibi commissi, quotidianæ anxietati deditus, & pro salute, & augmentatione gregis sibi crediti, assiduæ meditationi, & orationi subditus, instabat indefessus diuinis, ac felicibus laboribus, sollicitusque, ne ad Dominum suum sine lucro rediret. Volens autem misericors Deus consolationem attribuere iustis, & sanctis ipsius cogitationibus, atque sudoribus, dignatus est illi, post laborem, in strato quiescenti, per visum mittere consolatores vultu, habituque fulgentes, qui & de remuneratione præteritorum ipsius bonorum operum, sanctæque conuersationis, mentem eius redderent securam: & pro præsentibus, ac futuris sanctis operibus certam retributionem promitterent, quâ ostensione dulcis visionis eum ad meliora prouocarent, & prouocando ad sublimiorem perfectionem incitarent. Quâ visione Christi famulus, moderatè cùm esset lætitiâ exhilaratus, conuocatis*

Omnem eius operam pro reparatione Monasterij Exiliensis ponit.

Eius visionis relatio.

probat.e conuersationis fratribus, sibi admodũ familiaribus, indicauit, quæ in visione viderat, & quod à visitantibus dictũ andierat, & sic ipsam visionem referebat. Videbam (*inquit*(in visione, hac nncte, me iuxta quendam fluuium stare, de quo fluuio emanabant duo *parui* riui, nimium profundi, vnus retinens ad instar coloris candidi, alter vero ad similitudinem sanguinis. Et dum ambo riui de flumine procedere viderentur, alter tamen alteri non iungebatur. Super fluuium vero videbatur mihi esse pons vitreus, spatium palmi, & dimidij habens amplitudo illius. In huius pontis extremitate stabant *duo Viri*, vltra humanam pulchritudinem pulcherrimi, vestibus albis induti, quorum pectora zonis aureis miro fulgore fulgẽtibus erãt præcincta, *Vnus* ergo ex his duas coronas aureas, nimio, & incredibili splendore splẽdentes, in manu tenebat. *Alter* vero vnã solam ferebat, quæ septemplici fulgore, illas duas, quas alter tenebat, superabat; & insuper tota ex lapidibus pretiosis contexta erat. Itaque ille qui duas coronas tenebat, me vocabat, & vt ad eos venirem iubebat. Sed è contra me respondente, ac dicente, *non possum Domine, nimis certe angnstus, & fragilis est pons iste, qnem omnino nequeo pertransire.* Respondens dixit mihi: *Noli timere, sed securns libere trnnsi, & veni.* Eius præcepto obtemperans, prospero, & inoffenso gradn, angustum, & vitreum pontem transiui, & ad eos veni. Statim vnus eorum dixit mihi: *Hæ dnæ coronæ, qnas vides, tibi à Domino snnt datæ, & qnin iam illas meruisti, ab eo per nos sunt tibi transmissæ.* Ego nimio gaudio repletus, & præsentiâ aspectus eorum, veluti cœlesti refectione refectus, dixi: *Domine mi, pro qno merito, à Domino per tam clarissimos Ministros hæc accepi:* Qui dixit mihi: *Hæc prima corona à Christo datur tibi, quia ipsum seqnens, & perfectissima præcepto illius obediens, perfecte seculum reliquisti, & prauis operibns eius abrennntiasti; quam coronam si vis perpetnò possidere, oportet te vsque nd mortem, in hoc proposito, felici perseuerantiâ perseuerare. Secunda corona tibi à Domino datur, pro restitutione Ecclesiæ, qunm restituisti S. Dei-Genitricis* MARIÆ, *& pro sancta, qnn semper vsns es erga eam deuotione, & pro tua, Deo acceptâ, integritate, qnam nb adolescentia decreuisti custodire, absque omni contaminatione; quam coronam si desideras perpetuâ possessiane possidere, necesse est, te omni vigilantiâ vigilare, & contra dæmonem fornicationis legitime certare, qno possis virginitatem tuam sine corruptione custodire. Tertia corona, qnæ est pretiosior, tibi præparatnr pro Cœnobio* Exiliensi, *quod es à fnndamento ædificatnrus, & ad pristinum decorem rednctnrus, & pro populo, quem in eo es adquisiturus Deo. Si ergo en qnæ à me andinisti, perseueranti instantiâ, implere curaneris, has tres Caronas, qnas proprijs oculis intueris, possidebis, & cum Christo, ac nobiscum sine fine regnabis.* Et hæc dicens visio à me ablata est, & à somno expergefactus, de his quæ videram, cœpi intra me tractare sollicitus & nunc instemus dilectissimi vigilanter operibus pijs, & mandatis Domini, vt in suo sancto seruitio nos perseuerantes regni sui faciat esse consortes. *Quam promissionem sibi ostensæ visionis ab eo audientes, tunc quidem funditùs fidem dare neglexiuus. Denique quæ nb eo dicta fnerant, de integro tunc intelligere non potuimus, vt nunc; quin certissime probata illius felici perseuerantia, & insuper crebra illius videntes miraculorum insignia, intelleximns eum tunc & veram vidisse visionem, & nunc enm iam percepisse vera visionis promissionem, quia perseueranter certe complenit præconis sibi à Deo missi admonitionem. Ergo hæc visio fidelis serni Dei* DOMINICI, *fidenter & sine omni confusione potest assimilari, visioni* B. Martini, *qui vidit Christum parte clamydis snæ tectnm, qnâ renelatione Spiritns sancti gratiâ inflnmmatus, & in verâ charitate fundatus mernit pronehi ad omnes sublimium virtutum gradns, quibus non solùm enrsu præsentis vitæ peracto,*

Visio ab aliquibus non fuit credita.

S. Martino comparatur.

dignus

dignus fuit esse paradisi cœlestis particeps, sed &, quod excedit omnem dignitatem, eiusdem Christi, cui nimio frigore algenti in paupere, medietatem clamydis dedit, meruit esse cohæres. O felix medium pallium, per quod possidetur non pars, non medietas, sed integrum paradisi gaudium: etenim integrè paradisi possessor est, qui Christo paradisi conditori cohæres est. Hanc sententiam, vt est notum omnibus, à nobis non protulimus, sed ab Apostolo Paulo *accepimus, qui omnibus fidelibus, & in eadem fide perseuerantibus ait:* Estis hæredes Dei, cohæredes autem Christi. *Hoc modo* DOMINICVS *famulus Christi per veros ministros eius, per visum meruit lætificari atque admoneri, quo inchoata opera bona perfectionis proueheret augmenta. Quibus perfectis, & ad perseuerantiam productis, ad hæreditatem superni paradisi meruit efficaciter peruenire. Sed nos, eo viuente in corpore, his, & alijs quamplurimis eius felicibus actibus fidem penitus accommodare dubitauimus, nunc autem omni dubitatione postposita, securè illum iam cum Christo regnantem laudemus, & honorificemus: & hoc esse digne agendum, ac deuotissime, ipsius sacratissima membra, licet defuncta, admonent, & attestantur assidue. Quicumque enim, vt à plurimis iam certissime expertum est, ad tumulum eius deuotus aduenerit, & iustum votum suum offerens, Deum per illius merita, & intercessionem inuocauerit, & in fide, & sine hæsitatione postulans orauerit, vere effectu suarum iustarum petitionum non carebit. Hoc audenter, & absque trepidatione dicimus, quia visibilia beneficia fidem dant beneficijs inuisibilibus.*

Quomodo Sancti orationes supplicantium audiuit.

De eo quòd claruerit spiritu prophetiæ.

CAP. VIII.

SANCTISSIMVS *itaque* DOMINICVS, *etiam spiritu prophetiæ claruit aperte responsis in pluribus. Multa enim incognita, & ventura prædixit suis familiaribus, familiariter eum interrogantibus. Et ne hæc assertio nostra ab auditoribus, nobis indiuidua non præbentibus, infirmetur, & falsitati deputetur, pauca de plurimis ad medium deducamus, vt dum hæc quæ referimus, vera esse probauerimus, non dubitetur à fidelibus, de his quæ timentes prolixitatem sermonis silentio præterimus. Tempore* Fredelandi *Regis* Hispaniarum *gloriosi, & strenuissimi præfuit Monasterio* S. Petri *de* Arlanza, Garsias *Abbas, vir omnino vitæ venerabilis, & felici perseuerantia memorabilis, cui per visum diuinitus est reuelatum, vt de Ciuitate* Hispaniæ, *quæ vocatur* Abela, *transferret SS. Martyrum* Vincentij, *& sororum suarum* Sabinæ, *&* Christetæ *corpora, illic in negligentia posita. Quod etiam factum est, præeunte Domini gratiâ, & administrante supradicti Abbatis labore, & industriâ. Huic sacræ gloriosorum Martyrum translationi adfuerunt totius prouinciæ venerabiles, ac Deo digni Episcopi cum Abbatibus, & cum clericis omnis Ecclesiastici Ordinis cum conuentu Principum, & nobilium, ac virorum plebeiorum, & vtriusque sexus populorum. Adfuit etiam cunctorum Decus Vir Domini* DOMINICVS. *Religiose enim, vt decebat tàm præclarissimos viros, completis diuinis officijs, & omnibus ex more confectis, quæ videbantur congruere honoribus, & vsibus sanctæ religionis, Episcopi, Abbates, & multi qui conuenerunt Religiosi viri exposcunt, præfatum Abbatem de* Reliquijs *Sanctorum Martyrum sibi pro benedictione dari. Consensit vir venerandus iustæ ac religiosæ eorum petitioni, ac placuit quod deuote petebant, tribui: at seruus Domini* DOMINICVS *de* Reliquijs *Sanctorum accipere neglexit, sed ab Episcopis, & Abbatibus, ac cæteris Religiosis viris postulatâ, & acceptâ, & benedictione, ad proprium Monasterium recessit. Igitur eo reuerso ad cœnobium, conuenit ad eum omnis congregatio fratrum, contristata nimium, eo quod vt cæteri non detulisset pro benedictione de* Reliquijs *SS. Martyrum. Quibus conquerentibus, vir Do-*

Garsiæ Abbati Monasterij Arlancensis, quid fuerit reuelatum?

Interfuit Translationi SS. Vincentij & Sororum, ex Abula Arlanzam.

mini talem retulit responsum: Dilecti filioli pro *Reliquijs SS. Martyrum* quas non detuli, non contristemini; nam si volueritis audire, & adimplere præcepta Domini dicentis: *Qui audit verbum mea, & facit ea, ille est qui diligit me.* Et alibi: *Si quis diligit me, sermonem seruabit.* Et alias: *Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Et dictum Apostolicum: *Non auditores tantum legis, iusti sunt apud Deum, sed factores:* & mandata Domini in cordibus vestris retinueritis, & opere adimpleueritis, & iustis monitis meis obedientes fueritis, & à via veritatis non declinando neque ad dexteram, neque ad sinistram non deuiaueritis, sine dubio vobiscum sanctum habetis, cuius meritis, ac suffragijs, omnibus vicinis vestris, ac socijs, non eritis inferiores.

Conqueruntur Monachi, eo quod non adduxeris ex Reliquijs Sanctorum.

Hoc responsum audientes omnes adstantes, quid responderit, vel quem sensum responsio talis habuerit, non intellexerunt. Attamen quidam prudentes fratres interfuerunt, qui diuino instinctu compuncti, & illustrati responsionem hanc non negligenter, sed sagaciter memoriæ tradiderunt, mentisque non obliuiosæ considerunt. Quæ responsio illis diuinitus prolata omnibus diebus vitæ eius fuit incognita, quamuis polleret multis miraculis, virtutibusque. At verò eo adhuc caducâ, & mortali carne, subtracto, & mirabilium virtutum fulgore, coruscante illius corporis tumulo, recorduti sunt fratres illius sententiæ, quâ prædixit: Si boni eritis, & mandata Dei, atque mea monita custodieritis, Sanctum habetis, cuius meritis, omnibus circumhabitantibus, non inferiores, sed sublimiores, & gloriosiores eritis, *intellexerunt, eum hoc de semetipso dixisse, & quòd tunc ipse apertâ noluit ratione exprimere, vel palam diuulgare: nunc publicatur quotidie, prodente mirabilium operum eius euidentissimâ ostensione. Multa alia quæ erant ventura Vir venerandus longe ante prædixit suis familiaribus, quæ huic opusculo intermiscere omisimus, timentes importuni esse audientibus, & fastidium legendi afferre deuotis lectoribus. Qua necessitate cogente plura prætermisimus, & plurima prætermittemus, quæ ergo indigemus lectionis narratione, qui assidue perfruimur, & incredibiliter, & intimo cordis affectu lætificamur, ipsius exoptata beneficiorum largitione, & creberrimâ mirandorum miraculorum visione. Ait certe Dominus Iesus perfidæ, & incredulæ genti Iudææ:* Si mihi non vultis credere, vel operibus credite. *Quo argumento fides aliquo modo verbis etiam veris potest subtrahi: Operibus verò bonis, publice, & sine aliqua falsitate, vel subdolositate factis, nullâ ratione nisi infectâ mendacio, & incredibilitate fides potest denegari: & sic probamus veris verbis fidem subtrahentem esse infidelem: operibus verò iustis, & sanctis, publicâque sanatione, ac probabilitate roboratis, fidem non attribuere infideli esse deteriorem.*

Sed illis respondit, citò eos Sancti Reliquias habituros.

Quod adimpletum est post eius obitum.

Multa alia prophetica voce prædixit.

POSSEMVS *itaque differere de illius innumeris mire gestis miraculis, sed enim ea explicare non est necesse, nec nostræ possibilitatis. At pro posse, ac scire referamus de plurimis pauca, quæ ipse viuens in corpore gessit miracula, vt certe meminimus nos iam retulisse. Omnia sua facta sanctissima, summo studio laborabat tegere, & soli cælesti Regi, vero remuneratori placere desiderans, ac inanes hominum fauores, vt diripientes latrones deuitans, visus intuentium fugiebat, & quidquid boni faciebat, pro tempore, & pro posse ab omnium oculis abscondebat; & instructo dominico præcepto omnium suorum felicium operum mercedem recipere laborabat ab eo, qui omnia solus videt in abscondito, vt tamen his fruens, non exorbitabat à mandato Domini dicentis.* Videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. *Dei namque famulus sic in vtraque parte erat prudentissimus, vt & aliquando sua bona opera visus hominum, humanasque laudes fugiendo absconderet, & denuo non vt ipse, sed vt Deus glorificaretur, ostenderet, & sic prudenter instans sanctissimo operi, non deuiabat ab vtroque præcepto Domini: sic namque sua bona opera facta condimento virtutis temperantiæ condiebat: & sic se à tentatione, & sedu-*

Omnia bona quæ agebat, satagebat occludere.

ctione

ctione antiqui tentatoris, & seductoris muniebat, vt semper bona opera eius essent in publico; semper omnimodis laudes hominum deuitando, illius intentio esset in abscondito. Gesta itaque miraculorum eius, quæ referimus, quædam omni populo testante cognouimus, quædam referentibus viris illustribus ipsius familiaribus didicimus; quædam vero nos ipsi præsentes oculis nostris vidimus, & Deo largiente videre non desistimus.

De paruula à tentatione liberata.

CAP. IX.

BEATVS *igitur* DOMINICVS *paruulam quandam nomine* Oriam *infra annos pueritiæ spernentem blandas illecebras mundanæ lasciuiæ, ac desiderantem ferre austeritatem vitæ solitariæ, quatenus remotis omnibus secularibus curis, & concupiscentijs, secure, ac libere Christo, quem totis viribus diligebat, posset adhærere, & illius sanctis obsequijs, sine intermissione sanctæ viuendo, valeret insistere, habitu sanctæ religionis consecrauerat, ac cellula huiusmodi operi congruenti, incluserat; in qua Dei famula iam per aliquantos annos sui normam propositi optime seruans demorata fuit. Sed eius felicissimis operibus hostis antiquus inuidens, & astu fallendi ab inceptis obruere nitens; ac recordatus antiquæ deceptionis, quâ decepit, & deiecit patrem humani generis, ad amicam sibi bestiam, scilicet, ad serpentem suæ seductionis adiutricem recurrit, & versutus, ac versipellis tentator, oranti Deo deuota puellulæ in specie serpentis se obtulit, & die nocteque aspectui eius infestâ importunitate assistebat, nec ad momentum alicubi se diuertens abscedebat. Cuius visione horrenda, & intolerabili præsentiâ famula Dei nimio horrore trepidantis mentis territa, ad diuinum, omni humano auxilio, & consilio destituta, refugit præsidium, videlicet ad instantiam orationis. At tentatore, nec sic ab eius aspectu recedente, sed immobiliter trepida facie eius adsistente, direxit nuntium ad Dei Virum cum festinatione, pandens ei per eum, quâ serpentina præsentia molestiâ teneretur. Quam querimoniam famulæ Dei, Vir Domini mox vt audiuit, fraudem diabolicam esse per spiritum intellexit, & sine aliqua dilatione festinanter ad eam cucurrit, sacrificium Deo pro illius ereptione tentationis obtulit, communionem Corporis, & Sanguinis D. N. Iesu-Christi ei tradidit, aquam benedixit, qua ipsam, & cellulam per fenestram aspersit, moxque serpentis phantasma euanuit, nec vlterius famulam Dei tentare præsumpsit, nec vnquam in eadem cellula apparuit. Famula autem Domini in sancta conuersatione, felici perseuerantiâ permansit, & cursu temporalis vitæ peracto, beato fine quieuit, & vt credimus, ad cœlicas sedes perrexit.*

Oria Virgo Sanctimonialis à S. Viro recluditur.

Diabolus specie serpentis eam deterret.

Sed à S. Viro, Virgo liberatur statim.

De Cæco illuminato.

CAP. X.

CÆCVS *quidam nomine* Ioannes, Exiliensis *oppidi indigena, venit ad Monasterium* Exiliense *multis annis pressus cæcitate. Quem non solùm affligebat cæcitas; sed etiam eorumdem cæcorum oculorum quædam assidua, & intolerabilis grauabat infirmitas. Requisiuit igitur obnixis precibus ab habitatoribus Monasterij S. Viri præsentari aspectibus, ad cuius præsentiam statim est perductus à suis comitibus, & eum pedibus eius prostrauerunt, & medicamentum diuinum ipsius cæcitati, & infirmitati ab eodem B. Viro humanâ sapientiâ vacui, ac diuinâ fide pleni impetrare cœperunt. Miratus igitur famulus Dei, & intelligens imperitiam eorum, sed à probabili fide superatus, mox exemplo Domini, ad curationem serui Centurionis*

Ioannis Exiliensis ciuis ægritudo.

morituri, surgentis, & ad eum sanandum pergentis, sine morâ surrexit, & Deo deuota fratrum caterua conuocata, & pro exposcenda, atque impetranda huius caeci, & infirmi sanitate cohortata cum eis Ecclesiam intrauit, salutare sacrificium pro illius recuperanda salute Deo deuote obtulit. At vbi more ecclesiastico est completum diuinum officium, ventumque est ad percipiendum Corporis, & sanguinis Domini sacramentum, & ministris officium inchoantibus communionem gustare, & videre quam suauis est Dominus, repente, & insperate oculi caeci longâ caecitate pressi sunt aperti, omnis alia infirmitas fugata, ac praesentibus omnibus, magnóque admiratione mirantibus, & nimiâ alacritate laetantibus, qui venerat caecus, & infirmus pristinae sanitati, sub omni celeritate est redditus: & à B. Viro salubri exhortatione admonitus, vt de reliquo sollicitius Dei seruitio inuigilaret, vitam, moresque suos ab omnibus iniquitatibus se subtrahendo, corrigeret, ne deterius, voce Domini, aliquod ei contingeret, gaudens, Dominumque benedicens, ab Ecclesia recessis, sanus, & incolumis, domum suam abijt, & in eadem incolumitate vsque ad diem obitus sui permansit. Omnis enim sanctitas siue carnalis, siue spiritualis quae diuinitùs conceditur, de integro datur, neque aliqua sui parte diminuitur, vt à Domino Iudaeis se pro curatione infirmi in Sabatho curati, persequentibus dicitur. Quaeritis me interficere quia totum hominem sanum feci in Sabbatho. *Cum ergo non ait absolute se hominem sanasse, sed cum additamento dicit:* se totum hominem sanasse: *profectò demonstrauit, quia totus homo, carne, & anima constat, nec potest perfici integritas hominis perfectè sine coniunctione interioris, & exterioris substantiae. Totum ergo hominem Dominus se sanasse innotuit, & quia eum ab infirmitate carnali sanauit, & ab omni spirituali culpa absoluit, mentem eius ad deuitanda mala, & ad exequenda bona illustrauit. Hanc perfectam curationem impendit Dominus omnibus pro salute ad se venientibus; & hanc esse exequendam suis ostendit sequacibus. Quod in omni suo facto complens Vir Dei* DOMINICVS. *Omnes enim quos ab infirmitate carnali in carne sanauit, omnes ab omni spirituali malignitate in mente mundauit. Igitur totum hominem sanat, qui interiorem hominem ab omni vitiorum sorde, & exteriorem ab omni lauat infirmitatum labe.*

Caecitate & infirmitate curatur.

Salutem corporis, & animae tribuunt miracula Sanctorum.

De Muliere liberatâ ab infirmitate.

CAP. XI.

Maria Castrociniensis morbi relatio.

MVLIER *quadam* Maria, *ex vico* Castrociniensi *sana, & incolumis, nec vllum habens in se signum alicuius paruae, vel magnae infirmitatis à domo sua exierat, atque cum omni alacritate forum pergebat: quae subito est percussa in valetudine tàm grauissimi doloris, vt omnia membra corporis illius, funditùs proprijs priuarentur officijs. Ingrauescente molestia intolerabilis infirmitatis, in tantum excreuit infortunium ipsius debilitatis, vt non iam praetenderet miseranda mulier formam aegrotantis corporis, sed miserabile, & horribile monstrum informis, & faetentis cadaueris, excepta importuna inquietudine, magna, & funditus confusa vociferationis. Comites ipsius itineris etenim contristati nimium de tam infelici aduentu ipsius incommoditatis, requirunt inter se solicite, quo solamine, vel quo iuuamine mulieri miserae, in supremis constitutae possent succurrere; sed ipsis omni certo consilio destitutis, & de salute, & infirmitate mulieris desperatis, venit ad memoriam fama, & virtus B. Viri* DOMINICI, *& continuo se inuicem cohortantur, vt ipsam in lectulo ad eum referrent, pedibus eius exponerent, & omnem illius salutis restitutionem, prouidentiae, ac pietati eius committerent. Quod & factum est, nam manibus astantium perlata est, & non tàm semiuiua, quam pene exanimis ad pedes B. Viri à delatoribus proiecta*

est.

& non tàm semiuiua, quā pene exanimis ad pedes B. Viri à delatoribus proiecta est. Vir igitur sanctus omni pietatis gratiâ plenus fidem deferentium laudauit, iusta petitioni eorum benigne assensum præbuit, infirmæ, ac morti iam proximæ condoluit, & vt eius membra iam pene in mortem resoluta, pristinæ sanitati, ac vitæ restitueret, Domino preces purâ cum deuotione obtulit. Quo completo paululum vini sibi deferri iussit, & propriâ manu benedicens, ori decumbentis mulieris tradidit, & protinus, vt liquorem sacrati vini sensit, & bibit, ac si nullam infirmitatem habuerit, celeri curatione obstupuit Deumque benedicens, curatori suo supplices gratias reddidit, & cum omni hilaritate ad propriam domum rediјt. Erant itaque mirabilia B. Viri beneficia, & sicut mirabilia ipsa, ita velox virtutum efficacia; nulla cùm esset mora ad sanandum, sic venientium cum fide, erat frequentia ægrotantium.

Quam S. Vir sanitati restituit.

De Captiui liberatione.

CAP. XII.

VIR *itaque quidam nomine* Dominicus *natus ex villula quæ dicitur Sotus, à Sarracenis captus, & iam per multum temporis duro onere catenarum ingentium afflictus, & inclusione, horrore, obscuritateque diri carceris, vehementer fatigatus, exigebantur ab eo Quingenti nummorum solidi, quibus solutis redderetur libertati. Amici autem eius, ac parentes, illum à captiuitate eripere cupientes, summamque pretij ipsam superimpositi congregare, ac reddere disponentes, omnia quæ iuris illius esse videbantur, distraxerunt. Quo facto, omnique pretio facultatum eius in vnum coacto, illud quod à captiuo exigebatur complere non potuerunt. Qua de re nimium contristati, & non modicâ anxietate consternati, in magnâ ingentis doloris tribulatione constituto condolebant, & eum ab ea quantocyus liberare cupiebant, sed auxilio omnium suarum facultatum facere non valebant, & idcircò, ac necessitate compulsi (vt mos est) auxilia bonorum virorum, honestarumque mulierum exquirebant, vt quod nequibant proprijs adimplere facultatibus, saltim perficerent gratuitis eleemosynas pro Deo largientium impensis. Instantes autem huic labori omnino laudabili, adierunt seruum Domini, huiusmodi mercedem petituri, qui libenter ab eo sunt suscepti, & auditi, & verâ, ac non fictâ charitate plenus (vt superius nos dixisse meminimus) statim eis pro iuuamine eripiendi captiui equum tradidit, & hoc etiam subintulit:* Hoc modicum solamen æquanimiter suscipite, & maius vobis me adhuc impensurum scitote. Exoranda, & placanda est assiduis obsecrationibus facies Domini, vt quod humana actione non potest effici, impleatur efficaci potentiâ diuini subsidij. *Illis igitur discedentibus, & pro accepto salubri consilio, & pro consequuta solatio gratulantibus, Vir Dei, quod deuote promisit, deuotius contulit. Sequenti namque die sacrificium pro misero in carcere constituto hostiâ salutiferâ Domino Deo, dignâ contritione obtulit, & in eadem sacrificij hora, annuente Domini piâ suos fideles suo iusto desiderio, & labiorum voluntate, nunquam fraudante clementia, disrupta fuerunt ferrea, & inextricabilia alligati vincula; aperta est tenebrosi, & continua nocte damnati càrceris, diuina, & non humana vi impellente, custodia; & Domino S. Viri oratione, & sacrificij oblatione, ad misericordiam flexo prææunte; nullaque aduersitate obstante, sed omni prosperitate comitante, cum magna lætitia rediјt ad propria. Parentes vero illius statim vt eum viderunt, oratione S. Viri eum esse liberatum intellexerunt, & eum magnis gaudiorum iubilationibus ab eis susceptus, mox est præsentatus S. Viri aspectibus, qui ab eo requisitus, per ordinem pandit causam suæ ereptionis, vt diligenter omnes inquirentes diem, & horam ipsius euasionis inuenirent eandem*

Dominicus Soto à Sarracenis capitur.

Antiquus mos petendi eleemosynam pro redimendis captiuis.

Orationibus S. Viri captiuus ab ergastulo liberatur.

Quem Parentes ad præsentiam S. Viri deferunt.

dem certissime fuisse, quo sunt ab B. Viro fusa pro eo Orationis, & immolatæ oblationis diuinæ subsidia. Ergo omnes tanta virtute comperta in communi ineffabilem misericordiam nostri Redemptoris alacribus animis benedixerunt, & præclarum meritum miseri captiui, ereptaris dignis laudibus extulerunt. Summa animi (dilectissimi) diligentia est gaudendum, & magno vocis præconio est prædicandum B. DOMINICVM *tanta virtutum efficacia fuisse præditum, vt absente eo, & etiam longepositio, meritis eius, & orationibus, superna virtus ferreos nexus disrumpendo, confringeret claustra carceris, omni humana arte obserata aperiret, & miserabilem captiuum, omni humano solatio destitutum, exoptabili patriæ restitueret*

De Comite Gallæciæ liberato à diuturna oculorum caligine.

CAP. XIII.

Petrus Pelagij Comes Gallecia curatur.

COMES *quidam* Galleciæ *Prouinciæ* Petrus Palagij *nomine diuturna oculorum caligine afflictus fuerat, & pro spe recuperandæ sanitatis multa loca sanctorum adierat, & multam in medicos pecuniam erogauerat, nihilque proficiens, omniaque pro eadem infirmitate explodenda expenderat, sine aliqua sui vtilitate, quæ & alia in vanum consumpserat. Iamque omnino desperans, famam virtutum Viri Dei, referentibus plurimis, agnouit, & quia ei satis notus erat, & creberrime domestica familiaritate, ei hæserat, festinus ad eum peruenit, molestiam suæ diutinæ, nimiumque omnibus suis profectibus importunæ infirmitatis ostendendo, innotuit. Vir autem Domini semper affluens visceribus pietatis, ex intimo cordis affectu flebiliter ei condoluit, & ad sibi consueta se conuertens medicamina, Domini misericordiam pro eo supplicaturus orationi se tradidit. Completa itaque oratione, Vir beatus surrexit, aquam sibi dari petijt, quam propria manu benedicens, oculos languentis pressas longa calamitate caliginis, nomen Domini cum magno suspirio inuocans, perfudit, & (dictu mirum!) nulla mora interueniente, integre sanitati restituit. Mirati sunt adstantes de tam magna, & miranda huiusmodi miraculi magnitudine, & multo magis mirati sunt de tam insueta curandi celeritate. Mirabile est certe, infirmum longa ægritudine fractum cum mora quauis prolixa sanare, at mirabilius est sine mora curare.*

Aquâ benedictâ caliginem oculorum abstersit.

De Quodam nobili Viro à cadiua gutta sanato.

CAP. XIV.

Garsia Munionis, nobilis Vir, ex Oppido Gomel.

QVIDAM *etiam Vir nobilissimus nomine* Garsia Munionis *de villa, quæ vocatur* Gomel *ortus, horribili, atque execrabili infirmitate, quæ iuxta operis sui effectum, congruo sibi satis vocabulo* Gutta Cadiua *vocitatur, miserabiliter erat detentus, nec omnino vlla spes suæ salutis ei supererat. Sed ducens vitam vltra quam sermone vllo exprimi potest miserabilem, omnibusque se videntibus vehementer formidabilem, assiduis votis, vt eius infelix, & amara vita, morte irruente, clauderetur, exorabat. Non solùm enim se ipsum vita eius infelicissima dedecorabat, sed etiam omnes sibi consanguinitate, vel familiaritate adhærentes exterrenda, nimio cruciatu, affligebat, ac insolita suæ generi maculatione dehonestabat. Omnino denique in sua infirmitatis opprobrio, dedecore, vel infortunio nihil distabat ab illo dæmoniaco, quem prodit scribente Euangelista Marca, euangelica lectio: vel vt ita dicamus nihil differebat à pessimo omni humano sensu, de integro priuata lunatico, quem horret, trepidat, & fugit omnis humana fidelium, & infidelium, sapientium, & insipientium communio. Nos autem cognoscen-*

Gutta Cadiua infirmitate laborabat.

tes

tes naturâ, & arte dictante, aliud esse naturaliter accidentem corporis infirmitatem; atque aliud esse pro merentibus culpis dæmoniacam tentationem, diffinire funditus non præsumimus, quod obstante humanâ conditione, diuinæque numinis omnem scientiam præbentis, nobis perfectè non concessâ largitione ignoramus: tamen testamur, quod de eo vidimus. Dùm huius infirmitatis calamitas eum arripiebat, illisus spumabat, dentibus stridebat, & arescebat, & pene omni humanâ effigie priuatus, auditione, & loquutione carebat. Ergo hac inualetudine horrenda infirmitatis, hoc miserrimo homine laborante, fama molestia illius ad virum Dei peruenit, eumque ad se perfuos officiales deduci fecit, suisque aspectibus exhiberi præcepit; cuius horrendam infirmitatis molestiam sollicitè considerans, ac supra consuetudinem suam demirans, pro eo ieiunijs, afflictationibus, & orationibus diurnis, nocturnisque incubuit. At diuina reuelatione instruente, alio quàm oratione sola, & ieiunio, fore medio curandam pessimam huius hominis infirmitatem intellexit; cui probabili operi sine intermissione institit, nec ab eo vllo modo, donec perfectè hominem sanitati redderet, destitit. Nunquam equidem infirmum, quem sanare disposuit, tam difficulter, & laboriose sanitati restituit. Multos autem, eum, vt supra retulimus, sine mora, & absque difficultate sanasse vidimus; hic etsi cum magna oppositione fuerit ab infirmitate curatus, tamen integram sanitatem recepit, nec vlterius vnquam illius execrabilis incommoditatis infestatione laborauit, sed omni tempore vitæ suæ recepta incolumitate felix permansit.

Quem B. Vir ad se deduci curauit.

Et tandem sanitati restituit.

De Transitu, & Sepultura B. Dominici.

CAP. XV.

IGITVR *Beatus Vir completâ affluenti exhortatione, atque consideratâ, solerti studio, & dispensatâ omni Monasterij vtilitate, correptus est graui corporis infirmitate; quâ quotidie ingrauescente, in lectulo decubuit. Longo tempore eadem incommoditatis molestiâ laborauit, quâ præsentis vitæ cursum, ac labores suæ actionis, esse finiendos ac remunerandos gaudio æternæ beatitudinis intellexit. Itaque ante* Quartum *diem migrationis suæ* Præpositum *Monasterij, atque* Dispensatorem *ad se vocauit, quibus ait*: Omnia quæ bene noueritis esse necessaria præparate, ac solerti industriâ, quæ fuerint congrua, & honesta præuidete: Regem nempe, ac Reginam cum Episcopo ad hanc domum quantocyus venturos esse scitote. *Cuius verba ipsi fratres non intelligentes, de hu ad inuicem requirebant dicentes*: Cur hoc nobis Abbas dixerit, omnino non intelligimus, nec animaduertere valemus, aut quid nobis agendum sit ignoramus; at fortassis valida infirmitate prægrauatus, irrationabiliter est nobis loquutus. Denique Regem, & Reginam ad præsens ad hoc Monasterium non esse venturos pro certo scimus: vtrum autem Episcopus sit venturus incerti sumus: vt tamen ipsius præcepto ne inobedientes esse videamur, ad suscipiendum omnes hos superuenientes hospites, nos diligenter præparemus, & insuper ipsum Episcopum studiose præstolemur, quem die Quartæ feriæ, in qua est festiuitas S. MARIÆ, venturum fore arbitramur. *Itaque secundum arbitrij eorum definitionem*, Scemenius *Episcopus in vigilia festiuitatis* S. MARIÆ *venit aduesperascente iam die. Illucescente autem sequenti, prædictos fratres, Vir beatus, secundo vocauit, quibus ait*: Ante hos quatuor dies obsecrando, & admonendo intimaui vobis, vt ad suscipiendum Regem, ac Reginam, atque Episcopum vos honeste præparassetis, & cum omni diligentia, cuncta quæ tantis potestatum dignitatibus sunt congrua ac necessaria sollerter prouidissetis. *Qui rursus verba illius non aduertentes, & cur talia proferret prorsus ignorantes,*

Infirmitate corripitur S. Vir, quâ suam mortem præscinit.

Scemenius Episcopus.

tes, responderunt dicentes : O venetande Patet ob quam tem nobis talia præcipias, nimiùm ſtupendo, miramur, & mirando deficimus. Vnum enim pro certo ſcimus, quia hoc præſenti tempore Rex, vel Regina ad hanc domum non accedet, heri ſerò venit cum paucis ſolus Epiſcopus. *Quibus vir Domini, quaſi cum quadam indignatione reſpondit* : Vos fratres cur teſtificamini Regem, & Reginatn ad hoc monaſterium ad præſens non veniſſe? Ego enim dico vobis vere eos hãc domũ iſtâ noctc intraſſe, & me cum eis à primo pullorum cantu, vſquemodo, in Eccleſia demoratum eſſe, & ab eis me inuitatum eſſe, ex quo, hoc triduo tranſacto, cum ingenti gaudio lætus, & felix eorum celeberrimo, ſacratiſſimoque conuiuio intetero. *His auditis, apertiſque intellectibus intimi ſenſus fratres cognouerunt, Virum Dei, non de terreno Rege, vel Regina loquutum eſſe, ſed quidquid dixerat, de Domino* IESV, *cæleſti Rege, ac de Genitrice eius* MARIA, *Cælorum Reginâ, dixiſſe: expenſas autem, quas tam prouidenter iubebat præparare, prauidebat ſuæ ſepulturæ neceſſaria eſſe. Quâ manifeſtatione præclara cognitionis, nec non intelligentiâ cæleſtis conuiuij, cognouerunt certiſſime adeſſe in proximo diem ipſius vocationis, atque migrationis. Nulli itaque debet eſſe dubium, eum, exuto homine, eorum feliciter inuitatum, gratulatanter quibus in corpore poſitus fidele, deuotum atque aſſiduum exhibuit famulatus obſequium. Celebratâ ergo, & peractâ ſolemnitate B.* MARIÆ *Epiſcopus cupiens, & diſponens à Monaſterio recedere Virum Domini venit viſitare, ac conſolari, benedictionemque humiliter ab eo expoſcere, atque ei valefacere. Cui ait S. Vir* : Congruum ſatis eſſet, Pater Sancte, ac Venerande, ſi placeret paternitati tuæ, vt hodie nobiſcum morans, nos non deſereres, quo per totum diem, nos tuâ dulci præſentiâ & alloqutione perfruendo faueres, & lætificares, & ſequenti die, Domini voluntate annuente, abſcederes. *Ad quem Epiſcopus ſenſu ſermonis non intellecto*, Non poſſum (*inquit*) Pater mi hic hodie manete, cogente, quam omnino non valeo deuitare ſine graui diſpendio, neceſſitate. *Cui Vir ſanctus alacri vultu, ac modeſta reſponſione* : Vade (*inquit*) cum Dei benedictione: ſcito tamen te in proximo reuerſurum eſſe. *Completum eſt igitur, vt Vir beatus prædixit, nam illaſceſcente die Sextæ feria, ſibi circunſtantibus, ait* : Obſecro vos citò, ite., atque Epiſcopo dicite, vt abſque omni dilatione, non dedignetur ad me venire, quia adſunt, qui me inuitare dignati ſunt. *Cui quidam fratrum, ſenſu ſermonis illius intellecto, reſpondit; & lachrymans, ait* : Adeſt iam hora migrationis tuæ Pater? *reſpondit Vir Dei, & ait* : Adeſt vere fratet dilecte. Sed ab inuitatoribus meis inducias impetraui, donec veniat Epiſcopus ad quem direxi. *His dictis obticuit, nec alicui amplius, etiam importune aliquid inquirenti, reſpondit, Congregatâ autem omni multitudine fratrum, expletiſque ſecundum regularem morem, omnibus ſacris inſtitutis eccleſiaſticorum officiorum, cunctiſque rite tradito charitatiua pacis oſculo, atque percepta deuotiſſime ſacra Dominici Corporis, & Sanguinis communione, cunctis etiam tàm fratribus, quàm omnibus, qui conuenerant, Religioſis viris, flentibus, venit Epiſcopus; videnſquè B. Virum omninò iam conſtitutum in ſupremis, lachrymis profuſus, his verbis eum eſt adloquutus* : O Chariſſime Pater, gratias Omnipotenti Deo referimus, quia te ſuperatiſ omnibus mundi laboribus, & antiqui hoſtis callidiſſimis, innumeris que artibus, ad loca tranquillæ pacis, & perpetui refrigerij tranſire credimus. Nunc ergo precamur, vt iam de tua gloria ſecurus, pro nobis apud Dominum, ad quem pergis, intercedas, atque tuis precibus, nobis adhuc in periculis animarum noſtrarum, conſtitutis, ſuccurras, atque nos poſt obitum noſtrum, quod noſtris non meremur actibus, & meritis; tuis interceſſionibus tecum viuere, & conregnare obtineas. *Hac dicente, atque ſupplicante Epiſcopo, Vir Domini vtraſque manus & oculos ad cælum erexit, quas deorſum deponens, pectori ſuo*

Qualiter ſuum obitum propalauit.

Ab Epiſcopo poſtulat ne illo die proficiſcatur.

Sed illo renuente, ſe non iturum prædixit.

Sacramentis Eccleſiæ munitur.

Epiſcopi deprecatio ad S. Virum moribundum.

suo apposuit, oculos suos felici somno clausit, & sic beato fine quiescens, spiritum Deo reddidit. In hora sui exitus quidam de puerulis, migranti beata Viro adstantibus, viderunt duas coronas aureas nimio fulgore fulgentes super caput ipsius, quarum nimio fulgore omnes humana lucerna, ante B. Virum posita obscurabantur; atque praeunte hoc incredibili, immensoque coronarum lumine, in cælum DOMINICVS *ferebatur. Quod licet puerulis asserentibus, non discredidimus, sed potius puerorum relationi fidem dedimus, attribuentes illas coronas fuisse, quas ille in visione à Viris albatis esse oblatas, & promissas, si in proposito perseueraret, credidimus. Igitur* B. DOMINICVS *Abbas* XIII. Kalendas Ianuarijs, *die* VI. Feriæ, *Era* M.C.XI. *Anno videlicet, ab incarnatione Domini* M.LXXIII. *feliciter recessit à seculo perenniter regnaturus cum Domino; vbi gaudet Angelorum cœtibus sociatus, atque omnium suorum præstantissimus intercessor effectus. Ergo ab Episcopo, & ab omnium fratrum deuoto collegio, atque à cuncto vndique confluente vtriusque sexus populo, B. Viri exequijs, vt decebat, religione deuotissimâ, dispositis, venerationeque deuotissimâ completis, tumulatum est corpus illius sacratissimum, cum magno sibi conuenienti honore intra claustrum fratrum ante portas Ecclesiæ, vbi per quædam annorum curricula quieuit, multis etiam, ac memorandis miraculorum beneficijs, infirmis cum deuotione, ac fide ad eum venientibus, impensis, venerabile gloriosumque sepulchrum eius corruscauit.*

Pueri vident S. Virum coronis fulgentibus redimitum.

Moritur.

Sepelitur.

De Translatione sacrati Corporis B. Viri.

CAP. XVI.

CRESCENTE *igitur mirabilium operum* B. DOMINICI *præclarâ magnificentiâ, quâ sunt euidenter manifestata veneranda meritorum eius insignia, cœpit etiam crescere erga venerabile S. Viri corpus summa populorum deuotio, & infinita promiscui sexus ad sacrum tumulum eius, properantis frequentia. Deo dignus itaque Scemenius Episcopus qui omnibus illius felicibus interfuit actibus, visis tot tantisque signorum virtutibus, cum consilio Venerabilis viri* Fortunij *eiusdem Monasterij Abbatis, & cum pia deuotionis affectu totius deuotæ congregationis, & cum consensu, ac voluntate* Aldephonsi *Hispaniarum Regis gloriosissimi, filij* Fredelandi *Regis, omni regali strenuitate opinatissimi, fratris* Sanctij *Regis, omni deuotâ pietate, & bellicosâ virtute, christianâque religiositate pollentis, & cum voluntate omnium vicinorum Episcoporum, & Abbatum, atque Optimatum, omniumque circumhabitantium populorum, decreuit, dignumque iudicauit,* Corpus B. DOMINICI *ad venerabilioris sanctitatis, eminentiorisque dignitatis locum esse meritò transferendum. Sacratissima denique membra tanti Viri, apud Deum tantâ meritorum sanctitate excelsi, indignum cunctis videbatur retineri loco humili; quod & religiosa deuotione completum est, annuente clementiâ Domini. Adueniente denique prænominato Pontifice cum suorum deuoto conuentu Clericorum, ac præfati loci Abbate* Fortunio *cum Religiosarum agmine Monachorum, conuenientibus etiam plurimis turbis nobilium, plebeiorumque populorum, ac dignâ reuerentia, debitaque religiositate, completis diuinis Missarum, hymnorumque officijs, translatum est Corpus sanctissimi Viri à sepulchro in quo primum excedens à seculo fuerat reconditum, & intra Ecclesiam ante Altare* B. Martini, *vbi nunc veneratur, honorifice est tumulatū, quo in loco ad vsus diuinorum sacrificiorum Ara in ipsius honore ac nomine est constructa, vbi creberrime monstrantur diuina, ipso obtinente, beneficia omnibus cum fide, & deuotione ad ipsius venientibus poscēda suffragia. Nos igitur (dilecti fratres) qui tā dignissima merita, tamque præclara beneficia tāti Patroni quotidie oculis intuemur, & assidua ipsius largitate perfruimur, monita eius salubria saluti animarū nostrarū congruo (qui-*

Scemenius Episcopus Corpus S. Viri transferre constituit.

Translatio celebri concursu peragitur.

Ara erigitur suo nomini dicata.

bus omnes suos auditores, adhuc in corpore manens, omni vigilantia verbis instruxit, & adhuc licet angustia sepulchri clausus, clarescentibus miraculorum signis, instruere non desistit à mente nunquam abscindamus, ipsis intento studio inhæreamus; errores, & culpas, quas fecimus ante oculos cordis reuocemus; de ipsis antequam obtenebrescat, id est, antequam mors subripiat, fructus dignos pœnitentia faciamus, mortifera, & venialia crimina funditus abijciamus, amicos in Deum, & inimicos propter Deum diligamus, indigentibus, & impotentibus secundum nostrum posse succurramus; super omnia autem veram charitatem, quæ est vera dilectio Dei, & proximi obseruemus; fidelibus defunctis quotidianum iuuamen, orationum, & eleemosynarum impendamus, nullis molesti, omnibus beneuolissimas. Si enim his, atque huius modi bonis operibus intenti fuerimus, & Deum propitium & omnibus nostris desiderijs, & orationibus fautorem habebimus, & iuuamine, atque intercessione B. Patris Nostri Dominici *(cuius hodie* Translationis *festiua gaudia vnà cum sanctissima Regina* Helena, *Magni* Constantini *Matre, quæ etiam hac die in cœlos coronata transcendit, cordialibus, & solemnibus officijs celebramus) procul dubio digni erimus consequi meliora, & frequentia tutamina. Est nempe maxime nobis vtile, sic vnanimiter, sic syncceriter, transitoriam temporalemque festiuitatem illius celebrare, sic illi debitas laudes persoluere, quatenus ipsius meritis, & precibus, ad nunquam finiendam, sed æternaliter permansuram supernorum Ciuium festiuitatem, cursu huius vitæ peracto; felices, & gaudentes mereamur introire: præstante Domino Nostro* Iesv-Christo, *qui cum Deo Patre, & Spiritu-Sancto viuit, & regnat per omnia secula seculorum, Amen.*

Authoris exhortatio ad Fratres, & cæteros Christianos.

En Acta genuina, quæ *Monachus* coætaneus scripta reliquit, & adhuc MSS. seruantur literis Gothicis exarata in Monasterio *Exiliensi*, & in *Actuario Cœnobij B. Martini Madridensis*, in cuius codicis calce continentur miracula ad numerum C. XIV. duobus libris diuisa in quorum primo LIX. in secundo LV. numerantur, quorum ecphrasin transcribere prolixum. Aliquot notabilia dedimus in die eius *Translationis Tom.4. XV. Kal. Septembris*. Eius Sanctissimi Confessoris *Epitaphium* forte in *Translatione* incisum, isthæc habet carmina:

C. XIV. miracula in eodem Codice MS. recensentur.

Epitaphium.

Hac tumbâ tegitur, digna qui luce beatur,
Dictus Dominicvs, *nomine conspicuus.*
Orbi quem speculum Christus concessit honestum,
Exhortando bonos, corripiendo malos:
Solstitium mundo dùm dat brumalis origo
Subtrahitur mundo, iungitur in Domino.
Protegit hic plebes sibi fide mente fideles:
Nuncque tuendo suos, post trahat ad superos.

Historiam Nostri S. Confessoris, & quam plurima miracula, carmine *Hispanico*, quod Nos *Versos de Arte mayor* dicimus, licet corrupto conscripsit peruetustus ille Poëta, quem M. *Gonsaluum Verzeo* appellitant. Quæ omnia in docto *Codice MS. Madridensi* leguntur, quorum initium, vt illius seculi pietatem, & eruditionem demireris, & exhorrescas, subijcimus:

A Gonzaluo Verceo Vita metrice scripta exordium.

En el nombre del Padre que fizo t oda cosa,
E de Don Iesu-Christi fijo de la Gloriosa,
E del Espiritu santo que igual dellos posa:
De vn Confesor Sancto quiero fer vna prosa
Quiero que lo sepades luego de la primera:

Cuya

Cuya es la Historia meteruos en carrera:
Es de santo DOMINGO *toda bien verdadera,*
El que dicen de SILOS *que salon la frontera.*

De hoc Poëta mentio est apud D. Prudent. de Sandou. *in fundat. S. Petri de Arlanzo fol.*344. qui eum Monachum, & Theologum, ac coætaneum S. Confessoris fuisse profitetur. Huius Poëtæ vetustissimi etiam & Nos meminimus, aliquotque eius carmina retulimus sup. *Tom.*3. *Die XI. Maij fol.*145. vbi de *Translatione* egimus.

Quis iste Verzeus?

HIC etiam notandum est, quod in *Epitaphio* superius relato integrum *Disthicon* obliuione depressi, Diem *Translationis* enuncians, omisimus, & licet eius integra carmina etiam supra *Tom.*4. *Die XVIII. August. fol.*503. dedissemus, nihilominus hîc supplere curamus, ne textamen *Carminis* deficiat. En amice lector *Disthicon*, quod si excripseris continuate cum Octasthico supra scripto curabis:

Epitaphium suppletur.

Transfertur Corpus, *cùm spiritus almus* Helenæ
Iungitur Angelicis, Spiritibusque pijs.

In eodem *Tom.*4. *d. fol.*503. & 504. Annum *Translationis* probauimus, & quem fuisse *Scementum* Episcopum, cuiusque Sedis Antistitem recensuimus, & ne repetamus, hîc apponere non curauimus.

MONASTERIVM EXILIENSE. Hac voce, & hoc vocabulo vtuntur Latini Scriptores, cum re vera SILENSE vocandum erit, à Pago SILOS, qui in Valle *Toblaticella* situs fuit, prope *Burgensem* Ciuitatem in Castella Veteri, XXXVI. P.M. dissitus ab eadem vrbe. Quis, aut quo tempore *Cœnobium* extructum fuerit, nullus aperit: Hoc omnibus notum, quod Anno Domini DCCCCXIX ibidem Abbatem agebat PLACENTIVS, Vir vndequaque Venerabilis, qui gregem Dominicum sub Regula S. P. *Benedicti* pascebat, cui *Ferdinandus Gonzalez* antequam Comitatum Castellæ suscepisset, & *Sanctia* eius coniux plures possessiones sibi, & Fratribus cum eo degentibus concessit, vt ex *Carthulo Donationis* patescit, quam Antonius de Yepes in *Chron. Benedict. Tom.* 4. *Ann.* 919. *fol.*368. *col.*3. refert, & in *Append. Script.* 38. *fol.*457. transcripsit. Hinc veniunt explodendæ opinationes aliquorum, qui ibidem vrbem nomine SILAM statuunt, cùm talis vrbs, nondum fuerit in rerum natura. Et aliorum, qui somniarunt quondam Patruum *Almanzoris* Regis, nomine SILVM, quem huius vrbis somniatæ conditorem suspicantur. Cùm certum sit, districtus illos, SILOS ab immemoriali compellatos. Vide Yepium *d. fol.* 368.

Topographia.

Aliquorum error.

DVODECIMO
Kal. Ianuarij.
DIES XXI.

A. MALACÆ *in Batica Hispaniæ* S. AMASVINDI, *Monachi; qui feruens zelo Dei, & proximorum charitate redundans, in Abbatem electus, Cœnobiticæ extitit*

consuetudinis infatigabilis obseruator, tandem Confessoris titulo splendidus, sedes occupauit æternas.

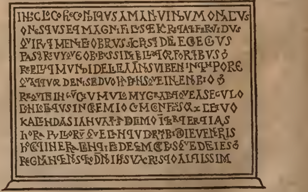
B. LEGIONE *in Citeriori Hispania*, *quam* Septimam Geminam *dixere*, TRANSLATIO *sacrorum pignorum* S. ISIDORI, Hispalensis *Antistitis*, *vbi honorificâ inclusa thecâ, non sine miraculorum frequentiâ, & piâ deuotione venerantur, & religiosâ pietate coluntur.*

C. HISPANIÆ *Venerabilis est memoria* B. IOANNIS *de* MATA, *Ordinis fratrum* SSS. TRINITATIS, *Redemptionis Captiuorum* Fundatoris, & Patriarchæ: *Cuius institutum sic vniuersum Prouinciæ ambitum occupauit, vt Doctissimis, & Sanctissimis Viris, Regionem mirum in modum illustraret.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.* SANCTVS AMASVINDVS *Abbas Benedictinus Confessor.*]. Cuius memoriam recolunt Arnaldus Wion in *Martyrolog. Monast. lib.* 3. *fol.* 400. hac clausula: *In* Hispania *natalis* S. AMASVINDI, *Abbatis, sanctitate clari.* Eadem Hugo Menardus in *Benedictin.fol.* 108 Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS.fol.*484. Qui omnes eius Natalem Diem, ad sequentem reijciunt, sed immeritò, vt postea probabimus. De eo scripsere Ambrosius Morales in *Prolegomen. Histor. Hispan.* 3.*p.post Tabul.lib.*17. *Scriptores.* Bernardus Aldrete *in Origin. Ling. Castellan. lib.*3.*c.*18. *fol.*254. P. Martinus de Roa *Histor. Malacitan. c.*14.*fol.*42. Eus ACTA nullus, vt viderim, scripsit. Ea referuntur in eius *Epitaphio*, quod Gothicis literis exaratum transcripsit Aldrete supr. *d.fol.* 254. illudque pro Eruditorum, & bene de hisce antiquitatibus meritorum, gratia, subijciam.

Epitaphij series literis Gothicis.

Hocce itaque *Epitaphij* monumentum inuentum dicitur à quodam Agricola Anno M.D.LXXXVI. dùm in montis cacumine fossoris ageret partes, prope riuulum

iuulum quendam, CAPERA vocitatum, in *Montanis Malacitanis*; illudque idem *Bernardus de Aldrete*, Ambrosio de Morales emisit, vt literarum ænigmata patefaceret. Qui sic extendit:

Ab Ambrosio de Morales extensa.

In hoc loco reconditus AMASVINDVS *Monachus,*
Onestus,& magnificus,& Karitate feruidus,
Qui fuit mente sobrius: Christi Dei egregius
Pastor, suique ouibus, sicut bellator, fortibus
Repellit Mundi delicia, Annos viuens in tempore
Quatuor denis & duo habensque in Cænobio.
Requiet in hoc Tumulo: migrauitque à seculo,
Conlocatus in gremio cum Confessorum catuo,
Kalendas Ianuarias Decimo inter tercias,
Horâ pullorumque cantu dormiuit, die Veneris:
Hoc & in Era Centies Decem & bisque Decies,
Regnant Nostro Domino Ihesu Christo Altissimo.

A.P. Martino de Roa in Hymnum redacta.

Addens idem *Moralius*, quod Author Epitaphij scribere proposuit *Duodecim versus Heroicos*, quibus S. Abbatis AMASVINDI res gestas, eiusque laudes breuiaret, licèt hoc non consequeretur, cùm carmina, absque prosodiæ regulis, conscripta videantur. P. Martinus de Roa *d.c.* 14 *fol.*43.*col.*2 errorem percepisse *Ambrosium* Nostrum contendit, & prorsus minime prosodiam *Epitaphij* percepisse, eo, quòd vidisset *Carmina* huius modi scripta lineis currentibus, in formam *Heroici Carminis*; ast illa nec esse *Heroica*, nec figuram illorum habere demonstrat: sed esse *Hymnum* XXIV *Versibus* coagulatum, licet à prosodiæ methodo vacuum, hisce *Quaternionibus*:

In hoc loco reconditus
Amasuindus Monachus,
Honestus,& Magnificus,
Et charitate feruidus.
Qui fuit mente sobrius;
Christi Dei egregius
Pastor, suique ouibus:
Sicut bellator fortibus
Repellit Mundi delicia;
Annos viuens in tempore
Quatuor denis, & Duo
Habensque in Cœnobio.
Requiet in hoc Tumulo,
Migrauitque à seculo,
Conlocatus in gremio
Cum Confessorum cœtuo.
Kalendas Ianuarias
Decimo inter Tertias,
Hora Pullorumque cantu
Dormiuit, Die Veneris.

Hoc

Hoc & in Era Centies,
Decem & bisque Decies.
Regnante Nostro Domino
Jhesu-Christo Altissimo.

Alia Inscriptiones in formam Hymni conscripta.

Cuius R.P. *Roa* interpretationi & Nos adhæremus, tanquam genuinæ, & non sine exemplo, vt ipse *Roa* prolixiùs ostendit, asserens; Quòd eo tempore frequens erat in *Hispania* in *Epitaphijs* Hymnorum vsus, ad celebrandas Defunctorum, sub marmoribus, aut lapidibus tumulatorum, virtutum laudes; maximè in *Batica*, & *Corduba*, vbi eodem Anno, quo fuit inuenta *Inscriptio* S. AMASVINDI *Abbatis*, etiam repertus est lapis marmoreus, literis, licet abrasis scatens, quam sic idem *Ambrosius* recensuit:

Apud Cordubam.

MEMBRA FVLGENT HIC VRNA
ANVS RELIGIOSÆ.
RITE CARNE DEVICTA,
IN, SOBRIA, FAMA, CASTA
ARCE CELESTI, ET AVLA,
SVM TECTA, HIC SAXEA CAVA.

Vbi etiam notandum est, quòd extra *Hymni* speciem, etiam *Acrostichis* caracteribus est *Inscriptio* Constructa, nam in primis literis exprimitur nomen Defunctæ Senis, sic MARIA SVM. Nec minus erit, obliuioni tradenda alia *Inscriptio*, quæ hodie *Corduba* visitur, in latere Septemtrionali Templi S. Andreæ, etiam literis Gothicis exarata, & in *Hymni* formam conscripta, hisce versibus:

Alia etiam apud Cordubam.

HIC SPECIOSA CONDITA,
SIMVL CVBAT CVM FILIA
TRANQVILLA, SACRA VIRGINE,
QVÆ NOVIES CENTESSIMA
QVINTAQVE SEXAGESSIMA
ERA SVBIBIT FVNERA.
POST QVAM MATER MILLESSIMA.
QVARTA, RECESSIT VLTIMA.

Ex quibus exemplaribus datur intelligi, quòd Author Epitaphij S. AMASVINDI, illud in *Hymni* formam extruxit, & vt totùm *Hymni* scopum marmor caperet, illum ita distribuit, vt in vnaquaque linea duplex carmen, & in duobus Carminibus integer Quaternionis apex incideretur. S. Abbatem Nostrum vocat *Cyprianus* Archypresbyter *Cordubensis*, cuius fuit amicus, & synchronos, AMASINDVM; forte ob carminis prosodiam, qua integrum non potuit nomen includere, & ideo illud per *Synæresim* contraxit. Audi Carmen:

Cypriani Cordubensis Carmen Sepulchrale pro S. Abbate.

Hac & AMASINDI *iacet vrnâ* Corporis *almi*
Compago insignis; qui Bæticus, *ipse docebat*
Agmina multorum fratrum; quos igne corusco
Incendens cælestis verbi; inlustris & Abbas,
Sobrius, & castus fuit, ac veritatis amator,
Modestus, prudens, sibi sauus, omnibus vnà
Mitis & humanus, grauis atque in lege tuenda:

Qua

Quapropter Confessor idem complurima passus
Vulnera cum Socijs, tendit redimitus Olympum.
Sit obijtque senex, conscendens sydera, Sanctus,
Cum Primus numeratur apex Vigesimus Orbi,
Mensis, quo Christus indutus tegmine carnis
Humanæ, Mundi inuisit iam limina nascens.
Centies ipsa Decem currebat temporis Æra
Bisque Decem simul. Hinc Sanctus veneratur vbique.
Cui posui Cyprianus *Ego hoc in marmore Carmen,*
Impetret vt mihi iam veniam cælestis Amicus.

Hinc colliges quanto errore laborant supra relati Scriptores, qui interpretatione *Ambrosij Morales*, Nostrum S. Abbatem obijsse *Die* XXII *Decembris* contendunt, cum ex hoc *Epigrammate* constet, ad Superos euolasse *Die* XXI. ipsius Mensis, Era M. XX. Christi vero Anno DCCCC. LXXXII. Quibus illustrior hæc anamnesis reddetur. Sunt qui dicant Monasterium, in quo S. Vir Abbatem agebat fuisse SYLVENSE nuncupatum, eo quòd in *Sylua* vrbis *Malacæ* situm esset, vt *VVion*, & *Hugo Menardus* recensent: sed cum hanc nomenclaturam, nec *Epitaphium*, nec *Cypriani Carmen* exprimant, subdubito, & nescio à quo illam didicere.

Dies, Mensis, & Annus obitus.

Nomen Monasterij ignotum.

TRANSLATIO *Corporis* S. ISIDORI *Episcopi Hispalensis.*] Huius festiuitatis meminere Arnaldus Wion in *Martyrolog. Monastic lib* 3. *fol.* 400. hac periodo: *Eodem die* TRANSLATIO *Sancti* ISIDORI *Hispalensis Episcopi, ex Hispali ad Legionensem vrbem.* Eadem Hugo Menardus in *Benedictin fol.* 108. Franciscus Maurolycus *fol.* 83. *col.* 2. Philippus Ferrarius in *General. Catal. SS. fol* 484. Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 65. licet ij omnes die sequenti eius solemnitatem recolant; ex eo moti, quia in aliquibus *Breuiarijs Hispaniæ*, illa sequenti die reperiatur, non intelligentes, quòd festum istud concurrat cum festo *S. Thomæ Apostoli*, quo concurrentia haut quaquàm locum habere non poterat, præsente Apostolo digniori. Hinc ipsa *Ecclesia Legionensis*, nec Die XXI. nec XXII. sed XX. officium peragit, hanc eandem occurentiam diffugiens. Hinc Nos suo loco memoriam apponere curauimus, vt detur vnicuique suus, sed cum hac animaduersione, vt dies verus agnoscatur, & causa mutationis inspectetur. Igitur eiusdem festi meminere Lucas Tudensis in *Chron. Mund. lib.* 4 *fol.* 386. Rodericus Toletanus *Histor. Hispan. lib* 6. *c.* 13. Ludouicus Nonius in *Corograph. Hispan. c.* 57. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 5 *c.* 26. Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib.* 12. *c.* 21. Athanasius de Lobera *Histor. Legionens.* 2. *p. c.* 33. *fol.* 317. D. Prudentius de Sandoual *Histor. Reg. Ferdin. I. fol.* 16. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS. Hispal. fol.* 159. & alij innumeri ACTA huius solemnitatis ex *Breuiarijs Legionensi*, & *Compostellano* dabimus:

B. Martyrologia.

Dies verus huius solemnitatis.

ACTA TRANSLATIONIS SAcrorum Pignorum B. ISIDORI *Episcopi Hispalensis ex hac vrbe ad Legionensem, ex Breuiarijs MS. Compostellano, & Legionensi edito.*

INTER *alias pacis leges, quas victor* Ferdinandus Castellæ, *&* Legionis I. *Rex*, Benabetho *Mauro Regi* Hispalis, *quæ nunc* Seuilla *dicitur, victo, ac profligato dedit, hanc præcipuam ferunt: Quod scilicet pateretur* CORPVS *Sanctæ Virginis* IVSTÆ, *quod in ea vrbe tenebatur, in* Legionensem *vrbem transferri. Quibus datis, acceptisque pacis condi-*

Fernandi, & Benabeth pacta.

Pro corpore S. Iuſtæ Legati Hiſpalim deſignati.

tionibus, Aluitum Epiſcopum Legionenſem, & Ordonium Epiſcopum Aſturicenſem, preſerca Nunnium Camitem, Gundiſaluum, atque Ferdinandum, viros primarios, Abbatemque S. Mametis, cum equitum turma Rex Fernandus Hiſpalim miſit. Qui reſponſa à Benabeth accèpto, neſcire ſe vbi IVSTÆ Corpus lateret, ipſi quærerent; incerti quo ſe verterent, tandem ad pias preces confugerunt. Peractâ igitur Triduanâ precatione, quam Præſul Aluitus indixerat, viſus eſt idem Aluitus in ſomnis venerandum quendam Antiſtitem huiuſmodi verba loquentem: Sat ſcio te cum tuis ſodalibus Aluite, quô CORPVS hinc Diuæ IVSTÆ auferatis, & vobiſcum in patriam comportetis. Sed ſcito, diuinæ menti non placere vrbem Hiſpalim IVSTÆ Reliquijs viduari. Proinde, ne vacui omnino redeatis, CORPVS meum vobis conceditur, quod apud vos ſit pignus, futurum me vobis deinceps tutamentum. Reueritus viri maieſtatem, Aluitus quæſiuit ab eo quis eſſet, & quo nomine vocaretur. Sum (inquit) ISIDORVS huius qui fui vrbis Antiſtes. Qua voce expergefactus Aluitus, dubius, an vera eſſent, quæ viderat; orauit Deũ, vt ſi vera vidiſſet, iterùm, ac tertio moneretur. Quod ita factum eſt. Nam bis poſtea ISIDORVS, eo modo, quo prius, eidem apparuit, eademque verba replicauit: ad vltimumque Ter baculo terram icens: Hîc, hîc, hîc (dixit) inuenies CORPVS meum. Mortemque Aluito antequam Hiſpali recederet, nuntiauit. Quæ omnia cùm retuliſſet Aluitus ſodalibus, & Regi Benabetho, ad veritatis experientiam illos conducere properauit. Hinc in Hiſpalim veterem procedentes, ad locum ſibi diuinitus præſignatum ſolus accurrit, & Tribus recognitis baculi ictibus, ibidem ipſe fodere incœpit, deinde cæteri, ac tandem Chriſtiani foſſores, qui protinùs ſacrum B. ISIDORI Antiſtitis CORPVS inuenere, quod balſami ros de oſſibus exhalauit, & arbores, & homines, qui aderant, perfudit. Quo demum, ex cœmeterij foramine, extracto, multa, ea ipſo loca, cœpit mirabilia patrare, ita vt Aluitus, & cæteri ſodales, illud colligere honorifice, & in hoſpitium perducere compellerentur. Ita factum, & pratinus Aluitus morbo correptus, ita vt Medici diffiderent, ſeptimo die extinctus eſt. Rex Benabeth audiens ſtupendam rem, omnibus officijs proſequendum Corpus ISIDORI ſtatuit. Ordonius verò Aſturicenſis Epiſcopus, alijque ſodales aliquandiù mœſti morte Aluiti, tandem eius corpus, ſimul cum corpore ISIDORI Legionem deportare ſtatuerunt. Qui, obtentâ Regis Benabethi licentiâ, Hiſpali Legionem cum ſacris Epiſcopi vtriuſque pignoribus perrexere. Quæ omnia cum Rex Fernandus nuntijs præſciuiſſet, vnà cum Regina Sanctia coniuge ſua, & filijs, Durium vſque religioſe obuiam profectus ſacra pignora, ſolemni proceſſione, atque apparatu, inter fauſtas populi acclamationes, & præcipuam lætitiam, nudis pedibus, ſuis ipſis humeris & filiorum, aliquanta ſpatio ſuccolauit. Multa igitur tùm Hiſpali, tum toto itinere, Deus ſacrorum pignorum interuentu prodigia patrauit: nam cæcorum oculi aperti ſunt, ſurdis inſinuatus auditus, & pedum vitio afflictis, gradiendi reſtituta facultas. Sed & ad vrbis portas fidem omnium miraculum auxit. Nam cùm iumenta, quæ vtrumque Corpus portabant, ſponte ſuâ, nulla ducente, dubitante Rege, & populo, quo vtriuſque Præſulis exuuiæ collocarentur, libera relinquerentur, quod ISIDORI Pontificis pignora portabat, in B. Ioannis Baptiſtæ illa intulit Templum; quod verò Aluiti in Cathedralem detulit, vbi vtrobique adhunc vſque diem capſis argenteis incluſa, magno cum fidelium voto, & pietate coluntur, & venerantur. Quæ omnia peracta ſunt XII. Kalend. Ianuar. Anno Domini M. XLVII. Præſtante Domino Noſtro Ieſu-Chriſto, qui cùm Patre, & S. Spiritu regnat in ſecula. Amen.

Apparet Iſidorus Hiſpalenſis Aluito Legionenſi.

Vt Corpus ſuum Legionem transferat iubet.

S. Iſidori Corpus inuenitur.

S. Aluitus, vt prædixerat Iſidorus moritur.

Vtriuſque Pontificis pignora recepit Rex Fernandus ad Durium.

Miraculum, & Corporum collocatio.

HACTENVS eiuſmodi TRANSLATIONIS, & feſtiuitatis ACTA, quæ deſumpta ex hiſce Breuiarijs P. Ioannes Mariana in Hiſtor. Hiſpan. lib. 9. c. 3. recenſuit: in quorum ecphraſi nihil notatu dignum reperimus, cum ex illa conſtet

constet Diem, & Annum, vt facentur Nostri Scriptores.

Nec Commentum *Bononiensium* hic erit diluendum, quo somniarunt, *Corpus* S. Isidori *Hispalensis* Præsulis, translatum fuisse *Bononiam*, quia illud iam supra *Tom. 2. Die IV. April. fol.* 497. ex *Ferdinando Vghellio* & *Constantino Caetano*, locis ibidem præscriptis, patefecimus.

An Corpus Bononia remissum.

Post hæc ad manus peruenit meas Relatio, seù Historia de Vita, Morte, & Translatione huiusmodi S. Isidori Episcopi Hispalensis MS. & à Luca Tudensi concinnata, beneficio D. Nicolai Antonii Equitis Iacobæi, huius nostri sæculi eruditissimi Viri, & de omnibus antiquitatibus benemeriti, & impetratione D. Iosephi *Pellizerij sæpe* sæpius à me laudati, & in æternum laudandi, amici obseruantissimi, *Iacobæi Ordinis Equitis* ad maiora nati, si vt merita eum prosequuntur, præmia sequerentur. En igitur Historia.

INCIPIT TRANSLATIO SANCTI Isidori *Episcopi Hispaniarum Doctoris.*

Regente S. *Gregorio Papa feliciter Ecclesiam Dei, &* Reecaredo *Christianissimo Rege regnum Gothorum in* Hispanijs *nobiliter gubernante, sub Imperatore* Heraclio, *qui Crucem Dominicam, quam impius Rex* Cosroas *asportauerat, Ierusalem restituit; inualescente fere in toto Orbe Arianorum vesaniâ, Doctor Hispaniarum* Isidorvs, *Hispalensis Archipræsul, sydus clarissimum, in tenebris, fidelibus splenduit. Qui Gothorum gentem in Fide Catholica confirmauit, & ab* Hispanijs *hæresim Arianorum, & Acephalitorum funditùs eliminauit; Regibus Gothicis leges instituit; Ecclesiæ Christi Sacerdotibus Ecclesiasticam regulam tradidit, & ore prophetico protestatus est dicens:* Cum in his traditionibus permanseritis, puro corde in præsenti vita, pace fruemini & bonis: & in æterna gloria coronabimini laude perpetuâ. Cum autem hæc præcepta dereliqueritis ad prehendent vos mira mala, & cadet Gens Gothorum fame, & gladio inimicorum, & peste. Cum autem conuersi ad Dominum fueritis, perquirentes ea, possidebit semen vestrum portas inimicorum suorum, & erit vobis gloria maior, quàm fuerat vnquam. *Post transitum verò eius,* Hispaniarum *Reges, & Sacerdotes, Sancti Pastoris sequentes vestigia, & salutaribus institutis pro viribus inhærentes, commissum sibi gregem feliciter gubernabant; donec flagitiosus* VVitiza Hispaniarum *regnum infeliciter est adeptus: qui cùm esset probrosis moribus, etiam alios suis prauis actibus subesse coëgit. Nam postpositâ omni religione diuinâ, & S. Doctoris* Isidori *spretis documentis, laxo pudicitiæ frameæ aduersus eum pro tanto scelere S. Ecclesiæ insurgeret, Episcopis Presbyteris, Diaconibus atque omnibus Altaris sacri Ministris carnales vxores lasciuus Rex habere præcepit. Sed & Episcopi, cæterique Ecclesiæ Prælati afpernebantur, sacrosancta Ecclesiæ clausis foribus sacramenta pro nihilo habebantur; synodalia S. Patris* Isidori *instituta despiciuntur; Concilia dissoluuntur; Sacri Canones postponuntur; postremò verò quidquid sobrium, & honestum est, voluptatibus subinductis, pro nihilo reputatum.* Igitvr *huiusmodi Tyranno* VVitizæ, *& cæteris superbiæ fulcimentis, à Romana Ecclesia seiunctis, mortuo,* Rodericus *Theudefridi filius in regnum successit, vitâ, & moribus* VVitizæ *non dissimilis, qui non vt debuit virgulta nefaria extirpauit, sed luxuria irretitus dissolutione, magis ac magis augmentauit; quibus Omnipotens Deus prouocatus ad iram: cum merito, ac ineffabili modo suis semper efficax consilijs diuinâ prouidentiâ dùm detrimentis incrementa dispensat, etiam damna restaurat damnis. Nam Anno* LXXV. *post transitum Sanctissimi* Isidori, *quia Sacerdotes, & Reges eum dereliquerant, in virga indignationis omnes* Hispaniæ *gentes corri-*

Vaticinium S. Isidori.

VVitizæ Regis insolentia.

Roderici Regis prauitas.

gens, iusto iudicio, Gentili gladio, secundum quod Sanctus prædixerat ISIDORVS, ferienda fuit tradita, per filias namque VVitizæ, & Iulianum Comitem Tingitaniæ cum Vlit Rege fortissimo Africæ. Nam transmarini Sarraceni mare illud, quod Hispalensi vrbi alludit, transfretantes, primò eandem vrbem ceperunt, deinde Bæticam, & Lusitaniam Prouincias occupauerunt. Quibus Rodericus Rex, aggregato exercitu Gotharum, armatus occurrit. Sed quia præfatus Rex, neglectâ religione diuinâ, vitiorum se dominio mancipauerat, protinus in fugam versus, & omnis exercitus fere ad internecionem vsque gladio deletus est. Sarraceni deinceps longe, lateque vagantes, innumeras, horridasque cædes perpetrarunt. Qui quantas cædes, quantasque strages nostrorum dederint, testantur euersa Castra, & antiquarum vrbium dirupta mœnia. Eâ tempestate omnis Hispania luxit Monasteria intra se euersa, Episcopia extincta, Libros sacræ legis combustos, thesauros Ecclesiarum direptos, & omnes incolas ferro, fameque consumptos.

Hispaniarum excidium.

TANDEM Dei pietas, quæ non est solita eos, quos corripit ad internecionem vsque delere, sed flagellando misericorditer corrigere, animos PELAGII cuiusdam, qui Regiâ traduce extitit oriundus, corroborauit, contra Sarracenosque, loco qui dicitur COVA Sanctæ MARIÆ rebellando, eis bellum induxit. Qualiter autem in conflictu illo diuina manus pro nostris pugnauerit, ex hoc potest aduerti, quòd armorum spicula à Sarracenis missa in eos ipsos diuina retorsit, & rupes quædam, Dei nutu, præcisa corruit, & de Sarracenis non minimam multitudinem opprimendo extinxit. Illo tempore rursus præcepta diuina per B. ISIDORVM sibi tradita perquirentes Hispani, cœpit gloria, & regnum gentis Gothicæ sensim, atque paulatim, veluti virgultum ex rediuiua radice, pullulare; & industriâ Regum, qui regali stemmate progeniti apicem regni mirabiliter gubernabant, singulis momentis succrescere. Fuêre namque armis, & viribus famosi; misericordiâ, atque iustitiâ præcipui; Religioni sacræ deditì, qui inimicas Crucis Christi viriliter, ancipiti persequentes gladio, Episcopia innouarunt, Monasteria fundârunt, & thesauris ditârunt, auro, & gemmis, librisque ornârunt; ac pro viribus Christiani nominis gloriam dilâtarunt. Ceterùm inter hos Adefonsus cognomento Magnus Hismaëliticum populum funestâ truncatione perimens, Ecclesiæ Christi honorem gloriose dilatauit, & in pace quieuit; ex cuius illustri prosapia emersit Vir clarissimus Fredenandus, Sanctij Regis filius, qui serenissimam Reginam Dominam Sanctiam, Regis Adefonsi filiam in sceptri consortem sibi iunxit vxorem, quæ quadam speciali mentis prudentiâ, regiminis regni solicita, vices nonnunquam supplebat Regis, & coniugis. Rex autem vt sceptra regni possedit, & regalis diadematis suscepit insignia, sceptrum moribus exornauit probis. Hic Christi hostes exerta mucrone nescius vinci, sed vincere consuetus Imperij dilatauit fines, sortitus triumphos frequentes, ad cumulum verò suæ felicitatis, illum Regina Sanctia blandis adijt alloquijs. Quatenus in Ciuitate Legionensi sibi suisque posteris decentem pararet sepulturam; quam etiam Sanctorum Reliquijs ad suam suorumque, tam præsentis vitæ, quàm futuræ, tuitionem decorare studeret. Pollet enim hæc Ciuitas situs nobilitate, eo quòd sit iucunda terris, salubris aëre, fluminibus irrigua, pratis & hortis fœcunda; montibus, & fontibus deliciosa; arboribus nemorosa; atque Religiosorum virorum inhabitationi aptissima. Decreuerat autem Fredenandus Rex apud S. Facundum, quem semper charum habebat, vel in Ecclesia S. Petri de Arlanza corpus suum tradere sepulturæ. Post Sanctia Regina, quoniam in Legionensi Regum cœmeterio in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ auus suus Rex Veremundus Ordonij, & Pater suus digna memoria Rex Adefonsus, necnon & frater serenissimus Rex Veremundus quiescebant, vt quoque ipsa, & eiusdem Vir cum eis post mortem quiescerent, pro viribus laborabat.

Pelagij Regis restauratio.

Alfonsi Magni Regis propagatio.

Fernandi Regis in Sanctas deuotio.

REX igitur Fredenandus petitioni fidissimæ coniugis annuens, deputantur

tantur cæmentarij, qui assiduam dent operam, tàm dignissimo labori. Intereà Rex cum venerabili coniuge, quorum vnum, & idem erat desiderium, excogitans qualiter de Sanctorum Martyrum Corporibus, qui in Hispalensi *Ciuitate pro Christi nomine fuerant trucidati, possit adipisci vel vnum; ordinatis per confinia rebus cum primùm opportunitas adueait temporis, congregato exercitu innumerabili, in* Bæticam, & Lusitaniam *Prouincias, hostiliter profectus est. Depopulatis itaque Barbarorum agris, ac plerisque Villis incensis, eidem* Benabeth *Rex* Hispalensis *occurrit cum magnis muneribus, cum per amicitiam, & regni decus obsecrat, ac ipsum, regnumque suum persequi vellet; se ipsum, sicut cæteros* Hispaniæ *Reges subiectum, tributariumque habere dignaretur benigne. Rex verò* Fredenandus *ex more humanas miseratus angustias, dùm grandæui Barbari precibus flectitur, omnes idoneos viros ex hibernis accersiri iubet, vt eorum consilio disponat, quem finem supplicationibus Regis Maurorum imponat. At ergo prudentes Viri, superni dispensatione consilij suggerunt, vt Barbarum recipiat cum muneribus, & Corpus* B. IVSTÆ, *quæ olim* Hispali *cum corona virginitatis, & martyrij perrexit ad Christum, prout eius animo insedebat, vt eam expeteret, ad* Legionensem *vrbem transferendum. Quod factum est petitionibus eius; vt Catholicus* Ferdinandus *voluit, assensum præbuit* Benabeth, *& ei se daturum* S. IVSTÆ *Corpus promisit: quâ sponsione acceptâ, postquàm de expeditione illa gloriose ventum fuerat* Legionem, *& aulici Proceres ex suo conferentes ingenio quis ad tam sanctum opus dignus erat mittendus; aderant huic studio, qui prouido prout vnicuique videbatur) consilio, animo reguli satisfacerent. Sed tandem Rex præfatus, cuius arcana prudentia leges, Deo auctore, & iura ministrabat populis, conuocat ad se reuerendæ sanctitatis virum, qui ex* Amenensi *Monasterio, quod strenuè Abbas cælesti normâ rexerat;* Legionensis *vrbis, diuinâ prouidentiâ erat constitutus Episcopus,* Aluitus *nomine, & inmutabilem prudentiâ, fide, & largitate* Ordonium *Asturicensem Episcopum, simul, &* Munionem, *atque* Fernandum, & Gundisaluum *sui Palatij Optimates cum manu militari, ideò quia Catholicæ Fidei rebelles putant Christi fideles sibi hostes: Rex sagacissimus prouidus mente, ne infidelium eis obsit aliquis, eos ad deferendum supradictæ Virginis Corpus misit* Hispalim. *Qui venientes, causam suæ legationis Regi* Benabeth *patefecerunt. Rex itaque paganus, eos cum summo suscipiens honore, & accitis Regni sui Primatibus, quæ sit Principis Catholici petitio declarat, edicant rogat, quid super hoc eorum ferat sententia.* Neque enim (*inquit*) dat ratio tantam Majestatem contemni, quæ cæteris Patriæ Regibus extat præcellens, & insignis. *At viri Gentiles, quamuis sacro non regenerati fonte, quasi ex sua intelligentiæ sensu, suo Regi ita dicunt*: Rex venerabilis, licet nos teneat religio gentilis, huius Virginis, & aliorum Martyrum protegimur meritis, nec hanc vrbem sollicitat incursus his subuenientibus. Hoc ergo lumen patriæ; hoc tui Regni tutamen, ne permittas aliàs transferri, humiliatio quippe hoc erit cunctis tuo imperio subditis. *Dux igitur gentilis vtile considerans consilium Optimatum, dixit Legatis, se satisfacere non posse in Corpore Martyris, Regis* Fredenandi *petitioni, dicens*: Scio plane me Domino vestro quod dicitis promisisse, sed nec Ego, nec aliquis ex meis Corpus quod quæritis vobis ostendere potest: Vos ipsi quærite, licitum est enim: & inuentum tollite, & abite. *Quo responso accepto Venerabilis Episcopus* Aluitus *secretò socios tali voce affatur*: Vt cernitis, ô Socij, nostri itineris labore, nisi diuinâ reuelatione, frustrati recedemus; necessarium itaque videtur, dilectissimi, vt à Deo, cui nihil impossibile est, opem quæramus, & hoc triduo ieiunijs, & orationibus insistamus, quatenùs diuina Maiestas occultum nobis sancti Corporis thesaurum reuelare dignetur. *Placuit cunctis exhortatio sancti Præsulis,*

Benabeth Hispalensem Regem tributarium facit.

A quo Corpus B. Iustæ V. & M. expostulat.

Et Oratores Hispalim ablegat.

Quos Rex alloquitur & Corporis situm, incognitum asserit.

Legati orationibus, & ieiunijs insistunt.

& Ter triduanum ieiunijs, & orationibus peregerunt. Iamque tertij triduani dies occubuerat, & Quarta nox superuenerat, cùm S. Praesul Aluitus *peruigil orationibus insistebat. Intereà dùm cellâ Psalmos ruminaret, & fessa membra paulisper sustentaret, prae nimio vigiliarum labore, somno opprimitur, apparuitque ei quidam Vir venerandâ canitie compsus, Pontificali infulâ amictus, talique eum voce alloquitur*: Noui quidem te cum socijs tuis venisse, vt Corpus Beatissimae Virginis IVSTAE hinc transferentes, deferatis: & licet non sit diuinae voluntatis, vt haec Ciuitas abscessu huius desoletur Virginis, tamen non vacuos diuina bonitas vos remittet, Corpus namque meũ vobis est donatum, quod tollentes ferte, & secum ad propria remeate. *Quem Reuerendus Vir* Aluitus *cùm interrogaret; Qui esset, qui talia sibi monita iniungeret, ait*: Ego sum Hispaniarum Doctor ISIDORVS, huius vrbis Antistes. *Quo dicto ab oculis cernentis euanuit. Praesul verò euigilans, visioni coepit congratulari, & Dominum attentiùs exorare efflagitans, vt si ex Deo esset hac visio, iterum, & tertio pleniùs innotesceret, sin autem discederet. Taliter orans, rursum obdormiuit, & ecce idem ipse Vir apparens, non dissimilia quàm prius verbo perorauit, rursumque euanuit. Expergefactus iterùm Pontifex alacriùs vltimam visionis admonitionem à Domino implorabat, qui dùm obnixius Deum orasset, tertiò somno corripitur, Virque supradictus veluti semel, atque secundò ei apparuit, & quae antea dixerat, tertiò replicauit, & virgâ Pastorali, quam manu tenebat, terrae solum tertiò percutiens, locum in quo S. Corporis thesaurus latebat, ostendit, dicens*: Hîc, hîc, hîc, meum inuenies Corpus, & ne putes te phantasticâ visione deludi; hoc erit tibi signum mei veridici sermonis, mox vt Corpus meum super terram eduxeris, molestiâ corporis corripieris, ad nos cum corona iustitiae venies, & Curia coelestis te excipiet felicem, atque me Patrono gaudebit Ciuitas Legionensis. *Qui postquam loquendi finem fecit, visio ablata est. Exurgens ergo Praesul à somno, certus de tanta visione, sed laetior de sua vocatione, seriem huius reuelationis* Ordonio *designat Pontifici, qui pro visitatione gloriosissimi Confessoris laudes repraesentat Regi Superno; tristis tamen de morte socij imminente; factoque mane, Venerandus* Aluitus *socios hortatur, dicens*: Oportet vos dilectissimi Summi Patris, omnipotentiam, pronis mentibus, & summissis vultibus adorare, qui nos suâ gratiâ praecedere est dignatus, & laborem nostri itineris frustrari non est passus. Diuino enim nutu, prohibemur membra Beatae, ac Deo dicatae Virginis IVSTAE, hinc abstrahere, non minora deferemus dona, dùm Corpus B. ISIDORI, qui in hac vrbe sacerdotij potitus est infulâ, & totam Hispaniam suo opere decorauit, & verbo sumus delaturi. *Hac ait, & ordinem visionis eis seratim patefecit. Quod audientes, Deo immensas gratias referunt; & Regem Sarracenorum simul adeunt, & ei vniuersa ordine pandunt. Quibus auditis, licet infidelis, virtutem tamen Dei perpendens, Barbarus expauit, eisque respondit*: Et si ISIDORVM vobis tribuo, cum quo hîc remanebo. *Hac videntes eius Consiliarij conuocant vrbis natu maiores, & cultores catholicae fidei diligenter perquirentes, quis extiterit ille* ISIDORVS, *de quo inter Christianos huiusmodi sermo verteretur. Sed & ipsi Christi fideles, quos famosa nimis vrbis celebritas dederat, ibi indigenas per ipsos successus generationis Christi Confessorem in tanto gentilitatis dominio credentes sibi adesse praesidio, ex eius se nequibant consolari* Translatione: *cum quo si eis esset libertas magis optabant inde transmigrare. Tamen de Sarracenorum iussione solliciti, id etiam quod sui erat nimirùm indicium moeroris, aspectu mirabile insinuant. Hunc esse magnum Ecclesiae Doctorem* ISIDORVM, *huius vrbis quondam Metropolitanum Praesulem, à Romano Papa* Gregorio *Archiepiscopali Pallio decoratum; eorum* Mahometo *per omnia inimicum, qui etiam sua praedicationis tempore ab eo ex* Hispania *turpiter esset eiectus.*

Aluito apparet S. Isidorus, cui eius corpus deferendum promittit.

Aluitus socijs visionem manifestat.

Et Regi Benabeth.

Quod

Quod audientes Agareni Christi Confessorem à suis primordijs suum censentes aduersarium, cupientes hostem pellere, suo suggerunt Regi, qui viros tantæ authoritatis sus sibi non erat spernere, licet admodum inde turbaretur, vt det licentiam membra Confessoris inquirere. Stupenda loquar à primis temporibus fere inaudita: siquidem Almi Pontificis ad Ecclesiam in qua S. Corpus quiescebat, cælesti reuelatione, dum peruenirent, & eius sepulchrum quærerent, vestigia virgæ cum qua S. Confessor Trinâ percussione locum monumenti monstrauerat, in ipso terræ solo inuenta sunt. Denique humanæ mentes, quia dubia censentur, vel impatientes, in diuersa parte pauimenti cauantes pretiosissimum sibi quærebant talentum, solis Pontificibus iuxta sepulchrum orantibus, quos vis oppressit somni super ipsum lapidem Tumuli, quibus se præsentat infulatus Christi Confessor ISIDORVS, *declarans eis adesse effectum suæ petitionis*: Ecce (*inquit*) pro voto vestræ mentis in hoc monumento meum Corpus inuenietis, meque Patrono gaudebit Hispania, sed magis Ciuitas Legionensis. Et tu *Aluite* regrediens erues hominem, sed consolare, quia te cœlestis curia felicem excipiet.

Qui Corpus S. Isidori concedit.

ALMI *itaque Præsules reuelatione lætificati, socios conuocant, super tali insinuatione monent, vt congaudeant, & sine mora sanctum aperiant sepulchrum; cumque detectum fuisset, tanta suauissimi odoris emanauit fragrantia, vt capillos capitis, barbas, & vestes omnium qui aderant, veluti nebulâ, nectareoque balsami rore perfunderet. Aderat tunc tàm ex Christianis, quàm ex Sarracenis turba magna, in laudem Dei, & Confessoris eius* ISIDORI *dantes voces ad sydera cum summa deuotione, inter quos erant cæci duo, atque plures muti, & claudi, & diuersis infirmitatibus languentes, qui omnes continuà redditi sunt sospitati. Corpus autem beatum, ligneo vasculo ex iunipera facta erat absconditum, statimque vt reseratum est, Reuerendum Virum* Aluitum *Episcopum ægritudo corripuit, sed tamen sanctissima membra mundis linteaminibus inuoluens, ea signato vase cypressina, vnà cum Reuerendo* Ordonio *Episcopo commendauit, & diem extremum adesse sentiens sibi, lecto decidit, nec enim aliqua mentis poterat contempluri ratia* B. ISIDORVM, *falsa ei hæc prædixisse iudicio, cui cum Christo regnanti, nulla valebat falsitas dominari. Ergo mens* Aluiti *Præsulis, quæ tota iam erat in supernis, considerans, vitij, & peccati matrem fuisse putredinem huius carnis, quæ vna & sola est spes indulgentia, praua desideria, ad lauacrum cucurrit pœnitentiæ, præsenti itaque Reuerendissimo Pontifice* Ordonio, *cuius cordis profunda pro Sancti Pontificis, instante absentiâ, mœroris obsederat infinitas, si quid fallente humani generis inimica, vel reatu commiserat propria, ducens ab alto mentis suspiria, et relatione fideli præsentat; eum etiam exorat, & eius intercessione assiduâ fiat ei propitia Maiestas superna. deinde quod Christiana fides contra hostis fraudes ducit munimen suum, & inexpugnabile præsidium, accepta anima viatico, ipso nostræ redemptionis pretio, septimo Die tradidit Christo spiritum præsenti frequentiâ fidelium. Astoricensis autem Episcopus* Ordonius, *& omnis exercitus accepto Corpore* B. ISIDORI, *& corpore Præsulis Legionensis* Aluiti *gaudentes festinabant redire. Dùm verò Corpus* B. ISIDORI *in ligneum gestatorium poneretur, Rex Sarracenorum supradictus* Benabeth *cortinam olosericam miro opere contextam supra Corpus eius iactauit, & magna ex intimo pectore trahens suspiria, dixit*: Ecce recedis hinc ISIDORE, Vir venerande, ipse tamen nosti, tua qualiter & mea res est, vnde mei memorem te semper deprecor esse. *Roga fratres quantâ sancti, sanctorumque Rex honoris reuerentiâ amplectitur* ISIDORVM, *cùm ad tantam, tamque solemnem Reliquiarum ipsius venerationem Ethnici, barbarique, Ducis, cæli, ac terræ sator inclinauerit animum, & in Christicolæ laudes, in Christum blasphemus, prorumperet, & de Sancti abscessu, Sanctorum persecutor, doleret; & Christianorum prædo, Christi Confessoris*

Cuius sacra pignora reperiuntur.

Et Aluitus vitam exuit.

Cæteri Legati Corpora Isidori, & Aluiti Legionem transferra parant.

exequias,

exequias, Regijs verò muneribus decoraret: tamen plures aliter sentiunt. scilicet sanctum Dei, ei apparuisse, & fidem Catholicam eum docuisse per visum. Hac glorificatione Sancti Confessoris præsentatâ, Legati dantes vale Regi, cuius muneribus sunt honorifice donati, gressum dirigunt ad propria, de sibi collato Patrono cælitus, ouantes.

Vbi a Rege honorifice recipiuntur.

RECEDENTES *verò Legati fideles verbis declarant acta serenissimo* Fredenando *Regi, Qui sui Sancti* Corporis *aduentu Rex clarissimus, inexplicabilem exhibuit apparatum, quia non valet nostra simplicitas explanare quanta Regi inerat lætitiæ immensitas; qui gaudens adesse sibi tanti patrocinia* Confessoris, *totus in Christi erupit preconijs: sed quantis his se frui inclyti Doctoris* ISIDORI *gloriabatur suffragijs, tamen ex obliquo, Præsulis* ALVITI *mors mentem eius sauciabat, quem semper mirâ dilectione veneratus fuerat. Quæ quidem mors in conspectu Domini pretiosa fuit. Tunc cum Optimatum corona, & manu militari plurima, Rex vsque ad flumen Dorij processit obuiam, comitibus filijs, ipso Regni gloria,* Sanctio, Adefonso, & Garsia. *Ibi regalis sublimitas, præ gaudio ducens lachrymas, rerum Conditori dat laudes innumeras; præsens turba ingens ducit tripudium; terra resonat voce Deum glorificantium. Cælestis autem quanta fuerint clementiæ blandimenta, quantaque frequentia miracula signorum sacrati* Corporis *ad thecam, interuallo itineris* Legionem *vsque vrbem subsecuta, nulla erit mentis indagatio referens, aut demonstrans; nec quantus, quamque magnificus religiosorum Principum cum summa deuotione apparatus; quantus ve Cleri cum populo spirituali lasciuiens gaudio plausus; nec quantus denique vtriusque sexus (saluâ excellentia gloriosissimi Regis* Fredenandi) *iubilus; nec denique quanta Regalis humilitas ipsius præfati Regis, qui quasi priuilegio abrenuntiationi temporali, glebam sanctissimi* Confessoris, *pedibus nudis, cum praclarissimis filijs suis gaudebat humeris suis deportare, velut Dauid coram arca fœderis, cum famulijs ludens, vt quanto humilior videretur apud populum, tanto apud Deum gloriosior haberetur, vt sibi suisque posteris vtrumque regnum, prouidente diuinâ clementiâ, perpetim præpararet. Regina verò* Sanctia *eius coniux lateroles habens* Vrracam, & Geloiram *filias (regni pulchritudo, & summa Matris honestas) in ripa fluminis* Durij *præsens affuit inclyto* Confessori. *Archiepiscopi quoque, & Episcopi, Abbates, Clericalis Ordo, ac Monachalis vniuersi adsunt induti sacris vestibus, & cereis præcedentibus, cæterisque Ecclesiæ insignibus, & de collato sibi Patrono Deum magnifice collaudantes, & vt magis crescat iubilus, & laus amplietur, quidam cæcus nomine* Eusebius, *dùm dat manum loculo, eius oculis lumen illuxit subito. Cum autem peruenirent ad Portam Ciuitatis, quæ de* Arcu *dicitur, orta est in turba seditiosa altercatio pluribus obsistentibus, quòd in Ecclesia* S. Ioannis Baptistæ *Corpus* S. Aluiti *Præsulis deberet sepeliri. Aderat tunc huic celeberrimæ solemnitati vita Venerabilis* Dominicus *Abbas Monasterij* de Silos, *cuius sanctitas gratiarum efferebatur à cunctis; huic dissidenti contentioni, sine partium præiudicio pacificum imponere finem magnopere optans. In quem cùm omnium vota concurrerent, fundens preces ad Dominum, & Sanctissimum inuocans Doctorem* Isidorum; *iussit, vt Sanctorum Corpora in gestatorijs superponerentur equis, & quò sine hominis ductu veniret Pontificis* Aluiti *Corpus sepulturæ traderetur. Ipse itaque virgâ, paruo ictu ingressus ciuitatis equos feriens semel pium onus irrationabilia supportantia animalia, Angelico ducatu vt credimus, deferebant; sed quia Pontificalis Ecclesia suo Antistite viduanda non erat, ad eandem* S. Dei Genitricis *Ecclesiam, qui Corpus* S. Aluiti *ferebat equus, recto itinere venit: Qui verò sanctum Corpus* ISIDORI *deferebant equi ad Ecclesiam* S. Ioannis Baptistæ *venerunt, & in quodam loco valde Ciuitati nociuo steterunt, quos nullatenus inde extrahere potuerunt, nisi lapidibus, & terra eundem obstruerent, quo obstructo, quos morientes putabant equos, subitò*

Qui eum super humeros nudis pedibus onerat.

Contrauersia de loco reponendarum exuuiarum. S. Aluiti.

Miraculum.

bitò super solum incolumes vident, vnde stupefacti magnificentiam glorificant Confessoris. *Quo miraculo, omnes attoniti, eiusdem Confessoris reuelatione, eum ad Ecclesiam perpetuæ Virginis mane deferunt, vsque dùm Corpus* S. Aluiti *Præsulis honorificè traderetur sepulturæ.*

Dies Translationis.

POST HÆC *Rex clarissimus* Fredenandus, *aggregatis Archiepiscopis, Abbatibus vniuersis, & regni sui nobilibus viris, Sanctissimi Doctoris* ISIDORI *membra, cum hymnis, & laudibus ad* S. Ioannis Baptistæ *Ecclesiam detulerunt, in qua nunc à fidelibus veneratur; eamque in honorem Sancti Antistitis consecrare diem* TRANSLATIONIS *&* Dedicationis *festiuè annuatim celebrare statuentes* XII. Kalendarum Ianuarij. *Facta est* TRANSLATIO *Era* M. C. I. *Anno ab Incarnatione Domini Nostri Iesu Christi* M. LXIII. *Indictione I. concurrente Tertio. Tanta autem deuotione in festiuitate illa Rex clarissimus cum omni domo sua, ob reuerentiam B. Confessoris, humilitati deditus, claruit, vt cùm ventum fuisset ad conuiuium, Religiosis Viris delicatos cibos, deposito regni supercilio, contemptus, vice famulorum manibus apponeret proprijs. Regina quoque* Sanctia, *quasi suis exoptationibus pijs finem sentiens beatum impositum, hilari deuotione cum filijs, & filiabus suis reliqua multitudini more seruulorum omne obsequium humiliter expendidit. Ad laudem quoque S. Pontificis videtur pertinere illud, quod cum Ciuitas* Legionis *siccitate, & sterilitate deficeret, atque venenata Regio innumera produceret animalia, effusâ imbrium copiâ, omnia prorsus fugantur nociua, fœcunditate terræ concessâ, ita quòd de cætero huiusmodi in eadem regione adeò non sint visa, sed & illud quanto cum admirationis stupore est venerandum: quòd destitutam tàm egregio Patrono prouinciam, etiam elementa mœsta plangerent, & non solùm naturalia denegarent incrementis beneficia, verùm & ad hoc vsque mœroris protraxere dispendia, & contrarijs naturali subsidio studijs, in patriam vehementer insurgerent; cuius incolis, quòd tanto, tamque insigni Patre prauis insurgentibus meritis orbarentur, imputarent. Nam præ cæteris* Hispaniarum *prouincijs multum cæli clementia cum* Bætico *detulerit solo, & innata nascentium omnium fœcunditati, quasi Paradysi fœcunde irriguo locorum arrideat amœnitas, in tantum tali se Patre orbatam patria talis eduxit, tantique Patris orbitatem tantis detrimentis ostendit, vt etiam subitorum pluuiarum insolitè decolorata, marcidaque frigore videretur; nam cùm propter maris calidum vaporem nunquam sit solita uredinem glaciei perpeti, eo tamen anno, quò exinde beata membra sunt abstracta, adeò vrente glacie est exusta, quòd neque in vinetis, neque in oliuetis, seu ficetis aliquid fructus remanserit, & manifestis* Hispalensis *Ciuitas declararet, imò proclamaret indicijs, quòd talis, tantique Patroni meritis prouisa cælitùs fuerit, eique tantorum beneficiorum magnalia, illius solâ Reliquiarum absentiâ substrahatur. In loco autem, quò S. Doctoris* ISIDORI *Corpus in aureo, gemmatoque sepulchro à fideli plebe condigno veneratur honore, tanta fiunt miracula, quòd si quis ea literis traderet, non minima conficiet librorum volumina. Quanti autem meriti apud præsentiam rerum Conditoris gloriosa se ferat intercessio Christi Confessoris* ISIDORI, *signorum assiduitas, quæ ibi fit, populis declarat. Ibi enim tuas amittis vires cæcitas; nam quos luce priuatos obsides; oculos* B. ISIDORI *illuminat pia intercessio. Quæ pessima pestis coinquinat, vel membra dissoluit valida febris, Tu Sancte, fusâ prece, Confessor das saluti, procul pulso langoris periculo. Quos membrorum dissolutio à robore virium solito eneruat, ad tumulum Sancti precibus suis adstant læti gressibus firmis. Ibi adueniens surdus, vel mutus, eius meritis sanitati redditus, gaudiens inde repatrat. Ciuitas defensione, Regio fœcunditate, & serpentum expulsione, pij Doctoris obtentu se adeptam lætatur. Hæc tua namque sunt Christe opera, qui inclytum Confessorem* ISIDORVM, *quem cælis gloria, & honore coronasti, terris præsentas insignem miraculis. Huius sancto interuentio, & præsentis diei*

Ciuitas, & regio Legionensis fœcundata est pignoribus S. Isidori.

Ciuitas Hispalensis Translatione eorum mœsta.

Miraculorum frequentia in tumulo S. Præsulis.

TRANSLATIONIS *sacra celebratio, nos assidue Regi commendet Æterno, cuius etiam hic patrocinia nobis conferat, salutis, & pacis gaudia, Iesu Christo præstante, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto regnat sine tempore in secula seculorum, Amen.*

HACTENVS sacrorum piguorum B. ISIDORI Hispalensis Præsulis TRANSLATIONIS Historia, quam *Lucas Tudensis* scriptam reliquit, & in MS. *D. Nicolai Antonij* antiquis characteribus excriptam inuenimus; à Nullo eius ecphrasis vnquam edira. Post cuius seriem in MS. legitur etiam *Translatio* Reliquiarum *SS. Vincentij*, *Sabina*, & *Christeta* eius sororum, Martyrum Abulensium, Abulâ Legionem, & Caralogus aliarum Reliquiarum Diuorum, quas in Sacrario depoluir S. E. *Legionensis* idem Carholicus Rex *Ferdinandus*, quarum relarionem hic inserere prolixum, prour & commemorationem miraculorum, quæ immediare sequuntur, cùm omnia ad superius recensira referantur.

IGITVR in exordio huius Historiæ *Vaticinium* à S. ISIDORO prædictum, *Lucas Tudensis* refert, Nos quoque & aliud præmisimus supra *Tom. 2. Die IV. April. fol.* 494. quorum fere eadem est sententia Pro choronide hic apponere decreuimus *Carmen*, siue *Prosa*, quæ in eodem Codice MS. reperitur in Laudem S. Doctoris, sic:

IN *laudem Ecclesia Christo Regi gloria concinnamus iugiter,*
Et Virginis vnico carmine Dauidico canamus solemniter,
Gloriam ISIDORI *meritorum memori voce sonent Cantici:*
Crescat laudū cumulus, gratuletur populus, & cohors Angelica,
Nostris in tēporibus, præfulgens hic moribus, in verbi Dominici
Fidus fidem extulit, fides labem expulit erroris heretici.
Natus de Carthagine, *nihil ab origine puerile sapiens,*
Per fines Hispaniæ *fontem sapientia fudit, mira faciens,*
Hispali *dùm præfuit, Primas legē docuit Hispanus in Hispaniā:*
In doctrina præmicans, Crucifixū prædicans, frangens idolatriā.
Stemmate prænobilis, perstitit immobilis in Dei magnalibus;
Affectans cælestium gaudiorum præmium, spretis temporalibus.
Per fulgorem operum exemplar fructiferum, sese clero tribuit:
Nil à certo varians, totus cœlis inhians vitia perdomuit.
Romanorum dogmata Cosmi hic per clymata reparauit largiùs;
Hesperus Hesperiam, Lucifer Ecclesiam decorauit clarius.
Orthodoxus Arrium, dirum aduersarium, iam rationis calculo
Contudit hic malleus, cessit hostis felleus, victus in propatulo,
Iberi deuotio, Clerus pleno gaudio colat Patrem Patria;
Contēplando dogmata Cosmi laudent clymata, Doctorē Ecclesia.
Decus Archipræsulum, Sacerdotū speculū scripsit docte modulās
De Fide Catholica carmina mirifica, Libros Libris cumulans.
Machometi *cæcitas perdens gentes perditas, illius miracula*
Nequiens refellere, mœsta fuit cedere Viro sine macula.
Vt sincere credidit, sic edidit formam pœnitudinis;
In discendis perspicax, in exemplis efficax, Doctor multitudinis.
Quis ad plenū promere possit, vel præscribere de gestorū titulis?

Lingua

Lingua non sufficeret, & dextra deficeret in scribendis singulis.
Exoremus ergo hunc, de cuius creditur sanctitate, firmiter,
Hostis ab insidiis vt Nos, & à vitiis defendat perenniter.
O! depressor criminum, tuâ Nobis Dominum prece reconcilies;
In spe nos confoueas, noxia submoueas, sordes cunctas expies.
Quem tecum excolimus, Fratris tui poscimus Leandri *suffragia;*
Preces nostras audiat, audiens suscipiat. Æterna memoria
Doctoris Fulgentij, *horum fratris socij recordari volumus,*
Quem per vitæ meritum, saluti solicitum esse nostræ quæsumus:
Virginem egregiam Florentinam *sociam cum fratribus petimus,*
Vt adiutrix veniat, & offensas leniat in quem credimus,
Et leniri Dominus velit nihilominus, Amen Clerus concinat,
Interuetu Virginis labes mūdet criminis, quos peccatū inquinat.
Pro Nobis tàm Clericis Virgo pulsis tenebris vitiorū, aduocet,
Vt qui regit omnia mirandâ potentiâ Nos in cœlis collocet.
Amen.

Neque hunc *Hymnum* siue *Prosam* adhuc vnquam edidit vllus, qui res gestas S. Isidori scripserit, ideo vt omnibus antiquitatum monimenta amantibus, communis hæc fiat prosodia, lubens eius relationem excripsi, & huic lucu subiungendam proposui.

Ast licet suprà diximus relationē miraculorum in hac Translatione patratorum à Nubis esse omitteodam, tamen propter aliquorum deuotionem, quia Codex rarus, hic inserere decreuimus, sed summatim, ne ist hæc *Notationis* ecphrasis dilatetur.

Æger quidam in grabato per quatuor homines ductus ad tumulum S. Confessoris. quia pedes, & crura ad nates vinctos habebat, oratione facta, & lachrymis effusis, mediâ nocte exclamauit & sanus inuentus, pro tempore vitæ suæ sese S. Viri seruitiu mancipauit. Quod videns Iudæus veritate fidei commotus, in Christum credidit, & baptismum cum tota domo sua recepit. *Miraculum I.*

Cuidam puerulo Astoriensi muto, qui forte Ecclesiam S. Confessoris intrauit, & per angulos diuersabatur, S. Antistes apparuit infulis Ecclesiasticis indutus, & pueri linguam extrahens, illum dimisit, ita vt illico loqueretur, à quo pater causam suæ locutiuis exposttulans, ille protulit, & illico campanæ sonaruot, & glorificatus est Dominus in seruo suo. *Miraculum II.*

Cum quendam Militem Rex capitali sententiâ feriri decreuisset, ille ad Ecclesiam S. Confessoris confugit, quem Rex armatâ manu custodiri iussit, interdicto cibo, & potu, sub mortis intermiuatione. Miles fame, & siti peribat, donec ex lapide, qui sacerdotis subiacebat plantis, aquæ emanantes Militem refecerunt: quæ verò superfuerunt, in vase vitreo collectæ, ægris sanitatem impartiuntur. *Miraculum III.*

Advenerat Annus, quo præ indigentia pluuiarum omnes fere segetes cum alijs terræ fructibus per Triennium deperirent. Cui necessitati, vt occurrent Sacerdotes, Corpus S. Antistitis eùm alijs Reliquijs Sanctorum, processionaliter euexère; sed vix per plateas aduecta sacra pignora, cùm statim nubes pluuiam dedère cognrentem, & terra fertilis versa est. *Miraculum IV.*

Qvidam Dæmoniacus ad prædictam Ecclesiam venit, se que ante præsentiam S. Confessoris iactauit, vbi diu persistens, quadam *Miraculum V.*

nocte, voces emisit, ad quas accedentes Cannonici, hominem inuenerunt, sanum & liberum, licet cruciatuum frequentia defessum.

Miraculum VI.

FILIVM suum Dæmoniacum quidam ad prædictam S. Confessoris perduxit Ecclesiam, & coram altari posuit. Nocte sequente Pater labore fessus se sopori dedit, sed filio magnis vocibus acclamante, surrexit, cui causam clamoris efflagitauit. Tone ille se sanum esse dixit, quia SS. Petrus Apostolus, & Isidorus illa nocte dæmonem eiecissent: quo læti in patriam repedarunt.

Miraculum VII.

CVM contra indictionem Ecclesiæ in festo SS. Virginum, & Martyrum Iustæ, & Ruffinæ, Mulier quædam seruilis operis quidquam facere attentaret, ita vnius manus priuatur officio, vt nequaquam poterat eam voluere, vel mouere. Sed credens meritis B. ISIDORI liberari, confestim vlulans, & vociferans, ad eius Ecclesiam adportatur; quæ tangens arcam, in qua eiusdem Sanctissimi Corporis cineres reconduntur, tàm subitâ conualuit sanitate, vt plurimi qui aderant, tam Clerici, quam Laïci mirarentur. Et concludit Lucas Tudensis: Ecce enim mirificus ille Legifer Moyses sitienti populo aquam de terra producit, & Christi profectò legifer ISIDORVS sitientem fugitiuum, de pauimenti Altaris silice potans, reducit. Ecce Sunamitis filium suscitat Elisæus, & Asturicensis ciuis surdum, & murum puerum curat ISIDORVS. Ecce Petrus Æneam consolidat paralyticum; & ISIDORVS sanato paralytico, etiam stupentem super hoc cōuertit Iudæum. Ecce ex obsessis corporibus dæmones eijcit Iacobus exclamant & ij patenter, quòd eos frequēter eijciat ISIDORVS. Ecce cum Ioanne Petrus claudum sanat; & cum eodem Petro ægrum ISIDORVS curauit. Ecce ISIDORVS, vt Stephanus Dei gratiâ plenus in Legionensi vrbe magna in populo signa facit. Ecce in vltimis fere temporibus, eius meritis, imbribus tellus arida fœcundatur, velut tempore Eliæ, qui in Carmeli vertice constitutus, tandiù pronus orauit in terra, quousque super aridam sonus multæ pluuiæ est auditus. Congruum esset nimis, sed impossibile, omnia numerare, omniaque colligere, quæ per eum Dominus vbique, & maxime in eius Ecclesia operatur: Ad eius namque Altare assidue noua coruscant miracula, & multiplicatis intercessoribus, animarum, corporumque gloriosa beneficia impetrantur. Per D.N. Iesum-Christum.

Summatim Miracula refert Tudensis.

Hæc ex *Luca Tudensi* Miracula congessimus, per synopsin, in cuius relatione Apparitio etiam Beacensis in Bætica continetur, cuius & Nos meminimus *d. Tom. 2. Die IV. April. fol.* 498. Cætera ad tantum Dæmoniacos spectant, quorum relationem omitimus, quia prolixam.

C. B. IOANNES *de Mata Institutor, & Patriarcha Ordinis SSS. Trinitatis.*] Eius memoria in benedictione est, ideo Andreas Saussay in *Supplement. Martyrolog. Gallican. Tom. 2. h. d. fol.* 1204. de eo, & socio, hocce adnectit elogium: *Beatæ memoriæ* IOANNES DE MATA, *nobilis Gallus, è Prouincia Phocensi, Doctorque Theologus Parisiensis insignis, qui diuina inspiratione afflatus, Ordinem* SSS. Trinitatis *de Redemptione Captiuorum, in loco* Cerui Frigidi *diœcesis* Meldensis, *suffragante sibi* FELICE DE VALESIA, *Anachoretâ Sanctissimo (cui in solitudine illa se purioris vitæ studio coniunxerat) approbante* Innocentio III. *Papa instituit.* Eorum meminere Antonius Sabellicus *Tom. 2. Historiar. lib.* 5. *Ennead.* 9. *prope fin.* Lelius Zechius de *Rep. Eccles. tit de Relig. c.* 11. Alphonsus Casarrubios in *Compend. Priuileg. Mendicant. fol.* 136. Robertus Gaguinus *Hist. Franc. in Philipp. August. fol.* 284. & in *Chron. Ordin. Trinit. Ann.* 1197. Benedictus Gononus *Hist. SS. Occident. lib.* 6. *fol.* 371. M. Ægidius Gonzalez Dauila *Chronographus Regius in Histor. ordin. c.* 1. *Madrid. edit. Ann.* 1630. F. *Ioannes Figueiras Celtiber*; F. *Petrus de Autuma*, & F. *Alfonsus Yañez*, & denique per remissionem *F. Didacus à Matre Dei* Excalceatus, amicus mihi venerandus in *Proleg. ad Histor. Excalceat.* ACTA ex *Gonono*, & alijs per synopsim dabimus.

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA

ACTA BB. IOANNIS DE MATA, & Felicis de Valesia Ordinis SSS. Trinitatis Institutorum, & Fundatorum, ex Gonono, & alijs Scriptoribus.

IOANNES de Mata, *origine Gallus, è Prouincia Phocensi oriundus, genere Nobilis, & bonis institutionibus nutritus, qui spretis parentibus, & mundi voluptatibus,* FELICI *Anachoretæ* Valesiensi *adhuc adolescens adhæsit, vt Christo, quem toto corde diligebat, facilius seruire posset. Sed varijs à Dæmonibus tentationum generibus impetitus Parisios adijt, vbi Theologiæ vacans breui Magisterium, & Doctoratum in eorum Academia singulariter adeptus est. Post hæc inter sacri ordinis Presbyteratus numeram ascitus, cum primam Missam celebraret in conspectu Episcopi Parisiensis & aliorum dignitatibus insignium virorum cumulatorum, diuinitus meruit consolari. Nam Angelus veste candidâ indutus, & Cruce rubei, & azurei, seu cærulei coloris insignitus, ei apparuit; videbaturque Christianum de manibus viri infidelis captiuum redimere. Hac visione attoniti, & stupefacti Prælati, expleto S. Missæ sacrificio, cœperunt inter se consulere vt* IOANNES *ad Papam iter arriperet, eumque de visione certiorem facerent, qui Romam pergens, primùm ad* FELICEM *venit, cui omnia sui itineris & propositi arcana manifestauit. Qui simul, post Triennium, & altera visione, Cerui Crucem inter cornua gestantis, admoniti Romam perrexere, & tandem ab* Innocentio III. *Papa, pontifici eodem Angelo apparente, & ad confirmationem Regulæ suadente, confestim Ordo* SSS. Trinitatis *probatus est. Quo feliciter confecto, Gallias, SS. Fundatores redeuntes, & Ordinem promulgantes, ipse mirum in modum creuit, & tunc temporis* B. FELIX *ad Superos euolauit, & post multum temporis* B. IOANNES, *cum iam per Galliam, Italiam,* Hispaniam, *& Angliam vidisset feliciter dilatatum, de quo in Ecclesia S. Thomæ de Formis in Monte Cœlio Romæ hocce insculptum Epitaphium marmori visitur.*

Origo.

Doctor Parisiensis.

Visionem vidit.

Ad Felicem reuertitur, & ordinem instituit:

Moritur.

Anno Dominicæ Incarnationis M.C.XCVII. Pontificatus verò D. INNOCENTII PP. III. Anno I. XV. KAL. IANVAR. institutus est, nutu Dei, ORDO SSS. TRINITATIS à F. IOANNE, sub propria Regula, sibi ab Apostolica Sede concessa. Sepultus est idem Frater in hoc loco, Anno Domini M. CC. XIII. DECEMBRIS DIE XXI.

Epitaphium.

Huius Religionis, & Ordinis incrementa mirum in modum in *Hispania* excrescere visa sunt, vt vix in eius Prouincijs sit Ciuitas populosa, & insignis, quæ Monasterium Fratrum eiusdem respuat. Et multo magis postquam Venerabilis F. IOANNES BAPTISTA *à Conceptione*, huius Ordinis *Reformationem* aggressus est, ad Annum Domini M D XCVI in oppido *Valdepeñas* in Campo Oretano, diœcesis Toletanæ, vt refert F. Didacus à Matre Dei in *Histor. Reformat. lib.* 1. *c.* 5. *fol.* 15. vbi ad longum huius recollectionis historiam descripsit. Ante eam plures Conuentus Ordo iste suscepit, quorum Catalogum recenseremus, si ad manus nostras eorum copia peruenirct, sed vt sæpe conquesti sumus, vix zelus Domuum Dei spirat in homine, varijs occupationibus præpedito. Recollectionis Catalogum damus.

CATALOGVS MONASTERIORVM Ordinis SSS. Trinitatis excalceatorum ab Anno M.D.XCVI. in Hispania constructorum.

I. Monasterium in Oppido VALDEPENAS in Campo Oretano, constructum per D. Aluarum Bazan, S. Crucis Machionem, Anno M. D. XCVI. 1596

II. Monasterium in Oppido SOCVELLAMOS in Campo Laminitano, constructum ab ipsis Oppidanis in exordio Anni M. DC. II. 1602

III. Monasterium COMPLVTENSE in Carpetania conditum ab ipso F. Ioanne Baptista Die I. Octobris, Anno M. DC. II. 1602

IV. Monasterium in Oppido VILLA-NVEVA DELOS INFANTES in Martia Hispaniæ ad Annum Domini M. DC. III. in Campo Laminitano Diœcesis Toletanæ. 1603

V. Monasterium in Oppido de SOLANA in eadem Prouincia Martiæ in Campo Laminitano, Diœcesis Toletanæ ad Annum M. DC. IV. constructum. 1604

VI. Monasterium VALESOLETANVM in Vaccæis Hispaniæ à D. Francisco Gomez de Sandoual, Duce Leramensi ad Annum M. DC. V. constructum. 1605

VII. Monasterium SALMANTICENSE in Vettonibus Hispaniæ ab ipso F. Ioanne Baptista, iam Recollectionis Prouinciali ædificatum Mense Nouembri M. DC. V. 1605

VIII. Monasterium MADRINENSE in Carpetanis, ab Anno M. DC. I. incœptum, & ad M. DC. VI. in formam redactum, ab eodem Duce Leramensi. 1606

IX. Monasterium Oppidi TORREXON DE VELASCO in Carpetanis à D. Francisco Arias & Bobadilla Comite Punnonrostrensi conditum ad Annum M. DC. VI. 1606

X. Monasterium PAMPILONENSE in Regno Nauarræ, ab ipsis Ciuibus conditum primùm, sed postea patronum obtinuit D. Ioannes Luerus ad Annum M. DC. VI. 1606

XI. Monasterium BEATIENSE in Bætica ab ipso F. Ioanne Baptista conditum ad Annum Domini M. DC. VI. 1606

XII. Monasterium CORDVBENSE in Bætica, cuius Patronatus ad D. Petrum Ariasde Azebedo, & eius coniugem pertinet, conditum fuit Anno M. DC. VII. 1607

XIII. Monasterium HISPALENSE in Bætica, in quo ius Patronatus D. Petrus Melendez ex Ordine Iacobæo fixit, extructum fuit Anno M. DC. VII. 1607

XIV. Monasterium RONNENSE in Bætica, ab ipso F. Ioanne Baptista, multorum contradictione conditum ad Annum M. DC. VII. 1607

XV. Monasterium TOLETANVM in Carpetania, cuius Patronatum suscepit D. Francisca Romero, Iuliani Romero Ducis Belligeri Neptis, conditum Anno M. DC. XII. 1612

XVI. Monasterium GRANATENSE in quo Rex Noster Philippus IV. Catholicus, & eius nomine Regia Cancellaria Patronatum tenet, Anno M. DC. XII. 1612

Sequentes Conuentus sine Die, & Consule à Chronographo Religionis Excalceatorum nominati, & præscripti.

XVII. Monasterium Antiquarense.
XVIII. Monasterium Cæsaraugustanum.
XIX. Monasterium Barcinonense.
XX. Monasterivm Vicense.

XXI.

XXI. Monasterium Arcis S. Ioannis.
XXII. Monasterium Herbasense.
XXIII. Monasterium Malacitanum.
XXIV. Monasterium Valetinum.

Hæc adhuc obtinent *Fratres Excalceati SSS. Trinitatis* Monasteria, in quibus insignes sanctitate Viri enumerantur, quorum res gestas, ad exemplum, & imitationem, qui legere cupit adeat F. Didacum à Matre Dei *Tom. 1. Histor. Recollect.* vbi ad amussim plura notanda conspiciet. Eos adhuc non esse Canonizatos asserit Benedictus Gononus *fol.* 372.

Quis nuper Acta horum Sanctorum scripserit?

POSTQVAM hocce *Volumen VI.* perfecerimus. & *Lugdunum Galliæ*, vt prælo mandaretur, emiserimus; in manus peruenit meas *Codex Romæ* æditus *Anno* 1651. cui Titulus: FASCICVLVS TRIVM FLORVM, *Ordinis SSS. Trinitatis, de Redemptione Captiuorum*; Auctore *F. Ioanne à S. Bonauentura, in Romana Curia Procuratore Generali Discalceatorum eiusdem Ordinis, Congregationis Hispaniarum.* Hic licet per compendium, *Vitam* SS. IOANNIS *de Mata*; & FELICIS *Vallois*, huius Ordinis Patriarcharum, *Auctor* describere ex varijs curauit. Quam quia copiosiorem, ac illam à *Nobis* supra ex *Gonono* descriptam, percepimus; nec non ob singularem deuotionem, quâ hunc Ordinem prosequimur, eadem ACTA transcribere curaui, vt vndecumque affectus cordis mei in æternum patescat.

Quæ hic à Nobis addantur?

Insuper *Conuentuum* Fratrum *Calceatorum* in *Hispania* constructorum *Catalogum*; necnon *Redemptiones* ab exordio nascentis instituti per *Hispanos*, tàm *Calceatos*, quàm *Excalceatos Fratres* peractos, chronologicè recensere curabimus, vt prorsus horum Sanctorum Patriarcharum ecphrasis totis suis partibus absoluta, in vtriusque Orbis situbus elucescat. En ACTORVM series:

ACTA SS. IOANNIS DE MATHA, & FELICIS VALLOIS, Ordinis SSS. Trinitatis de Redemptione Captiuorum, Patriarcharum. Per R. P. F. Ioannem à S. Bonauentura, in Romana Curia Procuratorem Generalem Discalceatorum eiusdem Ordinis Congregationis Hispanorum.

Origo, & Parentes, S. Ioannis.

IOANNES *de* MATHA, Falconij *in Prouincia Galliæ, Die* XXII. Iunij, *Anno* M C. LX. *parentibus* Eufremio, *&* Martha, *tum genere, tùm pietate præclaris, ortum duxit.* Marthæ *enim oranti, filium in ventre habenti, apparuit* B. MARIA *dicens:* Ipsam filium ædituram in lucem, Redemptorem Christianorum Captiuorum, futurum. IOANNES *Parisios venit, ibique Theologiæ operam dedit. Et cùm gradum Doctoris, & Magistri accipere per humilitatem recusasset, à* D. Petro *Apostolo in visione iubetur, illam acceptare. Vt autem maioris auctoritatis, & efficaciæ esset eius doctrina, licet multum renitens Sacerdotio est initiatus. In ipsaque ordinatione ignea columna super caput eius refulsit. Cùm igitur primam suam Missam celebraret, Angelus eleuationem sanctissimæ Hostiæ, Duos Captiuos ad latera habens, cancellata brachia tenens, veste candidâ indutus, Cruceque Rubei, & Azurei coloris insignitus, ei apparuit. Hac visione ad eremum, vt contemplationi vacaret liberius Diuinarum rerum, se contulit; ibique per aliquot tempus commoranti, iterum Angelus apparuit; illum admonens, vt* FELICEM *Anachoretam inquirat, se illi pro duce itineris offerens.*

Studia, & gradus.

Angelorum apparitiones.

Felicis origo, & prosapia.

HINC *enim* FELIX *fuit Compatriarcha Ordinis SSS. Trinitatis de Redemptione Captiuorum, vt infra dicetur. Fuit autem* FELIX, *ex Regia stirpe* VALLOIS, *quæ Galliæ dedit Reges, ortus. Pater eius fuit* Raynulfus, *Comes* de Barmandoës, *&* Vallois, *qui Patrem habuit* Hugonem de Francia, *qui filius fuit secundò natus* Henrici I. *Galliæ Regis. Ex genere*

namque

nomque Materno FELIX *ab* Eleonora, Theobaldi *Magni Comitis de* Bles, *ex* Xampania. *filiâ, natiuitatem feliciter duxit. Quæ cùm in Ciuitate S. Quintini, sui dominij primâ sede, morum traheret, & tempus ad hanc lucem fœtum emittendi prope esse cognosceret, pietatis impulsa dactu, ad celeberrimam inter omnes* Galliæ *partes Monasterium* S. Vedasti *nuncupatum, in* Cambraij *diœcesi situm, accedere decreuit. Ibique quàm humiliter Corpus* B. Hugonis, *olim* Ruani *Episcopi, honorificè eo loco asseruatum; & innumeris miraculis clarum venerari voluit. Cuius Sancti contemplatione, plures Christianissimi Reges* Galliarum, *illius Regni Magnates* Hugonis *nomine fuere insigniti. Visitatione peractâ, ad Patriam repedans, in Ciuitate* Amiens, *in Prouincia* Picardiæ, *partus ex improuiso doloribus oppressa filium edidit, Die* IX. Aprilis, *Anno* M.C.XXVII. *quem* Hugonis *nomine decorauit, quod in* FELICEM *postea, variato statu, fuit commutatum. Post nonnullos natem dies, sanitate perfectè recuperatâ, inceptum iter* Eleonora *Mater est prosecuta. Et inter reditum ad propria, voluit etiam eiusdem mota pietatis affectu, inuisere Monasterium* Claræ-Vallis, *nuper à* Bernardo, *Comitis* Theobaldi, Eleonoræ *germani fratris, familiaritate maximâ coniuncto, ex illius largitatis beneficijs ædificatum, & ibi ad instar Samuelis genitricis filium Deo Optimo Maximo humili corde offerre.*

Mater prægnans loca pia visitat.

Nascitur Felix, & Hugonis nomine insignitur.

NVNTIO *de tali aduentu allato, statim pius ille* Bernardus, *eiusque vniuersus Monachorum cœtus, tot beneficiorum à* Theobaldo *germano acceptorum memores & grati, obuiam* Eleonoræ *accurrunt, eamque cum omni comitatu benignè, & ingenti lætitiâ processionaliter cum filio infante ad Ecclesiæ Altare, hymnos, & psalmos psallentes adduxerunt; per* Bernardumque *ibidem Missæ sacrificio peracto, in vlnas suas Natum acceptum, orationibus alijs piè, & deuotè Sacerdos ille Deo obtulit, & dicauit. Indeque recedendo, ad Altare Deiparæ Virginis eiusdem Ecclesiæ accesserunt. Claritas enim in Regione illa tàm latè patet, vt ex ea vniuersa* Vallis, *non immeritò* Claræ Vallis *denominationem acceperit. Hic* Bernardo *Antiphonam incipiente, Monachisque prosequentibus,* Eleonora *Mater maternitatem à se abdicans, filium eidem Deiparæ Matri liberaliter attribuit, & consecrauit, vt deinde Virginis filius, non autem suus, denominaretur. Peractis canticis, & hymnis,* Bernardus *sacrosanctis Dei Euangelijs, super* Eleonora, & FELICE *deuotè perlectis, & paternâ eius benedictione impertitâ, illos ad propria felici itinere, & summâ lætitiâ remeare permisit.* FELIX *ergo spretis Parentibus, & renuntiato Principatu, ad eum tanquam Primogenitum spectante,* Presbyter *ordinatus vitam solitariam in deserto* Brodelio Meldensis *diœcesis elegit, vt Deo faciliùs seruire posset.*

B. Bernardum visitat.

Mater puerum Virgini offert.

Principatum dimittit, & vitam eremiticam eligit.

DVCE *autem Angelo,* IOANNES *in deserto* FELICEM *inuenit, & postquam mutuò sibi in osculo sancto salutem dixerunt,* IOANNES *causam sui aduentus* FELICI *narrauit Permansèrunt ibi simul per* Triennium, *pari, & consentienti in bonum animo. Interim diffundebatur suauis odor Nominum eorum, & venientibus ad eos, salutis pabula, verbo, & opere ministrabant. Sic illis in Diuinis contemplationis, alijsque sanctis exercitijs, perseuerantibus, meruerunt consolari à Domino. Nam cùm iuxta locum, vbi solitariè viuebant, scaturiret limpidissimus fons, ad quem ex finitima sylua, solitus erat venire candidissimus* Ceruus, *refrigerandi se causâ, vnde locus postea nomen* CERVI FRIGIDI *accepit; quodam die, prædictus* Ceruus *propè Anachoretas, res diuinas inter se loquentes, accessit, habens inter cornua* CRVCEM Rubei, & Cerulei *coloris, eisdemque & gestibus blandiri cœpit. Hoc spectaculo insueto attonitus* FELIX *desiderabat scire, quid nam hoc portenderet? Tunc* IOANNES *ei cœpit narrare: Quemadmodum cùm primam suam Missam celebraret, Episcopo* Parisiensi, *& alijs Prælatis præsentibus, videbatur ei videre, Angelum albâ veste indutum, in pectore similem* CRVCEM *gestantem, cancellatis manibus, Duos captiuos tenentem, ac si*

Ioannes, inuento Felici, Cerui ostentum exprimit.

vnum pro altero permutaret : Hanc visionem (*dixit*) vſque modo ze-late volui , licet Epiſcopus *Pariſienſis* , alijque Prælati mihi conſu-luiſſent, vt ad Summum Pontificem me conferrem , ei expoſiturus viſionem. *Quibus auditis* FELIX *ſummo gaudio affectus, boni ominis vi-ſionem eſſe iudicauit. Quare feruentiùs , quàm antea in orationibus ieiu-nijs & pænitentijs perſiſtentes, Ter ſunt admoniti ab Angelo, vt Romanum adirent Pontificem, certum ab eo vitæ Regularis normam accepturi.*

PERGVNT *igitur feruentes charitate SS.Viri ad Pontificem* Innocen-tium III. *omnium Religionis Monaſticæ amantiſ. aſylum; quorum aduentus Pontifici fuit reuelatus. Ad quem cùm peruenissent, pedibus ipſius deuote, & humiliter oſculatis cœpit* IOANNES *cauſam eorum aduentus illi exponere. Tunc ab eo benigne , & humaniter fuerunt excepti ; conuocatoque Cardina-lium cœtu ; yſdem Summus Pontifex tanti ponderis rem expoſuit ; addidit-que ſibi videri, hoc negotium à Spiritu-Sancto duci. Cui Cardinales reſpon-derunt : A Domino* factum eſt iſtud , & eſt mirabile in oculis noſtris. Verùm vt nihil temere aggrediamur, priùs orationibus , ieiunijs , & eleemoſynis inſiſtendum erit , vt Deus ſuæ voluntatis pleniorem tribuat notitiam. *Quod conſilium , cum Summo placuiſſet Pontifici, dixit eis :* Craſtinâ Die,Deo fauente, Miſſam celebrabo, interim vos con-ſcientiam per veram confeſſionem purgate , vt orationes veſtræ Deo poſſint eſſe gratiores. *Hoc idem præcepit Duobus Anachoretis , qui to-tam noctem in oratione tranſegerunt. Die igitur ſequenti , quæ erat Octa-uo* S. Agnetis , *Summus Pontifex à Clero comitatus , & Duobus Anacho-retis, proceſſit ad Lateranenſem Eccleſiam , ſacrum celebraturus. Eò autem rem ſacram faciente , dum Euchariſtiam circumſtantibus oſtendit, Angelum Dei videt, candore multo fulgentem, cancellatis manibus duos captiuos te-nentem, Chriſtianum vnum alterum Maurum , tanquam eos commutaret. Huic Angelo* CRVX Rubei, & Cerulei , *coloris ad pectus eminebat. Quo viſo , & re diuinâ confectâ , Anachoretas ad ſe vocans :* Iam (*inquit*) Filij aduerto, Dei ſpiritu vos duci , dabo vobis indumenta exemplo vi-ſionis, quæ mihi diuina celebranti innotuit, reſpondentia , & eritis Primitiæ Pontificatus Noſtri,quos Diuina bonitas vult,Noui,& Sacri Ordinis eſſe Auctores. *Conſutis igitur tunicis* , IOANNEM, & FELI-CEM *candidis veſtibus decorauit , ſuperaddita* CRVCE , *qualem Angelus oſtenderat. Habituque Religionis illos induens in die Purificationis* B. MARIÆ *Virgini conſecratâ ; magis impulſu Diuino , quàm voce humana illa myſterioſa verba pronuntiauit ;* HIC EST ORDO APPROBATVS, NON A SANCTIS FABRICATVS, SED A SOLO SVMMO DEO ; *Addiditque Nouo Ordini titulum de* TRINITATE, & REDEMPTIONE CAPTIVORVM. *Poſthac voluit Pontifex declarare viſionem ſibi factam, dum Miſſam celebraret ; quam expoſuit, dicens :* Primò in veſtimento *Tres reperi colores;* ALBVM , Patrem Dei repreſentare ; qui principium eſt, ſine principio , vt albedo primus eſt color , nulli alteri permixtus. CERVLEVM , qui ad fuſcum accedit , *Chriſtum* referre , cuius caro cruciatibus , & vulneribus , ſubnigra fuit , atque liuida. RVBEVM, qui igni proprior eſt , *Spiritum-Sanctum* exprimere , ignem verum, & flammam cordibus credentium admouentem. Quos verò Angelus dextrâ, ſiniſtrâque inter ſe commutare videtur , Captiuos putate , quos, Chriſtum imitantes , redimere vos oportet , nimirùm pretio Redemptionis dato , Chriſtianum è Sarracenorum manibus , atque ſeruitute eximentes, vel alterius legis hominem pro eo , qui Chri-ſtianam fidem profeſſus eſt, commutantes. *His itaque geſtis , Ponti-fex* Nouos Patriarchas *ad Epiſcopum* Pariſienſem , & *Abbatem* S. Vi-ctoris *remiſit , ſecum deferentes Pontificias literas , in quibus omnia , quæ Romæ ſucceſſerunt , illis narrabat , ipſis præcipiens ; quippe qui iam illo-rum ſanctum perfectè nouerunt deſiderium , Regulam , & viuendi modum,*

Romam pergunt, Innocentio III. omnia referunt.

Pontifex illis audi-tis ſacrum facit, & Angeli vi-ſionem ex-ponitur.

Illos habi-tu induit, cuius co-lores ex-plicat.

Ad Epiſ-copum Pa-riſienſem emittit, vt illis regu-lam con-ſtituat.

quem tenere, & ſequi concupiſcerent, ordinarent : vt eum literis certificatorijs ſancta eorum intentionis ad eum redirent ; tunc illis viuendi modum, efficacioremque confirmationem Apoſtolicæ auctoritatis concederet.

Prima Domus fundatur in Ceruo-Frigido.

IOANNES *ergo*, & FELIX Pariſios *repedantes literas Pontificias Epiſcopo* Pariſienſi, *& Abbati* S. Victoris *obtulerunt, & iuxta quod illis erat in mandatis datum, humiliter Pontifici fuerunt obſecuti. Interim vero* Primam *Ordinis* Domum *in Deſerto* Brodeho Meldenſis *diœceſis, in loco primæ Anachoretarum habitationis, ab ipſis fundari Epiſcopus, & Abbas ſtatuerunt. In huius memoriam rei, in quodam lapide Eccleſiæ Monaſterij* Epitaphium *hoc exaratum, legitur :*

MILLENO CENTENO NONAGESSIMO OCTAVO
IN CERVO-GELIDO
FIT TRIADIS PRIMITVS ORDO.

Innocentius Regulam confirmat.

Beatus *autem* IOANNES *in Monaſterio* Cerui-Frigidi *Beatum* FELICEM *relinquens, profectus eſt Romam, ſecundum mandatum, quod habuerat à Summo Pontifice, ſecum deferens Epiſcopi* Pariſienſis, & Abbatis *reſponſa ; quibus à Pontifice viſis, propriam Regulam auctoritate Apoſtolica, vt ſequitur, confirmauit :*

INNOCENTIVS EPISCOPVS
Seruus Seruorum Dei.

Dilectis Filijs IOANNI *Miniſtro & Fratribus SSS. Trinitatis Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.*

OPERANTE Diuinæ diſpoſitionis clementiâ, in Sedis ſpecula conſtituti, pijs debemus, affectibus ſuffragari, & eos, cùm à charitatis radice procedunt, producere ad effectum ; præſentim vbi quod quæritur IESV-CHRISTI eſt ; & priuatæ, communis vtilitas antefeitur. Sane cùm Tu Dilecte Fili in Chriſto F. IOANNES Miniſter ad noſtram olim præſentiam acceſſiſſes, & propoſitum tuum, quod exſpiratione Diuina creditur proceſſiſſe, Nobis humiliter ſignificare curaſſes intentionem tuam, poſtulans Apoſtolico munimine confirmari. Nos, vt deſiderium tuum in Chriſto fundatum, prætet quem poni non poteſt ſtabile fundamentum, plenius noſceremus, ad venerabilem fratrem Noſtrum *Epiſcopum*, & dilectum filium *Abbatem S. Victoris Pariſienſes*, cum Noſtris te duximus literis remittendum ; vt per eos, vt pote qui deſiderium tuum perfectius nouerant, de intentione tua, & intentionis fructu, ac inſtitutione Ordiuis, & viuendi modo inſtructi, aſſenſum Noſtrum tibi poſſemus ſecuriùs, & efficaciùs impartiri. Quia igitur, ſicut ex eorum literis cognouimus euidenter, Chriſti lucrum appetere videmini, pluſquam veſtrum ; volentes vt Apoſtolicum vobis adſit præſidium ; Regulam iuxta quam viuere debeatis (cuius tenorem dicti Epiſcopus, & Abbas ſuis Nobis incluſum literis tranſmiſerunt, cum his, quæ diſpoſitione Noſtra, & petitione tua, Fili Miniſter, duximus adiungenda) præſentium vobis, & ſucceſſoribus veſtris auctoritate concedimus, & illibatam perpetuò manere ſancimus. Quorum tenorem, vt euidentiùs exprimamus, inferius duximus adnotari :

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDVÆ TRINITATIS.

Fratres Domus SSS. Trinitatis, & Captiuorum, ſub obedientia Prælati Domus ſuæ, qui MINISTER vocabitur, in caſtitate, & ſine

propio

proptio viuant &c. Datis Lateranæ XVI. Kalendas Ianuarij, Anno Incarnationis Dominicæ M. C. XCVIII. Pontificatus Nostri, Anno Primo.

IOANNES *igitur Romæ remansit, eique, & successoribus eius Pontifex* Innocentius III. *Ecclesiam* S. Thomæ, & S. Michaëlis, *situm in* Monte Cœlio, *cum possessionibus suis, & omnibus alijs ad ipsam pertinentibus donauit; dictumque* IOANNEM *Primum Ordinis* Ministrum Generalem *creauit. Beatus autem Magister, amore Dei, & Captiuorum Christianorum accensus, infra quatuor Menses voluit fieri Primam Redemptionem, ideò Duos Ordinis Redemptores elegit, qui sanctam Regulare institutum executioni mandarent: quod & ita placuit Summo Pontifici* Innocentio, *vt pro hac Redemptione facienda, bona sua cum alijs Magnatibus, Redemptoribus tradidit, simul cum literis Pontificijs Regi* Marrochij *directis, in quibus excellentiam Redemptionis, vt sequitur illi significauit:*

Ecclesiam S. Thomæ, & Michaëlis à Pontifice recipit.

Prima Redemptio literis Papæ ad Regem Marrochij peragitur.

INNOCENTIVS. PP. III.

Illustri Miramalino, Regi Marrochetano, & subditis eius, ad veritatis notitiam peruenire, & in ea salubriter permanere.

INTER Opera misericordiæ, quæ IESVS-CHRISTVS Dominus Noster fidelibus suis in Euangelio commendauit, non minorem locum obtinet *Redemptio Captiuorum.* Vnde personis illis, quæ circa talia occupantur, fauorem debemus Apostolicum impertiri. Sane Viri quidam, de quorum existunt numero præsentium portitores, nuper diuinitus inflammati, Regulam, & Ordinem inuenerunt, per cuius statuta, Tertiam partem prouentuum omnium, quos vel nunc habent, vel in futurum poterunt obtinere, in Redemptionem debent impendere Captiuorum. Et vt melius valeant suum propositum adimplere, cùm faciliùs per commutationem, quàm per redemptionem de captiuitatis ergastulo valeant liberari, vt Paganos Captiuos à Christianis redimant, est concessum, quos pro liberandis Christianis debeant commutare. Cæterum quoniam bona, quæ præmisimus, & Christianis expediũt, & Paganis huiusmodi vobis duximus per Apostolicas literas intimanda. Inspiret autem vobis ille, qui via, veritas est, & vita, vt agnitâ veritate, quæ Christus est, ad eam venire quantocyùs festinetis. Datis Laterani, VIII. Idus Martij, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

IN *Territorio enim* Tunensi S. IOANNES *habebat cor suum, quia ibi erat thesaurus suus, videlicet Fratres Nostri Captiui Christiani, ideò per seipsum multas Redemptiones fecit. Sed illud fuit diuinitus, quod in vna Deus per sancti intercessionem operatus est. Cùm autem Anno Domini* M. CC.X. Tunesij *copiosam Redemptionem fecisset, deficiente sibi pecuniâ, Agareni eum spoliantes, flagellis crudeliter ceciderunt, semimortuum relinquentes. At ille paulo pòst vires aliquantulum recuperans, è pectore Imaginem* B. MARIÆ *proferens, ab ea effusis lachrymis auxilium tàm sibi, quàm miseris Christianis Captiuis postulauit. Et tunc ei quædam pulcherrima virgo apparuit, tot ei pecunias tradens, quot erant necessaria ad Redemptionem illorum Captiuorum. Statim vt* IOANNES, *& Christiani Redempti ascenderant in Nauim, Mauri irâ, & odio in S. Virum accensi, scientes eum, Christianos in seruitute, & vinculis remanentes (quia messis multa) plurimum consolatum fuisse, & in Christi fide confirmasse, vela Nauis in ipso portu* Tunesij *sciderunt vt in medio Mari naufragium pateretur. Attamen* IOANNES *fide, & oratione munitus, posito in Naui, loco*

Miraculo pecunias à B. V. accipit.

Scissis a Paganis velis, solo pallio nauigat.

velarum, pallio ſuo, iter aggreſſus eſt. Sed quia in Domino ſpem ſuam poſuit, ideò non fuit confuſus; quoniam ita feliciter, & proſpere fuit illis propitium Mare, vt ſpatio Sex horarum è Tuneſio *ad* Romam *Nauis incolumis perueniret.*

Iterum B. V. repetit miraculum in ſubuentione pecuniarum.

Cvm *autem aliam Redemptionem* B. Ioannes *in vrbe* Valentiæ Hiſpaniæ *peregiſſet (ſæpius antea Regionem illam inuiſit, & ibidem plures Conuentus ſui Inſtituti fundauit (& iterum ei pecunia deeſſet, Miſſam de* B. V. Maria *Dei-Genitrice celebrauit, humilibus ab ea precibus expoſtulans, vt neceſſitati illorum pauperum Captiuorum ſubuenire dignaretur. Finitâ verò Miſſa, iuxta Altare tantam pecuniam, quanta ei ad dictam Redemptionem peragendam deerat, inuenit. Plurimum enim* Innocentius B. Ioannem, *ab illius eximiam ſapientiam, doctrinam, & morum ſanctitatem, habuit in honore, & æſtimatione; ideoque eum, non ſolùm ſui* Cappellani *titulo inſigniuit; verumetiam* Legatum *Apoſtolicum ad* Dalmatiæ, *&* Diocliæ *regna crearit. Nàm cùm* Vulcanus *dictorum Statuum Rex Pontifici ſupplicaret, vt Legatos pro morum reformatione, vitiorum extirpatione, & virtutum plantatione in ſua dominia tranſmitteret,* Ioannem, *&* Simonem, *eius Socium cum omni poteſtate delegauit. Qui ibidem Diœceſanam Synodum ſalubriter celebrarunt. In qua* Ioanne, *& ſocio præſidentibus auctoritate Apoſtolicâ, Septem Epiſcopi, & vnus Archipresbyter interfuere. Commiſſionem Pontificis, hic duximus adnotari, vt de ea ſequentibus ſeculis innoteſcat.*

Legatus Apoſtolicus ad Regem Dalmatiæ.

INNOCENTIVS. PP. III.

Ioanni *Cappellano, &* Simoni *ſubdiacono Noſtris, Sedis Apoſtolicæ Legatis.*

Apostolicæ Sedis auctoritas, quæ per diuerſas Mundi partes, omnem poteſtatis, habet, & retinet plenitudinem, Domini Saluatoris veſtigia inſequendo; dùm Diuo Petro dixit: *Paſce oues meas*; ſapientes, & diſcretos viros ad partem huius curæ adimplendam aduocat; qui Dominicum gregem ſalubribus alimentis depaſcantur; cumque æternæ beatitudinis viam edoceant. Ad huius curæ leuamen, & auxilium, vt Eccleſiaſticæ poteſtatis auctoritas ſemper in ſua firmitate remaneat; quando neceſſitas id expoſtulat, nonnullos à latere Aſſiſtentes mittit, & delegat, quibus Legatorum officium demandat. Hac igitur conſideratione moti, benigne etiam chariſſimi Nobis in Chriſto filij *Valcani* Regis *Dalmatiæ*, & *Dioclie* precibus aſſentientes, qui inſtantiſſime Nos exorauit, quatenùs ad ipſum Legatos Noſtros mittere dignaremur. Vos igitur, in quorum probata virtute, & qualitatibus, Nos, & Fratres Noſtri plurimùm confidimus, ad *Dalmatia*, & *Dioclie*, ſuarumque Prouinciarum partes tranſmittere decreuimus; harum Noſtrarum literarum auctoritate, *Legatorum* munus vobis iniungedo, vt quod emendatione indiget, corrigatis; & omnia noxia, & ſuperflua penitus deſtruatis, & euellatis; quodque honeſtum cenſueritis, ædificetis, & plantetis; & ſic iuxta Domini verbum, talenta, vobis credita, duplicata reportetis; & hac ratione à Nobis, & à Fratribus Noſtris gloriam & laudem, talibus debitas operibus, impetrabitis. Dat. &c.

Scripſit Epiſtolam Papa ad Regem Dalmatiæ.

Qvinimo, *& Valcano Regi Dalmatiæ, idem Summus Pontifex alteram Epiſtolam ſcripſit, quam etiam hic inſerere non grauabimur, ad huiuſmodi Legationem pertinentem, cuius itidem talis eſt ſeries:*

INNOCENTIVS. PP. III.

VVLCANO *Illustri Regi Dalmatiæ*, & *Diocliæ S. A. B.*

VT vobis Euangelica doctrina clarius elucescat, iustâ, à tua Nobilitate, facta supplicatione, de Fratrum Nostrorum consilio, & assensu, ad tua Regna, Dilectos filios IOANNEM *Cappellanum*, & SIMONEM *Subdiaconum* Nostros delegare statuimus, in quorum scientia, & virtute, à Nobis, & Fratribus Nostris plene cognitis, plurimum confidimus. His igitur Nostris Apostolicis literis committimus, quatenus illos benigne accipias, & humiliter tractes; & quidquid ab eis, iuxta Dei, & iuris dispositionem, fuerint statuta, omni cum summissione admittas, & absque vlla contradictione obserues; vt quando, Deo annuente, ad Nostram redeant præsentiam, magnos tuæ deuotionis, & Christianæ pietatis affectus referendo, Ecclesia Romana cum omni efficacia, & cura, tua augmenta procuret. Habuerunt enim à Nobis in mandatis, vt in Te, & Regno tuo Apostolorum doctriuam excitando, quidquid reformatione dignum inuenerint, reforment; Teque cum sancta Sede Apostolica, vti membrum cum suo capite, conformem reddant, in illius deuotione, & obedientia Te confirmando. Per eosdem Nostros Legatos Venerabili Fratri Nostro *Archiepiscopo Diocliæ*, Pallium, in quo Plenitudo Pontificiæ Dignitatis confertur, mittimus; quô mediante, in partem Nostræ sollicitudinis, & curæ vocatus, sui muneris debitum quam facillime adimplere possit.

HISCE *literis, & Commißione Apostolicâ* IOANNES *munitus* Dalmatiam *perrexit, cum Socio, vbi à Rege benigne susceptus, & honorifice tractatus statim nullâ interueniente morâ, conuocatis Archiepiscopo* Diocliæ, *& alijs Regionis Episcopis, Clero, & Populo, ad celebrationem Synodi ventum est; quâ congregatâ, & rebus ad fidem Catholicam, Ecclesiarum statum & virtutibus insectandis, & vitijs reprimendis, compositis;* IOANNES, *& Socius Romam repedare decreuerunt; & Regi vale dicto, ab eo similem* Epistolam *Summo Pontifici directam, sequentis tenoris, receperunt:*

Contrahit Dioclia Synodum, & Romam redyt.

BEATISSIMO, ET SERENISSIMO Patri, & Domino INNOCENTIO, *D. N. C. Romanæ Ecclesiæ Pontifici, & Papæ Vniuersalis Orbis.*

CVM ad nostram præsentiam D. IOANNES *Cappellanus*, & D. SIMON Viri Religiosi, & discreti, Sedis Apostolicæ *Legati*, peruenerint; non exiguam consolationem, & lætitiam accepimus. Quia quemadmodum Sol suo lumine, & virtute vniuersum Orbem illuminat; ita omne hoc Regnum, illorum sanctâ, & salubri prædicatione verbi Dei, remanet illustratum, vt meritò dicere possumus: *Visitauit hunc populum oriens ex alto*: De eorum igitur virtutibus, & scientiâ informati, Deo, & S. V. gratias quàm plurimas agimus, qui tales Viros ad nos transmittere sunt dignati: pro vt decet, eos recepimus, eôque magis, quia illi cœlestibus ditati bonis apparent: nam *omne datum, & donum perfectum desursum est.* Exhibitis literis, misericorditer à S V. preces nostras fuisse auditas percepimus; & ita magnâ animi nostri deuotione mandauimus, vt in vniuerso Regno no-

Vulcani Epistola ad Pontificem Innocentium.

tro, iuxta Dei placitum facienda ordinent, & quidquid sanctæ legi contrarium inuenerint, secundùm Prophetæ verbum, *euellant, & destruant.* Postquam autem Sedis Apostolicæ *Legati* ad solitum locum congregandi *Consilium* peruenére, ibidem Prouincialem *Synodum* celebrare statuerunt, vt in ea de virtutibus amplexandis, & vitijs euellendis, subtiliter, & prudenter tractaretur. Plura in hoc *Concilio* stabilita fuerunt decreta, quorum vnum solummodo, alijs breuitatis causâ omissis, recensere contentus ero:

IN NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS-SANCTI.

Initium Synodi Dioclientis.

NOS IOANNES *Cappellanus*, & SIMON *Subdiaconus* Sedis Apostolicæ, & Domini Papæ INNOCENTII III. *Legati*, ad effectum ex agro Dominico res obnoxias eradicandi, & virtutum plantas fructuose in eo collocandi. Cùm plura in Cleto, & Populis *Dalmatia*, & *Diacliæ* correctione, & emendatione digna inuenerimus, præsentia, iuxta SS. Patrum decreta, corrigere, & emendare statuimus.

IN PRIMIS decernimus, quòd nullus de cætero Episcopus præsumat, & audeat aliquem pecuniâ mediante, ad Sacros Ordines promouere; vel beneficium Ecclesiasticum, pretio interueniente, conferre. Nam reuerâ Dominus ita Apostolis suis præcepit, dicens: *Gratis date, quod gratis accepistis.* Et Spiritus-Sancti gratia, quæ ordinatis confertur, venalis esse non potest. Grauiter enim est puniendus ille, qui S. Spiritus dona vendere non erubescit. Quapropter hoc præsenti Nostro decreto mandamus, quòd Episcopus de huiusmodi crimine conuictus, omni penitùs Ecclesiastica dignitate priuatus existat; absque vlla recuperationis spe. Et tam ille, qui pecunias dederit, quam qui de tali facto certus, sacris fuerit ordinibus initiatus, sint perpetuo depositi. &c.

Et eius subscriptiones.

Ego F. IOANNES D.N.PP. *Cappellanus Apostolicæ Sedis Legatus subscr. & scripsi.*
Ego F. SIMON D.PP. *Subdiaconus Apostolicæ Sedis Legatus, subscripsi.*
Ego Ioannes *Diocliensis, & Antiburensis Archiepiscopus, subscripsi.*
Ego Dominus *Archipresbyter Arbanensis, subscripsi.*
Ego Petrus *Serrasiensis Episcopus, subscripsi.*
Ego Ioannes *Pelatenensis Episcopus, subscripsi.*
Ego Petrus *Arnastinensis Episcopus, subscripsi.*
Ego Dominicus *Soacinensis Episcopus, subscripsi.*
Ego Natalis *Dulcinensis Episcopus, subscripsi.*
Ego Theodorus. *Sarramensis Episcopus, subscripsi.*

Energumenum liberat.

Beatus *autem* IOANNES *postquam Summo Antistiti Regiam* Epistolam, *& negotij commissi feliciter, Deo auspice, rationem redderet*, Romæ *existens, hominem à Dæmone vexatum, veste suâ capiti energumeni imposita, Nomen* SSS. Trinitatis *inuocans, liberauit. Igitur cùm* B. FELIX *in Monasterio* Cerui-Frigidi *habitaret, negligente excitatore ad Matutinas horâ consuetâ pulsare in Vigilia Natiuitatis* B.V. MARIÆ, *ipse* FELIX *chorum adijt, in qua B. Dei-Genitricem habitu sui Ordinis vestitam, multosque Angelos comitantes, & Officium Diuinum canentes, inuenit; quibus interfuit, vsque dum Officium fuit finitum. Ipsi autem felicissima vita sua finem agenti, ipsamet Deipara apparens, eum suauissimis verbis, & dulcissimis alloquijs consolata est. Plenus verò meritis, & miraculis, migrauit è vita* Die IV. Nouembris, *Anno Domini* M.CC.XII. *Natus* LXXXV. *statimque Campanæ Monasterij se ipsas pulsauere, & Corpus honorifice conditum est, hocce Epitaphio:*

Apparet B. Virgo sæpe.

Moritur.

Frigida

Frigida me tenet umbroso sub cespite Vallis *:*
Seculis en FELIX *; Prosper & ipse Polis,*
Prospera FELICI *concessit munera* Ceruus
Frigidus *ille suo ; quo moriturque Senex.*
Plurima pro Christo tullit cruciamina ; Christus
Plurima sed Monacho præmia sancta dedit.
Sæpius ipsa diù Genitrix Tonantis amico
Apparuit sancto, quô simul Astra petit.

POSTQVAM *autem* S. IOANNES *laudabiliter, & cum magno progressu suum* Ordinem XVI. *Annis gubernasset, obdormiuit in Domino* Romæ *in suo Monasterio* S. Thomæ de Formis *Die* XVII. Decembris, *Anno Domini* M.CC.XIV. *ætatis suæ* LIV. *In cuius Transitu splendor de Cælo descendens, & circumcirca* Corpus *Sancti Viri existens, à pluribus visus est. Cognosceas optime Pontifex* Innocentius III. *meritu Serui Dei* S. IOANNIS*, non solùm usus fuit cum eo magnâ pietate, ac magnificentiâ, sed etiam in eius morte illum specialibus fauoribus affecit. Nam ipsemet cum multis Cardinalibus eum comitantibus, eius exequijs, & officijs funeralibus interesse voluit. Interim verò Quatuor cæci ad contactam manus S. Viri, luci restituuntur ; & fœmina mancum habens brachium corpus eius tangens, sanitatem accepit. Ast quia deuotio Populi, & concursus ad venerandum* Corpus S. *Viri erant maximi, præcepit Pontifex* Quatuor *diebus esse expositum. Quibus transactis ipse cum Cardinalium cœtu officio sepulturæ fuit præseas. In magna enim veneratione* Innocentius *habuit* IOANNEM*, ideo* Corpus *eius collocari præcepit in honorifico & sumptuoso Sepulchro, à terra eleuato in suo Monasterio* S. Thomæ de Formis*, in eoque usque ad præsentia tempora conseruatur ; ex quo multis annis salutifer liquor, in modum olei, fluxit ; cuius unctione multi infirmi sanabantur. Ad cuius tanti Patriarchæ sarcophagum aliquandò hocce Sepulchrale Carmen appendere curauit Clientuli Deuotio :*

Ioannes Deo spiritum reddidit.

Cæci visum accipiunt, & alij ægroti salutem.

Pontifex interfuit eius sepulturæ.

GALLIA *me genuit Mater* LVTETIA *prorsùs*
Limpida me Christi dogmata plura docet.
Roma *meos traxit sensus, præstante Supremo*
Præsule, cui supplex omnia cuncta dico.
Ordinis & Nostri, Cælo reuelante, synopsim
Pontificis Summi calculus ipse probat.
Pauperes exemptos de diro carcere Mauri
In Patriam duxi, barbara multas ferens.
Publica Regnorum bona, prorsus munere Regum
Quæsiui constans, quèis simul ipse fruor.
Tandem Cælicolis me iunxit Gratia Christi ;
Quâ viuens morior ; quâ moriensque cluo.
Spiritus Æthereas transcendit purus in Arces ;
Pignora sed Roma *condidit* Alma *mea.*

HORVM omnium in hisce ACTIS relatorum probationem idem R.P.F. *Ioannes à Bonauentura* in Codicis marginibus impressit, quorum Authorum attexere hîc nomina prolixum. Illud addam prout ab eodem R.P. *Bonauentura* omissum, scilicet, IOANNEM, non solùm ad Regem *Dalmatiæ* Apostolicum

Pluries oratorem egit.

Legatum

Pluries Oratorem egit. Legatum egisse; sed quòd similiter fuerit pluries à *Philippo* II. Augusto, *Galliæ* Rege, ad diuersos Reges, & Principes *Orator* emissus, vt inquiunt Georgius Innes Scotus *Histor. SSS. Trinitat. lib.1.c.1.* Ioannes de Figueras in *Chron. eiusd. Ordin.fol.34.*

Inquisitor fidei in Gallia. NECNON addendum venit, quod idem B. IOANNES vnus fuerit ex *Inquisitoribus*, cum B. *Petro de Castro Nouo*, Ordinis Cistentiensis ab *Innocentio* III. Pont. Max. creatus, aduersus *Albigenses*, vt ex ipso *Figueras* desumitur. Qui etiam S. Virum humilitate, mansuetudine, & animi puritate, nulli extitisse secundum; illibatamque virginitatem vsque ad vltimum vitæ halitum seruasse, testatur, eiusque scientiam, & doctrinam extollit, asserens, hunc Doctorem sanctum;

Mores, castitas, & doctrina. omnium Primum *Magistri* Sententiarum *Quatuor Libros, Commentarijs* illustrasse, *Librumque* alterum *Aduersus hæreticos Valdenses*, eumque *Mauricio de Soliaco*, Episcopo *Parisiensi* dicasse; Alterum de *Miserijs Vitæ Humanæ*; *Sermones Dominicales*, & alia Opuscula edidisse fatetur.

Epitaphium ad eius Tumulum scriptum. IDENTIDEM, R.P. *Bonauentura* Inscriptionem in sarcophago appositam omisit, quam quia Pontificis *Innocentij* III. nutu exaratam comperimus, à quo tot beneficia suscepit Sanctissimus Patriarcha; & quia aliqua continet ad historiam pertinentia, illam fideli calamo exscriptam à D. *Ioanne Ienyn* Pœnitentiario, & Protho-Notario Apostolico in Libello Romæ excusso, quem, *Vera Confraternitatis* SS. *Trinitatis Idea*, nuncupauit, *c.5.§.1.2.fol.85.* illamque accurate expendit, iuxta computum annorum quo vtitur Camera Apostolica, hîc Tibi subijcere non dedignabimur.

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS.
MILLESSIMO. CENTESSIMO. NONAGESSIMO SEPTIMO.
PONTIFICATVS VERO DOMINI INNOCENTII. III.
ANNO PRIMO.
DECIMO QVINTO KALENDARVM IANVARII.
INSTITVTVS EST NVTV DEI.
ORDO SANCTISSIMÆ TRINITATIS. ET CAPTIVORVM.
A FRATRE IOANNE.
SVB PROPRIA REGVLA. SIBI AB APOSTOLICA SEDE CONCESSA.
SEPVLTVS EST IDEM FRATER IOANNES
IN HOC LOCO
ANNO DOMINI. M. CC. XIII.
DECEMBRIS XXI.

Hispaniam lustrauit, Captiuos redemit, & Conuentus fundauit. DIXIMVS in *Compendio* S. IOANNEM pluries HISPANIAM aduentasse; *Captiuos* ibidem redimisse, *Monasteria* ædificasse. Et quo ad *Primum* patet ex Actis. Quo ad *Secundum* celebris est miraculi series, quod apud *Valentiam* patrauit, deficientibus pecunijs, ope B. Dei-Genitricis, pro Captiuorum Redemptionis solutione, cuius & meminit Hyppolytus Marrazius in *Fūdat. Marian. c.16.* Quo ad *Tertium* de Conuentuum constructionibus, ab eodem S. Patriarcha peractis, ex eorum schedis inferiùs patebit. Sed quales primos erexerit, an *Aragonicos* an *Castellanos*, adhuc in dubio est. Pro *Aragonicis* stat Figueras in *Chron fol.35. & 580.* Pro *Castellanis* M. Ægidius Gonzalez Dauila, Regius olim Chronographus (iam vitâ functus Nonagenarius) in *Compend Vit. SS. Patriarchar.c.12.* & F. Petrus Lopez de Atuña in *Chronic. Trinitar. lib.1.c.31.* sententiam dicunt. Crederem pro *Aragonicis* standum, cùm priùs illam Regionem lustrasset S. Vir.

An Canonizati? OMISIT etiam R. P. *Bonauentura* CANONIZATIONEM suorum illustrium Patriarcharum, quam fuisse peractam *Die IV. Octobris*, Anno Domini M. CC. LXIII. apud *Vrbem Veterem*, ab *Vrbano IV.* Georgius Innes Scotus *d. lib. 1. c.1.* testatur, à quo Figueras in *Chron. Ann.1262.fol 87. & 88.* his verbis: *Huius Alardi Ministri Generalis* VIII. *solertiâ* SS. IOANNES de Matha, & FELIX Valesiensis,

lesiensis, *Ordinis Institutores, ab* VRBANO IV. *Trecasino, Christiani Orbis Antistite, in* APOTHEOSIN SANCTORVM *relati fuerunt, apud Vrbem Veterem, Anno* M. CC. LXIII. *Die* IV. *Octobris.* Fides stet apud illos; Nam Nos PROTESTATIONE in exordio huius *Voluminis*, ex præscripto S. Sedis Apostolicæ muniti, omne periculum exuimus.

Sententia affirmans.

BENEVERVM est, eundem *Figueras* nequaquam prorsùs vidisse R. P. *Bonaventura*, cuius auctoritate iste hanc sententiam insequi potuisse: Ast Nos illius omissiones supplentes, hic coniectationes veritati, & rationi adæquatas, quibus isthæc vera CANONIZATIO elicitur, proponemus ex varijs *Chronicis*, instrumentis, & Diplomatibus, extractas. Sit PRIMA *Coniectura.* Nam Anno M. CC. XCI. celebratum fuit *Generale Capitulum* apud *Ceruum-Frigidum*, disponente *Ioanne Boylean*, Ordinis *Ministro Generali X.* in cuius congregatione, ex assensu Correctorum Generalium Ordinis, sancitum fuit, quòd inposterùm? *Festiuitates Nostrorum Patrum* (inquit canon) IOANNIS, & FELICIS., *solemni ritu celebrentur. Festum scilicet* S. IOANNIS *sub* XII. *Kalend. Ianuarij, quo die Corpus eius noscitur sepultum. Festum verò* S. FELICIS, *Primi huius Conuentus Prioris*, IV. *Nonas Nouembris.* ita Figueras in *Chron. Ann.* 1291. *fol.* 129. Ergo si hæc ita; credendum est Patres illos in *Capitulo* congregatos minime *Festiuitates* huiusmodi indicere voluisse, nisi præuiâ Sanctorum, à Sede Apostolica, CANONIZATIONE. Cùm aliud credere erroneum esset.

I. Coniectura pro Canonizatione.

SECVNDA *Coniectatio.* Nam antiquitus *Prouincia Anglicana* officium de hisce SS. Patriarchis recitabat, in quo huiusmodi *Commemorationes* fieri solebant.

II. Coniectatio.

AD VESPERAS.

Antiphona. *Laudemus Viros gloriosos, & Patriarchas Nostros, in generationibus suis. Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum.*

Vers. *Exultent Iusti in conspectu Dei.*

Res. *Et delectentur in lætitia.*

OREMVS.

DEVS, *qui per Beatos Patres Nostros* IOANNEM, & FELICEM, *hunc Ordinem sub nomine* SSS. Trinitatis, *ad redimendos de potestate Sarracenorum Captiuos, cœlitus instituere dignatus es: Præsta, quæsumus, vt eorum suffragantibus meritis, à Captiuitate Corporis, & Animæ, te adiuuante, liberemur. Per D. N.*

AD LAVDES.

Antiphona. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ in manibus vestris; & Vos similes hominibus, expectantibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptijs.*

Vers. *Corpora Sanctorum in pace sepulta sunt.*

Res. *Viuent Nomina eorum in æternum.*

OREMVS.

DEVS, *qui nos Sanctorum Confessorum tuorum* IOANNIS, & FELICIS, *Patrum Nostrorum confessionibus gloriosis circundas, & protegis: Da Nobis ex eorum imitatione proficere, & intercessione gaudere. Per D. N.*

Vt constat ex vetusto *Breuiario* de Anno M CCCC.XXXII. *Romæ* Superioribus exhibito, Anno præterito M. DC. XLIX. quod referunt R. P. Bonauentura in *d. Fascicul. n.44 fol.19.* & Genin. in *Idea SSS. Trinit. c. 3.* Si ergò *Officium* prædictum commune erat *Anglicanis Fratribus*, ergo & cæteris; si omnibus, ergo coniectura est, omnes illud absoluisse prætextu Apostolicæ CANONIZATIONIS, aut alterius permissionis Pontificiæ, vicem illius habentis; aliàs contra ius, & fas *Commemorationes* præfatas repeterent, quod non est credendum; & notant M. Ægidius Gonzalez *supr. c.20 fol.40.* Altuna in *Chron. d. lib.1. c.38.* & R. P. Leander à SS. Sacrament. in *Epist. Dedicator. ad SS. Patron. in Quæst. Moral. Tom.2.*

III. Coniectatio. TERTIA *Coniectatio*: Nam hisce Nostris temporibus *Festam* eorundem SS. Patriarcharum, *Die* XVII. *Decembris*, quò S. IOANNES abijt in cœlum, coniunctim, quotannis celebrari à Fratribus, & Monialibus huius Ordinis in *Hispaniarum* Prouincijs, ad oculum constat: imò quòd plus est, & quòd huic quæstioni signaculum ingerit, quòd *Innocentius X.* Pontifex Maximus in suo formâ *Breuis* expedito Diplomate, *Die IX. Octobris.* Anno M. DC. XLVI. concessit: *Omnibus vtriusque sexus* (verba sunt Breuis) *Christi fidelibus, verè pœnitentibus, & confessis, ac sacrâ Communione refectis, qui Ecclesias Domus, & Conuentus, tam Fratrum, quàm Monialium Ordinis SSS. Trinitatis, in* Hispaniarum *Prouincijs, & in Ciuitatibus, & locis Toletanæ diœcesis existentes*, DIE XVII. Decembris, *quâ ibi* FESTVM *Patriarcharum nuncupatum dicti Ordinis,* IOANNIS, *&* FELICIS *celebratur, à primis vesperis vsque ad occasum Solis, Die huiusmodi, singulis annis deuotè visitauerint &c. Plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem.* Sed & idem Pontifex *Die* XX. *Ianuarij*, Anno M. DC. XLVIII. aliud simile Diploma *Indulgentiæ Plenariæ* concessit specialiter, visitantibus singulis annis Ecclesiam Domus *Matritensis Fratrum Discalceatorum* eiusdem Ordinis SSS. Trinitatis, Die XVII. Decembris: *Quò inibi* (inquit Pontifex) *celebratur* FESTVM, SANCTORVM IOANNIS, *&* FELICIS, *Fundatorum dicti Ordinis.* Quæ omnia siue separata, siue coniuncta monumenta proculdubio CANONIZATIONEM respitant. Quidquid sit ea Romanæ Ecclesiæ subijcio; interim quòd ad *Catalogum Monasteriorum* calamum conuertimus.

CATALOGVS MONASTERIORVM Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Fratrum Calceatorum, quæ in Hispania continentur.

PROVINCIA VTRIVSQVE CASTELLÆ.

I.	Monasterium PONTI-REGINENSE in Regno *Nauarræ* à *B. Patriarcha* constructum, ad Annum M. CC. VI.	1206
II.	Monasterium BVRGENSE in *Castella Veteri*, ab eodem *S. Patriarcha* editum, ad Annum M. CC. VII.	1207
III.	Monasterium TOLETANVM in *Nouo Castella* à Sanctissimo *Patriarcha* conflatum, Anno Domini M. CC. VII.	1207
IV.	Monasterium SEGOVIENSE in *Castella Veteri* identidem ab ipso Sanctissimo *Patriarcha* conditum, ad Annum Domini M.CC. VIII.	1208
V.	Monasterium BARZENENSE in *Castellæ Veteris Montanis* conditum ad eundem Annum M. CC. VIII. sed à quo extructum non refertur.	1208
VI.	Monasterium OLMETENSE in Villa quæ dicitur de *Gosmedos*, in *Castella Veteri*, constructum eodem Anno M. CC. VIII. sed absque Authore.	1208
VII.	Monasterium INTERECCLESIENSE in eadem *Veteri Castella* ædificatum ad eundem Annum M. CC. VIII. sine Fundatoris memoria.	1208

HÆC

HÆC QVATVOR *ultima Monasteria, adhuc non extant Liquet verò Bullâ* Innocentij III. *Pont. Max. apud* Viterbum XIV. *Kalend.* Iulij, *Anno* M. CC. IX. *quâ confirmat Donationes S. Patriarcha, & Ordini factas de huiusmodi Conuentibus, & cæteris in alijs Prouincijs.*

VIII. Monasterium EMETERIENSE in *Cantabria*, hodie *Santander*, perfectum ad Annum M. CC. VIII. Quod est alterum ex Quatuor in hac Notatione relatis. 1208

IX. Monasterium VALLESOLETANVM à Rege *Alfonso* cognomento Sapiente fundatum, Anno M. CC. LVI. in *Veteri Castella.* 1256

X. Monasterium LVCENSE in *Gallacia* ad Annum M. CC. XCIII. conditum, sed à quo non constat, permansit vsque ad Annum M. CCCC. XXVIII. sed desijt. 1193

XI. Monasterium SALMANTICENSE in *Veteri Castella*, compactum ad Annum M. CCC. XCIII. sine Auctore, & Patrono. 1393

XII. Monasterium MARIANVM *de Virtutibus* in *Castella Veteri* conditum ad Annum M. CCCC. LXVI. absque fundatoris origine. 1466

XIII. Monasterium CIVITATENSE in *Noua Castellæ Estremadura* exædificatum ad Annum Domini M. D. XVIII. absque erectoris titulo. 1518

XIV. Monasterium COMPLVTENSE in *Castella-Noua Carpetania* confectum ad Annum Domini M. D. XXV. sine Patrono fundante. 1525

XV. Monasterium FONTISANCTENSE in *Veteri Castella*, constructum ad Annum M. D. LV. nullo conditore præmisso. 1555

XVI. Monasterium MADRIDENSE in *Noua Castella Carpetania* conditum ad Annum M. D. LXII. absque nomine Conditoris. 1562

XVII. Monasterium BARRIENSE in *Veteri Castella* fabricatum ad Annum Domini M. D. XC. absque Auctoris vestigijs. 1590

MONASTERIA *Quæ sequuntur, quia absque Annorum calculo ab Scriptoribus referuntur, ideò eadem solâ Nominis relatione subijciemus.*

XVIII. Monasterium TALABRICENSE.
XIX. Monasterium METINENSE.
XX. Monasterium AREVALENSE.
XXI. Monasterium CONQVENSE.
XXII. Monasterium ZAMORENSE.
XXIII. Monasterium TEGEDENSE.
XXIV. Monasterium COLLARENSE.
XXV. Monasterium CAMPENSE.
XXVI. Monasterium GVARDIENSE.
XXVII. Monasterium SARRACINENSE.
XXVIII. Monasterium LVCRONIENSE.
XXIX. Monasterium HORDIENSE. Cantabr.
XXX. ERAT *etiam aliud* Monasterium *Marianum in hac Prouincia, vulgo* de la Bien-Parada, *quod Calceati Excalceatis cessere Anno M. DC.*

PROVINCIA ARAGONIÆ.

I. Monasterium AVIGAVNIENSE à S. IOANNE Patriarcha conditum ad Annum M. CC. I. in *Aragonia.* 1201

II. Monasterium ILERDENSE idemtidem ab eodem *Sanctissimo Viro* ad Annum Domini M. CC. IV. extructum in *Cathalonia.* 1204

III. Monasterium DAROCENSE in tractu *Valentino*, ab eodem *Beatissimo Patre* Ad Annum Domini M.CC.VI. ædificatum. 1206

IV. Monasterium ANGVLARIENSE in eodem *Regno* compactum ab

ab ipsomet gloriosissimo *Generali Ministro* ad Annum M.CC.VI. 1206

V. Monasterium DERTVSANVM in *Cathalonia* conflatum ad Annum Domini M CC.XIII. nullo Conditore præuio. 1213

VI. Monasterium BARCINONENSE in *Cathalonia* absque fundatoris relatione ad Annum M.CC. XVIII. ædificatum. 1218

VII. Monasterium MAIORICENSE in *Insulis Ballearibus*, licet sine conditoris titulo constructum ad Annum M.CC.XXXII. 1232

VIII. Monasterium SETABITANVM in *Valentia* Regno extructum ad Domini Annum M CC.LIX. nullo extructoris titulo. 1259

IX. Monasterium VALENTINVM in Vrbe Regni Metropoli ædificari cœptum ad Annum M.CC.XLIII. Postea amissum, inde Anno M.D.XLV. recuperatum. 1243

X. Monasterium ROXVELANVM in *Aragonia* conditum ad Annum Comini M.CC.LXX. absque fundatoris nomine. 1270

XI. Monasterium SAGVNTINVM in Regno *Valentia*, erectum ad Annum Domini M CC.LXXV. sine alicuius ope, & titulo. 1275

XII. Monasterium MONCONIENSE in *Cathalonia*, ædificatum absque consignatione conditoris ad Annum M.CC.LXXXII. 1282

XIII. Monasterium SAN-SALVATORENSE in *Aragonia* coagulatum ad Annum Domini M.D.XLV. absque memoria alicuius conditoris. 1545

XIV. Monasterium ORIOLANVM in Regno *Valentia* constructum, nullius ope, ad Annum M.D.LVIII. 1558

XV. Monasterium ALCIRENSE in eodem *Valentino* Regno compactum ad Annum M.D.LVIII. 1558

XVI. Monasterium PENINSVLENSE in ipso *Regno Valentino* extructum ad Annum Domini M. D. LIX. 1559

XVII. Monasterium STADILENSE in præfato *Regni Valentini* termino, ad Annum Domini M. D. LIX. ædificatum. 1559

XVIII. Collegium CÆSARAVGVSTANVM *Aragonia* Regni Metropoli ad Domini Annum M. D. LXX. fabricatum. 1570

SEQVENTIA absque Die, & Consule reperiuntur.

XIX. Monasterium CÆSARAVGVSTANVM.
XX. Monasterium LIRIENSE.
XXI. Monasterium TVROLENSE.
XXII. Monasterium BARBASTRENSE.
XXIII. Monasterium POENITENTIÆ.
XXIV. Monasterium BALAGVERII.
XXV. Monasterium BILBILITANVM.
XXVI. Monasterium SQVARIACENSE.

PROVINCIA PORTVGALLIÆ.

I. Monasterium SANTARENENSE, ab *Alfonso Rege* II. *Portugallia* Rege ad Annum M. CC. XVIII. constructum. 1218

II. Monasterium VLYSSIPPONENSE, *S. Elizabetha* Reginæ eleemosynis conditum ad Annum Domini M. CC. LXXXIII. 283

III. Monasterium LOVSENSE ab ipsis Fratribus ædificatum, & eleemosynis perfectum ad Annum Domini M D. XLV. 1545

IV. Monasterium SEPTENSE in *Africa* etiam Regum ope, & Fratrum curâ elaboratum ad Annum Domini M. D. LXVIII. è quo singulares Redemptiones peragebantur. & adhuc peraguntur. 1568

V. Monasterium ALVITENSE in *Algarviorum* (vt credimus) Regno ad Domini Annum M.D.XCVIII. erectum. 1598

VI. Monasterium CONIMBRICENSE.
VII. Monasterium ZINTRENSE.
VIII. Monasterium LEOBRICENSE.

Mona

PROVINTIA BAETICÆ

I. Monasterium CORDVBENSE, à *Sancto Rege Ferdinando* III. Castellæ, illius Patritiæ Vrbis recuperatore conditum, Anno M. CC.XXXVI. 1236

II. Monasterium HISPALENSE itidem ab eodem ipso *Rege Sanctissimo* Constructum ad Annum M.CC.XLVIII. 1248

III. Monasterium MALACITANVM, necnon à *Sancto eodem Ferdinando* Rege extrui cœptum, Anno M. CC. L. post à Catholicis Regibus perfectum Anno M.CCCC.LXXVI. 1250

IV. Monasterium MVRCIENSE in Bætica Superiori, ab *Alfonso IX. Rege Castellæ* ad Annum Domini M.CC.LXXII. erectum. 1272

V. Monasterium PACENSE in *Estremadura* ad Annum Domini absque Conditoris nomine fabricatum, & erectum M.CC.LXXIV. 1274

VI. Monasterium VBETENSE primo ad Annum Domini M.D.II. fundari cœptum, post aliò mutatum, Anno M.D.XII. 1502

VII. Monasterium BEATIENSE constructum, licet absque extructoris titulo ad Annum Domini M.D.II. 1502

VIII. Monasterium GRANATENSE post eius è Sarracenorum faucibus recuperationem ad Annum M.D.XVII. compactum. 1517

IX. Monasterium MEMBRILLENSE in *Martiano* tractu ædificatum ad Annum Domini M.D.XC. 1590

MONASTERIA hæc sequentia nec Annum, nec fundatorem agnoscunt.

X. Monasterium ILITVRGITANVM.
XI. Monasterium GIENENSE.
XII. Monasterium ASTENSE.
XIII. Monasterium RONDENSE.
XIV. Monasterium MARBELLENSE.
XV. Monasterium RAMBLENSE.
XVI. Monasterium TARIFENSE.
XVII. Monasterium ALMERIENSE.
XVIII. Monasterium ANGELENSE.
XIX. Monasterium VALLISPENARVM.

Hoc *vltimum hodie* Excalceatis, *paret concedentibus* Calceatis *Anno* 1600.

Extrà relatos *Conuentus* etiam iste Religiosissimus Ordo possidet in *Hispania* aliquot *Sanctimonialium* Monasteria, scilicet in *Castella* VI. in *Portugallia* I. in *Bætica* V. in quorum claustris illustrissimi sanctitate Viri, & Mulieres prodiere, & maxime Religiosorum Cœnobijs, vbi doctrinâ, & pietate Patres quotidie *Hispaniam* nobilitant, & eius Prouincias exemplis, & moribus, sermonibus, & literis illustrant. Nunc ad Redemptiones veniamus.

REDEMPTIONES CAPTIVORVM Generales Christianorum ab Hispanis Religiosis Calceatis Ordinis SSS. Trinitatis, ex Africa, & alijs Infidelium partibus, ab exordio Instituti ad hæc tempora, facta.

Tempore quô huius *Instituti* regula Nostras deuenit, & Ioannes eiusdem Fundator *Hispaniam* lustrauit, & *Monasteria* construxit, plures *Redemptiones* factas fuisse non ambigo; post cuius discessum, scilicet ab Anno M. CC. XII. ad M. CC. XXVII. fuisse in hisce *Duabus Castellæ*, & *Bætica* Prouincijs CCC. LXII. *Redemptiones Generales* peractas, in quibus XXXV. M. DC. Christianos Captiuos redemisse, præter Corpora, Reliquias, & Imagines Sanctorum, & Sarracenorum faucibus ereptas, testantur M. Ægidius Gonzalez in *d.Campend.c.*23. Altuna in *Chron.lib.*2.*c.*10.*fol.*341. Omnium huiusmodi Redemptionum calculum obliterauit temporum ingluuies annorum, ideò tumultuariè illarum seriem coagulauimus, cùm nulla Nobis aperiatur via ad illarum temporum discrimen. Sed hoc supposito, ad alias Annorum ratione discretas perueniamus.

REDEMPTIONES PROVINCIARVM Castellæ, & Bætica.

I. Redemptio I. Anno Domini M. CC. L. quâ *F. Ludouicus de Frexa*, Minister Conuentus Burgensis CCCC. Captiuos Christianos è Maurorum ergastulis redemit. 1250

II. Redemptio II. Anno M. CC. LV. qua *F. Petrus Ioannes* Minister Burgensis CC. V. Captiuos Christianos ex Vrbe *Granatensi* extraxit. 1255

III. Redemptio III. Anno M.CC.LVIII. quâ idem *F. Petrus Ioannes* Minister Burgensis ex *Beacensi* vrbe CCC. XXXIX. Christianos Captiuos saluos exêmit. 1258

IV. Redemptio IV. Anno M. CC.LX. qua *F. Ioannes de Salis* Minister Burgensis, & Castellæ Prouincialis in suo Triennio & amplius Qvinqve *Mille* Captiuos liberauit. 1260

V. Redemptio V. Anno M. CC. LXXVIII. quâ Venerabilis *F. Ioannes de Burgos*, illius Conuentus alumnus, dùm Redemptioni vacat, à Sarracenis pecunijs spoliatus, & in *Almeriam* inuectus, pro fide gladio occubuit, *Kalendis Nouembris.* 1278

VI. Redemptio VI. Anno M. CC. LXXXIII. qâ *F. Dominicus Parda* Doctor Toletanus, Ferdinandus IV. Regi à Consilijs, CC. Captiuos ex *Fesia* liberos eduxit. 1283

VII. Redemptio VII. Anno M. CC. LXXXVI. quâ *F. Antonius de Pliego*, ad *Algerium* concedens, CC. L. Captiuos Christianos libertate donatos retulit. 1286

VIII. Redemptio VIII. Anno M. CCC. LXXX. quâ *F. Petrus Garcia* Minister Burgensis plurimos Captiuos è Maurorum seruitute redemit. 1380

IX. Redemptio IX. Anno M. CCCC. XLI. quâ *F. Ioannes Bonifaz* Minister Burgensis, & Castellæ Prouincialis, ex *Granatensi* Regno LI. Captiuos extraxit, inter quos IX. Sacerdotes. 1441

X. Redemptio V. Anno M. CCCC. LXX. quâ, & alijs Tredecim *F. Simon de Camargo* Minister Burgensis, & Prouincialis Castellæ, & Aragoniæ, *Duo Millia*, & amplius Captiuos redemit. 1470

Redemptio

XI. Redemptio XI. Anno CCCC. XCVII. quâ *F. Petrus de Oña* Prior Burgensis ex *Algerio* CC. Captiuos Christianos, & amplius, à dura tyrannide liberauit. 1497

XII. Redemptio XII. Anno M. D. quâ *F. Hyppolitus* Minister Salmanticensis ex *Algerio* C. L. Captiuos Christianos à seruitute exemptos perduxit. 1500

XIII. Redemptio XIII. Anno M. D. IX. quâ *F. Franciscus de Palacios*, Prouincialis Castellæ, & Episcopus electus Pampilonensis, C. L. Captiuos libertate donauit. 1509

XIV. Redemptio XIV. Anno M. D. XVIII. quâ, & alterâ *F. Didacus Gayangos* Minister Burgensis, & Castellæ Prouincialis, ex *Fesio*, & *Marrochio* D. Captiuos extraxit. 1518

XV. Redemptio XV. Anno M. D. XXIII. quâ *FF. Bartholomaus de Herrera*, & *Petrus de Victoria* Minister Vallesoletanus DCC. Captiuos Christianos redemêre. 1523

XVI. Redemptio XVI. Anno M. D. XXX. quâ *F. Ioannes à S. Tyrso* Minister Burgensis ex *Marrochio Africa* C. XVII. Captiuos Salmanticam inuexit. 1530

XVII. Redemptio XVII. Anno M. D. XXXIX quâ *F. Franciscus Sanguino* Minister Vallesoletanus ex *Algerio* satis copiosum numerum Captiuorum Christianorum deprompsit. 1539

XVIII. Redemptio XVIII. Anno M. D. XLVI. quâ *F. Sebastianus del Puerto*, Minister Hispalensis, Imperatori Carolo V. à Consilijs, ex *Algerio* CC. Captiuos Christianos à vinculis soluit. 1546

XIX. Redemptio XIX. Anno M. D. LXII. quâ *F. Iacobus Teran* Prouincialis Castellæ, & alterâ vice CCCC. Captiuos Christianos ex Sarracenorum spelæis ad libertatem transtulit. 1562

XX. Redemptio XX. Anno M. D. LXXIV. quâ *F. Lucas del Pino* ex Burgensi Conuentu alumnus, LXXXIV. Captiuos Christianos ad optatam libertatem attraxit. 1574

XXI. Redemptio XXI. Anno M. D. LXXX. quâ administrantibus pro Castella *F. Ioanne Gil*, ex Conuentu Areualensi, & pro Bætica *F. Antonio de la Bela*, Ministro Baëcensi, præter *Spinea Corona Domini aculeum*, & alia SS. Pignora, *Imaginemque Marianam*, & alia quæ Roma Hispaniam *Marchio Ayamontensis* miserat, CC. XLI Captiui redempti fuere. 1580

XXII. Redemptio XXII. Anno M. D. LXXXIII. quâ ijdem Fratres Administratores constituti, ex *Algerio* C. XLVII. Captiuos Christianos vtriusque sexus, Hispanias retulere. 1583

XXIII. Redemptio XXIII. Anno M.D.LXXXV. quâ idem *Gilius* pro Castella, & F. *Iosephus Fornario* pro Bætica, ex *Algerio* CC.XX. Captiuos Christianos à seruitute exemptos perduxere. 1585

XXIV. Redemptio XXIV. Anno M.D.LXXXVIII. quâ F. *Gundisaluus Alfonso de Burgos*, Administratoris titulo, ex *Algerio* C.XXX. Captiuos Christianos, Hispaniam inuexit. 1588

XXV. Redemptio XXV. Anno M.D.XCII. quâ Administratoribus FFF. *Francisco Vazquez Ioanne de Palacios* pro Castella; & *Antonio de la Bella* pro Bætica, CC.XXVIII. ex *Algerio* liberantur. 1592

XXVI. Redemptio XXVI. Anno M.D.XCV. quâ idem F. *Ioannes de Palacios*, & F. *Antonius Serrano* ex *Algerio* & *Tunesio* CC.IX. Captiuos Christianos detulere. 1595

XXVII. Redemptio XXVII. Anno M.D.XCIX. quâ Administratoribus FF. *Antonio de Castañeda*, & *Gabriele de Toro*, ex *Algerio* CC.L. Christiani Captiui, a vinculis eximuntur. 1599

XXVIII. Redemptio XXVIII. Anno M.DC.V. quâ FF. *Gabriel de Ayala*, & *Ludouicus de Luna* Administratores ex *Fesensi* Regno C.XIX.

Captiuos

Captiuos Christianos libertate donatos extraxere. 1605

XXIX. REDEMPTIO XXIX. Anno M.DC.IX. apud *Algerium* incœpta, sed non perfecta: Nam cùm Venerabiles Fratres *Bernardus de Monrroy*, *Ioannes de Palacios*, & *Ioannes del Aguila*, Algerium perrexissent, & plurimos Captiuos Christianos emptos habuissent pecunijs datis, propter nobilem fœminam *Fatimam* nomine, filiam *Mahomad Axa*, quæ alibi Christo nomen dederat. comprehensis vinculis mancipati, & bonis spoliati, nec illi prosequi Redemptionem, nec assequi libertatem potuerunt, quin inediâ confecti, paulatim Deo animas reddidere. 1609

XXX. REDEMPTIO XXX. Anno M.DC.XIV. quâ Fratres *Ieronymus Fernandez*, & *Antonius Muñoz* pro Castella; & *Antonius de Madrid* pro Bætica C.XXV. Captiuos ex *Fezio* redemêre. 1614

XXXI. REDEMPTIO XXXI. Anno M.DC.XVIII. quâ Fratribus *Andreâ de Manzera*, *Didaco de Hortigosa* pro Castella, & *Petro del Castillo* pro Bætica Administratoribus, præter *Virgineam Iconem*, quæ hodie in Conuentu Calceatorum *Madridensi*, titulo DEL RECATE, colitur, ex *Algerio* CC. VIII. Captiui libertate donati à dira seruitute redempti, ad propria repedarunt. 1618

XXXII. REDEMPTIO XXXII. Anno M.DC.XX. ex *Fecensi*, & *Tetuanico* Regnis, quâ F. *Ioannes de Aguilar* per se XXXVI. & per *Fratres Lusitanos* CCC.LVIII. Captiuos, *Hispalim* perduxit. 1620

XXXIII. REDEMPTIO XXXIII. Anno M.DC.XXI. Fratres *Didacus Hortigosa*, & *Martinus Agudo* ex *Fecensi* Regno C.IV. Captiuos ab ergastulo ereptos, proprijs domibus emisere. 1621

XXXIV. REDEMPTIO XXXIV. Anno M.DC.XXIV. quâ Administratoribus Fratribus *Didaco Hortigosa*, *Didaco de Monzon* pro Castella, & *Andrea de Toro* pro Bætica, ex *Tetuanico* Regno C. IX. Captiui redempti sunt, è quibus XXVI. erant pueruli ex parentibus Christianis orti, quos nondum aqua baptismalis lustrauerat; quod ex decreto Catholicæ Hispaniarum Reginæ *Isabellæ Borbonia* actum fuit, ne Sarracenorum erroribus filij Christianorum polluerentur. 1624

XXXV. REDEMPTIO XXXV. Anno M.DC.XXVII. qua Fratres *Didacus Hortigosa*, *Didacus Pacheco* pro Castella, & *Didacus Zevallos* pro Bætica, ex *Algerio* C.LXII. Captiuos redemêre, vna cum Imagine *B. Ludouici Gonzagaè* S. I. quam *Mutius Vitellescus* Generalis in Indiam emiserat, & à Turcis captam *Algerium* detulêre, eamque *Fratres* pretio constito detraxêre. 1627

XXXVI REDEMPTIO XXXVI. Anno M.DC.XXX. quâ Fratribus *Martino Agudo*, *Augustino de Guardiola* pro Castella, & pro Bætica *Matthæo Delgado*, ex *Fezio*, & *Tetuano* C.XIX. Captiui redempti. 1630

XXXVII. REDEMPTIO XXXVII. Anno M. DC. XXXIII. quâ Fratres *Martinus de Agudo*, & *Ioannes de Vargas*, & pro Bætica *Bartholomæo de Sojo*, ex eisdem Regnis LXXII. Captiuos extraxere. 1633

XXXVIII. REDEMPTIO XXXVIII. Anno M. DC.XXXVI. quâ administratoribus F. *Martino Agudo*, & alijs Tribus pro vtraque Prouintia, ex *Tetuano* XCIV. Captiui libertatem consecuntur. 1636

XXXIX. REDEMPTIO XXXIX. Anno M.DC.XXXIX. quâ idem F. *Martinus Agudo*, & alij Administratores ex *Tetuanico* Regno C. XXI. Captiuos è vinculis absoluerunt. 1639

XL. REDEMPTIO XL. Anno M.DC.XLII. quâ ex eodem Regno CXIV. Captiui libertatem adepti Administrantibus Fratribus *Didaco Vallejo*, *Michaële Diaz*, & *Petro Marmolejo*. 1642

XLI. REDEMPTIO XLI. Anno M.DC XLVII. quâ Fratres *Martinus Galindo*, & *Didacus Pacheco* ex eodem Regno *Tetuanico* C.

XXIX.

XXIX. captiuos ſecum liberos pertraxerunt. 1647

XLII. REDEMPTIO XLII. Anno M.DC.L. feliciter inchoata, ſed Dei iudicio, miſerabili fine conſopita. Nam cùm Fratres *Gaſpar Salon* Miniſter Burgenſis,& *Ioannes de Gaona* Adminiſtratores eiuſdem, vela ventis committerent *Valentiâ Algerium*, in medio Maris à Turcis inuaſi; nec ſaluo conducto muniti; pecunijs & mercibus ſpoliati, iniurijs affecti; & tandem dimiſſi, in tempeſtatis horridæ ſeueritate prolapſi, prorſus inter fluctnũ globulos animas euomère. 1650

XLIII. REDEMPTIO XLIII. Anno M.DC. LII. quâ Fratres *Ludouicus Luxan, Ioannes Diaz* & pro Bætica *Sebaſtianus de Villanueua*, ex *Algerio* C.XXXVI. Captiuos *Madridium* duxere 1652

XLIV. . REDEMPTIO XLIV. Anno M.DC.LVI. quâ Fratres *Petrus Fonze de Leon*, & *Antonius de Vzeda*, & pro Bætica *Ioannes de Almoguera*, ex *Tetuano* CC.LVIII. Captiuos pertulere. 1656

ALIAS peculiares REDEMPTIONES referuntur, quas hîc ſubijcere nec Noſtri inſtituti breuitas admittit, nec re verâ titulo REDEMPTIONVM conſignandæ, cùm tantum aliquorum Fratrum agones apud *Algerium*, vt F. *Auguſtini del Caſar*, qui à Turcis ſagittis confixus, Domini F. *Petri de Figuerijs Carpi de Valencia* Epiſcopi *Giennenſis*, qui apud *Granatam*, poſtquam ad vſque *Nouem Millia* captiuorum redemiſſet, alioſque proprijs expenſis ſuſtentaſſet, capite plexus eſt, & aliorum alibi demonſtrent, ſed ad alias cæterarum Prouinciarum *Hiſpaniæ* deuenio.

REDEMPTIONES PROVINCIÆ Aragoniæ.

IN hac Prouincia LXII. REDEMPTIONES Generales peregiſſe Fratres SSS. *Trinitatis Aragonenſes*, in quibus M.LXXX. Captiuos Chriſtianos fuiſſe liberati reſtitutos affirmant M. Ægidius Gonzalez in *Compend.c.23.fol.*50. & Figueras in *Chron fol.*598. ſed tantùm ſequentes inuenio, quas libenter ſubijcio.

I. REDEMPTIO I. Anno M.CC.II. quâ S IOANNES *de Matha*, apud *Valentiam*, tunc Maurorum labe pollutam (miraculo interueniente, de quo in ACTIS ſupra) CC.VII. Captiuos, à dira catenarum compagine ſolutos, perduxit. 1202

II. REDEMPTIO II. Anno M. CC. III. quâ F. *Guillelmus de Vetula* Miniſter Auinganienſis, & eius ſocius *Gualbertus* ex *Valentia* CC. VIII. Captiuos ſoluerunt à vinculis. 1203

III. REDEMPTIO III. Anno M. CC. IV. quâ à Fratribus *Raymundo de Rubira*, & *Bernardo de Sarreano*, ex *Setabitana* vrbe LXXXV. Captiui fuere libertate donati. 1204

IV. REDEMPTIO IV. Anno M. CC. V. quâ iuſſu Regis *Petri* Aragoniæ Fratres *Guillelmus de Vetula*, & *Dominicus de Cruſtano* ex *Balearibus* Inſulis C. XC. Captiuos redemêre. 1205

V. REDEMPTIO V. Anno M CC. VI quâ à Fratribus *Petro de Beteza*, & *Petro de Corbinis* Adminiſtraroribus, ex *Algerio* CCC.XL. Captiui extracti, libertatem ſunt conſecuti. 1206

VI. REDEMPTIO VI. Anno M. CC. VII. quâ Fratres *Bernardus de Sarriano*, & *Thomas de Lerida* Adminiſtratores, ex *Valentiâ* C. IX. Captiuos Ilerdam perdoxêre. 1207

VII. REDEMPTIO VII. Anno M. CC. VIII. quâ *F. Guillelmi de Vetula* induſtriâ ex *Valentia* XCV. Captiui Chriſtiani, ex ergaſtulis extracti, à ſeruitute fuerunt liberati. 1208

VIII. REDEMPTIO VIII. Anno M. CC. IX. quâ *F. Bernardus Zabaza*

Minister I. Darocensis, ex vrbe *Murzia* CC.IX. Captiuos ad libertatem desideratam attraxit. 1209

IX. REDEMPTIO IX. Anno M. CC. X. quâ Administrantibus Fratribus *Berengario Segans*, & *Ferrario Grait* Ilerdensibus, ex vrbe *Granata* C. XL. Captiui liberi ad propria redière. 1210

X. REDEMPTIO X. Anno M. CC. XI. quâ Frater *Petrus* cum socio *Arnaldo Queralt*, Murciam transcendens, ibidem C. XX. Captiuos à sæua Maurorum seruitute exemit. 1211

XI. REDEMPTIO XI. Anno M. CC. XII. quâ Fratres *Hugo* Prouincialis II. Aragoniæ, & *Guillelmus de Vetula*, ex *Almeria* Bæticæ CCC. IX. Captiuos liberos adduxêre. 1212

XII. REDEMPTIO XII. Anno M. CC. XIII. quâ Administraroribus Fratribus *Ioanne de Coniliaco*, & *Rodulfo de Lerida*, pro monasterijs Aragoniæ, & Cathaloniæ, ex *Algerio Africa* C.LXX. Captiui Christiani libertate donati, ad propria repedarunt. 1213

XIII. REDEMPTIO XIII. Anno M. CC. XIV. quâ Fratres *Petrus*, & *Matthæus* Administratores Monasteriorum Cathaloniæ ex *Valentia* C. VIII. Captiuos redemptos adrulêre. 1214

XIV. REDEMPTIO XIV. Anno M.CC. XV. quâ iterùm Administratoribus Fratribus *Guillelmo de Vetula*, & *Ferrario Grait* ex vrbe *Baza* Bæticæ C. XXX. Captiui perducti sunt. 1215

XV. REDEMPTIO XV. Anno M. CC. XVI. quâ Fratres *Bernardus de Serria*, & *Berengarius de Gerona* Administratores ex *Granata* CCC. IX. Captiuos à compedibus liberos extraxêre. 1216

XVI. REDEMPTIO XVI. Anno M. CC. XVII. quâ Fratribus *Raymondo de Orisone*, & *Guillelmo de Iuuenca* Administraroribus ex *Algerio* C. XL. Capriui redempti sunt. 1217

XVII. REDEMPTIO XVII. Anno M.CC.XVIII. quâ Administratores Fratres *Hugo*, & *Petrus de Aninganìa*, ex *Valentia* C. VIII. Captiuos à potestate Sarracenica liberarunt. 1218

XVIII. REDEMPTIO XVIII. Anno M. CC. XIX. quâ iterum Administrantibus Fratribus *Bernardo de Sarriano*, & *Dominico de Crustano* ex *Granata* CCC. IX. Captiui erepti fuere. 1219

XIX. REDEMPTIO XIX. Anno M.CC.XX. quâ Fratres *Petrus de Beteza*, & *Ioannes de Conialiaco* iterum Administratores, ex Ciuitate *Murcia* C. LXXX. Captiuos perduxêre. 1220

XX. REDEMPTIO XX. Anno M. CC. XXI. quâ Administratorum titulo sæpius Fratres *Vetula*, & *Lerida* ex *Valentia* C.XV. Captiuis amabilem libertatem dedêre. 1221

XXI. REDEMPTIO XXI. Anno M. CC. XXII. quâ Fratres *Arnaldus Queralt*, & *Bernardus Labaza* Administratores ex *Valentia* CCC. IV. Captiuos redemptos Patriæ retulerunt. 1222

XXII. REDEMPTIO XXII. Anno M. CC. XXIII. quâ Fratribus *Guillelmo de Iuuenca*, & *Petro de Coruinis*, Administraroribus, ex *Algerio* CC. VIII. Captiui redempti sunt. 1223

XXIII. REDEMPTIO XXIII. Anno M. CC. LX. Venerabilis F. D. *Petrus de Figueris* post Episcopus *Giennensis* è *Granata* CC.XC. Captiuos de dominio Arabum eripuit. 1260

XXIV. REDEMPTIO XXIV. Anno M. CCC. VI. quâ Fratres *Claudius* & *Ioannes Maioricenses* Redemptores, qui ex *Algerio* D. XC. Captiuos redemere, sed pro aliquibus pecunijs sibi deficientibus, cùm obsides remanerent apud *Algerium*, ibidem pro Christi prædicatione comprehensi, capite mulctati, & corpora in fauillas reducta, inuicti pugiles Deo spiritum obtulêre. 1306

XXV. REDEMPTIO XXV. Anno M. CCCC. XC. quâ *Ferdinandi* Regis Catholici iussu, & Fratris *Martini Doyñes* Vicarij Generalis

in

in *Aragonia* curâ, ex *Algerio* C. III. Captiui redempti *Valentiam* adducti sunt. 1490

NULLAS alia REDEMPTIONES apud *Aragonios* comperit sedulitas ex *Chronicis*, aut alijs *Scriptoribus*; crederem plurimas in posterùm factas, sed cùm ipsorum Fratrum, quibus hæc cura tangit, silentiosa pagina conticescit, & Nostra simul taciturnitas vltra progredi non valebit.

REDEMPTIONES PROVINCIÆ Portugalliæ.

I. REDEMPTIO I. Anno M.CC. XL. quâ, & alijs Quinque sequentibus *F. Michael Lusitanus* Minister Santarenensis, M.CC. Captiuos libertate donatos extraxit. 1240

II. REDEMPTIO II. Anno M. CC. LXXIV. *F. Ioannes Nauarrus* eiusdem Conuentus Minister, in XIII. Redemptionibus M. CCCC. Captiuos ex Africa liberauit. 1274

III. REDEMPTIO III. Anno M.CC.LXXXVIII. quâ & alijs septem continuis *F. Martinus Añez* Vicarius I. Generalis illius Prouinciæ M. D. LX. Captiuos ad propria remisit. 1288

IV. REDEMPTIO IV. Anno M. CCC. V. sed non perfecta; nam in odium Religionis Catholicæ Venerabilis *F. Ioannes à IESV* à Satrecenis lapidibus impetitus vitam exuit. 1305

V. REDEMPTIO V. ab Anno M. CCCC. XV. *F. Gomezius Martines* Prouincialis per se XI. Redemptiones perfecit, in quibus *Duo Millia* D.CCCC. LXXXIV. Captiuorum redemit. 1415

VI. REDEMPTIO VI Anno M.CCCC.XXVI. nondum perfecta; Nam *F. Bernardus à S. Maria Granata* sistens, à Mauris lapidibus obrutus interfectus est. 1426

VII. REDEMPTIO VII. Anno M. D.LVIII. *F. Rochus à Spiritu-Sancto*, & *Andrea Fogaza* ex *Algerio* præter *Imaginem Marianam*, & alias Reliquias CCC. Captiuos redemit. 1558

VIII. REDEMPTIO VIII Anno M. D LXV. quâ idem *F. Rochus*, & *Emanuel Nunius*, ex *Fezio* & *Marrochio* CC.XXX. Captiuos redemptos Portugalliam adduxere. 1565

IX. REDEMPTIO IX ab Anno M. D. LXVI. quo Religiosi *Septam* incolere cœperunt, ad Annum M. D.LXXVIII. quô *Sebastianus* portugalliæ Rex in Africano bello interijt, idem *F. Emanuel Nunius* CCCC. XCVI. Captiuos à vinculis absolutos redemit. 1566

X. REDEMPTIO X. Anno M. D.LXX. quâ idem *F. Rochus* cum *Ignatio de Tauares* Socio, ex *Africa* CC. Captiuos secum *Vlyssipponem* duxit. 1570

XI. REDEMPTIO XI. Anno M.D. LXXIV. quâ iussu *F. Rochi F. Didacus de Ledo* ex *Tetuanico* Regno C.IV. Captiuos proprijs laribus emisit. 1574

XII. REDEMPTIO XII. Annn M. D. LXXVI. ab eodem *F. Rocho* præmeditata, sed à Rege *Sebastiano* intercepta, ob bellum Africanum, quo occubuit Anno M. D LXXVIII. quô & pro secuta pro extrahendis Captiuis Nobilibus in prælio ad seruitutem reductis, è qnibus, & ex alijs militibus captis, nonnulli redempti fuere. 1578

XIII. REDEMPTIO XIII. Anno M. D.LXXIX. quá Fratres *Ludouicus da Guerra*, & *Franciscus de Trocifal* ex *Tetuano* C. XVI. Captiuos emiserunt. 1579

XIV. REDEMPTIO XIV. Anno eodem, quâ F. *Antonius de Meneses* Fezium pedem figens diuersis vicibus DC. & amplius Captiuos

emisit; ille lapidibus obrutus occubuit. 1579

XV. REDEMPTIO XV. eodem Anno, F. *Ignatius Tauares* cum Socio *Marrochium* consistens, primùm CC.XXXII. post CC.LXVIII. Captiuos redemit, & *Vlysipponem* perduxit. 1579

XVI. REDEMPTIO XVI. ab eodem Anno ad M.D. XCV. F. *Andreas ab Angelis Melillam* inhabitans ad vsque *Mille* Captiuos liberauit, ille obses mansit ad Annum M.DC. VIII. 1579

XVII. REDEMPTIO XVII. Anno M.D.LXXX. quà FF. *Antonius de Aluito*, & *Emanuel de Euora* ex *Alcazarquiui* Centum Captiuos liberos extraxere. 1580

XVIII. REDEMPTIO XVIII. Anno M. D. LXXXI. FF. *Dionysius* & *Matthaus ab Expectatione* ex *Algerio* CC. LXXVI. Captiuos redemere ex militibus *Belli Sebastinici*. 1581

XIX. REDEMPTIO XIX. Anno M. D. LXXXII. FF. *Ignatius Tauares*, & Socius *Antonius* ex *Xarifio* CC. Captiuos eduxerunt, quos D. *Petrus Venegas de Cordona Philippi* II. Catholici, iam *Portugallia* Regis Orator *Hispaniam* inuexit. 1582

XX. REDEMPTIO XX. Anno M. D. LXXXIV. iterum ipsi *Dionysius*, & *Matthaus*, *Algerium* venientes *Philippi* Regis iussu, & peccunijs, C.LVIII. Captiuos detulêre. 1584

XXI. REDEMPTIO XXI. Anno M. D. LXXXIX. iterum illi *Ignatius*, & *Antonius Marrochium* demorantes primùm C. LXVI. post CCC. XXXII. Captiuos *Portugalliam* remiserunt. Illi vitam exuerunt primus *Antonius*, post *Ignatius*, qui Prælaturam despiciens, Redemptionem prætulit, quâ carceratus *Marrochij* obijt. 1589

XXII. REDEMPTIO XXII. Anno M. D. XC. quâ F. *Pelagius de la Cerda*, dùm *Septa* in Africa moraretur, ex varijs partibus collegit DC. VIII. Captiuos, & in propria remisit. 1590

XXIII. REDEMPTIO XXIII. Anno M. D. XCII. F. *Mathaus ab Expectatione* Minister Septensis, in eadem Ciuitate XXXIX. Captiuos, quos ibidem reperit, redemit. 1592

XXIV. REDEMPTIO XXIV. Anno M. D. XCV. F *Paulinus à Præsentatione* Minister Septensis illam perfecit, & CCCC. Captiuos è Maurorum vinculis liberauit. 1595

XXV. REDEMPTIO XXV. Anno M. DC. VII. quâ idem F. *Paulinus* cum Socio *Nicolao Olineyra* ex *Septæ* territorio XCIV. Captiuos è sæua seruitute liberos extraxit. 1607

XXVI. REDEMPTIO XXVI. Anno M. DC. IX. quâ idem *Paulinus* cum F. *Philippo Riueyro* ex eodem *Septensi* territorio LXXXVI. Captiuos ad *Vlysipponem* dimisit. 1609

XXVII. REDEMPTIO XXVII. Anno M. DC. XIII. quâ idem *Paulinus* (licet obses) LV. Captiuos cum F. *Andrea de Alburquerque* ad *Vlysipponem* transmisit. 1613

XXVIII. REDEMPTIO XXVIII. Anno M.DC.XIV. quâ idem F. *Andreas* & *Emanuel ab Spiritu-Sancto* ex *Marrochio* LXXXV. Captiuos, quorum pars adhuc ex *Bello Sebastianico* pars ex manifesto abnegationis fidei periculo eruta, redemerunt. 1614

XXIX. REDEMPTIO XXIX. Anno M DC. XVI. quâ idem *Paulinus* (obses adhuc) per alios Fratres *Athanasium Carualho*, & *Petrum Fonseca* LIV. Captiuos ex *Algerio Vlysipponem* traduxit. 1616

XXX. REDEMPTIO XXX. Anno M. DC. XVIII. quâ idem *Paulinus* iam liber & *F. Antonius ab Assumptione*, ex *Septensi* territorio iussu *Philippi* III. C. LXXIV. Captiuos auulsit. 1618

XXXI. REDEMPTIO XXXI. Anno M. DC. XIX. idem *F. Andreas* & *F. Antonius à Cruce* istam perfecere apud *Algerium*, ex quo C. LII. Captiuos in patriam inuexere. 1619

XXXII. REDEMPTIO XXXII. Anno M. DC. XX. ijdem Fratres *Paulinus*, & *Antonius* illam folâ eorum fide executam in territorio *Septensi*, adeò vt CCC. LVIII. Captiuos liberos educerent. 1620

XXXIII. REDEMPTIO XXXIII. Anno M. DC. XXI. quâ ijdem & FF. *Andreas*, & *Antonius*, ex *Algerio* D. *Georgium Mascarenhas* Castri Mazagauij Gubernatorem (quem cum vxore, familia, alijsque Mazaganij militibus, & accolis, Vlysipponem sinistra nauigatione petentem, Turcæ sub vinculis conduxere) D. F. *Antonium Gouea* Episcopum Syrenensem, ordinis S. Augustini, & alios C. L. Captiuos ab obscuris ergastulis redemere. 1621

ALIQVI Scriptores Quatuor alias REDEMPTIONES ab Anno relato ad M. DC. XXXVI. fuisse à *Fratribus Lusitanis* confectas asserunt, ast sine auctorum, seu Administratorum declaratione, & nomine nec specificâ Captiuorum redemptorum assignatione, & numero, ideò & Nos hac relatione contenti ad alia pergimus.

REDEMPTIONES GENERALES factæ à Religiosis Excalceatis *eiusdem Ordinis SSS. Trinitatis, Congregationis Hispaniarum.*

I. REDEMPTIO I. Anno Domini M. DC. XXV. quâ Redemptoribus FF. *Gabriele ab Assumptione*, & *Sebastiano à Matre Dei*, ex *Tetuano* LII. Captiui à seruitute sunt exempti. 1625

II. REDEMPTIO II. Anno M. DC. XXXII. quâ Redemptores idem F. *Sebastianus*, & *Gaspar à Regibus* ex *Tetuano*, & Zale LXIX. Captiuos à vinculis absoluêrunt. 1632

III. REDEMPTIO III. Anno M. DC. XXXIV. quâ idem F. *Sebastianus* ex speciali decreto Catholicæ Maiestatis ex *Zale*, & alibi LXII. Milites, & III. Pueros libertati restituit. 1634

IV. REDEMPTIO IV. Anno M. DC. XXXVIII. quâ Redemptoribus FF. *Francisco à Cruce* & eodem *Gaspare* ex *Tetuano* LXXX. Captiui in libertatem sunt traducti. 1638

V. REDEMPTIO V. Anno M. DC. XL. quâ *eisdem Redemptoribus* C. XIII. Captiui inter quos *Tres Fratres Minores* à dura seruitute redempti ad propria remearunt. 1640

VI. REDEMPTIO VI. Anno M. DC. XLII. quâ *eisdem ipsis Redemptoribus*, ex *Algerio*, præter *Imaginem Marianam* CLVI. Captiui proprios lares inuiserunt. 1642

VII. REDEMPTIO VII. Anno M. DC. XLIX. quâ FF. *Benedicto à S. Michael*, & *Michaële à Virgine* ex *Algerio* C. VII. Captiui redempti fuere. 1649

VIII. REDEMPTIO VIII. Anno M. DC. LIV. quâ FF. *Antonius ab Spiritu Sancto*, & idem *Michaël*, ex *Tetuano* C. XXVI. Captiuos Hispaniam inuexêre. 1654

IX. REDEMPTIO IX. Anno M. DC. LVIII. quâ FF. *Michael* prædictus, & *Andreas à S. Ieronymo* ex *Algerio* C. XLIII. Captiuos extraxere, inter quos erant VI. Religiosi, Tres *Carmelitæ Excalceati*; alter *Minorum*, alter *Prædicatorum*, & alter è *Societate Iesu*. 1658

HACTENVS quas potuimus asserere REDEMPTIONES Fratrum SSS. Trinitatis tàm *Calceatorum*, quàm *Excalceatorum*; Quorum sacra familia longe adeò, lateque per Orbem odorem sui pijssimi instituti, Redemptionis scilicet Captiuorum, ab origine suo spirat, & vsque in hodiernum diem fragrantissime effudit, vt sint qui affirment, per hunc Ordinem, vsque ad Annum M. DC. XXXVIII.

Ordinis huius elogium.

XXXVIII. tantum CC. Millia Christianorum fuisse libertatem consecuta; peractis M.CCC. XLI. Redemptionibus Generalibus, vltra alias XX. quæ ad Annum vsque M. DC. LI. fuere executæ. Quorum etiam Fratrum feruorem in illis exequendis adeò emicuisse, vt non solùm ipsi bona sua, & sacra vasa, calicesque ipsos pro Redemptione Captiuorum alienauerint, verum etiam semetipsos vsque ad mortem tradiderint, communi practicâ experimur.

Crucem pro corona à Iesu recipit. PRO *Coronide* illud obseruandum duximus à *R. P. Bonauentura* omissum, scilicet S. FELICEM adhue in vtero Matris existentem, coronam auream Puero IESV tribuentem, eique IESVM suam Crucem tribuentem *Eleonoram* Matrem in somno vidisse, restantur Altuna in *Chron. Ordin. lib.* 1. *c.* 2. & vetustus *Hymnus*, cuius nuper copiam accepi à *F. Marcello à Spiritu sancto* Excalceato huius Ordinis alumno, qui fere hæc omnia mihi suppeditauit, vt hoc loco reponerem. *Hymni* talis est series.

PRO S. FELICE DE VALOIS
Hymnus.

TE polus sacræ pietatis index
Approbat, FELIX, *vtero latentem:*
Et tuos signis præit stupendis
Prauius annos.
Visus es IESV *puero*, Coronam
Conferens tanto sacra dona Regi:
Et Crucis IESV *onus, vt subires,*
Suaue rependit.
A statu abiectos misero vt leuares
Pauperes, fletu tenero, crumenam
Obtines infans, ad amica Matris
Vbera pendens.
Creuit & tecum pietas, & ingens
Cùm fames latè populos grauaret,
Triticum in cellis auidis superno
Munere adauges.
A Deo, tensis manibus, triumphos
Impetras Patri, Moses vt alter,
Dumque Regalem pede spernis Aulam,
Te quoque vincis.
Laus tibi semper resonet suprema
Trinitas, quæ tot cumulare donis,
Et tuum terris celebrare seruum
Prodiga gaudes. Amen.

Miracula adhuc infantulus. IN hocce Hymno etiam refertur, qualiter S. Vir, dùm vbera Matris lactaret, abstulerit vi lachrymarum crumenam ab eleemosynario Patruelis *Theobaldi*, qua pauperibus subueniret. Necnon refertur, quòd tempore famis benedixerit Patris granaria ad famelicorum opem, quâ protinus cessauit egestas; Denique victoriam in bello Patri à Deo imperraret. Nunc alium vetustum *Hymnum* pro S. IOANNE subiungo.

PRO

PRO S. IOANNE DE MATHA, Hymnus.

Mater IOANNES *inclyta*
Virgo tuis prænuntia
Natalibus, te prædicat
Captiuitatis gaudium.
Lactens adhuc ieiunijs
Artus tenellos oprimis.
Pensoque lactis abstines;
Sic Martyr in te præuius
Recto iuuentam tramite
Solers gubernas; Literas
Diuiniores ebibis,
Miraculum Parisijs;
Sedit columa in vertice,
Spargens nitores igneos;
Quæ testis est incendij
Sacro latentis pectore.
Induta vultus Angeli
Virtus Dei te visitat,
Et quam sequaris præuiam
Præmonstrat optatam Crucem.
Plenus tibi sit Trinitas,
Æterna honor quæ secula
Ditas sacrato germine,
Quod te per æuum concinat, Amen.

DENIQVE & *Tertium Hymnum* pro vtriusque *Patriarchæ* gloria hîc adnectere curabo, quem etiam ex vetustissimis schedis huius Ordinis deprompsit idem *P. F. Marcellus.*

O vos Ecclesiæ cælica lumina,
Lucentesque Phari; Vos duo sydera!
In queîs duplicibus, ceù Polus axibus
Christi machina voluitur.
O FELIX *nimium faustus, & ô potens*
IOANNES*! geminis aureus Orbibus*
Sol duplex; rutilis deinde nitoribus
Vestris terra beâbitur.
O quàm Religio, cui sacra præsidet
Splendens vestra Pharus pulchrior emicat!
O quales radios versicolor vibrat
Crux in pectore prominens!

Vestro

Veſtro progenies ſtemmate Nobili
Alma, exinde Equitum nomine naſcitur
A primis cui cognita crepuſculis
Sparſit nobilitas decus.
Veſtro à compedibus munere liberis
Captiuis, locuples orta Redemptio;
Vexabatque priùs quos fera ſeruitus
Vobis cantica perſonant.
Sit per ſecula tibi gloria, Trinitas,
Quæ terras gemino ſydere recreas;
Captiuis pretium ſedula prouides
Et ſanctæ Eccleſiæ decus, Amen.

QVI de hiſce Sanctiſſimis *Patriarchis* ad amuſſim omnia elicere deſiderat, adeat *Scriptores* ſuperius nominatos, & cæteros Ordinis *Chronographos*; nam ad Noſtri inſtituti penſum dicta ſufficient.

VNDECIMO

Kal. Ianuarij,

DIES XXII.

A. ROMÆ *natalis* S. FLAVIANI *Patris SS.* Bibianæ, & Demetriæ, *atque* Dafroſæ *coniugis*; *qui* Hiſpali *in Hiſpania Bæticâ oriundus, vrbis Expræfecturâ donatus, illam omnium Ciuium miniſtrauit applauſu, ſed à* Iuliano *Apoſtatâ propter fidem* inſcriptione *damnatus, ad* Aquas Taurinas *relegatus, orationi vacans, obdormiuit in Domino.*

B. SOLANÆ *in Hiſpania* Depoſitio *ſacrorum pignorum*, S. HONORATI *Martyri* Romæ *paſſi*; *quæ in Collegio fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum piâ ſedulitate ſeruantur, & honorificâ veneratione coluntur.*

NOTÆ

NOTÆ.

SANCTVS FLAVIANVS, *origine Hispalensis, Romæ Exprafectus.*] A. *Martyrologia.* Licet in aliquibus veteribus MSS. nomen huius Martyris FABIANVS scribatur, vt notauit Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. lit. B fol.* 771. tamen verum esse FLAVIANVM affirmat, sequenti elogio: *Romæ Sancti* FLAVIANI *Exprafecti; Qui sub Iuliano Apostata pro Christo inscriptione domanatus, & ad Aquas Taurinas in exilium missus, illic orans, spiritum Deo reddidit.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan fol.* 208. *Scriptores.* Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 273. Ieronymus de la Higuera *in MS. Hispan. fol.* 66 De eo Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 783. Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom.* 4. *Ann.* 362. *n.* 273. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron Ann.* 354. *n.* 165. *fol.* 43. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS Hispalens. fol.* 100. Rodericus Caro in *Corograph. Conuent. Hispalens. lib.* 2. *c.* 11. Eius ACTA breuiter coagulabimus ex superius relatis Scriptoribus, qui ea ex ACTIS. S. *Bibianæ* filiæ desumpsere:

ACTA S. FLAVIANI MARTYRIS, Exprafecti Romanæ vrbis, origine Hispalensis Hispani; ex Iuliano, & alijs.

Origo, patria, & parentes.

FLAVIANVS, *natione* Hispanus, *nobilissimis parentibus, apud* Hispalim *opulentissimam* Hispaniæ Bæticæ *ciuitatem, oriundus, qui postquam Christo nomen dedisset infantulus, & ad ætatem pubertatis accederet Catholicus, vxorem duxit Dafrosam, fæminam suo seculo illustrem, & omnium virtutum genere conspicuam. Qui cùm in patrio solo per aliquos annos, fidei Catholica mysterijs, & obseruationibus intenti permanerent, ex eorum coniugio* Bibianam, & Demetriam *speciosissimas virgines, filias susceperunt. Illas* Dafrosa *Mater, iam salutaribus aquis tinctas, in omnium virtutum ministerio nutriuit; quousque* FLAVIANVS *parens Romam cum tota familia pergere destinauit; aut Principis munificentiâ vocatus, aut negotiorum causâ compulsus, & in Vrbe Maxima ingressus facile sacrum illustrium facinorum, & virtutum fama per omnium Septem montium angulos locutuleia peruasit, & omnium ciuium corda compleuit; ita vt illicò ad Exprafecturam Vrbis conscenderet. Cuius muneris Magistratum adeò laudabiliter exercuit, vt, recto iure, alios Vir vndequaque beatus, si tempora fuissent tunc temporis meliora, mereretur. Munere igitur expleto, cùm sauissimus Iulianus Apostata Imperij moderaretur habenas, & aduersus Christi membra deposito fidei vinculo, toto Orbe desauiret, adeò vt plurimos, etiam Romæ, martyrio coronatos conspiceret Vir Clarissimus, Imperantis rigorem despiciens, corpora occisorum Martyrum, colligere, & honorifice sepeliri disposuit. Hinc, cùm eo ipso tempore satellitum manus Priscum Presbyterum, Priscillianum Clericum, & Benedictam fæminam religiosam, propter fidei confessionem, carceribus manciparet, & tandem sæuiente Aproniano Præfecto, Christiani nominis hoste, cùm Idolo venerari noluissent, eos gladio feriri, & corpora proijci inhumata praciperet. S.* FLAVIANVS, *vt suum Christianum morem exerceret, illorum cadauera suis tradidit familiaribus sepelienda. Quæ cùm Aproniani consuetudo peruenirent ad aures, illum ad se accersitum, & verbis asperis obiurgatum ad carceris ergastulam deferri iussit. Quem cùm nullo modo posset ad Idolorum cultum perducere, nullâ habitâ nobilitatis ratione, illum in fronte obsignatum,*

Matrimonium, & proles.

Romæ Exprafectus eligitur.

Martyrum corpora sepeliri curabat.

Capitur.

	ab ipsomet gloriosissimo *Generali Ministro* ad Annum M.CC.VI.	1206
V.	Monasterium DERTVSANVM in *Cathalonia* conflatum ad Annum Domini M CC.XIII. nullo Conditore præuio.	1213
VI.	Monasterium BARCINONENSE in *Cathalonia* absque fundatoris relatione ad Annum M.CC. XVIII. ædificatum.	1218
VII.	Monasterium MAIORICENSE in *Insulis Balearibus*, licet sine conditoris titulo constructum ad Annum M.CC.XXXII.	1232
VIII.	Monasterium SETABITANVM in *Valentia* Regno extructum ad Domini Annum M CC.LIX. nullo extructoris titulo.	1259
IX.	Monasterium VALENTINVM in Vrbe Regni Metropoli ædificari cœptum ad Annum M.CC.XLIII. Postea amissum, inde Anno M.D.XLV. recuperatum.	1243
X.	Monasterium ROXVELANVM in *Aragonia* conditum ad Annum Comini M.CC.LXX. absque fundatoris nomine.	1270
XI.	Monasterium SAGVNTINVM in Regno *Valentia*, erectum ad Annum Domini M.CC.LXXV. sine alicuius ope, & titulo.	1275
XII.	Monasterium MONCONIENSE in *Cathalonia*, ædificatum absque consignatione conditoris ad Annum M.CC.LXXXII.	1282
XIII.	Monasterium SAN-SALVATORENSE in *Aragonia* coagulatum ad Annum Domini M.D.XLV. absque memoria alicuius conditoris.	1545
XIV.	Monasterium ORIOLANVM in Regno *Valentia* constructum, nullius ope, ad Annum M.D.LVIII.	1558
XV.	Monasterium ALCIRENSE in eodem *Valentino* Regno compactum ad Annum M.D.LVIII.	1558
XVI.	Monasterium PENINSVLENSE in ipso *Regno Valentino* extructum ad Annum Domini M. D. LIX.	1559
XVII.	Monasterium STADILENSE in præfato *Regni Valentini* termino, ad Annum Domini M. D. LIX. ædificatum.	1559
XVIII.	Collegium CÆSARAVGVSTANVM *Aragonia* Regni Metropoli ad Domini Annum M. D. LXX. fabricatum.	1570

SEQVENTIA absque Die, & Consule reperiuntur.

XIX. Monasterium CÆSARAVGVSTANVM.
XX. Monasterium LIRIENSE.
XXI. Monasterium TVROLENSE.
XXII. Monasterium BARBASTRENSE.
XXIII. Monasterium POENITENTIÆ.
XXIV. Monasterium BALAGVERII.
XXV. Monasterium BILBILITANVM.
XXVI. Monasterium SQVARIACENSE.

PROVINCIA PORTVGALLIÆ.

I.	Monasterium SANTARENENSE, ab *Alfonso Rege* II. *Portugallia* Rege ad Annum M. CC. XVIII. constructum.	1218
II.	Monasterium VLYSSIPPONENSE, *S. Elizabetha* Reginæ eleemosynis conditum ad Annum Domini M. CC. LXXXIII.	283
III.	Monasterium LOVSENSE ab ipsis Fratribus ædificatum, & eleemosynis perfectum ad Annum Domini M D. XLV.	1545
IV.	Monasterium SEPTENSE in *Africa* etiam Regum ope, & Fratrum curâ elaboratum ad Annum Domini M. D. LXVIII. è quo singulares Redemptiones peragebantur. & adhuc peraguntur.	1568
V.	Monasterium ALVITENSE in *Algarbiorum* (vt credimus) Regno ad Domini Annum M.D.XCVIII. erectum.	1598

VI. Monasterium CONIMBRICENSE.
VII. Monasterium ZINTRENSE.
VIII. Monasterium LCOBRICENSE.

Mona

PROVINTIA BAETICÆ

I. Monasterium Cordvbense, à *Sancto Rege Ferdinando* III. Castellæ, illius Patritiæ Vrbis recuperatore conditum, Anno M. CC.XXXVI. 1236

II. Monasterium Hispalense itidem ab eodem ipso *Rege Sanctissimo* Constructum ad Annum M.CC.XLVIII. 1248

III. Monasterium Malacitanvm, necnon à *Sancto eodem Ferdinando* Rege extrui cœptum, Anno M. CC. L. post à Catholicis Regibus perfectum Anno M.CCCC.LXXVI. 1250

IV. Monasterium Mvrciense in Bætica Superiori, ab *Alfonso IX. Rege Castellæ* ad Annum Domini M.CC.LXXII. erectum. 1272

V. Monasterium Pacense in *Estremadura* ad Annum Domini absque Conditoris nomine fabricatum, & erectum M.CC.LXXIV. 1274

VI. Monasterium Vbetense primo ad Annum Domini M.D.II. fundari cœptum, post aliò mutatum, Anno M.D.XII. 1502

VII. Monasterium Beatiense constructum, licet absque extructoris titulo ad Annum Domini M.D.II. 1502

VIII. Monasterium Granatense post eius è Sarracenorum faucibus recuperationem ad Annum M.D.XVII. compactum. 1517

IX. Monasterium Membrillense in *Martiano* tractu ædificatum ad Annum Domini M.D.XC. 1590

Monasteria hæc sequentia nec
Annum, nec fundatorem agnoscunt.

X. Monasterium Ilitvrgitanvm.
XI. Monasterium Giensense.
XII. Monasterium Astense.
XIII. Monastorium Rondense.
XIV. Monasterium Marbellense.
XV. Monasterium Ramblense.
XVI. Monasterium Tarifense.
XVII. Monasterium Almeriense.
XVIII. Monasterium Angelense.
XIX. Monasterium Vallispenarvm.

Hoc *vltimum hodie* Excalceatis, *paret concedentibus* Calceatis *Anno* 1600.

Extrà relatos *Conuentus* etiam iste Religiosissimus Ordo possidet in *Hispania* aliquot *Sanctimonialium* Monasteria, scilicet in *Castella* VI. in *Portugallia* I. in *Bætica* V. in quorum claustris illustrissimi sanctitate Viri, & Mulieres prodiere, & maxime Religiosorum Cœnobijs, vbi doctrinâ,& pietate Patres quotidie *Hispaniam* nobilitant, & eius Prouincias exemplis, & moribus, sermonibus, & literis illustrant. Nunc ad Redemptiones veniamus.

REDEMPTIONES CAPTIVORUM Generales Christianorum ab Hispanis Religiosis Calceatis Ordinis SSS. Trinitatis, ex Africa, & alijs Infidelium partibus, ab exordio Instituti ad hac tempora, facta.

TEMPORE quô huius *Instituti* regula Nostras deuenit, & IOANNES eiusdem Fundator *Hispaniam* lustrauit, & *Monasteria* construxit, plures *Redemptiones* factas fuisse non ambigo; post cuius discessum, scilicet ab Anno M. CC. XII. ad M. CC. XXVII. fuisse in hisce *Duabus Castella*, & *Batica* Prouincijs CCC. LXII. *Redemptiones Generales* peractas, in quibus XXXV. M. DC. Christianos Captiuos redemisse, præter Corpora, Reliquias, & Imagines Sanctorum, & Sarracenorum faucibus ereptas, testantur M. Ægidius Gonzalez in *d. Compend. c.* 13. Altuna in *Chron. lib.* 2. *c.* 10. *fol.* 341. Omnium huiusmodi Redemptionum calculum obliterauit temporum ingluuies annorum, ideò tumultuariè illarum seriem coagulauimus, cùm nulla Nobis aperiatur via ad illarum temporum discrimen. Sed hoc supposito, ad alias Annorum ratione discretas perueniamus.

REDEMPTIONES PROVINCIARUM Castella, & Batica.

I. REDEMPTIO I. Anno Domini M. CC. L. quâ *F. Ludouicus de Frexá*, Minister Conuentus Burgensis CCCC. Captiuos Christianos è Maurorum ergastulis redemit. 1250

II. REDEMPTIO II. Anno M. CC. LV. qua *F. Petrus Ioannes* Minister Burgensis CC. V. Captiuos Christianos ex Vrbe *Granatensi* extraxit. 1255

III. REDEMPTIO III. Anno M. CC. LVIII. quâ idem *F. Petrus Ioannes* Minister Burgensis ex *Beacensi* vrbe CCC. XXXIX. Christianos Captiuos saluos exêmit. 1258

IV. REDEMPTIO IV. Anno M. CC. LX. qua *F. Ioannes de Salis* Minister Burgensis, & Castellæ Prouincialis in suo Trienuio & amplius QVINQVE *Mille* Captiuos liberauit. 1260

V. REDEMPTIO V. Anno M. CC. LXXVIII. quâ Venerabilis *F. Ioannes de Burgos*, illius Conuentus alumnus, dùm Redemptioni vacat, à Sarracenis pecunijs spoliatus, & in *Almeriam* inuectus, pro fide gladio occubuit, *Kalendis Nouembris.* 1278

VI. REDEMPTIO VI. Anno M. CC. LXXXIII. qâ *F. Dominicus Pardo* Doctor Toletanus, Ferdinandus IV. Regi à Consilijs, CC. Captiuos ex *Fesio* liberos eduxit. 1283

VII. REDEMPTIO VII. Anno M. CC. LXXXVI. quâ *F. Antonius de Pliego*, ad *Algerium* concedens, CC. L. Captiuos Christianos libertate donatos retulit. 1286

VIII. REDEMPTIO VIII. Anno M. CCC. LXXX. quâ *F. Petrus Garcia* Minister Burgensis plurimos Captiuos è Maurorum seruitute redemit. 1380

IX. REDEMPTIO IX. Anno M. CCCC. XLI. quâ *F. Ioannes Bonifaz* Minister Burgensis, & Castellæ Prouincialis, ex *Granatensi* Regno LI. Captiuos extraxit, inter quos IX. Sacerdotes. 1441

X. REDEMPTIO V. Anno M. CCCC. LXX. quâ, & alijs Tredecim *F. Simon de Camargo* Minister Burgensis, & Prouincialis Castellæ, & Aragoniæ, *Duo Millia*, & amplius Captiuos redemit. 1470

REDEMPTIO

XI. Redemptio XI. Anno CCCC. XCVII. quâ *F. Petrus de Oña* Prior Burgensis ex *Algerio* CC. Captiuos Christianos, & amplius, à dura tyrannide liberauit. 1497

XII. Redemptio XII. Anno M. D. quâ *F. Hyppolitus* Minister Salmanticensis ex *Algerio* C. L. Captiuos Christianos à seruitute exemptos perduxit. 1500

XIII. Redemptio XIII. Anno M. D. IX. quâ *F. Franciscus de Palacios*, Prouincialis Castellæ, & Episcopus electus Pampilonensis, C. L. Captiuos libertate donauit. 1509

XIV. Redemptio XIV. Anno M. D. XVIII. quâ, & alterâ *F. Didacus Gayangos* Minister Burgensis, & Castellæ Prouincialis, ex *Fesio*, & *Marrochio* D. Captiuos extraxit. 1518

XV. Redemptio XV. Anno M. D. XXIII. quâ *FF. Bartholomaus de Herrera*, & *Petrus de Victoria* Minister Vallesoletanus DCC. Captiuos Christianos redemère. 1523

XVI. Redemptio XVI. Anno M. D. XXX. quâ *F. Ioannes à S. Tyrso* Minister Burgensis ex *Marrochio Africa* C. XVII. Captiuos Salmanticam inuexit. 1530

XVII. Redemptio XVII. Anno M. D. XXXIX. quâ *F. Franciscus Sanguino* Minister Vallesoletanus ex *Algerio* satis copiosum numerum Captiuorum Christianorum deprompsit. 1539

XVIII. Redemptio XVIII. Anno M. D. XLVI. quâ *F. Sebastianus del Puerto*, Minister Hispalensis, Imperatori Carolo V. à Consilijs, ex *Algerio* CC. Captiuos Christianos à vinculis soluit. 1546

XIX. Redemptio XIX. Anno M. D. LXII. quâ *F. Iacobus Teran* Prouincialis Castellæ, & alterâ vice CCCC. Captiuos Christianos ex Sarracenorum spelæis ad libertatem transtulit. 1562

XX. Redemptio XX. Anno M. D. LXXIV. quâ *F. Lucas del Pino* ex Burgensi Conuentu alumnus, LXXXIV. Captiuos Christianos ad optatam libertatem attraxit. 1574

XXI. Redemptio XXI. Anno M. D. LXXX. quâ administrantibus pro Castella *F. Ioanne Gil*, ex Conuentu Areualensi, & pro Bætica *F. Antonio de la Bela*, Ministro Baëcensi, præter *Spinea Corona Domini aculeum*, & alia SS. Pignora, *Imaginemque Marianam*, & alia quæ Roma Hispaniam *Marchio Ayamontensis* miserat, CC. XLI Captiui redempti fuere. 1580

XXII. Redemptio XXII. Anno M. D. LXXXIII. quâ ijdem Fratres Administratores constituti, ex *Algerio* C. XLVII. Captiuos Christianos vtriusque sexus, Hispanias retulere. 1583

XXIII. Redemptio XXIII. Anno M.D.LXXXV. quâ idem *Gilius* pro Castella, & F. *Iosephus Fornario* pro Bætica, ex *Algerio* CC. XX. Captiuos Christianos à seruitute exemptos perduxere. 1585

XXIV. Redemptio XXIV. Anno M.D.LXXXVIII. quâ F. *Gundisaluus Alfonso de Burgos*, Administratoris titulo, ex *Algerio* C.XXX. Captiuos Christianos, Hispaniam inuexit. 1588

XXV. Redemptio XXV. Anno M.D.XCII. quâ Administratoribus FFF. *Francisco Vazquez*. *Ioanne de Palacios* pro Castella; & *Antonio de la Bella* pro Bætica, CC.XXVIII. ex *Algerio* liberantur. 1592

XXVI. Redemptio XXVI. Anno M.D.XCV. quâ idem F. *Ioannes de Palacios*, & F. *Antonius Serrano* ex *Algerio* & *Tunesio* CC.IX. Captiuos Christianos detulere. 1595

XXVII. Redemptio XXVII. Anno M.D.XCIX. quâ Administratoribus FF. *Antonio de Castañeda*, & *Gabriele de Toro*, ex *Algerio* CC.L. Christiani Captiui, a vinculis eximuntur. 1599

XXVIII. Redemptio XXVIII. Anno M.DC.V. quâ FF. *Gabriel de Ayala*, & *Ludouicus de Luna* Administratores ex *Fesensi* Regno C.XIX. Captiuos

Captiuos Christianos libertate donatos extraxere. 1605

XXIX. Redemptio XXIX. Anno M.DC.IX. apud *Algerium* incœpta, sed non perfecta: Nam cùm Venerabiles Fratres *Bernardus de Monrroy*, *Ioannes de Palacios*, & *Ioannes del Aguila*, Algerium perrexissent, & plurimos Captiuos Christianos emptos habuissent pecunijs datis, propter nobilem fœminam *Fatimam* nomine, filiam *Mahomad Axa*, quæ alibi Christo nomen dederat, comprehensis vinculis mancipati, & bonis spoliati, nec illi prosequi Redemptionem, nec assequi libertatem potuerunt, quin inediâ confecti, paulatim Deo animas reddidere. 1609

XXX. Redemptio XXX. Anno M.DC.XIV. quâ Fratres *Ieronymus Fernandez*, & *Antonius Muñoz* pro Castella; & *Antonius de Madrid* pro Bætica C.XXV. Captiuos ex *Fezio* redemêre. 1614

XXXI. Redemptio XXXI. Anno M.DC.XVIII. quâ Fratribus *Andreâ de Manzera*, *Didaco de Hortigosa* pro Castella, & *Petro del Castillo* pro Bætica Administratoribus, præter *Virginem Iconam*, quæ hodie in Conuentu Calceatorum *Madridensi*, titulo Del Recate, colitur, ex *Algerio* CC. VIII. Captiui libertate donati à dira seruitute redempti, ad propria repedarunt. 1618

XXXII. Redemptio XXXII. Anno M.DC.XX. ex *Fecensi*, & *Tetuanico* Regnis, quâ F. *Ioannes de Aguilar* per se XXXVI. & per *Fratres Lusitanos* CCC.LVIII. Captiuos, *Hispalim* perduxit. 1620

XXXIII. Redemptio XXXIII. Anno M.DC.XXI. Fratres *Didacus Hortigosa*, & *Martinus Agudo* ex *Fecensi* Regno C.IV. Captiuos ab ergastulo ereptos, proprijs domibus emisere. 1621

XXXIV. Redemptio XXXIV. Anno M.DC.XXIV. quâ Administratoribus Fratribus *Didaco Hortigosa*, *Didaco de Monzon* pro Castella, & *Andrea de Toro* pro Bætica, ex *Tetuanico* Regno C. IX. Captiui redempti sunt, è quibus XXVI. erant pueruli ex parentibus Christianis orti, quos nondum aqua baptismalis lustrauerat; quod ex decreto Catholicæ Hispaniarum Reginæ *Isabellæ Borboniæ* actum fuit, ne Sarracenorum erroribus filij Christianorum pollüerentur. 1624

XXXV. Redemptio XXXV. Anno M.DC.XXVII. qua Fratres *Didacus Hortigosa*, *Didacus Pacheco* pro Castella, & *Didacus Zevallos* pro Bætica, ex *Algerio* C.LXII. Captiuos redemêre, vna cum Imagine *B. Ludouici Gonzagæ* è S. I. quam *Mutius Vitellescus* Generalis in Indiam emiserat, & à Turcis captam *Algerium* detulêre, eamque *Fratres* pretio constito detraxêre. 1627

XXXVI. Redemptio XXXVI. Anno M.DC.XXX. quâ Fratribus *Martino Agudo*, *Augustino de Guardiola* pro Castella, & pro Bætica *Matthæo Delgado*, ex *Fezio*, & *Tetuano* C.XIX. Captiui redempti. 1630

XXXVII. Redemptio XXXVII. Anno M. DC. XXXIII. quâ Fratres *Martinus de Agudo*, & *Ioannes de Vargas*, & pro Bætica *Bartholomæo de Sojo*, ex eisdem Regnis LXXII. Captiuos extraxere. 1633

XXXVIII. Redemptio XXXVIII. Anno M. DC.XXXVI. quâ administratoribus F. *Martino Agudo*, & alijs Tribus pro vtraque Prouintia, ex *Tetuano* XCIV. Captiui libertatem consecuntur. 1636

XXXIX. Redemptio XXXIX. Anno M.DC.XXXIX. quâ idem F. *Martinus Agudo*, & alij Administratores ex *Tetuanico* Regno C. XXI. Captiuos è vinculis absoluerunt. 1639

XL. Redemptio XL. Anno M.DC.XLII. quâ ex eodem Regno CXIV. Captiui libertatem adepti Administrantibus Fratribus *Didaco Vallejo*, *Michaële Diaz*, & *Petro Marmolejo*. 1642

XLI. Redemptio XLI. Anno M.DC XLVII. quâ Fratres *Martinus Galindo*, & *Didacus Pacheco* ex eodem Regno *Tetuanico* C.

XXIX.

XXIX. captiuos secum liberos pertraxerunt. 1647

XLII. REDEMPTIO XLII. Anno M.DC.L. feliciter inchoata, sed Dei iudicio, miserabili fine consopita. Nam cùm Fratres *Gaspar Salon* Minister Burgensis,& *Ioannes de Gaana* Administratores eiusdem,vela ventis committerent *Valentiâ Algerium*,in medio Maris à Turcis inuasi;nec saluo conductu muniti; pecunijs & mercibus spoliati;iniurijs affecti; & tandem dimissi, in tempestatis horridæ seueritate prolapsi, prorsus inter fluctuũ globulos animas euomẽte. 1650

XLIII. REDEMPTIO XLIII. Anno M.DC. LII. quâ Fratres *Ludouicus Luxan, Ioannes Diaz* & pro Bætica *Sebastianus de Villa nueua*, ex *Algerio* C.XXXVI. Captiuos *Madridum* duxere 1652

XLIV. REDEMPTIO XLIV. Anno M.DC.LVI. quâ Fratres *Petrus Fonze de Leon*, & *Antonius de Vzeda*, & pro Bætica *Ioannes de Almoguera*, ex *Tetuano* CC.LVIII. Captiuos pertulere. 1656

ALIAS peculiares REDEMPTIONES referuntur, quas hîc subijcere nec Nostri instituti breuitas admittit, nec te verâ titulo REDEMPTIONVM consignandæ, cùm tantum aliquorum Fratrum agones apud *Algerium*, vt F. *Augustini del Casar*, qui à Turcis sagittis confixus, Domini F. *Petri de Figuerijs Carpi de Valencia* Episcopi *Gieunensis*,qui apud *Granatam*,postquam ad vsque *Nouem Millia* captiuorum redemisset, aliosque proprijs expensis sustentasset, capite plexus est, & aliorum alibi demonstrent, sed ad alias cæterarum Prouinciarum *Hispaniæ* deuenio.

REDEMPTIONES PROVINCIÆ *Aragoniæ*.

IN hac Prouincia LXII.REDEMPTIONES Generales peregisse Fratres SSS. *Trinitatis Aragonenses*, in quibus M.LXXX. Captiuos Christianos fuisse libertati restitutos affirmant M. Ægidius Gonzalez in *Compend.c.*23.*fol.*50. & Figueras in *Chron fol.*598. sed tantùm sequentes inuenio, quas libenter subijcio.

I. REDEMPTIO I. Anno M.CC.II. quâ S IOANNES *de Matha*, apud *Valentiam*, tunc Maurorum labe pollutam (miraculo interueniente, de quo in ACTIS supra) CC.VII. Captiuos, à dira catenarum compagine solutos, perduxit. 1202

II. REDEMPTIO II. Anno M. CC. III. quâ F. *Guillelmus de Vetula* Minister Auinganiensis, & eius socius *Gualbertus* ex *Valentia* CC. VIII. Captiuos soluerunt à vinculis. 1203

III. REDEMPTIO III. Anno M. CC. IV. quâ à Fratribus *Raymundo de Rubira*, & *Bernardo de Sarreano* , ex *Setabitana* vrbe LXXXV. Captiui fuere libertate donati. 1204

IV. REDEMPTIO IV. Anno M. CC. V. quâ iussu Regis *Petri* Aragoniæ Fratres *Guillelmus de Vetula*, & *Dominicus de Crustano* ex *Balearibus* Insulis C.XC. Captiuos redemẽre. 1205

V. REDEMPTIO V. Anno M CC. VI quâ à Fratribus *Petro de Beteza*, & *Petro de Corbinis* Administratoribus, ex *Algerio* CCC.XL. Captiui extracti, libertatem sunt consecuti. 1206

VI. REDEMPTIO VI. Anno M. CC. VII. quâ Fratres *Bernardus de Sarriano*, & *Thomas de Lerida* Administratores, ex *Valentiâ* C. IX. Captiuos Ilerdam perduxêre. 1207

VII. REDEMPTIO VII. Anno M. CC. VIII. quâ *F. Guillelmi de Vetula* industriâ ex *Valentia* XCV. Captiui Christiani, ex ergastulis extracti, à seruitute fuerunt liberati. 1208

VIII. REDEMPTIO VIII. Anno M. CC. IX. quâ *F. Bernardus Zabaza* Mini-

Ministet I. Darocensis, ex vrbe *Murzia* CC.IX. Captiuos ad libertatem desideratam attraxit. 1209

IX. REDEMPTIO IX. Anno M. CC. X. quâ Administraotibus Fratribus *Berengario Segaut*, & *Ferrario Grait* Ilerdensibus, ex vrbe *Granata* C. XL. Captiui liberi ad propria rediête. 1210

X. REDEMPTIO X. Anno M. CC. XI. quâ Frater *Petrus* cum socio *Arnaldo Queralt*, Murciam transcendens, ibidem C. XX. Captiuos à sæua Maurorum seruitute exemit. 1211

XI. REDEMPTIO XI. Anno M. CC. XII. quâ Fratres *Hugo* Prouincialis II. Aragoniæ, & *Guillelmus de Vetula*, ex *Almeria* Bæticæ CCC. IX. Captiuos liberos adduxêre. 1212

XII. REDEMPTIO XII. Anno M. CC. XIII. quâ Administratoribus Fratribus *Ioanne de Conilsaco*, & *Rodulfo de Lerida*, pro monasterijs Aragoniæ, & Cathaloniæ, ex *Algerio Africæ* C.LXX. Captiui Christiani libertate donati, ad propria repedarunt. 1213

XIII. REDEMPTIO XIII. Anno M. CC. XIV. quâ Fratres *Petrus*, & *Matthæus* Administratores Monastriorum Cathaloniæ ex *Valentia* C. VIII. Captiuos redemptos adtulêre. 1214

XIV. REDEMPTIO XIV. Anno M.CC. XV. quâ iterùm Administratoribus Fratribus *Guillelmo de Vetula*, & *Ferrario Grait* ex vrbe *Baza* Bæticæ C. XXX. Captiui perducti fuot. 1215

XV. REDEMPTIO XV. Anno M. CC. XVI. quâ Fratres *Bernardus de Serria*, & *Berengarius de Gerona* Administratores ex *Granata* CCC. IX. Captiuos à compedibus liberos extraxêre. 1216

XVI. REDEMPTIO XVI. Anno M. CC. XVII. quâ Fratribus *Raymundo de Orisone*, & *Guillelmo de Iuuenca* Administratoribus ex *Algerio* C. XL. Captiui redempti sunt. 1217

XVII. REDEMPTIO XVII. Anno M.CC.XVIII. quâ Administratores Fratres *Hugo*, & *Petrus de Auingania*, ex *Valentia* C. VIII. Captiuos à potestate Sarracenica libetarunt. 1218

XVIII. REDEMPTIO XVIII. Anno M. CC. XIX. quâ iterum Administrantibus Fratribus *Bernardo de Sarriano*, & *Dominico de Crustano* ex *Granata* CCC. IX. Captiui erepti fuete. 1219

XIX. REDEMPTIO XIX. Anno M.CC.XX. quâ Fratres *Petrus de Beteza*, & *Ioannes de Conialsaco* iterum Administratores, ex Ciuitate *Murcia* C. LXXX. Captiuos perduxêre. 1220

XX. REDEMPTIO XX. Anno M. CC. XXI. quâ Administratorum titulo sæpius Fratres *Vetula*, & *Lerida* ex *Valentia* C.XV. Captiuis amabilem libertatem dedête. 1221

XXI. REDEMPTIO XXI. Anno M. CC. XXII. quâ Fratres *Arnaldus Queralt*, & *Bernardus Labaza* Administratores ex *Valentia* CCC. IV. Captiuos redemptos Patriæ retulerunt. 1222

XXII. REDEMPTIO XXII. Anno M. CC. XXIII. quâ Fratribus *Guillelmo de Iuuenca*, & *Petro de Coruinis*, Administratoribus, ex *Algerio* CC. VIII. Captiui redempti sunt. 1223

XXIII. REDEMPTIO XXIII. Anno M. CC. LX. Venerabilis F. D. *Petrus de Figueris* post Episcopus *Gienensis* è *Granata* CC.XC. Captiuos de dominio Arabum eripuit. 1260

XXIV. REDEMPTIO XXIV. Anno M. CCC. VI. quâ Fratres *Claudius* & *Ioannes Maioricenses* Redemptores, qui ex *Algerio* D. XC. Captiuos redemere, sed pro aliquibus pecunijs sibi deficientibus, cùm obsides remanerent apud *Algerium*, ibidem pro Christi prædicatione comprehensi, capite mulctati, & corpora in fauillas redacta, inuicti pugiles Deo spiritum obrulêre. 1306

XXV. REDEMPTIO XXV. Anno M. CCCC. XC. quâ *Ferdinandi* Regis Catholici iussu, & Fratris *Martini Doyâes* Vicarij Generalis

in

in *Aragonia* curâ, ex *Algerio* C. III. Captiui redempti *Valentiam* adducti sunt. 1490

NVLLAS alia REDEMPTIONES apud *Aragonios* comperit sedulitas ex *Chronicis*, aut alijs *Scriptoribus*; crederem plurimas in posterùm factas, sed cùm ipsorum Fratrum, quibus hæc cura tangit, silentiosa pagina conticescit, & Nostra simul taciturnitas vltra progredi non valebit.

REDEMPTIONES PROVINCIÆ Portugalliæ.

I. REDEMPTIO I. Anno M. CC. XL. quâ, & alijs Quinque sequentibus *F. Michael Lusitanus* Minister Santarenensis, M. CC. Captiuos libertate donatos extraxit. 1240

II. REDEMPTIO II. Anno M. CC. LXXIV. *F. Ioannes Nauarrus* eiusdem Conuentus Minister, in XIII. Redemptionibus M. CCCC. Captiuos ex Africa liberauit. 1274

III. REDEMPTIO III. Anno M. CC. LXXXVIII. quâ & alijs septem continuis *F. Martinus Añez* Vicarius I. Generalis illius Prouinciæ M. D. LX. Captiuos ad propria remisit. 1288

IV. REDEMPTIO IV. Anno M. CCC. V. sed non perfecta; nam in odium Religionis Catholicæ Venerabilis *F. Ioannes à* IESV à Sarrecenis lapidibus impetitus vitam exuit. 1305

V. REDEMPTIO V. ab Anno M. CCCC. XV. F. *Gomezius Martines* Prouincialis per se XI. Redemptiones perfecit, in quibus *Duo Millia* D.CCCC. LXXXIV. Captiuorum redemit. 1415

VI. REDEMPTIO VI. Anno M.CCCC.XXVI. nondum perfecta; Nam F. *Bernardus à S. Maria Granata* sistens, à Mauris lapidibus obrutus interfectus est. 1426

VII. REDEMPTIO VII. Anno M. D.LVIII. F. *Rochus à Spiritu-Sancto*, & *Andrea Fogaza* ex *Algerio* præter *Imaginem Marianam*, & alias Reliquias CCC. Captiuos redemit. 1558

VIII. REDEMPTIO VIII. Anno M. D LXV. quâ idem *F. Rochus*, & *Emanuel Nunius*, ex *Fezio* & *Marrochio* CC.XXX. Captiuos redemptos Portugalliam adduxere. 1565

IX. REDEMPTIO IX. ab Anno M. D. LXVI. quo Religiosi *Septam* incolere cœperunt, ad Annum M. D.LXXVIII. quô *Sebastianus* portugalliæ Rex in Africano bello interijt, idem F. *Emanuel Nunius* CCCC. XCVI. Captiuos à vinculis absolutos redemit. 1566

X. REDEMPTIO X. Anno M. D.LXX. quâ idem *F. Rochus* cum *Ignatio de Tauares* Socio, ex *Africa* CC. Captiuos secum *Vlysipponem* duxit. 1570

XI. REDEMPTIO XI. Anno M. D. LXXIV. quâ iussu *F. Rochi* F. *Didacus de Ledo* ex *Tetuanico* Regno C. IV. Captiuos proprijs laribus emisit. 1574

XII. REDEMPTIO XII. Anno M. D. LXXVI. ab eodem *F. Rocho* præmedirata, sed à Rege *Sebastiano* intercepta, ob bellum Africanum, quo occubuit Anno M. D LXXVIII. quô & pro secuta pro extrahendis Captiuis Nobilibus in prælio ad seruitutem reductis, è quibus, & ex alijs militibus captis, nonnulli redempti fuere. 1578

XIII. REDEMPTIO XIII. Anno M. D.LXXIX. quâ Fratres *Ludouicus da Guerra*, & *Franciscus de Trocifal* ex *Tetuano* C. XVI. Captiuos emiserunt. 1579

XIV. REDEMPTIO XIV. Anno eodem, quâ F. *Antonius de Meneses* Fezium pedem figens diuersis vicibus DC. & amplius Captiuos

emisit; ille lapidibus obrutus occubuit. 1579

XV. Redemptio XV. eodem Anno, F. *Ignatius Tauares* cum Socio *Marrochium* consistens, primùm CC.XXXII. post CC.LX VIII. Captiuos redemit, & *Vlysipponem* perduxit. 1579

XVI. Redemptio XVI. ab eodem Anno ad M.D. XCV. F. *Andreas ab Angelis Melillam* inhabitans ad vsque *Mille* Captiuos liberauit, ille obses mansit ad Annum M.DC. VIII. 1579

XVII. Redemptio XVII. Anno M.D.LXXX. quâ FF. *Antonius de Aluito*, & *Emanuel de Euora* ex *Alcazurquiui* Centum Captiuos liberos extraxere. 1580

XVIII. Redemptio XVIII. Anno M. D. LXXXI. FF. *Dionysius* & *Matthaus ab Expectatione* ex *Algerio* CC. LXXVI. Captiuos redemere ex militibus *Belli Sebastinici*. 1581

XIX. Redemptio XIX. Anno M. D. LXXXII. FF. *Ignatius Tauares*, & Socius *Antonius* ex *Xarifio* CC. Captiuos eduxerunt, quos D. *Petrus Venegas de Cordoua Philippi* II. Catholici, iam *Portugalliæ* Regis Orator *Hispaniam* inuexit. 1582

XX. Redemptio XX. Anno M. D. LXXXIV. iterum ipsi *Dionysius*, & *Matthaus*, *Algerium* venientes *Philippi* Regis iussu, & pecunijs, C.LVIII. Captiuos detulêre. 1584

XXI. Redemptio XXI. Anno M. D. LXXXIX. iterum illi *Ignatius*, & *Antonius Marrochium* demorantes primùm C. LXVI. post CCC· XXXII. Captiuos *Portugalliam* remiserunt. Illi vitam exuerunt primus *Antonius*, post *Ignatius*, qui Prælaturam despiciens, Redemptionem prætulit, quâ carceratus *Marrochij* obijt. 1589

XXII. Redemptio XXII. Anno M. D. XC. quâ F. *Pelagius de la Cerda*, dùm *Septa* in Africa moraretur, ex varijs partibus collegit DC. VIII. Captiuos, & in propria remisit. 1590

XXIII. Redemptio XXIII. Anno M. D. XCII. F. *Mathæus ab Expectatione* Minister Septensis, in eadem Ciuitate XXXIX. Captiuos, quos ibidem reperit, redemit. 1592

XXIV. Redemptio XXIV. Anno M. D. XCV. F *Paulinus à Præsentatione* Minister Septensis illam perfecit, & CCCC. Captiuos è Maurorum vinculis liberauit. 1595

XXV. Redemptio XXV. Anno M. DC. VII. quâ idem F. *Paulinus* cum Socio *Nicolao Olineyra* ex *Septæ* territorio XCIV. Captiuos è sæua seruitute liberos extraxit. 1607

XXVI. Redemptio XXVI. Anno M. DC. IX. quâ idem *Paulinus* cum F. *Philippo Rineyro* ex eodem *Septensi* territotio LXXXVI. Captiuos ad *Vlysipponem* dimisit. 1609

XXVII. Redemptio XXVII. Anno M. DC. XIII. quâ idem *Paulinus* (licet obses) LV. Captiuos cum F. *Andrea de Alburquerque* ad *Vlysipponem* transmisit. 1613

XXVIII. Redemptio XXVIII. Anno M.DC.XIV. quâ idem F. *Andreas* & *Emanuel ab Spiritu-Sancto* ex *Marrochio* LXXXV. Captiuos, quorum pars adhuc ex *Bello Sebastianeo* pars ex manifesto abnegationis fidei periculo eruta, redemerunt. 1614

XXIX. Redemptio XXIX. Anno M DC. XVI. quâ idem *Paulinus* (obses adhuc) per alios Fratres *Athanasium Caraualho*, & *Petrum Fonseca* LIV. Captiuos ex *Algerio Vlysipponem* traduxit. 1616

XXX. Redemptio XXX. Anno M. DC. XVIII. quâ idem *Paulinus* iam liber & *F. Antonius ab Assumptione*, ex *Septensi* territorio iussu *Philippi* III. C. LXXIV. Captiuos auulsit. 1618

XXXI. Redemptio XXXI. Anno M. DC. XIX. idem *F. Andreas* & *F. Antonius à Cruce* istam perfecere apud *Algerium*, ex quo C. LII. Captiuos in patriam inuexere. 1619

Redemptio

XXXII. Redemptio XXXII. Anno M. DC. XX. ijdem Fratres *Paulinus*, & *Antonius* illam solâ eorum fide executam in territorio *Septensi*, adeò vt CCC. LVIII. Captiuos liberos educerent. 1620

XXXIII. Redemptio XXXIII. Anno M. DC. XXI. quâ ijdem & FF. *Andreas*, & *Antonius*, ex *Algerio* D. *Georgium Mascarenhas* Castri Mazaganij Gubernatorem (quem cum vxore, familia, alijsque Mazaganij militibus, & accolis, Vlyssipponem sinistra nauigatione petentem, Turcæ sub vinculis conduxere) D. F. *Antonium Gouea* Episcopum Syrenensem, ordinis S. Augustini, & alios C. L. Captiuos ab obscuris ergastulis redemere. 1621

Aliqui Scriptores Quatuor alias Redemptiones ab Anno relato ad M. DC. XXXVI. fuisse à *Fratribus Lusitanis* confectas asserunt, ast sine auctorum, seu Administratorum declaratione, & nomine nec specificâ Captiuorum redemptorum assignatione, & numero, ideò & Nos hac relatione contenti ad alia pergimus.

REDEMPTIONES GENERALES factæ à Religiosis Excalceatis *eiusdem Ordinis SSS. Trinitatis, Congregationis Hispaniarum.*

I. Redemptio I. Anno Domini M. DC. XXV. quâ Redemptoribus FF. *Gabriele ab Assumptione*, & *Sebastiano à Matre Dei*, ex *Tetuano* LII. Captiui à seruitute sunt exempti. 1625

II. Redemptio II. Anno M. DC. XXXII. quâ Redemptores idem F. *Sebastianus*, & *Gaspar à Regibus* ex *Tetuano*, & Zale LXIX. Captiuos à vinculis absoluêrunt. 1632

III. Redemptio III. Anno M. DC. XXXIV. quâ idem F. *Sebastianus* ex speciali decreto Catholicæ Maiestatis ex *Zale*, & alibi LXII. Milites, & III. Pueros libertati restituit. 1634

IV. Redemptio IV. Anno M. DC. XXXVIII. quâ Redemptoribus FF. *Francisco à Cruce* & eodem *Gaspare* ex *Tetuano* LXXX. Captiui in libertatem sunt traducti. 1638

V. Redemptio V. Anno M. DC. XL. quâ *eisdem Redemptoribus* C. XIII. Captiui inter quos *Tres Fratres Minores* à dura seruitute redempti ad propria remearunt. 1640

VI. Redemptio VI. Anno M. DC. XLII. quâ *eisdem ipsis Redemptoribus*, ex *Algerio*, præter *Imaginem Marianam* CLVI. Captiui proprios lares inuiserunt. 1642

VII. Redemptio VII. Anno M. DC. XLIX. quâ FF. *Benedicto à S. Michael*, & *Michaële à Virgine* ex *Algerio* C. VII. Captiui redempti fuere. 1649

VIII. Redemptio VIII. Anno M. DC. LIV. quâ FF. *Antonius ab Spiritu Sancto*, & idem *Michaël*, ex *Tetuano* C. XXVI. Captiuos Hispaniam inuexêre. 1654

IX. Redemptio IX. Anno M. DC. LVIII. quâ FF. *Michael* prædictus, & *Andreas à S. Ieronymo* ex *Algerio* C. XLIII. Captiuos extraxere, inter quos erant VI. Religiosi, Tres *Carmelitæ Excalceati*; alter *Minorum*, alter *Prædicatorum*, & alter è *Societate Iesu*. 1658

Hactenus quas potuimus asserere Redemptiones Fratrum SSS. Trinitatis tàm *Calceatorum*, quàm *Excalceatorum*; Quorum sacra familia longe adeò, lateque per Orbem odorem sui pijssimi instituti, Redemptionis scilicet Captiuorum, ab origine suo spirat, & vsque in hodiernum diem fragrantissime effudit, vt sint qui affirment, per hunc Ordinem, vsque ad Annum M. DC. *Ordinis huius elogium.*

XXXVIII. tantum CC. Millia Christianorum fuisse libertatem consecuta; peractis M. CCC. XLI. Redemptionibus Generalibus, vltra alias XX. quæ ad Annum vsque M. DC. LI. fuere executæ. Quorum etiam Fratrum feruorem in illis exequendis adeò emicuisse, vt non solùm ipsi bona sua, & sacra vasa, calicesque ipsos pro Redemptione Captiuorum alienauerint, verum etiam semetipsos vsque ad mortem tradiderint, communi practicâ experimur.

Crucem pro corona à Iesu recipit. Pro *Coronide* illud obseruandum duximus à *R. P. Bonauentura* omissum, scilicet S. FELICEM adhuc in vtero Matris existentem, coronam auream Puero IESV tribuentem, eique IESVM suam Crucem tribuentem *Eleonoram* Matrem in somno vidisse, testantur Altuna in *Chron. Ordin. lib. 1. c. 2.* & vetustus *Hymnus*, cuius nuper copiam accepi à *F. Marcello à Spiritu sancto* Excalceato huius Ordinis alumno, qui fere hæc omnia mihi suppeditauit, vt hoc loco reponerem. *Hymni* talis est series.

PRO S. FELICE DE VALOIS
Hymnus.

TE polus sacræ pietatis index
Approbat, FELIX, *vtero latentem:*
Et tuos signis præit stupendis
Præuius annos.
Visus es IESV *puero*, Coronam
Conferens tanto sacra dona Regi:
Et Crucis IESV *onus, vt subires,*
Suaue rependit.
A statu abiectos misero vt leuares
Pauperes, fletu tenero, crumenam
Obtines infans, ad amica Matris
Vbera pendens.
Creuit & tecum pietas, & ingens
Cùm fames latè populos grauaret,
Triticum in cellis auidis superno
Munere adauges.
A Deo, tensis manibus, triumphos
Impetras Patri, Moses vt alter,
Dumque Regalem pede spernis Aulam,
Te quoque vincis.
Laus tibi semper resonet suprema
Trinitas, quæ tot cumulare donis,
Et tuum terris celebrare seruum
Prodiga gaudes. Amen.

Miracula adhuc infantulus. IN hocce Hymno etiam refertur, qualiter S. Vir, dùm vbera Matris lactaret, abstulerit vi lachrymarum crumenam ab eleemosynario Patruelis *Theobaldi*, qua pauperibus subueniret. Necnon refertur, quòd tempore famis benedixerit Patris granaria ad famelicorum opem, quâ protinus cessauit egestas; Denique victoriam in bello Patri à Deo impetraret. Nunc alium vetustum *Hymnum* pro S. IOANNE subiungo.

PRO

PRO S. IOANNE DE MATHA,
Hymnus.

Mater IOANNES *inclyta*
Virgo tuis prænuntia
Natalibus, te prædicat
Captiuitatis gaudium.
Lactens adhuc ieiunijs
Artus tenellos oprimis.
Pensoque lactis abstines;
Sic Martyr in te præuius
Recto iuuentam tramite
Solers gubernas; Literas
Diuiniores ebibis,
Miraculum Parisijs;
Sedit columa in vertice,
Spargens nitores igneos;
Quæ testis est incendij
Sacro latentis pectore.
Induta vultus Angeli
Virtus Dei te visitat,
Et quam sequaris præuiam
Præmonstrat optatam Crucem.
Plenus tibi sit Trinitas,
Æterna honor quæ secula
Ditas sacrato germine,
Quod te per æuum concinat, Amen.

DENIQVE & *Tertium Hymnum* pro vtriusque *Patriarchæ* gloria hîc adnectere curabo, quem etiam ex vetustissimis schedis huius Ordinis deprompsit idem *P. F. Marcellus.*

O vos Ecclesiæ cælica lumina,
Lucentesque Phari; Vos duo sydera!
In queîs duplicibus, ceù Polus axibus
Christi machina voluitur.
O FELIX *nimium faustus, & ô potens*
IOANNES*! geminis aureus Orbibus*
Sol duplex; rutilis deinde nitoribus
Vestris terra beâbitur.
O quàm Religio, cui sacra præsidet
Splendens vestra Pharus pulchrior emicat!
O quales radios versicolor vibrat
Crux in pectore prominens!

Vestro

Vestro progenies stemmate Nobili
Alma, exinde Equitum nomine nascitur
A primis cui cognita crepusculis
Sparsit nobilitas decus.
Vestro à compedibus munere liberis
Captiuis, locuples orta Redemptio;
Vexabatque priùs quos fera seruitus
Vobis cantica personant.
Sit per secula tibi gloria, Trinitas,
Quæ terras gemino sydere recreas;
Captiuis pretium sedula prouides
Et sanctæ Ecclesiæ decus, Amen.

Qui de hisce Sanctissimis *Patriarchis* ad amussim omnia elicere desiderat, adeat *Scriptores* superius nominatos, & cæteros Ordinis *Chronographos*; nam ad Nostri instituti pensum dicta sufficient.

VNDECIMO

Kal. Ianuarij,

DIES XXII.

A. Romæ *natalis* S. Flaviani *Patris SS.* Bibianæ, *&* Demetriæ, *atque* Dafrosæ *coniugis*; *qui* Hispali *in Hispania Bæticâ oriundus, vrbis Exprefecturâ donatus, illam omnium Ciuium ministrauit applausu, sed à* Iuliano *Apostatâ propter fidem* inscriptione *damnatus*, *ad* Aquas Taurinas *relegatus*, *orationi vacans*, *obdormiuit in Domino.*

B. Solanæ *in Hispania* Depositio *sacrorum pignorum*, S. Honorati *Martyri* Romæ *passi*; *quæ in Collegio fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum piâ sedulitate seruantur*, *& honorificâ veneratione coluntur.*

NOTÆ

NOTÆ.

A. SANCTVS FLAVIANVS, *origine Hispalensis, Roma Exprafectus.*] Licet in aliquibus veteribus MSS. nomen huius Martyris FABIANVS scribatur, vt notauit Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. lit. B fol.* 771. tamen verum esse FLAVIANVM affirmat, sequenti elogio: *Roma Sancti* FLAVIANI *Exprafecti; Qui sub Iuliano Apostata pro Christo inscriptione damnatus, & ad Aquas Taurinas in exilium missus, illic orans spiritum Deo reddidit.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 208. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 273. Ieronymus de la Higuera *in MS. Hispan. fol.* 66. De eo Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.* 783. Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom.* 4. *Ann.* 362. *n.* 273 Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron Ann.* 354. *n.* 165. *fol.* 43. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS Hispalens. fol.* 100. Rodericus Caro in *Corograph. Conuent. Hispalens. lib.* 2. *c.* 11. Eius ACTA breuiter coagulabimus ex superius relatis Scriptoribus, qui ea ex ACTIS. S. *Bibiana* filiæ desumpsere:

Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. FLAVIANI MARTYRIS, Exprafecti Romanæ vrbis, origine Hispalensis Hispani; ex Iuliano, & alijs.

FLAVIANVS, *natione* Hispanus, *nobilissimis parentibus, apud* Hispalim *opulentissimam* Hispaniæ Bæticæ *ciuitatem, oriundus, qui postquam Christo nomen dedisset infantulus, & ad ætatem pubertatis accederet Catholicus, vxorem duxit Dafrosam, fæminam suo seculo illustrem, & omnium virtutum genere conspicuam. Qui cùm in patrio solo per aliquot annos, fidei Catholicæ mysterijs, & obseruationibus intenti permanerent, ex eorum coniugio* Bibianam, & Demetriam *speciosissimas virgines, filias susceperunt. Illas* Dafrosa *Mater, iam salutaribus aquis tinctas, in omnium virtutum ministerio nutriuit; quo vsque* FLAVIANVS *parens Romam cum tota familia pergere destinauit; aut Principis munificentiâ vocatus, aut negotiorum causâ compulsus, & in Vrbe Maxima ingressus facile suorum illustrium facinorum, & virtutum fama per omnium Septem montium angulos locutuleia peruasit, & omnium ciuium corda compleuit; ita vt illicò ad Exprafecturam Vrbis conscenderet. Cuius muneris Magistratum adeò laudabiliter exercuit, vt, recto iure, alios Vir vndequaque beatus, si tempora fuissent tunc temporis meliora, mereretur. Munere igitur expleto, cùm sæuissimus Iulianus Apostata Imperij moderaretur habenas, & aduersus Christi membra, deposito fidei vinculo, toto Orbe desæuiret, adeò vt plurimos, etiam Romæ, martyrio coronatos conspiceret Vir Clarissimus, Imperantis rigorem despiciens, corpora occisorum Martyrum, colligere, & honorifice sepeliri disposuit. Hinc, cùm eo ipso tempore satellitum manus Priscum Presbyterum, Priscillianum Clericum, & Benedictam fæminam religiosam, propter fidei confessionem, carceribus manciparet, & tandem sæuiente Aproniano Præfecto, Christiani nominis hoste, cùm Idola venerari noluissent, eos gladio feriri, & corpora proijci inhumata præciperet.* S. FLAVIANVS, *vt suum Christianum morem exerceret, illorum cadauera suis tradidit familiaribus sepelienda. Quæ cùm Aproniani consuetudo perueniret ad aures, illum ad se accersitum, & verbis asperis obiurgatum ad carceris ergastulum deferri iussit. Quem cùm nullo modo posset ad Idolorum cultum perducere, nullâ habitâ nobilitatis ratione, illum in fronte obsignatum,*

Origo, patria, & parentes.

Matrimonium, & proles.

Romæ Exprafectus eligitur.

Martyrum corpora sepeliri curabat.

Capitur.

Tanquam seruus in fronte stigmatur, & in exilium mittitur.

tum, siue inscriptum, quod genus ignaminiæ stigmatio dicebatur, & Seruis irroguri consueuerat, in exilium ad Aquas Taurinas, *apud* Centumcellas *deportare mandauit. Post hac omnia eius bona proscripsit, ac* Dafrosam *coniugem, & sanctissimas Virgines*, Bibianam, *&* Demetriam, *eius filias, carcerali iussione in propria Parentis domo retinuit, donec aut Christum, eiusque fidem desererent, aut Idalis thura litarent, quibus renuentibus, & in confessione æterni Sponsi perseuerantibus, post Parentum suorum agones, diuersis diebus, ad martyrij lauream peruenere. Igitur* FLAVIANVS *ad locum exilij delatus, ibidem per Tres dies continuos in oratione persistens, & Redemptori suo coniugis, & filiarum constantiam commendans, oculis in cœlum fixis, suum illi reddidit spiritum.* XI. Kalendas Ianuarij, *Anno Domini* CCC. LXI. *Qui nocte* Dafrosam *coniugem apparens, illam ad æternam, quâ iam ille fruebatur, inuitauit æternùm duraturam vitam Itaque* FLAVIANI Corpus *à fidelibus tumulatum, & honorifice conditum fuit, & tandem ad Montem* Phisconem *translatum, ibidem custoditur, & colitur.*

Coronatur, & sepelitur, coniugi apparet.

HACTENVS S. Martyris FLAVIANI, originc *Hispani*, ACTA. Cuius origինis qualitatem multis superius *Tam.* 1. *Die IV. Ianuar. fol.*65 & *Tom.* 3. *Die XXI. Iun.fol.*573. & hoc *Tom* 6. *Die II. Decembr. lit. A.* probauimus, ideo in ca non est insistendum.

Equilini error conuincitur.

SED illud sub silentio omittere noluimus, scilicet *Petri Equilini* vafritiam, qui in *Cathalog. SS. lib.* 2.*c.*43. ausus sit dicere, S. *Dafrosam*, nostri Martyris coniugem, fuisse matrimonio copulatam cum *S. Fabiana* Pont. Max confundens FABIANVM, & FLAVIANVM. Ille temporibus Decij ad Annum CC.LIII. martyrio coronatus; iste Iuliani Anno CCC. LXI. vitâ exutus: quod & notauit Ferrarius supr. *Die IV. Ianuar. fol* 7 & Quintana-Dueñas supr. *fol.* 102.

Serui Inscripti qui?

QVATENVS dicitur in ACTIS S. Martyrem fuisse in fonte obsignatum, intelligendum est de pœna ignominiosa, quâ serui fugitiui, & alijs criminis rei literis, & characteribus inurebantur, de quibus multa Baronius in *Nat. ad hunc diem lit.C.fol.*733. & *Annal. Ecclesi.Tom.* 3. *Ann.* 315.*n.*30. vbi plura congessit. Sed quibus literis inurerentur, non aperit. Iustus Lipsius *Elector. lib.* 2.*c.*15. *Tam.* 1. *fal.*645. asserit quòd eorum fronti K. litera inureretur, quâ *Calumniam* scribebant. Nostris temporibus in altera ex maxillis S. in altera † hoc signum, claui figuram præseferens, & iunctis S. & † clauo, legitur SCLAVO, nostro idiomate, & Latino SERVVS de hisce Stigmaticis, Inscriptis, Lituratis, & Notatis plura apud Raderum ad *Martial. lib.* 2. *Epigramm.* 25. *fol.* 205.

Quibus literis, aut signis.

B. S. HONORATVS *Martyr. Ramanus.* Eum apud *Ostia Tyberina* fuisse cum *Demetria*, & *Flora* Martyrio coronatum indicant Vsuardus, Ado, & alij recentiores, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Rom. h d. lit. D. fol.*773. sequenti clausula: *Apud* Ostia Tybcrina *Sanctarum Martyrum Demetrij*, HONORATI, & *Flori*. Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan.fol.*208 *col.*2. Ioannes Lupus *in Lusitan. fol.*273 Constanrius Felicius *in Ital.*2.*p fol.*207. Petrus Galesinius in *General. fol.*173. *col.*2. Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.*784. & in *Topograph. SS. verb.* Ostia *fol.*93. Nostri S. Martyris *Corpus* cum alijs, Vrbani VIII. Pontificis Maximi munificentiâ R. P. F. *Ioanni de la Annunciation*, olim eius Confessario indulsit, illudque in *Hispaniam* transferendum permisit, prout fecit, & Generali Commissario Ordinis Excalceatorum SSS. Trinitatis, distribuendum mandauit, & apud *Solanam* Oppidum in Prouincia Martia, quæ hodie *Mancha* dicitur, situm, vbi Collegium illius Ordinis ædificarum conspicitur, hodie honorifice collocatum, & ab oppidanis summâ pietate cultum, vt ex supra relatis monumentis, quæ sæpius transcripsimus, liquet, hoc etiam tempore perseuerat. Acta prorsus periere, vt inquit *Ferrarius*, ideo illa omisimus, hac tantum relatione subnixi.

Martyrologia.

Corpus Hispaniam translatum.

DECIMO
Kal. Ianuarij.
DIES XXIII.

A. TVRBVLÆ *in Bastetanis Hispaniæ* S. VICTORIÆ *Martyris, quæ cùm* C. Lucio Eugenio Turbulano *desponsata Româ Hispanias aduentasset effugiens, à* Decij *Imperatoris satellitibus comprehensa, post carceris molestias, & cruciatuum angustias, gladio impetita decessit.*

B. AVRIÆ *in Gallacia Hispaniæ* S. VINTILÆ *Eremitæ; cuius sanctissimam vitam, & sanctitatis vestigia, sarcophagi epigraphe, & populorum deuotio, anniuersarijs demonstrationibus manifestant.*

C. VALENTIÆ *in Edetanis Hispaniæ* S. PETRI NICOLAI FACTORIS, *qui ex Ordine* Minorum *egregius Ecclesiastes, sic fuit scientiâ, & virtutibus insignis, sic in prælaturæ munere zelator acerrimus, sic prophetico splendore donatus, vt ad quamlibet natus virtutem videretur ex integro, tandem miraculis clarus migrauit ad Dominum.*

D. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ* Depositio *sacrarum exuuiarum* S. VICTORIÆ *Virginis, & Martyris Romæ passæ, quæ in Monasterio fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum, honorificè custodiuntur, & cultu debito venerantur.*

NOTÆ.

SANCTA VICTORIA *Martyr Turbulana in Hispania.*] Huc vsque apud *Martyrologos* creditum est, Nostram S. Virginem martyrio fuisse coronatam *Romæ*, vt indicant Beda, Vsuardus, Ado, & Cæsar Baronius in *Roman. Martyrolog h. d. lit. A. fol.* 774. sequenti elogio: *Romæ* S. VICTORIÆ, *Virginis, & Martyris, quæ in persecutione* Decij *Imperatoris, cum esset desponsata* Eugenio *Pagano, &*

A. *Martyrologia.*

A Roma passa?

Quod non; probatur ex Actis.

Sed quo loco coronata?

Probatur apud Turbulam Hispaniæ.

nec nubere vellet, neque sacrificare, post multa facta miracula, quibus plurimas Deo virgines aggregauerat, à carnifice percussa est gladio in corde, rogatu sui sponsi. Quibus adhærent recentiores Dionysius Vazquez in *Castellan.fol.*209. Ioannes Lupus in *Lusitan.fol.*273.*col.*2. Constantius Felicius in *Ital.*2.*p.fol.*209. Petrus Galesinius in *General fol.*174. Quæ assertio prorsus euanescit, cùm ex ACTIS ipsius Virginis tam a S. Adelelmo de *Laud. Virginis lib.*2. quam abs Equilino in *Catalog SS. lib.*1.*c.*83. Adone apud Surium *Tom* 6.*fol.*304. ex recensione *Mosandri*, & Philippo Ferrario in *Catal.SS.Ital.fol.*784. constet, S. Virginem cum sorore *Anatholia* Româ expulsam, & ad prædia *Eugenij* sponsi delatam, ibidem, eo iubente, coronas martyrij, & castitatis accepisse. Ergo verbum ROMÆ, in Martyrologijs relatis, haut quaquam de martyrio, sed de cultu, accipiendum erit: & ideo Constantius Felicius *supr. d fol.*208. prorsus locum palæstræ doctus omisit his verbis: VITTORIA *vergine & martyre nobilissima Romana; la quale hauendo, sotto* Decio *Imper immitando à* Anatholia, *recusato il matrimonio d'*Eugenio *Pagano, per Christo, gli fui da lui fatto tagliare il capo.* Sed quo loco martyrium complevit Virago sanctissima inquirendum erit. S. Andelelmus, ad TRIBVLANAM vrbem reijcit, Equilinus ad *Tibulanam*, Ferrarius ad *Thoram* amandant; sed quâ Prouinciâ, hæc *Tribulana*, aut *Tibulana* ciuitas fuerit, nec *Adelelmus* aut *Equilinus* indigetant. Omitto *Thoram* quia *Ferrarius* errorem contraxit, & locum passionis *Anatholiæ* sororis, cum loco martyrij VICTORIÆ confudit. Sed quem locum omiserunt *Martyrologi*, & corruptum ediderunt *Adelelmus*, & *Equilinus* genuinum, verum, & consignatione Prouinciæ integrum, nobis suppeditarunt Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 255. apud *Biuar. n.*4 *fol.*282. his verbis: *Item hoc eodem tempore* (licet alij sub Imperatore Pio Aurelio malint) *in* Hispania *apud* TVRBVLAM *Bateſtanorum, in populis Marsis*, S. VICTORIA, *aufugiens* Româ *ad* Hispanias, *vbi prædia erant eius sponsi, venit; postque tempus aliquod* XXIII. Decembris, *virginitatis lauream, martyrij laude, pro Christi fide passa, egregie cumulat.* Sequitur Luitprandus in *Aduersar.n* 90. apud Ramirez *fol.*477. hac periodo: ROMÆ *habetur celeberrima* S. VICTORIÆ *Virginis, & Martyris, domo* Romanæ, *memoria: quæ fugiens ab sponso* Eugenio *in* Hispaniam, *ad Prouinciam* Marsorum *in* Bastetanis, *passa est ibi, in Ciuitate* TVRBVLA, *quam corrupto vocabulo* TOVARRAM *Sarraceni vocauère, vbi celebre condidit sacrarum Virginum Monasterium, & ibi passa est.* Eadem Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.*254.*n.*97.*fol.*29. hac serie: XXIII. Diem Decembis, S. VICTORIA *Virgo, natione* Romana, *fugiens in* Hispanias *ne* Eugenio, *cui desponsa fuerat, nuberet, venit in Ciuitatem* TVRBVLANAM *in* Bastetanis, *quæ nunc vulgo* TOVARRA, *& ibidem gloriose passa est.* Sed & Aulus Halus in *Carmine MS.* cuius partem dedimus supra *Tom* 4. *Die IX. Iul.fol* 96. eadem asseruit sequentibus versibus, vltimam partem carminis, vbi loquens *S. Anatholia* prosequitur, domus.

> *Me sequitur Soror insignis* VICTORIA *Virgo;*
> *Cuius &* Eugenius *sollicitauit hymen.*
> TVRBVLA *nos ambas suscepit, & limina nostris*
> *Præstitit* Hispana *laboribusque pia.*
> *Nostraque cùm postquam tandem socialia iura*
> *Nosceret inuidia, separat ipsa duas.*
> *Hic* VICTORIA *prorsus iam redimita coronâ*
> *Duplicis officij, Virgoque Martyr adest.*
> *Ecce vtraque in cœli perrexit lumina Virgo:*
> *Ecce vtraque & Martyr astra recursat ouans.*

His igitur sic delibatis, proculdubio in ACTIS S. Virginis apud *Adelelmum*, & *Equilinum* irrepsit mendum in loco palæstræ, quod vt emendes, TVRBVLAM

LAM repone. De Nostra S. Virgine, extra relatos videssis Biuarium ad *Dextr. d. Ann.* 255 *n.* 4 *fol.* 285. & 286. Rodericum Caro *ibid. lit. T fol.* 88. D. Franciscum Cascales *Hist Carthagin. & Murt. Discurs. fin. c.* 2. *fol.* 423. F. Alfonsum de Vargas *Histor. Horton* §. 3 *n.* 3. *fol... Ann.* 255. *fol.* 12. P. Franciscum de Bilches *Hist. Giennens.* 1 *p. c.* 15 *fol.* 41. & *Histor. Beaciens. lib.* 3. *c* 20. D. Martinum Ximena *Annal. Giennens. Ann.* 255. *fol.* 54. ACTA ex B. *Adelelmo* dabimus:

Scriptores.

ACTA S. VICTORIÆ VIRGINIS Romanæ, & Martyris Turbulanæ in Hispania ex Adelelmo Episcopo.

TEMPORE *quo* Decius *Mundum ditione tenebat,*
Militibus Christi mortis discrimina condens:
Extitit in Roma *binarum forte Sororum*
Fama nitens, validis pulsans rumoribus aures.
Quas nullus poterat tormentis vincere tortor,
Quamlibet insontes mulctaret cæde cruentâ,
Vt vitæ Auctorem superatâ à mente negarent.
Altera de geminis felix ANATHOLIA *dicta,*
Altera sed tenuit verum VICTORIA *nomen.*
Has igitur sponsi, claris natalibus orti,
Quos felix Hispania *pridem emisit in vrbem,*
Ad prolem generis studuerunt iungere nuptis.
Sed mens virgineis ambarum torrida flammis
Stuppas luxuriæ combussit torre pudoris,
Spurcitias Mundi contemnens corde caducas.
Spargebant gazam, simul & patrimonia dantes
Aurea calcabant roseis crepundia gemmis;
Cunctaque pauperibus mox ornamenta misellis
Largitant, sibi nil seruantes, æthera vincunt.
Nuntius è claro pennatus lapsus Olympo
Flammeus aspectu, niueo splendore coruscus,
Sceptrum qui nitidum dextra gestabat in alma
Ambas compellat tali cum voce Puellas:
Nunc procul à vestro pallorem pellite vultu,
Pectore nec pauido quatiens timor ilia pulset:
Dùm vobis thalamus Paradisi sede locetur;
In quo perpetui nunquam consortia Sponsi
Deficient penitus; sed gaudia longa manebunt,
Dùm vos virginitas comes indefessa sequetur.
Ambæ seruabant castæ consortia vitæ,
Angelus vt dederat Sanctis præcepta pudoris,
Vsque fugam vitæ mors marcida hymen habebat,

Virgo Romana.

Nomen Virginis.

Sponsus Hispanus.

Bona sua in pauperes distribuit.

Angelus ei apparet.

Ad virginitatem seruandam allicit.

Latrans, & populans vitali pectora flatu.
His igitur gestis stringuntur saua procorum
Pectora, lethifero zeli maculata veneno;
Dùm cernunt amplum sponsas expendere censum.

S. Victoria exilium in Turbulam, vrbem Hispaniæ.

Intereà Romam linquens VICTORIA *Virgo,*
Exul in exilium Turbulanæ *ducitur vrbis,*
Quæ fuit Hispanas *inter memorabilis olim;*
Quo draco funestus ructabat flamina ventris
Lympida, lethiferò corrumpens aëra flatu:
In tantum, vt ciues, vasto crepitante tumultu,
Linquere iam vellent pollutam flatibus vrbem,
Exosi latebras, horrens quas bellua tenebat.
His igitur miseris spondet VICTORIA *Virgo,*
Credula si Domino pandant præcordia Christo
Lurida pestifero linquentes Idola cultu,

Vbi Draconem profligat.

Vt dicto citiùs truculentam flamine Dypsam,
Quæ turmas vulgi mulctabat strage cruenta,
Pelleret è populo, dùm vellent credere Christo.
Quod dùm spondêrent, concordi voce, caterua,
Squamigerum proturbauit mox Virgo chelydrum,
Et procul in vacuas iussit se ferre salebras.
Mox Draco crudelis, sermonum pondere pressus,
Obscurum liquit squamosa pelle sigillum.
Sic Virgo felix, athrali læta triumpho,
Jngentem explosit, sancta virtute, colubrum,
Vt nunquam posthac serpens irrumperet antrum:
Sed procùl abscedens, incultis exulat aruis.
Jusserat vt Dypsam, verbo terrente, migrare,
Ciuibus impendens, expulso natrice, palmam:

Ibique cellam virginibus construit.

Tunc petijt ciues felix vernacula Christi,
Quatenus in crypta sibi, natrix vnde nefandus
Aufugit, pariter dignentur condere cellam.
Mox veneranda Dei supplex vt Virgo poposcit
Cellam, continuò populus construxit, & Aram,
Jn quibus ipsa Deo copulauit castra sororum.
Insuper & decies senas iunxere puellas,
Quæ precibus crebris laudarent voce Tonantem,

Cœnobium condidit, quò LX. Virginibus præfuit.

Odis Dauidicis modulantes carmina sancta.
Tunc procus Eugenius Delubri flamine fretus,
Thurificent iussit, munusque litàre Dianæ.

Alma

Alma sed imperium spreuit complere nefandum.
Idcirco gladium stricto mucrone vibrabat
Crudelis tortor, fundendo fluenta cruenta:
Virgineos artus roseo qui rore rigauit.
Mox interfector sensit discrimina palmæ,
Arida marcescens torpebat dextra lacerti.
Insuper expertus calloso corpore lepram,
Vermibus atque scatens efflauit flamen in auras.

Gladio percutitur, & coronatur.

Tortoris vindictam sumpsit Numen.

Hæc sunt ACTA veriora, & genuina, nam quæ hactenus *Enrricus Canisius*, & ab eo *Mosandrus* edidere, mutila, & decurtata videntur. Nos illa ex *MS. Garsiæ de Loaysa* satis vetusto, & alio *Seurialensi* vetustissimo extracta, ab ipso Doctissimo Viro, desumpsimus, & eruditis fruenda dedimus.

Acta integra ex Codice MS. Loaysa.

QVATENVS ad originem *Hispanam* ex vrbe *Turbula* in *Bastetanis Hispania*, Luitprandus in *Aduersar. n.93.* cuius textum recensuimus supr. *d. Tom.4. fol.99.* asserit, C. Lucium Eugenium Nostræ S. Virginis, & Martyris sponsum fuisse Ciuem *Turbulanum*, quem sequuntur Biuarius *d. Ann.255. n.4. fol.285. & 286.* Cascales, Vargas, Bilches, & Ximena. Sed inter hos Quatuor vltimos contentio, circa situm, quo hodie TVRBVLA respondeat. Cascales & Vargas sequentes topographiam *Luitprandi*, & *Iuliani*, situm vrbis illius statuunt in Oppido TOVARRA diœcesis *Carthaginensis Hispana*, vbi D. *Genesius Gamez* illius Parochus, egregium S. VICTORIÆ Virgini, & Martyri Oratorium extruxit, vt inquit Vargas *fol.12.* Bilches & Ximena, TVRBVLAM, hodie respondere TOBARCÆ, Oppido *Giennensis* diœcesis, contendunt; ideoque in eadem, Duplici Officio fuere festum condecoratum ab Eminentissimo S. R. E Cardinali D. ac D. meo *D. Balthasare Mascoso, & Sandoual*, tunc Giennensi Episcopo, nunc Archiepiscopo Toletano, & Hispaniæ Primate, affirmant. Sed quorum sit præcipuum ius, alijs decernendum relinquo, licet pro TOVARRA stet Luitprandi, & Iuliani auctoritas, quibus impugnare; religio erit.

Nomen, & origo Eugenij.

Turbula cui oppido respondeat, Carthaginensium, & Giennensium dissensio.

S. VINTILLA *Abbas, & Confessor.*] Vitam eremiticam duxit apud Ecclesiam S. *Mariæ Puginensem* in diœcesi *Auriensi Gallaciæ*, non procul ab eadem Ciuitate, vbi sanctitate coruscans, inter Sanctorum agmina adscribi promeruit, sic Arnaldus VVion in *Martyrolog. Monast. lib.3. fol.401.* Hugo Menardus *in Benedictin. fol.108.* Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. h d. fol.484.* his verbis: *Apud* Auriam *in* Gallæcia S. VINTILLÆ, *Monachi, & Eremitæ.* Ieronymus dela Higuera *MS. Hispan fol.65.* idem Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Auria. *fol.18.* De eo Ambrosius Morales *Histor. Hispan. lib 15. c 22.* Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.6. c.34. fol.158.* M. Ægidius Gonzalez Chronographus Regius in *Theatr. Eccles. Castell. Tom.3. fol.376.* Benedictus Gononus in *Vit. SS. Occidental. lib.4. fol.270. & 271.* vbi ACTA huius sanctissimi Eremitæ, hac serie describit:

B. Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. VINTILLÆ MONACHI, Eremitæ, & Abbatis Monasterij Puginensis prope Auriam in Gallacia, ex Benedicto Gonono.

VINTILLA, *natione* Hispanus, *Patriâ* Gallæcus. *apud* Auriam *illius Prouinciæ vrbem, Cathedrali Sede condecoratam, haud infimis parentibus ortus, ab eis in Dei timore educatus, scholisque traditus, cùm esset bonæ indolis bonos fecit progressus. Erat autem misericordiâ in pauperes præcipuus, & castitate honestus. Qui cùm ad adolescentiæ florem peruenisset,*

Origo, parentes, & studia.

vitia,

vitia, caraisque volaptates, quæ illam ætatem sequantur, fugiebat, & crescens corpore, crescebat & virtute. Valde autem cœpit ad vitam solitariam anhelare: quare opportunitate nactâ, Parentes latenter deserens, Monachus factus est, & paulò pòst, Eremiticam vitam, quam tantopere concupierat, amplexus est, apud Ecclesiam S. Mariæ de Pugin, *non longe ab* Autiensi *ciuitate. Ibidem degens, ieiunijs, & vigilijs corpus atterebat, multásque à Dæmonibus ei illatas molestias, ope Omnipotentis Dei viriliter superauit. sed & plurium factus ascetarum Pater, illos in Sancta conuersione continuit, Monasticam, & eremiticam regulam edocens, adeò vt totius Gallaciæ terminos eius doctrina, & sanctitatis fama penetraret; quâ innumeri Mundi illecebras relinquentes, ad S. Viri magisterium accurrerent. Tandem multis miraculis clarus, nam cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, alijsque ægrotis sanitatem restituit. Sicque in sanctis operibus perseuerans, demùm migrauit à seculo, vt Dei mansionibus cohæreret,* Die XXIII. Decembris, *Anno Domini* DCCC.XC. *Cuius sacrum Corpus à fratribus in egregio marmoreo sepulchro tumulatum, adhuc colitur, in quo hæc epigraphe:*

Fit Monachus, & Eremita. — *Et Pater Monachorum.* — *Moritur, & tumulatur.* — *Epitaphium.*

HIC REQVIESCIT FAMVLVS.
DEI VINTILLA. QVI OBIIT.
X. KALENDAS IANVARIAS
ERA. DCCCC. XXVIII.

Cultus.

Aliud, quod possit percurrere deuotio, & calamus perstringere, nequaquam antiquitas suppeditauit, vt inquit Moralius *d. lib.* 15. *cap.* 22. qui Ecclesiam *Pugnensem* intra Archidiaconatum Castellæ, diœcesis Auriensis, includi fatetur, addens, S. Eremitæ nomen, & memoriam in magno pretio esse apud Aurienses, ita vt ei cultus vndique exhibeatur, eiúsque sarcophagum veneretur. Cetera Deus scit.

C. *Martyrologia.*

B. Nicolavs Factor *Minorida Valentinus Confessor.*] Eius memoria celebris est apud *Valentinos*, & Ordinis *Seraphici* alumnos, ita vt in Tabulis mereretur Ecclesiasticis inscribi, vt probant Octauianus Caietanus in *Martyrolog. Sicul. h. d. fol.* 146. Arturus à Monasterio in *Franscan. h. d. fol.* 586. *lit. B.* sequenti elogio: Valentiæ *in Hispania* B. Petri, Nicolai, factoris, *Confessoris, ac Concionatoris eximij: Qui sanctitate, & magnis virtutibus præditus, sæpe Guardianatus munere functus est; dehinc spiritu prophetico plenus, & miraculorum multitudine, ante, & post obitum, nunc vsque coruscat.* Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. fol.* 65. Philippus Ferrarius *in Catalog. General. SS. fol.* 485 De eo Gonzaga *de Origin. Ordin. Seraphic.* 1. *p. &* 3. *p. Conuent.* 9. *Prouinc. Valent.* Barezzus *in Chron. Minor.* 4. *part. lib* 8. *à cap.* 1. *vsque ad cap.* 56. Hilarion Acosta *Histor. Cathol. lib.* 3. *fol.* 509. Tossinianus *Histor. Seraph. lib.* 1. *fol.* 128. Carthagena *Hom. Cathol. de Arcan. Deipar. lib. vltim.* §. 1. Elzearius *de Sacr. Mont. Oliuet. lib.* 3. *cap.* 4. 6. 8. *&* 11. Picquetus *in Catalog. SS. Minor. fol.* 31. Marianus *lib.* 5. *cap.* 57. Daza *in Chron. Minor.* 4. *p. lib.* 4. *cap.* 3. Grauina *in Voce Turtur.* 2. *p. cap.* 24. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 17. *cap.* 31. Salazar *in Chron. Prouinc. Castell. lib.* 3. *cap.* 15. *& lib.* 5. *cap.* 22. Bozius *de Sign. Eccles. Tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 13. *& lib.* 12. *cap.* 21. Gaulterius *in Geograph. Secul.* 16. Coccius *de Sign. Eccles. artic.* 11. Rapinæus *in Histor. General. Recollection* 1. *part. Introduct.* §. 49. Eius Acta prolixo calamo typis edidit Valentiæ Ann. 1586. *P. Christophorus Moreno*, Prouinciæ Valentinæ Minister Prouincialis, à quo omnes superius recensiti, Illam per synopsim dabimus, ob memoriam tanti Viri, cum & non constet de eius *Beatificatione*, licet petitâ.

Scriptores.

ACTA

ACTA B. PETRI NICOLAI FACTORIS Ordinis Minorum alumni, Hispani, Valentini ex Christophoro Moreno, & aliis Scriptoribus.

PETRVS NICOLAVS *cognomento* FACTOR *Valentinus Hispanus, natus est* Valentiæ *Anno* M. D. XX. *ex* Vincentio Factore *Syracusano Siculo*, *Matre* Vrsula Estaña *Valentina ex* Villa Albaydæ, Die XXIX. Iunij, *& sacro fontis lauacro ob Petri Apostolorum Principis reuerentiam, vocatus fuit* PETRVS. *Qui ab infantia cœpit Deo inseruire, in simplicitate, vitæ candore, & timore Domini; hinc pietati, ieiuniis, & charitatis exercitiis deditus erat. Xenodochia pauperum singulis diebus visitabat, & languentum, leprosorum, aliorumque ægrotantium manibus pedibúsque ardentissima infigebat oscula. Egenis cibos porrigebat, malens, pro Christo ipse esurire, quàm famelicis ex corde necessaria non præbere. Adolescens factus Franciscanum habitum, in Conuentu Despora*, Valentino *induit in eóque per* XLIV. *annos continuos sanctissimè perseuerauit. Anno* M. D. XXXVII. *Die* XXX. *Nouembris, Nouitiatum cœpit; & finito probationis tempore, admissus est ad professionem, Dominicâ primâ Aduentus, Anno* M. D. XXXVIII. *Pulcherrimus erat facie, sed pulchrior mente, & spiritu; vtpotè donis fermè omnibus, siue naturæ, siue gratiæ decoratus. Accidiam summè fugiebat, de rebus cœlestibus frequenter colloquebatur: artes liberales optimè callebat sacræ Theologiæ egregiam operā nauauit, ita vt breui Concionator eximius euaserit. Carnis macerationi, ieiuniis, disciplinis, & orationibus iugiter intendebat. Fuit prorsus Abstinentissimus, & solo pane, & aquâ, vel quodam iusculo reficiebatur, ita vt sæpiùs tribus, vel vltra diebus, à cibo abstinuerit. Erat etiam somni parcissimus, nam super tabulam ligneam, vel asseres, cùm perpetuo cubaret, & pro puluinari capiti lapidem supponeret, totas noctes insomnes agebat. In media hyeme stagnum nudus ingressus, illic tribus horis carnis lasciuiam sedauit. Sæpius orationi insistens, extasim Vir admirabilis patiebatur. Altissimam paupertatem, & mansuetudinem, profundissimamque humilitatem, adeò excoluit, vt ex animo cederet omnibus, nihilque sibi gratiùs accidere poterat, quàm ab aliis reprehendi, redargui, pessundari, atque vilipendi. Sanctam obedientiam arctissimè amauit, cuius rei gratiâ, Magistri Nouitiorum, & iuuenum acceptauit, licet inuitus, officium, & pluries Guardianatus, atque Diffinitoriatus munere functus est. Cilicio vtebatur ad carnem, & nudis pedibus ambulabat, nec non solo habitu, & vnâ tantùm tunicâ vestiebatur. Puritate conscientiæ pollebat, castissimus fuit, & ab omni inquinamento libidinis alienus. Tentationibus variis haud caruit; sed hisce Dæmonum suggestionibus numquam subiacuit, imò has omnes, Diuino fretus auxilio, facile deuicit. Passionem Dominicam sæpè meditabatur, ac deflebat, summè exoptans, eosdem dolores in se sentire, quos filius Dei pro nobis in Cruce sustulerat. Hinc dùm autem semel compassiuâ quadam teneritudine, in Dominicum laterale vulnus raperetur eiúsque meditationi, intimis cordis visceribus intenderet, tali, tantáque doloris angustiâ transfixus dicitur, transformatus omnino, & in alterum hominem versus, videretur. Itaque ab eo tempore, quoties præfati vulneris, vel amarissimæ Passionis Dominicæ, siue inter concionandum siue inter celebrandum, siue inter aliquid aliud faciendum, meminisse contigerat, raptus, atque in extasim factus, per plures horas sine sensus exercitio manebat, & postea latus, & doctus à Patre luminum, mirabilia propalabat, hinc de eo dictum:*

Origo, parentes, & natiuitas.

Fratribus Minoribus adhæsit.

Concionator eximius euasit.

Virtutes S. Viri.

Christi passionem meditabatur.

Cuius recordatione in extasim rapitur.

Dùm gustas FACTOR *Domini dulcißima verba,*
Raptus es in cœlum, perfruerisque Deo.
Inde redis lætus, cœlesti nectare plenus,
Atquè doces, cœlum scandere quâ liceat.

A Christo, Deipara, aliisque Diuis visitatur.

Deniquè eius erga Augustißimum Eucharistiæ Sacramentum deuotio, adeò excellens fuit vt vix exprimi queat. Quid deinque de eius gratia, quâ Christum Dominum, non iam visibilibus illis speciebus velatum, sed in propria forma, videre promeruit, referam? Pluribus, variisque modis à Christo est consolatus; sed maximè suâ præsentiâ. Sæpe etiam visitatus est à Gloriosa Virgine Deipara, Diuo Ioanne Euangelista, S.Vrsula, Virgine, & Martyre, & aliis. Benè, rectèque de omnibus sentiebat, de nemine iudicium proferens. Mirum verò in modùm compatiebatur iis, qui in mortali peccato perseuerabant. Quamobrem, vt Deus eorum misereri dignaretur, sæpescepißimè ad sanguinem vsque seipsum flagellabat. Postquam enim semel per quatuor horas continuas Sagrati coram Venerabili Eucharistiæ Sacramento, orationi incubuisset, eiúsque facies inter orandum, ad Solis instar, vniuersam Ecclesiam collustrasset, ita se per integram horam flagellis, præ iis, qui mortali noxâ circumdati erant, cecidit, vt totum circumquaque pauimentum sanguine resperserit. Posthac spiritu Prophetico abundantißime illustratus, multa prædixit futura, quamplurimaque miracula edidit. Quâ de causa B. Ludouicus Bertrandus, *Ordinis Prædicatorum alumnus, Vir sanctißimus, de ipso* NICOLAO FACTORE, *quem optimè cognoscebat, loquens, dicere solitus erat* · Pater NICOLAVS FACTOR, cùm huius mundi accola sit, Paradisum obtinet, atque cœlestibus alterius vitæ deliciis fruitur. *In multis, & continuis extasi raptibus, sæpius commurmurando vitam Regis Catholici commendabat, Ecclesiæ exaltationem, & pacem inter Christianos Principes appetebat, sed illud maxime in sensu persistebat, scilicet S.Inquisitionis Tribunal, tanquam* Hispaniæ *propugnaculum aduersus hæreticorum insidias, conseruandum, multis audientibus, dum in raptu persisteret, efflagitabat. Tandem omni sanctitate conspicuus, fidei, spei, & charitatis plenus, & omnibus virtutibus redundans, sacramentis munitus, & Angelorum agmine circumdatus, è vita discesit in Conuentu S. Virginis Mariæ de Iesu, Valentino, Die* XXVIII. Decembris, *Anno* M. D. LXXXIII. *Ætatis suæ* LXIII. *Cuius sacrum* Corpus *ibidem post aliquos dies tumulatum, miraculis clarere cœpit. Quare* Philippus II. *Hispaniarum Rex Catholicus, Anno* M.D.LXXXVI. *& Consules* Valentini, *bis commotis litteras supplices dederant, ad Sixtum* V. *Pont. Maxim. pro canonizatione S. Viri: cuius auctoritate delata causa tantæ rei ad consilium, & examen, nunc à sacra Rota expedita est.*

Prophetia dono illustratur.

Tribunal. S.Officy conseruanandum esse, petebat.

Moritur, & sepelitur.

Hæc sunt per synopsim ACTA, qui casus speciales, prolixa enarratione, legere cupit, adeat *Hispano* sermone *F.Christophorum Moreno* & Latino *Barczum d. lib.*8.vbi ad amussim;& Arturũ Monasterio *d fol.*586.§.2.*& seqq.* Cætera quæ de hoc B.Viro recensentur, alius dùm canonice fuerit sancti titulo donatus, dabit.

D.

Translatio S. Corporis in Hispaniam.

S. VICTORIA *Virgo,& Martyr Romana.*] Diuersa à Sorore *S. Anatholiæ*: Cuius sacrum *Corpus* ex Cœmeteriis Romanæ vrbis extractum, iubente Vrbano VIII. Pont. Max. illúdque concedente, *R.P. F. Ioanni ab Annunciatione* Ordinis SSS. Trinitatis Religioso Excalceato Hispano, eius pro tempore Confessario, *in Hispaniam* ad R.P.Generalem totius Ordinis cum aliis emissum, Monasterio *Toletanæ* vrbis distribuit, vbi honorifice collocatum, & populo arculâ ligneâ deauratâ expositum, ibidem custoditur, & colitur, hoc die, cùm penitus ignoretur Sanctæ Virginis, & Martyris Passionis dies. Quæ omnia liquent ex Auctographis, & Diplomatibus sæpè sæpius à Nobis recensitis, vbi extractionem è cœmeteriis, translationem in Hispaniam, & distributionem pro Monasterio *Toletano* Lector addiscere valebit.

NONO

NONO

Kal. Ianuarij,

DIES XXIV.

A. BVRDIGALÆ *in Aquitania* S. DELPHINI *ipsius vrbis Episcopi, qui* Pampilonæ *in Vasconibus* Hispaniæ *natus, illius Metropoliticæ Ecclesiæ, ob Sanctitudinis, & doctrinæ acumina, infulas induit; post* Cæsaraugustanæ *Synodo interfuit, quâ Priscillianum damnauit, quem Romam proficiscentem, e suâ expulit diœcesi.* B. Paulinum Nolanum *aquâ lustrali perfudit, &* Barcinonem *ad* Lampum *Episcopum, ordinandum dimisit, tandem virtutibus clarus, in pace quieuit.*

NOTÆ.

SANCTVS DELPHINVS *Burdigalensis, Episcopus, & Confessor.* Celebrem commemorationem de hoc Sancto Præsule agit *S. Paulinus Nolanæ* Sedis Episcopus, ad quem *Epistolas* 15.16.17.18. & 19. luculenter scripsit; eiusque cum horificentissima laudum acclamatione scribens ad *Amandum* Episcopum *Epistol.* 21. & 24. meminit; hinc in Albo Sanctorum Vniuersalis Ecclesia reponere decreuit, vt ex Cæsaris Baronij *Martyrol. Roman. h. d. lit. F. fol.* 778. liquet, hac clausul : *Burdigala* S. DELPHINI *Episcopi, qui Theodosij tempore claruit sanctitate.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 210. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 275. Andreas Saussay in *Gallican. Tom.* 2. *fol.* 1029. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Burdigala *fol.* 27. De eo Seuerus Sulpitius in *Histor Sacr. lib.* 2. ex editione *Galesinij fol.* 173. & in edito *Lugduni Batauor. cum Not. Var. fol* 443. Aulus Halus Poëta Burdigalensis, & ciuitate *Toletana* donatus in *MS. Carmine*, hac serie:

A. *Martyrologia.* *Scriptores.*

PRO S. DELPHINO PAMPILOnensi, & Episcopo Burdigalensi Carmen, ex Aulo Halo.

Pampilona *tuos construxit prouida*, DELPHIN,
Ortus primaeuos, cuiusque sacra paras.
Burdigala *ast tibi pergrandes concessit honores*;
Munera cui soluens, hac tibi soluit ouans.
Cæsaris Augustæ *sedens in conclaue Patrum*
Dogmata Priscilli tundis & ipse fidus.
Paulini *tandem (* Nolana *Præsul in vrbe*
Posthac) baptismo tu geris ipse chorum.
Protinus ad Lampum, *quem Patrem* Barcino *noscit,*
Presbyter vtque fiat, mittis amicus eum.
Post meritis plenus, faues, en iam ductus in Astra,
Hispanis*que tuis*, Burdigalis*que meis.*

Robertus in *Gall. Christian. tit. de Episcop.* Burdigalens. *fol.* 173. Baronius in *Annal. Eccles. Tom.* 4. *Ann.* 374. *n.* 12. *Tom.* 5. *Ann.* 398. *n.* 11. *& Ann.* 431. *n.* 89. Franciscus Biuar. ad *Dextr. in Chron. Ann.* 384. *n.* 7. *fol.* 404. & *Ann* 396. *n.* 1 *fol.* 420. A quiqus omnibus ACTA coagulabimus.

ACTA S. DELPHINI EPISCOPI Burdigalensis, Confessoris, origine Pampilonensis, ex Varijs Scriptoribus.

Origo, & patria.

DELPHINVS, *natione* Hispanus, *ex* Pampilonensi *vrbe*, Nauarrei *Regni Metropoli, oriundus; qui postquam ad Presbyteri munus, suis intercedentibus meritis, accessit, ad* Burdigalensem *in* Aquitania *beatus* Presbyter *infulam euocatus, illam omnium plausu, & acclamationibus induit. Serpebat tunc temporis* Priscilliani *hæretici perfida, & abominabilis hæresis, quâ plurimos licentiosa dogmatis libido depascere visa est. Cui tanto malo vt occurrerent illius seculi Patres, & Catholici Pastores apud* Cæsaraugustanam *vrbem Nationalem Synodum indixerunt, quâ* S. DELPHINVS *interfuit, & ibidem ea præstitit consilio, & auctoritate, in fide, ac iustitia tuenda, profligandaque hæresi, & improbitate, qua sanctissimus, idemque sapientissimus Episcopus potuit, ac debuit impendere. Latâ itaque ibi in absentes damnationis sententiâ, eo quòd Hæretici Saluianus, Elpidius, Priscillianus, & Instantius noluerunt sese iudicio tot singularium Antistitum committere, omnes Præsules ad propria repedantes, canones Synodi, vt vigilantissimi Pastores in suis diœcesibus obseruabant. Quibus suffultus S. Præsul, & decreto* Gratiani *Imperatoris nuper edito, quo vniuersi hæretici excedere, non Ecclesijs modo, aut vrbibus, sed extra omnes terras propelli iubebantur, cognitò, quòd hæc Hæreticorum manus Romam ad* Damasum *Summum Ecclesiæ Vniuersalis Pontificem proclamans, Burdigalam, fuisset ingressa, ad virus suum diffundendum, protinùs illam ab vrbe, & vniuersa ditione turbam hæreticam amandauit. Post hæc cùm* Paulinus *ad vera fidei cognitionis apicem diù iam protractus, baptismatis fonte tingi concuperet, & nomen Christo dare satageret, à Sanctissimo Pontifice* DELPHINO *sacro Baptismate expiatus, ad* Lampum Barcinonensem *Præsulem*

Episcopatus.

Interfuit Concilio Cæsaraugustano.

Hæreticos expellit à sua diœcesi.

ſulem iam minoribus ordinibus initiatus emittitur, vt ab eo ſacris & maioribus ſacraretur. Igitur DELPHINVS *Paſtoris boni munia inſtantiùs executus quâ præditus erat cœleſti facundiâ, ciuium ſuorum animos ad cultum ſincerum Numinis, contemptum temporalium & æternorum deſiderium admodum inflammauit. Eâ cum diuinâ polleret virtute S. Antiſtes, mortuo* Gratiano, *edictum à* Maximo, *qui Imperium per illius necem inuaſerat, emanauit. quo Priſcilliani tot motus per hæreſim, & noua facta cientis, in Epiſcopali iudicio cauſam diſquiri iterum iubebatur. At quòd S. Præſul eminentiâ doctrinæ, & ſanctitatis in Epiſcopatu antecelleret; ideo vt cæteros Epiſcopos in* Burdigalam *confluerent, quatenus ſub tanti Pontificis perſpicacibus oculis res transfigeretur, mandatum eſt. Conuenere eò libenter Orthodoxi Epiſcopi, Priſcillianus, & Inſtantius eodem deducti, iſte prior cauſam dixit ſed cùm ſe expurgare non valuiſſet, Patrum ſententiâ, & Epiſcopatus munere indignus, & prorſus hæreticus pronuntiatur. Quod Priſcillianus agnoſcens demùm ad Imperatorem Maximum prouocauit, & re infecta Synodus diſſoluitur. Cæterum S. Antiſtes, tot feſſus pijs laboribus, quibus Dei gloriam, Eccleſiæ decus, fidei integritatem, errorum excidium, pietatis augmentum, morum puritatem, diſciplinæ vigorem, iuſtitiæ cultum Templorum ornatum, animarum conuerſionem, & cætera omnia ad ſui muneris complementum, ſemper curauit, & prouexit, ad vltimum vitæ terminum perueniens, ſacramentis munitus, ſanctitate illuſtris, & Confeſſoris titulo ſublimatus in Domino obdormiuit* IX. Kalend. Ianuarij *circa Annum Domini* CCCC. *vel circiter. Cuius virtutum, & illuſtrium facinorum multitudo, vt in Sanctorum Tabulis reponeretur, optimo iure promeruit.*

Paulinum ſacro baptiſmate tinxit.

Burdigalæ Concilium indicitur.

Moritur.

En Noſtri S. Pontificis *Burdigalenſis* & patria *Pampilonenſis* ACTA integra, & genuina, in quorum relatione nihil quod dubitet ſcrupuloſa calumnia poterit inuenire, cùm iam ex *Carmine Auli Hali* probata pateſcat origo *Hiſpana*, ex vrbe *Pampilonenſi.*

QVOD interfuiſſet Synodo *Cæſaraugustanæ*, extra *Auli* Carmen, expreſſus eſt locus S. Seueri Sulpicij *d. lib.* 2. Biuarius ad *Dextr. d fol.* 404. Andreas Sauſſay *d. fol.* 1029. & ſeq. & cæteri omnes ſuperius relati.

Synodus Cæſaraugustana.

CIRCA expulſionem Priſcilliani, & ſociorum ex *Bordigala*, eiuſque ditione, Author eſt idem Sulpicius *d. lib.* 2. his verbis: *At tum Inſtantius, Saluianus, & Priſcillianus Romam profecti, vt apud* Damaſum, *Vrbis eâ tempeſtate Epiſcopum. obiecta purgarent. Sed iter eis præter interiorem* Aquitaniam *fuit: vbi tunc ab imperitis magnifice ſuſcepti, ſparſere perfidiæ ſemina: maximeque* Eluſanam *plebem, ſane tùm bonam, & religione ſtudentem, prauis prædicationibus peruertere. A* Burdigala *per* DELPHINVM *repulſi.* Cui ſententiæ cæteri conueniunt.

S. Vir hæreticos propellis.

QVATENVS dicitur in Actis ab eo *S. Paulinum* baptiſmum ſuſcepiſſe; Ipſe Paulinus *Epiſtol.* 16. *ad Delphin* 2 *fol.* 173. ex recentione *Roſuueydi*: & clarius *Epiſtol.* 45. *fol.* 400. hac periodo: *Nam ego & ſi à* DELPHINO Burdigalæ *baptizatus, à* Lampio *apud* Barcilonam *in* Hiſpania *per vim inflammatæ ſubito plebis ſacratus ſim; tamen* Ambroſij *ſemper & dilectione ad fidem nutritus ſum.* Probant Biuarius *d fol.* 420. & Ruſuueydus *fol.* 663.

Baptizat Paulinum.

DE Concilio *Burdigalenſi* in cauſa Priſcilliani, Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 388. *n.* 1. vbi Biuar. *fol.* 412. Sulpicius Seuerus *d lib.* 2. *fol.* 446 *in Varior. & fol.* 175. *n.* 73. *in Galeſin.* editionibus. Cætera communia, quæ probatione non indigent, cùm omnia digeſſerit etiam *Sauſſayus*, poſt carmen *Auli Hali* Noſtri.

Concilium Burdigalenſe.

OCTAVO

Kal. Ianuarij.

DIES XXV.

A. HISPANIÆ *celebris est festiuitas* NATIVITATIS *Domini Nostri* IESV-CHRISTI *secundum carnem.*

B. BLETISSÆ *in Hispania Citeriori* Depositio *sacrorum pignorum* SS. IACOBI, ISAACII, *&* IOSEPHI *Pastorum, qui primi Domini* Natalem *ab Angelis exaudire meruerunt, illumque infantem primitùs adorârunt.*

C. CORDVBÆ *in Hispania Bætica* S. NARCISI *Martyris, qui pro Christi fide comprehensus, quia idolis thura litare recusauit, cruciatibus expositus, & ad mortem damnatus, ad æterni gaudij requiem, gloriosus festinauit Athleta.*

D. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ* S. BONITI *huius nominis II. ipsius vrbis Episcopi, qui* S. Boniti *I. consanguineus, eius virtutes, & vitæ actæ mores æquali calculo exhausit, tandem Confessor celebris in Domino quieuit.*

E. NAIARÆ *in Hispania Citeriori* Translatio S. EVGENIÆ *Virginis, & Martyris*, Romæ *passæ*; *Cuius sacra lipsana in ipsius vrbis Ecclesia Maiori honorifice custodita, & piâ religione coluntur, & celebri anniuersario venerantur.*

F. SOLANÆ *in Hispania* Depositio *Sacrorum pignorum Sanctæ* EVGENIÆ *Virginis, & Martyris, quæ ex Cathecumbis Romanæ vrbis extracta, & in Monasterium fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum aduecta, ibidem honorifice requiescunt.*

NOTÆ.

NOTÆ.

A. Quo tempore natus Christus?

NATIVITAS D. N. IESV CHRISTI *secundum carnem.*] Anno à creatione Mundi, quando in principio Deus creauit cœlum & terram, V.M.C. XCIX. A Diluuio vero, Anno II. M.DCCCC. LVII. A Natiuitate Abrahæ, Anno II. M. XV. A Moyse, & egressu Populi Israël de Ægypto, Anno M. D. X. Ab vnctione Dauid in Regem, Anno M. XXXII. Hebdomada LXV. iuxta Danielis prophetiam; Olympiade C.XCIV. Ab Vrbe Roma condita Anno DCC. LII. Anno Imperij Octauiani Augusti XLII. toto Orbe in pace composito, Sextâ Mundi ætate, IESVS-CHRISTVS æternus Deus, æternique Patris Filius, Mundum volens, aduentu suo pijssimo, consecrare, de Spiritu-Sancto conceptus, Nouemque post conceptionem decursis Mensibus, in *Bethlehem Iudææ* nascitur, ex MARIA Virgine, factus HOMO. Communis isthæc festiuitatis solemnitas est, ab Apostolicis constitutionibus exordium sumens, vt indicat S. Clemens Papa *lib. 5. Const. Apostol. c. 13 & lib 8. c. 39.* ideoque Vniuersalis Ecclesia [illegible] à nascentis fidei tempore celebrauit, & honorifice coluit & patet ex omnium tam antiquorum, quàm recentiorum, *Martyrologijs*, Sanctorum Patrum Sermonibus, & Homilijs, Ecclesiarum vniuersi Orbis Officijs, & ritibus, Constitutionibus, & decretis Summorum Pontificum, Imperatorum Orthodoxorum [illegible], & legibus, & denique Sanctorum reuelationibus, & miraculis, ideò super hoc non est cur tempus teramus.

Huius festiuitatis antiquitas, & solemnitas.

SED Quæstio est, *Quo mense, quâ verò Die Christus fuit natus?* In qua diuersorum sententias intueor. PRIMA fit *Ægyptiorum*, qui hunc festum celebrabant, eo die, quo Ecclesia Romana *Epiphaniam*, vt referunt Clemens Alexandrinus *Stromat. lib. 1. c. fin.* Ioannes Cassianus *Collat.* 10. *c.* 2. Origenes Adamantius in *Homil. 8. ad Diuers.* Epiphanius *Heres.* 51. Quam reijcit S. Ieronymus in *Ezechiel. lib. 1. c. 1.* SECVNDA est *Armenorum*, qui hanc solemnitatem agebant *Die V. Ianuarij*, quos Eugenius IV, Pont. Max. reduxit, & in Concilio Florentino decretum edixit, quo hoc *Die* festum Natiuitatis Domini celebrandum sanciuit. TERTIA est *Beroaldi*, & *Bardi*, qui Christum natum esse Mense *Septembri* affirmare sunt ausi. Quos Iacobus Gretserus *de Die Natal. Domin. lib. 1 c. 4. & sequent.* ad amussim conuincit. QVARTA est, quam *Ecclesia Vniuersalis* amplectitur, scilicet Christum ex Virgine natum VIII. *Kalendas Ianuarias*, id est, XXV. *Die Mensis Decembris*, cùm Sol esset in signo Capricorni, & Cancer dimidium cœli teneret, Librâ adhuc duo brachia in Oriente monstrante, & Aries in Occasum rueret, vt Baptista Mantuanus in Fast. Sacr. h. d. fol. 92. perpulchre cecinit, hisce carminibus:

Quo die, & mense natus?

I. Opinio.

II. Opinio.

III. Opinio.

IV. Opinio.

> *Nox erat, &* Capro *iunctus tellure sub alta*
> *Sol gradiens nostri radiabat sydera cœli:*
> Cancer *in excelso stellati cardine Mundi,*
> *Dux Signorum* Aries, Libræ *duo brachia in Ortu;*
> *Cum Soboles diuina Nouem iam Mensibus actis*
> *Prodijt; & Christus terris apparuit Infans.*

Quibus signis cœlestibus natus?

HINC etiam QVÆSTIO insurgit, *quo scilicet Hebdomada Die natus fuerit?* Cedrenus credidit Christum Dominum *Feria* IV. natum. Sed hæc opinio reijcitur authoritatibus *Hesichij*, *Anastasij Sinaitæ*, & *Niceni*, & Auctor *Homil. 16 in Apocalyps.* apud Augustinum, natum *Feria* VI. contendit, quos sequitur Iacobus Beguinius in *Kalendar. Apostol. fol. 33.* Ast hoc euenisse die *Dominico* recenset

Quo die hebdomada natus?

Nicephorus

Nicephorus *Histor Eccles. lib.1.c.12.* Durandus de *Diuin. Offic. lib.6.c.13.* Canisius de *B. Virgin.lib.4.c.10.*

An clauso vtero natus?

NVNC & alia se offert QVÆSTIO, an *Christus clauso vtere natus?* Affirmatiuam sententiam omnes tàm veteres Patres, quàm recentiores Theologi aduersus hæreticos tuentur, scilicet, B.Virginem Dei-Genitricem clauso vtero peperisse Saluatorem, & Christum clauso Matris vtero hunc Mundum ingressum esse; sicut postea, clauso, & ubsignato permanente sepulcro resurrexit, & clausis ianuis ad Discipulos introiuit: idque haut secùs factum esse quàm Solis radij concretam vitri masam penetrant, neque frangunt tamen, aut vllâ parte lædunt. Sic Nazianzenus in *Tragæd. Christ. Patient.* Ieronymus in *Apolog. contr. Iouinian.* Theodoretus *Dialog.2.* Maximus de *Natal. Dom. Homil.2.* Gregorius Magnus in *Euangel. Homil.26.* Fulgentius de *Laud. B. Mar. Serm* 1. Bernardus de *Resurrect. Serm.1.* Bellarminus de *Eucharist. lib.3.c.6.* Origenes Adamantius de *Diuers. Homil.1.* Ambrosius de *Institut. Virgin.c.7. & 8.* Ildephonsus Noster de *Virginit. & Parturit.Mar.* citans hos versiculos ex Hymno S. Ambrosij:

Fit porta Christi peruia,
Refecta plena gratia,
Transitque Rex, & permanet
Clausa, vt fuit per secula.

S. Augustinus *Epistol. 3. ad Volusian.* & de *Ciuitat. Dei lib22.c.8.* Damascenus *lib.4.de Fid. c.15. &* alios innumeros, quos refert Georgius Coluenerius in *Kalendar. Marian. Tom 2.h.d fol.415.n.4.* quos omitro, vt tibi Epigramma S *Ildephonsi* Toletani Nostri nundum editum, & in meo *Codice MS.* reconditum, de hoc mysterio referam:

Ecce *Deum & Hominem peperit Sanctißima Virgo:*
Virgo sed ipsa simùl, Temporibusque Tribus.
Ante diem partus, in partu, postque vicißim
Virgo remansit ouans, intemerata manens.
Illud & egregium conceßit munus & illi
Christus; quòd clausus sic remaneret vter.
Seu speculi radius, qui flammeus vndique Solis
Stamina cum penetrat, nec pereunte vitro:
Seu cum Christus idem stetit sub marmore clausus
Sarcophagi, & surgens nil patiturque lapis:
Seu quando ad proprios ingressus, corpore, fratres
Ianuis & clausis, quas fere noxa quatit:
Sic Christus, Matris vterum sine labe relinquens,
Prodijt, vt mundi noxia quaque lauet.

Red & *Aluarus Gomezius* Toletanus insignis Poëta *Latinus*, & sui seculi Vir eruditissimus, de quo sæpius diximus, Homopoli *S. Ildephonsi* sententiam secutus, hæc carmina in *Thalichristia lib.6.fol.46. col.2.* scripsit:

Venerat alma dies, & cæli plena decoris
Hora nitens, maculis solitoque decentior vstis,
Ter Phœbe in triplices monstrarat cornua Menses;
Cancer in æquorei supremo culmine regni
Horrida vicino stringebat frigora Lano
Nox erat, & medij per amœna silentia somni

Læta

Læta serenato cantabant sydera cælo.
Nascitur ecce Deus, non læsaque viscera Matris
Linquit, vt ante fuit manserunt claustra Beatæ
Virginis, & verum vero est de corpore natum
Illius, ignoto genitrix quæ sola marito.

Tres soles apparuerunt in Hispania tempore Natalis Domini.

Sed de his satis, videndi Coluenerius, Robertus Obrizius, Baptista Masculus, Baptista Mantuanus, Aluarus Gomezius, Henricus Coccus, Emanuel Pimenta, & alij, qui carmine hanc *Domini Natiuitatem* scripserunt. Illud hic non erit omittendum quia in *Hispaniæ* Nostræ laudem exoritur, scilicet, quod eo ipso tempore, quo Christus nasceretur visi sunt *Tres Soles* postea in vnum coëuntes: ita Flauius Dex. *in Chron. Ann.* 2. Lucas Tudensis *lib.* 1. *Chron. Histor. Reg. Alphons. lib.* 2. *cap.* 107. D. Thom. *in Summ.* 3. *p. q.* 46. *art.* 3. à quibus Ioannes Vasæus, Ambrosius Morales, Padilla, & cæteri Rer. Hispanic. Scriptores.

B. *Tres fuere Pastores conscij Dominicæ Natiuitatis.*

SS. IACOB, ISAAC, & IOSEPH *Pastores, qui Christa nata adfuerunt*] Eos fuisse sanctitate illustres indicat Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 1. apud Rodericum Caro. *lit. C. fol.* 3. Franciscum Biuarium *fol.* 11. *n.* 2. Quem secutus Venerabilis Beda de *Loc. Sanct. c.* 8. hæc verba recenset: *Porrò ad Orientem in* Turre-Ader, *id est gregis, Mille passus à Ciuitate* Bethlehem *segregata est Ecclesia*, TRIVM PASTORVM, *Diuinæ* Natiuitatis *consciorum, monumentu continens.* Numerique qualitatem post *Dextrum.* & *Bedam* Luitprandus in *Chron. Ann.* 938. apud Tamayo *fol.* 77. & apud D. Laurentium Ramirez *Ann.* 944. *n.* 347. *fol* 440. affirmat, & post eum Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Aduersar. n* 297. *&* 298. D. Bernardus *in Vigil. Natiuit. Sermon.* 6. Cæsar Baronius *Annal. Eccles. Tom.* 1. *Ann.* 1. *n.* 7 Maldonado *in Luc. cap.* 2. *num* 9. Suarez *in D. Thom. Tom* 2. 3. *p. q.* 36. *Distinct.* 14. *Section.* 1 Ioannes de la Haye *in Triumph. Veritat. cap.* 9. *num.* 11 *vers.* 21. Franciscus Panigarola *Compend. Ann. Eccles. fol.* 112 Ioannes de la Puente *in Conuen. Mannreh. lib* 2. *cap.* 33. §. 2. Christophorus de Castro *Histor. Deipar. c.* 7

Eorum Translatio in Hispaniam.

SED cùm iam nouerimus eos fuisse TRES, & sanctitate conspicuos, eorum nomina scire conuenit, quo & die occubuisse & quo loco repositos, aut translatos. Debitum hocce soluat Iulianus *d. n.* 297. *&* 298. his formalibus verbis: *Nunc maxime florent* BLETISSÆ *prope Salmanticam* TRES SSS. PASTORES, *translati ex* TVRRE-ADER, *Hierosolymas, & inde* Bletissam *in* Hispaniis *Obierunt eodem die, scilicet* XXV. Decembris *Anno post Christum natum* XL. *iam ætate graues, miraculis illustres, vitâ, omni ætate sanctissimè peractâ.* Nomina *horum, vt in quibusdam Libris legi,* IACOBVS, ISAACVS, *&* IOSEPHVS, *inter se cognati, & vt creditur virgines, ex vrbe* Nazareth *honesto loco nati, erant Opiliones. Adlati fuisse creduntur à quodam* Bletissano *post Annum* DCCCC. D. Thomas Tamayo in *Not. ad Luitprand. fol.* 232. de hac *Translatione* loquens prosequitur: *Cuius quidem res nan adhuc abolita memoria penitùs est. Nam* BLETISSÆ, *siue* LEDESMÆ, *in quodam Sacella Ecclesiæ S. Petri visitur hodie marmoreum monumentum, in quo ex antiquissima populi, id vltro, constantèrque asserentis, traditione, à quodam* Bletissano *Equite, condita olim fuerant* CORPORA *Trium illorum quibus*

Dies, & Annus obitus.

Nomina eorum.

::::: Prius ignaris Pastoribus ille
Emicuit, quia Pastor erat.

Adhuc memoria, & lipsana apud Bletissam.

Vt ait Sedulius Nostras. Illorum Duo CAPITA *integra, Tertium aliquantulâ parte diminutum; vetustatem colore referentia, vnà & triplex pedum, pastoritij muneris insigne, etiam tu receptissimæ assertionis testimonium demonstrantur.* Hoc est, quod de hisce Pastoribus recensere potuimus.

C.

S. NARCISSVS *Martyr Cordubensis in Bætica.*] Licet S. E. *Cordubensis* fortè tantorum Sanctorum Martyrum numero decorata, & opplera, nonnullorum tamen puat solemnitates, inter quos numeratur NARCISSVS, fortassis quia eius res

gestas ignorauit, tamen iam in posterum, nequaquam cultum tanto Martyri exhibendum subterfugiet. Cùm iam Diem cultus, passionem, & cætera vitæ ACTA ei ob oculos proponimus. Igitur S. Martyris memoriam hoc die recolunt Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. fol.* 486. his verbis: CORDUBÆ *in Hispania* S. NARCISSI *Martyris.* Ieronymus de la Higueta in *Hispan. MS. fol.* 65. De eo D. Laurentius Padilla *Histor. SS. Hispan. fol.* 35. Ioannes Vasæus *in Chron. Ann.* 306. *verb.* Corduba. *fol.* 649. *Tom.* 1. *Hispan. Illustr.* Marineus Siculus *de Reb. Hispan. lib.* 5. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 2. *cap.* 30. *fol.* 47. Martinus de Roa *de SS. Cordubens. fol.* 139. *col.* 2. Qui omnes tantùm nomen Nostri Martyris exprimunt, omissis tempore, & agone: quorum ignorationem iam *Cyprianus* Archipresbyter *Cordubensis*, & Poëtico spiritu, maximè in Sanctorum elogiis conscribendis, & sarcophagis decorandis, conspicuus, absterget, & omnia hucusque, aut confusa, aut ignorata restituet in Epigrammate S. NARCISSO dicato, quod ex *MS. Codice Auli Hali* damus, sic:

Martyrologia.

Scriptores.

Epigramma Cypriani ad sanctum Narcissum.

Corduba NARCISSUM *colit: illum Bætica laudat:*
Hinc vtraque & Ciuem cognoscit ipsa Patronum.
Tempore quo Decius Romanâ euectus in Arce
Christicolûm sæuus iam persequebatur ouile,
Carceris ærumnas patitur NARCISSUS, *& vnà*
Tortoris diras plagas; sed Numine dextro,
Omnia peruicit constans Agonista Beatus;
Donec mucroni tetendit colla libenter.
Martyrium tandem compleuit, munere Christi,
Quo die iam Christus, tergens suspiria Patrum,
Virginis ex vtero vidit Orbis limina nascens.

Acta per synopsim ex Carmine.

Ex euius *Epigrammatis* ecphrasi colligitur, S. NARCISSUM, fuisse Ciuem *Cordubensem* in Bætica, ibidemque cultu debito cumulatum, & *Patronatus* munere insignitum. Eum insuper tempore *Decij* Imperatoris, ad Christi Annum CC. LII. vel circiter, ob fidem Catholicam comprehensum, ergastulo mancipatum, cruciatibus expositum, & tandem capitali sententiâ damnatum, gladio percussum Die XXV. *Decembris*, martyrij coronâ redimitum, ad superos euolasse. Hæc de S. Martyre coagulabimus, alius alia addere valebit.

D.

Quot Boniti Episcopi Toletani?

S. BONITUS *huius nominis II. Episcopus Toletanus.*] Duos fuisse huius nominis Præsules *Toletanos* videtur innuere temporum intercapedo, cùm alium fuisse patescat, cui B. Virgo cappam dedit: alterum successorem *Ioannis.* De illo Luitprandus *Ann.* 859. *n.* 300. *fol.* 431. Iulianus Toletanus *in Chron. n.* 440. *&* 441. quem obiisse referunt Anno DCCC. LXII. De isto, hoc est, de *Secundo*, idem Luitprandus *in Chron Ann.* 892. *num* 317. *fol.* 434. his verbis: *Ioanni Toletano succedit in Sede* BONITUS, Secundus, *Vir egregiæ mentis, & satis prouidus in pauperes, & suos.* Qui eum obiisse scribit idem Luitprandus *in Chron. Ann.* 902. *n.* 322. *fol.* 435. ad Annum DCCCC. II. Sed & *Tertium* BONITUM, *Toletanum* Antistitem insinuat ipsissimus Luitprandus *in Chron. Ann.* 936 *num.* 342. *fol.* 437. hac periodo: *Basilio succedit* BONITUS Tertius: *sedet Toleti annos duos, qui obiit Anno* DCCCC. XXXVIII. *cui Ioannes seruus Dei succedit in sede, & annos Decem sedet.*

Quos Catalogus recipiat?

At Iulianus Toletanus hos duos BONITOS II. & III. penitus à suis Catalogis amandat, sicut & *Garsias de Loaysa*, & *D. Thomas Tamayo*, necnon *D. Didacus Castejon* Episcopus Turiasonensis. Quibus difficultatibus obrutus supra *Tom.* 1. *Die XV. Ianuar. fol.* 164. quidquid tunc putui ediscere recensui, & adhuc quid referam ignoro, Doctioribus relinquens, vt omnia hæc prolixius pensitent, & quæ tenenda sint, educeant. Quibus illud edicere non ambigam, vt *Iuliani*

Codicis

Codicis fartaginem c[illegible]icam d[illegible] mirentur, quanto glosemmatis vitio laborent verba *Iuliano* tributa *in Collect. Var. Carmin. fol.* 155. vbi sic legitur, nomine Iuliani: *Eiusdem* Ildefonsi *Carmen de* Syagria *patruele sua.*

Glosemma in Codice edito Iuliani detegitur.

> *Nunc* Ophilonis *ego soboles* Syagria *nupsi*
>   Theodato *Aruernâ nobilitate pari.*
> *Inquè Gothis* Ophilo, *sed Aruernâ gente maritus,*
>   *Vir fuit apprimè nobilis, atquè pius.*
> *Coniugio durante viro peperisse* BONITVM
>   *Contigit, in multis optimus iste fuit.*
> *Mira canunt Puero, seclis voluentibus aui*
>   *Euentura, Deus sospitet ista mihi.*
> *Emorior; consorte thori, atque superstite Nato:*
>   *Cum Matre & charo Progenitore cubo.*
> *Indulget si multa Deus mihi crimina clemens,*
>   *Æternâ requie sors erit inde frui.*
> *Qui legis hac, effunde preces, pro méque rogabis,*
>   *Aßiduâ Numen candidus ipse prece.*

Ophilo fuit frater Stephani; *qui* Ophilo *habuit filiam nomine* Syagriam, *qua data est in matrimonio Viro ex stirpe Romana, nomine* Theodato; *ex quo matrimonio genitus est* BONITVS, *qui fuit Vir miræ sanctitatis, & humilitatis, cui facto iam Aruernorum Episcopo, dedit B. Virgo vestem miro candore. Obiit post Annum Domini* DCC. *Filius patruelis* S. Ildephonsi *Toletani.* Quis hæc legit, & cachinnum non mouet? Quo modo potuit S. BONITVS huius nominis I. Toletanus Antistes, æuo S. Ildephonsi in rerum natura existere, si *S. Ildephonsus* diem clausit extremum Anno DC.LXXIV. & S. BONITVS I. Toletanus ad huius Ecclesiæ culmen non peruenit vsque ad Annum DCCC. LIX. vt ex *Luitprando*, & *Iuliano* superiùs probauimus, & inter *Ildephonsum* & *Bonitum* effluxere C.LXXXV. anni: Ergo perperam *S. Ildephonso* illud *Epigramma* tribuitur, & vafrè *Iulianum* talia verba dixisse somniatur. Itaque deinceps Eruditus illud expugnat glosemma, ne *Iuliani* apud Doctos patiatur auctoritas.

Mathematicè diluitur.

TRANSLATIO *Sacrorum pignorum* S. EVGENIÆ *Virginis, & Martyris Romana.*] Huius Sanctissimæ Virginis, & Martyris agonem, non solùm *Latini*, sed & *Graci* descripsêre, licèt diuersis diebus. Græcorum *Menologium* præcedenti Die, apud Canisium *Lect. Antiquar. Tom.* 2. *fol.* 939. Latinorum Martyrologia *h. d.* Sic Beda, & Vsuardus; sic Cæsar Baronius *in Roman. h. d. fol.* 781. *lit. E.* hoc elogio: *Romæ in cæmeterio Aproniani* S. Eugeniæ *Virginis, qua tempore Gallieni Imperatoris, post plurima virtutum insignia, post sacros virginum choros Christo aggregatos, sub Nicetio vrbis Præfecto diù agonizans, nouissimè gladio iugulata est.*" Conueniunt Dionysius Vasquez *in Castellan fol.* 210. *col.* 2. Ioannes Lupus *in Lusitan. fol.* 276. Ieronymus de la Higuera *in Hispan MS. fol.* 65. Constantius Felicius *in Ital.* 2. *p. fol.* 211. Petrus Galesinius *in General. fol.* 174. *col.* 2. & cætera recentiorum. De ea Alcimus Auitus *de Laud. Castitat. lib.* 6. *cap.* 20. Vennantius Fortunatus *de Gaud Vict. atern. Carm.* 1. Adelelmus de Virginitat. *lib* 2. Ex Nostris Ambrosius Morales *Histor. Hispan. Tom.* 3. *lib.* 15. *c.* 54. *fol.* 207. Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan. lib.* 4. *c.* 39. *fol.* 106. Antonius de Yepes *in Chron. Benedict. Tom.* 6. *Ann.* 1052. *c.* 8. *fol.* 136. D. Prudentius de Sandoual *Histor. Pampilonens. fol.* 45. & Nos supr. *Tom.* 2. *Die XXVI. Mart. fol.* 414. Adest in Breuiar. Muzarab. seu Isidoriano sacer *Hymnus*, quem postea dabimus. Eius ACTA Philippus Ferrarius *in Catalog. SS. Ital. h. d. fol.* 802. addita *Translatione* conscripsit, eadem transcribemus:

E. Menologium, & Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. EVGENIÆ VIRGINIS, & Martyris Romanæ, cuius Corpus quiescit in Hispania, ex Ferrario.

Origo, & parentes.

EVGENIA *Virgo*, Philippo *Ægypti Præfecto*, *Commodo imperante*, *Patre*, *&* Claudiâ *Matre*, *Romæ nata est. Quæ cum Patre Alexandriam profecta, literis, & philosophiæ operam dedit, ita vt annos* XVI. *nondum nata, sapientissimos quosque superare videretur. Cùm autem* S. Pauli *Apostoli* Epistolæ *ad eius manum peruenissent, easque legisset, vanitatem Deorum cœpit cogitare, ac erga Christianam Religionem affici. Vrbe aliquando ingressâ, vnà cum* Protho, *&* Hyacintho *eunuchis, cùm Monachos psalmos canentes, ac eum præsertim versiculum,* Omnes Dij Gentium Dæmonia, Dominus autem cœlos fecit, *obuios habuisset, ijs verbis commota, cum eunuchis de Dijs, & de Christianorum fide pluribus disserens, eos in suam sententiam traxit, vt falso Deorum cultu reiecto, Christi fidem amplecterentur. Quare ipsa virili habitu induta, vt inter Monachos reciperetur, vna cum eunuchis ad Monasterium profecta, ab* Heleno *Episcopo cum socijs baptizatur (cùm primùm, qui essent, Deo reuelante, prænosceret Antistes) ac habitu monachali induitur. Cumque* Eugenius *appellaretur, ac in disciplina Regulari proficiens omnes antecelleret, ita vt fama sanctitatis, editis miraculis, peruagaret,* Melantia *nobilis Matrona Alexandrina opulentissima, cùm febre Quartana laboraret, ad Monasterium, in quo* Eugenius *moram trahebat, perrexit; à quo oleo benedicto tincta, sanata recessit. Quæ in recepti beneficij gratitudinem, Tria vasa argentea Ecclesiæ Monasterij donauit. Quâ liberalitate Eugenius allectus, cùm aliquando Alexandriam profectus Melantiam visitasset, illa Monachum, virum suspicata, & eius amore capta, ad suæ libidinis assensum illum pertrahere conatur. At Eugenius ab ea incassum monita, vt eam cogitationem noxiam deponeret, elapsus Monasterium repedauit. At Melantia timens, ne eius impudicitia ab Eugenio detegeretur, illum præuenire decreuit. Quare multis comitata, Philippum Præfectum adit, sibique ab Eugenio Monacho vim illatam in propria domo queritur, vix se clamoribus ab eius manibus euasisse, dicens. Continuò Præfectus Eugenium adduci iubet. Cui dixit:* Hæccine sunt, quæ vos docuit Christus vester, Matronas violare? *Eugenius verò ad hæc oculos humi defigens, ne attollens agnosceretur à Patre, maiorem criminis suspicionem efficiebat. Cumque Melantia verbis, ac seruorum testimonijs vrgeret, Eugenius si succumberet, hanc calumniam Christiano nomini obfuturam ratus, eam sic repulit, cùm aliter non posset falsis conuictus testibus. Nam veste à collo ad pectus discissâ, se fœminam, non virum, ostensione mamillarum, omnibus admirantibus, demonstrauit; ac ad Præfectum conuersa, se* EVGENIAM *eius filiam esse, cur, & quando cum eunuchis, & quò discesserit, ac vbi vixisset, aperuit; parentibus, & fratribus ad eius amplexus, & oscula ruentibus, & præ lætitia cum omni ciuitate lachrymantibus. Intereà Melantiæ domo de cœlo tactâ, illa misere cum omni eius familia, igne consumpta est. Quo miraculo non modo parentes, & fratres* EVGENIÆ, *sed & magna Gentilium pars ad Christum conuersi, baptizati sunt. Quibus Seuerus, qui Commodo successerat, & Præfecturam Philippo prorogauerat, cognitis, successorem misit, qui illum nolentem Dijs sacrificare, interficeret. Eo itaque martyrio affecto,* EVGENIA *cum Matre, fratribus, & eunuchis* Romam *redijt, vt ibi Christo Domino cum alijs virginibus vocaret. Cùm vero Basillam virginem nobilissimam ad Christum perduxisset, ab eius sponso apud Imperatorem accusata, Nicetij Vrbis Præfecti iussa comprehenditur, à quo interrogata:* Quis te Magiam sic docuit, vt tibi Dij Magni etiam pa-

Habitu virili induta inter Monachos recipitur.

Melantiam à febre Quartana curat.

Qua amore capta, sed illusa, eum stupri accusat.

Sed mamillarum ostensione, eius innocentia detegitur.

Pater Virginis coronatur, & ipsa Romam redijt.

rere

rere cogantur? *Respondit*: Si ita est, vt ais, cur tu eos Deos venereris, & non potius eum, in cuius nomine Dijs tuis impero? *Ducta verò ad Dianæ Templum, eique sacrificare iussa, cùm Deo preces fudisset, subito terra motu Delubrum contremuit, Idolumque confractum est. Quod cum Imperator accepisset, illam saxo ingenti alligatam in Tyberim præcipitari iussit, sed illâ diuinitus solutâ, super vndas incedens, ad ripam incolumis peruenit. Rursus autem comprehensa, ac in ardentem fornacem iussu Imperatoris iniecta, cùm in medio flammarum inuiolata diù fuisset, in obscurissimum carcerem sine cibo, & potu truditur, in quo cùm dies Decem fuisset cibô cœlesti recreata, ad vltimum viua, & incolumis præter opinionem reperta, gladio percussa feliciter triumphauit*, VIII. Kalend. Ianuarij, *Anno* CC. LXI. *Cuius* Corpus *Claudia Mater in Via Romana, haut longe ab vrbe sepeliuit. Illudque postmodùm* Benedictus VII. *Pontifex Maximus* Garsiæ *Regi Nauarræ, Anno* M. LII. *cum alijs* Reliquijs *transmisit, idque in Monasterio* S. Mariæ Naxarensi *idem Rex honorificè collocauit, vbi adhuc custoditur, & colitur. Præstante D. N. Iesu-Christo, qui cum Patre, & Spiritu-Sancto regnat in secula.*

Comprehenditur.

Coronatur, & sepelitur.

Hispaniam transfertur.

Hæc sunt Acta à *Philippo Ferrario* digesta, & genuina, quæ proculdubiò ab Scriptoribus Ecclesiasticis sunt probata. Illa etiam in sacro Hymno Muzatabum *Breuiarij Isidoriani* concinnata describuntur; cuius hic tenor.

Hymnus sacer Breuiarij Isidoriani.

Honorem Sanctæ Evgeniæ
Castis canamus laudibus,
Christo fideli iubilo,
Dulci psallamus modulo.
Qui dudùm Sanctam Virginem
Puro sacrauit pectore,
Mentis arcana possidens
Sacro nitore illuminat.
Fidelis Christi famula
Mundi calcat iactantiam,
Manuum calle arripiens,
Et vita cœlum sequitur.
Castam vitam dùm ageret,
Cœnobiúmque degeret,
Pater effecta Monachis,
Matrem cœlabat tegmine.
En dux Amor libidinis
Vexat pectus Melantiæ,
Pulchram vultúque vt viderat,
Amore cæco carpitur.
Quem Virgo Christi peruidens,
Suis pellit eloquiis,
Setúmque virus Aspidum,
Certo refutans carmine.
Illa Tribunal Iudicis
Furore armata Dæmonis,

Verbis malignis adpetit,
Castam expugnans animam.
Sed hac cremata cœlitùs,
Sancta probatur castitas;
Quæ dans pro Christo animam,
Cœlestem sumit gloriam.
Deo Patri sit gloria
Eiúsque soli Filio,
Cum Spiritu-Paracleto
In sempiterna secula, Amen.

QVATENVS ad Translationem Româ *Naxeram* videndi Moralius, Marieta, Sandoualius, Yepes, & alij superius recensiti, apud quos ad amussim.

F. *Translatio in Hispaniam.*

S. VICTORIA *Virgo Romana.*] Eius sacra pignora *Roma Hispaniam*, & apud *Solanam* Oppidum translata, ibidem requiescunt, ex distributione Generalis Ministri Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis, supra dictum.

SEPTIMO

Kal. Ianuarij.

DIES XXVI.

A. IEROSOLIMIS *natalis* S. STEPHANI *Prothomartyris, cuius sacra lipsana* B. LVCIANVS *Presbyter* Hispanus, *inuenit, quorum partem* Paulus Orosius, *etiam* Hispanus *Presbyter Nostras traduxit, quæ apud diuersas seruata Ecclesias, honorifice coluntur.*

B. IN REGIO SCVRIALENSI *Cœnobio Depositio* S. MARINI *Martyris, Romæ passi: Cuius sacra pignora ibidem, & adseruantur, & coluntur.*

C. *Apud* EXEAM Aragoniæ *Oppidum, in Monte* ORASTRE *veneratio* S. STEPHANI *Solitarij; Qui cùm Mundi vana gaudia despiceret, & pro cœlestibus, & æternis anhelaret, vitam eremiticam concupiuit, ideò illius Montis cacumine secedens, per multum temporis à vacca nutritus, sibi, & Deo viuens, tandem inuentus, miraculis clarus obdormiuit in Domino.*

NOTÆ.

NOTÆ.

A. *Quos Hispania fauores à S. Stephano promeruerit?*

SANCTVS STEPHANVS *Prothomart.*] Celebris toto Orbe repetitur anniuersaria festiuitas huius Beatissimi Prothomartyris, cuius maxime *Hispania* beneficijs ditata, inter Orbis Nationes illa, suorum conciuium ministerio, totos fere fauorum apices promeruit. Nam cui, nisi *Homini Hispano*, scilicet, B. LVCIANO suorum sacrorum pignorum locum, & thecam reuelauit. Cui, nisi homini *Hispano*, scilicet *Auito Braccarensi*, codicem, cum relatione *Inuentionis* huiusmodi, scribere permisit? Cui, nisi homini *Hispano*, scilicet *Paulo Orosio*, partem *Reliquiarum* eius transferendam in *Hispaniam* primitus concessit? Et denique, cum Romam eius sacra lipsana Ierosolymis translata, vt locum honorificentiorem diuinitùs occuparent, cui, nisi homini *Hispano*, scilicet *Laurentio* adhærere disposuit? Ergo *Hispanos* Prothomartyr sanctus apprime dilexit, adeò vt omnes eius accidentales honores, per *Hispanorum* manus tractandos, exequendos, & ad finem debitum perducendos, solicite procurauit. Hinc & quid mirum, si Ecclesia *Hispaniæ* à multis retrò seculis tot, ac tantis fauoribus circum ducta, *Patrono* honorificentissimo, & suorum amicissimo, *Templa* erexerit & *Aras*, Officia Ecclesiastica, & festiuitatem anniuersariam construxerit; & debitum cultum, ac venerationem ab exordio Christianæ Religionis susceptæ, in hunc vsque diem, absque intermissione persolueret, adeò vt & si *Ierosolyma* tanto Martyre glorietur, non minus *Hispania* tota eius protectione gloriatur. Igitur S. Prothomartyris Beda, Vsuardus, & Ado meminere, à quibus Cæsar Baronius in *Martyrolog. Roman. h. d. fol.* 786. sequenti clausula: *Ierosolymis natalis* S. STEPHANI, *Prothomartyris, qui à Iudæis non longe post Ascensionem Domini lapidatus est.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol.* 211. Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.* 276. *col.* 2. Constantius Felicius in *Ital.* 2 *p. fol.* 213. Petrus Galesinius in *General. fol.* 175 & cæteri recentiores. De eo Baptista Mantuanus in *Fast. Sacr. fol.* 93. Ioannes Bacchor in *Fast. Christ. fol* 875. Antonius Belinghen in *Kalend. Marian fol.* 701. Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital fol.* 804. & in *Topograph. SS. verb.* Ierosolyma *fol.* 91. Eius ACTA carmine scripsit Aratus in *Act. Apostol. lib.* 1. *c.* 14. *fol.* 249. sequenti serie:

Martyrologia.

Scriptores.

Emicat hinc STEPHANVS, *primus qui in agone coronã*
Nominis hæres habet, de quo prænuntia palmæ
Vox cecinit quod causa dedit: Sere prælia Martyr
Felices habitura neces, vbi gloria pœna est,
Et cadere est ortus, iugulisque parentibus auum
Nascitur, æternæ complectens munera vitæ:
Vitæ principium fuit en fine fine beatæ,
Sic meruisse mori. Lapides Iudæa rebellis
In STEPHANVM *lymphata rapis, quæ crimine duro*
Saxea semper eris. Hunc denique Christus adoptat;
Ad quem Miles ouans per vulnera sacra vocatus
Sanguine fecit iter, cupiensque in præmia victor
Hac properare viâ, niuei metitus honorem
Callis, ad excelsi pergit fastigia Regis.
Et per tot lapides petræ coniungitur vni

Qui

Quis furor iste nouus nulli feritate secundus?
Parcere nolle pio, vibrantibus acta lacertis
Saxa iaces: parat ille preces nec respicit vnde
Grando nefanda cadat, qui tempore mortis amica
Pro populo peccante rogat: licet omnia tecum
Tela feras, (silicesque graues, & pondera libres,
Quem perimis victurus erit, qui sine colono
Seminat exemplum, quo surgit vinea Christi,
Et calicem Domini conuiuia festa coronent.
Limina cordis habens cœlos conspexit apertos,
Ne lateat quod Christus agat, pro Martyre surgit,
Quem nunc stare videt confeßio nostra sedentem,
Cùm liceat celebrare magis: caro vincta Tonanti
In STEPHANO *fauet ipsa (sibi, dux prescius armat,*
Quos ad dona vocat: ne quis hîc dimicet anceps;
Corpus in arce Dei patuit pro munere testi.
Ad Sauli posuère pedes velamina saui
Infernum quod Hebræus ait, iam constat vtrisque
Hinc meritum sentire suum, cùm sydera Martyr,
Carnifices infirma petunt, sors prima reuelat,
Exemplumque creat, quod talia bella gerenti
Hoc de fonte fluit; sic occidentibus, vt mox
Tartara succedant, morientibus astra patescant.

Quin etiam eadem satis prolixiori prosecutus est Ioannes Pedianæus *lib.* 1. *Hymnor.fol.* 10. Robertus Obrizius *lib.* 4. *fol.* 132. Emanuel Pimenta in *Pöemat. Sacr.lib.* 10. *fol.* 357. Baptista Masculus in *Encom.SS. Encom.* 409. Eius ACTA ex *Mantuano* describemus.

ACTA S. STEPHANI PROTHOmartyris ex Ioanne Baptista Mantuano.

Altera lux primi celebrat solemnia testis:
Primores fidei Septem legere Ministros
Insignes probitate Viros, ante omnia castos;
Qui regerent muliebre genus, viduasque, nurusque.
Istorum è numero STEPHANVS *fuit. Ipse docendi,*
Ipse gubernandi curam, officiumque gerebat
Strenue: & hunc odijs insectabatur acerbis
Plebs Iudæa, neci iuuenem dare certa pudicum.
Prodigijs etenim Magnus erat inclytus inter
Christigenas, mirisque modis taxare solebat
Perfidiam Iudæorum, figmenta, dolosque.

Stephanus vnus ex septem Diaconis.

Dùm

Dùm fremit hæc rabies, laqueos dùm tendere certat,
Ecce Lupus de gente rapax Isacide Saulus
Sese infert, vt in hunc primas exerceat iras.
Ingreditur turbam, verbísque potentibus ignem
Seminat accendítque animos, & suscitat arma.
Pro patria, pro gente monet, pro lege, Deóque
Non pugnare nefas; genus extirpare nefandum
Esse opus, exclamat: falsi mala semina Christi
In teneris abolenda herbis, ne surgat in altum
Immortale seges animis paritura venenum.
Talibus alloquiis præceps excita iuuentus
Saxa rapit, volitant in morem grandinis orbes
Marmorei, multíque fugant de Mœnibus vnum.
Nec mora, nec requies, pulchrum sæuire putabant;
Quóque magis nocerent, augent clamore furorem.
Ipse vbi se fractum sentit, madidúmque cruore,
Vicinumque neci genua incuruauit, & Astra
Suspiciens, vidit & Christum, cælósque patentes,
Atque ait: O cælorum Opifex ignosce meorum
Carnificum furiis, Sauli miserere iuuentæ.
Nam neque se peccare vident; méque accipere testem
Christe tuum, gentémque tuam seruare memento.
Sic ait, & sanctam tenues efflauit in auras
Suspiciens animam, iacuítque in sanguine corpus.

Iudæi insurgunt aduersus S. Virum.

Sauli aduersus eum furoris rabies.

Lapidatur, & occiditur.

Vidit cælos apertos, & Iesum stantem a dextris Dei.

HÆC igitur ACTA sufficient, cùm Nostri instituti textamen, ad Diuos extra *Hispaniæ* circulum vitâ functos, nisi origine nostros, minime extendatur. Illud nostras spectat, scilicet probare quatenùs *Hispania* sacris eius Sanctissimi Diaconi primitùs exuuiis ditaretur. De quo testem inuoco eundem *S. Auitum* Presbyterum, qui Inuentioni Reliquiarum cum homopolo *Luciano*, etiam Presbytero, & vtroque *Hispano*, interfuit, & cum sacris lipsanis, *Paulo Orosio* traditis, & ad *Balchonium Braccarensem* Præsulem missis, hæc in eius Epistola, quam Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom. 5. Ann. 415. fol. mihi in Roman. 366* inseruit, continentur: *Itaque Beatissimi, & Dilectissimi fratres memoriam vestri incessabiliter agens, & tàm congruentem ordinantis Dei dispositionem videns, promptus fui de Presbytero, cui reuelatum fuerat, partem aliquam inuenti* Corporis *promereri; quam festinatò expetitam, secretóque perceptam, ad vos dirigere non distuli. Quamobrem misi vobis per sanctum filium, & compresbyterum meum.* Orosium RELIQVIAS *de* Corpore *Beati* STEPHANI *Primi Martyris, hoc est puluerem carnis, atque neruorum, & quod fidelius, certiúsque credendum est,* OSSA *solida, atque manifesto sui sanctitate nouis pigmentis, vel odoribus pinguiora.* Astipulatur Marcellinus *in Chron. Ann 416.* his verbis: OROSIVS *Presbyter* Hispanus *genere, Septem Libros Historiarum descripsit. Missus ab Augustino Episcopo idem* Orosius *pro discenda animi ratione ad* Hieronymum *Presbyterum,* RELIQVIAS B. STEPHANI *nuper inuentas, rediens, primus intulit Occidenti.* Quem locum idem Cæsar Baronius plurimis *d. Tom. 5. Ann. 416 fol. 290.* verbis exornat.

Reliquias S. Stephani prima Hispania suscepit.

SED & adhuc in nonnullis *Hispaniarum* Ecclesiis aliquot sacra lipsana custodiuntur, vt ex diuersis Scriptoribus suggessimus. S. E. *Valentinam* habere BRA-

Quot Reliquia S. Stephani in Hispania.

chivm Dextrum Beatissimi Prothomartyris scribit Solorzanus in *Sacrar. Valent fol.* 157. Quod & Nos retulimus supr. *Tom.* 3. *Die VII. Maij fol.* 109. S.E. *Ovetensis* se possidere gloriatur Manvm eiusdem sanctissimi Leuitæ, vt ex memoriali *Reliquiarum* eiusdem Ecclesiæ colligitur, quod Nos supr. *Tom.* 2. *Die XIII. Mart. fol.* 215. recensuimus. Monasterium *S. Mariæ Naxarensis* in *Rioxa*, intra Crucem auro textam, & gemmis pulcherrimis imbutam, Dentes ipsius Beatissimi Diaconi inclusos veneratur, vt D. Prudentius Sandoualius *Histor. Pampilon. fol.* 26. Necnon in S. E. *Toletana* aliquot Ossa chrystalinis vasculis inclusa, vt refert Blasius Ortizius de *Templ. Toletan. cap.* 25. *fol.* 61. In Monasterio *S. Stephani* apud *Salmanticenses*, etiam *Tres lapides*, quibus Martyr egregius impetitus est, sanguine eruentatos Nos aliquando vidimus, dum in eadem celeberrima Academia Iuri Pontificio operam daremus. *Duos* etiam in Sacrario Regalis *Scurialensis* Cœnobij purpureo quoque cruore delibutos vidimus; & alibi alia lipsana reperiuntur quorum catalogum enumerare prolixum. Quibus *Hispania* Nostra tantis pignoribus condecorata S. Prothomartyri festum seculis omnibus celebrare consueuit, eiusque memoriam Templis, Aris, & Monasteriis erectis colit.

B. *Martyrologia.* S. Marinvs *Martyr Romanus.*] Vsuardus Abbas in suo *Martyrol. h. d fol.* 315. huius clarissimi Martyris agonem recenset, à quo Cæsar Baronius in *Roman. fol.* 786. sequenti periodo reposuit: *Romæ* S. Marini, *Ordinis Senatorij, qui sub Numeriano Imperatore, & Marciano Præfecto, Christianæ Religionis causâ comprehensus, equuleo, & vngulis seruili more punitus, in sartaginem deinde coniectus, sed, igne in rorem conuerso, liberatus, feris quoque obiectus, & ab illis seruatus illæsus, tandem ad Aram iterum ductus dum idola oratione eius corruissent, percussus gladio, Martyrij triumphum adeptus est.* Conueniunt Dionysius Vazquez *in Castellan fol.* 210. Ioannes Lupus *in Lusitan. fol.* 276 *col.* 2. Constantius Felicius in *Ital. fol.* 213. 2. *part.* quamuis vocitet *Martinum.* Petrus Galesinius *in General. fol.* 175. *col.* 2. De eo agunt Petrus Equilinus *in Catalog. SS lib.* 2. *cap.* 6. Bellouacensis *in Specul. Histor. lib.* 13. *cap.* 38. & 40. Philippus Ferrarius *in Catalog. SS. Ital. fol* 805. D. Sanctius Dauila *de Venerat. Reliq. lib.* 3. *c.* 8. *n.* 3. *fol.* 292. Eius Acta pluribus descripsit Mombrizius *Tom.* 2. *fol.* 128. Illa dabimus ex *Ferrario*, quia breuiora.

Scriptores.

ACTA S. MARINI MARTYRIS Romani clarissimi, ex Philippo Ferrario, Equilino, & aliis Scriptoribus.

Origo & fides. Marinvs *Puer, Romani Senatoris filius, Carino Imperatore, apud Martianum Vrbis Præfectum, quòd Christianus esset accusatus, comprehenditur, ac cum nollet Deos venerari, miris afficitur cruciatibus. Nam loris durissimè flagellatus, vinctus in custodiam traditur. Posterâ die eductus, in equuleo suspensus, vngulis ferreis, nullâ nobilitatis, & ætatis ratione habitâ, dilaceratur: deinde ferro ligneo, ac machina lapidea alligatus, eâ machinâ diuinitùs fractâ, in scissam arborem immittitur, quâ in dua diuisâ, in craticula subiecto igne extenditur, plumbo liquoto perfusus; verùm igne, subito imbre extincto, in sartaginem pice bullientem iniicitur; at igne in rorem diuinitus conuerso liberatus, feris obiicitur, à quibus nil læsus, Leone collum leniter amplexante, Pardo pedes lingente, Pardâ verò, & Tygre manus exasculantibus, in caminum ignis immittitur, ex quo sequenti die extractus, absque vlla ignis læsione repertus est. Ad Aram tandem Serapidis ductus, eique iussus immolare statuam illius ora... præsente populo, contriuit. Quare nobilissimus Adolescens nobilissimum martyrium gladio percussus compleuit VII.* Kalendas Ianuarij, *Anno* Christi CC. LXXXIV. *Cuius Corpus inter Latronum cadauera proiectum, cùm, sub ortâ tempestate inde Lictores recessissent, à Theophilo Episcopo sepultum est. Sed postmodum* Philippo II. *Rege* Hispaniarum *Catholico impetrante*, Hispanias *translatum, ab ipsa Principe in Sacrario Regij* Scurialensis *Cœnobij honorificè conditum est, vbi & custoditur, veneratur, & colitur.*

Comprehenditur, & flagellatur.

Dirissimis suppliciis afficitur.

Coronatur, sepelitur, & in Hispaniam transfertur.

Qui

Qui prolixius huius præclarissimi Martyris ACTA legere desiderat adeat *Membrezium*, & cæterus Actorum Sanctorum Scriptores, tam *Latinas*, quam *Hispanos*, cùm hæc ad Nostrum institutum sufficiant. Quod sacra eius pignora *Romà Scurialium* essent translata, probat Illustrissimus *D. Sanctius Dauila* & *Toledo* Episcopus Placentinus *in Histor de Venerat. Reliquiar d lib.* 3. *c.* 8. *n.* 3. *fol.* 292. & Siguenza *in Descript. Scurialens. Cænob. Tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 22 & alij.

S. STEPHANVS *Solitarius in Aragonia.*] Nullus Diem, quo Sanctus hic vitam exueret, aut eius festiuitas annuaretur, huc vsque monstrauit, ideò Nos antiquorum vestigia sequentes, hoc die eius memoriam reponimus, quia eo *Stephanus* Leuita, & Marc r Primus coronatus est. De eo nullus scripsit, nisi D. Vincentius Blasco de Lanuza *Histor. Aragon. Tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 48. *fol.* 114. vbi hæc verba Latinitate donata: *In Oppido* EXEA Equitum, *quod inter Quinque Vallis* Oficellæ *principatum tenet, sucst memoria* S. STEPHANI de Orastre, *ad cuius Basilicam quotannis populus accurrit. Hac in cacumine excelsi Montis texistitur, vbi, dùm S. Vir vitam agebat, secedens, aspera oratione, contemplatione, & ieiuniis exercitia peragebat. Quo Montis hiatu occlusus, Dei misericordiâ prouenit, vt ex gregibus declinia Montis pascentibus, quatidie* Vacca *quadam superiora conscendens, & ad locum tugurij, quo S. Eremita degebat, accedens, illi vbera propinabat. Quod videntes bubulci, & vaccam sequentes, tandem B Hominem repererunt, qua viso protinus vacca perempta est, & quia* STEPHANVS *locū desereret, & eius virtus omnibus innotesceret, & quia animal quod tanto Viro seruierat, nullus in eam dominium haberet. Eo enim loco, qua vacca cecidit, fons perennis exurgent, plurimis agrotis sanitatem confert. Denique S. Eremita clarus miraculis obdormiuit in Domino, & eius Corpus in eodem loco, quo vitam solitariam egerat sepultum est, ibidémque accola circumiacentium locarum Ecclesiam construxerunt, & suo Namini dedicarunt. Cuius sacrum tumulum, donariis, appletum, & agrotis circumdatum, pia deuotione visitant, & ab eo innumera beneficia consequuntur qua omnipotens Deus* S STEPHANI *intercessione, agrotis, claudis, cæcis, paralyticis, & aliis diuersis morbis laborantibus impartitur.* Hæc Lanuza, qui perperam hunc S. Solitarium cum *Ratenti* confundere cogitat, cùm constet *Ratensem* fuisse Abbatem, & prope *Braccaram* Monasticam vitam egisse, vt constat ex rationibus à Nobis supr. *Tom.* 1. *Die XIII. Februar. littera B fol.* 116. & 117. adductis, quibus & monasticæ regulæ professionem, & munus Abbatiale apud *Gallaciam* exercuisse, probatum reliquimus, adeò vt *Lanuza* de suo errore edoctum iri credatur.

C. *Apud Aragoniā obiit.*

Montis Orastri cacumina penetrat.

A vacca sustentatur.

Moritur, & tumulatur.

Miracula.

Lanuza error.

SEXTO

Kal. Ianuarij,

DIES XXVII.

A. HISPANIÆ *celebris est festiuitas* S. IOANNIS *Apostoli, & Euangelista, qui indiuiduus* B. MARIÆ *Virginis, Dei-genitricis comes, illam est* Cæsaraugustam *comitatus, vt* IACOBO *fratri Hispaniarum solaretur Apostolos*

ſtolo; & vniuerſa Prouinciæ ſuam in Domino protectionem promiſit.

B. LEGIONE *Septima-Gemina in Hiſpania* S. ALVITI *ipſius vrbis Epiſcopi, qui* Ferdinando *Magno Legionis, & Caſtellæ Rege iubēte*, Hiſpalim *pro extrahēdis ſacris corporibus SS.* Iuſtæ, & Ruffinæ *Virginum, & Martyrum Hiſpalenſium, ad ipſius vrbis Regem Agarenum Orator deſignatus adiuit; ſed Dei placito è viuis ſublatus, eius, &* S. Iſidori *pignora* Legionem *aduecta, vtriuſque lipſana miraculo intercedente diuerſis Baſilicis cuſtodita, honorificis ſarcophagis tumulata, piâ religione coluntur, & ciuium ſupplicationibus venerantur.*

C. *In Oppido* VILLA-NOVA *cognomine Infantium in Carpetania Hiſpaniæ Depoſitio* S. FABIANÆ *Virginis, & Martyris Romæ paſſæ; Cuius ſacra lipſana in Monaſterio fratrum SSS. Trinitatis Excalceatorum, honorifice requieſcunt.*

NOTÆ.

A. SANCTVS IOANNES *Apoſtolus, & Euangeliſta.*] Vniuerſalis Eccleſia duplicem feſtiuitatem quotannis S. *Apoſtolo* agere conſueuit, Alteram *Pridie Nonas Maij*, ob eius paſſionem ante portam *Latinam* exercitam, quando iuſſu Domitiani ab Epheſo S. Apoſtolus Romam vinctus perductus, in olei feruentis dolium miſſus, purior, & vegetior inde exijt, quàm intrauit. Alteram *hodie*, vbi eius glorioſus tranſitus ſolemni ritu reperitur, tàm à Græcis *Die VI Kal. Octobr.* quàm à Latinis *h.d.* vt ex Beda, Vſuardo, & Adone colligitur. Quorum ſententias inſecutus *Cæſar Baronius* tanti Apoſtoli natalem in *Roman. Martyrolog. h.d. lit. A fol.* 788. his verbis repoſuit. *Apud Epheſum natalis* S. IOANNIS *Apoſtoli, & Euangeliſtæ, qui poſt Euangelij ſcriptionem poſt exilij relegationem, & Apocalypſim diuinam reuelationem, vſque ad Trajani Principis tempora perſeuerans, totius Aſiæ fundauit, rexitque Eccleſias, & confectus ſenio,* LXVIII. *poſt paſſionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem ſepultus eſt.* Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan fol.* 212. Ioannes Lupus in *Luſitan. fol.* 276. Conſtantius Felicius *in Ital. 2. p fol.* 214. Petrus Galeſinius in *General. fol.* 175. *col. 2. &* cæteri recentiores. De eo poſt Euſebium *Hiſtor. Eccleſ. lib. 3. c.* 25. Ioannem Chriſoſtomum, Tertullianum, Ieronymum, Socratem *lib. 6. c.* 10. Sozomenum *lib* 8. *c.* 6. Nicephorum *lib. 2. c.* 42. Palladium, & alios à Baronio cumulatos, videndi Flauius Dexter in *Chron. Ann* 70. *n.* 2. apud Biuar. *fol.* 161. Petrus Equilinus in *Catalog. SS. lib* 2. *c.* 7. Baptiſta Mantuanus in *Faſt. Sacr. fol.* 93. & 94. Ioannes Bachot. in *Faſt. Chriſtian. fol.* 878. vbi hæc carmina:

Martyrologia.

Scriptores.

> *Me ſinite, ô ſocijs, vitis potate cruorem:*
> *Me Domini pectus lactat, & vnde ſitis?*

Vir,

Vir, Doctor, Virgo liqui, decui, sociaui,
Sponsam, Orbem, Matrem, corpore, voce, cruce.

Antonius Belinghen in *Kalendar. Marian fol.*7 1. Georgius Coluenerius in *Kalendar. Marian. Tom.*1. *Die III. Ianuar. fol.* & *Die XXV. Iunij fol.*406. & *Tom.* 2. *b d. fol.*437. Robertus Obrizius *in Hymn. Sacr. lib.*3. *fol.*108. Emanuel Pimenta in *Poemat. Sacr. lib.*8. *fol.*281. Clichouæus in *Hymn. Eccles. fol.*20 & 21. Philippus Ferrarius in *Catalog. SS. Ital. fol.*708. & alij innumeri tam carmine quam prosa. Maxime inter hos elucet Tarquinius Gallucius Sabinus, qui Panegyricum heroico carmine S. Apostolo panxit, *lib.* 2. *Carmin. fol.* 54. eius ACTA nobis suppeditauit *Mantuanus*, hisce carminibus:

ACTA S. IOANNIS APOSTOLI, & EVANGELISTÆ, ex Baptista Mantuano.

LÆTA dies Iani Sexto celebranda Kalendas
Surgit IOANNES *Centeno proximus Anno,*
Auroram solito citius perducit ad ortum.
Consobrinus eum Christus, sic fama, volentem
Nubere cùm lympham dulci mutauit Iaccho,
Traxit ab incœpto; Venerisque coercuit æstum
Commendauit ei Matrem suspiria ducens
Vltima; & hanc eius tulit vsque ad funera curam
Hoc studio liber, Lycias peruenit ad oras,
Multa vbi perpessus saui Rectoris ob iram.
Missus enim Romam, portæ fuit ante Latinæ
Limina, supplicio, quo non crudelius vllum,
Nequiter affectus; feruens intrauit oliuum
Nudus & in tristi sensit nil & triste lauacro.
Vnctus in Athletæ morem sublimibus ausis
Exiit ad luctam, inuitans hominesque, Deosque.
Securus vitæ, atque necis, rursumque reuersus
In Lyciam, Pathmi exilio mulctatur, inopsque
Cogitur in vndis vitam traducere saxis.
Dicitur huc venisse Magum certare volentem
Cum sene: & auxilio Larium, tentasse Marinos
Ire super fluctus; & abyssum tentare profundam,
Quà Delphines eunt, habitant vbi grandia Cete.
At Deus extemplo Lemures horrescere fecit,
In mediosque suas vires immittere Pontos.
Tum Magus infelix, Stygiis desertus ab vmbris,
Est oppressus aquis, animamque reliquit in alga.
Cæsaris extincti post tristia funera, tandem
Regrediens Ephesum, viduam reuocauit ab Orco.

A Cratone viro fractos sapiente lapillos,
Ut varias hominum curas, & inania vota
Argueret, signo crucis integrauit; & ipsum
Edocuit Cratona fidem, gemmisque redactis
In cumulos numûm ingentes, donauit egenos.
Fortè Duos Iuuenes Christi documenta professos
Pœnituisse videns; sua quòd patrimonia turbis
Pauperibus subitâ nimium pietate dedisset;
Continuo fruticum fasces in publica missos
Compita, in argentum vertit: Iuuenesque vocatos,
Ante oculos plebis, sermone redarguit isto:
Postquam diuitias bene distribuisse doletis,
Et facta est vobis pietas odiosa; querellas
Ponite; restituet Christus, quæ acceperat; ista
Ferte domum; Christus vestro non indiget auro.
Ipse qui syluis frondes, qui gramina campis,
Qui frumenta solo, qui poma, nucesque quotannis
Arboribus tribuit, qui cuncta animantia pascit.
Hæc virgulta, istos fasces, quos cernitis, ipse,
Non Ego, in argentum vertit, nec cessat in horas
Gignere opes varias, terram transformat in aurum,
Rorem in margaritas, gignit per littora gemmas,
Chrysolytos, & carbones, nitidosque pyropos.
Pars hæc vestra: nihil cœli sperate deinceps.
Ista senex, Iuuenum subitò mutata quierunt
Pectora, & in lachrymas versi mala lucra, & auaras
Execrantur opes, aurique ardore leuantur.
Viminaque in formam subito rediere priorem.
Cùm foret in populis, paucis post nata diebus
Seditio, Triuiæ ad Templum quò dona ferebant
Vndique Mortales, terris ex omnibus vnà
Cum plebe, & patribus, veniens à culmine summo,
Illud opus quod tota Asia immortale putabat,
Et quod erat numeratum inter miracula Septem,
Cum tonitru in terram fecit procumbere magno;
Et quo flagrantem premeret Proconsulis iram,
Mortiferis hausit cyathis aconita duobus,
Atque duas tali potu de corpore pulsas
In sua membra animas tulit ex Acheronte profundo.
Prospiciens tandem sibi summum incumbere tempus,

Viuus

Viuus humum subijt, corpusque in manna redactum.
Sunt qui translatum credant Orientis ad hortos;
In Superos quidam, cœloque ardente potiri,
Huic Vates Aquilæ formam tribuere; quod alto
Describat sermone Deum, quod lumine viuo,
Ac vegeto sensu vidit mysteria Christi.

Quod ad Nostram *Hispaniam* attinet, illud esse luce clariùs S. *Apostolum* semper, & vbique *Hispanis* meis fauisse, non tantummodo auxilijs, & fauoribus, sed etiam eius præsentiâ, & tutelâ, multisque sacris pignoribus, & Reliquijs. Quod cùm B. Virgine ad *Cæsaraugustam* adhuc viuus corporaliter venerit, Flauius Dexter in *Chron. Ann.*37. vbi Biuar. *Comment.* 3.*n.*2. *fol.*73. his verbis: *B. Virgo* IACOBO *preces fundenti*, Cæsaraugustæ *in* Columna *apparet, in spiritu, veniente quoque* IOANNE *Theolog.* Adstipulatur Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.*36.*n.*7. *fol.*7 & in *Aduersar. n.*418. Franciscus Biuarius, & alij à me relati in *Not. ad Aul. Hal. de Aduent. S. Iacob. vers.* 360. *fol.*76. D. Michaël de Erze *eod. Tract. fol.*136.

Cum B. Virgine Hispaniam inuisit.

QVATENVS ad *Reliquias*, plures in sacrarijs Ecclesiarum *Hispaniæ* custodiuntur, & venerantur, quarum hic catalogum referre prolixum erit. Illud affirmare possumus, quod in omnibus seculis *Hispania* procul dubio S. Apostolo Templa, Oratoria, officia Ecclesiastica, & venerationem totis visceribus exoluit.

S. ALVITVS *Episcopus Legionensis Confessor.* Eius memoria recolitur apud *Martyrologos* diuersis diebus, vt Philippus Ferrarius in *General. Catalog. SS. Die III. Octobr. fol.*387. & *Die XXX. Octobr. fol.*424. his verbis: *In Hispania* S. ALVITI *Episcopi Legionensis.* Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedictin. h. d. fol.*110 hac clausulâ: LEGIONE *in Hispania Depositio* S. ALVITI, *Episcopi, & Confessoris, magnæ sanctitatis Viri.* Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. h. d. fol* 65. Philippus Ferrarius in *Topograph SS. verb.* Legio *fol.* 66. *col.*2. De eo Ambrosius Morales *Histor. Hispan. Tom.*3. *lib* 16. Antonius Yepes *Chron. Benedict. Tom.*6 *Cent.*6. *Ann.* 1063. *c.*1 *fol.*197. *& seqq.* Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan lib.*5. *c.*66. Athanasius Lobera *Histor. Legion.* 2. *p. c.*29 *fol.* 299. Hugo Menardus *Obseruat. ad Martyrolog. Benedict lib.*2. *fol.*784. & Nos supr. *Tom.*1. *Die XXIII. Februar. fol.*135. *& seqq.* & hoc *Tom.*6. *Die XXI. Decembr lit. B.* Eius ACTA ex Vetusto Legendario *Segobiensi MS.* & alijs Scriptoribus superius recensitis damus:

B. Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. ALVITI EPISCOPI Legionensis Confessoris in Hispania ex Legendario MS. Segobiensi, & alijs.

ALVITVS *natione* Hispanus *ex* Gallæciæ *finibus, nobilibus familijs, & honestis exortus; qui ab ineunte ætate studijs se literarum tradidit, quæ cùm ad amussim adipisceretur euigilans, tandem in magnifico, & tottius* Hispaniæ *insigni* SS. Facundi, *&* Primitiui *Martyrum Cœnobia cucullam induit. Hic ad tantum doctrinæ, & obseruantiæ Monasticæ Regulæ gradum peruenit, vt suis deposcentibus meritis, Abbatis munere decoraretur, & tantorum Monachorum Pater acclamaretur. In huius oneris exercitio, adeò se B. Vir modestum, sobrium, prudentem, & pium exhibuit, vt antecedentium vestigia insecutus in omnibus, quæ ad religiosam perfectionem spectabant, successoribus normam Euangelicam relinqueret. Cuius virtutes, doctrinam, & œconomicam perfectionem Rex, & Clerus* Legionensis *vrbis contuentes, cùm illo tempore fuisset Pastoris solatio destituta,* ALVITVM *Abbatem, in illius Sedis cathedram sublimarunt. Qui licet inuitus, tantum*

Origo, & Monachatus.

Fit Abbas Sahaguntinus.

Et Episcopus Legionensis.

super

super humeros suos onus imponens, protinus manus ad aratrum iniecit. Eo enim tempore bellum gerere gloriosissimus Ferdinandus *Castellæ, & Legionis Rex, cognomento* Magnus *aduersus Sarracenos constituens, condunato exercitu, in partes Bæticæ pergere, delatis secum* ALVITO *Legionensi, & Ordonio Asturicensi Episcopis destinauit. Qui disrupto Sarracenorum milite,* Emeritam *vsque insequens Paganos, vrbem obsedit. Sed cùm* Benabeth *Rex Hispalis, exercitus Dux, frustrà expectaret auxilia, ad pactiones cùm* Ferdinando *ventum, quibus inter alias conuentis præcipuo fuit, quòd sacras exuuias* SS. Iustæ, & Ruffinæ *Martyrum* Hispalensium *Nuntijs ad hoc designatis traderet. Annuit* Benabeth, *& copijs* Hispalim *libere dimissis, Regeque humiliter salutato, ad propria inglorius repedauit & victus. Tunc Rex* Ferdinandus *ad transferenda SS. Virginum, & Martyrum pignora, quæ promiserat* Benabeth, ALVITVM, *& Ordonium Episcopos, & alios Comites, Oratores elegit, qui* Hispalim *concedentes nec à Rege Sarraceno, nihil quod prodesset spectantes, indicto Triduano ieiunio, omnes nequaquam ab oratione cessabant. Tunc* ALVITO *in medio noctis silentio* S. Isidorus *illius vrbis quondam Præsul apparens, dixit:* Frustra fatigaris ALVITE; non ergo placet Deo Nostro, vt Corpora Virginum defeeas: meum libenter concedit, vt transferatur, illud quærito, quod hîc inuenies. *Et baculi cuspide ter terram iciens, euanuit. Eandem sic secundò, & tertio visionem intuitus, & in tertia de eius morte præmonitus, omnia quæ euenerant, sodalibus patefecit, cùm quibus ad locum designatum irruens, & tres baculi ictus continens, breui Corpus* S. Isidori *aromatibus redundans inuenit, quod honorifice conditum in hospitium latus transuexit. Hinc febre correptus, ad mortis se instantis terminum accingens, purâ confessione expiatus, & sacra synaxi munitus, suam, in cilicijs, & cinere prouolutus horam alacer expectabat; qui rudem corporis fabricam despiciens æterna ingreditur habitacula,* VI. Kalendas Ianuarij, *Anno Domini* M. XLVII. *Tunc* Ordonius *Antistes, & cæteri Oratores videntes quòd Corpus* S. ALVITI, *nulla fuisset formidine pollutum, aut aliquo fœtore corruptum, illud in alia theca condiderunt &* Legionem *ingressi, cùm inter Ecclesiasticos exoriretur contentio, de loco, quo reponenda erant sacra pignora vtriusque Pontificis, tandem conuenit, vt animalium, quæ illa humeris reportabant, relinqueretur arbitrio; & Deo duce aliud ad Cathedralem Basilicam cum* S. ALVITI Corpore *perrexit, vbi honorifice conditum est, & pia religione colitur. Aliud Ecclesiam* S. Ioannis *intrauit cum* Isidori *sacris exuuijs, vbi etiam condita, omnium deuotionem acquirunt. Præstante D. N. Iesu-Christo, qui viuit & regnat cum Patre, & S. Spiritu in secula. Amen.*

Orator eligitur pro transferendis corporibus SS. VV. Hispalensium.

S. Isidorus illi apparet, & euentura prædicit.

Moritur.

Legionem defertur, & collocatur.

SÆPE huius rei historiam scripsimus, tàm in ACTIS *S. Ordonij* Asturicensis Episcopi, quæ dedimus supra *d.Tom. 1. Februar. Die XXIII. fol.* 235. & hoc *Tom. 6. Die XXI. Decembr. lit. B.* in Commemoratione *Translationis S. Isidori*, quibus in locis satis probata huius relationis remanet veritas, ideò hic nihil est insistendum.

C. S FABIANA *Virgo, & Martyr Romana.*] Nullam in Martyrologijs huius nominis Virginem, & Martyrem inuenire potuimus, Romæ passam. Ast FABIOLAM Matronam illustrem, *S Ieronymo* addictam intueor, cuius meminit Philippus Ferrarius in *Catalog General. SS. h d. fol.* 488. Quare & Nos haud diem, in quo reponere possimus, huius Nostræ S Virginis, & Martyris memoriam, inueniamus, hoc propter Nominum similitudinē subiungere constituimus. Quatenus ad *Translationem* sacrarum exuuiarum *Româ Madridium*, vbi à Ministro Generali Ordinis Excalceatorum SSS. Trinitatis fuere lipsana Monasterio *Villæ-Nouæ Infantium* distributa, nihil tàm antiquius ex Diplomatibus superius à Nobis recensitis, quibus apparet, quod multa Sanctorum Martyrum, & Virginum Corpora, ex Cœmeterijs Vrbis, ex facultate Vrbani VIII. Pont Max. extracta fuere, quæ ipse Pontifex R. P. F. *Ioanni ab Annuntiatione*, eius dùm viueret Confessario,

Fuit Virgo, & Martyr Romana.

Eius Corpus in Hispaniam translatum.

Confeſſario, conceſſit. Qui in *Hiſpanias* emittens eadem Miniſtro Generali, vt illa inter Conuentus Ordinis diuideret, vt & fecit, & hocce *Villanouano* Conuentui dedit, diſtribuit, & conceſſit, vt ibidem liquet.

QVINTO

Kal. Ianuarij,

DIES XXVIII.

A. In BETLEHEM *Iudaæ natalis* SS. INNOCENTIVM, *qui ab* Herode *Rege pro Chriſto interfecti, primitias Martyrum reportarunt. Quorum aliquot ſacra Corpora apud* Hiſpanias *tranſlata, in diuerſis Eccleſijs cuſtodiuntur, & venerantur.*

B. *In Monaſterio* Lerinenſi *in Gallia* S. ANTONII *ipſius Cœnobij Abbatis, qui ex Matre origine* Hiſpanus, *poſt adeptis e SS.* Seuerino, *&* Conſtantio *Epiſcopis, doctrinis ſingularibus*, Lerinum *aduenit, vbi ſanctitate conſpicuus, & miraculis clarus, obdormiuit in Domino.*

NOTÆ.

SANCTI INNOCENTES *Martyres Betlhemitici.*] Quamuis apud *Græcos* feſtus dies ſequênti reijciatur, vt ex eorum *Menologio* apud Caniſium *Lect. Antiquar. Die XXIX. Decembr. fol.*941. *Tom.*2 pateſcit. At Nos qui Latinorum *Martyrologia*, & Eccleſiæ Romanæ placita inſequi debemus in hunc diem eorũ anniuerſariam *Commemorationem* reponimus. Ita & fecere Beda Venerabilis, Vſuardus Abbas, Addo Viennenſis Præſul, & Cæſar Baronius Cardinalis in *Roman. Martyrolog. h.d.lit. A. fol.*791. hac periodo: *In Bethlehem Iudæa Natalis Sanctorum* INNOCENTIVM, *qui ab Herode Rege pro Chriſto interfecti ſunt.* Adſtipulantur Dionyſius Vazquez in *Caſtellan.fol.* 212. Ioannes Lupus in *Luſitan.fol.*277. *col.*2. Conſtantius Felicius in *Ital* 2.*p.fol.* 215. Petrus Galeſinius in *General fol.*176. Andreas Sauſſay in *Gallican. Tom* 2.*fol.*1045. Bachot in *Faſt. Chriſtian. fol* 880 Baptiſta Mantuanus in *Faſt. Sacr. fol.*94. *&* 95. A quo & ACTA deſuminus.

A. *Martyrologia.* *Scriptores.*

ACTA SS. PVERORVM INNOCENTIVM Bethlemiticorum, ex Ioanne Mantuano.

Altera mœrorem, lachrymas miserandaque secum
Fert lamenta Dies. Nam Rex auditâ Magorum
Herodes, post, verba, Crudele sequenti
Est aggressus opus, cui par non viderat vnquam
Sol, qui cuncta videt tellure, ac omnibus vndis.
Nam Bethleemeos perfundi sanguine Campos
Jussit, & Infantes quot erant in finibus illis
Ense trucidari, cupiens extinguere Christum,
Quem dixere Magi Dominum, Regemque futurum.
Sed celer aëreo labens per nubila cursu
Nuntius, hæc scelera, & casus prædixerat istos
Ante Seni, Puerumque illis curarat ab oris
Hermopolim, quæ tunc erat vrbs Ægyptia, ferri.
O infame nefas? Quod detestanda libido
Regnandi, quod mens fastu vitiata superbo
Portulit! Infantes nudos à pectore matrum
Diuulsos. stricto Miles mucrone secabat.
Nec sceleris tanti causam furor ille sciebat.
Nam puduit Regem causas aperire nefandæ
Cædis. In excelsas nubes, in Sydera clamor
Exit; & spumans fluxit cruor vsque sub Orcum.
Vicinæ planxêre vrbes, audita per agros
Noctes, atque dies flentum suspiria matrum.
Hac quoque, sic fama est, in tempestate peremptus
Regius est Infans, qui lactabatur in illis
Forte locis. Tantum dabat ira furentibus ignem!
Propterea lætos luce hac, Ecclesia cantus
Præterit, & tristi luget tot funera voce.
Cùm tamen in Solis sacram solemnia lucem
Hæc veniunt, quia læta eius natura diei est;
Cantica supprimimus, tristem testantia casum;
Et per Templa Chori repetunt Aleluia canentes.

HORVM ergo Sanctorum INNOCENTIVM festum Diem à multis seculis veneratur *Hispania*, ita vt in *Breuiario Muzarabum*, seu *Isidoriano* eorum festiuitas recolatur; & adhuc eorum memoriam recolit, cùm eius Ecclesiæ, & Templa pluribus scateant Sanctorum horum *Corporibus*, & *Reliquijs*, quarum in vnum congerere catalogum longum esset. Aliqua referre, quæ inter legendum apunximus, non grauabimur, Valentiæ DVO *Corpora* Solorzano in *Sacr. Valentin. fol.* 157. Item ibidem aliud in *Collegio Patriarchæ*. Solorzanus *fol.* 293. Apud *Oue-tum*

tum. Aliud, Nos supra. *Tom.2 fol.215*. Abulæ aliud D. Sanctius Dauila *de Venerat. Reliq. lib.3 .8.n.3 fol.191*. In Scuriali aliud, idem D. Sanctius *d c.8.fol.192*. Madridi in [illegible] Cœnobio *Excalceatarum* Sanctimonialium, aliud, idem D. Sanctius *fol.292* In Monasterio Regali *Montis Aragonum* Duo, Aynsa *Histor. Oscens. fol.441* Apud *Torell.* in Cathalonia, aliud, Domenec *fol 118*. Barcinone Duo, idem *Domenec fol.12* & alibi passim. Apud *Scalabim* in Portugallia Templum siue Brephotrophium pro alendis Infantibus expositis, hisce SS. INNOCENTIBVS dicatum extare a *S. Elisabeth* Regina asserit Antonius Vasconzellos in *eius Vit. fol.1[illegible]1*. & Nos supr. *Tom.4. Die IV. lit. B fol.46*. Hæc de eis colligere potuimus.

Corpora quot in Hispania?

S. ANTONIVS *Abbas Lerinensis Confessor.* Cuius res gestas mirabiliter conscripsit B. *Ennodius* Episcopus Ticinensis, a quo *Cæsar Baronius* tanti Abbatis nomen in Tabulas redegit Ecclesiasticas, & in *Martyrolog. Roman.h.d lit.1.fol.791.* sequenti clausula, reposuit *In Monasterio Lerinensi* S. ANTONII, *Monachi, Miraculis clari.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol 212* Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.277. col.2* Andreas Saussay in *Gallican. Tom.2.h.d. fol.1046.* De eo Cæsar Baronius in *Annal Eccles. Tom.6. Ann.488 n.14.* Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Lerinum *fol.68 Aulus Halus* Burdigalensis in *Codic. Carmin. MS.* & alij complures. Eius ACTA addità origine. *Hispanâ* ex B *Ennodio* dabimus, qui Parentis exordijs contentus, maternam prosapiam omisit.

B. Martyrologia.

ACTA S. ANTONII, MONASTERII Lerinensis Abbatis ex matre origine Hispani, per B. Ennodium, & Aulum Halum.

PRÆFATIO AD LEONTIVM, ABBATEM.

VT *præliantes assurgunt buccinis, vt equorum celeritas ad potiorem cursum ferratâ calce prouocatur, ita dùm Maiorum virtus sollicitat ingenia, nouella conforta. Qui cana exercitia, & veterum gesta relegit, ad disciplinarum frugem. propositis laudum præmijs inardescit. Imago præcedentis gloriæ, vt ad posteros veniat, linguarum catena retinetur. Non licet per ætates perire, si quid lectio serenis actibus amica susceperet. Itaque eloquentiæ diuturnitas, mortalis naturæ sine congressionis periculo vicit angustiam, per quam optimorum conuersatio ipsis decedentibus nescit occasum. Restituetur quidem corpus origini, & destinatus à Superis spiritus ad proprium recurrit auctorem: quorum tamen probitas si libris mandata fuerit, eorum vitalis est obitus. Dicat forsan interpres austerior: abiurat prædicationis dulcedinem perfuncta mens; seculo, & carnis vinculis absolutus non desiderat, quæ inter incerta Mundi gessit, agnosci: sed illos humanus carcer, sine libertatis dispendio refudit opifici, dùm inter polluta gradiens, nitorem suum anima Deo nostro intenta germinauit, & per mandatorum cælestium lineas, lenocinantem huius lucis non sensit errorem. Nobis verò ista remaneant, nobis profutura seruentur, quibus si à studio deest sectari meliora, de illorum qui faciem conuersationis suæ præferunt, venire debet exemplo. Tu autem Venerabilis Abba Leonti, qui id mihi operis iniunxisti, adiuua oratione titubantem, & siccitatem styli sanctarum precum imbre locupleta. Facies enim, vt confido, meritis præcipuum, quod adgredi me ipse iussisti. Pronum est Beatitudini tuæ ieiuna eloquentia fecundis innocentiæ ferculis ampliare: Credite mihi, vos respiciet extortæ aut culpa, aut genius dictionis, cuius nisi substantiam religiosa auctoritate firmaueris, videbitur iudicij tui clauda fides, delegisse minus idoneum, cui venerandi laboris prouintiam commisisti.*

Tyrones exemplis Maiorum prouocantur.

Viri egregij vitalis est obitus.

Exempla meliorum sectanda.

IGITVR *Beati* ANTONII *narraturus insignia, primum S. Spiritus*

Fauor cœleſtis petendus.

maieſtas mihi innocanda eſt, vt qui illum rebus diuitem fecit, me in his explicandis per linguæ frœna moderetur, & labiorum ſordes Prophetici carbonis diluere maturet incendio, ne conſcientia nebulis lucem conuerſationis illius, aut ampliſſimis pauperem faciam laudibus, aut infantiâ areute deuenuſtem. Benedicitur indiuiſa Trinitas Deus noſter, qui ſeruum ſuum ANTONIVM *tantâ virtutum dote ſublimem, circa* Danubij *fluminis ripas in Ciuitate* Valeria, *Secundino Patre, Matre verò nobiliſſimâ fœminâ* Hiſpanâ *lucis huius ianuam iuſſit intrare: qui quamuis de ſplendore natalium conſcientiæ iubar hauſerit, tamen fulgorem ſtirpis præcipue morum radijs obumbrauit, vincens decorem ſanguinis, ingenij claritate, dum coruſcantem germinis ſui lampadem, actuum ſerenitate tranſcendit & factus eſt victor ſtemmatis ſui, per quod vniuerſos naſcendo ſuperauit: qui dum adhuc de Matris penderet vberibus, quem præſciuit Dei gratiâ, non reliquit nec paſſa eſt inopem fauoris exiſtere diſpenſatio cæleſtis, quem remunerandis plenum ſtudijs approbauit: qui ne ſancti inſtituta propoſiti per Parentum blandimenta frangeret, annorum ferme Octo genitoris tutelâ nudatus eſt*

Octennis Seuerini magiſterio adhæſit.

mox tamen ad illuſtriſſimum virum Seuerinum ignara fucis ætas euolauit, qui dum eum mulceret oſculis futura in puero bona quaſi tranſacta relegebat. Hic enim cuius meritis nihil eſſet abſconditum, ille hunc ſibi futurum participem, piâ vbique voce prædicabat: credo vt incipientis tyrocinia ſpes annuntiata ſolidaret. Sed poſtquam B. Vir humanis rebus exemptus eſt Conſtantij *Antiſtitis, eâ tempeſtate florentiſſimi iunctis obſequijs, glorioſis operibus vitæ rudimenta dedicauit. Qui eum inter Eccleſiaſticas Exceptores cæleſtem militiam iuſſit ordiri. Erat enim venerabilis Sacerdos* ANTONII *Noſtri patruus, ſed nunquam ille magiſterij rigorem conſanguinitatis lege molliuit; nec fecit ſecurum de neceſſitudine diſcipulum non timere, cui gratiam Doctoris niſi cenſura non præſtitit. Tantus fuit circa ſectatorem diligentia modus, quantùm iudicia contulerunt; meritum ſuum in facie monitoris agnouit. Sed iam peccatorum conſummatio Pannonijs minabatur excidium: iam ſucciſa radice ſubſtantia regionis illius ſtatus in pronum deflexerat. Per incurſus enim variarum gentium quotidiana gladiarum ſeges meſſem nobilitatis abſciderat, & fœcundas humani generis terras irâ populante deſolabat. Iam Franci, Eruli, Saxones multiplices crudelitatum ſpecies belluarum more peragebant. Quæ Nationum diuerſitas ſuperſtitioſis mancipata culturis, Deos ſuas humanâ credebat cæde mulceri; nec vnquam propitia ſe habere Numina, niſi cum ea æqualium cruore placaſſent. Ceſſare confidebant iram cælicolûm innocentis effuſione ſanguinis. Qui vt in gratiam redirent cum Superis ſuis, propinquorum conſueuerant mortes offerre. Quaſcumque tamen religioſi titulus declarabat officij, hos quaſi ſeniores hoſtias immolabant, exiſtimantes, quod piarum iugulis diuinitatis ceſſaret indignatio, & fieret materia gratiæ, locus offenſæ. Inter quas temporum procellas, Conſtantius Pontifex (ne quid in Mundo haberet ſubſidij terra hoſtibus deputata) humana lege liberatus eſt: poſt cuius reſolutionem,* ANTONIVM *noſtrum famuli ad Italiæ partes, quibus cælitus fuerat deputatus, Chriſto duce, perducunt, principe loco Tellinæ Vallis, quæ id ſortita eſt vocabuli, limen ingreditur; quam Montium ex vtroque latere brachijs fabricatam naturæ ditat amœnitas & de verticibus fœcundis animum plebe locupletat vber ſolum, quod auaris reſpondet iuxta deſideria immoderata cultoribus Non tamen ita ariſtis prægrauidum, aut dotatum paſcuis, aut arbuſtis compoſitum, aut fluminibus lætum, vt non ei plus ſuperuenientis perſonæ gratia præſtaret, quam ipſius originis variata, & diſtincta formoſitas. Illic Mario Presbytero, qui ſpiritibus immundis dominabatur, adiunctus eſt. Quia hæc eſt rerum conditio, vt noui hominis mores diuulgat inuenta ſodalitas, & qui ignoratur per originem [illegible] clarescat [illegible] deprehenditur mens ſecreta per ſocios; & cui [illegible] aliquidum ſuperuenientis æſtimare conſcientiam, conceditur vt de [illegible] prehendat externos.*

Patria, & Parentes.

Poſt Conſtantio Præſuli, à quo fuit Notarius creatus.

Francorum, & aliorum crudelitas.

Conſtantius Pontifex moritur.

Ad Vallem Tellinam pergit, & Mario Presbytero adhæſit.

ternos. Nam cùm eum B. Marius, illis oculis, quibus mentes videntur, inspiceret, & interioris decorem hominis absconditi percunctaretur obtutibus, voluit eum Clericorum sociare Collegio & inter Ecclesiasticos cœtus præstantem meritis dedicare personam. Sed fugit honorem velut veneni poculum, quem semper patentiam credidit, subiacere & seruire patienter prætulit regalis dominatui: ne tamen diù humanæ conuersationis mixtus illecebris societatem contagionis hauriret, elegit secessum haud procul a B. Martyris Fidelis sepulchro vbi Hilarius Ionij marmoris minas deponit, quando, ne euagetur longius, obiectis ripis resistunt frena telluris. Illic in [illegible] nubibus vertice Mons coruscat, qui sublimitatis suæ vincit aspectum: sed quam superbus est magnitudine, tam difficilis ascensu. Nam nullus ante Monachum nostrum patuit gressibus, nec per prærupta saxorum, humani generis admisit, formidine repugnante, vestigium. In præcisis cautibus, tuta feris longum præbuit, nullo exercente, cubilia, eo bestijs blandior, quo terribilius agricolarum excursus minatur. In hoc Dei famulus sedem delegit, in quo sola fuit placendi causa, quia nequaquam lanocinabatur aspectibus. nihil secum amplius nisi parum leguminis, & ligonem, quo terram [illegible] tetaret, de Mundi beneficijs assumens: dedicauit callem, subiecta asperitate, nec [illegible] tum: fuga illam indomitam naturæ legem, ANTONIO congrediente, perdiderunt: reserata itinera post ingressum eius patuêre cupientibus. Inuenit illic tamen Duos Senes, quos iam ita inter lustra belluarum habitatio longa miscuerat, vt nihil de illis Mundo fama nuntiaret: quorum vitam scientiamque plane videor elocutus, cum expetitam pro Dei timore habitationem sine nube vulgari. Breui post horum vnus assumptus est, & terreni carceris mole depositâ, æthereain valetudinem felix anima resumpsit. Nam absolutionis eius tempore, columna ignea B. ANTONII oculis est [illegible], ad cœlum vsque pertingens. credo vt Venerabilis Viri fides, & ardor ille vitiorum decoctor, typica monstraretur incendio. Tunc dum ibi Dei cultor tota disciplinis cœlestibus virium suarum vela laxaret, & per suum animæ, corporisque extrudentia paleas flabra succiperet; cuius vigilias, ieiunia, lectionis assiduitatem iure replicarem, nil haberent digniora memoratu. Nunquam ille cibum sumpsit, nisi fatiscente corpusculo, nunquam nisi exemptis officij munijs, sollicitudinem quiete laxauit. Sed quid referam, quæ perfectionis habuerit instrumenta perfectus? aut per quos gradus ad celsa conscenderit? Quem liquido declaratum est obtinere sublimia. Sciuit ille sic per labores varios, disciplinarum lineamenta sectari, vt nunquam assumeret arrogantiam de labore: & cum omnia essent digna præconijs quæ gerebat, dispendium virtutis credidit fuisse laudatum. sic totum de eius actibus opinionis luce radiabat, vt nihil præuerteretur ostentui. Præeminebat censura mentis in corpore, & iracundiam, quam contra culpas anima eius susceperat, facies infucata pingebat. Videres apud flagitia mundana tornos oculos, & indefessa contra seculi blandicias Christi Militem bella tractare, quando illa imago statum suum resoluit in risum, & ab arduis proprij rigore lætitiæ debilitate confracta est. Interea dùm velut obsignatum Monachi in vniuersis implet officium, Vir quidam (quem sponsæ suæ amor in facinus impulerat, & ad effusionem humani sanguinis affectu, & indignatione prouocarat) dùm conscientiam se credidit fugere mutatione terrarum, & in alijs Prouincia partibus innocentiam reperiri, quam furore duce perdiderat, velatum simplicitate ad secreta eremi portauit homicidam, putans in Dei obsequio constitutus de actibus suis præter [illegible] tem nil patêre arti [illegible] humilem simulauit obtutu, & per dolosi commenta consilij, fabricatâ [illegible] biectione compositus, cautioribus scelerum sordes texit obstaculis. Dif[illegible] e est, præter Deum, deprehendere, quidquid obsequendi argumentis inuoluitur. Proinde flagitium celat abiectio; rarò in lucem erumpunt crimina, quæ actor bicompêrandi sciuerit fuco sepelire. Protinùs tamen adfuit ille Iudex consuetus, & latentis secreta conscientiæ diuinæ vocis claue reserauit. In

Recusat Clericatum.

In Montis cacumine secessit.

Columna ignea S. Viri oculis ingesta.

Eius virtutum sublimia.

Latro in deserto latitat.

Illum diuinitus agnouit.

his sermonibus adorsus ANTONIVM, *quando eum plusquàm homo posset, docuit ingenium; e ... illum denudans, quo crasso indumento latronem tegebat:* Caue inquiens ne tanti criminis reum sancto ve... m... scere collegio, ne ... oribus ... agris viperam negligens astimator adit ... as. Iste animam Dei ma... l us concessam, per ensi fragmenta gutturis e... uit, & internecino fratris furore constricti vitam è sedibus suis, dum infert faucibus vincula, dissoluit. Hunc debitum exitium sequitur; nec a ... go supplicij erit alienus, qui humano sanguini non pepercerit, M... a est, ... ca facinoroso ... ata districtio. Ergo sopori terminum ponens, mandatorum cœlestium hostem depelle ne candida conuersatio tecum habitanti ..., fusca superuenientis contagione violetur. *Illicò diuinis obsecutus imperijs hominem vocat, mentientem, conuincit seriato ore male conscij, omnia eius*

Omnia eius crimina propalat.

gesta persequitur. Expauit deprehensus, cum flagitia sua recenseri videret ab homine, quæ sine teste humani generis commiserat, viaticum popos... fugam tremens apparauit. Continuo tamen pedissequa reum vltio comprehendit, & expiatum scelus patratoris morte, nuntiauit. Ita sermo Iusti viribus carcere non potuit. Interea S. Vir per regiones finitimas insidiatrices fama linguis innotuit qua non pararet de celebritate iactantiam: ante prouisa sunt remedia, quàm morbus adolesceret. Qui enim grandæuus, aut debilis duce diligentiâ, non itineris il... ins transmeabat abrupta, cum duntibus valetudinem desiderijs, etiam ægritudines corpora non tenerent hàc

Secretiora Eremi petit.

perterritus frequentiâ, ad secretiora eremi B. ANTON... VS *credidit euolandum, ne singulorum deuotio inamabilis arrogantiæ mater existeret, & de multiformi gratiâ rigidiori propositi, ruina nasceretur mox tamen secessus, quem pendula rupes commendabat, electus est. In quo annis pluribus solus, & vere Monachus, vitam sine humani generis consorte transeg... t. Dabat feras pro sodalibus montana solitudo, mugitus vrsi, altarumque belluarum minax immurmuratio pro blanda confabulationis communione ponebatur. Denique eâ tempestate Vrsus petulantior, gloria plus daturus, caules ipsius puberibus fol... j latiores, & quadam domini hilaritate gestientes, immanis ingrediens contritione vastauit; ita vt nusquam de simplici fruge spes residua linqueretur, quem ille baculo mul... latum, districtius abire præ-*

Vrsum caules deuorantem baculo castigat.

cipiens, testem virtutis suæ, & nuntium passionis ad alias ire bestias mox coëgit: vt impleretur Domini fidelis pollicitatio, quæ sectatoribus suis totius veneni, & omnium ferarum promi... it obsequium. Rursus tamen gradienti et per destinatum callem, rugiens sefera suggessit, quam ille solu ... insi... one turbatam iter fecit aperire, & occupata via claustra deserere. Sed ecce iterum alis pernicibus per proditionis suæ ordinem, Dei seruum in quo loci degeret, fama vulgauit, aliud de ipso pro sententiarum varietate, diuersis opinantibus. Tunc liquido patuit per occursus multiplices, nihil obstare cu-

Eius virtutum fama S. Virum detegit.

pientibus planari ardua, solidari ... ssa, & pendentia non timeri: sed potioribus insidijs ne per arrogantiam hostis subreperet, fortiori consilio manus apposuit, ne iam grandæuus perderet, quod inter tyrocinia virtute seruasset. Acriùs enim circa robustos Diaboli certamen est, & maioribus copijs illos aggreditur, qui conflictus eius experti robore sudore domuerunt. Vniuersa tamen secum ipse pertractans, breui animum suum adlocutione firmauit: Quid agimus? Mens adhuc ... dam oneris fasce depressa, quam nondum ad auctorem suum corporeus carcer euomuit. Non tibi certa est de perfectione fiducia, dùm adhuc includeris fragilitate carnali? Periculis plena sunt, quæ videntur esse tutissima. Lenocinia hastis ... intelligi... dùm vniuersorum vôce laudaris. vide quantis labores insidijs. Absconditum esse non licet, quod adimus. Latebram nostram persecutio manifestat hosti... is. Sanctorum petamus exercitum, & illam Lerinensis Insulæ cohortem irriguô inquiramus ardore. quem s... lum hactenus impulsauit aduersarius. Timebit enim

Lerinensem Insulam pergit.

inter

inter inimicam sibi multitudinem constitutum instructa prælijs acies · [illegible]a semper inu[illegible]lat, & varijs perfossum ictibus abigit infe-stantem. Quot bella [illegible]lis Diabolus intulit, numerant tot triumphos. Non metuunt, quoties adesse Sathan, vt dimicant[illegible] acuant, clas-sico fuerit [illegible]dente nuntiatum. Semper eruditos, & fortes reddidit quoti[illegible]iana decertatio, quomodo prolixior pax solutos *His dictis, dum [illegible]sam fratribus cellulam, quos ibidem prædicti amor congregauerat, apud* Lerinum *improuisus apparuit. Nuntiauit Virum insignium merito-rum, facies ieiunij pallore decorata. Nam dum secreti uitorem hominis splendidissima macies indicaret, non defuit actuum eius præco consuetus, immaculatam conuersionis ipsius speciem, sub verborum abundantia, & re-lationis vbertate describens. Mixtus grandæuis, & præcipuis, gestorum suorum lampadem non minori intellexit igne rutilare: metitus est fomitis sui lucem, dùm vidit alieni. Quasi inter ornamenta cæli, vt sydera pleno fulgore micantia superuenientis astri claritudo societur; certant sine inui-dia geminare radios, & per augmenta luminis speciem superare nouitatis: alia prolixiori origine facem suam stella commendat, alia puriorem vnam ditat; potior flamma nobilitat alteram, per spatia nocturna sincerior. Sic* Antonivm *nostrum per vniuersas locorum mutationes, à Christo veni-ens disciplina comitata est. Prouidit tamen, ne cui in illa nutrice Sancto-rum Insula, cum præstare meritis, præferre videretur honoribus: sciens in humilitatis radice plantatum, ad Centenos fructus assurgere. Blandus iu-uenibus, grauis maturis, doctus peritis, submissus existendo simplicibus, to-tam illam Dominici gregis Legionem, distinctam actu, variatam gentibus, quasi vnam animam in sua affectione collegit ibi biennio se ipso potior, Mundi istius sarcinam deponens, victor insidiarum quas antiqui serpentis parat astutia, diem nostrum, & lucem præsentis seculi, perpetui luminis adeptione commutauit. Taceo, qualiter vitam ipsius mortis claritudo sig-nauerit: ne vniuersa digerens, ne tàm veritatem narrasse, quàm prædicti laudibus videar immoratus, Veluti si quis consitum lucum frondium densi-tate repererit, ex quo coronam, ferro stringente, subripiens, genium syluæ, dùm præsumit parua non amouet. Melioribus equidem de* Antonii *no-stri factis, quæ stylo non attigi, narranda seruaui. Vincar forte eloquentiæ flumine, nemo me illum superabit affectu Habeat qui secutus fuerit de peri-tia messe iactantiam, mihi gratiam B. Hominis nemo præripiet, qui ad ex plicanda eius bona primus accessi.*

Inter præcipuos Monachos collocatur.

Moritur.

Hæc sunt Acta quæ descripsit *Ennodius*, vbi plurima referenda calamus prætermisit eruditus, & multa scitu digna doctus despexit stylus, videlicet *His-panam originem*, & *Matris Nomen Hispana*, quæ nisi Nobis *Aulus Halus* Burdiga-lensis suppeditaret, in origine adhuc, vt huc vsque, ieiunaret spes. En igitur Poëtæ Burdigalensis *Epitaphium*, quo nostra firmatur intentio:

Quæ omisit Ennodius?

PRO S. ANTONIO LERINENSI, Abbate, Epitaphium; ab Aulo Halo Burdigalensi.

Cespite sub cauo tegitur Venerabilis Abbas
Lerini Antonivs, *qui fuit Orbis honos.*
Secundinus *erat Pater, hunc ex coniuge* Iberâ
Sustulit, & tandem Austrica regna petit.
Ad Lerinenses *transgressus Numina quærit,*
Hic Sancti titulo, Magnus ad Astra volat.

Epitaphium.

Prætermisit etiam Ennodius *Diem* transitus S. Viri, quod ex post facto *Baro-nius*

nius suppleuit & in hunc reposuit, adeo vt iam probatione non indigeamus. Tum denique *Annum* dormitionis omisit, quem circa CCCC. LXXXIV. fuisse pluribus ostendit idem Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom. 6. Ann. 488. n. 14.* Quibus omnia remanent ACTA completa.

Dies, & Annus transitus.

QVARTO

Kal. Ianuarij.

DIES XXIX.

A. CARTHAGINE *in Africa* S. CRESCENTIS, B. Petri *Apostolorum Principis, Discipuli; qui eiusdem comes indiuiduus*, Hispanias *inuisit, lustrauit, & Euangelium multis in populis prædicauit, & mortuo* Theodoro Cæsaraugustano, *vt eius vltimam voluntatis sententiam exequeretur, cum sacris exuuiis* Gallæciam *perrexit, easque iuxta S. Apostoli Magistri sui* IACOBI, *Hispaniarum Patroni pignora, conlocauit, postmodum cum aliis ad martyrij coronam accessit.*

B. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ* S. GVNTERICI, *ipsius vrbis Regiæ Episcopi; qui cum* Vvitizæ *Regis Gothorum obscœnis legibus restitisset, primùm secretis cohortationibus, post sermonibus publicis, ab eo despectus, à Proceribus obiurgatus, & à propriis Clericis derelictus, tandem ærumnis confectus, ad Superos euolauit Confessor.*

C. HISPALI *in Bætica Hispaniæ, Depositio* S. CALIXTI, *Martyris, Romæ passi; Cuius sacra pignora in Monasterio Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis honorificè seruantur, & annuâ veneratione coluntur.*

D. BARCINONE *in Cathalonia Hispaniæ Depositio* S. BONIFACII *Martyris Romani: Cuius sacra lipsana Româ* Hispaniam *delata, Monasterium Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis honorifico cultu seruat, & piâ religione colit.*

NOTÆ.

NOTÆ.

SANCTVS CRESCENS Discipulus S. Petri, Hispaniæ Prædicator.] Hunc fuisse sanctissimum illum Antistitem Viennensem, cuius memoria in Martyrologijs Beda, Vsuardi, & Adonis, necnon Cæsaris Baronij Die V. Kal. Iul lit. A fol. 395. & h.d lit. F. fol. 793. celebratur, Nostri Scriptores affirmant, quos Franciscus Biuarius in Not. ad Dextr. in Chron. Ann. 5[illegible] n 4. fol. 1[illegible]2. & Ann 71 n. 5. fol. 169. enumerat. Qui viriliter ex Metaphraste societatem cum S. Petro, & in Hispanias aduentum probat, maxime his verbis, quibus S. Petri ex Roma Hispanias itineris relationem digerens, sequentia profert. Venit Sirmium, ciuitatem Hispaniæ, quo in loco, cùm Epænetum constituisset Episcopum, deuenit Carthaginem Africæ, in qua CRESCENTEM ordinauit Episcopum. En ex Metaphraste Hispaniæ lustrationem, & infulam, post regressum ex Hispanijs Africam Carthaginensem. Post hæc S M. Maximus in in Hymn. SS. Præsul Cæsaraugustan. apud Rodericum Caro fol. 230. col. 2. & apud Biuar. fol 54. asserit, S. CRESCENTEM istum Carthaginensis Ecclesiæ Præsulem, S. Theodori Cæsaraugustani Corpus ad Cyrenem Africæ passi, Hispanias transtulisse, & iuxta Apostoli IACOBI pignora tumulasse. En Carminis fragmentum.

Laudo te primum Sacer Athanasi,
Teque præstanti Theodore cantu,
Non minus nostris Epitecte Præsul
Dignus es Odis.
Tertium, & Primum vidit ipse Iberus
Fortiter passum. Sed enim Secundum
Sacra per tractus Lybicos ferentem
Clara Cyrenæ.
Hic cubant sacri cineres sepulti
Quos dolens CRESCENS *sepelire mandat:*
Hinc leuat CRESCENS, *grauiore causâ,*
Frater, & hospes.

In cuius Carminis explicatione Didacus Murillo Histor. Cæsaraugust. hallucinatus, quid Crescens verbum in carmine dupliciter significaret ignorans: sed eius incuriam ostendens Biuarius, prosequitur: Nesciebat enim Murillo qui esset CRESCENS ille; cum tamen alius non sit, quàm qui primus eo nomine dignus fuit, Pauli & Petri Discipulus, & tunc temporis apud Carthaginem Africæ Episcopus. In sequenti versu legebatur: Hinc iuuat CRESCENS, cùm omnino legendum sit: Hinc leuat CRESCENS. Nam sensus est CRESCENTEM inde leuasse Reliquias Martyris (Theodori) & in Hispanias detulisse, iuxta id, quod ipse Theodorus asserat; & hæc illa grauior causa, quæ S. CRESCENTEM [illegible], vt ferret ipsum inde, & ad latus IACOBI Apostoli collocaret. Sequuntur Biuarij opinionem ex Maximo Didacus Morill. Hist. Cæsaraugust. 1. p. c. 21. f. 183. Ludouicus Lop[illegible] Hist. Cæsaraug. 2 p. c7 fol 413. & Nos supr. Tom 2. Die XXIV. Mart. fol. 369. vbi & si de hac Translatione nihil egimus, ea fuit causa, ne illam hic repeteremus, & duplici relatione Lectorẽ grauaremur. & quia huius Translationis S. Theodori festum supr. Tom. 2. Die XXVI Mart. lit. A. fol. 402 recensuimus. Hæc sunt quæ ad Nostras spectant, ideo hic subsistimus,

A. Martyrologia.

Cum Petro Apostolo lustrauit Hispanias.

Post Corpus S. Theodori Compostellam transtulit.

Didaci Murillo hallucinationem detegit Biuarius.

De Episcopatu Viennensi remissiue.

mus, & ad *Gallicanos* Scriptores circa *Vienuensem* insulam, te missum facimus.

B. S. GVNTERICVS *Episcopus Toletanus Confessor.* Nescio quid fuerit in causa, quòd hunc sanctissimum Præsulem *Toletanum* gloriâ sanctitatis præclarum, culmine castitatis conspicuum, doctrinæ vbertate facundum, & miraculorum virtute sublimatum, nullus ex antiquis, & recentioribus Martyrologis in *Albo Sanctorum* adscripserit, maxime cum ex Aluaro Gomezio in *Vit. eiusd.* apud Ieronymum de la Higuera in *Not. ad Luitprand in Chron. n.*167 *fol.*381. constet, illum fuisse in numerum Sanctorum relatum. Meo iudicio, nulla alia potuit euenire, quam proxima, & fatalis Sarracenorum per Hispanias irruptio, quâ prorsus omnia sacra, disturbio sopita, Episcoporum fugâ consumpta, Clericorum internecione obliterata, Monachorum populatione confusa, Ecclesiarum strage despecta, & Scriptorum defectione antiquata. Ast Deus, qui temporum renolutione, noua confundit, confusa patefacit, & antiqua reuelat, inter tot Ismaëlitarum turbines, populorum ruinas, Episcoporum absentias, Clericorum incurias, Monachorum inopias, Ecclesiarum clades, & Scriptorum indigentias, hautquaquàm passus est, quòd tanti Viri memoria prorsus deficeret, & ideò quod scriptura tanto tempore siluit, pòst memoria conseruaret, & mise[illegible]a proferret. Hinc euenit, quod ea omnia, quæ temporis edax e[illegible] fœdia sub [illegible]ntij ergastulis occulere dispofuit, confractis vectibus iamiam e[illegible]nte Hispaniarum auxilio cœlesti, illa quæ occluderat, reseraret. P[illegible]rat enim suis Dominica, & fidelis locutio, nequaquam eorum capitis capillos, vbi[illegible] absconditos, perituros, vt quid eorum memorias? Re[illegible]ruat autem [illegible] pro maiori Sanctorum gloria, & ipsius honore, propalationis rem[illegible]us, ideoque, multos adhuc sub silentio delitescentes conspicimus, [illegible]m[illegible]urimos quotidie loca subterranea parturiunt & terræ hiatus miraculorum prodigijs eructant. Quid hoc? Diuinæ dispositionis imperium: æternæ p[illegible]otidentiæ volun. tas; quæ vt omnibus ætatibus, & seculis faueat, per ætates, & secula Sanctorum nomina hactenus incognita prouidus manifestat, eorum res gestas sæpesæpius in codicibus, aut corrosis, aut blatteratis indigetar, & sacras exuuias in locis horribilibus & incognitis dignatur ostendere. Ergo quem *Martyrologorum* non agnouit auctoritas, Scriptorum, & Historicorum propalauit sedulitas. Adsit primus *Luitprandus*, omnibus sequentibus antiquior in *Chron. Aun.* 7[illegible]4. *n.* 173. *fol.* 383. his verbis: GVNNERICVS, *Toletanus Præsul, sapientiâ, prudentiâ,* [illegible] *vt aliqui volunt) miraculorum gloriâ præclarus, valde restitit libidini, & petulantiæ Regis* Witizæ, *celestissimi.* En S. Virum miraculorum gloriâ præclarum. Sed Isidorus Pacensis in *Chron. Era* 742. sequatur: *Per id tempus* GVNDERICVS, *Vrbis Regia,* Toletanæ *Sedis Metropolitanus Episcopus, sanctimoniæ dono illustris habetur, & in multis mirabilibus auctor celebratur.* Succedat Don Rodericus Archipresbyter Toletanus *Histor. Hispan. lib.* 3. *c.* 14. qui eadem verba protulit, nec transcribenda. Alphonsus Sapiens in *Histor. Generel.* 2. *p. c.* 54. subsequatur: *E en aquella sazon era Arzobispo de Toledo* GONDERICO, *e ero home casto, e de gran santidad, e por quien fiziera muchas virtudes, e muchos milagros Nuestro Señor Dios, tal [illegible]ruicio le auia fecho.* Quæ sic Latine sonant: *Et eâ tempestate,* GVNDERICVS *sedem* Toletanam *tenebat, qui erat homo castus, & magna sanctitatis Vir, & cuius precibus Deus Dominus Noster innumeras virtutes, & plurima miracula patrarat, sed tale obsequium illi præstiterat.* Eadem transcripsit Stephanus Garibay in *Comp. Historiol. lib* 8. *c.* 46. M. Aluarus Gomezius in *Vit. S. Gunder. hæc:* GVNNERICVS *tamen* F[illegible]ici *succedens, Vir morum etiam probitate clarus, quem ob eius insignes virtutes, & miracula adiuncta, vt Auctores sui temporis aiunt, fuisse in numerum* Sanctorum *relatum* Garsias de Loaysa agens de *SS. Eugenijs Toletanis*, Ildefonso, Felici, Iuliano Præsulibus sanctissimis, & in Tabulis Ecclesiasticis adscriptis, addit GVNDERICVM, & concludit: *Quorum mores integri, & sanctissimi, virtutesque excellentes, & singulares eos segregarunt ab omni consuetudine mortali, ita vt miracula in hominum conspectu, viui, & mortui ederent* Franciscus Pisa *Histor. Toletan lib.* 2. *c.* 19. & P. Ieronymus de la Higuera ad *Luitprand. d. n.* 173. D. Thomas Tamayo ibid. *fol.* 101.

S. Præsul fuit relatus in numerum Sanctorum.

Sed quæ causa obliuionis in tanti Præsulis memoria?

Deus Sanctorum suorum memorias aliquando occulit, & aliquando propalat.

Scriptores.

&

& 109. in *Diptich. Præsul. Toletanor. n.46 fol.126.* Mariana *lib. 6.c.19.* & quotquot res Toletanas prosecuti sunt. Eius ACTA scripsit Gomezius, illa Nos meliori calculo coagulabimus:

ACTA S. GVNTERICI EPISCOPI Toletani, & Confessoris, ex Luitprando, Gomezio, & alijs.

Origo, & patria.

GVNTERIDVS, *alijs* GVNDERICVS, *nonnullis* GVTERICVS, *plurimis* GOTER, *inde* GODEL, *ex quo* GODELORVM, *siue* GVDIELORVM *illustris familia sumpsit exordium, fuit* Toleti *natus, & origine* Gothus, *ex nobilissimis illius seculi parentibus, & familijs ortus. Qui cum primum infantiæ bullatam vestem demisit, & induit prætextatam, sub S.* Ildephonsi *magisterio positus, non solùm doctrinam didicit catholicam sed etiam virtutum apices imitari promeruit. Inter cæteras honestatis probitates, quibus maxime sanctissimus fulgebat Magister, castitas primum locum obtinebat, adeo, vt Virgo Virgini aduersus hæreticorum commenta, & errores suam pudicitiam defensandam, commendaret. Huius* GVNTERICVS *excellentiæ culmen, tantâ fuit efficaciâ consecutus, vt ad vsque vltimũ vitæ halitum, illam mente, & corpore conseruaret. Quod S.* Ildephonsus *nobili adolescente pluries præmeditans, & cælesti prouidentiâ suffultus, futurum iuuenem Vrbis Regiæ splendorem, & Ecclesiæ fulgentissimum iubar prædixit. Post hæc in homine illo tantorum facinorum illustrium cumulos contuens, S. Adolescentem inter Ecclesiæ* Toletanæ *ministros collocauit, vt sacrosanctis ritibus imbutus, ad ordinum Ecclesiasticorum specimina doctus accurreret. Huius muneris onera* GVNTERICVS *exercuit temporibus Ildephonsi, Quirici, Iuliani, & Siseberti Toletanorum Antistitum, donec* Felix *eius Condiscipulus, fuit ad fastigium tantæ dignitatis euectus, à quo Archidiaconatum* S. E. Toletanæ *primùm promeruit. Cuius ministerium tanto iudicij & prudentiæ acumine, tanto iustitiæ zelo, & tanto Sanctitudinis splendore direxit, vt prorsus antiqua temporum monimenta, quibus Patrum sanctitas, Apostolorum doctrina, & insignium Virorum exempla refulgebant, renasci crederentur. Peruolauerat semper totos* Hispaniarum *angulos fama virtutum, & dum ipsa loquax illustria S. Archidiaconi facinora recensebat, ille humilitatis tegmine contractus, vix diei lucem conspicere volebat. Sed cum ingenij, & virtutis lumina sub modio stare Euangelica prælocutio prohibuit, sic* GVNTERICI *secessus ad maiora consequenda, animos omnium continuâ impulsione permouit. Igitur tunc, temporis* Seguntinam *regebat Ecclesiam* Ela *huius nominis I. quo è viuis sublato, Cleri, & Populi* Seguntini *suffragijs B. Archidiaconus ad tanti muneris apicem vocatus est. Renuit aliquantulum humana fragilitas, & humilitas beata contradicere monebat; sed proximorum salus, diuina voluntas, & obedientia Superioris omne contradictionis vinculum dissoluit. Itaque onus Angelicis humeris formidandum S. Præsul super humeros suos imponens, in sponsæ suæ oscula properauit. Tum Apostolicum munus exercens, deprauatos mores correxit, Ecclesiastica munia in meliorem dispositis statum, gregem sibi commissum doctrinâ, & exemplis instruxit, & omnia quæ ad suum ministerium spectare credidit, sic digessit, & constituit, quòd nisi sequentia tempora, omnia quæque sancta, & iusta fœdarent, dubio procul in sua diœcesi verus Dei cultus, Ecclesiarum auctoritas, Clericorum probitas, populorum obsequium, & fidei integritas, poterat cæteris* Hispaniarum *diœcesibus exempla præbere, Sed* Felice *Toletano Metropolitâ carnis sarcinam exuente, in eius locum* GVNTERICVS *à Suffraganeis, & Palatinis in Sede* Toletana *suffectus est, qui petulantiam* VVitizæ, *iam regnantis, erumpere cognoscens, sic eius pessima natura indicijs ebullientibus se Pontifex*

S. Ildephonso adhæsit.

Eius castitas.

Fit Archidiaconus Toletanus.

Et Episcopus Seguntinus.

Et Toletanus Metropolita.

A Cratone viro fractos sapiente lapillos,
Ut varias hominum curas, & inania vota
Argueret, signo crucis integrauit; & ipsum
Edocuit Cratona fidem, gemmisque redactis
In cumulos numûm ingentes, donauit egenos.
Fortè Duos Iuuenes Christi documenta professos
Pœnituisse videns; sua quòd patrimonia turbis
Pauperibus subitâ nimium pietate dedisset;
Continuo fruticum fasces in publica missos
Compita, in argentum vertit: Iuuenesque vocatos,
Ante oculos plebis, sermone redarguit isto:
Postquam diuitias bene distribuisse doletis,
Et facta est vobis pietas odiosa; querellas
Ponite; restituet Christus, quæ acceperat; ista
Ferte domum; Christus vestro non indiget auro.
Ipse qui syluis frondes, qui gramina campis,
Qui frumenta solo, qui poma, nucesque quotannis
Arboribus tribuit, qui cuncta animantia pascit.
Hæc virgulta, istos fasces, quos cernitis, ipse,
Non Ego, in argentum vertit, nec cessat in horas
Gignere opes varias, terram transformat in aurum,
Rorem in margaritas, gignit per littora gemmas,
Chrysolytos, & carbones, nitidosque pyropos.
Pars hæc vestra: nihil cœli sperate deinceps.
Ista senex, Iuuenum subitò mutata quierunt
Pectora, & in lachrymas versi mala lucra, & auaras
Execrantur opes, aurique ardore leuantur.
Viminaque in formam subito rediere priorem.
Cùm foret in populis, paucis post nata diebus
Seditio, Triuiæ ad Templum quò dona ferebant
Vndique Mortales, terris ex omnibus vnà
Cum plebe, & patribus, veniens à culmine summo,
Illud opus quod tota Asia immortale putabat,
Et quod erat numeratum inter miracula Septem,
Cum tonitru in terram fecit procumbere magno;
Et quo flagrantem premeret Proconsulis iram,
Mortiferis hausit cyathis aconita duobus,
Atque duas tali potu de corpore pulsas
In sua membra animas tulit ex Acheronte profundo.
Prospiciens tandem sibi summum incumbere tempus,

Viuus

Viuus humum subijt, corpusque in manna redactum.
Sunt qui translatum credant Orientis ad hortos;
In Superos quidam, cæloque ardente potiri,
Huic Vates Aquilæ formam tribuere; quod alto
Describat sermone Deum, quod lumine viuo,
Ac vegeto sensu vidit mysteria Christi.

Quod ad Nostram *Hispaniam* attinet, illud esse luce clarius S. *Apostolum* semper, & vbique *Hispanis* meis fauisse, non tantummodo auxilijs, & fauoribus, sed etiam eius præsentiâ, & tutelâ, multisque sacris pignoribus, & Reliquijs. Quod cùm B. Virgine ad *Cæsaraugustam* adhuc viuus corporaliter venerit, Flauius Dexter in *Chron. Ann.* 37 vbi Biuar. *Comment.* 3.n.2. *fol.*73. his verbis: *B. Virgo* IACOBO *preces fundenti*, Cæsaraugustæ *in* Columna *apparet*, *in spiritu, veniente quoque* IOANNE *Theolog.* Adstipulatur Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.*36.n.7. *fol.*7 & in *Aduersar.* n.428. Franciscus Biuarius, & alij à me relati in *Not. ad Aul. Hal. de Aduent. S. Iacob. vers.* 360. *fol.*76. D. Michaël de Erze *eod. Tract. fol.*136.

Cum B. Virgine Hispaniam inuisit.

QUANTUM ad *Reliquias*, plures in sacr[illegible] Ecclesiarum *Hispaniæ* custodiuntur, & venerantur, quarum h[illegible]c catalogum referre prolixum erit. Illud affirmare possumus, quod in omni[illegible]us secul[illegible] *Hispania* procul dubio S. Apostolo Templa, Oratoria, officia Eccle[illegible]astica, & venerationem totis visceribus exoluit.

S. ALVITUS *Episcopus Legionensis Conf[illegible]r.*] Eius memoria recolitur apud *Martyrologos* diuersis diebus, vt Philippus Ferrarius in *General. Catalog. SS. Die III. Octobr. fol.*387. & *Die XXX. Octobr. fol.*424 his verbis: *In Hispania* S. ALVITI *Episcopi Legionensis.* Hugo Menardus in *Martyrolog. Benedictin. h. d. fol.*110 hac clausulâ: LEGIONE *in Hispania Depositio* S. ALVITI, *Episcopi, & Confessoris, magnæ sanctitatis Viri.* Ieronymus de la Higuera in *MS. Hispan. h. d. fol* 65. Philippus Ferrarius in *Topograph SS. verb.* Legio *fol.* 66. *col.*2. De eo Ambrosius Morales *Histor. Hispan. Tom.*3. *lib* 16. Antonius Yepes *Chron. Benedict. Tom.*6 *Cent.*6. *Ann.* 1063.c.1 *fol.*197. *& seqq.* Ioannes Marieta *Histor. SS. Hispan lib.*5.c.66. Athanasius Lobera *Histor. Legion* 2.p.c.29 *fol.*299. Hugo Menardus *Obseruat. ad Martyrolog. Benedict lib.*2. *fol.*784. & Nos supr. *Tom.*1. *Die XXIII. Februar. fol.*2[illegible]5. *& seqq.* & hoc *Tom.*6. *Die XXI. Decembr lit.B.* Eius ACTA ex Vetusto Legendario *Segobiensi MS.* & alijs Scriptoribus superius recensitis damus:

B. Martyrologia.

Scriptores.

ACTA S. ALVITI EPISCOPI Legionensis Confessoris in Hispania ex Legendario MS. Segobiensi, & alijs.

ALVITUS *natione* Hispanus ex Gallæciæ *finibus, nobilibus familijs, & honestis exortus; qui ab ineunte ætate studijs se literarum tradidit, quæ cùm ad amussim adipisceretur euigilans, tandem in magnifico, & totius* Hispaniæ *insigni* SS. Facundi, & Primitiui *Martyrum Cænobio cucullam induit. Hic ad tantum doctrina, & obseruationis Monastica Regula gradum peruenit, vt suis depositentibus meritis, abbatis munere decoraretur, & tantorum Monachorum Pater acclamaretur. In huius oneris exercitio, adeò se B. Vir modestum, sobrium, prudentem, & pium exhibuit, vt antecedentium vestigia insecutus in omnibus, quæ ad religiosam perfectionem spectabant, successoribus normam Euangelicam relinqueret. Cuius virtutes, doctrinam, & œconomicam perfectionem Rex, & Clerus* Legionensis *vrbis contuentes, cùm illo tempore fuisset Pastoris solatio destituta,* ALVITUM *Abbatem, in illius Sedis cathedram sublimarunt. Qui licet inuitus, tantum*

Origo, & Monachatus.

Fit Abbas Sahaguntinus.

Et Episcopus Legionensis.

super

super humeros suos onus imponens, protinus manus ad aratrum iniecit. Eo enim tempore bellum gerere gloriosissimus Ferdinandus *Castellæ, & Legionis Rex, cognamento* Magnus *aduersus Sarracenos constitueas, conduuato exercitu, in partes Bæticæ pergere, delatis secum* ALVITO *Legionensi, & Ordanio Asturicensi Episcopis destinauit. Qui disrupto Sarracenorum milite,* Emeritam *vsque insequens Paganos, vrbem obsedit. Sed cùm* Benabeth *Rex Hispalis, exercitus Dux, frustrà expectaret auxilia, ad pactiones cùm* Ferdinando *ventum, quibus inter alias conuentis præcipua fuit, quod sacras exuuias* SS. Iustæ, & Ruffinæ *Martyrum* Hispalentium *Nuntijs ad hoc designatis traderet. Annuit* Benabeth*, & captijs* Hispalim *libere dimissis, Regeque humiliter salutato, ad propria inglorius repedauit & victus. Tunc Rex* Ferdinandus *ad transferenda SS. Virginum, & Martyrum pignora, quæ promiserat* Benabeth, ALVITVM, *& Ordonium Episcopos, & alios Comites, Oratores elegit, qui* Hispalim *concedentes nec à Rege Sarraceno, nihil quod prodesset spectantes, indicto Triduana ieiunia, omnes nequaquam ab oratione cessabant. Tunc* ALVITO *in medio noctis silentio* S. Isidorus *illius vrbis quondam Præsul apparens, dixit:* Frustra fatigaris ALVITE; non ergo placet Deo Nostro, vt Corpora Virginum deferas: meum libenter concedit, vt transferatur, illud quærito, quod hîc inuenies. *Et baculi cuspide ter terram iciens, euanuit. Eundem sic secundò, & tertiò visionem intuitus, & in tertia de eius morte præmonitus, omnia quæ euenerant, sodalibus patefecit, cum quibus ad locum designatum irruens, & tres baculi ictus contuens, breui Corpus* S. Isidori *aromatibus redundans inueait, quod honorifice conditum in hospitium latus transuexit. Hinc febre correptus, ad mortis se instantis terminum accingeas, purâ confessione expiatus, & sacra synaxi munitus, suam, in cilicijs, & cinere prouolutus horum alacer expectabat; qui rudem corporis fabricam despiciens æterna ingreditur habitacula,* VI. Kalendas Ianuarij, *Anno Domini* M. XLVII. *Tunc* Ordonius *Antistes, & cæteri Oratores videntes quod Corpus* S. ALVITI, *nulla fuisset foraudine pollutum, aut aliquo fœtore corruptum, illud in alia theca candiderunt, &* Legionem *ingressi, cùm inter Ecclesiasticos exoriretur contentio, de loco, quo reponenda erant sacra pignora vtriusque Pontificis, tandem conuenit, vt animalium, quæ illa humeris reportabant, relinqueretur arbitrio; & Deo duce aliud ad Cathedralem Basilicam cum* S. ALVITI Corpore *perrexit, vbi honorifice conditum est, & pia religione colitur. Aliud Ecclesiam* S. Ioannis *intrauit cum* Isidori *sacris exuuijs, vbi etiam condita, omnium denationem acquirunt. Præstante D. N. Iesu-Christo, qui viuit & regnat cum Patre, & S. Spiritu in secula. Amen.*

Orator eligitur pro transferendis corporibus SS. VV. Hispalensium.

S. Isidorus illi apparet, & aduentum prædicit.

Moritur.

Legionem defertur, & collocatur.

SÆPE huius rei historiam scripsimus, tàm in ACTIS *S. Ordonij Asturicensis* Episcopi, quæ dedimus supra *d.Tom.1. Februar. Die XXIII.fol.*235. & hoc *Tom.6. Die XXI. Decembr.lit.B.* in Commemoratione *Translationis S. Isidori*, quibus in locis satis probata huius relationis remanet veritas, ideò hic nihil est insistendum.

C. S FABIANA *Virgo, & Martyr Romana.*] Nullam in Martyrologijs huius nominis Virginem, & Martyrem inuenire potuimus, Romæ passam. Ast FABIOLAM Matronam illustrem, *S. Ieronymo* addictam intueor, cuius meminit Philippus Ferrarius in *Catalog General. SS.h d. fol.*488. Quare & Nos haut diem, in quo reponere possimus, huius Nostræ S Virginis, & Martyris memoriam, inueniamus, hoc propter Nominum similitudinē subiungere constituimus. Quatenus ad *Translationem* sacrarum exuuiarum *Romà Madridium*, vbi à Ministro Generali Ordinis Excalceatorum SSS.Trinitatis fuere lipsana Monasterio *Villa-Nona Infantium* distributa, nihiltàm antiquius ex Diplomatibus superius à Nobis recensitis, quibus apparet, quod multa Sanctorum Martyrum, & Virginum Corpora, ex Cœmeterijs Vrbis, ex facultate Vrbani VIII. Pont Max. extracta fuere, quæ ipse Pontifex R. P. F. *Ioanni ab Annuntiatione*, eius dùm viueret

Fuit Virgo, & Martyr Romana.

Eius Corpus in Hispaniam translatum.

Confessario,

Confeſſario, conceſſit. Qui in *Hiſpanias* emittens eadem Miniſtro Generali, vt illa inter Conuentus Ordinis diuideret, vt & fecit, & hocce *Villanouano* Conuentui dedit, diſtribuit, & conceſſit, vt ibidem liquet.

QVINTO

Kal. Ianuarij,

DIES XXVIII.

A. In BETLEHEM *Judææ natalis* SS. INNOCENTIVM, *qui ab* Herode *Rege pro Chriſto interfecti, primitias Martyrum reportarunt. Quorum aliquot ſacra Corpora apud* Hiſpanias *tranſlata, in diuerſis Eccleſijs cuſtodiuntur, & venerantur.*

B. *In Monaſterio* Lerinenſi *in Gallia* S. ANTONII *ipſius Cœnobij Abbatis, qui ex Matre origine* Hiſpanus, *poſt adeptis e SS.* Seuerino, & Conſtantio *Epiſcopis, doctrinis ſingularibus,* Lerinum *aduenit, vbi ſanctitate conſpicuus, & miraculis clarus, obdormiuit in Domino.*

NOTÆ.

SANCTI INNOCENTES *Martyres Betlhemitici.*] Quamuis apud *Græcos* feſtus dies ſequênti reijciatur, vt ex eorum *Menologio* apud Caniſium *Lect. Antiquar. Die XXIX. Decembr. fol.*941. *Tom* 2 pateſcit. At Nos qui Latinorum *Martyrologia*, & Eccleſiæ Romanæ placita inſequi debemus in hunc diem eorũ anniuerſariam *Commemorationem* reponimus. Ita & fecere Beda Venerabilis, Vſuardus Abbas, Addo Viennenſis Præſul, & Cæſar Baronius Cardinalis in *Roman. Martyrolog. h.d.lit. A. fol.*791. hac periodo: *In Bethlehem Iudææ Natalis Sanctorum* INNOCENTIVM, *qui ab Herode Rege pro Chriſto interfecti ſunt.* Adſtipulantur Dionyſius Vazquez in *Caſtellan.fol.* 212. Ioannes Lupus in *Luſitan.fol.*277. *col.*2. Conſtantius Felicius in *Ital* 2.*p.fol.* 215. Petrus Galeſinius in *General fol.*176. Andreas Sauſſay in *Gallican. Tom* 2. *fol.*1045. Baehot in *Faſt. Chriſtian. fol* 880 Baptiſta Mantuanus in *Faſt. Sacr. fol* 94. & 95. A quo & ACTA deſuminus.

A. *Martyrologia,* *Scriptores.*

ACTA SS. PVERORVM INNOCENTIVM Bethlemiticorum, ex Ioanne Mantuano.

Altera mœrorem, lachrymas miserandaque secum
Fert lamenta Dies. Nam Rex audità Magorum
Herodes, post, verba, Crudele sequenti
Est aggressus opus, cui par non viderat vnquam
Sol, qui cuncta videt tellure, ac omnibus vndis.
Nam Bethleemeos perfundi sanguine Campos
Jussit, & Infantes quot erant in finibus illis
Ense trucidari, cupiens extinguere Christum,
Quem dixere Magi Dominum, Regemque futurum.
Sed celer aëreo labens per nubila cursu
Nuntius, hæc scelera, & casus prædixerat istos
Ante Seni, Puerumque illis curarat ab oris
Hermopolim, quæ tunc erat vrbs Ægyptia, ferri.
O infame nefas? Quod detestanda libido
Regnandi, quod mens fastu vitiata superbo
Protulit! Infantes nudos à pectore matrum
Diuulsos. stricto Miles mucrone secabat.
Nec sceleris tanti causam furor ille sciebat.
Nam puduit Regem causas aperire nefandæ
Cædis. In excelsas nubes, in Sydera clamor
Exit; & spumans fluxit cruor vsque sub Orcum.
Vicinæ planxère vrbes, audita per agros
Noctes, atque dies flentum suspiria matrum.
Hac quoque, sic fama est, in tempestate peremptus
Regius est Infans, qui lactabatur in illis
Forte locis. Tantum dabat ira furentibus ignem!
Proptereà lætos luce hac, Ecclesia cantus
Præterit, & tristi luget tot funera voce.
Cum tamen in Solis sacram solemnia lucem
Hæc veniunt, quia læta eius natura diei est;
Cantica supprimimus, tristem testantia casum;
Et per Templa Chori repetunt Aleluia canentes.

HORVM ergo Sanctorum INNOCENTIVM festum Diem à multis seculis veneratur *Hispania*, ita vt in *Breuiario Muzarabum*, seu *Isidoriano* eorum fest uitas recolatur; & adhuc eorum memoriam recolit, cùm eius Ecclesiæ, & Templa pluribus scateant Sanctorum horum *Corporibus*, & *Reliquijs*, quarum in vnum congerere catalogum longum esset. Aliqua referre, quæ inter legendum apunximus, non grauabimur, Valentiæ DVO *Corpora* Solorzano in *Sacr. Valentin. fol.* 157. Item ibidem aliud in *Collegio Patriarcha.* Solorzanus *fol.* 293. Apud *Oue-*

tum

lum. Aliud, Nos supra. *Tom.* *fol.*215. Abulæ aliud D. Sanctius Davila *de Venerat. Reliq. lib.* 3. *c.*8.*n.*3. *fol.*191. In Scuriali aliud, idem D. Sanctius *d. c.*8.*fol.*192. Madridi in Regali Cœnobio *Excalceatarum* Sanctimonialium, aliud, idem D. Sanctius *fol.*192. In Monasterio Regali *Montis Aragonum* Duo, Aynsa *Histor. Oscens. fol.* 441. Aqud *Torell.* in Cathalonia, aliud, Domenec. *fol* 118. Barcinone Duo, idem *Domenec fol.*12. & alibi passim. Apud *Scalabim* in Portugallia Templum, Quæ Brephotrophium pro alendis Infantibus expositis, Iusce SS. INNOCENTIBVS dicatum extare à *S. Elisabeth* Regina asserit Antonius Vasconzellos in *eius Vit. fol.* 1 1. & Nos supr. *Tom.*4. *Die IV. lit. B fol.*46. Hæc de eis colligere potuimus.

Corpora quot in Hispania?

S. ANTONIVS *Abbas Lerinensis Confessor.*] Cuius res gestas mirabiliter conscripsit B. *Ennodius* Episcopus Ticinensis, à quo *Cæsar Baronius* tanti Abbatis nomen in Tabulas redegit Ecclesiasticas, & in *Martyrolog. Roman. h.d lit.I.fol.*791. sequenti clausula, repositus: *In Monasterio Lerinensi* S. ANTONII, *Monachi, Miraculis clari.* Conueniunt Dionysius Vazquez in *Castellan. fol* 212 Ioannes Lupus in *Lusitan. fol.*277. *col.*2. Andreas Saussay in *Gallican. Tom* 2.*h.d. fol.*1046. De eo Cæsar Baronius in *Annal Eccles. Tom.*6. *Ann.*488 *n.*14. Philippus Ferrarius in *Topograph. SS. verb.* Lerinum *fol.*68 *Aulus Halus* Burdigalensis in *Codic. Carmin. MS.* & alij complures. Eius ACTA additâ origine. *Hispanâ* ex B *Ennodio* dabimus, qui Parentis exordijs contentus, maternam prosapiam omisit:

B. Martyrologia.

ACTA S. ANTONII, MONASTERII Lerinensis Abbatis ex matre origine Hispani, per B. Ennodium, & Aulum Halum.

PRÆFATIO AD LEONTIVM, ABBATEM.

Tyrones exemplis Maiorum prouocantur.

VT *præliantes assurgunt buccinis, vt equorum celeritas ad potiorem cursum ferratâ calce prouocatur, ita dum Maiorum virtus sollicitat ingenia, nouella conserta. Qui eam exercitia, & veterum gesta religit, ad disciplinarum frugem propositis laudum præmijs inardescit. Imago præcedentis gloria, vt ad posteros veniat, linguarum catena retinetur. Non licet per ætates perire, si quid lectio serenis actibus amica susceperit. Itaque eloquentia diuturnitas, mortalis naturæ sine congressionis periculo vicit angustiam, per quam optimorum conuersatio ipsis decedentibus nescit occasum. Restituetur quidem corpus origini, & destinatus à Superis spiritus, ad proprium recurrit auctorem: quorum tamen probitas si libris mandata fuerit, eorum vitalis est obitus. Dicat forsan interpres austerior abiurat praedicationis dulcedinem perfuncta mens; seculo,& carnis vinculis absolutus non desiderat, qua inter incerta Mundi gessit, agnoscit. sed illos humanus carcer, sine libertatis dispendio refudit opifici, dum inter polluta gradiens, nitorem suum anima Deo nostro intenta germinauit, & per mandatorum cælestium lineas, lenocinantem huius lucis non sensit errorem. Nobis vero ista remaneant, nobis profutura seruentur, quibus si à studio deest sectari meliora, de illorum qui factem conuersationis suæ praferunt venire debet exemplo. Tu autem Venerabilis Abba Leonti qui id mihi operis iniunxisti, adiuua orantem titubantem, & siccitatem styli sanctorum precum imbre locupleta. Facies enim, vt confido, meritis præcipuum, quod adgredi me ipse iussisti. Pronum est Beatitudini tuæ ieiuna eloquentia fecundis innocentiæ ferculis ampliare: Credite mihi, vos respiciet extorta aut culpa, aut genius dictionis, cuius nisi substantiam religiosa auctoritate firmaueris, videbitur iudicij tui clauda fides, delegisse minus idoneum, cui venerandi laboris pronuntium commisisti.*

Viri egregij vitalis est obitus.

Exempla meliorum sectanda.

IGITVR *Beati* ANTONII *narraturus insignia, primum S. Spiritus maie*

Fauor cælestis petendus.

maiestas mihi inuocanda est, vt qui illum rebus diuitem fecit, me in [illegible] explicandis per lingua frana moderetur, & labiorum sordes Prophetici carbonis diluere maturet incendio, ne conscientia nebulis lucem conuersationis illius, aut amplissimis pauperem factam laudibus, aut infantiâ arente deacaustem. Benedicitur indiuisa Trinitas Deus noster, qui seruum suum ANTONIVM *tantâ virtutum dote sublimem, circa* Danubij *fluminis ripas in Ciuitate* Valeria, *Secundino Patre, Matre vero nobilissimâ fœminâ* Hispanâ *lucis huius ianuam iussit intrare qui quamuis de splendore natalium conscentia iubar hauserit, tamen fulgorem stirpis pracipue morum radijs abumbrauit, vincens decorem sanguinis, ingenij claritate, dum coruscantem germinis sui lampadem, actuum serenitate transcendit: & factus est victor stemmatis sui, per quod vniuersos ascendo superauit qui dum adhuc de Matris penderet vberibus, quem præsciuit Dei gratiâ, non reliquit nec passa est inopem fauoris existere dispensatio cœlestis, quem reaumerandis plenum studijs approbauit: qui ne sancti instituta propositi per Parentum blandimenta frangeret, annorum ferme Octo genitoris tutelâ nudatus est mox tamen ad illustrissimum virum Seuerinum ignara fucis atas euolauit, qui dum eum mulceret osculis futura in puero bona quasi transacta relegebat.*

Octennis Seuerini magisterio adhæsit.

Hic enim catas meritis nihil esset absconditum, ille hanc sibi futurum participem, piâ vbique voce prædicabat: credo vt incipientis tyrociaia spes annuntiata solidaret. Sed postquam B. Vir humanis rebus exemptus est Constantij *Antistitis, eâ tempestate florentissimi, iunctis obsequijs, gloriosis operibus vitæ rudimenta dedicauit. Qui eum inter Ecclesiasticos Exceptores cœlestem militiam iussit ordiri. Erat enim venerabilis Sacerdos* ANTONII *Nostri patruus; sed nunquam ille magisterij rigorem consanguinitatis lege molliuit; nec fecit securum de nece studiae discipulum, non timere, cui gratiam Doctoris nisi censura non præstitit. Tantus fuit circa sectatorem diligentia modus, quantum iudicia conualerunt: meritum suum in facie monitoris agnouit.*

Post Constantio Præsuli, à quo fuit Notarius creatus.

Sed iam peccatorum consummatio Pannonijs minabatur excidium: iam succisa radice substantia regionis illius status in proaum deflexerat. Per tacursus enim variarum gentium quotidiana gladiorum seges messem nobilitatis obsederat, & fœcundas humani generis terras irâ popalante desolabat. Iam Franci, Eruli, Saxones multiplices crudelitatum species belluarum more peragebant. Qua Nationum diuersitas superstitiosis mancipata culturis, Deos suos humanâ credebat cæde mulceri; nec vnquam propitia se habere Numina, nisi eum ea aqualium cruore placcassent. Cessare confidebant iram cœlicolûm innocentis effusione sanguinis. Qui vt in gratiam rediret cum Superis suis, propinquorum consueuerant mortes offerre. Quoscumque tamen religiosi titulus declarabat officij, hos quasi fereatores hostias immolabant, existimantes quòd piorum iugulis diuinitatis cessaret indignatio, & fieret materia gratia locus offensa.

Francorum, & aliorum crudelitas.

Inter quas temporum procellas, Constantius Pontifex (ne quid in Mundo haberet subsidij terra hostibus deputata) humana lege liberatus est: post cuius resolutionem, ANTONIVM *nostrum famuli ad Italia partes quibus cœlitus fuerat deputatus, Christo duce, perducunt, principe loco Tellina Vallis, qua id sortita est vocabuli, limen ingreditur quam Montium ex vtroque latere brachijs fabricatam natura ditat amanitas, & de verticibus fœcundis animum plebe locupletat vber solum, quod auaris respondet iuxta desideria immoderata cultoribus. Non tamen ita aristis prægrauidum, aut dotatum pascuis, aut arbustis compositum, aut fluminibus latum, vt non ei plus superne ascentis persona gratia præstaret, quàm ipsius originis variata, & distincta formositas. Illic Mario Presbytero, qui spiritibus immundis dominabatur, adiunctus est. Quia hæc est rerum conditio, [illegible] noui homi[illegible] more diuul[illegible] [illegible]uenta sodalitas; & qui ignoratur per originem [illegible] clarescat [illegible] deprehenditur mens secreta per socios; & cui n[illegible] [illegible]quidum supe[illegible]uenientis æstimare conscientiam, conceditur vt de [illegible] deprehendat externos.*

Constantius Pontifex moritur.

Ad Vallem Tellinam pergit, & Mario Presbytero adhæsit.

ternos. Nam cùm eum B. Marius, illis oculis, quibus mentes videntur, inspiceret, & interioris decorem hominis absconditi perscrutaretur abitibus, voluit eum Clericorum sociare Collegio, & inter Ecclesiasticos cœtus præstantem meritis dedicare personam. Sed fugit honorem velut veneni poculum, qui semper potentiam credidit, subiacere, & seruire patienter prætulit regali dominatui: ne tamen diù humanæ conuersationis mixtus illecebris, societatem contagionis hauriret, elegit secessum haut procul à B. Martyris Fidelis sepulchro, vbi Hilarius Ionij marmoris minas deponit, quando, ne euagetur longiùs, obiectis ripis resistunt [illegible] sua telluris. Illic in [illegible] to nubibus vertice Mons coruscat, qui sublimitatis suæ vincit aspectum: sed quam superbus est magnitudine, tam difficilis ascensu. Nam nullis ante Monachum nostrum patuit gressibus, nec per prærupta saxorum, humani generis admisit, formidine repugnante, vestigium. In præcisis cautibus, tuta feris longum præbuit, nullo exercente cubilia, eo bestijs blandior, quo terribilius agricolarum excursus minatur. In hoc Dei famulus sedem delegit, in quo sola fuit placendi causa, quia nequaquam lenocinabatur aspectibus: nihil [illegible] cum amplius nisi paruam legumina, & ligonem, quo terram sollicitaret, de Mundi beneficijs assumens: dedicauit callem, subiectam asperitate [illegible] nescitum: iugum illa indomitam naturæ legem, ANTONIO congrediente, perdiderunt: reserata itinera post ingressum eius patuêre cupientibus. Inuenit illic tamen Duos Senes, quos iam ita inter lustra belluarum habitatio longa miscuerat, vt nihil de illis Mundo fama nuntiaret: quorum vitam scientiamque plane videor elocutus, cùm expetitam pro Dei timore habitationem sine nube vulgari. Breui post horum vnus assumptus est, & terreni carceris mole depositâ, æthercam valetudinem felix anima resumpsit. Nam absolutionis eius tempore, columna ignea B. ANTONII oculis est ingesta, ad cælum vsque pertingens. credo vt Venerabilis Viri fides, & ardor ille vitiorum decoctor typico monstraretur incendio. Tunc dum sibi Dei cultor tota disciplinis cælestibus virtutum suarum vela laxaret, & per sinus animæ, corporisque extrudentia paleas flabra suscipere: cuius vigilias, ieiunia, lectionis assiduitatem iure replicarem, nil haberent digniora memoratu. Nunquam ille cibum sumpsit, nisi fatiscente corpusculo, nunquam nisi exemptis officij munijs, sollicitudinem quiete laxauit. Sed quid retexam, quæ perfectionis habuerit instrumenta perfectus? aut per quos gradus ad celsa conscenderit? Quem liquido declaratum est obtinere sublimia. Sciuit ille sic per labores varios, disciplinarum lineamenta sectari, vt nunquam assumeret arrogantiam de labore: & cùm omnia essent digna præconijs quæ gerebat, dispendium virtutis credidit fuisse laudatum: [illegible] totum de eius actibus opinionis luce radiabat, vt nihil præberetur ostentui. Præeminebat censura mentis in corpore, & iracundiam, quam contra culpas anima eius susceperat, facies infucata pingebat. Videres apud flagitia mundanæ toruos oculos, & indefessa contra sæculi blanditias, Christi Militem bella tractare, quando illa imago statum suum resoluit in risum, & ab ordinis proprij rigore lætitiæ debilitate constructa est. Interea dum velut obsignatum Monachi in vniuersis implet officium, Vir quidam (quem sponsæ suæ amor in facinus impulerat, & ad effusionem humani sanguinis affectu, & indignatione prouocarat) dum conscientiam se credidit fugere mutatione terrarum, & in alijs Prouinciæ partibus innocentiam reperiri, quam furore duce perdiderat, velatum simplicitate ad secreta eremi portauit homicidam, putans in Dei obsequio constitutus de actibus suis præter effigiem nil patêre artis [illegible] humilem simulauit obtutu, & per dolosi commenta consilij, fabricatâ subiectione compositus, cautioribus scelerum sordes texit obstaculis. Difficile est, præter Deum, deprehendere, quidquid obsequendi argumentis inuoluitur. Proinde flagitium cœlat abiectio; rarò in lucem erumpunt crimina, quæ actor obtemperandi sciuerit fuco sepelire. Protinùs tamen adfuit ille Iudex consuetus, & latentis secreta conscientiæ diuinæ vocis claue reserauit. In

Recusat Clericatum.

In Montis cacumine secessit.

Columna ignea S. Viri oculis ingesta.

Eius virtutum sublimia.

Latro in deserto latitat.

Illum diuinitus agnouit.

his sermonibus adursus ANTONIVM, *quando eum plusquam homo p... dacuit agnouit e... illum denudans, qui crasso indumento latronem tegebat:* Caue inquiens ne t... reum sancto vel is n... ere collegio, ne lupum ouibus, agni viperam negligens æstimator admittas. Iste animam ... manibus concessam per ... fragmenta gutturis e...gauit, & interneci... fratris furore constricti vitam è sedibus suis, dum infert faucibus vincula, dissoluit. Hunc debi... exitium sequitur, nec a ... go sup...licij erit alienus, qui humano sanguini non pepercerit, Misericordia est, circa facinorosos ... di... io. Ergo sopori terminum ponens, mandatorum cœlestium hostem depelle ne candida conuersatio tecum habitantium fusca superuenientis contagione violetur. *Illico diuinis obsecutus imperijs hominem vocat, mentientem, conuincit feriato ore male conscij, omnia eius gesta persequitur. Expauit deprehensus, cum flagitia sua recenseri videret ab homine, quæ siue teste humani generis commiserat, viaticum poposcit, fugam tremens apparauit. Continuò tamen pedissequa reum vltio comprehendit, & expiatum scelus patratoris morte, nuntiauit. Ita sermo Iusti viribus carere non potuit. Intereà S. Vir per regiones finitimas insidiatricis fama linguis innotuit, quæ non pararet de celebritate iactantiam: ante prouisa sunt remedia, quam morbus adolesceret. Qui enim grandæuus, aut debilis duce di ...gentiâ, non itineris ... transmeabat abrupta, cum dantibus valetudinem desiderijs, etiam ægritudines corpora non tenerent, hîc perterritus frequentiâ, ad secretiora eremi* B. ANTONIVS *credidit euolandum, ne singulorum deuotia, inamabilis arrogantia mater existeret, & de multiformi gratiâ ... propositi, ruina nasceretur: mox tamen secessus, quem pendula rupes commendabat, electus est. In quo annis pluribus solus, & vere Monachus, vitam sine humani generis consorte transegit. Dabat feras pro sodalibus montana solitudo, mugitus vrsi, aliarumque belluarum minax immurmuratio pro blanda confabulationis communione ponebatur. Denique eâ tempestate Vrsus petulantior, gloria plus daturus, caules ipsius puberibus folijs lætiores, & quadam domini hilaritate gestientes, immani ingrediens contritione vastauit: ita vt nusquam de simplici fruge spes residua linqueretur, quem ille baculo mulctatum, districtius abire præcipiens, testem virtutis suæ, & nuntium passionis ad alias ire bestias mox coëgit: vt impleretur Domini fidelis pollicitatio, quâ sectatoribus suis totius veneni, & omnium ferarum promisit obsequium. Rursus tamen gradienti ci per destinatum callem, rugiens se fera suggessit, quam ille sola insitione turbatam iter fecit aperire, & occupata via claustra deserere. Sed ecce iterùm alit perniciibus per prod... ionis sua ordinem, Dei seruum in quo loci degeret, fama vulgauit, aliud de ipso, pro sententiarum varietate, diuersis opinantibus. Tunc liquidò patuit per excursus multiplices, nihil abstare cupientibus planari ardua, solidari ...a, & pendentia non timeri: sed potioribus insidijs, ne per arrogantiam hostis subreperet, fortiori consilia manus apposuit, ut iam grandæuus perderet, quod inter tyrocinia virtute seruasset. Acriùs enim circa robustos Diaboli certamen est, & maioribus coeptis illos aggreditur, qui conflictus eius experti rabaris sudore damnerunt. Vniuersa tamen secum ipse pertractans breui animum suum adlocutione firmauit:* Quid agimus? Mens adhuc ... undani oneris fasce depressâ, quam nondum ad auctorem suum corporeus carcer euomuit. Non tibi certa est de perfectione fiducia, dùm adhuc includeris fragilitate carnali? Periculis plena sunt, quæ videntur esse tutissima. Lenocinia hastis tui intelligis, dùm vniuersorum vôce laudaris. vide quantis labores insidijs. Absconditum esse non licet, quod adimus. Latebram nostram pe... secutio manifestat h... lis. Sanctorum petamus exercitum, & illam Lerinensis Insulæ cohortem irriguâ ... iramus ardore, quem solum hactenus impulsauit aduersarius. Timebit enim

Omnia eius crimina propalat.

Secretiora Eremi petit.

Vrsum caules deuorantem baculo castigat.

Eius virtutum fama S. Virum detegit.

Lerinensem Insulam pergit.

inter inimicam sibi multitudinem constitutum instructa prælijs acies illa semper inimi ilat, & varijs perfo[illegible]im ictibus abigit in efstantem. Quot bella i lis Diabolus intulit, numerant tot triumphos. Non metuunt, quoties adesse Sathan, vt dimicantes acuant, classico fuerit [illegible]idente nuntiatum. Semper eruditos, & fortes reddidit quotidiana decertatio; quomodo prolixior pax soluto. *His dictis, dimissam fratribus cellulam, quos ibidem prædicti amor congregauerat, apud* Lerinum *improuisus apparuit. Nuntiauit Virum insignium meritorum, facies ieiunij pallore decorata. Nam dum secreti nitorem hominis splendidissima maties indicaret, non defuit actuum eius præco consuetus, immaculatam conuersionis ipsius speciem, sub verborum abundantia, & relationis vbertate describens. Mixtus grandæuis, & præcipuis, gestorum suorum lampadem non minori intellexit igne rutilare: metitus est somitis sui lucem, dùm vidit alteni. Quasi inter ornamenta cœli, vt sydera pleno fulgore micantia superuenientis astri claritudo societur; certant sine inuidia geminare radios, & per augmenta luminis speciem superare nouitatis: alia prolixiori origine facem suam stella commendat: alia puriorem vnam ditat; potior flamma nobilitat alteram, per spatia nocturna sincerior. Sic* ANTONIVM *nostrum per vniuersas locorum mutationes, à Christo venientis disciplina comitata est. Prouidit tamen, ne cui in illa nutrice Sanctorum Insula, cum præstare meritis, præferre videretur honoribus: sciens in humilitatis radice plantatum, ad Centenos fructus assurgere. Blandus iuuenibus, grauis maturis, doctus peritis, submissus existendo simplicibus, totam illam Dominici gregis Legionem, distinctam actu, variatam gentibus, quasi vnam animam in sua affectione collegit ibi biennio se ipso potior, Mundi istius sarcinam deponens, victor insidiarum quas antiqui serpentis parat astutia, diem nostrum, & lucem præsentis seculi, perpetui luminis adeptione commutauit. Taceo, quale et vitam ipsius mortis claritudo signauerit: ne vniuersa digerens, ne tàm veritatem narrasse, quàm prædicti laudibus videar immoratus, Veluti si quis consitum lucum frondium densitate reperierit, ex quo corottam, ferro stringente, subripiens, gentum syluæ, dùm præsumit parua non amouet. Melioribus equidem de* ANTONII *nostri factis, quæ stylo non attigi, narranda seruaui. Vincar forte eloquentia flumine, nemo me illum superabit affectu Habeat qui secutus fuerit de peritia messe iactantiam, mihi gratiam B. Hominis nemo præripiet, qui ad explicanda eius bona primus accessi.*

Inter præcipuos Monachos collocatur.

Moritur.

HÆC sunt ACTA quæ descripsit *Ennodius*, vbi plurima referenda calamus prætermisit eruditus, & multa scitu digna doctus despexit stylus, videlicet *Hispanam originem*, & *Matris Nomen Hispana*, quæ nisi Nobis *Aulus Halus* Burdigalensis suppeditaret, in origine adhuc, vt huc vsque, ieiunaret spes. En igitur Poëtæ Burdigalensis *Epitaphium*, quo nostra firmatur intentio:

Quæ omisit Ennodius?

PRO S. ANTONIO LERINENSI, Abbate, Epitaphium; ab Aulo Halo Burdigalensi.

Cespite sub cauo tegitur Venerabilis Abbas
Lerini ANTONIVS, *qui fuit Orbis honos.*
Secundinus *erat Pater, hunc ex coniuge* Iberâ
Sustulit, & tandem Austrica regna petit.
Ad Lerinenses *transgressus Numina quærit,*
Hic Sancti titulo, Magnus ad Astra volat.

Epitaphium.

Prætermisit etiam Ennodius *Diem* transitus S. Viri, quod ex post facto *Baronius*

nius suppleuit & in hunc reposuit, adeo vt iam probatione non indigeamus. Tum denique *Annum* dormitionis omisit, quem circa CCCC. LXXXIV. fuisse pluribus ostendit idem Cæsar Baronius in *Annal. Eccles. Tom. 6. Ann.* 488.*n.*14. Quibus omnia remanent ACTA completa.

Dies, & Annus transitus.

QVARTO

Kal. Ianuarij.

DIES XXIX.

A. CARTHAGINE *in Africa* S. CRESCENTIS, B. Petri *Apostolorum Principis, Discipuli; qui eiusdem comes indiuiduus*, Hispanias *inuisit, lustrauit, & Euangelium multis in populis prædicauit, & mortuo* Theodoro Cæsaraugustano, *vt eius vltimam voluntatis sententiam exequeretur, cum sacris exuuiis* Gallæciam *perrexit, easque iuxta S. Apostoli Magistri sui* IACOBI, *Hispaniarum Patroni pignora, conlocauit, postmodum cum aliis ad martyrij coronam accessit.*

B. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ* S. GVNTERICI, *ipsius vrbis Regiæ Episcopi; qui cum* Vvitizæ *Regis Gothorum obscœnis legibus restitisset, primùm secretis cohortationibus, post sermonibus publicis, ab eo despectus, à Proceribus obiurgatus, & à propriis Clericis derelictus, tandem ærumnis confectus, ad Superos euolauit Confessor.*

C. HISPALI *in Bætica Hispaniæ, Depositio* S. CALIXTI, *Martyris, Romæ passi; Cuius sacra pignora in Monasterio Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis honorificè seruantur, & annuâ veneratione coluntur.*

D. BARCINONE *in Cathalonia Hispaniæ Depositio* S. BONIFACII *Martyris Romani: Cuius sacra lipsana Româ* Hispaniam *delata, Monasterium Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis honorifico cultu seruat, & piâ religione colit.*

NOTÆ.

NOTÆ.

SANCTVS CRESCENS, *Discipulus S. Petri, Hispaniæ Prædicator.*] A. Hunc fuisse, sanctissimum illum Antistitem *Viennensem*, cuius memoria in Martyrologijs Bedæ, Vsuardi, & Adonis, necnon Cæsaris Baronij *Die V. Kal. Iul. lit. A fol. 395. & h.d lit. F fol. 93.* celebratur, Nostri Scriptores affirmant, quos Franciscus Biuarius in *Not. ad Dextr. in Chron. Ann. 5. n. 4. fol. 2. & Ann. 1 n. 5. fol. 169.* enumerat. Qui viriliter ex *Metaphraste* societatem cum *S. Petro*, & in *Hispanias* aduentum probat, maxime his verbis, quibus S. Petri ex Roma *Hispanias* itineris relationem digerens, sequentia profert. *Venit Sirmium, ciuitatem* Hispaniæ, *quo in loco, cùm Epænetum constituisset Episcopum, deuenit Carthaginem Africæ in qua* CRESCENTEM *ordinauit Episcopum.* En ex Metaphraste Hispaniæ lustrationem, & insulam, post regressum ex Hispanijs Africam, Carthaginensem. Post hæc S. M. Maximus in in *Hymn. SS. Præsul Cæsaraugustan.* apud Rodericum Carofol. 230. col. 2. & apud Biuar. f. 154. asserit, S. CRESCENTEM istum Carthaginensis Ecclesiæ Præsulem *S. Theodori Cæsaraugustani* Corpus ad Cyrenem Africæ passi, *Hispanias* transtulisse, & iuxta Apostoli IACOBI pignora tumulasse. En Carminis fragmentum.

Martyrologia.

Cum Petro Apostolo Hispanias lustrauit.

Post Corpus S. Theodori Compostellam transtulit.

Laudo te primum Sacer Athanasi,
Teque præstanti Theodore cantu,
Non minus nostris Epitecte Præsul
Dignus es Odis.
Tertium, & Primum vidit ipse Iberus
Fortiter passum. Sed enim Secundum
Sacra per tractus Lybicos ferentem
Clara Cyrenæ.
Hic cubant sacri cineres sepulti
Quos dolens CRESCENS *sepelire mandat.*
Hinc leuat CRESCENS, *grauiore causâ,*
Frater, & hospes.

In cuius Carminis explicatione Didacus Murillo *Histor. Cæsaraugust.* hallucinatus, quid *Crescens* verbum in carmine duplici significaret ignorans: sed eius incuriam ostendens *Biuarius*, prosequitur: *Nesciebat enim* Murillo *qui esset* CRESCENS *ille; cum tamen alius non fit, quàm qui primus eo nomine dignus fuit, Pauli & Petri Discipulus, & tunc temporis apud* Carthaginem *Africæ Episcopus. In sequenti versu legebatur:* Hinc iuuat CRESCENS, *cum omnino legendum sit:* Hinc leuat CRESCENS: *Nam sensus est* CRESCENTEM *inde leuasse* Reliquias *Martyris* (Theodori *& in* Hispanias *detulisse ineius id. quod ipse* Theodorus *asseserat; & hæc illa grauior causa, qua* S. CRESCENTEM *impulit, vt ferret ipsū inde, & ad latus* IACOBI Apostoli *collocaret.* Secundum *Biuarij* opinionem in ex Maximo Didacus Morill. *Hist. Cæsaraugust. 1. 2 c. 21. f. 183.* Ludouicus Lopez *Hist. Cæsaraug. 2. p. c. 7. f. 141.* & Nos supr. *Tom. 2. Die XXIV. Mart. fol. 369.* vbi & si de hac *Translatione* nihil egimus, ea fuit causa, ne illam hic repereremus, & duplici relatione Lectorē grauaremur. Et quia huius Translationis *S. Theodori* festum supr. *Tom. 2. Die XXVI Mart. lit. A. fol. 402.* recensuimus. Hæc sunt quæ ad Nostras spectant, ideo hic subsistimus,

Didaci Murillo hallucinationem detegit Biuarius.

De Episcopatu Viennensi remissiue.

mus, & ad *Gallicanos* Scriptores circa *Viennensem* insidiam, te missum facimus.

B. S. GVNTERICVS *Episcopus Toletanus Confessor.*] Nescio quid fuerit in causa, quòd hunc sanctissimum Præsulem *Toletanum* gloria sanctitatis præclarum, culmine castitatis conspicuum, doctrinæ vbertate facundum, & miraculorum virtute sublimatum, nullus ex antiquis, & recentioribus Martyrologis in *Albo Sanctorum* adscripserit, maxime cum ex Aluaro Gomezio in *Vit. eiusd.* apud Ieronymum de la Higuera in *Not. ad Luitprand in Chron. n.* 167 *fol.* 381. constet, illum fuisse in numerum Sanctorum relatum. Meo iudicio, nulla alia potuit euenire, quàm proxima, & fatalis Sarracenorum per Hispanias irruptio, quâ prorsus omnia sacra, disturbio sopita, Episcoporum fugâ consumpta, Clericorum internecione obliterata, Monachorum populatione confusa, Ecclesiarum strage despecta, & Scriptorum defectione antiquata. Ast Deus, qui temporum renouatione, noua confundit, confusa patefacit, & antiqua reuelat, inter tot Ismaelitarum turbines, populorum ruinas, Episcoporum absentias, Clericorum incurias, Monachorum inopias, Ecclesiarum clades, & Scriptorum indigentias, hautquaquàm passus est, quòd tanti Viri memoria prorsus deficeret: & ideò quod scriptura tanto tempore siluit, pòst memoria conseruaret, & [illegible] proferret. Hinc euenit, quòd ea omnia, quæ temporis edax custodia [illegible] tij ergastulis occulere disposuit, confractis vectibus iam iam [illegible] Hispaniarum auxilio cœlesti, illa quæ occluderat, reseraret. Promiserat enim suis Dominica, & fidelis locutio, nequaquam eorum capitis capillos, vbi [illegible] absconditos, perituros, vt quid eorum memorias? Reseruat autem sibi pro maiori Sanctorum gloria, & ipsius honore, propalationis tempus, ideoque, multos adhuc sub silentio delitescentes conspicimus, ast etiam plurimos quotidie loca subterranea parturiunt & terræ hiatus miraculorum prodigijs emicant. Quid hoc? Diuinæ dispositionis imperium: æternæ prouidentiæ voluntas; quæ vt omnibus ætatibus, & seculis faueat, per ætates, & secula Sanctorum nomina hactenus incognita prouidus manifestat, eorum res gestas, sæpelæpius in codicibus, aut corrosis, aut blateratis indigetat, & sacras exuuias in locis horribilibus & incognitis dignatur ostendere. Ergo quem *Martyrologorum* non agnouit auctoritas, Scriptorum, & Historicorum propalauit sedulitas. Adsit primus *Luitprandus*, omnibus sequentibus antiquior in *Chron. Ann.* 7[illegible]4. *n.* 1[illegible]3. *fol.* 383. his verbis: GVNDERICVS, *Toletanus Præsul, sapientiâ, prudentiâ,* [illegible] *vt aliqui volunt) miraculorum gloriâ præclarus, valde restitit libidini, & petulantiæ Regis* Witizæ, *scelestissimi.* En S. Virum miraculorum gloria præclarum. Sed Isidorus Pacensis in *Chron. Era* 742. sequatur: *Per id tempus* GVNDERICVS, *Vrbis Regiæ,* Toletanæ *Sedis Metropolitanus Episcopus, sanctimonia dono illustris habetur, & in multis mirabilibus auctor celebratur.* Succedat Don Rodericus Archipresbyter Toletanus *Histor. Hispan. lib.* 3 *c.* 14. qui eadem verba protulit, nec transcribenda. Alphonsus Sapiens in *Histor. General.* 2 *p c.* 54. subsequatur: *E en aquella sazon era Arzobispo de Toledo* GONDERICO, *è era home casto, e de gran santidad, è por quien fiziera muchas virtudes, e muchos milagros Nuestro Señor Dios, tal servicio le avia fecho.* Quæ sic Latine sonant: *Et eâ tempestate,* GVNDERICVS *sedem* Toletanam *tenebat, qui erat homo castus, & magnæ sanctitatis Vir, & cuius precibus Deus Dominus Noster innumeras virtutes, & plurima miracula patrarat, sed tale obsequium illi præstiterat.* Eadem transcripsit Stephanus Garibay in *Comp. Historial. lib.* 8. *c.* 46. M. Aluarus Gomezius in *Vit S. Gunder. hæc:* GVNDERICVS *tamen* F[illegible]ic *succedens, Vir morum etiam probitate clarus, quem ob eius insignes virtutes, & miracula adinuicta, vt Auctores sui temporis aiunt, fuisse in numerum* Sanctorum *relatum* Garsias de Loaysa agens de SS. *Eugenijs Toletanis*, Ildefonso, Felici, Iuliano Præsulibus sanctissimis, & in Tabulis Ecclesiasticis adscriptis, addit GVNDERICVM, & concludit: *Quorum mores integri, & sanctissimi, virtutesque excellentes, & singulares eos segregarunt ab omni consuetudine mortali, ita vt miracula in hominum conspectu, viui, & mortui ederent* Franciscus Pisa *Histor. Toletan lib.* 2. *c.* 19. & P. Ieronymus de la Higuera ad *Luitprand. n.* 173. D. Thomas Tamayo ibid. *fol.* 101. &

S. Præsul fuit relatus in numerum Sanctorum.

Sed quæ causa obliuionis in tanti Præsulis memoria?

Deus Sanctorum suorum memorias aliquando occulit, & aliquando propalat.

Scriptores.

& 109. in *Diptich. Præsul. Toletanor. n.46 fol.*126. Mariana *lib. 6.c.* 19. & quotquot res Toletanas prosecuti sunt. Eius ACTA scripsit Gomezius, illa Nos meliori calculo coagulabimus:

ACTA S. GVNTERICI EPISCOPI Toletani, & Confessoris, ex Luitprando, Gomezio, & aliis.

Origo, & patria.

GVNTERIDVS, *aliis* GVNDERICVS, *nonnullis* GVTERICVS, *plurimis* GOTER, *inde* GODEL, *ex quo* GODELORVM, *siue* GVDIELORVM *illustris familia sumpsit exordium, fuit* Toleti *natus, & origine* Gothus, *ex nobilissimis illius seculi parentibus, & familiis ortus. Qui cùm primum infantiæ bullatam vestem demisit, & induit prætextatam, sub S.* Ildephonsi *magisterio positus, non solùm doctrinam didicit catholicam sed etiam virtutum apices imitari promeruit. Inter cæteras honestatis probitates, quibus maximè sanctissimus fulgebat Magister, castitas primum locum obtinebat, adeò, vt Virgo Virginis aduersus hæreticarum commenta, & errores suam pudicitiam defensandam, commendaret. Huius* GVNTERICVS *excellentiæ culmen, tantâ fuit efficaciâ consecutus, vt ad vsque vltimũ vitæ halitum, illam mente, & corpore conseruaret. Quod S.* Ildephonsus *nobili adolescente pluries præmeditans, & cælesti prouidentiâ suffisus, futurum iuuenem Vrbis Regiæ splendorem, & Ecclesiæ fulgentissimum iubar prædixit.*

S. Ildephonso adhæsit.

Eius castitas.

Post hæc in homine illo tantorum facinorum illustrium cumulos continens, S. Adulescentem inter Ecclesiæ Toletanæ *ministros collocauit, vt sacrosanctis ritibus imbutus, ad ordinum Ecclesiasticorum specimina doctus accurreret. Huius muneris onera* GVNTERICVS *exercuit temporibus Ildephonsi, Quirici, Iuliani, & Siseberti Toletanorum Antistitum, donec* Felix *eius Condiscipulus, fuit ad fastigium tantæ dignitatis euectus, à quo Archidiaconatum* S. E. Toletanæ *primùm promeruit. Cuius ministerium tantæ iudicii & prudentiæ acumine, tanto iustitiæ zelo, & tanto Sanctitudinis splendore direxit, vt prorsus antiqua temporum monimenta, quibus Patrum sanctitas, Apostolorum doctrina, & insignium Virorum exempla refulgebant, renasci crederentur. Peruolauerat iam per totos* Hispaniarum *angulos fama virtutum, & dum ipsa loquax illustria S. Archidiaconi facinora recensebat, ille humilitatis tegmine contractus, vix diei lucem conspicere volebat. Sed cum ingenii, & virtutis lumina sub modio stare Euangelica prælocutio prohibuit, sic* GVNTERICI *secessus ad maiora consequenda, animos omnium continuâ impulsione permouit. Igitur tunc, temporis* Seguntinam *regebat Ecclesiam* Ela *huius nominis* I. *quo è viuis sublato, Cleri, & Populi* Seguntini *suffragiis B. Archidiaconus ad tanti muneris apicem vocatus est. Renuit aliquantulum humana fragilitas, & humilitas beata contradicere monebat; sed proximorum salus, diuina voluntas, & obedientia Superioris omne contradictionis vinculum dissoluit. Itaque onus Angelicis humeris formidandum S. Præsul super humeros suos imponens, in sponsæ suæ oscula properauit. Tum Apostolicum munus exercens, deprauatos mores correxit, Ecclesiastica munia in meliorem disposuit statum, gregem sibi commissum doctrinâ, & exemplis instruxit, & omnia quæ ad suum ministerium spectare credidit, sic digessit, & constituit, quòd nisi sequentia tempora, omnia quæque sancta, & iusta fœdarent, dubio procul in sua diœcesi verus Dei cultus, Ecclesiarum auctoritas, Clericorum probitas, populorum obsequium, & fidei integritas, poterat cæteris* Hispaniarum *diœcesibus exempla præbere. Sed* Felice *Toletano Metropolitâ carnis sarcinam exuente, in eius locum* GVNTERICVS *à Suffraganeis, & Palatinis in Sede* Toletana *suffectus est, qui petulantiam* VVitizæ, *iam regnantis, erumpere cognosceens, sic eius pessima naturæ indiciis ebullientibus se Pontifex*

Fit Archidiaconus Toletanus.

Fit Episcopus Seguntinus.

Fit Toletanus Metropolita.

Beatus opposuit, vt quamuis adolescentiæ proteruitate, in licentiam omnem raperetur, attamen ætatis iunioris causâ, adhuc pudoris claustris non abruptis, GVNDERICO *reuerentiam deferebat, eiusque monitis, & suasu, aliquot bonitatis edebat exempla. Nam eo tempore Monasterium in* Toletano *suburbio construxit, duobus Millibus passuum in Occidentem ab vrbe distans, quâ* Talabricam *itur, quibus ad aquam in Cœnobium deferendam, arcus opere fornicato erant impositi, vbi prædia, & olіneta sunt, atque aliæ arbores cum vitibus consitæ. Hoc S. Petro dedicauit; atque in eo fœminas conuersari iussit, quæ iuxta Benedicti regulam, atris velis caput velarent. In quod quoniam maturioris ætatis mulieres, quas rerum humanarum iam tædium cœperat admittebantur, illudque Matronarum, quas illa ætas* DOMINAS, *& Nostra* DVENAS *appellabat, & vocitat, cognomen tenuit. Ipse S. Pontifex ascitis eius Suffraganeis Episcopis,* Toleto *Ecclesiam* S. Torquati, B. IACOBI *Apostoli Discipuli consecrat; &* VIII. Kalendas Nouembris, *Anno* DCC.IV. *Concilium* Toleti *congregat, vbi de Fidei custodia, & morum reformatione, actum, nonnullos canones sanctimonia Patrum coagulauit. Sed cùm Rex* VVitiza *pudicitiæ, & pudori iamiam fræna laxaret, & præcipitatus per omne flagitij genus vinculu castitatis erumperet, legem tulit, vt more Sarracenorum, cuilibet laico, & clerico liceret, quotquot posset alere vxores, & concubinas, impune domui suæ retinere. Tunc singulari animi contentione effrænatis adolescentis* VVitizæ *conatibus restitit* GVNDERICVS, *quippe inter regulos prudentiæ, & charitatis, primò blandis cohortationibus, & admonitionibus Regem reducere conabatur; at vbi non successit, mox publice sermonibus, & in terminatione anathematis ferendi deterret. Ast Regis, Procerum, Clericorum, & plebium insolentia adeò iam vires insumpserat, licentiâ criminis, & facultate peccati, vt S. Pontificis auctoritatem despiceret, monita calcaret, & iussa supprimeret. Has ille calamitates deplorans, ætate, malis, ærumnisque confectus, sancte, placide que quieuit in Domino,* IV. Kalendas Ianuarij, *Anno Christi* DCC.VIII. *Cuius* Corpus *in Domo natali* S. LEOCADIÆ, *Virginis & Martyris, lugentibus cunctis, tanquam Patrem, & lumen amissum, viduis, egenis, & orphanis, conditum, hoc illi posuit Carmen Sepulchrale* Sinderedus *eius Archidiaconus, & Successor:*

Vvitiza mores exercet, & Monasterium extruere parat.

Ecclesiam consecrat, & Concilium contrahit.

Aduersum Regem, & legem insurgit.

Moritur, & sepelitur.

A. ☧. Ω.

Epitaphium.

GVNDERICE *Pater, viduis pes, lumen egenis,*
Orphanus hoc omnis Præsule lætus agit.
Nactus es, ô genitor, scopulosa tempora vitæ;
Heù nocuit multum consuluisse benè!
Omnibus ipse malis exemptus in Æthere gaudes,
Atque ibi fers zeli præmia digna tui.
Discipulus tibi dat carmen, pro more, Magistro,
Synderêdus *amans; quod cape, quæso, libens.*
Esto memor nostri, Gentis memor esto Gothorum,
Rex Vvitiza *diu regnet, & Astra petat.*

HÆC sunt ACTA, quorum relationem, qui probare omnimodam cupit, adeat Luitprandum in *Chron. n.* 167. 171. 172. 173. 175. & 176. vbi Ieronymus de la Higuera in *Notation. à fol.* 38[illegible] *ad* 384. & Iulianum in *Chron. n.* 364 & 375. licet perperam in Ecclesia *S. Torquati* consignet D. Rodericum Toletanum in *Histor Hispan. d. lib* 3. *c.* 14. & 15. & alios superius citatos. Sed valde miror *D. Thoma Tamayo* censuram in Defensione *Veritat. Dextr. Nouitat.* 7. *fol.* 126. quâ S. Præsuli

D. Thomæ Tamayo censura diluitur.

Præſulis Noſtri conſtantiam taxauit, proferens, eam in eo defeciſſe, aduerſus *VVitizæ* impietates. Quod prorſus doctiſſimus Vir ex ſe non dixit, ſed malitiâ, & calliditate Auctoris, à quo commentum deſumpſit. Quidquid ſit pro fortitudine S. Præſulis ſtat antiquitas.

SS. CALIXTVS, & BONIFACIVS *Martyres Romani.*] Eos in vnum coniunxere h. d. Venerabilis Beda, & Cæſar Baronius in Roman. *Martyroleg. fol. 92.* hac clauſula: *Romæ Sanctorum Martyrum* CALIXTI, *Felicis*, BONIFACII Conueniunt Dionyſius Vazquez in *Caſtellan. fol.* 213. Ioannes Lupus in *Luſitan fol.* 276. Conſtantius Felicius in *Ital. 2 p fol.* 216. Phillippus Ferrarius in *Catal. SS. Ital. fol.* 809. Sed iam illorum CORPORA ſeparauit munificentia Vrbani VIII. Pont. Max. qui eodem R. P. F. *Ioanni ab Annuntiatione* conceſſit, & ille cum alijs Sanctorum Martyrum *Corporibus Hiſpanias* emiſit, vt inter Conuentus Fratrum Excalceatorum SSS. Trinitatis illa diſtribuerentur. Quæ Generalis Miniſter illius Ordinis diſtribuit, & S. CALIXTI Monaſterio *Hiſpalenſi*; & S. BONIFACII Conuentui *Barcinonenſi* feliciter applicauit, vbi adhuc repoſita honorifice ſeruantur, & pia religione coluntur: vt ex Auctographis ſuperius, in pluribus recenſitis, continentur; quæ hic inſerere prolixum erit, ideo illa omittimus.

C. D. Martyrologia.

Hiſpanias tranſlata Corpora.

TERTIO

Kal. Ianuarij.

DIES XXX.

A. HISPANIÆ *celebris eſt feſtiuitas* TRANSLATIONIS *ſacrorum pignorum* S. IACOBI, *Zebedæi filij*, *Noſtri Patris*, *Apoſtoli*, *Magiſtri*, *Doctoris*, & *Patroni*, *Ieroſolymâ Compoſtellam, quæ in monumentis conſcripta ſacris, ſingulari deuotione omnium Eccleſiarum Hiſpaniæ veneratur*, & *colitur.*

B. SPOLETI *in Italia* SS. EXVPERANTII, & MARCELLI *Martyrum*, *Quorum aliquot ſacra lipſana in Cœnobio Cartuſianorum Aniagenſi prope Segobiam Hiſpaniæ ſeruantur*, & *annuâ veneratione coluntur.*

NOTÆ.

A. *Martyrologia.*

TRANSLATIO *Corporis* S. IACOBI *Apoſtoli*, *Ieroſolymâ Hiſpaniam.*] Celeberrima, & famigerata eſt, non tantùm in Eccleſijs omnibus *Hiſpaniæ*, hæc feſtiuitatis ſolemnitas, ſed etiam toto Chriſtiano Orbe, ita, vt vix fuerit Prouincia Europæ, quæ illam aut prætermiſerit, aut ignorauerit. Hinc ipſam celebrant Martyrologi Ioannes Molanus in *Addit ad Vſuard.h. d.fol.* 217. hoc elogio: *Compoſtella in Gallacia Aduentus Corporis* S. IACOBI *Apoſtoli, qui, quòd viuâ voce non potuit, cadauere trunco, Chriſtianam pietatem mentibus* Hiſpanorum *ingeſſit.* Conſtantius Felicius *in Martyrolog. Ital.2.p.fol.* 217. Franciſcus Maurolycus *fol.*86. Ieronymus de la Higuera *in Hiſpan. MS.fol.*66. Petrus Equilin. *in Catalog. SS. lib.6. c.*133. Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS.fol.*490. & in *Topograph. SS.verb.* Compoſtella *fol.*39. *col.* 2. Antiquiores illam recolebant Die XXV. *Iulij*, vt notauit Cæſar Baronius ibid. *lit. A.fol.* 451. vbi plura refert.

Scriptores.

Hæc igitur *Tranſlatio* ab eo ipſo tempore, quo peracta fuit, in toto *Hiſpaniæ* circulo cultum promeruit, vt indicat Flauius Dexter in *Chron. An.n.*42. apud Biuar. *Comment.*2. *n.*1. *fol.*87. vbi plura cumulat, & ibidem Rodericus Caro *lit. E.fol.*19.*col.* 2. Iulianus Toletanus Archipresbyter in *Chron. n.* 15. Agunt de hac ferè omnes Hiſpanicarum Rerum Scriptores. Ioannes Vaſſæus in *Chron. Ann.* 850. Sampyrus Aſturicenſis *in Chron. Er.* 617. Stephanus Garibay *in Compend. Hiſtorial. lib.* 9. *c.* 4. Ioannes Belethus *de Diuin. Offic. c.* 140. Ambroſius Morales *Hiſtor. Hiſpan. lib.*9.*c.*6. *&* 7. Don Franciſcus Padilla *Hiſtor. Eccl. Hiſpan. Cent.* 1. *c.*13. *&* 19. Nos ſup. *Tom.* 1. *Die* XXII. *Februar fol.* 205. & ſeqq. vbi Hymnos ex Breuiario peruetuſto MS. S. *Cucuphatis del Vallès* in Cathalonia, circà vſum

Breuiaria Hiſpaniæ.

conchiliorum, quæ peregrini ſepulchrum S. Apoſtoli viſitantes in galeris, & ſagis portant aſſuta, & effigiem, retulimus. Et *Tom.* 2. *Die* XXV. *Mart. lit. B. fol.* 392. & *Tom.* 4. *Die* XXV. *Iul. lit. A. fol.* 237. huius ſolemnitatis cultum antiquiſſimum retulimus. Quem in omnium Eccleſiarum *Breuiariis* vetuſtiſſimis inueniet quælibet ſtudioſa ſedulitas, in quibus, maximè in *Toletanis*, & *Compoſtellanis* ſequentes Hymni:

IN TRANSLATIONE S. IACOBI Zebedæi Apoſtoli, Hymnus ad Veſperas.

Adeſt dies lætitiæ
Beatus in quo IACOBVS
Terris datur Hiſpaniæ,
Dux & Patronus inclytus.
Qui pro Chriſto ſupplicium
Primus paſſus præ cæteris
Apoſtolis, indicium
In cœlum dedit itineris.
Cuius Corpus Diſcipuli
Nocte leuantes mediâ,
Profani metu populi

Petunt

Petunt Joppem præsidia.
Nauis parata mittitur
Illis à Deo marium:
Corpus in ea ducitur
Per Maris longum spatium.
Post dies septem Iriæ
Portum intrantes gaudio,
Omnes cælesti Curiæ
Laudes cantant tripudio.
Ibi multa miracula
Ostenduntur diuinitus:
Corpus ardens, vt facula,
Fulgore fulget cælitus:
Gloria Tibi Domine,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre, & S. Spiritu
In sempiterna secula, Amen.

HYMNVS AD MATVTINVM.

G*Aude felix* Hispania,
Lætis exultans mentibus,
Tui Ducis solemnia
Dignis cantando laudibus.
Hic est ille Magnificus
Miles, potens certamine;
Primus palmâ glorificus
Apostolorum agmine.
Qui post mortis sententiam,
Naui deductus Iriam,
Tibi dedit notitiam
Magnæ cælestis Curiæ
Vt reprobares Idola
Cum omnibus piaculis;
Iam fide facta es credula
Multis visis miraculis.
Nam Draco magnus rumpitur
Percussus à Discipulis;
Signo Crucis obsequitur
Turba Boum horribilis.
Cæmento Fons dissoluitur

Turba

Turbæ obruuntur lapide:
Fera Matrona vincitur,
Chriſti ſuſcepto Nomine.
Corpus ſtatim conditur
Diuerſis aromatibus;
Et Compoſtellam ducitur
Pſalmis, hymnis cæleſtibus.
Vbi ſepultum Tumulo
Multis fulget prodigiis;
Virtutibus vita pabulo
Nos regens, & præſidiis.

HVIVS igitur TRANSLATIONIS Corporis Apoſtolici ACTA deſcripſere Leo III. Pont. Maximus in *Epiſtol. ad Elipan. Toletan. Antiſtit.* cuius initium: *Noſcat fraternitas veſtra*: quâ in *Lectionibus* huius diei, vtebantur plures Eccleſiæ *Hiſpaniæ* in ſuis antiquis *Breuiarijs*, licet hodie alijs vtantur ex decreto *Gregorij* XIII. *Pont. Max.* qui inter cætera, pro SS. *Hiſpaniarum*, officia recitari permiſſa, & in fine *Breuiarij Romani* edita, hocce de *Tranſlatione* S. IACOBI præſcripſit, in quo *Lectionum* exordium *Compoſtellanæ* Eccleſiæ monimentis traditur. Item poſt *Leonem* Vincentius Bellouacenſis in *Specul. Hiſtor. lib. 8. c. 6. & 7.* S. Antonius in *Summ. Hiſtor. 2. p. tit. 6. c. 7.* Zurita, Villegas, Marieta, & alij ex Noſtris. Ioannes Boſcus Pariſienſis ex *Bibliotheca Floriacenſi* Commentarium edidit de hac *Tranſlatione* ab Anonymo ſcriptum ante Sexcentos Annos, illudque *Philippo* III. Hiſpaniarum Regi Catholico, *Anno* 1605. dicauit, & in eius *Floriacenſ. Biblioth. fol.* 183 conſpicitur: cuius fragmentum retulit Andreas Scothus in *Biblioth. Hiſpan fol.* 9. Ea dabimus ex *Tribus MSS. Legendarijs* S. E. Toletanæ, Montis Syon, & Ælij Antonij Nebriſenſis, ſic:

ACTA TRANSLATIONIS CORPORIS
Apoſtolici IACOBI, Hiſpaniarum Patroni, Ieroſolymâ Compoſtellam Gallœciæ, ex MSS. Legendariis, & Ælio Antonio Nebriſenſi.

Quando Apoſtoli fidei prædicationem cœperunt.

POST *Saluatoris Noſtri paſſionem, eiuſque glorioſiſſimum Reſurrectionis trophæum, mirabilemque Aſcenſionem, quâ paternum vſque ſcandit ad ſolium; necnon & Paracleti Pneumatis flammiuomam ſuper Apoſtolos effuſionem, ſapientiæ radiis illuminati, ac cæleſti gratia illuſtrati Apoſtoli, quos idem elegerat, paſſim gentibus, nationibuſque, quas vnicuique ſortione diuina obtigerat, Chriſti nomen ſuâ prædicatione patefacere cœpit. De quorum præcluenti numero, mira virtutis Sanctus extitit* IACOBVS, *vitâ beatus, virtute mirificus, ingenio clarus, ſermone luculentus, & filius tonitrui: cuius vterinus Ioannes habetur Euangeliſta, & Apoſtolus. Huic namque gratia tanta fuit conceſſa diuinitùs, vt etiam ideo ineſtimabilis gloriæ Dominus, incomparabili claritate coram eius viſibus, ſuper Montem Thabor transfigurari non ſit dedignatus, adſtantibus cum eo Petro, & Ioanne veridicis teſtibus.*

Iacobi Apoſtoli merita, & virtutes.

HIC *ergo, alijs diuerſa Coſmi clymata adeuntibus, nutu Dei* Heſperiæ *oris appulſus, hominibus inibi degentibus, patriamque incolentibus, verbum Dei, vna cum Diſcipulis, quos ſecum deferebat, more Apoſtolico, prædicando diſſeruit intrepidus. Vbi dum parua ſeges, quæ tunc excoli vellet, inter*

Hiſpanis verbum Dei prædicat.

ſpinas

ſpinas fructifica inueniretur; paululum commoratus, & luſtratis pene omnibus Hiſpaniæ *vrbibus, fertur ſeptem clientulos praelegiſſe, Chriſto ſubditos, quorum collegio, euellendo ſpinas, arbuſta extirparet radicitus; verbique ſemina, telluri diu ſterili, permanentis committeret propenſius. Cumque dies imminueret ſupremus Ieroſolymam tendit feſtinus, à cuius contuberuali ſolatio praedictorum vernalarum nullus extitit ſubtractus. Quem Saducæa, ac Phariſaica dum ſtipat manus, improba antiqui ſerpentis illecta verſutia, innumera opponit ipſi de Chriſto problemata. Verum S. Spiritus ebriatus gratiâ, eius eloquentia à nemine eſt ſuperata: vnde eorum fremens ira furit in eum acrius incitata. Quæ in tantum, inſtimulante inuidia zelo ſuccenditur, atque debacchatur, vt importunitate ſauâ violentorum impetu raperetur Apoſtolus, Herodiſque praſentia necem percepturus raperetur. Qui capitali, ac gladiabili ſcatentiâ plexus, roſei quoque cruoris ſui vndâ perfuſus, triumphali martyrio coronatus, ad cœlum euolat immarceſsibili coronâ laureatus. Exanime vero* CORPV[illegible] *D[illegible]ſcipuli furtim arripientes ſummo cum labore, & percitâ feſtinatione deuehunt ad Ioppis littora, vbi Nauem ſibi diuinitus paratam inueniunt, quam aſcendentes alto committunt ſe gurg[illegible]e, atque Die Septimâ ad terram perueniunt, & orationibus de[illegible]derabile ſolum carpunt. Neque eſt hæſitandum, rerum auctori tunc temporis cop[illegible]imas grates, ac digna perſoluiſſe præconia, tanto munere ſibi à Deo conceſſo tunc, eo quod nunc piratarum inſidias, nunc vitabundas ſcopulorum illiſiones, nunc hiantium cæcas verticum, abſque illius detrimento, tranſegerant ſauces.*

Ieroſolymam tendit. — *Vbi coronatur.*

IGITVR *tanto, ac tali ſubnixi* Patrono, *ad cætera ſuis vſibus profutura, animos intendunt: quemque ſuo Martyri requieſcendi locum Dominus praelegerit, explorare pertentant. Itaque itinere ad Orientem directo, in cuiuſdam Matronæ Lupa nomine prædiolum, ferme Quinque Milliarijs ab vrbe ſemotum, ſacratum comportant, atque deponunt loculum. Quis autem illius fundi poſſeſſor haberetur [illegible]ſcitantes, quorundam comprouincialium oſtenſu comperiunt; ſuaque indagiatis compotes effici, vehementiſſime, atque ardentiſsime geſtiant. Demum quippe fœminam adeuntes colloquuntur, narranteſque per ordinem rei aduentum, ſibique impendi quoddam expetant delubrum, vbi ad adorandum ſtatuerat ipſa ſimulachrum, atque illic denuò gentilitatis errore frequentabatur fanum. Quæ clariſsimis orta natalibus, ac etiam, supremâ interueniente ſorte, viro viduata, tam & ſi ſacrilega non fuiſſet ſuperſtitioni dedita, non ſua nobilitatis oblita, nobilium, & ignobilium ſeſe appetentium abdicarat coniugium, ac tanquam ſcortum, priorem pollueret maritalem thorum. Hæc quidem eorum petitionem, & verba ſuperius reuoluendo, priuſquam reſponſum daret vllo modo, cogitat cordis in imo, quonam modo eos traderet ferali exterminio, atque hunc talem ſermonem reciprocat ſauiens in dolo* Ite (*inquit*) petite Præſidem, qui moratur in Dugio; locumque poſtulate, ab eo, in quo veſtro ſepulturam paretis mortuo. *Cuius dictis parendo pars, exequiarum ritu, circa Apoſtolicum Corpus, vno excubat in loco: parſque ocyſſime ad Præſidiale Palatium calle peruenit citato. Ante cuius ducis præſentiam, eum quidem more ſalutant regio; qui, & vnde ſint, & quamobrem aduenerint aperiunt narrando. Præſes autem, licet in initio libenter aduerteret aſſertionem beniuolus, & attentus, tamen incredibili ſtupore attonitus, hæſitans quid ſit acturus, Dæmoniaca iaculo vulneratus, clàm inſidias tendi, atque Chriſticolas necari iubet admodum efferas. At illi verò, hoc Dei velle comperto, clanculum diuertendo, prope abſcedunt fugitando. Vt autem Præſidi eſt intimatum de eorum fuga, acerrimâ commotus irâ, rabidi quidem Leonis imitatus ferociam, cum his, qui in eius erant Curia fugientium Deicolarum pertinaciter inſequitur veſtigia. Cumque iam ad id fuerit ventum, quò pene crudelium manibus caderentur, cuiuſdam fontis arcuati*

Corpus Gallaciam peruenit. — *Lupam nobiliſſimam fœminam Diſcipuli adeunt.* — *Quæ ad Præſidem Gallaciæ eos dolo emittit.* — *Qui eos necari iubet.*

isti trepidantes ingrediuntur spatia, qui e minus securi cogitantes à nemine visi fontem deferunt. Crudeles ministri confidente, vna ingrediuntur fontem; sed subito Dei Oniuipotentis iudicio, fons dissoluitur à cæmento, & funditur in imum ab alto. Sicque decreuit deliberata Iudicis aeterni censura, quatenus ex omni insecutorum turba, ne vnus quidem superesset, qui ea quæ fuerunt gesta, renuntiaret Præsidi in Aula sua. Sancti autem ad armorum, lapidumue corruentium sonitum sua vertentes capita, Dei prædicanda insonant magnalia, prospectando Magnatum, & persecutorum corpora, equosque & militaria arma miserabiliter rotata & intra fontis angulos internecioni tradita.

Sed persecutores opprimuntur.

SED *Dei, auxiliatrice dexterâ, adiuti, atque erepti, ac reanimati, & accensi salubrem ad illius Mulieris domum, peragunt callem; edocentque quemadmodum Præsidis sententia exasperata, eos perditum ire voluerat in necem; & quid in eum egerat ad vltionem. Insuper efflagitando instant, vt domum prædictam Dæmonijs dicatam, Deo concedat dicendam. Idola manufacta, quæ nec sibi prodesse, nec alijs poterant valere: quæque oculis non videre, non naribus odorare, & quæ penitus nullo membrorum officio viuitur, hortantur respuere. Cuius mens in satellitum obruptione, quoniam etiam de propinquorum, aut affinium morte verebatur, commota ideoque salubris consilij (vt sæpe fieri in humanis solitum est rebus) ignara, longe aliter quàm dicebat, fraudulenta, & friuola machinabatur machinatione cassa. Dùm vero adhuc vehementius eam vrgerent precibus, vt vel prædioli aliquantulum ad sacratissimi Viri membra præberet humanda, noua & inusitata meditata prædia, putans eos aliquo posse interire dolo, huiuscemodi sententia est exorsa* Quandoquidem (*inquit*) vestram tàm efficaciter intentionem ad hoc fore cerno intentam, nequando ab ea vos desisti velle: sunt mihi domiti boues quodam in monte, quos euntes adsumite, & quidquid vobis maioris visum fuerit vtilitatis, quæ necessariæ sunt cum eis deferentes ædificate. Siquidem victus defuerit, propense vobis, & illis impartire curabo. *Hoc Apostolici Viri audientes; neque muliebria perpendentes figmenta gratanter abeunt, ad montem vsque perueniunt, & aliud, quod non verebantur, cernunt. Cùm autem Montis confinia gressibus calcant, ex improuiso ingens Draco, cuius frequenti incursu villarum habitacula circumuicina eadem tempestate agebantur deserta, proprio digrediens antro, in Sancto Dei flammiuomos ignes euomendo, quasi impetum facturus, euolat, exitium minando. Quem contra, fidei dogmata recolendo, impauide Crucis munimina intendendo, illum pulsant resistendo, Dominicique signum stigmatis ferre non valens bellua ventris rumpitur medio. Quo bello peracto, oculorum figentes lumina, cæli Regi summo vota reddunt cordis ab imo. Demùm Dæmonum frequentiâ illinc omnino expulsâ, aquam exorcizant, quam totum super Montem vndique aspergunt. Is autem Mons antea vocatus Illicinus, quasi diceretur illiciens, quòd* plures ante id temporis mortalium, male illecti, ibi ritum Dœmonijs exhibebant; *ab his* Mons Sacer, *id est*, Mons Sacratus *appellatus est. Inde quoque boues sibi pollicitos perlustrando, abeuntes procul, contemplantur indomitos, ac mugientes, cornibus summâ fronte aggerem ventilantes, pedumque vngulis fortiter terram terentes. Quos se se per montis diuexa minando, & mortis crudelitatem cursu infestissimo mittendo; tanta lenitatis extemplò irrepsit mansuetudo, vt qui priùs præcipites atroci ferocitate ad inferendam mortem properabant currendo, submissi colla Sanctorum manibus cornua deponunt vltro. Sancti verò Corporis delatores mulcendo animalia, ex immitibus Dei nutu, mitia facta; absque mora superimponunt iuga, ac recta incedendo semita, iugatis bobus intra Mulieris palatia. Illa quidem stupefacta, mira agnoscens miracula, his tribus euidentibus signis excitata, eorum obtemperans petitioni, ex præterua obediens facta, illis domunculâ tradita, & Trino fidei munere*

Iterum Lupariam adeunt.

Quæ nouam fraudem machinatur.

Immanem Draconem signo Crucis periment.

Tauros feroces compriment.

Luparia ad fidem conuertitur.

regeneratą,

regenerara, cum sua familia, Christi nominis efficitur credula. Sicque, inspirante Deo, fidei dogmate imbuta, quæ prius fantastico errore fuerat delusa, facta humilis, & prona, super erecta praterit, ac frangit simulachra, & quæque sub eius fuerant dominatu, funditus diruit fana. Quibus obrutis, atque minutatim in puluerem redactis, cauato in altum solo, construitur Sepulchrum, opere lapideo, vbi Apostolicum conditur Corpus in artificiali ingenio. Cuius quantitatis Ædes, alta eodem superædificatur in loco, quæ Altari ornata Diuo, felicem deuota pandit aditum populo. Post aliquantum verò temporis, ab eisdem Apostoli alumnis, innumeris in fidei agnitione plebibus edoctis, squallentibus prius campis, cælesti rore prorsus imbibitis, in breui adoleuit fœcunda, ac Deo multiplicata messis. Quam Apostolicus Præceptor non deserens egregius, cælo, terráque defendi obtinuit diuinitus: qui stolâ rubicundâ purpuratus in æthérea Curia suis cum asseclis venifica micat redimitus coronâ, miseris se deposcentibus inuicto suffragio patrocinatur. Auxiliante D. N. Iesu Christo, cuius regnum, & imperium cum Patre, & S. Spiritu manet in secula, Amen.

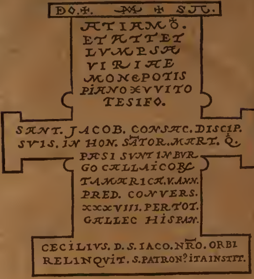
Sepulchrum Apostolo lapideum parat.

HACTENVS *Legendaria MSS.* quorum fragmenta in *Breuiarijs* peruetustis *Zamorensi, Burgensi, Placentino*, & alijs referuntur. Qui verò omnia, quæ in hac *Historia Translationis* recensentur, illustrata videre desiderat; quæ hæc *Luparia*; quis Præses; quo euentu recitata obuenerint, Adeat supr. *Tom. 1. Die XXII. Februar. fol.* 204. *& seqq.*

SED hîc non est prætermittendum illud celebre monumentum, quod in Monasterio *S. Pelagij*, quod *de Ante Altares* dicitur, prope Apostolicam S. IACOBI Basilicam situm, Monachorum primùm, post Sanctimonialium, adhuc visitur. Hocce mnemosynon ergo, vt inquit *Seruandus* Episcopus Auriensis in *Histor. Hispan. MS. c.* 9. *in fin* D. Maurus Castella *Histor. Compostellan. lib.* 2. *c.* 1. Gregorius Lobariñas *Histor SS. Gallac. MS. Decad.* 6. *c.* 5. *fol.* 257. constat ex *Ara* marmorea, & marmorea *Columna*, quas Discipuli S. IACOBI erexere, vt super *Aram* Apostolicum corpus imponerent, & *Ara* super *Columnam*, vt ibi sacrosanctum *Missæ* sacrificium peragerent, & licet *Ambrosius Morales* literas inscriptas in *Ara* non intelligens, illas abradere inconsulto præceperit, tamen Dei prouidentia conseruauit in *MS. Historia Seruandi*, sic.

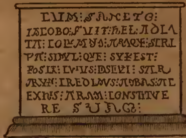
Ara, & Columna, quibus repositum fuit Corpus Apostoli describuntur.

Arla forma, & Inscriptio.

Columna forma, & Inscriptio.

Hæc est vera, genuina, & formalis *Inscriptio Aræ*, quam *Seruandus Auriensis* Præsul in sua *Historia* præscripsit, quamque *Moralius* fœdauit. Quæ verò in *Columnella* persistit, his carminibus continetur.

Quorum Carminum extensionem, & Inscriptionis formulas, si perlegere cupis, & ad formales periodos redigere desideras, sic extendere, legere, & redigere poteris:

Cum sancto IACOBO *fuit hæc adlata Columna,*
Araque scripta simul, quæ super est posita.
Cuius Discipuli sacrarunt credimus ambas,
Ac ex his Aram constituere suam

Interpretatio Arulæ.

D. *Didacus Seguinus* Episcopus *Auriensis*, qui Historiolam *Seruandi* Prædecessoris breauit, & *Gallaeco* idiomate MS. habemus, *Aræ* supradictæ ecphrasim, ita interpretatur: *Consegrada à Deos Maximo. Atiamo, Erato. Tetlumpsa, Viriamo, Nepotisspiano, Xauito, Tessforo, forem Martyres, è padezeronem Galizia, no pago Sarense,*

rense, antes que ò Apostolo se fose a Ierusaylem, è por isto deyxou esta Ara à seus Discipolos, poraque sobre dela dixesem Missa, en membrança destes Santos. Asi o dexou escrito ò Bispo Don Seruendo. Qui in d. *Historia* hæc verba proferuntur, ante delineationem Aræ præcedentis: *Este he ò Retreyto da Ara que deyxou escripta, ò Apostolo* Santiago *à seus Discipolos, è he vn tento da que trouxò consigo no mar, sobre que pousaron ò santo* Corpo, *è sobre dela decta Missa Arcadio* I. *Bispo de Orencs em S. Maria Madre. Outro tanto como este esta en San* Payo *de Santiago con istas mismas letras destos Santos Martires.* Ita Lobariñas *d. Decad.6.c.5.fol.257.* Qui & Don Maurus *d.lib.2.c.1.* Sed hic non est prætermittendum quod VERONENSES in *Cenomanis Italiæ* sibi persuasum habent, scilicet, se CORPVS S. IACOBI Maioris, in Monte *Grigiano* inuentum Anno M. CCC. XCV. Die XXII. Maij, possidere dictitant, vt inquit Philippus Ferrarius in *Catalog.SS.Ital. Die XXV. Iul fol.*458. Quorum deceptionem pulcre notauit idem *Ferrarius*, dicens: *Verùm cum* CORPVS *huius S. Apostoli* Compostellæ *in* Hispania *asseruari adeò manifestum sit, vt de hac re dubitare non liceat, vel ipsi errore versantur, vel partem aliquam* CORPORIS *duntaxat habent.* Hinc *Veronensium* abs persuasione deflectes, prout & ab errore *Valentinorum* apud Padum Oppidanorum Ticinensis diœcesis, qui etiam se habere CAPVT Nostri Apostoli fatentur, illudque *Die* XXV. *Iulij* magna celebritate ostendere populis occurrentibus audent vt inquit ipse Ferrarius *d fol.* 458. Cùm CAPVT integrum in S. E. *Compostellana* adhuc absque dubitatione seruetur. Nunc pro coronide in tibi do *Carmen Alcaicum* R. P. Emanuelis Pimenta S. L. Presbyteri en *Poemat Sacr.lib.8.Od.5. & 6.fol.304.* quô huius *Translationis* venuste descripsit apparatum.

Carmen Alcaicum de Translatione Apostolicii Corporis.

Dulces alumni syderei Patris
Vrnas Beatis ossibus inclytas,
Nocere ne posset Tyrannus,
Gnauiter imposuere puppi.
Tutis Ioppe *commoda portubus*
Primùm solutis linquitur anchoris;
Per regna Neptuni secundis
Vela tument sinuosa ventis.
Famosa Solis stat procul Insula,
Decora ponit cui Rosa nomina:
Attolit ingens quam Colossus;
Quam pluuio grauis imber auro.
It puppis alto gurgite: dissita
Secans marinis regna liquoribus:
Tranantur Ægei furores:
Sternit aquis vaga regna Nereus,
Stetisse credo, præ reuerentia
Herois, ingens quem ratis aduehit;
Apparet ingens Creta, magnis
Vrbibus imperiosa tantum.
Serenat ingens Ionium minas,
Secura puppis quo sacra transuolet:
Serenat vndas & Cosyra,

Cum Melite, Siculisque regnis.
Tempestuosis sæuum Aquilonibus
Tranatur æquor, cui Leo turbidus
Inter procellosos tumultus
Dicitur imposuisse nomen.
Optanda Nautis paret IBERIA.
Vndis Iberus cernitur aureus,
Cui Tybris, Ister. Nilus, Indus
Inuidet eximiam Columnam.
Stat Virginali Mater imagine,
Quæ fulta supra fulget Iaspidem:
Araque Reginæ Polorum,
Eximij monumenta Diui.
Crines Iberus cinctus arundine,
Erexit alto tempora gurgite,
Affatus Herois sacratas
Exuuias, lachrymante vultu:
Felicitatis portio maxima,
Vidisse viuum te, mihi contigit;
Num mæstus extincti Parentis
Suppliciter loculos adoro,
Suprema felix sydera tangerem,
Imo liceret corde reponere
Si Patris vrnas, pulueresque
Condere sub vitreis sepulchris.
Qui nostra promptè visere flumina
Dignatus hospes, prataque florea,
Me ter beasti; ter sacrasti
Sydereis mea regna plantis.
I, digniores, i, ratis in plagas:
Feliciôres, i, ratis in locos:
Depone thesaurum beatis
Diuitijs pretiosiorem.
Augusta puppis per freta transuolat,
Queîs fit superbum nomen ab Hercule;
Submissus Alcides adorat
Rostra ratis sacra transfretantis.
Ventum est ad ingens Occeani salum:
Heroa gaudens Occeanus Pater
Excipit, & supplex adorat

Principis

Principis exuuias, & vrnam.
Substernit æquor mobile, leniter
Cursu secundo nauiget vt ratis:
Neptunus applaudit, tridente
Deposito, seniorque Nereus.
Pictæque crines Occidentiades,
Gemmata Deris, flaua Lycomas,
Ligea, Cydippe, Thalia,
Et vitrei Galatea vultus.
Cum Patre Cete grandia corruunt,
Phocæque vastis molibus æmulæ:
Tritones vdi, qui canore
Turbinis ingeminant per vndas.
Longo marinus stat chorus ordine,
Maiora cedunt monstra minoribus,
Quæ, puppe conspecta, repente
Attonitis stupuere rostris.
Tunc ore Protheus veridico, datum
Cui nosse longi temporis exitus,
Affatur Herois sacratas
Exuuias, loculos, & vrnas:

Prothei vaticinium visis sacris exuuijs.

Saluete magni Relliquiæ Patris?
Commissa sæuis pignora fluctibus,
Læsisse ne possit Tyrannus
Sacrilegus cineres sepultos.
Quæcumque felix vos capiet plaga,
Fauere largum sentiet æthera:
Visetur Europæ frequenter,
Ad loculos properante cursu:
Altare magnis cerno adamantibus
Fulgere: baccis cerno niualibus
Astare gemmati thiara
Pontifices, validosque Reges,
Ad sacra current limina Principes,
Ad sacra current limina Cæsares,
Ditare certabunt superbis
Munifici loca sacra donis.
Iam Roma Templis munera præparat,
Æquare donis quæ sibi te cupit,
Ad sacra, solemnes ad Aras,

Purpureos

Purpureos dabit illa Patres.
Portenta cerno, quam noua Cœlitis
Videnda ſeris ſunt ea poſteris,
Patranda tandem cùm requiret
Exitium Heſperiæ iacentis.
Quæ clara tantùm floret IBERIA,
Commiſſa propter concidet impia:
Et rege ſublato, & corona,
Seruiet indomitis Tyrannis.
Tentabit audax prælia ſeruitus,
Iugumque collo demere barbarum:
Fœdum tributum denegabit,
Arma volet, properabit arma.
Cogentur Afro ſub Duce copiæ,
Et tranſmarinas Africa tranſuehet
Per ſtagna Neptuni phalangas,
Barbaricæ catulos Leænæ.
Mauri cohortes is numerauerit,
Belli paratus, cornipedes, duces,
Oræ recenſebit marinæ,
Qui bubulæ numeros arenæ,
Quàm rara contra ſtabit Iberia,
Confiſa cœlo, non ſibi Martia:
Ad arma pugnaces, ad arma
Ipſe animos IACOBVS *addet.*
Proſternet armis agmina Barbara,
Maurum que multo non ſine ſanguine:
De morte ſeruili ſolutos
Heſperios trahet in triumphos.

Hactenus de *Tranſlatione* Corporis S. IACOBI, Noſtrorum Apoſtoli, & Vnici Patroni, qui alia de hac ſolemnitate ediſcere cupit adeat ſuperius citatos.

B. SS. EXVPERANTIVS, & MARCELLVS *Martyres Spoletani.*] Eorum memoriam repetunt Beda Vſuardus, & alij à quibus Cæſar Baronius in *Martyrolog. Rom. h. d. lit. A. fol.* 794. Conueniuntque Dionyſius Vazquez, Lupus, & cæteri recentiores. Quòd eius ſacra lipſana *Româ* Monaſterium *Aniagenſe* fuerint tranſlata, videſis Didacum Colmenares *Hiſtor. Segobienſ. c.* 27. §. 14. *fol.* 316. Ægidium Gonzalez Dauila Chronographum Regium *Theatr. Eccleſ. Caſtell. Tom.* 1. *fol.* 556. Nos ſupr. *Tom.* 3. *Die XXII. Iun. lit. A. vers* Quint. *fol.* 585. vbi firmam *Tranſlationis* horum SS. Martyrum præſcripſimus.

Martyrologia.

Tranſlatio in Hiſpaniam.

PRIDIE

Kal. Ianuarij.

DIES XXXI.

A. TOLETI *in Carpetania Hispaniæ*, S. HONORATI *ipsius vrbis Episcopi, &* S. Eugenij I. *Martyris apud Parisios, successoris; qui è* Conchana *Hispaniæ* Tarraconensis *Ciuitate originem trahens, istius Metropoliticæ Ecclesiæ infulas induit, vbi doctrina illustris, & sanctitate clarus, Confessor ad Dominum properauit.*

B. IBIDEM *memoria* S. VVISTREMIRI, *etiam* Toletanæ *Sedis Episcopi: Qui à S. Eulogio*, Facula Spiritus-Sancti *nuncupatur: cuius doctrinâ* Muzarabes *fidem Catholicam retinuerunt illæsam; cuius exemplis* Agareni *plurimi Christo nomina dedere, & cuius fulmine sapientiæ* Inconoclastæ *impetum erroris hæretici cohibuere, tandem ad gloriam, certamine consummato, peruenit æternam.*

C. SENONE *in Hispania Citeriori* S. COLVMBÆ, *Virginis, & Martyris: Quæ pro fidei confessione comprehensa, in ignem iniecta, grauissiméque torta, tandem ad æternæ securitatis asylum, ex huius mundi diluuio, oliuæ ramulo coronata*, Columba *victrix, ad requiei indeficientis arcam regreditur.*

NOTÆ.

SANCTVS HONORATVS *Episcopus Toletanus, Confessor.*] Sancta Ecclesia *Tolosana* in *Gallia* huius S. Antistitis memoriam recolit *Die* XXII. huius Mensis, vt ex ipsius *Tabulis*, & officijs patescit, e quibus Philippus Ferrarius in *Catalog. General. SS. fol.* 484. Andreas Saussay in *Martyrolog Gallican. Tom. 2. fol.* 1026. Petrus Cabilonens. in *Topograph. SS. verb.* Conchana *fol.* 101. his verbis: CONCHANA *Cantabrorum* *Ciuitas*

A. *Martyrologia.*

Ciuitas Hispaniæ. *Hic* HONORATVS *Episcopus* Toletanus *nascitur*, *qui sacrauit* Firmium *Episcopum, Ambiant Martyrem; & hic migrat Confessor.* Ieronymus de la Higuera in *Martyrolog. Hispan. MS.b.d.fol.*66. Ast *S. Braulio*, quem sequitur Ecclesia Hispaniæ, hoc die occubuisse fatetur, his verbis; apud Rodericum Caro *fol.*227. S. HONORATVS *in Hispania colitur, natione Cantaber, Episcopus Toletanus; qui dùm prædicat per diuersas Prouincias, & ad patriam Conchanam prædicationis gratiâ reuertitur, moritur Confessor gloriosus* XXXI. *Decembris, Anno Domini* C. XL. Originem, & infulam fatentur Flauius Dexter in *Chron. Ann.*130.*n.*4. apud Biuar. *fol.*227. hac serie: S. HONORATVS *natus* Conchanæ (*vt quidam volunt vrbe Celtiberorum*, *vt alij Cantubrorum*) *post discessionem* S. M. Marcelli *Toletanorum Episcopi*, Toleti *prædicat*, *& ab eo secundus habetur.* Eadem Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann.* 132.*n.*60.*fol.*22. De eo post relatos Rodericus Caro ad *Dextr. Chron. Ann.*132.*lit.Z.fol.*68. Biuar. ibid. *ad Ann.* 138. *fol.*233.*n.*4.*& Ann.*140.*n.*1.*fol.*247. Iulianus Petri in *Aduersar. n.*46. D. Thom. Tamayo in *Vindic. Verit. Dextr. Nouit.* 7.*fol.*111.*col.*2. D. Martinus Carrillo in *Annal.Eccles.Hispan.Ann.*132. Porreño in *Catalog.Episcop.Tolet.c.*7. qui fœdissime in Anno obitus Sanctissimi Præsulis errauit, signans eius mortem, tempore *Valentis* Imperatoris ad Annum CCC. LXIV. cùm contrarium constet ex *Dextro*, quem citat. D. Didacus Castejon in *Primat.Toletan.*1.*p.c* 8.*fol.*86. Ioannes Paulus Martyr Rizus *Histor.Conchens.c.*6. Antonius Quintana-Dueñas *Histor. SS.Toletan. in Fundat. S. E. Toletan.c.*29.*fol.*113. Illustris D. Petrus de Roxas Comes Morensis *Histor.Toletan.*1.*p.lib.*5.*c.*10 *fol.*390. Tanti Præsulis ACTA nullus scripsit, illa ex relatis Authoribus compaginare nos grauabimur.

Origo, & infula.

Scriptores.

ACTA S. HONORATI EPISCOPI Toletani, & Confessoris egregij, ex Dextro, Braulione, Iuliano, & alijs.

HONORATVS, *natione* Hispanus, *ex* Conchana *vrbe, aut* Celtiberiæ, *aut* Cantabriæ *oriundus, qui cùm ad ætatem maturam Ecclesiasticis ordinibus accederet*, & S. M. Marcello Eugenio *Toletanorum adhæreret Antistiti, sic eius doctrinam, sanctos mores, & virtutum manipulos collegit Catholicus, vt inter S. Pontificis Discipulos doctior haberetur, & primus. Quod manifestâ ratione probatur; nam cùm* S. Eugenius *Gallias repedare, pro visendo* S. Dionysio *Parisiorum Episcopo, eius Magistro, decreuit*, HONORATVM *in eius locum reliquit, qui gregem in eius absentia catholicis dogmatibus pasceret. Qui Magistri commissionem tàm feliciter expleuit; vt, Eugenio per martyrium sublato, illius promeruit eligi, & nominari successor. Post hæc cùm S. Pontifex S. Toletanæ Ecclesiæ infulam induisset, & res ad eius regimen pertinentes promoueret, in eiusque locum, vicarium Hermolaum insignem pietate virum, vt Ecclesiam, & Diœcesim regeret, constituisset, fidei zelo succensus, & animarum saluti consulens, Toletum deserens, per varias Prouincias Euangelici grani semina iecit. Tandem post aliquot annos, cum ad propriam sponsam redire properasset, & ad Conchanam vrbem Patriam suam visendum accederet, ibidem febre, & ærumnis correptus glorioso fine quieuit*, Die XXXI. Decembris, *Anno* C. XL. *Dominica Natiuitatis. Ad cuius sarcophagum hocce posuit Carmen Sepulchrale deuotio.*

Origo, & patria.

S. Eugenij discipulus.

Toletanus Antistes eligitur.

Moritur.

Concana HONORATI *ciuis tenet ossa Beati,*
Qui fuit & Præsul, Magne Tolete, tuus.
Præsulis Eugenij, *dùm Gallica regna petiuit,*
Nomine, cunctanter omnia sacra regit.
Martyrio tamen Eugenius *sublatus in Astra,*

Epitaphium.

Denique

Denique HONORATVS *munia Sedis habet.*
Sed fidei zelo succensus, clymata Præsul
Plurima collustrans, spolia multa tulit.
Post hæc in Patriam repedans ditißimus altis
Antistes meritis, mors tua colla premit.
Concana, quæ tua iam longè spiramina vitæ
Primaque conspexit; vltima & ipsa vidit.

HÆC Nostros, de hoc S. Pontifice, apud Sciptores inuenitur; apud *Gallicanos* verò diuersa sententia est, scilicet quod post *S. Saturninum* Tolosatum Episcopum, infulas illius induit Ecclesiæ post *Toletum* aggressus, illius Metropoliticæ curam suscipiens, Episcopalibus functionibus illustrans, relicto *Pelagio* successore, *Tolosam* repedauit & ibidem in Domino obdormiuit, eiusque pignora in *Saturnineo* Maiori Templo à fidelibus recondita iacere. Audi Saussayum in *Martyrol. Gallican. Tom. 2. Die XXII. Decembr. fol.* 1025. omnia his periodis complectentem. TOLOSÆ *Sancti* HONORATI, *Episcopi* II. *illius Sedis, qui triumphatori Saturnino dignè vice suffectus, gregem atraci pugnâ, quâ victor occubuerat, strenuus ipse Pastor* Saturninus, *exterritum, & dispersum suum in curam suscipiens, blandis vocibus recollegit, forti clientelâ muniuit, vbere pabulo recreauit.* Honestique *Presbyteri Apostolicæ virtutis, qui Saturnini præcipuus cooperarius fuerat, potenti suffultus subsidio, mira nascenti huic Ecclesiæ incrementa indidit.* Firminum *ab ipso* Honesto *educatum, aptumque redditum ad excelsa pietatis facinora sacris initiauit: atque ad subigendas Regi gloriæ Christo, efferatas barbaris moribus, & ritubus gentes, benedictionis suæ præmunitum copiâ, ablegauit. Hinc ipse in* HISPANIAM *excurrens, obuias Ciuitates vsque* TOLETVM, *in fide confirmauit:* TOLETIque *Metropolis Ecclesiam, quam* Saturninus *pridem curauerat, desolatam reperiens, opportuno solatio suffulsit, coluit sedulo Pontificio; deinde Pelagio probatæ religionis, & doctrinæ Viro, commendatam, dimissamque eiusdem Pastoralis curæ, proprium ad ouile fouendum* Tolosam *regressus est; vbi absoluto cursu Apostolicæ dispensationis, calcatâ morte, Beatus ad immortalitatem migrauit.* Corpus *tanti Cœlitis, in* S. Saturnini *decessoris sui purpurati famosâ toto Occidente Basilica, honoro inclusum loculo, religiose obseruatur: hocque die, quo felix eius spiritus euolauit ad Superos, visitatur deuoto fidelium concursu.* Hoc idem videtur innuere Iulianus Petri in *Chron. d. Ann.* 132. *n.* 60. dum dicit: S. HONORATVS *Conquensis, Hispanus Confessor, succedit* S. Eugenio *Marcello: Post aliquot annos ad Gallias prædicandi causâ proficiscitur. Paternum, quem S. Saturninus Toleti conuerterat, & fecerat Episcopum Elusensium, inuisit.* En S. HONORATVM Gallias adeuntem & Elusenses, Paternumque eius Episcopum visitantem. Ergo & potuit Tolosates inuisere, *S. Saturnino* per martyrium sublato succedere, & cætera omnia à *Saussayo* recensita perficere. Si potuit, quare Franciscus Biuarius in *Not. ad Chron. Dextr. Ann.* 132. *n.* 1. *fol.* 230. aduersus *Petrum Equilinum*, & *Thomam Truxillum* inuehitur, S. HONORATVM nequaquam fuisse Episcopum *Tolosatum*, contendens, ideoque eos deuitandos esse, temerario nixu proclamat. Non legerat eruditus *Biuarius* Arnaldum Oihenartum in *Notit. Vtriusq. VVascon. lib.* 2. *c.* 2. *fol.* 78. Claudium Robertum in *Gall. Christian. verb.* Tolosa *fol.* 143. Guillelmum Catellum *Histor. Tolosat. fol.* 28. & alios innumeros, vbi titulo *Tolosatum* Episcopi decoratur. Hinc Ego crederem, quòd S. HONORATVS Gallias concedens. Tolosam deuenit, eo tempore quo *S. Saturninus* martyrio coronatus, cœlos ascendit, & in eius locum *Tolosatum* Episcopus ordinatus, *Firminum* sacris initiauit, cùm per *Pampilanam Toletum* rediret. Vt indicant ACTA *Firmini.* Hinc vtriusque Nationis controuersias sedabis, & veritati propius accedes.

Gallicanorum Scriptorum opinio à Nostratum assertione diuersa.

Biuarij inuectiua. diluitur.

CONCANA. Vrbs vetustissima inter *Cantabriæ* populos, quâ *Hispania* versus *Nortem* vertit, de qua Noster Silius Italicus de *Bell. Punic. lib.* 3. dixit:

Topographia.

Cornipedis fusâ satiari, Concane, *venâ.*

Vbi Claudius Dausqueius in *Not. fol.*129. multa congetit; licet Lævinus Torrentius in *Schol. ad Horatium lib.*3. *Carmin. Od.*4. aliter senserit. De vibe Claudius Ptolæmeus in *Geograph. lib.*2. *Tabul.*2. *Europ.c.*6. Hinc si apud *Cantabros*, quis eum Ciuem *Conquensem* Episcopali condecoratam Sede, tunc temporis haut natam, affirmare conabitur? Docti videant, Nos verò glossema adesse in *Dextri Chronico* suspicamur.

B. S. VVISTREMIRVS *Episcopus Toletanus, Confessor.*] Nullus ex Martyrologiorum Scriptoribus tanti Præsulis memoriam recolit, forte quia Diem obitus ignorauit, illum ex Luitprando in *Chron. Ann.*857. apud *Ramir.n.*298. *fol* 430. apud Tamay. *fol.*201. restituere decreuimus, vt inposterum eius sanctitas veneretur, maxime stante S. *Eulogij* Martyris elogio in *Epistol. ad VVilesend. Pampilon. Episcop. Tom.* 4. *Hispan. Illustrat fol.*330. his verbis: *Post Quintum diem* Toletum *reuerti, vbi adhuc vigentem sanctissimum senem nostrum, facularum Spiritus Sancti, & lucernam totius Hispaniæ* VVistremirum *comperi: cuius vita sanctitas totum Orbem illustrauit; hactenus honestate morum, celsisque meritis Catholicum gregem resonet; multisque apud eum diebus degimus, eiusque Angelico contubernio basimus.* Ergo ijs elogijs *Eulogij*, vt quid non erit in *Tabulas Ecclesiasticas* reponendus, solâ tanti Martyris testificatione, pro vt repositi fuere plures *Diui* solâ aliorum Sanctorum relatione. Quis cognouerat *Paulum* in Thebayde Eremitam, si *Antonij* Abbatis sanctissimi non procederet auctoritas, cuius solâ declaratione Ecclesia illum Eremitam in Sanctorum numero retulit, Die X. Ianuarij. Quis eundem *Antonium*, nisi adesset *Ieronymi* prælocutio? Quis alium *Antonium* Lerinensem Monachum, ni *Ennodij* Ticinensis valeret attestatio? Itaque VVISTREMIRVM omittere, aut ignorantiâ diei obitus hucusque intercessit, vt inquit Ieronymus de la Higuera *ad Luitprand. n.*283. *fol.*422. aut inposterum erit incuria Illustrissimi Capituli S. E. Toletanæ. Agunt de eo Luitprandus in *Chron. Ann.*830.*n.*283. *fol.*421. *Ann.*857.*n.*296. 297. 298. *fol.*430. apud D. Laurent. *Ram.* & apud D. Thom. Tamayo. *fol.*68. *& in Not. fol.*200. *&* 201. Iulianus Archipresbyter Toletanus in *Chron. Ann* 830.*n.*425. *Ann.*840. *n.*429. *Ann.*844. *n.*431. *Ann.*857. *n.*438. Ambrosius Morales in *Not. ad Epistol. VVilesend. super fol.* 330. Franciscus Pisa *Histor. Toletan. lib.*3 *c.*7. *fol.*139. Ioannes Mariana *Histor. Hisp.lib.*7.*c.*15. Ambrosius Morales *Hist.Hispan.Tom.*3.*lib.*14.*c.*27 *fol.*128.*col.*2. D. Thomas Tamayo in *Verit. Dextr. Nouit.* 7.*n.*46 *fol.* 128. D. Didacus Castejon in *Primat.Tolet. Tom.*2.*p.*3.*c.*1.§.5.*fol.*556. Antonius Quintana-Dueñas de *Fundat. & Excellent. S.E. Toletan c.*16 *fol.*69. Eius ACTA breui compedio dabimus:

S. Eulogij Martyris elogium celebre de S.VVistremiro.

Nonnulli in Albo SS. descripti solâ relatione aliorum.

ACTA S. VVISTREMIRI EPISCOPI Toletani, & Confessoris inclyti, ex elogijs SS. Eulogij Martyris, & Boniti II. etiam Pontificum Toletanorum, & aliorum Scriptorum

Origo, patria, & nobilitas.

WISTREMIRVS, *origine* Hispanus, *ex* Carpetaniæ *Ciuitate* Toleto, *nobilissimaque* Ficulneorum *familia oriundus, qui Fratrem habuit* Lupum Ficulnei *Muzarabem, & fuit Pater* Gunderici, *qui ab Anno Domini* DCCC. XLIV. *fit* Toleti *Iudex Muzarabum, Vir pius, iustus, & Deum valde timens. Qui huic nobilitati ab incunabulis virtutum sarcinam addere satagens, studijs literarum & Ecclesiasticis ministerijs operam dedit, ita vt* S. Gumesindi *Toletani Pontificis munificentiâ, Archidiaconatum S.E. Toletanæ egregius Presbyter arriperet. In cuius munere adeò vigilanti curâ processit vt, vitâ functo* S. Gumesindo, *omnium Muzarabum acclamatione* Toletanus *Antistes declararetur. Tantâ etenim fuit deinceps in S.Præsule cura in reformandis Muzarabum moribus, & consolidandis sui Catholici gregis anfractibus, Sarracenorum oppressione continuis, & eorum contubernio exundantibus, quòd assiduis sermonibus aliquorum diffidentiam argue-*

Archidiaconus primùm, post Toletanus Præsul efficitur.

ret,

ret, insolentiam taxaret, & temeritatem compesceret. Nec in suos tantùm arma correctionis indixit, quos à fidei Catholicæ regulis deuios ire cognouit, sed etiam aduersus alios etiam alienigenas insurrexit. Nam cum Claudium Episcopum Taurinensem Iconomachiâ hæresi laborantem deprehenderet, fidei zelo succensus aduersus eius doctrinam libellum Catholicis dogmaticis plenum Consiliorum canonibus refertum, & SS. Patrum testimonijs munitum, Apologetica seueritate conscripsit. Et ne erroris eiusmodi corruptela innocentium animos abriperet, protinùs Synodum Toleti indixit, quâ plures Episcopi conuenere, vbi, iuxta Catholicæ Ecclesiæ sensum, nullo modo frangendas sacras Imagines Sanctorum, sed recipiendas, habendas, & rite venerandas esse, decretum est. Suscepérat B. Pontifex anteà domo, & laribus humaniter, & benigne Toleti, Eulogium Presbyterum Cordubensem, posteà Martyrem, qui lustratis Hispaniæ sanctuarijs, lipsanothecis, & Monasterijs celebrioribus, patriam Cordubam repedabat, & ibidem aliquantulùm demoratus S. VVISTREMIRI *sanctitatem, mores, virtutes, facundiam, & Catholicæ fidei zelum demiratus, hæc ad VVilesindum Pampilonensem Antistitem, de eo, in quadam Epistola, verba direxit:* Post Quintum diem Toletum reuerti, vbi adhuc vigentem sanctissimum Senem nostrum, Faculam Spiritus-Sancti, & Lucernam totius Hispaniæ, VVistremirum comperi, cuius vitæ sanctitas totum Orbem illustrans, hactenus honestate morum, celsisque meritis, Catholicum gregem refouet, multisque apud eum diebus degimus, eiusque Angelico contubernio hæsimus. *Post hæc S. Præsul, eâ quâ erat feruentate Domus Dei zelator intrepidus, cognitis nefandæ vitæ facinoribus Samuelis Illiberitanæ Sedis Episcopi, commisit Dauidi Hispalensi Pontifici, vt deposito è Cathedra Samuele, Geruasium sanctissimum Virum in eadem collocaret, His & alijs operibus gloriosis cumulatus, quæ S. Bonitus eius Archidiaconus in Carmine Sepulchrali recensuit, virtutum sarcinâ onustus, sacramentis munitus, senio confectus, ærumnis quassatus, tandem tegmine corporis exutus, ad æterna visionis beatitudinem properauit,* XXXI. Decembris, *Anno Domini* DCCC. LVII. *Et licet ille iusserat sepeliri* Corpus *suum, in S.* Iustæ *Ecclesiæ limine, tamen omnium votis, & precibus, pro vt eius merita deposcebant, in eadem Basilica loco eminenti, intra Sacellum gentis suæ, vbi eius insignia, sepultum est, cui hocce* Bonitus *Sepulchrale Carmen apposuit.*

Aduersus Claudium Taurinensem Episcopum scribit, & Toleti Concilium congregat.

S. Eulogium hospitio benigne suscipit.

Qui eius virtutes elogio celebri manifestat.

Samuelem Illiberitanum deponi iubet.

Moritur, & sepelitur.

VVISTREMIRVS *eget psalmi, dux Spiritus almi,*
Grex fuit illius, & plebs Toletana pius.
Explet non vanos Centum Pater Optimus Annos:
Corpus tumba tegit, spiritus astra legit.
Ciuibus est lenis, viduis solamen egenis:
Par fuit Eugenio, plenus obit senio.
Stemma docet gentis, Ficus frons Quina virentis,
Par sit longa Dei, parce Redemptor ei.
Quid frondes nisi pœna? Duo astra, grauisque catena,
In Campo croceo, nil memorans noceo.
Vitâ bonâ id ductus, tulit ad cœlestia fructus
Mortis (ob ista) dies, incipit esse quies.

Epitaphium.

Obijt S. Vir WISTREMIRVS Toleti in pace Dei,
XXXI. Die Decembris. ERA. DCCC. XCV.
Ora Virgo pro illo S. MARIA.

HACTENVS ex SS. *Eulogio* & *Bonito*, necnon ex *Luitprando* & *Iuliano*, ACTA, quæ potuimus congerere; quorum relatio ad vnguem ex recensitis scriptoribus in locis superius in prolegomeno relatis, desumpta est, hinc proculdubio, meo iudicio, nullam aliam illustrationem ecphrasis desiderat. Quæ fuerit gens *Feculneorum* apud *Toletum* videsis Luitprandum *ann.* 756. vbi D. Thomas Tamayo *fol.* 156. originem trahere ex Gente Romana, de qua hæc Inscriptio in marmore apud *Vrgaonem*.

Ficulneorum familia.

D. M. S.
Q. FAB. FICVLNVS. AVRIGIT.
FLAM. VI. VIR. AVRIGITAN.
ANN. LXX. PIVS. IN. SVOS.
H. S. E. S. T. T. L.

De quorum nobilitate consulendi *Toletanarum* Rerum Scriptores, & alij, qui *Genealogijs* addiscendis, & familijs aucupandis, continuo labore, & sumptu, velut chimiehi, tempus, & operam perdunt.

C. S. COLVMBA *Virgo, & Martyr Senonensis in Hispania.*] Non me latet hue vsque communem esse sententiam, hanc S. Virginem, Martyrem egisse apud *Senones* in *Gallia*, vt notauit Andreas Saussay in *Martyrolog. Gallican. Tom* 2. *fol.* 1067. licet in Beda, Vsuardo, Adone, & Romano Baronij, aut alijs recentioribus nihil de *Gallia* exprimatur. Sed *Iuliani* Archipresbyteri Toletani dùm Codex apparuit, non in *Gallia*, sed in *Hispania* martyrium subijsse S. Virginem, in *Chron. Ann.* 132. *n.* 59. hisce periodis manifestat: *In Conuentu* Asturicensi Hispaniæ, *Oppido* SENONE, *nunc* ZAMORA, *Sancta* COLVMBA *Martyr, & Virgo, primùm in ignem iniecta, deinde grauiter torta, postremò capite cæsa, ad Superos euolauit; à cuius sacra passione*, VICVS *propinquus*, S. COLVMBA *dicitur*. Eadem repetit in *Aduers. n.* 382. *fol.* 84. Quod verisimile videtur, cùm tempore Gothorum, & eo amplius, Ecclesia *Hispania* iamiam officium perageret, vt patet ex S. Isidori *Breuiario*, quod dicunt *Muzarabe*, vbi iste sacer *Hymnus*.

An in Gallia passa?

An in Hispania?

Hymnus sacer in Muzarabum Breuiario.

Nardus COLVMBÆ *floruit,*
Ligustra flagrant oculi;
Fulcite latam floribus,
Stipate malis Virginem.
Hæc Regis apta amplexibus,
Et osculis: gratissima
Christo fidem, quam sponderat
Cruoris arâ consecrat.
Igne gemellos seculi
Strauit, subegit, depulit;
Flammam petulcam barbari,
Focosque admotos sibi.
Cùm in lupanar posita
Intrantes ad se, luridam
Libidinem compescuit,
Seseque flammis exuit.
Sic liberata ab ignibus,
Locis retractam scenicis,
Mucrone stricto plectitur,

Naptura

Nuptura cœlo adſciſcitur.
Cui vox ab aſtris reſonans,
Veni Columba *perſonat.*
Tu vocibus noſtris fauens,
•Fac Nos Polorum compotes.

Cuius etiam ſacri *Hymni* meminit Cæſar Baronius in *Not. ad h d.lit.D.fol.*797. Aſt quia apud Noſtros nulla adhuc memoria, præter *Iuliani* ſuperius recenſitam commemorationem, reperitur, quâ noſtra hæc *Anamneſis* illuſtretur, calamum ſuſpendere curauimus, *Gallis*, & *Noſtris* obteſtans, quatenus quælibet Natio COLVMBAM veneretur, *Gallia* propter poſſeſſionem, *Hiſpania* propter prætenſionem, cuius rei cultu, illa ſacra Virgo, quæ in delicijs æternæ beatitudinis adſtat, forte vt COLVMBA in requie ſempiterna conſiſtens, hiſce, tot vinculis alligatis, bellicoſis Nationibus, oliuæ ramum, pacis frondem, inter tot fluctuantium diſſidentium animorum pericula, ſubminiſtret. Faxit Deus, cui ſit laus, & gloria in ſecula ſempiterna, Amen.

Vt pacem Gallis, & Hiſpanis adferat proteſtatur Auctor.

Quo opere, in laudem Omnipotentis Dei, Optimi, & Maximi, Patris, Filij, & Spiritus-Sancti, quem in Trinitate perfecta Vnum colimus, & veneramur, qui totius illuſtris Operis, & inſignis actionis, & Operationis diſpenſator agnoſcitur, & in honorem Beatiſſimæ Virginis MARIÆ, Dei Genitricis, *Hiſpanorum* Tutelaris, abſque Originalis labe, & macula conceptæ, & in gloriam *Noſtrorum* Sanctorum Martyrum, & Confeſſorum, quorum præſidijs *Hiſpania* tot meritis, virtutibus, triumphis, & priuilegijs clareſcit, finito, ad grates perſoluendas Deo, Virgini, & Diuis Noſtris, pro beneficio adeptæ actionis, & operationis huiuſmodi, calamum hacce conuertamus Elegiâ.

Laudes Deo, Virgini, & Sanctis Tutelaribus profert.

Sit decus, & laudum ſint iam præconia, Chriſte,
Qui Patre, cum Sancto & Pneumate cuncta regis;
Sitque & vbique tibi, & illis iam gloria ſemper,
Qui mihi ſcribenti, vltima ad Acta trahis.
Accipe quæ Diuis Noſtris promiſimus olim
Hiſpanis, *quorum agmina adorat Iber.*
Nunc igitur monumenta pij ſuſcepta laboris
Exegi, Chriſti munere, ſorte mea.
Sex totidem conſcripſi nempe Volumina, *quorum*
Quodlibet incluſos Menſes habetque Duos.
Per dies Acta ſimul cuiuſlibet inclyta Diuûm
Digeſſi: Veterum iam monimenta libans.
Hôc, finitur Opus, quô Noſtris digna rependi
Munera Cœlicolis, vt ſit & illis honor.
Quo Die IACOBI *feſtum celebratur vbique*
Patroni Noſtri, hoc quoque fluxit Opus.
Quid mirum acciperet finem à quo exordia ſumpſit
Hiſpanæ *fidei immaculatus apex?*
Parcite iam Diui calamo Scribentis; amoris
Affectum tantùm plaudite & vltro mei.
Nam tot res geſtas, Diui, conſcribere veſtras

Nec

Nec potuit melius mens mea pauper adhuc.
Adijcite hoc pretium mihi, cum iam tempora pulſent,
Quòd detur inter vos tunc humiliſque locus.
Necnon Pontifici egregio cui iſta dicaui
Sacra Voluminibus penſa litata meis.
Munificáque manu qui tot impendia præli,
Sumptibus aſſiduis, ſoluit en vltro pius.

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
quæ in Anamnesi Sanctorum Mensis DECEMBRIS continentur.

A.

Abel.

INnocenti Abel comparatur S. Dominicus Exiliensis Abbas. *pag.* 496

S. Abundius.

S. Abundius. *Vide V.* S. Carpophorus.

S. Abundius Beatiensis.

S. Abundius. *Vide V.* S. Iustus.

S. Adiutor.

Quid Martyrologia de eo retulerint. 486
Item Scriptores. ibid.
Acta S. Adiutoris Episcopi. 487
Origo & professio. ibid.
Fit Episcopus Habensis. ibid.
Exulatur cum alijs,& Campaniam adijt. ib.
Epistola Symmachi PP. ad exules. ibid.
Dignitates aliquando fauor porrigit. ibid.
Non est opus laudare positos in trophæo. 488
Moritur. ibid.
De eodem carmen. ibid.

Æsculapius.

Æsculapij festum. 309

Agonalia.

Agonalia festa quæ. 307
Nominis Etymon, & diuersæ rationes. ibid.

Alphonsus.

Alphonsi Magni regis propagatio. 518

S. Aluitus.

Quid Martyrologia. 525
Scriptores. ibid.
Acta S. Aluiti Episcopi. ibid.
Illius origo. ibid.
Monachatus. ibid.
Fit Abbas Sahaguntinus. ibid.
Mart. Hisp. Decemb.

Et Episcopus Legionensis. ibid.
Orator eligitur pro transferendis corporibus SS Virginum Hispalensium. 596
S. Isidorus illi apparet & euentura prædicit. ibid.
Moritur. ibid.
Legionem defertur & collocatur. ibid.

S. Amasuindus.

Quid Martyrologia. 522
Item Scriptores. ibid.
Illius epitaphij series litteris gothicis. ibid.
Ab Ambrosio Morales extensa. 523
A P. Martino de Roa in hymnum redacta. ibid
Aliæ inscriptiones in formam hymni apud Cordubam conscriptæ. 524
Cypriani Cordubensis carmen sepulchrale pro S. Abbate. ibid.
Dies mensis & annus obitus. 525
Nomen monasterij ignotum. ibid.

Ambrosiaca.

Ambrosiaca sacra apud Ionios. 306

S. Anastasius.

Menologij elogium. 361
Corporis Translatio in Hispaniam. ibid.

Angerona.

Angeronalia festa quæ. 310
Angeronæ silentij Deæ dicata. ibid.
Hoc simulachrum vbi collocatum. ibid.
Vnde nomen illius fortiatur. ibid.

S. Ansanus.

Depositio Sacrorum pignorum S. Ansani. 317
Quid Martyrologia ibid.
Quid item Scriptores. ibid.
S. Ansani Martyris Acta. ibid.
Origo & religio. ibid.
Comprehenditur. 318

Senas aufugit. ibid.
Coronatur. ibid.
In Hispaniam transfertur. ibid.
Translatio reliquiarum probatur. ibid.

S. Anthemius.

De eo quid retulerint Martyrologia. 343
Acta S. Anthemii Episcopi. 344
Illum Carolus Magnus ad se vocat. ibid.
Eiusdem origo. ibid.
Eius corpus vbi sepultum. ibid.
Acta probantur ex Auli Hali exasticho. 345

S. Antonius.

Quid martyrologia referant. 475
Vbi pignora sacra seruentur. ibid.

S. Antonius.

Quid martyrologia. 599
Acta S. Antonii Abbatis Lerinensis. ibid.
Patria & Parentes. 600
Octennis Seuerini magisterio adhæsit. ibid.
Post Constantio Præsuli, à quo fuit Notarius creatus. ibid.
Constantius Pontifex moritur. ibid.
Ad Vallem Tellinam pergit. ibid.
Mario Presbytero adhæsit. ibid.
Recusat Clericatum. 601
In Montis cacumine secessit. ibid.
Columna ignea S. Viti ocubis ingesta. ibid.
Eius virtutum sublimia. ibid.
Latro in deserto latitat. ibid.
Illum diuinitus agnouit. 602
Omnia eius crimina propalat. ibid.
Secretiora Eremi petit. ibid.
Vrsum caules deuorantem baculo castigat. ibid.
Eius virtutum fama eum S. Vitum detegit. ibid.
Lerinensem insulam pergit. ibid.
Inter præcipuos Monachos collocatur. 603
Moritur. ibid.
Pro Eodem Epitaphium. ibid.
Dies & annus transitus. 604

S. Appollinaris.

S. Appollinaris acta ex vetustissimo Epigrammate. 349
Origo & Patria. 450
Fit Christianus. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Flagellis cæditur. ibid.
Coronatur ibid.
Miraculum Editum ab eo. 351
Item aliud. ibid.
Hernia laborantes sanat. ibid.

Aquilo.

Aquilonis venti vehementia. 306
Nomen & Etymologia. 307

S. Ascanius.

Quid Scriptores de eo. 346
Acta S. Ascanij huius nominis. I. Episcopi Tarraconensis. 347
Origo illius. ibid.
Parria quæ. ibid.
Fit Episcopus Tarraconensis. ibid.
Sedem Apostolicam causa Irenæi consulit. ibid.
Sententia Concilij in causa Irenæi. ibid.
Siluani causa ad Papam remissio. ibid.
Sententia Siluani in causa. 348
S. Ascanius moritur. ibid.
Eius Epitaphium. 349
S. Orentius posuit carmen sepulchrale B. Ascanio decessori. ibid.

S. Aurelia.

De ea Martyrologia quid referant. 342
Translatio ad Hispaniam. ibid.
Olim in Hispania oratorium. 343

Auster.

Auster ventus quis. 308
Vnde nomen sortitur ibid.
A Græcis quomodo vocetur. ibid.

S. Autbertus.

D. Roderici de Acuña circa eum error conuincitur. 462
Ex ratione Geographi. ibid.
Ex Scriptorum silentio. ibid.
Acta S. Autberti Episcopi. ibid.
Eiusdem origo. ibid.
Hispaniam venit. ibid.
Episcopus Braccarensis eligitur. ibid.
Dedicat templum S. Michaëli. 463
Legatus Crotildis ad Fratres mittitur. ibid.
Concilium pro abiuranda hæresi congregat. ibid.
Belgium petit. ibid.
Moritur. ibid.
Actorum probatio. ibid.
Dies & anuus obitus ignoratur. ibid.

B.

Benabeth.

Benabeth, *Vide V. Fernandus.*

S. Bernardus.

Huius S. Bernardi natalem celebrat Gallicana Ecclesia, quo die. 488
Quo hispana. ibid.

Bernardus.

Bernardus Toletanus plures viros litteratos ex Gallia in Hispaniam duxit. 354

S. Bibiana.

Martyrologia quid referant. 329
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Bibianæ virginis & martyris. ibid.

Illius

Illius origo. ibid.
Parentes qui. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Illius mira constantia. ibid.
Coronatur. ibid.
Corporis sacri depositio. 330
De eadem carmen. ibid.
Aliquot sacra pignora in Hispania. ibid.

S. Bonifacius.

S. Bonifacius *Vide V.* S. Calixtus.

S. Bonitus.

Quot Boniti Episcopi Toletani. 582
Quosnam Catalogus recipiat. ibid.
De S. Bonito Carmen. 583

Brumalia.

Brumalia festa quæ? 308

C.

Calabra.

Ciuitas vetustissima in Lusitania Hispaniæ. 351
Illius situs. ibid.
Quod nomen eius hodiernum? ibid.
Inscriptiones Romanæ in ea nonnullæ visuntur. ibid.

SS. Calixtus, & Bonifacius.

Quid de ijs martyrologia referant. 609
In Hispanias translata corpora. ibid.

Canicula.

Caniculæ occasus quis. 303

Carolus Magnus.

Carolus magnus ad se vocat S. Anchemium. 344
S. Virum creat Episcopum Pictauiensem. ibid.

SS. Carpophorus, & Abundius.

Controuersia circa locum agonis. 450
Pro Hispali Hispaniæ martyrologia. ibid.
Quid Scriptores. ibid.
Eorumdem SS. Acta. ibid.
Origo. ibid.
Studia quæ. ibid.
Ministeria. ibid.
Comprehenduntur. 451
Flagellis cæduntur. ibid.
Carcerantur. ibid.
Angelorum ministerio liberantur. ibid.
Coronantur. ibid.
Eorum sepulchrum. ibid.
Epitaphium. ibid.
Quis Epitaphij author. ibid.

Casaris.

Hispaniæ vlterioris vetusta ciuitas. 315
Illius hodiernum & vetustum nomen quod? ibid.

Mart. Hisp. Decemb.

Situs illius. ibid.

Castra-Iulia.

Quod oppidum Castra-Iulia. 460
Diuersa eius nomina. 461
Quomodo hodie vocitetur. ibid.
Illius situs. ibid.
Vrbs ex castris Cæsaris condita more Romanorum. ibid.

Christus.

Christus Moysi successor. 498

S. Columba.

An in Gallia passa. 626
An in Hispania. ibid.
Hymnus sacer in Muzarabum breuiario. ib.

Concana.

Vrbs vetustissima. 623
Illius situs. ibid.

Conceptio Immaculata B. Virginis.

Quid Martyrologia. 378
Chronologia Antiquitatis celebrationis, & solemnitatis Festi, & officij Conceptionis B. Virginis. ibid.
Angeli. ibid.
Apostoli. ibid.
Iacobus Zebedæus ibid.
Paulus Apostolus. ibid.
Successores discipulorum Eliæ Prophetæ. ibid.
S. Ieronymus & Græci. 379
Paulus Orosius Hispanus. ibid.
S. Ioannes Chrysostomus. ibid.
Flauius Dexter Hispanus. ibid.
S. M. Maximus Episcopus Cæsaraugustanus. ibid.
S. Isidorus Episcopus Hispalensis. ibid.
S. Desiderius Episcopus Capuanus. ibid.
S. Ildephonsus Episcopus Toletanus. ibid.
S. Ioannes Damascenus. 380
Venerabilis Beda. ibid.
Karolus Magnus. ibid.
Leo Imperator. ibid.
S. Anselmus Monachus. ibid.
S. Brunus. ibid.
S. Anselmus Ep. Cantuariensis. ibid.
S. Norbertus. ibid.
Capitulum Lugdunense. ibid.
Adrianus IV. Pont. Max. ibid.
Emanuel Commenus Imperator. 381
Concilium Oxoniense. ibid.
S. Dominicus Hispanus. ibid.
S. Petrus Nolascus. ibid.
Iacobus Rex Aragoniæ. ibid.
Albertus magnus Dominicanus. ibid.
Vincentius Bellouacensis Dominicanus. ibid.
Martyrologium Dominicanum. ibid.

Martyrologium Dominicanum. ibid.
Hugo Cardinalis Hispanus Dominicanus. ibid.
Kalendarium Capuanum. 382
Ioan. Duns Scotus Minorita. ibid.
Capitulum ordinis Carmelitani. ibid.
Ioannes XXII. PP. ibid.
Concilium Cantuariense. ibid.
Robertus Holkot Dominicanus. ibid.
Ioan. Taulerus Dominicanus. ibid.
S. E. Hispalensis in Hispania. ibid.
S. Brigitta vidua. 383
Synodus Cæsaraugustana Hispaniæ. ibid.
Academia Parisiensis in Gallia. ibid.
Ioannes I. Rex Aragoniæ. ibid.
Martius I. Rex Aragonum. ibid.
Plantinus Episcopus Paduanus. ibid.
Bonifacius PP. IX. ibid.
Innocentius VII. PP. 384
Alexander V. PP. ibid.
Sanctius Porta Dominicanus Hispanus. ibid.
Martinus V. PP. ibid.
Abbas Panormitanus. ibid.
Concilium Basileense. 385
S. Francisca Romana. ibid.
Maria Aragoniæ Regina. ibid.
Nicolaus V. PP. ibid.
Sixtus IV. PP. ibid.
Venerabilis Beatrix de Silua. ibid.
Reges Catholici. ibid.
Alexander VI. PP. ibid.
Breuiarium Conceptionis. ibid.
Iulius II. PP. ibid.
Leo X. PP. 386
Adrianus VI. PP. ibid.
Clemens VII. PP. ibid.
Paulus III. PP. ibid.
S. C. Tridentinum. ibid.
S. Ignatius Societ. Iesu Patriarcha. ibid.
Paulus IV. PP. ibid.
Pius IV. PP. ibid.
Pius V. PP. ibid.
Gregorius XIII. PP. 387
Sixtus V. PP. ibid.
Paulus V. PP. ibid.
Philippus III. Rex Catholicus. ibid.
Gregorius XV. PP. ibid.
Vrbanus VIII. PP. 388
Philippus IV. Rex Catholicus. ibid.
Municipium Ilipense hodie Zalamea. ibid.
De ea Carmen. 389

Consualia.

Consualia festa quæ? 308

Contributa-Iulia.

Contributæ Iuliæ vbi hodie rudera reperiantur. 448

S. Crescens.

Martyrologia. 65
Cum Petro Apostolo lustrauit Hispanias. ibid.
Post corpus S. Theodori Compostellam transtulit. ibid.

SS. Crispulus, Iulius, Gratus, Felix, Potamia, & Socij Martyres.

Discursitas scriptorum circa locum agonis. 352
Opinio genuina, & sequenda. ibid.

S. Cucuphatus.

S. Cucuphatus, *vide. v.* S. Fructuosus.

D

Dacianus.

Daeianus in Hispaniam mittitur. 391 & 402
Gerundæ decreta Cæsarum publicat. 402
Ipse furorem exercitat. 403
Aduersus Christicolas debacchatur. ibid.
Ex Celtiberia Complutum venit. ibid.
Inde Toletum. 404
Sacrificia Dijs solemnia peragit. 405
Edicta aduersus fideles publicari iubet. ibid.
S. Leocadiâ in carcere relictâ vlterioris Hispaniæ vrbes lustrat. 415
Strages vbique in fideles exercet. ibid.

S. Dalmatius.

Quid referant Martyrologia 357
Item Scriptores 358
Acta S. Dalmatij. ibid.
Plurimos in Galliæ, Germaniæ, & Italiæ finibus conuertit. ibid.
Episcopus olim Vrbis Papiensis. ibid.
Fidem Christianam Albigensibus prædicat. 359
Multis clarer miraculis. ibid.
Restituit sanitati filium cuiusdam accolæ Rauennatis. ibid.
Multa pro Christo patitur. 360
Transit per aërem flumen Dei auxilio siccis pedibus. ibid.
Capitur. ibid.
Coronatur. ibid.
Truncus corporis mansit vinus longo tempore. ibid.
Pars reliquiarum prope Gerundam. 361

S. Damasus.

Quid referant martyrologia. 452
Item Scriptores. 453
Quo loco natus S. Pontifex. ibid.
Variæ opiniones circa ipsius patriam. ibid.
Pro S. Damaso carmen. ibid.

Acta

Acta S. Damasi Pont. Max. 455
Origo. ibid.
Pater Romam pergit. ibid.
Damasus Legatus Liberij PP. ibid.
Pontifex inauguratur. ibid.
Schisma Vrsinini Diaconi. ibid.
Calumniis S. Pontifex appetitus. ibid.
Sed libet in synodo euasit. ibid.
Concilium oecumenicum Constantinopolitanum congregat. ibid.
Theodosij Lex pro S. Damasi doctrina. 456
Item Concilium Aquileiense. ibid.
Coepiscopos in Ecclesia extinxit. ibid.
Ignauiam aliquorum Praesulum reprehendit. ibid.
Basilicae ab eo extructae. ibid.
Fontem Baptismi in Vaticano inuenit. ibid.
S. Ieronymi opera vtitur. ibid.
Eius mors, ordinationes & sepultura. 457
Miraculis claret. ibid.

David.

Dauid Pastor onium. 498
Comparatur S. Dominicus Exiliensis Abbas Dauid Regi.

December.

Huius mensis nomen. 301
Amazonius dictus, & quare. ibid.
Vario dierum calculo ampliatus, aut diminutus mensis iste. ibid.
Sub Vestae Deorum matris tutela. ibid.
Inscriptio Rustica marmore incisa. 302
Nomina huic mensi à Nationibus varijs indita. ibid.
Huius mensis opera & officia. ibid.
Rustica opera. ibid.
Ratio victus ad humanam valetudinem conseruandam. ibid.
Agriculturae oeconomica. 303

S. Delphinus.

Quid Martyrologia. 575
Item Scriptores. ibid.
Pro S. Delphino carmen. 576
Illius facinora. ibid.
Illius origo. ibid.
Patria quae. ibid.
Episcopatus. ibid.
Interfuit Concilio Caesaraugustano. ibid.
Haereticos expellit è sua Dioecesi. ibid.
Paulinum sacro Baptismate tiuxit. 577
Burdigalae Concilium indicitur. ibid.
Moritur. ibid.

Diocletianus, & Maximianus.

Diocletiani, & Maximiani de Persis triumphus. 394
Diocletiani imperatoris propositio 395

Aduersus Christi fidem Concilium prouocat. ibid.
Diocletiani vindictae verba. 396
Maximiani promissio. ibid.

S. Dominicus Exiliensis Abbas.

Quid referant de eo martyrologia. 494
Item Scriptores. ibid.
Illius acta Fortunio Abbati Exiliensi dicata. ibid.
Illius origo. 495
Parentes qui. ibid.
Nobilitas eius in scriptura commendatur. ibid.
S. Viri Pueritia. ibid.
Mundialia studia despiciebat. ibid.
Ouium Pastor efficitur. ibid.
Comparatur S. Vir innocenti Abel. 496
Virginitatem seruauit S. Vir. ibid.
Et martyrij gloriam promeruit, & quare. ibid.
Pastores qui fuerint ibid.
S. Vir comparatur Patriarchae Iacob. 497
Item Moysi Patriarchae. 498
Necnon Dauid regi. 499
Litteris addictus fit presbyter. ibid.
Virtuosorum hominum mores qui. ibid.
Impiorum verò deliria quae? 500
Exempla vtriusque status. ibid.
In Eremum despectis omnibus secedit. ibid.
Eremum deserit, vt perfectius viuat.
Fit Monachus Benedictinus. 501
Comparatur S. Vir S. Aemiliano. ibid.
Virtutes S. Viri in Monachatu. ibid.
Eius vera Charitas. 502
Eius humilitas. ibid.
Patientia eius. ibid.
Obedientia qualis. ibid.
Abbas S. Aemiliani B. Viri virtutes probare decreuit. ibid.
Hinc ad Canniense Monasterium dirutum emittit. 503
Obediuit & labore manuum suarum comedebat. ibid.
Donec cognita eius fama, eleemosynis abundans, Monasterium reparauit. ibid.
Patrem & fratres ad religionem attraxit. ibid.
Matrem reducere non potuit. ibid.
Qua mortua in monasterium sepeliuit. ibid.
Abbas S. Aemiliani S. Virum reducere ad proprium Coenobium curauit. ibid.
Ad proprium Coenobium reuertitur. 504
Praepositus Monasterij eligitur, & quae in eo egerit. ibid.

LLll 3 Cur

Cur ſal in Sacrificijs admiſcebatur. ibid.
Cur Deo mel in lege offerri prohibebatur. ibid.
Verba otioſa nec loquebatur ſed illa fugiebat. 505
Diabolus eum continuo inſidiabatur. ibid.
Et illum à monaſterio Regia auctoritate eicit. ibid.
Cœnobium S. Æmiliani Garcias Rex Naxarenſis ſpoliare decreuit, ſed à S. Viro reſiſtitur. ibid.
S. Viri conſtantia in Regem. ibid.
Rex S. Virum diuerſimode minatur. 506
Cui ſingulari modeſtia reſpondebat. ibid.
Sed à Præpoſitura deiecit, & à Cœnobio expulit. ibid.
Cellulas ſibi commiſſas obediens adijt, & ibidem deo ſeruiens lætus viuit. ibid.
Iterum in cellulis S. Virum rex perſequitur. ibid.
Cellulas deſerit, & ad Exilienſe Cœnobium pergit. 507
Oratio Liciniani Monachi pro reſtauratione antiqui Cœnobij Exilienſis. 508
Rex Ferdinandus honorifice S. Virum Suſcipit. ibid.
Idem Rex proceribus alloquitur de ſtatu Cœnobij Exilienſis. ibid.
Cœnobium Exilienſe à Rege Epiſcopo & Proceribus commendatur. 509
Qualiter tam ſpiritualia, quàm corporalia miniſteria in cœnobio induxit. ibid.
Omnem eius operam pro reparatione monaſterij Exilienſis ponit. ibid.
S. Viri viſionis relatio. 510
Viſio ab aliquibus non fuit credita. ibid.
S. Martino comparatur. ibid.
Garſiæ Abbati monaſterij Arlancenſis quid fuerit reuelatum. 511
Interfuit tranſlationi SS. Vincentij & Sororum, ex Abula Arlanzam. ibid.
Conqueruntur Monachi, eo quod non adduxerit ex reliquijs Sanctorum. 512
Sed illis reſpondit, cito eos Sancti reliquias habituros. ibid.
Quod adimpletum eſt poſt eius obitum. ibid.
Multa alia prophetica voce prædixit. ibid.
Omnia bona quæ agebat ſatagebat occuldere ibid.
Oria ſanctimonialis virgo à. S. Viro recluditur. 513
Diabolus ſpecie ſerpentis eam deterret. ibid.
Sed à S. viro virgo liberatur ſtatim. ibid.
Ioannis Exilienſis ciuis ægritudo. ibid.
Cæcitate & infirmitate curatur. 514
Salutem corporis & animæ tribuunt SS. miracula. ibid.
Mariæ Caſtrocinenſis morbi relatio. ibid.
Quam S. Vir ſanitati reſtituit. 515
Dominicus Soto à Sarracenis capitur. ibid.
Orationibus S. Viri ab Ergaſtulo captiuus liberatur. ibid.
Quem parentes ad præſentiam S. Viri deferunt. ibid.
Petrus Pelagij Comes Gallæciæ curatur. 516
Aqua Benedicta oculorum caliginem abſterſit. ibid.
Garcia nobilis vit guttæ Cadiuæ infirmitate laborabat. ibid.
Quem B. Vir ad ſe adduci curauit. 517
Et eandem ſanitati reſtituit. ibid.
Infirmitate corripitur S. Vir, qua ſuam mortem præſciuit. ibid.
Qualiter ſuum obitum propalauit. 518
Ab Epiſcopo poſtulat ne illo die proficiſcatur. ibid.
Sed illo tenuente ſe non iturum prædixit. ibid.
Sacramentis Eccleſiæ munitur. ibid.
Epiſcopi deprecatio ad S. Virum moribundum. ibid.
Pueri vident S. Virum coronis fulgentibus redimitum. 519
Moritur. ibid.
Sepelitur. ibid.
Scemonius Epiſcopus corpus S. Viri transferre conſtituit. ibid.
Tranſlatio celebri concurſu peragitur. ibid.
Ara erigitur ſuo nomini dicata. ibid.
Quot eiuſdem miracula. 520
Illius Epitaphium. ibid.

S. Donatus.

S. Donatus *Vide V.* S. Hermogenes.

E.

Elpidius.

Elpidij conſanguinitas cum Theodoſio. 481

Ephebus.

Elphebus quid. 469

Equus.

Curſus equorum bigalium pro matte. 308

Euangelium.

Euangelium quando prædicari cœpit. 191
Fidelium cœtus in abditis fiebant. ibid.

S. Euaſius.

Quid de eo Martyrologia. 313
Circa eundem Italorum aſſertio reſpuitur. ibid.
Opinio Hiſpanorum probatur. ibid.

Quid

Quid Scriptores referant. ibid.
Illius carmen sepulchrale. ibid.
Euasius Italus quo tempore vixit. 314
Acta S. Euasij Episcopi Tudensis II. ibid.
Illiusmet origo. ibid.
Christo adhæret. ibid.
Fit Episcopus Tudensis. 315
Lusitaniam & Vettoniam lustrat. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Coronatur. ibid.
Ecclesiæ in Hispania S. Episcopo dicatæ. ibid.

S. Eugenia.

Translatio sacrorum pignorum S. Eugeniæ Virginis, & Martyris Romanæ. 583
Menologium de ea quid. ibid.
Item Martyrologia. ibid.
Scriptores. ibid.
Acta Translationis S. Eugeniæ. 584
Origo & parentes. ibid.
Habitu virili induta inter Monachos recipitur. ibid.
Melantiam à febre quartana curat. ibid.
Quæ amore capta, sed illusa eum stupri accusat. ibid.
Sed mammillarum ostensione eius innocentia detegitur. ibid.
Pater virginis coronatur & ipsa Romam redijt. ibid.
Comprehenditur. 583
Coronatur. ibid.
Sepelitur. ibid.
Hispaniam transfertur. ibid.
Hymnus sacer Breuiarij Isidoriani. ibid.

S. Eulalia.

Quid Martyrologia referant. 436
Item Scriptores. 437
Passio B. Eulaliæ martyris. ibid.
Qui de ea hymnum illustrarunt. 443
Acta S. Eulaliæ Virginis & Martyris. ibid.
Origo & Pater. ibid.
Ob sæuitiem Daciani ex vrbe dimittitur. ibid.
B. Virgo noctu vrbem reuertitur. ibid.
Seipsam Iudici præsentauit. 444
Carceri mancipatur. ibid.
Flagellatur. ibid.
Cruciatur. ibid.
Virginis circumspecta pudicitia. ibid.
Post cruciatus & equuleum in crucem suspenditur. ibid.
Coronatur. 445
Nix corpusculum cooperit. ibid.
Pro S. Virgine Epitaphium. ibid.
Celebre miraculum ad tumulum S. Eulaliæ. ibid.
Apparet Theoderico Vrbem Emeritam obsidenti, vt eam liberam relinquat. 446
S. Maussonæ exuli apparet. ibid.
Leouigildum regem grauissimè verberat. ibid.
An S. Virgo fuerit ex diœcesi Hispalensi oriunda. ibid.
Hispalensium Scriptorum opinio affirmans. ibid.
Eorum rationes & fundamenta. 447
Respondetur editioni Bergomensis. ibid.
Nec non assertioni de natiuitate & habitatione S. Virginis apud Diœcesim Hispalensem. ibid.
Et situationi Pontiani vici falso nominati. ibid.
Vbi sacra pignora B. Virginis. 448

S. Eutychius.

Diuersus martyrâ Telensi in Vaccæis. 457
Quid martyrologia. ibid.
Item Scriptores. ibid.
Quod fuerit martyr Gaditanus probatur ex Iuliano. 458
Officio duplici apud Gaditanos colitur ibid.

Exiliense Monasterium.

Exiliensis Monasterij situs. 521
A quo fundamina receperit. ibid.
Quo tempore extructum fuerit. ibid.
Vnde nomen Exiliensis sumat exordium. ibid.

SS. Exuperantius & Marcellus.

Quid martyrologia. 610
Translatio in Hispaniam. ibid.

F.

S. Fabiana.

FVir Virgo & Martyr Romana. 596
Eius corpus in Hispaniam translatum. ibid.

Faunus.

Faunalia sacra quæ. 304
Verus horum sacrorum dies. 305
Qui Dij sub Faunorum nomine culti. ibid.
Mulieres post partum quare Faunis litabant. ibid.

B. Felix de Valois.

B. Felix de Valois *Vide V.* B. Ioannes de Matha.

S. Felix.

Qui de eo scripserint. 463
Lapis eius depositionem significans. ibid.
Circa eum error Roderici de Acuña. 464

S. Felix.

S. Felix *Vide V.* S. Crispinus.

Feria

Feriæ.
Feriæ laribus dicatæ. 310
Ferdinandus.
Rex Ferdinandus S. Dominicum Exiliensem Abbatem honorifice suscipit. 508
Rex Proceribus alloquitur de statu Cœnobij Exiliensis. ibid.
Episcopo & Proceribus commendat rex Cœnobium. 509
Fernandus & Benabeth.
Fernandi & Benabeth circa Translationem S. Isidori pacta. 525
Fernandi Regis in Sanctos deuotio. 528
Benabeth Hispalensem Regem tributarium facit. 519
A quo S. Iustæ corpus expostulat. ibid.
Et oratores hispalim exlegat. ibid.
S. Flauianus.
Quid De S. Flauiano Martyrologia referant. 565
Item Scriptores. ibid.
Acta S. Flauiani Martyris. ibid.
Illius origo. ibid.
Patria. ibid.
Eiusdem parentes. ibid.
Matrimonium. ibid.
Proles. ibid.
Romæ Exprætectus eligitur. ibid.
Martyrum corpora sepeliri curabat. ibid.
Capitur. ibid.
Tanquam Seruus in fronte signatur. 566
In exilium mittitur. ibid.
Coronatur. ibid.
Sepelitur. ibid.
Coniugi apparet. ibid.
Fluminia.
Fluminia festa apud Indos. 308
S. Fortianus.
Quid Scriptores referant. 364
Aduentus sacri corporis in Hispaniam. ibi.
Cultus apud Cathalanenses. ibid.
Fortuna muliebris.
Festum repetitionis fortunæ muliebris quod. 303
S. Franciscus Xauerius.
S. Francisci Xauerij elogium. 330
Quid de eo martyrologia. 331
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Francisci Xauerij Societatis IESV Presbyteri, Indiarum Orientalium Apostoli ex Bulla canonizationis eius. 332
Harum literarum expeditionis ratio. ibid.
Christus reliquit in mundo seruos & amicos. ibid.
Vt terminos terræ lustrantes omnibus fidem prædicarent. ibid.
Quod factum fuit diuersis temporibus. ibid.
Maxime nostris temporibus quibus Indiæ Apostolus Xauerius constituitur. ibid.
S. Viri origo, nobilitas, & iuuentus. 333
Sororis Sanctimonialis de fratre iudicium. ibid.
S. Ignatij Societati adscribitur Parisijs. ibid.
Ieiunia, & parcitas somni, & aliæ eiusdem mortificationes. ibid.
Virtutes in eo præclaræ. ibid.
Charitas in ægroto eximia. 334
Nec non in Deum sublimis. ibid.
Humilitas eius egregia. ibid.
Etiam dignitate decoratus. ibid.
Progressus quos in India fecit. ibid.
Quanta in India incommoda tolerauit. 335
Idiomata diuinitus didicit. ibid.
Christianos liberat. ibid.
Mortuum suscitat vt fidem confirmet. ibid.
Vlcera mendici sanat. ibid.
Puerum mortuum parentibus viuum restituit. 336
Alium quoque suffocatum matri suæ restituit. ibid.
Cæco lumen oculorum restituit. ibid.
Aquam maris salsam in dulcem conuertit. ibid.
Scapham fluctuum tempestate absorptam restituit. ibid.
Fidei vindictâ vrbis muros solo æquauit. ibid.
Crucem in mari delapsam cancer marinus restituit. 337
Prophetiæ dono illustratur. ibid
Varia exempla. ibid.
Moritur. 338.
Malacam corpus S. Viri defertur. ibid.
Inde Goam vbi conditum fuit. ibid.
Insignia miracula patrat. ibid.
De puero paralytico. ibid.
De alio mortuo suscitato. 339
De cæco visum recipiente. ibid.
De leproso mundato. ibid.
De fœmina fluxum sanguinis patiente. ibi.
De lychnis aquâ ardentibus. ibid.
De cancri morbo laborante. ibid.
De vlceroso sanato. ibid.
De cæca & paralytica. ibid.
Processus pro canonizatione formantur. ibid.
Remissoriales ad diuersos Prælatos mittuntur. 340
Auditorum Rotæ sententiæ de Canonizatione. ibid.
Item S. R. E. Cardinalium. ibid.

Pontificis

Pontificis responsio. ibid.
Cardinalium & omnium Prælatorum de Canonizatione iudicium. 341
Pontificis assensus & Diei assignatio. ibid.
Dies canonizationis & ipsius definitio. ibid.
Dies venerationis & officij. ibid.
Pontifex missam cum S. Viri commemoratione celebrat. ibid.
De eodem S. Viro carmen. 342

S. Fructuosus.

Translatio sacrorum pignorum S. Fructuosi. 475
Quid Scriptores. 476
Acta Translationis sacrarum exuuiarum SS. Fructuosi, Siluestri, Cucuphatis, & Susannæ. ibid.
Didacus Præsul Compostellanus Lusitaniam adijt. ibid.
Possessiones suæ Ecclesiæ visitat. ibid.
Corpora SS. indigne condita vidit. ibid.
Illa occulte colligit. ibid.
Et in Compostellam transmittit. 477
Quæ Clerus & populus grataner recipit. ibid.
Et diuersis locis collocantur. ibid.

G.

Garcias.

Garcias Rex Naxarensis strenuus. 505
Cœnobium S. Æmiliani spoliare decreuit. ibid.
Sed S. Dominicus Abbas Exiliensis ei resistit. ibid.
S. Virum diuersimode minatur. 506
Rex iterum illum in cellulis persequitur. ibid.

S. Gerardus.

Quid martyrologia senserint. 352
Quid Scriptores Castellani. 353
Quid item Portugallenses. ibid.
Item Exteri. ibid.
Acta S. Gerardi Archiepiscopi. 354
Fit Monachus in Moysiacensi cœnobio. ibid.
Visitator cœnobiorum eligitur. ibid.
Bernardus Toletanus plures viros litteratos ex Gallia in Hispaniam duxit. ibid.
S. Vir eligitur S. E. Toletanæ Præcentor. 355
Necnon Archiepiscopus Bracearensis. ibid.
Pallij Vsus à Pontifice Romano conceditur. ibid.
Mores corruptos corrigere cœpit. ibid.

Equitem incestuosum à Dæmone obsessum propter censurarum irrisionem liberat. ibid.
Duos fratres nobiles propter luxuriæ crimen corripit. 356
Procerem Virginem rapientem & aduersus eam insurgentem punit. ibid.
Viatores in medio gurgitis periclitantes liberat. ibid.
A pluuia immunes ornamentorum capsæ videntur. ibid.
Dono prophetiæ fuit decoratus. 357
Moritur. ibid.
Eius forma dum viueret. ibid.
Tamaga viam aperit in vndis. ibid
Duos iuuenes à flumine absorptos liberat. ibid.
Tumulatur. ibid.
Canonizatur. ibid.
Canonizatio probatur. ibid.
Non fuit Episcopus Seguntinus. ibid.

Græci.

Græci genio fausto ibant. 306

S. Gratus.

S. Gratus *vide* v. S. Crispilus.

S. Gregorius huius nominis II.

Quot Gregorios habuit Hispania. 490
Quot Iliberis & quot eorum discrimen. ibid.
De II. Iliberitano Martyrologia. ibid.
Quid item Scriptores. ibid.
Acta S. Gregorij huius nominis II. Episcopi Iliberitani. 491
Origo. ibid.
Eius studia. ibid.
Fit Præfectus Prætorio Galliarum. ibid.
Eligitur Episcopus Iliberitanus. ibid.
Quot libros scripserit. ibid.
Moritur. ibid.
Epitaphium Cypriani Cordubensis. ibid.
De eo carmen. ibid.

S. Guntericus.

S Præsul fuit relatus in numerum sanctorum. 606
Sed quæ causa obliuionis in tanti Præsulis memoria. ibid.
Quid Scriptores. ibid.
Acta S. Gunterici Episcopi Toletani. 607
Origo & patria. ibid.
S. Ildephonso adhæsit. ibid.
Eius Castitas. ibid.
Fit Archidiaconus Toletanus. ibid.
Et Episcopus Saguntinus. ibid.
Et Toletanus Metropolita. ibid.
Witizæ mores coërcet, & Monasterium extruere parat. 608

Ecclesiam consecrat & Concilium contrahit. ibid.
Aduersus Regem & legem insurgit. ibid.
Moritur. ibid.
Sepelitur. ibid.
Illius Epitaphium. ibid.

H

SS. Hadrianus, & Natalia.

Translatio Sacrarum exuuiarum SS. Hadriani & Nataliæ martyrum. 318
De hacce Translatione, remissiue. ibid.
Translationis monumenta in cœnobio Sloeensi. 319

Halcyonia.

Halcyonia festa quæ. 307

Hercules

Herculis & Cereris festum. 310

SS. Hermogenes, Donatus, & XXII. Socij martyres.

Quid Martyrologia referant. 459
Quinam de ijs scripserint. ibid.
Acta SS. Hermogenis, Donati, & sociorum ibid.
Origo & patria. ibid.
Persecutio. ibid.
Capiuntur. ibid.
Eorum constantia. ibid.
Flagellantur. ibid.
Emeritam adducuntur. 460
Coronantur. ibid.
In Anam flumen merguntur. ibid.
Cultus repetitus. ibid.
An nati Castris-Iulijs. ibid.
De ijs SS Carmen. ibid.

S. Honoratus.

Martyrologia. 621
Infula illius. 622
Quid Scriptores. ibid.
Eiusdem acta. ibid.
Origo & patria. ibid.
S. Eugenij discipulus. ibid.
Toletanus antistes eligitur. ibid.
Moritur. ibid.
Epitaphium. ibid.

S. Honoratus.

Quid referant de S. Honorato Martyre Romano Martyrologia. 566
Illius corpus Hispaniam translatum. ibid.

I

S. Iacobus.

Quid de Translatione Corporis S. Iacobi Apostoli Ierosolyma Hispaniam Martyrologia referant. 610
Item Scriptores. ibid.
Breuiaria Hispaniæ. ibid.
In eius Translatione Hymni. ibid.
Acta Translationis eiusdem. 612
Iacobi Apostoli merita & virtutes. ibid.
Hispanis verbum Dei prædicat. ibid.
Ierosolymam repedat. 613
Vbi coronatur. ibid.
Corpus Gallæciam peruenit. ibid.
Lupam nobilissimam fœminam discipuli adeunt. ibid.
Quæ ad Præsidem Gallæciæ eos dolo emittit. ibid.
Qui eos necari iubet. ibid.
Sed persecutores opprimuntur. 614
Item Lupariam adeunt. ibid.
Quæ nouam fraudem machinatur. ibid.
Immanem Draconem signo crucis perimunt. ibid.
Tauros feroces comprimunt. ibid.
Luparia ad fidem conuertitur. ibid.
Sepulchrum Apostolo lapideum parat. 615
Ara & columna quibus repositum fuit corpus Apostoli describuntur. ibid.
Arulæ forma & inscriptio. 616
Columnæ forma & inscriptio. ibid.
Interpretatio arulæ. ibid.
De Translatione Corporis Apostolici Alcaicum carmen. 617
Protæi vaticinium visis sacris exuuijs. 619

SS. Iacob, Isaac & Ioseph.

Tres fuerunt Pastores conscij Dominicæ Natiuitatis 581
Eorum translatio in Hispaniam. ibid.
Dies & annus obitus. ibid.
Nomina eorum. ibid.
Adhuc memoria & lipsana apud Bletissam ibid.

Iacob.

Patriarchæ Iacob comparatur. S. Dominicus Exiliensis Abbas. 497

S. Ignatius.

S. Ignatij Societati adscribitur. Parisijs S. Xauerius. 333

B. Ildaura.

Quid Martyrologia. 492
Quid Scriptores. 493
Acta S. Ildauræ viduæ, & matris S. Rudesindi. ibid.

Illius origo. ibid.
Coniugium. ibid.
Nascitur S. Rudesindus. ibid.
Sanctimonialis efficitur. ibid.
Moritur. ibid.
Eiusdem Epitaphium. ibid.
Mortis & Epitaphij annus. 494

S. Innocentes.

Quid Martyrologia. 597
Item Scriptores. ibid.
Acta SS. Puerorum Innocentium Bethlemiticorum. 598
Corpora quot in Hispania. 599

BB. Ioannes de Mata, & Felix de Valesia.

Quid de ijs martyrologia. 536
Item Scriptores. ibid.
Acta BB. Ioannis de Mata & Felicis de Valesia. 537
Origo. ibid.
Doctor Parisiensis. ibid.
Visionem vidit. ibid.
Ad Felicem reuertitur & ordinem instituit. ibid.
Moritur. ibid.
Epitaphium. ibid.
Catalogus Monasteriorum Ordinis SSS. Trinitatis excalceatorum. 538
Quis nuper acta horum SS. scripserit. 539
Quæ hic à nobis adducuntur. ibid.
Origo & parentes S. Ioannis de Mata ibid.
Studia & gradus. ibid.
Angelorum apparitiones. ibid.
Felicis origo & prosapia. ibid.
Mater prægnans loca pia visitat. 540
Nascitur Felix & Hugonis nomine insignitur. ibid.
B. Bernardum visitat. ibid.
Mater puerum Virgini offert. ibid.
Principatum dimittit & vitam eremiticam eligit. ibid.
Ioannes inuento Felici, Ceruí ostentum exprimit. ibid.
Romam pergunt, Innocentio III. omnia referunt. 541
Pontifex illis auditis sacrum facit, & Angeli visio exponitur. ibid.
Illos habitu induit cuius colores explicat. ibid.
Ad Episcopum Parisiensem emittit, vt illis regulam constituat. ibid.
Prima domus fundatur in Ceruo-Frigido. 542
Innocentius regulam confirmat. ibid.
Ecclesiam S. Thomæ & Michaëlis à Pontifice recipit. 543
Prima redemptio literis Papæ ad Regem Marrochij peragitur. ibid.

Mart. Hispan. Decemb.

Miraculo pecunias à B. Viro accipit. ibid.
Scissis à Paganis velis solo pallio nauigat ibid.
Iterum B. Vir repetit miraculum in subuentione pecuniarum. 544
Legatus Apostolicus ad Regem Dalmatiæ. ibid.
Scripsit Epistolam Papa ad Regem Dalmatiæ. ibid.
Contrahit Diocliæ synodum & Romam rediit. 545
Vulcani Epistola ad Innocentium Papam. ibid.
Initium Synodi Dioclientis. 546
Eccius subscriptiones. ibid.
Energumenum liberat. ibid.
Apparet B. Virgo sæpe Felici. ibid.
Moritur Felix. ibid.
Ioannes Deo spiritum reddidit. 547
Cæci visum accipiunt, & alij ægroti sanitatem. ibid.
Pontifex interfuit eius sepulturæ. ibid.
De eo Carmen. ibid.
Pluries oratorem egit. ibid.
Inquisitor fidei in Gallia. 548
Mores, castitas, & doctrina. ibid.
Ipsius Epitaphium ad eius tumulum. ibid.
Hispaniam lustrauit, & captiuos redemit, & conuentus fundauit. ibid.
An Canonizati. ibid.
Catalogus Monasteriorum Ordinis SSS. Trinitatis Fratrum Calceatorum quæ in Hispania continentur. 550
Redemptiones Captiuorum generales Christianorum ab Hispanis Religiosis Calceatis Ordinis, SSS. Trinitatis ex Africæ, & alijs Infidelium partibus ab exordio institui ad hæc tempora factæ. 554. & seqq.
Redemptiones generales factæ à Religiosis Excalceatis Eiusdem Ordinis SSS. Trinitatis, Congregationis Hispaniarum. 561
S. Felix Crucé pro corona à Iesu recipit. 562
Pro S. Felice de Valois hymnus. ibid.
Miracula edit adhuc infantulus. ibid.
Pro S. Ioanne de Matha hymnus. 563

S. Ioannes Euang.

Quid Martyrologia. 592
Item Scriptores. ibid.
Acta S. Ioannis Apostoli & Euangelistæ 593
Cum B Virgine Hispaniam inuisit. 595

S. Isaac.

S. Isaac, *Vide V.* S. Iacob

S. Ioseph.

S. Ioseph, *Vide V.* S. Iacob.

S. Isidorus.

Translatio Corporis S Isidori. 525

Quid dixerint Martyrologia. ibid.
Dies verus huius solemnitatis. ibid.
Acta Translationis sacrarum exuuiarum S. Isidori. ibid.
Circa Translationem Fernandi & Benabeth pacta. ibid.
Pro corpore S. Iustæ legati Hispalim desig-nati. 526
Apparet Isidorus Hispalensis Aluito Legio-nensi. ibid.
Vt corpus suum Legionem transferat iubet. ibid.
S. Isidori corpus inuenitur. ibid.
S. Aluitus vt prædixerat S. Isidorus moritur. ibid.
Vtriusque Pontificis pignora recepit rex Fernandus ad Durium. ibid.
Miraculum. ibid.
Corporum collocatio. ibid.
An corpus Bononiæ remissiue. 527
Vaticinium S. Isidori. ibid.
Witizæ Regis insolentiæ. ibid.
Necnon probitas Regis Roderici. ibid.
Hispaniarum excidium. 528
Pelagij Regis restauratio. ibid.
Alphonsi Magni Regis propagatio. ibid.
Fernandi Regis in Sanctos deuotio. ibid.
Benabeth Hispalensem regem tributarium facit. 529
A quo corpus S. Iustæ V. & M. expostulat. ibid.
Et oratores Hispalim exlegat. ibid.
Quos Rex alloquitur & corporis situm in-cognitum asserit. ibid.
Legati orationibus & ieiunijs insistunt.ibid.
Aluito apparet S. Isidorus cui eius corpus deferendum promittit. 530
Aluitus socijs visionem manifestat. ibid.
Et Regi Benabeth. ibid.
Qui corpus S. Isidori concedit. 531
Cuius sacra pignora reperiuntur. ibid.
Et Aluitus vitam exuit. ibid.
Cæteri legati corpora Isidori & Aluiti Le-gionem transferre parant. ibid.
Vbi à Rege honorifice recipiuntur. 532
Qui ea super humeros nudis pedibus one-rat. ibid.
Controuersia de loco reponendatum exu-uiarum S. Aluiti. ibid.
Miraculum. ibid.
Dies Translationis. 533
Ciuitas & regio Legionensis fœcundata est pignoribus S. Isidori. ibid.
Ciuitas Hispalensis Translatione eorum mœsta. ibid.
Miraculorum frequentia in tumulo S. Præ-sulis. ibid.
De S. Isidoro carmen. 534
Varia miracula. 535. & seq.
Summatim miracula refert Tudensis. 536

S. Iulia.

S. Iulia fuit comes indiuidua S. Eulaliæ. 449
Quid Martyrologia. ibid.
Acta ex carmine Pauli Diaconi. ibid.
Error Equilini circa eam detegitur. ibid.

S. Iulius.

S. Iulius *vide v.* S. Crispilus.

S. Iulius.

Quid egerint de eo martyrologia. 492
Gelduba Ciuitas in Thracia nulla ibid.
In Turdetanis Hispaniæ sic,ex Ptolemæo.ib.

Iuno.

Iunoni mulierum donoria. 306
Mulieribus per Iunonem iurare permissum. ibid.

SS. Iustus, & Abundius.

Quid de ijs Martyrologia. 464
Quid item Scriptores. ibid.
Acta SS. Abundij, & Iusti. 465
Persecutio. ibid.
Iustus capitur, & alapis cæditur. ibid.
Fustibus flagellatur. ibid.
In fornace coniectus benedicebat Domi-num. ibid.
S. Abundij confessio. ibid.
Necnon constantia. 466
Cum Iusto in ignem conijcitur. ibid.
Vox de cælo confortat eos. ibid.
Iterum cœlestis vox illos ad cœlum vocat.
Coronantur. ibid.
Eorum corpora sepulturæ mandantur. ibid.
S. Iustus an fuerit Episcopus. 467
De eisdem carmen. ibid.
Iuliani de SS. Martyribus carmen aliud. ib.
Templum Iouis in arce Beatiæ. 470
An iuxta Templum hoc martyres passi.ibi.
Visio luminum mirabilium super locum. ibid.
Inuentio crucum, & imaginis B. V. M. & ossa hominum. ibid.

Iuuenalis.

Iuuenales ludi qui? 310
A quo instituti? ibid.
Qui illos peragebant? ibid.

L.

Laurentinalia.

Laurentinalia facta quæ 310
Cui peragebantur. ibid.
Vnde nomen sortiantur. ibid.
Eorum forma & causa. ibid.

S. Leocadia.

Quid Martyrologia. 390
Quid Scriptores. ibid.
Item Breuiaria. ibid.

Quid

Quid item Flores Sanctorum. 391
Acta S. Leocadiæ Virginis. ibid.
Euangelium quando cœpit prædicari. ibid.
Fidelium cœtus in abditis fiebant. ibid.
Dacianus in Hispaniam mittitur. ibid.
Quos martyres diuersis vrbibus effecit. ibi.
S. Leocadiæ origo & nobilitas. ibid.
Capitur. ibid.
Carceratur. 392
Coronatur. ibid.
Corpus sepelitur. ibid.
Inuenitur à S. Ildephonso. ibid.
Qui veli partem S. Virginis præcidit. ibid.
Translationes S. Corporis. ibid.
Vita S. Leocadiæ Virginis & Martyris. 393
Causa persecutionis. ibid.
Diocletiani & Maximiani de Persis triumphus. 394
Christi fides per totum orbem diffusa. ibi.
Deorum simulachra contemnit. ibid.
Fremit Gentilium Senatus. ibid.
Qui ob hæc concilium congregat. 395
Diocletiani Imperatoris propositio. ibid.
Aduersus Christi fidem Concilium prouocat. ibid.
Ritus Gentilici consternati. ibid.
Concilium in tanto malo expetit. ibid.
Bassi Consulis responsio. ibid.
Diocletiani vindictæ verba. 396
Maximiani promissio. ibid.
Prætores aduersus Christianos per totum orbem designantur. 397
Prætorum rabies aduersus Christicolas. 398
Varia cruciatuum genera Christianis illata. 399
Equuleus. ibid.
Vngulæ. ibid.
Calx. ibid.
Saxa. ibid.
Craticula. ibid.
Arborum suspensio. ibid.
Feris immissio. ibid.
Arboribus contrarijs alligatio. ibid.
Quadrigæ. ibid.
Equorum caudis ligatio. 400
Suspensio, & ignis & fumi illatio. ibid.
Calami. ibid.
Præli oppressio seu torcularia. ibid.
Forcipes & cultri. ibid.
Puerorum infestatio. ibid.
Petræ molares. 401
Lanceæ & sagittæ. ibid.
Corpora mortarijs attrita. ibid.
Aliquando melle delibuta vespis exposita. ibid.
Vibium succensio. ibid.
Cadauerum agglomeratio. ibid.
In mari & fluminibus proiectio. ibid.
S. Dacianus in Hispaniam Præses mittitur. 402
Gerundæ decreta Cæsarum publicat. ibid.
Christicolæ illa despiciunt. ibid.
Præses furorem excitat. 403
Aduersus Christianos debacchatur. ibid.
Ex Celtiberia Complutum venit. ibid.
Inde Toletum. 404
Ingressus in vrbe describitur. ibid.
Causa aduentus in vrbem protenditur. ibid.
Sacrificia Dijs solemnia peragit. 405
Edicta aduersus fideles publicari iubet. ibid.
Satellites Christi seruos inquirunt. ibid.
S. Martyris, & Virginis nomen & prosapia. 406
Virginitatem vouet. ibid.
Eius & famularum exercitia. ibid.
Satellites domum Virginis obsident. 407
Ipsam capiunt. ibid.
Ante tribunal sistunt. 408
Præses ad Virginem. ibid.
Genere & specie vultus suadet. 409
Blandimijs & promissis allicit. ibid.
Minis & tormentis terret. ibid.
Exemplis sui furoris minatur. ibid.
Ex deorum vindicta excitat. 410
Ex alienis periculis inducit. ibid.
Virginis constantia & fortitudo. ibid.
Eius ad Præsidem responsio. ibid.
Satisfacit Præsidi circa nobilitatem. 411
Circa pulchritudinem. ibid.
Circa munera promissa, & minas. ibid.
Præsidis indignatio simulata. 412
Virgo simulatam artem despicit. ibid.
Præses omnia cruciatuum genera obijcit. ibid.
Ne eadem experiatur suadet. ibid.
Virgo omnia despicit. 413
In tetrum carcerem includi iubet. ibid.
Sed prius flagellatur. ibid.
Postea per vrbem ducitur. ibid.
Virgo fideles ad confessionem Christi exhortat. 414
Situs carceris consignatur. ibid.
Carceris descriptio. ibid.
In spelæo conijcitur. ibid.
Facta cruce cum digito in marmore orat. 415
Præses Virgine in carcere relicta, cæteras vlterioris Hispaniæ vrbes lustrat. ibid.
Strages in Christicolas exercet. ibid.
Quas exaudiens Virgo affligitur. 416
Oratio S. Virginis ad Deum. ibid.

Audita Virginis oratione Deus Angelum emittit. 417
Angelus Toletum pergit. ibid.
Vrbis Toleti descriptio. ibid.
Antrum carceris ingreditur. 418
Virgini quæ euentura erant prædicit. ibid.
Sepulturæ locum signat. ibid.
Vbi esse Concilia indicenda. 419
Vbi apparebit Ildephonso. ibid.
Vbi condenda Toletanorum Antistitum Corpora. ibid.
Post eius pignora Ouetum transferenda præmonet. ibid.
Inde Hannoniam in Belgio. ibid.
Tandem Toletum Hispaniæ. 420
Vbi honorifice collocabuntur. ibid.
Virgo in carcere spiritum reddidit. 421
S. Melantius Toletanus Pontifex & cæteri fideles Corpus S. Virginis sepeliunt. ibid.
Vnus ex ciuibus ad S. Virginem. 422
Festiuitatis Dies assignatur. 423
Epitaphium in tumulo inscribitur. 424
Alius ciuis ad flumen Tagum. ibid.
Tagus exultat. ibid.
Nimphæ Tagi tripudiant. 425
Auctoris peroratio ad Virginem. ibid.
Ad Toletanam Vrbem. ibid.
Leucadium patrem habuit Virgo beatà. 428
An Monialis Carmelitana. ibid.
De sepulchro, Apparitione, Basilicis, & Translationibus remissiue. 429
In festo Virginis & Martyris hymni. ibid.
Quo anno obijt. 431
Variæ afferentium opiniones. ibid.
Verior quæ. ibid.

Leouigildus.

Leouigildum Regem grauissimè verberat S. Eulalia. 446

S. Liberatus.

Titulo Confessoris ex Dextro, & Vsuardo. 489
Titulo Martyris ex Iuliano. ibid.
De eodem sancto carmen. 490

Libertas.

Libertas Decembris quod festum. 310

Licinianus.

Liciniani Monachi Exiliensis Cœnobij vita & mores. 507
Oratio Liciniani pro restauratione antiqui Cœnobij Exiliensis. 508

S. Lucia.

Quid Martyrologia retulerint. 481
Item Scriptores. ibid.
De S Lucia carmen. 482
Sacellum in templo Toletano. ibid.

M.

Mantua.

Mantua Carpetanorum vetusta vrbs in Hispania Tarraconensi. 436
Modernum illius nomen quod? ibid.
De ea quædam inscriptiones. ibid.
Quod nomen ei Scriptores nonnulli moderni indiderint. ibid.

S. Marcellus.

S. Marcellus *Vide V.* S. Exuperantius.

B. V. Maria.

Festum Patrocinij B. V. Mariæ Dei Genitricis in Hispania. 367
Quo tempore cœpit hæc festiuitas. ibid.
Bulla Alexandri VII. Pont. Max. super institutione festiuitatis. ibid.
Motiua huius concessionis. ibid.
Pontifex petita concedit. 368
Festum Patrocinij B. Virginis nuncupat. ibid.
Forma recitandi officium quod duplex facit. ibid.
Indulgentiam præsentibus Missæ solemni elargitur. ibid.
Omnia in contrarium instituta derogat. ibi.
Archiepiscopus Toletanus Dominicam assignauit. ibid.
Quare hoc festum hodie ponitur. ibid.
Patrocinia B. Virginis Mariæ Dei-Genitricis, quæ Catholicis Regibus Hispaniæ eadem B. Virgo concessit per annorum seriem & ordinem. 369
Patrocinio Virginis virilem Prolem Hispania suscipit. 377
Festum expectationis Partus B. V. Mariæ. 483
Quid Martyrologia. ibid.
Item Scriptores. ibid.
A quo hoc festum institutum. 484
An ante vel post Concilium extra Hispaniam hoc festo hoc Die coleretur. ibid.
De nomine expectationis, & à quo positum. 485
Quare festum de la o dictum. ibid.
Quare adhuc vigear. ibid.

S. Marinus.

Quid Martyrologia referant de eo. 590
Item Scriptores. ibid.
Acta S. Marini martyris. ibid.
Eius origo. ibid.
Quæ fides. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Flagellatur. ibid.

Durissimis

Dutiſſimis ſupplicijs afficitur. ibid.
Coronatur. ibid.
Sepulturæ mandatur. ibid.
In Hiſpaniam transfertur. ibid.

S. Martinus.

S. Martino comparatur S. Dominicus Exilienſis Abbas. 510

Mata-Plana Monaſterium.

Ciſtercienſi ordini conceſſum. 364
Illius ſitus. ibid.
Quo nomine hodie nominetur. ibid.
F. Angeli error circa ſitum Emeritæ Auguſtæ. ibid.

S. Maurus.

Quid Martyrologia. 345
Quid item Scriptores. ibid.
Acta S. Mauri martyris Romani. ibid.
Parentes qui. ibid.
Ad Fidem conuertitur. ibid.
Comprehenditur. ibid.
Coronatur. ibid.
Corpus eius in Valentia Hiſpaniæ. ibid.

S. Mauſſona.

S. Mauſſonæ exuli apparet S. Eulalia. 446

S. Maxima.

Quid referant de eâ Scriptores. 315
Quare Dexter anno 360 agonis illius memoriam poſuit. 316
De S. Maximâ carmen. ibid.
Acta S. Maximæ Virginis. ibid.
Origo quæ. ibid.
Romam pergit. ibid.
Anſanum de ſacro fonte leuat. 317
Comprehenditur. ibid.
Coronatur. ibid.
In Hiſpaniam transfertur. ibid.

Maximianus.

Maximianus. *Vide v.* Diocletianus.

Mel

Cur Deo mel in lege offerri prohibebatur. 504

Meladenſe Monaſterium.

Meladenſis monaſterij ſitus. 367
A quo fundatum. ibid.
Illius nomen hodierum. ibid.
Monaſterij ſubuerſio. ibid.

S. Melchiades.

Quid Martyrologia referant. 434
Item Scriptores. ibid.
Acta S. Melchiadis. ibid.
Origo & Patria. ibid.
Illius Natiuitas. ibid.
Studia & in Italiam aduentus. 435
Perſecutiones. ibid.
Pontificatus. ibid.
Concilia. ibid.
Ad Hiſpaniæ Epiſcopos ſcripſit. ibid.
Epiſcopus nonniſi ab Apoſtolica Sede indicandus. ibid.
Confirmationis Sacramentum maius quam Baptiſmi. ibid.
Interdicit ieiunia dominicalia & quintæ feriæ. ibid.
Moritur. 436
An natus in Hiſpaniæ Mantua Carpetanorum ibid.
De eo Carmen. ibid.

Mercurius

Mercurius quadratus quis. 304
Quare ſine membris. ibid.
Quare ſine manibus. ibid.
Quare ſupra quadratum lapidem. ibid.

Moyſes.

Moyſes paſtor ouium. 497
Sed quare in terram promiſſionis non intrauit. ibid.
Moyſi Chriſtus ſucceſſor. 498
Moyſi comparatur S. Dominicus Exilienſis Abbas. ibid.

Munus.

Muneris conſummatio quid. 311

N

S. Narciſſus.

Martyrologia quid retulerint. 582
Scriptores ibid.
Epigramma Cypriani ad S. Narciſſum. ibid.
Eiuſdem acta per Synopſim ex carmine. ibid.

S. Natalia.

S. Natalia *Vide V.* S. Hadrianus.

Natiuitas. D. N. Iesv-Christi.

Secundum carnem.

Quo tempore natus Chriſtus. 579
Huius feſtiuitatis antiquitas, & ſolemnitas. ibid.
Quo die & menſe natus ibid.
Variæ opiniones. ibid.
Quibus ſignis cæleſtibus natus. ibid.
Quo die Hebdomadæ natus. ibid.
An Clauſo vtero natus. 580
Tres ſoles apparuerunt in Hiſpania tempore Natalis Domini. 581

B. Nicolaus Factor.

Quid Martyrologia egerint de eo. 572
Quid de eo aliquid retulerint. ibid.
Acta B. Petri Nicolai Factoris. 573
Origo. ibid.
Eius parentes. ibid.
Necnon eius natiuitas. ibid.
Fratribus Miuoribus adhæſit. ibid.

Concionator eximius euasit. ibid.
Virtutes S. Viri. ibid.
Christi passionem meditabatur. ibid.
Cuius recordatione in extasim rapitur. ibid.
A Christo, Deipara, alijsque Diuis visitatur. 574
Prophetiæ dono illustratur. ibid.
Tribunal S. Officij conseruandum esse perebat. ibid.
Moritur. ibid.
Sepelitur. ibid.

O.

S. Olympias.

QVid referant martyrologia. 478
Item Scriptores. ibid.
Eiusdem Epitaphium. ibid.
Acta S. Olympiadis viduæ virginis. 479
Origo & Parentes. ibid.
Illius nuptiæ. ibid.
Coniuge defuncto vidua, & Virgo remanet. ibid.
Eius constantia in non admittendis secundis nuptijs. ibid.
Imperatorem litteris interpellat. ibid.
A coniugio liberatur. ibid.
Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconissa Eligitur. 480
Constantinopolitana Basilica incendio flagrat. ibid.
Incendij huius prætextu multi patiuntur. ibid.
B. Vidua cum alijs ob incendium capitur. ibid.
Et quod non communicaret Arsacio Episcopo. ibid.
Illam exilio mulctat. 481
Moritur. ibid.
Origo hispana probatur. ibid.

Opis.

Opalia Sacra quæ 309
Opis Saturni coniux. ibid.

Oratio.

Non est orandum cum diffidentia, sed cum fide. 508

S. Orentius.

S. Orentius posuit carmen sepulchrale B. Ascanio decessori. 349

Oria.

Oria virgo Sanctimonialis à S. Dominico Exiliensi Abbati recluditur. 513
Diabolus specie serpentis eam deterret. ibid.
Sed à S. Viro liberatur statim. ibid.

Oscilla.

Oscilla & cerei saturnales. 309

P

Pastor.

BOni, & mali Pastoris fuga quàm dissimilis. 505

Paulinus.

Paulinum sacro Baptismate tinxit S. Delphinus. 577

Pelagius.

Pelagij Regis restauratio. 528

S. Phara.

An Gallicana Virgo 365
An Hispana. ibid.
De eadem carmen. 366
Acta S. Pharæ Virginis. ibid.
Origo & Patria. ibid.
Virginitatem vouet. ibid.
Connubia respuit. ibid.
Cœnobium ingreditur. ibid.
Moritur. 367
Cultus. ibid.

Phœbus.

Sacra Phœbo quæ. 311

Possidonæa.

Possidonæa festa quæ. 303

S. Potamia.

S. Potamia. *Vide V.* S. Crispilus.

R

S. Robertus.

S. RObertus fuit primus Abbas Matæplanæ. 362
Quid Martyrologia. ibid.
Quid item Scriptores. ibid.
Acta S. Roberti. 363
Origo & Professio. ibid.
Matæ-planæ Ecclesiam Alfonsus Rex comparat. ibid.
Illam Proceri donat pro extruendo cœnobio Cistercensium. ibid.
B. Robertus primus Abbas designatur. ibid.
Eius prudentia monastica disciplina perficitur. ibid.
Moritur. ibid.
S. Viri cultus. ibid.
Locustas extinguit. 364
Serenitatem parat. ibid.
Pluuiam impartitur. ibid.
Aliquorum lapsus circa locum à quo exiuit Beatus Robertus. ibid.

Rodericus.

Rodericus.
Roderici Regis probitas. 527

S

Sal.
Cur sal in Sacrificijs admiscebatur. 504
Sancti.
Quomodo Sancti orationes supplicantium audiunt. 511
Saturnalia.
Saturnalia festa quæ. 308
A quo instituta. ibid.
Varia nomina à nationibus posita. 309
S. Saturninus.
Quid De eo retulerint martyrologia. 474
Item Scriptores. ibid.
Illius Corpus vbinam adseruetur. 475
Saulus.
Sauli aduersus S. Stephanum furoris rabies. 589
Secundus.
Verbum *Secundus*, vel *Secunda*, quid in Sacris literis. 498
Septimonia.
Septimonia festa quæ. 307
Seruus.
Serui inscripti qui. 566
Quibus literis aut signis. ibid.
Sigilla.
Sigillariorum festum quod? 309
Siluanus.
Siluani causæ ad Papam remissio in causa Irenæi. 347
Eiusdem sententia in causa. 348
S. Siluester.
S. Siluester. *Vide V.* S. Fructuosus
S. Stephanus Prothomartyr.
Quos Hispania fauores à S. Stephano promeruerit. 587
Quid Martyrologia. ibid.
Item Scriptores. ibid.
De eo carmen. ibid.
Eiusdem acta. 588
Stephanus vnus ex septem Diaconis. ibid.
Iudæi insurgunt aduersus S. Virum. 589
Sauli aduersus eum furoris rabies. ibid.
Lapidatur. ibid.
Occiditur. ibid.
Vidit cælos apertos & Iesum stantem à dextris Dei. ibid.
Reliquias S. Stephani prima Hispania suscepit. ibid.
Quot in Hispania reliquiæ S. Stephani. ibid.
S. Stephanus solitarius.
Apud Aragoniam vixit. 591
Montis oraltri cacumina penetrat. ibid.
A vacca sustentatur. ibid.
Moritur. ibid.
Tumulatur. ibid.
Miracula. ibid.
S Susanna.
S. Susanna *Vide V.* S. Fructuosus.

T.

Theodoricus.
Theodorico vrbem Emeritam obsidenti apparet S. Eulalia vt eam liberam dimittat. 446
Toletum.
Vrbis Toleti descriptio. 417
Triumphus.
Triumphus de Liguribus. 303
Triumphus ex Sardinia. 306
S. E. Tudensis.
Dedicationis festum S. E. Tudensis. 319
Vrbis antiquitas. ibid.
Fidei exordium. ibid.
De ea carmen. 320
Catalogus Episcoporum S. E. Tudensis. ibid.
Tyro.
Tyrones exemplis maiorum prouoceantur. 599

V.

Vesta.
Vestæ tutela quæ. 311
S. Victor
Quid Martyrologia retulerint 475
S. Victoria V. & M Romana.
Translatio Corporis S. Victoriæ in Hispaniam. 574
S. Victoria M. Turbulana.
Quid Martyrologia. 567
An Romæ passa. 568
Quod non probatur ex actis. ibid.
Sed quo loco coronata. ibid.
De ea carmen. ibid.
Acta S. Victoriæ. 569
Virgo Romana. ibid.
Nomen Virginis ibid.
Sponsus Hispanus. ibid.
Bona sua in pauperes distribuit. ibid.
Angelus ei apparet. ibid.

Ad Virginitatem seruandam allicit. ibid.
S. Victoriæ exilium in Turbulam vrbem Hispaniæ. 570
Vbi Draconem profligat. ibid.
Ibique cellam Virginibus construit. ibid.
Cœnobium condidit quo LX. Virginibus præfuit. ibid.
Gladio percutitur. 571
Coronatur. ibid.
Tortoris viudictam sumpsit numen. ibid.

S. Victoria V. Rom.

Translatio in Hispaniam. 586

S. Vintilla.

Quid Martyrologia. 571
Item Scriptores
Acta S. Vintillæ Monachi. ibid.
Eius origo. ibid.
Parentes. ibid.
Eiusdem studia. ibid.
Fit Monachus & Eremita. 572
Et Pater Monachorum. ibid.
Moritur. ibid.
Tumulatur. ibid.
Epitaphium. ibid.
Eius cultus. ibid.

S. Vrbicius.

Quid Martyrologia referant. 573
Item Scriptores. ibid.
Acta S. Vrbicij Eremitæ. ibid.
Origo. ibid.
Captiuatur. ibid.
Liberatur. 474
Monachatus in Gallia. ibid.
Eremita in Hispania. ibid.
Eius virtutes. ibid.
Moritur. ibid.
Miracula. ibid.
Duo SS. Vrbicij. ibid.

S. Vuistremirus.

S. Eulogij Martyris Elogium celebre de S. Wistremiro. 614
Illius Acta. ibid.
Origo. ibid.
Illius patria. ibid.
Nobilitas. ibid.
Archidiaconus primùm, post Toletanus Antistes efficitur. ibid.
Aduersus Claudium Taurinensem Episcopum scribit. 615
Et Toleti Concilium congregat. ibid.
S. Eulogium hospitio benigne suscipit. ibid.
Qui eius virtutes celebri elogio manifestat. ibid.
Samuelem Illiberitanum deponi iubet. ibi.
Moritur. ibid.
Sepelitur. ibid.
Epitaphium. ibid.

Vvitiza.

Vvitizæ Regis insolentiæ. 517

X.

S. Xauerius.

S. Xauerius. *Vide V.* S. Franciscus.

FINIS.